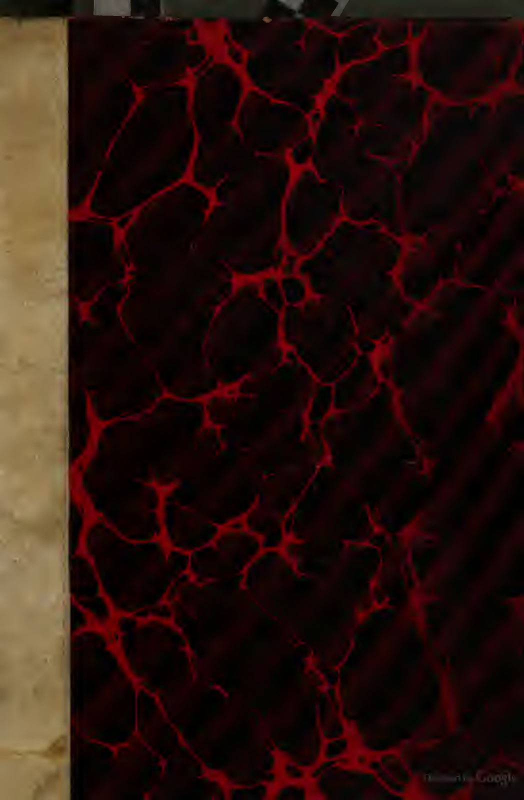

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἢ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΥ ΤΑΥΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ
ΠΡΟΑΣΤΕΙΩΝ ΑΥΤΗΣ,
ΑΠ' ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΧΡΙ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ,
ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ,
ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΙΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ Δ. ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ,

συνδρομῇ φιλοτίμῳ

ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΟΣΤΕΛΝΙΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ,

Ὧι καὶ προσανετέθη.

ΤΟΜΟΣ Β'.

περιέχων τὴν ἐπὶ τοῦ Κόλπου Περαίαν καὶ τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου.

» Ὄλβιοι, οἳ κείνην ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
» ἀκτὴν Θρηϊκίην τ' ἔνυγρον παρά τε στόμα Πόντου...
» ἔνθ' ἰχθύς ἔλαφός τε νομὸν βόσκονται ἐς αὐτό ».
(Χρησμὸς παρ' Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ ἐν Πατρ. ΚΗ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ ΑΡΙΘ. 1.

1862.

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΥ ΤΑΥΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ
ΠΡΟΑΣΤΕΙΩΝ ΑΥΤΗΣ,
ΑΠ' ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΧΡΙ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ,
ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ,
ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΙΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ Δ. ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

συνδρομῇ φιλοτίμῳ

ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΟΣΤΕΛΝΙΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ,

Ὧι καὶ προσανετέθη.

ΤΟΜΟΣ Β'.

περιέχων τὴν ἐπὶ τοῦ Κόλπου Περαίαν καὶ τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου.

» Ὄλβιοι, οἳ κείνην ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
» ἀκτὴν Θρηϊκίην τ' ἔνυγρον παρά τε στόμα Πόντου...
» ἔνθ' ἰχθῦς ἔλαφός τε νομὸν βόσκονται ἐς αὐτὸν κ.
(Χρησμὸς παρ' Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ ἐν Πατρ. ΚΠ.)

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ ΑΡΙΘ. 1.

1862.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΔΙΚΑΙΟΝ ἔχει ὁ ἀναγνώστης ’να ἐρωτήσῃ πρὸ πάντων· ;Διατί ἡ ἔκδοσις τοῦ Δευτέρου τούτου Μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεβλήθη ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐὰν ἐπεχείρουν ’ν’ ἀπαντήσω διὰ μακρῶν, ἤθελον ἐμβῇ εἰς λεπτομερείας καὶ ἀναπτύξεις, αἱ ὁποῖαι τίποτε ἄλλο ’δὲν ἤθελον ἀποδείξῃ περισσότερον· εἰμὴ, πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ αἰτία ’δὲν προῆλθεν ἀπ’ ἐμοῦ, ἀλλ’ ἐκ περιστάσεων, ὅλως ἀπροόπτων καὶ ἀπὸ τῆς ἐμῆς μὴ ἐξαρτωμένων, οὔτε θελήσεως, οὔτε δυνάμεως· καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ βραδύτης αὕτη συνετέλεσε πρὸς βελτίωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἔργου.

Ἐν τούτοις, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁποῖαι μεταβολαί! ὁποῖα συμβάντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ! ὁποία πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας! Καὶ, ἵνα τἄλλα παραλίπω, ἀρκεῖ καὶ μόνος ὁ Κριμαϊκὸς κληθεὶς πόλεμος ἵνα πείσῃ πάντα τινὰ, ὅτι, κἂν οὐδεμία ἄλλη ἐμεσολάβει αἰτία, ἔπρεπε, διὰ τὸ μέγα τοῦτο συμβὰν καὶ μόνον, ὅπερ ἔθεσε τὸ Τουρκικὸν ἔθνος καὶ τὴν Κυβέρνησίν ’του εἰς ἄλλας σχέσεις ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ’να ἀναβληθῇ ἡ ἔκδοσις τοῦ Β′. τούτου Μέρους.

Καὶ ἀληθῶς, τίς ἤλπιζε πρὸ δεκαετίας ὅτι ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἔμελλε ’να σταυροφορήσῃ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ τῶν Ὀσμανιδῶν θρόνου, καὶ ὁ Συμμαχικὸς Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ’να ἀγκυροβολήσῃ ἐν τῷ Ἀμύκου κόλπῳ, τὰ δὲ ξανθὰ γένη (οἱ Αγγλογάλλοι) ’να σταθμεύωσιν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑπταλόφου καὶ καταντικρὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας! Ἀλλὰ τοιούτων θαυμασίων παραγωγὸς εἶνε ὁ ἡμέτερος αἰών.

Τὸ μέγα τοῦτο πολιτικὸν συμβὰν, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν εἰς ἄμεσον συνάφειαν τὴν Ἀνατολὴν πρὸς τὴν Δύσιν, τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης ’να τροποποιήσῃ καὶ τὰ ἤθη, καὶ τὸν βίον καὶ τὰς ἰδέας ἀμφοτέρων τῶν λαῶν, καὶ τὰ πρώην ἄμικτα καὶ ἀσύμφυλα ’να συγχρωτισθῶσι μετ’ ἀλλήλων, συμμετασχόντα τῶν αὐτῶν κινδύνων, τῶν αὐτῶν κακοπαθειῶν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀκτακοσίων ἐτῶν οἱ προπάτορες αὐτῶν εἶχον σκηνοπηγήσῃ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις ἄλλων ἰδεῶν καὶ ὑπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἄλλης δόξης.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τοιαύτης ἐπιμιξίας ἔμελλε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς Κωνςαντινουπόλεως μορφὴ ʼνὰ ἀλλοιωθῇ, καὶ ἐπὶ τοῦ χάους ἐκείνου, τὸ ὁποῖον τόσοι αἰῶνες ἐκληροδότουν ἄλλοι ἐπʼ ἄλλοις εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ʼνὰ ἐπέλθῃ ῥυθμὸς καὶ τάξις. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πυρκαϊῶν, αἵτινες μεταβάλλουσι κατὰ τριακονταετίαν, ὡς καὶ ἄλλοθι εἴπομεν, τὸ πρόσωπον τῆς ὡραίας ταύτης μεγαλοπόλεως, ʼνὰ γένῃ πλέον καὶ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς εὐθυγραμμίας καὶ πλατύνσεως τῶν ὁδῶν ἀπεδείχθη οὖσα ἀνάγκη κοινωνική, καὶ ἡ Κυβέρνησις ʼτὴν ἐνεκολπώθη.

Τὸ πέραν μέρος ἰδίως τῆς Κωνςαντινουπόλεως, ἡ ἄποικος αὕτη τῆς Εὐρώπης πόλις, εἰσῆλθεν εἰς νέον, οὕτως εἰπεῖν, βίον. Νέαι πλατεῖαι καὶ λεωφόροι ὑπὸ νέα ὀνόματα διαδέχονται καθʼ ἑκάστην τὰς παλαιάς, αἱ οἰκίαι ἀριθμογραφοῦνται, τοῦ δὲ Χαβιαροχάνου καὶ τοῦ Μεῖτ-ἰσκελεσὶ μένουσι μόνα τὰ ὀνόματα. Ἐπὶ δὲ τῆς βάσεως τοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ χαλκοῦ τριελίκτου ὄφεως ἀνεκαλύφθη εἰς τὰ ἔκθαμβα ὄμματα τοῦ Ἀρχαιολόγου ὁλόκληρος ἡ πρὸ 2200 ἐτῶν Ἑλλὰς, καὶ τὰ τρόπαια τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Σαλαμῖνος ἀνεφάνησαν νεαρὰ, ὡς ἐν εἰκόνι ἀρχαίᾳ, τὴν ὁποίαν, ἀμαυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἀνεζωπύρησεν ἀριστοτέχνου ζωγράφου χείρ.

Ἀλλʼ ἐν ᾧ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς Κωνςαντινουπόλεως πρόσοψις μεταβάλλεται, καὶ πολλὰ μέρη τῶν παλαιῶν τειχῶν καταπίπτουσιν αὐταῖς πύλαις ὑπὸ τὴν στάθμην τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ χωρομέτρου, πολλῶν δὲ μεσαιωνικῶν καὶ Ἀσιανῶν κτιρίων, οἷον τοῦ Τσιραγὰν καὶ Γιαλὺ-κιόσκ, ʼδὲν σώζονται πλέον εἰμὴ τὰ ἀπεικονίσματα, τὰ δὲ ἀμαυρὰ ἐκεῖνα χρώματα τῶν ἐφημέρων οἰκιῶν τοῦ Μιχαηλίου καὶ τοῦ Νεοχωρίου ἐκλείπουσιν ὑπὸ τὴν λαμπρότητα μαρμαρίνων μεγάρων, ἡ φύσις, προσμειδιῶσα εἰς τὰς προσπαθείας ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ὡς πρὸς παίδων ἀθύρματα, ἀκολουθεῖ τὴν ὁμαλὴν καὶ συνήθη αὐτῆς ὁδόν. Ἡ εὐωδία τῶν σπάρτων καὶ τῶν ληδάνων εἶνʼ ἡ αὐτὴ, ἡ φιλύρα καὶ ἡ ἀκακία μυροβολοῦσαι κατασκιάζουσιν ἐπίσης καὶ τὴν λιθίνην ὡς ἐσκίαζον τέως τὴν ξυλίνην οἰκοδομὴν, ἡ δὲ συκῆ καὶ ἡ ἄμπελος οὐδὲν ἀπέβαλον τῆς ἡδύτητός ʼτων.

Ζωγράφοι πιστοὶ τῆς φύσεως, κατὰ τὸν ἀρχικὸν ἡμῶν σκοπὸν, ὅστις εἶνε, κατὰ τὸν Λαμαρτῖνον (*), « ἡ κρίσις τῶν τόπων διὰ τῆς Ἱστορίας, καὶ τῆς Ἱστορίας διὰ τῶν τόπων », ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀπαρέγκλιτον αὐτῆς πορείαν, καὶ, ἀναμιγνύοντες πανταχοῦ τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ χρησίμου, ὁδηγὸν δὲ ἔχοντες τὴν ἀλήθειαν μόνην, τὴν ὁποίαν κἂν ʼδὲν ἀνεύρομεν ἐν ἅπασιν, ἀνεζητήσαμεν ὅμως μετʼ ἀνενδότου ἐπιμονῆς, εὐτυχίαν ἡμῶν ἠθέλομεν νομίσῃ μεγίστην, ἐὰν ἄλλοι, οἷς ἀπόκειται τοῦτο, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, εὐτυχήσωσι ʼνὰ ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν, καὶ ʼνὰ σχεδιογραφήσωσι τὴν πολύυμνητον ταύτην ἡμῶν πατρίδα, ὁποίαν ἡμεῖς

(*) Voyage en Orient.

τὴν ὀνειρευόμεθα, ἐῤῥυμοτομημένην κανονικῶς, περιγεγραμμένην ὑπὸ πλεθριαίας κρηπῖδος, ὠχυρωμένην κατὰ τῶν πυρκαϊῶν διὰ λιθοκτίστων οἰκοδομῶν, καὶ ἀναπολοῦσαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς διὰ τῶν ἱστορικῶν ἐπωνυμιῶν τῶν ὁδῶν αὐτῆς τὴν δισχιλιετῆ αὐτῆς δόξαν.

Μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀνάγκην ἴσως 'δὲν ἔχομεν 'να κηρύξωμεν ὅτι πᾶς πολιτικὸς σκοπὸς, πᾶσα ἐθνικῆς περιφιλαυτίας σκέψις ἦτον καὶ εἶνε μακρὰν τῆς προθέσεως ἡμῶν. Γράφοντες χωρὶς προλήψεων, διότι τῶν προλήψεων ὁ καιρὸς παρῆλθε· γράφοντες οὐχὶ ὅπως, ἀναγνωσθέντα σήμερον καὶ αὔριον τὰ γραφόμενα, λησμονηθῶσι μεθαύριον, ἀλλὰ γράφοντες διὰ τοὺς ὀψιγόνους, τῶν ὁποίων τὴν κρίσιν οὐδὲν τῶν θολούντων σήμερον τὸν διανοητικὸν ὁρίζοντα τῶν συγχρόνων ἡμῶν θέλει συσκοτάζῃ· γράφοντες κυρίως διὰ τοὺς νέους, ὅσοις προώρισται 'να τελειώσωσι τὸ ἔργον τῶν πατέρων αὐτῶν, ὀφείλομεν, χάριν αὐτῶν καὶ μόνων, βραχεῖαν μὲν, ἀλλ' εἰλικρινῆ ἐξήγησιν· ἀδιάφορον δι' ἡμᾶς, ἐὰν τινων ἐρεθισθῇ καὶ πάλιν ἡ χολὴ, καὶ ἐπαναλάβωσι τὰ αὐτοῖς συνήθη· διότι αἱ μὲν κενολογίαι διαλύονται ὡς ὁ πνιγηρὸς καπνὸς σβεννυμένου λυχναρίου, ἀφίνων, ὡς μόνον ἴχνος αὐτοῦ, ναυτιώδη δυσωδίαν· τὸ δὲ φῶς τῆς ἱστορίας μένει ἄσβεστον εἰς αἰῶνας.

Λέγομεν λοιπὸν πρῶτον, ὅτι εἶν' ἀδύνατον 'ν' ἀρνηθῶμεν, ὅσῳ κᾂν προσπαθήσωμεν, ὅτι, συγχρωτισθέντες ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας Τοῦρκοι μετὰ Γραικῶν καὶ Γραικοὶ μετὰ Τούρκων, τουρκίζομεν καὶ γραικίζομεν οἱ πλειότεροι καὶ ἡμῶν καὶ αὐτῶν, ὅπερ οὐδὲν καθ' ἑαυτὸ ἔχει τὸ ἐπίψογον. Δεύτερον ὅτι τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τελοῦσι σήμερον ὑπὸ τὸ Ὀθωμανικὸν σκῆπτρον, ἐνιαχοῦ δέ τινες αὐτῶν οὔτε γνωρίζουσιν ἄλλην παρὰ τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται διὰ τοῦτο πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις. Τρίτον, ὅτι, κᾂν ὑποτεθῇ τις ἐν τῷ μέλλοντι μεταβολὴ τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Τουρκίας χάρτου, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συμπολιτῶν (ἐμσσερῆ) ἡμῶν τούτων θὰ μείνωσι καὶ θὰ συμβιώσωσι μεθ' ἡμῶν. Ἀνάγκη ἄρα πᾶσα, καθ' ἣν βαδίζουσι σήμερον ὁδὸν τὰ πράγματα, 'νὰ σχετισθῶμεν εἰλικρινῶς πρὸς ἀλλήλους, καὶ, ἀποθέμενοι τὰς πατροπαραδότους μὲν, πλὴν ἀλόγους, προλήψεις, αἱ ὁποῖαι μέχρι τινὸς ἠδύναντο ἴσως καὶ 'να χρησιμεύσωσιν, ἀλλὰ σήμερον βλάπτουσι καιρίως, 'να τείνωμεν πρὸς ἀλλήλους ἀρωγὸν χεῖρα, πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν εὐημερίαν τοῦ ὅλου καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος· καὶ τοῦτο μάλιστα ἡμεῖς πρῶτοι, καὶ τοσούτῳ προθυμότερον, ὅσῳ καὶ πλειοτέρας ἔχομεν ἀξιώσεις ἐξευγενισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ. Τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ τὸ συμφέρον ἡμῶν, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἀγάπη, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὁ αἰὼν, ἐν ᾧ ζῶμεν. Καὶ καθὼς οἱ Ὀθωμανοὶ θέλουσι σπουδάζῃ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς παραδόσεις ἡμῶν (τοῦτο καὶ 'τὸ ἐλπίζομεν ἀδιστάκτως, καὶ 'τὸ βλέπομεν κατὰ μέρος ἐνεργούμενον, χάρις εἰς τοὺς διέποντας πρό τινων ἐτῶν τὰ πολιτικὰ τῆς Τουρκίας πράγματα), ἐπίσης 'να σπουδάζωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γλῶσσαν αἰκ

τὰς παραδόσεις ἐκείνων, καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν 'να μὴ 'μᾶς φαίνηται παράδοξον καὶ ἀξιογέλαστον, ἐνθυμουμένους πάντοτε τὸ

» Ὃ σὺ θαυμάζεις, τοῦθ' ἑτέροισι γέλως. «

Ἀλλ' ὑπάρχουσι δυστυχῶς παρ' ἡμῖν τινες, μηδεμίαν ἔχοντες, μὴ θέλοντες δηλαδὴ ἐκ προκαταλήψεως 'να ἔχωσιν, ἰδίαν περὶ τῶν πραγμάτων κρίσιν, ἀλλὰ παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν ἐκ συστήματος λογοποιούντων καὶ φωνασκούντων, οἵ τινες θεωροῦσιν ἄσκοπον ἢ καὶ περιττὴν τὴν περὶ τῶν Τουρκικῶν μνημείων ἔρευναν, καὶ » τί πρὸς ἐμὲ, μοὶ ἔλεγέ τις αὐτῶν, ἐὰν ὁ κτίτωρ, παραδ. χάριν, ἑνὸς τῶν ἐν Σκουταρέῳ τζαμίων, ὁ Δηϐηδτζῆ-ζαδὲ Μεχμὲδ-ἐφέντης, ἐχρημάτισε Σεΐχης τοῦ Χχετδαγῆ-Μαχμοὺδ-τεκκεσῆ; ἢ διατὶ 'να γνωρίζω ὅτι τὸ ἐν τῷ Τὸπ-Χανὲ τζαμίον Σελημὲ-Κχαδῆν εἶνε κτίσμα μιᾶς τῶν γυναικῶν τοῦ ναυάρχου Κχιλίτζ-Ἀλῆ; Ἀπαράλλακτα ὡς ἐὰν ἠρώτα τις τὸν Ἡρόδοτον, π. χ., διατὶ ἀπεμνημόνευσεν ὅτι » τὸ ἐν Σκολοπόεντι ἱρὸν Δήμητρος » Ἐλευσινίης Φίλιστος ὁ Πασικλῆος ἱδρύσατο, Νείλεῳ τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μι» λήτου κτιστύν (*); «

Τούτων προεκτεθέντων, περιττὸν κρίνομεν 'να ἐπαναλάϐωμεν κἀνταῦθα, ὅσα διὰ μακροτέρων προεξεθέμεθα ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ Α'. Μέρους. Τοσοῦτο δὲ μόνον ἐπισυνάπτομεν ὅτι, ἐν μὲν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐντὸς καὶ πέριξ τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως εἶνε λαλιστέρα ἡ Ἀρχαιολογία καὶ Ἱστορία παρὰ τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ὑπομνήματα εἶνε καὶ ἀφθονώτερα καὶ λεπτομερέστερα· ἐν δὲ τῇ περιγραφῇ τοῦ Βοσπόρου, ἡ μὲν φωνὴ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Ἱστορίας γίνεται ἰσχνοτέρα, διότι τὸ Κατάστενον, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων ἔτι Σουλτάνων, 'δὲν ἦτον τόσον συνῳκισμένον, διὰ τὰς συχνὰς κυρίως ἐπιδρομὰς τῶν ἀρκτῴων φύλων, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη, παρεκτὸς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Χαλκηδόνος, μόλις εἶχον θερινά τινα διαιτήματα τῶν ἐν τῷ ἄστει ἀρχόντων καὶ ὀκτὼ-δέκα μοναστήρια· ἀντ' αὐτῶν ὅμως λαλεῖ ἐξάκουστον ἡ φύσις, ὑμνοῦσα τὴν ποίησιν τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ ὑπὸ τὰς ἡδυπνόους αὔρας τοῦ φυτικοῦ βασιλείου καὶ τοὺς λιγυροὺς τῶν μουσουργῶν πτηνῶν φθόγγους. Μὴ τολμῶντες λοιπὸν 'να διαταράξωμεν τὴν θείαν ταύτην ἁρμονίαν, τῆς ὁποίας ἐλαττοῦται πᾶσα περιγραφὴ, καὶ ἡ ποιητικωτέρα, ἀφίνομεν τὸν θεατὴν 'να χρωματίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γραφίδα εἰς τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ βάθος, καὶ 'να ἀντιγράψῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθημάτων τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ εἰκόνα, περιοριζόμενοι εἰς ἁπλῆν ἀφήγησιν τῶν ὀλίγων σωζομένων περὶ ἑκάστου τῶν περὶ τὸν Βόσπορον χωρίων ὑπομνημάτων (**). Ἐὰν δέ που

(*) Ἡροδ. Θ', 97.

(**) Χάρις καὶ τούτου εἰς τὸν ἀοίδιμον Χάμμερ, τοῦ ὁποίου τὴν περὶ τοῦ Βοσπόρου πραγματείαν Constantinopel und der Bosporus σχεδὸν ἐν τοῖς πλείστοις ἀπεγραψάμεθα· καὶ διὰ τοῦτο, ἀπονέμοντες φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα συνοπτικῶς τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ, ἐρανισάμενοι αὐτὴν ἐκ διαφόρων ὑπομνημάτων, ὧν ἐπιτε-

ἠγγίσαμεν ἀμούσῳ χειρὶ ἄκρον τι τῶν χορδῶν τῆς ἐναρμονίου ταύτης λύρας, ἐπληρώσαμεν ἄκοντες φόρον ἰδίου πάθους, καὶ ἐξεφράσαμεν πόθον ἀτομικὸν καὶ αἴσθημα ἐκχειλίσαν τῆς καρδίας, παθόντες ἀνθρώπινα: εἴθε μόνον ἡ ἄτονος ἡμῶν φωνὴ 'να μὴ ἐπηρεάσῃ τὰς νεαρὰς τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἐμπνεύσεις!

Τὴν σπάνιν ταύτην τῶν τοπογραφικῶν εἰδήσεων ἐνομίσαμεν χρήσιμον 'να ἀναπληρώσωμεν διὰ τῆς ἱστορίας τῶν προσώπων, καὶ διὰ τοῦτο προσηρτήσαμεν συναρμολογήσαντες εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο Μέρος, ἐν τρισὶ χρονολογικοῖς Καταλόγοις, τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν Αὐτοκρατόρων, Βεζιρῶν καὶ Πατριαρχῶν, ὅσοι κατέσχον πολὺν ἢ

μώτερον τὸ τοῦ Lamartine· » Ὁ μακαρίτης Ἰωσὴφ Χάμμερ, Βαρῶνος τοῦ Burgstall, ἐγεννήθη τῷ 1774 ἐν τῇ πόλει Gratz τῆς Στυρίας. Ἀνατραφεὶς δὲ καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Βιέννῃ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπιστημῶν, ὑπῆρξε πάνυ πρωΐμως εἷς τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀραβικοῦ Λεξικοῦ, καὶ διωρίσθη τῷ 1796 ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὸ τμῆμα ἰδίως τῶν Ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, ὑπὸ τμηματάρχην τὸν Βαρῶνον Ἰένισχ, ἀφ' οὗ τῷ 1789, μόλις δεκαπενταετής, ἐστάλη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Αἴγυπτον ὡς μαθητευόμενος (jeune de langue). Χρησιμεύσας ὡς ἑρμηνεὺς τοῦ Ἰουσούφ-πασσᾶ καὶ τοῦ περιφήμου Sidney Smith κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεταξὺ τῆς Υ. Πύλης καὶ τῆς Γαλλίας μακροῦ πολέμου, καὶ διακριθεὶς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ στρατηγοῦ Οὐτχινσων, μαχομένου ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Menou, προσελήφθη τῷ 1800 εἰς τὴν ἐν ΚΠ Αὐστριακὴν Πρεσβείαν ὡς διερμηνεύς· τῷ δὲ 1802 διωρίσθη Σύμβουλος τῆς Πρεσβείας, καὶ τῷ 1806 Πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Μολδαβίᾳ· τῷ δὲ 1817 ἰδιαίτερος Σύμβουλος καὶ Διερμηνεὺς τοῦ Αὐτοκράτορος, μετὰ εἰκοσαετῆ διαμονὴν ἐν Τουρκίᾳ, ὀνομασθεὶς συγχρόνως καὶ μέλος τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας. Ἀπέθανε δὲ τῇ 3 Νοεμβρίου 1856 ἐν Βιέννῃ, εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ μὲ τὸν κάλαμον, κατὰ γράμμα, εἰς τὴν χεῖρα, καθὼς διηγεῖται ἡ θυγάτηρ 'του, ἡ Κ. Βαρώνη Τρὲνκ, ἐν τῇ πρὸς τὸν Κ. Ῥενὼ ἐπιστολῇ 'της. Ἐλάλει δὲ καὶ ἔγραφε, παρεκτὸς τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Ἀραβο-Περσο-Τουρκικῆς, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν, καὶ 'δὲν ἔπαυσε μέχρι τέλους τοῦ βίου 'του διατηρῶν ἐκτεταμένην ἀλληλογραφίαν μετὰ πολλῶν ἐπισήμων ὑποκειμένων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Περσίας. Παρεκτὸς δὲ τῆς μεγάλης 'του Ἱστορίας τῆς Τουρκίας καὶ τῶν 150 τόμων μεταφράσεων διαφόρων ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ ποιητικῶν πραγματειῶν ἀπὸ τῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν, ἀφῆκε καὶ πλῆθος σημειώσεων χειρογράφων περὶ τῆς Ἀνατολῆς, αἱ ὁποῖαι, τακτοποιηθεῖσαι ὑπὸ τῆς θυγατρός 'του, ἴσως ποτὲ δημοσιευθῶσιν. Ἡ ἱστορία 'του, προϊὸν τριακονταετοῦς ἐρεύνης καὶ μελέτης, λήγει δυστυχῶς ἄχρι τοῦ 1774· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ὑπέδειξε τὰς πηγὰς, ἀφ' ὧν δύναται 'ν' ἀρυσθῇ ὅςτις 'τὴν ἐξακολουθήσῃ. Πρὸς συλλογὴν δὲ, ἀντιγραφὴν, παραλληλισμὸν ἢ ἀνάγνωσιν τῶν πολυαρίθμων ἀνατολικῶν συγγραμμάτων, τῶν ὁποίων πρῶτος ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τὰ 200, περιῆλθε τὴν Εὐρώπην καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀσίας, δαπανήσας ποσότητας οὐκ εὐκαταφρονήτους. Ἀλλ' εὗρε γενναίαν ὑποστήριξιν οὐ μόνον ἐκ μέρους τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς, ἥτις προσέφερεν αὐτῷ πρὸς ἔκδοσιν τῆς Ἱστορίας 'του, 60,000, καθὰ λέγεται, ταλλήρων. Τὸ δὲ γεωγραφικὸν τοῦ συγγράμματός 'του μέρος ἐπραγματεύθη μετὰ τῆς αὐτῆς πολυμαθείας καὶ φιλοπονίας, μεθ' ἧς καὶ τὸ ἱστορικόν. Ἡ Ἱστορία 'του, συνο-

ὀλίγον τόπον ἐν ταῖς σελίσι τῆς Ἱστορίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἐν διαστήματι **1530** ἐτῶν, ἐπιτεμόντες αὐτὴν οὕτως ἐν ὀλίγοις.

Ἡ χρησιμότης τῶν Καταλόγων τούτων θέλει καταφανῆ, ἐλπίζομεν, ἐναργέστερον εἰς τὸ Τρίτον μέρος τοῦ πολυμόχθου τούτου ἔργου, ὅταν καὶ ἐάν ποτε ἐκδοθῇ, ὅπου, ἀφέντες πλέον τὰ ἄψυχα, θέλομεν εἰκονίσῃ τὰ ἔμψυχα, διαγράφοντες τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων, χωρὶς οὐδεμιᾶς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων διακρίσεως. Διότι, καί τοι κατηγορηθέντες ἄλλοτε ὅτι προσηνέχθημεν συμπαθητικώτερον πρὸς τὸ δυναστεῦον φῦλον (*), καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, σεβόμενοι τὴν ἀτομικὴν ἑκάστου πεποίθησιν,

---

δευομένη ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς Ἄτλαντος, συγκειμένου ἐξ 21 χάρτων καὶ 15 τοπογραφικῶν σχεδίων διαφόρων μαχῶν, καὶ ἰχνογραφηθέντος ἐπιμελείᾳ τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ αὐτοῦ Ἕλλερ (;), ἐξεδόθη τῷ 1835—1837 εἰς 18 τόμους ἐν Παρισίοις, διῃρημένη εἰς τὰς ἑξῆς ἑπτὰ περιόδους: Α', ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἄχρι τῆς ἁλώσεως τῆς ΚΠ, αὔξησις· Β', ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς ΚΠ ἄχρι τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, μέγεθος· Γ', ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλεϊμάνου μέχρι τῆς τοῦ ἐγγόνου 'του Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Γ', ἀκμή· Δ', ἀπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Γ' μέχρι τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Δ', ἀρχὴ παρακμῆς· Ε', ἀπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Δ' μέχρι τοῦ Α' Κιοπρουλῆ, ἀναρχία· ΣΤ', ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς, τάσις πρὸς ἀκμήν· Ζ', ἀπὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς ἄχρι τῆς τοῦ Καϊναρτζῆ, παρακμή. Τῆς Ἱστορίας τοῦ Χάμμερ, ἔργου γιγαντιαίου, τὴν ἐξακολούθησιν ἐπιχείρησε πρό τινων ἐτῶν ὁ σοφὸς Γερμανὸς **Zinkeisen**· 'δὲν εἴδομεν ἀκόμη' τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου 'δὲν ἐξεδόθη, νομίζομεν, εἰσέτι ὁ τελευταῖος τόμος· ἔχοντες ὅμως πᾶσαν ὑπόληψιν εἰς τὴν φήμην, ἥτις συνοδεύει τὸ ὄνομά 'του, ἐλπίζομεν ὅτι ἐφιλοτιμήθη καὶ κατώρθωσε 'ν' ἀποφύγῃ τὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα ἀσχημίζουσι δυστυχῶς τὴν ὡραίαν ἄλλως πραγματείαν τοῦ μακαρίτου Χάμμερ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ καθ' ἕκαστον ἀνάπτυξις εἶνε μακροτέρας ἐπιβολῆς ἢ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἔργον.

(*) Εἰς ἕνα, τὸν δεύτερον ἴσως, τῶν ὀλίγων ἐπικριτῶν, ὅσοι μὲ ἐτίμησαν διὰ πικροτέρων κρίσεων, ἀπήντησα συνοπτικῶς πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν τῷ 231 ἀριθμ. τῆς Ἐφημερίδος Βυζαντίδος, καθαψάμενόν μου τότε ἐν τῷ Γαλλικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως **Journal**, δημοσιεύσας τὴν ἀρχὴν μόνον καὶ τὸ τέλος τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου τοῦ Α', τοῦ ὁποίου εὐτύχησα 'ν' ἀπολαύσω ἐπὶ τριακοντατέσσαρα ἔτη τῆς φιλίας. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην σωζομένην παρ' ἐμοὶ ὡς πολυτιμότατον κειμήλιον, ἐπικαίρως ἤδη δημοσιεύω ὁλόκληρον, οὐ μόνον ὡς δηλωτικὴν τῶν περὶ ἐμοῦ αἰσθημάτων τοῦ ἀειοσεβάστου ἐκείνου τῆς Ἐκκλησίας πατρὸς, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον διά τινας περὶ Κωνσταντινουπόλεως τοπογραφικὰς καὶ ἱστορικὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ὁ ἱερὸς καὶ πολυμαθὴς γέρων ηὐδόκησε 'νὰ μοὶ διακοινώσῃ. Ἰδοὺ αὐτή:

Τῷ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Σκαρλάτῳ Δημητρίου τῷ Βυζαντίῳ, υἱῷ κατὰ πνεῦμα ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος.

Εἰς Ἀθήνας.　　εὐχετικῶς.

» Νοερῷ τῷ πνεύματι ἀπὸ ψυχῆς τῇ Εὐγενείᾳ αὐτῆς εὐχόμεθα.

» Ἐλάβομεν τὴν, ἣν πόθῳ πολλῷ περιγραφὴν τῆς φίλης ἡμῖν τε καὶ αὐτῇ πατρίδος πε-

ἀπεφύγομεν ν' ἀκολουθήσωμεν ἐπὶ τὸ προβατικώτερον τὴν κοινῶς διαγεγραμμένην τρίβον τοῦ μυκτηρισμοῦ καὶ τῆς κατακρίσεως, διακηρύττομεν μηδὲν ὑποστελλόμενοι, ὅτι παρ' ἡμῖν καὶ ὁ Ὀθωμανὸς, καὶ ὁ Ἕλλην, καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ ὁ Ἰουδαῖος, εἰσὶν ἁπλῶς μόνον ἄτομα, καὶ, διαγράφοντες τὸν ἰδιάζοντα εἰς ἑκάστην ἐθνικότητα χαρακτῆρα, οὐδὲν

ριαμένομεν, διήλθομεν αὐτὴν μεθ' ὅσης εὐχαριστήσεως, καὶ στέφανον πλέκομεν αὐτῇ δικαίως ὀφειλομένων ἐγκωμίων, διότι τά τε ἐλλείποντα ἡμῶν καὶ ὅσα σιγῇ παρήλθομεν, δι' ἀκαμάτων ἀναδιφήσεων καὶ ἐξιχνιάσεων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος μετὰ τὴν τοῦ γένους κάκωσιν, τὰ τῆς κλεινῆς πόλεως ταύτης ἐξηκρίβωσε, κατὰ μέγα μέρος ἀνεπλήρωσε, καὶ τὰ ἐν ἀδήλοις κείμενα ἀρχαῖα, ἄδηλα πεποίηκε· καὶ, εἰ ἦν ἐπιτετραμμένον, πολλὰ ἂν ἔτι ἀφανῆ ἐδύναντο πάντως εἰς γνώσεως φῶς προκύψαι, πρὸς δήλωσιν θετικωτέραν καὶ ἐμφανεστέραν ναῶν, στηλῶν, θεαμάτων, ὁδῶν ὀνομασιῶν, καὶ τ' ἄλλα λαμπρότητος ποτὲ καὶ μεγαλοπρεπείας δείγματα, ἐφ' ᾧ τόπῳ ὁριατικῶς καθέκαστα τούτων ἵσταντο.

Καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀγχίπτολα ταύτης, ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῶς διευκρινήθησαν, τὰ δὲ ἀντικρὺ ταύτης καὶ τὰς τοῦ τερπνοῦ Βοσπόρου ἀμφοτέρας παραλίας μέχρι τοῦ στομίου, ἰδεῖν ὅσον οὔπω ἐφιέμεθα. Τούτων δὲ τῶν κατὰ Βόσπορον ἀρχαίων θέσεων καὶ ὀνομασιῶν οὐδένα, ὡς οἶδεν, ὁδηγὸν ἔχομεν εἰ μὴ τὸν Γύλλιον, ᾧ ποδηγὸς καὶ αὐτῷ ἐγένετο Διονύσιος ὁ Βυζάντιος, οὗ Ἀνάπλους Βοσπόρου, τὸ κάλλιστον τόδε ἀρχαιότητος πόνημα, εἰ ὁ Δουκάγγιος καὶ ὁ Ὀλστένιος τὴν καθ' ὑπόσχεσιν αὐτῶν ἔκδοσιν εἰς ἔργον οὐκ ἤγαγον, ἀλλὰ πιθανὸν, ὑπὸ πυκνῷ τῷ ζόφῳ, ἐν ταῖς τοῦ Βατικάνου καὶ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκαις συνέχεται, ἐν χειρογράφοις εἰσέτι σωζόμενον. Τίς δ' ἂν ἐξ ἧς σκοτίας λανθάνει εἰς φῶς ἀνακαλέσαι σπουδάσειεν;

Ἔξεστι δ' ἡμῖν ἄρα, ἄνευ περπερείας τινὸς, ὑποβαλεῖν αὐτῇ παρατηρήσεις τινάς; Περὶ ὧν καὶ ἐκζητοῦμεν τυχεῖν ἐπιεικοῦς συγγνώμης.

Τὸ κατὰ τὸ Ἕβδομον παλάτιον Κωνσταντίνου (Τεκὺρ-Σαράγιον), αὐτό ἐστιν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ Ἀπόκαυχος, μεταποιήσας εἰς δεσμωτήριον, φέρων ἐνέκλεισε τοὺς οἰκείους τοῦ Καντακουζηνοῦ. Διότι, ἅμα τῇ τοῦ ῥηθέντος καταστροφῇ, τάχιστα, κατὰ τὸν Καντακουζηνὸν (Βιβλ. Γ'.), » Οἱ ἐν Βυζαντίῳ φίλοι γράμματα, λέγει, πρὸς Βασιλέα ἔγραφον περὶ τῶν γεγενημένων, καὶ » παρῄνουν, πάντα ἐν ὑστέρῳ θέμενον, τάχιστα ἥκειν πρὸς Βυζάντιον, ὡς τῶν δεσμωτῶν τὰ » Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου βασίλεια κατασχησόντων, καὶ, εἰ τάχιστα παραγένοιτο, Βυζάν» τιον παραληψόμενος ἐκεῖθεν «. Ἐκεῖθεν πάντως, ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ ξηρὰν τειχῶν τῆς πόλεως κειμένου τοῦ Παλατίου, καὶ οἱ δεσμῶται εὐχερῶς ἠδύναντο, ἢ διὰ τῆς παρακειμένης πύλης τῶν Ἀσωμάτων, ἢ διὰ τῆς ἐγγὺς Χαρσίας, τὸν Καντακουζηνὸν εἰσάξαι εἰς τὴν πόλιν. Τοῦτο τοίνυν εἰς πειθὼ ἐπικλινέστερον, ἢ τὸ πιθανὸν τοῦ ὅτι τὸ κατὰ τὴν Προποντίδα τοῦ μεγάλου ἐκεῖσε Παλατίου φρούριον ἦν τὸ δεσμωτήριον. Τούτου γὰρ ὑποτεθέντος, πῶς ἂν ἠδύνατο ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ τοσούτου στρατοῦ, ἱππικοῦ καὶ πεζῶν, ἐλλείψει πλοίων, καὶ πλοίων τοσούτων, καταπλεῦσαι τὴν Προποντίδα μέχρι τοῦ ῥηθέντος φρουρίου; Παῖδες ἔτι ὄντες ἀκηκόαμεν διηγουμένων καὶ περὶ τοῦ παλατίου τούτου, τοῦ εἰς εἱρκτὴν μεταβληθέντος ὑπὸ Ἀποκαύχου, παρὰ γηραιῶν ἀρχόντων Φαναριωτῶν, τῶν ἐκ προγόνων παραλαβόντων κἀκείνων τὸ περὶ τούτου κατὰ διαδοχὴν, καθώσπερ καὶ περὶ τοῦ ἐν Γκιοὺλ-τζαμὴ τάφου, περὶ οὗ κατωτέρω. Οἴδαμεν, ὅτι ταράττουσιν οἱ τοῦ Καντακουζηνοῦ λόγοι οὗτοι: » Ἐν τοῖς βασιλείοις

ἄλλο παρατηροῦμεν, ὥσπερ ἐν φωτογραφήματι, εἰμὴ μόνον ἐὰν ἀπετυπώθησαν κατὰ φύσιν καὶ ἀκριβῶς.

« Ὅτῳ δὲ μὴ τάδ' ἐστιν ἐν γνώμῃ φίλα,
« Κεῖνός τ' ἐκεῖνα στεργέτω, χἠμεῖς τάδε. »

» Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, « καὶ οἱ τοῦ Δούκα, ὅστις καλεῖ φρούριον αὐτὸ τοῦ μεγάλου παλατίου· ἀλλ' ὁ Κανταχουζηνὸς ἐκτίθησι τὸ ἀληθές, δεικνύων ὅτι οἱ δεσμῶται, τὸ φρούριον ἐκλιπόντες, ἐπὶ τὸν ἐγγὺς κατέφυγον ναὸν τῶν Ἐννέα Ταγμάτων, τὸν παρὰ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας ἀνεγερθέντα, καὶ κείμενον πλησίον τοῦ κατὰ τὸ Ἕβδομον παλατίου τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα περὶ τῶν δεσμωτῶν παρηκολουθηκὼς τῷ Κανταχουζηνῷ Δούκας, ἀντὶ τῶν Ἐννέα Ταγμάτων (ἐὰν μὴ λάθος ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ Δούκα παρεισέφρησε), καλεῖ Νέας, τουτέστι τὸν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐν τοῖς μεγάλοις παλατίοις ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ οἰκοδομηθέντα περιώνυμον ναόν, ὃν Νέαν Μονὴν ἐπωνόμασε. Τοῦ δὲ παλατίου τούτου, περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ ὄνομα, ἄλλοι ἄλλως οἱ νεώτεροι ἐτυμολογοῦσι. Τί δ' ἂν εἴποι τις καὶ περὶ τοῦ Chevalier, ἀποκαλοῦντος αὐτὸ palais du rouget?

Περὶ τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐν μετεώρῳ ταλαντευόμεθα. Ἡ παρ' αὐτῆς ὑποδεικνυομένη καὶ ἀπῳκοδομημένη, ἀτενέστατα παρ' ἡμῶν παρετηρήθη πρὸ χρόνων, καὶ ἔξωθεν, καὶ ἔσωθεν μάλιστα, ὅπου ἤδη κῆπος, παρακείμενος τῇ ἐκκλησίᾳ Βελιγραδίου· πύλη ἁπλῆ, οὐδ' ἴχνος μικρὸν φέρουσα τῶν πολλῶν καλλωπισμάτων διὰ γλαφυρῶν κιόνων, μαρμάρων, καὶ ἄλλων τῆς ἀρίστης τέχνης, οἷς ἦν κεκοσμημένη, σχῆμα φέρουσα θριαμβευτικοῦ τόξου διὰ τριῶν εἰσόδων. Καὶ ἐὰν ὁ κόσμος αὐτῆς ὅλος παρὰ τοῦ Πορθητοῦ, κατὰ πρόληψιν, μετεκομίσθη εἰς τὴν τοῦ Ἑπταπυργίου ὁρωμένην ἐκεῖσε, ἄφευκτον ἦν ἂν διατηρηθῆναι ἐν τῇ ἀπῳκοδομημένῃ γνώρισμά τι τῆς βιαίας ταύτης ἀποσπάσεως, ἀφαιρέσεως, καὶ μεταθέσεως ἐκεῖθεν τῶν τοσούτων καλλωπισμάτων. Διὸ καὶ πάρεστιν ἡμῖν εἰπεῖν τὸ κατὰ Γάλλους:

Le vrai peut quelque fois n'être pas vraisemblable.

Ἡ πόλη, ἣν ἐπωνόμασεν Ἐϊούμπ-Ἐνσαρὶ, οὐκ ἀρχαία, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἠνοίχθη, ὡς ἐκ τῆς ἁπλουστάτης οἰκοδομῆς αὐτῆς δῆλον, κατασκαφέντος μέρους τῶν παρὰ τὴν πύλην ταύτην Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ Ἐμβόλων. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Κυνηγοῦ οὐδεμία ἄλλη ὑπῆρχε πύλη, εἰμὴ ἡ τῶν Βλαχερνῶν, ἥτις πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον ὑστάτη κεῖται, ἀποικοδομηθεῖσα μετὰ τὴν ἅλωσιν, μικρὸν περαιτέρω (ὄπισθεν τῶν ἐκεῖσε ἐργαστηρίων) τοῦ ἀπὸ τῶν μεγάλων τειχῶν κατὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ποτὲ εἰς τὸν Ξυλόκιρκον καὶ τὸ Κοσμίδιον, καὶ τανῦν εἰς Ἐϊούμπ, ἐκτεινομένου ἐγκαρσίως χθαμαλωτέρου τείχους μέχρι θαλάσσης, Πτεροῦ καλουμένου Βλαχερνῶν, ὡς ἀποκρέμασθαι τοῦ μεγάλου τείχους δοκοῦντος, ἢ Βραχιονίου, ὡς βραχίονος δίκην ἀπὸ τῶν τῆς Ἀκροπόλεως τειχῶν παρεκτεινομένου ἕως θαλάσσης. Τοῦτο δέ, κλειομένης τῆς ξυλίνης αὐτοῦ Πόλης κατὰ νύκτα, διεκώλυε τήν τε ἔξωθεν προσπέλασιν εἰς τὰ παράλια τείχη, καὶ τὴν διὰ τῶν πρὸς τὸν Κόλπον πυλῶν τῶν ὑπόπτων ἀπόδρασιν. Τὴν δὲ ξυλίνην ταύτην πύλην ὑπερασπίζοντο δύω τοῦ μεγάλου τείχους πύργοι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς τεταγμένοι φύλακες.

Τὸ δὲ ἔνδον, περὶ τὴν γωνίαν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκτεταμένον ποτὲ ὑψηλὸν περιτείχισμα, τὸ συμπεριλαμβάνον ποτὲ τό τε φρούριον, τοὺς πύργους καὶ τὰ διαφόρων ὀνομασιῶν παλάτια, πα-

Δὲν ἀμφιβάλλομεν ἐν τούτοις ὅτι οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἀναγνωστῶν, οἷς καὶ γραμμάτων καὶ Μούσης ἐμέλησε, θέλουσιν ἴσως παρατηρήσῃ καί τινα περὶ τὸ λεκτικὸν ὕφος

ριωρίσθη μετὰ τὴν κατάσκαψιν τῶν παλατίων καὶ μετακόμισιν τῆς πολυτελεστέρας ὕλης εἰς Ἐϊούμπ, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐκεῖσε περιδόξου τεμένους καὶ μαυσωλείου, ἐν μετρίᾳ ἐκτάσει, παραλειφθείσης τῆς ἀρχαίας πύλης, ἥτις τὴν ἡμέραν μένει ἀνεῳγμένη διὰ τοὺς εἰς τὸ αὐτόσε μαυσωλεῖον θαμίζοντας. Τὰ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ πολυώνυμα παρὰ τοῖς τείχεσιν ἀνάκτορα ἐξετείνοντο ἀπὸ ταύτης τῆς γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως ἄχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου Ἐγρὺ-καπουσοῦ, καὶ ἐτελεύτων ὅπου τανῦν, τοῖς ἀναβαίνουσι τὸν τοῦ λόφου ἀνήφορον, κεῖται δεξιόθεν τὸ τοῦ Ἐγρὺ-καποῦ τέμενος, οὗ ἐν τῇ περιοχῇ ὁρᾶται ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ ὁ ὕστατος ἐκ τῶν πέντε πύργων καὶ μετεωρότερος, ὃν Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος μετεποίησε, καὶ εἰς ἔρυμα τῶν αὐτόσε συνημμένων ἀλλήλοις ἀνακτόρων, καὶ εἰς ἐνοίκησιν ἑαυτῷ, κατὰ τὸν Χωνειάτην, καὶ οὗτινος πόρρωθεν ὁρῶνται αἱ τρεῖς περιλειφθεῖσαι θυρίδες. Ὁ ἤδη περίβολος τοῦ φρουρίου ἐμπερικλείει ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἐκτάσει τήν τε τῶν Βλαχερνῶν πύλην ἀπῳκοδομημένην, τὸ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἁγίασμα, εἰς ὃ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε τοῖς ἡμετέροις προσιέναι, καὶ τὸν τάφον τοῦ Τοκλοῦ-δεδὲ, ὃν ἰδιαιτέρως σεβαζόμεναι αἱ Ὀθωμανίδες παρθένοι, περιέρχονται τὸν τάφον, ἐκφωνοῦσαι πολλάκις τὸ » Γειὰ-Ναμπίμπ, τύχην καλὴν ἐκζητοῦσαι. Ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου κεῖται κατὰ μέσον τῆς τῶν Ὀθωμανῶν ἐνταῦθα συνοικίας, μακρὰν τῆς ῥηθείσης πύλης τοῦ περιβόλου τοῦ φρουρίου περὶ τὰ ἑκατὸν βήματα. Οἱ δὲ Ὀθωμανικοὶ ἐκεῖνοι οἶκοι, οἱ καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ λόφου ἀνάβασιν παρακείμενοι τοῖς τείχεσι καὶ ἐκτεινόμενοι μέχρι τοῦ ῥηθέντος Ἐγρὺ-καπουσοῦ τεμένους, εἰσὶν ἐπὶ τῶν θεμελίων τῶν αὐτόσε ποτὲ ἀνακτόρων ἐκτισμένοι. Ὁ ναὸς τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Μάρκου, τὸ ἤδη Ἀτὶκ-Μουσταφᾶ-τζαμισὶ (οὗ ἔνδον ὁρᾶται μαρμάρινος κολυμβήθρα, εἰς ἣν διὰ μαρμαρίνων βαθμίδων ἀνέβαινον οἱ βαπτιζόμενοι)· κεῖται δὲ τοῦτο ἐγγὺς τῶν παραλίων τειχῶν, ἀριστερόθεν τοῖς ἀπὸ τῆς πύλης Ἐνσαρὶ ἀπερχομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ξυλόπορτας.

Ὠνομάσθη δὲ οὕτως αὕτη, διότι ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν τοῖχος, ὁ περικλείων τὸ ἱκανὴν καὶ κατ' εὖρος ἔκτασιν ἔχον προαύλιον τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, καὶ οἱ ἀπέναντι τούτου χριστιανικοὶ οἶκοι, καὶ αὐτὴ ἡ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὁδὸς, ἐκλείοντο καθ' ἑκάστην νύκτα ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ τοῦ ναοῦ διὰ δύω μεγάλων ξυλίνων πυλῶν, κειμένων, τῆς μὲν κατὰ τὸ ἓν ἄκρον τῆς ὁδοῦ, τῆς δὲ κατὰ τὸ ἄλλο, Γιμὰ-καπουσοῦ καλουμένων. Πυρποληθεισῶν δὲ αὐτῶν τῶν ἀρχαιόθεν καὶ τοσάκις ἀνακαινισθεισῶν πυλῶν, κατὰ τὸ 1812 ἔτος, ἀμελείᾳ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ, ἀντ' αὐτῶν οὐκ ἐστήθησαν ἄλλαι. Ὁ ναὸς οὗτος ἦν ἀρχαῖος μετὰ τρούλλου, καὶ ἔσωθεν καθιστορισμένος διὰ μωσαϊκοῦ, ἔχων διὰ στοῶν καὶ ὑπόνομον, ἀφ' οὗ ὁ ναὸς ὑπῆρχεν ἀνεγηγερμένος. Ἐγένετο δ', ὡς γνωστὸν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Παμμακαρίστου, διά τινας χρόνους καὶ Πατριαρχεῖον, ὡς ναὸς ἀρχαῖος· εἰς δὲ τὰ περὶ αὐτὸν κελλία ἐκάθητο δύω χρόνους ὁ κλεινὸς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, κατὰ τὸ 1596 καὶ 97 ἔτος, ὅτε ἐγένετο τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τέως δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ὅ τε παντολέτωρ χρόνος καὶ οἱ σεισμοὶ διέῤῥηξαν ἐν πολλοῖς μέρεσιν, ὅθεν καὶ, πτῶσιν ἐπαπειλῶν, κατεστράφη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἀνηγέρθη ὁ νῦν ξυλόστεγος. Ἐν τῷ τοῦ ναοῦ τούτου ὑπονόμῳ ἀποτεθεῖσα ἐπὶ τῆς ἁλώσεως, εὑρέθη ὕστερον μία ἐκ τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἥτις σώζεται μέχρι τούτου δεξιόθεν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ ἐπ'

τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους διαφοράν. Τοῦτο ἦτον ἑπόμενον, ἀφ' οὗ ἡ γλῶσσα προέβη καὶ προβαίνει ὁλονὲν καθαριζομένη καὶ ὡραϊζομένη· διὰ τοῦτο ἐξέλιπεν ἀπὸ τοῦ Δευτέ-

---

ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν παρεκκλησίῳ προσκυνουμένη, ἀλλ' ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ χρόνου τὸ ἱερὸν ἀρχαῖον ἐκτύπωμα, καὶ μόνη ἡ ἐπ' αὐτῆς ἀργυρᾶ πλὰξ περικρατεῖ αὐτὸ συντηροῦσα.

Περὶ δὲ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κανάβη συμφάσκομεν, ὅτι ἢ οἱ πρόγονοι ἢ οἱ γονεῖς τοῦ ἐφημέρως χρισθέντος εἰς βασιλέα, ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ 1204 ἔτος στάσεως καὶ τοῦ θορύβου, ὑπὸ τοῦ λαοῦ, Νικολάου ἐκείνου τοῦ Καναβοῦ, κατῴκουν ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τούτου, καὶ συντελέσαντες ἢ εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν ἢ εἰς τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσαν αὐτόν, πρὸς διηνεκῆ μνήμην, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐπωνυμίας αὐτῶν τῶν Καναβῶν ἢ Καναβοῦ, ἀλλ' ὁ χρόνος ἢ ἡ ἀμάθεια διέστρεψε τὸ ὀρθὸν τῆς ἐπωνυμίας, μεταβαλοῦσα εἰς τὴν τοῦ Κανάβη.

Ἡ τῆς Γυρολίμνης πύλη κεῖται ἀπῳκοδομημένη ἐν μέσῳ τῆς Χαρσίας καὶ τῆς τῶν Βλαχερνῶν, ὁρωμένη παρὰ τῶν ἀναβαινόντων τὸν πρὸς τὴν Χαρσίαν ἀνήφορον διὰ τῆς παρὰ τὰ τείχη ὁδοῦ καὶ τῶν καταβαινόντων, ἔνδον τῶν παρακειμένων τοῖς τείχεσι κήπων.

Ἱκανῶς παρεξετάθημεν ἐξιστοροῦντες τὰ περὶ τῆς ἐπισήμου ἱστορικῶς Ἀκροπόλεως ταύτης καὶ τῶν πέριξ. Συνεχῶς γὰρ φοιτῶντες, ἐστήσαμεν ἀτενὲς ὄμμα, παρατηροῦντες ἐπ' ἀκριβείᾳ τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς ἄκρας ταύτης ἅπαντα.

Ἐν τῷ τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας ποτὲ ναῷ, ἀναφέρομεν ἐν τῷ ἡμῶν φιλοπονήματι ὅτι, κεῖται μνῆμα, φέρον ἐπιγραφὴν Ἀραβιστί: »Ἐνταῦθα κεῖται εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ«, καὶ ὅτι τοῦτο ἐστι δῆθεν τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἀθανασίου· ἀλλ', ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις, διὰ λόγους ἀνωτέρους, τὸν δακτύλιον Ἀλεξάνδρου ἐπὶ στόματι θέντες, σιγὴν ἠσπάσθημεν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἐπισημοτάτου τούτου μνήματος, ἀποδώσαντες τὴν ἐν αὐτῷ κειμένην τέφραν ἑτέρῳ ὁμολογητῇ, καὶ οὐχὶ τῷ, ᾧ αὕτη ἀνήκει, τῷ μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας μαρτυρικῶς καὶ ἐνδόξως συναποθανόντι ἀοιδίμῳ Α. Κ. τῷ Παλαιολόγῳ (οὗ τὴν ἐπὶ τοῦ τύμβου Ἀραβικὴν ἐπιγραφὴν στέλλομεν ἐμπερίκλειστον (*)). Ἡ περὶ τούτου παράδοσις ἀλληλοδιαδόχως μετέβη καὶ εἰς τοὺς γηραιοὺς Φαναριώτας, ὧν, παῖδες ὄντες, ἠκούσαμεν λεγόντων, αὕτη δὲ μεταβαίνει καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς καθέξασι καὶ κατέχουσι τοὺς πρώτους βαθμοὺς τοῦ θρησκευτικοῦ τάγματος τῶν Οὐλεμάδων καὶ αὐτῶν τῶν Μουδδερίσων τῶν μεγάλων τεμενῶν περὶ τοῦ ἐν τῷ μνήματι τούτῳ κειμένου. Τοῖς δὲ ἐπισκεπτομένοις δι' ὁρισμοῦ ἐπισήμοις τῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες ὅμως ἐμμένουσιν ἀναζητοῦντες ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πορθητοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ ἢ τὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου λάρνακα ἢ τὰς τῶν ἄλλων Αὐτοκρατόρων, ὑποδεικνύουσι τοῦτον τὸν τοῦ ὑστάτου Κωνσταντίνου τάφον, ὡς μόνον διασωζόμενον. Προσφάτως δέ, πρὸς τὸν τοὺς βασιλέων τάφους, καὶ μᾶλλον τὸν τοῦ Μ. Κ. ἐπιμονῇ πολλῇ δι' ὁρισμοῦ ἐκζητοῦντα πρὸ τριῶν χρόνων, εὐγενῆ γνωστὸν Ῥῶσσον καὶ ἀνιχνευτὴν τῶν ἱερῶν ἀρχείων, Ἀνδρέαν Μουραβιέβ, ὑπέδειξαν ἐξ αὐτῷ αὐτὸν τὸν εἰς Γκιοὺλ-τζαμισί, ὅν, ὡς τῷ ὄντι τοῦ ὑστάτου Παλαιολόγου, ἐβεβαίωσεν αὐτῷ καὶ ὁ τοῦ τεμένους τούτου Ἰμάμης. Ὅτι δὲ τὸ τοῦ ἀειμνήστου πτῶμα, κατ'

(*) Ἰδοὺ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη: »Μερκὰτ χαβαδεγοῦνε ἀσχὰμπ Ἰουσοὺχ ἐλλ μεσέχι Ἀλεχ οὐλ σελάμ!« (Τύμβος τῶν ἀποστόλων μαθητῶν Ἰησοῦ τοῦ Μεσίου: ἐπ' αὐτὸν προσκύνησις [εἴη προσκυνημένος]!). ἡ σημείωσις τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου φέρει ἄλλην μετάφρασιν τὴν ἑξῆς: »Ἐνθάδε κεῖται εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.«

ρου τούτου Μέρους τὸ Μὲ (Μετὰ), ἀπεκλείσθη τὸ Διὰ νὰ, ἐξωρίσθη ἡ Ἀπὸ μετὰ αἰτιατικῆς, καθὼς, μετὰ δέκα-εἴκοσιν ἄλλα ἔτη, μέλλει νὰ ἐκλίπῃ καὶ τὸ Ἤτον, καὶ

ἔρευναν τοῦ Πορθητοῦ, εὑρέθη κατὰ τὴν τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ πύλην ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν ἐκεῖσε ἀποκτανθέντων, γνωσθὲν ἐκ τῶν βασιλικῶν πεδίλων, φερόντων, ὡς ἔθος, ἀετοὺς ὑφαντούς, καὶ ὅτι, προσταγῇ τοῦ Σουλτάνου, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, οἱ εὑρεθέντες Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ βασιλικὸν πτῶμα μετὰ βασιλικῆς τιμῆς, τοῦτο διέξεισι βεβαιῶν Γεώργιος ὁ Φραντζῆς (Βιβλ. Γ΄. κεφ. θ΄). Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι οἱ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὁμογενεῖς, οἱ λαβόντες τὴν τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἄδειαν, οὐκ ἐν ἄλλῳ ναῷ, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας, πρὸς μνήμην τοῦ κατ' αὐτὴν τὴν ἀπορράδα ἡμέραν, καθ' ἣν ἑωρτάζετο αὕτη, συμβῆναι καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως καὶ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος, φέροντες τὸν τούτου νεκρὸν ἐκήδευσαν. Οἱ δὲ μετατρέψαντες τὸν ναὸν εἰς τέμενος, αἰδεσθέντες τὸν τάφον, ὑπέκρυψαν μὲν, κατὰ πρόληψιν, τὸ ὄνομα τοῦ κειμένου, ἀλλ' οὐ τὸ θρήσκευμα. Κατὰ δὲ τὸ 1832 ἔτος, ἐπισκευαζομένου τοῦ τεμένους τούτου, κελεύσει ἰδιαιτέρᾳ τοῦ Σουλτάνου Σ. Μ., εἰδότος τίνος ὁ τάφος, ἔτυχεν, ὡς παρημελημένος, τῆς δεούσης περιποιήσεως καὶ ἀκοιμήτου κανδήλας.

Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Προποντίδα λιμένος, περὶ οὗ σημειοῦμεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ συγγράμματι, τοῦ παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου κατασκευασθέντος, αὐτὸς κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πύλης Κοντοσκαλίου (Κούμ-καπουσοῦ) καὶ τῆς τοῦ Γενὶ-καπουσοῦ τῆς Βλάγκας, καὶ ὑπῆρχε, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον, ἔνδον τῶν παραλίων τειχῶν κατεσκευασμένος. Εἴδομεν ἐν τῷ αὐτῆς πονήματι μεταφερόμενον αὐτὸν εἰς τὸν τοῦ Θεοδοσίου. Ἀλλ' ὅλου τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Παλαιολόγου ἔκειτο, κατοικουμένου ὑπὸ Ὀθωμανῶν, κατὰ τὸ 1819 ἔτος πυρποληθέντος, ἀνεφάνη τὸ τοῦ λιμένος τούτου κυκλικὸν περίφραγμα, κατὰ τὸν Παχυμέρην, γεγυρωμένον ἐκ τριῶν ἀλλεπαλλήλως τεθειμένων μεγάλων πετρῶν, εἰργασμένων ὡς πλακῶν, ἐχουσῶν μῆκος μὲν τριῶν πήχεων, εὖρος δὲ δύω, καὶ βάθος ἡμίσειαν, τῶν μὲν δύω κάτωθεν ἀλλεπαλλήλων πλακῶν ἐκ πετρῶν τοῦ Βοσπόρου λευκομελανοχρόων, τῆς δ' ἐπ' αὐτῶν τρίτης σειρᾶς καὶ ἀνωτέρας, ἐκ μαρμάρων ἰσομέτρων Προκοννησίων. Κατ' ἐπιταγὴν δὲ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, τὰ τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως τότε τελοῦντος Μιχαὴλ Σούτζου, τοῦ καὶ Αὐθέντου ὕστερον Μολδαβίας, ἀπήλθομεν πρὸς παρατήρησιν τῆς θέσεως, τίνος ἕνεκα ὁ ἐκ τοιαύτης ἀλλεπαλλήλου σωρείας μεγίστων πλακῶν, ὁποῖόν τε ἦν ποτε κτίριον, καὶ ἀνενεγκεῖν πρὸς δήλωσιν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν· εἷς δὲ τῶν περὶ αὐτὸν ὀφφικιαλίων συνώδευεν ἡμᾶς, συνακολουθήσαντος μεθ' ἡμῶν καὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἰακώβου τοῦ Ῥίζου καὶ τοῦ εὐγενοῦς Ἰωάννου Σχινᾶ. Διήλθομεν δὲ τὸ Κάτεργα-λιμὰν, τὰς ἐνορίας Ἁγίας Κυριακῆς καὶ Ἐλπίδος, παρήλθομεν τὸ Κούμ-καπουσοῦ, καὶ προεχωρήσαμεν ἔχοντες ἀριστερόθεν τὰ παράλια τείχη ἔνδοθεν, ἐγγὺς τῆς πύλης Γενὶ-καπουσοῦ τῆς Βλάγκας, ὅπου εἴδομεν τὸ ἐκ πετρῶν καὶ μαρμάρων κυκλοτερὲς περίφραγμα, ἐκτεινόμενον ὑποκάτω ἑνὸς τεφρωθέντος τζαμίου, ἑνὸς μεγάλου Ὀθωμανικοῦ οἴκου καὶ περαιτέρω. Καὶ παραυτίκα ἐγνώκαμεν, ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι, κατὰ τὸν Παχυμέρην, τὸ πρὸς τὴν Βλάγκα νεῦον τοῦ Κοντοσκαλίου Νεώριον. Ὅλος ὁ τόπος ὁ περιέχων ποτὲ τὸ Νεώριον αὐτὸ, μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπληρώθη, ἐχερσώθη, καὶ ὑψώθη τὸ ἔδαφος, κατοικούμενος ὑπὸ Ὀθωμανῶν· αἱ δὲ ἀραρυῖαι ἐκ σιδήρου πύλαι, δι' ὧν εἰσέπλεεν ὁ στόλος ἐλλιμενιζόμενος, ἀπῳκοδομήθησαν.

Ἄπορον, πῶς παρῆλθε μὴ ἐπισκεψαμένη ἢ τὴν, οὐ μακρὰν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲτ πρὸς δύσιν, συνοικίαν Χαλιτζιλὰρ-κιοσκιοῦ λεγομένην, ὅπου κεῖται ἡ ἀνδρῴα ποτὲ Μονὴ τῆς Παναχράντου, μεταβληθεῖσα εἰς τέμενος ἐπὶ τοῦ πρώτου Σελὴμ, καθὼσπερ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θρήσκου Σουλτά-

τὸ Θά, καὶ τὸ Ὁ ὁποῖος, καὶ πέντε-δέκα ἄλλοι τοιοῦτοι ξενισμοί, οἵτινες ἀσχημίζουσιν ἀκόμη τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο κληροδότημα τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης.

νου καὶ ὁ ἐν Ἀρκαδιαναῖς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ μέχρι τοῦ ῥηθέντος... κατῴκουν ὁμογενεῖς ἡμῶν, οἱ μόνοι τότε καὶ πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτι χρόνων τὰ τῶν ἐφιππίων κομψῶς ὑφαίνοντες, καὶ τἄλλα κοσμήματα τῶν χαλινῶν καὶ λοιπῶν ἀρίστως ἐργαζόμενοι, ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἐργοστάσιον (καθὼς ἤδη καὶ οἱ Ὀθωμανοί, οἱ μαθόντες ὕστερον παρ' αὐτῶν τὴν τέχνην καὶ διαδεχθέντες αὐτούς) ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὅπου τανῦν ὁ Σαράτσ-χανὲ... τους σε οἴκους αὐτῶν περὶ τὴν Παναχραντον, ἐν ᾗ καὶ ἐκκλησιάζοντο. Πρωτομαΐστωρ δὲ τῆς ἐπισήμου συντεχνίας ταύτης πρὸ 172 ἐτῶν ἐχρημάτισε καὶ ὁ τὴν μίαν ἐκ τῶν δύω θυγατέρων τοῦ ἀσώτου υἱοῦ τοῦ περικλεοῦς πρώτου Ἑρμηνέως Παναγιωτάκη ἐκείνου, τοῦ τὸν πατρικὸν πλοῦτον εἰς τὴν Ἀλ-χυμίαν καταδαπανήσαντος, νυμφευσάμενος· τὴν δ' ἄλλην ἔμπορός τις τοῦ Οὒν-καπὰν Ἀδαμάκης Μουρούζης Τραπεζούντιος, ὅστις τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δημήτριον ἐκπαιδεύσας, συνεστήσατο αὐτὸν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτον, τὸν δεκάκις αὐθεντεύσαντα, ᾧ τινι διὰ τῶν ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ εὐαρεστήσας ὁ Δημήτριος, οὐ μόνον προήχθη Ποστέλνικος, ἀλλὰ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δομνίτζα-Σουλτάναν αὐτῷ ἐνυμφεύσατο, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὅ τε γενόμενος τέως κατὰ τὸ 1777 ἔτος, θανατωθέντος τοῦ Γρηγορίου Γκίκα Βοεβόδα, αὐθέντης Μολδαβίας Κωνσταντῖνος Μουρούζης ὁ Γέρων, καὶ θυγάτηρ ἡ Δόμνα-Αἰκατερίνα, σύζυγος τοῦ αὐθέντου γέροντος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ πολυπαθοῦς. Ὁποίους δὲ υἱοὺς ἐγέννησεν ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, ἐξ ὧν μόνον τὸν Ἀλέξανδρον ἡγεμονεύσαντα, τοὺς δ' ἄλλους οἷον τραγικὸν τέλος κατέλαβε, δῆλον. Ἰδοὺ ἡ τῆς γενεαλογίας ἀρχὴ καὶ τῶν Μουρουζιδῶν, καθώσπερ καὶ τῷ μακαρίτῃ Βαρθολομαίῳ τῷ Κουτλουμουσιανῷ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τοῖς ἀφορῶσι τὰς τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Παναγίας ἀρχαιότητας, καὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ὑψηλαντικοῦ οἴκου δεδώκαμεν, ἣν καὶ ἐν τῇ Περιγραφῇ τῆς νήσου Χάλκης ἐτυπώσατο.

Ἡ ἐγγὺς τοῦ Σιναϊτικοῦ Μετοχίου οἰκία μετὰ τοῦ Γκεργκυρίου τοῦ περικρότου Παναγιώτη τοῦ Νικοσίου, οὐ περιῆλθεν εἰς τὸν Πετράκην τὸν Ταραμπαχανετζῆν ἐκεῖνον, ὃν ἐγνωρίσαμεν, ἀλλ' εἰς τὸν Νικόλαον Καρατζᾶν, καὶ τοὺς τούτου γονεῖς πρότερον, τὸν δι' ἐννέα ἐτῶν τὰ τοῦ Μεγάλου Ἑρμηνέως τελέσαντα, καὶ κατὰ τὸ 1782 ἔτος, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ γέροντος Α. Ὑψηλάντου, Βλαχίας ἡγεμονεύσαντα, οὗ σύζυγος ἦν ἡ Δόμνα-Τάρσια. Ὁ δὲ Πετράκης κατῴκει κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ Λουκάκῃ Σιράφῃ, ἐγγὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς τῶν Μογγολίων δεσποίνης· ἰσχύσας δέ, μετέβη εἰς τόν, ὃν ᾠκοδόμησεν, οἶκον κατὰ θάλασσαν ἐν μέσῳ τῆς τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ Πετρίου πύλης.

Καὶ ταῦτα μὲν ἅλις, περὶ ὧν ἴσμεν τῆς φίλης πατρίδος· Σὺ δέ, ἀγαπητέ, φιλοπόνως ἀσχοληθείς, εἰς φῶς ἀνακαλέσαι ἐσπούδασας, ὡς οὐδεὶς πάντως ἄλλος, μεθ' ὅσης ἐπιμελοῦς ἐρεύνης, τὰς τῆς περιδόξου πατρίδος ἀρχαιότητας, δι' ὧν κάλλιστα αὐτῇ ἀνταπέδωκας τά τε γέννητρα καὶ τὰ θρέπτρα. Ἔνπαινε οὖν καὶ ἐξασκοῦ τοὺς παραπλησίους καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς πατρίδος λοιπῶν ἀγῶνας, δι' ὧν αὐτὸς σαυτῷ τιμὴν καὶ ἔπαινον προμνηστεύσεις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις φιλαρχαιολόγοις ὄφελος. Τὰ δ' ἄλλα διαμένομεν, ἕς τ' ἂν τὸ ζῆν ἡμῖν περιῇ,

Τῆς φίλης ἡμῖν αὐτῆς Εὐγενείας ͵αωνδ', Ἀπριλίου ιδ'.

εὐχέτης διάπυρος

Ὁ Π. Κ.

Εἴθε δὲ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν ἡμῶν, ἀναγινώσκοντες μετὰ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα τὰ ἀμυδρὰ ταῦτα σκιαγραφήματα, καὶ, ἱλαρυνόμενοι πρὸς τὸ χύδην καὶ πεπατημένον αὐτῶν ὕφος, καθὼς μειδιῶμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον πρὸς τὸ ὕφος τῆς Βοσπορομαχίας, 'να ἐκτιμήσωσιν οὐχ ἧττον τὰς προσπαθείας ἡμῶν, ὅσοι, ἀντιστάντες πρὸς τὸν ἀκατάσχετον ῥοῦν τοῦ ἔθους, καὶ ἀψηφίσαντες τοὺς μυκτηρισμοὺς καὶ τὰς φωνασκίας τῶν ἐθελοκακούντων ἢ καὶ ζηλοτυπούντων, προείδομεν καὶ προδιεγράψαμεν τὴν εὐδαίμονα ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν θέλει πραγματοποιηθῇ τὸ γλυκύτερον ἡμῶν ὄνειρον, ἡ ἐντελὴς νεκρανάστασις τῆς πατρῴας ἡμῶν γλώσσης!

Ὀλίγας μόνον ἐν τέλει λέξεις ἀφιεροῦμεν πρὸς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τοὺς φιλοκάλους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες, ἀμηχανοῦντας ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐξ ἰδίων διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου, ὑπεστήριξαν γενναίως διὰ τῆς ἑαυτῶν συνδρομῆς, ὧν εἰ καὶ σεβόμενοι τὴν μετριοφροσύνην, παρασιωπῶμεν τό γε νῦν ἔχον τὰ ὀνόματα, διατηροῦμεν ὅμως ἐν τοῖς μυχαιτάτοις τῆς καρδίας ἡμῶν ζῶσαν καὶ ἀκμάζουσαν μετὰ πόθου τὴν μνήμην. Ἀπέχουσι βεβαίως οἱ εὐγενεῖς οὗτοι φίλοι τὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἔργου αὐτῶν, ἀμοιβὴν μόνην πρέπουσαν εἰς τοιαύτας πράξεις, καθόσον, βλέποντες ἀνακύψασαν μόλις καὶ κυκλοφοροῦσαν τὴν βίβλον, ἧς εἶχε σχεδὸν καταψηφισθῇ ἀφάνεια ἐν πυθμένι λήθης, δύνανται 'να εἴπωσιν ἐν αὐτοῖς γαυρούμενοι, ὅτι τοῦτο εἶνε αὐτῶν ἔργον.

Ἔγραφον Ἀθήνησι τῇ 21 Μαΐου 1862.

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

Σελ.	1	στίχ.	17	ἀντὶ	τὸ εἰς Α' μέρος	ἀνάγνωθι	εἰς τὸ Α' Μέρος
—	68	—	24	—	τοῦ ὀφλήματας	—	τοῦ ὀφλήματος
—	72	—	30	—	ἐκτάσεως	—	ἐκστάσεως
—	80	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)			(1) (2)	—	(2) (1)
—	118	—	2	—	λεγόμονον	—	λεγόμενον
—	130	—	11	—	Ἑλλήσποτον	—	Ἑλλήσποντον
—	138	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)			Εὐαγείου	—	Εὐαγρίου
—	276	—	23	—	τῆς ἐπὶ τοῦ . . . γεφύρας	—	τῆς ἐπὶ τοῦ Ῥηγίου γεφύρας
—	282	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)			ἀπὸ Βορραδὶμ τοῦ Ἰαςινιανοῦ	—	ἀπὸ Βορραδὶμ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰυςινιανοῦ
—	312	—	10	—	φέρουσαν πανταχοῦ	—	φέρουσα πανταχοῦ
—	353	—	30	—	τρίτος υἱὸς δὲ ἄλλος	—	τρίτος ἀδελφὸς δὲ ἄλλος
—	365	—	16	—	Θεοδώρα, σύζυγον	—	Θεοδώρα, σύζυγος
—	370	—	7	—	διοικουμένην, ὡς εἴπομεν	—	διοικουμένης, ὡς εἴπομεν
—	376	—	9	—	μετὰ τὸν θάτατον	—	μετὰ τὸν θάνατον
—	—	—	24	—	ἣν εἶγον	—	ἣν εἶχον
—	397	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)			ἐκτὸς μό·ον	—	ἐκτὸς μόνον
—	403	—	10	—	ὑπόληψιν θεοφορούμενον	—	ὑπόληψιν θεοφορουμένου
—	408	—	24	—	εἰκοστὸς ὄγδοος μὲν	—	εἰκοστὸς πέμπτος μὲν
—	421	—	21	—	ΠΑΛΣΣΣ	—	ΠΑΣΣΑΣ
—	427	—	19	—	τὰ Σαράγιον	—	τὸ Σαράγιον
—	487	—	37	—	ἐπικολούθησεν	—	ἐπηκολούθησεν
—	491	—	9	—	Δράμαλη-Ἀλῆ-πασσᾶς	—	Δράμαλη-Μαχμοὺδ-πασσᾶς
—	502	—	9	—	καὶ τῆς τοῦ περὶ ἐκλογῆς	—	καὶ τοῦ περὶ ἐκλογῆς
—	526	—	27	—	μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίᾳ	—	μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίας
—	540	—	35	—	τῆς Νολδαβίας	—	τῆς Μολδαβίας

ΜΕΡΟΣ Β'.

» Εἴθε δ'... ἐκεῖθεν εἰς τὰ πρὸ τοῦ Πόντου τρυφερὰ χωρία προσανακλεύσαιμεν, ἔνθα πραεῖά τις αὔρα βόρειος καὶ ζωογόνος προσβάλλει διὰ παντὸς, καὶ ἰχθύες νεαλεῖς περισκαίρουσι, λουτρῶν τε χάριτες διαγελῶσιν ἁπανταχῆ, καὶ ἀργύρεα πλανώμενα ὕδατα τὸν θεατὴν διαχέουσι, καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν δεῦρο κἀκεῖσε περιφοιτώντων ἑστιῶσαι κατακηλοῦσιν αἱ ἐμμελεῖς ἀηδόνες καὶ πᾶν ἕτερον ἄλλη καὶ ἄλλη τρύζον ἐν ταῖς λόχμαις καὶ τιτυβίζον μουσικὸν πτερόν. « Νικήτ. Χων. ἐν Ἀλεξ. τῷ Κομν. Γ'.

Περιγραψαντες τὸ εἰς Α' μέρος τῆς παρούσης πραγματείας τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐξηκολουθήσαμεν, καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς, διαγράφοντες τὰ προάστεια, τὰ στολίζοντα τὰς πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν ἀκτὰς τοῦ Κόλπου μέχρι τῶν τοῦ Βορβύσου καὶ Κυδάρεως ἐκβολῶν, καὶ ἐκεῖ καταπαύσαντες τὸν λόγον, ἀφήκαμεν τὸν ἀναγνώστην 'ν' ἀναπαυθῇ, ἀναπολῶν ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσεν. Ἡ θέσις εἶνε τόσον ὡραία, ἡ χλόη τόσον παχεῖα, ἡ σκιὰ τόσον δροσερὰ, καὶ ἡ θέα τοῦ ποταμοῦ λειοχυμονοῦντος τόσον προσηνὴς, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι, συνωδευμένος μάλιστα ὑπὸ τοσούτων ἀναμνήσεων, 'δὲν ἐδυσχέρανε τὴν διαμονήν.

Ἤδη δὲ, διαβαίνοντες εἰς τὸ Πέραν, σκοπὸν ἔχομεν 'να περιοδεύσωμεν τὴν προσβόρειον τοῦ Κόλπου ἀκτὴν καὶ τὰς ἑκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου ὄχθας, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς βορειοανατολικῆς ἄκρας τοῦ ποταμοῦ, καὶ 'να περιγράψωμεν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὰ Προάστειά 'της ἢ Παραπόλια (suburbanea), τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν Μ. Χρυσολωρᾶν, ἐξετείνοντο ἔκπαλαι, οὐ μόνον ἄχρι τοῦ στόματος τοῦ Εὐξείνου, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. » Ἀπὸ γὰρ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ καὶ » Ἑλλησπόντου, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, μέχρι Θρακίου Βοσπόρου καὶ » Ἱεροῦ καὶ Κυανέων, εἴτε ἀπὸ τῆς Ἀσίας, εἴτε ἀπὸ τῆς Εὐρώπης κύκλῳ » τὴν Προποντίδα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, καὶ τὸ » Κέρας τοῦ λιμένος, καὶ ὅσον ἄνωθεν ἄχρι Φάρου προϊοῦσι, συνεχῆ προάστεια ἦν τῇ πόλει (1). «

(1) Ἴδε καὶ τὴν Δ'. Νεαρὰν Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν περὶ Μοναστηρίων.

Ἀλλὰ τὴν μὲν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος περιγραφὴν 'δὲν ἀναλαμβάνομεν, περιοριζόμεθα δὲ μόνον εἰς τὰς Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, ὅπου φθάσαντες, θέλομεν καταπαύσῃ τὸν λόγον. Τὸ μέρος ὅμως, ὅσον πρόκειται 'να περιοδεύσωμεν, εἶνε τόσον ποικίλον, τόσον ἐκτεταμένον, τόσον τερπνὸν, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι ὁ ἀναγνώστης θέλει 'μᾶς συγχωρήσῃ διὰ τὴν πλῆξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἀνάγκης 'τὸν παρεσύραμεν, διεξερχόμενοι τοὺς πολυελίκτους τοῦ ἄστεος στενωποὺς καὶ τὴν μονότονον τῶν τειχῶν καὶ οἰκοδομῶν συνέχειαν. Εἰς τὸ ἑξῆς 'δὲν θέλει ἔχει ὑπ' ὄψιν, εἰμὴ, ὡς βάσιν μὲν, τοῦ Βοσπόρου τὸ κῦτος, τὸν ὁποῖον παρεσκευάσαμεν νήνεμον καὶ γαληνιαῖον· ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ λόφους κεκαλυμμένους δι' οἰκημάτων καὶ δένδρων, κόλπους ἀκύμονας, κρύπτοντας ἐν αὐτοῖς, ἑκάστοτε ποικιλλόμενα, κάλλη, ῥύακας ἀεννάους, διατηροῦντας ἀειθαλῆ τῶν Ἀμαδρυάδων τὴν κόμην, ἀνάκτορα στολίζοντα δίκην μαργαριτῶν βαρυτίμων τὸν κύκλον τοῦ Βοσπορικοῦ διαδήματος, καὶ τοὺς δελφῖνας σκιρτῶντας πρὸς τῶν ἀηδόνων τὴν μελῳδίαν, ὁσάκις 'δὲν 'τὰς τρομάζει τῶν ἀτμοπλοίων ὁ τραχὺς συριγμός. Διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξελεξάμεθα καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους κατάλληλον, προτιμήσαντες διὰ τὸν περίπλουν ἡμῶν τὸν Μάϊον.

Ὑπὸ τοιαύτας λοιπὸν ἐμπνεύσεις καὶ εἰς τόσον εὐάρεστον ἐποχὴν, ἀποχαιρετοῦμεν τοῦ Βορβύσου τὰς ὄχθας, καὶ, συνοδευόμενοι ἀκόμη ὑπὸ τοῦ Μπαχαριὲ (1) τῶν ἀτμίδων, χωροῦμεν πρὸς τὴν βόρειον τοῦ Κόλπου ἀκτὴν, καὶ ἀπαντῶμεν, εὐθὺς μετὰ τὸ Βουκόλιον καὶ τὰς καλουμένας τοῦ Διονυσίου Μάνδρας, μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τοῦ Κεαγγίδ-χανέ-κιοσκίου καὶ καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης Μπαχαριὲ,

τὴν Δρῦν ἢ τὸ Καρὰ-ἀάτσ,

ὅπου, διὰ τὸ νήνεμον καὶ περισκεπὲς τοῦ τόπου, ἡ θάλασσα εἶνε σχεδὸν πάντα γαληνιῶσα. Ἡ Δρῦς αὕτη, ἥτις, διασώσασα καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ ἴδιον ὄνομα, εἶχε τὸ πάλαι καὶ ἄλσος ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, 'δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν ἄλλην Δρῦν, τὴν ἐν Ῥουφινιαναῖς, κειμένην μὲν ἐπίσης ἐν τῷ Πέραν τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ, » κατὰ τὴν » ἀντίπορθμον τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων λοφώδη ἀκτὴν, « καθὼς λέγει ὁ Χωνειάτης· καθόσον μάλιστα, καὶ τῶν δύω τοποθετουμένων ἐν τῇ Ἀντιπεραίᾳ, ἡ σύγχυσις εἶνε εὔκολος.

Δύο τζαμία, ὧν τὸ ἕτερον, κτίσμα τοῦ ἀρχιευνούχου Ὀσμὰν-ἀγᾶ, ἀνῳκοδόμησεν ἄλλος ἀρχιευνοῦχος, ὁ διαβόητος Μπεσὶρ-ἀγᾶς, στολίζουσι τὸν λόφον τοῦ Καρα-ἀάτσ, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου εἶνε, καθὼς ἦσαν καὶ ἐπὶ Βυ-

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει ὅτι εἶνε Πεχαριὲ (Ἐαρινὸν), καὶ ὄχι, καθὼς προφέρεται συνήθως, Μπαχαριὲ, καὶ καθὼς τὸ ἔχουσι καὶ οἱ χάρται τοῦ Κάουφφερ καὶ Στεδαλιέ.

ζαντινῶν, κατὰ τὸν Νικήταν, τὰ Ἰουδαϊκὰ ταφεῖα, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον. Ἡ δὲ προεκτεινομένη πρὸς δύσιν τοῦ λόφου τούτου ὑπώρεια σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον, τὸ συναπαρτίζον ἀπ' ἄρκτου τὸν καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Αὐλῶνα, κόλπον μακρὸν, ὃν ἑτέρωθεν περικλείει ἡ ἄκρα τοῦ Ἀϊναλὺ-καβάκ. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο σφίγγεται, πρὸς βοῤῥᾶν μὲν, ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Βορβύσου, εἰς τὸ παρόχθιον τῆς ὁποίας ᾠκοδόμηται πρό τινων ἐτῶν καὶ αὐτοκρατορικὸν περίπτερον· ἐκ μεσημβρίας δὲ, ὑπὸ τῆς ἑτέρας, τῆς σχηματιζούσης τὸν προειρημένον Αὐλῶνα κόλπον, καὶ ἐκτεινομένης μὲν εἰς μῆκος δύο μιλίων ἢ 1700 βημάτων, σχιζομένης δὲ εἰς διαφόρους ἄλλας μικροτέρας κοιλάδας, κυρίως δὲ εἰς τρεῖς τὰς μεγαλητέρας, αἳ ὁποῖαι σχηματίζουσιν αὐταὶ πάλιν δύο λόφους, ἐξ ὧν ὁ πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἀποτελεῖ τὸ ἕτερον τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Αὐλῶνος, τὸ τοῦ Ἀϊναλὺ-καβάκ.

Τὸ Καρὰ-ἀάτσ εἶχεν ἄλλοτε μεγαλοπρεπέστατον παλάτιον, σωζόμενον ἄχρι τοῦ 1820, ὅπου πρὸ ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν ὁ Σουλτάνος ἀπήρχετο διατρίψων τὰς πρώτας τοῦ ἔαρος ἡμέρας. Ἀλλὰ, παραμεληθὲν, ἠφανίσθη καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ καταντικρὺ Μπαχαριὲ μέχρις αὐτοῦ κατὰ σειρὰν παρεκτεινόμενα ὡραιότατα ἐνηβητήρια, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν ὁ Ὀθωμανὸς ἱστοριογράφος Τσελεμπηζαδὲς ἀναβιβάζει εἰς 170.

Ὁ δὲ κῆπος τοῦ Καρα-ἀάτσ, ἀναγόμενος ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἐβλιᾶ εἰς τὸ Σουτλουτζὲ, ἀνήκων πάλαι ποτὲ εἰς τὸν Δεφθερδαρζαδὲ-Ἡβραὴμ-πασσᾶν (1), ὕστερον δὲ περιελθὼν εἰς τὴν κυριότητα Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', ηὐξήθη ὑπὸ Μεχμὲδ τοῦ Δ', καὶ ἀνενεώθη ὑπὸ Ἀχμὲδ τοῦ Γ'.

Ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ λόφου τοῦ Καρὰ-ἀάτσ, παρ' αὐτὰς ἤδη τὰς τοῦ ποταμοῦ προχοὰς, εἶνε τὰ Κεραμεῖα, ὅπου κατασκευάζονται ἀπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ ἰλύος, καθὰ προείπομεν, αἱ ὀπταὶ πλίνθοι (τούβουλα). Ἀλλὰ

τὰ Κεραμαρεῖα,

τὰ ἐπὶ Βυζαντινῶν, » ἀπὸ τῆς περαίας τῶν ὁποίων παρετείνετο, κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην (2), ἡ ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ Μεχμὲδ κατασκευασθεῖσα γέφυρα, φέρουσα πρὸς τὴν πόλιν, » δυοῖν πίθοιν ξυλίνοιν ξυνηρμοσμένοιν καὶ ξυν» δεδεμένοιν ἀλλήλοις ἰσχυρῶς, ὥστε διαβαίνειν τὰ στρατεύματα ἀπὸ τοῦ » Ζαγάνου (3) στρατοπέδου ἐπὶ τὴν πόλιν «, ἦτον ἐξωτέρω, καὶ πιθανῶς ὅπου καὶ σήμερον περατοῦται ἡ νεωτάτη τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου τριῶν καὶ μεγαλοπρεπεστάτη γέφυρα, ἣν πρὸ δέκα ἐτῶν ἐζεύξατο ἐνταῦθα ὁ μεγαλοπράγμων Ἀρμένιος τελώνης Ἰζεζαερλῆς, περιελθοῦσα, μετὰ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ κτίτορος, εἰς τὴν κυριότητα τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, ἀρτίως δὲ ἀπαρθεῖσα, διότι παρεμπόδιζε τὴν ἔκχυσιν τῆς ἀπὸ τῶν

(1) Ἴδε Γύλλιον Bosp. Thrac. Lib. II, c. 4. (2) Βιβλ. Η'. (3) Σταγχὺν τοῦ εὐνούχου.

ποταμῶν καταφερομένης ἰλύος καὶ ἐκινδύνευε 'να συγχώσῃ τὸν τοῦ κόλπου μυχόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄλλη ἄκρα τῆς γεφύρας ἔφθανεν εἰς τὸν Κυνηγὸν, ἢ, κατὰ τὴν Πολιτικὴν Ἱστορίαν τῆς ΚΠ., ἄχρι τῆς Ξυλοπόρτης, φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα, καὶ πιθανῶς καὶ τὰ καμίνια, τῶν Κεραμαρείων ἐξετείνοντο καθ' ὅλην τοῦ Αὐλῶνος κόλπου τὴν παραλίαν, ἄχρι τοῦ Ἀϊναλῦ-χαβὰκ, ὅπου ἦτον ἡ κεφαλὴ τῆς γεφύρας, ὡς τούτου ἀκριβῶς ἀντικρύζοντος πρὸς τὸν Κυνηγόν. Τοῦτο πιθανολογεῖ ἔτι μᾶλλον καὶ τὸ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Χάσ-κιοϋοῦ ἐρυθρόχρουν τζαμίον, καλούμενον Κηρμίδ-τζεαμισί, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Περαία δὲ καὶ Ἀντιπεραία

ἐκαλεῖτο ἐν γένει οὐ μόνον τὸ καταντικρὺ τῆς πόλεως μέρος, τὸ Πέραν καὶ Ἀντιπέραν τοῦ Κόλπου, ἀλλὰ καὶ μέρος τοῦ Βοσπόρου, ὅθεν ἀπαντῶμεν καὶ Περαίαν τοῦ Διπλοῦ Κίονος· καὶ ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ πέραν τοῦ Βοσπόρου παραλία τῆς Ἀσίας, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τὸ Ἡραῖον μέρη τῆς Χαλκηδόνος, » πρὸς εὖρον ἄνεμον τοῦ Βυζαντίου « , κατὰ τὸν Χωνειάτην, ἥτις, πρὸς διαστολὴν, καὶ » Δαμάλεως Περαία «, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Κινάμου. Τοῦτο πρέπει 'να ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ὁ εἰθισμένος 'ν' ἀναγινώσκῃ προσεκτικῶς· διότι ἄλλως κινδυνεύει 'να περιπέσῃ εἰς ἀντιφάσεις καὶ παραλογισμοὺς παραδόξους, διεξερχόμενος τὴν μακρὰν καὶ πολυσχιδῆ Βυζαντινὴν ἱστορίαν.

Γνωστοτέρα δὲ καὶ συνηθεστέρα εἶνε ἡ Περαία τοῦ Πικριδίου, τὰ περὶ τὸ Χάσ-κιοϋ δηλονότι, τὸ Ὀχ-μεϊδὰν, καὶ τὸ Ἀϊναλῦ-χαβὰκ μέρη, ἡ λεγομένη προσέτι καὶ τοῦ Ἀρεοβίνδου.

Ἐπὶ τῆς Περαίας ταύτης ἔκειντο διάφοροι ναοὶ, ἐξ ὧν ἀναφέρονται, Α', πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ὁ τῶν Ναυατιανῶν, » ὁ Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος « , ὅπου ἐτάφη, κατὰ τὸν Σωκράτην (1), ὁ Παφλαγὼν οὗτος Ἀλέξανδρος, συνασκητὴς τοῦ μακροβιωτάτου Αὐξάνοντος, ἀποθανὼν ἐν εἱρκτῇ ὑπὸ τῶν πληγῶν, ἃς αὐτῷ ἐπήνεγκαν οἱ περὶ τὸν Μακεδόνιον ἀρειανίζοντες· Β', ὁ τῶν ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης, εἰς τὰ Σολομῶντος· Γ', ὁ τῆς Θεοτόκου, πέραν ἐν τοῖς Μαραναχίου, ἢ μᾶλλον Μαριναχίου, καὶ πιθανώτερον, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, Μαρτιναχίου, τοῦ Πατρικίου, τοῦ ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου, τοῦ πρὸς μητρὸς θείου τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς, ὃν ὁ Θεόφιλος, μάντεώς τινος αὐτῷ προειπόντος, ὅτι ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ μετ' αὐτὸν αὐτοκρατορήσουσι, μοναχὸν ἀπέκειρε, καὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον Μονὴν ἀπέδειξε. Τὸν ναὸν τοῦτον ἔκτισε Σέργιος ὁ Πατριάρχης, ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη. Εἰς τοῦ Μαρτιναχίου τούτου τὴν γενεὰν ἀνῆκε καὶ ὁ Ἰλλούστριος Κωνσταντῖνος, ὁ πατὴρ τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς τῆς Βασιλίδος, συγγενὴς τριῶν

(1) Ἐκκλησ. Ἱστορ. Β', λή.

Βασιλέων, κατὰ τὸ συναξάριον τῶν 16 Δεκεμβρίου· Δ', ὁ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος, τοποθετούμενος ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Νικήτα » πέραν ἐν τῷ Στενῷ πρὸς θάλασσαν «. Φαίνεται δὲ ὅτι ἦν μοναστήριον, διότι τούτου οἱ μοναχοὶ διέσωσαν εἰς τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγχόνης καταπεσόντας δύω στασιώτας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. Ἀντίκρυζε δὲ τῇ Πέραν ἀποβάθρᾳ τῶν Πηγῶν, καὶ, καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου, ὅπερ ἀνεφέραμεν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' μέρους, 'δὲν πρέπει 'να ἦτον μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. » Ἀνελκυσθέντων γὰρ τῶν μονοξύλων τῶν Ἀβάρων, τῶν ἐπὶ Ἡρακλείου στρατευσάντων κατὰ τῆς Πόλεως, ἐπέκεινα τῆς γεφύρας τοῦ Ἁγίου Καλλινίκου ἐν τῷ ποταμῷ, οἱ σκαφοκάραβοι τῶν Ῥωμαίων, μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν ἐκεῖσε, διὰ τὸ τοὺς τόπους ἐπιβράχους εἶναι, » ἔμει-» ναν εἰς τὴν ὄψιν τῶν μονοξύλων, ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος πέραν εἰς » Πηγάς «· Ε', ὁ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, » πέραν ἐν Χάλδαις «, οὗ τὰ ἐγκαίνια μνημονεύονται τῇ 26 Ἰουλίου (;) ἐν τοῖς Συναξαρίοις.

Σήμερον, συνεχόμενον σχεδὸν μετὰ τοῦ Καρὰ-ἀάτσ, κεῖται, ἐπ' αὐτῆς ἤδη τῆς προβολῆς τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου, τὸ προάστειον

Σουτλουτζέ,

οὗ τινος ἡ ὁμωνυμία, καί τοι πιθανολογοῦσα τὴν ἐνταῦθα τοποθέτησιν τῆς παλαιᾶς Γαλαχρήνης, ὅπου, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, Νικόλαος ὁ Μυστικὸς, ὁ δὶς πατριαρχεύσας, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ᾠκοδομήσατο μοναστήριον, τὸ ἐπονομασθὲν τῶν Γαλαχρηνῶν, ἐν ᾧ καὶ ἐκηδεύθη τῷ 925, ἐπιβεβαιουμένη ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ Ἱστορικοῦ Ἐβλιὰ, 'δὲν δύναται, νομίζομεν, 'να ἀνισχυροποιήσῃ τὴν ἑπομένην περικοπὴν τοῦ Ζωναρᾶ, τὴν διαλαμβάνουσαν περὶ τῆς ἐξώσεως τούτου τοῦ Πατριάρχου, ἀπὸ τῆς ὁποίας λαμβάνοντες ἀφορμὴν, τοποθετοῦμεν τὰς Γαλαχρήνας, ἢ τοὐλάχιστον τὴν Μονὴν τῶν Γαλαχρηνῶν, πέραν ἐν Χαλκηδόνι. Ἰδοὺ αὐταὶ τοῦ Ἱστορικοῦ αἱ λέξεις: » Ἐκ δὲ τῶν βασιλείων αὐτίκα διαπερᾶται πρὸς τὴν Ἡρίαν, κἀκεῖθεν » πεζοποροῦντα εἰς τὸ ἐν Γαλακρήναις ἄγουσιν αὐτὸν μοναστήριον «. Τί σαφέστερον; Ἴσως ὅμως τὸ αὐτὸ ὄνομα εἶχον ἀμφότεραι αἱ τοποθεσίαι. Καθότι, ὅσον διὰ τὸ πλῆθος τοῦ Γάλακτος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐτυμολογεῖται ἡ λέξις, οὐδετέρα αὐτῶν ἐλαττοῦται τῆς ἄλλης. Ἐνταῦθα μάλιστα, τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Γαλατᾶ, τοῦτο δὲ διὰ τὰς πλησίον ἐπαύλεις (τὰ τάβουλα), πιθανώτερον ἤθελέ τις τοποθετήσῃ τοὺς τῶν βοῶν ἀμολγούς.

Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ προαστείου τούτου ἦσάν ποτε τὰ παλάτια καὶ οἱ κῆποι τῶν ἐπὶ Σουλεϊμὰν τοῦ Α' ἀκμασάντων δύω μεγάλων τῆς Τουρκίας ἀνδρῶν, τοῦ Σέϊχ-οὐλ-ἰσλάμη Ἐμπ-οὐσ-σουοὺδ ἐλ-ἀμαδῆ, καὶ τοῦ Βεζίρη Μεχμὲδ-Σοκολλῆ, ὧν ὁ μὲν, προαχθεὶς ἀπὸ Ῥούμελη-καζῆ-οὐλ-

-άσκὲρ εἰς τὴν ἀνωτάτην τοῦ Ὀθωμανικοῦ κλήρου περιωπὴν, διέπρεψεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη (1545—1574), ἀφεὶς ὑπόληψιν συνετοῦ, ἀκριβοδικαίου καὶ μετριόφρονος ἀνδρὸς, καὶ συγγράψας διαφόρους λόγου ἀξίας πραγματείας, ἰδίως δὲ περίφημόν τι τοῦ Κορανίου ὑπόμνημα, καὶ τούτων πολὺ χρησιμώτερον ἄλλο ἔργον, τοὺς θρυλλουμένους αὐτοῦ Φετφάδες, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται οἱ πλειότεροι τῶν Νόμων (κανοὺν) τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου· ὁ δὲ, παρωνυμούμενος ἀπὸ τῆς πατρίδος 'του, τοῦ ἐν Βοσνίᾳ ὀχυροῦ φρουρίου Σοκὸλ, καὶ ἀνατραφεὶς παιδιόθεν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ χαρεμίῳ, ἀφ' οὗ διεδέχθη τὸν περιώνυμον Βαρβαρούσαν (1), διεξήγαγε τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη (1564—1579), ὑποβαστάσας τὴν δόξαν τοῦ Σουλεϊμάνου καθ' ὅλον τῆς τοῦ Σελὴμ βασιλείας τὸ διάστημα καὶ παραδοὺς αὐτὴν τῷ Μουρὰδ, πεσὼν δὲ θῦμα τῆς μανίας ἑνὸς ἀπηλπισμένου. Οἱ τάφοι ἀμφοτέρων (ἐξ ὧν τὸν τοῦ Σοκολλῆ ἠρχιτεκτόνησεν ὁ περίφημος Σινὰν) εἶνε καταντικρὺ τοῦ Σουτλουτζὲ εἰς τὸ Ἐϊούμπ.

Τὸ ἀξιολογώτερον δὲ τῶν ἐν τῷ Σουτλουτζὲ τζεαμίων εἶνε τὸ τοῦ Τσαοὺσ-μπασῆ, ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ὁποίου δείκνυται ὁ τάφος τοῦ Καραχισσαρῆ, τοῦ περιφημοτέρου τῶν καλλιγράφων τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου, ἀποθανόντος τῷ 1591. Παρεκτὸς δὲ τοῦ τζεαμίου τούτου, εἶν' ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ καὶ δύο ἄλλα, τὸ μὲν φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχμὲδ-πασσᾶ, τὸ δὲ τὸ τοῦ Καλιτζῆ-όγλου.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου ἔκειτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ἀσκητήριον (τεκκὲ), τὸ καλούμενον Τζαφὲρ-ἀμπὰδ, κτίσμα θεράποντός τινος τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, ἀφιερώσαντος πρὸς οἰκοδομὴν αὐτοῦ, καθὰ λέγεται, τὰ προσκομισθέντα αὐτῷ ὑπὸ πρέσβεώς τινος Ἰνδοῦ, ὃν ἐδέξατο πρὸς ἀκρόασιν ἐνταῦθα, δῶρα, ἐξ ὧν, ἐπὶ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ἐβλιὰ, 'δὲν ἐσώζετο εἰμὴ μόνον ἀργυρένδυτόν τι κύπελλον ἐξ ἡμιτόμου κοκκοκαρύου. Ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τούτῳ ἐδείκνυτο καὶ τὸ μνῆμα ἑνὸς τῶν εὐνοουμένων Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Α', ὀνόματι Τζιμπῆ.

Ἕτερον δέ τι ἡσυχαστήριον, καλούμενον Χασὰν-Ἀμπὰδ, ἐκτίσθη ὑπό τινος ἀρνησιθρήσκου Ῥώσσου, ὀνόματι Χασὰν, ὃν οἱ ἀστεῖοι τῶν συγχρόνων ἐπωνόμαζον ῥωσσικώτερον Νεζνὰμ (οὐκ οἶδα).

Τὸ δὲ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Σέϊχη Καραμανῆ εἶνε πάντων τῶν ἐν τῇ ΚΠ. τὸ ἀρχαιότατον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ χωρίου εἶνε τὸ Χαρμάν-μπασι, καὶ, ἐνδοτέρω τοῦ κύκλου, αἱ παγοθῆκαι (καρλὺκ).

Κάμψαντι δὲ τὸ ἀκρωτήριον, ἵδρυνται, περὶ τὸ πρὸς δυσμὰς ἤδη πέρας τοῦ Χάσ-κιοϋοῦ, τὰ καταγώγια τῶν Βομβαρδαρίων καὶ Σκαπανέων (Κουμ-

(1) Ἴδε προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Μπεσσίκ-τάς.

παρατζήδων καὶ Λαγουμτζήδων), καὶ πλησίον αὐτῶν τὰ παλαιὰ τῶν πυροβόλων ὅλμων χυτήρια καὶ τὰ ἐργοστάσια τῶν ὑποβάθρων τῶν κανονίων (affûts). Τὰ καταστήματα ταῦτα, ἀπανθίσαντα ἤδη, εἶνε λείψανα πολύτιμα τῆς τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ βασιλείας, μεταγαγόντος ἐνταῦθα τὸν πρῶτον τῶν βομβοβολιστῶν στρατῶνα (Κχισλάϊ Κουμπαρατζιγιάν), ὃν εἶχεν ἤδη κτίσῃ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ ὁ Γ' ἐν τῷ τοῦ Σκουτάρεως Ἁγιάσματι.

Ἕτερον οἰκοδόμημα, καλούμενον Λενγκὲρ-χανὲ, διότι ἐν αὐτῷ ἐχύνοντο αἱ ἄγκυραι (λεγκὲρ) τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυστάθμου, ἱδρυθὲν μὲν τὸ πρῶτον ὡσαύτως ἐν ἔτει 1708, ἐπὶ Ἀχμὲδ τοῦ Γ, μετασκευασθὲν δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον ἐπὶ Σελὴμ τοῦ Γ', κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος τῆς ἠϊόνος, ὅπου ἐκβάλλει ὁ χείμαῤῥος Κισσῶν, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Ἐνταῦθα πρέπει 'να ἦτο καὶ ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνθίμου, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, παρ' αὐτήν που τὴν ἠϊόνα, ὅπου προβαῖνον σιωπηλὸν καὶ προσηνὲς τὸ κῦμα, ὅσον μόνον ἐπιψαύει τῆς χέρσου καὶ παλινδρομεῖ γαλήνιον. Προεξεῖχε δὲ τοῦ ναοῦ, ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκτῆς (λέγει ὁ Προκόπιος, τοῦ ὁποίου δανειζόμεθα τὰς λέξεις), αὐλὴ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὁμαλωτάτη, καὶ μετ' αὐτὴν στοὰ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σχηματιζομένου ὑπ' αὐτῆς τετραγώνου λαμπρὸς καὶ περιφανὴς ὁ ναός. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν θέσιν ἐπέχει σήμερον καὶ τὸ κτίριον τοῦ Κουμπαρὰ-χανὲ, ὑψούμενον ἐπὶ τετραγώνου αὐλῆς καὶ ἔχον 40 ὀργυιῶν μῆκος καθ' ἑκάστην πλευρὰν, καθ' ὅλον δὲ τὸ κυρίως πρόσωπόν του, οὗ τινος, βλέποντος τὸν λιμένα, τὴν ἐκ τῆς εὐθυγραμμίας μονοτονίαν διακόπτει κομψόν τι περίστῳον πρόπυλον, παρεκτείνεται εὐρυχωροτάτη κρηπὶς, ἐπὶ τῆς ὁποίας γυμνάζονται διὰ τῶν ἐστημένων ἐπ' αὐτῆς ὅλμων οἱ Βομβαρδάριοι· ἀνάλογον δέ τι πρὸς τὴν ὅλην ἔκτασιν τοῦ κτιρίου τζαμίον, κτισθὲν τῷ 1794 ὑπὸ τῆς μητρὸς Σελὴμ τοῦ Γ', τῆς περιφήμου Μιχρσὰχ, ὅπου καὶ τέθαπται, ἀποθανοῦσα τῷ 1805, συμπληροῖ τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὄπισθεν δὲ τοῦ Στρατῶνος τούτου εἶνε τὸ πολεμικὸν σχολεῖον τῶν Μαθηματικῶν καὶ Μηχανικῶν (Μουενδὶσ-χανὲ), μετὰ βιβλιοθήκης, πεπλουτισμένης διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων μαθηματικῶν συγγραμμάτων καὶ ὀργάνων τῆς Εὐρώπης, κτίσμα καὶ τοῦτο τοῦ Σελήμ. Ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ μεθιδρύθη προσωρινῶς, μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, τὸ τῆς Ἰατρικῆς σχολεῖον.

Πλησίον δὲ τοῦ Καταστήματος τούτου ὑπάρχει καὶ πρότυπόν τι ὀχυρωματικῆς μετὰ πάντων τῶν εἰς τὰ φρούρια ἀνηκόντων παραρτημάτων καὶ τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμικῶν σχολείων.

Ἐνταῦθά που ἀναγκάζομαι 'να τοποθετήσω καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, καθὼς καὶ τὸν παρ' αὐτῷ Ἱππόδρομον, καί τοι φυσικώτερον ἱδρυ-

μένον ἔξωθεν τῆς πόλεως παρὰ τὸ προάστειον Ἐϊούμπ. Ἀλλὰ τὰ χωρία τῶν συγγραφέων, ἅπερ ἐπὶ τούτῳ ἀναφέρω ὁλόκληρα, θέλουσι πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ὅτι, παρεκτὸς τοῦ ἐκεῖ Ξυλοκίρκου, ἦν καὶ ἐνταῦθα παλάτιον καὶ Ἱππόδρομος, ὃν ἔκτισε σὺν ταῖς παρακειμέναις στοαῖς, κατὰ μὲν τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, » πέραν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα «, κατὰ δὲ τὸ Ἀλεξανδρικὸν Χρονικὸν, » παρεκεῖ τοῦ Ἁγίου Νικολάου «, Λέων ὁ Μακέλλης τῷ ιϐʹ ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, ὅτε, ἐκχωρήσας τῆς πόλεως, διὰ τὰς συχνὰς καὶ ἀλεπαλλήλους πυρκαϊὰς, ὅσαι παρηκολούθησαν τὸν, κατ᾽ ἐξοχὴν κληθέντα μέγαν, ἐμπρησμὸν, διαρκέσαντα τέσσαρα ἡμερονύκτια, διέτριβεν ἐνταῦθα, » διότι ἐνεπυρίζετο ἡ πόλις μῆνας » ἓξ, καὶ ἑώρα ἀπ᾽ ἐκεῖσε τὴν πόλιν ἐμπυριζομένην (1) «. » Ὁ δὲ » βασιλεὺς (;), ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν, ἀπὸ τῶν Πηγῶν διεπέρασε κατὰ τὰ » βασίλεια (2) «. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ξυλοκίρκου συγκοινωνία ἦτο διὰ τοῦ Ζεύγματος ἀδιάκοπος, ἐκλαμβάνονται πολλάκις ἀντὶ ἀλλήλων, καὶ ἡ σύγχυσις ᾽δὲν εἶν᾽ εὐδιάφυκτος. Ἐκαλεῖτο δὲ, καθὼς φαίνεται, καὶ Σῖγμα, διὰ τὸ ἀμφιθεατροειδὲς σχῆμά του· ὅθεν ἐν τοῖς Μηναίοις ἀναφέρεται τῇ 12 Ἰουλίου ἡ σύναξις » τοῦ Ἁγίου Μάμαντος » πέραν ἐν τῷ Σίγματι «. Ἐπεσκεύασε δὲ καὶ ἐπηύξησεν αὐτὰ καὶ Ἰουστῖνος ὁ Νεώτερος, ἐπονομάσας καὶ ταῦτα, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἔκτισεν ἢ ἀνῳκοδόμησεν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικός ᾽του, Σοφιανὰ, ἄλλα παρὰ τὰ πρὸς τὸν Βουκολέοντα καὶ τὴν Προποντίδα. Εἰς τὰς Σοφιανὰς ταύτας, ἀπὸ τῶν ὁποίων, παγέντος τῷ 755 τοῦ Βοσπόρου, » πᾶς ὁ βου» λόμενος, ὡς διὰ ξηρᾶς διεπέρα βαδίζων εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα καὶ » εἰς τὴν πόλιν «, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, ἐλθὼν καὶ Λέων ὁ τῆς Χαζάρας, καὶ ποιήσας Μαϊουμᾶν (3), ἐθριάμβευσε τὰ ἐπινίκια. » Ἐκεῖ » γὰρ ἦν ἔθος τοὺς βασιλεῖς δέχεσθαι τὰ λάφυρα (4) «. Φαίνεται δὲ προσέτι ὅτι ἐλέγοντο, εἴτε αὐτὰ, εἴτε ἄλλα πλησίον αὐτῶν, καὶ τοῦ Δαμιανοῦ, ἴσως ἀπὸ τοῦ Πατρικίου καὶ Παρακοιμωμένου τοῦ Μιχαὴλ, ὃν ἀπέκειραν μοναχὸν, διὰ τὸ μὴ ἐπεγερθῆναι διαβαίνοντι τῷ Καίσαρι Βάρδᾳ. Εἰς τὰ Δαμιανοῦ πρόκενσον ποιήσας Λέων ὁ Φιλόσοφος, καὶ μαθὼν ὅτι ἐτυρεύετο ἐπιβουλὴ ἐναντίον ᾽του, » παρευθὺς εἰσελθὼν εἰς πλοῖον, διεπέ» ρασεν εἰς Πηγὰς, καὶ πρωῒ τάχιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ Παλάτιον (5) «. Ἐνταῦθα ἠγωνίζετο, » αὐτὸς αὐτουργῶν τὰ ἱππηλάσια «, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, Μιχαὴλ ὁ τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἐδῶ ἔλαβε τὴν εἴδησιν, » ἄρτι τῆς » ὕσπληγγος αἰρομένης «, ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον εἰς τὰ Μελάγγεια, τὰ μετὰ ταῦτα ἀγροικότερον κληθέντα Μαλάγινα, μέρος τῆς Συρίας. Εἰς ἕνα δὲ τῶν κοιτώνων τοῦ Παλατίου τούτου, ὅπου εἶχε μεταβῇ τῇ 23 Ἀ-

(1) Θεοφάν. καὶ Πασχάλ. Χρον. (2) Νικ. Χων. . . . . (3) Ἴδε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ Γʹ Μέρος. (4) Λέων ὁ Γραμματικός. . . (5) Λέων ὁ Γραμματικός . . .

πριλίου τοῦ 867, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὰ Ἀνθεμίου, ἀκρατοποσίᾳ ἐν τῷ δείπνῳ χρησάμενος, μετεκομίσθη χειραγωγούμενος, ὡς κεχαρωμένος ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Βασίλειον, οἳ, καὶ μετὰ τὴν πρᾶξιν, » κλύδωνος ὄντος ἐν τῇ θαλάσσῃ, συναθροισθέντες, κατῆλθον μέχρι τοῦ Περάματος, καὶ διαπεράσαντες, » ἦλθον εἰς τὸν οἶκον Εὐλογίου τοῦ Πέρσου, καὶ τοῦτον ἄραντες ἦλθον » εἰς τὰ Μαρίνης, καὶ ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους, ἦλθον μέχρι τοῦ Πα» λατίου «, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα. Ἐγκρατὴς δὲ αὐτοῦ γενόμενος ὁ Βασίλειος, καθὼς ἐκεῖ διεξήλθομεν, » ἔπεμψέ τινα τῶν τοῦ κοιτῶνος, » λέγει ὁ Ζωναρᾶς, κηδεῦσαι τὸν Μιχαήλ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν, εὗρε τὸν δεί» λαιον ἵππου ἐγκεκορδυλημένον σαγίσματι (ἄξιον ἐντάφιον αὐτοκράτορος » ἡνιόχου!), καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς πλοιάριον, διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ » τῆς Χρυσοπόλεως, κἀκεῖ αὐτὸν ἔθαψεν «. Ἀπὸ τοῦ παλατίου τούτου, Κρουμος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων, πολιορκῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου (τῷ 813) τὴν πόλιν, καὶ ἐρεθισθεὶς διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ μελετηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λέοντος καὶ ἀποτυχοῦσαν δολοφονίαν, ἀποστείλας ἱππεῖς, ἀφείλετο τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ Ἱππικοῦ, καὶ τὸν δράκοντα τοῦ Ὑδρείου, καὶ τὰ ἐκλεκτότερα μάρμαρα καὶ τοὺς μολύβδους, καὶ ἐν ἁμάξαις φορτώσας μετέφερεν εἰς Ἀδριανούπολιν, πυρπολήσας μετὰ ταῦτα καὶ τὸ παλάτιον, καὶ τοὺς κίονας αὐτοῦ κατασυντρίψας. » Οἱ δὲ Βούλγαροι, λέγει ὁ » Γραμματικὸς Λέων, ἀρξάμενοι ἐμπυρίζειν, κατέκαυσαν πάσας τὰς ἐκ» κλησίας, τὰς ἀντιπέραν τῆς πόλεως, μεγάλας οὔσας, ὁμοίως καὶ » τὰ μοναστήρια, καὶ τὰ παλάτια, καὶ τοὺς οἴκους, καὶ τὰ προάστεια. » Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα, ἐνεπύρισαν τὰ ἐκεῖσε παλάτια, » καὶ τοὺς μολίβδους ἐπῆραν, καὶ τὰ ζώδια τοῦ Ἱπποδρόμου «. Ἐξ οὗ καταφαίνεται προσέτι ὅτι τὸ μέρος τοῦτο εἶχε, παρεκτὸς τῶν ναῶν, καὶ ἄλλα παλάτια καὶ μοναστήρια καὶ προάστεια πλῆθος.

Ἀναδράμωμεν ἤδη εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καὶ ἀκούσωμεν τοπογραφοῦντα τὸ μέρος τοῦτο τὸν Διονύσιον. » Περὶ τὸν φερωνύμως καλού» μενον τόπον Ἀκτῖνα, ἔστιν ὁ λεγόμενος Κανώβου κύβος, καὶ » πηγαί· κατάῤῥυτος γὰρ ὁ τόπος. . . Κισσῶν δὲ ποταμὸς, ἀέναος » μὲν, ἥκιστα δὲ πλευστὸς, διατέμνων τὴν ἀκτὴν ταύτην, καλεῖ» σθαι ἀπ' αὐτοῦ παρέχει τὸν τόπον «. Ἀπορεῖ, μεταφράζων ταῦτα ὁ Γύλλιος (1), πῶς ὁ Διονύσιος ὀνομάζει ἀέναον ποταμὸν, ἀπαιτῶν νὰ ἦνε

(1) Εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς Προλεγομένοις, ὅτι τὸν Ἀνάπλουν, σύγγραμμα, ἢ πιθανώτερον ποίημα, οὕτως ἐπιγραφόμενον, Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου, ὃ μὲν Γύλλιος εἶχεν ὑπ' ὄψιν, καὶ εἰς τὸν Βόσπορον του μεταφράζει μέγα μέρος αὐτοῦ· τὸ πρωτότυπον ὅμως, οὗτινος καὶ τὴν ἔκδοσιν εἶχεν ἀναγγείλῃ ὁ Δουκάγγιος, ἀπωλέσθη, ἢ τοὐλάχιστον δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν σώζηταί που λησμονημένον.

προσέτι καὶ πλευστὸς, τὸ ἐνταῦθα, περὶ τὸν μυχὸν τῆς κοιλάδος τοῦ Χάσ-κιοϋοῦ ἀναβλύζον ῥυάκιον, ἀένναον μὲν ἀπὸ τῆς πηγῆς, λεπτὸν δὲ καὶ ἀδρανὲς οὕτως, ὡς δαπανᾶσθαι ἅπαν, τὸ μὲν εἰς τοὺς βασιλικοὺς τοῦ Ἀϊναλὺ-καβὰκ κήπους, τὸ δὲ εἰς τὰ λουτρὰ καὶ τοὺς κήπους τῶν πεδιάδων τοῦ Χάσ-κιοϋοῦ καὶ Πιρὶ-πασσᾶ, καὶ συμπεραίνει ὅτι ἐχαώθη καὶ οὗτος ὑπὸ σεισμῶν, καθὼς συνέβη καὶ εἰς ἄλλους ποταμούς. Κύδος δὲ Κανώπου ὠνόμασται, λέγει, προσφυῶς ὁ τόπος, διότι, κατάῤῥυτος ὢν ἀφθόνοις πηγαῖς ὑδάτων, ἐχρησίμευε πρὸς ἀναχώρησιν τῶν πολιτῶν, ἐντρυφώντων ἐνταῦθα τοῖς ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς ἀγαθοῖς, καθὼς καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς Αἰγυπτίους ὁ παρὰ τὸ Πηλούσιον λιμὴν Κάνωπος, ὅπου ἐτελοῦντο τὰ θρυλλούμενα ἐκεῖνα ἐνηδητήρια (1). Ὁ δὲ Χάμμερ, συγχέων, φαίνεται, τὸν Κάνωδον πρὸς τὸν Κύδον, λέγει ὅτι παρωνομάσθη ἀπὸ τῶν κάδων (WasserKrügen), τῶν γεμιζομένων ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα πολυαρίθμων πηγῶν !! Ἀλλὰ τοῦ μακαρίτου Χάμμερ πολλὰ τοιαῦτα ἀπηντήσαμεν, περὶ τὰς Ἑλληνικὰς μάλιστα φωνὰς, ῥεμβόμενα καὶ ἀπροσδιόνυσα.

Ἐδῶ ἦτον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάζετο καὶ τὸ μέρος ὅλον, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς ἔχοντα καὶ δικαίωμα ἀσυλίας, διέσωσαν, ὡς προείπομεν, οἱ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος μοναχοὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγχόνης καταπεσόντας δύω στασιαστὰς, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἐξεῤῥάγη ἡ τοῦ Νίκα ἐπικληθεῖσα ἐκείνη στάσις ἐν ΚΠ. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ μὲν τοῦ Ἁγίου Κόνωνος ναὸς ἦτον τῷ ὄντι ἐνταῦθα, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς Περαίας, καθὼς ἀπεδείξαμεν πρὸ ὀλίγου· ὁ δὲ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἐπειδὴ τοποθετεῖται ἐν Πουλχεριαναῖς, ἔκειτο πιθανώτερον ἀντικρὺ ἐν τῇ πόλει.

Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἕτερος ναὸς, ὁ τῶν Ἁγίων Πρίσκου καὶ Νικολάου, ἀνακαινισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὃν ἐτοποθετήσαμεν παρὰ τὴν τῶν Βλαχερνῶν πύλην, ἔκειτο πιθανώτερον ἐπὶ τῆς Περαίας ταύτης, ὡς ἀντιχρύζων τῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν.

Ἴσως δὲ τῶν ναῶν τούτων εἷς ἐπεῖχε τὴν θέσιν τοῦ πλησίον τῶν στρατώνων ἐπὶ τῆς παραλίας κειμένου σήμερον

Κηριμιττσῆ-τζεαμισὶ,

τοῦ ὁποίου, κτισθέντος τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ τεθαμμένου Ἀχμὲδ-ἀγᾶ ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν πλινθουργῶν καὶ κεραμιδοποιῶν, τὸ μὲν ὄνομα ἐνθυμίζει, ὡς εἴπομεν, τὴν τῶν Κεραμαρείων Περαίαν· τὸ δὲ χρῶμα, διακρινόμενον μεταξὺ πάντων τῶν Τουρκικῶν τζαμίων, τὰ ὁποῖα εἶνε συνήθως κάτασπρα, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς φιλομύθους Ὀθωμανοὺς 'να θρυλλῶσιν ὅτι, ἁλισκομένης τῆς ΚΠ, τόσον αἷμα ἐχύθη, ὥστε ὑψωθὲν ἄχρι τοῦ

(1) Ἴδε Στράβ. ΙΖ', ά.

μιναρὲ τοῦ τζαμίου τούτου, 'τὸν ἔβαψε κατακόκκινον, ἐν ᾧ φαίνεται φυσικώτερον ὅτι ὁ περίφημος Σινὰν, ὅς τις τὸ ἠρχιτεκτόνησεν (1), ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ ἐπ' αὐτοῦ φερωνύμως καὶ τὸ χρῶμα τῶν κεραμίδων, καθὼς αὐτὸ τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ Κχιζὶλ-μεστζὴτ τοῦ 'Εϊούμπ, κτίσμα τοῦ κερεμιττζήμπαση Σουλεϊμὰν-ἀγᾶ. Τὸν ἄμβωνα τοῦ τζαμίου τούτου ἱδρύσατο τῷ 1594, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ κτίτορος, ἡ σύζυγος τοῦ θησαυροφύλακος 'Εσεδουλλὰχ, ὀνόματι 'Αϊνή.

Πλησίον δὲ τοῦ 'Αγίου Λαυρεντίου ἦτον Α', τὸ Προφητεῖον τοῦ προφήτου 'Ησαΐου, ἀναφερόμενον τῇ 9 'Ιουλίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται ὁ Προφήτης οὗτος) ἐν τοῖς Συναξαρίοις· Β', ἡ Μονὴ τῶν Λυκαόνων, ἡ ἄλλως λεγομένη τοῦ Εὐτυχίου, καὶ ἀναφερομένη ἐν τῇ ἐπὶ Μηνᾶ Συνόδῳ, καὶ Γ', ἡ τῆς 'Αγίας Ματρώνης, γυναικεία, ἐν ᾗ παρέμεινε χρόνον τινὰ ἡ ἐκ Πέργης αὕτη 'Αγία.

'Η κοιλὰς, ἡ καταλήγουσα εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, ἐκτείνεται ἐπὶ δύο μίλια, καὶ περὶ τὴν ἀκτὴν μὲν τοῦ κόλπου, ἔχει 400 βημάτων πλάτος, ἔπειτα δὲ στενοῦται διὰ μιᾶς εἰς 200, καὶ τέλος, συστελλομενη βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως, καταντᾷ εἴς τινα κατωφέρειαν, ἣν συγκλείουσι δύω λόφοι.

Τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο ἐπὶ Βυζαντινῶν Πικρίδιον, ἢ Τὰ Πικριδίου· ἐπὶ δὲ Γυλλίου, καθὼς καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, 'Αγία Παρασκευὴ, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τῆς ἁγίας ταύτης· κοινῶς δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων

Χάσ-κιοϋού,

χωρίον πολυάνθρωπον (2) καί τοι νοσωδέστατον, καὶ μάλιςα πρὸς τὴν παραλίαν, οὐ μόνον διότι εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς νοτίους ἀνέμους καὶ τὸν μεσημβρινὸν καύσωνα, καὶ εἰς τὰς ἀναθυμιάσεις προσέτι τοῦ ποταμίου, ἀκινητοῦντος τὸ θέρος, ἀλλὰ διότι πλησίον αὐτοῦ ἦσαν, ἐκτὸς τῶν πλινθουργικῶν καμινίων, ἅτινα καὶ σήμερον 'δὲν ἀπέχουσι πολὺ, καὶ τὰ Χρυσοπλύσια. Ὅθεν καὶ, ὡς μὴ συνοικισθὲν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τῶν 'Οθωμανῶν, ἐκλεξάντων τὰς ὑγιεινοτέρας καὶ εὐπνουστέρας θέσεις, συνοικεῖται μέρος μὲν ὑπὸ Γραικῶν τε καὶ 'Αρμενίων, κεραμιδοποιῶν καὶ καπήλων τὸ πλεῖστον, μέρος δὲ, τὸ πολυανθρωπότερον, ὑπὸ 'Ιουδαίων, μετοικισθέντων ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Τελωνείου, περὶ τὸ ὁποῖον ἦσαν τέως συνῳκισμένοι, ὅτε

(1) Εἰς τὸν διάσημον ἀρχιτέκτονα τοῦτον, ὅς τις ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον Πασσᾶ, ἀποδίδεται ἡ κτίσις τόσων πολλῶν τζαμίων, ὥςε ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ὁλόκληρος αὐτοῦ ὁ βίος ἐπήρκει πρὸς μόνην αὐτῶν τὴν σχεδιογράφησιν, ἀπαραλλάκτως ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅσαι τὴν κτίσιν αὐτῶν ἀναφέρουσιν εἰς τὸν 'Ιουστινιανὸν ἢ τὸν Κωνσταντῖνον. (2) Διαιρεῖται δὲ εἰς 10 τὰς ἑπομένας κυριωτέρας συνοικίας: 1 Μπουγιοὺκ-ἰσκελὲ, 2 Πιρὶ-πασσᾶ, 3 Σακχὶζ-ἀὰτς, 4 'Αϊναλὺ-καβὰκ, 5 Χαλιτζὴ-όγλοῦ, 6 Σουτλουτζὲ, 7 'Αχμὲδ-πασσᾶ, 8 Καρὰ-ἀὰτς, 9 Τζεμιογνοῦ, 10 Τζὶκ-σαλὺν.

ἐκτίζετο τὸ Γενὴ-Βαλιδὲ-τζαμίον. Ἐδῶ ἑδρεύει καὶ τὸ ἕτερον τῶν δύο δικαστηρίων, ὧν θάτερον ἵδρυται ἐν τῷ Παλατᾶ, ἅπερ δικάζουσιν ἀνεκκλήτως τὰς μεταξὺ τοῦ ἔθνους τούτου διαφοράς. Ἔχουσι δὲ, κατὰ τὴν λεγομένην συνοικίαν Σαρὴ-πασσᾶ, καὶ σχολεῖον, καθὼς καὶ ἐν Παλατᾶ, ἔνδοθεν τοῦ τείχους, ἐν τῇ Συναγωγῇ τῇ καλουμένῃ Βεριᾶ, ὅπου, παρεκτὸς τῶν ἄλλων Ἑβραϊκῶν μαθημάτων, διδάσκεται, ἡ μὲν Γαλλικὴ καθ' ἡμέραν, πλὴν τοῦ σαββάτου, ἡ δὲ Τουρκικὴ τὰς Κυριακὰς καὶ παρασκευὰς, τὴν δὲ τετράδην ἀμφότεραι.

Τὴν Μονὴν τοῦ Πικριδίου ἔκτισεν ὁ Κουβικουλάριος (κοιτωνίτης) Πικρίδιος, εὐλαβὴς ἀνὴρ, ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, συζύγου Λέοντος τοῦ τῆς Χαζάρας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Περαία τοῦ Πικριδίου ἐλέγετο, ὡς προείπομεν, καὶ τοῦ Ἀρεοβίνδου ἢ Ἀραβίνδα, νομίζω ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Ἀρεοβίνδου, ἣν ἀνήγειρε, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Κεδρηνὸν, Πέτρος ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικίου ὁμαίμων τῷ 588. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω τὸ μέρος τοῦτο, ἀπὸ τοῦ παλατίου τοῦ Ἀρεοβίνδου, εἴτε τοῦ Μαγίστρου καὶ Ὑπάτου, γαμβροῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ὀλυβρίου καὶ τῆς Πλακιδίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτῶν Ἰουλιανῇ Ἀνικίᾳ, εἴτε τοῦ ἄλλου, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 434 καὶ ἀποθανόντος τῷ 449, εἴτε τρίτου ἄλλου, τοῦ Πατρικίου, τοῦ συζευχθέντος Πρεγέκταν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ γενομένου πρῶτον μὲν Ἐπάρχου τῆς πόλεως, εἶτα δὲ τοῦ Πραιτωρίου τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ τέλος, τῷ 546, Μαγίστρου τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ στρατευμάτων, ὅπου καὶ ἐφονεύθη τῷ ἑπομένῳ ἔτει ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος Γονθαρήτου. Εἶχε δὲ καὶ λουτρὸν, ἢ ἁγίασμα, τὸ καλούμενον Λοῦμα τῶν Ἀραβίνδου, κτισθὲν παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Α'.

Ὁ δὲ ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τοποθετούμενος ἔκπαλαι παρὰ τὰ Ἀρεοβίνδου, ἦτον καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν πολυθάμιστος, διὰ τὸ Ἁγίασμα τῆς Ὁσιομάρτυρος. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τοῦ Χάσ-κιοϊοῦ προαυλίῳ ἐθάπτοντο ἔκπαλαι, διὰ τὴν γειτνίασιν, οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἐν τῷ καταντικρὺ Φαναρίῳ Γραικῶν, Πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς, ἡγεμόνες, ἄρχοντες, μεγαλέμποροι, καὶ ἁπλῶς ὅλοι, ὅσοι ἠδύναντο ν' ἀγοράσωσι τάφον, πολλοῦ τιμώμενον. Ἀλλὰ . . . φεῦ τῆς ἀνθρωπίνης κενοσπουδίας! εἰς μάτην ἀνεζητήσαμεν ν' ἀναγνώσωμεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τῶν ἐνταῦθα τάφων ἓν τοὐλάχιστον ὄνομα προσφιλὲς, εἴτε εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν δόξαν, εἴτε εἰς τὴν φιλολογίαν! Ἀντὶ δὲ » Μελετίου, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τοῦ Ἰωαννίτου, τοῦ συγγραφέως τῆς πρώτης καὶ μόνης ἄχρι τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Γεωγραφίας, ἀποθανόντος τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1714, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 53, τοῦ ὁποίου μετὰ πόθου ἀνηρευνήσαμεν τὸν τάφον, ἀνέγνωμεν ἐπὶ νεαρᾶς

τινος καὶ τετορνευμένης πλακὸς τὸ ὄνομα ἀργυραμοιβοῦ τινος Χατζῆ-Ἰορδάνου, γεγραμμένον Ἑλληνιστὶ καὶ ... Ἀρμενιστὶ, ὡς Χάϊχ-Οὐρούμη!! Οὕτως ὁ χρόνος, καταγελῶν τῆς κενοδοξίας τῶν θνητῶν, καταφέρει ἀψοφητὶ μὲν, ἀλλὰ διηνεκῶς, τὴν βαρεῖάν του σφύραν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐπιτυμβίων, λίθων καὶ, ἐξαλείφων, ὡσεὶ χνοῦν κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, καὶ αὐτὴν τέλος τὴν κόνιν τῶν Μαυσωλείων, σβύνει, μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ ἐνδόξων ὀνομάτων τε, καὶ πολλὰ, ὅσῳ πλειότερον πολύστιχα καὶ στομφώδη, τόσῳ μᾶλλον ἀσήμαντα καὶ ἀνούσια, Κύριος οἶδε πόσον ἀκριβᾶ πληρωμένα, ἐπιγράμματα!

Ἐν τῷ τοῦ ναοῦ τούτου νάρθηκι ἔκειντο μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, κατὰ τὸν ἀοίδιμον συγγραφέα τῆς Κωνσταντινιάδος, ἀρχαῖά τινα μαρμάρινα ἀγαλμάτια, τὰ ὁποῖα ἐξέλιπον ἔπειτα, ὑφαιρεθέντα πάντως ὑπό τινος τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἱεροσύλων τῆς ἀρχαιότητος, ὅσοι περιέρχονται γῆν καὶ θάλασσαν ἐπὶ τούτῳ.

Τὸν λόφον τοῦ Χάσ-κιοϊοῦ καλύπτει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ταφεῖον τῶν Ἰουδαίων, κατοίκων αὐτοῦ τε τοῦ Χάσ-κιοϊοῦ καὶ τοῦ Παλατᾶ· καὶ, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος τοῦτο οὔτε δένδρον φυτεύει, οὔτε καλλωπισμὸν ἐπιτρέπει κἀνένα περὶ τὰ μνήματά του, σκυθρωπότερον θέαμα 'δὲν δύναταί τις 'νὰ φαντασθῇ παρὰ τὸν κατάξηρον τοῦτον λόφον, ἀληθῆ κατοικίαν θανάτου καὶ ἐρημίας, φαινόμενον ἀφ' ὅλων τῶν ἑπτὰ λόφων τῆς ΚΠ., ὡς πόλιν ἀπολιθωθεῖσαν ὑπὸ κατάρας, διὰ τῆς ὁποίας ἐάν τις κατὰ τύχην ὁδεύῃ, νομίζει ὅτι ἀκούει ἠχοῦσαν τὴν σάλπιγγα τῆς ἐσχάτης κρίσεως, τὴν γῆν συνταρασσομένην, καὶ τοὺς τάφους ἀνοιγομένους καὶ ἐκβράσσοντας τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ὁποία ἀντίθεσις πρὸς τοὺς συσκίους καὶ χλοηφόρους τάφους τῶν Μουσουλμάνων!

Ὄπισθεν δὲ τοῦ λόφου τούτου ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν τὸ καλούμενον

Ὀκ-μεϊδὰν,

ὀροπέδιον ἄδενδρον μὲν, ἀλλὰ χλοερὸν, ὅπερ, ἀπὸ Σελὴμ τοῦ Α' καὶ μέχρις ἡμῶν, ἐχρησίμευε πρὸς γύμνασιν καὶ ἀγωνοθέσιον τῆς τοξοβολίας, τελούμενον κατὰ πᾶσαν ἄνοιξιν πανηγυρικῶς, ἀναγορευομένου καὶ χορηγοῦντος συμπόσιον καὶ δημοθοινίαν τοῦ ἀθλητοῦ (πεχλιβὰν), οὗ τινος τὸ βέλος ὑπερέπιπτε τοὺς 900 πόδας, δαπανῶντος ἀντ' αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴ ἐπαρκοῦντος πρὸς τὰ τῆς ἑορτῆς, τῶν τινος μεγιστάνων, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου. Ἀνεγείρεται δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ στήλη, διαιωνίζουσα τὸ ἀρίστευμα, καὶ δείκνυνται στηλῶν πλῆθος, τῶν ὁποίων τὰ πομπικὰ ἐπιγράμματα, περικεκοσμημένα διὰ βελῶν καὶ ἀνθέων, ἐκθειάζουσι τὴν ῥώμην τῶν τοξοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουσι καὶ πολλοὶ τῶν Σουλτάνων, ἐν οἷς μόνος Σουλτὰν-Μουρὰδ ὁ Γαζῆς ὁ Δ'., ἔφθασε

μέχρι 1255 ποδῶν, καί τις τῶν Μποσταντζήδων τοῦ Σαραγίου, τοὐπίκλην Τὸζ-κοπαρὰν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονομάζεται καὶ ἓν τῶν ἐν τῷ Κασὴμ-πασᾶ μεστζιτίων.

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος ταύτης, ἐκτεινομένης ἀναμέσον τῶν προαστείων Πιαλῆ-πασᾶ καὶ Πιρῆ-πασᾶ, καὶ δυναμένης ἐπομένως ᾽να ἀναχθῇ εἰς ἑκάτερον τούτων, λιτανεύουσιν οἱ τῶν Τούρκων παῖδες, ἐξιλεούμενοι τὸν θεὸν, ἐν περιπτώσει σεισμοῦ, ἀνομβρίας, καὶ πρὸ πάντων πανώλους, ὁσάκις τὸ δεινὸν τοῦτο, κορυφωθὲν, περιαγάγῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκφερομένων ἀπὸ τῆς τοῦ Πολυανδρίου πύλης εἰς 999 ἢ 1001 (1). Τοιαύτη τις λιτανεία ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Ὄκ-μεϊδὰν, ἐπαναληφθεῖσα μετὰ δέκα ἡμέρας καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλὲμ-δαγῦ, ἐκηρύχθη πρώτην φορὰν ἐπὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Γ΄. Βεζίραι, ὑπουργοὶ, οὐλεμὰ, σέϊχαι, ἀξιωματικοὶ πάσης τάξεως, ὁ λαὸς ὅλος, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, συνῆλθον κατηφεῖς, αὐχμηροὶ, δακρυσμένοι, ὅπως ἀποσοβήσωσι διὰ τῶν δεήσεων αὐτῶν τὴν θεομηνίαν. Θέαμα κατανυκτικὸν ἀληθῶς καὶ παρήγορον! Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπίσης δυστυχοῦς αὐτοκρατορίας Μεχμὲδ τοῦ Γ΄ τὰ αὐτὰ δεινὰ ἠνάγκασαν τὸν δυστυχῆ τοῦτον μονάρχην ᾽να προσδράμῃ δὶς ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν εἰς τὸ μέσον τοῦτο, διατάξας ᾽να λιτανεύσωσι πρῶτον μὲν εἰς τὸ Ὄκ-μεϊδὰν, ἔπειτα δὲ εἰς τὸ τζεαμίον Σουλτὰν-Μεχμέδ. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ δεινὸν ᾽δὲν ἐκόπαζε, διέταξε ᾽να κρημνισθῶσι τὰ καπηλεῖα, ᾽να φυγαδευθῶσιν αἱ φαυλόβιοι γυναῖκες, τῶν ὁποίων καὶ ἔπνιξαν οὐκ ὀλίγας, καὶ ἀπηγόρευσε τὰ παιγνίδια καὶ τὰς ἀσέμνους ὀρχήσεις τῶν ἡμιγύνων τοῦ Γαλατᾶ.

Ἀλλ᾽ εἶν᾽ ἀστεῖον τὸ ἀνέκδοτον, ὅπερ, κατὰ τὸν M. D'Ohsson, διηγεῖται ὁ Ἡβραὴμ-Χαλεβῆς. » Ἐπὶ τῆς βασιλείας, λέγει, τοῦ Καλίφου Ἀμπδ-οὺλ-λὰχ τοῦ Γ΄, τοῦ ἐπιλεγομένου Μεεμοὺν, ἐπικρατούσης μεγίστης ἀνυδρίας ἐν Βαγδατίῳ, διέταξεν ὁ Καλίφης οὗτος πάνδημον λιτανείαν, καὶ ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς, ηὔχετο μετὰ παντὸς τοῦ Μουσουλμανικοῦ λαοῦ τὰς συνήθεις εἰς τοιαύτας περιστάσεις εὐχὰς ἐν τῇ πεδιάδι, καὶ τοῦτο ἐπανέλαβε τρὶς, ἀλλ᾽ ἐπὶ ματαίῳ· τὸ χαλκοῦν τοῦ οὐρανοῦ πρόσωπον ἔμεινεν ἀμείλικτον. Τότε διέταξεν ὥστε πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει μὴ Μουσουλμάνοι, ὑποχωρησάντων αὐτῶν, ᾽να λιτανεύσωσι παρομοίως, καὶ, τῆς διαταγῆς τελεσθείσης, ἐπῆλθεν ἀμέσως ἀφθονωτάτη βροχή. Σκανδαλισθεὶς ὁ Καλὶφ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, συνεκάλεσεν ὅλους τοὺς Οὐλεμὰ, καὶ ἐζήτησε παρ᾽ αὐτῶν τὴν ἐξήγησίν ᾽της. Σιωπώντων δὲ πάντων, γέρων τις σοφὸς καὶ θεοφοβούμενος, ἐμπνευσθεὶς πάντως ὑπὸ θεοῦ (προστίθησιν ὁ Ἱστορικὸς), ἀπεκρίθη ἐν πεποιθήσει εἰς τὸν Καλίφην, ὅτι τὸ συμβὰν ᾽δὲν ἦτον διόλου παράδοξον· ἐπειδὴ εἰς μὲν τὰς εὐχὰς τῶν

(1) Ἰδὲ σελ. 351 τοῦ Α΄ Μέρους.

Μουσουλμάνων τοσοῦτον εὐαρεστεῖται ὁ θεός, ὥστε βραδύνει ἐνίοτε 'να 'τὰς εἰσακούσῃ, ἵνα τοὺς ἀναγκάσῃ 'να 'τὰς ἐπαναλάβωσιν· ἐν ᾧ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, τόσον ἀποστρέφεται τοὺς ἀπίστους καὶ τὰς εὐχάς 'των, ὥστε πολλάκις σπεύδει 'να 'τὰς ἐπακούσῃ, ἵν' ἀπαλλαγῇ ταχύτερον τῆς ὀχληρίας τοῦ 'να 'τοὺς βλέπῃ καὶ 'τοὺς ἀκούῃ. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Κχαλίφης ἔμεινεν ὑπερευχαριστημένος, καὶ ἐστηρίχθη εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Ὄχ-μεϊδὰν εἶνε μικρόν τι ἡσυχαστήριον (τεκκὲ), τὸ ὁποῖον ἔκτισε Μουρὰδ ὁ Δ' ὑπὲρ τῶν τοξοτῶν, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἄστει τῆς ΚΠ., πλησίον τοῦ Σουλεϊμανιὲ, ἕτερον ὑπὲρ τῶν παλαιστῶν (πεχλιβάν).

Περὶ τὸ πέρας δὲ τοῦ ὀροπεδίου εἶνε ἡ κρήνη Διβιδδὰρ, κάθισμα σκιαζόμενον ὑπὸ παχυσκίων δένδρων, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ περίπατος φέρει, τῇ μὲν πρὸς τὸ καλούμενον Σοϊουττζὺχ-ἁγίασμα, τῇ δὲ πρὸς τὸ Ἀϊνὲ-ἁγίασμα καὶ τὸ Χασὰν-χαρλύχ. Ἐν δὲ μέσῃ τῇ πεδιάδι ἔκτισταί τις ἐξέδρα λιθόκτιστος, μετὰ μαρμαρίνης ἀναβάθρας, καλουμένη Γιαγμοὺρ-δασὶ (ὑετοῦ λίθος), ἐπὶ τῆς ὁποίας γονυκλιτῶν ὁ Σέϊχ-οὐλ-ἰσλάμης, ἢ ὁ πρῶτος τοῦ Σαραγίου Ἰμάμ, ἐξευμενίζεται τὸν θεὸν ἐν καιρῷ ἀνομβρίας.

Κάτω δὲ, ἐπὶ τῆς πεδινῆς παραλίας τῆς κοιλάδος, εἶνε τὸ τζεαμίον καὶ τὸ προάστειον τοῦ

Πιρὶ-Πασσᾶ.

Ἐκ τῶν δύω ἐπισήμων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο πασάδων, ὧν ὁ μὲν ἐχρημάτισε Δεφθερδάρης Σελὴμ τοῦ Α', ὁ δὲ, χότζας καὶ εὐνοούμενος Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν τοῦ Α', ὁ Chevalier 'δὲν ἠδυνήθη, λέγει, 'να ἐξακριβώσῃ πότερος ἔκτισε τὸ τζαμίον τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Χάμμερ λέγει ῥητῶς ὅτι κτίτωρ αὐτοῦ εἶνε ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ τοῦ Β' καὶ Σελὴμ τοῦ Α' μέγας Βεζίρης Πιρὶ-Μεχμὲδ-πασσᾶς, ἐκ Καραμανίας, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Σέϊχ-Τζεμαλεδδὶν-'Ακσεραῆ. Ὁ τελευταῖος τῶν προειρημένων δύω πασσάδων θαυμάζεται πρὸ πάντων διὰ τὴν ἡρωϊκὴν 'του ἀπόφασιν τοῦ 'να ζητήσῃ τὴν χάριν τοῦ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥόδου Μεγάλου Βεζίρη Μουσταφᾶ-πασσᾶ, καταδικασθέντος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου 'να κατατοξευθῇ. Διότι ἤθελε πάθει καὶ οὗτος τὸ ἴδιον, ὀργισθέντος ἐναντίον 'του τοῦ Σουλτάνου, ἐὰν οἱ λοιποὶ πασσάδες 'δὲν προσέπιπτον εἰς αὐτὸν ὑπὲρ ἀμφοτέρων. Περὶ τοῦ Πασσᾶ τούτου διηγεῖται σύντομόν τι Χρονικὸν τῆς Οὐενετίας, ὅτι τῷ 1522 ἐρεθισθεὶς κατὰ τῶν χριστιανῶν ὁ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν διὰ σκευωρίας ἀστρολόγου τινὸς Ἑβραίου, » συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβού-» λων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς χριστιανούς... ὁ δὲ Πιρὶ-πασσᾶς οὗτος ἀπ-» έκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς «.

Ἐκτὸς τοῦ τζαμίου Πιρὶ-πασᾶ, ὅπερ ὑψοῦται περὶ τὸ πέρας τοῦ προαστείου καὶ πρὸς αὐτὰ ἤδη τοῦ Τερσ-χανὲ τὰ μεθόρια, μνήμης ἄξια εἶνε καὶ δύο ἄλλα τζαμία τοῦ προαστείου τούτου, τὸ μὲν, ἀνακαινισθὲν, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, ὑπὸ τοῦ θησαυροφύλακος Ἀρσλὰν-ἀγᾶ (εὐνούχου πάντως)· τὸ δὲ, κτίσμα τοῦ Τουρσουτζηζαδὲ-Χουσεὶν-Τσελεμπῆ. Πλησίον δὲ ἤδη τῆς ἀποβάθρας τοῦ προαστείου, καλουμένης, διὰ τὴν γειτνίασιν τῶν σφαγείων, Ζαλαχανὰ-ἰσκελεσὶ, τὸ Σουλτὰν-Μεχμὲδ-Χὰν-τζαμισὶ, ἴσως αὐτὸ τοῦτο τὸ καλούμενον ἄλλως Κετσετζῆ-μεστζητὶ, κτίσμα τοῦ κετσετζῆ Μεχμὲδ-ἀγᾶ, ὅπερ ἀνῳκοδόμησεν ἡ Οὐμμεδουλλὰχ-μπανοῦ, πρώτη τῶν χασσεκῆ-σουλτάνων Ἀχμὲδ τοῦ Γ', ἱδρυσαμένη παρ' αὐτὸ καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον.

Μετὰ τὸ προάστειον τοῦτο, ἐπ' αὐτοῦ ἤδη του ἀκρωτηρίου, τοῦ κλείοντος μὲν πρὸς μεσημβρίαν τὸν κόλπον τοῦ Πικριδίου, σχηματίζοντος δὲ ἀπὸ δυσμῶν τὸν ἄλλον κόλπον τοῦ Τὲρσ-χανὲ, καὶ προέχοντος εἰς 800 περίπου βημάτων μῆκος, ὧν τὰ μὲν 300 λίαν κατωφερῆ, τὰ δὲ λοιπὰ ὁμαλώτερα, ὑπῆρχε μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ αὐτοκρατορικὸν περίπτερον

Ἀϊναλῦ-καβάκ,

τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσε πρῶτος, προεκτείνας μεγάλοις ἔργοις τὸν πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου, ὁ περίφημος Ἠβραήμ-πασᾶς, ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, ἐκαλλώπισαν δὲ ἔπειτα καὶ ἄλλοι τοῦ Σουλτάνου τούτου διάδοχοι, ἰδίως δὲ ὁ Σουλτάνος Ἀχμὲδ ὁ Γ', ὅς τις ἔδωκεν εἰς αὐτὸ, καλούμενον πρὸ αὐτοῦ Αϊβὰ-σαραὶ, τὸ ἐπικρατῆσαν ἔπειτα ὄνομα, ὅταν, μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν ἐν Παζάροβιτσ εἰρήνην τῷ 1718, ἐστόλισεν αὐτὸ διὰ τῶν ὡραιοτέρων τῶν ἐν Οὐενετίᾳ κατασκευαζομένων τότε κατόπτρων (αἰνὰ), ἅπερ εἶχεν αὐτῷ πέμψῃ δῶρον ἡ Ἀριστοκρατία, ἀνακτωμένη τὴν φιλίαν του (1).

Ἡ περιφέρεια τῶν κήπων τοῦ περιπτέρου τούτου ἐξετείνετό ποτε ἐπὶ δέκα περίπου στάδια, ἐπέχουσα, μέρος μὲν, τὸ μεσαίτατον, τὴν παραλίαν πεδινὴν τοῦ ἀκρωτηρίου, μέρος δὲ, τὸ ἐπίλοιπον, τὰς μικρὰς κοιλάδας καὶ τὰ λοφίδια τὰ περὶ αὐτὸ, καὶ σκιαζόμενον κυπαρίσσων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων τὸ πλεῖστον δένδρων δενδροστοιχίαις, ποτιζομένων ὑπὸ τῆς ἐν τῷ μυχῷ τῆς τοῦ Πικριδίου κοιλάδος ἀναβρυούσης ἀεννάου πηγῆς, τῆς καλουμένης πάλαι μὲν τῶν Κισσῶν, ἔπειτα δὲ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, οὗπερ ἐφημίζετο εἶναι καὶ ἁγίασμα, λείψανον ἴσως τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τούτου Ἐκκλησίας, ἣν ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανὸς, μεταποιη-

(1) Ἴδε τὸν Καντεμίρην Τόμ. Α', βιβλ. Γ', σελ. 459.

θείσης, πιθανῶς ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων, εἰς Ἀρμαμεντάριον, καὶ μετακοσμηθείσης αὖθις ὑπὸ Θεοδώρας τῆς Θεοφίλου εἰς ἐκκλησίαν.

Διὰ τῶν πασσάλων δὲ, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἐμπεπηγμένων κατὰ τοῦ τελματώδους τῆς θαλάσσης πυθμένος, ἡδράζετο τὸ βασιλικὸν περίπτερον, εἰσήρχοντο οἱ ἰχθύες εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ περιβόλου δεξαμενὴν, καὶ ἁλιεύοντο ἐκεῖ πρὸς διασκέδασιν ὑπὸ τῶν χαδίνων. Ὅθεν ὁ Γύλλιος συμπεραίνει ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ ἐπὶ Διονυσίου Ἔλος.

Τὸ παλάτιον τοῦτο παρημελήθη, ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Γ', ὡς παρακμάσαν, καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ, ὡς ἄχρηστον, ἐκρημνίσθη, ἡ δὲ περιοχὴ αὐτοῦ προσετέθη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Χουσεϊν-πασσᾶ εἰς τὰ προσαρτήματα τοῦ ναυστάθμου. Ἐν δὲ τῷ ἐναπολιπομένῳ ᾠκοδομήθη πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν θερμοκήπιον, ὅπου ἐκηπεύοντο, διὰ τὸ ἀνεμοσκεπὲς καὶ εὐήλιον τοῦ τόπου, διάφορα πρόφαντα λαχανικὰ καὶ ἄνθη, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀνανάσια.

Ἐδῶ ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-ούλ-Χαμμὶδ ἡ ἐν Παζάρδζικ μετὰ τῶν Ῥώσσων εἰρήνη, δι' ἧς παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς ἡ Κριμαία, καὶ ἀπὸ τότε κυρίως χρονολογεῖται ἡ ἐπικρατοῦσα μέχρις οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπεροχὴ τῆς Ῥωσσικῆς διπλωματίας ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων, πρὸς οὐδετέρωσιν τῆς ὁποίας ἐχύθησαν πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ποταμοὶ αἱμάτων τε καὶ χρημάτων!

Ὄπισθεν τῆς τοῦ Ἀϊναλὺ-καβὰκ ἀποβάθρας καὶ τῆς παρ' αὐτὴν πλατείας ἐτάφη τῷ 1748, ὑπὸ μεγίστῃ συρροῇ ὄχλου, ὁ Μπιτσακτσιλὲρ-Ἰμάμ, υἱὸς τοῦ Σέϊχη Ἐλχάτζ-Μωχαμμὲδ-ἐφέντη, ἱεροκῆρυξ τοῦ τζαμίου Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἀποθανὼν ἐν ὀσμῇ ἁγιότητος.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἄλλος κόλπος, πολὺ μακρότερος καὶ περιφερέστερος τοῦ προδιαγραφέντος, κλειόμενος ἀπ' ἀνατολῶν τῷ ἀκρωτηρίῳ τοῦ Γαλατᾶ, τῷ καλουμένῳ ἀρχῆθεν μὲν Ἰσθμικῷ, σήμερον δὲ τοῦ Μεϊτ-ἰσκελεσί, καὶ περιέχων τὸν Ναύσταθμον ἢ

Τερσ-χανὲ (1),

περὶ τοῦ ὁποίου ἰδοὺ τί λέγει πάλιν ὁ Διονύσιος. » Μετὰ τὸν Κανώβου » κύδον ἐστὶ τέλμα... καὶ μετὰ τοῦτο τὰ καλούμενα ἀπὸ τοῦ συμβαί» νοντος Χοιράγια. Ἐνταῦθα γὰρ κατιόντες ἀπὸ τῶν πλησίον ὀρέων οἱ

(1) Ὁ Καστελλᾶνος λέγει ὅτι ἡ λέξις εἶναι Ἰσπανική· διότι καὶ ἐν Βαρκελλώνῃ αἱ τριήρεις ναυπηγοῦνται ἐν τῷ λεγομένῳ Tersano, κτιρίῳ ἀξιολόγῳ. Ὁ δὲ Συρόπουλος (Β', 2) ἀναφέρει καὶ ἐν Οὐενετίᾳ » Ἀρσανᾶν, οἴκημά τι, ἐν ᾧ ἐτεκταίνετο τὰ βέλη «. Ἀλλ' εἶναι φαίνεται κυρίως Περσική, ἢ, κατὰ τὸν Χάμμερ, Ἀραβικὴ μᾶλλον ἡ λέξις, δὰρ-οὺσ-ζανκὰτ (οἶκος τέχνης), σημαίνουσα πλοίων καταγώγιον ἢ νεώσοικον, καὶ παραμείνασα ἐκεῖθεν παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς.

» σύαγροι, δόλῳ ὑπὸ τῶν θηρευτῶν ἁλίσκονται. Ἅπαν δὲ τοῦτο τὸ πρὸς » νότον νεῦον τοῦ κόλπου κλίτος πυκνοῦται ὑπὸ δρυμώνων «.

Διὰ τὴν περίστασιν ταύτην νομίζω μᾶλλον ὅτι ἐνταῦθα πρέπει 'να τοποθετηθῶσιν αἱ Ὀνωράται, τὸ καταντικρὺ τῆς πόλεως προάστειον Ὀνωράτου ἐκείνου τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου, ὅπου μετέβαινον πρὸς θήραν ἀγριοχοίρων οἱ Αὐτοκράτορες, καθὼς θέλομεν διαλάβει περιγράφοντες τὸ Μπελλέρ-μπεῖ, ὅπου, δι' ἄλλους λόγους, ἔκρινα δέον 'να τοποθετήσω τὰ Ὀνωράτου.

Τοῦ κόλπου τούτου ὁ κύκλος ἔχει, κατὰ τὸν Γύλλιον, ὀκτὼ σταδίων περίμετρον, καὶ κατέχεται σχεδὸν ἅπας ὑπὸ τοῦ Ναυστάθμου, οὗ τινος ὁ περίβολος περικλείει ὑπὲρ τὰ δύο μίλια περιφέρειαν, προσεπεκτεινόμενος ὁλονέν, καὶ διαιρούμενος εἰς Μέγαν (μπουγιούχ) καὶ Μικρὸν (κιουτσούκ)-Τερσχανέν, καί, κατ' ἄλλην διαίρεσιν, εἰς Ἄνω καὶ Κάτω, ἐξ ὧν ἐν μὲν τῷ ἄνω κατῴκει μόνον, ἐν δὲ τῷ κάτω, δηλονότι ἐν τῷ μετ' ὀλίγον περιγραφησομένῳ Διβὰν-Χανέ, εἰργάζετο ὁ κατὰ καιρὸν Καπεδὰν-πασσᾶς.

Ἐνταῦθα ἦτον καὶ ἐπὶ Μαυρικίου ἀκόμη τὸ Ἀρσενάλιον ἢ Ἀρμαμεντάριον. Ὅθεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ Πορθητοῦ Μεχμέδ, ἐδῶ συνεστήθη τὸ Νεώριον τῶν πολεμικῶν τριήρεων, ὅπερ Σουλεϊμὰν ὁ Α' προσεπαυξήσας τῷ 1571 διὰ τοῦ ναυάρχου Κασὴμ-πασσᾶ, περιετείχισε πρὸς κατοικίαν τῶν τριηριτῶν, αἰχμαλώτων τὸ πλεῖστον, καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ναυτικῶν ἀποθηκῶν. Ἐχρησίμευε δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως καὶ μετέπειτα ὡς χοιροταφεῖον· τῷ δὲ 1515, κατὰ προσταγὴν Σελὴμ τοῦ Α', ἀνεσκάφη καὶ ἐκαθαρίσθη ὁ τόπος, τὰ δὲ ὀστᾶ μετεκομίσθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς λάκκους, ἐπιστατοῦντος τῶν ἔργων τοῦ τε βεζίρη Πιρὶ-πασσᾶ καὶ ἄλλων πασσάδων. Ἑξήκοντα ἔτη ἔπειτα ἐπηύξησε τὸ Νεώριον ὁ ναύαρχος Κχιλὶτσ-Ἀαλῆ-πασσᾶς, ὅτε, μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ μάχην, ἐπηνώρθωσε τὸ Τουρκικὸν ναυτικόν. Τῷ δὲ 1707 ἔκτισεν ἐν τῷ Τὲρσ-χανὲ πρὸ τοῦ καλουμένου Μπάνιου (περὶ οὗ μετ' ὀλίγον) ὁ τότε βεζίρης Τσόρλουλου-Ἀαλῆ-πασσᾶς (1) καὶ τζαμίον, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐτάφη ἡ κεφαλή 'του, ἀποκεφαλισθέντος ἐν Μιτυλήνῃ, ὅπου εἶχεν ἐξορισθῇ μετὰ τὴν καθαίρεσίν 'του τῷ 1707. Σουλτὰν-Ἀχμὲδ δὲ ὁ Α' ἔκτισεν ἐνταῦθα τῷ 1613 καὶ κιόσκιον, καταντῆσαν ἔπειτα ἐνδιαίτημα τῶν κατὰ καιροὺς ναυάρχων, ὧν πρῶτος κατῴκησεν ἐν αὐτῷ ὁ Χαλὶλ-πασσᾶς, Ἀρμένιος τὴν καταγωγήν. Ἦσαν δὲ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι, περισταλέντες τῷ χρόνῳ ἐπ' ἐλάχιστον, καὶ τέλος ἐκλιπόντες ὁλοτελῶς διὰ τῆς βαθμηδὸν ἐπεκτάσεως τοῦ Ναυστάθμου. Τῷ δὲ 1720 ἐπυρπολήθησαν οἱ ἐνταῦθα στρατῶνες τῶν Γαλειοντζήδων καί, ἕνδεκα ἔτη ἀργότερα, τὸ ἀρχεῖον τοῦ Τέρσ-

(1) Ἴδε περὶ αὐτοῦ σελ. 513 τοῦ Α'. Μέρους.

-χανὲ-ἐμινῆ (1). Τῷ δὲ 1746 οὐ μόνον ἀνῳκοδομήθη ἐκ νέου τὸ πυρποληθὲν μολυβδοσκέπαστον μαγαζεῖον (μαγζὲν), ἀλλ' ὡς ἀντίῤῥοπον αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ ἕτερον, ἐπίσης μολυβδοσκέπαστον, διὰ τὴν ξυλείαν. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἐκτίσθησαν, ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲτ τοῦ Γ, καὶ ἑπτὰ-ὀκτὼ μαγαζεῖα ἀλεύρων, οἷς προσετέθησαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ (τῷ 1758), τρία ἕτερα, χωροῦντα 100,000 μοδίων.

Ἡ κυριωτέρα ὅμως μεταῤῥύθμισις τοῦ ναυστάθμου, δι' ἧς ἔφθασεν οὗτος εἰς τὴν σημερινήν 'του κατάστασιν, ἐγένετο ἐπὶ τῶν ναυάρχων Χασὰν-Πασσᾶ καὶ Κιουτσοὺκ-Χουσεῒν-πασσᾶ. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, ὡς ἀναμορφώσας δι' Ἄγγλων καὶ Γάλλων τὸ Τουρκικὸν ναυτικὸν, δύναται 'να θεωρηθῇ ὡς ὁ καθαυτὸ τοῦ Ναυστάθμου κτίτωρ· ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ἀνεκτίσθη τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Τὲρσ-χανὲ τόσον γραφικῶς ἀνυψούμενον ναυαρχεῖον, τὸ χρησιμεῦον σήμερον ὡς σχολεῖον τῶν ναυτικῶν· κατεσκευάσθησαν τὰ πρὸς πάκτωσιν τῶν πλοίων ἀναγκαῖα κτίρια· ἐστήθη ἡ πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ἱστῶν μηχανή· ὠργανίσθη τὸ πρὸς ναυπηγείαν μέγα πρότυπον, καὶ ᾠκοδομήθησαν πλῆθος νεωσοίκων διὰ τὰς κανονοφόρους λέμβους.

Σήμερον ὁ Τὲρσ-χανὲς ἔχει, ἀμέσως μὲν μετὰ τὸ Ἀϊναλὺ-καβὰκ, τὸ Ναυπήγιον, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ Σχοινοστροφεῖον, τὸ ὡραιότερον καὶ εὐρυχωρότερον τῶν ὑφισταμένων, ἔπειτα τὸ Πριονιστήριον, τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸ τεχνουργείων, αἱ ἄρισται μηχαναὶ κινοῦνται ἀπό τινων χρόνων ὑπὸ ἀτμοῦ. Ἕπονται μετὰ ταῦτα οἱ νεώσοικοι, χρησιμεύοντες εἰς διαφόρους ἐργασίας τοῦ Ναυστάθμου, καὶ πρὸ αὐτῶν ὁρμοῦσι κατὰ σειρὰν τεταγμένα, παρ' αὐτὴν τὴν κρηπῖδα, διὰ τὸ τοῦ κόλπου ἀγχιβαθὲς, τὰ πολεμικὰ πλοῖα, τὰ συγκροτοῦντα τὸ ναυτικὸν τῆς Τουρκίας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ κατοικία τοῦ Τερσχανὲ-ἐμινῆ, καὶ πρὸς δυσμὰς ταύτης αἱ ἀποθῆκαι τῶν πρὸς ναυπηγίαν ξύλων, ἀφειδῶς ἐφωδιασμέναι· ἑτέρωθεν δὲ αἱ δεξαμεναὶ, ὅπου ἐπισκευάζονται εἰσαγόμενα τὰ πλοῖα, ἡ μὲν ἔργον τοῦ Σουηδοῦ μηχανικοῦ Ῥόδς, κτισθεῖσα ἐπὶ Σουλτὰν-Σελήμη, ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, ἔργον αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ αὐτοδιδάκτου ἀρχιτέκτονος Γραικοῦ, ὅς τις ἔζευξεν, ὡς προείπομεν, καὶ τὴν πρώτην τῶν γεφυρῶν τοῦ Κόλπου. Ἀνορύσσεται δὲ ἤδη καὶ τρίτη δεξαμενὴ παρὰ τὸ Μεῒτ-ἰσκελεσὶ, συμπεριληφθέντος καὶ τούτου τοῦ μέρους διὰ περιτειχίσματος ἐντὸς τοῦ ὑπερεκτεταμένου περιβόλου τοῦ Ναυστάθμου. Αἱ δὲ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ σωζόμεναι μέχρι σήμερον ἐπιμήκεις στοαὶ, οἰκοδομηθεῖσαι τὸ πρῶτον ἐπὶ Σουλεϊμάνου, ἐχρησίμευον πρὸς νεώλκησιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν ἐν χρήσει τότε πολεμικῶν τριήρεων (κατέργων), ὧν τινες διακρίνονται ἀραγμέναι ἐν τῇ παρατιθεμένῃ τοῦ Ναυστάθμου

(1) Τοῦ ἐπὶ Βυζαντινῶν Χαρτουλαρίου τῆς Ἐξαρτήσεως, ἢ ἐπὶ τῆς Ἐξαρτήσεως (Ἐπιστάτου) τοῦ Ναυστάθμου, ἴδε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ Γ' Μέρος.

εἰκόνι. Αἱ τριήρεις αὗται ἐπὶ Γυλλίου συνεποσοῦντο εἰς 103· ὁ δὲ Λεϋγκλάβιος ἐμέτρητε τῷ 1585 ἐν τῷ Ναυστάθμῳ 185 θολωτοὺς νεωσοίκους, ἐκτεινομένους κατὰ σειράν· ὁ δὲ Τουρνεφόρτιος λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ (τῷ 1720) ἦσαν 120. Τὰ διαιτήματα ταῦτα, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν μολυβοσκέπαστα, περιεῖχον, ἐκτὸς τῶν πλοίων, τὰς ὁπλοθήκας, τὰς σκευοθήκας καὶ ὅλα τὰ πρὸς τὴν τοῦ ναυτικοῦ χρῆσιν ἀναγκαῖα ἐργοστάσια· ὀνομάζονται δὲ κοινῶς Τερσχανὲ-γκιοζλερῦ (ὀφθαλμοὶ τοῦ Ναυστάθμου), διότι βλέπουσιν ἐπὶ τοῦ λιμένος. Ὄπισθεν δὲ αὐτῶν κεῖται τὸ ἀγκυροχυτήριον, κτισθὲν τῷ 1707 ἐπὶ τοῦ Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶ. Τὴν δὲ ἐξ ἀνατολῶν πλευρὰν τοῦ Κόλπου τοῦ Τὲρσ-χανὲ παρατείνουσιν ἕτεροι νεώσοικοι, οἱ τοῦ Χουσεὶν-πασσᾶ, ὅπου ἐνεωλκοῦντο πρώην τὰ σουλτανικὰ δρομώνια (σαντάλ).

Ὅλην δὲ ταύτην τὴν ὑπερμεγέθη τοῦ ναυστάθμου περιοχὴν ἐπιστέφει τὸ παλάτιον τοῦ Ναυάρχου (Καπεδὰν-πασσᾶ), ὑψούμενον, ὡς εἴπομεν ἐπὶ τῆς ἀκρολοφίας, εἰς τὴν ὡραιοτέραν ἑπομένως τοῦ κόλπου θέσιν, κτίσμα τοῦ περιφήμου Κιουτσοὺκ-Χουσεὶν-πασσᾶ, χρησιμεῦον νῦν, ὡς σχολεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Παρεκτὸς δὲ τοῦ προειρημένου τζαμίου τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ὑψοῦνται ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ναυστάθμου καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἄλλα δύο μικρὰ τζαμία, τὸ τοῦ Κεαγιᾶ καὶ τὸ τοῦ Καλενδὲρ-Ἀλῆ-πασσᾶ, καὶ τρίτον ἄλλο, τὸ καλούμενον Σουλτὰν-Μεχμὲδ-ἢ Διβὰν-χανὲ-τζαμισί, κτίσμα Μεχμὲδ τοῦ Β', κείμενον πρὸς ἀνατολὰς καὶ πλησίον τοῦ μετ' ὀλίγον περιγραφησομένου Διβὰν-χανέ. Εἰς ἓν δὲ τῶν τζεαμίων τούτων ἢ ἔν τινι τῶν περὶ αὐτὰ ἡσυχαστηρίων, καλουμένῳ Τζὰν-φεζᾶ, κεῖται ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου τοῦ Α' μέγας βεζίρης Φιρὲγκ-Ἠβραὴμ-πασσᾶς (1), καὶ παρ' αὐτὸν ὁ φονευθεὶς τῷ 1614 βεζίρης Νασοὺχ-πασσᾶς.

Ὄπισθεν δὲ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ναυτικοῦ, εἴς τινα κοίλην καὶ κάθυγρον γωνίαν παρὰ τὸν λόφον, κεῖται

τὸ Μπάνιον ἢ Κάτεργον,

κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, καὶ χρησιμεῦον κατ' ἀρχὰς ὡς νεώσοικος τῶν πολεμικῶν τριήρεων (κατέργων), καταντῆσαν δὲ μετὰ ταῦτα δεσμωτήριον τῶν καταδεδικασμένων εἰς τὸ Κάτεργον, οὐ μόνον πειρατῶν καὶ κακούργων, ἀλλά, καὶ πολὺ συχνότερον, αἰχμαλώτων Εὐρωπαίων καὶ ἄλλων πολιτικῶς ἐνόχων.

Τὴν λέξιν Μπάνιον παράγουσί τινες ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ banc (de galère), ἑδώλιον ἢ θρανίον τῶν τριήρεων, ὅπου ἐκωπηλάτουν σιδηροδέσμιοι οἱ δυσ-

(1) Ἴδε σελ. 254 τοῦ Α' Μέρους.

τυχεῖς αἰχμάλωτοι, ἀπ' ἐναντίας τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν ὅλων, κλειόμενοι τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν καὶ τὰς νύκτας ἐντὸς τοῦ κτιρίου τούτου, τὸ ὁποῖον, διὰ τὸ σκότος, τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸ πολυσχιδές 'του, ὁμοιάζει τὸ ἄντρον τοῦ Μινωταύρου, ἢ μᾶλλον τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντου, ὅπου αἱ ἀπειλαί, αἱ βάναυσοι καὶ ἀπάνθρωποι ὕβρεις καὶ οἱ ἀνηλεεῖς ῥαβδισμοὶ τῶν δεσμοφυλάκων, οἱ γογγυσμοὶ τῶν δεσμίων, συσσωρευμένων ἀδιακρίτως, ἡ ἀνυπόφορος δυσωδία, τὰ στίφη τῶν ἀδδηφάγων μυιῶν καὶ μυῶν, τὸ πνῖγος τοῦ καύσωνος τὸ θέρος (1) καὶ ὁ παγετὸς τὸν χειμῶνα, 'δὲν ἀφίνουσι λόγῳ ταλαιπωρίας ὑπερβολήν.

Τὸ Μπάνιον εἶχε, καὶ ἔχει ἴσως ἀκόμη', καθὼς ὅλα τῆς διαφθορᾶς τὰ καταγώγια, τὰ ἔθιμά 'του, τὴν γλῶσσάν 'του, καὶ εἶδός τι ἐσωτερικῆς αὐτονομίας ἢ ἰδιοδικίας. Οἱ διὰ βίου κατάδικοι, ὅταν ἦσαν εὐφυεῖς καὶ εὐάγωγοι, διωρίζοντο ἐπιστάται τῶν ἄλλων (Magnati), καὶ ὁ κλοιὸς τῆς εἱρκτῆς, τὸν ὁποῖον ἐφόρουν, ἦτον διακριτικὸν παρ' αὐτοῖς σημεῖον. Ὁ δὲ ἱερεὺς τῶν Κατεργαρέων παρεγνώριζεν ἀτιμωρητὶ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ὅσους γάμους 'δὲν συνεχώρει οὗτος, 'τοὺς ἐξετέλει ἐκεῖνος· διότι τὸ Μπάνιον ἐπὶ πᾶσιν ἦτον ἄσυλον. Ὥστε τῆς ἐξαχρειώσεως ἡ ὑπερβολὴ παρήγαγεν εἶδος τάξεως ἐν τῇ ἀταξίᾳ. Παρεκτὸς δὲ τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν, εἶχεν ἐπὶ Γουρνεφορτίου καὶ δύω ἐκκλησίας Λατίνων, οἱ ἱερεῖς τῶν ὁποίων, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πρέσβεων τῆς Εὐρώπης, ἐξετέλουν ἀκωλύτως κατὰ τὸ αὐτῶν δόγμα ὅλα τὰ τῆς θρησκείας καθήκοντα. Ὁ δὲ Σουλτὰν-Μπαγεζὴδ ὁ Β' ἔκτισεν ἐντὸς τοῦ Μπάνιου καὶ τζαμίον, τὸ καλούμενον Ζυντὰν-μεστζηδί.

Οἱ Τοῦρκοι, ἀγνοῶ διατί, ἀποκαλοῦσι τὸ Μπάνιον δεσμωτήριον τοῦ Ἁγίου Παύλου, καὶ τοποθετοῦσιν ἐν αὐτῷ, κατὰ δημώδη τινὰ παράδοσιν, τὸν τάφον μουσουλμάνου τινὸς ἁγίου, καλουμένου Μπαμπᾶ-Τζαφέρ, ὃν, ἀποσταλέντα, καθὰ λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀαροὺν-ἐλ-Ῥασσὶδ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γραικορωμαίων, φονεύσας οὗτος, ἔθαψεν ἐν τῷ Πέραν τῆς πόλεως, ὅπου ἐῤῥίπτοντο τὰ πτώματα τῶν βιοθανάτων. Ἀλλ' οὗτος τιμᾶται νῦν, ὡς πάτρων τῶν Κατεργαρέων, κατὰ τὸν αὐτὸν παράδοξον τρόπον (λέγει ὁ Χάμμερ), καθ' ὃν καὶ οἱ Ἑπτὰ παῖδες (τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐπιγράφονται εἰς τὰς πρύμνας τῶν πλοίων, καὶ τεχνικῶς ἐν εἴδει μονογραμμάτων, παριστανόντων πλοῖα, ἔν τε τοῖς ναυπηγείοις καὶ τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ναυαρχείου, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποτηρίων καὶ πολλῶν τελεσμάτων) νομίζονται οἱ Πάτρωνες τοῦ Τουρκικοῦ ναυτικοῦ, μόνον διότι τὸ Κοράνιον, ἀναφέρον τὴν ἱστορίαν αὐτῶν, λέγει ὅτι «ἐπέβησαν πλοίου».

(1) Ὅθεν, νομίζω μᾶλλον, ὅτι ὠνομάσθη, διὰ πικρᾶς εἰρωνείας, καὶ Λουτρὸν (Bagnio).

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ λιμένος τοῦ Τέρσ-χανὲ σχηματίζεται μικρός τις ὅρμος, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς περικλειούσης ἐκ δυσμῶν αὐτὸν ἄκρας, ᾠκοδόμηται

ὁ Διβὰν-Χανές,

κτίριον κομψότατον, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις ἐμφαίνει ἀποχρώντως τὸν προσδιορισμὸν, χρησιμεύοντος ὡς γραφεῖον τοῦ Ναυαρχείου. Τὸ περικαλλὲς τοῦτο οἰκοδόμημα, στηριζόμενον τὸ πλεῖστον ἐπὶ πασσάλων, πυρποληθὲν τῷ 1831, ἀνηγέρθη τῷ 1835 μεγαλοπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ ναυαρχοῦντος τότε Ταχχὺρ-πασσᾶ. Ἐδῶ εἶνε κυρίως τὸ Ναυαρχεῖον, καὶ ἐδῶ εἶχε τὸ γραφεῖόν του ὁ ποτὲ Ἑρμηνεὺς τοῦ Στόλου Γραικὸς, διεξάγων ἐν εὐτελεῖ τινι καὶ προσγείῳ δωματίῳ πάσας τὰς ὑποθέσεις τῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κυρίως νήσων· διότι αἱ ἀφορῶσαι τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Καπεδὰν-πασσᾶ Τουρκικὰς ἐπαρχίας ὑπήγοντο εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Διβὰν-Ἐφέντη (Α' Γραμματέως τοῦ Ναυάρχου) καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων γραφέων (κιατίμπ), ὧν εἷς ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ Χουσεὶν-πασσᾶ καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς διαβόητος Χαλὲδ-ἐφέντης.

Ἡ θέσις τοῦ ἑρμηνέως τοῦ Ναυαρχείου (δεριὰ τερτζυμανῆ) ἦτον ἐπὶ τῶν τελευταίων πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων περιμάχητος· διότι ἐχρησίμευε συνήθως ὡς πρώτη βαθμὶς τῆς εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας προαγωγῆς, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡγεμονεύσαντος τῆς Δακίας ἑρμηνέως τῶν Ναυτικῶν, Νικολάου τοῦ Μαυρογένους, μέχρι τοῦ ὁποίου ἠγοράζετο ἰσοβίως. Ἀλλὰ τῷ 1821 τῇ 27(;) Ἀπριλίου, τοῦ τελευταίου τοῦ στόλου διερμηνέως, Νικολάου Μουρούζη, καταχρεουργηθέντος ὑπὸ τῶν Γαλειοντζήδων ἐπ' αὐτῆς τῆς πρὸ τοῦ Διβὰν-χανὲ κρηπῖδος, καθ' ἣν ὥραν ἐπέστρεφεν ἐν πομπῇ ὁ Σουλτάνος διὰ θαλάσσης ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Κηαγχὴδ-χανὲν προελεύσεως, κατηργήθη καὶ ἡ θέσις τοῦ ἑρμηνέως τοῦ στόλου.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ὑπερεκτεταμένης πλατείας, ἥτις ἐπέχει πᾶσαν τὴν πεδινὴν τοῦ προειρημένου μικροῦ ὅρμου παραλίαν, πρὸς στάθμην ὡμαλισμένην, ὑψοῦται ὁ ποτὲ στρατὼν τῶν Γαλειοντζήδων, κτίριον εὔρυθμον καὶ εὐρύχωρον, κτίσμα τοῦ περιφήμου ναυάρχου Τζεζάερλῆ-Χασὰν-πασσᾶ, ἔχων ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κομψὸν τζαμίον, οὗτινος, ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Χουσεὶν-πασσᾶ, τοῦ νεωτάτου διακοσμητοῦ τοῦ ναυστάθμου, ἐξέχει ἐν τῷ μέσῳ ὁ ὡραῖος θόλος μετὰ τοῦ μιναρέ. Τὰ περικαλύπτον τοὺς τοίχους τοῦ στρατῶνος τούτου βρύον (καί τοι συχνῶς ἐπαλειφομένους) προδίδει τὸ κάθυγρον καὶ ἑπομένως νοσῶδες τῆς θέσεώς του· ὅθεν καὶ παρημέληται, ἀφ' ὅτου μάλιστα καθιερώθη ὡς σχολεῖον τῆς ναυτικῆς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκρολοφίας τοῦ Τερσχανὲ μεγαλοπρεπέστατον οἰκοδόμημα.

Ἑτέρωθεν δὲ τοῦ στρατῶνος τούτου ὑψοῦται τὸ παλαιὸν τζαμίον τοῦ

Κασήμ-πασσᾶ, τετράγωνον, μονότονον, ἄνευ κιόνων, σκιαζόμενον δὲ ζωγραφικῶς μόνον ὑπὸ μορεῶν καὶ πλατάνων. Ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ τζαμίου τούτου ἤδρευεν ἄλλοτε τὸ ἐν Κασήμ-πασσᾶ δικαστήριον.

Εἰς τὴν πλατεῖαν ταύτην καταλήγει, ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, κοιλὰς, ἧς ἡ μὲν προειρημένη πεδινὴ παραλία ἔχει, ὅπου μὲν στενωτάτη αὐτὴ ἑαυτῆς, 400 βημάτων πλάτος, ὅπου δὲ εἰσέχουσιν ἐν αὐτῇ ἄλλαι μικρότεραι κοιλάδες, 600· τῶν δὲ ἑκατέρωθεν αὐτῆς λόφων, ὁ μὲν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Γαλατᾶν, σκεπασμένος ὑπὸ Τουρκικῶν τάφων καὶ κυπαρίσσων, ὑψοῦται εἰς 700 βήματα, ὁ δὲ πρὸς δυσμὰς καὶ ὑπὲρ τὸ Ἀϊναλὺ-καβάκ, κατωφερέστερος μὲν τοῦ ἑτέρου, μὴ ὑψούμενος δὲ ὑπὲρ τὰ 400 βήματα, περιέχει τάφους Ἑβραϊκούς τε καὶ Τουρκικοὺς, καὶ διαιρεῖται εἰς μικρότερα ἄλλα λοφίδια καὶ κοιλάδας, δύω μὲν τὰς μεγαλητέρας, δεκατέσσαρας δὲ τὰς μικροτέρας, ἀρχομένας ἁπάσας ἀπὸ μιᾶς συνεχοῦς, τῆς τοῦ Τεπέ-μπαση καὶ τῶν Ταταβούλων, ῥάχεως, ἥτις ἀσφαλίζει τὸν Τερσχανὲν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ καταληγούσας εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τὸν διαῤῥέοντα τὴν κοιλάδα ταύτην, χηπευομένην ἐπὶ Γυλλίου κατὰ τὸ πλεῖστον, ῥύακα, ἀέναον μὲν, ὡς φαίνεται, τὸ πάλαι, νῦν δὲ ξηραινόμενον τὸ θέρος, διά τε τὰς μετοχετεύσεις καὶ τὰς ἐκ τῶν σεισμῶν συγχώσεις, ὡς εἴρηται καὶ περὶ τοῦ ἄλλου ποταμοῦ τῶν Κισσῶν.

Τῆς κοιλάδος ταύτης τὸ πρὸς θάλασσαν μετὰ τὸν Ναύσταθμον μέρος, καθὼς καὶ τὸν ἕτερον τῶν πρὸς δυσμὰς δύω λόφων, ἐπέχει τὸ πολυάνθρωπον (1) καὶ ἀξιολογώτερον τῶν ἐπὶ τοῦ κλίτους τούτου τῆς τοῦ Κόλπου περαίας προαστείων

Κασήμ-πασσᾶ,

κληθὲν ἀπὸ τοῦ προειρημένου τζαμίου καὶ τοῦ εὐρυχωροτάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου διπλοῦ λουτροῦ, ἅπερ ᾠκοδομήσατο ἐνταῦθα τῷ 1528, μικρὸν ἐπέκεινα τοῦ στρατῶνος τῶν Γαλειοντζήδων, ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν τοῦ Α' μέγας βεζίρης Γκιουζελτζὲ-Κασὴμ-πασσᾶς, ὁ καταχτητὴς τοῦ Ναυπλίου, εἷς τῶν τεσσάρων πασσάδων τοῦ μεγάλου τούτου μονάρχου (2), οἷς ἐπέτρεψεν οὗτος τὴν διακόσμησιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς πόλεως, καὶ οἷς ὀφείλεται ἡ σύστασις τοῦ Ναυστάθμου. Ὁ Κασὴμ-πασσᾶς οὗτος εἶν' ἄλλος παρὰ τὸν πρεσβύτερον Κασὴμ-πασσᾶν, ὅς τις εἶχε χρηματίσῃ παιδαγωγὸς καὶ Δεφθερδάρης τοῦ Σουλεϊμάνου, ὅταν ἦτον ἀκόμη' διοικητὴς τῆς Μαγνησίας. Μετὰ τὴν ἅλωσιν δὲ τοῦ Βελιγραδίου, καταπεπονη-

(1) Διαιρεῖται εἰς 16 τὰς κυριωτέρας συνοικίας: 1 Κασὴμ-πασσᾶ, 2 Ταμπακλὲρ, 3 Ζιντζιρλῦ-κουγιοὺ, 4 Κουλακσὶζ, 5 Κιουτσοὺκ-Πιαλὺ, 6 Μπουγιοὺκ-Πιαλὺ, 7 Ππαρὺτ-χανὲ, 8 Ταταραγασὶ, 9 Χατζῆ-Χουσεὶν, 10 Χατζῆ-Ἀχμὲδ, 11 Δερὲ-Ιτσὶ-χαμαμὶ, 12 Οὐζοὺν-γιὸλ, 13 Κουλοὺκ-τζαμὶ, 14 Ὀκ-μεϊδὰν, 15 Σινὰν-πασσᾶ, 16 Τατάβλα. (2) Φερχὰδ-πασσᾶ, Ἀϊὰζ-πασσᾶ, Πιαλῆ-πασσᾶ καὶ Κασὴμ-πασσᾶ.

μένος ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρως, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν παραίτησίν του· ὁ δὲ Σουλτάνος 'τῷ προσδιώρισε καὶ σύνταξιν 200,000 ἄσπρων κατ' ἔτος, διορίσας συγχρόνως καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ 'Αχμὲδ σατζάκ-μπεην.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, ὅπερ ἐπεσκευάσθη ἐξ ὁλοκλήρου τῷ 1722, πολλοὶ νομίζουσιν, ὡς προείπομεν, ναὸν τῆς 'Αγίας Θεοδοσίας. 'Αλλ' ἀπεδείξαμεν ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἀνυποστήρικτος, καὶ ὅτι ὁ ναὸς τῆς 'Αγίας ταύτης ἔκειτο πάντως ἐντὸς τῆς πόλεως. 'Ενδέχεται ὅμως 'να ἦτον καὶ ἐνταῦθα ἄλλος αὐτῆς ναός, καὶ οὗτος 'να μετεποιήθη εἰς τζαμίον, ἐὰν οὗτος μᾶλλον 'δὲν ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, καθὼς τοῦτο παρέχει ἡμῖν εἰκάσαι, ἔνθεν μὲν τὸ ὄνομα Κασὴμ, ὑπὸ τὸ ὁποῖον γνωρίζουσιν οἱ 'Οθωμανοὶ τὸν "Αγιον τοῦτον, ἔνθεν δὲ ἡ εἰκὼν τοῦ 'Αγίου, ἣν μετέφερον μετὰ καὶ ἑτέρων ἱερῶν σκευῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ταταβούλων, ἀνοικισθέντες πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς τὸ προάστειον τοῦτο, οἱ περὶ τὸν ναύσταθμον τέως συνῳκισμένοι Γραικοί, ἐργάται ἢ ἐρέται αὐτοῦ, αἰχμάλωτοι τὸ πλεῖστον.

Τὴν πλησίον τοῦ τζεαμίου κρήνην ἱδρύσατο ὁ Φεϊζῆ-μπεης, οὐ μακρὰν δὲ αὐτοῦ εἶδεν ὁ Λεϋγκλάβιος στήλην μαρμαρίνην, φέρουσαν γλαφυροῖς 'Ρωμαϊκοῖς γράμμασι τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν, ἐπιτύμβιόν τινος τῶν Πομπηΐου ἀπελευθέρων,

V. CN. POMPEIUS. PHILINUS.
POMPEIÆ PHILUMENÆ.
FILIÆ.
ET SIBI.

'Αμέσως δὲ μετὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, καὶ οὐ μακρὰν τοῦ τζαμίου τοῦ Πιαλῆ-πασσᾶ, κεῖται τὸ τζαμίον τοῦ 'Ιαχγιᾶ-Κεαγιᾶ, ἄλλο παρὰ τὸ παρὰ τὴν ἀκτὴν Κεαγιᾶ-τζαμίον. Μεσογειότερον δὲ τούτου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πιαλῆ-τζεαμίου φερούσης πρὸς τὰ Ταταῦλα, ὑψοῦνται ἄλλα δύο τζαμία, τὸ τοῦ Χατζῆ-Χοσρὲβ καὶ τὸ τοῦ Χατζῆ-'Αχμέδ. Τὰ δὲ τζαμία Κουλακσίζ καὶ 'Εμὶρ-σουλτὰν φημίζονται εἶναι ἔργα τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Σινάν. "Ολα δὲ τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ προαστείου Κασὴμ-πασσᾶ τζαμία τε καὶ μεστζήδια ἀριθμοῦνται εἰς 45, ὧν γνωστότερα, τὸ 'Ασμὰ-μεστζηδὶ, οὐ μακρὰν τοῦ Σταυροδρομίου, τὸ τοῦ 'Αϊναλὺ-τσεσμὲ, ἀπὸ τῆς πλησίον κρήνης, ἱδρύματος τοῦ Βεζίρη Γκιουρτζῆ-'Ισμαὴλ-πασσᾶ, τὸ Τόζ-κοπαρὰν-Μεστζηδὶ (1), κτίσμα τοῦ 'Ελχὰτζ-Μπαγεζὴδ, ἀποθανόντος τῷ 1550· τὸ Τσατμὰ-μεστζηδὶ, κτίσμα αὐτοῦ τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, ὅςτις ἔκτισε καὶ τὸ μέγα φερώνυμον αὐτοῦ τζαμίον· τὸ Καρανλὺκ-μεστζηδὶ, κτίσμα τοῦ Χατζῆ-Φερχὰδ, ἑνὸς τῶν οἰκείων τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ· τὸ Καποῦ-οὐστοῦ-Μεστζηδὶ, κείμενον ὑπεράνω τῆς πρὸς τὸ

(1) "Ιδε σελ. 14.

προάστειον τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ ἀνοιγομένης πύλης τοῦ Τὲρσ-χανὲ, κτίσμα τῆς Ῥααμπιὲ, συζύγου τοῦ Τερσχανὲ-ἐμινῆ Μεχμὲδ-Ἐμὶν-ἀγᾶ· τὸ Γενὶ-τσεσμὲ-μεστζηδὶ, ἀπὸ τῆς πλησίον κρήνης, ἣν ἱδρύσατο ἐνταῦθα ὁ Β' Πιαλῆ-πασσᾶς, φονευθεὶς τῷ 1643· τὸ Γὲλ-δεγιρμὲν-μεστζηδὶ, κτισθὲν τῷ 1591 ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ἰμάμη Ἀμπδ-οὺλ-Κερὶμ παρὰ τὸν ἐνταῦθα ἀνεμόμυλον· τὸ Σινὰν-πασσᾶ-τζαμισὶ, κτισθὲν (τῷ 1579) ὑπὸ τοῦ πεντάκις ὑπατεύσαντος βεζίρη Σινὰν-πασσᾶ· τὸ Σιρκετζῆ-μεστζηδὶ, οὗ πλησίον δύω κρῆναι καὶ ἓν γραμματοδιδασκαλεῖον, κτίσμα τοῦ Πιαλῆ Β', ὅπου καὶ τέθαπται· τὸ Ναλιντζῆ-μεστζηδὶ, ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πλησίον κρήνης, κτλ. Ἐκ τῶν 45 τούτων τζαμίων, τὰ 24 μόνον ἔχουσιν ἄμβωνας (μινμπὲρ), ἀπὸ τῶν ὁποίων κατὰ παρασκευὴν γίνεται λιτὴ μετ' ἀνευφημίας ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου.

Τὰ δὲ τῶν Δερβισῶν καταγώγια εἰσὶν ἐν τῷ τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ προαστείῳ πολυαριθμότερα, παρὰ ἐν ὁποίᾳ δήποτε ἄλλῃ τῆς ΚΠ συνοικίᾳ. Καὶ τοῦτο, διότι καὶ οἱ ἐνταῦθα, ὄπισθεν τοῦ Τὲρσ-χανὲ, Ὀθωμανικοὶ τάφοι φημίζονται ὡς οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἐν ΚΠ, ὅπου ἡ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς διατηρουμένη παράδοσις θρυλλεῖ ταφέντας τοὺς ἐν ταῖς ἑπτὰ πολιορκίαις τῆς ΚΠ ὑπὸ τῶν Ἀράβων (1) πεσόντας μάρτυρας τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν τὰ ἐπισημότερα εἶνε τὸ τοῦ Ἐμὶρ-σουλτὰν ἢ Ἐμὶρ-ἐφέντη, ὅπου συνέρχονται πολυάριθμοι κατὰ τρίτην καὶ παρασκευὴν οἱ Δερβίσαι, ἵνα προσκυνήσωσι τὸν τάφον του καὶ ἀναβοήσωσι τὸ ἱερὸν αὐτῶν Χοῦ, δοξάζοντες τὸ τῆς θεότητος ἑνιαῖον. Ἐν αὐτῷ ἔκτισεν ὁ ἐν ἔτει 1620 τελευτήσας ναύαρχος Ἀλῆ-πασσᾶς πτωχοτροφεῖον καὶ κρήνην· τὸ κατὰ τὴν συνοικίαν Κουλακσιζ, ἀνῆκον τοῖς Δερβίσαις Χαλβετῆ, ἄλλοις παρὰ τοὺς Τζελβετῆ· τὸ τοῦ Σινὰν-πασσᾶ, παρὰ τὸ φερώνυμον αὐτοῦ τζαμίον, κτῆμα τῶν Δερβισῶν Οὔμμι-Σινὰν, ἄλλων παρὰ τοὺς Σινὰν-οὐμμί· τὸ τοῦ Οὐσακῆ-ἐφέντη, πλησίον τοῦ κήπου Χαϊδὲρ-μποστὰν, παρονομασθὲν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα κειμένου Χουσαμεδδὶν-Οὐσακῆ, θεμελιωτοῦ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένου τάγματος· τὸ τοῦ Μοαμπμπὶρ (ὀνειροκρίτου) Ἠβραὴμ-ἐφέντη, ὅπου εἶνε θαμμένος καὶ ὁ ἴδιος, παρὰ τὸ τοῦ Πιαλῆ-πασσᾶ λουτρόν· καὶ, τέλος, τὸ τῶν Μεβλεβῆ, τὸ μᾶλλον θαμιζόμενον, κτισθὲν ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Δ', ὑπὸ τοῦ ὁσίου Δερβίση Ἀμπδῆ-δεδὲ, ἀπὸ τοῦ προϊόντος τῶν ἡμερομισθίων τοῦ ἐργοχείρου του, κείμενον δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγορᾶς. Ὁ Δερβίσης οὗτος, καίτοι ὀλιγώτερον πεπαιδευμένος τοῦ ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τῶν Μεβλεβήδων, τῷ παρὰ τὴν τοῦ Πύργου τοῦ Γαλατᾶ πύλην (Μπουγιοὺκ-Κουλὲ-καπουσοῦ) τεθαμμένου, Ἰσμαὴλ-δεδὲ, τοῦ Ἀγκυρανοῦ, ἔχει ὅμως παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς μεγαλητέραν ἁγιότητος φήμην, καὶ λέγεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἔσωσέ ποτε καὶ Μουρὰδ τὸν Δ', κινδυ-

(1) Ἴδε σελ. 185 τοῦ Α' Μέρους.

νεύοντα ὑπὸ τρικυμίας 'να καταποντισθῇ περὶ τὸ Ποσείδιον, ἀκρωτήριον τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς Προποντίδος, τὸ καλούμενον κρινῶς σήμερον Πόζ-μπουρουν, ἐπιφανεὶς αὐτῷ ἐντὸς λέμβου.

Τὸν δὲ ἕτερον τῶν πρὸς δυσμὰς τῆς τοῦ Τέρσ-χανὲ κοιλάδος λόφων ἐπέχει τὸ προάστειον

Πιαλῆ-Πασσᾶ,

ἐκτεινόμενον καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ Ὀχ-μεϊδὰν καὶ Τεπέ-μπαση διάστημα, παρονομασθὲν δὲ ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὑψουμένου τζαμίου, τὸ ὁποῖον, καθὼς καὶ τὸ παρ' αὐτὸ λουτρὸν μεθ' ἑνὸς ἀσκητηρίου καὶ γυμνασίου, καὶ ἕτερόν τι τζαμίον, κείμενον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου κλίτους τοῦ προαστείου, μεταξὺ τῶν τζαμίων τοῦ Ἰαχγιᾶ-κεαγιᾶ καὶ τοῦ Σεϊχ-Ἐδὲμ-ἐφένδη, καλούμενον δὲ, πρὸς διαστολὴν, Μικρὸν (Κιουτσοὺχ)-Πιαλῆ-πασσᾶ-τζαμισί (1), ᾠκοδομήσατο ἐνταῦθα τῷ 1573 ὁ περίφημος ναύαρχος Πιαλῆ-πασσᾶς, ὁ Α' ἢ παλαιὸς, ὅς τις, υἱὸς σκυτοτόμου, ἐκ τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ πόλεως Τόλνας, κατήντησε γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, τῇ Τζεβχὲρ, τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ Β', καὶ ὑπεστήριξε τὴν δόξαν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Τουρκίας, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Σουλεϊμάνου, καθὼς καὶ τοῦ πενθεροῦ 'του Σελὴμ, καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη Μουρὰδ τοῦ Γ', ἀπέθανε δὲ τῷ 1578 ἢ 1577, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ τζαμίου 'του ἐν ἰδιαιτέρῳ μαυσωλείῳ, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες 'του. Ἔξωθεν δὲ τοῦ μαυσωλείου κεῖται ὁ Καπεδὰν-πασσᾶς Ἀμπδ-οὺλ-Ῥαχμὰν, φονευθεὶς ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ' διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐν ἔτει 1611 πυρπόλησιν τοῦ ναυστάθμου. Ὁ τολμηρὸς οὗτος ναυτικὸς κατέκτησε τὴν Χίον καὶ 67 ἄλλας νήσους, ἐλεηλάτησε τὴν Ἀπουληΐαν, καὶ ἐκυρίευσεν, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Γάλλων, συμμαχοῦντος τότε Φραγκίσκου τοῦ Α' μετὰ τοῦ Σουλεϊμὰν κατὰ Καρόλου τοῦ Ε', τὴν Μεσσήνην. Θρυλλεῖται δὲ ὅτι, οἰκοδομῶν τὸ τζαμίον τοῦτο, εὗρεν ἑπτὰ κάδους (2), ἢ, κατ' ἄλλους, δεξαμενὰς χρυσίου, ὅπερ ἀποδεικνύει τὰς δαπανηθείσας εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ποσότητας, προϊόντα τῶν λεηλασιῶν τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, κείμενον ἐν τῷ ἀπωτάτῳ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ στόμιον τῆς, ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένης καὶ πρὸς τὸ Ὀχ-μεϊδὰν ἀναστομουμένης, κοιλάδος, ὡς ἐὰν ἤθελε 'να κρυφθῇ, εἶνε ἀξιοπαρατήρητον διὰ τοὺς ἓξ (3) θόλους 'του, ὑποστηριζομένους ὑπὸ παχυτάτων κιόνων γρανίτου πορφυροῦ λίθου, ἔχον διὰ τοῦτο ὁμοιότητά τινα πρὸς τὰ μεγάλα τζαμία τῆς Πρού-

---

(1) Τὸ τζαμίον τοῦτο εἶνε κυρίως κτίσμα οὐχὶ τοῦ Πιαλῆ, ἀλλὰ τοῦ κεαγιᾶ 'του. (2) Εἰς τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἐχρησίμευεν ἄχρις ἡμῶν ὡς ἀνασυρτήριον τοῦ ἐπὶ τοῦ Μακροῦ Ἐμβόλου (Οὐζοὺν-τσαρσίου) τῆς ΚΗ νυμφαίου. (3) Ὁ Χάμμερ λέγει δώδεκα.

σης καὶ Μέκκας. Ὁ δὲ Dallavay παρατηρεῖ εὐστόχως ὅτι, κτιζομένου συγχρόνως τότε καὶ τοῦ τζαμίου τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, ὁ φρόνιμος βεζίρης ἀπέφυγε 'να μιμηθῇ τὸ σχῆμα τοῦ κτιρίου τοῦ κυρίου 'του, ἢ 'να φανῇ ὅτι ἁμιλλᾶται πρὸς αὐτό. Ἐπεσκευάσθη δὲ πρό τινων ἐτῶν, χρημνισθέντων τῶν παρὰ τοὺς τοίχους τοῦ περιβόλου 'του προσῳκοδομημένων κελλίων διὰ τοὺς νεωκόρους καὶ τοὺς τρεφομένους ἀπ' αὐτοῦ Τουρκοχαλογήρους. Τὸν δὲ περίβολον τοῦτον σκιάζουσιν ὡραιότατοι πλάτανοι καὶ ἄλλα μεγάλα δένδρα. Ὅθεν καὶ εἶνε ὁ συνηθέστερος περίπατος τῶν κατοίκων τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, ἐπισκεπτομένων, παρεκτὸς τούτου, καὶ τὰ προσκυνήματα Ἀϊνὰ-ἁγίασμα, Χασὰν-χαρλὺκ, Σοϊουττζὺκ-ἁγίασμα, Διβιδδὰρ-τσεσμὲ κλπ., ὅλα παρὰ τὴν πρὸς τὸ Ὀκ-μεϊδὰν ὁδόν. Ὁ δὲ περικαλύπτων τὰς θυρίδας αὐτοῦ ὠρίχαλκος εἶναι λέγεται προϊὸν τῶν κωδώνων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

Αἱ ἐπισημότεραι συνοικίαι τῶν δύο τούτων προαστείων εἶναι Α΄, ἡ τοῦ Τουρμπεδὰρ, καλουμένη οὕτω διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ ταφείων· Β΄, ἡ τοῦ Κάνλιτζα, πλησίον ὡσαύτως τοῦ ὁμωνύμου ταφείου, σκιαζομένου ὑπὸ ἀμφιλαφῶν καρυῶν· Γ΄, ἡ τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, καὶ Δ΄, ἡ τοῦ Κεαγιᾶ 'του· Ε΄, ἡ τοῦ Πιαλῆ-πασσᾶ καὶ ΣΤ΄, ἡ τοῦ Κεαγιᾶ 'του· Ζ΄, ἡ τοῦ Σαρῆ-κεαγιᾶ· Η΄, ἡ τοῦ Τζουμᾶ-μπαζαρῆ· Θ΄, ἡ τοῦ Οὐσακῆ· Ι΄, ἡ τοῦ Κουλακσίζ· ΙΑ΄, ἡ τοῦ Μπουγιοὺκ (μεγάλου) καὶ ΙΒ΄, ἡ τοῦ Κιουτσοὺκ-Δερὲ (μικροῦ χειμάῤῥου)· ΙΓ΄, ἡ τοῦ Ἀϊδὶν-τσαούς· ΙΔ΄, ἡ τοῦ Τσελεμπῆ, ὄπισθεν τοῦ πρὸς τὸν Διβὰν-χανὲν καταλήγοντος λόφου· ΙΕ΄, ἡ τῶν Ἀνεμομύλων· ΙΣΤ΄, ἡ τοῦ Κερασοχωρίου· ΙΖ΄, ἡ του Ἐμὶρ-ἐφέντη· ΙΗ΄, ἡ τοῦ Χαμδῆ-ἐφέντη· ΙΘ΄, ἡ τοῦ Χατζῆ-Ἀχμὲδ-ἐφέντη· καὶ Κ΄, ἡ τοῦ Σινὰν-πασσᾶ.

Αἱ δὲ πολυανθρωπότεραι ἀγοραὶ αὐτῶν εἶνε, ἡ τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, ἡ τοῦ Τζουμαᾶ-μπαζὰρ, ἡ τοῦ Πιαλῆ-πασσᾶ, ἡ τοῦ Ἰσκέλε-μπαζαρῆ, ἡ τοῦ Δερτζηλὲρ-μπαζαρὴ, ἡ τοῦ Δαμπακτσηλὲρ-μπαζαρῆ, ἡ τοῦ Κουλακσίζ κτλ.

Ἐκ δὲ τῶν κρηνῶν τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, ἔκτισαν ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α΄, ὅς τις μετωχέτευσε πρῶτος εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Περαίας προάστεια τὸ τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ ὕδωρ, τὴν μὲν παρὰ τὸ Σαὶλ-καποῦ (Πύλην τοῦ ῥεύματος) ὁ Δεφθερδάρης Ἰζὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶς· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ τζαμίου Καρανλὺκ ὁ τῆς Ἀνατολῆς στρατοδίκης (Ἀναδὸλ-καδῆ-οὐλ-ἀσκὲρ) Σεΐχ-ζαδὲς Μωχαμμὲδ-ἐφέντης· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἰαγγιᾶ-Κεαγιᾶ ὁ Σιλιχδάρης Ἰακοὺμπ-Ἀγᾶς· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Κὰζ-χανῆ ὁ Βεζίρης Νισαντζῆ-Ἀχμὲδ-πασσᾶς. Πρότερον δὲ ὑδρεύοντο οἱ ἐνταῦθα συνῳκισμένοι ἀπὸ φρεάτων, ὧν γνωστότερον τὸ Ζιντζιρλὺ-κουγιοὺ πλησίον τοῦ τζαμίου Κουλακσίζ.

Χωρίζει δὲ τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο προάστειον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ὡς διὰ φυσικῶν ὁρίων, ὁ προειρημένος χείμαῤῥος, ὅς τις, σχηματιζόμενος ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν συῤῥεόντων ἀπὸ τῶν λόφων ὑδάτων τῶν τε βροχῶν καὶ τῶν ὀχετῶν, τὸν μὲν χειμῶνα πλημμυρῶν διὰ τὰς περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ προσχώσεις, παρασύρει πολλάκις τὰ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ παλαιόσπιτα καὶ ἐργαστήρια· τὸ δὲ θέρος, τὰ ὕδατά του, λιμνάζοντα, καὶ μάλιστα πλησίον τῆς τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ παραλίας, ὅλης σχεδὸν ὑπ' αὐτοῦ συγκεχωσμένης, ἐπισωρεύουσι 4—5 ποδῶν ἰλὺν, ὑπὸ τῆς ὁποίας γεμισθήσεταί ποτε καὶ ἅπασα ἡ ἐνταῦθα παραλία, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριχται νῦν διὰ καταπήγων τὸ τοῦ Διβὰν-χανὲ οἰκοδόμημα, ὡς προείρηται.

Ὑπὲρ τὸν χείμαῤῥον τοῦτον εἶν' ἐζευγμέναι, πρὸς εὐκολίαν τῆς μεταξὺ τῶν δύω ὀχθῶν συγκοινωνίας, ἱκαναὶ γέφυραι, αἱ μὲν πλειότεραι ξύλιναι (ὧν δώδεκα μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Πιαλῆ πασσᾶ διώρυγος, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον, ἄλλαι δὲ τόσαι ἐπὶ τῆς φερούσης ἀπὸ τοῦ Ἰζουμαὰ-μπαζὰρ εἰς τὸν τοῦ Χατζῆ-Ἀχμὲδ κῆπον), τρεῖς δὲ μόνον ἐν τῷ προαστείῳ Κασὴμ-πασσᾶ λίθιναι, ἡ τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, ἡ τοῦ Ἐμὶν-ἀγᾶ καὶ ἡ τῆς τοῦ Τέρσ-χανὲ πύλης.

Τὴν δὲ διώρυγα Πιαλῆ λέγουσιν ὅτι ἀνεσκάψατο κατὰ μέρος ὁ μεγαλοπράγμων οὗτος πασσᾶς, σκοπὸν προθέμενος 'να προσπελάσῃ τὸν Κεράτιον κόλπον μέχρι τῆς τοῦ τζαμίου αὐτοῦ κρηπῖδος· καὶ διηγεῖται ὁ Ἐβλιὰ, ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ πατρός 'του, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'του ἡ θάλασσα εἰσήρχετο διὰ τῆς διώρυγος ταύτης ἄχρι τοῦ ἐπὶ τῆς τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ πλατείας ἀνορωρυγμένου φρέατος καὶ καλουμένου Δὸρτ-ἀγγυζλῆ-τσάγ (τετράστομος λίμνη). Τούτου δὲ ἅπαξ ὑποτεθέντος, ἡ διώρυξ αὕτη πρέπει 'να ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ μικροῦ τζαμίου Πιαλῆ μέχρι τοῦ παρὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ σχηματιζομένου ὅρμου.

Παρεκτὸς δὲ τοῦ τζαμίου τούτου εἶνε ἐν τῷ προαστείῳ Πιαλῆ καὶ ἄλλα δύο, τὸ μὲν, ἀμέσως ὄπισθεν τοῦ Ναυστάθμου ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅπου τὸ νεκροταφεῖον, καλούμενον Γεδὺκ-Ἀμπδὶ-καπεδὰν-τζαμισί· τὸ δὲ, Σινὰν-πασσᾶ-τζαμισί, κάτωθεν ὀλίγον τοῦ Ὀκ-μεϊδὰν, κτίριον ἴσως αὐτοῦ ἐκείνου, ὅς τις ἔκτισε καὶ τὸ Ἰντζιλλὶ-κιόσκ, ὅπου καὶ παραπέμπομεν διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ τὸν ἀναγνώστην. Κάτωθεν δὲ τοῦ λουτροῦ τοῦ Πιαλῆ, εἶνε καὶ τρίτον ἄλλο, τὸ προειρημένον Κουλακσίζ-τζαμισί, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνυμεῖται, καθὰ προείπομεν, καὶ μία τῶν συνοικιῶν τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ.

Ἐκ τῶν ὄπισθεν δὲ τοῦ Τὲρσ-χανὲ μνημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ὀθωμανοὶ, καὶ μάλιστα αἱ Ὀθωμανίδες, συντρέχουσιν, ὡς εἰς προσκυνήματα, ἀναφέρονται τὸ τοῦ Μεϊδ-ζαδὲ (μνηματογεννήτου), διότι ἐτέχθη, καθὰ φημίζεται, ἐν τῷ μνήματι, ὅπου ἐτάφη, κυοφοροῦσα αὐτὸν καὶ νομισθεῖσα

ὅτι ἀπέθανεν, ἡ μήτηρ 'του· τὸ τοῦ Σέϊχη Πὶρ-'Αλῆ-'Εδρὶς ἐκ Τρικάλων, μαθητοῦ τοῦ 'Αγκυρανοῦ Χουσαμμεδδὶν, καὶ κτίτορος τοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ 'Ειοὺμπ κιοσκίου· τὸ τοῦ Σουρουρῆ, τοῦ μεγάλου ὑπομνηματιστοῦ καὶ ποιητοῦ, ὅς τις, δερβίσης ἁπλοῦς τὸ πρῶτον, ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Νάκσιμπενδ, διορισθεὶς παιδαγωγὸς τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἀπέθανε τῷ 1561 ἐν ἐνδείᾳ, καί τοι ἔχων πατέρα πλούσιον, ἐμπορευόμενον ἐν Καλλιουπόλει. 'Εδῶ ἀναπαύονται καὶ οἱ πρόγονοι τοῦ περιφήμου 'Ιστοριογράφου καὶ περιηγητοῦ 'Εβλιὰ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ χρυσοχόος Δερβὶσ-Μεχμὲδ, ὁ πάππος 'του, ὁ σιδηρουργὸς Καρὰ-'Αχμὲδ, ὁ πρόπαππός 'του 'Ιακοὺμπ-Οὐσμπὲκ, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος.

Κάτωθεν δὲ τῆς τοῦ λόφου τοῦ 'Οκ-μεϊδὰν ὀφρύος, εἰς τὰ λεγόμενα Χαβουζάκια, ἀναβρύει, ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρων ὡραιοτάτων, ποτιμώτατον ὕδωρ, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ τέρμα τοῦ περιπάτου τῶν κατοίκων τῆς ἀπέναντι παραλίας τῆς πόλεως, πρότερον μὲν διαπλεόντων τὸν κόλπον, νῦν δὲ διοδευόντων αὐτὸν διὰ τῆς προειρημένης τρίτης γεφύρας.

Προχωροῦντες δὲ πρὸς τὴν 'Αχρολοφίαν ἢ τὸ Τεπὲ-μπασὶ, τοῦ ὁποίου τὴν κρήνην ἱδρύσατο ὁ ἐπὶ Σουλτὰν Μαχμοὺδ τοῦ Α' μέγας βεζίρης 'Ισμαὴλ-πασσᾶς, ὁ ἀπὸ Γενίτσαρ ἀγασῆ, ἀπαντῶμεν ὑπεράνωθεν τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, μετὰ τὸ καλούμενον Κιουτσοὺκ (Μικρὸν)-Πιαλῆ, δύο ἄλλα τζαμία, καὶ ὀλίγον παρέκει πρὸς ἄρκτον δύο ἕτερα, καὶ φθάνομεν μετὰ μερικὰ βήματα εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς Περαίας μέρος, τὰ

Τατάουλα.

'Η ὡραιοτάτη καὶ ὑγιεινοτάτη αὕτη συνοικία παρωνυμεῖτο ἔκπαλαι καὶ παρωνυμεῖται παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἄχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, ὅς τις ἀρχῆτερα ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου ᾠκοδόμηται πρὸ τριῶν ἐτῶν, κάτω εἰς τὸ καλούμενον τέως 'Αγιασματάκι, ὁ περικαλλὴς ναὸς, ὁ πρῶτος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει χριστιανικῶν ἀνεγερθεὶς μετὰ θόλου καὶ κωδωνοστασίων. Ὅτε δὲ, μεταποιηθέντος εἰς τζεαμίον τοῦ παρὰ τὸν ναύσταθμον ἱεροῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, ἀνῳκίσθησαν εἰς τὸν λόφον τοῦτον οἱ ἐκεῖσε τέως συνῳκισμένοι, καθὰ προείρηται, δοῦλοι τοῦ Τερσ-χανὲ, Κρῆτες, Μανιᾶται, 'Επταννήσιοι κλπ., καὶ συμμετεκόμισαν ἐκεῖθεν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ 'Αγίου, μετωνομάσθη εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκκλησία.

Τὸ δὲ ὄνομα τῶν Τατάβλων ἢ Τατaούλων παρέμεινεν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἐξενίκησεν ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα 'Επαύλεων ἢ Σταύλων (Stabulum) τῶν Γενουηνσίων τοῦ Γαλατᾶ. Εἶνε δὲ κυρίως σωρὸς οἰκιῶν ξυλίνων, διατεμνόμενος ὅπως ἔτυχε διὰ σκολιῶν στενωπῶν, καὶ

καλύπτων ζωγραφικῶς ὁλόκληρον τὸν πρὸς δυσμὰς τοῦ Σταυροδρομίου καὶ ὑπὲρ τὸν Τέρσ-χανὲν λόφον. Χωρίζεται δὲ τοῦ Σταυροδρομίου διὰ τῆς κοιλάδος, ἣν διατέμνει ὁ χείμαῤῥος τοῦ Κασὴμ-πασσᾶ, καὶ τῆς ὁποίας τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς κλίτος ἐπέχουσι κατὰ μέγα μέρος κῆποι, ὑποχωροῦντες καθημέραν τὸν τόπον εἰς ἀνεγειρομένας οἰκίας· τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς εἶν' ὅλον ἐσκεπασμένον ὑπὸ οἰκημάτων· καὶ ἐπειδὴ ἦτόν ποτε κατάφυτον ὑπὸ κερασεῶν, ὠνομάσθη Κερασοχώριον. Ἀλλ' ὁ ἐνταῦθα συνοικισμὸς τῶν φαυλοβίων γυναίων καὶ ἡ εἰς αὐτὸ συῤῥοὴ ἑπομένως τοῦ μᾶλλον διεφθαρμένου ὄχλου τῆς πρωτευούσης ἔδωκε δυστυχῶς ἀφορμὴν εἰς τὴν κακέμφατον μεταποίησιν τοῦ ὀνόματος εἰς Κερατσοχώριον ἢ Κερατοχώριον. Καὶ ἀληθῶς δύναταί τις 'να εἴπῃ ὅτι εἰς τὴν χαράδραν ταύτην, τὴν φερωνύμως καλουμένην Κανλὺ-τσουκούρ, συῤῥέουσιν ὅλα τῶν κακουργημάτων καὶ τῆς διαφθορᾶς τὰ εἴδη, καθὼς εἰς τὸ κύτος τοῦ μέσην αὐτὴν διαῤῥέοντος χειμάῤῥου ὅλαι τῶν ἑκατέρωθεν ὀχετῶν αἱ ἀκαθαρσίαι.

Τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο προάστειον, οὗτινος τὸ πρὸς τὸ Ταξείμι μέρος ὀνομάζεται Νεόπολις (Γενὶ-σέχρ), καὶ εἶνε τὸ μᾶλλον δυσφημισμένον καὶ ἐπικίνδυνον, ἔχει ἰδιόν τινα χαρακτῆρα· καὶ εἶνε περιεργείας ἄξιον θέαμα καὶ ἄκουσμα τὸ ἑσπέρας, ὅτε πᾶσαι αὐτοῦ αἱ θεατροειδῶς ἀνυψούμεναι οἰκίαι φωταγωγοῦνται, ὁ παμμιγὴς ἐκεῖνος καὶ ἄκριτος θροῦς, ὁ ἀποτελούμενος ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸ συναθροιζομένων ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς βιομηχάνων παντοίου γένους, παντοίου εἴδους καὶ πάσης γλώσσης, διακοπτόμενος νῦν μὲν ὑπὸ μουσικῆς καὶ ᾀσμάτων, νῦν δὲ, καὶ τοῦτο πολὺ συχνότερον, ὑπὸ κραυγῶν μεθυόντων, ἢ γυναίων ὀλολυζόντων, ἢ ὅπλων πυρσοκροτούντων, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τρομερᾶς ἀναλάμψεως τῶν πυρκαϊῶν, αἱ ὁποῖαι συχνὰ 'τὸ ἀνανεοῦσιν. Εὐτυχῶς, ἐν τοῖς πολυαρίθμοις αὐτοῦ καπηλείοις 'δὲν βλέπει τις πλέον ἀνανεούμενα τὰ τῶν παλαιῶν γάλλων καὶ ἡμιγύνων ὄργια, διότι οἱ ἑρμαφρόδιτοι ὀρχησταὶ (κιοτσὲκ) ἐκεῖνοι, κἂν σώζωνταί που τῶν ἐνταῦθα οἰνοπωλείων, πρὸς αἶσχος τῆς ἀνθρωπότητος, 'δὲν προκάθηνται τοὐλάχιστον τῶν τοῦ καπηλείου θυρῶν, θηλυπρεπῶς ἐσταλμένοι καὶ καθιστῶντες ἀμφίβολον καὶ διὰ τῆς στολῆς καὶ διὰ τῆς φωνῆς τὸ φῦλον, εἰς ὃ ἀνήκουσιν.

Ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ πρὸς ἀνατολὰς λόφου ἀνεγείρεται λιθόκτιστος μεγαλοπρεπὴς ναὸς, εἰς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Κάτω δὲ, περὶ τὸ παρόχθιον τοῦ χειμάῤῥου, μικρότερος ἄλλος, εἰς μνήμην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ λόφου τῶν Ταταβούλων, ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, περὶ οὗ προείπομεν, ἀνυψούμενος γλαφυρῶς ἐν μέσῳ τῶν ἐνταῦθα χλοηφόρων κοιλάδων, εἶνε μνημεῖον περιφανὲς ὁλοκλήρου τῆς ἱστορίας τῶν ἡμερῶν 'μας, καὶ εἰκονίζει τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξιθρησκείας, τὸ χαρακτηρίζον τὸν αἰῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν.

Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν Ταταβούλων ὁ Ἀπελλῆς καὶ Φειδίας ἤθελον ἐκλέξῃ πάντως τὰ πρότυπα τῶν ὡραιοτέρων αὐτῶν προτομῶν δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα. Τοῦτο δύναται μὲν 'να ἀποδοθῇ κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ὑγιεινὸν τῆς θέσεως, διὰ τὴν ὁποίαν δικαίως καυχῶνται ἔκπαλαι τὰ Ταταύλα, δύναται δὲ 'να αἰτιολογηθῇ καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν κομμωτικὴν δεινότητος, διὰ τῆς ὁποίας διακρίνονται οὐχ ἧττον αἱ καλλιβλέφαροι καὶ καλλιπάρῃοι τῶν Ταταβούλων ὡραιότητες. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀποδίδομεν τὸν ὀφειλόμενον τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν φόρον εἰς τὰ ἐπίχηρα ταῦτα τῶν συμπολιτίδων ἡμῶν θέλγητρα, δὲν δυνάμεθα καὶ 'ν' ἀποσιωπήσωμεν ὅτι, λόγῳ τῶν ἀμαράντων τῆς ἀγωγῆς χαρίτων, αἱ Κυρίαι τῶν Ταταβούλων ἔχουσιν ἀκόμη κενὸν μέγα 'να πληρώσωσιν, ἄχρις ὅτου κατορθώσωσι ν' ἀποδείξωσι μὴ φερώνυμον τὸ Κερατσοχώριον.

Ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα δὲ τῶν κατοίκων τοῦ προαστείου τούτου, παρατηρεῖται τὸ αὐτὸ τῆς τάξεως πνεῦμα, ὅπερ διέκρινεν ἀείποτε τοὺς Χίους. Διότι, μετὰ τοὺς τοῦ Ναυστάθμου ἐργάτας, οἱ ἐμπορευόμενοι Χῖοι ἐν ΚΠ τὸ προάστειον τοῦτο προετίμησαν ἔκπαλαι εἰς κατοικητήριον, ὡς ἀπηλλαγμένον τῆς συνδιαιτήσεως τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ αἱ πλεῖσται καὶ ἐγκριτώτεραι τῶν ἐν αὐτῷ οἰκογενειῶν, εἰς Χίους ἀναφέρουσι τὴν καταγωγήν 'των.

Ἀποχαιρετοῦμεν δυσαποσπάστως τὸν ὡραιότατον λόφον τῶν Ταταβούλων, καὶ, λαμβάνοντες τὴν ἑτέραν τῶν διὰ τοῦ Τεπὲ-μπαση καὶ Κασὴμ-πασσᾶ καθόδων, καταντῶμεν εἰς τὸ

Μεϊτ-ἰσκελεσί,

ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς καμπὴ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Γαλατᾶ.

Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, νεῦον ἤδη πρὸς τὴν Προποντίδα, σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ λόφου τοῦ Γαλατᾶ, καὶ κλείει ἀπ' ἀνατολῶν τὸν τοῦ Τὲρσ-χανὲ κόλπον. Ὠνομάζετο δὲ, κατὰ τὸν Διονύσιον, Ἰσθμικὸν, καὶ εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ἡρῷον τοῦ Ἱπποσθένους, ἥρωος Μεγαρέως. Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀποβάθρας, ἥτις, μετὰ τὴν ἀνόρυξιν τῆς νέας πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πολεμικῶν πλοίων δεξαμενῆς, ἐξέλιπε, παρέμεινεν ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀποβιβαζομένων ἢ ἐπιβιβαζομένων πρὸς κηδείαν λειψάνων (μεἰτ), τῶν μὲν ἵνα ταφῶσιν εἰς τὰ πλησίον μνήματα, τῶν δὲ εἰς τὰ τοῦ Εἰοὺμπ ἢ τοῦ Σκουταρίου (ὅπου οἱ Μουσουλμάνοι περὶ πλείστου ποιοῦνται ἵνα κατατεθῶσι) (1). Περὶ ταύτην δὲ περατοῦται ἡ δυσμικωτέρα

(1) Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ περὶ τῶν τζαμίων τῆς ΚΠ συγγράμματος, ἐπιγραφομένου Κ ἢ ·

γωνία τῶν τειχῶν τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπ' αὐτῆς παρονομάζεται καὶ ἡ πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον ἐξάγουσα τοῦ φρουρίου Πύλη, ἐσχάτως ἀνακτισθεῖσα ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστατον. Ἀλλὰ πρὶν ἔμβωμεν δι' αὐτῆς, ἂς περιγράψωμεν πρῶτον ὅλον τὸ ἀκρωτήριον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ συνῳκισμένον, οὐχὶ προάστειον πλέον, ἀλλὰ μεγαλόπολιν.

Τὸν λόφον τοῦ Γαλατᾶ, ὑψούμενον 100 μέτρα ἢ 330 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἀποτελοῦντα, ἔνθεν μὲν, τὸ πέρας τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκεῖθεν δὲ, τὴν ἀρχὴν τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζουσι δύω κοιλάδες, ἡ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν, ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ δυσμῶν, ἔχουσαι μῆκος ἑκατέρα ὑπὲρ τὸ μίλιον. Ἡ δὲ ῥάχις τοῦ λόφου, προϊοῦσα ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν εἰς μῆκος δισχιλίων σχεδὸν βημάτων, ἔχει πλάτος, ποῦ μὲν πλέον, ποῦ δ' ἔλαττον τῶν διακοσίων, καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ λοιποῦ τῆς Θράκης ὀροπεδίου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου. Περὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀκρωτήριον διαιρεῖται εἰς δύο κέρατα, τὸ μὲν καταλῆγον εἰς τὸ στόμα τοῦ κόλπου καὶ περὶ τὸ Μπαλὺκ-μπαζάρ· τὸ δὲ, πρὸς τὴν τοῦ Τὸπ-χανὲ πύλην, ἀντικρύζον τῷ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀκρωτηρίῳ τῆς Δαμάλεως. Ἐπειδὴ δὲ, ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὰς περιγράφει ὁ Βόσπορος, τὰς δὲ πρὸς δύσιν καὶ μεσημβρίαν ὁ Κεράτιος κόλπος, προσκλύζοντες ἅπασαν τὴν περὶ αὐτὸν πεδινὴν παραλίαν, καὶ δίδοντες αὐτῷ σχῆμα ἡμικυκλοειδοῦς χερσοννήσου, συμβαίνει ὥστε, ἐὰν ἀπὸ τῆς μυχαιτάτης τοῦ ναυστάθμου καμπῆς ἀχθῇ γραμμὴ κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τὸν ἕτερον πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου, τὸν καλούμενον Μέτωπον, ἅπαν τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον θέλει μείνῃ ἐκτὸς αὐτῆς πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ λόφου κατασκευὴ δίδει εἰς ὅλον τὸν Γαλατᾶν θέσιν ἀμφιθεάτρου· ὥστε, ἐὰν ὅλαι αὐτοῦ αἱ οἰκίαι ἦσαν ἰσοϋψεῖς, εἶχον ἂν, τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν ἐπάνω ὀρόφων, τὴν θέαν τῆς θαλάσσης ἐπίσης ἀνεπιπρόσθητον, τοῦθ' ὅπερ εἴρηται καὶ περὶ τῆς ΚΠ.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, ἡ μὲν μεσαία, νεύουσα πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐκτεινομένη εἰς μῆκος 1000 βημάτων, αὐξανόμενον ὅμως καθημέραν διὰ τῶν προσχώσεων, ἔχει τὸ πλάτος ἄνισον· εἶνε δὲ τόσον κατωφερὴς, ὥστε πολλαχοῦ ὁμαλύνεται διὰ περιαγωγῶν καὶ βαθμίδων· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν δύω, ἡ πρὸς ἀνατολὰς εἶνε κατωφερεστέρα μὲν τῆς πρὸς δυσμὰς, καὶ ἀπόκρημνος ἄχρις αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὁμαλωτέρα δὲ τῆς πρὸς μεσημβρίαν. Τὸ δὲ πλάτος αὐτῶν, τῆς μὲν πρὸς δυσμὰς πλειότερον,

---

πος τζαμίων, Χαφὶζ-Χουσεὶν Ἐλχάτζ-Ἰσμαὴλ, τοῦ ἐκ τοῦ Εϊούμπ-ἐνσαρῆ, τὸ ὄνομα τῆς ἐνταῦθα πύλης καὶ ἀποβάθρας παρέμεινεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πλησίον τάφου τοῦ Μεϊτ-ζαδὲ ἢ μᾶλλον Μοϋδζαδὲ Μεχμὲδ-ἐφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1582 καὶ κειμένου κατάντικρυ τοῦ ἐνταῦθα ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος Γιαζιτζῆ-τζαμίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἄλλος ἀπόγονος καὶ ὁμώνυμος αὐτοῦ προσήρτησε τῷ 1664 λουτρὸν καὶ σχολεῖον.

τῆς δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἴσον σχεδὸν τῷ τῆς πρὸς ἀνατολάς· οὔτε γὰρ πλεῖον 500, οὔτ' ἔλαττον 400 ἐστὶ βημάτων.

Ἡ δὲ περὶ αὐτὸν πεδινὴ παραλία, ἣν ἀποτελοῦσι τὰ κράσπεδα τῶν προειρημένων δύω κοιλάδων, αὐξανομένη, ὡς προείρηται, καθημέραν διὰ τῶν προσχωμάτων, οὐδαμοῦ ἐστι στενωτέρα 200 βημάτων, ἐνιαχοῦ δὲ ἐκτείνεται καὶ εἰς 400· περὶ δὲ τὰς ἄκρας τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ κλιτύος, ἔχει πλάτος 260 βημάτων. Πᾶσα δὲ ἡ περὶ αὐτὸν ἀκτὴ εἶν' ἀγχιβαθὴς καὶ εὐλίμενος, ὅθεν καὶ συγκέκρυπται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν παρ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν κρηπῖδα προσωρμισμένων ἄλλων πρὸς ἄλλοις πλοίων.

Ἐκαλεῖτο δὲ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, τοὺς τελευταίους τοὐλάχιστον πρὸ τῆς ἁλώσεως χρόνους, Λόφος τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶχε στήσῃ ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας ὁ Πορθητὴς Μεχμὲδ πυροβόλα, δι' ὧν βυθίσας καὶ μίαν ναῦν τῶν Γενουηνσίων ἐκ τῶν ἐν τῷ λιμένι προσωρμισμένων, ἠνάγκασεν οὕτω τὰς λοιπὰς 'νὰ πτήξωσιν ὑπ' αὐτὰ ἀμέσως τοῦ Γαλατᾶ τὰ τείχη, ὅπου 'δὲν ἐφικνοῦντο αὐτῶν αἱ βολαί.

Τὸν λόφον τοῦτον ἐπέχει, κατὰ τὰς τρεῖς σχεδὸν πλευρὰς καὶ μέρος τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν ὀφρύος, καθὼς καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν αὐτοῦ πεδινὴν, ἐκτὸς τῆς πρὸ τῶν τειχῶν κρηπῖδος, ὁ

ΓΑΛΑΤΑΣ.

Τὸ ποτὲ προάστειον τοῦτο τῆς ΚΠ, καὶ μετὰ ταῦτα Γενουητικὴ ἀποικία, ἀποτελεῖ σήμερον πόλιν μυριάνδρον, ἐμπορικωτάτην, πλουσιωτάτην, ἔχουσαν καὶ αὐτὴν ἤδη προάστεια(1) πολυάνθρωπα καὶ λαμπρότατα, ὅπου τὰ Ἀσιατικὰ ἤθη συναναφύρονται μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ὅπου λαλοῦνται 14—15 γλῶσσαι, καὶ ὅπου ὁ Κερδῷος Ἑρμῆς ἔχει καθιδρυμένον τὸ τέμενός 'του. Ὅθεν καὶ εἶνε καθέδρα ἑνὸς τῶν τεσσάρων Μολλάδων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγεται ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τὰ προάστειά 'της. Ὁ δὲ Γαλατᾶ-Μολλασῆ, ὅστις δικάζει τὰς ἰδιωτικὰς δίκας, καθὼς ὁ Γαλατᾶ-Βοϊβοδασῆ τὰς πολιτικὰς, εἶνε ὁ τρίτος τῇ τάξει μετὰ τὸν τῆς ΚΠ καὶ τὸν τοῦ Ἐϊοὺμπ, καὶ προπορεύεται τοῦ τετάρτου, τοῦ Οὐσκιουδὰρ Μολλασῆ.

Ἐπὶ Διονυσίου τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἰδίως ὁ ὅρμος τοῦ Γαλατᾶ, ἐκαλεῖτο Συκώδης, » ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ κάλλους (λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος) τῶν ἐνταῦθα συκῶν, ὥστε καὶ λέγειν τοὺς περιεργοτέρους ὅτι ἐνταῦθα πρῶτον συκῆ ἐφύη «. Συνηθεστέρως ὅμως ἐκαλεῖτο πληθυντικῶς

(1) Ἕνδεκα ἠριθμοῦντο τούτων τὰ κυριώτερα: 1 Τσεσμὲ-μεϊδανὶ, 2 Ἀρὰμπ-τζαμὶ, 3 Ἀζὰμπ-καποὺ, 4 Σουλτὰν-Μπαγεζῆδ, 5 Κεμανκές, 6 Καρὰ-Μουσταφᾶ, 7 Χαμάμι-τζεδὶδ, 8 Μπερκέδ-ζαδέ, 9 Χατζῆ-Ἀχμέδ, 10 Δαλελῆ, 11 Ἀτζὶ-τσεσμέ.

Συκαῖ(1), ὅπερ ὁ Στράβων ἐξέφερεν ἑνικῶς Συκῆ(2). Ἐτειχίσθη δὲ πρῶτον, τοὐλάχιστον τὸ περὶ τὸν λιμένα αὐτοῦ μέρος, ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Διότι, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικὸν, μετενεγκόντος τοῦ Βυζαντίων ἐπισκόπου Περτίναχος τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Ἀργυρούπολιν ναοῦ τῶν Μακκαβαίων εἰς, ἣν ἐνταῦθα » παρ' αὐτὸ τὸ » θαλασσίδιον, ἐν τῷ ἐπιλεγομένῳ τόπῳ Συκαῖς«, ἱδρύσατο ἐκκλησίαν, συνῆλθον περὶ αὐτὸν οἱ χριστιανοὶ, καὶ ὡς μίαν τῶν πόλεων τὸν τόπον ἀπετέλεσαν, οἴκους διαφόρους καὶ πλείστους ἀναστήσαντες. Διόπερ καὶ μετέπειτα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τείχεσι τὸν τόπον ἐτίμησε. «

Ἦν δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου πάνυ συνῳκισμένον, περιέχον, κατὰ τὴν παλαιὰν τῆς πόλεως ἀναγραφὴν, μίαν ἐκκλησίαν, ἕνα λουτρὸν δημόσιον (παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ Ὀνωρίου) καὶ πέντε ἰδιωτικοὺς, μίαν ἀγορὰν (ὡσαύτως παρώνυμον τοῦ Ὀνωρίου), ἓν Θέατρον, δύο νεώρια, ἕνα μέγαν Ἔμβολον (περίστωον ἀγορὰν), ἕνα δημόσιον μυλῶνα καὶ τέσσαρας ἰδιωτικοὺς, ὀκτὼ βάθρα ἢ ἐξέδρας διὰ τὰ σιτομέτρια, 431 οἰκίας (ἐννοεῖται ὅτι μόνον μεγάλας), καὶ 34 νυκτοφύλακας ἢ ἀστυνομικοὺς ὑπαλλήλους (collegiatos), καὶ ἀπετέλει τὴν ΙΓ' Ῥεγεῶνα τῆς ΚΠ, μετὰ τῆς ὁποίας, διὰ τὴν βραχεῖαν ἀπόστασιν, εἶχεν ἀδιάκοπον διὰ τῶν πορθμείων (περαμάτων) συγκοινωνίαν, καθὼς καὶ σήμερον.

Τῷ δὲ 528 ἀνανεωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κατασκευάσαντος, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικὸν, τό τε Θέατρον καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ, καὶ δεδωκότος αὐτῷ δικαιώματα πόλεως (τὰ ὁποῖα ὅμως φαίνεται ὅτι ἀπελάμβανε καὶ προτοῦ), μετωνομάσθη Ἰουστινιαναί, ἢ Ἰουστινιανούπολις. Ἔκτισε δὲ καὶ παλάτιον ἐν αὐτῷ ὁ μονάρχης οὗτος, ὅπερ ἐπωνόμασεν Ἰουκουνδιανὰς(3), ὄνομα ἐπεκταθὲν καὶ εἰς τὸ προάστειον ὅλον, ἰδίως δὲ εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ, ἐκληφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Γυλλίου ὡς ἐσφαλμένον ἀντὶ Ἰουστινιαναί. Ἀναφέρονται ὅμως ἀμφότερα ἐν ταῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαραῖς.

Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, καὶ ἴσως μόλις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ μόνου. Ἐπεκράτησε δὲ καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα Γαλατᾶς, τοῦ ὁποίου ἀμφιγνοεῖται ἡ ἐτυμολογία. Οἱ μὲν γὰρ, ἐν οἷς καὶ ὁ Κωδινὸς, παράγουσιν αὐτὸ » ἀπό τινος Γαλάτου ἀνδρὸς, » ἐκεῖσε οἰκοῦντος «, ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν συγγραφέων λέγεται Τὰ Γαλάτου ἢ Τὸ Γαλάτου. Ἐπειδὴ ὅμως εὕρηται καὶ πληθυντικῶν Τὸ τῶν Γαλάτων φρούριον, ὁ Γύλλιος, ἴσως οὐχὶ δι' ἐθνικὴν φι-

(1) » Ἀμφιάρεω δὲ τοῦ ἥρωος ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς ᾠκοδόμησε (ὁ Βύζας) νεὼν, αἳ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῶν συκοφόρων δένδρων ἐδέξαντο «, Ἡσύχ. ὁ Μιλήσ. (2) » Ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ Συκῇ (ἄλλ. γρφ. ὑπὸ τῇ Συκῇ) καλούμενον λιμένα «, Στράβ. Ζ'. (3) Συγχεομένας μετὰ τῶν Σεκουνδιανῶν, περὶ ὧν ἴδε σελ. 362 τοῦ Α' Μέρους.

λοτιμίαν καὶ μόνον, συμπεραίνει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παρέμεινε τῷ τόπῳ ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διαβάσεως καὶ διαμονῆς τῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον Γαλατῶν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Πολύβιος λέγει ὅτι » Οἱ περὶ Κομοντόριον Γαλάται ἐκί» νησαν μὲν ἅμα τοῖς περὶ Βρέννον ἐκ τῆς οἰκείας· διαφυγόντες δὲ τὸν » περὶ Δελφοὺς κίνδυνον, καὶ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, » εἰς μὲν τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐπεραιώθησαν· αὐτοῦ δὲ κατέμειναν, διὰ τὸ » φιλοχωρῆσαι τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον τόποις· οἳ καὶ κρατή» σαντες τῶν Θρακῶν, καὶ κατασκευασάμενοι βασίλειον τὴν Τύλην, εἰς » ὁλοσχερῆ κίνδυνον ἦγον τοὺς Βυζαντίους κτλπ. (1) «. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σταυροφόροι ἐφρόνουν ὅτι ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου ἐγράφη πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Γαλατᾶ!! Σὺ δὲ τί λέγεις; ἔχει δίκαιον 'να μὲ ἐρωτήσῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἐγὼ, ἴσως δι' ἀντιπάθειαν φυσικὴν πρὸς πάντα τὰ τετραγῳδημένα, προτιμῶ τὴν, ὅσῳ κοινοτέραν καὶ πεζοτέραν, τόσῳ πιθανωτέραν, ἐμοὶ τοὐλάχιστον, παράδοσιν, ἥτις παράγει τοὔνομα ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα ἀμελγομένου καὶ πωλουμένου γάλακτος, καὶ μεθ' ἧς συμφωνοῦσιν ἄλλως οὐ μόνον αἱ περὶ τὰ Τατάουλα ἐπαύλεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦ κατάντικρὺ Βοσπορίου τὸ ὄνομα.

Ἀλλ', ὅπως κεν ἔχῃ, ὁ Γαλατᾶς, ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρώτων τῆς ΚΠ χρόνων, διὰ τὸ εὔθετον τοῦ λιμένος 'του, ἦν τὸ πρώτιστον τῶν τῆς ΚΠ προαστείων, καὶ ἐὰν δὲν εἶχε τείχους περίβολον, εἶχεν ὅμως βεβαιότατα πύργους πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐμπόρων. Ἐὰν παραδεχθῶμεν μάλιστα τὴν ἰδέαν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς τῶν Γαλατῶν, φαίνεται ὅτι ἔκπαλαι ἐχρησίμευεν ὡς κατοικία καὶ ἀγορὰ τῶν Εὐρωπαίων ἰδίως ἐμπόρων, καθὼς καὶ σήμερον, παρ' οἷς παρέμεινε καὶ τὸ ὄνομα Πέραν ἢ Πέρα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεκαλεῖτο τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, διὰ τὴν κατάντικρὺ τῆς ΚΠ θέσιν 'του.

Παρὰ τοὺς λοιποὺς ὅμως τῆς Εὐρώπης κατοίκους, οἱ πολυπληθέστεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν ἐν αὐτῷ παροικούντων ἦσαν οἱ Γενουῖται ἢ Γενουήνσιοι. Οἱ ἐπιχειρηματίαι οὗτοι θαλασσοπόροι, ἔχοντες ἐμπορικὰς ἀποικίας ἐν τῷ Κιμμερίῳ Βοσπόρῳ, καὶ ἁμιλλώμενοι, διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν, πρὸς τοὺς Οὐενετοὺς, ἐγνώρισαν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸ τοῦ Γαλατᾶ εὔθετον, ὡς πρὸς τὸν τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἴσπλουν καὶ ἔκπλουν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεφιλοχώρησαν ἀνέκαθεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Ὠφελούμενοι δὲ ἀπὸ τῆς δυσχεροῦς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς Γραικορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τῆς ἐπὶ τῆς διαδάσεως μάλιστα τῶν Σταυροφορικῶν λεγεώνων, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, οἵτινες ἐσπάραττον ἐσωτερικῶς τὸ βασίλειον ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ Καντακουζηνῶν, ἐν ᾧ

(1) Πολύβ. Βιβλ. Δ' 46.

ἔξωθεν προσεβάλλετο, ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐκεῖθεν δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὠχυρώθησαν μονιμώτερον ἐν τῷ τόπῳ, ὥστε, περιαγαγόντες κατ' ὀλίγον τὸ φρούριον εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν, κατήντησαν οἱ κινδυνωδέστεροι, καθόσον ἦσαν καὶ πλησιέστεροι, γείτονες τοῦ λειποψυχοῦντος ἤδη Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.

Ἐπὶ Μανουὴλ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ, θεραπεύοντος διὰ πολιτικοὺς λόγους τοὺς ἀπὸ τῆς Δύσεως, συνέῤῥευσε καὶ συνῳκίσθη ἐν ΚΠ τοσοῦτο πλῆθος Λατίνων, ὥστε τῷ 1204, κυριευθείσης ὑπὸ τῶν Γαλλοβενετῶν τῆς πόλεως, μετῳκίσθησαν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ Πέραν, διὰ τὴν συμβᾶσαν φρικτὴν ἐκείνην πυρκαϊὰν, ἥτις ἀπετέφρωσεν αὐτῆς τὰ δύο σχεδὸν τρίτα, περὶ τὰς πεντεκαίδεκα χιλιάδας αὐτῶν, κατὰ τὸν Βιλλαρδουίνον, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις.

Μιχαὴλ δ' ὁ Παλαιολόγος, ἀνακτησάμενος τῷ 1261 τὴν ΚΠ, ἔκρινε πολιτικώτερον ποιήσασθαι τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, καὶ, βλέπων ὅτι ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας εἶχε συῤῥεύσῃ καὶ ἀποκατασταθῆ ἔν τε τῷ Γαλατᾷ καὶ ἐν ΚΠ πλῆθος Οὐενετῶν, Γενουησίων καὶ Πισαίων, τοὺς ὁποίους οὔτε συνέφερεν οὔτε ἠδύνατο ἴσως ἀναιμωτὶ 'να ἐξώσῃ, ἀπεφάσισε μᾶλλον 'να προσηλώσῃ μὲν τούτους εἰς ἑαυτόν· πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν καθημέραν ῥήξεων, ἀντιφερομένους πρός τε ἀλλήλους περὶ τῆς θαλασσοκρατίας ἀείποτε, καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει Γραικοὺς, ὧν τὴν πρὸ τεσσάρων ἤδη αἰώνων κεκηρυγμένην θρησκευτικὴν ἀντιπάθειαν κατὰ τῶν Λατίνων, εἶχον κορυφώσῃ ἥ τε κατάκτησις τῆς πόλεως καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν Γαλλοβενετῶν, 'να 'τοὺς περιορίσῃ τοὐλάχιστον εἰς χωριστὰς συνοικίας. Ὅθεν καὶ παρεχώρησεν, εἰς μὲν τοὺς Οὐενετοὺς καὶ Πισαίους, τὸ μέρος, ὅπερ εἶχον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου ἀκόμη τοῦ Κομνηνοῦ, ὡς προείπομεν ἐν τῷ Α' μέρει (1)· εἰς δὲ τοὺς Γενουησίους, οἵ τινες ἦσαν καὶ οἱ πολυπληθέστεροι τῶν λοιπῶν, τὴν ἐν τῇ Περαίᾳ τοῦ Γαλατᾶ παραλίαν κατὰ μῆκος, ἀφ' οὗ ἐκρήμνισε προηγουμένως τὰ τοῦ φρουρίου τείχη, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον, προσπαθῶν συνάμα καὶ 'να 'τοὺς ἀποσπᾷ καὶ προσηλόνῃ εἰς ἑαυτὸν ὡς ἐθελοδούλους (Λιζίους καὶ Φεουδαταρίους), διὰ παραχωρήσεως προνομίων ἰδιαιτέρων, δωρούμενος αὐτοῖς καὶ τὰ ἀστυκὰ δικαιώματα, καὶ ἀναγνωρίζων αὐτοὺς ἀστοὺς (bourgeois) τῆς πρωτευούσης. Πρὸς διοίκησιν δὲ καὶ δικαστικὴν διεξαγωγὴν τῶν μετοίκων τούτων, ἐστέλλοντο, κατὰ χρόνους τακτοὺς, ἀπὸ τῶν ἰδίων ἑκάστοις ἐθνῶν ἐπιμεληταὶ, καλούμενοι, ὁ μὲν τῆς Οὐενετίας Βαΐουλος (2), ὁ δὲ ἐκ Πίσης Κούνσουλος, ὁ δὲ ἐκ Γενούης Ποτεστάτος, οἵ τινες, πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά 'των, ὤφει-

(1) Ἴδε σελ. 532 τοῦ Α'. Μέρους. (2) Bailly, ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Bajulus, συνωνύμου τοῦ Ἀραβικοῦ Βεζὶρ, καὶ σημαίνοντος κατὰ λέξιν Ἀχθοφόρος, διασωθέντος δὲ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, οἱ ὁποῖοι τιτλοφοροῦσιν ἅπαντα Εὐρωπαῖον Πρόξενον, ὡς Κόνσουλον καὶ Βαΐουλον (Κόνσολοζ, Μπάλιοζ).

λον, παρουσιαζόμενοι εἰς τὸ Παλάτιον, 'να ὑπόσχωνται καὶ προσφέρωσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πελατείαν καὶ θεραπείαν, καὶ 'να συμπαρακολουθῶσιν ἀνευφημοῦντες αὐτὸν, ὡς ἴδιοι αὐτοῦ Λίζιοι· τὰ δὲ καταπλέοντα εἰς ΚΠ πλοῖά 'των, 'να μὴ δύνανται 'να προσορμισθῶσι, πρὶν, » εἰς τὰς Βλαχέρνας προσπλεύσαντα, βασιλέα τε εὐφημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προσκυνεῖν «, καθὼς διηγεῖται ὁ Παχυμέρης, οὗ τινος δανειζόμεθα τὰς λέξεις.

Ἡ τάξις αὕτη 'δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ, καὶ οἱ Γενουῖται, καί τοι μή πω περιτετειχισμένοι, ἐπανέστησαν τῷ 1280 κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ὅς τις ὅμως περιέστειλεν αὐτῶν τότε τὴν ὀφρῦν, » ζημίαν ἐπιθέντων αὐτοῖς τὴν » δοκοῦσαν «, κατὰ τὸν Γρηγορᾶν. Ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ υἱοῦ 'του, Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, εὑρισκομένων εἰς πόλεμον τῶν Οὐενετῶν πρὸς τοὺς Γενουΐτας, καὶ στόλου Οὐενετικοῦ ἐπιπλεύσαντος κατὰ τῶν ἐν Γαλατᾷ, ἐλαττούμενοι ἐκείνων οὗτοι τῷ πλήθει, διέσωσαν ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν εἰς ΚΠ. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἵν' ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ παρομοίων ἐπιδρομῶν, περιετάφρευσαν τὰ οἰκήματά 'των, καὶ, » πρὸς τὸ μεγαλειότερον ταῦτα ἐποικοδομησάμενοι, καὶ » γῆν ὑπὲρ τὴν προτέραν προσπεριεβάλοντο «. Καταστάντος δὲ μετὰ καιρὸν εἰς πόλεμον τοῦ Ἀνδρονίκου τοῖς ἐκ Σικελίας Καταλανοῖς, οἱ Γενουῖται, καιροῦ λαβόμενοι, τάς τε τάφρους ἐβάθυναν, ὡς καὶ ὕδωρ ἐν αὐταῖς εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι, . . . » καὶ τὰς τῶν οἰ» κημάτων παρακυπτικὰς, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ τιτάνου παρῳκοδομη» μένας, εἰς ἀσφαλεῖς ἐπάλξεις καθίστων, καὶ ἰοβόλα καὶ πετροβόλα ἐν » αὐταῖς ἐμηχανῶντο (1) «, ὅλα ταῦτα δῆθεν κατὰ τῶν Οὐενετῶν.

Ἐπῆλθε τέλος ὁ ὀλέθριος ἐκεῖνος ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου πρὸς τὸν πάππον 'του Ἀνδρόνικον τὸν Πρεσβύτερον, καὶ ὁ τοῦ υἱοῦ 'του ἔπειτα Καλοϊωάννου πρὸς τὸν πενθερόν 'του τὸν Καντακουζηνὸν, καὶ τότε οἱ Γενουῖται, τῆς εὐκαιρίας δραξάμενοι, ἅτε αὐτοὶ μὲν διὰ τοῦ ἐμπορίου εἰς πλοῦτον καὶ δύναμιν ὁσημέραι ἐπιδιδόντες, τῶν δὲ Γραικῶν πρὸς ἀλλήλων σπαραττομένων, ἐξέτειναν βαθμηδὸν τὰς ἐπὶ τοῦ Γαλατᾶ κτήσεις 'των, καὶ, δωροδοκοῦντες τοὺς περὶ τὴν Αὐλὴν, ἀμπέλους τε ἐφύτευσαν εἰς τὸν ὑπερκείμενον λόφον (2), καὶ πρὸς φυλακὴν δῆθεν τῶν ἀμπέλων πύργους ἐκ διαλειμμάτων καὶ οἰκίας τειχήρεις ἐδείμαντο, » δυσανταγώνιστον κεκτημένας τὸ ὕψος, καὶ ἅμα τείχη καὶ πε» ριβόλους, μακρὰν τὴν εὐρυχωρίαν ἔχοντας, ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συχνοὺς » περιήλαυνον (3) «, ἄχρις οὗ, καιροφυλακτήσαντες ἀσθενοῦντα τὸν Καντακουζηνὸν ἐν Διδυμοτοίχῳ, καὶ συμπλακέντες πρὸς τοὺς ἐν ΚΠ, καὶ ὑπερισχύσαντες, περιετείχισαν τέλος ὅλον τὸν Γαλατᾶν, ἐπεκτείναντες

(1) Παχυμέρης. (2) Ὅπου τώρα τὸ Σταυροδρόμιον, ἴδε προσωτέρω. (3) Γρηγορᾶς.

ἴσως μόνον καὶ ὑψώσαντες πιθανῶς ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον (ὡς προϋπάρχοντα πάντως) ἐν τῇ ὀφρύϊ τοῦ λόφου, ἀκροπόλεως δίκην, καὶ τὸν σωζόμενον ἄχρι τοῦ δε πύργον (Γαλάτα-χουλεσί).

Ὁ Κανταχουζηνὸς ἐδοκίμασε μετὰ ταῦτα 'να διαφιλονεικήσῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν τῆς θαλάσσης ὑπεροχὴν, ἀλλὰ, καταναυμαχηθεὶς, εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν, παραχωρήσας, ἑκὼν ἀέκων, τὰ νέα ταῦτα ὀχυρώματα, τὰ ὁποῖα οὗτοι καθημέραν ἐνδυναμοῦντες διὰ στρατιωτῶν καὶ ἄλλων πρὸς ὑπεράσπισιν ἀναγκαίων ὅπλων, κατέστησαν τέλος ἐπὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ, εἰς πόλεμον ἐκ τοῦ φανεροῦ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ΚΠ ἐφ' ἱκανόν τινα χρόνον, ὥστε καὶ » τηλεβόλοις ἐξ ἀλλήλων οἵ τε » Ἕλληνες καὶ οἱ ἐκ τῶν Γαλάτου ἐνέβαλλον «, κατὰ τὸν Λαόνικον.

Ἰδοὺ δὲ πῶς περιγράφει τὴν κατάστασιν αὐτῶν περὶ τὰ 1385 ὁ Φρουασσάρτος: » ils tiennent la ville et le chastel de Pere, qui sied en mer devant » Constantinople, et la font garder à leurs frais et despens, et la rafraichis» sent trois ou quatre fois l'an de ce qui leur est nécessaire. Les Tartares et » les Turcs ont aucunefois essaié comment ils le peussent avoir; mais ils n'en » peurent venir à chef: ainçois quand ils i sont venus, ils i ont plus pris que » mis. Car Pere sied sur une roche, et n'i a qu'une seule entrée, et les Gene» vois l'ont fortifié grandement «.

Περὶ δὲ τὰ 1446 οἱ ἐν Γαλατᾷ Γενουήνσιοι, βλέποντες τὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ μεῖζον αἰρόμενα, ἀνήγειραν τὰ τοῦ φρουρίου 'των τείχη ὑψηλότερα καὶ ὀχυρότερα. Πρὸς οὐδὲν ὅμως ἐχρησίμευσαν ὅλα ταῦτα, ὅταν ὁ τρομερὸς Μεχμὲδ ἔστησε τὰ ἑαυτοῦ πυροβόλα ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, καὶ ἐκεῖθεν κατεβύθισεν, ὡς προείπομεν, μίαν αὐτῶν τριήρη, ἐν μέσῳ τοῦ Κόλπου. Τότε συσταλέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν, ἐκαραδόκουν ἔντρομοι τὴν ἔκβασιν τῆς πολιορκίας, θεραπεύοντες ὑποκεχρυμμένως ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη, μέχρις ὅτου, κριθείσης τῆς τύχης τῆς ΚΠ, παρεδόθησαν καὶ αὐτοὶ ἐθελοντὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸν Μεχμὲδ, ὅστις, οὐ μόνον 'δὲν 'τοὺς ἠνώχλησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ φερμανίου, τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον σώζεται μέχρι σήμερον εἰς χεῖρας τῶν ἐν Γαλατᾷ συνῳκισμένων Φράγκων (1), 'τοὺς ἀφῆκε 'να ἀσχολῶνται ἡσύχως εἰς τὸ

(1) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀντιγράφομεν ὁλόκληρον, ὅπως ἐξέδοτο αὐτὸ ὁ Χάμμερ Τόμ. Β', σελ. 532 τῆς Ἱστορίας 'του. Ἐγράφη δὲ, ἢ, πιθανώτερον, μετεφράσθη ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ εἰς τὸ τότε λαλούμενον Γραικικὸν ἰδίωμα. » Ἐγὼ ὁ μέγας Αὐθέντης καὶ Μέγας Ἀμυρᾶς Σουλτάνος (ὁ) » Μεχμὲτ Μπέης, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Αὐθέντου καὶ μεγάλου Ἀμυρᾶ Σουλτάνου (τοῦ) Μουρὰτ » Μπέη, ὀμνύω εἰς τὸν θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν Προφήτην τὸν » Μωάμεθ, καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Μουσάφια (*) ὁποῦ ἔχομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ εἰς τοὺς ρκδ'

(*) Ἱερὰ βιβλία ἢ διαφόρους ἀναγνώσεις τοῦ Κουράν, ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ Μασάφ. Ἐν τῇ πρὸς τὸν Μέγαν Μαΐστωρα τῆς Ῥόδου ἐπιστολῇ τοῦ Σουλεϊμάνου Α' (Vertot, βιβλ. Ζ') ὁ Σουλτάνος οὗτος ὁρκίζεται εἰς τὰ τέσσαρα Μουσάφια, δηλαδὴ εἰς τὰ τέσσαρα οὐρανόπεμπτα βιβλία, τὴν Πεντάτευχον, τοὺς Ψαλμοὺς, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ Κουράν.

ἐμπόριόν 'των, καὶ 'να ἐκτελῶσιν ἀνενοχλήτως τὰ τῆς θρησκείας 'των, πληρόνοντες τὸ κεφαλιατικὸν, ἀφελὼν αὐτῶν τὰ μέσα μόνον τῆς ἀντιστάσεως, καὶ χρημνίσας διὰ τοῦτο τὰ πρὸς τὴν ξηρὰν τείχη τοῦ φρουρίου. » Τότε, λέγει ὁ Δούκας (2), μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ » Γαλατᾷ, . . καὶ ἐκέλευσε τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ τὰς πέριξ κώμας, » τοῦ χαλάσαι καὶ εἰς γῆν ῥίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολῦσαι » αὐτούς· ὃ καὶ γέγονε. Χαλάσαντες οὖν (3) τὰ τείχη, ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγει, εἴασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα «. Φαίνεται δὲ ὅτι τὰ

» χιλιάδας προφήτας τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ πατρός μου, καὶ
» πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ παιδία μου, καὶ εἰς τὸ σπαθὶ ὁποῦ ζώνομαι. Ἐπειδὴ ἔστειλαν
» οἱ καθολικοὶ Ἄρχοντες τοῦ Γαλατᾶ πρὸς τὴν Πόρταν τῆς Αὐθεντείας μου τοὺς τετιμημένους
» Ἄρχοντας τὸν Κύριον Μπαμπιλᾶν Πορασᾶν (*), καὶ τὸν Κύριον Μαρκέζον Δριφάγκην (**),
» καὶ τὸν Δραγομάνον των Νικόλαον Πελατσόνην (***), καὶ ἐπροσκύνησαν τὴν Βασιλείαν μου,
» καὶ ἐδεήθησαν τῆς Αὐθεντείας μου, (καὶ) νὰ ἔχουν τὰς νομὰς κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ
» καθόλου τόπου τῆς Αὐθεντείας μου· νὰ χαλάσω τὸ κάστρον των, αὐτοὶ δὲ νὰ ἔχουν τὰ
» πράγματά των, καὶ τὰ ὀσπήτιά των, καὶ τὰ μαγαζία των, καὶ τὰ ἀμπέλιά των, καὶ τοὺς
» μύλους των, καὶ τὰ καράβιά των, καὶ τὰς βάρκας των, καὶ τὰς πραγματείας των ὅλας, καὶ
» τὰς γυναῖκάς των, καὶ τὰ παιδία 'των εἰς τὸ θέλημά των, καὶ νὰ πωλοῦν τὰς πραγματείας
» των ἐλεύθερα, καθὼς ὅλος ὁ τόπος τῆς Αὐθεντείας μου· νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται ἐλεύ-
» θερα διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ κουμέρκιον νὰ μὴ δίδουν, μήτε φιαστικὸν (****), εἰμὴ
» νὰ δίδουν χαράτζιον, ὡς καθὼς εἶναι ὅλος ὁ τόπος τῆς Αὐθεντείας μου, οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ
» συνήθειαι νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν, καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἀκριβοὺς, καὶ νὰ τοὺς
» διαφεντεύω, ὡς καθὼς διαφεντεύω τὸ πρόσωπόν μου ὅλον. Τὰς Ἐκκλησίας των νὰ τὰς ἔχουν,
» καὶ νὰ τὰς ψάλλουν, μόνον καμπάναι καὶ σημαντήρια νὰ μηδὲν κτυποῦν· ἀπὸ τὰς ἐκκλη-
» σίας των μαΐδιον νὰ μὴ ζητήσω (*****), μηδὲ αὐτοὶ νὰ ποιήσουν ἄλλας ἐκκλησίας. Οἱ πραγ-
» ματευτάδες τῶν Γενουβίζων νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται ἐλεύθερα, νὰ ποιοῦν (πουλοῦν;)
» τὰς πραγματείας των· παιδία (των) ποτὲ εἰς Γιανιτζάρους νὰ μὴ πάρω, μήτε τινὰ νέον,
» μήτε Τοῦρκοι νὰ εἶναι εἰς τὸ μέσον των, ἀμὴ νὰ εἶναι ἐξόχως (******), εἰμὴ τὰ νὰ βάλῃ
» ἡ Αὐθεντεία μου σκλάβον νὰ τοὺς βλέπῃ· αὐτοὶ δὲ οἱ Γαλατηνοὶ νὰ ἔχουν ἄδειαν νὰ βάλλουν
» πρωτόγηρον εἰς τὸ μέσον των, διὰ νὰ διορθώνῃ τὰς δουλείας ὁποῦ ἔχουν οἱ πραγματευτά-
» δες. Γιανιτσάροι καὶ σκλάβοι νὰ μηδὲν κονεύουν εἰς τὰ ὀσπήτιά των· τὰ κουμέρκια, ὁποῦ
» χρεωστοῦν νὰ τὰ μαζώξουν, ἔχουν καὶ χρέος, ἀπερνῶντες τὰ ὅσα ἐξώδευσαν, ἔχουν τὴν
» ἄδειαν νὰ τὰ μαζώξουν ἀπὸ τὴν μέσην τους διὰ νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὸ χρέος. Οἱ ἄρχοντες καὶ
» οἱ πραγματευτάδες των νὰ μηδὲν ἀγγαρεύωνται. Οἱ πραγματευτάδες τῶν Γενουβίζων νὰ
» ἔχουν ἄδειαν νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται, καὶ νὰ δίδουν κουμέρκιον κατὰ τοὺς νόμους
» καὶ συνήθειαν. Ἐγράφη τὸ παρὸν ὁρκομωτικὸν, καὶ ὤμοσεν ἡ Αὐθεντεία μου ἐν ἔτει 6961
» ἀπὸ κτίσεως Κόσμου, Ἐγύρας ἔτος 857 «. Τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐν κεφαλίδι μὲν ἐπιγέγραπται ὁ Τουγρὰς ἢ τὸ μονόγραμμα τοῦ Σουλτάνου· κάτω δὲ σημειοῦνται Ἀραβιστὶ αἱ ἑξῆς λέξεις. » Ἐγένετο κατὰ τὰς τελευταίας δέκα ἡμέρας τοῦ μηνὸς Τζεμάζι-οὐλ-ἀχχὺρ 857,
» ἐν τῇ εὐφρουρήτῳ Κωνσταντινουπόλει «· ἕπεται δὲ ἡ ὑπογραφὴ » Ὁ πτωχὸς Σαγανὸς «. ἦτον δὲ οὗτος Βεζίρης καὶ γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου. (2) Ἱστορ. Βιβλ. ΜΒ'. (3) Δύω ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἅλωσιν.

(*) Ὁ Χάμμερ διορθοῖ τὰς λέξεις ταύτας διὰ τῶν Μπάϊλον Παλαβιτσίνην· ἀλλ' ἴσως ἡ πρώτη λέξις εἶνε Βαβύλαν. (**) Μάρκον di Tronchi. (***) Nicolo Pelizzoni. (****) Ὁ Χάμμερ 'τὸ διορθοῖ εἰς φιαρτικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μεταφράζει service forcé, πρόδηλον ὅτι ἐγράφη βιαστικὸν, δηλαδὴ ἀγγαρείαν. (*****) Μεστζήδιον νὰ μὴ ποιήσω. (******) (; ἴσως Χάσα, δηλαδὴ ὑποκείμενοι ἀμέσως εἰς ἐμέ.

πρὸς τὴν ξηρὰν ταῦτα τείχη ἀνῳκοδομήθησαν, ἄγνωστον πότε, ὑπ' αὐτῶν αὖθις τῶν Τούρκων, διότι σήμερον σώζονται εἰς ἀκέραιον σχεδὸν κατάστασιν.

Ὁ ὑπὸ τῶν Γενουητικῶν τούτων τειχῶν περικλειόμενος τοῦ Γαλατᾶ περίβολος σχηματίζει σήμερον μέγα τι ἄνισον τρίγωνον, οὗ τινος ἡ μὲν βάσις παρατείνει τὸν Κεράτιον Κόλπον, ἀπὸ τοῦ Τὸπ-χανὲ πρὸς ἀνατολὰς ἄχρι τοῦ Μεϊτ-καπουσοῦ πρὸς δυσμὰς, ἀντικρύζουσα πρὸς τὴν ΚΠ., ἡ δὲ κορυφὴ συμπίπτει περὶ τὸν Μέγαν Πύργον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου δύναταί τις 'να περιλάβῃ τὸ σύνολον καὶ 'να παρακολουθήσῃ τὴν γραμμὴν τῶν ἄλλων δύω αὐτοῦ πλευρῶν καὶ τῶν σωζομένων ἀκόμη πύργων, μὴ φαινομένων τῶν πλείστων διὰ τὰς προσῳκοδομημένας αὐτοῖς οἰκίας. Διαιρεῖται δὲ διὰ τῶν τειχῶν τούτων, μαρτυρούντων διὰ τῆς κατ' ὀλίγον προεκτάσεως αὐτῶν τὴν βαθμηδὸν τοῦ φρουρίου αὔξησιν, εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς χωρίζεται διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ Μ. Πύργου ἀρχομένου καὶ εἰς τὸ Ἀράμπ-τζεαμίον καταλήγοντος τείχους, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀρχομένου καὶ καταλήγοντος εἰς τὸ Τελωνεῖον. Ἡ δὲ περιφέρεια αὐτοῦ εἶνε 4400 βημάτων, τὸ δὲ πλάτος διάφορον, ὡς ἔγγιστα δὲ μεταξὺ 400 καὶ 600 βημάτων. Εἶνε δὲ τριπλασίως μακρότερος, ἀπὸ τοῦ Μεϊτ-καπουσοῦ δηλονότι μέχρι τοῦ Τὸπ-χανὲ, ἢ πλατύτερος, ἀπὸ τοῦ Μπαλὺκ-μπαζὰρ ἢ Καρὰ-κιοϊοῦ μέχρι τοῦ Κουλὲ-καπουσοῦ. Ἔχει δὲ, καθὼς καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ Βυζάντιον (τοῦ ὁποίου δύναται 'να θεωρηθῇ ὡς ἀντίῤῥοπον), δώδεκα, ἢ, ἀκριβέστερον, δεκατρεῖς πύλας, ἐννέα μὲν παραθαλασσίας, τρεῖς δὲ ἢ τέσσαρας πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ τὸ Σταυροδρόμιον. Τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τῆς θαλάσσης διάστημα, ἔχον, ποῦ μὲν πλεῖον, ποῦ δ' ἔλαττον, 20 βημάτων πλάτος, ἐπέχουσι πλῆθος ἐργαστηρίων, καὶ μάλιστα καπηλείων καὶ ἰχθυοπωλείων, ἐκτὸς τῶν πρὸ τῶν πυλῶν πλατειῶν, ἀφειμένων πρὸς ἐκφόρτισιν τῶν πλοίων. Ἀδύνατον δὲ 'να φαντασθῇ τις πλειοτέραν κίνησιν, πλειοτέραν ζωὴν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, πλειοτέραν ἰδίως ποικιλίαν ἐνδυμασιῶν, διαλέκτων καὶ φυσιογνωμιῶν παρὰ τὴν περὶ τὰς πρὸς τὴν κρηπῖδα ταύτην τοῦ Γαλατᾶ ἐξιούσας πύλας. Ὥστε ἐνταῦθα ἱστάμενός τις καὶ βλέπων τὰ καταπλέοντα καὶ ἐκπλέοντα πλοῖα διαφόρου μεγέθους καὶ διαφόρων σημαιῶν, τὰς χιλιάδας τῶν πορθμείων (π ι α δ έ), ὅσα μεταφέρουσι μυρμηκηδὸν ἀπὸ πρωΐας ἄχρις ἑσπέρας ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοὺς πραγματευομένους, ὅσοι δὲν προτιμῶσι τὴν διὰ τῆς γεφύρας διάβασιν, ἥτις ὡς ἀέναος ποταμὸς κυματίζει παλιῤῥοοῦσα τὰς τῶν διαβατῶν μυριάδας ἐναλλὰξ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην τοῦ Π ε ρ ά μ α τ ο ς ὄχθην ἀπὸ πρωΐας ἄχρις ἑσπέρας, τὰς θημωνίας τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων, τὰς ὁποίας καθ' ὅσον ἐπισωρεύουσιν ἐπὶ τῆς παραλίας αἱ

μασθναι, μεταβιβάζουσιν εἰς τὰ Χάνια καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας οἱ ἀχθοφόροι, τὸν ἀπερίγραπτον καὶ ὑπόκωφον θροῦν ἐκεῖνον τῶν συναλλαττομένων, τὸν ὁποῖον ἀμυδρῶς εἰκονίζει καὶ μόλις κατασιγάζει τῶν κυμάτων ὁ φλοῖσβος, καὶ ὅλης ταύτης τῆς τύρβης, τῆς συγκινήσεως, τοῦ περισπασμοῦ, μίαν καὶ μόνην αἰτίαν, τὸ κέρδος, θέλει πάντως ἐνθυμηθῇ τὸν μέγαν λόγον τοῦ Ναπολέοντος Α', ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις μόνη εἶνε ἓν βασίλειον.

Ὁ περίβολος οὗτος, τοῦ ὁποίου ᾽δὲν δύναταί τις ᾽να περιοδεύσῃ ἔξωθεν, εἰμὴ μόνην τὴν δυτικὴν πλευράν, ὡς τῶν λοιπῶν δύω διακοπτομένων πολλαχοῦ ὑπὸ ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν, ἔχει ἀπὸ μὲν τοῦ Μεγάλου Πύργου μέχρι τοῦ Ἀζὰμπ-καπουσοῦ ὀκτὼ πύργους, ὧν οἱ μὲν δύω πρῶτοι εἶνε τετράγωνοι, ὁ τρίτος στρογγύλος, ὁ τέταρτος τετράγωνος, ὁ πέμπτος στρογγύλος, ὁ ἕκτος πεντάγωνος, ὁ ἕβδομος τετράγωνος, ὁ δὲ ὄγδοος, σχηματίζων τὴν κορυφὴν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, τῆς παρατεινούσης τὸν Κόλπον, περιέχεται ὑπὸ οἰκιῶν. Ἐπὶ τῆς πρὸς δύσιν πλευρᾶς δὲ τοῦ τρίτου πύργου ἐντετείχισται μαρμαρίνη πλὰξ, φέρουσα ὑποκάτωθεν τριῶν οἰκοσήμων τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν, Γοτθικοῖς γεγραμμένην γράμμασιν, ὡς καὶ αἱ ἐφεξῆς ἅπασαι, παρεκτὸς μιᾶς, ἣν δηλώσομεν.

Hec. turris. fuit. perfecta. te
mpore. spectabilis. dni. Borucli.
de Grimaldis. M. CCCC. XXXIII.

Ο δὲ τέταρτος ἔχει πολλὰ μαρμάρινα τεμάχια ἀρχαίων μνημείων καὶ ἐπιγραφῶν ἐντετειχισμένα, ἐφ᾽ ἑνὸς τῶν ὁποίων, ὑποκάτωθεν τεσσάρων οἰκοσήμων, φαίνεταί τις εἰκὼν, ἥτις, ἐὰν ᾽δὲν εἶχε τὸν περὶ τὴν κεφαλὴν κύκλον, ἤθελεν ἐκληφθῇ ὡς τινος τῶν ἀρχόντων.

Ἡ δὲ μεσημβρινὴ τοῦ τείχους πλευρὰ χωρίζεται σήμερον, ὡς προείπομεν, τῆς θαλάσσης δι᾽ οἰκημάτων, καί που καὶ διὰ στενωπῶν, βαθμηδὸν προσχωθέντων, πάντως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς πόλεως. Τὰ δὲ ἔσωθεν αὐτοῦ σωζόμενα ἔστιν οὗ χαμηλὰ καὶ θολωτὰ μαγαζεῖα, ἐκτισμένα τὸν αὐτὸν καθ᾽ ὃν καὶ τὰ τείχη τρόπον, ἀνῆκον πάντως εἰς τὸ Τελωνεῖον. Ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ ἢ ἐννέα θυρῶν τῆς πλευρᾶς ταύτης τινὲς εἶνε ἀποτετειχισμέναι. Τὴν πρώτην δὲ τούτων, τὴν τοῦ Ἀζὰμπ-καπουσοῦ, ἠσφάλιζεν ὁ παρὰ τὸ πλησίον τζαμίον ὑψηλὸς καὶ στρογγύλος πύργος, ἀσφαλίζων συγχρόνως καὶ τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν μέρος τῶν τειχῶν, καὶ ἑνούμενος μετὰ τοῦ προειρημένου ὀγδόου καὶ τελευταίου τῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μεταπυργίου. Τῆς δὲ ἐπὶ τοῦ ὕψους αὐτοῦ συντετριμμένης ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκονται μόνον αἱ λέξεις ✠ 1432. Tempore Spectab. Τῆς δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ Μουμ-χανὲ πύλης ἐγκεχαραγμένης ἐπιγραφῆς, κεχαλυμμένης τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐστηριγμένης οἰκίας, ὁ

L. Le Mas Latrie ἀνέγνω τῷ 1845 τὰς ἑξῆς λέξεις, ἃς ἀναπληροῦμεν ἐξ ἑτέρων ἀναγνώσεων:

IHS(1) M. CCCC. XXXXVI. May.
Erexit prætor Marrufus Baldasar. ista.
Mœnia plus aliis. nobile fecit opus. Gran
dis. is . . . . . Aspectu formoso. human.
Hec sibi servabit. Romanum. munera. nomen.
Cunque (2)
Cunque diis. Divum. cunque. celebrerit.

Τὸ δὲ ὑπέρθυρον τῆς τοῦ Ἐγρὺ-καποῦ πύλης κοσμεῖ ὡραία τις καὶ ἀκέραιος μαρμαρίνη πλὰξ, ἔχουσα κάτωθεν τριῶν οἰκοσήμων τὴν ἑξῆς, κεφαλαίοις γράμμασι κεχαραγμένην, ἐπιγραφήν:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

Baltasari. B. F. Marufo. Galatæ. Hujus Byzan
tianæ. Peræ Threicio Bosphoro. clarissimæ.
Genuensium. coloniæ. B. M. (3) prætori.
Qui. magistratum. quem. succeperat. digne. gerendo.
Suburbanis. hac. in. parte. mœnibus. ampliatis. et. ad.
Christeam. turrim. Anastasio. priscæ. altitudinis.
Duplo. collatis. col (4). ipsam. turiorem. eximie. propa
gatam. exornatamq. fore. curavit.
Genuenses. ac. suburbani. Galatei. cives. colonique. dedere.

Τὸ δὲ τεῖχος, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, σώζεται, σχεδὸν ἀκέραιον, ἄχρι τοῦδε, παρεκτὸς τῶν ἐπάλξεων, καταβληθεισῶν τῶν πλείστων· ἡ δὲ ὡραία 'του κτίσις δικαιολογεῖ τοὺς τῶν Γενουηνσίων ἐπαίνους. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ τοξότιδες, σήμερον ἀποτετειχισμέναι, ἐχρησίμευον ὡς κανονοστάσια. Ἀὲν εἶνε ὅμως ὅλον ἔργον τοῦ Ποδεστάτου Μαρούφου, ἀλλὰ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑπομένης ἐπιγραφῆς, κεχαραγμένης ἐφ' ἑνὸς τῶν ὡραιοτέρων μερῶν τοῦ περιτειχίσματος.

✠ Spectabilis. dñs. Luchinus
de Facio. potestas. coloniæ.
Hec. mœnia. compleri. fecit.
anno Dñi. M. CCCC. XXXX. VII.

Τὸ δ' ἐπίλοιπον τοῦ ἐντεῦθεν τείχους, καταλήγοντος εἰς τὴν πύλην τοῦ Τὸπ-χανὲ, καὶ συνεχομένου μετὰ τοῦ τείχους τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου, εἶνε πολὺ ἀρχαιότερον τῶν προειρημένων, καὶ ὄχι τόσον ἐπιμεμελημένον. Τὴν δὲ χρονολογίαν τῆς κτίσεως αὐτοῦ (1340)

(1) Jehsus? (2) Ἐν ἄλλ. Quodque. (3) Bene merenti. (4) Coloniam.

ὁρίζει ἡ ἑπομένη ἐπιγραφή, ἧς ἐξεκολάφθησαν τὰ οἰκόσημα, ἐντετειχισμένη παρὰ τὴν τοῦ Κιρέτσ-καποῦ πύλην:

De. Francis. Galatæ. Filip. digne. potâs.
Litoria. mœnia. burgi. coloniæ. urbi. gjuncsit.
Terdenis. mille. labentibus. annis.
Et quadrigentis. quo. XRS. nos. reparabit.

Τὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Νικολάου-Ἀντωνίου Σπινόλα γενομένας εἰς τοῦτο τοῦ περιτειχίσματος τὸ μέρος ἐπισκευὰς καὶ ἀνοικοδομήσεις, ἐνθυμίζει ἡ ἑπομένη ἐπιγραφή, ἐντετειχισμένη ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους, μετὰ τὴν τοῦ Κιρέτσ-καποῦ πύλην:

Spectabilis. nobilis. Dñs.
Nicolaus. Antonius. Spinuld.
Potestas. Pere hoc opus fieri.
(jussit) M. CCCC. XXXX, die X.....

Τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τούτου μέρους, ἔσωθεν μὲν, τὸ πλεῖστον τῶν πύργων (ὧν ἅπαντες κατοικοῦνται, ἀποβαλόντες τὰς ἐπάλξεις αὐτῶν καὶ στεγασθέντες) ἐπέχουσιν αἱ ἐνταῦθα κτήσεις τῶν Λαζαριστῶν καί τινες ἰδιωτικαὶ οἰκίαι· ἔξωθεν δὲ ἡ τάφρος, διατηρουμένη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν, ἐπιτρέπει τὴν ἐξέτασιν τῶν τε τειχῶν καὶ τῶν πύργων, οἵτινες, τετράγωνοι πάντες καὶ, ὡς πρὸς τὴν κτίσιν, ὅμοιοι τοῖς τοῦ λοιποῦ περιβόλου, ἔχουσι τοῦτο μόνον ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων αὐτῶν διατέτρηνται τοξότιδες. Ὁ πρῶτος δὲ αὐτῶν, ὁ παρὰ τὴν τοῦ Τόπ-χανᾶ πύλην, ἐτελειώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βαλτάσαρ Μαρούφου, τοῦ κτίσαντος καὶ τὰ πρὸς τὴν παραλίαν μέρη· φέρει δὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

✠ M°. CCCC°. XXXX V°. Completa est
Hec turris. tempore. podestad.
Ie. Spectabilis. Dñi, Baltasari.
Marufi· de mense. Maii.

Ὁ δὲ δεύτερος οὐδὲν ἔχει ἀξιοπαρατήρητον. Ὁ δὲ τρίτος, γειτνιάζων τῇ τοῦ Παρμὰκ-καποῦ πύλῃ, ἐτελειώθη ἐπὶ τῆς διοικήσεως Ἰωάννου τοῦ Σαούλ, ὡς δηλοῖ ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή.

✠ Turris. ista. fuit. finita. tem
pore. regiminis. egregii. viri.
Dñi. Johanis. Sauli. honorabilis.
Potestatis. Peyre. MCCCCIII.
Die. prima. Novembris.

Ὁ τέταρτος πύργος κατερειποῦται· τὸ δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τρίτου μεταπύργιον σώζεται ἀκέραιον. Ὁ δὲ πέμπτος, ὑψηλότερος καὶ ὀχυρώτερος τῶν λοιπῶν, γειτνιάζει τῇ πύλῃ καὶ τῷ ἄξονι τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Σταυροδρομίου. Ἐκ δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ ὕψους αὐτοῦ κολοβωμένης ἐπιγραφῆς

μόλις διακρίνονται οἱ ἀριθμοὶ 144. ... Ἐντεῦθεν ὁ περίβολος, προβαίνων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον πύλης, ἑνοῦται, ἐπεκτεινόμενος ἄχρι τῆς τοῦ λόφου κορυφῆς, μετὰ τοῦ βορείου τείχους, ὄπισθεν τοῦ Μεγάλου Πύργου, ἢ

Γκαλάτᾶ-κουλεσί.

Ὁ Μέγας οὗτος τῷ ὄντι πύργος, ὅς τις ἐπεῖχεν ἀκροπόλεως θέσιν, ὡς πρὸς τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον, ἐκαλεῖτό ποτε Τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν χαμηλότερος τοῦ νῦν ὁρωμένου σχήματος, εἰς ὅπερ ἀνύψωσαν αὐτὸν τῷ 1348, καὶ πάλιν ὕστερον τῷ 1446, ἔχων σήμερον ὑπὲρ τοὺς 140 πόδας ὕψος, ὅπου ἀναβαίνει τις δι' 146 βαθμίδων, ἐμπεποιημένων τὸ πλεῖστον ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τείχους ἐκ τετραγώνων ὡραίων λίθων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἔχει δύω σειρὰς θυρίδων, καὶ μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἦτον ἐξειργασμένος, καθὼς καὶ οἱ τοῦ Ἑπταπυργίου καὶ οἱ τῶν Χισαρίων πύργοι, διὰ κωνοειδοῦς ὀρόφου, ὅς τις ὅμως ἦτον, φαίνεται, μεταγενεστέρας κατασκευῆς. Διήρηται δὲ ἔσωθεν εἰς πέντε ξύλινα πατώματα, ἐπέχοντα τὸ ἥμισυ τῆς περιφερείας 'του, καταλειφθέντος τοῦ ἐπιλοίπου κενοῦ πρὸς εὐκολίαν τῆς τῶν ζωοτροφιῶν ἀνελκύσεως ἐν καιρῷ πολιορκίας. Ἡ δὲ διὰ τοῦ πάχους τοῦ τείχους διερχομένη κλίμαξ καταλήγει εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ὀρόφων τούτων· ἀπ' αὐτοῦ δὲ πρὸς τὸν δεύτερον ἡ ἄνοδος γίνεται διὰ κλίμακος περιαιρετῆς, ἐξασφαλιζομένου τοιουτοτρόπως τοῦ ἀνωτάτου δώματος ἢ τῆς αἰθούσης τῆς περατούσης τὸν πύργον.

Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ πύργος οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς νεκροταφεῖον. Ἐνσκήψαντος γὰρ τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου λοιμοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατήντησαν 'ν' ἀποθνήσκωσιν ὑπὲρ τὰς 10,000 ἄνθρωποι καθ' ἡμέραν, ὥστε 'δὲν ἐπρόφθανον 'να 'τοὺς θάπτωσιν, ἀναβάντες, λέγει ὁ Προκόπιος, εἰς αὐτόν τε τὸν πύργον καὶ ἄλλους, καὶ τὰς ὀροφὰς αὐτῶν περιελόντες, ἔῤῥιπτον ἐντὸς αὐτῶν τοὺς νεκρούς, » καὶ ξυννήσαντες, ὥς πη ἑκάστῳ παρέτυχεν, » ἐμπλησάμενοί τε τῶν νεκρῶν, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντας, εἶτα ταῖς ὀροφαῖς » αὖθις ἐκάλυπτον. Καὶ ἀπ' αὐτοῦ πνεῦμα δυσῶδες εἰς τὴν πόλιν ἰόν, ἔτι » μᾶλλον ἐλύπει τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους «.

Εἶχε δὲ μέχρι τῆς ἁλώσεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ σταυρὸν μέγαν, κατενεχθέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅθεν ἐκαλεῖτο καὶ Πύργος τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν Σανσωβῖνον: » Mandarono a terra la Torre della Croce, » in cima dalla quale era un gran croce «.

Πυρποληθείσης δὲ τῆς στέγης αὐτοῦ τῷ 1794, ἐπεσκεύασεν αὐτὸν ὁ Σουλτὰν-Σελὴμ, καὶ πάλιν ταὐτὸ παθόντα τῷ 1824, ἀνεκαίνισεν ὁ Σουλτὰν-Μαχμούδ. Ἀφαιρεθείσης τέλος τῆς στέγης, χρησιμεύει σήμερον,

καθὼς καὶ ἀνέκαθεν, πρὸς σκοπιωρίαν τῶν πυρκαϊῶν, ἂς οἱ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ διαμένοντες φρουροὶ ἀναγγέλλουσιν, οὐχὶ πλέον καθὼς ἄλλοτε κρούοντες τὸ ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κρεμάμενον ὑπερμέγεθες τύμπανον, ἀλλ' αἴροντες σφαίρας ἐρυθρᾶς, ὁ ἀριθμὸς, τὸ μέγεθος καὶ ἡ θέσις τῶν ὁποίων (φωτιζομένων ἔνδοθεν τὴν νύκτα), δηλοῖ τὸ μέρος ὅπου τὸ δεινὸν ἐξεῤῥάγη, καθὼς αὐτὸ τοῦτο πράττεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν ἐν τῷ ἀρχιστρατηγείῳ ὑψουμένου ἑτέρου πύργου, μεθ' οὗ, καθὼς καὶ μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, Σκουταρίου κλπ., συγκοινωνεῖ προσέτι καὶ διὰ τηλεγραφικῶν σημείων.

Δὲν πρέπει δὲ 'να συγχέηται, καθὼς τοῦτο συνέβη πολλοῖς τῶν περιηγητῶν, πρὸς τὸν ἄλλον πύργον τοῦ Γαλατᾶ, τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξετείνοντο αἱ πρὸς τὴν παρὰ τὴν Χρυσόπολιν Δάμαλιν καὶ τὸν ἀπέναντι ἐν τῷ Βυζαντίῳ πύργον τῶν Μαγγάνων διατείνουσαι ἄλυσοι, κλείουσαι, ἐκεῖθεν μὲν τὸν Βόσπορον, ἐντεῦθεν δὲ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐν καιρῷ κινδύνου, καθὰ προείπομεν.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ πύργου τούτου ἡ θέα τῆς ΚΠ καὶ τῶν πέριξ εἶν' ἀληθῶς ἐξαισία, διότι ἡ ὅρασις περιλαμβάνει διὰ μιᾶς ἅπασαν τὴν ἀπέραντον τῆς βασιλευούσης ταύτης ἔκτασιν, ὡς ἐν Πανοράματι, καὶ, ἐπέκεινα ταύτης, τὴν Προποντίδα καὶ τὰς περὶ τὴν πόλιν νήσους, καὶ πρὸς ἀριστερὰν τὴν ἀμπελόφυτον Χαλκηδόνα καὶ τὰς εὐφόρους τῆς Βιθυνίας ἀκτὰς, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς εἰκόνος τὰ Ἀργανθώνεια ὄρη, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἔχει ἀνυψωμένην τὴν αἰωνίως χιονοστεφῆ αὑτοῦ κορυφὴν ὁ ἀγχινεφὴς Ὄλυμπος τῆς Μυσίας, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ τὰς ἀπεράντους πεδιάδας τῆς Θρᾴκης καὶ τοὺς δύω ποταμοὺς τοῦ Κηαχγὴδ-χανὲ, καὶ πρὸ ποδῶν τοῦ θεατοῦ, ἔνθεν μὲν τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐζευγμένον διὰ τριῶν γεφυρῶν πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν ἀκτὰς, ἑτέρωθεν δὲ τὸν Βόσπορον, βρέχοντα, εἴποι τις ἄν, τὰ θεμέλια τοῦ Πύργου. διότι ἐνώπιον τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ ἐκλείπει ὁ Γαλατᾶς ὁλόκληρος, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιστέλλονται εἰς σμικρότητα μυρμήκων.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων περικλεισμένος ὁ καθαυτὸ Γαλατᾶς, καταντᾷ, διὰ τὴν στενότητα τῶν ὁδῶν, τὸν μὲν χειμῶνα διὰ τὴν λάσπην, τὸ δὲ θέρος διὰ τὴν καῦσιν, ἀκατοίκητος, καί τοι συνοικούμενος ὑπὸ 80—100,000 ψυχῶν, τῶν πλείστων διομηχάνων ἢ ἐμπορευομένων. Περιέλθωμεν τὸν λαβύρινθον τοῦτον, φυλάττοντες τὴν αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα τάξιν, τῆς ἀπὸ μιᾶς τῶν πυλῶν ἐξόδου καὶ διὰ τῆς μετ' αὐτὴν εἰσόδου εἰς τὸ φρούριον, καὶ περιγράφοντες τὰ περὶ αὐτὰς, ἣν ἐτηρήσαμεν καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἄστεος, ποιούμενοι δὲ ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Πύργου, ὡς τοῦ κυριωτάτου σημείου, περὶ ὃ καὶ εἴχομεν ἤδη καταμείνῃ.

Ὄπισθεν τοῦ Πύργου τούτου ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν τοῦ Γαλατᾶ τειχῶν πλατύταται τάφροι, χρησιμεύουσαι εἰς τοὺς σχοινοστρόφους, ὅσοι

αὐτῶν εἰσέτι δὲν συνεχώσθησαν. Πρὸ δὲ τῆς τῶν Γενιτσάρων καταςροφῆς, εἶχον καὶ ἄλλον παράδοξον προσδιορισμὸν, διότι ἦσαν τὸ σύνηθες τῆς συναντήσεως μέρος (rendez-vous) τῶν μονομαχούντων Γαλειοντζήδων· καὶ ἐπειδὴ αἱ τάφροι καλοῦνται ὑπὸ τῶν Τούρκων Χχενδὲκ (χάνδακες), ἡ φράσις: Χχενδεκτὲ γκιὸρουσούρους, ἀνελόγει μεταξὺ τῶν παρ' αὐτοῖς μαχαιράδων πρὸς τῶν Γάλλων τό: nous nous reverrons au bois de Boulogne.

Τὴν πρὸς δυσμὰς διεύθυνσιν αὐτῶν παρακολουθοῦντες, καὶ ἔχοντες δεξιόθεν τὰ Μνηματάκια, δηλαδὴ τὰ ὑπὲρ τὸν Τὲρσ-χανὲν Τουρκικὰ κοινοταφεῖα, καὶ τὸ σκιάζον αὐτὰ δάσος τῶν κυπαρίσσων, εἰσερχόμεθα διὰ τῆς πρώτης ἐντεῦθεν Πύλης τοῦ Μεϊτ-καποῦ, μεθ' ἣν ἕπεται πρώτη τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ἡ τοῦ

Ἀζὰμπ-καποῦ,

πρὸς τὴν ὁποίαν περατοῦται ἡ ἀπὸ τοῦ Οὒν-καμπὰν ἀρχομένη μέση τῶν ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου τριῶν γεφυρῶν, ἡ καὶ πρώτη ζευχθεῖσα, ὡς προείπομεν (1).

Ἡ πύλη αὕτη παρωνομάσθη ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ἀρχῆθεν συνοικισθέντων ἐργατῶν (ἀζὰμπ) καὶ στρατιωτῶν τοῦ Ναυστάθμου. Λέγεται δὲ καὶ Ἀρὰμπ-καποῦ, διά τε τὸ ἔνδοθεν καὶ πλησίον αὐτῆς Ἀράμπ-τζεαμίον, καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν συνοικισθέντας, ὡς μετὰ μικρὸν εἰρήσεται, Ἄραβας.

Μεταξὺ δὲ τῶν δύω τούτων πυλῶν ὑψοῦνται ἐπὶ τῆς παραλίας τέσσαρα τζεαμία, Α', τὸ Ἀζὰμπ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ Βεζίρη Μεχμὲδ-πασσᾶ, πατρὸς τοῦ Ἡβραὴμ-πασσᾶ, κτίτορος ἄλλου λαμπροῦ τζαμίου παρὰ τὸ ἐν ΚΠ Κάτεργα-λιμὰν, γεννηθέντος τῷ 1577· Β', τὸ Μεχμὲδ-πασσᾶ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ Νισαντζῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶ· Γ', τὸ Γελχεντζιλὲρ ἢ Γελχεντζῆ-χανῆ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ Κεμανκὲσ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, καὶ Δ', τὸ Χατζῆ-Μουσταφᾶ (;), ὧν τὰ δύο πρῶτα ἔργα τοῦ Σινάν.

Ὑπεράνωθεν δὲ καὶ μεσογειότερον αὐτῶν κεῖται, πλησίον τοῦ Βαλιδὲ-τζεαμίου, τὸ

Ἀρὰμπ-τζαμισὶ,

περίφημον παρὰ τοῖς Τούρκοις διὰ τὴν ἀρχαιότητά του καὶ τὴν θρυλλουμένην χάριν τοῦ ἐν αὐτῷ πηγάζοντος ὕδατος. Διότι κτίτορα μὲν αὐτῷ ἐπιφημίζουσι τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀράβων Μουσλὴμ (τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μασαλμᾶ), ἀδελφὸν τοῦ Κχαλίφου Σουλεϊμάνου τοῦ Α', ἐκ τῆς πατριᾶς τοῦ Οὐμμεϊδὲ, πολιορκήσαντα (τὰ χρονικὰ τῶν Ἀράβων λέγουσι: κυριεύσαντα) τὴν ΚΠ τῷ 716· τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς, πινόμε-

(1) Ἴδε σελ. 503 τοῦ Α' Μέρους.

νον ἐντὸς σκεύους τινὸς ἐξ ἐβένου, ὅπερ, διατηρούμενον ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, μετεχειρίζετο (λέγουσιν) ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας ᾽του, πιστεύουσιν ὅτι ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ ᾽να χορηγῇ εὐτοκίαν εἰς τὰς κυούσας καὶ ἀφθονίαν γάλακτος εἰς τὰς θηλαζούσας. Ἐννοεῖται δ᾽ ἐκ τούτου ὁποίαν χρυσῖτιν μεταλλεύουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ καρπούμενοι πάντοτε καὶ παντοῦ τὰς ἐθνικὰς δεισιδαιμονίας. Τὸ τζαμίον τοῦτο, τὸ μεγαλήτερον τῶν ἐν Γαλατᾷ μετὰ τὸ τῆς Βαλιδὲ, ὅθεν καὶ Μπουγιοὺκ (Μέγα) καλούμενον πρὶν κτισθῇ ἐκεῖνο, ἀνῳκοδομήσατο κατερειπωθὲν Σουλτὰν-Μεχμὲδ ὁ Γ'.

Τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ τούτου εἶν᾽ ἀρκετὰ κομψὸν, καὶ ᾽δὲν ὁμοιάζει πρὸς κἀνὲν ἄλλο τῆς πρωτευούσης. Ἦτον δὲ πρότερον ἐκκλησία Λατινικὴ, καὶ πιθανῶς μοναστήριον, τῆς Ἁγίας Κλάρας, σωζόμενον καὶ ἐπὶ Κρουσίου, καὶ κείμενον, κατὰ τὸν Γύλλιον, ἐπὶ τῆς γωνίας, ὅπου ὁ κόλπος κάμπτεται ἀπὸ δυσμῶν τῶν χειμερινῶν σχεδὸν πρὸς τὰς ἰσημερινάς· καὶ, τούτου δοθέντος, ἐπειδὴ περὶ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ἦτον καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, μεταποιηθεὶς ἀπὸ εἰδωλείου τῆς Ἀρτέμιδος Φωσφόρου, ἢ ὁ τῆς Ἁγίας Μαύρας (1), κτισθεὶς μὲν ὑπ᾽αὐτῆς τῆς ἰδίας, λαβούσης τὸν τόπον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, κατεδαφισθεὶς δὲ ὕστερον ὑπὸ Κοπρωνύμου, ὅς τις, φονευτήριον ποιήσας τὸν τόπον, μετωνόμασεν αὐτὸν πρὸς περίγελων Τὰ Μαῦρα (2), κατὰ τὸν Σουΐδαν, ᾽δὲν εἶναι παράδοξον ὅλων τούτων καὶ τὴν θέσιν καὶ τὰ ὀνόματα ᾽να ἐκληρονόμησε τὸ Ἀρὰμπ-τζεαμίον. Ὁ δὲ Χάμμερ, ἀναφέρων τὸ ἐπίθετον τῆς Ἀφροδίτης Μελανίδος (3), ὑπεμφαίνει καὶ ἄλλην μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν προσωνυμιῶν συγγένειαν. Ὅτι ὅμως τὸ Ἀρὰμπ-τζαμίον εἶνε ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν Ἀρεοβίνδου, τὸ μὲν πρῶτον κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ὑπάτου τοῦ ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκὸς, ἀνοικοδομηθεῖσα δὲ τῷ 598 ὑπὸ τοῦ Μαγίστρου Πέτρου, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, καὶ μετὰ 92 ἔτη μεταποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥινοτμήτου (;) εἰς λουτρὸν, οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει διδόμενον παρὰ τὴν παρήχησιν μόνην ἄμφω τῶν ὀνομάτων· διότι, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τοὐλάχιστον συγγραφεῦσι, ᾽δὲν ἀναφέρεται. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα, ἅπερ ὡς ἁπλῆν μόνον σημειοῦμεν εἰκασίαν, οὐδὲν διισχυριζόμενοι, ἀνατρέπονται πρόρριζα, ἐὰν παραδεχθῶμεν, κατὰ τὸν Τουρνεφόρτιον (ὅστις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἐπορίσθη ἀκριβεῖς πληροφορίας), ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ἡ κτισθεῖσα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἑκάτης (καὶ οὐχὶ τῆς Ἀρτέμιδος) Φωσφόρου, ἔκειτο ἐν τῷ Τὸπ-χανέ. Τὸ δὲ Ἀρὰμπ-τζεαμίον ἦτον (λέγει) ἐκκλησία τῶν Δομινικανῶν, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ὑακίνθου (;) καὶ ἐπιφημισθεῖσα τῷ

(1) Τῶν Ἁγίων Τιμοθέου καὶ Μαύρας, ἑορταζομένων τῇ 3 Μαΐου. (2) Καθὼς καὶ τὴν τοῦ Μυρελαίου Μονὴν (ἴδε σελ. 280 τοῦ Α' μέρους) παρώδησεν εἰς Ψαρέλαιον. (3) Ἴδε τὸν Παυσανίαν.

ἀποστόλῳ Παύλῳ, τῆς ὁποίας τῷ 1702 'δὲν ἐσώζοντο, εἰμὴ δύω μόνον μαρμάρινοι κίονες, 15 ποδῶν σχεδὸν ὕψους, χρησιμεύοντες ὡς παραστάδες τῆς θύρας Τουρκικοῦ τινος οἴκου.

Ἀλλ' ὅπως κεν ἔχῃ, τὴν ἐκκλησίαν ταύτην δημεύσαντες περὶ τὰ 1600 οἱ Τοῦρκοι, μετεποίησαν εἰς τζαμίον, χωρὶς 'να μεταβάλωσι σχεδὸν τίποτε, οὔτε τὰ ὑαλία, οὔτε τὰς ἐπὶ τῶν θυρῶν Γοτθικὰς ἐπιγραφὰς, παρεκτὸς μόνου τοῦ κωδονοστασίου, ὅπερ μετεσχημάτισαν εἰς μιναρέν. Πιθανώτερον ὅμως νομίζω ὅτι συνέβη τοῦτο περὶ τὰ 1612, ὅτε οἱ ἀπὸ τῆς Γρενάδας καὶ Ἱσπανίας ἐκδιωχθέντες Μαῦροι, οἵτινες εἶχον συνοικισθῆ ἐνταῦθα, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Καδῆ τοῦ Γαλατᾶ, Μαύρου τὴν καταγωγὴν ἐπίσης, ἐδίωξαν τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἐκρήμνισαν τὰς συναγωγάς 'των, καὶ ἤθελον πράξῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς χριστιανοὺς, ἐὰν 'δὲν ἐμεσολάβει ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς.

Διηγοῦνται δὲ, ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ τζαμίου τούτου, ὅτι Ἀχμὲδ ὁ Γ', ἐρωτηθεὶς παρασκευήν τινα ὑπὸ τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ, κατὰ τὴν τάξιν, εἰς ποῖον τῶν τζαμίων ἔμελλε 'να προσευχηθῇ, εἰς τὸ ἐδικόν σου, 'τῷ ἀπεκρίθη, ἐννοῶν τὸ τζαμίον τοῦτο. Ὁ Ἀρχιευνοῦχος προσεκύνησε μὲν, καὶ ἐξῆλθε (διότι αἱ ἀποκρίσεις τῶν Σουλτάνων οὐδέποτε ἐπαναλαμβάνονται)· μὴ ἐννοῶν ὅμως περὶ τίνος τζαμίου προέκειτο, διότι ἴδιον τζαμίον δὲν εἶχε κτίσῃ, εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν. Παρατηρήσας δὲ στενοχωρούμενον αὐτὸν εἷς τῶν ὑπηρετῶν 'του, καὶ τολμήσας 'να ἐρωτήσῃ καὶ 'να μάθῃ τὸ αἴτιον, 'τῷ εἶπεν ὅτι ὁ λόγος ἦτον περὶ τοῦ τζαμίου τούτου, ὅπερ μαθὼν ἔπειτα ὁ Σουλτάνος, προήγαγε, λέγουσι, τὸν ὑπηρέτην ἐκεῖνον εἰς τὰ μέγιστα τῶν ἀξιωμάτων.

Παρὰ τοὺς ἀνωτέρω σημειωθέντας ναοὺς, ἀναφέρεται, ὡς κείμενος πλησίον τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ὁ τῆς Ἁγίας Θέκλης, πρὸς ὃν ἔφερεν ὁδὸς ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν Συκῶν, ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ κτισθέντι μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἰδιώτου ἔτι, πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, ἀνακαινισθέντι δὲ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου.

Καὶ παρ' αὐτὸν ἄλλος τρίτος, ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ὅςτις ἐκλείσθη καὶ ἐσφραγίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Σουλτὰν Μουρὰδ τοῦ Δ'. ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτὰν-Ἠβραὴμ, ἐπειδὴ γυνή τις ἐκ τῶν τοῦ Σεραγίου, διαῤῥήξασα τὰς σφραγῖδας, καὶ λουσθεῖσα ἐν τῷ Ἁγιάσματι αὐτοῦ, 'τὸν ἐσφράγισε πάλιν, ὁ τότε Βεζίρης Καρᾶ-Μουσταφᾶς, θυμωθεὶς, μετεποίησεν ὁριστικῶς, αὐτόν τε καὶ τὸν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, εἰς Τζαμία.

Ἔσωθεν δὲ τῆς τῶν Ἀράβων πύλης ἵδρυται περικαλλέστατόν τι ὑδρονομεῖον (Ζεμπὶλ-χανὲ) καὶ κρῆναι περὶ αὐτὸ, κτίσμα τῆς Σαληχὲ, μητρὸς (Βαλιδὲ) Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α', ἥτις συνέστησεν ἐνταῦθα τῷ 1734 καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον διὰ τοὺς παῖδας τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν μέσῳ σχεδὸν δὲ τοῦ Γαλατᾶ ὑπάρχει τὸ

Γενὶ ἢ Βαλιδὲ-Σουλτὰν-τζαμισί,

τὸ μεγαλήτερον καὶ ὡραιότερον ἁπάντων τῶν ἐν Γαλατᾶ τζεαμίων, κτίσμα τῆς γυναικὸς Μεχμὲδ τοῦ Δ', καὶ μητρὸς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ τοῦ Β' καὶ Ἀχμὲδ τοῦ Γ', τῆς περιφήμου Κρήσσης Ῥεμπιὲ-Γκιουλνοῦσ-Οὐμμεδουλλὰχ, περὶ ἧς θέλομεν διαλάβει ἐν τῇ τοῦ Σκουταρίου περιγραφῇ. Τὸ τζεαμίον τοῦτο ἦτον πρότου ἐκκλησία τῶν ἐξ Ἰταλίας Φραγκισκανῶν ἢ Κορδελιέρων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἰδίου αὐτῶν πάτρωνος, ὅθεν καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τοῦ Πέραν 'τὸ ὠνόμαζον, πολλοὺς χρόνους μετὰ ταῦτα, τζαμίον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐφημερεύοντες πρὸ τεσσάρων τότε αἰώνων ἐν αὐτῷ μοναχοὶ, Ἰταλοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατήντησαν 'να πωλῶσι καὶ εἰς τοὺς Τούρκους αὐτοὺς κρυφίως μεθυστικὰ ποτὰ, τὸ γήπεδον αὐτῆς ἐδημεύθη πυρποληθείσης, καὶ πλησίον αὐτῆς ᾠκοδομήθη τῷ 1696—1697, δαπάνῃ τῆς βασιλεομήτορος ταύτης, τὸ τζεαμίον τοῦτο, παρωνυμούμενον ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐπιλεγόμενον Νέον, πρὸς διαστολὴν τοῦ ἑτέρου Βαλιδὲ-τζεαμίου, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἐσκὶ ἢ Ἀτὶκ, κτίσματος ἴσως τῆς Χανεδὰν-Σουλτάνης, μητρὸς Ἀχμὲδ τοῦ Α'. Ἐπετήδευσαν δὲ οἱ Τοῦρκοι 'να γράψωσιν ἐν τῇ περὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐκδοθείσῃ ἀδείᾳ ὅτι » μετεποίησαν εἰς οἶκον θεοῦ τὸ πρότου καταγώγιον τῶν βδε-» λυγμάτων καὶ τοῦ σκανδάλου «. Ὅλα δὲ τὰ πέριξ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πλησίον Ἀρὰμπ-τζαμίου χριστιανικὰ οἰκήματα κατηδαφίσθησαν, ἵνα μὴ μολύνωσι διὰ τῆς γειτνιάσεως αὐτῶν τὰ εὐκτήρια τῶν Μοσλήμ. Οἱ δὲ Φραγκισκανοὶ ἀπεσύρθησαν εἰς οἶκόν τινα πλησίον τοῦ παλατίου τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας, ὅπου ᾠκοδόμηται νῦν τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου.

Ἦτον δὲ, κατὰ τὸν E. De Beauvais, γράφοντα τῷ 1605, ἡ ὡραιοτέρα τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν. Τὴν δὲ κτίσιν αὐτῆς οἱ μὲν Φραγκισκανοὶ ἀπένεμον τῷ Φραγκίσκῳ D'Assise, ἕτεροι δὲ φρονοῦσι πιθανώτερον ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Girolamou D'Ascoli, τοῦ ἀρχηγοῦ 'των, σταλέντος τῷ 1272 ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Ι' εἰς ΚΠ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ἵνα διαπραγματευθῇ περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν δύω Ἐκκλησιῶν, ὅς τις, γενόμενος ὕστερον Πάππας, ὠνομάσθη Νικόλαος Ε'.

Τὸν δὲ κατάντικρυ τοῦ τζαμίου μεδρεσὲν ἔκτισεν ὁ Κεαγιὰς τῆς Βασιλεομήτορος ταύτης Μεχμὲδ-πασσᾶς, ὁ μετὰ ταῦτα βεζίρης.

Τέταρτον τῶν ἐν Γαλατᾶ Τζεαμίων εἶνε τὸ παρὰ τὴν πύλην τοῦ Κουρσουνλοῦ-Μαγσὲν, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Εἶνε δὲ, παρ' αὐτὰ, καὶ ἄλλα ἥττονος λόγου ἄξια, οἷον τὸ παρὰ τὴν πύλην Κιουρεκτσῆ, τὸ παρὰ τὴν

πύλην Ἐσκὶ-γιὰγ-χαμπὰν, κτίσμα τοῦ περιφήμου Φιρὲγχ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τὸ Κεμανκὲσ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ-τζαμισὶ, ἄλλοτε ἐκκλησία, καὶ εἰκοσιδύο ἢ εἰκοσιτρία ἄλλα, ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ Γαλατᾶ, ὧν τὰ πλεῖστα Μεστζίτια, καὶ τούτων γνωστότερα τὸ Μοναστὴρ-μεστζηδὶ, τὸ Ἀλατζᾶ-μεστζηδὶ, τὸ Ἐτμὲκ-γεμὲζ-μεστζηδὶ, τὸ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ-μεστζηδὶ, τὸ Παλαμὺδ-μεστζητὶ, κτίσμα τοῦ Ἐλχὰτζ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, ἐπικληθέντος, διὰ τὸ πάχος του, πηλαμύδος, κτλπ.

Εἰσερχόμενοι δὲ τὴν διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν διατεμνόντων τὸν Γαλατᾶν τειχῶν ἀνοιγμένην πύλην, τὴν καλουμένην Ἰτσ-Ἀζὰμπ-καποὺ, καὶ προχωροῦντες πρὸς ἀνατολὰς, ἐξερχόμεθα διὰ τῆς δευτέρας πύλης, τῆς καλουμένης, ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ἐργαζομένων κωπέων, Κιουρεκστῆ-καπουσοὺ, καὶ, διοδεύοντες τὴν ἀγορὰν τῶν μακαρατζήδων (τροχιλεοξόων), εἰσερχόμεθα διὰ τῆς τρίτης πύλης, καλουμένης ἀπὸ τῶν, ἀπ' αὐτῆς συνήθως τὸ πάλαι εἰσαγομένων καὶ ἀποτιθεμένων βουτύρων τε καὶ ἐλαίων,

Ἐσκὶ-γιὰγ (ἢ Ζυντὰν)-καπουσοὺ,

ἔξωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει πολύκρουνος κρήνη καὶ Ἀμπδέστ-χανὲς, κτίσματα τοῦ Αὐλάρχου καὶ γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺδ τοῦ Α', Ἰαχγιᾶ-ἀγᾶ. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς πύλης ταύτης παρωνυμούμενον τζαμίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέρχεταί τις διὰ βαθμίδων, λέγεται εἶναι ἀρχιτεκτόνημα τοῦ Σινάν.

Ἡ τετάρτη πύλη, ἀνοιγομένη ἐπὶ τῆς μᾶλλον προεχούσης ἐξοχῆς τοῦ, στρογγύλου ἄλλως, ἀκρωτηρίου τούτου, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ὀχλουμένων, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιακόπου διαβάσεως ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς τοῦ Περάματος καὶ τἀνάπαλιν. Ὀνομάζεται δὲ, καὶ αὕτη καθὼς ἐκείνη,

Μπαλὺκ-παζὰρ-καπουσοὺ;

διὰ τὰ περὶ αὐτὴν ἰχθυοπωλεῖα· καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ ἀμφοτέρων ὁ Κόλπος συσφίγγεται ἐπὶ τὸ στενότατον, ἡ διάβασις ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μόλις διαρκεῖ ὀκτὼ-δέκα λεπτά· ἡ δὲ ἀκτὴ τοῦ ἀκρωτηρίου, ἥτις ἀπὸ τῆς τοῦ Μεἲτ πύλης ἄχρις αὐτῆς διευθύνεται πρὸς μεσημβρίαν, ἄρχεται κάμπτεσθαι ἀπ' αὐτῆς ἤδη πρὸς τὸν Βόσπορον, διευθυνομένη ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἔκειτο πιθανῶς τὸ ἡρῷον τοῦ Ἀμφιάρεω, τοποθετούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου μετὰ τὸ τοῦ Ἱπποσθένους. Γνωστὸν δὲ ὅτι τὸν Ἀμφιάραον ἴσα θεῷ ἐτίμων οἱ Μεγαρεῖς, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐχρηστηριάζοντο.

Εἰσερχόμενοι δὲ διὰ τῆς πύλης καὶ προχωροῦντες πρὸς ἄρκτον, ἀπαντῶμεν τὸ Κεμανκὲσ-Καρὰ-Μουσταφᾶ-τζαμισὶ, μεταποιηθὲν

ἀπὸ ἐκκλησίας ἐγκαταλελειμμένης, ὑπὸ τοῦ βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Μουρὰδ τοῦ Δ' καὶ Ἠβραὴμ, ἄλλου παρὰ τὸν περίφημον Καρὰ-Μουσταφᾶν τῆς Βιέννης, φονευθέντος τῇ 11 Ἰανουαρίου τοῦ 1644, ἢ, κατ' ἄλλην ἀναγραφὴν, τῇ 22 Μαρτίου 1643. Ὁ βεζίρης οὗτος εἰσήγαγε πολλὰς σωτηρίους διατάξεις εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἰδίως κλάδον, ἐκαλλώπισε διὰ διαφόρων κτιρίων τὴν Σεβάστειαν καὶ Ἀδριανούπολιν, ἤνοιξε πολλὰς κρήνας ἐν ΚΠ, καὶ ᾠκοδομήσατο παρὰ τὸ Παρμὰκ-καποὺ τὸν ἑαυτοῦ Τουρμπὲν καὶ ἓν Γυμνάσιον.

Παρέχει εἶνε τὸ κατάστημα τοῦ Γκαλάτᾶ-Βοϊβοδασῆ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀναβαίνοντες πρὸς τὸν λόφον, φθάνομεν εἰς

Τὸ Πεμπτοπάζαρον,

ὀνομαζόμενον οὕτω διὰ τὴν συγκροτουμένην ἐν αὐτῷ κατὰ πᾶσαν πέμπτην τῆς ἑβδομάδος ἐμπορικὴν πανήγυριν, κείμενον δ' ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ Φραγκομαχαλᾶ, ὅςτις παρατείνει τὴν ὀφρῦν τοῦ λόφου, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ, ὅλῃ σχεδὸν λιθοκτίστῳ, πολλαὶ οἰκίαι ἔχουσιν ἴσως ἡλικίαν 500 ἐτῶν, ὅπου κατῴκησαν οἱ πρόγονοι πολλῶν τῶν ἐν Σταυροδρομίῳ διαπρεπόντων σήμερον Εὐρωπαίων μετοίκων, οἱ Πιζάναι, οἱ Τέσται, οἱ Φοντών, οἱ Σιαμπὲρτ, καὶ τόσα ἄλλα προσφιλῆ καὶ ἔντιμα ὀνόματα, εἴτε εἰς τὴν διπλωματίαν, εἴτε εἰς τὸ ἐμπόριον, εἴτε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ Πεμπτοπαζάρου, καὶ σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Γαλατᾶ, εἶνε ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ ἐπιλεγομένη Ἐν τῷ Ὄρει (San Giorgio a Monte), ἡ ἀπ' ἀρχῆς καθεδρικὴ ἢ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουησίων, εἰς οὓς ἀνῆκον καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι Λατινικαὶ ἐκκλησίαι τοῦ προαστείου τούτου. Περιελθοῦσα δὲ πρὸ 234 ἐτῶν (τῷ 1626) εἰς τοὺς Παρισινοὺς Καπουκίνους, παρεχωρήθη ὑπ' αὐτῶν τῷ 1784 τῇ Προπαγάνδᾳ, ἀφ' οὗ, πυρποληθεῖσα σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν τῷ 1676, ὑπὸ τῆς τὸν Γαλατᾶν ὅλον παρὰ μικρὸν ἀποτεφρωσάσης τότε πυρκαϊᾶς, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1677 προστασίᾳ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', πρεσβεύοντος ἐν ΚΠ τοῦ Μαρκίωνος De Nointel, κατὰ τὴν ἑπομένην ἐπιγραφὴν, ἀναγινωσκομένην ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐσωτέρας αὐτῆς πύλης:

D. O. M.
Anno reparatæ salutis 1676
Templum hoc jampidem D. Georgio martyri
Dicatum incendii generalis ex parte superstes
Excitavit inclytum nomen Ludovici 14
Semper augusti
Devastatus flammarum vi parietes

Erexit regit christianissimi suprema majestas
Pristinæ structuræ novum decus addidit
Ingenita pietas regis ecclesiæ primogeniti
Die vocationis gentium sacro, ob regis regum
Adorationem a regibus expurgarunt manus
Pontificiæ anno 1677
Regio patrocinio regis a Deo-Dati
Suffulsit et corroboravit
Occulata prudentia excellentissimi domini
Caroli Francisci Olier marchionis de Nointel
Regis oratoris, innovatione initi fœderis
Capitum jam inde a 55 annis interrupta,
Eggregium pignus pietatis regiæ nec non et
Religionis avitæ
Ab ipso patribus capucinis provinciæ
Parisiensis missionariis apostolicis.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἐγκεχαραγμένης ἐπὶ μέλανος μαρμάρου διὰ χρυσῶν γραμμάτων, ἑτέρα ὁμοία ἀναγινώσκεται καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πλησίον μοναστηρίου, ὅπου κατοικεῖ ὁ κατὰ καιρὸν τοποτηρητὴς τοῦ Πάππα Λατινοεπίσκοπος.

Τὸ προμετώπιον τοῦ ναοῦ τούτου κοσμοῦσι δύω μαρμάρινοι κίονες. Διῄρηται δὲ διὰ τεσσάρων πινσῶν εἰς τρεῖς χοροὺς ἰθυτενεῖς. Ἀλλὰ, διὰ τὴν χθαμαλότητα τοῦ καθολικοῦ, τὸ ὀλιγάριθμον τῶν θυρίδων, καὶ τὸ ὑποκάτωθεν τῆς μεγάλης Ἁγίας Τραπέζης εὑρισκόμενον φρέαρ ὕδατος ὑφαλμύρου, καταντᾷ σκοτεινὴ ὁπωσοῦν καὶ ὑγρά.

Μικρὸν ἀνωτέρω ταύτης καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Ἀρὰμπ-τζεαμίου κεῖται ἡ δευτέρα τῶν ἐν Γαλατᾶ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, ἡ Τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἢ Τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, οὐδὲν ἔχουσα ἐξαίρετον, παρὰ τὴν ἀρχαιότητά 'της, διότι ὑφίσταται πρὸ 450 ἐτῶν. Ἀνῆκε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Δομινικανοὺς ἱεροκήρυκας τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες εἶχον ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1525 μοναστήριον καὶ μικράν τινα λιθόκτιστον ἐκκλησίαν, ἀφιερωμένην εἰς τοὺς αὐτοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Πυρποληθείσης δὲ καὶ ταύτης τῷ 1676, ᾠκοδομήσαντο ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἑτέραν ξυλίνην ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπίκλησιν· γενομένης δὲ καὶ ταύτης τῷ 1731 παρανάλωμα πυρὸς, ἐκτίσθη ἡ νῦν ὁρωμένη.

Ἐν ταύτῃ δείκνυται, κατὰ τὸν Κ. Κομμιδᾶν (1), ἀργυροῦς τις ἐπίχρυσος σταυρὸς, ἔχων μιᾶς περίπου σπιθαμῆς ὕψος καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπε-

(1) Descrizione Topografica di Constantinopoli da Cosimo Comidas de Carbognano, 1794.

πασμένων αὐτῷ πέντε ψευδῶν λιθάκων, τὰς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, τὸν Χριστὸν ἀγκαλοφορούσης, καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου· πέριξ δὲ τῆς βάσεως αὐτοῦ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

Hoc ✠ opus fecit Agustinus de Costena prior in Eclesia S[ti] Nicolai Constantinopoliensis.

Οἱ δὲ πατέρες λέγουσιν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν ἐν ΚΠ μεταξὺ Τεκὺρ-σαραγίου καὶ Ἀδριανουπόλεως ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀνήκοντά ποτε εἰς αὐτούς.

Καὶ τοῦτο μὲν δὲν εἶνε ἀπίθανον· ὅτι δὲ ἡ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ δεικνυμένη εἰκὼν τῆς Θεοτόκου Ὁδηγητρίας, ἀδύνατον νὰ ἦνε αὐτὴ ἐκείνη ἡ ἐν τῇ τῶν Ὁδηγῶν τὸ πάλαι Μονῇ, ἀποδείκνυται ἐξ ὧν περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης κατ᾽ ἔκτασιν ἐξεθέμεθα ἐν τῷ Α′ μέρει (σελ. 187).

Τρίτη τῶν ἐν Γαλατᾶ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν εἶνε ἡ Τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, ἡ μεγαλητέρα τῶν λοιπῶν, κειμένη ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τῶν Λαζαριστῶν, ὅπερ, ἐγκλεῖον ἐντὸς τῆς ἀπεράντου αὐτοῦ ἐκτάσεως μέγα μέρος τῶν τοῖς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου τείχεσι συνεχομένων λαχανοκήπων, ἀποτελεῖ πόλιν ἐν μέσῳ πόλεως, καὶ χρησιμεύει ὡς κέντρον τῶν ἐνεργειῶν τῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀποστολῆς τῶν Πατέρων τούτων. Τὸ μοναστήριον τοῦτο, ἀνῆκον ἐπὶ Γενουηνσίων μὲν τοῖς Βενεδικτίνοις, παραχωρηθὲν δὲ ἔπειτα ὑπὸ Σουλεϊμάνου τοῦ Α′, ἢ ὑπὸ τῆς Λατινικῆς κοινότητος τοῦ Πέραν, τῷ τότε πρέσβει τῆς Γαλλίας Baron de Germolc, καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ τῷ 1583, μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, τοῖς Ἰταλοῖς Λαζαρισταῖς ἢ Ἰησουίταις, οὓς ἀντικατέστησαν τῷ 1612 ἐπὶ πρέσβεως τοῦ Salignac, οἱ κατὰ διαταγὴν Ἐρρίκου τοῦ Δ′ ἐκ Γαλλίας σταλέντες Γάλλοι Ἰησουῖται, ἐπεκταθὲν δὲ ἔκτοτε βαθμηδὸν καὶ ὁλονὲν ἐπεκτεινόμενον διὰ νεωτέρων οἰκοδομῶν καὶ προσκτήσεων, περιέχει σήμερον τρία κύρια καὶ εὖ διακεκριμένα μέρη: τὸ Ἀποστολεῖον μετὰ τῶν παραρτημάτων του, ἐν ᾧ κατοικοῦσι καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς Μονῆς· τὸ σχολεῖον τῶν Φρατόρων, ᾧ προσήρτηται καὶ Τυπογραφεῖον· καὶ τὰ καταστήματα τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέους, συνιστάμενα εἰς ἓν ἰατρεῖον, ὅπου συῤῥέουσιν οἱ ἀσθενεῖς πάσης πατρίδος καὶ πάσης θρησκείας, ἓν φαρμακεῖον, ἓν νοσοκομεῖον, ἓν χειροτεχνεῖον διὰ τὰ πτωχὰ κοράσια, καὶ ἓν βρεφοκομεῖον.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ μοναστηρίου τούτου (ἐπειδὴ περὶ ταύτης ἤδη κυρίως ὁ λόγος), ἣν ἀναφέρει καὶ ὁ Γύλλιος (1) καὶ ὁ Κρούσιος (2), εἶνε διὰ πολλοὺς λόγους ἀξιοπαρατήρητος. Τὸ δὲ κωδωνοστάσιον αὐτῆς ἰδίως ἔχει σχῆμα ἀλλόκοτον καὶ ἀνέκφραστον. Εἶνε δὲ ψηφιδωτὴ ἔσωθεν, ἀλλὰ πολυτελῶς μᾶλλον ἢ κομψῶς διαπεπασμένη. Ὁ δὲ θόλος αὐτῆς, ἔργον τῶν

(1) Βιβλ. Δ′. ιέ. (2) Ἐν ταῖς εἰς τὸν Μαλαξὸν σημειώσεσι.

Γενουηνσίων, εἶνε μολυβδοσκέπαστος, κατὰ χάριν ἰδιαιτέραν, δοθεῖσαν, ὡς λέγεται, διὰ μεσιτείας τοῦ τότε Σέϊχ-ούλ-ἰσλάμη, φίλου τοῦ ἡγουμένου. Ἡ μεγάλη δὲ τοῦ ναοῦ τούτου θύρα, ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ὑψοῦται τὸ κωδωνοστάσιον, ἔχει πρὸ αὐτῆς πρόπυλον, ὑποκρατούμενον κίοσι μαρμαρίνοις· αἱ δὲ περὶ τὴν στοὰν ταύτην ἐπιγραφαὶ δηλοῦσι τὰς διαφόρους πυρκαϊάς, ὑφ' ὧν ἔπαθεν ὁ ναός.

Τῆς δὲ παρ' αὐτὸν κινστέρνης, ἧς ὁ μὲν Γύλλιος νομίζει ἀφαιρεθείσας τὰς χαμάρας καὶ μετακομισθέντας πρὸς ἄλλην χρῆσιν τοὺς κίονας, περὶ τοὺς 300, ὁ δὲ Pertusier λέγει ὅτι, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς ἀποδείκνυται, ἦτον πάντοτε ἄστεγος, τὰ θεμέλια εἶνε 12 πόδας χαμηλότερα τοῦ λοιποῦ ἐδάφους, συγκείμενα ἐκ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων, συνηνωμένων διὰ ποτεολάνης, χρησιμεύει δὲ νῦν ὡς κῆπος τῆς Μονῆς.

Παρεκτὸς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, ὁ Κρούσιος ἀριθμεῖ (1), ὡς σωζομένας ἐπ' αὐτοῦ (τῷ 1574) ἐν τῷ Γαλατᾷ, κατὰ τὸν Γερλάχιον, πέντε ἄλλας Λατινικὰς ἐκκλησίας ἢ μοναστήρια: Α', τὴν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, Β', τὴν τῆς Ἁγίας Μαρίας, Γ', τὴν τῆς Ἁγίας Ἄννης, Δ', τὴν τῆς Ἁγίας Κλάρας, καὶ Ε', τὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (2), ἀνήκουσαν τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἢ Ὀσπιταλιώταις τῶν Ἱεροσολύμων, οἵτινες, καθὸ μετοχῖται, δὲν ἔχουσιν ἐνορίαν ἐν ΚΠ. Ἐν αὐτῇ ἐτάφη τῷ 1205 Ματθαῖος (Mahé, Mahius, Mathieu), ὁ τοῦ Montmorency, δεσπότης τοῦ Marly καὶ Verneuil, δευτερότοκος υἱὸς Ματθαίου τοῦ Α', δεσπότου τοῦ Montmorency, ἀποθανὼν ἐν ΚΠ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γαλλοουενετῶν ἅλωσιν αὐτῆς, εἷς τῶν ἀρίστων καὶ ἐρασμιωτέρων ἱπποτῶν τοῦ βασιλείου τῆς Γαλλίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βιλλαρδουίνου.

Πλησίον τῶν Ἁγιοταφιτῶν τούτων Πατέρων κατῴκησαν, λέγει ὁ Τουρνεφόρτιος, οἱ Recolets, οἵτινες εἶχον πρὸ 200 τότε (τῷ 1702) ἐτῶν μίαν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν ἐνταῦθα, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Μαρίας (3).

Ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἢ τῶν Φραγκισκανῶν, ἀνήκουσα τοῖς λεγομένοις Μικροῖς ἢ Ἐλάσσοσι Φράτορσιν, ἦτον, κατὰ τὸν Κρούσιον, ἡ πρωτίστη τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, κτισθεῖσα, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Κρήτης (4). Ἐν αὐτῇ τέθαπται Φίλιππος ὁ Αὐγῆς, Κόμης Ἀτρεβάτων καὶ Στρατο-

(1) Turcogr. σελ. 205. (2) Ὁ Δουκάγγιος συμπεραίνει ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης οὗτος εἶνε ὁ Ἐλεήμων, διότι τὸ μοναστήριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτον ἡ ἐκκλησία, ἦτον Ξενοδοχεῖον, παραχωρηθὲν τοῖς Ἱεροσολυμίταις Φράτορσιν ὑπὸ Μανουὴλ πιθανῶς τοῦ Κομνηνοῦ, πολιτευομένου τοὺς ἐκ τῆς Δύσεως. (3) Ἴσως αὕτη ἐστὶν ἡ Sancta Maria a Draperis, περὶ ἧς ἴδε προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Σταυροδρομίου. (4) Τὴν πρώτην πάντως, τὴν πρὸ τῶν 1670· διότι ἄλλως ἀσυμβίβαστα τὰ κατὰ τὴν Χρονολογίαν.

κράτωρ (Κοντοσταῦλος) τῆς Γαλλίας, αἰχμαλωτισθεὶς μὲν κατὰ τὴν ἐν Νικοπόλει μάχην τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1396, ἀποθανὼν δὲ ἔπειτα ἐν Μιχαλιχίῳ, πολιχνίῳ ἀπέχοντι δέκα περίπου μίλια τῆς λίμνης καὶ κώμης τοῦ Λοπαδίου, περὶ οὗ τάδε φησὶν ὁ Ἰσμαὴλ Βουλιάλδος ἐν ταῖς εἰς τὸν Δούκαν (Κεφαλ. ΙΓ') σημειώσεσιν αὐτοῦ. » Ὅτε τῷ 1647, κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, διετρίβομεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἴδομεν ἔν τινι σηκῷ περικεκλεισμένῳ ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, τὸν ἐκ μαρμάρου τάφον τούτου τοῦ πρίγκηπος, ἐφ' οὗ ἀνεγινώσκετο, Γοτθικοῖς ἐπιγεγραμμένος γράμμασιν, ὁ ἑξῆς ἐπιτάφιος: ✠ Sepulchum Magnifici Domini Philippi De Artoes Comitis de Ev et Conestabiliarii Franciæ qui obiit in Michalici MCCCLXXXXVIII die IV Iunii in Q (1) est carne sua anima cujus requiescat in pace «. Τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον σταυρὸς μὲν ἐν μέσῳ κεχαραγμένος διαιρεῖ εἰς δύο· τὰ δὲ οἰκογενειακὰ τῆς Γαλλίας σύμβολα, συνιστάμενα τέως εἰς ἀπροσδιόριστον ἀριθμὸν κρίνων, οἷς πρόσκειται καὶ τὰ ἰδιαίτερα οἰκόσημα τῆς τῶν Ἀρτεσιανῶν οἰκογενείας, περιζωννύουσιν ἐκ πλαγίων.

Τὸν ναὸν τοῦτον, καθὼς καὶ τὸν τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ τὸν τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, Σουλτὰν-Μουρὰδ ὁ Γ' μετεποίησε τῷ 1581 εἰς τζαμία. Ὁ δὲ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Jacques De Jermigny, ἀπελθὼν τῇ ἐπομένῃ κυριακῇ μετὰ ὀγδοήκοντα τῶν ἑαυτοῦ ὁμοεθνῶν, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ κρούσας τὸν πυλῶνα, καὶ ἐκφωνήσας αὐτὸς τὸ » Ἄρατε » πύλας «, ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς μεσημβρίας. Τότε δέ, χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κατάλυμα αὐτοῦ, καί, θυσιάσας χιλιάδας τινας φλωρίων, ἐμπόδισε τὸ 'να μεταποιηθῶσιν εἰς τζαμία πάντες οἱ χριστιανικοὶ ναοί. Ὁ ναὸς ὅμως οὗτος ἔμεινε κεκλεισμένος οὐχ ἧττον ἄχρι τῆς ἀναγορεύσεως Ἐρρίκου τοῦ Δ'.

Ἐπαναλαμβάνοντες ἤδη τὴν διὰ τοῦ Φραγκομαχαλᾶ περιοδείαν, ἐξερχόμεθα διὰ τῆς πέμπτης τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου πυλῶν, καλουμένης

Καρὰ-κιοῦου-καπουσοῦ,

διὰ τὴν πρὸς ἀριστερὰν αὐτῆς Ἑβραϊκὴν συνοικίαν, ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῆς ὁποίας, μελανοκυανοβαφῶν τῶν πλείστων, ἐπωνομάσθη Μαῦρον (Καρὰ) τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Γαλατᾶ, ὅπου νομίζω ὅτι ἦσαν καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν τὰ Ἑβραϊκά, ἢ ἡ Ἑβραϊκὴ συνοικία, παντοῦ καὶ πάντοτε περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Τελωνεῖον, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν (2). Τοὐλάχιστον τῷ 1204 οἱ Σταυροφόροι, ἀποφασίσαντες 'να κυριεύσωσι τὸν Πύργον τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διετείνετο πρὸς τὸ πέραν ἡ κλείουσα τὸν Κεράτιον κόλπον ἅλυσος, » se herbergièrent, λέγει ὁ Βιλλαρδουῖνος, la nui

(1) F. in quo scilicet sepulchro. (2) » Λείπει ὁ Ἑβραῖος ἀπὸ τὸ Κουμμέρκιο«.

» devant la tor et en la Juerie que l'on appelle le Stanor, où il avoit mult » bone ville et mult riche «. Ἐξεληθέντες γὰρ τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου (1), συνῳκίσθησαν ἐν τῷ Πέραν, καθὼς διηγεῖται ὁ ὁμογενὴς αὐτῶν Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τολέδης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ὁδοιπορικῷ. Ὅθεν καὶ οὐδένα ἕτερον δικαστὴν ἀνεγνώριζον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (2), παρὰ » τὸν Στρατηγὸν τοῦ Στενοῦ «, μέχρις οὗ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνὸς καθυπέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν συνήθη δικαιοδοσίαν.

Εἰς τὴν πρὸ τῆς πύλης ταύτης πλατεῖαν καταλήγει ἡ πρώτη καὶ ἐξωτάτη τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου γεφυρῶν, ἡ καὶ φορολογουμένη. Κατὰ μῆκος δὲ αὐτῆς ὁρμοῦσι καὶ καπνίζουσι τὰ ἀτμόπλοια, ὅσα διαπλέουσι πανημέρια τὸν Βόσπορον ἢ τὰς Νήσους ἢ τὰς παραλίας τῆς Προποντίδος. Ἵνα κατανοήσῃ δέ τις ὁποῖος ποταμὸς ὄχλου διέρχεται αὐτὴν καθ' ἡμέραν, ἀρκεῖ 'να μάθῃ ὅτι, ἐν ᾧ τὰ διόδια εἶνε μόλις δύο λεπτὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐξεμισθώθησαν πρὸ δύο ἐτῶν διὰ 550,000 δραχμῶν δι' ἓν ἔτος, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐργολαβοῦντες αὐτὴν εἶνε συνήθως Ἀρμένιοι, δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι ἐκέρδισαν ἴσως ὑπερδιπλάσια!

Ἔνδοθεν δὲ αὐτῆς πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἐξιόντος κεῖται τὸ

Χαβιαρόχανον,

ξενοδοχεῖον, κτισθέν, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Γυλλίου, ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅς τις ὑφίστατο ἔτι σῶος ἐπὶ τοῦ συγγραφέως τούτου. Μετωχετεύθησαν δὲ ἐν αὐτῷ ὕδατα ἄφθονα, ἀνευρεθέντος τοῦ ἀρχαίου ὑπογείου ὑδραγωγοῦ.

Ἐνταῦθα εἰκάζει, ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀναλογίας, ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ὅτι ἦτον καὶ τὸ θέατρον καὶ ὁ φόρος τοῦ Ὀνωρίου, καὶ πιθανῶς καὶ τὸ δημαρχεῖον ἢ πρυτανεῖον τῶν Γενουηνσίων, ὡραῖον πέτρινον οἰκοδόμημα, καθὼς τὰ πλεῖστα σχεδὸν τῶν ἐν Γαλατᾷ σωζομένων ἀρχαίων, ἔχον ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγλυμμένον τὸ ἐθνόσημον τῶν Γενουηνσίων, τὸν Ἅγιον Γεώργιον καταβάλλοντα τὸν δράκοντα, ὅπου συνήρχετο τὸ Συμβούλιον τῶν μεγαλεπηβόλων τούτων θαλασσοπόρων.

Σήμερον τὸ Χαβιαρόχανον, καίτοι διατηροῦν ἐν μέρει τὸν προορισμὸν τοῦ ὀνόματός του, χρησιμεύει κυρίως ὡς τὸ σημαντικώτατον τῆς πρωτευούσης χρηματιστήριον, ἀφῖνον πολὺ ὀπίσω, ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐνέργειαν, τὸ περὶ τὴν ὑπώρειαν τοῦ πεμπτοπαζάρου ἀνεγερθὲν πρό τινων ἐτῶν μεγαλοπρεπέστατον πρὸς τὴν χρῆσιν ταύτην οἰκοδόμημα· διότι ἐν αὐτῷ διαπραγματεύονται τὰ βαρύτερα συναλλάγματα, σχεδιάζονται αἱ

(1) Οὐχὶ τοῦ πρεσβυτέρου, διότι ὁ εἰς τοῦτον ἀποδιδόμενος διωγμὸς τῶν Ἑβραίων εἶνε κατὰ σύγχυσιν τόπων, ἀλλὰ τοῦ νεωτέρου, τουτέστι τῆς διοικούσης ἀντ' αὐτοῦ Πουλχερίας, ὅτε ἔκτισε τὸν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ναὸν τῆς Θεοτόκου. (2) Ἐν Νομοκάνονι.

παρατολμώτεραι κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ διακυβεύονται αἱ τύχαι τῶν περιφημοτέρων ἐμπορικῶν οἰκιῶν. Ἐν αὐτῷ ἰδίως ζυγοστατεῖται ἡ ἐμπορικὴ ἀξία τῶν νομισμάτων, ἡ ταλαντεύουσα πρὸ τοσούτων ἐτῶν τὴν τύχην τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ψηφοπαικτοῦσα τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ μέλλον πολλῶν οἰκογενειῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἑκάστη σπιθαμὴ γῆς τοῦ, μόλις δέκα βήματα διαρκοῦντος, ζοφεροῦ διαδρόμου τῆς εἰσόδου τοῦ καταστήματος ἐνοικιάζεται χιλιάδων. Εἶνε δὲ ἀδύνατον 'να φαντασθῇ τις διερχόμενος αὐτὸν, ὅτι ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ φωλεοῖς ἔχει στημένον ὁ Κερδῷος Ἑρμῆς τὸ χρυσοῦν αὐτοῦ ἄγαλμα. Ἀρκεῖ ὅμως 'να ῥίψῃ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν συνωθουμένων πρὸς ἀλλήλους κολλυβιστῶν, μεσιτῶν, ἀργυραμοιβῶν, ψιθυριζόντων πρὸς τὸ οὖς ἀλλήλων, ἐρχομένων ἄνω καὶ κάτω μετ' ἄσθματος καὶ ὀφθαλμῶν σπινθηροβολούντων, παρακολουθουμένων ὑπὸ τῶν τοὺς σάκκους τῶν νομισμάτων νωτοφορούντων, ἢ ἀναγινωσκόντων ἐν ἀγωνίᾳ καταφανεῖ ἰδιαιτέρας ἐπιστολὰς ἢ τραπεζικὰς ἀγγελίας, καὶ θέλει πεισθῇ ὅτι τὸ ἐνταῦθα παριστανόμενον δρᾶμα εἶν' ἀπαράλλακτον τῷ ἐπὶ τραπέζης χαρτοπαικτῶν, παρὰ τὴν διαφορὰν μόνην, ὅτι ἐκεῖ διακυβεύουσιν ἀκίνητοι, ἐνταῦθα δὲ ἀεικίνητοι.

Περὶ τὴν ἀποβάθραν δὲ τοῦ Καρὰ-κιοϊοῦ ἢ, τὴν ὀλίγον παρεκεῖ, τὴν τοῦ Τελωνείου πρέπει 'να τοποθετηθῇ καὶ ὁ » ὑπὸ τῇ Συκῇ καλούμενος λιμὴν «, τοῦ Στράβωνος (1), ἀπέχων πέντε μὲν σταδίους τοῦ Κέρατος τῶν Βυζαντίων, πέντε δὲ καὶ τριάκοντα τῆς ἄκρας τῆς παρὰ τὰς Ἑστίας (τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος). Ὁ λιμὴν οὗτος, ὁ αὐτὸς πιθανῶς τῷ Νεωρίῳ τῶν Σεκουνδιανῶν ἢ Ἰουκουνδιανῶν, ἐκαθαρίσθη καὶ ἐξηντλήθη, κατὰ τὸν Μαλαλᾶν, τῷ 552.

Ἡ ἑκατέρωθεν δὲ τῆς Πύλης παραλία ᾠκοδόμητο ἅπασα ἐπὶ καταπήγων, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῶν πλεκόμενα μᾶλλον ἢ τεκτονούμενα οἰκήματα, ὅλα ξύλινα, χρησιμεύουσιν ὡς ἀποθῆκαι διαφόρων τροφίμων, κυρίως δὲ ὡς παντοπωλεῖα καὶ ταριχοπωλεῖα. Ἓν δ' ἐξ αὐτῶν, ἀνῆκον πρὸ χρόνων εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ Μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἀνῳκοδομήθη ἐκ βάθρων ὑπὸ τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς, τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ὑψηλάντου, « μετὰ πολλοῦ κόπου (λέγει τὸ περὶ τούτου αὐθεντικὸν χρυσόβουλ- » λον), πολυχειρίας, καὶ καταβολῆς ἁδρᾶς, ἅτε ἐπὶ πάλων, καὶ ἐν βα- » θείᾳ θαλάσσῃ, εἰς μῆκος τῶν πάλων πηχῶν εἴκοσι πρὸς τοῖς πέντε «. Ἦτον δὲ ἀδύνατον 'να μὴ ἀπορήσῃ τις βλέπων τὴν ἀπάθειαν τῶν ἐν τοῖς οἰκήμασι τούτοις διαιτωμένων, ἅπερ, σηπομένων ἢ καθιζόντων τῶν πάλων, ἐλάμβανον ἑτεροκλινῆ θέσιν καὶ, κυρτούμενα πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἢ τὴν κατὰ κάθετον διεύθυνσιν, ἠπείλουν 'να συγκατασπάσωσι μεθ' ἑαυτῶν

(1) Στράβ. Βιβλ. Ζ', 6.

καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντας εἰς τὸν βυθὸν, καί τοι διατηρούμενα πολλάκις ἔτη ὁλόκληρα ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει. Ἀλλ' ἀπό τινων ἐτῶν ἡ ἐλεεινότης αὕτη ἤρξατο 'να ἐκλίπῃ, καὶ αἱ παροικοδομούμεναι ἤδη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας λίθιναι οἰκίαι, κανονικῶς ἐσχεδιασμέναι, παρέχουσιν ἐλπίδας, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ Γαλατᾶς θέλει κατασταθῇ ἄξιος τῆς ἐμπορικῆς αὐτοῦ φήμης καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ προσπαθειῶν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἕκτη πύλη παρονομάζεται ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῆς παρὰ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου παρῳκοδομημένων ἀρχαίων μολυβδοσκεπάστων ἀποθηκῶν

(Κουρσουνλοὺ-Μαγσὲν),

διὰ τὰ διαμετακομιζόμενα ἐμπορεύματα. Ἔξωθεν δὲ αὐτῆς εὑρίσκομεν τὴν εὐρύχωρον τοῦ τελωνείου πλατεῖαν, καὶ ἐπ' αὐτῆς προέχον ἐπὶ τοῦ Κόλπου τὸ κομψότατον καὶ ὑπέρμεγα τοῦ Τελωνείου κατάστημα, ἀντίῤῥοπον τῷ τοῦ ἑτέρου Τελωνείου τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ παραλίας.

Ἐνταῦθα ἵδρυται καὶ τὸ Γραφεῖον τῶν διαβατηρίων (Καγκελλαρία), τὸ Λιμεναρχεῖον κτλπ. Τὸ δὲ πλησίον τζαμίον καλεῖται Σουλτὰν-Μαχμοὺδ-τζαμισί, μεταποιηθὲν καὶ αὐτὸ ἀπὸ Λατινικῆς ἐκκλησίας ἐγκαταλελειμμένης, τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς πιθανῶς, διαδεξαμένης τὴν θέσιν τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τῆς Ἑκάτης Φωσφόρου, ἢ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συκαῖς, » κατ' αὐτό που μάλιστα τὸ στόμα τοῦ κόλπου «, κατὰ τὸν Προκόπιον (1), μεταποιηθείσης μὲν ἀπὸ εἰδωλείου, ἴσως τῆς Ἀφροδίτης Ἀρεσκούσης (» ἀρέσκειν γὰρ τοῖς ἀνέμοις νομίζεται «, λέγει ὁ Διονύσιος), ὑπὸ τοῦ Βυζαντίων ἐπισκόπου Περτίνακος, τοῦ ἀπὸ Ὑπάτων καὶ πλουσίου σφόδρα ὑπάρχοντος, διαδεξαμένου δὲ τὸν κατηχήσαντα αὐτὸν εἰς τὸν χριστιανισμὸν, Ὀλύμπιον ἢ Ἀλύπιον, τῷ 182 ἀπὸ Χριστοῦ, ἀνακτισθείσης δὲ ἐπὶ τὸ λαμπρότερον ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ 552, ἧς καὶ τὰ ἐγκαίνια ἀναφέρονται τῇ 5 Σεπτεμβρίου. » Κτισθείσης δὲ τῆς ἐκκλησίας, » συνελθόντες (λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος) οἱ χριστιανοὶ, τῷ συνεχεῖ » καὶ καλλίστῳ τῶν οἰκοδομημάτων εἰς πόλεως σχῆμα τὸν τόπον μετε- » σκευάσαντο. Οὗ χάριν καὶ ὁ πολὺς τὴν ἀρετὴν Κωνσταντῖνος, τείχεσι » καλλίστοις τὸν τόπον ἐτίμα «. Ἥδρευσαν δὲ ἐνταῦθα, ἐπὶ 50—60 ἔτη, πέντε ἐπίσκοποι Βυζαντίου, μέχρις οὗ Κασσῖνος ἢ Κωνσταντῖνος ὁ μετὰ Κυριλλιανὸν μετέφερε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον εἰς τὸν ἐν Βυζαντίῳ κτισθέντα ὑπ' αὐτοῦ ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Ἁγίας Μάρτυρος Εὐφημίας, τότε μαρτυρησάσης.

Ἀνασκάπτοντες δὲ πρὸς θεμελίωσιν τοῦ δευτέρου ναοῦ, τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, εὗρον καὶ τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων ΜΒ' Μαρτύρων, τῶν ἐν

(1) Ὅθεν καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινιάδος συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὸν ναὸν τοῦτον βορειοανατολικώτερον καὶ πρὸς τὸν Τὸπ-χανὲν μᾶλλον, ὡς στόμιον καθαυτὸ τοῦ κόλπου.

Μελιτινῇ, ἃ δὴ καὶ ἐπιτεθέντα μετὰ τοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Αὐτοκράτορος, φλεγμήναντος τότε δεινῶς, ἐχαρίσαντο αὐτῷ ἐντελῆ τὴν ἀνάῤῥωσιν, ἀναβλύσαντος ἐκ τῆς θήκης αὐτῶν ἁγίου ἐλαίου, καὶ τόν τε πόδα καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ Αὐτοκράτορος κατακλύσαντος, ὅλην ἁλουργὸν οὖσαν, ἣ καὶ διεσώζετο διάβροχος οὕτως ἐν τοῖς βασιλείοις, θαυματουργοῦσα καὶ εἰς τὸ μετέπειτα πρὸς θεραπείαν τῶν νοσούντων.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, λέγει ὁ Χάμμερ, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ Κουρσουνλοῦ-μαγσὲν, καὶ ἀριθμούμενον ἐν τῷ Κήπῳ τῶν τζαμίων ἕβδομον τῶν ἐν Γαλατᾷ, πιστεύεται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὡς τὸ πρῶτον κτισθὲν ἐν ΚΠ ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Οὐμμιάδου στρατευσάντων κατ' αὐτῆς Ἀράβων, γενομένων κυρίων τοῦ Γαλατᾶ. Ἀνακαλυφθὲν δὲ, κατ' ὀπτασίαν, ὑπὸ τοῦ Σέϊχη Μουρὰδ-ζαδὲ Μοχαμμὲδ-ἐφέντη, πρὸ αἰώνων ἤδη κατεστραμμένον, καὶ ἀνευρεθέντων περὶ αὐτὸ καὶ τάφων, οἵτινες ἐφημίσθησαν εἶναι τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ πεσόντων Ἀράβων, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐν αὐτοῖς ὀστᾶ ἀπεθησαυρίσθησαν ἔν τινι τῶν ἐν τῷ ναῷ μαυσωλείων, τότε μὲν ἀνεκτίσθη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, ὅς τις ἔκτισε καὶ τὸν ἐν τῷ παρὰ τὴν ΚΠ προαστείῳ Ὀταχτσηλὲρ μέγιστον τεκκὲν τῶν Δερβίσων Νακσμπενδῆ, εἰς ὧν τὸ τάγμα καὶ αὐτὸς εἶχε συγκαταταχθῇ (1)· κατεδαφισθὲν δὲ ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α' τῷ 1752. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἐνδεχόμενον, εἰ καὶ ἡ παράδοσις αὕτη ἀνήκει μᾶλλον, καθὰ προείπομεν, εἰς τὸ Ἀρὰμπ-τζεαμίον· ὅτι ὅμως εἶνε συγχρόνως αὐτὸ δῆθεν τοῦτο, τὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τοῖς Σαρακηνοῖς προσκύνημα (συναγώγιον) ἐν τῇ ΚΠ, καθὼς φρονοῦσιν οὗτοι προσέτι, κατὰ σύγχυσιν πάντως τῶν ναῶν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἀναιρεῖται ῥητῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων, τοποθετούντων ἀκριβῶς τὸ συναγώγιον τῶν Σαρακηνῶν ἐντὸς τῆς ΚΠ παρὰ τὸ Παλάτιον, ὡς προείπομεν.

Περὶ τὴν πύλην ταύτην, ὅπου περατοῦται ἡ πρὸς μεσημβρίαν κλιτὺς τοῦ σχηματίζοντος τὸ τοῦ Γαλατᾶ προάστειον λόφου, ἦτον ἐπὶ Γυλλίου ὁ κοινὸς τοῦ προαστείου περίπατος, πλατάνοις κατάσκιος· εἰς τὸ ἁγίασμα δὲ ἀρχαίου τινὸς ναοῦ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου κατήρχοντο ἀρυόμενοι οἱ πιστοὶ διὰ λιθίνων βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τὸ ἡρῷον τοῦ Ἀμφιάρεω ἐξεδέχετο τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Βόλος. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς παραλίας ἔκειντο πιθανῶς καὶ αἱ Ἰουκουνδιαναὶ, τὰ παλάτια τοῦ Ἰουστινιανοῦ, θαυμαστὰ καὶ κάλλει καὶ τέχνῃ, τὰ ὁποῖα εὕρηνται γραφόμενα, εἴτε ἐσφαλμένως,

(1) Ὁ βεζίρης οὗτος, ἄλλος παρὰ τὸν καταστραφέντα ἐνώπιον τῆς Βιέννης, ἦτον Οὖγγρος τὴν καταγωγήν. Ἤκμασε δὲ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Μουρὰδ καὶ Ἱβραὴμ, διαδεχθεὶς τὸν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Βαγδὰδ φονευθέντα Μεχμὲδ-Ταγιὰρ-πασσᾶν ἢ ἐφονεύθη τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1643,

εἴτε κατὰ διωνυμίαν, καὶ Σεχουνδιαναὶ (1), καὶ συγχέουσι πολλαχοῦ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Βυζαντίδος. Ἔμπροσθεν δὲ τῶν παλατίων τούτων ἵστατο κίων πορφυροῦς, ἐπικείμενον ἔχων τὸν ἀνδριάντα τοῦ κτίτορος, καταπεσόντα ὑπὸ τοῦ συμβάντος τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 550 (λά. τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοκρατορίας) σεισμοῦ, καὶ παγέντα, κατὰ τὸν Θεοφάνην, πόδας ὀκτὼ κατὰ γῆς.

Πλησίον δὲ τῆς Τουρκικῆς Καγκελλαρίας ὑπῆρχε μέχρι τινὸς καί τι δένδρον, λείψανον ἴσως τῶν ἐπὶ Γυλλίου πλατάνων, περίφημον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δένδρον ψευδολογίας, διότι οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος λογοποιοὶ τῆς πλατείας διέδιδον ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἀτιμωρητὶ εἰς τοὺς περικαθημένους τὰ τολμηρότερα ψεύδη, » πόλεις τῷ λόγῳ αἱ- » ροῦντες, καὶ περιστάσεις ποιούμενοι «, κατὰ τὸν Θεόφραστον. Ἐκεῖ, λέγει εὐφυέστατα καὶ ὁ μακαρίτης Τιμόνης, ἐσύναζον καὶ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν τινες ὕλην διὰ τὰς περιγραφάς των, ὁμοιαζούσας, ἐὰν οὐχὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν ποιότητα, τὰς ἀθανάτους ἐμπνεύσεις τοῦ Λαφονταίνου.

Τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Κουρσουνλοῦ-μαγσὲν κρήνην ἔκτισεν ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α΄ ὁ τότε Ῥεὶζ-ἐφέντης Ἰσμαὴλ-ἐφέντης.

Ἐντεῦθεν ἐξερχόμεθα ἤδη διὰ τῆς ἑβδόμης τῶν παραλίων τοῦ Γαλατᾶ πυλῶν, τῆς παρωνυμουμένης, ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς κηροπηγείου,

Μουμχανὲ-καπουσοῦ,

ὑπεράνωθεν τῆς ὁποίας ἐγκεχάρακται ἡ προεκτεθεῖσα ἐσφαλμένη ἐπιγραφή.

Εἰσερχόμενοι δὲ διὰ τῆς ὀγδόης πύλης, ἥτις καλεῖται

Κιρὲτσ(2)-καπουσοῦ,

ἀπὸ τῆς ἀσβέστου, ἥτις, ἐνταῦθα συνήθως ἀποβιβαζομένη ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἀσβεστουργείων, μετακομίζεται ἔπειτα εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τοῦ Πέραν, ἀφίνομεν ἔξωθεν αὐτῆς τὰ ἐρείπια μικροῦ τινὸς φρουρίου ἢ πύργου, ὅς τις, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ζωναρᾶ, φαίνεται εἶναι τὸ Καστέλλιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξετείνετο πρὸς τὸν καταντικρὺ τῶν Μαγγάνων πύργον ἡ κλείουσα τὸν Κεράτιον κόλπον βαρυτάλαντος ἅλυσος, ἐπιστηριζομένη κατὰ διαστήματα ἐπὶ καταπήγων, διακοπεῖσα δέ, ἢ πιθανώτερον λυθεῖσα, ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, κυριευσάντων τὸν πύργον τοῦτον τῷ 1204, μετὰ σφοδράν τινα μάχην, ἣν περιγράφει μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας ὁ Villhardouin.

---

(1) Ἴδε σελ. 34. (2) Ὀρθότερον νομίζω Κιρὶσ (χορδή), διότι ἔξωθεν αὐτῆς ἔχουσι τὰ ἐργοστάσια αὐτῶν οἱ χορδοποιοί.

Ἀπ' αὐτῆς ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου μία τῶν ἐνταῦθα πυλῶν Πύλη τῆς Ἁλύσου ἢ Ἁλυσιδωτὴ (Porta Catena).

Ὁ δὲ προσκλύζων τὴν πρὸ αὐτῆς παραλίαν βυθὸς ἢ ὅρμος εἶναι φαίνεται ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Ὀστρεώδης, τοποθετούμενος ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τὸν προειρημένον Βόλον καὶ πρὸ τοῦ ῥηθησομένου Μετώπου, εἰ καὶ ὁ Γύλλιος, φυσιολογικώτερον τεκμαιρόμενος, εἰκάζει ὅτι ὁ Ὀστρεώδης ἔκειτο πιθανώτερον περὶ τὸ πέρας τοῦ Μετώπου καὶ τὰς πρώτας ὑπωρείας τοῦ ἀκρωτηρίου Σπαντονῆ (Σαλῆ-μπαζὰρ), ὅπου ἡ θάλασσα, διὰ τὸ μᾶλλον ἀναπεπταμένον, καθαρεύουσα ἰλύος, ἐστὶν ἁρμοδιωτέρα πρός τε τροφὴν καὶ ἁλίευσιν ὀστρέων.

Ἔσωθεν τῆς πύλης ταύτης εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν Γραικικὴ ἐνορία τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὐ πολὺ ἀπέχουσαι ἀλλήλων, αἱ τέσσαρες(1) ἐνοριακαὶ ἐκκλησίαι τῶν ἐν τῷ πολιχνίῳ τούτῳ συνῳκισμένων Γραικῶν.

Πρώτη αὐτῶν ἐστιν ἡ Τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐπιλεγομένη Τῶν Κήπων ἢ Μποστανίων, τὴν ὁποίαν ὁ Δουκάγγιος ἐπονομάζει Τοῦ Ἐσταυρωμένου ἢ Κρεμαμένου·

Δευτέρα, ἡ Τοῦ Ἁγίου Νικολάου·

Τρίτη, ἡ Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ ἐπιλεγομένου, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, Καμμένου, καὶ

Τετάρτη, ἡ Τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Καφατιανῆς, ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἱερᾶς εἰκόνος, μετακομισθείσης ἀπὸ τοῦ ἐν Κριμαίᾳ Καφᾶ, ὅπου, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, ἦτον ἐστημένη ἐπὶ τοῦ στομίου τινὸς φρέατος.

Παρὰ ταύτας ὁ μὲν Κρούσιος ἀριθμεῖ ἄλλας τέσσαρας, ὁ δὲ Δουκάγγιος ἄλλας τρεῖς, Γραικικὰς ἐκκλησίας, ὡς σωζομένας ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐξ ὧν μία ἡ τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς, ἐξέχουσα τῶν λοιπῶν, καὶ μία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐνταῦθα μίαν ἐκκλησίαν, τὴν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ὁ δὲ Δουκάγγιος ἀριθμεῖ καὶ δευτέραν, τὴν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ.

Ἐννάτη δὲ καὶ τελευταία πύλη ἐπὶ τῆς παραλίας (διότι μετ' αὐτὴν τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ στρέφονται μεσογειότερον, σχηματίζοντα τόξον) εἶνε ἡ καλουμένη Ἐγχαρσία

(Ἐγρὺ-καπού),

διὰ τῆς ὁποίας ἐξερχόμενοι, ἀφίνομεν πρὸς ἀριστερὰν τὸ Σουλτὰν-Μπαγεζὴδ-Βελῆ-τζαμισὶ καὶ, παρακολουθοῦντες τὴν καμπὴν τοῦ Γαλατικοῦ τείχους, εἰσερχόμεθα διὰ τῆς πύλης τοῦ

(1) Τρεῖς μόνας ἐκκλησίας ἐσημειωσάμεθα ἐν τῷ Α' μέρει, παραλιπόντες ἐκ παραδρομῆς τὴν τῆς Θεοτόκου.

Τὸπ-χανὲ,

δεκάτης μὲν τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν δέκα καὶ τριῶν, καθ' ἣν ἠκολουθήσαμεν τάξιν, πρώτης δὲ τῶν πρὸς τὴν ξηρὰν τεσσάρων.

Περὶ τὸ Ἐγρὺ-καπὺ τοποθετητέον, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Chevalier καὶ ἄλλων, τὸ φερωνύμως καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Μέτωπον, ὡς κείμενον κατὰ μέτωπον τοῦ Βοσπορίου ἀκρωτηρίου, ὅπου ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Παρακολουθοῦντες ἐντεῦθεν τὴν διεύθυνσιν τῶν χερσαίων τοῦ Γαλατᾶ τειχῶν πρὸς βορρᾶν καὶ δύσιν, ἀναβαίνομεν τὸν λόφον, ἀρκετὰ κατηφορικὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἀφίνοντες πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὸ πατριαρχεῖον τῶν Καθολικῶν Ἀρμενίων, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ Κχιλίσε-τζαμισὶ, ἐκκλησίαν ποτὲ ἴσως τῆς Ἁγίας Ἄννης ἢ τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, περὶ ὧν προείπομεν, φθάνομεν εἰς τὴν Πύλην τοῦ Μικροῦ Πύργου

(Κιουτσοὺκ-κουλὲ-καποὺ),

ἐνδεκάτην μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀζάμπ, δευτέραν δὲ τῶν πρὸς τὴν ξηρὰν, μετὰ τὴν τοῦ Τὸπ-χανὲ, καὶ δι' αὐτῆς ἐξερχόμενοι ἀπαντῶμεν τὸ Χενδὲκ ἢ Πασσᾶ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ παρ' αὐτὸ κειμένου Ἀλῆ-καπιτὰν, καὶ πρὸς ἀριστερὰν στρεφόμενοι, φθάνομεν μετὰ 300 βήματα ἀνηφορικῆς ὁδοῦ, παρῳκοδομημένης ἑκατέρωθεν, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Κἀκεῖθεν, ἀφ' οὗ κατοπτεύσωμεν τὸν Βόσπορον, ὁμοιάζοντα κόλπον ἐκτεταμένον, καὶ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὸ Σαράϊ-μπουρνοὺ, καὶ τὸ Σκούταρι, καὶ ἀπολαύσωμεν τὴν ἐξαισίαν ἐντεῦθεν τοῦ ὁρίζοντος θέαν, εἰσερχόμεθα μετὰ μερικὰ βήματα διὰ τῆς δωδεκάτης τοῦ φρουρίου πύλης, τῆς παρωνυμουμένης ἀπὸ τοῦ Μεγάλου ὡσαύτως πύργου,

Μπουγιοὺκ-κουλὲ-καποὺ,

ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ὡρμήθημεν, καὶ διοδεύοντες τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεγάλου Πύργου Τουρκικὴν συνοικίαν, τὴν κρήνην τῆς ὁποίας ἔκτισεν ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α' ὁ Δεφδερδάρης Μεχμὲδ-ἐφέντης, καταντῶμεν, καταβαίνοντες πάλιν, εἰς τὴν δεκάτην τρίτην καὶ τελευταίαν τῶν τοῦ φρουρίου τειχῶν (1), διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὸ πρῶτον εἰσήλθομεν, τὴν καλουμένην μὲν ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς Μεϊτ-ἰσκελὲ, ἀνοικοδομηθεῖσαν δὲ πρὸ μικροῦ ἐπὶ τὸ κολοσσαῖον καὶ θριαμβευτικώτερον, καὶ δι' αὐτῆς ἐξιόντες, ἀφ' οὗ συνεπληρώσαμεν, ὅσον ἐνεδέχετο, τὴν τοῦ Γαλατᾶ περιγραφὴν,

(1) Παρὰ τὰς δεκατρεῖς ταύτας ἐξωτερικὰς πύλας τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ ἀναφέρονται καὶ ἐξ ἄλλαι, ἐσώτεραι ἢ διάμεσοι: 1 ἡ τοῦ Κιουτσοὺκ-Καράκιοϊ-καπουσοῦ, 2 ἡ τοῦ Μιχὰλ-καποῦ, 3 ἡ Μεϊδαντζὶκ-καποῦ, 4 ἡ Κχιλίσε-καπουσοῦ, 5 ἡ Ἴτσ-ἀτζάμπ-καποῦ, καὶ 6 ἡ Σαδὴκ (ἴσ. Σανδυκτζηλὲρ)-καποῦ.

ἀκολουθοῦμεν διὰ τῶν Τουρκικῶν μνημάτων καὶ τοῦ κυπαρισσῶνος, τὰ ὁποῖα καλύπτουσιν, ὡς προείπομεν, ὅλην σχεδὸν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς περὶ τὸν Ἰέρσ-χανὲν κοιλάδος, τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ τὸ

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΝ.

Ἡ πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἀνερχομένου ἐντεῦθεν τὸν λόφον τοῦτον σταθμεύουσα φρουρὰ ἐνθυμίζει τὸν πρὸ 56 ἐτῶν δολοφονηθέντα ἐνταῦθα ἰατρὸν τοῦ Σουλτανικοῦ Παλατίου, Λαυρέντιον (Lorenzo), καὶ προσυπενθυμίζει συγχρόνως ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἦτον, κατὰ τὴν ἀποτρόπαιον ἐποχὴν ἐκείνην, ἀδιάβατον, ὡς τὸ θέατρον τῶν τρομερωτέρων κακουργημάτων τῶν Γαλειοντζήδων, τῶν ὁποίων ἦτον τὸ σύνηθες rendez-vous. Ὁ ἰατρὸς οὗτος, Φλωρεντινὸς τὴν πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὴν ΚΠ ἐπὶ τοῦ Σουλτὰν-Χαμήδ. Εὐτυχήσας δὲ 'νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ἐπίδοξον κληρονόμον τοῦ θρόνου, παθόντα ὑπ' εὐλογίας, ἔφθασεν εἰς τοσαύτην πολιτικὴν ἰσχὺν, ἐπ' αὐτοῦ τε τούτου τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Σελὴμ, ὥστε μετετίθει καὶ ἀπέλυε πασσάδας, καὶ οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Κράτους ἐνόμιζον ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ὁσάκις προσεκαλοῦντο εἰς τὴν οἰκίαν 'του. Ἀλλὰ τῷ 1813, ὀγδοηκοντούτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, εὑρέθη πνιγμένος εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μέρος, ὅπου ἐτοποθετήθη ἔκτοτε φρουρὰ, κατά τινας μὲν, διότι κατεχρᾶτο τῆς πολιτικῆς 'του ἐπιῤῥοῆς πρὸς χρηματισμὸν, κατ' ἄλλους δὲ διότι διεβλήθη ὡς ἐξυπηρετῶν εἰς τὰς ἀκολασίας τῶν ἀδελφῶν τοῦ Σουλτάνου. Διηγοῦνται δὲ περὶ αὐτοῦ τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον, χαρακτηρίζον συγχρόνως καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν Τούρκων ὡς πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, περὶ οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ Α' μέρους διελάβομεν, καὶ τὰ μέσα, ὅσα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ ἰσχύοντες ἐν Τουρκίᾳ. Μιᾶς τῶν Γυναικῶν τοῦ Σουλτάνου κυοφορούσης, ἠρωτήθη ὁ Λωρέντζος, ἐὰν τὸ γεννηθησόμενον ἔσται ἄῤῥεν ἢ θῆλυ. Εἰς πᾶν ἄλλο τοῦ Κόσμου μέρος ὁ ἰατρὸς, εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν, ἤθελεν ἀπαντήσῃ ὅτι ἡ ἐπιστήμη 'δὲν ἔχει, τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, διδόμενα ἀκριβῆ πρὸς διάγνωσιν τοῦ γένους τοῦ κυοφορουμένου. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀπόκρισις ἐν Τουρκίᾳ, καὶ ἰδίως πρὸς Σουλτάναν, καταστρέφει διὰ μιᾶς πενῆντα ἐτῶν ὑπόληψιν καὶ ὑπηρεσίαν καὶ τοῦ δοκιμωτέρου τῶν ἰατρῶν, καὶ τοῦτο 'τὸ ἤξευρεν ὁ πολύπειρος Λωρέντζος· ὅθεν, ἀφ' οὗ ἐψηλάφησε πρῶτον μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας τὸν σφυγμὸν τῆς Καδίνης, καὶ ἔκαμε καὶ ἄλλας φυσιογνωμικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐρωτήσεις, ἐβεβαίωσε, μηδὲν ἐνδοιάζων, ὅτι τὸ γεννηθησόμενον ἔσται ἄῤῥεν, καὶ ἐφιλοδωρήθη βασιλικῶς. Ἀλλὰ τὸ βρέφος ἐγεννήθη μετὰ μερικοὺς μῆνας . . . θῆλυ! Εἰς τὰς ὕβρεις ὅμως καὶ τὸν θυμὸν τῆς μητρὸς ὁ ἐξοχώτατος 'δὲν ἀπε-

δειλίασεν, ἀλλ' ἀπεκρίθη στρογγύλῳ στόματι, ὅτι ἤξευρε μὲν τὸ πρᾶγμα ἔκτοτε (καὶ πῶς ἠδύνατο εἶναι ἄλλως;), 'δὲν ἠθέλησεν ὅμως 'να 'τὴν λυπήσῃ προτοῦ, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν, » ἄς παρατηρήσωσιν, ἐπρόσθεσεν, εἰς τὸ (δεῖνα) μέρος τοῦ τοίχου, ὅπου συγχρόνως τότε εἶχα γράψῃ ὅτι θῆλυ ἔσται τὸ τεχθησόμενον «. Καὶ τῷ ὄντι ἐρευνήσαντες εὗρον τὴν πρόῤῥησιν εὐκρινέστατα γεγραμμένην ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἐννοεῖται δὲ πόσον κρότον ἔκαμεν ἡ σοφία τοῦ Δόκτωρος, καὶ πόσον ηὔξησεν ἡ ἰσχύς 'του!

Ὁ λόφος, ἐφ' οὗ συνῴκισται τὸ προάστειον τοῦ Σταυροδρομίου, ὑψοῦται μέχρι 330 ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐπ' αὐτῆς δὲ αὐτοῦ τῆς ὀφρύος ἵδρυται τὸ ἀσκητήριον (ὁ Τεκκές) τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ, ἄξιος ἐπισκέψεως, καὶ διὰ τὴν ὡραίαν 'του θέσιν, καὶ διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὸ σύνδενδρόν 'του, καί τοι πολλάκις πυρποληθεὶς (1). Ἐν τῷ ταφείῳ δὲ αὐτοῦ εἶνε θαμμένος ὁ ὀνομαστὸς ἀρνησίθρησκος Κόμης τοῦ Βονδάλ, Γάλλος ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἱκανότητά 'του εἰς διαφόρους μάχας, λειποταχτήσας δὲ, διὰ μικρὰς δυσαρεσκείας, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τὸν στρατηγὸν Εὐγένιον καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, ἔπειτα δὲ ἀπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Μωαμεθανισμὸν, γνωστὸς δὲ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχμὲδ-πασσᾶς. Ὁ ἐπὶ Μεχμὲδ τοῦ Δ' βεζίρης Καρᾶ-Ἠβραὴμ-πασσᾶς (;) ὠφελήθη εἴς τινας περιστάσεις ἀπὸ τῶν γνώσεων καὶ τῶν συμβουλῶν 'του, διορισθέντος διευθυντοῦ τοῦ τότε ὀργανισθέντος πυροβολικοῦ σώματος τῶν Κουμπαρατζήδων. Ὁ τάφος 'του, καί τοι περικλεισμένος διὰ ξυλίνου διαφράγματος καὶ διακρινόμενος διὰ τὴν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτοῦ κίδαριν τοῦ Πασσᾶ, ἤθελεν εἶναι πρὸ πολλοῦ ἤδη λησμονημένος, διότι οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε ἔχουσιν εἰς ὑπόληψιν τοὺς μουρτάτας (2), ἐὰν ἡ περιέργεια τῶν Εὐρωπαίων 'δὲν ἀντέτατε νεαρὸν πάντα τὸ πρόχωμά 'της εἰς τῆς λήθης τὸν χείμαῤῥον. Ἡ ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

» Ἐν ὀνόματι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ,
» τοῦ μόνου αἰωνίου.

(1) Ἰδίως τῷ 1765, καὶ ἐφ' ἡμῶν τῇ 17 Ἰουλίου τοῦ 1852. (2) Οὕτως ὀνομάζουσι κοινῶς τοὺς ἀρνησιθρήσκους ἢ προσηλύτους. Ἡ δὲ λέξις εἶνε, νομίζω, ἡ αὐτὴ τῇ Μυρταΐτης, ἥτις κατεζάλισε τοὺς ἐκδότας καὶ σχολιαστὰς τῆς Βυζαντίδος, ὅπου ἀπαντᾶται ὡς ἐθνικὸν ὄνομα στρατιωτικοῦ τάγματος τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, καθ' ὃν καιρὸν ἡ τοῦ Κράτους ὑπεράσπισις ἀνετίθετο εἰς μισθωτοὺς στρατιώτας, Σκύθας, Πέρσας, Βαράγγους κλπ. μέχρι καὶ Γενιστάρων, ἐξ ὧν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τινας ἕως καὶ εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἀκόμην ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, καθὼς θέλομεν ἰδεῖν ἐν τῷ Γ' Μέρει. Ἴσως ὅμως οἱ τῶν Βυζαντινῶν Μυρταΐται οὗτοι 'να ἦσαν καὶ Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν καλουμένων σήμερον Μιρδίτων ἢ Μιριντίτων, ἐὰν 'δὲν ἦσαν, πολὺ μᾶλλον, Μαρδαΐται ἢ Μάρδοι, λαὸς ὀρεσίβιος καὶ ἀρειμάνιος, πρόγονοι τῶν σημερινῶν Δουρζήδων (Δρούζων), οἵ τινες, κατοικοῦντες κατ' ἀρχὰς πρὸς βοῤῥᾶν τῆς Κασπίας, μετῳκίσθησαν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ὄρη τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, ὅπου τὸ ὄνομα 'των διαιωνίζεται, κατὰ τὸν Χάμμερ, εἰς τὴν πόλιν Μαρδίν.

» Ὁ πανάγιος καὶ πανύψιστος Θεὸς 'νὰ ἐλεήσῃ
» τοὺς πιστοὺς ἄμφω τῶν φύλων,
» καὶ 'να συγχωρήσῃ τὸν Κουμπαρατζήμπασην
Ἀχμέδ.
» τῇ 18 τοῦ Ῥετζὲμπ 1160 (1)

Αἱ θρησκευτικαὶ ἀσκήσεις τῶν Μεβλεβήδων, ἐπαναλαμβανόμεναι ἐν τῷ μονηδρίῳ τούτῳ κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν περὶ μεσημβρίαν, κινοῦσι φυσικῷ τῷ λόγῳ τὴν περιέργειαν τῶν ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ παρεπιδημούντων Εὐρωπαίων, καὶ ἑλκύουσιν οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Πέραν, πολλοὺς εἰς τὰς περὶ τὴν αἴθουσαν τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν χοροῦ παστάδας, πρὸς ἄκραν εὐχαρίστησιν τοῦ θυρωροῦ, ὅς τις, ἔχων ἕτοιμα πέδιλα, παραχωρεῖ αὐτὰ ἐπὶ πληρωμῇ εἰς αὐτοὺς, μὴ θέλοντας ἢ καὶ μὴ δυναμένους 'να ἐκβάλωσι τὰ αὐτῶν, καὶ 'να εἰσέλθωσιν εἰς τὸ τελεστήριον ἀνυπόδητοι, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις. Τῶν περιϊσταμένων ὅμως τούτων περιέργων οἱ πλεῖστοι, βλέπουσι μὲν καὶ θαυμάζουσι τὴν εὔρυθμον κίνησιν τῶν στρεφομένων περὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἱστάμενον Σέϊχην ἢ αὐλητὴν, πολὺ ὅμως ἀπέχουσι 'να μαντεύσωσι καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παραδόξου τελετῆς ταύτης, ἥτις διὰ τοῦ κυκλίου τούτου χοροῦ καὶ τοῦ κυκλοτερῶς κολπουμένου πλατέος τῶν χορευτῶν χιτῶνος, εἰκονίζει χαρακτηριστικώτατα τὸν χορὸν τῶν περὶ τὸ μεσαίτατον τοῦ Κόσμου σημεῖον ἐν ἁρμονίᾳ στρεφομένων πλανητῶν. Τοῦ μυστικοῦ δὲ τούτου χοροῦ, ἀναφερομένου ἤδη καὶ ἐν ἐπιτυμβίῳ τινὶ εἰκόνι νέου τινὸς ἀφιερωμένου εἰς τὰ Σαμοθράκια μυστήρια, εὑρίσκει τις τὴν καταγωγὴν εἰς τὰς Ἰνδικὰς τελετουργίας, ὅπου ἡ Κρίσχνα καὶ ἡ Ῥαδὰ εἰκονίζονται παίζουσαι τὸν αὐλὸν, πέριξ δ' αὐτῶν κύκλος χορευτῶν καὶ χορευτριῶν παρίστησι τὴν ἐν ἁρμονίᾳ κυκλοφορίαν τῶν οὐρανίων σωμάτων· ἔξωθεν δὲ τοῦ κύκλου ἓξ θεραπαινίδες, παίζουσαι ἡ μὲν κύμβαλον, ἡ δὲ συγκρουστὸν, ἡ δὲ πλαγίαυλον, ἡ δὲ κιθάραν, ἡ δὲ σάλπιγγα, ἡ δὲ τύμπανον, εἰκονίζουσι τὰ ἓξ Ἰνδικὰ δόγματα ἢ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους (2), ἃς ὑπεμφαίνει καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ χορὸς τῶν Ὡρῶν.

Ἀπὸ τοῦ Τεκκὲ τῶν Μεβλεαβήδων ἄρχεται ἤδη τὸ Σταυροδρόμιον, συνιστάμενον κυρίως εἰς μίαν στενὴν καὶ μακρὰν τὴν κατὰ μέσον ὁδὸν, ἥτις, διατρέχουσα, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἅπασαν τὴν τοῦ λόφου ῥάχιν, καὶ διατεμνομένη ὑπὸ πλήθους ἄλλων πλαγίων, αἵ τινες, ἑνούμεναι μετ' αὐτῆς ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἀποτελοῦσιν οὐχὶ ἓν, ἀλλὰ πολλὰ σταυροδρόμια, φθάνει μέχρι τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, κἀκεῖθεν ἐκνεύουσα μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ πλατυνομένη,

(1) 23 Μαρτίου 1747. (2) Ἰδὲ Moors Hindou Pantheon, 63 Εἰκών.

καταλήγει εἰς τὰ Μεγάλα-Μνήματα καὶ τὸ Ταχσίμιον. Ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Σταυροδρόμιον διαιρεῖται κυρίως εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον, τὸ ἀπὸ τοῦ Τεκκὲ μέχρι τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, περιέχει τὰ παλάτια τῶν ξένων πρέσβεων.

Τὸ ἀληθῶς εὖ ναιόμενον (1) τοῦτο περιπόλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἑδρεύουσιν ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν αἱ πρεσβεῖαι, καὶ ὅπου ἡ διπλωματία ἔχει στημένα τὰ ἐργοστάσιά 'της, ἦτον πρὸ 180 ἐτῶν ἀκόμη ἀμπελόφυτον, ὁ δὲ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, ὅς τις πρῶτος, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον μόνος, κατῴκει ἐνταῦθα, ἐξέδιδε τὰ ἔγγραφά 'του ἐκ τῶν ἐν τῷ Πέραν ἀμπελώνων (des Vignes de Péra). Ἀναφέρεται δὲ, ὡς πρώτη ἐπίσημος διπλωματικὴ πρᾶξις, ἐκδεδομένη ἐκ τοῦ Πέραν τούτου τῆς ΚΠ, ἡ μεταξὺ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Σουλεϊμάνου τοῦ Α' γενομένη τῷ 1535 συνθήκη. Ἔκτοτε δὲ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Πέραν προσδιωρίσθη ὡς κατοικία τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ συνοικισθέντων ἐνταῦθα Φράγκων· ἐπὶ Σουλτὰν-Ἰβραὴμ δὲ, καὶ ὡς ἐξαιρετικὴ κατοικία τῶν Εὐρωπαίων ἐν γένει πρέσβεων· τὸ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐλτσῆ-χανὺ, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε τέως πρὸς κατοικίαν, ἢ μᾶλλον φυλακὴν, αὐτῶν, ἔμεινε διὰ μόνους τοὺς ἐπιτετραμμένους τὰ τῶν ὑποτελῶν ἡγεμονιῶν, Δακίας, Τρανσυλβανίας καὶ Ῥαγούζης, πράγματα. Ὑπάγεται δὲ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Γαλατᾶ, καθὼς ἀποδείκνυσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἱδρυμένου Γαλατᾶ-Σαραγίου, καὶ, κατὰ τὴν γενομένην οὐ πρὸ πολλοῦ ἀστυνομικὴν διαίρεσιν, ἀποτελεῖ τὸ Ἕκτον τῆς Πρωτευούσης Τμῆμα (Section ou Arrondissement).

Οἱ Τοῦρκοι 'τὸ ὀνομάζουσι Μπέϊογλου. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο, κατὰ τὴν κοινότερον παραδεδεγμένην γνώμην, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς τοῦ Ἡγεμονίδου (μπέϊ-όγλού) ἢ βασιλόπαιδος Ἀλεξίου, υἱοῦ τοῦ τελευταίου τῆς Τραπεζοῦντος Αὐτοκράτορος Καλο-Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τὸν ὁποῖον Μεχμὲδ ὁ Β', κυριεύσας τῷ 1554 τὸ βασίλειον ἐκεῖνο, μετέστησε μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ, Δαβὶδ τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος, εἰς ΚΠ, καὶ τοῦτον μὲν κατῴκισεν ἐνταῦθα, τὸν δὲ Δαβὶδ μετὰ τῶν ἑπτὰ ἤ, κατ' ἄλλους, ὀκτὼ αὐτοῦ τέκνων περιώρισεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀλλ' ὕστερον, ἐπὶ ὑποψίᾳ ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Ὀζοὺν-Χασὰν, βασιλέως τῆς Περσίας, συνεζευγμένη ἀνεψιὰ τοῦ Δαβὶδ ἔγραψε προσκαλοῦσα τὸν Ἀλέξιον, ἐθανατώθη αὐτός τε ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ ἑπτὰ υἱοί 'του, καί τοι τοῦ νεωτάτου αὐτῶν ἐξομόσαντος· διασωθέντος δὲ μόνου τοῦ μικροτάτου (τριῶν ἐτῶν), καὶ μιᾶς, ἔτι μικροτέρας, αὐτοῦ ἀδελφῆς, ἀπ' αὐτῶν κατάγονται (ἐὰν τῷ ὄντι σώζωνταί που) οἱ γενεαλογούμενοι σή-

(3) Εἰς ἓξ συνοικίας ἦτον διῃρημένον πρὸ 25 ἐτῶν: 1 Ἀγὰ-τζαμισί, 2 Κούλογλου, 3 Γενὶ-μαχαλὲ, 4 Τσουκοὺρ-τζαμὶ, 5 Τεπὲ-μπασί, 6 Τεκκέ.

μερον Κομνηνοί, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Koch ἐπιστολὴν Δημητρίου τινὸς Κομνηνοῦ, πρῴην ὑπιλάρχου τοῦ ἱππικοῦ εἰς Γαλλικὴν ὑπηρεσίαν, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1807.

Τὴν ἐτυμολογίαν ὅμως ταύτην τοῦ Μπέϊογλου μὴ παραδεχόμενος ὁ Χάμμερ, λέγει ὅτι δὲν εἶνε Μπέϊογλου, ἀλλὰ Μπέϊ-γιολλοῦ (ὁδὸς Πριγκήπων), διότι παρ' αὐτὴν ᾤκουν, ἀπὸ τῶν μέσων ἀκόμη τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἐν ΚΠ παρεπιδημούντων, εἴτε περιηγητῶν, εἴτε πρεσβευτῶν, οὓς οἱ Τοῦρκοι συνήθως ὀνομάζουσιν, ἴσως δὲ καὶ νομίζουσι, Μπέϊ ἢ Μπεϊζαδὲ (πρίγκηπας ἢ πριγκηποπούλους).

Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀκολουθοῦντες καὶ ἡμεῖς ἤδη, ἥτις, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μετζηδιέ, ἤρχισεν ἀπό τινων ἐτῶν 'να πλατύνηται καὶ ῥυθμίζηται, στολιζομένη ἑκατέρωθεν διὰ μεγάρων πολυωρόφων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα διαπρέπουσι μεγαλοπρεπῆ ἐμπορικὰ καταστήματα, ἁμιλλώμενα, λόγῳ φιλοκαλίας καὶ πλούτου, πρὸς τὰ λαμπρότερα τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Εὐρώπης, ἃς προσπαθήσωμεν 'να περιγράψωμεν τὰ σημαντικώτερα τῶν κτιρίων, ἐκνεύοντες ὅπου δέον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς προτεθεῖσαν τάξιν.

Καὶ πρῶτον, μικρὸν ἐπέκεινα τοῦ Τεκκέ, ἀπαντῶμεν, ἐκ δεξιῶν τῆς ὁδοῦ, τὴν Σουηκικὴν πρεσβείαν, γενομένην πρὸ πεντήκοντα σχεδὸν ἐτῶν παρανάλωμα τῆς πυρκαϊᾶς, ἥτις μετὰ παντὸς τοῦ Σταυροδρομείου κατηνάλωσε καὶ τὴν ἐπ' ἀριςερὰ τῆς ὁδοῦ κειμένην τότε Ῥωσσικὴν Πρεσβείαν, τῆς ὁποίας τὸ εὐρυχωρότατον γήπεδον μετεποιήθη νῦν εἰς Ταχυδρομεῖον.

Ὀλίγον δὲ περαιτέρω εἶνε, ἐπὶ τὰ δεξιά, τὸ παλάτιον τῆς Νεαπόλεως, καὶ κατωτέρω, διασταυρουμένη ἡ ὁδὸς ὑπὸ τῆς φερούσης ἀπὸ τῶν Μικρῶν μνημάτων πρὸς τὸν Τοπ-χανᾶν, σχηματίζει τὸ καθ' αὐτὸ Σταυροδρόμιον ἢ Τετράστρατον (Δόρτ-γιὸλ-ἀγζὺ), μετὰ τὸ ὁποῖον ἄρχεται, παρεκκλίνουσα μικρὸν πρὸς ἀριστεράν, ἡ κυρίως ὁδὸς τοῦ Πέραν.

Πρὸς δεξιὰν δὲ αὐτῆς ἀπαντᾷ τις Α', τὸ παλάτιον τῆς Ῥωσσίας, ἀρχιτεκτονηθὲν πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Φοσσάτη, περίοπτον καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῖς ἀπὸ τῆς Προποντίδος ἢ τοῦ Βοσπόρου προσπλέουσιν. Ἀπὸ τοῦ κομψοτάτου δὲ αὐτοῦ κιγκλιδωτοῦ πυλῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρξατο πλατύνεσθαι πρό τινων ἐτῶν ἡ κεντρικὴ τοῦ Σταυροδρομίου ὁδός, βλέπων τις τὰ καταντικρὺ αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ ἐργαστήρια, δύναται ἀλανθάστως 'να εἴπῃ ὅτι ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἀνατολῆς ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας τοῦ Πέραν τῆς ΚΠ.

Παρεκεῖ δὲ μικρὸν εἶνε τὸ Λατινικὸν Μοναστήριον καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Μαρίας τῶν Δραπέρων (Sancta Maria di Draperis), λειτουργουμένη ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἐλασσόνων Φρατόρων ἢ Φραγκισκανῶν ἢ Κορδελλιέρων, οἵ τινες, ἀπολέσαντες τῷ 1660 ὑπὸ πυρκαϊᾶς τὴν ἐν

Γαλατᾶ ἐκκλησίαν αὐτῶν, ἣν ἐκέκτηντο ἀπὸ τῶν 1584, ἀπεσύρθησαν ἐνταῦθα, ὅπου τῷ 1678 ἔκτισαν τήν τε Μονὴν καὶ τὸν ναὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπίκλησιν, ἐκθέντες ἐπὶ τοῦ μεγάλου αὐτῶν Θυσιαστηρίου καὶ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἣν εἶχον συμπαραλάβει μεθ' ἑαυτῶν. Ἀλλά, πυρποληθείσης καὶ ταύτης μετὰ ἑκατὸν ἔτη, ἀνῳκοδόμησαν αὐτὴν τῷ 1767 εἰς τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα. Ὑποπεσόντες ὅμως εἰς χρέος 250, 000 γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκινδύνευσαν τῷ 1785 'ν' ἀπαλλοτριωθῶσι πρὸς ὄφελος τῶν δανειστῶν τῆς ἐπ' αὐτῆς κυριότητος, καὶ μόλις διέσωσαν αὐτὴν διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ τότε Internunzίου τῆς Αὐστρίας, Baron d'Herbert Ratkeal, ὅς τις καταπραΰνας τοὺς δανειστάς, διὰ τῆς παραυτίκα μὲν πληρωμῆς τῶν τόκων, ἐν προθεσμίαις δὲ καὶ τοῦ κεφαλαίου, διεῖλε τὸ χρέος ὅλον, ἐν εἴδει λαχείου, εἰς ἐντόκους μερίδας ἢ μετοχάς, καὶ κατώρθωσεν οὕτω διὰ χρεωλυσίου 'νὰ σώσῃ τὸ μοναστήριον. Ὁ πολλοῦ λόγου ἄξιος ἀνὴρ οὗτος κεῖται θαμμένος ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη τῶν Πατέρων διαιώνισε διὰ τῆς ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον μιᾶς τῶν ἔνδον τοῦ ναοῦ θυρῶν ἀναγινωσκομένης Λατινικῆς ἐπιγραφῆς τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἀρετάς 'του.

Τὸ δὲ ὄνομα τῶν Δραπέρων παρέμεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀπὸ τῆς προϋφεστώσης ἐν Γαλατᾷ, ἥτις ἦν ἴσως κτῆμα τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν ἐκ Γενούης Draper, ὧν εἷς, ὁ Φραγκῖσκος Δράπερ, ἀπήτει, ἐπὶ Μεχμὲδ τοῦ Β', 40,000 φλωρίων παρὰ τῶν Χίων, ἀντίτιμον τῆς, ἣν εἶχε προμηθεύσῃ εἰς αὐτούς, στυπτηρίας ἀπὸ τῶν ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἰωνίας στυπτηριωρυχείων, πολυετῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκμεμισθωμένων. Τὴν εἴσπραξιν τοῦ ὀφλήματος τούτου διαταχθεὶς παρὰ τοῦ Σουλτάνου 'νὰ ἐκβιάσῃ ὁ ναύαρχος αὐτοῦ Χαμζᾶς, προσέβαλε τῷ 1456 τὴν Χίον, ἔχων ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ καὶ τόν, περὶ οὗ ὁ λόγος, Δράπερ, καὶ διαρπάσας καὶ δενδροτομήσας τὰς ἐκτὸς τοῦ φρουρίου κτήσεις τῶν Χίων, ἀνεχώρησεν ὅμως ἄπρακτος.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, κατερχόμενοι κατηφορικόν τινα καὶ δύσβατον στενωπόν, ἀναστομούμενον εἰς εὐρύχωρον καὶ καθαριωτάτην πλατεῖαν, καταλήγουσαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κοιλάδος τοῦ Τὸπ-χανέ, ἀπαντῶμεν ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ λαμπρότατον παλάτιον, ποτὲ μὲν τῆς Οὐενετίας, νῦν δὲ τῆς Ἀουστρίας· ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ κατάστημα τοῦ Γαλλικοῦ Ταχυδρομείου. Εἰς τὸ ποτὲ μέγαρον τοῦτο τῆς Οὐενετικῆς Ἀριστοκρατίας ἧδρευον οἱ κατὰ καιροὺς ςελλόμενοι Βάϊλοι, καὶ ἐπειδὴ κεῖται ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς κλιτύος τοῦ λόφου, εἰκάζει ὁ A. Jusserean de Saint Denys ὅτι, ὅτε ἐκτίζοντο, αὐτό τε καὶ τὸ τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας, τὸ ὀροπέδιον τοῦ λόφου 'δὲν ἦτον ἀκόμη' συνῳκισμένον. Τὸ δὲ πλησίον

αὐτοῦ Ἰ ν τ ζ ί ρ - μ π ο σ τ ὰ ν ἐνθυμίζει τοὺς κήπους, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ Γυλλίου ἐστόλιζον ἑκατέρωθεν τὴν ὁδὸν ταύτην.

Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ τὴν μεσαίαν τοῦ Σταυροδρομίου ὁδὸν, ἀπαντῶμεν ἐκ δεξιῶν τὸ ἀρτίως ἀνοικοδομηθὲν παλάτιον τῆς Ὁλλανδικῆς πρεσβείας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, ὡς ἱδρυμένου ἐπὶ τῆς ὀφρύος αὐτῆς τοῦ λόφου, ἔχει τις τὴν ὡραιοτέραν θέαν, καὶ μικρὸν προσωτέρω καταβαίνομεν δι' εὐθείας καὶ ὁμαλῆς καθόδου εἰς τὸ παλάτιον τῆς Γαλλίας, ὑψούμενον ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένου περιβόλου ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, καὶ ἔχοντος ἑπομένως θέαν ὡραιοτάτην, ἧς εἰκόνα ἐδημοσίευσεν ὁ Choiseul Gouffier (1). Τὸ παλάτιον τοῦτο, οἰκοδομηθὲν ἢ ἀγορασθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἐῤῥίκου τοῦ Δ', πρεσβεύοντος εἰς ΚΠ τοῦ Baron de Brèves, ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ τῆς πρεσβείας τοῦ Κόμητος De Saint Prieste, ἀρχιτεκτονηθὲν ὑπὸ τοῦ Baron De Tott, καὶ, τέλος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, πυρποληθὲν, ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ μεσαίου ὕψους τοῦ λόφου εἰς πολὺ ὡραιότερον σχέδιον.

Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τούτου εἶνε πρὸς δεξιὰν ἡ νεόδμητος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, ἡ ὡραιοτέρα τῶν ἐν Σταυροδρομίῳ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, λειτουργουμένη ὑπὸ Καπουκινῶν, καὶ χρησιμεύουσα ὡς παρεκκλήσιον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας.

Ἐπὶ τῆς γωνίας δὲ, ἣν σχηματίζει ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν ἡ προειρημένη κατωφερὴς εἴσοδος τοῦ παλατίου τούτου, διὰ τῆς ὁποίας ἤδη ἀνερχόμεθα, κεῖται πρὸς δεξιὰν ἡ νεόδμητος Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Φραγκισκανοὺς, ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας, οἵτινες, μετὰ τὴν δήμευσιν καὶ τὴν εἰς τζαμίον μεταποίησιν τῆς ἐν Γαλατᾷ ἐκκλησίας αὐτῶν, ὡς προείπομεν, ἀπεσύρθησαν ἐνταῦθα, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς οἶκόν τινα, μετακοσμηθέντα τῷ 1732 εἰς ἐκκλησίαν, ταύτης δὲ πυρποληθείσης τῷ 1762, ἀνοικοδομηθεῖσα τῷ ἑπομένῳ ἔτει, συνεργείᾳ τοῦ τότε πρέσβεως τῆς Γαλλίας De Vergennes. Ὁ ἡγούμενος αὐτῶν εἶνε, κατά τι προνόμιον, ὁ κατὰ καιρὸν τοποτηρητὴς τοῦ Λατίνου πατριάρχου τῆς ΚΠ, ὅς τις εἶνε πάντοτε Καρδινάλιος.

Ἐπέκεινα τοῦ παλατίου τούτου καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ὁδοῦ μέρος εἶνε τὸ παλάτιον τοῦ πρέσβεως τῆς Ἱσπανίας καὶ ἡ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς διατελοῦσα Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Τάφου ἢ τῆς Ἁγίας Γῆς, λειτουργουμένη ὑπὸ τῶν Récolets.

Πρὸς ἀριστερὰν δὲ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἀντίον μικρὸν, κεῖται ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος, χρησιμεύουσα πρότερον ὡς καθεδρικὴ, ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Αὐστρίας, παραχωρηθεῖσα δὲ μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀρμενοκαθολικοῖς.

(1) Τόμῳ Γ', σελ. 482.

Παρέχει δὲ ὀλίγον, ἡ ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων, τιμωμένη ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

Καὶ προχωροῦντες ὀλίγον, εὑρισκόμεθα εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τοῦ Σταυροδρομίου, ἐκεῖ ὅπου, καθὼς εἴπομεν, τερματίζεται μὲν τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ἄρχεται δὲ τὸ δεύτερον, καὶ διασταυροῦται τὸ ἕτερον τετράστρατον, οὗ τινος ἡ μὲν πρὸς ἀριστερὰν καὶ πρὸς μεσημβρίαν ὁδὸς φέρει πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πρεσβείαν καὶ τὰ λεγόμενα Μνηματάκια, ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον πρὸς τὸ Γενὶ-τσεαρσὶ καὶ τὸν Τὸπ-χανὲν, κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν τοῦ Γαλατᾶ Σαραγίου, τοῦ ὁποίου ὁ μεγαλοπρεπὴς πυλὼν ἀναπέπταται πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ.

Καὶ τὸ μὲν παλάτιον τῆς Ἀγγλίας ᾠκοδόμηται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς τοῦ λόφου ὀφρύος, ἐντὸς ὑπερεκτεταμένου καὶ καταφύτου περιβόλου, οἰκοδομηθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ πρέσβεως Λόρδου-Ἔλγκιν καὶ δαπάναις τῆς ἐμπορικῆς τῆς Ἀνατολῆς Ἑταιρίας τῷ 1809, ἐπὶ γηπέδου, δωρηθέντος ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς τοὺς Ἄγγλους, ὡς δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Jussereau χαχίζει, ὡς ἄκομψον μὲν ἔξωθεν, κακῶς δὲ διῃρημένον ἔσωθεν, τὸ παλάτιον τοῦτο. Τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν, παραχωροῦντες εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀρχιτεκτονικωτέρων τὸ ζήτημα, ἀρκούμεθα ᾽να σημειώσωμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ παλατίου τούτου ἔχει τις ὑπ᾽ ὄψιν αὐτοῦ τὴν γραφικωτέραν τῆς ΚΠ θέαν, ἐκ δεξιῶν τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀχ-μεϊδὰν, τὸν λόφον τῶν Ταταβούλων καὶ τὰ μεγάλα Μνήματα μετὰ τῶν δύω γιγαντιαίων αὐτῶν Στρατώνων, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ Σκούταρι καὶ Καδῆ-κιοῦ καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτὰ πεδιάδας, ἐν ἀπόπτῳ δὲ τὴν Προποντίδα.

Ἡ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ Παλατίου ὁδὸς φέρει εἰς τὸ καλούμενον Ἀϊναλὺ-τσεσμὲ, ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον εἰς τὰ Μικρὰ Μνήματα, τὸν ἑσπερινὸν περίπατον τοῦ Πέραν, περὶ ὧν προείπομεν, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν τῆς ὁδοῦ πλευρὰν κεῖται, τελευταῖον, τὸ παλάτιον τῆς Πρωσσίας.

Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ τὴν μεσαίαν τοῦ Σταυροδρομίου ὁδὸν, πρὸς δυσμὰς, τὴν μόνην ἀξίαν, διὰ τὸ πλάτος ᾽της, ᾽να ὀνομάζηται λεωφόρος, εὑρίσκομεν πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν, ὡς προείπομεν, τὸ

Γαλάτᾶ-Σαραΐ.

Τὸ ἀρχαιότατον καὶ διὰ τὴν θέσιν ᾽του λαμπρότατον τοῦτο κατάστημα ὑπῆρξεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἓν τῶν τριῶν ἐκπαιδευτηρίων, ὅπου οἱ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σαραγίου προσδιωρισμένοι νέοι, τὸ πλεῖστον αἰχμάλωτοι, ἢ μεγιστάνων υἱοὶ, ἐλάμβανον παιδιόθεν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνατροφήν. Εἶχε δὲ κτισθῆ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βαγεζὴδ Β', καὶ ἀνῳκοδομήθη

καὶ ὑπὸ τοῦ Σελὴμ Β'. Ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τῆς αὐτοκρατορίας Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', εἶχε καταργηθῆ, τὰ δὲ εἰσοδήματά του προσδιωρίσθησαν εἰς μισθοδοσίαν τῶν τῆς Α' καὶ Β' τάξεως Μουδδερρίς, τῶν λεγομένων τοῦ Ἱβραὴμ-πασσᾶ. Ἀλλ' ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ' περίφημος βεζίρης καὶ εὐνοούμενος Δαμὰδ-Ἀλῆ-πασσᾶς (1), ὁ κατακτητὴς τῆς Πελοποννήσου, τὸ ἀποκατέστησε πάλιν τῷ 1714 εἰς τὸν πρῶτόν του προσδιορισμόν, διορίσας ἐν αὐτῷ διευθυντὴν καὶ καθηγητάς. Τῷ δὲ 1753-54 Σουλτὰν-Μαχμοὺδ ὁ Α' ἱδρύσατο ἐν αὐτῷ καὶ βιβλιοθήκην, ἀντικρὺ τοῦ Μεγάλου Τρικλίνου (μπουγιοὺκ-ὀδᾶ), κοσμήσας τὴν εἴσοδον αὐτῆς διὰ δύω κρηνῶν. Τὰ δὲ βιβλία μετεκομίσθησαν εἰς αὐτὴν πομπικῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου. Εἶχε δὲ καὶ δύω εὐκτήρια, τὸ μὲν ἔνδοθεν, τὸ δὲ ἔξωθεν τῶν τριῶν Τρικλίνων. Πυρποληθὲν δὲ τῷ 1831, ἀνῳκοδομήθη πολὺ μεγαλοπρεπέστερον, καὶ ἐχρησίμευεν ἕως πρὸ δέκα ἐτῶν ὡς πολυτεχνικόν, ἢ μᾶλλον ἰατρικόν, σχολεῖον. Ἀλλὰ τῷ 1849, ἀποτεφρωθὲν πάλιν, δι' ἀκατανόητον τῷ ὄντι ὀλιγωρίαν, καὶ συναπολεσθέντων αὐτῷ πλήθους μαθηματικῶν τε καὶ φυσικοπειραματικῶν ἐργαλείων, καὶ ἴσως καὶ τῶν βιβλίων ὅλων, τίς οἶδε πόσων μεταξὺ αὐτῶν σπανίων καὶ πολυτίμων, ἀνεγείρεται νῦν ἐπὶ νέου καὶ μεγαλοπρεπεστέρου σχεδίου.

Μικρὸν ἐπέκεινα καὶ πρὸς ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ ᾠκοδόμηται τὸ θέατρον, τὸ πρῶτον καί, κατὰ τὸ παρόν, μόνον ὑπάρχον ἐν ΚΠ, παρωνυμούμενον δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἰδιοκτήτου Ναούμ.

Ὄπισθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ, ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀρμενίων, κτίριον μεγαλοπρεπέστατον, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἀκολουθοῦντες δὲ τὸν πρὸς ταύτην φέροντα στενωπόν, φθάνομεν εἰς τὰ Ἰχθυοπωλεῖα καὶ τὴν μεγάλην ἀγορὰν τῶν τροφίμων, ὅπου διὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἡ πλειοτέρα συῤῥοὴ καὶ ὀχλοβοή, καὶ τὸν χειμῶνα ἡ πλειοτέρα λάσπη. Ἐντεῦθεν δὲ παρατείνει πρὸς δύσιν καθ' ὅλην τοῦ λόφου τὴν κατωφέρειαν, καταλήγουσαν εἰς τὸ Τσουκοὺρ καὶ τοὺς κήπους τῶν Ταταβούλων, πλατυτάτη, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πυρκαϊῶν, ὁδός, διερχομένη τὴν συνοικίαν τοῦ Καλιοντζῆ-κουλουσοῦ καὶ τὸ προειρημένον Κερασοχώριον. Ἑκατέρωθεν δὲ αὐτῆς ἐγκάρσιοι ὁδοὶ ἄλλαι, πρὸς στάθμην ἐῤῥυμοτομημέναι, πληροῦσι δι' ἀπειραρίθμων οἰκιῶν καθημερινῶς τὰ κενά, ὅσα αἱ πυρκαϊαὶ σχηματίζουσι κατ' ἔτος.

Προσωτέρω δὲ τοῦ θεάτρου καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντοτε κλίτος τῆς κεντρικῆς Λεωφόρου τοῦ Πέραν κεῖται ἡ ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τιμωμένη Λατινικὴ ἐκκλησία, χρησιμεύουσα ὡς πρωτεύουσα ἢ μητροπολιτικὴ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας.

(1) Κατήγετο ἀπὸ χωρίου τινὸς τοῦ Κιανοῦ ἢ τοῦ τῆς Νικαίας κόλπου, καλουμένου Σέλος. Ἴδε πλείω περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 256 τοῦ Α' Μέρους.

Ἀφίνοντες δὲ μετὰ μερικὰ βήματα πρὸς ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ τὸ Ἀγα-τζαμὶ καὶ ἑκατέρωθεν τὴν φερωνύμως καλουμένην νέαν συνοικίαν (Γενὶ-μαχαλέ), συμπυκνουμένην καθ' ἡμέραν ὑπὸ λιθίνων πολυωρόφων οἰκοδομῶν, ἀνηκουσῶν τὸ πλεῖστον εἰς Ἀρμενίους, εἴμεθα μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Κάμπον καὶ

Τὰ Μεγάλα Μνήματα.

» Εἰ λύπης ἐθέλεις κρατεῖν, περιπόλει τοὺς τάφους, καὶ τοῦ πάθους » ἕξεις τὸ φάρμακον, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων εὐημερίας ἐπόψει » οὐ περαιτέρω κόνεως κεκτημένας τὸ φύσημα «. Διὰ τῆς φιλοσοφικῆς παραινέσεως ταύτης τελειόνει ἡ ΠΕ' καὶ τελευταία ἐπιστολὴ Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττου. Ἀλλὰ τὰ μνήματα τοῦ Σταυροδρομίου δὲν εἶνε τόπος πρὸς μελαγχολικὰς σκέψεις· ἐκεῖ οὐδεὶς ὑπάγει ἵνα θρέψῃ τὴν θλίψιν 'του ἢ ἵνα φιλοσοφήσῃ· διότι εἶν', ἐκ τοῦ ἐναντίου, τόπος διασκεδάσεως, συναναστροφῆς, εὐθυμίας, εἶν' ὁ συνήθης τοῦ Σταυροδρομίου περίπατος. Ἡ θέσις εἶνε τόσον ὡραία, ὁ ὁρίζων τόσον ἐκτεταμένος, ἡ θέα τόσον λαμπρά, ποικίλη καὶ γραφική, ὥστε μόλις ἐνθυμεῖταί τις ὅτι περιπατεῖ ἐπὶ ἀνθρωπίνων ὀστέων. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀντικειμένων, ὅσα περισπῶσιν εὐαρέστως τὸν περιδιαβάζοντα, ἡ συῤῥοὴ τῶν περιπατούντων, τῶν ἱππαζόντων, καὶ μάλιστα τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, τὸ Πάσχα, καὶ τὰς κυριακάς, ἐδῶ βωβάμαξα, ἢ χιντόδια, ἢ ταλίκαι μὲ χαρέμια, ἐκεῖ λόχος στρατιωτῶν μετὰ μουσικῆς, παρεκεῖ χορευταί, ψηφοπαῖκται, αἰῶραι, παλαῖστραι, πωληταὶ παντὸς εἴδους τροφίμων, μουσικαὶ διαχναίουσαι πολυτρόπως τὴν ἀκοήν, ἢ διὰ τῆς Βουλγαρικῆς γκάϊδας, ἢ διὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ σείστρου, ἢ διὰ τοῦ τραχυφώνου ζουρνᾶ, ἢ διὰ τῆς ἀρχαϊκῆς λύρας, καὶ μεταξὺ τούτων ὅλων καὶ κἀνὲν Ἀρμενιακὸν λείψανον, προβαῖνον, ἐν μέσῳ στεντορείων ψαλμῳδιῶν, πρὸς τὸ τελευταῖόν 'του ἄσυλον, χωρὶς 'να διακόψῃ οὔτε τῶν θεατῶν τὴν εὐθυμίαν, οὔτε τῶν πωλητῶν τὴν κερδοσκοπίαν, ὅλα ταῦτα βυθίζουσι τὸ θεατήν, καὶ μάλιστα τὸν πρωτόπειρον, εἰς ὠκεανὸν εὐαρέστου ἐκτάσεως. Τὸ νεκροταφεῖον ἄρα τοῦ Πέραν δὲν δύναται 'να παραβληθῇ πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ, καὶ πολὺ πάντων ὀλιγώτερον πρὸς τὴν καταντικρύ, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Σκουταρίου, ἤρεμον καὶ ἀθόρυβον ἀληθῶς νεκρόπολιν, σκιαζομένην ὑπὸ δάσους κυπαρισσίων. Ἕκαστον δὲ τῶν τεσσάρων ἐντοπίων ἐθνῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ Πέραν μετοικοῦντες Εὐρωπαῖοι, ἔχουσιν ἰδιαίτερα τὰ ταφεῖά 'των, περιτειχισθέντα ἐκ προμηθείας οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων, ὅπου ἦτον πρὸ τούτου καὶ ὁ εὐαρεστότερος περίπατος, σκιάζονται οὐχὶ ὑπὸ μελαγχολικῶν κυπαρίσσων, καθὼς ἀνεξαιρέτως τὰ Ὀθωμανικά, ἀλλ' ὑπὸ δροσερῶν συκαμινεῶν καὶ φιλυρεῶν,

καὶ, ἐπειδὴ εἶν' ἐπίπεδα, δύναταί τις ἐπ' αὐτῶν 'να περιπατήσῃ, ὡς ἐπὶ πλακοστρώτου πλατείας. Καὶ εἶνε τῷ ὄντι ἀξιοπαρατήρητον, καθὼς 'τὸ εἶπον καὶ ἄλλοτ, ὅτι τῶν χριστιανικῶν μνημάτων ἡ πλὰξ, ἐπιτιθεμένη μεθ' ὅλου αὐτῆς τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ τάφου, φαίνεται ὡς 'να διαψεύδῃ τὴν θελκτικὴν ἐκείνην τῶν παλαιῶν εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ κειμένου: « Γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν· » Κούφη σοι γῆ! » Sib tibi terre levis!

Τὸν περίπατον τοῦτον στολίζουσιν, ἔνθεν μὲν, τὸ Ὑδρονομεῖον ἢ Νυμφαῖον τοῦ Πέραν

(Τακσίμ),

κτίριον γλαφυρώτατον εἰς ὀκτάγωνον σχῆμα, σκιαζόμενον ὑπὸ θαλερῶν καὶ ὑψικόμων πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων, τὰς στοὰς τοῦ ὁποίου ὑποστηρίζουσιν ὀλόγυρα ὀκτὼ κίονες, στεφόμενοι ὑπὸ κορωνίδος, καὶ ἀνέχοντες θόλον σφαιροειδῆ· ἀπὸ τῶν ἔσωθεν δὲ αὐτοῦ τεσσάρων λεκανῶν (γούρνων, κρουνῶν) ποτίζονται τὰ τέσσαρα προάστεια τοῦ Κασίμ-πασσᾶ, τοῦ Σταυροδρομίου, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Τὸπ-χανὲ, καθὼς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἐντὸς τῆς περιοχῆς καὶ ὄπισθεν τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρμενικῶν μνημάτων, κτίσματος τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Γ', ἔνθεν μὲν τὰ τοῦ Μπεσσὶκ-δὰς καὶ Δολμὰ-μπαγτσὲ, ἐκεῖθεν δὲ τὰ τῶν Ταταβούλων. Ἐκτίσθη δὲ τὸ πρῶτον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν τῷ Μπαγτσὲ-κιοϋοῦ δευτέρου ὑδραγωγείου, τῷ 1730-31 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺδ τοῦ Α', ἀνεκαινίσθη δὲ τῷ 1786 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμίδ. Τὸ δὲ ἐν αὐτῷ διανεμόμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον φημίζεται δικαίως, ὡς τὸ ποτιμώτερον τῶν ἐν ΚΠ, καί τοι ξανθίζον τὴν χρόαν, καθὼς ὅλα σχεδὸν τὰ κρηναῖα τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ὕδατα, διοχετεύεται διὰ τοῦ προειρημένου ὑδραγωγοῦ, στηριζομένου εἰς εἴκοσι καμάρας, καὶ διὰ πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ καστέλλων (σοὺ-τεραζῦ), ἀπὸ τῶν ὄπισθεν τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϋοῦ συναζομένων ὑδάτων, καθὼς θέλομεν πλατύτερον διαλάβει, ὅταν φθάσωμεν σὺν Θεῷ ἐκεῖ. Μεταβαῖνον δὲ ἀπὸ τοῦ κατ' εὐθεῖαν ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου ἀνεῳγμένου κρουνοῦ εἰς τοὺς λεγομένους λουλάδες, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὑποδιαιρούμενον εἰς μασούρια, καταντᾷ τέλος εἰς σακκοῤῥάφας (τσουβὰλ-δὶζ) (1). Δύω δὲ ἐπιγραφαὶ, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ εἰσιόντος, ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, γνωστοποιοῦσι τὰς διευθύνσεις τῶν ἐν αὐτῷ διανεμομένων εἴκοσι λουλάδων, κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν διάταξιν τοῦ Βεζίρη Ἰουσοὺφ-πασσᾶ καὶ τοῦ Ναυάρχου Χασὰν-πασσᾶ, χρονολογουμένας τῷ 1784 καὶ 1785. Ὀνομάζεται δὲ συνήθως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων τοῦ Πέραν Οἰκίσκος (Maisonnette).

(1) Ἡ διάμετρος ἑνὸς μασουρίου εἶνε τέσσαρα γραμμαί· ὀκτὼ δὲ μασούρια ἀποτελοῦσιν ἕνα λουλέν.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν τὸ κανονικώτατον κτίριον τοῦ στρατῶνος τοῦ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ, ἐμπεριχλεισμένου εἰς τὴν κατενώπιον αὐτοῦ σιδηρόφρακτον πλατεῖαν. Τὸ ὡραιότατον τοῦτο κτίριον, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον ἀναπτύσσεται ἐπὶ τεσσάρων προσώπων, ὧν προέχουσι πρόθυρα καὶ περίστωα μεγαλοπρεπῆ, ἀνέχοντα γλαφυρώτατα κιόσκια, ὧν τὸ περιφανέστερον προσδιώρισται διὰ τὸν Σουλτάνον, ἔχει τόσην εὐρυθμίαν καὶ χάριν, καὶ ἐνταυτῷ τόσην μεγαλοπρέπειαν καὶ πολυτέλειαν κοσμημάτων, ὥστε φαίνεται (λέγει τῶν περιηγητῶν τις) ὅτι ὁ τεχνίτης ἐφιλοτιμήθη, τρόπον τινὰ, ἐπίτηδες 'να 'τὸ καλλωπίσῃ τόσον, ἵνα δυσωπήσῃ τὴν ὁρμὴν τῆς τῶν Γενιτσάρων ἐκδικήσεως, οἵτινες καὶ τῷ ὄντι μόνον τοῦτο ἐσεβάσθησαν, ὅτε τῷ 1807 κατέστρεψαν ὅλα τὰ καταστήματα τοῦ Νιζὰμ-τζεδήδ. Ὑψοῦται δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὀφρύος τοῦ λόφου καὶ ἐπὶ κρηπῖδος ἐκτεταμένης, ὅθεν εἶνε καὶ πανταχόθεν περίοπτον, ὑποκάτωθεν δὲ καὶ πρὸς ἄρκτον αὐτοῦ ἄρχεται ὁ ἀπέραντος ἐκεῖνος κυπαρισσὼν, ὁ σκιάζων τὰ καλύπτοντα τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τῆς τοῦ Δολμὰ-μπαγτσὲ κοιλάδος Ὀθωμανικὰ μνήματα.

Ὡς ἀντίρροπον τῷ στρατῶνι τούτῳ ἀνηγέρθη πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς ὀφρύος τοῦ λόφου τὸ κολοσσαῖον οἰκοδόμημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, προσδιορισθὲν κατ' ἀρχὰς εἰς στρατιωτικὸν σχολεῖον, καὶ χρησιμεῦσαν ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ὡς νοσοκομεῖον διὰ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, μένει ἔκτοτε ἄχρηστον καὶ πρόκειται (λέγουν) 'να κατεδαφισθῇ, ὡς ἔχον ἀνεπιπρόσθητον καὶ ἐπικειμένην τὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ θέαν ἐντὸς τοῦ σουλτανικοῦ ἀνακτόρου τοῦ Δολμὰ-μπαγτσέ.

Ἡ ὁδὸς ἐντεῦθεν, ὅλη ἁμαξιτὸς, φέρει πρὸς τὸν Βουγιοὺκ-δερὲν καὶ τὸ Βελιγράδιον, διερχομένη τὸ ὀροπέδιον Σισλὺ, τὸ Μασλὰκ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τὸ περίφημον

Λεβέντ-τσιφτλὶ,

ἀπέχον τοῦ Σταυροδρομίου διὰ πεζὸν μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν. Τὸ κατάστημα τοῦτο, κυρίως εἶδος ἀγροκηπίου, καθὼς δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομά 'του, εἶχε παραχωρηθῆ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-χαμμὴδ τῷ ὀνομαστῷ ναυάρχῳ Χασὰν-Πασσᾶ τῷ Τζεζαερλῆ (1), πρὸς ἐπινομὴν (ἀρ-

(1) Ὁ Χασὰν-Πασσᾶς, τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν εἰκόνα, φοροῦντος τὸ ἔνδυμα τῶν Λεβέντ, ἐγεννήθη ἐν Περσίᾳ, ὁπόθεν ἁρπαγεὶς, νέος ἔτι, ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπωλήθη εἴς τινα κάτοικον τῆς Ῥαιδεστοῦ. Φυγὼν δὲ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην, κἀκεῖθεν, στρατολογηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων, εἰς Ἀλγερίαν, προήχθη διὰ τῆς ἱκανότητός 'του, διορισθεὶς διοικητὴς ἐπαρχίας τινὸς τῆς Μαυριτανίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλούτη, ὅσα ἀπέκτησε, 'τὸν κατέστησαν ὕποπτον εἰς τὸ Διβάνι τοῦ Ἀλγερίου, ἠναγκάσθη 'να φύγῃ, ὅπως λυτρώσῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ. Αἰχμαλωτισθεὶς ὅμως ἐν τῷ διάπλῳ ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, διέτριψεν ἐν Μαδρίτῃ ἓξ ἔτη, κἀκεῖθεν σταλεὶς εἰς Νεάπολιν, ἀντηλλάχθη ἐκεῖ πρὸς ἄλλους χριστιανοὺς αἰχμαλώτους.

παλὺκ 2), καὶ ἐνταῦθα ἐρχόμενος ὁ Σουλτάνος οὗτος ἀπελάμβανε τὰς τῆς ἐξοχῆς τέρψεις εἰς τὰς πολυτελεστάτας ἑορτὰς τοῦ ναυάρχου 'του, ὅς τις, μεταβαλὼν αὐτὸ ἀπὸ λῃστηρίου εἰς τόπον διασκεδάσεως, κατέστησεν ἐν αὐτῷ καὶ φρουρὰν ἐκ στρατιωτῶν τοῦ ναυτικοῦ (Λεβέντ 3) πρὸς ἀσφάλειαν. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κιουτσοὺκ-Χουσεὴν-πασσᾶς 'τὸ εἶχε προσδιορίση εἰς κατασκευαστήριον τῶν ὅπλων τοῦ Νιζὰμ-τζεδὴδ, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν μηχανικοῦ τινος Ἰσπανοῦ, καὶ ἐκεῖ πρῶτον ἐγυμνάσθησαν οἱ νέοι τακτικοὶ στρατιῶται οὗτοι, 1200 μποσταντζῆδες, 4000 πυροβολισταὶ καὶ ἑκατοντάδες τινὲς ἱππέων. Κρημνισθὲν ὑπὸ τῶν ἐπαναστάντων Γενιτσάρων ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Σελὴμ, μετεποιήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ πάλιν εἰς ἀγροκήπιον, καὶ περιῆλθε τέλος εἰς τὴν κυριότητα τῆς Βασιλεομήτορος τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου.

Ἄλλη ὁδὸς, χωριζομένη τῆς πρὸς τὸν Μπουγιοὺκ-δερὲν, φέρει πρὸς τὰ Τατάβλα, περὶ αὐτὴν δὲ σχηματίζεται νέα συνοικία, ὑπὸ τὸ ὄνομα Παγκάρτι, καὶ περὶ αὐτὴν ὑψοῦται ἡ νεόδμητος τῶν Καθολικῶν ἐκκλησία, ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας, καὶ ὑπηρετουμένη ὑπὸ ἱερέων Κοσμικῶν, οὐ μακρὰν τοῦ Νοσοκομείου, ὅπερ ἄλλοτε, ὑπὸ τὸ ἀποτρόπαιον ὄνομα Ὁσπιτάλιον τῶν πανουκλιασμένων, ἐφαρμάκονεν ὅλην τὴν ἡδονὴν, ὅσην ᾐσθάνετό τις, ἀναπνέων τοῦ Βοσπόρου τὰς αὔρας, ἐπὶ τῆς κρηπῖδος τοῦ καφενείου, πρὸς ὃ ἤδη διευθυνόμεθα, ὅπως διαναπαύσωμεν πρὸς ὀλίγον τὸν ἀναγνώστην ἀπὸ τοῦ μακροῦ περιπάτου, τοῦ διὰ τῶν πολυόχλων καὶ σκολιῶν στενωπῶν τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου.

Ἀπὸ τοῦ τερπνοτάτου ὀροπεδίου τούτου, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέρμα τοῦ συνήθους περιπάτου τοῦ Πέραν, καταφαίνεται πρὸς ἀνατολὰς ὅλη τοῦ Δολμὰ-μπαγτσὲ ἡ κοιλὰς, εἰς τὴν ὁποίαν κατέρχεταί τις ἢ διὰ τῆς ἠρεμαίας

Διαβὰς δὲ ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως εἰς Γαλλίαν, κἀκεῖθεν εἰς ΚΠ, ἐξέθηκεν εἰς τὸν τότε βεζίρην Ῥαγγὶμπ-πασσᾶν τὰ καθ' ἑαυτὸν, καὶ προσέφερε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς 'του εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Ῥαγγὶμπ, λαβὼν πληροφορίας καλὰς περὶ τοῦ Χασὰν ἐκ τοῦ Ἀλγερίου, 'τὸν διώρισε τῷ 1764 πλοίαρχον πολεμικοῦ τινος πλοίου. Γνωστὸν εἶνε πῶς διεκρίθη ἐν τῇ κατὰ τὸν Τσεσμὲν ναυμαχίᾳ τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1770, συμπλακεὶς μετὰ τοῦ διοικουμένου ὑπ' αὐτοῦ πλοίου πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Σπιριδὼφ διοικούμενον Ῥωσσικὸν, καὶ πῶς, ἀμφοτέρων πυρποληθέντων, διεσώθη κολυμβῶν· πῶς προήχθη μετὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Ναυάρχου· πῶς ἀνεκτήσατο τὴν Λῆμνον ἀπὸ τῶν Ῥώσσων· πῶς κατετρόπωσε τοὺς ἀποστάτας τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἀντετάχθη εἰς τὰς προόδους τῶν Ῥώσσων ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Καταντήσας τέλος μέγας Βεζίρης, ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης ἤδη, καὶ εἶν' ὑποψία ὅτι 'τὸν ἐφαρμάκωσαν. Ἐπελέγετο δὲ ὑπὸ τῶν συγχρόνων 'του Γραικῶν Μουστάκας, διὰ τὸν μεγάλον 'του μύστακα, καὶ παρηκολουθεῖτο κατ' ἀρχὰς τῆς προαγωγῆς 'του ὑπὸ λέοντος τιθασοῦ, ὃν ἠναγκάσθη 'να φονεύσῃ αὐτοχειρὶ, ἐμπήξαντά ποτέ, ὑπὸ ζηλοτυπίας, τοὺς ὄνυχάς του εἰς τὸν μηρόν 'του. 2) Ἴδε περίεργόν τι περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῷ Γ' Μέρει. (3) Ἡ λέξις εἶν' ἐσχηματισμένη ἀπὸ τοῦ Λεβαντῖνος, ὄνομα, ὅπερ ἔδιδον αἱ ναυτικαὶ τῆς Μεσογείου δυνάμεις εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς (Levante) ἐν γένει καὶ τῆς Ἑλλάδος ἰδίως στρατολογουμένους ἀνδρείους ναύτας.

καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀκινδύνου ὁδοῦ τοῦ κυπαρισσῶνος, ἢ διὰ τῆς ἑτέρας, τῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμὰς νεκροταφείου τῶν Ἀρμενίων, καὶ διατρεχούσης τὴν τοῦ ὀροπεδίου ῥάχιν· τῆς δὲ κοιλάδος τὰ κράσπεδα περικοσμοῦσι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμὰ-μπαγτσὲ καὶ τοῦ Μπεσὶκ-δὰς, τῶν ὁποίων τὰ λευκωπὰ καὶ λεπτοφυῆ πυραμίδια ζωγραφίζονται, ὡς ἐπὶ πολυτελοῦς δακτυλιολίθου, ἐπὶ τῶν κυανῶν τοῦ Βοσπόρου ὑδάτων, ὅς τις, κλειόμενος ὑπὸ τῶν βουνῶν τῆς Ἀσίας, παρέχει ἔμφασιν κόλπου μᾶλλον ἢ λίμνης παρὰ πορθμοῦ.

Ἀλλ' ἐὰν ἀπὸ τῶν ἐν ἀπόψει ἀντικειμένων μεταφέρῃ τις τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀμέσως περὶ αὐτὸν, ὤ! τότε ἔχει ἄλλην αἰτίαν θαυμασμοῦ καὶ παρατηρήσεων. Διότι ἐντὸς τῆς περιωρισμένης ἐξέδρας ταύτης δύναται 'νὰ σπουδάσῃ, ἐὰν ὀλίγον τι ἔχῃ παρατηρητικὸν τὸ βλέμμα, τοὺς τύπους ὅλων τῶν τὴν ἐκλεκτὴν κοινωνίαν τοῦ Πέραν συγκροτουσῶν τάξεων. Καὶ πρῶτον πάντων θέλει 'τὸν προσηλώσῃ ἡ ποικιλία τῶν φυσιογνωμιῶν καὶ τῶν διαλέκτων. Ἐδῶ τρεῖς Ἀρμένιοι, τῶν ὁποίων τὴν καταγωγὴν προδίδει τὸ τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς φωνῆς ὑπότραχυ, ῥοφοῦντες τὸ νέκταρ τῆς Μόκκας, ἀναλύουσιν ἐντὸς τοῦ κερδοσκοπικοῦ 'των χοάνου ὅλας τῆς τραπεζιτικῆς καὶ] ἀργυραμοιβικῆς τὰς ὕλας. Τὸν διαβατικὸν αὐτῶν νοῦν 'δὲν διεκφεύγει, οὔτε τῶν νομισμάτων ἡ ἰσορροπία, οὔτε τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν αἱ ἐπιχειρήσεις, οὔτε τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι τῶν νέων ἐργοστασίων, οὔτε τῶν πολυταλάντων αὐτοκρατορικῶν κτιρίων αἱ ἐργολαβίαι· γνωρίζουσιν ἀκριβῶς πόσον ἀφῆκαν ἐφέτος κέρδος οἱ μουκατάδες τῆς Προύσης ἢ τοῦ Σιβάζ, πόσον ὁ Φὲσ-χανὲς, πόσον ὁ Μπαρούτ-χανὲς, πόσον ἡ ἐπὶ τοῦ λιμένος γέφυρα· τίποτε τούτων 'δὲν 'τοὺς λανθάνει. Τέσσαρες ἄλλοι παρ' αὐτοὺς διαλέγονται γεγωνότερον, καὶ ἐκ τῆς φαιδρότητος τοῦ προσώπου 'των, ἐν ᾧ, ἀφίνοντες ἐκ διαλειμμάτων τὸ ὕδωρ τοῦ ναργκιλὲ 'των ἥσυχον, ἀπογεύονται μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου τοῦ πλησίον αὐτῶν cognac, εἰκάζω ὅτι τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ 'τοὺς ἀπασχολεῖ, πρέπει 'να 'ἦν' εὐφρόσυνον; εἶνε ὁ λόγος ἆρά γε περὶ κέρδους, περὶ . . . ἔρωτος; διότι περὶ πολιτικῆς ἢ φιλολογίας πάντως 'δὲν εἶνε. Τίποτε τούτων· ἀλλ' ἁπλῶς ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν διηγεῖται μετὰ χειρονομιῶν ἐκφραστικωτάτων, ὅτι ἐπέτυχε 'ν' ἀγοράσῃ μπαρμπούνια τρία εἰς τὴν ὀκᾶν· εἰς τῶν Λουκούλλων δὲ τοῦ ἔθνους τούτου τὴν γλῶσσαν τοῦτο σημαίνει ὅ,τι ἐσήμαινε τὸ Εὗρον εὗρον, εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀρχιμήδου. Παρέχει δύω Γραικοὶ, ἐκ τῶν μάλιστα διακεκριμένων ἐν τῷ ἐμπορικῷ κύκλῳ, στοιχηματίζουσιν ὅτι τὰ σιτάρια θέλουσιν ὑπερτιμηθῆ, ὅτι τὰ μετάξια 'δὲν θὰ ἔχουν ζήτησιν, ὅτι τὰ κολωνιακὰ προϊόντα εἶνε ξεπεσμένα, ἐν ᾧ πλησίον αὐτῶν ἄλλος κύκλος συζητεῖ τὰ πολιτικὰ τῆς ἡμέρας. Οἱ Ἰταλοὶ φιλονεικοῦσι διὰ τὸ Πεδεμόντιον, οἱ Πολωνοὶ διὰ τὸν πρίγκηπα

Κτσαρτορίσκην, οἱ Μολδοβλάχοι διὰ τὴν τῶν ἡγεμονιῶν ἕνωσιν· οἱ Γερμανοὶ παραβάλλουσι καὶ εὑρίσκουσι φεγγέγγυον τὸν ἐντόπιον ζῦθον πρὸς τὸν ἐπείσακτον. Λάλησον τώρα πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν καλλονῶν τοῦ πέριξ ὁρίζοντος ἢ τοῦ γαληνιῶντος ἐν ἀπόπτῳ Βοσπόρου, ἢ περὶ τῆς ποιήσεως τῆς ἑσπερινῆς τοῦ Ζεφύρου αὔρας, καὶ θέλουν σὲ ἀτενίσῃ ἔκθαμβοι, ὡς ἐὰν 'τοῖς ἐλάλεις Κινεζικά. Ἐν τούτοις τὰ βλέμματα ὅλων στρέφονται αἴφνης πρὸς ἓν σημεῖον· τί γέγονεν; ἡ τοῦ συρμοῦ ὡραιότης ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ λαμβάνει θέσιν παρὰ τοῖς μᾶλλον εὐνοουμένοις· πόσοι τῶν πέριξ νέων εὐδαιμονίζουσιν ἢ ζηλοτυποῦσι τοὺς εὐτυχεῖς θνητοὺς, παρὰ τοῖς ὁποίοις ηὐδόκησε 'να ἐνθρονισθῇ ἡ θεότης! Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ὡραιότητος ὁ λόγος, ὁμολογητέον ὅτι ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ τὸ ζήτημα, τίς τίνος ἐστὶ καλλίων, εἶνε δυσδιάλυτον, καθὼς ἐν κανισκίῳ ἀνθέων, καὶ τὸ ῥόδον, καὶ τὸ κρῖνον, καὶ ὁ νάρκισσος, καὶ ὁ ὑάκινθος, καὶ τὸ ἰάσμινον, καὶ τὸ λείριον ἀμφισβητοῦσι τὰ πρωτεῖα καὶ καθιστῶσι τὴν ἐκλογὴν δυσχερῆ· τοσαύτην καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ τύχη ἐπεδαψίλευσαν ἀφθονίαν θελγήτρων εἰς τὸ ὡραῖον τοῦ Πέραν φῦλον! Ἡ ὁμήγυρις ἐν τοσούτῳ διαλύεται, καὶ τὸ σημεῖον δίδουσιν αἱ Κυρίαι πρῶται· νεανίαι δέ τινες εὐπάρυφοι, ἐκ τῶν λεόντων τοῦ Πέραν, καλπάζουσιν ἔφιπποι παρὰ τὰ ἐπιστρέφοντα στίφη· ἡ δὲ ὁδὸς ἄρχεται βαθμηδὸν στενουμένη· ἡ τύρβη, ὁ ὠθισμὸς, ἡ βοὴ, καὶ πρὸ πάντων ἡ μοναδικὴ ἐκείνη εἰς τὸ εἶδός 'της λάσπη ὑποδέχονται τοὺς κατοίκους τοῦ προαστείου, ἑτοιμαζομένους οὐχ ἧττον 'να ἐπαναλάβωσι καὶ αὔριον τὰ αὐτά.

Μετ' αὐτῶν ἐπιστρέφοντες καὶ ἡμεῖς, ἀφ' οὗ εὐχηθῶμεν ταχυτέραν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ καθαριότητος τῆς πόλεως πολυμόρφων σχεδίων τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, λαμβάνομεν μίαν τῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καθόδων· καὶ, ἀφίνοντες ἐξ ἀριστερῶν τὸ Κουροὺ-δεσὲ, τὸ Ἀμπὸ-οὺλ-φαζὶλ-τζαμὶ, τὸ Φερούζ-ἀγᾶ-τζαμισὶ καὶ ἄλλα ἥττονος λόγου ἄξια κτίρια, εἴτε καταστήματα, εἴμεθα, μεθ' ἡμίσειαν ὥραν, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ

Τὸπ-χανὲ,

παρονομασθεῖσαν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα μεγίστου καὶ ὡραιοτάτου στρατῶνος τῶν πυροβολιστῶν, καὶ τῆς πρό τινων ἐτῶν παρεκτεινομένης, ὑποκάτωθεν μακρῶν καὶ κομψῶν στοῶν, κανονοστοιχίας, ἥτις, προσπίπτουσα πρώτη καὶ καταντικρὺ τῆς τοῦ Κόλπου εἰσόδου, προσέβαλεν εὐαρέστως τὴν ὅρασιν τῶν εἰσπλεόντων ἀπὸ τῆς Προποντίδος.

Οἱ παλαιοὶ στρατῶνες τοῦ Τὸπ-χανὲ ἐκτίσθησαν πρῶτον ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ διὰ τὸ, τότε συγχρόνως ὀργανισθὲν ἐπὶ τὸ κανονικώτερον, σῶμα τῶν πυροβολιστῶν, καὶ πιθανῶς ἐπέχουσι τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ Σουλτανικοῦ παλατίου Ἐμναμπὰδ, κτισθέντος τῷ 1724 ἐπὶ τῆς τοῦ Σαλῆ-μπαζὰρ

πλατείας, διὰ τὴν Σουλτάναν, σύζυγον τοῦ τότε Βεζίρη. Ἐντὸς δὲ τοῦ μεγάλου στρατῶνος, ὅπου ἔχει τὴν κατοικίαν καὶ τὰ γραφεῖά του ὁ τοῦ πυροβολικοῦ ἀρχηγὸς (τοπτσῆ-μπασης), εἶνε καὶ τὸ μέγα τῶν κανονίων χυτήριον, ἀπέχον ἑκατὸν βήματα τῆς θαλάσσης, καὶ διακρινόμενον διὰ τῶν πέντε θόλων του, κτίσματα ἀμφότερα τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου Μεχμὲδ ὁ Β' καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαγιαζὴδ εἶχον ἤδη μετασχηματίσῃ χριστιανικήν τινα ἐκκλησίαν καὶ μοναστήριον εἰς στρατῶνα καὶ κανονοχυτήριον. Τὸ πρῶτον τοῦτο κανονοχυτήριον, πυρποληθὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1723, ἐπὶ Ἀχμὲδ τοῦ Γ', προστεθέντος τότε, διὰ τὸ οἰκονομικώτερον, καὶ ἑνὸς χυτηρίου διὰ τὰ μικρὰ κανόνια (σαχχὺ-τὸπ), ἑνὸς κιοσκίου διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ μιᾶς ὀμβροδόχου (κινστέρνας), διὰ τὴν λειψυδρίαν τούτου τοῦ μέρους, μόλις θεραπευθεῖσαν τῷ 1749 δι' ὑδραγωγείου, μετοχετεύοντος, ὡς προείπομεν, τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸ Μπαγτσὲ-κιοὶ νέου Μπένδ διὰ τοῦ παρὰ τὴν Ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Πέραν ὑδρονομείου. Παρεκτὸς τοῦ κανονοχυτηρίου τούτου, ἀνοικοδομηθέντος πάλιν τῷ 1745, ᾠκοδόμηται παρὰ τὸν στρατῶνα τοῦτον καὶ ὁπλοποιεῖον (τυφὲγγ-χανὲ), ὅπου κατασκευάζονται 120 τυφέγγια τὴν ἡμέραν, καὶ ἀντικρὺ αὐτοῦ ἀποθήκη διὰ τὴν τοῦ πυροβολικοῦ ἀποσκευήν.

Ἡ πλατεῖα τοῦ Τὸπ-χανὲ περιωρίσθη εἰς πολὺ μικροτέρας διαστάσεις, ἀφ' οὗ μέρος αὐτῆς ἐπέσχε τὸ προειρημένον χυτήριον, καὶ μέρος τὸ τζαμίον Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον· ἐκ δὲ τοῦ ἐναπολιπομένου μέρους, τὸ μὲν πρὸς τὴν παραλίαν περιεχλείσθη διὰ κιγκλίδων, καὶ χρησιμεύει πρὸς γυμνασίαν τῶν πυροβολιστῶν, ἐκλιπούσης τῆς πρὸ αὐτοῦ προεχούσης ποτὲ μεγαλοπρεποῦς ἀποβάθρας, καὶ συνεκλελοιπότων καὶ τῶν ὡραίων δένδρων, ἅπερ ὑψοῦντό ποτε ἀναμέσον τῶν κανονίων, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνεῖται εἰς τοὺς ὀπωροπώλας καὶ λαχανοπώλας. Τὰ δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας κρηπῖδος στοιχηδὸν ἐστημένα λαμπρὰ κανόνια διασταυροῦνται μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ καταντικρὺ προβόλου τοῦ Τὸπ-καποῦ, ἀσφαλίζοντα τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, συνήθως δὲ χρησιμεύοντα πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ διὰ κανονοβολίας χαιρετισμοῦ, ὁσάκις πολεμικὸν πλοῖον χαιρετίσῃ τὴν τοῦ Σουλτάνου καθέδραν, ἀποκρινόμενα δι' ὀλιγωτέρου πάντοτε βολῶν ἀριθμοῦ, αὐτὰ καὶ ὄχι τὰ πρὸ τοῦ Σαραγίου.

Τὴν πλατεῖαν ταύτην περικοσμεῖ, ἐκ μὲν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν μέρους τὸ, κατ' ἐξοχὴν μέγα, τζαμίον τοῦ Τὸπ-χανὲ, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ κτίτορος αὐτοῦ, τοῦ περιφήμου ναυάρχου, Κχιλὶτζ-Ἀλῆ-πασσᾶ, ὅς τις, ἐξωμότης Γάλλος, τὸ κατ' ἀρχὰς, καθὰ λέγεται, καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὐλοὺτσ-Ἀλῆ-μπεης (διότι συνελήφθη ἡμίθνητος ὅθεν καὶ μετζομόρτος) ἐπὶ πειρατικοῦ (!) τινὸς πλοίου, παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις Ὀχχια-

λῆς, ὕψωσε τὴν ναυτικὴν τῶν Τουρκικῶν ὅπλων δόξαν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, κατορθώσας, μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ καταστροφὴν τῶν 7 Ὀκτωβρίου τοῦ 1571, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐσώθη μετὰ μέρους τοῦ στόλου, πολεμήσας γενναίως, καθὼς ὁ Τζεζαερλῆ-Χασὰν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Τσεσμὲ, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Ταχχὺρ-πασσᾶς ἀπὸ τῆς ἐν Ναβαρίνῳ, 'να συστήσῃ, ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους, ἄλλον στόλον ἰσχυρότερον καὶ πολυπληθέστερον τοῦ καταστραφέντος. Ὅθεν καὶ συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν μεγάλων τῆς Τουρκίας ναυάρχων, τοῦ Χαῖρ-οὐδ-δὶν, τοῦ Πιαλῆ, τοῦ Τζεζαερλῆ κλπ. Ἐτελειώθησαν δὲ, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν πλατεῖαν θύρας αὐτοῦ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν, αὐτό τε τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ προσηρτημένον αὐτῷ Ἰμαρέτιον καὶ τὸ λουτρὸν, τὸ καλούμενον Πασσᾶ-χαμαμὶ, τῷ 1580. Ὅλον δὲ τοῦτο τὸ μέρος, κλυζόμενον πρότερον ὑπὸ τῆς θαλάσσης, σχηματιζούσης ἐνταῦθα κόλπον (1), ἐγεμίσθη, κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Ναυστάθμῳ κρατουμένων χριστιανῶν δεσμίων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων, ἵνα μὴ καταλείπωσι κατὰ τὰς ἑορτὰς τὸ ἔργον 'των, διέταξε καὶ ᾠκοδομήθη παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ Γαλατικοῦ τείχους, τὴν τετραμμένην πρὸς τὸ τζαμίον, μία ἐκκλησία καὶ μερικαὶ οἰκίαι, καταστραφεῖσαι μετὰ ταῦτα ὑπὸ πυρκαϊᾶς, μόλις καταλιπούσης ἴχνη τινὰ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ. Διηγοῦνται δὲ ὅτι ἀνύψωσε τὰ θεμέλια τοῦ τζαμίου 'του μέχρι τῶν πρώτων θυρίδων ὑπὲρ τὴν γῆν ἐν μιᾷ νυκτὶ μόνῃ. Ὅτε δὲ τὸ πρωῒ, ἀνενεχθέντος τοῦ παραδόξου εἰς τὸν Σουλτάνον Σελὴμ τὸν Β', ἠρώτησεν οὗτος τὸν πασσᾶν, ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ἔργον 'δὲν ἦτον ἰδικόν 'του, ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσιν αἰχμαλώτων τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὅτι διὰ τούτου ἠθέλησε μόνον ν' ἀποδείξῃ ὁποίαν δύναμιν ἔχει ὁ αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ οἱ δοῦλοί 'του οἰκοδομοῦσιν εἰς μίαν νύκτα τοιοῦτο κτίριον.

Τὸ τζαμίον τοῦτο διακρίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὸ πολύφωτόν 'του, διότι αἱ μεγάλαι αὐτοῦ θυρίδες ἐπέχουσιν ὅλον αὐτοῦ ἑκατέρωθεν τὸν τοῖχον. Ἔσωθεν δὲ αὐτοῦ ἀναγινώσκεται, καίτοι ἐπικεχαυμένος, ὕπερθεν τῶν θυρίδων, γεγραμμένος διὰ λευκῶν γραμμάτων ἐπὶ κυανοῦ ἐδάφους, συγκειμένου ἐκ Περσικοῦ ἀργιλλοπλάστου (Φαβεντιανοῦ), τοῦ καλουμένου Κασσὶ (2), ὁ ἑξηκοστὸς ἕβδομος σουρᾶς τοῦ Κουρ-ἄν, ὁ ἐπιγραφόμενος

(1) Τὸ μετὰ μικρὸν μνημονευθησόμενον Παλινόρμεον. (2) Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ Φαβεντιανοῦ (Fayence) παρωνομάσθη ἀπὸ τῆς Περσικῆς πόλεως Κασσὰν, ὅπου κατεσκευάζετο ἀνέκαθεν ἐντελέστατον. Σουλτὰν-Σελὴμ δὲ τοῦ Α', μεταστήσαντος μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Τεμπρὶζ τοὺς ἐργάτας τοῦ Κασσὰν, Τεμπρὶζ καὶ Ἐρδεμπὶλ εἰς Νίκαιαν, συστησάμενοι οὗτοι ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τὴν λίμνην ἰδιαίτερον ἐργοστάσιον, ἐπρομήθευον τὰ τζαμία τῆς ΚΠ καὶ ἄλλων βασιλικῶν οἰκοδομημάτων διὰ τῶν ὡραιοτάτων ἐκείνων ἀργιλοπλάστων, τῶν καλουμένων Τεινὶ-Ἰζνὶκ, ἄχρις ὅτου ἐξέπεσε καὶ ἐχάθη ἡ τέχνη αὕτη, μετοικισθέντων τῶν τεχνιτῶν τῷ 1724 εἰς τὰ κατώγεια τοῦ Τεκὺρ-σαραγίου, ὅπου, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ', ᾤχοντο ἀπολόμενοι.

Μοὺλκ (βασίλειον), ἔργον τοῦ ὀνομαστοῦ καλλιγράφου Δεμιρτζῆ-κουλοῦ (1)-Ἐλχὰτζ-Ἰουσοὺφ, μαθητοῦ τοῦ Καρᾶ-Χισαρῆ, ταφέντος ἐν τῷ καταντικρὺ ἡσυχαστηρίῳ, τῷ καλουμένῳ Καραμπὰσσ-τεκκεσῆ, ἀπὸ τοῦ κτίτορος Καραμπὰσσ-Μπὲν-Κορκοὺδμπεη, τοῦ ἀρχιευνούχου. Ἔξωθεν δὲ, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ, εἶνε ὁ τάφος τοῦ κτίτορος, λέγοντος πρὸς τοὺς Τούρκους διὰ τῆς τροπικῆς αὐτῶν γλώσσης ὅτι, « χαλαρωθείσης τῆς » νευρᾶς τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἡλικίας, κυρτωθεὶς καὶ αὐτὸς, καθὼς » τὸ ἐνταῦθα ἀναρτηθὲν αὐτοῦ τόξον, ὅπερ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ σπάθης ἀνέ» θετο προσαρτήσας εἰς οὐρανὸν, ἐπέβη τῷ μονοξύλῳ τοῦ νεκροκραββάτου » σκαφιδίῳ, καὶ ἀναπαύεται ἤδη ὑπὸ τὴν γῆν, ἣν οὐδέποτε σχεδὸν ἐπὶ » τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπάτησε (2) ».

Ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους, τοῦ πρὸς βορρᾶν, καταχοσμεῖ τὴν ὡραίαν τοῦ Τὸπ-χανὲ πλατεῖαν τὸ, μικρότερον μὲν, ἀλλὰ πολὺ γλαφυρώτερον καὶ πολυτελέστερον, τζαμίον Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β', ἀνυψοῦν τὸν μολυβδοσκέπαστον αὐτοῦ θόλον, περιεζωσμένον ὑπὸ σειρᾶς θυρίδων, ἐν μέσῳ τεσσάρων καμαρωτῶν ὑψηλῶν μετώπων, ὧν ἑκάστη γωνία καταλήγει, καθὼς καὶ ὁ μέσος θόλος, εἰς χρυσῆν ἡμισέληνον. Οἱ δὲ μιναρέδες αὐτοῦ, δύω τὸν ἀριθμὸν, σωληνωτοὶ (ῥαβδωτοὶ) εἰς εἶδος στηλῶν ἀρχαίων, φημίζονται ὡς οἱ γλαφυρώτεροι τῶν ἐν ΚΠ, καὶ ἀναφέρονται ὡς ἀρχέτυπα τῆς νεωτέρας Τουρκικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κατὰ μίμησιν τῶν ὁποίων ἐσχηματίσθησαν καὶ ὅλοι οἱ τῶν κτισθέντων ἔκτοτε τζεαμίων. Ἀλλ' ἐν τῷ τζεαμίῳ τούτῳ, οἰκοδομηθέντι ἐνταῦθα δι' ἔλλειψιν, ὡς προείπομεν, ἀναλόγου γηπέδου ἐντὸς τῆς πόλεως, δὲν εἶνε καὶ ὁ τάφος τοῦ κτίτορος, καθὼς οὔτε ὁ τοῦ Σουλτὰν-Χαμμὴδ εἰς τὴν Σταύρωσιν, οὔτε ὁ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ εἰς τὸ Σκούταρι· διότι οἱ αὐτοκράτορες τῶν Ὀθωμανῶν διατηροῦσι, φαίνεται, τὴν συνήθειαν, ἥτις, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον, ἤρχισε τηρουμένη ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸ « μὴ δεῖν » ἔξωθεν τῆς πόλεως τὰ τῶν βασιλέων σώματα ἀποκομίζεσθαι ».

Ἀλλ' ἐκεῖν', ὅπερ προσήλονεν ἄλλοτε τὴν ὅρασιν ἐπὶ τῆς πλατείας ταύτης, εἶνε ἡ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑψουμένη μεγαλοπρεπεστάτη καὶ περικαλλὴς κρήνη, ἐφάμιλλος τῆς ἐνώπιον τῆς Μεγάλης τοῦ Σαραγίου πύλης (3). Τὸ ὡραιότατον τοῦτο κτίριον, τὸ ὁποῖον, θεωρούμενον τέως ὡς τὸ χαριέστερον ἀριστούργημα τῆς Ἀσιατικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀπέβαλε πρό τινων ἐτῶν τὴν Σινικὴν αὐτοῦ παρωροφίδα, καὶ μετ' αὐτῆς πᾶν εἴτι εἶχε θελκτικὸν καὶ λαμπρὸν, ἐκτίσθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1609 ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Α', ἀνῳκοδομήθη δὲ τῷ 1733 ἢ 1732 ὑπὸ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ

(1) Ὡς διαγαγὼν δηλονότι τὸν πλεῖστον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐν δὲ τῇ ξηρᾷ περικατῶν ἀείποτε ἔφιππος. (2) Διότι ἦτον ἀπελεύθερος σιδηρουργοῦ τινος ἐκ τῶν ἐργαζομένων ἐν τῷ κανονοχυτηρίῳ τοῦ Τὸπ-χανέ. (3) Ἴδε σελ. 152 τοῦ Α'. Μέρους.

τοῦ Α', καὶ ἀποτελεῖ τετράγωνον ἀκριβὲς, τοῦ ὁποίου ἑκάστη πλευρὰ ἔχει 25 ποδῶν πλάτος καὶ ἄλλο τόσον ὕψος. Οἱ δὲ τοῖχοί 'του εἶνε κεκαλυμμένοι κατ' ὀρθομαρμάρωσιν διὰ κυανοῦ (λαζουρίου), φεγγίτου, γρανίτου, πορφυροῦ καὶ ἀλαβαστρίτου λίθου. Ἡ δὲ κομψοτάτη ποτὲ Κινεζικὴ ἢ Ἀραβικὴ αὐτοῦ στέγη, περισκέπουσα αὐτὸ ἐν εἴδει κεφαλῆς ἀμανίτου ἢ Ἰαπονικοῦ σκιαδίου, ἣν πρῶτον μὲν κατεχρύσωσαν καὶ ἔβαψαν ἀπειροκάλως δι' ἀνθηρῶν χρωμάτων, εἶτα δὲ καὶ ἀφεῖλον ὁλοτελῶς, ἀντικαταστήσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ περιτρέχοντος σήμερον ἀχαρίτως τὸ κτίριον σιδηροῦ κιγκλιδώματος ἐκείνου, προεῖχε πεντεκαίδεκα πόδας καὶ ἓξ δακτύλους τῶν τοίχων, καὶ ἀπετέλει μεγαλοπρεπέστατον γείσωμα καὶ σκέπην ἐνταῦθα εὐρυτάτην διὰ τοὺς ὑδρευομένους ἢ θρησκευτικῶς ἁγνιζομένους. Τὴν κρήνην ταύτην, ἣν ἀπαθανάτισε καὶ ὁ Λαμαρτῖνος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν περιηγήσει 'του, 'δὲν δύναταί τις 'να ἀνεύρῃ τοιαύτην πλέον, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ ὡραῖα Ἀγγλικὰ χαλκογραφήματα τοῦ Melling.

Ἐπὶ τῆς πολυόχλου ταύτης πλατείας 'δὲν βλέπει τις εἰμὴ Τούρκους μόνον, καί τινας ἐπισήμους Εὐρωπαίους, οἵτινες προτιμῶσι τὴν πρὸ αὐτῆς προέχουσαν ἀποβάθραν, καθὼς καὶ τὴν ἐντεῦθεν εἰς τὸ Σταυροδρόμιον ἄνοδον, ὡς ὁμαλωτέραν, πλησιεστέραν καὶ καθαριωτέραν τῆς διὰ τοῦ Γαλατᾶ, ἣν ἀναγκάζονται 'να ἀναιβοκαταβαίνωσιν οἱ θύοντες εἰς τὸν Ἐμπολαῖον ἢ Κερδῷον Ἑρμῆν. Μεμακρυμένη τοῦ κέντρου τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ἐμπορίου, 'δὲν ἑλκύει εἰς ἑαυτὴν οὔτε τοὺς Χριστιανοὺς οὔτε τοὺς Ἰουδαίους, ἐμφιλοχωροῦντας συνήθως ὅπου 'τοὺς προσκαλεῖ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Ὡς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅμως, ἐκ τοὐναντίου, ὁ Τὸπ-χανὲς ἔχει θρησκευτικὰ θέλγητρα, διότι, παρὰ τὰ προειρημένα δύο τζαμία, ἀριθμοῦνται ἐντὸς καὶ πέριξ αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἡνωμένων δύο προαστείων ἄχρι Δολμᾶ-μπαγτσὲ, ἄλλα 36 εὐκτήρια, ὧν τὰ 9 μόνον τζαμία, τὰ δὲ λοιπὰ μεςζίδια, καὶ τούτων κυριώτερα τὸ Τοπτσῆ-Ὀδαλάρη-μεςζῆτι, κτίσμα τοῦ Τοπτζῆ-μπασῆ Ἐλ-χὰτζ-Ἀλῆ-ἀγᾶ, κτίσαντός πλησίον αὐτοῦ τῷ 1675 εἴκοσι διαιτήματα διὰ τοὺς ἐγγάμους πυροβολιςὰς, τὸ Τσαοὺς-μπασῆ-τζαμισὶ, τὸ Δέφθερδὰρ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ Ἐμπ-ουλ-φάζλ Μεχμὲδ-ἐφένδη, υἱοῦ τοῦ ἱςορικοῦ Ἰδρὶς, ὅς τις ἐπεξέτεινε τὴν ἱςορίαν τοῦ πατρός 'του μέχρι τῆς βασιλείας Σελὴμ τοῦ Α', τὸ Τὸμτσὸμ-μεςτζῆτὶ ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστοῦ Ἰμάμη, περὶ οὗ πολλὰ θρυλλοῦνται παρὰ τοῖς τῶν Ὀθωμανῶν βιογράφοις, τὸ Τσουκοὺρ-τζουμὰ-τζαμισὶ, κτίσμα τοῦ Μουφτῆ Μολλᾶ-Μεχμὲδ Φεναρῆ, ἀποθανόντος τῷ 1547, τὸ Καδρὶ-χανὲ-μεστζῆτὶ, μεταποιηθὲν εἰς τεκκὲν τῶν δερβίσων Καδρῆ ἀπὸ ἐκκλησίας, τὸ Σακᾶ-μπασῆ-μεστζῆτὶ, καταντικρὺ τοῦ Τεκκὲ τῶν Δερβίσων Γκιουλσσενὶ, τελειωθὲν τῷ 1590, τὸ Σόρμα-γκὶρ-μεστζητὶ, κτισθὲν τῷ 1719, τὸ Σελημὲ-χχαδὺν-

-μεστζητί, ἐν τῇ τοῦ Φυντυχλῆ κοιλάδι, κτίσμα μιᾶς τῶν γυναικῶν τοῦ Κγιλίτζ-Ἀλῆ, ἀποθανούσης ἐπὶ τοῦ στόλου ἐν καιρῷ ἐκστρατείας, τὸ Τζιζμετζιλὲρ-τεκκεσὶ-μεστζητί, κτισθὲν τῷ 1498, εἰς οὗ τινος τὴν πλησίον κρήνην ὁ μέγας βεζίρης Νουχζαδὲ-Ἀλῆ-πασσᾶς μετωχέτευσε τὸ ὕδωρ τοῦ Τοπ-χανὲ, ὁ δὲ ποιητὴς Βεχμπῆ συνέταξε τὴν ἐπ' αὐτῆς στιχηρὰν ἐπιγραφὴν μετὰ χρονογράμματος, κτλπ. κτλπ.

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον τῶν ἀντικειμένων, ὅσα προσηλοῦσι τὴν ὅρασιν τοῦ θεωροῦντος ἀπὸ τῆς θαλάσσης τὸν τοῦ Τὸπ-χανὲ ὁρίζοντα, εἶνε τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πρὸς ἄρκτον λόφου γραφικώτατα ὑψούμενον

Τζιχανγκὶρ-τζαμισί.

Τὸ διὰ τὴν θέσιν 'του περίοπτον τοῦτο τέμενος ἐκτίσθη τῷ 1553 ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, εἰς μνήμην τοῦ, πρὸ δεκαετίας ἀποθανόντος ἐν Χαλεπίῳ, ὅπου διέμενεν ὡς μπεϊλὲρ-μπεης, φιλτάτου αὐτῷ υἱοῦ Τζιχὰν-Γκὶρ (1), τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα κεῖται ἐν τῷ ἐν ΚΠ τζαμίῳ, τῷ καλουμένῳ Σὰχ-ζαδὲ, πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ 'του Μεχμέδ. Ὁ φιλάσθενος μὲν καὶ ἀνάπηρος, πνευματωδέστατος δὲ οὗτος βασιλόπαις, ἦν ἡ χαριεστέρα τοῦ Σουλεϊμὰν διασκέδασις, τερπομένου διὰ τῶν εὐφυῶν ἀποκρίσεών 'του· φονευθέντος δὲ τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1553, παρὰ τὴν ἐν Πόντῳ Ἡράκλειαν (Ἀρχελαΐδα), τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσταφᾶ, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός 'των, καὶ διὰ τῶν σκευωριῶν τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Ῥουστὲμ-πασᾶ, ὑποκινουμένου ὑπὸ τῆς πενθερᾶς 'του, τῆς Σουλτάνης Χουῤῥὲμ, μητρὸς τοῦ βασιλόπαιδος Σελὴμ, ὁ εὐαίσθητος οὗτος νέος 'δὲν ἠδυνήθη 'να ἐπιζήσῃ, καὶ 'τὸν παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον. Τὸ τζαμίον τοῦτο, πυρποληθὲν τῷ 1764, ἀνῳκοδομήθη ἔπειτα εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ σχῆμα.

Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου τούτου, προεκτεινομένου ἐν εἴδει ἀκρωτηρίου, συνῴκισται τὸ προάστειον

Σαλῆ-μπαζὰρ,

τὸ **Αἰάντειον** τοῦ Διονυσίου, κληθὲν ἀπὸ Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, ὃν ἐσέβοντο, κατά τινα χρησμὸν, ὡς γείτονα αὐτῶν ἥρωα, οἱ Μεγαρεῖς, καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ Βυζάντιοι, ἑορτάζοντες εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ τὰ Αἰάντεια.

» Τὸ δὲ προπίπτον ἐντεῦθεν κρημνῶδες πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπου νῦν τὸ τζαμὶ τοῦ Σαλῆ-μπαζὰρ, ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, **Παλινόρμιον**· διότι, λύσαντες ἀπ' αὐτοῦ οἱ τῆς ἀποικίας ἡγεμόνες, πά-

(1) Δηλ. Ἄτλαντος Σφαιροφόρου. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω κατ' εὐφημισμὸν ὑπὸ τοῦ πατρός 'του, διότι ἦτον κυφός.

λιν ὡρμίσαντο ἐν αὐτῷ, ποδίσαντες, ὡς φαίνεται, διὰ τὸν ἄνεμον. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τοῦ Μετώπου, ἐκολποῦτο, καθὼς φαίνεται, ἡ ἀκτὴ, συγχωσθεῖσα καὶ ἰσοπεδωθεῖσα ἔπειτα, πρὸς σχηματισμὸν τῆς τοῦ Τὸπ-χανὲ πλατείας.

Ἡ δὲ ἄκρα αὕτη ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου Τοῦ Σπαντονῆ, ἣν ὁ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνης, ὡς ἀντικρύζουσαν τῷ Σαράϊ-μπουρνοῦ, μετεποίησε πᾶσαν εἰς περιβόλιον, τοῦτο μὲν ἵνα ἔχῃ λόφον ἀειθαλῆ ὑπ' ὄψιν τοῦ Σαραγίου, τοῦτο δὲ ὅπως ἀποκλείσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ θέαν εἰς τὰ τοῦ Σαραγίου ἄδυτα. Ἐνταῦθα ᾠκοδομήσατο παλάτιον ὁ Δαμὰτ-Ἠβραὴμ-πασσᾶς, ἐπονομασθὲν Ἐμν-ἀμπὰδ (ἀσφαλείας οἰκητήριον), ἴσως ἐκεῖ ὅπου ἐκτίσθησαν ἐφ' ἡμῶν τὰ περικαλλῆ ἀνάκτορα τῶν Σουλτανίδων ἀνεψιῶν τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος καὶ ἐκεῖ ὅπου καὶ ἐπὶ Σουλτὰν Μαχμοὺδ τοῦ Α' ᾠκοδόμητο παλάτιον, καλούμενον Νεσσὰτ-Ἀμπὰδ (εὐθυμίας οἶκος)· ὄπισθεν δὲ τοῦ παλατίου τούτου, ἡ σύζυγος τοῦ βεζίρου, Φατμὰ-Σουλτάνα, ἀνῳκοδόμησε τῷ 1727 τὸ τζαμίον τοῦ Πιρὶ-ἀγᾶ.

Ἐδῶ ἔκειτο πιθανῶς ὁ ναὸς Τῶν Ἁγίων Μακκαβαίων, ὑφιστάμενος ἔτι, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικὸν, τῷ ιδ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας Ἡρακλείου τοῦ Α', καὶ κτισθεὶς μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀργυροπόλει τὰς συνάξεις ποιουμένων Χριστιανῶν πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου, Ἀθηνοδώρου ἤδη τοῦ μετὰ Πολύκαρπον ἢ Φήλικα ἐπισκοποῦντος αὐτῶν τῷ 137-141, φευγόντων τὴν ἐκεῖσε ὄχλησιν τῶν πολλῶν καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων, ἀνακτισθεὶς δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον καὶ εἰς σχῆμα σταυροειδὲς ὑπὸ Κωνσταντίνου, θέλοντος ἵνα κατατεθῇ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ θάνατον ἐν αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τινες τῶν συνόντων αὐτῷ συνεβούλευσαν ὅτι τὰ σώματα τῶν βασιλέων 'δὲν πρέπει 'να θάπτωνται ἔξω τῆς πόλεως, εἰς ταφὴν μὲν ἑαυτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν προσδιώρισεν ἄλλο τέμενος, τὸν δὲ οἰκοδομηθέντα ναὸν καθιέρωσε τοῖς ἐν τῷ Νόμῳ Ἑπτὰ παισὶ καὶ τῷ ἱερεῖ Ἐλεαζάρῳ. Ἐπελέγετο δὲ ἔκπαλαι Ἡ ἐπὶ Ἐλαίας ἐκκλησία, ἢ διὰ τὸν περὶ αὐτὴν ἐλαιῶνα, ἢ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τοῦ πρώτου ἐπισκόπου τοῦ Βυζαντίου, φυτευθεῖσαν ἐπὶ τῇ κτίσει τῆς ἐκκλησίας ἐλαίαν (1). Πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦλθον χίλιοι ἐκ τῶν πολιορκούντων τῷ 625-626 τὴν ΚΠ Ἀβάρων, καὶ ἐγνωστοποίησαν διὰ πυρῶν τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν τοῖς ἀντιπέραν ἐν Χρυσουπόλει ἐστρατοπεδευμένοις Πέρσαις.

Ἐνταῦθα που τοποθετητέον καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου (ἐὰν 'δὲν ἦν ὁ αὐτὸς τῷ τῶν Μακκαβαίων), μέχρι τοῦ ὁποίου ὡρμίσαντο, κατὰ τὸν Φραντζῆν, ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας, αἱ ἐκ τῆς Ἑώων περαίας

(1) Παράβαλε ταῦτα πρὸς τὰ περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ τοῦ Βοσπόρου παραλίᾳ Ἐλαίας, τῆς ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Σταύρωσιν ἀκρωτηρίου Ζεϊτὺν-μπουρνοῦ, ἐν δέοντι ῥηθησόμενα.

ἐλθοῦσαι Τουρκικαὶ τριήρεις, ἐπισχοῦσαι πᾶν τὸ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου μέχρις ὀλίγον τι κατωτέρω τοῦ Διπλοῦ Κίονος διάστημα.

Κατὰ μῆκος δὲ τῆς παρατεινούσης τὸ τζαμίον τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ λεωφόρου, παρὰ τὴν ὁποίαν γίνεται κάθε τρίτην (σαλῆ) ἡ ἀγορά, ἀφ' ἧς ὠνομάσθη καὶ τὸ προάστειον, πηλοπλαστοῦνται καὶ τὰ χοάνια (λουλάδες), εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων διατηρεῖ ἀκμὴν ἡ βαθμηδὸν ἐκλείπουσα Τουρκικὴ βιομηχανία ὑπεροχήν τινα ἐπὶ τοῦ συναγωνισμοῦ τῆς Εὐρώπης.

Δι' αὐτῆς δὲ συνέχεται πρὸς τὸ προάστειον Τὸπ-χανὲ, τὸ τοῦ

Φυντιχλῆ,

ἡ ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀργυρούπολις, ὀφείλουσα τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῆς εἰς τὴν περὶ τὰ ὀνόματα τῶν τόπων φιλοκαλίαν τοῦ ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου ἀκμάσαντος πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικοῦ, ὅς τις μετωνόμασε καὶ τὰ Θεραπεῖα. »Κατιδὼν γὰρ, λέγει ὁ Σω»κράτης, τὸν καταντικρὺ Χρυσοπόλεως ἐν ἀρχῇ τοῦ Βοσπόρου κείμενον »τόπον, εὐτερπῆ τυγχάνοντα, πρέπειν ἔφη τοῦτον Ἀργυρόπολιν ὀνομάζε»σθαι. Καὶ ῥηθεὶς ὁ λόγος, εὐθὺς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκράτυνεν«. »Ἐν Ἀργυροπόλει, μεταβὰς ἀπὸ Βυζαντίου, διὰ τὸ ζητεῖσθαι ὑπὸ Ζευξίππου τοῦ τυραννοῦντος τὸ τηνικάδε τῶν Βυζαντίων, διετῆ χρόνον συνῆγε, πολλοὺς ἐπισπόμενος πίστει τῇ εἰς Χριστὸν, Ἀνδρέας ὁ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος, καὶ θυσιαστήριον τῷ τόπῳ ἐδράσας, καὶ τὸν Ἀπόστολον Στάχυν ἐκεῖσε χειροτονήσας ἐπίσκοπον, εἰς Σινώπην ἀπαίρει«. Ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τούτῳ τοῦ Ἀποστόλου τὰς συνάξεις ἐποιοῦντο ἐπὶ ἑκατὸν μετὰ ταῦτα ἔτη καὶ οἱ τοῦ ἱεροῦ Στάχυος διάδοχοι, μέχρις ὅτου Ἀθηνόδωρος, ὁ μετὰ Πολύκαρπον, ἑτέραν ἐκκλησίαν ἀνέστησεν ἐσωτέρω τοῦ Κόλπου, ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐλαίᾳ, καθὰ προείπομεν.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα ἔμεινεν εἰς αὐτὸ ἀπό τινος ὑπερπλούτου Τούρκου, Γιουμρουκτσῆ-Χουσεὶν-ἀγᾶ, Φυντιχλῆ τὸ ἐπώνυμον, ἴσως διὰ τὸ πλῆθος τῶν φλωρίων 'του (φυντὺκ-ἀλτινῦ), ὅς τις, ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', κατοικῶν ἐνταῦθα, καταντικρὺ τοῦ Σαραγίου, ὑπεδέχετο καθ' ἑβδομάδα σχεδὸν τὸν Σουλτάνον, ἐρχόμενον καὶ διασκεδάζοντα περὶ τὴν ἁλείαν ἀπὸ τῶν μεγάλαις δαπάναις οἰκοδομηθέντων πρὸς τοῦτο καὶ προεχόντων εἰς τὸ πέλαγος κιοσκίων τῆς οἰκίας 'του. Τὰ δὲ ἁλιευόμενα ὀψάρια ἐστέλλοντο, ὡς δεῖγμα μεγίστης εὐνοίας, εἰς διαφόρους τῶν μεγιστάνων, ὑποχρεωμένους 'να πληρόνωσιν εἰς τὸν κομιστὴν, εἰ μὲν ἦτον ἁπλοῦς καπουτζῆ-μπασης, 500 γρόσια, εἰ δὲ τσοχαδὰρ-ἀγᾶς, 2500. Ὁ εὐνοούμενος οὗτος ἐθυσιάσθη ἔπειτα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σουλτάνου τούτου στάσιν τῶν Γενιτσάρων, ὡς συνένοχος δῆθεν τῶν καταχρήσεων τοῦ Βεζίρη καὶ Δεφθερδάρη, θυσιασθέντων συγχρόνως.

Καὶ τὰ τρία ταῦτα προάστεια, συνεχόμενα, καθὼς εἴπομεν, μετ' ἀλλήλων, καὶ ἀποτελοῦντα ἓν μόνον, ὑψούμενον ἀμφιθεατροειδῶς καὶ καταλῆγον εἰς τὸ μέγα Ταφεῖον τοῦ Πέραν, τῶν κυπαρίσσων τοῦ ὁποίου ἡ σκυθρωπὴ δενδροστοιχία περιγράφει ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν τὸν τοῦ Γαλατᾶ λόφον, συνωκίσθησαν κατ' ἀρχὰς, ἀποκλειστικῶς σχεδὸν, ὑπὸ Ἀβασγῶν καὶ ἄλλων μετοίκων τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου, τῶν περὶ τὴν Σινώπην, Ἀμινσὸν, Ἡράκλειαν καὶ Ἀμάσειαν, κατοικησάντων ἰδίως τὰς συνοικίας Τζιχὰν-γκὶρ, Ἀγιὰζ-πασσᾶ καὶ Τσαοὺσ-μπαση (1). Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Ἀβασγίας κατ' ἔτος ἤρχετο φόρος παίδων εἰς τὴν ΚΠ, καὶ ἐγέμιζον τὰ χαρέμια τοῦ Βεζίρη καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων, ὧν πολλοὶ διέπρεψαν καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ τῆς Τουρκίας, ἐν οἷς οἱ ὀνομαστοὶ βεζίραι Σιγιαβοὺσ-πασᾶς (1584) καὶ Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶς (1650), διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλοπρασίας καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ Γεσὶρ-μπαζὰρ (2), οἱ μετερχόμενοι τὸ ἐμπόριον τοῦτο μετέφερον ἐνταῦθα τὰ καταστήματά των, διατηροῦντες τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, οὐχὶ πλέον ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκανδάλου, ἀλλ' ἐν οἰκήμασιν ἰδιωτικοῖς, καὶ ἔχοντες τακτικοὺς μεσίτας, οἵτινες προσάγουσιν αὐτοῖς τοὺς ἀγοραστὰς, καὶ μάλιστα τὰς προμηθευτρίας τῶν Τουρκικῶν χαρεμίων.

Τῶν δὲ ἀσκητηρίων τοῦ Τὸπ-χανὲ τὰ ἀξιοθεατώτερα εἶνε τὸ τοῦ Τζιχὰν-γκὶρ, τὸ τοῦ Τσαοὺσ-μπαση, ἀμφότερα παρὰ τὰ ὁμώνυμα αὐτῶν τζαμία, καὶ τρίτον τὸ τοῦ Ἀμπδ-οὺλ-Καδὶρ Ἀλ-γιλανῆ, ἀρχηγοῦ τῶν Δερβίσων Καδιρῆ, ὀλίγον διαφερόντων τῶν Μεβλεβῆ, πυρποληθεὶς καὶ ἀνοικοδομηθεὶς τῷ 1765.

Ἐκ δὲ τῶν ἓξ λουτρῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο προάστειον, συνοικούμενον ὅλον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, μόλις ἐπαρκοῦσι, τὰ μᾶλλον θαμιζόμενα, μετὰ τὸ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, περὶ οὗ προείπομεν, εἶνε τὸ πλησίον τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, τὸ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀγυιᾷ, καὶ τὸ τοῦ Τσαοὺσ-μπασῆ.

Ἐκ δὲ τῶν κρηνῶν, τὴν μὲν ἐν τῇ συνοικίᾳ Τ ο υ μ τ ο ὺ μ ἔκτισεν ὁ Κεαγιᾶς τῆς Βασιλεομήτορος τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ Α', Ὀσμὰν-ἐφέντης, τὴν δὲ περὶ τὸ Τ ζ ι ζ μ ε τ ζ ι λ ὲ ρ - τ ε κ κ ε σ ί, ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου μέγας βεζίρης Ἀλῆ-πασσᾶς· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἐ μ ὶ ρ - Ἰ μ ά μ,

(1) Εἰκοσιτέσσαρες ἠριθμοῦντο πρό τινων ἐτῶν αἱ συνοικίαι τῶν προαστείων τούτων: 1 Γιαζιτζῆ, 2 Σσὰχ-κουλῦ, 3 Κουμπαρατζῆ, 4 Χεντὲκ-μπασῆ, 5 Καραμπάσσ, 6 Μποσαντζῆ, 7 Σιρκετζῆ-μετζὴδ, 8 Ἀμελοῦ-Μετζῆδ, 9 Τουμτοὺμ, 10 Φιροὺζ-ἀγᾶ, 11 Τζιχανγκὶρ, 12 Καζαντζῆ, 13 Ἀγιὰζ-πασσᾶ, 14 Καμπὰ-τὰς, 15 Φυντυκλῦ, 16 Δερὶ-ἰτσὶ, 17 Ἀϊνὰ-τσελεμπῆ, 18 Ἀλτσακδὰν, 19 Σαλὶ-μπαζὰρ, 20 Σακὰ-μπασῆ, 21 Τσαοὺσ-μπασῆ, 22 Δεφθερδὰρ, 23 Γεμὲκ-μπασῆ, 24 Κχαδουλέ. (2) Ἴδε σελ 410 τοῦ Α' Μέρους.

ὁ τότε Κχιζλὰρ-ἀγᾶς Ἐλ-χὰτζ Μπεσσὶρ-ἀγᾶς· δύω δὲ ἄλλας ἔκτισαν, τὴν μὲν ὁ Σιλιχδάρης Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', τὴν δὲ ἑτέραν μετὰ τοῦ περὶ αὐτὴν φρέατος, ὁ Σιγιαβοὺσ-πασσᾶς.

Μεταξὺ δὲ τῶν περιπάτων τοῦ Τὸπ-χανὲ ὁ ἱστορικὸς Ἐβλιὰ ἀναφέρει καὶ τὸν εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἀγιὰζ-πασσᾶ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ, καθὼς καὶ τὸν κατὰ τὸν Σαμσοὺν-χανὲ, ὅς τις ἔκειτο ὄπισθεν τοῦ νεκροταφείου τοῦ Πέραν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπάγει τις εἰς τὸ Μπεσὶκ-δάς. Οὐ μακρὰν τούτου ὑπῆρχε καὶ τὸ ἐπὶ τῆς βασιλείας μὲν Μουρὰδ τοῦ Γ', κατὰ συμβουλὴν τοῦ, ἀπὸ παιδαγωγοῦ τοῦ Σουλτάνου, εἰς Σέϊχ-οὺλ-ἰσλάμην ἀνυψωθέντος Σεὰδ-ἐδ-δὶν, ἀνορυχθὲν ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου Ἀλῆ-Κουστζῆ πρὸς τὰς ἐν καιρῷ ἡμέρας ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', κατά τινα φετβᾶν τοῦ Σέϊχ-οὺλ-ἰσλάμη Ἰαχγιᾶ-ἐφέντη, συγχωθὲν, 105 πήχεις βαθὺ φρέαρ (1).

Ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ τζεαμίων τοῦ Φυντιχλῆ, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐγένετο παρανάλωμα πυρὸς, ἰδίως δὲ ἐν ἔτει 1723 καὶ 1724, ὅτε ἀπετεφρώθη ὅλον, ἐκραγέντος καὶ τὰς δύω φορὰς τοῦ πυρὸς παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ Μολλᾶ-τσελεμπῆ, τὰ μὲν τρία, δηλ. τὸ τοῦ Μεχμὲδ-ἀγᾶ (τὸ αὐτὸ τῷ προειρημένῳ Τομτὸμ), τὸ τοῦ Μοχαϊὲδ-δὶν (τὸ ἄλλως Τσουκοὺρ-τζουμᾶ, περὶ οὗ προείπομεν), καὶ τὸ τοῦ Μολλᾶ-τσελεμπῆ, κτίσμα τοῦ Καζιασκέρη Μεχμὲδ-ἐφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1589, κεῖνται ὅλως εἰς τὸ παράλιον· τὸ δὲ τέταρτον, ἐπιλεγόμενον Σιρκετζῆ-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Σιρκετζῆ-μπαση Μουσταφᾶ-ἀγᾶ, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ παλατίου. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου κλιμακωτὸν λιθόστρωτον φέρει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ τζαμίον Τζιχὰν-γκὶρ, καὶ οἱ Τοῦρκοι διηγοῦνται κατὰ παράδοσιν ὅτι ἱππεύς τις, φεύγων ποτὲ τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν ῥαβδούχους, ἀνέβη διὰ τοῦ κλιμακωτοῦ τούτου ἔφιππος.

Περὶ τὸ τέλος δὲ ἤδη τοῦ προαστείου τούτου καὶ πλησίον τοῦ Καμπᾶ-τὰσ, εἶνε θέας ἄξιος, οὐχὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν κομψότητά του, ὁ τουρμπὲς τοῦ Σέϊχη Γιονοὺσ-ἐφέντη, ἀκμάσαντος ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β'.

Ἐδῶ πλησίον', » μικρὸν ὑπὲρ τὸ Παλινόρμιον «, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἦτον καὶ τὸ ἡρῷον Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (Πτολεμαεῖον), ὃν οἱ Βυζάντιοι, ὡς εὐεργετήσαντα αὐτοὺς ἐν καιρῷ πολιορκίας καὶ σιτοδείας, ἐτίμων ὡς ἥρωα.

(1) Τοῦ ὑπογείου τούτου ἀστεροσκοπείου ἔφορος διωρίσθη, ἐπὶ μισθῷ τρισχιλίων φλωρίων, ὁ ἀπὸ τοῦ Καΐρου μεταπεμφθεὶς περίφημος ἀστρολόγος Ταχχιεδδίν· αἰτία δὲ τῆς συγχώσεως αὐτοῦ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σεὰδ-ἐδ-δὶν, ὅτι ὅσα Κράτη κατέστησαν ἀστεροσκοπεῖα, κατεστράφησαν.

Ὀλίγον δὲ ἐπέκεινα τοῦ Πτολεμαείου τούτου τοποθετεῖται τὸ μνημεῖον, ὅπερ ὁ ποιμὴν Χάλκις ἀνήγειρε πάμμεγα εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ δελφῖνα, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ συμποίμενος αὐτοῦ Χαρώνδα, φθονήσαντος διότι τὸ κῆτος τοῦτο, ὁσάκις ὁ Χάλκις ἔπαιζε τὴν λύραν ἐπὶ τοῦ παραλίου, ἀνύψου ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τὴν κεφαλὴν, θελγόμενον ὑπὸ τῆς μελῳδίας. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος **Δελφῖνος καὶ Χαρώνδα**, τοῦ μὲν πρὸς τιμὴν, τοῦ δὲ πρὸς ὄνειδος. Ἀντὶ τούτων ἀπαντᾷ σήμερον ἐνταῦθα ὁ ὁδοιπόρος τὸ μνῆμα τοῦ Καλενδὲρ-Μωχαμμὲδ-ἐφέντη, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν ἐποίησεν ὁ Χαλίλ.

Ἐντεῦθεν ἡ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου, καμφθεῖσα ἀπὸ τοῦ Αἰαντείου πρὸς ἄρκτον, ἄρχεται στρέφεσθαι πρὸς ἀνατολὰς, καὶ σχηματίζει μακράν τινα καμπὴν, καταλήγουσαν εἰς τὴν ἄκραν τὴν καλουμένην Κλειδίον, ὅπου ἀνυψοῦται περικαλλὲς τὸ νεόδμητον τοῦ Ὀρτάκιοϊοῦ τζαμίον, καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται κυρίως καὶ ὁ **Βόσπορος**, ὁ καθ' ὅλην τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν ἐνιαῖος οὗτος πορθμὸς, ὃν ἡ φύσις ἐπροίκισε μετὰ τοσαύτης δαψιλείας, ὥστε δύναταί τις καὶ εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας 'νὰ 'τὸν διαπλεύσῃ, καὶ πάλιν 'νὰ εὕρῃ ἐν αὐτῷ νέας χάριτας. Τόσον ποικίλα, κατά τε τὸ σύνολον καὶ καθ' ἕκαστα, εἶνε τὰ κάλλη 'του! Τὸ θαυμάσιον τοῦτο σπείραμα τῶν ὑδάτων, δι' οὗ συνάπτεται ὁ Πόντος μετὰ τῆς Προποντίδος, σχηματίζει, ὡς προείπομεν (1), ἑπτὰ καμπὰς, ἃς ἀποτελοῦσι φυσικῶς ἑπτὰ μὲν ἀκρωτήρια ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, ἀντικείμενα ἐναλλὰξ ἑπτὰ τοῖς ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς ὅρμοις, ἑπτὰ δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς, ἀντικρύζοντα ἰσαρίθμοις τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ὅρμοις. Τῶν ἀκρωτηρίων τούτων ἐὰν ἀριθμήσῃ τις πρῶτον τὸ τοῦ Τὸπ-χανὲ (Μέτωπον), δεύτερον εἶνε τὸ τοῦ Ὀρτὰ-κιοϊοῦ, τρίτον τὸ τοῦ Ἀρναοὺτ-κιοϊοῦ, τέταρτον τὸ τοῦ Ῥούμηλι-Χγισαρὶ, πέμπτον τὸ τοῦ Νεοχωρίου, ἕκτον τὸ τοῦ Ῥούμηλι-Καβαῦ, καὶ ἕβδομον τὸ τοῦ Φαναρακίου, εἰς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου· ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, πρῶτον τὸ τοῦ Σκουταρίου, δεύτερον τὸ τοῦ Καντιλλῆ, τρίτον τὸ τοῦ Κάνλιτζε, τέταρτον τὸ τοῦ Οὐμοὺρ-γερῆ, πέμπτον τὸ τοῦ Ἰούσα-δαγχῦ, ἕκτον τὸ τοῦ Ἀναδὸλ-καβαῦ, καὶ ἕβδομον τὸ τοῦ Ἀσιατικοῦ Φαναροπύργου. Ἐκ δὲ τῶν μεγαλητέρων ὅρμων, ἐπὶ μὲν τῆς Εὐρώπης, πρῶτος ὁ τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ, δεύτερος ὁ τοῦ Κουροῦ-τσεσμὲ, τρίτος ὁ τοῦ Μπεμπεκίου, τέταρτος, πολὺ τῶν πρὸ αὐτοῦ μεγαλήτερος, ὁ τοῦ Μπαλτᾶ-λιμανίου, πέμπτος, μεγαλήτερος αὐτοῦ, ὁ τῆς Στένης, ἕκτος, ὁ τῶν Θεραπειῶν, καὶ ἕβδομος,

(1) Ἴδε σελ. 12 τοῦ Α' Μέρους.

ὁ μέγιστος πάντων, ὁ τοῦ Μπουγιοὺχ-δερέ· ἐπὶ δὲ τῆς Ἀσίας, πρῶτος ὁ τοῦ Τσενγκὲλ-κιοϊοῦ, δεύτερος ὁ τοῦ Γκιὸκ-σουγιοῦ, τρίτος ὁ τοῦ Τσιμπουχλῆ, τέταρτος ὁ τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσῆ, πέμπτος ὁ τοῦ Ἀναδὸλ-καβαῦ, ἕκτος ὁ τοῦ Κετσελῆ-λιμὰν, καὶ ἕβδομος ὁ τοῦ Ποριὰζ-λιμάν.

Γενικώτερον δὲ θεωρούμενος ὁ Βόσπορος, διαιρεῖται εἰς δύω μεγάλας περιφερείας ἢ κύκλους, τοὺς καλουμένους Δίσκους, ὧν τὸν μὲν πρῶτον κλείουσι τὰ δύω Χισάρια, τὸν δὲ δεύτερον τὰ δύω Καβάκια. Ὡς πρὸς τὰς ὄχθας δὲ αὐτοῦ, παρατηρεῖται ἐν γένει, ὅτι ἡ μὲν Εὐρωπαϊκὴ εἶνε πεδινωτέρα καὶ ἀλιτενεστέρα, καὶ ἔχει πλειοτέρας κοιλάδας καὶ βαθυτέρους κόλπους· ἡ δὲ Ἀσιατικὴ ὀρεινοτέρα καὶ μᾶλλον εὔδενδρος καὶ εὐυδροτέρα. Καθ' ὅλον δὲ τὸ παράλιον αὐτοῦ εἶνε συνῳκισμένα ὀκτὼ καὶ εἴκοσι χωρία, δεκαπέντε μὲν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, δεκατρία δὲ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, συνεχόμενα σχεδὸν πρὸς ἄλληλα, ἢ διακοπτόμενα ὑπὸ δρυμώνων καὶ κήπων, ὧν ἀρχόμεθα ἤδη τῆς περιγραφῆς, καθ' ἣν ἠκολουθήσαμεν ἄχρι τοῦδε τάξιν.

Καὶ πρῶτον ἀπαντῶμεν, κάμψαντες ἤδη τὸ ἀκρωτήριον Σπαντονῆ, τὸ καλούμενον

Καμπὰ-δασὶ,

βράχον ὁλοστρόγγυλον, διακρινόμενον ἀκόμη καὶ σήμερον, εἰ καὶ ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι ἐξέλιπε, συγχωσθεὶς ἢ ἀποκοπεὶς, ἐξ οὗ καὶ συμπεραίνει ὁ Χάμμερ, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος 'δὲν πρέπει 'να περιώδευσε τὸ ἐνταῦθα παράλιον (ἴσως διότι περιείχετο εἰς τοὺς κήπους τοῦ Χαὶρ-οὐδ-δὶν), διότι ἄλλως ἦτον ἀδύνατον, λέγει, 'να διαφύγῃ τὴν προσοχήν 'του ὁ λίθος οὗτος, ὅς τις ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν ὑποβρύχιον τοῦ Διονυσίου Πέτραν Θέρμαστιν.

Τὰ δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν σωζόμενα, καθὼς ἐσώζοντο καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἀκόμη, θεμέλια παλαιᾶς προκυμαίας, τὰ μὲν ἐξέχοντα, τὰ δὲ ὑποβρύχια, καλούμενα δὲ ὑπὸ τοῦ Γυλλίου Γαριδάτα, εἶναι φαίνεται λείψανα τοῦ Ῥοδίων λιμένος, καί τοι τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου μετὰ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄλσος καὶ τὸ Ἰασώνιον. Εἰς δὲ τὴν ἐπὶ Γυλλίου καλουμένην ὑπὸ τῶν ἁλιέων Ῥοδακινειὸν, πέτραν ἐξέχουσαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἐρειδομένην ἐπ' ἄλλης ὁμοίας ὑποβρυχίου, ὁ συγγραφεὺς οὗτος νομίζει ὅτι ὑπάρχει τις συστοιχία πρὸς τὸν Ῥοδίων λιμένα, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σωζομένων ἐπ' αὐτοῦ ἔτι τριῶν μόνων λίθων, ἔδεον ποτε οἱ Ῥόδιοι τὰ ἀπόγεια τῶν πλοίων αὐτῶν σχοινία.

Ἐδῶ ὑπάρχει σήμερον τὸ τζαμίον Ἀουνῆ-Ὀμὲρ-ἐφέντη, κτισθὲν τῷ 1651, προϊοῦσι δὲ 300 βήματα, τὸ προάστειον

Χαγιάδ-πασσᾶ,

ἐπὶ λόφου ἀνεστηκότος εἰς ἑκατὸν σχεδὸν βήματα, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὑπωρείας ἦτον ἐπὶ Γυλλίου τὸ τοῦ Χαγιάδ-πασσᾶ περιβόλιον, ποτιζόμενον ἀενάοις πηγαῖς, αὐτόθεν ἀναβρυούσαις. Ἐντὸς δὲ τοῦ προαστείου ὑπάρχει μαρμαρίνη ὡραιοτάτη κρήνη, κτίσμα τοῦ βεζίρη Χεκκὶμ-μπασῆ-ὀγλοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ἔχουσα πεντήκοντα ποδῶν ὕψος καὶ σχεδὸν ἄλλο τόσον πλάτος, σχηματίζουσα δὲ τετράγωνον, τοῦ ὁποίου τὰ δύο πλάγια κοσμοῦνται ὑπὸ τορευμάτων, ὕπερθεν δὲ ἔχουσιν ὡραίας ἐπιγραφὰς διὰ κυανῶν μεγάλων γραμμάτων ἐπὶ μέλανος γηπέδου. Οὐ μακρὰν δὲ ταύτης ὑπάρχει ἑτέρα κρήνη, κτίσμα τοῦ περιφήμου Τζεζάερλῆ-Χασὰν-πασσᾶ.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ κοιλὰς, ἥτις, συγκλειομένη ἐκ τοῦ ἑτέρου λόφου, τοῦ ὑπὲρ τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον καὶ καταλήγουσα εἰς τοὺς στρατῶνας τοῦ Ταξιμίου, ἔχει παρὰ τὴν ὄχθην πλάτος 300 σχεδὸν βημάτων. Ἡ πεδινὴ παραλία αὕτη ἦτόν ποτε λιμὴν, καλούμενος Πεντηκοντορικὸς μὲν ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅπου προσωρμίσθη ὁ Σκύθης Ταῦρος, πλέων εἰς Κρήτην πρὸς ἁρπαγὴν τῆς Περσεφόνης, Ἰασόνιον δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰάσονος, ὅς τις ἔπλευσεν ἔπειτα εἰς τὸν Πόντον δι' ἄλλον λόγον.

Πρῶτος δὲ συνέχωσεν αὐτὸν ὁ Καρὰ-μπουλοὺτ, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου τὸ βασιλικὸν περιβόλιον, ἔχον 4000 βημάτων περιφέρειαν, καὶ ἐπέχον ὅλον τὸν ἀπὸ βοῤῥᾶ περικλείοντα τὴν κοιλάδα λόφον, ἀπόκρημνον τότε μέχρι τῆς παραλίας, θάλλον δὲ δάσει κυπαρίσσων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων.

Μετ' αὐτὸν συνεπλήρωσε τὸ ἔργον ὁ περίφημος Χαΐρ-οὐδ-δὶν-πασσᾶς, συγχώσας ὅλον τοῦτο τὸ μέρος ἄχρι τοῦ Μπεσὶκ-δὰς διὰ τῶν 16,000 αἰχμαλώτων, οὓς εἶχε συναθροίσῃ κατὰ τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον καταδρομάς 'του, καὶ ἰδίως τὰς κατὰ τῆς Κερκύρας, καὶ φυτεύσας αὐτὸ εἰς κῆπον, ὅς τις, ἀφ' οὗ περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ῥουστὲμ-πασσᾶ, τοῦ ἰσχυροτάτου ἐκείνου βεζίρου καὶ γαμβροῦ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἀπετέλει μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν μέρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου τοῦ Μπεσὶκ-δὰς, καὶ παρῆγε τὰ ὡραιότερα τῆς πρωτευούσης λαχανικὰ, κηπευόμενα διὰ τὸ παλάτιον. Ἐξεῖχε δὲ πρὸ αὐτοῦ ἀποβάθρα, καλουμένη Σουλτὰν-ἰσκελεσὶ, ὅπου ἀπέβαινον αἱ γυναῖκες τοῦ Σουλτάνου, μεταβαίνοντος τὸ θέρος εἰς τὸ τοῦ Μπεσὶκ-δὰς παλάτιον. Ὅτε δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἡνώθη μετὰ τοῦ παλατίου, κτισθείσης κατὰ μῆκος αὐτοῦ κρηπῖδος ἐκ λίθων Τραπεζουντίων (κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἱστοριογράφου Ῥασχὶδ-ἐφένδη), ἐπετράπη εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Φυντικλῆ, ἀναγκασμένους πρότερον 'να περιοδεύωσι τὸν κῆπον ὑπὲρ τὴν καλουμένην Σκάλαν τῶν Ἀράβων

(Ἀράμπ-ἰσχελεσῆ), τὴν μεταξὺ Δολμᾶ-μπαγτσὲ καὶ Μπεσὶκ-δασίου, 'νὰ διοδεύωσι τοῦ λοιποῦ τὸν κῆπον, ἀντὶ δὲ τῆς ἀποβάθρας κατεσκευάσθη λιμένιον (ἰλιμάν).

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν τοῦτον, τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται μέχρι νῦν

Δολμᾶ-μπαγτσὲ

(χωστὸν ἢ γεμιςὸν περιβόλιον), καὶ τὴν μὲν πεδινὴν αὐτοῦ παραλίαν ἐπέχει σήμερον κατὰ μέγα μέρος τὸ περικαλλὲς ἀνάκτορον, ὅπερ ᾠκοδομήσατο ἐπ' αὐτῆς πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ὁ νῦν αὐτοκρατορῶν Σουλτάνος Ἀμπδοὺλ-Μετζὴδ, διὰ τοῦ Ἀρμενίου ἀρχιτέκτονος Βαλιὰν, ὅλον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, μετασχηματισθέντος διὰ τῆς γλυφίδος εἰς τρίχαπτον (1)· τὸ

(1) Τὸ περικαλλὲς τοῦτο κτίριον, πρὸς περιγραφὴν τοῦ ὁποίου ὁ Θεόφιλος Gauthier ἔβαψε τὴν μαγευτικὴν 'του γραφίδα εἰς τὰ θελκτικώτερα χρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀμυδρὸν ἐκμαγεῖον ἀπεικονίζομεν καὶ ἡμεῖς, σύγκειται ἐξ ἑνὸς μεγίςου οἰκοδομήματος καὶ δύω πτερύγων· 'δὲν ὑπάγεται δὲ ἀρχιτεκτονικῶς εἰς οὐδένα τῶν ἐγνωσμένων ῥυθμῶν ἢ τύπων, διότι 'δὲν εἶνε οὔτε Ἑλληνικὸν, οὔτε Ῥωμαϊκὸν, οὔτε Γοτθικὸν, οὔτε Ἀραβικὸν, οὔτε Τουρκικὸν, εἰ καὶ μετέχει τῆς χάριτος καὶ τῶν καλλονῶν ὅλων τούτων· ὑπενθυμίζει δὲ πως διὰ τῶν παραθύρων 'του, ἑκάστου τῶν ὁποίων, ἐστεμμένου διὰ περιπλοκάδων, καὶ ἔχοντος ἀντὶ παραστάδων τελαμωνοκόσμητα κιόνια, προέχει μικρὸν ἐξώστεγον (balcon), τὸν Λομβαρδικὸν τύπον καὶ τὰ παλαιὰ τῆς Οὐενετίας παλάτια, κατὰ τὴν αὐτὴν ὅμως ἀναλογίαν, καθ' ἣν καὶ ἡ μεγάλη τῆς Οὐενετίας διώρυξ δύναται 'να παραβληθῇ πρὸς τὸν Βόσπορον. Κατὰ μῆκος δὲ αὐτοῦ παρατείνει κρηπὶς, καὶ παρ' αὐτὴν μεγαλοπρεπέστατον κιγκλίδωμα, διαιρούμενον διὰ στηλομόρφων κιόνων, τὰ διαςήματα τῶν ὁποίων συμπληροῖ ὁ περίχρυσος σίδηρος, συγκαμπτόμενος εἰς παντοίων ἀνθηρῶν ἀραβουργημάτων περιελίξεις. Αἱ δὲ δύω πτέρυγες αὐτοῦ, οἰκοδομηθεῖσαι εἰς ἄλλην ἐποχὴν, οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν, οὔτε κατὰ τὸν ῥυθμὸν, οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα, πρὸς τὸ καθ' αὐτὸ ἀνάκτορον, ἐκτεινόμεναι μονοτόνως εἰς ἀπέραντον διάστημα, καὶ σχηματίζουσαι διπλῆν σειρὰν μικρῶν καὶ λεπτοφυῶν κιόνων, οἵ τινες, εἰ καὶ μαρμάρινοι, ὁμοιάζουσι ξύλινοι. Περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ὡραίου τούτου κτιρίου ὁποίαν γονιμότητα φαντασίας ἔπρεπε 'ν' ἀναπτύξῃ ὁ ἀρχιτέκτων, δύναταί τις 'να συμπεράνῃ, ἀναλογιζόμενος ὅτι τριακόσιοι καὶ ἐπέκεινα θάλαμοι προέκειτο 'να κοσμηθῶσιν ἄλλος ἄλλως, καὶ τοῦτο χωρὶς τινος ἐμψύχων ὄντων ἀπομιμήσεως, τὴν ὁποίαν ἀποτροπιάζεται, ὡς γνωστὸν, ὁ Ἰσλαμισμός. Ἡ γενικὴ διαίρεσις τοῦ κτιρίου τούτου, καὶ ἰδίως τοῦ χαρεμίου, εἶνε ἁπλουστάτη, διότι συνίσταται κυρίως ἐκ σειρᾶς θαλάμων, διαδεχομένων ἀλλήλους, ἢ ἐχόντων ἔξοδον εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εὐρύχωρον πρόδομον ἢ διάδρομον. Τὰ διαιτήματα μάλιστα τῆς βασιλεομήτορος, βλέποντα ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, εἶνε ἀξιοθέατα, διὰ τὴν μετὰ λεπτότητος κομψότητα, καὶ τὸ δροσῶδες, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τρυφερὸν τῶν ζωγραφιστῶν αὐτοῦ φατνωμάτων. Ποῦ μὲν κυανοβαφὴς οὐρανὸς, διακοσμούμενος ἐπιχαρίτως διὰ νεφῶν χρυσαυγιζόντων· ποῦ δὲ ἀπέραντος πλοκὴ ἀραβουργημάτων, θαυμαστῶς συνεληλαμένων εἰς τριχάπτου λεπτότητα· ἀλλαχοῦ πελώριος μαργαρίτου κόχλος, ἰριδοειδῶς ἀντανακλῶσα ὅλα τοῦ πρίσματος τὰ χρώματα, καὶ ἀλλαχοῦ περιπλοκάδες ἰδανικῶν ἀνθέων, περικοσμούντων διὰ τῶν καλύκων καὶ φύλλων 'των ἐπιχρύσους ἀναδενδράδας· ἢ νάρθηξ, ἐξ οὗ σκορπίζονται λαμπυρίζοντα φύρδην ποικιλόχροα κειμήλια, ἢ μαργαριτῶν ὁρμαθὸς, διαχεόμενος εἰς ὀμβρίους σταγόνας, ἢ ῥυάκιον ἀδαμάντων, σαπφείρων καὶ σμαράγδων, ἢ κατάχρυσα ὀσφράδια, ἀναπέμποντα πρὸς τὴν ὀροφὴν διαφανῆ θυμιάματα (νέφη θυόεντα) εὐωδίας· ἐκεῖ ἡ Ἶρις ἐκτείνει διὰ τῆς διαφυῆς νέφους τὸ προσφιλέστατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ποικιλόχροον αὐτῆς τόξον· ἐδῶ ἡ ῥοδοδάκτυλος (χρυσαλύ-

δὲ ἐπίλοιπον περικλείει τὸ κομψότατον τζαμίον, ὅπερ ἀνύψωσεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου, ἐκεῖ ὅπου πρότερον ἵδρυτο τὸ Καρὰ-γελῆ-τζαμισί, περὶ τὴν τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ ἀποβάθραν· ἀντικρὺ δὲ αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ τελευταίου κρασπέδου τοῦ λόφου Χαγιὰδ-πασσᾶ, ᾠκοδόμηται τὸ θέατρον, τὸ πρῶτον πρὸς τοιαύτην χρῆσιν θεμελιωθὲν κτίριον παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ὁποίου ἡ φιλοκαλία καὶ μεγαλοπρέπεια τοῦ Κρατοῦντος εὗρεν ἄξιον ἑαυτῆς συνέριθον τὴν γόνιμον φαντασίαν τοῦ Γάλλου σκηνογράφου Sechan (1)· ὕπερθεν δὲ αὐτοῦ ᾠκοδόμηται ὁ Τυφὲγκ-χανὲς, κτίριον εὐρύχωρον, ἐπέχον μέγα μέρος τῆς ὑπωρείας τοῦ λόφου, τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, εἰς ἣν τερματίζεται ἡ κοιλὰς, στέφει ἔνθεν μὲν, μεταξὺ Δολμᾶ-μπαγτσὲ καὶ Μπεσὶκ-δασίου ὁ προειρημένος ὑπερμεγέθης στρατὼν, ὁ ἀνεγερθεὶς διὰ σχολεῖον ἰατρικῆς ἢ πολυτεχνικὸν, ἐπέχων δὲ διὰ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ μόνων **14,000** τετραγωνικῶν πηχῶν ἔκτασιν, παρεκτὸς τῶν αὐλῶν καὶ κήπων ὅπου τῷ **1844** ἐσπούδαζον δι' ἐξόδων τῆς Κυβερνήσεως **270** νέοι, προσδιωρισμένοι διὰ τὸ στρατιωτικόν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ στρατὼν τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ·

–παρμακλῆ) Αὐγὴ, χρωματίζουσα διὰ τοῦ πρωϊνοῦ ἐρυθήματος τὴν ᾤαν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς παρειὰς αἰδουμένης παρθένου· παρέχει διαγελῶν ὁ γλυκὺς κυανοῦς οὐρανὸς διὰ τῆς διαφυῆς χρυσοπάστου παραπετάσματος, ἀνεσταλμένου δι' ἀδαμαντίνου ἀγκτῆρος... ἀδύνατον 'να παρακολουθήσῃ τις τὰ καθέκαστα τοῦ πολυδαιδάλου τούτου παραδείσου, καὶ μόνη ἡ φαντασία δύναται 'να ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον. Τὰ δὲ διαιτήματα τοῦ Σουλτάνου προδίδουσι τὴν πρόθεσιν τῆς τῶν Βερσαλιῶν ἀπομιμήσεως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἀσιατικώτερον. Αἱ δὲ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, ἐκ σπανίων ξύλων, κλείονται διὰ κλείθρων ἐπιχρύσων· ἡ δὲ ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου θέα εἶν' ἀπαράμιλλος, καὶ τοιαύτη, ὁποίαν οὐδεὶς μονάρχης ἔσχε πρὸ τοῦ παλατίου 'του. Μεταξὺ δὲ τῶν καινοτομιῶν τούτου τοῦ παλατίου καταριθμεῖται καὶ μεγάλη τις αἴθουσα, ἐστεγασμένη δι' ἐρυθροῦ ὑαλίνου ὀρόφου, διὰ τοῦ ὁποίου ἅμα εἰσδύσῃ ὁ ἥλιος, τὰ πάντα λαμβάνουσι φλογοειδῆ τινα ἔμφασιν, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἀναπνέει πῦρ, ἢ ὅτι εὑρίσκεται ἐν διαιτήματι σαλαμάνδρων. Τὰ δὲ λουτρὰ τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ἐξ ἀλαβαστρίτου τῆς Αἰγύπτου, ὁμοιάζοντα ὡς ἐὰν ἐλαξεύθησαν ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου πολυτιμήτου λίθου, μόνον ἐν τοῖς μαγικοῖς τῶν Ἀραβικῶν μύθων ἀρχιτεκτονήμασι δύνανται 'να εὕρωσιν ἴσως θέσιν. Ὁ δὲ μέγας πυλὼν, ἢ τὸ πρόθυρον τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου, μαρμάρινον, ἐν εἴδει θριαμβευτικοῦ τόξου, πλουσιώτατα καὶ ἀνθηρότατα στολισμένον, φέρον δὲ πρὸς τὴν ξηρὰν, εἶνε τῷ ὄντι ἄξιον τοῦ πολυτελεστάτου τούτου κτιρίου. Ἀλλ' ἡ τοῦ συμποσίου αἴθουσα ἢ τὸ Ἑστιατόριον, ὅπου ὁ μεγαλοπρεπὴς κυριάρχης δύω θαλασσῶν καὶ δύω ἠπείρων (Σουλτὰν οὐλ μπερρεῖν, δὲ χακκὰν οὐλ μπαχρεῖν) φιλεύει τοὺς ἐπισήμους ξένους 'του, διαπρέπει μεταξὺ τῶν λαμπροτέρων τοῦ παλατίου τούτου. Τὸ περικαλλέστατον τοῦτο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀριστούργημα, ἐν ᾧ ἡ Εὐρωπαϊκὴ νεωτέρα φιλοκαλία ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν Ἀσιανὴν ἀρχέτυπον πολυτέλειαν, ἐκπλήττει κατὰ πρῶτον τὸν θεατὴν διὰ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιχρύσων τορευμάτων καὶ ἀραβουργημάτων 'του, ἁμιλλωμένων τῇ καλλονῇ πρὸς τὰς θελκτικὰς ζωγραφίας τοῦ εὐρυχώρου 'του θόλου, τοῦ ὁποίου τὰς τέσσαρας πλευρὰς περιστοιχοῦσιν ἰσάριθμοι στοαὶ, ἐνειργασμέναι τριχάπτου δίκην, ὑποκρατούμεναι δὲ ὑπὸ ῥαβδωτῶν γλαφυρωτάτων κιόνων, περικεχρυσωμένων ὁμοίως τὰ περιστύλια, καὶ βασταζόντων ὑπερμεγέθεις ἐπιχρύσους λυχνίας. Κολοσσαῖον δὲ πολυκάνδυλον, **40** ποδῶν ὕψους, αἰωρούμενον ἀπὸ τῆς μέσης τοῦ θόλου, πλημμυρεῖ διὰ τοῦ ἐκ **360** κρουνῶν προχεομένου αὐτοῦ φωτὸς τὸ Ἑστιατόριον.

(1) Ἴδε πλείω περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κιοσκίου τῶν Ἀρετῶν (Γκιὸκ-σουγιοῦ.)

ὑπεράνωθεν δὲ τῶν προειρημένων ποτὲ κήπων, εἰς αὐτὸ τῆς κοιλάδος τὸ κέντρον, ἦσαν ἄλλοτε ἐστημένα, καὶ ἰδίως τὴν ἄνοιξιν, πλῆθος περιαιρετῶν καὶ ὑπὸ σκηνὰς καφενείων, ὅπου συνήρχοντο οἱ φίλοι τῆς ἐξοχῆς καὶ τῶν θεαμάτων, τὸ μὲν ἵν' ἀπολαύσωσι τῆς θέας τῆς χλοηφόρου ταύτης κοιλάδος, ἐν ἀπόπτῳ τῆς ὁποίας λιμνάζει ἐπιχαρίτως ὁ Βόσπορος, σχηματίζων τὸν πρῶτον τῶν αὐτοῦ δίσκων· τὸ δὲ ἵνα θεωρήσωσι τοὺς μαύρους εὐνούχους καὶ ἄλλους τῶν τοῦ Σαραγίου ἀγάδων (ἴτσ-ἀγαλὰρ), γυμναζομένους ἀπὸ πρωΐας εἰς τὴν κοντοβολίαν (τζιρίδ), ὑπ' ὄψιν τοῦ Σουλτάνου, καθημένου εἰς τὸ ἀπέναντι τῶν Μεγάλων τοῦ Σταυροδρομίου Μνημάτων Γ ι λ δ ὶ ζ - κ ι ό σ κ ι ο ν, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν, ᾠκοδομημένου ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς τῆς κοιλάδος ὀφρύος, ἐπὶ κρηπῖδος, σκιαζομένης ὑπὸ κοκκωναρέων, καὶ ἐν ἀπόπτῳ περιλαμβάνον ὅλην τὴν ἄχρις Ἡραίου (Φενὲρ-μπαγτσὲ) Ἀσιατικὴν παραλίαν, ἐπέχει σήμερον ἄλλο περικαλλὲς ἀνάκτορον, χρησιμεῦον ὡς ἐνδιαίτημα μιᾶς τῶν ἐπὶ τὸ Εὐρωπαϊκώτερον, καθὰ λέγεται, ἀνατεθραμμένων γυναικῶν τοῦ Σουλτάνου.

Ἐντεῦθεν (καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ τῆς Φιδαλείας κόλπου) ὑπερενεώλκησεν ὁ πορθητὴς Σουλτὰν-Μεχμὲδ ἄχρι τοῦ Κερατίου κόλπου τὰς ὀγδοήκοντα ἐκείνας τριήρεις, ἢ μᾶλλον σκάφη ἁλιτενῆ καὶ πλατέα, ναυπηγηθέντα ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐν Μπαλτᾶ-λιμανίῳ, ἅπερ, καταπλήξαντα τοὺς πολιορκουμένους, ἐπετάχυναν τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν. Πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς παρατόλμου ταύτης πράξεως ὁ μεγαλοπράγμων οὗτος κατακτητὴς εἶχε βεβαίως νεαρὰν εἰσέτι τὴν φήμην ὁμοίας, εἰ καὶ πολὺ τολμηροτέρας, ὑπερνεωλκήσεως, τῆς γενομένης περὶ τὸ 1439 ἀπὸ Οὐενετίας εἰς τὴν λίμνην Γάρδαν, δι' ἐπινοίας τοῦ Ἕλληνος Σορβούλου τοῦ Κρητός. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Ἱστορικὸν Δούκαν. «Τότε τεχνάζεται (λέγει) γενναῖόν τι καὶ ἀνδρεῖον. Προστάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι τὰς νάπας, τὰς ὄπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολήν, κάτωθεν τοῦ Διπλοῦ κίονος, ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ, τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Κερατίου κόλπου κείμενον, ἄντικρυ Κοσμιδίου (1)», «ἐπὶ στάδια ἑβδομήκοντα,» κατὰ τὸν Χῖον Λεωνάρδον.

Οὐ μακρὰν τῆς κοιλάδος ταύτης, εἰς τὸ καλούμενον Κ α ρ ὰ - μ π α λ ύ, ὑπάρχει ὁ γλαφυρώτατος Τουρμπὲς τοῦ Μεχμὲδ-Ἐμὶν-ἀγᾶ μετὰ μαρμαρίνης κρήνης, τὸ ὅλον ὑποκρατούμενον ὑπὸ κιόνων, περικεκοσμημένων διὰ παντοίων λεπτουργημάτων καὶ τορευμάτων, καὶ περικεκλεισμένον διὰ κιγκλίδων ὠριχαλκίνων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ ὑπὲρ τὸ ἀνάκτορον,

(1) Δούκας Ἱστορ. Κεφαλ. ΛΗ', §. 162. Ἐκ τῆς ἀξιοπαρατηρήτου φράσεως τοῦ Ἱστορικοῦ: «Ἐκ τ ο ῦ π ο ρ θ μ ο ῦ τ ο ῦ Ἱ ε ρ ο ῦ Σ τ ο μ ί ο υ,» συμπεραίνει ὁ Χάμμερ ὅτι Ἱερὸν στόμιον ἐκαλεῖτο οὐ μόνον τὸ πρὸς τὸν Πόντον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα τοῦ Θρακίου Βοσπόρου.

ἦσαν ἄλλοτε τὸ παλάτιον τῆς Ἐσμὰ - Σουλτάνης, τὸ Λαλῆ - ἐφέντη, τὸ Ταρλὰ - μπασῆ, τὸ Βυσνὰ - ζαδὲ, καὶ ἓν μικρὸν ἐρημητήριον, καλούμενον Σονκιοὺρ - μπαμπᾶ.

Ἀπὸ τοῦ Δολμᾶ - μπαγτσὲ διέρχεταί τις πρὸς τὸ Μπεσὶκ - δὰς ὄπισθεν τῶν ὑπερεκτεταμένων κήπων καὶ μαγειρείων τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ ποτε παλατίου, ὅπερ, κατεδαφισθὲν, διαταγῇ τοῦ Κρατοῦντος, πρὸ τριῶν ἐτῶν, πρόκειται 'να ἀνοικοδομηθῇ λαμπρότερον, κατὰ τὸν νέον ἀρχιτεκτονικὸν ῥυθμὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ φιλοκαλία τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος μετασχηματίζει πάντα τὰ τὸν Βόσπορον περικοσμοῦντα παλάτια καὶ δημόσια κτίρια. Ἡ δὲ πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο προάστειον φέρουσα λεωφόρος, πλατυτάτη, ὁμαλωτάτη καὶ λιθόστρωτος ὅλη, ἀποδεικνύει τί δύναται 'να κατασταθῇ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἡ ΚΠ, ῥυμοτομηθεῖσα καὶ στολισθεῖσα τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐξ ἀριστερῶν δὲ παρατείνουσιν οἱ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι, ἐπέχοντες ὅλην τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ μεταξὺ τῶν δύω προαστείων λόφου, καὶ ἀφ' οὗ πρὸς τὴν παραλίαν ἀφήσῃ τις τὸ τζαμίον Τεκερλὲκ-Μουσταφᾶ - ἐφέντη, καὶ τὸ ἀσκητήριον (τεκκὲ) τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ, ἓν τῶν μᾶλλον πολυθαμίστων, οὗ τινος ἡγήσατό ποτε ὁ περίφημος Σέϊχης Χασὰν - Δεδὲς, προϊστάμενος ἔτι αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Δ', ἀφεὶς δὲ διάδοχον τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν αὐτοῦ, Ἰουσοὺφ - Τζελλαλῆν, ὅς τις πολλάκις διδάσκων, ἔρριπτεν ἑαυτὸν, ὑπὸ θείας ἐμπνεύσεως ἐλαυνόμενος, ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κάτω, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἐκρότει ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ τὸν κύκλον τοῦ μυστηριώδους τῶν Μεβλεβῆ χοροῦ, ἀπαντᾷ τὸ χωρίον ἢ προάστειον

ΜΠΕΣΙΚ - ΔΑΣ,

»Et Béchiktache où dort sous la pierre et la mousse
la terreur des Chrétiens, Chaïreddin Barberousse «
(G. Nogués fils).

τὸ ποτὲ Διπλοκιόνιον.

Τὸ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὄνομα τούτου τοῦ προαστείου ἐξηγοῦσιν ἀποχρώντως οἱ παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ἱστάμενοί ποτε δύω κίονες (Ζευκτὰ κιόνια ἢ Διπλοῦς κίων), λείψανα πιθανῶς ἀρχαίου τινὸς ναοῦ ἢ Ἡρώου, καὶ πιθανώτατα τοῦ Πτολεμαείου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔστησεν ἔπειτα σταυροὺς Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἀπεικότως καὶ ἡ ἀνέγερσις τῶν κιόνων.

Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου δὲ Ζευκτὰ συμπεραίνω ὅτι τὰ κιόνια ταῦτα συνείχοντο ἄνωθεν δι' ἐπιστυλίου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἵστατο Δανιὴλ ὁ ἐν (ἢ, κατὰ

τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον, πρὸς) τῷ Ἀνάπλῳ στυλίτης (1), ἐπιβὰς αὐτοῦ τῷ 464 (ἡ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Μακέλλου, κατὰ τὸν Κεδρηνόν), μαθητὴς καὶ μιμητὴς Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, ἐκ Μεσοποταμίας ἕλκων τὸ γένος, καὶ ἑορταζόμενος τῇ 11 Δεκεμβρίου. Καὶ ἐὰν ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου τούτου, ἡ ἐν τῷ Γραικικῷ Μηνολογίῳ, τῷ κατὰ διαταγὴν μὲν Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου συνταχθέντι, ἐν ἔτει δὲ 1727 Γραικολατινιστὶ ἐκδοθέντι, ἐν ᾗ εἰκόνισται ὁ κίων ὁ τὸν στυλίτην ἀνέχων βεβηκὼς ἐπὶ χηλῆς ἢ κλίμακός (ἀποβάθρας) τινος, προεξεχούσης ναοῦ τινος ἢ μονηδρίου πρὸς τὴν θάλασσαν, ἤθελεν ὑποτεθῇ ἀπεικονισθεῖσα ἐκ πρωτοτύπου (d' après nature), ἠδυνάμην, τολμηρότερον μέν, ἀλλ' οὐ πάνυ ἀπιθάνως, 'να τοποθετήσω ἀκριβέστερον τά τε Διπλᾶ κιόνια καὶ τὸν Στυλίτην Δανιὴλ ἐπὶ τῆς τοῦ Καμπᾶ-τασῆ κρηπῖδος καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῇ διπλοῦ κίονος, οὗ τινος σώζεται μέχρι νῦν ἡ βάσις. Τὴν εἰκασίαν ταύτην στηρίζω πρῶτον μὲν εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐπὶ ἑνὸς μόνου κίονος ἀνάβασις εἶνε τόσον ἀδύνατος, ὅσον ἡ ἐπὶ δύω, συνεζευγμένων ἄνωθεν δι' ἐπιστυλίου, εἶνε καὶ δυνατὴ καὶ εὔκολος, ὅταν, καθὼς ὑπεσημείωσα εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστεῶνι κίονος εἰρημένα (2), ῥιφθέντος ἐπέκεινα αὐτοῦ, εἴτε διὰ βέλους, εἴτε ἄλλως, λεπτῆς μηρίνθου, ἀνελκυσθῇ ἔπειτα δι' αὐτῆς καὶ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μέρους κλίμαξ ἀπὸ σχοινίου (3), ἐκτὸς μόνον ἐὰν ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν κιόνων τούτων ἀνάβασις ἐγίνετο διὰ τοῦ κοινῶς λεγομένου ἀετοῦ (cerf-volant), διὰ τοῦ ὁποίου καὶ εἰς τὸν ἐν Ἀλε-

---

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὡς ἐν παρόδῳ, πρῶτον μὲν ὅτι οἱ Στυλῖται ἢ Στηλῖται, οἱ ἄλλως Κιονῖται οὗτοι ἀσκηταὶ ἀπετέλουν ἰδιαίτερόν τι μοναστῶν τάγμα, καὶ ὅτι ἔν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ ἦσαν πολλοὶ τοιοῦτοι. Ὅθεν καὶ Γεώργιος ὁ Ἁμαρτωλός, διηγούμενος τὸν ἐπὶ Κώνσταντος τοῦ Κωνσταντίνου πνεύσαντα σφοδρότατον ἄνεμον, λέγει ὅτι » πολλοὺς δὲ καὶ στύλους Κιονιτῶν μοναχῶν κατέβαλεν.« ἔπειτα ὅτι οἱ ἐπ' αὐτῶν ἀσκητεύοντες ἦσαν ἐστεγασμένοι ὑπό τι εἶδος ξυλοκαλύβης, ἥτις ἐλέγετο Μόδιος:» Ἦν δὲ μόδιος τῷ Συμεὼν » (τῷ νέῳ Στυλίτῃ) ἡ περιβολή, ξύλου καρύας πεποιημένος », καὶ ὅτι κατὰ τὸν βιογράφον μὲν τοῦ ὁσίου τούτου, ὁ μόδιος οὗτος ἦν κεκλεισμένος ἁπανταχόθεν: » Καί τινα μὲν θυρίδα ἔχοντα » μόδιον ἐπὶ τοῦ κίονος ὑπεισιν, οἷα καὶ αὐτοῦ φωτὸς ἀποστερῶν ἑαυτόν«. Κατὰ δὲ τὸν Radero Viridarii (parte 3, cap. 4), » Modius, sive cella, sive domicilium columnis impo» situm, in quo consistebant, in omnem partem binos cubitos, seu tres pedes patebat, » tecto nullo, ut liberè cœlum omne contemplarentur, omnibus cœli injuriis expositi « Καὶ τέλος ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος ἀνάβασις τῶν τοιούτου εἴδους ἀσκητῶν ἐγίνετο ἐπισήμως καὶ ἐν εἴδει τελετῆς, ὅθεν καὶ μεταξὺ τῶν ἁπάντων Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης τοῦ πάνυ, σώζεται καὶ ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ τινὶ ἀναβάσει στυλίτου. (2) Ἴδε σελ. 446 τοῦ Α'. μέρους. (3) Τοιαύτης τινὸς ἀναβάσεως παράδειγμα ἔχομεν καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις κίονας τοῦ Ὀλυμπιείου, ὅπου, ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου, τοῦ συνενοῦντος δύω μεμονωμένους κίονας, σώζεταί τις οἰκίσκος, θολοειδῶς ἐκ πλίνθων ὀπτῶν ᾠκοδομημένος, ἐν ᾧ ἐστυλοβάτει Δερβίσης τις, καθὰ λέγουσιν, ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Παρεκτὸς δὲ τούτων, καὶ αὐτὴ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ κίονος ἀνάβασις Συμεὼν τοῦ Στυλίτου ἱστορεῖται γενομένη ἐπὶ χαμηλοῦ πρῶτον αὐτοῦ, εἶτα δὲ βαθμηδὸν ὑψουμένου.

ξανδρεία κίονα τοῦ Σεβήρου (κατὰ τὸν Κ. Σαβαρῆν, καὶ ὄχι τοῦ Πομπηΐου, καθὼς κοινῶς ἄχρι τοῦδε ἐπιστεύετο) ἀνέβησαν Γάλλοι τινὲς ἀξιωματικοὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· καὶ δεύτερον, εἰς τὸ ἑπόμενον, κομψότατον, εἰ καὶ κολοβὸν, ἐπίγραμμα, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενος Στυλίτης ἵστατο ἐπὶ διπλοῦ κίονος (κ ί ο ν ι δ ι χ θ α δ ί ῳ). Ἰδοὺ τὸ ἐπίγραμμα:

» Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἵσταται ἀνὴρ,
πάντοθεν ὀρνυμένους (1) οὐ τρομέων ἀνέμους.
. . . .
. . . .
. . . .
ἴχνια ῥιζώσας κίονι διχθαδίῳ·
» Λιμῷ δ' ἀμβροσίῳ τρέφεται καὶ ἀπήμονι δίψῃ,
υἱέα κηρύσσων μητρὸς ἀπειρογάμου.

Οἱ κίονες οὗτοι, ἐκ Θηβαϊκοῦ λίθου, κατέπεσον σεισμῷ, καὶ λέγουσιν ὅτι κεῖνται μεταξὺ τῶν λίθων, οἵτινες ἀσφαλίζουσι τὴν κρηπῖδα τοῦ τάφου τοῦ Βαρβαρούσσου ἀπὸ τῶν θαλασσίων κυμάτων.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα τοῦ Μπεσὶκ - δασίου ὀφείλεται, οὐχὶ εἰς τὴν Θερμαστίδα Πέτραν, καθὼς ἐνόμισεν ὁ Chevalier, ἀλλ' εἰς τὸν ἐνταῦθα, 600 βήματα μακρὰν τῆς προειρημένης Ῥοδακινείου Πέτρας ἢ Καμπᾶ - δὰς, ἱδρυμένον τάφον, εἰς σχῆμα κοιτίδος (μ π ε σ ί κ), τοῦ περιφήμου Χαὶρ - οὐδ - δὶν - πασσᾶ, τοῦ παρὰ τῶν εὐρωπαίων κοινῶς καλουμένου Βαρβαρούσσου (2), τὸν ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουσι Χακκὰν - οὐλ - μπὰχρ (κυρίαρχον τῆς θαλάσσης). Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, τὸ πρωτότυπον τοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκμάσαντος Τζεζαερλῆ - Χασὰν - πασσᾶ, ὠνομάζετο, μικρὸς ἔτι ὢν, Χίζρ, καὶ ἦτον υἱὸς Σιπαχῆ τινος Ῥουμελιώτου, ὀνόματι Ἰακοὺμπ, μετοικήσαντος ἐκ τοῦ Γένιτζέ - Βαρδὰρ εἰς τὴν Μιτυλήνην, ὅτε ἡ νῆσος αὕτη ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν Σουλτὰν - Μεχμὲδ τοῦ Β'. Ἐπιδοθεὶς, ἐκ παιδὸς ἀκόμην, εἰς τὰς διὰ θαλάσσης πειρατικὰς ἐκδρομὰς, στάδιον τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων προεστήσατο τὰς κατὰ τῶν φρουρίων τῆς Βαρβαρίας ἐπιχειρήσεις, ὅπου ἐφονεύθησαν καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ ἀδελφοὶ, Ἰσὰκ, Οὐρούτζ καὶ Ἐλιάζ. Ἐκεῖ γυμνασθεὶς, ἐγνωρίσθη τῷ Μεγάλῳ Σουλεϊμάνῃ, ὅς τις, τιμῶν καὶ προάγων,

(1) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ Ἀ ρ ν ο μ έ ν ο υ ς. (2) Αἰνοβάρβου, Κοκκινογένη, ἴσως κατὰ παραγραμματισμὸν ἀντὶ Βαρβαρέζου. Τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπισήμου τούτου θαλασσομάχου, φωτογραφηθεῖσαν ἐσχάτως κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας ναυάρχου Μεχμὲδ - Ἀλῆ - πασσᾶ, ὀφείλομεν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου Ι. Βρίντηση, τῆς ἀκριβεστάτης τοῦ ὁποίου γραφίδος θαυμαστὰ ἔργα εἶνε, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ πρὸ πέντε ἐτῶν ἐκδοθέντα ἀπεικονίσματα τῶν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως Τουρκικῶν ἱματισμῶν.

ὅπου κἂν εὕρισκε, τὴν πολεμικὴν ἀξιότητα, 'τὸν διώρισε ναύαρχόν 'του. Ὁ εὐτυχὴς πειρατὴς ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν ἐκλογὴν τοῦ μονάρχου, καταπλήξας τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ ἐκπορθήσας πολλάκις τὰς μεσημβρινὰς παραλίας τῆς Μεσογείου. Ἀπέθανε δὲ τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 1546, ἀφεὶς 60,000 φλωρίων μόνον περιουσίαν εἰς τὸν υἱόν 'του Χασάν-μπεην, βαδίσαντα τοῦ πατρός 'του τὰ ἴχνη. Ἐκ δὲ τῶν 2000 'του δούλων, 800 μὲν ἐδωρήσατο τῷ Σουλτάνῳ, 200 δὲ τῷ τότε μεγάλῳ βεζίρῃ Ῥουστέμ, τῷ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάνου γαμβρῷ, ἀφεὶς αὐτῷ καὶ τὰς 30,000 φλωρίων, ἅπερ 'τῷ ἐχρεώστει. Ἀπὸ δὲ τοῦ τάφου 'του, σκεπασμένου κισσῷ καὶ βρύοις, χωρὶς ἄλλης ἐπιγραφῆς, παρὰ μόνον τὸ ὄνομά 'του, ἀρκοῦν ἀντὶ πάσης ἄλλης, κειμένου δὲ παρὰ τὸ κτισθέν ὑπ' αὐτοῦ ἐνταῦθα Τζαμίον τε καὶ σχολεῖον, καὶ προσκλυζομένου, καθὼς καὶ ὁ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὑπὸ τῶν πολλάκις ἀσπασαμένων τὴν νικηφόρον αὐτοῦ σημαίαν κυμάτων, ἀπαίρει συνήθως ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, ὡς ἐὰν ἐπεκαλεῖτο τὴν τόλμην καὶ τύχην 'του. Ὁ τάφος οὗτος περικέκλεισται ϛρογγύλῳ μολιβδοσκεπάστῳ οἰκίσκῳ (τουρμπὲ), σκιαζομένῳ πλατάνοις καὶ φιλυρέαις, ἡ δὲ πρὸ αὐτοῦ κρηπὶς ἠσφάλισται ἄλλαις τε πέτραις, ἀφαιρεθείσαις πιθανῶς ἐκ τοῦ τῶν Ῥοδίων λιμένος, καὶ δὴ καὶ τοῖς λειψάνοις τῶν δύω κιόνων, καθὰ προείπομεν (1)· ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ ἥρωος κεῖνται ἡ θυγάτηρ 'του καὶ οἱ δύω 'του ἀδελφοί. Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δὲ τοῦ τουρμπὲ ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα τοῦ Χαίρ-οὐδ-δὶν καὶ τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς 'του. Μνημεῖον δέ τι τοξοειδές, περίοπτον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, φέρει ἐπιγεγραμμένα δύω τουρκικὰ δάδ, τῶν ὁποίων ἀπορῶ διατί οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν ἡρμήνευσε τὴν σημασίαν.

Τὸ τοῦ Μπεσὶκ-δὰς παράλιον, ἀντικρύζον τῷ στόματι τοῦ Βοσπόρου, καὶ μεταξὺ δύω τερπνοτάτων κοιλάδων περιστεφόμενον ἀμφιθεατροειδῶς ὑπὸ ζωγραφικῶν λόφων, περισκεπόντων αὐτὸ ἀπὸ τῶν σφοδρῶν δυτικῶν ἀνέμων, προσδιωρίσθη ἀνέκαθεν, διὰ τὴν θέσιν 'του, ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν Σουλτάνων. Ἰδίως δὲ Ἀχμὲδ ὁ Α', ὅςτις καὶ εἶχε γεννηθῇ ἐν αὐτῷ, 'τὸ ὑπερηγάπα, καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῷ ἓν ὡραῖον κιόσκιον (2). Τὸ δὲ

(1) Κατὰ τὸν Ὀθωμανὸν συγγραφέα τοῦ Κήπου τῶν τζαμίων, τὸ ὄνομα Μπεσὶκ-δὰς παρεφθάρη ἀπὸ τοῦ Μπὲς-τὰς (πέντε λίθοι), διὰ τοὺς πέντε κίονας, οὓς ὁ Βαρβαροῦσος εἶχεν ἱδρύσῃ ἐπὶ τῆς παραλίας πρὸς ἀπόδεσιν τῶν ἀπογείων κάλων τῶν πλοίων 'του. Πρὸς τὴν ἰδέαν ταύτην δύναται 'να παραβληθῇ καὶ ἡ προεκτεθεῖσα περὶ τῶν Ζευκτῶν κιόνων εἰκασία, καὶ ἐκ τούτων ἁπάντων 'να ἀνευρεθῇ τὸ ἀληθὲς ἔτυμον τοῦ ὀνόματος. (2) Τῷ δὲ 1614 ἵνα μολώσῃ μέρος τοῦ παραλίου, εἰς μῆκος 800 βημάτων καὶ πλάτος 120, ἐφανέρωσε τὴν θέλησιν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰσταμπὸλ-ἐφέντην, καὶ, διαλαληθέντος διὰ κήρυκος τοῦ πράγματος, ἑκάστη οἰκία τῆς ΚΠ ἔστειλεν ἕνα ἄνθρωπον, καὶ πολλοὶ οἰκογενειάρχαι ὑπῆγαν καὶ εἰργάζοντο μόνοι· οἱ Σιπαχίδες καὶ Γενίτσαροι ἐκουβάλουν χῶμα, οἱ δὲ βεζίραι καὶ πασσάδες ἐμοίραζον χρήματα, καὶ ἐπετάχυνον τὸ ἔργον, ἐμψυχοῦντες τοὺς ἐργαζομένους, τοὺς ὁποίους συγχρό-

καθ' αὐτὸ παλάτιον ἐκτίσθη πρῶτον ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', τῷ 1679, ὅςτις, μὴ εὐχαριστηθεὶς εἰς τὴν οἰκοδομὴν, ἠλάττωσε τὴν προσδιωρισμένην ποσότητα τῶν 1246 πουγγείων εἰς 1025. Σουλτὰν Ἀχμὲδ ὁ Γ' 'τὸ ἐμεγάλυνε καὶ 'τὸ ἐκαλλώπισεν, ἀλλὰ, προληφθεὶς ὑπὸ τοῦ θανάτου, 'τὸ ἀφῆκεν ἡμιτελές. Ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ δὲ τοῦ Α', ὅς τις διακρίνεται μεταξὺ τῶν Σουλτάνων διὰ τὴν περὶ τὰς οἰκοδομὰς κλίσιν 'του, συνετελέσθη, καὶ οἱ ποιηταὶ Νιμέζ καὶ Νεβρὲζ-ἐφένται ὕμνησαν διὰ ςιχηρῶν χρονογραμμάτων τὸν ἐγκαινιασμόν 'του, παραβάλλοντες αὐτὸ πρὸς τὰ παλάτια τοῦ Νουσσιρβὰν, τὰ ἐπὶ τοῦ Τίγριδος, τὰ τοῦ Χοσρὲβ-Περβίσσ ἐν τῷ Μεδαὶν (Μηδίᾳ), τὰ τῆς ὡραίας Σπρὴν (Εἰρήνης) ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου κλπ. Ἰδίως δὲ ὁ βασιλικὸς Ἱστοριογράφος Ἰσσῆ ὕμνησεν ἐμμέτρως τε καὶ πεζῶς διὰ τριῶν ὁλοκλήρων σελίδων εἰς φύλλον τὸ καλούμενον Τσινιλλὶ-κιόσκιον, κεκοσμημένον ὅλον ἔξωθεν φερωνύμως διὰ Περσικῶν πλινθίων (τσιννὶ, Σινικῶν), καὶ στηριζόμενον ἐπὶ 22 μαρμαρίνων κιόνων (1). Ἐπειδὴ δὲ, Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ' ἀναγινώσκοντος ἐν αὐτῷ ποτε αἰσχράν τινα σάτυραν τοῦ ποιητοῦ Νεφιῆ, κεραυνὸς ἐξαίφνης καταῤῥαγεὶς πλησίον αὐτοῦ, 'τὸν ἠνάγκασε 'να ῥίψῃ ἔντρομος ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ποίημα, ἀποδοὺς τὴν διοσημείαν ταύτην εἰς τὴν τῶν στίχων ἀσέβειαν, ἐπρόσταξε 'να φονευθῇ μὲν ὁ ποιητὴς, τὸ δὲ παλάτιον ἔμεινεν ἀκατοίκητον ἄχρι Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α'. Σουλτὰν Μαχμοὺδ δὲ ὁ Β' ἀνεκαίνισε, πυρποληθὲν αὐτὸ, τῷ 1816· τῷ δὲ 1834 ἀνῳκοδόμησεν ἐκ βάθρων κατὰ τὸν νέον Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ἔχον ἐπὶ μὲν τοῦ μεσαίου ἢ καθαυτὸ ἀνακτόρου τὸ κλασικὸν ἀέτωμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἤστραπτε χρυσαυγίζων ὁ αὐτοκρατορικὸς τουγρᾶς, ἑκατέρωθεν δὲ προεξετείνοντο δύω πτέρυγες, ὑποκρατούμεναι ὑπὸ μαρμαρίνων κιόνων ῥυθμοῦ δωρίου, μεγαλοπρεπὴς δὲ μαρμαρίνη ἀναβάθρα, καταλήγουσα πρὸ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πυλώνων εἰς τὴν θάλασσαν, ἔδιδεν εἰς τὸ κτίριον ἰδιαίτερον μεγαλεῖον. Ὅλα ταῦτα ἐξέλιπον, ὡς προείπομεν, πρὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ παλατίου τούτου ἤρξατο καὶ προβαίνει νῦν ἐπὶ ἄλλου νεωτέρου σχεδίου.

Ἡ κατ' ἔτος μετοίκησις τοῦ Σουλτάνου κατὰ τὸ ἔαρ ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ παλατίου τοῦ Σαραϊ-μπουρνοῦ εἰς τὸ Μπεσὶκ-δὰς ἀπετέλει καθ' ὑποχρέωσιν στερεότυπόν τι ἄρθρον τῆς ἱστορίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ ἄρθρα εἶνε σχεδὸν ἐκπεφρασμένα τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

νως διεσκέδαζε μουσική. Τοσαύτη δὲ προθυμία κατεβλήθη, ὥστε τὸ ἔργον ἐτελείωσεν εἰς τρεῖς μῆνας. (1) Τὸ περίπτερον τοῦτο, τερματίζον ἐπιχαρίτως, ἄχρις οὗ πρὸ τριῶν ἐτῶν ὅλων, τὸ πρὸς βοῤῥᾶν πέρας τοῦ παλατίου τοῦ Μπεσὶκ-δὰς, εἶχε διατηρηθῇ μόνον ἐκ τῶν τοῦ παλαιοῦ ἀνακτόρου, ἐπὶ τῆς ὑπὸ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β' νέας αὐτοῦ ἀνοικοδομήσεως. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τελευταίας τοῦ παλατίου κατεδαφίσεως, συμπεριελήφθη καὶ τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν προγραφὴν, καὶ πρόκειται ἴσως 'να ἀνεγερθῇ ἐπὶ νεωτέρου καὶ γλαφυρωτέρου σχεδίου.

» Εὐτυχὴς μεταχόμισις τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸ

Σαράϊ τοῦ Μπεσὶκ-δάς.

» Ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα θερμὴ καὶ ὁ καιρὸς καυματηρὸς ἐγένετο, ἡ Α. Μ. ὁ
» σοφώτατος Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων (Σαχχὶν - Σὰχ) (εὐδοκήσαι Κύριος
» Παντοκράτωρ διατηρῆσαι αὐτὸν ἄχρι τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας κρί-
» σεως!) ηὐδόκησε 'να μεταβάλῃ, κατὰ τὴν . . τοῦ μηνὸς (δεῖνα) τὴν ἑ-
» αυτοῦ διαμονὴν πρὸς τὴν τοῦ Μπεσὶκ-δὰς, ἀφ' οὗ ἐτηρήθησαν, ὡς πρὸς
» τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, τὰ παραγγέλματα
» τῆς διαιτητικῆς σοφίας. Συγχρόνως παρεσκεύασαν ἑαυτοῖς καὶ αἱ ΑΑ.
» ΕΕ. οἱ μεγάλοι Βεζίραι, διὰ τῆς εἰς τὰ ἑαυτῶν παράλια οἰκήματα (για-
» λὺ) τὰ πέριξ τοῦ Μπεσὶκ - δὰς μεταβάσεως, τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τοῦ ἀ-
» έρος ἀλλαγῆς«.

Τὸ δὲ θρυλλούμενον περίπτερον Τσιραγὰν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονο-μάζεται καὶ ὁλόκληρον τὸ τοῦ Μπεσὶκ-δὰς παλάτιον, ἀνῆκέ ποτε εἰς τὸν ἐπὶ Σουλτὰν-'Αχμὲδ τοῦ Γ' περίφημον βεζίρην Δαμὰδ-Ἰβραὴμ-πασσᾶν, καὶ ἐπειδὴ, ἐν μιᾷ τῶν ἑορτῶν, ἃς συνεκρότει ἐνταῦθα πρὸς τέρψιν τοῦ πενθεροῦ 'του Σουλτάνου, ἐφωταγώγησε τὸν ἀνθῶνά 'του, περιέχοντα τοὺς ὡραιοτέρους τῆς οἰκουμένης λαλέδες, διὰ μυριάδων μικρῶν κρυσταλλί-νων χρωματιστῶν λαμπτήρων, κατὰ τὸν Περσικὸν τρόπον, ὁ Σουλτάνος, γοητευθεὶς ὑπὸ τοῦ ὡραιοτάτου τούτου θεάματος, 'τὸ ἐπανέλαβε μετὰ ταῦτα πολλάκις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν αὐτοῦ παλατίοις, ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαλὲ-Τσιραγανὶ (φωτοχυσία λαλέδων), ἰδίως δὲ εἰς τὸ ἐνταῦθα παλά-τιον, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινεν, ὡς ἐκ τούτου, καὶ τὸ ὄνομα Τσιρα-γὰν-γιαλυσί. Ἡ διασκέδασις αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ Σουλτὰν--Μαχμοὺδ τοῦ Α', ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, καὶ ἰδίως ὁ αὐστηρὸς καὶ φει-δωλὸς Σουλτὰν-Μουσταφᾶς ὁ Γ', 'τὴν παρημέλησαν.

Τὸ δὲ χωρίον τοῦ Μπεσὶκ-δὰς, ἱκανῶς συνῳκισμένον καὶ εὐυδρότατον, κεῖται τὸ πλεῖστον ἐν τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τῆς δευτέρας, μετὰ τὴν τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ, κοιλάδος, ἐκτεινομένης, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς 400, ἐ-σωτέρω δὲ εἰς 700 βημάτων πλάτος, καὶ περιζωννυμένης λόφοις, τὸ πά-λαι ἀμπελοφύτοις.

Ἐνταῦθα τοποθετεῖ, κατ' εἰκασίαν, ὁ Γύλλιος τὸ ἄλσος τῶν δαφνῶν καὶ τὸν ναὸν τοῦ 'Απόλλωνος (τὸν ὁποῖον ἄλλοι τοποθετοῦσιν εἰς τὴν κοι-λάδα τῆς Ξηρᾶς Κρήνης), ἀφ' οὗ καὶ τὸ μέρος ὅλον τοῦτο ἐκλήθη Δάφνη, καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ τὰ Δαφνικὰ ἐπιγραφόμενα τοῦ Σχολαστικοῦ 'Αγαθίου ποιήματα. Καὶ πρὸς τὴν εἰκασίαν τοῦ σοφοῦ τούτου ἤθελον ἄσμενος συγ-κατατεθῆν', ὅσῳ μάλιστα καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Διπλοῦ Κίονος ἔχει τόσας χά-ριτας, ὥστε, ὄχι τὸν 'Αγαθίαν, ποιητὴν πεφυκότα, ἀλλὰ καὶ τὸν κοινό-

τατον πεζογράφον δύναται 'να ἐμπνεύσῃ, ἐὰν λόγοι ἕτεροι, τοὺς ὁποίους θέλω ἐν καιρῷ ἐκθέσει, 'δέν με ἔπειθον 'να τοποθετήσω τὸ τῆς Δάφνης προάστειον παρὰ τὸ Ἡραῖον μᾶλλον. Διὰ τοῦτο ὅμως οὐδὲν τῶν θελγήτρων αὐτοῦ στερεῖται τὸ λαμπρὸν τοῦ Μπεσὶκ-δασίου οροπέδιον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ γλαφυρώτατον κιόσκιον, καὶ ἡ παρ' αὐτὸ δεξαμενὴ, σκιαζομένη ὑπὸ φιλυρεῶν καὶ πλατάνων (Φιλαμοὺρ-ἀλτὺ). Εἰς τὸ κιόσκιον τοῦτο, κτίσμα Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ', καλούμενον δὲ, ὁμωνύμως τῷ ἐν τῷ Σαραγίῳ τοῦ Βυζαντίου, Γκιοὺλ-χανὲ, ἀνεγινώσκοντο χρυσογεγραμμένα ἐπὶ πλακῶν μαρμαρίνων διάφορα τοῦ Κουρανίου αἰέτια καὶ ὕμνοι εἰς τιμὴν τοῦ Σουλτάνου. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπ' αὐτοῦ ἦσαν κάτοπτα τὰ ἐντὸς τοῦ Σουλτανικοῦ ἀνακτόρου, τὸ κάθισμα ἦν ἀπηγορευμένον, ὅτε κατώκει τὸ Μπεσὶκ-δὰς ὁ Σουλτάνος.

Ἐν τῷ Μπεσὶκ-δὰς ἀριθμοῦνται δεκαεννέα Τουρκικὰ εὐκτήρια, ὧν τὰ ἐννέα μόνον τζαμία. Τούτων τὸ μὲν παρ' αὐτὴν τὴν τοῦ προαστείου ἀποβάθραν, εἶν' ἔργον τοῦ ἀρχιναυάρχου Σινὰν-πασσᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Βεζίρη Ῥουστὲμ-πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τελειωθὲν τῷ 1555, δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σινὰν, ὅπου πρότερον ἥδρευε καὶ τὸ δικαστήριον τῆς ἐνταῦθα περιφερείας. Ὄπισθεν τοῦ προσκυνηταρίου (μιχρὰμπ) τοῦ τζαμίου τούτου εἰσὶν οἱ τάφοι διαφόρων ἐπισήμων ἀνδρῶν· τὸ δὲ τοῦ Χαϊρεδδὶν κεῖται παρὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένην ἀποβάθραν· τὸ δὲ παρὰ τὴν τῶν Ἀράβων σκάλαν ἐκτίσθη τὸ καταρχὰς ὑπὸ τοῦ Τεκερλὲκ-Μουσταφᾶ-ἐφέντη, ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲδ τοῦ Γ', θελήσαντός ποτε αἴφνης 'να προσευχηθῇ ἐν αὐτῷ, μετεποιήθη ἀπὸ μεστζητίου εἰς τζαμίον· τὸ δὲ Σουλεϊμανιὲ ἐκτίσθη ὑπὸ Σουλεϊμάνου τοῦ Α', πρὸς χάριν τοῦ Βεκτασσῆ Καρὰ-ἀμπαλῆ-Μεχμὲδ, ὅς τις ἐφύτευσε τὰς ἐν τῷ Δολμᾶ-μπαγτσὲ κυπαρίσσους καὶ ἐτάφη ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀποβάθραν σωζομένου ποτὲ κήπου. Τούτων δὲ πάντων ὑπερέχει τὸ αὐτοκρατορικὸν τέμενος Τεσσριφιὲ, συνεχόμενον τῷ τοῦ Τσιραγὰν ἀνακτόρῳ, κτίσμα τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-Μετζὴδ, ἀφ' οὗ κοινῶς καὶ παρωνυμεῖται.

Παρεκτὸς δὲ τοῦ κοινοῦ γραμματοδιδασκαλείου, εἶνε ἐν τῷ Μπεσὶκ-δασίῳ καὶ ἓν γυμνάσιον (μεδρεσὲ), κτίσμα, καθὰ προείπομεν, τοῦ Χαϊρ-οὺδ-δὶν-πασσᾶ, συνηνωμένον μεθ' ἑνὸς σχολείου ἀναγνώσεως τοῦ Κοὺρ-ἂν (δὰρ-οὺλ-χγιρᾶ), καὶ ἑνὸς ξενῶνος (Κερβὰν-σαραΐ)· διότι τὸ Μπεσὶκ-δὰς εἶνε, διὰ τὴν τῶν ῥευμάτων τοῦ Βοσπόρου φύσιν, περὶ ὧν εἴπομεν ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα (1), τὸ σύνηθες πέραμα τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὸ ἀνάπαλιν διαβαινόντων στρατῶν (2).

(1) Ἴδε σελ. 14 τοῦ Α' μέρους.

(2) Καθὼς καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐντεῦθεν διεπορθμεύ-

Ἐκ δὲ τῶν δύω ἐκκλησιῶν τοῦ χωρίου, τιμωμένων, τῆς μὲν ἐπὶ τῷ Γενεσίῳ, τῆς δὲ ἐπὶ τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου, ἡ τελευταία αὕτη ἐπελέγετο καὶ Τοῦ Μπάνιου, διότι ἀνῆκε τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς ἐν τῷ ναυςάθμῳ ἐργαζομένους δούλους τοῦ Χαὶρ-οὐδ-διν, ὅθεν εἶχε καὶ δικαίωμα ἀσυλίας, ὑπεκφεύγουσα τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὰ προεκτεθέντα περὶ τούτου ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Τέρσ-χανὲ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα τῶν ἀθεμίτων συνοικεσίων ἐξετελοῦντο θρησκευτικῶς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐφημερευόντων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου δὲ μιᾶς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀνεγινώσκετο, κατὰ τὸν Σεστίνην, ἡ λέξις ΟΜΕΝΤΟ ΙΙ, προσεκυνοῦντο δὲ καὶ ἀρχαῖαί τινες εἰκόνες· ἀλλ' ἡ ἐκκλησία ὡμοίαζε, κατ' αὐτὸν, σταῦλος μᾶλλον ἢ ναὸς θεῖος. Ὁ δὲ Τιμόνης ἀναφέρει, ἐκ διηγήσεως πεπαιδευμένου τινὸς Γραικοῦ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ, ὅτι τῷ 1839, ἐπισκευαζομένης τῆς ἐκκλησίας, εὑρέθη μάρμαρόν τι εἰς δύο τεμάχια, ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὁποίων ἦσαν ἐγγεγλυμμένα ἓξ σημεῖα τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, ἅπερ ὅμως, ὑπ' ἀμαθείας τῶν τοιχοδόμων, ἐνετειχίσθησαν ἐν τοῖς θεμελίοις, ὥςε εἶν' ἀδύνατος ἡ ἀνεύρεσίς 'των.

Τὴν δὲ παραλίαν τοῦ Μπεσὶκ-δὰς ἐπικοσμεῖ, μετὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, ἕτερον τούτου μικρότερον, ἀνεγερθὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Δ', ἐπὶ τῶν καλουμένων κήπων τοῦ Καζαντζῆ-ὀγλοῦ, πρὸς χάριν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου Κχιᾶ-Σουλτάνης, γυναικὸς τοῦ βεζίρη Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκτοτε χρησιμεύει ὡς ἐνδιαίτημα τῶν ἀδελφῶν τῶν κατὰ καιρὸν Σουλτάνων· διότι καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἀφ' οὗ περιῆλθεν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, πρόκειται 'να κατοικηθῇ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Μυνιρὲ-Σουλτάνης, συζύγου τοῦ ἐγγόνου τοῦ περιφήμου Μεχμὲδ-Ἀλῆ, καὶ υἱοῦ τοῦ προτελευταίου πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου Ἀμπὰζ-πασσᾶ, Ἰλχαμῆ πασσᾶ, σκοπεύοντος 'να 'τὸ ἀνοικοδομήσῃ.

Μεταξὺ δὲ Μπεσὶκ-δασὶ καὶ Ὀρτὰ-κιοϋοῦ εἶνε τὸ ἀσκητήριον καὶ τὸ Μαυσωλεῖον (τουρμπὲ) τοῦ Ἰαχγιᾶ-ἐφέντη, προσκύνημα πολυθάμιστον, διά τε τὴν φήμην τῆς ὁσιότητος τοῦ κειμένου, καὶ διὰ τὸ τερπνὸν τῆς θέσεως, σκιαζομένης ὑπὸ ὡραίων καὶ ὑψηλῶν κυπαρίσσων. Ὁ Ἰαχγιᾶς (Ἰωάννης) οὗτος, υἱὸς τοῦ δικαστοῦ Τραπεζοῦντος Σααμλῆ-Ὀσμὰν-ἐφέντη, καὶ γνωστὸς ἄλλως ὑπὸ τὸ ὄνομα Μουδερρὶς, ἦν ἀδελφὸς ὁμογάλακτος (σούτ-καρινδὰς) τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, γεννηθέντος καὶ ἀνατραφέντος ἐν Τραπεζοῦντι, ὅπου ἡγεμόνευεν ὁ πατήρ 'του Σελὴμ ὁ Α', διαρκούσης τῆς βασιλείας Βαγεζὴδ τοῦ Β'. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάνου μετέβη μὲν εἰς ΚΠ, ἔζησεν ὅμως ὡς ἀναχωρητὴς, καὶ ἀπέθανεν

οντο »Ἵππων χρυσοφαλάρων βασιλικῶν ἐκτῆς Περαίας κατὰ τὸν πόρον τῶν Κιονίων διαπορθ» μενομένων.« , Χων.

ἐν ἔτει 1570 ἢ 1568. Σουλτὰν-Μουρὰδ δὲ ὁ Γ' ἐστέγασε τὸν τάφον αὐτοῦ διὰ κουβουκλίου. Πλησίον τοῦ μετζητίου τούτου κεῖται ἐν μαυσωλείῳ, λιθίνῳ μὲν, ἀλλ' ἀστέγῳ, ὁ βεζίρης Τσελεμπῆ-Ἀλῆ-πασσᾶς, ἀποθανὼν τῷ 1620 ἢ 21, καὶ ἐπονομασθεὶς οὕτω, διότι ὑπῆρξε πρῶτος βεζίρης ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Ἐμίριδων.

Κατὰ δὲ τὸν Γύλλιον, τῆς μεταξὺ Ἰασωνίου καὶ Ἀρχίου ἀκτῆς τὸ μέσον, ἐκτεινόμενον εἰς μῆκος 2000 βημάτων, ἰσοπέδωσαν ἐν βραχεῖ οἱ τοῦ Αἰνοβάρβου δοῦλοι, ποῦ μὲν ἀποκόψαντες τὰ ὑπερκρεμάμενα μέρη τῶν περιυψουμένων λόφων, ποῦ δὲ συμπιέσαντες καὶ συγχώσαντες τὴν ὑποκειμένην ἰλυώδη θάλασσαν, παροικοδομήσαντες ἐνταὐτῷ καὶ κρηπῖδα εὐλίμενον καὶ βαθεῖαν, ἧς μεταξὺ διαστήματα κατέλιπον κενὰ; ὥστε τὴν θάλασσαν συγκοινωνεῖν δι' αὐτῶν ταῖς ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι δεξαμεναῖς, καὶ πλῆθος καθ' ἑκάστην ἰχθύων, τοὺς μὲν ὑπεισέρχεσθαι δι' αὐτῶν, τοὺς δὲ ὑπεξέρχεσθαι.

Μετὰ τὸν Ῥοδίων περίβολον τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ὁ καλούμενος Ἀρχίας ἢ τὸ Ἀρχεῖον, χῶρος πεδινὸς, λόφοις ἐστεφανωμένος, προχωροῦσι μὲν ἄχρι τῆς ἀκτῆς, εὖ πεφυκόσι δὲ πρὸς ἀμπελοφυτείαν, δι' ὧν μέσων ποτάμιον κάτεισιν εἰς θάλασσαν προσηνῆ τε καὶ βαθεῖαν. »Ὠνόμασται δὲ ὁ τόπος ἀπὸ Ἀρχίου τοῦ Ἀριστωνύμου, Θασίου, ὃς, κωλυθεὶς ὑπὸ Χαλκηδονίων συνοικισθῆναι ἐν τῇ κατ' ἀντιπέραν ἀκτῇ, ὑποπτευσάντων ἐπ' αὐτοὺς αὐτὸν κτίζειν, παρεγγυησάμενος τοῖς μετ' αὐτοῦ συνοικίσαι τὸ Αἰνεῖον (1), ἱδρύσατο ἐνταῦθα, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ μετωνόμασε τὸν τόπον. Οὐμὴν ἀλλ', εἴπερ, καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον, συνῳκίσθη ἐνταῦθα, τυφλὸς ἦν οὐχ' ἧττον τοῦ Μεγαρέως Ἀρχίου, ὃν ὁ Πομπώνιος Μέλας κτίσαι φησὶ τὴν Χαλκηδόνα.

Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε τὸ καλούμενον σήμερον

ΟΡΤΑ-ΚΙΟΥ,

ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲ Ἅγιος Φωκᾶς, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ περιφήμου ποτὲ ναοῦ καὶ μοναστηρίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου κλείζεται καὶ ἡ σημερινὴ τοῦ χωρίου ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων, ἀνοικοδομηθεῖσα πρὸ δύω ἐτῶν, ἀπὸ μικρᾶς καὶ ζοφώδους τῆς πρὶν, εἰς εὐρυχωροτάτην καὶ λαμπροτάτην. Τὴν μονὴν ταύτην ᾠκοδόμησε καὶ πλουσιοπαρόχως ἐπροίκισε Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, κατεδαφίσας τὴν εἰς τὴν

---

(1) Ἐν ταῖς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐκδόσεσι τοῦ Γυλλίου ἡ λέξις γέγραπται Aënon καὶ Aënion, ὅθεν εἰκάζομεν ὅτι ἦν Αἰνεῖον, ἡρῷον πιθανῶς τοῦ Αἰνείου, ἤ τι τοιουτότροπον, περὶ οὗ ὅμως οὐδὲν ἀπαντᾶται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, οὓς διεξήλθομεν.

κυριότητα αὐτοῦ, ὅτε ἦν ἔτι Παρακοιμώμενος Μιχαὴλ τοῦ Μεθύσου, περιελθοῦσαν πολυτελεστάτην οἰκίαν, ἣν εἶχεν ἐνταῦθα οἰκοδομήση, ἔγγιστα τοῦ ποτὲ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ, μετὰ στοῶν, βαλανείων καὶ ἄλλων τερπνοτάτων διατριβῶν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐπὶ Θεοφίλου πατριαρχεύσαντος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννου, τοῦ καὶ Ἰαννῆ, τοῦ ἀπὸ Συγκέλλου (ὅς τις, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, »καὶ ἐμαντεύετο ἐνταῦθα, ὑπόγειον ἔχων, ἡπατοσκοπῶν κτλπ.), ὁ πατρίκιος Ἀρζαβὴρ (Ἀρτσηβοὺρ), ἐκ τοῦ γένους τῶν Μοροχαρζανίων. Ἡ οἰκία αὕτη, ἧς τὴν ἐκ λαξευτῶν λίθων οἰκοδομὴν εἰς αὐτὸν τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην πιθανώτερον ἀναφέρει ὁ Γραμματικὸς Λέων, καλουμένην ἐπ' αὐτοῦ Τρούλλον, καὶ μένουσαν ἀκατοίκητον, »διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ποτὲ γινομένας τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις«, μετεποιήθη, φαίνεται, εἰς Μονὴν, τὴν καλουμένην Τοῦ Πατριάρχου, ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ Σατύρου, περὶ ἧς ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Καὶ περὶ αὐτὴν εἶχε κατασκηνώση, κατὰ τὴν Ἄνναν (1), καὶ ὁ Κόμης Ῥαοὺλ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κομήτων, τοὺς λοιποὺς τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων τε καὶ πεζῶν, συμποσουμένους εἰς 15,000, τοποθετήσας ἄχρις αὐτοῦ Σωσθενίου. Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Χρονογράφον τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ Πατριάρχης οὗτος εἶχε προάστειον εἰς τὰ Ψηφᾶ (2), ἐν ᾧ καὶ περιωρίσθη, ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, ὑπὸ τῆς Θεοδώρας, σκεπτέον ποῦ ποτε τοῦτο ἔκειτο, καὶ, δοθέντος ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, τί σημαίνει καὶ πόθεν ἐπεκράτησεν εἰς αὐτὸ ἡ τελευταία αὕτη ὀνομασία, περὶ ἧς, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς ψηφῖδας, αἵ τινες ἐπωλοῦντο ἐνταῦθα, καὶ τὰς ψίχας, ἃς ὁ Δουκάγγιος παραβάλλει ταῖς ἐν Ῥώμῃ Micæ aureæ, σημειοῦμεν μόνον, ὡς πιθανώτερον, ὅτι ἐπειδὴ ψηφᾶς ἐκαλεῖτο κοινολεκτικῶς ὁ ψηφοκλέπτης (χοκκαμπάζ), 'δὲν εἶνε παράξενον 'να ἐπωνομάσθη οὕτως ὁ Ἰωάννης, διὰ τὰς ὑποτιθεμένας μαγγανείας 'του. »Ὡς γὰρ ὁ ψηφᾶς ποιεῖ ὀφθαλμοφάνειαν, οὕτω καὶ οὗτος ἐποίησε (Βίος Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ)«. Προσσημειοῦντες ὅτι ψηφᾶς (calculator, λογιστὴς (;)), ἐκαλεῖτο κἀκεῖνος, πρὸς ὃν ἐπιγράφεται ἡ 201 ἐπιστολὴ Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ.

Κεῖται δὲ ἐν τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τῆς τρίτης, μετὰ τὴν τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ, κοιλάδος, ἥτις, ἐκτεινομένη εἰς μῆκος μὲν, ποῦ μὲν πλειότερον, ποῦ δὲ ὀλιγώτερον, 2000 βημάτων, πλάτος δὲ, παρὰ τὴν παραλίαν, 600, διαιρεῖται εἰς δεκατέσσαρας-δεκαπέντε ἄλλας μικροτέρας κοιλάδας, καὶ περιέζωσται ἀμφοτέρωθεν λόφοις, προήκουσιν ἄχρι τῆς παραλίας, κεκαλυμμένοις δὲ ἐπὶ Γυλλίου ἀμπέλοις, τὸ πλεῖστον, καὶ κερασῶσι. Τὸ δὲ διαρρέον αὐτὴν χαραδρῶδες ποτάμιον, διατέμνον τὸ χωρίον εἰς δύο, τὸν μὲν χειμῶνα ἔχει ἱκανὸν βάθος παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, κολ-

(1) Βιβλ. Γ'. (2) Γραφόμενον καὶ Ψίχα.

πουμένης μετρίως περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ πρὸς πλοίων προσόρμισιν, καὶ ἑκατέρωθεν λίθοις μεγάλοις ὠχύρωται καὶ παρασυγκέχωσται· διότι, πλημμυροῦν ἐν καιρῷ τῶν βροχῶν, κατακλύζει ὁλόκληρον τὸ κάτω τοῦ χωρίου μέρος, σχηματίζον διὰ τῆς ἀεννάως καταφερομένης ὑπ' αὐτοῦ ἰλύος εἶδός τι Δέλτα, ἐφ' οὗ καὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ χωρίου συνῴκισται, τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἰουδαίων, ὧν καὶ τὸ Συναγώγιον ᾠκοδόμηται οὐ πολὺ μακρὰν τῆς ἀκτῆς, ἐν ᾧ τὸ πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος, κατοικούμενον ὑπὸ Ἀρμενίων, ἐχόντων καὶ μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν, εἶνε καθάριον καὶ εὐήνεμον, καὶ ἔχει καὶ περιπάτους εὐαρέστους· τὸ δὲ θέρος, καί τοι μὴ παντάπασι ξηραινόμενον, ῥέει ὅμως ἀδρανέστατον ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ εὐφορία τῆς κοιλάδος ταύτης εἶνε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ τε Γυλλίου καὶ τῶν κατοίκων, πολὺ μεγαλητέρα τῆς τοῦ Ἰασονίου, ὅθεν καὶ οἱ εὐφορώτεροι κῆποι, οἱ παράγοντες τὰ πλεῖστα καὶ ὡραιότερα τῆς πρωτευούσης λαχανικὰ καὶ ὀπωρικὰ, εἶνε παρὰ τὰς τοῦ ποταμίου ἐκβολάς. Διὰ τὴν αὐτὴν ὅμως αἰτίαν, τὸ μέρος τοῦτο εἶνε καὶ νοσωδέστερον καὶ ὑγρότερον· ὅθεν καὶ μέχρι τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου κατῳκεῖτο ὑπὸ χριστιανῶν μόνον καὶ Ἰουδαίων· τότε δὲ ὁ μέγας αὐτοῦ Δεφθερδὰρ-πασσᾶς ἔκτισεν ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτοῦ τζαμίον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἡνώθη ἔπειτα καὶ ἓν ἄλλο μικρότερον, κτίσμα τοῦ Μπαλτατζῆ-Μαχμοὺδ-ἀγᾶ, ἅπερ ἀμφότερα, πονήσαντα ὑπὸ χρόνου, μετεποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Μεχμὲδ-ἀγᾶ, ἢ Μεχμὲδ-πασσᾶ, Κεαγιάμπεη τοῦ περιφήμου μεγάλου Βεζίρη Δαμὰτ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ', ἐπὶ τῆς ἐξώσεως τοῦ ὁποίου καὶ ἐφονεύθη. Τὸ τζαμίον τοῦτο, πυρποληθὲν τῷ 1848, ἀνεκτίσθη λαμπρότατον ὑπὸ τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, καὶ, διά τε τὸ περίοπτον τῆς θέσεώς 'του, ὑψουμένου ἐπ' αὐτῆς τῆς κλειούσης ἀπὸ βορρᾶ τὸν κρίκον τὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἰασωνίου ἄκρας, καθὼς καὶ διὰ τὸ γλαφυρὸν καὶ εὔρυθμον τῆς οἰκοδομῆς 'του, προσηλόνει εἰς ἑαυτὸ εὐαρέστως τὴν ὅρασιν τῶν ἀναπλεόντων. Ἐπειδὴ δὲ περιστοιχεῖται ὑπὸ Ἀρμενικῶν καὶ Ἰουδαϊκῶν οἰκιῶν, ἐφαρμόζουσιν εἰς αὐτὸ οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον στίχον: »Ὡς ὁ δάκτυλος τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως ἐν τῇ χειρὶ χριστιανοῦ«.

Τὴν δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς κρήνην ἐδείματο ὁ Τεκκελλὺ-Μουσταφᾶ-Πασσᾶς, χρηματίσας διοικητὴς τοῦ Βὰν, καὶ συχνάκις ἀναφερόμενος ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Ἱστοριογράφου Ῥασχὶδ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοὺρσχ-κχιραλῦ.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, τὸ χωρίον τοῦτο ἦτον, φαίνεται, κατοικία, ἴσως καὶ ἰδιοκτησία, τοῦ ἀδελφοῦ 'του Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος· διότι ἐν αὐτῷ ἐφιλοξένησεν εὐωχίαις τὸν σύγγαμβρον αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν Γαβρᾶν, μέλλοντα ἐκπλέειν πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον (1).

(1) Ἴδε Ἄνναν τὴν Κομνηνὴν Βιβλ. Η'.

Ἐν τῷ βάθει δὲ τῆς κοιλάδος ἑλκύουσι τοὺς προσκυνητὰς δύο ἁγιάσματα, τὸ μὲν, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὑπόγειον, τὸ δὲ, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, λείψανα, φαίνεται, παλαιῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν τῷ κήπῳ δὲ χριστιανικῆς τινος οἰκίας εὑρέθη πρὸ 15-20 ἐτῶν ὑπόγειός τις τοῖχος ἐκ μεγάλων πλίνθων ὀπτῶν μετ' ἐπιγραφῶν, ὧν μίαν ἀντέγραψεν, ἐσφαλμένως πάνυ, καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ μακαρίτης Τιμόνης, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς: ✠ ΗΔΙ ΚΤSΗ-ΠΕΤΡΟ Ν SΥΚΙΔΡΟCΕΙ-ΔΡΟCΕΙ. Ἐπὶ μιᾶς δὲ τῶν πλίνθων εἰκονίζετο πτηνόν τι κυρτόῤῥαμφον.

Ὁ δὲ πρὸς βοῤῥᾶν ὑπερκείμενος τοῦ χωρίου λόφος, ὑψούμενος ἐπὶ 200 βήματα, τοποθετούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου εἰς ἀπόστασιν 400 ἀπὸ τοῦ Ἀρχείου βημάτων, καὶ διαιροῦν αὐτὸν τῆς ἑπομένης τοῦ Κουροὺ-τσεσμὲ κοιλάδος, προεκτείνεται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, συνηρεφὴς, ἀπ' αὐτῶν αὐτοῦ τῶν ὑπωρειῶν ἄχρι τῆς κορυφῆς, ὑπὸ δάσους πρίνων, κομάρων, κοκκωναρεῶν, κερατωνιῶν, δαφνῶν, αἰγείρων καὶ κυπαρίσσων, σκιαζόντων ἐπιχαρίτως τὰς κλιτύας 'του, καὶ παρεχόντων ἄσυλον εἰς τῶν κελαδιστικῶν πτηνῶν τὰ ποικίλα γένη· διότι ἐν αὐτοῖς οὔτε κυνηγοῦ ποῦς ἐπάτησέ ποτε, οὔτε ἀξίνης κρότος ἠκούσθη, ὡς ἀνήκουσιν εἰς τὰ τὴν παραλίαν περικοσμοῦντα πολυτελῆ καὶ ζωγραφικὰ παλάτια τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους, μεταβάλλοντα ἄλλους ἄλλοτε οἰκήτορας. Ἓν ἐξ αὐτῶν ἀνῆκε τῷ 1718, κατὰ τὴν Lady Montagüe (1), εἰς τὸν ἐν Πετροβαραδινίῳ φονευθέντα μέγαν βεζίρην, τὸν τελευταῖον τῶν Κιοπρουλήδων, κτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς χάριν τῆς μεμνηστευμένης αὐτῷ θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲδ τοῦ Γ', εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποίου ἐνδιατρίβει ἐπιχαρίτως ἡ εὐφυὴς αὕτη περιηγήτρια, ἰδίως δὲ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ λουτροῦ καὶ εἰς τὸν τρίκλινον, τὸν προσδιωρισμένον διὰ τὸν Σουλτάνον, ὁσάκις ἤρχετο 'να ἐπισκεφθῇ τὴν κόρην 'του. Κατὰ δὲ τὸν Χάμμερ (2), ἐνταῦθα ἦν ποτε καὶ τὸ μέγαρον τοῦ περιφήμου Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ πολιορκήσαντος τὴν Βιέννην, ὅπερ ἐπισκευάσας καὶ βασιλικῶς διακοσμήσας ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ' Καπετὰν-πασσᾶς, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Δαμὰδ-Ἠβραὴμ-πασσᾶ, ὑπεδέξατο ἐν αὐτῷ καὶ ἐφίλευσε τὸν Σουλτάνον. Ἴσως ἓν ἐκ τῶν παλατίων τούτων, ἐὰν 'δὲν ἦν' αὐτὸ τοῦτο, ἀνῆκέ ποτε καὶ εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐπὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ' ἀκμάσαντος βεζίρη καὶ γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Χαττιτζὲ τοῦ Σουλτάνου τούτου, Τσερκὲζ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, ὅς τις, κατατροπώσας τῷ 1623 τὸν περίφημον ἀποστάτην τῆς Ἀσίας Ἀμπαζᾶ-πασσᾶν, ἀπέθανεν ἐν Τοκατίῳ τῷ αὐτῷ ἔτει. Τὸ παλάτιον τοῦτο, λέγει ὁ Καντεμίρης (3), πωληθὲν ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Β', ὑπὸ τοῦ τότε ἰδιοκτήτου αὐτοῦ Ἰουσοὺφ-ἐφέντη, υἱοῦ τοῦ Τερσ-χανὲ-

(1) Lettre XLIII. (2) Ἱστορ. Βιβλ. ΞΕ'. (3) Τόμῳ Γ', σελ. 96.

-ἐμινῆ, διὰ τὸν ἐπικείμενον φόβον τῆς τῶν Ἀουστριακῶν εἰσβολῆς, ἀγοράσας ὁ ἡγεμὼν οὗτος 25,000 ταλλήρων, 'τὸ ηὔξησε καὶ 'τὸ ἐκαλλώπισε. Φυγόντος δὲ μετὰ ταῦτα αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου, συζύγου τοῦ βεζίρη Ἀλῆ-πασσᾶ. Ἐὰν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἦνε καὶ τὸ καλούμενον Τερνακτσῆ-γιαλὺ (περὶ οὗ προσωτέρω), φαίνεται ὅτι ἐπωνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Τερνακτσῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ, τῇ Φατμᾷ, τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ Β', καὶ θυγατρὶ τοῦ Μεχμὲδ Δ'.

Περὶ τὸν πρόβολον δὲ αὐτὸν τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου προσπίπτον τὸ ἀπὸ τῆς ἀπέναντι ἄκρας τοῦ Καντιλλῆ ἀποκρουόμενον ῥεῦμα, ἀποκρούεται πάλιν ἐντεῦθεν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Δάμαλιν, ᾠκοδόμηται τὸ περικαλλὲς παλάτιον τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὒλ-Μετζὴδ καὶ συζύγου πρώην τοῦ Ἀλῆ-Γαλὴμπ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ περιφήμου βεζίρη τῶν ἡμερῶν 'μας Ῥεσχὶδ-πασσᾶ, πνιγέντος, κατὰ πολυθρήνητον περίστασιν, πρὸ δύο ἐτῶν, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου, Φατμᾶ-Σουλτάνης. Τὸ παλάτιον τοῦτο, ἐπέχον ἴσως τὸν τόπον ἑνὸς τῶν προειρημένων, ἀνῆκε τῷ 1820 εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, Ἐσμὰ-Σουλτάναν, ἥτις, περιελθὸν εἰς αὐτὴν ἀπ' ἄλλης, ὁμωνύμου αὐτῇ, Σουλτάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ' καὶ ἀδελφῆς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ Γ' καὶ Χαμμὴδ, 'τὸ εἶχεν ἐκ βάθρων ἀνοικοδομήσῃ. Ἐν τῷ περιβολίῳ τοῦ παλατίου τούτου εἶχον ἀνευρεθῆ, κατὰ τὸν Père-Inzizy, μὴ σημειοῦντα ὅμως τὸ πότε, κτίρια ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τοῦ Προδρόμου καὶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ προειρημένου δασώδους λόφου, ὀνομάζεται Δεφθερδὰρ-μπουρνοὺ, ἀπὸ τοῦ Δεφτερδὰρ-Ἱβραὴμ-πασσᾶ, εἴτε αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ πρώτου κτίτορος τοῦ ἐν τῷ Ὀρτὰ-κιοῦ τζαμίου, εἴτε ἄλλου μεταγενεστέρου, ὅστις ἔκτισε καὶ τὸ ἐνταῦθα παλάτιον τῷ 1660. Ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Γυλλίου ἐκαλεῖτο Κλειδίον, ὡς περικλεῖον ἀπὸ βορρᾶ τὸν πρῶτον τοῦ Καταστένου Δίσκον, καὶ ἀποκρύπτον τοῖς ἀναπλέουσι τὰ ἐπέκεινα. Ὑπῆρχε δὲ ἐπ' αὐτοῦ τὸ πάλαι καὶ ναὸς, ἢ βωμὸς, ἀφιερωμένος τῷ Ἁλίῳ Γέροντι, τῷ Νηρεῖ πιθανῶς, ἢ τῷ Φόρκυνι, ἢ γοῦν τῷ Πρωτεῖ, ἢ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ τῆς Σεμύστρας, τῷ τῶν Ἀργοναυτῶν ποδηγέτῃ, ᾧπερ καὶ ἔθυον δημοτελῶς οἱ τῶν Μεγαρέων ἀποίκων ἔκγονοι, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μάντεως Λατιάδου, χρηματισθέντος περὶ τούτου κατ' ὄναρ.

Κατὰ δὲ τὸν Ἀνδρέαν Δάνδολον, ἐδῶ (ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλείθρου) ἔκειτο καὶ ἡ Μονὴ, ἐν ᾗ καὶ ὁ τάφος, τοῦ ἱεροῦ Ταρασίου, περιαργυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβὲ καὶ τῆς Προκοπίας, καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐξεκλάπη νύκτωρ τὸ σῶμά 'του. Ἀλλὰ νομίζω προκριτωτέ-

ραν τὴν γνώμην τῶν τοποθετούντων τὴν τοῦ Ἁγίου Ταρασίου Μονὴν πολὺ προσωτέρω πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Πόντου.

Μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλειδίου καὶ τοῦ τῶν Ἑστιῶν ὑψοῦται παραλλήλως τῷ ὑπὲρ τὸ Κλειδίον λόφῳ, λόφος ἕτερος, ἠρέμα ἐπικλινής, ἀλλ' ὑψηλὸς καὶ πετρώδης, νεύων πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ διιστῶν τὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κοιλάδα τῆς τοῦ Μιχαηλίου, μὴ παρεμποδίζων δὲ τὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἄποψιν ἀμφοτέρων τῶν προειρημένων ἀκρωτηρίων, ἡ μεταξὺ τῶν ὁποίων κολπώδης καμπὴ ἐκτείνεται εἰς μῆκος τρισχιλίων βημάτων, ὑποδιαιρουμένη διὰ τοῦ ὑπὸ τὸν λόφον σχηματιζομένου ἀμβλυτέρου αὐτῶν ἀκρωτηρίου, τοῦ καλουμένου Τερνακτσῆ (ἐὰν τὸ ὄνομα τοῦτο 'δὲν ἀνήκῃ μᾶλλον εἰς τὸ προειρημένον Δερφθερδὰρ-μπουρνοῦ), εἰς δύω μὲν ἀκριβῶς κοιλάδας, ὧν ἡ μὲν πρώτη, ἡ μικροτέρα, ἐκτείνεται εἰς 800 περίπου βήματα, ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ μείζων, εἰς 2000 περίπου, καὶ δύω κυρίως κόλπους, ὧν ὁ μὲν μεταξὺ Δεφθερδὰρ καὶ Τερνακτσῆ ὠνομάζετο πάλαι, μέρος μὲν Παράβολος, οὐχὶ, καθὼς λέγει ὁ Γύλλιος, διὰ τὸ παράβολον τῆς ἐνταῦθα ἁλείας, δυσχεροῦς οὔσης καὶ ἀβεβαίου διὰ τὴν τῶν παραλίων τραχύτητα καὶ τὰ ῥεύματα, ἀλλὰ, πολὺ (νομίζω) πιθανώτερον, διότι ἐδευτέρευε τοῦ κυρίως Βόλου, περὶ οὗ προείπομεν (1), μέρος δὲ Κάλαμος καὶ Βυθίας, τὸ μὲν διὰ τὸ πλῆθος τῶν παραπεφυκότων, περὶ τὰς ἐκβολὰς πάντως τοῦ ἐν αὐτῷ ῥυακίου, καλάμων, ὧν ἴχνη τινὰ ἐσῴζοντο ἔτι καὶ ἐπὶ Γυλλίου, τὸ δὲ, διὰ τὸ τῆς ἀκτῆς βάθος, ἧς ὑπέρκειται ὁ προειρημένος λόφος. Ταῦτα δ' εἰσὶ, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὰ καλούμενα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Βυθάρια, ὅπου, κατὰ τὸν Εὐάγριον, συνεκροτήθη ἡ κατὰ τοῦ ἀποστάτου Βιταλιανοῦ ναυμαχία. Ὁ δὲ λόφος οὗτος ἐκαλεῖτο Κόκκος (2) Ἴσιδος.

Ἡ πρώτη τῶν κοιλάδων τούτων, τετάρτη τῇ τάξει μετὰ τὴν τοῦ Ἰασωνίου, ἀπέχει 500 βήματα τῆς τοῦ Δεφθερδὰρ-μπουρνοῦ προβολῆς, καὶ ἐγνωρίζετο περὶ τοὺς πρὸ τῆς ἁλώσεως χρόνους ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου κλείζεται καὶ σήμερον ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ὅπερ ἐντὸς τῆς κοιλάδος ταύτης συνῴκισται, ἀνεγερθεῖσα πιθανῶς ἐπὶ τῶν, καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἔτι σωζομένων, ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος ἢ, πιθανώτερον, τῆς Ἴσιδος, τῆς αὐτῆς, ὡς γνωστὸν, τῇ Κυβέλῃ καὶ τῇ Ἰοῖ. Ἐν αὐτῇ τοποθετοῦσί τινες, ὡς προείπομεν, καὶ τὸ ἄλσος τῆς δάφνης, τῆς φυτευθείσης ὑπὸ Μηδείας τῆς τοῦ Αἰήτου, περὶ ἧς ὅμως ἴδε προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσί. Ἀντικρύζει δὲ ἀκριβῶς τῷ ἐπὶ τῆς Ἀσίας Κουλελῇ ἢ Χαβούζ-μπασῃ.

(1) Ἴδε σελ. 59. (2) Ἄλλοι ἀναγινώσκουσι, πιθανώτερον ἴσως, Κόλπος.

Τὸ χωρίον τοῦτο καλεῖται σήμερον

ΚΟΥΡΟΥ-ΤΣΕΣΜΕΣ,

ἤτοι Ξηρὰ Κρήνη (1), καὶ ἀφ' οὗ ἐχρησίμευσεν, ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐνδιαίτημα τῶν ποτὲ Γραικῶν ἡγεμόνων τῆς Δακίας καὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἀπογόνων αὐτῶν, κατήντησε σήμερον πενιχρὸν καὶ σκυθρωπὸν οἰκητήριον εὐαρίθμων τινῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀρμενίων, καὶ ἀκόμην ὀλιγωτέρων καὶ πτωχοτέρων Ὀθωμανῶν καὶ Γραικῶν.

» Ὑπῆρξαν αἱ λιθόστρωτοι ἐκεῖναι παραλίαι
Ὑψηλαντῶν καὶ Μουρουζῶν καὶ Σούτσων κατοικίαι·
» Ἀλλὰ ὁ βίος, ἄστατος, ὡς ῥοῦς θαλάσσης ῥέει!
τὰς ἀπὸ κέδρου στέγας 'των Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι
» Οἰκοῦσι πρὸ ἐνιαυτῶν πολλῶν ἐκπεπληγμένοι,
καὶ ἡ ἀράχνη 'ς τοὺς χρυσοῦς ὀρόφους των ὑφαίνει! «
(Π. Σούτσου Ὁ Ἄγνωστος, στίχ. 121, κ. ε.)

Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρωνυμεῖτο, καθὼς εἴπομεν, ἡ κοιλὰς, κεῖται ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς αὐτῆς, ἔχουσα καὶ ἁγίασμα τοῦ ἐπωνύμου αὐτῆς Ἁγίου, βραχὺ μὲν, ἀλλὰ ποτιμώτατον καὶ ἀέννaον, ἀναβρύον ἐν τῷ βάθει ἐπιμήκους χειροποιήτου σπηλαίου. Παραῤῥέει δὲ τὸν ναὸν, καταπίπτων, μικρὸν ὑπεράνωθεν αὐτοῦ, μετὰ κρότου, εἰς τὴν πρὸς τοῦτο γεγυρωμένην συννόμῳ λίθῳ ὑπόνομον, χείμαῤῥος, λαῦρος μὲν τὸν χειμῶνα, μαραινόμενος δὲ τὸ θέρος, καὶ, τέμνων δίχα τὸ χωρίον, κάτεισιν ὑπογείως εἰς τὸν αἰγιαλὸν, οὐ μακρὰν τοῦ ὁποίου κεῖνται δύω νησίδες, ἡ ὕφαλοι, ὧν ἡ ἑτέρα, χρησιμεύουσα καὶ ἐπὶ Γυλλίου πρὸς διαμονὴν τῶν θαλασσοβίων πτηνῶν, ἀνακέχωσται ἐφ' ἡμῶν περιοικοδομηθεῖσα. Περὶ αὐτὴν δὲ, ἐκμισθουμένην ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος, πρὸς ὄφελος τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ τζαμίου, ἁλιεύονται τὰ εὐστομώτερα τῶν ἐνταῦθα ὀστρέων. Τὴν δὲ παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ χωριδίου κρήνην, ἀφ' ἧς, ξηρανθείσης, καὶ παρωνόμασται, ἐπεσκεύασεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κιοπρουλήζαδὲ Ἀχμὲδ-πασσᾶ· ὁ δὲ βεζίρης Δαμὰδ-Ἡβραὴμ-πασσᾶς ἔκτισεν οὐ μακρὰν αὐτῆς ἄλλην μίαν, δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου 'του τῷ 1728.

Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ ὄρους ὀφρύος, τοῦ περικλείοντος μεσημβρινοδυτικῶς τὴν κοιλάδα, ὅπου τὰ ταφεῖα τῶν Ἀρμενίων, σώζονται, παρὰ τὴν γωνίαν κήπου, τὰ ἴχνη λιθίνου τείχους ναοῦ ἀρχαίου, καὶ παρ' αὐτῷ ἀναβρύει ὑπὸ τουβουλοσκέπαστον χαμάρωμα τὸ εἰς ὄνομα τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναλήψεως ἁγίασμα. Μεταξὺ δὲ τῶν περιεσπαρμένων τεμαχίων κιόνων καὶ ἀναγλύ-

(1) Τινὲς, κολάζοντες δῆθεν τὸ τῆς λειψυδρίας ἐλάττωμα, λέγουσιν ὅτι 'δὲν εἶνε τσεσμὲ, ἀλλὰ κεσμὲ, βράχος ἀπότομος, καὶ ἴσως ἔχουσι λόγον.

πτων τινῶν μαρμάρων, ὑπεμφαινόντων τὴν πάλαι λαμπρότητα τοῦ ναοῦ, ὁ μακαρίτης Τιμόνης ἀνέγνω τὴν ἑξῆς κολοβὴν ἐπιγραφήν:

ΟΝΤΟΗΔΙΑ
ΛΕ ΧΟΡΤΟΥ

καὶ κατωτέρω:

ΗΜΕΝΟ
ΥΦΑΙΗ
ΟΤΟΣ
Ρ.

Προϊόντι δὲ τὴν διὰ τοῦ ὄρους πρὸς τὴν ἐφεξῆς τοῦ Μιχαηλίου κοιλάδα, ἀναβρύει ἕτερον ἁγίασμα, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, σκιαζόμενον γραφικῶς ὑπὸ πυκνοφύλλων δένδρων, ἅτινα ἐνθυμίζουσι τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Δούζογλου, οἷς ἀνήκει καὶ ἡ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν οἰκία, γειτνιάζουσα τῇ ποτὲ τῶν Καλλιμαχῶν, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συνηνώθη, περιελθούσης εἰς τὴν κυριότητα τῶν Δούζ.

Μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, δύο τινὰ πρέπει, ν' ἀπασχολήσωσι πρὸς ὀλίγον τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐν τῷ σκυθρωπῷ καὶ μεμονωμένῳ σήμερον, καίτοι ἄλλως οὐκ ἀμοίρῳ χαρίτων, τούτῳ χωρίῳ, αἱ παράλιοι τοῦ ὁποίου οἰκίαι, ἐπικρατούντων τῶν νοτίων ἀνέμων καὶ ἠρεμούσης τῆς περὶ αὐτὰς κολπώδους ἀκτῆς, ὅλης παρῳκοδομημένης, καταντῶσιν ἀκατοίκητοι διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιπλεόντων παρ' αὐτὰς θνησιμαίων ἀποφοράν, ὅθεν καί, ὡς παρημελημένον ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνῴκισαν αὐτὸ ἐνωρίστατα οἱ Γραικοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι: Α΄, ἡ ποτὲ λεγομένη Σχολὴ τοῦ Γένους, καὶ Β΄, οἱ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντές ποτε ἡγεμόνες Γραικοὶ μετὰ τῆς περὶ αὐτοὺς πελατείας.

Ἡ σχολὴ τοῦ Κουροῦ-τσεσμέ, ἀποχύημα τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς λεγομένης σχολῆς, συνέστη κατὰ τὸ 1803 ἔτος, καὶ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Μουρούζη, ὡς πρώτου αὐτῆς συνίστορος καὶ προστάτου, εἶνε συνδεδεμένον μετὰ τῆς ἱδρύσεως τῆς Σχολῆς. Θέσις ἀθόρυβος καὶ μεμονωμένη, δάσος πλησίον μυστηριῶδες, τὴν σιωπὴν τοῦ ὁποίου μόνον τῶν φύλλων οἱ ψιθυρισμοὶ καὶ τῶν ἀηδόνων αἱ μελῳδίαι διέκοπτον, ὕδωρ κρυστάλλου παντὸς διαυγέστερον, εὐρυχωρία τοῦ περιβόλου, ἀσφαλίζουσα τὸ κατάστημα ἀπὸ τῶν πυρκαϊῶν, ἅπαντα ἑνὶ λόγῳ ἐδικαιολόγουν τὴν τῆς τοποθεσίας ἐκλογήν, πρὸς οἰκοδομὴν καταλληλοτάτου Μουσῶν τεμένους. Ἀλλ' ἡ ἐξουσία εἶχε συλλάβει ὑποψίας (διότι τότε ἦσαν ἄλλοι καιροί), καὶ διαβολὴ σκότιος εἶχεν εἰς αὐτὴν ὑποβάλει, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ σχολείου βυσσοδομεῖται γυμναστήριον Ἄρεως πρὸς σκοπὸν ὑποκεκρυμμένον καὶ πραγματοποίησιν ὀλεθρίων σχεδίων. Καὶ ἀπῃτεῖτο πᾶσα τοῦ Δημητρίου Μουρούζη ἡ βαθυτάτη πολιτικὴ σύνεσις καὶ ὁ περιφλεγής

ζῆλος τῆς πατροπαραδότου φιλογενείας 'του, ὅπως ὑπερισχύσῃ τῶν ἀντιπολεμούντων αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ 'του, πείσας δι' ἐπιχειρημάτων ἀναντιῤῥήτων τὴν ἐξουσίαν, ὅτι τὰ θρυλλούμενα εἶνε διαβολαὶ τῶν ἐχθρῶν, οὐχὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους του, ἀλλὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους· ὅτι οἱ νῦν ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκπαιδευόμενοι νέοι, ὅπως χρησιμεύσωσιν ἀκολούθως ὡς ἰατροὶ, ἢ μηχανικοὶ, ἢ ἀρχιτέκτονες, ἢ διδάσκαλοι, ἔμελλον τοῦ λοιποῦ 'να διδάσκωνται ὑπ' ὄψιν τῆς ἐξουσίας, καὶ οὐχὶ 'ν' ἀναγκάζωνται, καθὼς πρότερον, 'να ξενητεύωσιν, ἀπομανθάνοντες τὰ οἰκεῖα ἤθη καὶ ἔθη. Καὶ οὕτως ἐξεδόθη τὸ περὶ συστάσεως τῆς Σχολῆς διάταγμα, περιποιῆσαν μνήμην ἀθάνατον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μουρούζη, καὶ προοδοποιῆσαν ἀναμφιβόλως τὴν σημερινὴν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατάστασιν· ἀναμφιβόλως λέγω, διότι πάντες, ἢ γοῦν οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων ἡμῶν, εἰρήσθω δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἀπ' αὐτῆς ἠρύσαντο τὰ πρῶτα, συστηματικωτέρας ὁπωσοῦν, ἐκπαιδεύσεως νάματα. Ἐν αὐτῇ ἐδίδαξαν ὁ Δούγκας, ὁ Πρώϊος, ὁ Λογάδης, ὁ Κούμας, κλπ. κλπ. Ἐν αὐτῇ παρεδόθησαν πρῶτον ἡ Πειραματικὴ Φυσικὴ, τὰ Ὑψηλὰ Μαθηματικὰ, ἡ ἀκροαματικὴ Φιλοσοφία. Ὢ τῶν ὡραίων ἡμερῶν ἐκείνων, ὅταν ἑκατοντάδες νέων, ὅλων ἐκλελεγμένων, ἐφιλοσόφουν, ἢ διελέγοντο, ἢ ἐποίουν, ἢ ἐμελέτων, ὑπὸ τὰς δροσερὰς τῶν πτελεῶν καὶ φιλυρέων σκιὰς, περὶ κενοῦ καὶ στοιχείων καὶ μετεώρων, ἀνερευνῶντες »τά τε γᾶς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπύπερθεν« ὅταν, ὑπὸ τὸν φλοῖσβον τοῦ κελαρύζοντος ὕδατος, ἀνέλυον τὸν Θουκυδίδην ἢ τὸν Εὐκλείδην, ἢ ἀπεμιμοῦντο τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Εὐριπίδην· ὅταν εἰς τοὺς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τῆς Σχολῆς παραφραζομένους χοροὺς τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ εἰς τοῦ Θεοκρίτου τὰ Εἰδύλλια ἀντῇδον ἐκ τοῦ παρακειμένου δάσους οἱ κόττυφοι καὶ αἱ ἀηδόνες! Πόσοι ἄρα ἀναπολοῦσιν ἀκόμη ταῦτα! πόσοι ἐπέζησαν δηλονότι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Κουρούτσεσμε εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἡμέρας τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς! Ἀλλ' ἡ μὲν Σχολὴ δυστυχῶς κατηργήθη, ἀφ' οὗ, παραμεληθεῖσα μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν, ἀνεζωπυρήθη ἐπὶ μικρὸν πρό τινων ἐτῶν, καὶ ἡ διάλυσις αὐτῆς συνδέεται μὲ λυπηρὰς ἀναμνήσεις· τὸ ὄνομα ὅμως τοῦ Μουρούζη μένει, καὶ διαμενεῖ μέχρις ὅτου διαμένει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Τῶν δὲ ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν ἐπειδὴ τίποτε παρὰ τάφων ἐπιγραφὰς 'δὲν ἀπέμειναν, αὐτὰς ἐπεξερχόμενοι, ῥίπτομεν ποῦ μὲν δάκρυ, ποῦ δὲ ἄνθος, ἐπὶ τῶν τάφων, ὅσοι σώζονται μέχρι νῦν, ἄχρις ὅτου ἐκλίπωσι καὶ τούτων αἱ πλάκες αὐτοῖς ἐπιτυμβίοις. Καὶ πρῶτον ὑπεράνωθεν τοῦ ἁγιάσματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶνε τὸ κοινοτάφιον τῆς οἰκογενείας Καλλιμάχη, ἐξ ἧς διέπρεψαν τρεῖς κατὰ σειρὰν ἡγεμόνες, οἱ μὲν δύω πρῶτοι υἱοὶ, ὁ δὲ τελευταῖος ἔγγονος τοῦ πρώτου ἀναγορευθέντος τῷ 1758 ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Ἰωάννου Θεοδωρίδου τοῦ Καλλιμά-

χου, τὸ δὲ κλέος τοῦ ὀνόματος φέρει σήμερον εἷς ἀπόγονος αὐτῶν, ἀντιπροσωπεύων ἐν Εὐρώπῃ ὡς πρέσβυς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν (1).

(1) Τῆς τῶν Καλλιμαχῶν περιδόξου οἰκίας, ἐν ᾗ αὐτός τε ἰδίως ὁ γράφων, ὡς καὶ ἀμφότεροι, αὐτοῦ οἱ γονεῖς, ἀνετράφη τε καὶ ἐξεπαιδεύθη, καὶ μεθ' ἧς καὶ ἐν μακρᾷ καὶ πολυωδύνῳ κατὰ τὰς ἐσχατιὰς τῆς Παφλαγονίας ὑπερορίᾳ κατηξίωται καὶ 'να συγκακουχηθῇ, πρῶτος φαίνεται χρηματίσας γεννάρχης Φίλιππος Καλλιμάχης, ὁ γραμματεὺς τοῦ τῆς Αὐστρίας αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, οὗ τινος σώζεται τὸ περὶ τῆς ἐν Βάρνῃ μάχης ὑπόμνημα, ἐκδοθὲν τῷ 1556 ἐν Βώνῃ εἰς βίβλους δύω, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Philippi Callimachi Geminianensis de Vladislas Rege, seu (sive) clade Varnensi libris II, Bonnæ, 1556. Ἀναφέρουσι δὲ αὐτὸν οἱ Ἱστορικοὶ ὡς Ἰταλὸν τὸ γένος, καὶ διδάσκαλον τὸ ἐπάγγελμα, μετοικήσαντα ἐκ Φλωρεντίας εἰς Κρακοβίαν, καὶ διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ προχωρήσαντα εἰς τὴν τοῦ Ῥηγὸς τῆς Πολωνίας, Ἰωάννου Ἄλμπερχτ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Καζιμίρου, αὐλήν, καὶ εἰς αὐτοῦ τὰς ὑποθήκας καὶ παρορμήσεις, ἐπέχοντι παρὰ τῷ Ῥηγὶ θέσιν πρωτοσυμβούλου, ἀποδίδουσι καὶ τὴν κατὰ τῆς Μολδαβίας δυστυχῆ στρατείαν ἐκείνην τοῦ Ἀλμπέρχτου τῷ 1498, καταπολεμηθέντος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς, Στεφάνου Δ' τοῦ Μεγάλου, καὶ προστιθεῖσιν ὅτι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ἀπεμάκρυνε μὲν αὐτὸν ὁ Ἀλμπέρχτος, φοβούμενος τὴν κατακραυγὴν τῶν Πολωνῶν ἐναντίον 'του, ὕστερον ὅμως πάλιν 'τὸν ἐσυγχώρησεν. Ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ἡ σύζυγός του, μὴ δυναμένη ἀντισχεῖν τῷ κατ' αὐτῆς γενικῷ μίσει τῶν Πολωνῶν, μετῴκησε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς Μολδαβίαν, ὅπου μέχρι τοῦ νῦν σώζονται τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐξ ἑτέρων κλάδων ἀπόγονοι. Κατὰ τὸν Χάμμερ, ὁ πρῶτος ἐν ΚΠ γνωστὸς Καλλιμάχης ἦν ἰατρός. Δὲν ἔχω πρόχειρον τὸ περὶ Καλλιμαχῶν ὑπόμνημα, ἐκδοθὲν Ἰταλιστὶ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Σπυρ. Ἀσάνη τῷ 1849, ἵν' ἐξακριβώσω ἐὰν ὁ Καλλιμάχης οὗτος ἦν ἀδελφὸς ἢ θεῖος Ἰωάννου τοῦ Καλλιμάχου, τοῦ πρώτου ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἡγεμονεύσαντος. Τῶν υἱῶν τούτου, ὁ μὲν πρῶτος (;), ἱερωθείς, ἐχρημάτισε καὶ Μητροπολίτης Μολδαβίας· ὁ δὲ Γρηγόριος, ἡγεμονεύσας τῆς Μολδαβίας τῷ 1761, ἐφονεύθη τῇ 29 Αὐγούστου τοῦ 1769, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐκτεθείσης, ὡς εἴθιστο, παρὰ τὴν τοῦ Μπὰμπ-ὁ-χουμαγιοὺν πύλην, ἐπεγράφη ὡς αἰτία (γ ι α φ τ ά) τῆς καρατομίας 'του, ὅτι εἶχε σφετερισθῇ ἑκατὸν πουγγεῖα (60,000 φράγκων!!!), ἅπερ τῷ εἶχον ἐμπιστευθῇ πρὸς ἀγορὰν ζωοτροφιῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, προδοὺς τὴν αὐτοκρατορίαν· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τούτου αὐτάδελφος, ἡγεμονεύσας τῆς Μολδαβίας τῷ 1795, ἀφ' οὗ διέπρεψεν ὡς Διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, πρῶτον μὲν τῷ 1785-1788, καὶ δεύτερον τῷ 1794-1795, ἀπέθανεν, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν, ὑπερόριος ἐν Κλαυδιουπόλει (Μπόλοῦ) τῆς Παφλαγονίας τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1821, ἀφ' οὗ, Ἰὼβ αὐτόχρημα, περιελθὼν ἐκ τῆς ἀνωτάτης πλούτου καὶ δόξης περιωπῆς εἰς τὴν ἐλεεινοτέραν ταλαιπωρίαν, καὶ ὑποστὰς τὰ πάνδεινα, εἶδε καὶ δύω υἱοὺς φονευθέντας ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν, τὸν Σκαρλάτον, ἡγεμονεύσαντα μὲν τὸ πρῶτον τῆς Μολδαβίας τῷ 1806, καὶ δεύτερον τῇ 29 Αὐγούστου τοῦ 1812, καὶ τρίτον καὶ τελευταῖον ἄμφω τῶν ἡγεμονιῶν τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1821, ἀπαγχονισθέντα δὲ ἐν Μπολοῦ τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, ἐπὶ δυσὶ θυγατράσι καὶ ἑνὶ υἱῷ, τῷ Ἀλεξάνδρῳ Καλλιμάχῃ, περὶ οὗ προείπομεν, καὶ τὸν Ἰωάννην, χρηματίσαντα μὲν διερμηνέα τῆς Υ. Π. τῷ 1818-1821, ἐξορισθέντα δὲ τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1821 εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, κἀκεῖ ἀπαγχονισθέντα καὶ καρατομηθέντα τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τῶν θυγατέρων δὲ τοῦ μὲν Ἰωάννου ἔγημαν, Μιχαὴλ μὲν Σοῦτσος ὁ πρεσβύτερος, τὴν Σεβαστήν, Ἀλέξανδρος δ' ὁ Μαυροκορδάτος, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, τὴν Μαρίαν· τοῦ δὲ Γρηγορίου, Σμαράγδαν μὲν ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Χαντσερῆς, Μαρίαν δὲ Γρηγόριος Στούρζας, ὁ πατὴρ τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Μιχαὴλ Στούρζα· τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου, τὴν μὲν Ῥαλοῦν ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, ἀποθανοῦσαν ἐπὶ μιᾷ μόνῃ θυγατρί, τὴν δὲ Εὐφροσύνην ὁ Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Σοῦτσος. Ἀλλὰ τὸ τραγικὸν δρᾶμα τῆς τῶν Καλλιμαχῶν μυριοδακρύτου καταστροφῆς ἀπεκδέχεται μοῦσαν Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, εἰς ἣν ὑποβάλλομεν ὡς ἔναυσμα μίαν ἐκ τῶν

Μικρὸν δὲ ὕπερθεν τοῦ ναοῦ, ἐπὶ χώματος τετραπέδου, ὅπου καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ κατοίκου χωρίων μνήματα, εἶνε τὸ μνῆμα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τρισεγγόνου τοῦ ὁμωνύμου 'του

πολλῶν περιπετειῶν, ὅσαι ποικίλλουσι τὸ σκυθρωπὸν ἐπεισόδιον τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Ἦν ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος παρασκευὴ ἡ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1821, καὶ ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑώρταζον ἀνέκαθεν οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Κουροὺ-τσεσμὲ, ὡς ἐπέτειον τοῦ πολιούχου αὐτῶν Ἁγίου, ὁ νεώτερος ἡγεμὼν, νηστεύσας ὅλην τὴν πρὸ αὐτῆς ἑβδομάδα, καὶ διαπαννυχίσας ἐν ὑμνῳδίαις, ἐκοινώνησε τῶν θείων μυστηρίων, καὶ διὰ τοῦτο ἦν, ὅσον ἡ κατάστασις τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέτρεπε, φαιδρὸς, καὶ πολλάκις εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὸν πεφιλημένον αὐτῷ πατέρα, πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου, ἀμβλυωποῦντος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀντέγραφεν ἰδίᾳ χειρὶ διὰ μεγάλων γραμμάτων τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, καὶ, φθάσας εἰς τῆς σελίδος τὸ τέρμα, εἶχε διακόψη τὸ ἔργον 'του εἰς τὸν στίχον τοῦ ιζ' ψαλμοῦ: » Περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου, » ὠδῖνες ᾅδου περιεκύκλωσάν με, προέφθασάν με παγίδες θανάτου, « στιχ. 5, 6. (νέα πρὸς μελέτην ὕλη τοῖς ἀσμενιζομένοις εἰς τὰς συμπτώσεις, ἐὰν ὑποτεθῇ ἁπλῆ σύμπτωσις). Θροῦς τις ἐν τούτοις ὑπόκωφος ἀπησχόλει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν προσοχὴν τῶν φυλακισμένων, ἑκατὸν τριάκοντα ἓξ τὸν ἀριθμὸν, ἀνδρῶν γυναικῶν καὶ παιδίων (διότι ἡ ὑπερορία ἦτον πανέστιος), πάσης πατρίδος καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος, περικλεισμένων ἐντὸς ἐπιμήκους τινὸς κερβὰν-σαραγίου, περιέχοντος τεσσαράκοντα ἄθλια δωμάτια πέριξ μιᾶς βορβορώδους αὐλῆς, καὶ κίνησις ὁπλοφόρων ἀγρίων, ἀπερχομένων καὶ ἐρχομένων εἰς τὸ πλησίον πραιτώριον, καὶ ψιθυρισμοὶ πρὸς τὸ οὖς μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν δεσμοφυλάκων, ὑπεδήλουν καινότερόν τι συμβαῖνον ἢ συμβησόμενον. Τέλος περὶ τὴν μεσημβρίαν στέλλεται ἀγγελιαφόρος ἐκ μέρους τοῦ ἀνθυπάτου (μουτεσελὴμ), εὐαγγελιζομένου τῷ ἡγεμόνι, ὅτι ὁ πρίγκηψ αὐτάδελφός 'του ἀνακαλεῖται ἐκ Καισαρείας εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐπαναληψόμενος τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ ὅτι ὁ κομιστὴς τῆς χαρμοσύνου ταύτης εἰδήσεως, διαβαίνων ἐντεῦθεν, μέλλει 'να διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ Ἀνθυπάτου, ὅς τις ἐπιθυμεῖ 'να γένῃ αὐτόπτης τῆς τοῦ ἡγεμόνος χαρᾶς, ἀκούοντος τὴν εἴδησιν καὶ ἐκ στόματος τοῦ γραμματοφόρου, καὶ 'τὸν παρακαλεῖ διὰ τοῦτο 'να διέλθωσι τὴν ἑσπέραν ὁμοῦ παίζοντες τὸ ζατρίκιον (τοῦθ' ὅπερ καὶ ἄλλοτε συχνάκις ἐγίνετο ἐν διαστήματι τῆς τριμήνου ἐν τῇ ὑπερορίᾳ διαβιώσεως τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, δεινοῦ περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς παιδιᾶς). Ἑτοιμάζεται ἑπομένως ὁ ἡγεμὼν, καὶ περὶ δείλην ἤδη μεταβαίνει εἰς τὸ Πραιτώριον, ὅπου 'τὸν ὑποδέχεται φιλοφρόνως καὶ γηθοσύνως εἰς τὸ ἐνδότατον τοῦ μεγάρου 'του ὁ Ἔπαρχος, Κύπριος τὴν πατρίδα, ὄφεως καὶ ἀλώπεκος ἀνάμιγμα, παρατίθεται τὸ ζατρίκιον, εἰσκομίζεται πύραυνον διὰ τὸ νυκτερινὸν ψῦχος, ἐμφανίζεται ὁ ὑποτιθέμενος ἀγγελιαφόρος, ἐπαναλαμβάνει λεπτομερέστερον τὰ αὐτὰ, καὶ ἡ ὁμιλία, λίαν ἐνδιαφέρουσα (εἰς τὰ τοιαῦτα ἐπιβάλλουσι τὰ μέγιστα οἱ Ἀσιανοὶ ἐν γένει), παρατείνεται εἰς λύχνων ἁφάς. Ἀλλ' αἴφνης προσποιεῖται ἀποχώρησιν ὡς πρὸς θᾶκον ὁ ἀνθύπατος, καὶ, ἅμα ἐξελθόντος αὐτοῦ, εἰσέρχονται τέσσαρες ὁπλοφόροι (Καβὰ.), καὶ ὁ γραμματοκομιστὴς, ὅς τις κυρίως ἦν οὐκ ἐπιστολῶν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Καλλιμάχου, καρατομηθέντος πρὸ δέκα ἡμερῶν ἐν Καισαρείᾳ, κομιστὴς, ἀναλαμβάνων τὸ κύριον αὐτοῦ πρόσωπον, ἐξάγει ἀπὸ τοῦ κόλπου αὐτοῦ τὸ τῆς καταδίκης ἔγγραφον, καὶ, εἰσελθόντος ἤδη καὶ τοῦ Ἐπάρχου, ἀναγινώσκει αὐτὸ, καὶ διατάττει πάραυτα τὴν ἐκτέλεσιν. Τὸ δὲ εὐγενὲς καὶ ἀθῶον θῦμα, οὐδὲν ἄλλο προέφθασε νὰ εἴπῃ, εἰμὴ Φεῦ, πάτερ! καὶ ὁ βρόχος 'τοῦ διέκοψε τὴν φωνὴν, προσθεὶς εἰς τὰ χρονικὰ τῆς αἱμοσταγοῦς Ὀθωμανικῆς Ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νέαν κηλῖδα μιαιφονίας! Ἀλλ' ἔμενεν ὁ ἐπίλογος τοῦ δράματος, χαρακτηρίζων τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, καὶ καταδεικνύον τὸ μετὰ φλέγματος δόλιον, μεθ' οὗ ἐξετελοῦντο τέως τὰ τοιαῦτα πολιτικὰ ἐγκλήματα. Καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε 'να συγκαλυφθῇ, ὡς πρὸς τὰ ὄμματα τῆς Εὐρώπης τὸ γεγονός· διότι, κατὰ τὰς συνθήκας, ἡγεμὼν τῆς Δακίας ἐν ἐνεργείᾳ 'δὲν ἐτιμωρεῖτο ἄκριτος καὶ χωρὶς τῆς εἰδήσεως τῶν ὁμόρων Κρατῶν· μηνύεται τοῖς ἐν φυλακῇ, ὀψὲ ἤδη, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἔμεινεν ἀπόπληκτος ἢ ἀσφυκτήσας ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀνθράκων, μετακα-

Αλεξάνδρου τοῦ τῶν Μαυροκορδάτων γεννάρχου (1), καὶ τελευταίου τῶν ἀπὸ τῆς περιωνύμου ταύτης οἰκογενείας ἡγεμονευσάντων τῆς Δακίας.

λεῖται ἑπομένως ὁ ἰατρὸς, σχάζονται πρὸς ἀφαίμαξιν τοῦ νεκροῦ αἱ φλέβες, παίζεται, ἑνὶ λόγῳ, μέχρι τέλους ἡ τραγικὴ αὕτη κωμῳδία, καὶ τέλος, ἀωρὶ ἤδη τῆς νυκτὸς, μετακομίζεται φοράδην ὁ νεκρὸς ἐν μέσῳ τῶν οἰμωγῶν καὶ ὀλολυγῶν τῶν οἰκείων 'του, οἵτινες 'τὸν ἐλάτρευον διὰ τὰ σπάνια προτερήματά 'του. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ, γενομένης ἐπισήμως τῆς αὐτοψίας ὑπὸ τῶν ἐν τέλει, καὶ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ ἀποφηναμένου ὅτι ὁ θάνατος ἦτον φυσικὸς, ἐξ ἀποπληξίας, ἐζητήθη καὶ παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπιμαρτυροῦν τὸ τέχνασμα, καὶ ὁ δυστυχὴς υἱὸς μετὰ τῆς βαρυπενθούσης χήρας, συμπνίγοντες τοὺς λυγμοὺς αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν 'να προσυπογράψωσιν ἱκετήριον πρὸς τὴν Πύλην, ἐξαιτούμενοι τὸ τῆς Αὐτοκρατορίας ἔλεος ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἡγεμόνος, ἀποθανόντος ὑπὸ ἀποπληξίας!!

(1) Ἐπειδὴ πολλοὶ πολλὰ συνέταξαν περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ πρώτου Μαυροκορδάτου· πολὺς γὰρ, οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ὀθωμανοῖς ὁ ἀνὴρ, διά τε τὴν σπανίαν αὐτοῦ, τότε μάλιστα, παιδείαν, καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν ἱκανότητα, καὶ διὰ τὸ καταλιπόμενον αὐτοῦ γένος· ἡμῖν οὐδὲν ὑπολείπεται ἢ συνάπτειν εἰς ἓν τὰ πολλοῖς εἰρημένα, καὶ, τοὺς χρόνους καὶ τὰ ὀνόματα μόνον ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον ἀναλεξαμένοις, προσενεγκεῖν ἀτημέλητον μὲν, ἀλλ' ὀρθοεπὲς ὅσον οἷόν τε, σχεδίασμα τοῖς μέλλουσι καὶ ὀφείλουσιν ἐκτενέστερον ἀπομνημονεῦσαι τὰ κατ' αὐτὸν, τὴν παρὰ πόδας σύντομον βιογραφικὴν πραγματείαν. » Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ τοὐπίκλην Ἐξ ἀ π ο ρ ρ ή τ ω ν, ἐγεννήθη ἐν ΚΠ τῷ 1635 (;). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τοὔνομα Παντελῆς, Χῖος τὴν πατρίδα, ἔμπορος μεταξωτῶν τὸ ἐπάγγελμα, κατώρθωσε νυμφευθῆναι Ῥωξάνδραν, τὴν πλουσιωτάτην ἐπίκληρον θυγατέρα τοῦ περιφήμου Τζελέπη (προβατεμπόρου) ἢ Τσελεμπῆ (εὐγενοῦς) Σκαρλάτου, τοῦ προξενοῦντος παρὰ τῇ Πύλῃ τῶν Ἡγεμόνων Δακίας (ὅθεν καὶ ἐν τοῖς Τουρκικοῖς διπλώμασι, καθὼς καὶ ἐν τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, ὀνομάζεται πατρωνυμικῶς Ἰσκερλέτ-ζαδὲς, ὡς ἂν εἴποι τις Σκαρλατίδης); ἣν ὁ τότε ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, Ἀλέξανδρος, ὁ τοῦ Ῥάδουλ Ι', ἡγεμονεύοντος συγχρόνως (1623-1626) ἐν Μολδαβίᾳ, υἱὸς, νυμφευθεὶς ἀθέατον, καθὰ λέγεται, τελεσθέντων τῶν γάμων ἐν Τεκουτσίῳ τῆς Μολδαβίας, ἀπεπέμψατο πρὶν ἢ γνῶναι, ὡς πεπηρωμένην ὑπ' εὐλογίας τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐπιμελῶς δὲ ἐκπαιδευθεὶς ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰταλίᾳ, ἰδίως δὲ ἐν τῷ τοῦ Παταβίου Πανεπιστημείῳ, ὅπου καὶ Δόκτωρ τῆς Ἰατρικῆς καὶ Φιλοσοφίας ἀνηγορεύθη, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ΚΠ, καὶ ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ εὐδοκίμως ὡς ἰατρὸς, ἐσχολάρχει συγχρόνως καὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς λεγομένης Σχολῆς. Ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία 'τὸν ἐχειροθέτησε Μέγαν αὐτῆς Λογοθέτην. Ἀπολαύων δὲ τῆς εὐνοίας τοῦ περιφήμου βεζίρη Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆ-ζαδὲ, οὗπερ ἦν ἰατρὸς, προήχθη τῷ 1681 εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως, ὅπερ, μετὰ τὸν θάνατον Παναγιώτου τοῦ Νικουσίου, κατεῖχεν ὁ Πολωνὸς Μπομπόδσκης καὶ Μάρκος-Ἀντώνιος Μαμμούκας ὁ Δέλλα-Τόρρε, καὶ ὡς τοιοῦτος παρευρέθη τῷ 1683 μετὰ τοῦ Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ εἰς τὸ παρὰ τὴν Βιέννην στρατόπεδον. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ βεζίρη τούτου, κατατρεχθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόχου 'του Καρὰ-Ἡβραὴμ, μόλις ἐλύτρωσε μεσιτείᾳ τοῦ Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ τὴν ζωήν 'του, θυσιάσας ὅλην 'του τὴν περιουσίαν, ἀφ' οὗ κατεβασανίσθη. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν, ὡς Μέγας Διερμηνεὺς, ὁ Οὐενετὸς ἀρνησίθρησκος Σεφὲρ-ἀγᾶς. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν Σουλεϊμὰν τοῦ Β', τῷ 1685, ἀνακτησάμενος τὴν προτέραν αὐτοῦ καὶ ἰσχὺν καὶ θέσιν, ἐστάλη μετὰ τοῦ Ζουλφικὰρ-ἐφέντη πληρεξούσιος εἰς Βιέννην πρὸς διαπραγμάτευσιν τῆς εἰρήνης, καὶ διέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τριετίαν, ἔγκλειστος ἐν τοῖς φρουρίοις τοῦ Πόττενδόρφ καὶ Κεμμόρν, ἀποτυχούσης τῆς διαπραγματεύσεως, ἄχρι τοῦ θανάτου ἄλλου 'του ἐχθροῦ, τοῦ Ἐλμὰς-Μεχμὲδ-πασσᾶ, φονευθέντος ἐν τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ Θεῖς τῷ 1697. Σταλεὶς δὲ μετὰ τοῦ Ῥεϊζ-Ἐφέντη Ῥαμῆ εἰς τὸ Κάρλοβιτς, ὑπῆρξεν ὁ αἰτιώτατος τῆς ἐκεῖσε γενομένης εἰρήνης, ὅτε καὶ τὸν σωζόμενον λατινιστὶ ἐξεφώνησε λόγον, καὶ ἔκτοτε διετέλει πράττων τὰ κυριώτατα τῆς ἐξωτερικῆς πολεμικῆς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον Ἐξ ἀ π ο ρ ρ ή τ ω ν (μουχαρ-

Παρὰ δὲ τὴν οἰκίαν, τὴν ποτὲ μὲν ἀνήκουσαν Γρηγορίῳ τῷ Σούτσῳ, τῷ Μιχαὴλ τοῦ Σούτσου, τοῦ πρώτου ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἡγεμο-

---

-ρέμ-ὑ-ἐσράρ) τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ παρὰ μὲν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς τὸν τοῦ Πρίγκηπος τίτλον (μπέη-παγεσὶ) καὶ τὴν τιμὴν τοῦ προσφωνεῖσθαι Ἐκλαμπρότατος (Illustrissimus), παρὰ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τοῦ Β' ὠνομάσθη Κόμης ἢ Πρίγκηψ τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀποτελῶν δὲ, μετὰ τοῦ τελευταίου τῶν Κιοπρουλήδων καὶ τοῦ Ῥεῒζ-ἐφέντη Ῥαμῆ, τὴν ὑπὲρ τῆς μετρίας πολιτικῆς ἐνεργοῦσαν τότε τριανδρίαν τῆς Τουρκίας, ἥτις ὅμως ἠναγκάζετο 'να κλίνῃ ὑπὸ τὴν ὀλεθρίαν πολιτικὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ φιλοδοξοτάτου τῶν πώποτε Μουφτήδων Φεῒζ οὐλλάχ-ἐφέντη, γαμβροῦ τοῦ περιφήμου χότζα Βανῆ, καὶ διδασκάλου τῶν Σαχζαδέδων Μουςαφᾶ καὶ Ἀχμέδ, μόλις διέφυγε τὸ 'να γένῃ καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς τῶν ἀποστατῶν μανίας, ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Β' στάσεως τῶν 1703, διασωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του εἰς Σωζούπολιν παρὰ τοῖς ἐκεῖ συγγενέσι 'του· ἡ δὲ οἰκία 'του ἐλαφυραγωγήθη καὶ κατεκάη. Κατευνασθείσης δὲ τῆς πολιτικῆς λαίλαπος ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμέδ, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸν ποθούντων, ἐπανῆλθεν ἐνδοξότερος ἑαυτοῦ, καὶ διεβίωσε τιμώμενος καὶ ἰσχύων ἄχρι τοῦ 1709, ὅτε καὶ ἐτελεύτησεν, ἀποποιηθεὶς, καθὰ λέγεται, τὴν τῆς Οὐγγροβλαχίας ἡγεμονίαν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ, ἀφ' οὗ τῷ 1689, διὰ τὸ συνέχον αὐτὸν ποδαλγικὸν νόσημα, εἶχε παραιτηθῇ καὶ τῆς μεγάλης διερμηνείας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ 'του Νικολάου. Ἔγημε δὲ Σουλτάναν, τὴν ἐγγόνην τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἠλιάση, ἐκ τῆς ἀρχαίας τῶν Ῥάρες γενεᾶς, ὑπὲρ ἧς, ἀώρως θανούσης, διωλύγιον κατατείνει αὐτὸς τὸν λόγον, Βλασίῳ τῷ τότε Μεγάλῳ Σκευοφύλακι ἐπιςέλλων, » Τὸ μὲν γὰρ γένος, λέγων, ἐκ μητρὸς μὲν ἤλαυνεν ἐκ Μολδα» βίας τὸ Βασσαραβικὸν, ὃ πολλοὺς ἔδωκε τοῖς Μυσοῖς ἡγεμόνας· ἐκ πατρὸς δὲ, τὸ ἐν Βυζαντίῳ » περίφημον τῶν Χρυσοσκουλαίων». Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, ὁ μὲν Σκαρλάτος προαπέθανε τοῦ πατρὸς ἄτεκνος· ὁ δὲ Νικόλαος, ἀναπληρώσας τῷ 1689, ὡς Μέγας Διερμηνεὺς, τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπόντα εἰς Κάρλοβιτσ, προήχθη, μετὰ θάνατον ἐκείνου, τῷ μὲν 1709 (διαδεξαμένου αὐτὸν εἰς τὸ τῆς διερμηνείας ἀξίωμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, τοῦ ὡραιοτέρου τῶν κατ' αὐτὸν ἀνδρῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καντεμύρη) εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας, καὶ ἐξωσθεὶς ὑπὸ τοῦ Καντεμὺρ, ἐπανέλαβε πάλιν αὐτὴν μετὰ μῆνας ὀκτώ· τῷ δὲ 1712 μετατεθεὶς εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, ἀπήχθη τῷ 1716 αἰχμάλωτος εἰς Αὐστρίαν, ἀνάρπαστος γενόμενος ὑπὸ Σέρβων στρατιωτῶν ἀπὸ τοῦ Βουκουρεστίου· ὅθεν διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1717 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης. Ἰδοὺ δὲ πῶς διηγεῖται τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν 'του ὁ ἄξιος οὗτος διάδοχος καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐξ ἀποῤῥήτων. » Τὸ » δέκατον δὲ καὶ ὄγδοον ἔτος ἐλαύνοντες, εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν εἰσήχθημεν, καὶ τῷ » τῆς γενικῆς ἑρμηνείας ἐκοσμήθημεν ἀξιώματι. Ἐξ ὅτου δὴ, ἅμα τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τὰ τῆς » εὐκληρίας ἐπεδίδου . . . τιμῶν προσθήκῃ καὶ προσόδων εὐροίᾳ τοῦ ἡμετέρου οἴκου περιβ» ρεομένου, καὶ μονονουχὶ πλημμυροῦντος. Ὁ γὰρ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡμέτερος γεννή» τωρ . . . τὸ κλέος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος . . . εἰς τοσοῦτον ἀνηρτημένους εἶχεν ἑαυτοῦ, » οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ Ὀθωμανῶν βασιλείᾳ τῶν ὅλων προεστηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλείους » τῶν ἐν Εὐρώπῃ βασιλέων, ὥστε παρὰ μὲν τῶν, δαψιλεῖς ἐπιφοιτᾷν ὁσημέραι τὰς εὐφημίας, » παρὰ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν οὐ μόνον ἐξαισίους ἐπαίνους ἀπαντᾷν, ἀλλὰ καὶ πολυτελεῖς δίδο» σθαι χορηγίας». Τῶν δὲ θυγατέρων αὐτοῦ τὴν ἑτέραν ἐνυμφεύθη ὁ Γρηγορίου τοῦ Γκίκα υἱὸς καὶ Γεωργίου τοῦ Α' Γκίκα ἔγγονος, ἡγεμόνων ἀμφοτέρων τῆς Δακίας, Ματθαῖος Γκίκας. Ἐκ τῶν διαφόρων δὲ αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἡ μὲν περὶ χρήσεως καὶ κινήσεως τῶν πνευμόνων διατριβὴ αὐτοῦ, καίτοι μετατυπωθεῖσα πολλάκις, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄλλερ μεταξὺ τῶν Ἐκλεκτῶν διατριβῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Pneumaticum instrumentum circulandi sanguinis, sive de motu et usu pulmonum, dissertatio Philosophica-Medica, auctore Alexandro Maurocordato Constantinopolitano, Philosophiæ et Medicinæ Doctore, εἶναι σπανιωτάτη· τὰ δὲ Μυσικὰ προσεφώνησε Κωνσταντίνῳ Βασσαράβᾳ τῷ ἡγεμόνι Οὐγγροβλαχίας, καὶ σώζεται αὐτῶν ἡ προσφωνητικὴ μόνον (;) ἐπιστολή.

νεύσαντος, υἱῷ, Μιχαὴλ δὲ τοῦ Σούτσου, τοῦ τελευταίου τῆς Μολδαβίας ἡγεμονεύσαντος Γραικοῦ, πατρὶ (1), ἀπὸ δὲ τῶν 1814 προσδιορισθεῖσαν ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τοῦ κατὰ καιρὸν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κειμένην ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου Σαρράφ-μπουρνοῦ προβολῆς, ἀνῳκοδόμηται πρό τινων ἐτῶν ἡ ἐκκλησία τοῦ Προδρόμου, χρησιμεύουσα τέως ὡς παρεκκλήσιον.

Ἐντεῦθεν ἀκολουθῶν τις τὴν παραλίαν, ὅλην παρῳκοδομημένην οἰκήμασι χριστιανικοῖς, διότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπέφυγον ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐνταῦθα κατοίκησιν, τὸ μὲν διὰ τὸν προειρημένον τῶν πτωμάτων ἐπίπλουν, τὸ δὲ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἴσως, διὰ τὴν ναυτικὴν ἀκρασίαν τῶν ἐνταῦθα προσορμιζομένων πλοίων, φθάνει μετὰ 600 βήματα εἰς τὸ

ΑΡΝΑΟΥΤ-ΚΙΟΥ,

χωρίον ἐπέχον ὅλην τὴν πεδινὴν παραλίαν καὶ τὰς ἑκατέρωθεν κατηφορι-

---

(1) Τῆς πολυμελοῦς τῶν Σούτσων οἰκογενείας πρῶτος ὑπῆρξε γενάρχης ὁ . . . Δράκος, ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς γενεαλογοῦνται Δρακοζαδέδες, οἷον εἰπεῖν Δρακίδαι. Πόθεν δὲ προσέλαβον τὸ ξενόφωνον παρωνύμιον Σοῦτσος, ἡμῖν γοῦν ἄγνωστον, καί τοι πολλῶν περὶ τούτου λεγομένων. Τοῦ Δράκου τούτου υἱὸς ὁ Νικόλαος Σοῦτσος, προαχθεὶς τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1768 ἀπὸ Μ. Λογοθέτου εἰς μέγαν Διερμηνέα τῆς Υ. Π., καὶ παρακολουθήσας τὸν Βεζίρην Νισσανετζῆ-Μεχμὲδ-Ἐμὶν-πασσᾶν εἰς τὴν κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείαν, ἐξώσθη μετ' ὀργῆς τῇ . . Ἰουλίου τοῦ 1769, καὶ ἀχθεὶς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου τοῦ Καλλιμάχη εἰς ΚΠ, καὶ μετ' αὐτοῦ φυλακισθεὶς, ἀπεκεφαλίσθη τῇ 29 Αὐγ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς προδότης τῶν ἀπορρήτων τῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τεθεῖσαν, ὡς ἔθος, ἐπιγραφήν. Ἀνεψιὸς (;) δὲ τούτου, ὁ Μιχαὴλ, χρηματίσας ἐπὶ ἓν ἔτος (1782 — 1783) Μ. Διερμηνεὺς, ἡγεμόνευσε τῆς Βλαχίας, πρῶτος ἀπὸ τῆς οἰκίας ταύτης, τὸ μὲν πρῶτον τῷ 1783 — 1786, τὸ δὲ δεύτερον τῷ 1791 — 1793, καὶ τὸ τρίτον τῷ 1801 — 1802, ὅτε ἔφυγεν εἰς Τρανσυλβανίαν, ἀφ' οὗ τῷ 1793 — 1795 ἡγεμόνευσε καὶ τῆς Μολδαβίας. Ὁ δὲ τοῦ Νικολάου υἱὸς Ἀλέξανδρος, διορισθεὶς τὸν Αὔγουστον (;) τοῦ 1800 ἡγεμὼν Μολδαβίας, μετετέθη τῷ 1802 εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, ὅπου ὅμως μόλις διέμεινε μῆνας τρεῖς· τῇ δὲ 18(30) Αὐγ. τοῦ 1806, διορισθεὶς τὸ δεύτερον, δὲν ἔμεινεν ἐν Βουκουρεστίῳ, εἰμὴ μόνας ἕνδεκα ἡμέρας· διορισθεὶς δὲ τὸ τρίτον τῇ 1(13) Ἰανουαρίου τοῦ 1807, καὶ μὴ δυνηθεὶς ν' ἀπάγῃ εἰς Βουκουρέστιον, κατεχομένων τῶν ἡγεμονιῶν ὑπὸ τῶν Ῥώσσων, συμπεριεφέρετο μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ ἓξ ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς 29 Αὐγούστου τοῦ 1812, ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Καρατζᾶς. Φυγόντος δὲ τούτου μετὰ ἓξ ἔτη εἰς Αὐστρίαν, διωρίσθη τὸ τέταρτον τῇ . . . Ὀκτωβρίου τοῦ 1818, καὶ ἀπέθανεν ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ . . Ἰανουαρίου τοῦ 1821. Τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου, τοῦ γέροντος, ἔγγονος, ὁ ἐπιζῶν Μιχαὴλ Γρηγορίου Σοῦτσος, διορισθεὶς Μ. Διερμηνεὺς τῷ 1814 (;), προήχθη εἰς τὴν τῆς Μολδαβίας ἡγεμονίαν τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1819, καὶ συνδέσας τὴν τύχην αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐθυσίασε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν, φιλοσοφεῖ σήμερον ἰδιοπραγῶν ἐν Ἑλλάδι.

κὰς κλιτύας τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος, ἥτις, ἔχουσα πλάτος 500 βημάτων παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ μῆκος 600, πρόεισι, βαθμηδὸν ὑψουμένη καὶ στενουμένη ὑπὸ τῶν περιεχόντων αὐτὴν ἑκατέρωθεν, λίαν κατωφερῶν, λόφων, εἰς 1500 βημάτων ἔκτασιν, ἄχρι τῆς κορυφῆς, ἐξ ἧς, πλατυνομένης εἰς ὁμαλὴν καὶ εὐφρόσυνον πεδιάδα, ἀναβρύει τὸ διαῤῥέον μέσην αὐτὴν, χαραδρῶδες καὶ σχεδὸν ἀένναον, εἰ καὶ βραχύτατον τὸ θέρος, ῥυάκιον.

Τὸ χωρίον τοῦτο, καλούμενον ἐπὶ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Μιχαήλιον, ἐπὶ δὲ Γυλλίου Τῶν Ἀσωμάτων, ἐπωνομάσθη, ἄδηλον ὅμως πότε, Ἀλβανιτοχώριον, διὰ τὸν ἐνταῦθα συνοικισμὸν Ἀλβανῶν, Λαζῶν καὶ Ἰουδαίων. Καὶ τὰ μὲν δύο ἀρχαιότερα ὀνόματα ἔλαβε τὸ χωρίον ἐκ παλαιοῦ, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ, »ἐπισημότατον ξένοις τε καὶ ἀστοῖς,« κατὰ τὸν Σωζομενὸν, ναὸν Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἀνάγοντα τὴν πρώτην κτίσιν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν. »Ἔλαχε δὲ, λέγει ὁ ἱστο-» ρικὸς οὗτος, τὴν νυνὶ κρατοῦσαν προσηγορίαν, καθότι πεπίστευται ἐν-» θάδε ἐπιφαίνεσθαι Μιχαὴλ τὸν θεῖον Ἀρχάγγελον«. Τὸν ναὸν τοῦτον, συγχεόμενον πρὸς ἄλλον ἴσως ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὸν ἐν τῷ Σωσθενίῳ, ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ὁ Ἰουστινιανὸς, ἄξιον τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ ἑαυτοῦ. Τὴν ἀνοικοδόμησιν δὲ ταύτην ἰδοὺ τίνι τρόπῳ περιγράφει ὁ Προκόπιος: »Πετρῶν ἐμβολῇ τὴν ἐκείνῃ ἀκτὴν εἴσω περιε-» λίξας εἰς σκέπας λιμένος, τὴν τῆς θαλάσσης ἠϊόνα εἰς μεταμόρφωσιν » ἀγορᾶς ἤνεγκεν. Ἡσύχιος γὰρ ὑπεράγαν ἐνταῦθα ἡ θάλασσα οὖσα, τῇ » γῇ ἐπικοινοῦται συναλλαγὰς, συμβαλλομένων τῶν θαλαττίων ἐμπόρων » τοῖς ἐγγείοις ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τὰ ἐμπολήματα. Αὐλὴ μετὰ τὴν » παραλίαν ἀγορὰν τοῦ νεὼ πρόκειται, χιονοειδέσι μαρμάροις λευκαινο-» μένη. Οἱ δὲ τοὺς περιπάτους τῇδε ποιούμενοι γεγήθασι μὲν τῇ τῆς θα-» λάσσης ὄψει, ἥδύνονται δὲ κοιναῖς ταῖς αὔραις, ἔκ τε τοῦ ῥοθίου ἐπεγει-» ρομέναις καὶ λόφων ἐπανεστηκότων τῇ γῇ. Στοὰ τὸν νεὼν περιβάλλει » ἐγκύκλιος, ἐς τὰ πρὸς ἕω διαλείπουσα μόνον. Ἐπὶ μέσης δὲ τὸ ἱερὸν » χρήμασι μυρίοις πεποίκιλται λίθων, ὀρόφου ἐν θόλῳ ὑπεραιωρουμένου«.

Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμην, ἐὰν παρατηρήσῃ τις τὴν θέσιν τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Μιχαηλίου, δύναται ̓να πεισθῇ ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς τότε λαμπρότητος τοῦ κτιρίου, ἡ θέσις οὐδὲν παρήλλαξε. Διότι ἡ μὲν ἀκτὴ τῆς θαλάσσης, ἠρέμα καμπτομένη, σχηματίζει ὅρμον ἀγχιβαθῆ, πανταχόθεν ἠσφαλισμένον, πλὴν εἰ μή που ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, περικλείεται δὲ, ἔνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου Σαῤῥάφ, ἑτέρωθεν δὲ καὶ ἀπ' ἄρκτου ὑπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος. Ὀλίγα δὲ βήματα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ, καὶ παρ' αὐτὴν ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιςρατήγου ἢ τῶν Ἀσωμάτων, τὸν ὁποῖον Ἰσαάκιος μὲν ὁ Ἄγγελος, ἀποφασί-

σας 'να ἐπισκευάσῃ, μετεκόμισεν ἐπὶ τούτῳ ἐνταῦθα οὐ μόνον ὅλα τοῦ παλαιοῦ παλατίου τὰ πολύτιμα μάρμαρα, καὶ αὐτὰς δὲ προσέτι τὰς χαλκᾶς κλεισιάδας (τὰ θυρόφυλλα) τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου, τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐπονομασθείσης Χαλκῆς, χρησιμευούσης τότε, καθὰ προείπομεν (1), ὡς εἱρκτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχαιότερα καὶ πολυτιμότερα ἐκ μουσείου εἰκονίσματα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅσα ὑπῆρχον εἴτε ἐντὸς τῶν διαφόρων ναῶν τῆς πόλεως, εἴτε καὶ ἄλλων πόλεων καὶ κωμῶν· ἐπὶ δὲ Γυλλίου, ἀνορυχθέντος, πρὸ ἑκατὸν ἤδη τότε χρόνων ἄχρι τῶν θεμελίων, τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, πρὸς κτίσιν τοῦ ἐν τῷ Ἑρμαίῳ φρουρίου, καθὼς ἐν οἰκείῳ τόπῳ δηλωθήσεται, ἐφαίνοντο μόνον τὰ τῶν θεμελίων ὀρύγματα. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ προσκυνεῖται μετὰ πολλῆς τῶν χριστιανῶν εὐλαβείας ἡ τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Μαυρομολίτιδος, εἰκών, διασωθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Μαύρῳ Μόλῳ ἀρχαίου μοναστηρίου, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἐν δὲ τῷ τοῦ ναοῦ περιβόλῳ, ὅπου καὶ τὸ νεκροταφεῖον καὶ παρεκκλήσιον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, δύναταί τις περιοδεύων 'να συναρμολογήσῃ ὁλόκληρον νεκυίαν, ἀναλεγόμενος τὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, ἐν ἡρωελεγείῳ τὰ πλεῖστα μέτρῳ, πάντα σχεδὸν προϊόντα τῆς μούσης τοῦ ἀοιδίμου Νικολάου Λογάδου, ἑνὸς τῶν σεβαστῶν διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους.

Ἀρχῆτερα δὲ ἀκόμη, τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἑστίαι, καὶ ὁ Σωζομενὸς τοποθετεῖ ὡρισμένως τὸ Μιχαήλιον »ἐν ταῖς καλουμέναις Ἑςίαις«, ἀπέχον, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, τοῦ Βυζαντίου, » πλεῖστῆ- » ρι μὲν ἀμφὶ λέ. στάδια, ἑβδομήκοντα δὲ καὶ πρὸς, κύκλῳ περιοδεύοντι » τὸν διὰ μέσου πορθμόν«. Ἐὰν δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον ἀπὸ ναοῦ τῆς Ἑστίας, ἢ μᾶλλον ἀπὸ ἀσβεστουργείων, ἢ καὶ ἁπλῶς οἰκημάτων, καθὼς συνέβη καὶ εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ εἰς τὴν Ἱστίαιαν, καὶ εἰς τὰ σημερινὰ Ἄσπρα Σπίτια τῆς Ἑλλάδος, ἀγνοῶ.

Λαμβάνει δὲ καὶ τέταρτον ἄλλο ὄνομα ἀπὸ τοῦ πλησίον Μεγάλου Ῥεύματος, περὶ τὸ ὁποῖον ὁ πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου λόφος, ἠρέμα ἐπικλινὴς, προήκων ἐφ' ἱκανὸν τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζει τὸ ἀπὸ τοῦ ῥεύματος τούτου παρωνυμούμενον ἀκρωτήριον

Ἀκχυνδὶ - μπουρνοὺ,

χωρίζον δύω λιμένας, τὸν μὲν τοῦ Μιχαηλίου πρὸς νότον, τὸν δὲ πρὸς ἄρκτον, τὸν τῶν Χηλῶν, καὶ τὸ μὲν ὕψος αὐτοῦ μόλις εἶνε 300 βημάτων, τὸ δὲ πλάτος περὶ τὰ 400. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ αὐχένος αὐτοῦ πεδινὸς ζυγὸς, ἐφ' οὗ ἐπὶ Γυλλίου (ὃν παρακολουθοῦμεν) ἐστρέφοντο ἀνεμόμυλοι,

(1) Ἴδε σελ. 190 τοῦ Α' Μέρους.

ἔχει 500 μὲν βημάτων μῆκος, πλάτος δὲ, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αὐχένος, μόλις πέντε. Ὑπερανέστηκε δὲ αὐτοῦ λόφος ἕτερος εἰς ὕψος 2000 σχεδὸν βημάτων, τριπλῇ κατωφερείᾳ σχηματιζόμενος, καὶ καταλήγων εἰς τὰς δύω κοιλάδας, τὴν τοῦ Μιχαηλίου καὶ τῶν Χηλῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρολοφίας ἦσαν ἐπὶ Γυλλίου τουβουλόκτιστοι φατνωματικαὶ κινστέρναι, περιέχουσαι ἄφθονον καὶ ἄριστον ὕδωρ, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου τινὸς κτιρίου, ὅπερ μοναστήριον εἶναι εἰκάζει ὁ Τιμόνης, ὅς τις ἀνεῦρεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ὁδὸν ὑπογείαν, καὶ διὰ δύω-τριῶν ὀπῶν, ὀλίγον ἀπεχουσῶν ἀλλήλων, διέκρινε καὶ τοίχους ἀρκούντως στερεοὺς, καὶ τὴν θέσιν πυλῶνος, ναοῦ ἴσως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐὰν εἰκάσωμεν ἀπὸ τοῦ πλησίον ἁγιάσματος.

Περὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο προσαῤῥασσόμενον τὸ ἀπὸ τῆς ἀντιπέραν ἄκρας τοῦ Καντιλλῆ ἀπωθούμενον ῥόθιον τοῦ ῥεύματος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀντωθούμενον αὖθις πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἀποτελεῖ τὸ φερωνύμως καλούμενον **Μέγα Ῥεῦμα**, τὸ ὁποῖον, συγχεόμενον ὑπὸ τοῦ Chevalier, παρακολουθήσαντος τὸν Γύλλιον, πρὸς τὸ Σεϊτὰν-ἀκχυνδὶ, περὶ οὗ προσωτέρω, εἶνε, ἐὰν οὐχὶ τὸ ὁρμητικώτερον, ἀναντιῤῥήτως ὅμως τὸ μεγαλήτερον τῶν τοῦ Βοσπόρου ῥευμάτων. »Ἐπὰν γὰρ, λέγει ὁ Πολύβιος (1), εἰς τὸ τῆς »Εὐρώπης Ἑρμαῖον, ἣ στενότατον ἔφημεν εἶναι, φερόμενος ἐκ τοῦ Πόν» του καὶ συγκλειόμενος ὁ ῥοῦς βίᾳ προσπέσῃ· τότε δὴ τραπεὶς, ὥσπερ » ἀπὸ πληγῆς, ἐμπίπτει τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἀσίας τόποις. Ἐκεῖθεν δὲ πά» λιν, οἷον ἐξ ὑποστροφῆς, τὴν ἀνταπόδοσιν ποιεῖται πρὸς τὰ περὶ τὰς » Ἑστίας ἄκρα καλούμενα τῆς Εὐρώπης. Ὅθεν αὖθις ὁρμήσας, προσπί» πτει πρὸς τὴν Βοῦν καλουμένην». Ἡ δὲ ὁρμὴ τοῦ ῥεύματος τούτου καθὼς καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ, καὶ μάλιστα τῶν βορείων ἐπικρατούντων ἀνέμων, ἐςὶ τοσαύτη, ὥςε καὶ μυλῶνας ἔςρεφον ἂν ἀμφότερα, καθὼς ἐπὶ τοῦ Γυλλίου, ἐὰν 'δὲν ἐμπόδιζεν ἡ τῶν πλοίων ἀδιάκοπος διάβασις, τῶν μὲν ῥυμουλκουμένων, τῶν δὲ κώπαις βιαζομένων τὸ τοῦ ῥεύματος ῥόθιον. Ἡ ἄκρα αὕτη, »πενταστάδιον ποιοῦσα, κατὰ τὸν Στράβωνα (2), τὸν πορθμὸν, » εἶτα διίσταται ἐπὶ πλέον, καὶ ποιεῖν ἄρχεται τὴν Προποντίδα. Ἀπὸ τῆς » ἄκρας δὲ τῆς τὸ πενταστάδιον ποιούσης, ἐπὶ τὸν ὑπὸ τῇ Συκῇ καλού» μενον λιμένα, στάδιοι πέντε καὶ τριάκοντα«. Καὶ τοῦτο μὲν, συμφωνοῦν ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω παρατεθεῖσαν τοῦ Σωζομενοῦ ῥῆσιν, προσδιορίζει σαφέστατα τὴν περὶ τὰς Ἑστίας ἄκραν τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος, ἣν ὅ,τε Προκόπιος καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ἢ μᾶλλον ὁ ἐπιτεμὼν αὐτὸν Γραμματικὸς Ἑρμόλαος, ὀνομάζουσιν **Ἀνάπλουν**, ὄνομα τὸ ὁποῖον ὁ Στέφανος δίδει καὶ εἰς ἅπαντα τὸν Βόσπορον. Ἀλλὰ τί 'να εἴπωμεν διὰ τὸν εὐλογημένον Τζέτζην, ἄνδρα Κωνσταντινουπολίτην αὐτόχ-

(1) Πολύβ. Ἱστορ. Βιβλ. Δ'. (2) Στράβ. Γεωγραφ. Ζ', 5.

Ἄλλη, ἐπίσης σχεδὸν θαυμαστὴ διὰ τὴν θέσιν της, οἰκία ἀνήκει πρό τινων ἐτῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ περιφήμου Μεχμὲδ-Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἴσως αὕτη μᾶλλον εἶνε ἡ τοῦ Σταυράκογλου, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας ὑψοῦται μεγαλοπρεπὴς κρήνη, κτίσμα τοκαταρχὰς τοῦ Ῥουζναμετζῆ (Λογιστοῦ, Λογοθέτου) Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', καὶ μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὸ μόνον Μουσουλμανικὸν γνώρισμα ἐν τῷ Μιχαηλίῳ· ἔκτοτε δὲ ᾠκοδομήθη ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκτῆς τοῦ Ῥεύματος καὶ τζαμίον, καὶ στρατὼν παρ' αὐτῷ, ὅπου σταθμεύει φρουρά. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρολοφίας, ὕπερθεν τοῦ χωρίου, περιφαίνονται δύο κιόσκια, κτισθέντα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Ἰζὲδ-πασσᾶ, τὸ δὲ πολὺ πρωϊμώτερον, τῷ 1726, ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου. Ὁποία δέ τις ἡ ἀπ' αὐτῶν θέα, δύναταί τις εἰκάσαι ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχουσι, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὡραιότητος τῶν κοιλάδων ἔνθεν μὲν τῶν Χηλῶν, ἔνθεν δὲ τοῦ Μιχαηλίου.

Μεσογειότερον δὲ, ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν λόφων πεδινῆς ἀκρωρείας, εἰς ἣν καταλήγει, ἀνυψουμένη βαθμηδὸν, ὡς προείπομεν, ἡ τοῦ Μιχαηλίου κοιλὰς, ἀναβρύει, παρὰ τὴν ῥίζαν γιγαντώδους πλατάνου, διαυγέστατον καὶ ποτιμώτατον τὸ ἁγίασμα τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, ὅπου συνήθως εἶνε καὶ ὁ περίπατος τοῦ χωρίου, ἑνὸς ἐκ τῶν πολυανθρωποτέρων τοῦ Καταστένου, καί τοι καταστραφέντος πολλάκις ὑπὸ πυρκαϊῶν, συνοικουμένου δὲ ὑπὸ χριστιανῶν μόνον καὶ Ἰουδαίων.

Κάμπτοντες δὲ πρὸς βορρᾶν τὸ τῶν Ἑστιῶν ἀκρωτήριον, καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν κρηπῖδα τοῦ παραλίου, παρ' ἣν ᾠκοδόμηντό ποτε οἱ κρίβανοι τῶν διπύρων ἄρτων τοῦ ναυτικοῦ, ἴσως διὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ ῥεύματος στρεφομένους ἐνταῦθα τὸ πάλαι μύλους, φθάνομεν, μετ' ὀλίγα βήματα, εἰς τὸ γραφικώτατον χωρίον

ΜΠΕΜΠΕΚΙ,

κείμενον ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ποτὲ καλουμένου κόλπου τῶν Χηλῶν (1), αἵτινες ἐξετείνοντο, αἱ μὲν βραχύτεραι, αἱ δὲ μακρότεραι, κατὰ τὰς χηλὰς τῶν καρκίνων, οὐχὶ πρὸς σκέπην τοῦ ὅρμου ἀπὸ τῶν ἀνέμων, ὅς τις εἶνε πάντοτε σχεδὸν νήνεμος καὶ ἀκύμαντος, ὡς περιεχόμενος πανταχόθεν ὄρεσιν ὑψηλοῖς, ἥκιστα ἢ ἀνεπαισθήτως σχεδὸν διατεμνομένοις περὶ τὴν κορυφὴν ὑπὸ τῶν πέντε μικρῶν κοιλάδων, αἵτινες σχηματίζονται με-

---

(1) Ἀπὸ τῶν ὁποίων, προφερομένων δωρικώτερον Χαλαί, κρίνει ἐτυμολογητέον οὐκ ἀπιθάνως ὁ Γύλλιος καὶ τὸ ὄνομα Σκάλα.

ταξὺ αὐτῶν, καταλήγουσαι εἰς τὸν κόλπον· ἀλλὰ πρὸς ἀπόβασιν μόνον τῶν θαμιζόντων εἰς τὸν ἐνταῦθα κατὰ μέσον τοῦ κόλπου κείμενόν ποτε ναὸν ἢ βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος, οὐχὶ πάντως τῆς Ἀγροτέρας (τί γὰρ καὶ βουλόμενοι ἱδρύσαντο ἂν βωμὸν τῇ Ἀρτέμιδι ἐνταῦθα οἱ τῶν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς κυνηγίων θηρευταί;), ἀλλὰ τῆς Δικτύννης. Πηλώδης γὰρ ὢν ὁ τοῦ κόλπου μυχὸς, οὐκ ἐπέτρεπε τοῖς πλοίοις πελάζειν πρὸς τὴν ἀκτήν. Ὅτι δὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἦν ἐκ παλαιοῦ πολυθάμιστος ἀποδείκνυται, καθὰ λέγει ὁ Γύλλιος, ἐκ τοῦ ὅτι, εἰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ χηλαὶ πλέον 'δὲν ἐσώζοντο ἐνταῦθα, ἐκτὸς μικρᾶς τινος ἀποβάθρας ξυλίνης, ὅπου ἀπέβαινεν ὁ Σουλτάνος καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν κήπων φύλακες, οὐχ ἧττον τὸ ὄνομα τῶν Χηλῶν διετηρεῖτο εἰς τὸ χωρίον. Οἱ δὲ βασιλικοὶ οὗτοι κῆποι ἐπεῖχον ἐπὶ Γυλλίου 1700 βήματα τῆς πεδινῆς τοῦ χωρίου παραλίας, πηγαῖς ἀενάοις ἀρδευόμενοι, καὶ θάλλοντες δάσει κυπαρίσσων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, ἐκτεινόμενοι δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ, καὶ σήμερον ἀκόμη' συνηρεφοῦς, λόφου, τοῦ διϊστῶντος τὸν ὅρμον τοῦτον τοῦ παρὰ τὰς Ἑστίας.

Τὸ δὲ ὄνομα Μπεμπὲκ ἐδόθη, λέγουσιν, εἰς τὸ προειρημένον Σουλτανικὸν περιβόλιον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ χωρίον, διότι βασιλόπαις τις, περιδιαβάζων ποτὲ ἐν αὐτῷ, εἶδεν ἐντὸς τῶν χόρτων ὀφείδιον. Ἐρωτήσας δὲ τὸν παιδαγωγόν 'του, τί τοῦτο; ἤκουσεν (ἵνα μὴ τρομάξῃ) ὅτι ἦτον μπεμπὲκ (νινίον, κοῦκλα, poupin).

Κεῖται δὲ ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος, βαθμηδὸν ὑψουμένης, καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν συγκλειόντων αὐτὴν ἑκατέρωθεν ὀρέων, διότι τὴν παρὰ τὸν κόλπον πεδινὴν παραλίαν ἐπέχει κατὰ μέσον μὲν τὸ Σουλτανικὸν περίπτερον, ἱδρυμένον ἐπ' αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ περιεχόμενον κήπῳ ὑπερεκτεταμένῳ, τὰς δὲ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ἀκροθαλασσίους ὑπωρείας τὰ μέγαρα ἐπισήμων τινῶν Οὐλεμὰ καὶ ἄλλων μεγιστάνων. Πρὸ τοῦ πυλῶνος δὲ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κιοσκίου ἀνεῖται πρὸς περίπατον πεδιὰς παρ' αὐτὴν τὴν παραλίαν κρηπῖδα, σκιαζομένη τοῖς ὡραιοτέροις τοῦ Βοσπόρου πλατάνοις καὶ ἄλλοις ἀειθαλέσι καὶ ὑψικόμοις δένδρεσι, κατοπτριζομένοις ἐπιχαρίτως ἐντὸς τοῦ πρὸ αὐτῆς λειοκυμονοῦντος κόλπου, κλειομένου, ἐκ μεσημβρίας μὲν, ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Ἑστιῶν, ἀπὸ βορρᾶ δὲ, ὑπὸ τοῦ Ἑρμαίου.

Τὸ δὲ αὐτοκρατορικὸν κιόσκιον, κτισθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Α', ἀνῳκοδόμηται τῷ 1725 (ὅτε ὅμως, τοῦ ἀρχαίου κτιρίου χρησιμεύοντος, διὰ τὸ ἀνακεχωρηκὸς τοῦ τόπου, πρὸς ἐμφώλευσιν τῶν κακούργων, οὐδὲν, παρὰ τὴν λιθίνην μόνον στοιβάδα [σοφᾶ] ἐσώζετο) ὑπὸ τοῦ Δαμὰτ-Ἱβραὴμ-πασσᾶ, πρὸς τέρψιν τοῦ πενθεροῦ 'του Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ', ἐπονομασθὲν Χουμαγιοὺν-Ἀμπάδ, ἀγορασθείσης πρὸς

τοῦτο πάσης τῆς πεδινῆς παραλίας, ἀπὸ τῆς προειρημένης οἰκίας τοῦ Γενιτσὰρ-ἀγᾶ Χασὰν-Χαλιφὲ μέχρι τῶν Καγιαλὰρ, καὶ προσοικοδομηθέντος καὶ λουτροῦ καὶ τζαμίου, ἐπὶ τῆς κρήνης τοῦ ὁποίου, ἀναστομωθείσης ὑπὸ τὴν θύραν τοῦ μιναρὲ, ἀναγινώσκεται στιχηρὸν τὸ χρονόγραμμα 1148 (1735). Ἐπεσκευάσθη δὲ ἔκτοτε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐφεξῆς Σουλτάνων, καὶ ἰδίως ὑπὸ Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Γ'. Προσεπονομάζεται δὲ συνήθως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων Περίπτερον τῶν συνδιαλέξεων (Kiosque des conférences), διότι ἐδῶ συνήθως ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς τῆς Τουρχίας συνήρχετο μετὰ τῶν Πρέσδεων τῆς Εὐρώπης, συνδιαλεξόμενος ἰδιαιτέρως περὶ σπουδαίων ὑποθέσεων. »Τερπνότερον γὰρ, λέγει ὁ Χάμμερ, καὶ καταλληλότερον αὐτοῦ πρὸς συνδιαλέξεις οἴκημα οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ Κόσμῳ (1)«.

Διότι καὶ τοῦ χωρίου ἐν γένει ἀθορυβότερον καὶ πρὸς ἤρεμον καὶ γαλήνιον, ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ εὐάρεστον, βίον εὐθετώτερον δυσκόλως ἤθελέ τις ἀναζητήσῃ ἀλλαχοῦ. Ὅθεν καὶ οἱ θεωρητικοὶ τῶν Οὐλεμὰ, καὶ οἱ ζηλότυποι φύσει Ἀρμένιοι τὸ χωρίον τοῦτο ἐξελέξαντο ἀπ' ἀρχῆς ὡς θερινὴν κατοικίαν, ἐκτὸς μόνον ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι συνῴκισαν τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ παράλιον, τὸ καλούμενον Κιουτσοὺχ (Μικρὸν)-Μπεμπὲκ, οἱ δὲ δεύτεροι τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ὅπου οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀδιακρίτων δὲν ἐξικνοῦνται. Διὰ τὸν αὐτὸν ἴσως λόγον καὶ οἱ Λαζαρισταὶ ἐνταῦθα οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν μεθίδρυσαν τὸ σχολεῖόν των, ὅπου, ἐντὸς εὐρυχωροτάτου οἰκήματος, ἐκπαιδεύονται τὰ τέκνα τῶν μᾶλλον εὐκαταστάτων, οὐ μόνων Καθολικῶν, ἀλλὰ καὶ Γραικῶν, καὶ Ὀθωμανῶν, κατοίκων τῆς πρωτευούσης τά τε ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἑπτὰ-ὀκτὼ διαλέκτους.

Ἡ δὲ τοῦ χωρίου ἐκκλησία ἐπιπεφήμισται τῷ ὀνόματι τοῦ Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους, μόλις συντηρουμένη ὑπὸ τῶν ὀλίγων Γραικῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, τὸ πλεῖστον βιομηχάνων, ὅσοι κατοικοῦσι τὸ χωρίον, συνῳκισμένον ὑπὸ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων ἐξ Ἀρμενίας (Χάϊχ-ού-ρούμ).

Ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης δὲ κορυφῆς τῆς κοιλάδος διακρίνεταί τις οἰκία, ἀνήκουσα ποτὲ μὲν εἰς τὸν Σεΐχ-ούλ-ἰσλάμην Δουρρῆ-ζαδὲν, οὗ τινος περιᾴδεται, εὐφημούμενον, ἐπὶ συνέσει τε καὶ εὐθυδικίᾳ τοὔνομα, νῦν δὲ περιελθοῦσα εἴς τινος Εὐρωπαίου τὴν κυριότητα, ὅς τις τὴν ἐκαλλώπισε.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν τῷ Κιουτσοὺχ-Μπεμπεκίῳ θερινῶν ἐνδιαιτημάτων τῶν σκεπτικῶν μεγιστάνων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κλήρου, ὅπου, διὰ τὸ εὐήλιον τῆς θέσεως καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων σκέπην, καλλιεργοῦνται, ἐντὸς εὐανθῶν λειμώνων καὶ πολυδαπάνων θερμοκηπίων, τὰ σπα-

(1) Anmüthiger und sinniger Kann in der welt Kein Conferenz-saal gelegen seyn.

νιώτερα δένδρα καὶ ἄνθη τῆς οἰκουμένης, διεκρίνετο ἡ οἰκία τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ᾿μας πολυθρυλλήτου, τὸ πρῶτον μὲν ἀρχιάτρου, ἔπειτα δὲ ἀρχιδικαστοῦ (Στρατοδίκου, Καδῆ-ούλ-ἀσκὲρ), καὶ τέλος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ Μεγάλου Βεζίρου Περτὲβ-Πασσᾶ, διὰ τὸ πολυποίκιλον τῶν φυτῶν, ὅσα, λόγῳ βοτανικῆς ἐπιστήμης μᾶλλον ἢ λόγῳ τέρψεως, ἐκαλλιέργει ἐντὸς τῶν κήπων ᾿του.

Τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν κλείει ἀπὸ βορρᾶ, καθὼς εἴπομεν, τὸ ἀκρωτήριον Ἑρμαῖον, κληθὲν οὕτως, εἴτε ἀπὸ ναοῦ, ἢ γοῦν βωμοῦ, ἢ καὶ ἀγάλματος ἁπλῶς τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Κερδῴου πάντως, εἴτε ἀπὸ σωροῦ λίθων, οὓς ἀνετίθουν συνήθως ἐν ταῖς ἀμφόδοις οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. »Μεταξὺ δὲ τούτων (τοῦ τε Βυζαντίου καὶ τοῦ Ἱεροῦ) ἐστὶν Ἑρ» μαῖον (1), τῆς Εὐρώπης ἐπὶ προοχῆς τινος ἀκρωτηριαζούσης ἐν τῷ » στόματι κείμενον, ὃ τῆς μὲν Ἀσίας ἀπέχει περὶ πέντε στάδια, κατὰ τὸν » στενότατον δὲ τόπον ὑπάρχει τοῦ παντὸς στόματος· ᾗ καὶ Δαρεῖον ζεῦ» ξαί φασι τὸν πόρον, καθ᾿ ὃν χρόνον ἐποιεῖτο τὴν ἐπὶ Σκύθας διάβασιν (2)«. Τὸ δὲ ὄρος, τὸ σχηματίζον τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, καὶ διαχωρίζον τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν τοῦ τῆς Φιδαλείας, καθὼς καὶ τὰς εἰς ἄμφω τοὺς κόλπους τούτους περατουμένας δύω μακρὰς κοιλάδας, εἶνε, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ ὑψηλότερον, μετὰ τὸ τοῦ Κλειδίου, τῶν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, καὶ μᾶλλον προέχον ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ὥστε τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, προνενευκυίας ἄχρι τῆς ὄχθης, ἐκτείνεσθαι εἰς 1400 βημάτων καὶ ἐπέκεινα μῆκος, ἐν ᾧ ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, ὁ μεταξὺ τῶν προειρημένων δύω κοιλάδων, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ 700 βήματα, ὅθεν καὶ τὸν πορθμὸν ἐνταῦθα συμβαίνει ἐπὶ τὸ στενότατον συνελαύνεσθαι. Ἐκ δὲ τῶν δύω αὐτοῦ πλευρῶν, ἡ μὲν πρὸς τὸν τῶν Χηλῶν κόλπον βρέχεται ἀκύμονι καὶ γαληνιαίᾳ θαλάσσῃ, ἡ δὲ πρὸς ἀνατολάς, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὡς ἐκκειμένη πρὸς τὸν τρίτον ἐκ τῶν ἑπτὰ τοῦ ῥεύματος ἑλιγμόν, εἶνε μὲν καὶ καθ᾿ ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτῆς μέρη πολύκλυστος καὶ ταραχοδίνητος, κατ᾿ ἐξοχὴν δὲ εἰς δύο, τὸ μὲν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλευρᾶς, τὸ δὲ πρὸς τὸ πέρας τοῦ φρουρίου, ἱδρυμένου ἐπ᾿ αὐτῷ τῷ τοῦ ἀκρωτηρίου προβόλῳ, ὅπου προσπεσὼν ἅπαξ ὁ ῥοῦς, καὶ περιηχῶν φλοίσβῳ πολλῷ τὴν ἀκτήν, οὐ χωρεῖ προσωτέρω, ἀλλ᾿ εὐθύς, »ὥσπερ ἀπὸ πληγῆς«, ἀποκρουσθείς, ὀξύτατος ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ἀναγκά-

(1) Ὁ Γύλλιος ὑποπτεύει μήπως, κἀνταῦθα ὡς καὶ κατωτέρω ἐν τῷ 4. §, ἐγέγραπτο Ἡραῖον. (2) Πολυβ. Ἱστορ. Βιβλ. Δ', 43.

ζει, τὰς μὲν μεγίστας τῶν παραπλεουσῶν νεῶν ὀπισθοδρομεῖν, καί τοι πλησιστίους, τὰ δὲ πυρόσκαφα ἀναστέλλειν τὸν δρόμον, ἢ γοῦν ἐπαυξάνειν τὸ πῦρ.

Ἅπασαν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ πέρατος τῶν Χηλῶν ἄχρι τῆς προβολῆς τοῦ ἀκρωτηρίου ἀνηφορικὴν παραλίαν ἐπέχουσιν Ὀθωμανικοὶ τάφοι, ὧν πολλοὶ διακρίνονται διὰ τὰ χρυσᾶ αὐτῶν γράμματα καὶ κοσμήματα καὶ τὴν ἄλλην ἀπειρόκαλον πολυτέλειαν, σκιαζόμενοι κυπαρίσσοις καὶ ἄλλοις ἀκάρποις δένδροις. Καλεῖται δὲ Τουρκιστὶ

Καγιαλὰρ,

διὰ τοὺς πελωρίους βράχους (καγιὰ), οὓς τινας ἀποῤῥήγνυσι πρὸ αἰώνων ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους καὶ καταῤῥίπτει παρὰ τὴν ἀκτὴν ἡ θάλασσα ἢ τοῦ χρόνου ὁ πέλεκυς. Τὸ δὲ νεκροταφεῖον τοῦτο, περιτειχισθὲν πρὸ ὀλίγων ἀκμὴν ἐτῶν, εἶνε παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πολυσέβαστον· διότι ἐνταῦθα κεῖνται, καθὼς λέγουσι, τὰ ὀστᾶ τῶν πρώτων πεσόντων κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διάβασιν τοῦ Βοσπόρου Ὀθωμανῶν, οὓς καὶ ἀποκαλοῦσι διὰ τοῦτο Σεχχὺδ (μάρτυρας) καὶ Ἐβλιαλὲρ (ἱεροὺς, ὁσίους), ὅθεν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀσκητήριον, τὸ καλούμενον ἄλλως, διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ φρουρίου, Χισὰρ-τεκκὲ, προσονομάζεται, διὰ τοὺς μαρτυρικοὺς τούτους τάφους, Σεχχυτλὲρ-τεκκεσί. Πολλοὶ δὲ τῶν περὶ αὐτὸ τάφων, τῶν ὁποίων αἱ ἀκροτύμβιοι στῆλαι καλύπτονται ὑπὸ δερβισικῶν κιουλαφίων (Φρυγίων πίλων), προσκυνοῦνται μετὰ πολλοῦ σέβας ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν, διακρινόμενοι διὰ τῶν περὶ τὰ σκιάζοντα αὐτοὺς δένδρα κυματιζόντων ῥακίων, ἅπερ ἀναρτῶσιν εἰς τοὺς κλάδους αὐτῶν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς νόσου οἱ ἀσθενεῖς. Οἱ δὲ διαιτώμενοι ἐν τῷ Μονηδρίῳ Δερβίσαι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς Σέϊχη, πάντοτε σεβασμίου καὶ μειλιχίου γέροντος, δέχονται μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης καὶ εὐγενείας τοὺς ξένους, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, ὅτε ἀνῆκον εἰς τὸ καταργηθὲν τάγμα τῶν Μπεκτασῆ, προσέφερον καὶ οἶνον. Πρῶτος δὲ αὐτοῦ Σσέϊχης ἀναφέρεται ὁ Χασὰν-Ζαριφῆ, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν ἢ ψυχουιῶν τοῦ Ἱβραὴμ-Γκιουλσσενῆ, ἀποθανὼν τῷ 1568. Μεταξὺ δὲ τῶν τάφων τούτων, πρὸς οὓς φέρει ἀπὸ τοῦ Πέραν ὁ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἐβλιαλὲρ γνωστὸς περίπατος, περιφημότεροί εἰσιν ὁ τοῦ ναυτικοῦ Ἁγίου Δουρμὺς-Δεδὲ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προσονομάζεται καὶ τὸ ἀσκητήριον, γεννηθέντος μὲν ἐν τῷ κατὰ τὸν Πόντον Ἀκ-κερμανίῳ, μετακομισθέντος δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ ναυτῶν, καὶ κειμένου περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους (1)· ὁ τοῦ Σέϊχ-

(1) Ὁ Δουρμὺς οὗτος, διαπλέων ποτὲ, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπὶ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ', τὸν τεκκὲν, προσέφερεν εἰς τὸν τότε Σσέϊχην, Ἀλῆ-μπαμπᾶν, ξύ-

νώτερα δένδρα καὶ ἄνθη τῆς οἰκουμένης, διεκρίνετο ἡ οἰκία τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας πολυθρυλλήτου, τὸ πρῶτον μὲν ἀρχιάτρου, ἔπειτα δὲ ἀρχιδικαστοῦ (Στρατοδίκου, Καδῆ-οὐλ-ἀσκὲρ), καὶ τέλος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ Μεγάλου Βεζίρου Περτὲβ-Πασσᾶ; διὰ τὸ πολυποίκιλον τῶν φυτῶν, ὅσα, λόγῳ βοτανικῆς ἐπιστήμης μᾶλλον ἢ λόγῳ τέρψεως, ἐκαλλιέργει ἐντὸς τῶν κήπων 'του.

Τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν κλείει ἀπὸ βορρᾶ, καθὼς εἴπομεν, τὸ ἀκρωτήριον Ἑρμαῖον, κληθὲν οὕτως, εἴτε ἀπὸ ναοῦ, ἢ γοῦν βωμοῦ, ἢ καὶ ἀγάλματος ἁπλῶς τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Κερδῴου πάντως, εἴτε ἀπὸ σωροῦ λίθων, οὓς ἀνετίθουν συνήθως ἐν ταῖς ἀμφόδοις οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. »Μεταξὺ δὲ τούτων (τοῦ τε Βυζαντίου καὶ τοῦ Ἱεροῦ) ἐστὶν Ἑρ» μαῖον (1), τῆς Εὐρώπης ἐπὶ προοχῆς τινος ἀκρωτηριαζούσης ἐν τῷ » στόματι κείμενον, ὃ τῆς μὲν Ἀσίας ἀπέχει περὶ πέντε στάδια, κατὰ τὸν » στενότατον δὲ τόπον ὑπάρχει τοῦ παντὸς στόματος· ᾗ καὶ Δαρεῖον ζεῦ» ξαί φασι τὸν πόρον, καθ' ὃν χρόνον ἐποιεῖτο τὴν ἐπὶ Σκύθας διάβασιν (2)«. Τὸ δὲ ὄρος, τὸ σχηματίζον τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, καὶ διαχωρίζον τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν τοῦ τῆς Φιδαλείας, καθὼς καὶ τὰς εἰς ἄμφω τοὺς κόλπους τούτους περατουμένας δύω μακρὰς κοιλάδας, εἶνε, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ ὑψηλότερον, μετὰ τὸ τοῦ Κλειδίου, τῶν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, καὶ μᾶλλον προέχον ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ὥστε τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, προνενευκυίας ἄχρι τῆς ὄχθης, ἐκτείνεσθαι εἰς 1400 βημάτων καὶ ἐπέκεινα μῆκος, ἐν ᾧ ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, ὁ μεταξὺ τῶν προειρημένων δύω κοιλάδων, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ 700 βήματα, ὅθεν καὶ τὸν πορθμὸν ἐνταῦθα συμβαίνει ἐπὶ τὸ στενότατον συνελαύνεσθαι. Ἐκ δὲ τῶν δύω αὐτοῦ πλευρῶν, ἡ μὲν πρὸς τὸν τῶν Χηλῶν κόλπον βρέχεται ἀκύμονι καὶ γαληνιαίᾳ θαλάσσῃ, ἡ δὲ πρὸς ἀνατολὰς, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὡς ἐκκειμένη πρὸς τὸν τρίτον ἐκ τῶν ἑπτὰ τοῦ ῥεύματος ἑλιγμὸν, εἶνε μὲν καὶ καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτῆς μέρη πολύκλυστος καὶ ταραχοδίνητος, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς δύο, τὸ μὲν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλευρᾶς, τὸ δὲ πρὸς τὸ πέρας τοῦ φρουρίου, ἱδρυμένου ἐπ' αὐτῷ τῷ τοῦ ἀκρωτηρίου προβόλῳ, ὅπου προσπεσὼν ἅπαξ ὁ ῥοῦς, καὶ περιηχῶν φλοίσβῳ πολλῷ τὴν ἀκτὴν, οὐ χωρεῖ προσωτέρω, ἀλλ' εὐθὺς, »ὥσπερ ἀπὸ πληγῆς«, ἀποκρουσθεὶς, ὀξύτατος ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ἀναγκά-

---

(1) Ὁ Γύλλιος ὑποπτεύει μήπως, κἀνταῦθα ὡς καὶ κατωτέρω ἐν τῷ 4. §, ἐγέγραπτο Ἡραῖον. (2) Πολυβ. Ἱστορ. Βιβλ. Δ', 43.

ζει, τὰς μὲν μεγίστας τῶν παραπλεουσῶν νεῶν ὀπισθοδρομεῖν, καί τοι πλησιστίους, τὰ δὲ πυρόσκαφα ἀναστέλλειν τὸν δρόμον, ἢ γοῦν ἐπαυξάνειν τὸ πῦρ.

Ἅπασαν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ πέρατος τῶν Χηλῶν ἄχρι τῆς προβολῆς τοῦ ἀκρωτηρίου ἀνηφορικὴν παραλίαν ἐπέχουσιν Ὀθωμανικοὶ τάφοι, ὧν πολλοὶ διακρίνονται διὰ τὰ χρυσᾶ αὐτῶν γράμματα καὶ κοσμήματα καὶ τὴν ἄλλην ἀπειρόκαλον πολυτέλειαν, σκιαζόμενοι κυπαρίσσοις καὶ ἄλλοις ἀκάρποις δένδροις. Καλεῖται δὲ Τουρκιστὶ

Καγιαλὰρ,

διὰ τοὺς πελωρίους βράχους (καγιὰ), οὕς τινας ἀποῤῥήγνυσι πρὸ αἰώνων ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους καὶ καταῤῥίπτει παρὰ τὴν ἀκτὴν ἡ θάλασσα ἢ τοῦ χρόνου ὁ πέλεκυς. Τὸ δὲ νεκροταφεῖον τοῦτο, περιτειχισθὲν πρὸ ὀλίγων ἀκμὴν ἐτῶν, εἶνε παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πολυσέβαστον· διότι ἐνταῦθα κεῖνται, καθὼς λέγουσι, τὰ ὀστᾶ τῶν πρώτων πεσόντων κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διάβασιν τοῦ Βοσπόρου Ὀθωμανῶν, οὓς καὶ ἀποκαλοῦσι διὰ τοῦτο Σεχχὺδ (μάρτυρας) καὶ Ἐβλιαλὲρ (ἱεροὺς, ὁσίους), ὅθεν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀσκητήριον, τὸ καλούμενον ἄλλως, διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ φρουρίου, Χισὰρ-τεκκὲ, προσονομάζεται, διὰ τοὺς μαρτυρικοὺς τούτους τάφους, Σεχχυτλὲρ-τεκκεσί. Πολλοὶ δὲ τῶν περὶ αὐτὸ τάφων, τῶν ὁποίων αἱ ἀκροτύμβιοι στῆλαι καλύπτονται ὑπὸ δερβισικῶν κιουλαφίων (Φρυγίων πίλων), προσκυνοῦνται μετὰ πολλοῦ σέβας ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν, διακρινόμενοι διὰ τῶν περὶ τὰ σκιάζοντα αὐτοὺς δένδρα κυματιζόντων ῥακίων, ἅπερ ἀναρτῶσιν εἰς τοὺς κλάδους αὐτῶν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς νόσου οἱ ἀσθενεῖς. Οἱ δὲ διαιτώμενοι ἐν τῷ Μονηδρίῳ Δερβίσαι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς Σέϊχη, πάντοτε σεβασμίου καὶ μειλιχίου γέροντος, δέχονται μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης καὶ εὐγενείας τοὺς ξένους, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, ὅτε ἀνῆκον εἰς τὸ καταργηθὲν τάγμα τῶν Μπεκδασῆ, προσέφερον καὶ οἶνον. Πρῶτος δὲ αὐτοῦ Σσέϊχης ἀναφέρεται ὁ Χασὰν-Ζαριφὴ, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν ἢ ψυχουιῶν τοῦ Ἡβραὴμ-Γκιουλσσενῆ, ἀποθανὼν τῷ 1568. Μεταξὺ δὲ τῶν τάφων τούτων, πρὸς οὓς φέρει ἀπὸ τοῦ Πέραν ὁ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἐβλιαλὲρ γνωστὸς περίπατος, περιφημότεροί εἰσιν ὁ τοῦ ναυτικοῦ Ἁγίου Δουρμὺς-δεδὲ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προσονομάζεται καὶ τὸ ἀσκητήριον, γεννηθέντος μὲν ἐν τῷ κατὰ τὸν Πόντον Ἀκ-κερμανίῳ, μετακομισθέντος δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ ναυτῶν, καὶ κειμένου περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους (1)· ὁ τοῦ Σέϊχ-

---

(1) Ὁ Δουρμὺς οὗτος, διαπλέων ποτὲ, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπὶ τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲδ Γ', τὸν τεκκὲν, προσέφερεν εἰς τὸν τότε Σσέϊχην, Ἀλῆ-μπαμπᾶν, ἐξ-

-Ἰσμαὴλ-τσελεμπῆ, ὅς τις, ἀποκεφαλισθεὶς μετὰ δέκα τῶν αὐτοῦ ὀπαδῶν, κατὰ τὰς Τουρκικὰς παραδόσεις, ἐν τῷ τῆς ΚΠ Ἱπποδρόμῳ, ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν (1)· αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτῶν, προσθέτει τὸ Χρονικὸν, ἀνεπάλλοντο ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ὑπ' ὄψιν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅς καὶ διέταξε ταφῆναι αὐτὰς ἐνταῦθα· ὁ τοῦ Σέϊχ-Χασὰν-Ζαριφῆ, ὑποτακτικοῦ τοῦ Σέϊχ-Ἠβραὴμ-Γκιουλσενῆ, διδάξαντος ἐπὶ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου καὶ ἀποθανόντος τῷ 1569, κλπ. κλπ. Τοὺς τάφους τούτους ἀναφέρων ὁ Λαμαρτῖνος, ἀναφωνεῖ ἐν τῇ ποιητικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ: » Εὐτυχεῖς οἱ Ὀθωμα-» νοί! ἀναπαύονται πάντοτε, καὶ θανόντες, ἐν τῇ θέσει, ἣν προετίμων » ζῶντες, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῖς δένδρου, καὶ εἰς τὴν ὄχ-» θην τοῦ ῥύακος, οὗ τινος τὸ μορμυρητὸν 'τοὺς ἔθελξε! Τοὺς τάφους » αὐτῶν ἐπισκέπτεται ἡ περιστερὰ, ἣν ἰδίαις χερσὶν ἐψώμισαν, καὶ μυρο-» βολοῦσι τὰ ἄνθη, ἅπερ αὐτοὶ ἐφύτευσαν καὶ ἐπότισαν! Καὶ ἐὰν οὐ δε-» σπόζουσι τῆς γῆς ζῶντες, ἄρχουσι ταύτης ἀποθανόντες· τὰ δὲ λείψανα » αὐτῶν 'δὲν ἐκρίπτονται ὑπερόρια ὡς καθάρματα εἰς τὰ δοχεῖα ταῦτα » τῶν ἀνθρωπίνων πτωμάτων, ἀφ' ὧν ἡ φρίκη ἀπωθεῖ τὴν θρησκείαν καὶ » τὸ σέβας τῶν ἀναμνήσεων!! «

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀσκητηρίου θέα, ἐκτεινομένη πολὺ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τοῦ ὀφθαλμοῦ, περιλαμβάνει διὰ μιᾶς τὸν Βόσπορον μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν

λα καὶ τρόφιμα· ἔκτοτε δὲ ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια, ὥστε ὅλα τὰ διερχόμενα τὸ Ἑρμαῖον πλοῖα 'να δωροφορῶσιν εἰς τὸ μονήδριον. (1) Ἰδοὺ τὸ Ἱστορικὸν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται, καθὼς φαίνεται, ἡ παράδοσις αὕτη. Περὶ τὰ 1263 (662 τοῦ Χιτζρὲ), ἀποικία τις ἐκ 10-12,000 Τουρκομάνων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Σαλτοὺκ-δεδὲ, ἱδρύθη ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου (τῆς νῦν Δόμπρουτζας), καὶ αὕτη εἶνε ἡ πρώτη διάβασις Τούρκων εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὀλίγον ἔπειτα, ὁ Ἀζὲδ-δὶν-Κεϊκαβοὺς, ἀδελφὸς τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου Ῥουχν-ἐδ-δὶν-Κχιλὶτζ-ἀρσλὰν, φεύγων τὸν ἀδελφόν 'του, κατέφυγεν εἰς ΚΠ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ὅς τις ἐπίσης εἶχεν εὕρῃ ἄλλοτε ἄσυλον εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σελτζουκιδῶν. Ἐκεῖ διάγων, συνέλαβε τὸν σκοπὸν 'να ἐκθρονίσῃ τὸν Μιχαὴλ καὶ κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἐπὶ τούτῳ συνεννοήθη καὶ μετὰ τῶν ἐν Δομπρουτζᾷ Τουρκομάνων. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν ἀποτελούντων τὴν φρουρὰν αὐτοῦ χιλίων Τούρκων, Μπεχαδὲρ-Ἀλῆς, ἐπεφορτίσθη τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου. Ἀλλ' ὁ οἰνοχόος τοῦ Ἀζὲδ-δὶν, Γραικὸς τὸ γένος, ἐπρόδωσε τὴν συνωμοσίαν, καὶ οὕτως ὁ μὲν Σουλτάνος μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν υἱῶν 'του ἐῤῥίφθη εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ Μπεχαδὶρ-Ἀλῆς ἀπεκεφαλίσθη, ὁ δὲ Ὀγουτζλῆ-μπεης, ὑπασπιστὴς τοῦ Ἀζὲδ-δὶν, ἐστερήθη τῶν ὀφθαλμῶν· εἷς δὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (τὸν ὁποῖον ὁ Παχυμέρης ὀνομάζει Μελὴκ-Κωνσταντῖνον), καθὼς καὶ χίλιοι ἄνδρες ἐκ τῆς φρουρᾶς 'του, ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν, καὶ κατετάχθησαν εἰς τὸ σῶμα τῶν λεγομένων Τουρκοπούλων, συμποσουμένων ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου εἰς τρισχιλίους, καὶ διοικουμένων ὑπό τινος Χαλὶλ, τοὐπίκλην Τάκχαντζὰρ, ὅς τις ἐπρόδωσεν ὕστερον ἐπὶ τῆς ἐν Ἄπρῳ μάχης τοὺς Γραικοὺς, μεταταξάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Τουρκοπούλων καὶ Ἀλανῶν πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ Καταλάνους, καὶ ἀφανίσας ἔπειτα τὴν Θρᾴκην. Ὁ δὲ Ἀζὲδ-δὶν, φρουρούμενος ἐν τῇ Αἴνῳ, κατώρθωσε, διὰ συνεργίας τοῦ Βερκὲ-χὰν, ἀρχηγοῦ τῶν Τατάρων τοῦ Κχιμπτζὰκ, παρακληθέντος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Κχιλὶτζ-Ἀρσλὰν, καὶ διαβάντος τὸν Δούναβιν παγωμένον, 'να διασωθῇ εἰς Κριμαίαν, συμπαραλαβὼν καὶ πᾶσαν τὴν ἐν Δόμπρουτζᾳ Ταταρικὴν ἀποικίαν.

δύω ἀκτῶν αὐτοῦ κοιλάδων, ὡς μεγαλοπρεπῆ ποταμὸν, ἀντανακλῶντα ἐν καιρῷ νηνεμίας τὰ ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ ποικίλα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς τέχνης θαύματα. Ἡ δὲ καθαρότης τοῦ περιέχοντος καὶ τὸ θεσπέσιον τῆς ὀσμῆς τῶν ὀρεσιβίων φυτῶν τοῦ ἔαρος, τῆς νάρδου, τῆς λήδου καὶ τῆς ἐρείκης, ἀνευρύνουσι μεθ' ἡδυπαθείας τοὺς πνεύμονας τοῦ εὐδαίμονος θεατοῦ! Τὴν δὲ θέσιν αὐτοῦ ἐπεῖχεν ἄλλοτε ἴσως ἡ Μονὴ, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, ἡ βασιλὶς Θεοδώρα, ἡ χήρα τοῦ Θεοφίλου, περιώρισεν, ἐξωσθέντα τοῦ θρόνου, τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην, τὸν καλούμενον Ἰαννῆν, ἐὰν ἡ Μονὴ αὕτη 'δὲν πρέπῃ μᾶλλον 'να τοποθετηθῇ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλειδίου, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχέεται ἐνίοτε τὸ Ἑρμαῖον, καὶ ἴσως εἶχον ποτὲ καὶ τὰ δύο, διὰ τὸν ἐκεῖ ἐκτεθέντα λόγον, τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ἅπαν δὲ τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ βουνοῦ τούτου κλίτος ἐπέχει τὸ

Ῥούμελη-Χισαρὶ

ἢ Εὐρωπαϊκὸν φρούριον, ὡς κείμενον καταντικρὺ τοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πρὸς διαστολὴν τοῦ ὁποίου, ὡς τειχισθέντος ἀρχήτερα, καλεῖται προσέτι καὶ Νέον Κάστρον, ὑπὸ δὲ τοῦ Χαλκοκονδύλου, μεταφράζοντος τὸ Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα (μπογὰζ-κεσὲν), Λαιμοκοπία, ὡς διατέμνον τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, ὅς τις ἐνταῦθα 'δὲν ἔχει, καθὼς προείπομεν, εἰμὴ 300 Γαλλικῶν ὀργυιῶν (toises), ἢ, κατὰ τὸν Στράβωνα, πενταστάδιον, πλάτος, ὅσον δηλαδὴ ἀπέχει καὶ ὁ ὑπὸ τῇ Συκῇ καλούμενος λιμὴν τοῦ τῶν Βυζαντίων Κέρατος. Ἀλλ' ἐὰν, κατὰ τὸν αὐτὸν Γεωγράφον, τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἀπέχον, καθὰ προείπομεν, τριάκοντα πέντε στάδια τοῦ λιμένος τῆς Συκῆς, ἀπέχῃ ἄλλα τριάκοντα τῶν Κυανέων, ἐφεῖται σκοπεῖν· διότι τὸ κείμενον τοῦ Γεωγράφου, κἂν 'δὲν ὑποτεθῇ ἐσφαλμένον, εἶνε ὅμως πάνυ περινενοημένον, ὅθεν καὶ παρατιθέμεθα ὁλόκληρον αὐτὸ πρὸς κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου. » Αἱ δὲ Κυανέαι πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου » εἰσὶ δύο νησίδια, τὸ μὲν τῇ Εὐρώπῃ προσεχὲς, τὸ δὲ τῇ Ἀσίᾳ, πορ» θμῷ διειργόμενα, ὅσον εἴκοσι σταδίων. Τοσοῦτον δὲ διέχει καὶ τοῦ » Ἱεροῦ τῶν Βυζαντίων, καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Χαλκηδονίων, ὅπερ ἐστὶ τοῦ » στόματος τοῦ Εὐξείνου τὸ στενότατον. Προϊόντι γὰρ δέκα σταδίους, » ἄκρα ἐστὶ πενταστάδιον ποιοῦσα τὸν πορθμὸν, εἶτα διΐσταται ἐπὶ πλέον, » καὶ ποιεῖν ἄρχεται τὴν Προποντίδα « (1).

Τὸ δὲ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ Μεχμὲδ τοῦ Β', καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας προεκτισμένου ἤδη, καθὰ προείπομεν, ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ, Μεχμὲδ τοῦ Α'. Ἤρξατο δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τῇ

(1) Στράβ. γεωγραφ. Βιβλ. Ζ', κεφ. 6.

κς΄ Μαρτίου τοῦ 1452 (1), τὸν δὲ Ἰούνιον ἢ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν διαστήματι δηλονότι τεσσάρων μόλις μηνῶν, συνετέλεσεν αὐτό. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Ἱστορικὸν Δούκαν, διηγούμενον μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας τὰ περὶ τούτου. » Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου, καλουμένην ἔκπαλαι » Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὡρίσατο πηγνύναι. » Ὃ καὶ γενόμενον, τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου μπὰς-κεσὲν ἐκέλευσε » καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται Κεφαλοκόπτης . . . Διένειμε » δὲ τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλὶλ-πασσᾶ (2) δέδωκε μίαν τῶν » γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα » ὑπερμεγέθη καὶ στεῤῥὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζαγάνῳ (3) ἕτερον ἐν τῇ » ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαριτζίᾳ » (4) ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ. Τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους (» ὧν ὁ κατὰ » θάλασσαν, κατὰ τὸν Φραντζῆν, ὀλίγον τι μείζων τῶν ἄλλων ὑπάρχει), » ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις, ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος » καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην (ἴσ. ὅλην) τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγε- » μὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συῤῥέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ » τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἤγουν τοῖς Κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς » τιμωρίας, τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ » πήχεως τῷ τεχνίτῃ, οἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν (ἴσ. ἑνὶ) ἑκάστῳ » τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους, καὶ ἔσωθεν » ἕτεροι τοσοῦτοι καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, » ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτούς, ὑπὲρ ἀριθμόν. Καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες » κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πέτρας καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν, ὁρῶντες τὴν » τοῦ τυράννου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν, καὶ ἐκ τῆς Περαίας, καὶ » πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ » μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καί τινας κίονας μετακομίσαντες » ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ, τινὲς τῶν τῆς » πόλεως, ζήλῳ κινούμενοι, ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους. Καὶ δὴ » συλληφθέντες, πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον . . . Ἀπαρτίσας δὲ καλῶς » τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους λ΄ σπιθαμὰς » ἐκτείνας (5), καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρκοῦν (καὶ μολύβδῳ σκεπάσας, κατὰ

---

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει τῷ 1451, δύο ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως, μετρῶν ἴσως Τουρκικῶς τὰ ἔτη.

(2) Οὗτος ἦν ὁ ὑπερασπιζόμενος τοὺς Γραικούς, ὅθεν καὶ Γκιαοὺρ-ὀρταῦ (σύντροφος τῶν ἀπίστων) παρὰ τῶν Τούρκων καλούμενος, φιλοδωρότατος καὶ φρονιμώτατος ἁπάντων τῶν τότε ὁμοταγῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ τέταρτος τὴν σειρὰν τῶν ἀπὸ τοῦ 1369 τεσσάρων βεζίρων τῶν ἀπὸ τοῦ γένους Τζενδερελήδων, οἵ τινες τὴν ὕπατον ἀρχὴν ταύτην, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενοι, διεξήγαγον. (3) Σσαχχὺν τῷ εὐνούχῳ. (4) Σαρητζᾶ ἢ Καριντζᾶ. (5) Ὁ Φραντζῆς δίδει 25 μὲν ποδῶν πλάτος εἰς τὰ τοῦ φρουρίου τείχη, 32 δὲ ποδῶν εἰς τὸ ἔσωθεν αὐτῶν εὐρύχωρον.

» τὸν Φραντζῆν, τοὺς πύργους), καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὶλ-πασσᾶ χώ-
» νας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ 600 λιτρῶν τὸ βάρος, καὶ τῷ
» Φεροὺζ-ἀγᾶ μετὰ 400 νέων παραδοὺς τὴν τοῦ φρουρίου φυλακὴν, αὐτὸς
» εἰς Ἀνδριανούπολιν ἐπορεύετο (1). »

Οἱ τρεῖς τοῦ φρουρίου τούτου πύργοι χαρακτηρίζουσι παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ἐν εἴδει χαρκινικοῦ μονογράμματος, τὸ τοῦ θεμελιωτοῦ ὄνομα, Μὼμ, Χὰ, Μὺμ, λαμβανομένου καὶ τοῦ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν μικροτάτου τετάρτου πύργου ὡς Δάλ. Τὰ δὲ θαλάσσια αὐτοῦ τείχη εἶνε διπλᾶ, διεστηκότα ἀλλήλων ἓξ πόδας, καὶ αἱ τοξότιδες τοῦ ἐξωτέρου περιτειχίσματος ἀποτετειχισμέναι. Σώζεται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ κινστέρνα τριώροφος, εἴτε πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ὕδατος ἐν καιρῷ πολιορκίας, εἴτε πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σήψεως, πρὸς τὸ μὴ διαφθείρεσθαι διὰ μιᾶς, εἴτε καὶ πρὸς ἀποφυγὴν φαρμακώματος τυχὸν ὑπὸ προδοσίας. Τὰς δὲ κωνοειδεῖς μολιβδοσκεπάστους στέγας τῶν πύργων τούτων ἀφεῖλον οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, καθὼς καὶ τὰς τοῦ Ἑπταπυργίου καὶ τοῦ Μεγάλου Πύργου τοῦ Γαλατᾶ, ὡς διδούσας τῷ ὄντι εἰς τὰ κτίρια ταῦτα σχῆμα ἀνεμομύλων. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ αὐτοῦ θυρῶν, ἡ μία εἶνε κεκλεισμένη· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν δύω, ἡ μὲν ἀνοίγεται πρὸς τὴν παραλίαν καὶ τὸ χωρίον, ἡ δὲ πρὸς τὸ ὄρος καὶ τὰ ταφεῖα τῶν Σεεχχυδλέρ.

Τὴν πρώτην δὲ τοῦ φρουρίου ὁρμὴν ὑπέστη ὁ δυστυχὴς Οὐενετὸς πλοίαρχος Ἐρρῖτσος, ἀνασκολοπισθεὶς, ἀφ' οὗ κατεβυθίσθη τὸ πλοῖόν του ὑπὸ τῆς τερατώδους σφαίρας τοῦ ἐν αὐτῷ κανονίου, διότι, διαπλέων, δὲν ἐχάλασε τὰ ἱστία. Πρῶτοι δὲ ἐν αὐτῷ δέσμιοι κατεκλείσθησαν οἱ ἱππόται τῆς Μελίτης, καὶ ἔκτοτε ἐχρησίμευεν ὡς εἱρκτὴ τῶν αἰχμαλώτων χριστιανῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπαγχονισθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρης, ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, τῷ 1634, μετὰ τὴν πέμπτην αὐτοῦ ὀκτωκαιδεκάμηνον πατριαρχείαν, διαταγῇ τοῦ ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κράτους Μουσᾶ-πασσᾶ, ἀπόντος Σουλτὰν Μουρὰδ τοῦ Δ' εἰς Βαβυλῶνα. Ἐφ' ἡμῶν δὲ, ἐχρησίμευεν ὡς εἱρκτὴ καὶ ἀνδροκτάσιον τῶν Γενιτσάρων, ὧν τὴν καθ' ἕνα σύντροφον ἐλάττωσιν ἀνήγγελεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ νυκτὸς, ὁ τοῦ κανονίου κρότος. Οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν καταδικῶν τούτων ἦσαν συνήθως Γύφτοι, ἐνοικοῦντες ἐν τῷ φρουρίῳ πανέστιοι, ὁ δὲ συνήθης τῆς ἐκτελέσεως τρόπος ἦν ὁ ἑξῆς. Περὶ τὰς 8—9 πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ὁ σιδηροῦς καταρράκτης, ὁ κατακλείων ἐντός του, μέχρι τῆς θαλάσσης καθικνουμένου, ὡς λέγεται, καθύγρου, σκοτεινοτάτου, δυσωδεστάτου καὶ μυῶν καὶ σκορπίων βρύοντος ὑπογείου (κ α ν λ ῦ - κ ο υ γ ι ο ῦ), τοὺς εἰς θάνατον καταδικασμένους κακούργους καὶ

(1) Δούκ. Ἱστορ. ΛΕ'.

μιαιφόνους τούτους, ἠνοίγετο μετὰ κρότου, φωνή δέ τις, ἐπιτετηδευμένη ἐπὶ τὸ φιλικώτατον καὶ παρηγορητικώτατον (εἴπομεν δὲ καὶ ἄλλοθι ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα ἐξέχουσιν οἱ Ἀσιανοί), ἀνεκάλει ὀνομαστὶ τὸν κατάδικον, εὐαγγελιζομένη αὐτῷ δῆθεν τὴν σωτηρίαν. » Ἔλα, παλληκαρᾶ μου (ἰίτὶμ), αἱ ἁμαρτίαι σου ἐτελείωσαν, ἐξεδόθη ἡ ἄφεσίς σου, χάρις εἰς τοὺς πολλούς σου φίλους, εὔχου ὑπὲρ τῶν προστατῶν σου καὶ τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν ἄνακτος κτλ. κτλ. Ὁ δεσμώτης ἐν τούτοις, ἀποχαιρετῶν τοὺς συντρόφους 'του, οἵτινες 'τὸν παρεκάλουν 'νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ αὐτούς, καὶ 'τὸν ἐπεφόρτιζον μὲ παραγγελίας, ἀνήρχετο πρόθυμος τὴν κλίμακα. Ἀλλ' ἅμα κατηῤῥάσσετο ἡ καταπακτὴ ὄπισθεν αὐτοῦ, 'τῷ ἀνηγγέλλετο ἡ τελευταία 'του ὥρα, καὶ παρηγγέλλετο 'νὰ προσευχηθῇ. Μετὰ δέκα δὲ, τὸ πολὺ, λεπτά, ὁ κρότος τοῦ κανονίου, ὅς τις ἐπάγονε καὶ τὸν μυελὸν τῶν ὀστέων τῶν ἐν τῷ φρέατι καταδίκων, ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς τὴν φράσιν: »Ἰδοὺ καὶ ἕτερος«, ἐπαναλαμβομένην εἰς ὅλας τοῦ Καταστένου καὶ τῆς Πόλεως τὰς οἰκίας. Πλοιάριον δέ τι, προσωρμισμένον ἐπὶ τούτῳ, ἐδέχετο ἐν αὐτῷ τὸ πτῶμα, δεδεμένον ἐντὸς σάκχου, ἔχοντος βαρὺν λίθον προσηρτημένον, καὶ μακρυνόμενον βήματά τινα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, κατεβύθιζεν αὐτὸ εἰς τὰς δίνας τοῦ ῥεύματος, δεῖπνον ἀρεστὸν εἰς τοὺς καρχαρίας, οὓς εἶχον διὰ τοῦτο ἐθάδας οἱ χηραμοὶ τῶν ἐνταῦθα βράχων.

Τὸ μέρος δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου προσπίπτων, ὡς προείπομεν, σφοδρότατος ἑαυτοῦ ὁ ῥοῦς, τρέπεται βίᾳ πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐκαλεῖτο πάλαι, κατὰ τὸν Διονύσιον, Πυῤῥὴ Κύων, εἴτε διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ δηκτικὸν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ῥεύματος, προσβάλλοντος κυνὸς δίκην, καὶ ταύτης ξανθῆς (χαλεπωτέρας δέ φασιν εἶναι τὰς τοιαύτας, ὡς καὶ ταύρους τοὺς πυῤῥούς, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους τοὺς Πυῤῥίας), τὰς ναῦς, εἴτε διά τινα κύνα ποιμενικὴν, περιτρέχουσαν τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν, καὶ ὑλακτοῦσαν τοὺς διὰ τὴν τοῦ ῥεύματος βίαν ἀποβαίνειν ἢ γοῦν προσίσχειν ἀναγκαζομένους, εἴτε καὶ διά τινα βράχον, κυνὸς ὁμοίωμα παρεχόμενον καὶ προέχοντα τῆς ἀκτῆς, οἷα δὴ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα αἰτιώτατα γέγονε καὶ ἀκρωτηρίοις καὶ σκοπέλοις παρωνομάσθαι, οἷον αὐτίκα ἡ Σχύλλα, καὶ τὸ Σχύλλαιον, καὶ Κριός, καὶ Κάραμβις κτλπ. Διακρίνει δὲ ὁ συγγραφεὺς οὗτος περιγραφικώτατα δύο ῥεύματα περὶ τὸ Ἑρμαῖον, διέχοντα ἀλλήλων ὑπὲρ τὰ χίλια βήματα, αὐτό τε τοῦτο τὸ τῆς Πυῤῥῆς κυνός, καὶ τὸ τοῦ Ῥοώδους ἄκρου, κληθέντος οὕτως ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος. Ἔστι δὲ τοῦτο κυρίως περὶ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπερ, ἐξογκούμενον ἐνταῦθα εἰς διαφόρους βουνούς, ὧν ὁ μέσος, εἰς ἱκανὸν ἀνηγμένος ὕψος, προήκει μέχρι καὶ τῆς ἀκτῆς ἀπόκρημνος, μόλις ἀπέλειπεν ἐπὶ Γυλλίου διάστημα ὁδῷ τινι χειροποιήτῳ ἐπὶ τῆς ἀποῤ-

ῥῶγος. Ἐκαλεῖτο δὲ Φονέας (1), διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ σήμερον ὀνομάζεται Τουρκιςὶ Σεϊτὰν-Ἀχγυνδὶ (διαβολόῤῥευμα), καὶ ἀπέχει τοῦ μὲν μέρους, ὅπου ἐζεύχθη, καθὼς θέλομεν μετ' ὀλίγον εἰπεῖν, ἡ γέφυρα τοῦ Δαρείου, 800 βήματα, ἄλλα δὲ τόσα τοῦ Κόλπου τῆς Φιδαλείας καὶ τοῦ τῶν Γυναικῶν λιμένος. Καὶ ἴσως ἡ χειροποίητος αὕτη τοῦ Γυλλίου ὁδὸς ἐστὶν αὐτὴ ἐκείνη, ἣν, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν καὶ τὸν Διονύσιον, ἐσχημάτισαν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ βράχου οἱ καρκῖνοι, ἀποβαίνοντες τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν, ὅταν βούλωνται διαβῆναι τὸ ῥεῦμα, καὶ πάλιν καταδυόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ ὑπερβάλωσιν αὐτὸ, ἀπαραλλάκτως καθὰ ποιοῦσι καὶ σήμερον οἱ τὸν Βόσπορον ἀναπλέοντες ἀθάλασσοι, ῥυμουλκουμένων κἀνταῦθα, ὡς καὶ ἐν ταῖς Ἑστίαις, τῶν πλοίων αὐτῶν κενῶν ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ καραδοκούντων ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἀγωγέων, ὅπερ οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπίθανον, ἀφ' οὗ καὶ οἱ μύρμηκες, ὡς γνωστὸν, κοιλαίνουσι τῷ χρόνῳ κατὰ μῆκος τοὺς βράχους ὁδοιποροῦντες. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀμίαι ἁλίσκονται παμπληθεῖς, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἰχθύων αἱ ἀγέλαι, παρεμποδιζόμεναι τῷ ῥεύματι. Τὸ διάστημα τοῦτο (σειρὰ-γιαλλαρὺ) ἐξῳκοδόμηται σήμερον ἅπαν ὑπὸ τῶν θεριζόντων ἐνταῦθα μεγιστάνων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κλήρου, ἀσμενιζόντων, ὡς προείπομεν, τοῖς ἀθορυβοτέροις καὶ μὴ ὀχλουμένοις ὑπὸ τῆς προσορμίσεως τῶν νεῶν αἰγιαλοῖς τοῦ Βοσπόρου.

Ἐνταῦθα λέγουσι (καὶ φαίνεται ἀναντίῤῥητον) ὅτι ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ Δαρείου ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασις, στρατεύοντος ἐπὶ Σκύθας, γεφυρώσαντος αὐτῷ τὸν Βόσπορον Μανδροκλέους, ἢ μᾶλλον Ἀνδροκλέους, τοῦ Σαμίου, εἰ καὶ ὁ Τζέτζης, καί τοι γνωρίζων, καθὼς ὁ ἴδιος μεγαληγορεῖ (ἐν ᾧ 'δὲν εἶνε διόλου παράδοξον, ἀφ' οὗ ἦτον Κωνσταντινουπολίτης) τὸν Βόσπορον ἀκριβέστερον τῶν Γεωγράφων καὶ τῶν Ἱστορικῶν ἁπάντων, τοποθετεῖ τὴν γέφυραν ταύτην, ἢ περὶ τὸ Ἡραῖον, ἢ περὶ τὴν Δάμαλιν, καὶ, τὸ παραδοξότατον, διατείνεται ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐν ᾧ ὁ Ἱστορικὸς οὗτος, εἰ καὶ εἰκάζων, λέγει ὅμως ῥητῶς, ὅτι »ὁ χῶρος, τὸν ἔζευξε Δαρεῖος, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ »τοῦ ἐπὶ τοῦ στόματι Ἱροῦ (2)«. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τοσοῦτος Εὐστάθιος οὐδαμοῦ ἐθάῤῥησεν ὀνομάσαι (λέγει ὁ Γύλλιος) τὸν τόπον, ὅπου ἡ γέφυρα ἔζευκται, καί τοι παρασχὸν αὐτῷ, πολλαχοῦ μὲν καὶ ἄλλοθι, μάλιστα δὲ ἐν οἷς φησι, »περί που τὸ Ἱερὸν στόμα«, καὶ τούτου μᾶλλον ὅπου ἀνερευνᾷ ποῖα τὰ τοῦ Βοσπόρου στενότερα. Τὸν γὰρ Ἰορνάνδον συγγνωστὰ παθεῖν ἄν τις οἰήσαιτο (ὁ αὐτός φησι συγγραφεὺς), Γότθον ἄν-.

(1) Καὶ ὄχι Φωνήεις, καθὼς 'τὸ ἐξέλαβεν ὁ σοφὸς Γύλλιος, ὅς τις καὶ ἐτυμολογεῖ διὰ τοῦτο τὴν λέξιν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα γινομένης ἠχῆς τοῦ ῥεύματος, καχλάζοντος δίκην λέβητος περὶ τὴν ἀκτήν. Ἀλλ' ἴδε περὶ τούτου τὸν Δούκαν ἐν τῷ παρατεθέντι (σελ. 126) αὐτοῦ χωρίῳ.

(2) Ἡροδ. Δ', 87.

θρωπον καὶ τοῦ Βοσπόρου ἀθέατον, λέγοντα τὸν Δαρεῖον σχεδίαις πλωταῖς ἀπὸ Χαλκηδόνος περαιωθῆναι εἰς Βυζάντιον. Ἀλλ' ἐκθέσωμεν πρῶτον ὁλόκληρον τοῦ Ἱστορικοῦ τὸ χωρίον. «Δαρεῖος δὲ, ἐπεί τε πορευό-»μενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔζευ-»κτο ἡ γέφυρα, ἐντεῦθεν ἐσβὰς εἰς νέα ἔπλωε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευ-»μένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνές φασι εἶναι, ἑζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ »Ἱρῷ ἐθηεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον. . . Τούτου τοῦ πελάγεος »τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐ-»χὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ στα-»δίους εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι· τείνει δ' εἰς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος· »ἡ δὲ Προποντὶς . . . καταδιδοῖ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον . . ἐκδιδοῖ δὲ ὁ »Ἑλλήσποντος εἰς χάσμα πελάγεος, τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται . . . . . Ὁ »δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλωε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, »τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν »Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτοῦ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμ-»ματα, ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα, ὅσα »περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα, τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν χω-»ρὶς τοῦ ναυτικοῦ ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι, νέες δὲ ἑξακόσιαι συνελέ-»χθησαν. Τῇσι μέν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν »πόλιν ὕστερον τούτων, ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρ-»τέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου (οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν »νηὸν ἐν Βυζαντίῳ γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος). Τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶ-»ρος, τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, »μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ τῷ στόματι ἱροῦ. Δαρεῖος δὲ μετὰ »ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, Μανδροκλέα τὸν Σά-»μιον, ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζῷα γρα-»ψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν »προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γρα-»ψάμενος ἀνέθηκε εἰς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

»Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης,
»Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

Καὶ τὴν μὲν γέφυραν εἰκὸς ἐζεῦχθαι διὰ πλοίων, ὁποίαν περιγράφει ὁ αὐτὸς Ἱστορικὸς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ζευχθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, καθ' ὅσον μάλιστα τὴν ὀνομάζει καὶ σχεδίαν· τὸν δὲ τόπον, ὅπου ἐζεύχθη αὕτη, δύναταί τις, λέγει ὁ Γύλλιος, νὰ προσδιορίσῃ ἐκ τῆς τῶν τόπων ἐπόψεως, ὅσον οἷόν τε ἀκριβέστερον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ μὲν ἀπόστασις, ἡ μεταξὺ τοῦ στενοῦ, ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπὶ πέντε

δήκει στάδια· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς διάρκεια τοῦ ῥεύματος ἐπὶ τρία περίπου· ἡ δὲ ὁρμὴ τοῦ ῥεύματος οὐκ ἔστι, καθὰ προείπομεν, πανταχοῦ ἡ αὐτή· ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ σταδίῳ, τῷ πρὸς βοῤῥᾶν, διαχεόμενον τὸ ῥεῦμα εἰς πλατυτέραν ἐπιφάνειαν, ῥέει ἠρεμαιότερον· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς δύο σταδίοις, ἀπὸ τῆς τοῦ φρουρίου δηλαδὴ πύλης, ἄχρι τῆς περατούσης τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρὰν γωνίας, ὅπου ἡ ἄκρα κάμπτεται πρὸς δυσμὰς καὶ τὸν τῶν Χηλῶν κόλπον, ὀξύτερον ἑαυτοῦ καὶ περιδινέστερον, τὸν Μανδροκλέα εἰκὸς, ἀρχιτεκτονικὸν ἄνδρα, πρὸς τὸ ἀποφυγεῖν τὰς δίνας καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ ῥεύματος, ζεῦξαι τὴν γέφυραν ἐπέκεινα τῆς τοῦ φρουρίου πύλης, οὐ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσίας φρούριον, ἀλλ' ἐγκαρσίως, μικρὸν ἀνωτέρω αὐτοῦ, εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον πάλαι Κόρμον (Ὄην) ἢ Κικώνειον.

Οὐκ ἀπίθανον ἐπίσης φρονεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ὅτι ὁ Μανδροκλῆς, διαιωνίζων οὐ μόνον τὴν τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἐλατόμησέ τι ἐν εἴδει ἐξέδρας ἢ δίφρου, ἣν ὁ Ἡρόδοτος προεδρίαν καλεῖ, ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα σκοπιᾶς, ἀφ' ἧς κατώπτευσεν ὁ Δαρεῖος τὸν Βόσπορον καὶ τὴν διάβασιν τοῦ πολυαρίθμου αὐτοῦ στρατοῦ· ἡ δὲ ἐξέδρα αὕτη καὶ ἐσώζετο, καθὰ λέγεται, καθὼς ἐσώζετο, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καὶ ἡ τοῦ Ξέρξου ἐν τῇ Ἀβύδῳ, λευκοῦ λίθου πεποιημένη. Πρὸς ἀναζήτησιν δὲ αὐτῆς, προσθέτει μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ εὐτραπελίας ὁ Γύλλιος, πάντας ἂν τοὺς ἐνταῦθα ἀνεμόχλευσα λίθους, εἰ μὴ οἱ τοῦ φρουρίου ἄγρυπνοι φύλακες, καὶ τῆς Πυῤῥῆς κυνὸς χαλεπώτεροι, καὶ Πυῤῥίου παντὸς ἰταμώτεροι, οὐ μόνον τοὺς πεζῇ παραπορευομένους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀνηρεύνων καὶ κατεσκόπευον τοὺς παραπλέοντας.

Τὸ δὲ Ἡραῖον, εἰς ὃ ὁ Μανδροκλῆς ἀνέθηκε, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὴν εἰκόνα τῆς τοῦ Βοσπόρου διαβάσεως, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος ἐζωγράφιστο, »ἐν προεδρίῃ κατήμενος«, εἶναι φρονεῖ ὁ Γύλλιος ἢ τὸ ἐπὶ Θράκης ὑπὸ Σαμίων συνῳκισμένον, ἢ τὸ μεταξὺ Ἀκρίτα καὶ Χαλκηδόνος, κατὰ τὸν τοῦ Μενίππου Περίπλουν (1), ἢ καὶ αὐτὸ, τέλος, τὸ ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι Σάμῳ.

Ἐντεῦθεν διέβησαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ οἱ Γότθοι καὶ οἱ Σταυροφόροι, καὶ πολὺ παραβολώτερον πάντων οἱ Πατσινάκαι (2) τῷ 1049 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.

Τὸ δὲ παρὰ τὴν προσάρκτιον τοῦ φρουρίου πλευρὰν κείμενον καὶ ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμούμενον χωρίον, κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, καὶ ἔχει, μετὰ τοῦ ἀναποφεύκτου διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς λουτροῦ, καὶ κρήνην ὑδραδραγωγουμένην ποτιμωτάτῳ ὕδατι. Τὸ δὲ τζαμίον, κτισθὲν κατ' ἀρχὰς ὑπό τινος εὐλαβοῦς, Χαφούζ-ἢ Χατζῆ-Κεμὰλ-ἐδ-δὶν, ξύλινον, ἀνῳκοδομήθη

(1) Ἴδε Φενὲρ-μπαγτσεσί. (2) Ἴδε σελ. 16, 17 τοῦ Α' Μέρους.

τῷ 1746, πυρποληθὲν μεθ' ὅλου τοῦ χωριδίου, λίθινον, ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α', προσεπαυξηθὲν καὶ κοσμηθὲν δὲ ὑψηλῶν μιναρέδων. Ὑπάρχει δὲ, παρὰ τοῦτο καὶ τρία τέσσαρα ἄλλα, ὧν ἓν τὸ παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ πλησίον διπλοῦ λουτροῦ, χρονολογουμένου ἀπὸ Βαγιαζὴδ τοῦ Β', καὶ ἐντὸς τοῦ φρουρίου μεστζήτιον, τοῦ ὁποίου ὁ ἰμάμης μισθοδοτεῖται ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἁγ. Σοφίας.

Κάμψαντι δὲ πρὸς βορρᾶν τὸ Ἑρμαῖον, ἀπαντᾷ (λέγει ὁ Διονύσιος) πέτρα αὐτοφυὴς λευκὴ, ἀετῷ ἐοικυῖα, ἔχοντι ἀναπεπταμένας τὰς πτέρυγας, καὶ καλουμένη Φιδάλεια, ἔστι δὲ οὔτε νῆσος, διότι συνέχεται μετὰ τῆς ξηρᾶς, οὔτε ἤπειρος, διότι περικλύζεται τῇ θαλάσσῃ. Ταύτην φασὶ Ποσειδῶνα, τὸν πατέρα ἢ πάππον Φιδαλείας τῆς τοῦ Βαρβύσου, ἀποῤῥήξαντα τῆς ἠπείρου, καὶ κατὰ τοῦ βυθοῦ ῥιζώσαντα, νῆσον εἶναι ποιῆσαι καὶ τάφον τῆς θυγατρὸς, ἐνταῦθα καταπεσούσης εἰς τὸ πέλαγος, αἰσχυνομένην καὶ δεδοικυῖαν τὸν πατέρα, μετὰ τὸ συνελθεῖν τῷ Βύζαντι«. Κατ' ἄλλας δὲ παραδόσεις, αὐτὴ ἡ καταπεσοῦσα κόρη μετεμορφώθη εἰς τὴν πέτραν, ἣν, μὴ σωζομένην πλέον, εἴτε ὡς ἀποκοπεῖσαν, εἴτε ὡς συγχωσθεῖσαν, ὀνομάζουσιν ὅμως οἱ Τοῦρκοι, ἐξ ἀκοῆς ἔχοντες· ἴσως αὐτήν τε τὴν εἰρημένην παράδοσιν καὶ ἄλλην ῥηθησομένην μετ' οὐ πολὺ περὶ τοῦ πλησίον λιμένος, Κιζλὰρ-μπουρνοῦ.

Ἀπ' αὐτῆς παρονομάζεται ὁ κόλπος τοῦ

Μπαλτᾶ-ἰλιμὰν,

πρὸς ὃν ἤδη μεταβαίνομεν, εἰσέχων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς βαθὺς ἐντὸς τῆς ἠπείρου, καὶ σχηματίζων τὸν καλούμενον Γυναικῶν λιμένα, εἴτε διὰ τὸ πάντη ἀσφαλὲς καὶ ἀκύμαντον, εἴτε διότι ἡ ἐν αὐτῷ ἁλιεία ἦν καὶ γυναιξὶν ἐφικτὴ, εἴτε διὰ τὴν ἑπομένην ἱστορικὴν αἰτίαν, ἣν ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζάντιος, »Ἔστι, λέγων, καὶ Γυναικῶν λιμὴν »περὶ τὴν λεγομένην Φιδάλειαν, τὴν μεταξὺ Ἀνάπλου καὶ τοῦ Λεωσθενείου· ἔνθα φασὶ τὴν γυναῖκα Βύζαντος Φιδάλειαν, διώξασαν ἅμα ταῖς »γυναιξὶ τοὺς μετὰ Στροίβου τοῦ ἀδελφοῦ Βύζαντος τῇ πόλει ἐπιθεμένους, »τῶν πολιτῶν μὴ παρόντων, νικῆσαι, διώξασαν μέχρι τοῦ λιμένος, καὶ »οὕτως ὀνομάσαι«. Τὸν λιμένα τοῦτον, οὗ τινος τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἐτυμολογοῦσί τινες ἀπὸ τῆς φειδοῦς καὶ τῆς ἁλείας, ὡς φειδοῖ κατ' ἀρχὰς ἁλιευομένων ἐνταῦθα τῶν, πρωτοφανησίμων ἐν ἅπαντι τῷ Βοσπόρῳ, πηλαμύδων, ὁ Γύλλιος ἐπ' αὐτοῦ καλεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῶν Γραικῶν Σαραντακόπαν(ον), διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ εἰσβάλλοντος ἐν αὐτῷ ποταμίου ἐστημένην ξυλίνην γέφυραν, βαίνουσαν ἐπὶ τεσσαράκοντα καταπήγων, καὶ

ἐκτεινομένην, διὰ τὰ περὶ αὐτὴν πλήρη καλάμων ἕλη, ἐπὶ 300 βήματα. Ἔστι δὲ εὐορμότερος καὶ βαθύτερος ἀπ' ἄρκτου ἤπερ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ἔχει περιφέρειαν 800 βημάτων.

Τὸ δὲ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐνθυμίζει τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν ἢ καὶ ναυπηγίαν (οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἐντεῦθεν, ὡς ἐνόμισάν τινες, ὑπερνεώλκησιν) τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὑπὸ τὸν περίφημον ναύαρχον τοῦ Σουλτάνου Μεχμὲδ τοῦ Β', ὃν ὁ μὲν Δούκας ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Πάλτα, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης Παντόγλην, Παλτόγλουν δὲ Λεωνάρδος ὁ Χῖος. Ὠνομάζετο δὲ κυρίως Σουλεϊμὰν-μπεης Μπαλτὰ-όγλους, υἱὸς ἄρχοντός τινος τῶν Βουλγάρων, καλουμένου Μπάλτα ἢ Πάλτα, αἰχμαλωτισθεὶς νέος καὶ τουρκισθεὶς, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τέλους εἰς τὸ τοῦ Ἀρχιθαλασσίου ἢ Μεγάλου Κοντοσταύλου, κατὰ τὸν Δούκαν, ἀξίωμα. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ὥρμει, μέρος μὲν ἐν Μπαλτᾶ-λιμενίῳ, μέρος δὲ ἐν Ἰασωνίῳ, ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῆς ΚΠ, ἀγγέλλονται πέντε νῆες (ὧν αἱ τρεῖς Γενουητικαὶ), ἐρχόμεναι ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πρὸς βοήθειαν αὐτῆς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοιάρχου Φλεκτανέλλα, καὶ τῶν ὑποπλοιάρχων Καταναίου, Νοβάρρα καὶ Βαλανέρου, καὶ κατ' αὐτῶν διατάττεται 'να ἐκπλεύσῃ ὁ Μπαλτὰ-όγλοὺς μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στόλου. Τότε συνεκροτήθη ἐπὶ τῆς Προποντίδος καὶ ὑπ' ὄψιν τῶν πολιορκουμένων καὶ τῶν πολιορκούντων, ἓν τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων πολεμικῶν ἔργων, ἐν οἷς τὰ πλῆθος καὶ ἡ βία ὑποχωροῦσιν εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὰ ἐπικουρικὰ πέντε πλοῖα, τὰς μὲν τῶν ἐχθρικῶν τριήρεων καταδύσαντα, τὰς δὲ πυρπολήσαντα διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς, καὶ τὰς λοιπὰς τρέψαντα εἰς φυγὴν, μετὰ μυρίου φόνου τῶν ἐναντίων, τοὺς ὁποίους ὁ πολιορκητὴς Σουλτάνος παρώρμα θυμομαχῶν καὶ σφαδάζων ἀπὸ τῆς ὄχθης, τῆς περὶ τὸν Μπαρὺτ-χανὲν πάντως, ὥστε λέγεται ὅτι καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ἵππου εἰσήλασε, διεσώθησαν ἀκέραια, χωρὶς 'νὰ χάσωσιν οὔτε ἄνθρωπον (1), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λεωνάρδου, ἐντὸς τοῦ Κόλπου, χαλασθείσης τῆς κλειούσης αὐτὸν ἁλύσεως. » Τότε θυμωθεὶς ὁ Σουλτάνος, » λέγει ὁ Δούκας, ὥρισεν ἀχθῆναι αὐτὸν (τὸν Μπάλταν) ἐνώπιον αὐτοῦ. » Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, » αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσὶν ἔτυψεν, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, » ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ στάθμιον λίτραι 500 (2), ἣν αὐτὸς κατε- » σκεύασεν, ἵνα παίζῃ αὐτὴν, ὡς δοκίμιον (3)« · καὶ ἤθελε 'τὸν ἀνασκολοπίσῃ, ἐὰν 'δὲν ἐμεσολάβουν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ Γενίσαροι (Ἀζάπιδες), ὧν

(1) » Naves ergo (Deo gratias) non læsæ, nec uno saltem hommo perdito, aliquod tamen vulneratis, noctu salvæ cum jucundidate portum intrant (Leonard. Chiens. Epist.). (2) Τὰς ὁποίας ὁ μὲν Βουλλιάλδος μετριάζει εἰς 50, ὁ δὲ Χάμμερ, εἰς 5 μόνας.
(3) Δούκ. Ἱστορ. ΛΗ'.

εἷς ἐν τούτοις τοῦ εἶχεν ἐξορύξῃ πρὸ ὀλίγου, χαμαὶ κειμένου, τὸν ὀφθαλμὸν καὶ συντρίψῃ διὰ λίθου τὴν σιαγόνα.

Ἡ δὲ περὶ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου κοιλὰς, μία τῶν εὐρυχωροτέρων, ἐὰν οὐχὶ καὶ τῶν ὡραιοτέρων, τοῦ Βοσπόρου, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ τῆς ἐν μέσῳ κοιλότητος τοῦ κόλπου, ἐκτεινομένη δὲ πρὸς δυσμὰς ἄχρι τοῦ Λεβέντ-τσιφτλιῆ, καὶ περιεχομένη ἑκατέρωθεν ὑπὸ τραχέων λόφων, τὸ πλεῖστον ἐπὶ Γυλλίου ἀμπελοφύτων, σχίζεται, μικρὸν ὑπεράνωθεν τῶν ἑλῶν, εἰς δύω ἄλλας κοιλάδας, τὴν μὲν εὐθεῖαν, τὴν δὲ πλαγίαν, ἀμφοτέρας διακλαδιζομένας εἰς πολλὰς μικροτέρας ἄλλας, καταφύτους δὲ πάσας ἀμπελῶσι καὶ κερασῶσι καὶ δένδρων ἄλλων ὀπωροφόρων τε καὶ ἀκάρπων δρυμῶσι. Διαῤῥέει δὲ ταύτην μέσην ῥύαξ ἀένναος, ὅστις, ἀφ' οὗ διέλθῃ ποτίζων τὴν κατ' εὐθεῖαν κοιλάδα ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ μίλια, καὶ μετὰ ταῦτα προσλάβῃ μικρὸν μέν τι ἀλλ' ἀέννααν ῥυάκιον, καταῤῥέον ἀπὸ τῆς ἑτέρας κοιλάδος τῆς ἐπὶ δεξιὰ, κάτεισιν εἰς τὸ ἕλος, βραχὺς μὲν, ἀλλὰ δι' ὅλου τοῦ ἔτους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ θέρους ἀκμῇ ἔχων ὕδωρ ἰχθυοτρόφον, ἀπ' ἐναντίας τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Διονυσίου.

Καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν μὲν τοῦ κόλπου ὑψοῦται τὸ περικαλλὲς μέγαρον τοῦ ἐφ' ἡμῶν διασήμου πρωθυπουργοῦ τῆς Τουρκίας Ῥεσχὴδ-πασσᾶ, τὴν κολοσσαίαν οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου, περιελθόντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κτίτορος εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Σουλτάνου, θαυμάζων τις, λιθοκτίστου ὅλου καὶ πλινθοκτίστου, εὐλόγως δύναται 'νὰ ἐπιφωνήσῃ, ὅτι, ἐὰν, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἔκφρασιν ἐπισήμου τινὸς πολιτικοῦ τῶν συγχρόνων, οἱ Τοῦρκοι εἶν' ἐστρατοπεδευμένοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ, αἱ σκηναὶ αὐτῶν 'δὲν εἶνε ἐφήμεροι. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἑνὸς τῶν καταλιπόντων ἐποχὴν εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Τουρκίας, ἡ ἱστορία 'δὲν ἐπέφερεν εἰσέτι τὴν ψῆφόν 'της· διότι, ἀποθανὼν τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1857, εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν, ἐν ᾧ διεῖπε τὴν ὕπατον ἀρχὴν, προσκληθεὶς εἰς αὐτὴν τὸ ἕκτον πρὸ τεσσαράκοντα μόλις ἡμερῶν τοῦ θανάτου 'του, ἀφῆκεν ἀνεκτέλεστα τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος 'του σχέδια, τῶν ὁποίων μόνος ἢ μετὰ πάνυ ὀλίγων, αὐτὸς μετὰ τὸν Σουλτάνον εἶχε συλλάβει πλήρες καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸ μεγαλεῖον (1).

Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ κόλπου μέσης ἀνεγήγερται, περίοπτον διὰ τὴν

(1) «Ὁ Ῥεσχὴδ-πασσᾶς, κατὰ τὰς δημοσιευθείσας ἄχρι τοῦδε βιογραφίας 'του, ἦτον υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ-Ἐφέντη, Ῥουζναμετζῆ (λογιστοῦ) τῶν βακουφίων τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζήδ. Συνοδεύσας ὡς Μουχουρδάρης (σφραγιδοφύλαξ) εἰς Πελοπόννησον τὸν γαμβρόν 'του Σπάρταλη-Ἀλῆ-Πασσᾶν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, καὶ εἰσαχθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Βεζίρη, ἦτον ἀκόμη' γραμματεὺς ἐπὶ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει εἰρήνης. Σταλεὶς δὶς εἰς Αἴγυπτον καὶ πολλάκις εἰς ἄλλα τῆς αὐτοκρατορίας μέρη μὲ διαφόρους ἐπισήμους ἀποστολὰς, διωρίσθη τῷ 1836 διὰ τοῦ προστάτου καὶ φίλου 'του Περτὲβ-πασσᾶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Πύλης ἐν τῇ Γαλλίᾳ, κἀκεῖθεν, μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ὅπου

κομψότητα αὐτοῦ, περίπτερον διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐδῶ ὑπεγράφη τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1846 ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθήκη, ἡ τοπολογουμένη ἀπὸ τοῦ Μπαλτᾶ-λιμενίου. Ἡ δὲ τοῦ χωρίου κρήνη ἐνθυμίζει τὸ ὄνομα τοῦ Βεζίρη Ἀχμὲδ-πασσᾶ, τοῦ ἐπικληθέντος Ἐζὰρ-παρᾶ,

---

διαμένων διωρίσθη τῷ 1836 ὑπογραμματεὺς καὶ μετ' οὐ πολὺ Ὑπουργὸς τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου, ἔχων βαθμὸν Μουσσίρ· προαχθεὶς δὲ, μετὰ μερικοὺς μῆνας, εἰς πασσᾶν, διωρίσθη τὸ δεύτερον πρέσβυς εἰς Παρισσίους, διατηρῶν τὸ χαρτοφυλάκιόν 'του· ἀλλ', ἀναβληθείσης τῆς ἀναχωρήσεώς 'του, ἐστάλη τῷ 1838 εἰς Λονδῖνον, διατηρῶν πάντοτε τὴν θέσιν 'του. Ἀναβάντος δὲ τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-Μετζὴδ, ἐπανελθὼν εἰς ΚΠ, ἀνεκήρυξε τῇ 6 Τζεμὰζ-οὺλ-ἐββὶλ τοῦ 1841 τὸ περίφημον Χάττι τοῦ Γκιουλχανὲ, καὶ διορισθεὶς εἰς Γαλλίαν πρέσβυς τὸ τρίτον, κἀκεῖθεν ἐπιστρέψας τῷ 1842, καὶ μετὰ ἓν ἔτος σταλεὶς πάλιν εἰς Παρισίους τὸ τέταρτον, τῷ δὲ 1845 διορισθεὶς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ δεύτερον, ὑψώθη μετὰ ἓν ἔτος εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου βεζίρη, καὶ ἐκπεσὼν ταύτης τῷ 1848, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς αὐτὴν μετὰ μῆνάς τινας τοῦ ἰδίου ἔτους, καὶ ἐκπεσὼν αὖθις τῷ 1852, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν μετὰ 40 ἡμέρας, ὑπεχώρησεν αὖθις τῇ 19 Σεβὰλ τοῦ ἑπομένου ἔτους. Ἐπαναλαβὼν δὲ διὰ τρίτην φορὰν τῷ 1853 τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ μετά τινας μῆνας τὴν ὕπατον ἀρχὴν τὸ τέταρτον, καὶ ὑποχωρήσας αὖθις, καὶ πρὸς καιρὸν ἰδιωτεύσας, καὶ ἀναλαβὼν αὐτὴν τὸ πέμπτον, καὶ μετά τινα χρόνον παραιτηθεὶς, ἀνεκλήθη πάλιν εἰς αὐτὴν τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον. Ὑπῆρξε δὲ τὸ σημαντικώτερον πρόσωπον τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας, καὶ συνετέλεσεν ὑπὲρ ἅπαντας εἰς τὰς μεταῤῥυθμίσεις τοῦ Κράτους τούτου ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Ἀλλ' αἱ μεταῤῥυθμίσεις αὗται 'δὲν 'τοῦ ἀπεσπῶντο διὰ τῆς βίας, οὔτε 'τῷ ἐνεπνέοντο στιγμιαίως καὶ ὑπὸ περιστάσεων ἀπροόπτων καὶ ὡς ἐκ τύχης, ἀλλ' ἦσαν, μετὰ μακρὰν καὶ ὥριμον σκέψιν, τὸ προϊὸν τῆς θελήσεώς 'του. Ὁ δὲ σκοπός 'του, ὃν καὶ ἐξέφρασε πρὸ 20 ἐτῶν, ἦτον 'ν' ἀναμορφώσῃ τὴν πατρίδα 'του δραστηρίως καὶ θεμελιωδῶς, καὶ 'να 'τὴν εἰσαγάγῃ, ὡς καὶ 'τὸ κατώρθωσε τῷ 1856, εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν χορείαν. Ἡ Ἱστορία, τῆς ὁποίας τὸ φῶς, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν, 'δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίνος, σοφοῦ, ἄρχεται φαίνειν ἐπὶ τοῦ τάφου, θέλει κρίνει περὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ θέσις 'του εἶνε ἤδη οὐχ ἧττον παρ' αὐτῇ ὡρισμένη, τὸ δὲ ὄνομά 'του, συνδεθὲν μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος 'του, θὰ διεξέλθῃ τοὺς αἰῶνας. Παρὰ δὲ τοῖς Τούρκοις ἐσχηματίσθη ἤδη ἡ γνώμη, ὅτι ὑπηρέτησε παντὸς ἄλλου καλλιώτερον τὸν τόπον 'του. Ὁποιανδήποτε δὲ κἂν λάβωσιν ἔκβασιν αἱ προσπάθειαι τῆς Τουρκίας πρὸς τὰς μεταῤῥυθμίσεις, εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ 'να μὴ ἀπελπισθῇ διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος 'του, ἦν ἡ γενναιοτέρα τῶν ἰδεῶν, ὅσαι ἠδύναντο 'να ἐπέλθωσιν εἰς ἄνθρωπον τοῦ ἔθνους 'του, καὶ ἡ μεγαλητέρα ὑπηρεσία ἑνὸς Τούρκου οὐ μόνον εἰς τὴν πατρίδα 'του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἅπασαν. Κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Φουὰδ-πασσᾶ, ὁ Ῥεσχὴδ ἐφύτευσε μίαν βάλανον, ἐξ ἧς, εὐτυχέστερος πολλῶν ἄλλων μεταῤῥυθμιστῶν, εἶδε βλαστήσασαν καὶ ῥιζωθεῖσαν τὴν δρῦν, ἥτις πρόκειται 'ν' αὐξήσῃ διὰ τοῦ χρόνου. Φύσει εὐγενὴς, ἀξιοπρεπὴς καὶ εὔτακτος ἐν τῷ οἴκῳ 'του, εὐπροσήγορος πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους, ἐλευθέριος ἄχρις ἀσωτίας, γενναῖος μετὰ τὴν νίκην, 'δὲν ἀφῆκε μετὰ θάνατον ἐχθρούς, διότι καὶ ζῶν 'δὲν εἶχεν εἰμὴ ἀντιπάλους. Ἡ Εὐρώπη ἀπεδίδεν εἰς αὐτὸν καὶ μόνον τὰς πλείστας καὶ οὐσιωδεστέρας τῶν γενομένων μεταῤῥυθμίσεων, καίτοι συντελεσάντων εἰς αὐτὰς πολλῶν καὶ ἄλλων ὑπουργῶν τῆς Τουρκίας, διότι τὸ ὄνομά 'του ἐχρησίμευεν ὡς σημαία, περὶ τὴν ὁποίαν καὶ αἱ ἰδέαι, ὡς οἱ στρατοὶ, ἔχουσιν ἀνάγκην 'να συγκεντρῶνται. Ὁ Σουλτάνος ἐνόησεν ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, πόσον ἠδύνατο 'να ὠφεληθῇ ἀπὸ τοῦ Ῥεσχὴδ, ὅθεν καὶ 'τὸν ἠγάπα καὶ 'τὸν ἐτίμα, καὶ εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου ὀφείλει καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν πλοῦτόν 'του. Ὁ δὲ Ἀαλῆ-πασσᾶς, ὁ ἔξοχος οὗτος πολιτικὸς τῆς Τουρκίας, ἀναγνωρίζει διδάσκολον αὐτοῦ τὸν Ῥεσχὴδ, καὶ ὑπεχώρει αὐτῷ πάντοτε, τιθέμενος ὑπὸ τὰς διαταγάς 'του, καὶ προσφέρων αὐτῷ μετ' ἀγάπης τὴν

δι' ἣν ἀνεφέρομεν ἀλλαχοῦ (1) αἰτίαν. Τὸ δὲ τζαμίον ἠγέρθη οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Μεστζητίου, ὅπερ εἶχεν ἱδρύσῃ ἐν Μπαλτᾶ-λιμανίῳ ὁ Μπασμαχτσῆ-Σεϊτζαεδδίν.

Πρὸς βοῤῥᾶν δὲ τοῦ κόλπου καὶ περὶ τὴν εἴσοδον αὐτὴν τῆς κοιλάδος κεῖται τὸ, μικρὸν μὲν, ἀλλὰ χαριέστατον, χωρίον

ΕΜΙΡΓΚΙΟΥΝ,

παρονομασθὲν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα λαμπροῦ ποτε παλατίου τοῦ χάνη Ἰουσοὺφ-πασσᾶ, Ἐμὶρ-Γκιοὺν-ὀγλοῦ, ὁμιλητοῦ (μουσαῖμπ) Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', ὅςις, Πέρσης τὸ γένος καὶ διοικητὴς τοῦ Ἐριβὰν, ἀφ' οὗ παρέδωκε τῷ Σουλτάνῳ τὸ φρούριον ἐκεῖνο, ἐφείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν, διά τε τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς περὶ τὴν μουσικὴν ἐμπειρίας 'του, ὅλην αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν. Διορισθεὶς, μετὰ τὴν τοῦ Ἐριβὰν ἅλωσιν, διοικητὴς Χαλεπίου, ἀφ' οὗ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Σουλτάνον κρατῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου 'του τραχήλου γυμνὴν τὴν σπάθην, ἐπαύθη μετὰ καιρὸν, διότι ἐφόνευσεν ἐν παραφορᾷ μέθης τὸν κεαγιᾶν 'του Μουρὰδ-πασσᾶν, διορισθέντα διοικητὴν τῆς Τριπόλεως, καὶ περιωρίσθη μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του, μόλις διαφυγὼν τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, εἰς Νικομήδειαν. Ἀνακτησάμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὴν εὔνοιαν τοῦ Μουρὰδ, τοῦ ὁποίου τῆς περὶ τὴν κραιπάλην καταφορᾶς αὐτὸς ἦν ὁ αἰτιώτατος, ὡς φύσει τρυφηλὸς καὶ ἄσωτος καὶ διάγων ἐπικούρειον βίον, διετέλει πρωτοςατῶν τοῦ θιάσου ἐν τοῖς ὀργίοις, ἅπερ ἐτέλει οὐ μόνον τῷ οἰνοπλῆγι ἀλλὰ καὶ τῷ ὠμηστῇ Διονύσῳ περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Μουρὰδ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, φονευθέντος καὶ αὐτοῦ τῇ 14 Ἰουλίου τοῦ 1641, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν-Ἠβραὴμ, κατ' εἰσήγησιν τοῦ πρέσβεως τῆς Περσίας, διαβαλόντος αὐτὸν, ὡς ἔχοντα μετὰ τοῦ Σοφῆ ἀλληλογραφίαν, τὸ παλάτιον αὐτοῦ τοῦτο, κατὰ Περσικὸν ὅλως ῥυθμὸν ᾠκοδομημένον, ἐδωρήθη τῷ τότε Μεγάλῳ Βεζίρῃ Καρὰ-Μουσταφᾶ-Πασσᾷ, Ἀλβανῷ τὸ γένος, ὅςις εἶχε διαδεχθῆ τὸν ἐπὶ

εἰλικρινῆ σύμπραξίν 'του πρὸς διεξέλευσιν τῆς ὁδοῦ, ἣν ἐκεῖνος εἶχε τόσον βαθέως διαχαράξῃ. Ἐξωτερικῶς ἀπεδίδετο αὐτῷ προτίμησις ὑπὲρ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὁ Ῥεσχὴδ, ἄνθρωπος διακρινόμενος πρὸ πάντων διὰ τὴν εὐρεῖαν νοημοσύνην καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρός 'του, 'δὲν ἠδύνατο 'να ἦνε οὐδενὸς δοῦλος· ἐνδέχεται δὲ μᾶλλον ὁ Ῥέδγκλιφ 'να προσηλώθη εἰς αὐτὸν, ὡς ἐννοήσας ἐν δέοντι τὴν βαρύτητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διότι ἀμφότεροι ἔτεινον πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέρμα. Ἀφῆκε δὲ πέντε υἱοὺς, διαπρέποντας ἅπαντας ἐν ταῖς ἀνωτάταις λειτουργίαις τοῦ Κράτους· τὸν Μεχμὲδ-τζεμὴλ-πασσᾶν, γεννηθέντα τῷ 1825, καὶ νυμφευθέντα τῷ 1845 τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μεχμὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτὰν-Μετζὶδ· τὸν Ἀχμὲδ-Τζεμὰλ-πασσᾶν· τὸν Ἀλῆ-Γαλὴμπ-πασσᾶν, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ Φατμᾷ, τῇ πρεσβυτέρᾳ τῶν θυγατρῶν τοῦ Σουλτάνου (πνιγέντα, καθὼς προείπομεν, ἐκ συμβάματος εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου) πρὸ δύο ἐτῶν· τὸν Μαζὰρ-πασσᾶν, καὶ τὸν Σαλὴχ-μπεην. (1) Ἴδε σελ. 252 τοῦ Α' Μέρους.

τῆς κατὰ τοῦ Βαγδὰτ ἐφόδου φονευθέντα Ταγιὰρ-πασσᾶν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐσήκωσαν ἀπ' αὐτοῦ τὸν διὰ τὸν Σουλτὰν-Μουρὰδ ἐστημένον θρόνον.

Ἡ δὲ ὡραία μαρμαρίνη τοῦ χωρίου κρήνη ἔχει ῥυθμὸν Μαυρουσίας κατασκευῆς, καὶ εἶνε κτίσμα τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὴδ, ὅς τις ἔκτισε τῷ 1780 καὶ τὸ τζεαμίον καὶ τὸ λουτρὸν καὶ τὸν μεδρεσὲν, περιελθόντα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου, μετὰ θάνατον τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ἐπικαρπωτοῦ, τοῦ Μουφτῆ Μεχμὲδ-ἐσσαὰδ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε κατὰ διαδοχὴν περιέλθει, ἀφ' οὗ, φονευθέντος τοῦ πρώτου αὐτοῦ κτίτορος Ἐμὶρ--γκιοὺν-ὀγλοῦ, ἐχαρίσθη εἰς τὸν τότε Μουφτῆν Μιρζᾶ-Μουσταφᾶ-ἐφέντην.

Ὁ δὲ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Κυπαρώδης (ὅρμος ἢ κοιλάς;), καὶ τοποθετούμενος ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑκάτης, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, φαίνεται ὅτι, κατὰ τὸν Γύλλιον, πρέπει 'να τοποθετηθῇ εἰς τὸν καλούμενον ὑπὸ τῶν ἁλιέων ἐπὶ τοῦ συγγραφέως τούτου τόπον Κυπαρισσῶνα, ἀπὸ τῶν κυπαρίσσων, ἀφ' ὧν ἐτυμολογεῖ, πάνυ ἀπιθάνως, ὁ σοφὸς οὗτος τὸ παλαιὸν τοῦ χωρίου ὄνομα, ἀπέχοντα τῆς γεφύρας τοῦ Σαρανταχοπάνου περὶ τὰ 700 βήματα, καὶ κυπαρίσσων μὲν στερούμενον, ἀμπελόφυτον δὲ ἅπαντα, καλούμενον δὲ μετὰ ταῦτα Φεριδοὺν-πασσᾶ--μπαγτσεσὶ, ὅπου καὶ καταλήγει ἡ ἀπὸ τῆς Πυῤῥᾶς κυνὸς ἄκρας ἀρχομένη πρώτη καμπὴ τοῦ κόλπου.

Τετρακόσια δὲ βήματα μακρὰν τοῦ Κυπαρώδους, σχηματίζεται ἄλλη κοιλὰς μικροτέρα, καὶ μετ' αὐτὴν ἔκειτο ὁ ναὸς ἢ βωμὸς τῆς Ἑκάτης, περιηχούμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων, καλούμενος δὲ ἐπὶ Γυλλίου Τριβιάς, ὅπερ ὁ σοφὸς οὗτος ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Tribiana (Τριοδῖτις), ἐπιθέτου τῆς Ἑκάτης. Ἅπαν δὲ τοῦτο τὸ ἀπὸ τοῦ Γυναικῶν Λιμένος ἄχρι τοῦ Ἑκατείου παράλιον εἶνε ὑψηλὸν καὶ ἀπόκρημνον, σῶζον ἐπὶ Γυλλίου, πανταχοῦ σχεδὸν, θεμελίους ἀρχαίων οἰκοδομῶν. Κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, ἐντὸς τοῦ κήπου καὶ μικρὸν ἀνωτέρω Τουρκικοῦ τινος οἴκου, κειμένου μεταξὺ Μπαλτᾶ-Λιμενίου καὶ Ἐμιργκιοὺν, ἀνήκοντος δὲ πρό τινων ἐτῶν τῷ τότε Ῥεὶζ-ἐφέντῃ, σώζονται λείψανα παλαιοῦ κτιρίου, συνιστάμενα εἰς παχυτάτους καὶ μακροὺς τοίχους, ὅπου ἀνευρέθη καὶ ἀνθρωπίνων ὀστέων πλῆθος, μετακομισθέντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μπογιατζῆ-κιοϊοῦ. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀνῆκον ἴσως εἰς ἀρχαίαν Μονὴν, κτισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εἰδωλείου τῆς Ἑκάτης.

Φαίνεται δὲ, λέγει κομψευόμενος, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, ὁ Χάμμερ, ὅτι ἡ ὀλεθρία τῆς θεᾶς ταύτης ἐπιῤῥοὴ ἐπενήργει ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ παλατίου τοῦ Ἐμιργκιοὺν· διότι οὐ μόνον ὁ προειρημένος δεύτερος αὐτοῦ κτίτωρ, ὅς τις, ὡς ἔνθερμος ἐραστὴς τῶν κτιρίων, 'τὸ εἶχε καθωραίσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ τρίτος, ἐφονεύθησαν διὰ χειρὸς τοῦ δημίου. Οὐ μὴν

δὲ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας, ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ, ὅ,τε Ῥεΐζ-ἐφέντης ἢ Καμπὰν-ναΐμπης Μαχμοὺδ-ἐφέντης, καθὼς καὶ ὁ τότε παντοδύναμος Βαλιδὲ-κεαγιᾶς Ἰουσοὺφ-ἀγᾶς, καί τοι ἐπιχειρήσας, παρ' ἡλικίαν, τὸ εἰς Μέκκαν ταξείδιον, ἵνα λυτρωθῇ, ἀμφότεροι κατοικοῦντες ἐνταῦθα, ἐγένοντο θῦμα τῆς κατὰ τοῦ Νιζὰμ-τζεδὴδ στάσεως. Ὁ θάνατος μάλιστα τοῦ Μαχμοὺδ-ἐφέντη ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου φρουρούντων δοκίμων (γιαμὰκ) τοῦ Γενιτσαρικοῦ στρατοῦ, ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς στάσεως, περὶ ἧς ἀκολούθως.

Ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου Ἐμιργκιοὺν συνῳκίσθη περὶ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους τὸ χωρίον

ΜΠΟΓΙΑΤΖΗ-ΚΙΟΥ

κατοικούμενον ὅλον ὑπὸ χριστιανῶν, οἵτινες, προεξαρχούσης τῆς συντεχνίας τῶν Βαφέων (ἀφ' ὧν παρέμεινε καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν συνοικίαν), μετὰ πολλὰς ἐκ μέρους τῶν κατοικούντων τὴν παραλίαν Ὀθωμανῶν ἀντιδράσεις, κατώρθωσαν 'ν' ἀνεγείρωσιν ἐκκλησίαν, εἰς μνήμην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ λόφου ἀκρωρείας, ἀντὶ τῆς προτέρας ἐκκλησίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ αὐτὴν 'να συνοικισθῶσιν, ἀπολαμβάνοντες ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας 'των καὶ τὴν θέαν τοῦ Βοσπόρου θελκτικωτάτην, καὶ τὸν ἀέρα καθαρώτατον, ὡς μακρὰν τῶν ἀτμίδων τῆς κοιλάδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὅμως ἡ εἰς τὸ χωρίον ἄνοδος, διὰ τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον τοῦ λόφου, εἶνε κοπωδεστάτη.

Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἑκάτης ὁδεύσας τις 800 βήματα διὰ παραλίας ἠρέμα κατωφεροῦς, φθάνει εἰς τὴν ἐσχάτην πεδινὴν τῆς τρίτης κοιλάδος, ἐπέκεινα τῆς ὁποίας 200 ἄλλα βήματα ἄρχεται ὁ τοῦ Σωσθενίου κόλπος. Τὸ δὲ μεταξὺ ἄκρον ὀνομάζεται Τοχμὰκ-μπουρνοῦ, ὅπερ ἐπέχει ἅπαν τὸ ποτὲ περίκομψον παλάτιον τοῦ Χοσρὲβ-Μεχμὲδ-πασσᾶ μετὰ τῶν ὑπερεκτεταμένων αὐτοῦ κήπων. Τὸν διάσημόν τοῦτον ἄνδρα, ἀποθανόντα τῇ 20 Ἰανουαρίου τοῦ 1855, εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ὧν τὰ 70 διήγαγεν ἐν ὑπηρεσίᾳ, καὶ ταφέντα ἐν τῷ Ἐϊοὺμπ, ὠνόμασάν τινες, ἴσως οὐχὶ μόνον διὰ τὴν χωλότητα (ὅθεν ἐπωνομάζετο καὶ Τοπὰλ-πασσᾶς), Ταλεϋράνδον τῆς Τουρκίας. Κιρκάσιος τὴν πατρίδα, ὑπῆρξε δοῦλος ἀργυρώνητος τοῦ περιφήμου ναυάρχου Κιουτσοὺκ-Χουσεῒν-πασσᾶ, ὅςτις, διακρίνας τὴν ἱκανότητά 'του, 'τὸν ἀπελευθέρωσεν, ἔτι παῖδα, καὶ ἀναθρέψας αὐτὸν ὡς υἱόν 'του, 'τὸν συνέστησε τῷ Σουλτὰν-Χαμμὴδ, ὅθεν ἦτον καὶ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ παιδιόθεν σύντροφος. Ἐπανελθὼν, μετὰ θάνατον τοῦ Χαμμὴδ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πάτρωνός 'του, καὶ διορισθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον σφραγιδοφύλαξ, εἶτα δὲ καὶ κεαγιᾶς αὐτοῦ, διωρίσθη ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμη διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῶν

Γάλλων· ἀλλ' εὑρὼν ἱκανώτερον ἀντίπαλον τὸν τότε μὲν χιλίαρχον, ἔπειτα δὲ τοπάρχην τῆς Αἰγύπτου, τὸν διαβόητον Μεχμὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶν, μετετέθη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Βοθνίας, καὶ συνετέλεσε μετὰ τοῦ Χουρσὶδ-πασσᾶ τὰ μέγιστα πρὸς καθυπόταξιν τῶν Σέρβων ἐπαναστάντων. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνεργεσία 'τὸν εὗρε διοικοῦντα τὴν τοπαρχίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἧς τοὺς χριστιανοὺς διέσωσε διὰ τῆς φρονήσεως 'του ἀπὸ τῆς λύσσης τῶν Τραπεζουντίων Ὀθωμανῶν, διαβεβοημένων ἐπὶ θηριωδίᾳ. Ἀποτυχὼν ἐναντίον τῶν Περσικῶν ὅπλων, διεδέχθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1823 τὸν ἐν Χίῳ καταστραφέντα ναύαρχον, καί, διοικήσας ἐμφρόνως ἐφ' ὅλην ἑπταετίαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ἀριθμεῖ δυστυχῶς μεταξὺ τῶν τροπαίων 'του τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν. Ἀλλ' ἡ ἐνδοξοτέρα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου ἐποχὴ εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἡ τῶν Γενιτσάρων ἐξολόθρευσις. Ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ φιλοταράχου τούτου σώματος, οὗ τινος εἶχε γνωρίσῃ ἐκ πείρας τὴν ἀχρηστίαν, ὅθεν καὶ μετεχειρίζετο ἐν ταῖς σατραπείαις 'του, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδιαλλάκτου ἀντιζήλου 'του Μεχμὲδ-Ἀλῆ, Ἀλβανούς, συνεσχεδίασε μετὰ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ καὶ συνεξετέλεσε τὴν κατάργησίν 'του. Ὅθεν καὶ διορισθείς, εὐθὺς μετὰ τοῦτο, Σερασκέρης ἢ Ἀρχιστράτηγος καὶ Ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, κατώρθωσε μετὰ ταχύτητος ἀπιστεύτου τὸν διοργανισμὸν νέου τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ ἔλαβεν ἐνεργητικώτατον μέρος εἰς ὅλας τὰς ἑπομένας σωτηρίους μεταῤῥυθμίσεις, ἀναπτύξας, καί τοι ὑπερεβδομηκοντούτης, σπανίαν ἐπιμονὴν καὶ δραστηριότητα, ἑνομένην μετὰ μεγίστης πολιτικῆς περινοίας καὶ συνέσεως· ὅθεν καὶ ἔφθασε τὸν ὑπέρτατον τῆς εὐνοίας βαθμὸν παρὰ τῷ Σουλτὰν-Μαχμούδῃ. Ἐπὶ τοῦ προτελευταίου μετὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου διεῖπε τὴν ὕπατον ἀρχήν, καὶ μετὰ τὴν ἐν Ναβαρίνῳ ναυμαχίαν κατώρθωσε διὰ τῆς συνέσεώς 'του 'να ἀναστείλῃ τὴν τῶν Τούρκων ὁρμήν, οἵτινες, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἐρεθισμοῦ 'των ἐφοβέριζον 'να φονεύσωσιν ὅλους τοὺς ἐν Σταυροδρομίῳ Φράγκους. Βραχὺς τὸ ἀνάστημα, ἔχων οὐχ ἧττον τὴν ἀῤῥενωπὴν καὶ νευρώδη, συγχρόνως ὅμως καὶ χαροπὴν καὶ ζωηρὰν, φυσιογνωμίαν τῶν ὀρεινῶν συμπατριωτῶν 'του, καὶ τρόπον πάνυ εὐπροσήγορον, εἶχε πρὸ πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις νοημοσύνης, διατηρήσαντας ὅλον αὐτῶν τὸ πῦρ ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσχάτου γήρως· ἡ δὲ ἀδιάκοπος εὐθυμία 'του οὐδέποτε προὔδιδε παρ' αὐτῷ διὰ τῶν τοῦ προσώπου χαρακτήρων τὰς τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς μερίμνας. Δύω τῶν ἐπ' ἀδελφαῖς γαμβρῶν τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, ὁ Σαΐδ-πασσᾶς καὶ Χαλὴλ-πασσᾶς, ὑπῆρξαν δοῦλοί 'του, καὶ 'τὸ ἐκήρυττον σεμνυνόμενοι, διότι 'τοὺς εἶχεν ἀναθρέψῃ ὡς υἱοὺς 'του· ἀπέθανε δὲ ἄτεκνος.

Ἀλλὰ διατί ὁ κωπηλάτης, χριστιανὸς τῶν Θεραπείων ἢ τοῦ Νεοχωρίου, ἀφείς, μεταξὺ λόγων, τὸ δεξιόν 'του κωπίον, σταυροκοπεῖται, ἐν παρά-

πλῳ τῆς ἄκρας; Διότι ὑπὸ τὴν σκοτεινὴν καμάραν τοῦ παλατίου, τὸ ὁποῖον, μετὰ θάνατον τοῦ Χοσρὲβ, περιελθὸν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ῥεσχὴδ-πασσᾶ, καὶ παρ' αὐτοῦ μεγίσταις δαπάναις μετακοσμηθὲν ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον καὶ μεγαλειότερον, εἶνε σήμερον ἰδιοκτησία τοῦ Σουλτάνου, σώζεται τὸ ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπερ, διὰ τὰ θρυλλούμενα αὐτοῦ θαύματα, οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν τοῦ Καταστένου κωπηλατῶν παρέρχεται ἀπροσκύνητον. Οἱ δὲ κατὰ καιροὺς ἰδιοκτῆται τοῦ παλατίου Ὀθωμανοὶ, ὄχι μόνον δὲν σκανδαλίζονται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διατηροῦσιν ἀκοίμητον ἐξ ἰδίων καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν πηγὴν κρεμάμενον λυχνάριον.

Κάμψαντι δὲ τὸ Ἑκάτειον, ἀναπέπταται ὁ τοῦ Σωσθενίου ἢ Λεωσθενείου κόλπος, ἡ κοινῶς

Στένη.

Ὁ κόλπος οὗτος, ὁ μέγιστος, ὡραιότατος καὶ ἀξιοθεατώτατος τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, φιλοτεχνηθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως, ὥσπερ ἐξεπίτηδες, πρός τε ναυπηγίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν πλοίων, προήκων ἐντὸς τῆς χέρσου, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, εἰς μῆκος 1400 σχεδὸν βημάτων, ἔχει διάφορον τὸ πλάτος, κατὰ τὸν Γύλλιον. Περὶ γὰρ τὸ στόμιον αὐτοῦ ἀνοιγόμενος εἰς τέσσαρα σχεδὸν στάδια, συστέλλεται περὶ τὸ μέσον εἰς δύο μόνον, καὶ στενούμενος βαθμηδὸν εἰς 200 βήματα, οὐ συμπληροῖ περὶ τὸν μυχὸν αὐτοῦ οὔτε 100. Ἡ δὲ περιφέρειά του γυροῦται διὰ συνήθων βημάτων ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν.

Περιέχεται δὲ τριχόθεν ὑψηλοῖς λόφοις, ἀσφαλίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἀνέμων, καὶ αὐτῶν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν μὴ ἐξαιρουμένων. Τὸ γὰρ δεξιὸν αὐτοῦ κέρας, προεκτεινόμενον ἐντὸς αὐτοῦ ἀπ' ἀνατολῶν, διακόπτει τὴν τῶν ἐκεῖθεν ἀνέμων ῥύμην, συνθραυομένων ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τῶν ὑπὲρ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν ἀνατεινόντων λόφων. Ἡ δὲ προβολὴ αὕτη, διδοῦσα εἰς αὐτὸν σχῆμα κέρατος βοείου, ἀπατᾷ προσέτι καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ πλέοντα ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι καὶ ἐκ τούτου τοῦ μέρους περικέκλεισται ἡ κοιλάς.

Ἔστι δὲ λίαν εὔορμος, καθὸ βαθύτερος, ἀσφαλέστερος καὶ εὐρυχωρότερος ἁπάντων τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, μετὰ τὸν Κεράτιον, παρέχων ταῖς ναυσὶ πελάζειν ἄχρι τῆς ὄχθης αὐτῆς, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος, οὗ τινος ἡ θέσις διαφέρει τῆς τοῦ ἀριστεροῦ. Τοῦτο μὲν γὰρ, ἐπὶ 1000 τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος βήματα, ἔχει ὑψηλὰς καὶ ἀποκρήμνους τὰς ὄχθας, ἐκεῖθεν δὲ μόλις καταλείπει 400 βημάτων στενόν τι ἐπίπεδον,

ἅπαν κεκηπευμένον τε καὶ ἐξῳκοδομημένον· τὸ δὲ δεξιὸν ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν παραλίαν ἐπίπεδον, κατοικουμένην καθ' ὅλον αὐτοῦ σχεδὸν τὸ μῆκος ὑπὸ Ὀθωμανῶν τὸ πλεῖστον.

Τὸν κόλπον τοῦτον ὁ μὲν Διονύσιος καὶ ὁ Πλίνιος καλοῦσι Λασθένην, ὁ δὲ Στέφανος Λεωσθένιον, ἀπὸ Λασθένους ἢ Λεωσθένους, Μεγαρέως ἀνδρός. Ὁ δὲ Διονύσιος παρεικάζει αὐτὸν, ὅσον μικρὸν μεγάλῳ, διά τε τὸ τοῦ μυχοῦ αὐτοῦ ἑλῶδες, καὶ τὴν τῶν ἄκρων ἐξοχὴν, ὡς καὶ διὰ τὴν τοῦ ποταμίου εἰσροὴν, πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, πλὴν ὅσον ἐκεῖνος μέν ἐςιν ὅμοιος ἐλάφου κέρατι, ὡς προείρηται, οὗτος δὲ βοὸς, ὁποῖα τὰ πρὸς ἐναπόθεσιν πυρίτιδος φερόμενα συνήθως ὑπὸ τῶν κυνηγῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν Γραικορωμαίων ἐκαλεῖτο Σωσθένιον, ἀφ' οὗ παρεφθάρη καὶ τὸ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα· διότι, κατὰ τὸν Χάμμερ, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν λαβόντα, οἱ Ἀργοναῦται, σωθέντες ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀμύκου χειρῶν, καθιέρωσαν ἐνταυθοῖ, εἰς μνήμην τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ναὸν, ἱδρυσάμενοι καὶ ἄγαλμα Διὸς Οὐρίου ἐπτερωμένον, ὅπερ εὑρὼν ὕστερον ὁ Κωνσταντῖνος, μετεκόσμησε τὸν ναὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου κτλπ.

Ἡ δὲ κοιλὰς τῆς Στένης, μία τῶν βαθυτέρων καὶ τερπνοτέρων τοῦ Βοσπόρου, περιέχεται πανταχόθεν λόφοις ἀμπελοφύτοις καὶ βρίθουσι δένδρων ὀπωροφόρων. Προβαίνουσα δὲ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ κόλπου, ἰσόπεδος ὁμαλῶς εἰς μῆκος 2200 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, καὶ πλάτος οὔτε πλεῖον 200, οὔτε ἔλαττον οὐδαμοῦ 100, διαιρεῖται ἐκεῖθεν εἰς δύω ἄλλας, ἰσομήκεις σχεδὸν, κοιλάδας, ἐξ ὧν συῤῥέοντες οἱ ῥύακες εἰς τὸ τῆς πρώτης κοιλάδος μέσον, ἀνειμένης τὸ πλεῖστον εἰς λιβάδια καὶ νομὰς, σχηματίζουσιν, ἑνούμενοι μετὰ τῆς θαλάσσης ἐπιῤῥεούσης, ὑφάλμυρόν τι ποτάμιον, ὀκτὼ περί που βημάτων πλάτους, ἐν ᾧ ἐλλιμενίζονται τὰ τῶν πορθμέων καὶ ἁλιέων ἀκάτια. Ἐν δὲ τῷ πρὸς βοῤῥᾶν παραλίῳ αὐτῆς ἐπιπέδῳ συνώκισται, πολυάνθρωπον ἱκανῶς, τὸ προειρημένον Τουρκικὸν χωρίον, ὁμώνυμον τῷ κόλπῳ, τοῦ ὁποίου τὸ τζεαμίον, ὑψούμενον παρὰ τὴν ἀκτὴν, εἶνε κτίσμα τοῦ ναυάρχου Χαλὴλ-πασσᾶ. Ὁ δὲ πρῶτος αὐτοῦ θεμελιωτὴς, Μεχμὲδ-μπεης, ὑπῆρξε γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ Βαγεζὴδ τοῦ Β', καὶ ἱδρύσατο τῷ 1540 τὸ τζαμίον τοῦτο εἰς μνήμην τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ναζλὶ-σάχ. Παρὰ τὸ τζαμίον δὲ τοῦτο ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Σωσθενίῳ καὶ τρία ἄλλα μεστζίτια, ὧν ἓν, τὸ Κιουρεχτζῆ-μεστζηδὶ εἶνε κτίσμα τοῦ Ἀχμὲδ-μπεη, ἀρχικωπηλάτου τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ὅς τις ἱδρύσατο καὶ ἐν ΚΠ, παρὰ τὴν Πύλην τῶν κανονίων καὶ τὸ τζαμίον Τζεῤῥὰχ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, ἕτερον τζαμίον.

Ἐλατρεύετο δὲ ἐνταῦθα, κατά τινα χρησμὸν, καὶ ὁ Ἀμφιάραος. Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου ἐπιγράμματος τοῦ Σχολαστικοῦ Λεοντίου, ἢ ὅς τις ἄλλος ἐςὶν ὁ ποιήσας αὐτὸ, μανθάνομεν ὅτι ἐν τῷ Σωσθενίῳ ἐγίνετο κατὰ τὸ ἔαρ

(πιθανῶς μάλιστα κατὰ τὴν πρωτομαίαν) καὶ χορὸς δημοσίᾳ, ὅθεν ἵστατο ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἄγαλμα ὀρχηστρίδος τινὸς, εἰς ἣν ἐπεγέγραπτο τὰ ἑξῆς:

» Εἰμὶ μὲν Ἑλλαδίη Βυζαντιὰς, ἐνθάδε δ' ἔστην,
ἧχι χοροστασίην εἴαρι δῆμος ἄγει,
» Ὁππόθι πορθμῷ γαῖα μερίζεται· ἀμφότεραι γὰρ
ἄντυγες ὀρχηθμοὺς ᾔνεσαν ἡμετέρους «.

Ὁ δὲ Ἀνώνυμος, ὁ συνεκδεδομένος τοῖς Μικροῖς Γεωγράφοις, ἀγνοῶ τί ποτε παθὼν, ἐνταῦθα τοποθετεῖ καὶ τὴν Μαινομένην Δάφνην, λέγων ὅτι » Ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἐν ᾧ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, εἰς λιμένα » Δάφνης τῆς Μαινομένης, τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθένην, στάδια π', μίλια ι', L'. 5' «. Οὐχ ὀλίγην δὲ καταλείπουσιν ἀμφισβήτησιν καὶ τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ὁ μὲν γὰρ Κεδρηνὸς τὸν ἐνταῦθα ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, κτισθέντα μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ, ὃν ἱδρύσαντο ἐνταῦθα οἱ Ἀργοναῦται, ἀναφερόμενον, ὡς προείπομεν, καὶ ὑπὸ τοῦ Χάμμερ, ἀνακαινισθέντα δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ, λαμπρότερον ἔτι, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ἕτερον εἶναι βούλεται παρὰ τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ· ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος δύω ναοὺς κτισθῆναί φησι ῥητῶς ὑπὸ Κωνσταντίνου εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὸν μὲν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ, τὸν δὲ ἐν τῷ Σωσθενίῳ, καὶ εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, περὶ ὧν εἴδομεν (1) τί ἱστορεῖ ὁ Προκόπιος. Ἀλλ' ὁ Γύλλιος ἀμφιβάλλει (ἔχων καὶ ἡμᾶς πειθομένους αὐτῷ) ἐὰν ὁ ναὸς οὗτος ἦνε ἄλλος παρὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Σωζομενοῦ τοποθετούμενον ἐν ταῖς Ἑστίαις. Ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὸν Χάμμερ, τὸν ναὸν τοῦτον κατέστρεψεν ὁ πατὴρ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β', Σουλτὰν-Μουρὰδ, καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐτείχισε φρούριον, ἕπεται ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχεν, ἔκειτο ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς παραλίας, ὅπου καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ κτισθὲν φρούριον, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο συμβιβάζεται οὐ μόνον πρὸς τὴν τοῦ Προκοπίου περιγραφὴν, περὶ ἧς θέλομεν διαλάβει κατόπιν (2), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν σταδιασμὸν τοῦ προειρημένου Ἀνωνύμου Γεωγράφου, ἴσως ἤθελεν εἴπῃ τις ὅτι πρέπει 'να παραδεχθῶμεν οὐ μόνον ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλο Σωσθένιον ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ ἐν τῷ Βοσπόρῳ ναοὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἦσαν, οὐχὶ δύω, ἀλλὰ τρεῖς, πρὸς συμβιβασμὸν ὅλων τῶν ἀντιφάσεων. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προκείσθω εἰς σκέψιν· εἰς τὴν εἰκόνα δὲ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τὴν ἐν τῷ Σωσθενίῳ, σώζεται καὶ ἐπίγραμμα τὸ ἑξῆς ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ:

» Καρικὸς Αἰμιλιανὸς, Ἰωάννης τε σὺν αὐτῷ,
Ῥουφῖνος Φαρὶς, Ἀγαθίης Ἀσίης,

(1) Ἴδε σελ. 115. (2) Ἴδε Βαλτᾶ-λιμάν.

» τέτρατον, Ἀγγελίαρχε, νόμων λυκάβαντα λαχόντες,
ἄνθεσαν εἰς σὲ, μάκαρ, τὴν σφετέραν γραφίδα,
» αἰτοῦντες τὸν ἔπειτα καλὸν χρόνον. Ἀλλὰ φανείης
ἐλπίδας ἰθύνων ἐσσομένου βιότου «.

Ἦν δὲ ἐν τῷ Σωσθενίῳ καὶ ἑτέρα ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου.

Μετὰ τοῦ κατὰ τὴν Στένην χωρίου συνέχεται παραλίως τὸ μεγαλήτερον ἴσως τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου χωρίων, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινεν, ἀφ' ὅτου συνῳκίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τὸ ὄνομα

Νεοχώριον,

συνοικούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Χριστιανῶν, καὶ ἔχον τρεῖς ἐκκλησίας, καὶ ἰσαρίθμους, ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν παρωνυμουμένας, ἐνορίας, τὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετόχιον Ἁγιοταφιτικὸν, καὶ τὴν τῆς Παναγίας εἰς τὸ καλούμενον Κιόυ-μπασὶ ἢ Κεφαλοχώριον. Ὁ δὲ ῥύαξ, ὁ διαῤῥέων, χειμῶνος μόνον, τὸ χωρίον, ἀπέχει 700 βήματα τοῦ κέρατος τοῦ Λασθενικοῦ κόλπου.

Παρὰ τὰς τρεῖς ἐκκλησίας ταύτας, ἐπισκέπτονται οἱ εὐλαβεῖς τῶν χριστιανῶν ἐν Νεοχωρίῳ καὶ τρία ἁγιάσματα, τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους καὶ τὸ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ χωρίου διακρίνονται, καθὼς καὶ οἱ τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος καὶ τῶν Θεραπείων, ὡς οἱ ἐπιτηδειότεροι τῶν κωπηλατῶν καὶ ἁλιέων τοῦ Καταστένου.

Ἡ δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Κιόυ-μπαση μεταξὺ ἀνθοφόρων κήπων ὑψουμένη οἰκία τοῦ εὐγενοῦς Ἀριστάρχου τοῦ Λογοθέτου, ἀνῆκε πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δούζογλου, ἡ καταστροφὴ τῶν ὁποίων ὑπῆρξε τὸ προτέλειον, τρόπον τινὰ, τοῦ μεγίστου καὶ αἱματωδεστάτου, ἀλλ' εὐτυχῶς τελευταίου, δράματος τῶν 1821. Ἡ ἀληθῶς Ἀβραμιαία οἰκογένεια αὕτη, ἀπολαύσασα ἐπὶ δύω σχεδὸν αἰῶνας τῆς εὐνοίας δώδεκα κατὰ σειρὰν Σουλτάνων, εἶνε φαινόμενον ἐκ τῶν σπανιωτέρων τῆς Τουρκικῆς μοναρχίας. Καταγόμενοι ἀπό τινος αἰχμαλώτου Οὔγγρου, νυμφευθέντος Ἀρμενίαν τινὰ τῶν ἐν ΚΠ, καὶ διορισθέντος, διὰ τὴν περὶ τὴν μεταλλουργίαν δεξιότητά του, χρυσοχόου καὶ λιθογνώμονος τοῦ Σουλτανικοῦ ἀνακτόρου, οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ διετήρησαν εὐτυχῶς διὰ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας των τὴν ἐπίζηλον μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην θέσιν, ᾗ προσετέθη ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β', καὶ ἡ ἐπιστασία τοῦ Ζὲρμπ-Χανὲ (Νομισματοκοπείου), δοθέντος τῷ 1818 εἰς τοὺς πρεσβυτέρους

δύω τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ τίτλου Μπέη. Ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἔτος, καὶ ἐγένοντο θῦμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς ῥᾳδιουργίας, εἰς ἣν ὅμως παρέσχον καὶ αὐτοὶ λαβὴν διὰ τῆς ἀπαραδειγματίστου πολυτελείας 'των. Ἐγνώρισα, παῖς ἀκόμη', τοὺς εὐγενεῖς τούτους πέντε ἀδελφοὺς καὶ τὰς δύω 'των ἀδελφάς, ἀγαθούς, εὐεργετικούς, ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου 'των, μίαν ἑστίαν νέμοντας, ὑπὸ τὴν οἰκιακὴν ἐπιστασίαν τῆς μητρός 'των, ἀξιοπρεποῦς καὶ φιλελεήμονος γυναικός, μηδέποτε κλείσαντας τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτῶν εἰς τὸν πένητα, μηδέποτε παρακούσαντας ἱκεσίας τοῦ δεομένου. Οἶκος εὐλογημένος, ἀληθῶς πατριαρχικός! Ἀλλὰ παρέστην καὶ εἰς τὴν πτῶσίν 'των, καὶ εἶδον τοὺς δυστυχεῖς κρεμαμένους ἐκ τῶν θυρίδων αὐτῆς ταύτης τῆς οἰκίας, καὶ 'τοὺς ἐθρήνησα· διότι 'τοὺς ἐθρήνησαν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν οἱ ἐχθροί, καὶ οὗτοι 'δὲν ἦσαν ὀλίγοι! Τὸ κύριον ἔγκλημά 'των ἦν ὅτι ὤφειλον χρήματα εἰς τὸν Ζέρμπ-χανέν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη διαταγὴ 'να φυλαχισθῶσι, τὰ δὲ κτήματά 'των 'να μεσεγγυηθῶσι, μέχρις οὗ πληρωθῇ τὸ δημόσιον. Εἰς μάτην προέτεινον οἱ δυστυχεῖς ὅτι ἔχουσι λαμβάνειν, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐλλειπόντων χρημάτων ὑπῆρχον ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρὸς ἀγορὰν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου διὰ τὴν τοῦ Νομισματοκοπείου ὑπηρεσίαν, καὶ ἀπητεῖτο χρόνος 'να 'τὰ εἰσπράξωσιν. Οἱ ἐχθροί 'των ἐδίψων αἷμα, καὶ τούτων πολλοὶ ἐκεντῶντο καὶ ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου (διότι οἱ Δοὺζ ἦσαν τὸ δόγμα Καθολικοί)· ἡ δὲ ἐλπὶς τῶν μεγάλων 'των θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους ἐπολλαπλασίαζεν ἡ ἀκένωτος μεγαλοδωρία 'των, διηρέθιζε τὴν πλεονεξίαν τῶν παραδυναστευόντων, ὧν προεξῆρχεν ὁ διαβόητος Χαλὲδ μετὰ τοῦ εὐνοουμένου αὐτῷ Ἰουδαίου Ἀζηκὲλ (Ἰεζεκιὴλ) καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Νομισματοκοπείου. Ὅθεν καὶ ἀπήχθησαν τῇ.. Ὀκτωβρίου τοῦ 1819 (;), οἱ μὲν τέσσαρες ἀδελφοὶ (διότι ὁ πέμπτος ἀπεδήμει εἰς τὸ Αἰγαῖον, σταλεὶς πρό τινων μηνῶν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν μεταλλείων καὶ σχεδιογράφησιν [διότι ἦτον ζωγράφος ἄριστος] τῶν φρουρίων τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας), οἱ ἐξάδελφοί 'των Ἀπίκογλου, καὶ ἄλλοι τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν 'των εἰς τὸν Φοῦρνον (1), αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπου διεκηρύχθη συγχρόνως ὅτι ὤφειλεν ἕκαστος 'να προσαγάγῃ, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἐπὶ κεφαλικῇ ποινῇ, ὅ,τι εἶχεν ἀνῆκον εἰς τοὺς φυλακισμένους, καὶ συνάμα ἤρξατο καὶ ἡ καταγραφὴ τῆς περιουσίας 'των. Τηλικοῦτος δὲ φόβος ἐκυρίευε τοὺς πάντας, ὥστε τρεῖς γραφεῖς 'δὲν ἐπήρχουν καταγράφοντες τὰ ἐν διαστήματι τῶν τριῶν ἡμερῶν κομισθέντα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐνδύματα, ὡρολόγια καὶ ἄλλα τοιαῦτα τιμαλφῆ κοσμήματα· διὸ καὶ παρετάθη, κατ' αἴτησιν τοῦ Πατριάρχου, ἡ προθεσμία. Ἐπωλοῦντο δὲ πάντα ἐπὶ δημοπρασίας· ἀλλ' ὁποία δημοπρασία!

(1) Ἴδε σελ. 148 τοῦ Α' Μέρους.

Συνήρχοντο, κατὰ διαταγὴν ἀνωτέραν, οἱ ἐγκριτώτεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν Γραικῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων, ὁ δὲ κήρυξ, ἐκτιμῶν ὅσου ἤθελε τὸ δημοπρατούμενον, κατεκύρονεν αὐτὸ εἰς ὃν ἂν ἐκ τῶν παρακαθημένων διένευεν αὐτῷ ὁ Χαλὲδ ἢ ὁ Ἰουδαῖός 'του, παρόντες εἰς ὅλην ταύτην τὴν τραγικὴν κωμῳδίαν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ βαρυτιμότερα, ἐκτιμώμενα ἐπ' ἐλάχιστον, κατεκυροῦντο εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς ἀνόμου ταύτης διαρπαγῆς καὶ εἰς τοὺς εὐνοουμένους 'των. Παρετάθη δὲ ἡ καταγραφὴ καὶ ἡ δημοπράτησις ἐπὶ δύω μῆνας, τὸ δὲ συναχθὲν ποσὸν ἐξισώθη, λέγουσι, πρὸς τὰ ὀφειλόμενα. Ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐπειδὴ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀθλίων ἀδελφῶν εἶχεν ἀποφασισθῆ, οἵτινες, ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἐστέναζον ἐν τῇ φυλακῇ, ταλαντευόμενοι μεταξὺ ἐλπίδος καὶ φόβου, καὶ ἡ ἀναβολὴ 'τοὺς ἐπαρηγόρει, καὶ μάλιστα τὸν Σερκὶζ, ὅς τις, ζωηρότερος τῶν λοιπῶν, ἐξεδέχετο, τὸ πολὺ, ἐξορίαν. »Ματαία ἐλπὶς, ἀνέκραζεν ὁ ἐξάδελφός 'του! εἶδες τοὺς ἀρχηγοὺς Βεχαμπῆ πῶς ἀπεκεφαλίσθησαν πέρυσι κατ' αὐτὴν ταύτην τοῦ ἔτους τὴν ἐποχὴν πρὸ τῶν ὀφθαμῶν σου; ἡ αὐτὴ τύχη ἀπεκδέχεται καὶ ἡμᾶς«· »Εὐφήμει, ὑπελάμβανεν ὁ Κηρχόρ· ἀφ' οὗ δημεύσωσι τὴν περιουσίαν 'μας, ὑπεραρχοῦσαν πρὸς ἀπότισιν τοῦ ὀφλήματος, τί ὠφελήσει ὁ θάνατός 'μας«; Διὰ τοιούτων συμπερασμάτων διαπαιδαγωγοῦντες τὰς ἀπεράντους τῆς φυλακῆς στιγμὰς, βλέπουσι πρωΐαν τινὰ (ἦτον ἡ 12 Αὐγούστου), ὅτε μόλις εἶχον καμμύσῃ τὰ βλέφαρά 'των, ἠτονημένα ὑπὸ τῆς ἀϋπνίας (ἐπειδὴ, εἴτε προαίσθησις, εἴτε σύμπτωσις, εἶχον διέλθῃ τῆς νυκτὸς τὸ πλεῖστον ἐν ἀγωνίᾳ) τὸν Μποσταντζῆ-πασην! ἡ τοιαύτη ἐμφάνισις ἦτον προάγγελος καταδίκης, καὶ ταύτην περιέμενον 'ν' ἀκούσωσιν ἐν σιγῇ. Ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς 'των, ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος διὰ φωνῆς μελιχρᾶς, » χαρῆτε, φίλοι μου, 'τοῖς λέγει: τὰ βάσανά σας ἐτελείωσαν· ὁ κραταιὸς ἡμῶν παδισὰχ ηὐδόκησε 'να μοὶ διαβιβάσῃ τὰς περὶ τούτου διαταγάς 'του. Ὑμεῖς, Γρηγόριε καὶ Σερκὶζ, θέλετε περιορισθῆ ἔν τινι νήσῳ τῶν τοῦ Αἰγαίου· οἱ δὲ δύω σας ἀδελφοὶ, Μιχαὴλ καὶ Ἰωάννης, θέλουν σταλῆ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Περὶ δὲ τῆς τύχης τῶν ἄλλων φυλακισμένων, ὁ Σουλτάνος εἰσέτι 'δὲν ἀπεφάσισεν· ἂς μὲ ἀκολουθήσωσι λοιπὸν οἱ τέσσαρες ἀδελφοί «. Τίς 'να περιγράψῃ τὴν χαρὰν τῶν ἀθλίων! πίπτουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συγγενῶν 'των, 'τοὺς περιπτύσσονται δακρύοντες, 'τοὺς ἀποχαιρετοῦσι μετὰ φωνῆς διακοπτομένης ὑπὸ λυγμῶν: ἀναντιῤῥήτως καὶ ἐκεῖνοι μετ' ὀλίγον ἀπολαύσουσι πλήρους χάριτος, ἀφ' οὗ αὐτοὶ, οἱ κατηγορούμενοι ὡς κυρίως ἔνοχοι, κατεδικάσθησαν εἰς ὑπερορίαν. Ἐξέρχονται λοιπὸν, καὶ ὁδεύουσι διὰ τῶν τοῦ κήπου ὄρχων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα βήματα, ὁ Μποσταντζῆ-πασης 'τοὺς σταματᾷ, καὶ »πρέπει 'να χωρισθῆτε, λέγει, ἀφ' οὗ τὸ προσδιωρισμένον διὰ τὸν Γρηγόριον καὶ Σερκίζην μέρος 'δὲν εἶνε τὸ

αὐτὸ μετὰ τοῦ τῶν ἄλλων δύω ἀδελφῶν «, καὶ συγχρόνως οἱ φύλακες ὁδηγοῦσι τὸν Μιχαὴλ καὶ τὸν Ἰωάννην πρὸς τὸ παράλιον, ἀφ' οὗ νέοι ἀποχαιρετισμοὶ καὶ νέα δάκρυα 'τοὺς διέστησαν τῶν δύω πρεσβυτέρων, οἵτινες φθάνουσι μετ' ὀλίγον παρὰ τὸν Ζέρμπ-χανὲν, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι καὶ ἄλλοι τῶν ὑποδίκων. Ὁ δὲ Σερκὶζ, προπορευόμενος, ὑψόνει τὴν ῥωμαλέαν φωνήν 'του, καὶ » θαρσεῖτε, κραυγάζει, ἀδελφοί· ἠλευθερώθημεν, καὶ ἡ ἐδική σας ἀπαλλαγὴ ἐγγίζει «. Οἱ φυλακισμένοι ἀναγνωρίζουσι τὴν φωνήν 'του, καὶ συνωθοῦνται πρὸς τὰ παράθυρα· ἀλλ' οἱ φύλακες 'τοὺς ἀπωθοῦσι, καὶ μόλις διακρίνουσι τὰς τελευταίας τοῦ δυστυχοῦς Σερκὶζ λέξεις, μακρυνομένου, ὅταν ἐκ μέσου τῶν κυπαρίσσων ἀναπηδῶσι τέσσαρες δήμιοι, καὶ ἐξαγκωνίζουσιν ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφοὺς, μόλις τότε ἀνανήψαντας ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ ἐννοήσαντας περὶ τίνος πρόκειται. Καὶ ὁ μὲν Κηρκὸρ, φύσει ἐμβριθὴς, κλίνει τὸ γόνυ ἀπτόητος, ἀφ' οὗ κατησπάσθη ἅπερ ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ ἅγια λείψανα, καὶ δέχεται τὴν τομὴν, παραγγέλλων ὑπομονὴν εἰς τὸν ἀδελφόν 'του, ὅςτις, σφριγῶν καὶ ὁρμητικὸς, μόλις ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν βοηθῶν τοῦ δημίου, καὶ κατέπεσε καταρώμενος τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου 'του, καὶ κραυγάζων: » εἴθε τὸ αἷμά μου 'να βάψῃ τὸν πώγωνα τοῦ Χαλὲδ!« Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Μποςαντζῆ-μπασης εἶδε πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τὰ δύο πτώματα αἱματόφυρτα, ἔσπευσε πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς ἐντολῆς 'του, καὶ φθάνει εἰς τὸ Γιαλὶ-κιόσκ, ὅπου περιέμενον ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Ὀβανὲζ ἐντὸς ἀκατίου· δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς κωπηλάτας, καὶ, μακρυνθέντος τοῦ πλοίου, ἀναπηδῶσιν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὅπου διέμενον κεκρυμμένοι τέως, οἱ δήμιοι, καὶ δήσαντες ἀπάγουσι τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφοὺς εἰς τὴν ἐν Νεοχωρίῳ ταύτην αὐτῶν οἰκίαν, ὅπου πολλὴν ὥραν ἀνεζήτουν τὸ πρὸς ἀγχόνην ἁρμοδιώτερον παράθυρον. Ὁ θάνατος τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν κατεπράϋνε τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, καταδικάσαντος εἰς ἀειφυγίαν τοὺς λοιποὺς ὑποδίκους, ἐκτὸς τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἔμειναν καθειργμέναι ἐν ΚΠ μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Χαλὲδ, ὅτε, ἀνακληθέντων τῶν ἐπιζώντων, ἐπανῆλθε μετ' αὐτῶν καὶ ὁ πέμπτος τῶν ἀδελφῶν Ἀγκὼπ (Ἰάκωβος), διασωθεὶς, ὡς ἐκ θαύματος, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου. Ἀπράγμων φύσει καὶ καλλιεργῶν τὰς ὡραίας τέχνας, εὑρέθη, καθὰ προείπομεν, ἀπὼν, ὅτε ἐξεῤῥάγη ἡ θύελλα κατὰ τῆς οἰκογενείας 'του. Τὸ δὲ σταλὲν ἵνα 'τὸν συλλάβῃ πλοῖον, εὗρεν αὐτὸν ἐν τῇ Χίῳ, ὁπόθεν ἠδύνατο εὐκολώτατα 'να σωθῇ, ὡς ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν 'του εὐπλοώτατον βρίκιον, οὗτινος καὶ ὁ πλοίαρχος, Ἰσπανὸς, πλήρης νοημοσύνης, ἦν ἑτοιμότατος πρὸς τοῦτο· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἡ φυγὴ αὐτοῦ ἠδύνατο 'ν' ἀφανίσῃ τοὺς ἀδελφούς 'του, 'τὸν ἔπεισε 'να συμμερισθῇ τὴν τύχην 'των· ἡ δὲ ὑπακοή 'του ἐξιλέωσε τὸν Σουλτάνον, ἐκτιμῶντα ἄλλως τὸν ἔντιμον χαρακτῆρα τοῦ Ἀγκὼπ, καὶ

ἀνακαλέσας ἀπὸ τῆς ἐξορίας, αὐτόν τε καὶ τὸν μικρότερον ὅλων τῶν ἀδελφῶν, Βογὸζ, μὴ συμπεριληφθέντα μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς ἀνήλικα, ἀπέδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν προτέραν ἐνέργειαν καὶ τὴν προτέραν 'του εὔνοιαν, πεισθεὶς πάντως περὶ τῆς ἀθωότητός 'των. Διορισθεὶς δὲ ὁ 'Αγκὼπ ἐπιστάτης τοῦ Ζέρμπ-χανὲ καὶ λιθογνώμων τοῦ σαραγίου, θέσιν κληρονομικὴν τῆς οἰκογενείας 'του, καὶ λαβὼν ἀφορμὴν 'να ἐξασκήσῃ μεγίστην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων, καὶ ὡς ἰδιαίτερος τραπεζίτης τῆς Βασιλεομήτορος, καὶ ὡς μέλος διαφόρων ἐπιτροπῶν, ἀπέθανε τῷ 1853 (;) ἐν 'Ιταλίᾳ, ἀφ' οὗ, συναγαγὼν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιζήσαντα τῆς οἰκογενείας 'του μέλη, καταντήσαντα εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν, συνεμερίσατο πρὸς αὐτὰ τὴν εὐροήσασαν αὐτῷ τύχην, φροντίσας καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ μόνου ἀνεψιοῦ 'του, Μιχρὰν Δοὺζ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σερκὶζ, ὃν ἐξεπαιδεύσατο ἐν Εὐρώπῃ, διατηροῦντα σήμερον, μόνον ἐκ τῆς οἰκογενείας, τὴν ἀγαθὴν μνήμην καὶ τὸ ὄνομα τῶν Δούζογλου.

'Εκ δὲ τῶν τριῶν τοῦ Νεοχωρίου τζαμίων, τὸ καλούμενον Μολλᾶ-τσελεμπῆ, εἶνε κτίσμα τοῦ Φαζλῆ-ἐφέντη, υἱοῦ τοῦ περιφήμου Μουφτῆ Ζενμπιλλῆ-'Αλῆ, ὅς τις, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἐξαιτουμένων τὰς ἱερὰς ἀποφάσεις 'του (φετβᾶ), εἶχεν ἀνηρτημένην ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας 'του σπυρίδα (ζενμπὶλ), καὶ δι' αὐτῆς δεχόμενος τὰς αἰτήσεις, ἔδιδε παραχρῆμα τὰς ἀποκρίσεις τῶν ζητουμένων.

Χίλια πεντακόσια βήματα πρὸς ἄρκτον, ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ῥύακος τοῦ Νεοχωρίου, ἡ ἀκτὴ, στρεφομένη ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς θερινὰς, σχηματίζει γωνίαν, ἣν ἐπὶ Γυλλίου οἱ ἁλιεῖς ὠνόμαζον Κόμαρον, καί τοι αὐτοῦ μηδαμοῦ ἰδόντος ἐνταῦθα τὸ δένδρον τοῦτο φυόμενον, εἰ καὶ ἐπὶ Διονυσίου ὑπῆρχε δάσος ἐνταῦθα κομάρων, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τόπος, θαλάσσῃ κυματώδει πληττόμενος, καλεῖται ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ τούτου Κομαρώδης. Τὸ ὄνομα τῶν κομάρων διετηρήθη εἰς τὴν τρίτην τῶν ἐν Νεοχωρίῳ προειρημένων Γραικικῶν ἐκκλησιῶν, τὴν τῆς Θεοτόκου παρὰ τὸ Κιόῦ-μπαση, ὅπου προσκυνεῖται ἀρχαία εἰκὼν, ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν ἡ Κουμαριώτισσα.

Ἕως ἐδῶ ἐκτείνεται ἡ πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι τὰ ἐπέκεινα μέχρι Φαναρακίου τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δέρκων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἕπεται ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα ἀκτὴ, καὶ περὶ αὐτὴν ἐξέχουν τῆς θαλάσσης ἐπὶ Γυλλίου βράχοι, οὓς οἱ πάλαι Βακχίας (πέτρας) ἐκάλεσαν, διότι τὰ κύματα, προσπίπτοντα βίᾳ περὶ αὐτοὺς, ἐδόκουν μαίνεσθαι κατὰ τὰς Βάκχας. 'Επ' αὐτοῦ ὅμως 'δὲν ἦσαν τόσον ἀπόκρημνοι, ὡς δαπανηθέντες, φαίνεται, πρὸς οἰκοδομὰς καὶ ἀσβεστουργίαν.

'Ενταῦθα συμπλακέντες οἱ Βυζάντιοι Δημητρίῳ, τῷ στρατηγῷ τοῦ Φι-

λίππου, κατ' αὐτό που τῆς ἡμέρας τὸ σταθερώτατον, Θερμημερίαν τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐκάλεσαν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου εἰκάζων δέ τις, τεκμήραιτ' ἂν τοῦτο εἶναι τὸ μεταξὺ Κιόσ-μπαση καὶ Καλενδερίου κατωφερὲς, κενὸν οἰκημάτων, ὅπου οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, χρησιμοποιοῦντες τὸ προσήλιον τοῦ τόπου, ξηραίνουσι τὴν ἄνοιξιν τοὺς νοστιμωτάτους ἐκείνους τσήρους 'των, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς τῶν γνησίων τοῦ Βυζαντίου ἀστῶν ἐνθυμεῖται χωρὶς 'να ἐνθυμηθῇ συγχρόνως καὶ τὸ χλοερὸν παράλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ξηραίνονται.

Τὴν προέχουσαν ἐντεῦθεν ἀκτὴν τῆς Θερμημερίας ἐκδέχεται μικρὸς κόλπος, καλούμενος Λιμὴν Πιθήκου, ἀπό τινος ἀρχηγοῦ τῶν τῇδε βαρβάρων, ὃν λέγουσιν ὁδηγὸν γενέσθαι αὐτοῖς τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβάσεως. Ἀπέχει δὲ τοῦ Κομαρώδους, κατὰ τὸν Γύλλιον, 1200 βήματα, καὶ ἐκαλεῖτο ἐπ' αὐτοῦ Λιβάδιον, καί τοι ἀμπελόφυτον. Περικλείεται δὲ ὑπὸ δύω ἀποκρήμνων ἀκρωτηρίων, καὶ εἶνε καὶ πρὸς ἁλιείαν καὶ πρὸς ὅρμισιν ἐπιτηδειότατον. Ἡ δὲ κατατείνουσα εἰς αὐτὸν κοιλὰς, ἔχουσα, περὶ αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ἀκτῆς ὁμαλὸν λιβάδιον, 200 βημάτων πλάτος, ἐκαλεῖτο Εὔδιον Καλὸν, ὅπου καὶ χωρίον ποτὲ ὑπάρξαι εἰκάζει ἀπὸ τῶν σωζομένων ἐρειπίων ὁ Γύλλιος.

Τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάζεται σήμερον

Καλενδὲρ,

ὄνομα τάγματός τινος Δερβίσων Ἐπικουρείων, σημαῖνον κυρίως πτωχὸν, τῶν ὁποίων, φαίνεται, ἢ τὸ ἀσκητήριον ᾠκοδόμητο ἐνταῦθα, ἢ ἐπίσημός τις ἐκ τοῦ τάγματος ἐτέθαπτο. Ὁ δὲ Χάμμερ, ἐν τῇ συνήθει αὐτῷ περὶ τὰ τοιαῦτα εὐκολίᾳ, εὑρίσκει μεταξὺ τοῦ Εὔδιον Καλὸν καὶ τοῦ Καλενδὲρ, καί τινα συνήχησιν. Καὶ περὶ τούτου μὲν ἐπέχω· ὅτι δὲ καὶ ὁ Στράβων ἀναφέρει χωρίον ἐν Τροιζηνίᾳ καλούμενον Κελένδεριν, σημειοῦται ἐνταῦθα πρὸς ὑπόμνησιν μόνον· διότι τί ἄλλο δύναται 'να ὑπάρχῃ κοινὸν μεταξὺ ἀμφοτέρων.

Πᾶσαν δὲ τὴν μεταξὺ Κομαρώδους καὶ Λιβαδίου βαθυτάτην ἀκτὴν ἐπέχουσιν οἰκήματα εὐδαιμόνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται τὸ κολοσσαῖον λίθινον παλάτιον τοῦ Ἀρμενίου Τζεζαερλῆ, εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου ἀφ' οὗ ἐδαπανήθησαν ἀσκόπως καὶ κακοζήλως ἑκατομμύρια, σήμερον καταῤῥέει, μεῖναν ἡμιτελὲς, ὡς μνημεῖον πλούτου ὑβρίζοντος.

Παρ' αὐτὸν δὲ τὸν αἰγιαλὸν τῆς τοῦ Καλενδερίου κοιλάδος ἀναβρύει ὑπὸ τὴν καμάραν ἀμφιλαφῶς σκιαζομένου ἀναχώματος τὸ ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὸ τέρμα τοῦ συνήθους τῶν Νεοχωριτῶν περιπάτου, καὶ μικρὸν προσωτέρω τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τοῦ περιφήμου καταστροφέως τῶν Γενιτσάρων Χουσεῒν-πασσᾶ, τοῦ ἰδιωνυμικῶς καλουμένου Ἀγᾶ-

-πασσᾶ, διότι εἶχε χρηματίσῃ Γενιτσὰρ-Ἀγᾶς, ὅθεν καὶ ἀστειζόμενος ἔλεγεν ὅτι εἶχε μείνει μόνος αὐτὸς κληρονόμος τοῦ ἐπικινδύνου τούτου σώματος.

Μετὰ τὸν Πιθήκου λιμένα καὶ τὴν Λιβάδειον κοιλάδα, ἡ ἀκτὴ, ἀποῤῥὼξ καὶ κρημνώδης, ὅθεν καὶ ἀκατοίκητος, ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ 1000 βήματα μέχρι τῆς κοιλάδος, τῆς γειτνιαζούσης τῷ Φαρμακίᾳ κόλπῳ, καὶ καλουμένης Λῖνον. Ἡ κοιλὰς αὕτη εἶχεν ἐπὶ Γυλλίου περὶ τὴν παραλίαν αὐτῆς πεδινὴν, ἐκτεινομένην εἰς 260 βημάτων πλάτος, πλῆθος ἐρειπίων, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἔκπαλαι κατῳκεῖτο. Ἐφ' ἡμῶν δὲ κατέχεται σχεδὸν ἅπασα, προήκουσα εἰς βάθος 700 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, ὑπὸ τοῦ θερινοῦ παλατίου τοῦ ποτὲ βαθυπλούτου τραπεζίτου Ματὸζ, τοῦ ἐπικληθέντος διὰ τὸν ἀπέραντον αὐτοῦ πλοῦτον, Χουδὰ-βερδῆ (θεο-δωρήτου), ὅς τις, ἀφ' οὗ 'τὸ εἶχεν ἀγοράσῃ παρὰ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἰδιοκτήτου, Μιχαὴλ Σούτσου, τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, τοῦ πρὸς διαστολὴν λεγομένου γέροντος, καὶ 'τὸ ἀνῳκοδόμησεν ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον καὶ πολυτελέστερον, 'τὸ παρεχώρησεν ἐξ ἀνάγκης, ὡς καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἄλλην περιουσίαν, εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅθεν καὶ χρησιμεύει σήμερον ὡς αὐτοκρατορικὸν ἐνηβητήριον, ἀξιοθέατον διὰ τοὺς σπανίους αὐτοῦ ἀνθῶνας καὶ τοὺς ἀειθαλεῖς ἐκ πύξου διαδρόμους, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸ τερπνὸν καὶ μεμονωμένον αὐτοῦ δάσος, τοῦ ὁποίου τὰς χλοηφόρους καὶ δροσερὰς σκιάδας ἐξελέξαντο αἱ θεραπαιναὶ ἀηδόνες ὡς προνομιοῦχον αὐτῶν ᾠδεῖον. Ἀλλὰ τὰ κατηρειπωμένα ἐκεῖνα ἄνδηρα (σέτια), ἐπὶ τῶν ὁποίων, παρατεινόντων τὰς ὄχθας τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς κοιλάδος ἀκρωτηρίου, ἄλλος ἦχος 'δὲν ἀκούεται σήμερον παρὰ τὸν ψιθυρισμὸν τῶν φύλλων τῶν φιλυρεῶν καὶ κοκκωναρέων, σπανίως διακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ μονοτόνου ᾄσματος τῶν ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν ἀνιωμένων φρουρῶν, ποσάκις ἄρα γε ἀντήχησαν ὑπὸ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν μουσικῆς χαρμοσύνου καὶ τὰς εὐρύθμους κινήσεις χρυσοστολίστων χορευτῶν καὶ χορευτριῶν! ποσάκις ὑπὸ τοὺς ἀνθισμένους κλάδους τῶν στοιχηδὸν σκιαζόντων αὐτὰ φιλυρεῶν, πεφωτισμένων τὴν νύκτα διὰ μυρίων λαμπτήρων, πέριξ τραπέζης πολυτελῶς ἐστρωμένης, 'δὲν συνεκρούσθησαν μεταξὺ τῶν ἁβροδιαίτων συνδαιτυμόνων τὰ ποτήρια, καὶ 'δὲν ἀντήχησαν αἱ ὑπὲρ τῶν νεονύμφων ἑστιατόρων προπόσεις! Ἀλλὰ σήμερον τίς ἐνθυμεῖται πλέον, παρὰ τέσσαρας-πέντε γέροντας, ὅτι ἐν τοῖς περικαλλέσι μεγάροις, ἅ τινα διεκόσμουν τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου ἀκτὴν, διῆλθον τὰς ὡραιοτέρας αὐτῶν ἡμέρας αἱ οἰκογένειαι τοῦ Καλλιμάχη καὶ τοῦ Ῥωσσέτου; Ἀλλ' ἔπνευσεν ὁ τυφὼν τοῦ 1821, καὶ δι' ἑνὸς νεύματος τοῦ κρατοῦντος κατεβλήθη τὸ μέγαρον εἰς ἔδαφος, καὶ τὰ ἐπίχρυσα τοῦ

ὀρόφου αὐτοῦ φατνώματα κατεχράσθησαν πρὸς σκηνοπηγίαν ἄγριοι ὁπλοφόροι! Ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνεκτίμητοι αἱ διὰ τῆς βίας ἀποκτώμεναι ἐθνικαὶ ἐλευθερίαι, διότι ἀγοράζονται δι' αἵματος καὶ δακρύων!

Ἀπ' ἄρκτου δὲ περικλείει τὴν τοῦ Λίνου κοιλάδα μικρά τις ἄκρα, διαιροῦσα τὸν Φαρμακίαν κόλπον εἰς δύο, καὶ ἔχουσα περὶ τὴν ὑπώρειαν 100 περίπου βημάτων πλάτος, κατὰ τὸν Γύλλιον. Πρὸ αὐτῆς δὲ προήκει ἐπὶ 16 βήματα, ξηρονήσιον, μόλις ἐξέχον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, διῃρημένον δὲ εἰς διαφόρους σκοπέλους καὶ συνεχόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς, καθὼς καὶ ἐπὶ Διονυσίου, εἰ καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτῆς διὰ τελματώδους εὐρίπου, ἔχοντος βάθος ἄχρι τοῦ γόνατος καὶ πλάτος 40 βημάτων. Ἐκαλεῖτο δὲ, λέγει, ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀπό τινος ἴσως ὁμοιότητος, Κ ά τ ε ρ γ ο ν.

Καὶ ἤδη εἴμεθα εἰς τὸν Φ α ρ μ α κ ί α ν κόλπον, ἢ τὰ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνομα, τὸ διεγεῖρον εἰς τὰς καρδίας τῶν τε κατοίκων καὶ τῶν παροίκων αὐτοῦ τοσαύτας τερπνὰς ἀναμνήσεις, τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ διαιώνισαν τῶν Ῥίζων καὶ Χρηστοπούλων αἱ ἀηδόνες, ὀφείλεται, κατὰ τὸν Ἱστορικὸν Σωκράτην, εἰς τὴν φιλοκαλίαν ἀρχαιοτάτου τινὸς πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἀττικοῦ, ὅς τις, ἐκ Σεβαστείας ἕλκων τὸ γένος, ἀνὴρ ἀσκητικὸς, ἔμφρων καὶ ἀνεξίκακος, ἐκόσμησε, μετὰ τὸν διάδοχον τοῦ Χρυσοστόμου Ἀρσάκιον, ἐπὶ ἓν καὶ εἴκοσιν ἔτη τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. »Ἦν δὲ, λέγει ὁ εἰρημένος ἱστορικὸς, καὶ »περὶ τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων φιλόκαλος. Ἐπίνειον γοῦν, ἐπὶ τῷ στό»ματι τοῦ Εὐξείνου Πόντου κείμενον, ἐξ ἀρχαίου τε Φαρμακέα καλού»μενον, Θεραπείαν ὠνόμασεν, ἵνα μὴ, τὰς συνάξεις ἐκεῖ ποιούμενος, »δυσφήμῳ ὀνόματι ὀνομάζῃ τὸν τόπον (1)«. Λέγεται δὲ ὅτι Φαρμακίας ἢ Φαρμακεὺς ὠνομάσθη ὁ κόλπος, διότι, κατὰ τὸν μῦθον, ἐνταῦθα εἶχεν ἀποθέσῃ, βοτανολογοῦσα ἴσως, ἡ Μήδεια τὴν τῶν φαρμάκων της κύστιν. Φυσικώτερον ὅμως δύναταί τις, νομίζομεν, 'να εἴπῃ ὅτι, ἐὰν φαρμακεῖον σημαίνῃ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ἰδίωμα, ἰατρεῖον, τὰ Θεραπεῖα εἶν' ἀληθῶς Φαρμακεῖον φερώνυμον καὶ ἀδάπανον. Ἂς ἐπεξέλθωμεν τὴν χαριεστάτην αὐτοῦ καμπὴν καὶ τὰς πέριξ ἀκρολοφίας μετὰ τῶν δύω κοιλάδων, ἀναπολοῦντες καθ' ἕκαστον βῆμα μίαν εὐάρεστον ἀνάμνησιν.

Ἡ περιφέρεια τοῦ κόλπου τούτου ἔχει, κατὰ τὸν Γύλλιον, 1400 βήματα, ὧν τὰ ἡμίση ἐπέχει τὸ βορειοανατολικὸν αὐτοῦ κλίτος. Τὸ δὲ

(1) Ὁ δὲ Γύλλιος σημειοῖ ὅτι οἱ Γραικοὶ, ἐπὶ δηλητηρίου μόνον χρώμενοι σημασίᾳ τῇ τοῦ φαρμάκου λέξει, μετωνόμασαν μὲν τὸν τόπον, ἀποτροπιαζόμενοι τὸ δύσφημον τοῦ ὀνόματος, οὐ μὴν ἄνευ αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος (?).

πλάτος τῆς περὶ αὐτὸν πεδινῆς παραλίας ἐςὶ, ποῦ μὲν 300, μᾶλλον ἢ ἧττον, βημάτων, ποῦ δὲ, καὶ μάλιστα περὶ τὴν πυμάτην αὐτοῦ ἀναχώρησιν, 200. Ἔστι δὲ πανταχόθεν ἀσφαλὴς ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ, διά τε τὸ νήνεμον καὶ ἀγχιβαθὲς αὐτοῦ, πρός τε ναυλοχίαν καὶ ἁλιείαν ἐπιτηδειότατος. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ προσάρκτιον αὐτοῦ πλευρὸν, ὅπου καὶ τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ χωρίον συνῴκισται, εἶν' εὐορμώτερος καὶ βαθύτερος ἑαυτοῦ, παρέχων ταῖς ναυσὶ προσίσχειν ἄχρι τῆς παραλίας· πρὸς δὲ τὸ μεσημβρινὸν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπόκρημνος καὶ ἑλώδης. Κατεσκίαστο δὲ πάντη κυκλόθεν ἐπὶ Διονυσίου δρυμῶσι καὶ νάπαις βαθείαις ποικίλων δένδρων, ὡς δοκεῖν ἁμιλλᾶσθαι χλιδῶσαν τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ· νῦν δὲ καλλιεργεῖται τὸ πλεῖστον, ὅσον οὐκ ᾠκοδόμηται, εἰς ἀμπελῶνας καὶ κερασῶνας, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ ἀνακέχωσται εἰς, κλιμακηδὸν ἀνυψούμενα κατὰ νώτου τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας οἰκιῶν, ἄνδηρα (σέτια), σκιαζόμενα γραφικῶς ὑπὸ καταπύκνων φιλυρῶν καὶ κοκκωναρέων, ἢ καταλείπεται ἄνετον πρὸς νομὴν, κεκαλυμμένον λόχμαις ἐρείκων.

Ἡ δὲ κοιλὰς, ἡ ἐκδεχομένη ἀπὸ δυσμῶν τὸν κόλπον, ἀφ' οὗ προβῇ ἀπὸ τοῦ μυχοῦ αὐτοῦ εἰς 100 βημάτων ἐπίπεδον, διαιρεῖται, παρεμπίπτοντος λόφου, εἰς δύω, ὥστε τοὺς ἀνέμους, παρεμποδιζομένους τῷ λόφῳ, μὴ καταιγίζειν ἀπὸ τῶν κοιλάδων κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τὸν κόλπον. Ῥέει δὲ δι' αὐτῆς ἀψοφητὶ ποτάμιον, πρὶν μὲν ἀένναον, νῦν δὲ μαραινόμενον τοῦ θέρους, ἐκβάλλον εἰς τὸν τοῦ κόλπου μυχὸν, ὅπου καὶ τὸ Μεστζήδιον, κτίσμα τοῦ ἐπιστάτου τῶν ἐμπόρων, Ἐλχάτζ-Ὀσμὰν-ἀγᾶ, τὸ μόνον ἴχνος Τουρκικῆς παρουσίας ἐν τῷ χωρίῳ, οὗτινος αἱ πηγαὶ ἀπέχουσιν ὑπὲρ τὰ 1400 βήματα, ἀναδιδόμεναι οὐχ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλάδος, ἀλλὰ περὶ τὴν ὑπώρειαν τοῦ προειρημένου λόφου, εἰς τὴν φερώνυμον Κρύαν Βρύσιν· ἡ δὲ πηγὴ τῆς ἑτέρας κοιλάδος εἶνε ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Κυριακῆς· τὸ δὲ μέρος, ὅπου σχηματίζεται τὸ Τρίστρατον, ὀνομάζεται Τουρκιστὶ Γιὸλ-ἀγζύ.

Τὰ Θεραπεῖα, ὧν ἡ ἐνοριακὴ ἐκκλησία τιμᾶται εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἦσαν ἄχρι τοῦ 1821 τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐφ' ἡμῶν Γραικικῶν οἰκογενειῶν, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐξ αὐτῶν ἡγεμονεύσαντες τῆς Δακίας, ἐνταῦθα διῆγον τὰς ἐν ἀπραγμοσύνῃ αὐτῶν ἡμέρας, καταναλισκόμενοι εἰς οἰκοδομὰς καὶ δενδροφυτείας, μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες, πρὶν κατασταθῶσι κοινὰ τὰ ἀτμόπλοια, δὲν ἐπεχωρίαζον εἰς τὰς ὑπὲρ τὸ Σωσθένιον Εὐρωπαϊκὰς τοῦ Βοσπόρου ἀκτὰς, ὡς ἀπεχούσας τοῦ κέντρου τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας. Εἴδομεν δὲ ἤδη πῶς ἐξέλιπον τὰ παλάτια τοῦ Σούτσου καὶ Καλλιμάχου, κατόπιν θέλομεν ἰδεῖ ποίαν τύχην ἔλαβον τὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Μουρούζη· νῦν δὲ πρόκειται ἔμπροσθεν ἡμῶν, διακρινομένη διὰ τοὺς Σε-

μιραμείους 'της κήπους, ἡ οἰκία τοῦ Μαυρογένους, τοῦ παραδόξου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅς τις, δημιούργημα τῆς ἰδίας 'του τύχης καὶ εὐφυΐας, ἄνευ πολλῶν γραμμάτων, ἄνευ προηγουμένων, προαχθεὶς εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, καὶ ἰσχύσας εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε 'να ἴδῃ ἐντὸς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ σατράπας 'Οθωμανοὺς, ἀναμένοντας τὰς διαταγάς 'του, ἔγινε τέλος παρανάλωμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς ῥᾳδιουργίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, καρατομηθεὶς ἐν τῇ Βουλγαρικῇ κωμοπόλει Βελᾷ τῷ 1789.

Ὄπισθεν τῆς οἰκίας ταύτης, ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ λόφου, τοῦ διαιροῦντος, ὡς εἴπομεν, τὴν κοιλάδα τῶν Θεραπειῶν εἰς δύο, ἀνεγήγερται πρό τινων ἐτῶν ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς σχεδίου καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαίου ἄλλου ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἐπροσκυνεῖτο τέως μόνον τὸ ἁγίασμα, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, περίοπτος ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ τὸν κομψὸν αὐτῆς θόλον, χρησιμεύουσα ὡς ταφεῖον.

Ἑδρεύει δὲ ἐν τοῖς Θεραπείοις καὶ ὁ μητροπολίτης Δέρκων, τοῦ ὁποίου μητρόπολις ἦν κυρίως πάλαι ποτὲ τὸ παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον χωρίον Δέλκον ἢ (ὁ) Δέλκων, ὅπερ ἐν Ξενοφῶντι εὕρηται γεγραμμένον Δέλτα, ἀπέχον τοῦ Βυζαντίου ἡμέρας ὁδὸν εὐζώνῳ ἀνδρὶ, καὶ περιεχόμενον τριχόθεν λίμνῃ γλυκείᾳ, παρεκτὸς τοῦ εἰσαγομένου εἰς αὐτὴν θαλασσίου ὕδατος ἐν καιρῷ κλύδωνος διὰ στενοῦ τινος εὐρίπου. Ἐκόσμησαν δὲ τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως ταύτης καὶ ἄλλοι μὲν τῶν παρ' ἡμῖν ἀειμνήστων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, ἰδίως δὲ ὁ κλεινὸς Σαμουὴλ, ὁ προαχθεὶς ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τῷ 1763, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1775 (1). Ὁ δὲ ἐφ' ἡμῶν περίφημος διὰ τὴν πολιτικήν 'του σύνεσιν, Γρηγόριος ὁ Δέρκων, ὁ συνώνυμος καὶ συμπατριώτης καὶ ἐφάμιλλος καὶ συναθλητὴς Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου, ἐνταῦθα ἐν τοῖς προθύροις τῆς ἰδίας 'του μητροπόλεως κρεμασθεὶς τῇ. . 'Ιουνίου (;) τοῦ 1821, καθηγίασε διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ 'του θανάτου τὸν θρόνον αὐτῆς, ὃν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχε καθωραίσῃ. Φαντάζομαι ὅτι βλέπω ἀκόμη τὸν ἀπτόητον τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας πρόμαχον, προβαίνοντα στεῤῥῷ βήματι ἀναμέσον τῶν δημίων, ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ ποιμνίου 'του, λυομένου εἰς δάκρυα· νομίζω ὅτι 'τὸν ἀκούω παρηγοροῦντα καὶ νουθετοῦντα τοὺς χριστιανοὺς, ὡς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ 'του θρόνου, διὰ φωνῆς ἀνδρικῆς, αἰτούμενον καὶ διδόντα συγχώρησιν. Ἀλλ' αἱ χεῖρες τοῦ γεραροῦ ποιμένος 'δὲν δύνανται 'να ὑψωθῶσι πρὸς εὐλογίαν, διότι εἶνε συνδεδεμέναι, καὶ οἱ δήμιοι σπεύδουσι! πέντε λεπτὰ μετὰ ταῦτα ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ ἀνίπταται πρὸς ἀντάμωσιν τῶν συλλειτουργῶν καὶ συναθλητῶν 'του, Δωροθέου τοῦ Ἀδριανουπόλεως, τοῦ σοφοῦ Πρωΐου, καὶ Ἰωαννικίου τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Τουρνόβου, τῶν ὁποίων,

(1) Ἴδε καὶ προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς νήσου Χάλκης.

κρεμασθέντων πρὸ μιᾶς ὥρας ἐν ταῖς Ἑστίαις, εἶχεν αὐτὸς ἐκφωνήση, θεωρῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, τὴν ἐξόδιον εὐχὴν, ἀφ' οὗ καὶ οἱ τρεῖς συνάμα ἔψαλαν, ἀπαγόμενοι ἐν τῷ πλοίῳ, τὴν νεκρώσιμον ἑαυτῶν ἀκολουθίαν! Σκιαὶ μακάριαι, αἱ ἀνανεώσασαι ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις καὶ πονηραῖς ἡμέραις, τὰ θαύματα τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας αἰώνων, διατηρεῖτε ἀνεπηρέαστον διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐδοξάσατε, καὶ δι' ἣν ἐτύθητε!

Τὸν Φαρμακίαν κόλπον κλείει ἀπ' ἄρκτου, ἀσφαλίζον αὐτὸν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, ἀκρωτήριον ἠρέμα χεῤῥονησίζον, ὡς βρεχόμενον ἔνθεν μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κόλπου, ἐκεῖθεν δὲ ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Βοσπόρου. Ἔστι δὲ πανταχόθεν κατωφερὲς, ἐκτὸς τοῦ αὐχένος καὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ, ὅπου ἐπὶ Γυλλίου μὲν ἐστρέφοντο ἀνεμόμυλοι, ἐφ' ἡμῶν δὲ συῤῥέει φαιδρὸς τὸ ἑσπέρας ὁ νεαρὸς καὶ ὡραῖος κόσμος περὶ τὸ λεγόμενον Ἀλωνάκιον καὶ τὰ σέτια, τὰ παρωνυμούμενα πάλαι μὲν ἀπὸ τοῦ Τομάζου, νῦν δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀλεών. Ἦν δέ ποτε ἐπ' αὐτοῦ καὶ Φάρος ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων, χρημνισθεὶς ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸν δὲ πρόβολον αὐτοῦ περιέχει ἀκτὴ ἐπίπεδος, ὅλη ἐξωκοδομημένη, ἔχουσα πλάτος 60 βημάτων.

Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ προβόλου ἄκρου ὑψούμενον θερινὸν παλάτιον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας, τοῦ ὁποίου ἡ ὡραιότης τοῦ δάσους πρὸς ἑαυτὴν μόνον δύναται 'να παραβληθῇ, ἀνῆκέ ποτε εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, οὗ τινος καρατομηθέντος τῷ 1807, καθὼς ἱστορήσαμεν ἐν τῷ Α' Μέρει, ἐδωρήθη παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς τῷ τότε πρέσβει τοῦ Ναπολέοντος, τῷ στρατηγῷ Σεβαστιάνῃ, ἰσχύοντι τὰ μέγιστα παρὰ τῷ Σουλτὰν-Σελήμ. Πρόκειται δὲ νῦν, καθὰ λέγεται, 'να ἀνοικοδομηθῇ ἐπὶ νεαρωτέρου καὶ μεγαλειοτέρου σχεδίου.

Τὸ δὲ μετὰ τὴν Γαλλικὴν πρεσβείαν προφαινόμενον λίθινον οἰκοδόμημα, μετὰ τὴν καμπὴν ἤδη τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τοῦ Βαθέος Κόλπου, ὅπου ἦσάν ποτε τὰ μέγαρα τῶν Μουρούζων, ἀφ' οὗ πυρποληθέντων αὐτῶν, μετεσχηματίσθη εἰς Ζυθοποιεῖον, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τῶν πυροσκάφων πακτωτήριον, προσδιώρισται νῦν εἰς θερινὴν κατοικίαν τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πρεσβειῶν τούτων, εἶχον ἐνταῦθά ποτε τὰ θερινὰ αὐτῶν διαιτήματα καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Σουηκίας καὶ Νεαπόλεως· καὶ ὁ Σουηδὸς περιηγητὴς Bjornstahl ἐκ τοῦ ἐνταῦθα Σουηδικοῦ παλατίου ἐτοπολόγει, ἐν διαστήματι τῆς ἑαυτοῦ τριμήνου ἐν ΚΠ διαμονῆς, τὰς ἐπαφροδίτους τρεῖς ἐκείνας ἐπιστολάς 'του, πλήρεις πολυμαθείας (1).

(1) Bjornstahls Briefe 4, th. 7, 8, 9 Brief.

»Πεντακόσια βήματα ὁδεύσας ἀπὸ τῶν Θεραπείων, λεγει ὁ Γύλλιος, ἔφθασα εἰς κοιλάδα, καλουμένην Διάλυθρα, ἧς ἡ ἐσχάτη πεδινὴ παραλία, πλήρης ἀμπέλων, ἦν ᾠκοδομημένη τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐρειπίων, ἐν οἷς καὶ κίονες μαρμάρινοι. Ἡ δὲ μέχρις αὐτῆς παραλία ἐστὶν ἀπόκρημνος καὶ τραχεῖα, μόλις στενήν τινα καταλείπουσα καὶ ἀπόκροτον ἀτραπὸν μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς θαλάσσης, στενουμένην καὶ ταύτην καθημέραν πλειότερον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὥστε τοὺς ὑπὲρ αὐτὴν ἐπικρεμαμένους κρημνοὺς φαίνεσθαι ὑπερκύπτοντας«.

Ὁ πετρώδης οὗτος αἰγιαλὸς περατοῦται εἰς τὸ

Κιρέτσ-μπουρνού,

ἡ δὲ αὐτοῦ ἀναβρύουσα πηγὴ, σκιαζομένη πλατάνοις, χρησιμεύει ὡς τέρμα τοῦ περιπάτου τῶν Θεραπείων, ἢ ὡς σταθμὸς εὐάρεστος τῶν ἀπὸ τοῦ βαθέος Κόλπου εἰς τὸν Φαρμακίαν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, πεζοπορούντων, ὅπου εὑρίσκει τις ὕδωρ σπάνιον διὰ τὴν διαύγειαν, ἀέρα συνεπιφέροντα ζωὴν ὅλην ἐπὶ τῶν δροσοβόλων αὐτοῦ πτερύγων, καὶ τὴν τοῦ Πόντου θέαν ἐντεῦθεν ἤδη ἀνεπιπρόσθητον:

» Ἤδη δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ πλατὺς εἴδετο Πόντος (1)«.

Τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάζετο πάλαι Κλεῖθρα ἢ Κλεῖδες Πόντου, ὁπόθεν παρεφθάρησαν, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὰ Διάλυθρα. Ἀλλὰ τίς ἡμῶν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν παρεπιδήμων Εὐρωπαίων (2), 'δὲν αἰσθάνεται τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀνασκιρτῶσαν ὑφ' ἡδονῆς, ἀναμιμνησκομένου τὴν τερπνὴν ταύτην παραλίαν; εἰς τίνος στῆθος 'δὲν ἀναθάλλουσιν αἱ ἡδύτεραι τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀναμνήσεις ὑπὸ τὸν ἦχον τῆς λέξεως τοῦ Κιρέτσ-μπουρνοῦ; Τίς 'δὲν ᾐσθάνθη ἀναγεννώμενον ἑαυτὸν κατ' ἔτος ἐντὸς τῆς δροσώδους αὔρας, ἥτις, προσπνέουσα κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ Πόντου, ὡς ἡ ἀναδυομένη ἐκ τοῦ πελάγους Κυθέρεια, περισείει τὰ φύλλα τῶν ὑψικόμων καὶ θαλερῶν πλατάνων, τῶν σκιαζόντων τὴν κρηπῖδα, ἐφ' ἧς ἀναβρύει ἡ τοῦ Κιρέτσ-μπουρνοῦ Ναΐς; Πόσοι τῆς νεαρᾶς ἡλικίας πόθοι 'δὲν ἀνεπτύχθησαν κατὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἑσπερινῆς δρόσου καὶ τοῦ μελιχροῦ τῆς σελήνης φωτὸς ἐπὶ τῆς κρηπῖδος ταύτης;

---

(1) Ἀπόλλων. Ἀργοναυτ. Β', 579. (2) Ἐννοῶ δὲ τοὺς παρεπιδημοῦντας οὐχὶ πρὸς χρηματισμὸν, ἢ ἀναζήτησιν τύχης, καθὼς οὔτε τοὺς βαρουμένους ὑπὸ σπληνὸς, καὶ περιάγοντας γῆν καὶ θάλασσαν, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ ἑαυτοῦ 'των· διότι περὶ αὐτῶν οὐδεὶς λόγος ἐν τῇ μετὰ χεῖρας πραγματείᾳ· ἀλλὰ τοὺς ἐρχομένους 'να διδαχθῶσι, 'να ἐμπνευσθῶσι, 'να παρατηρήσωσι, τοὺς αἰσθανομένους πάλλουσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν ὑπὸ τὰς μουσουργοὺς τῆς ὡραίας φύσεως χεῖρας· δι' αὐτοὺς καὶ μόνους ἐδημιουργήθη ὁ Βόσπορος!

Ἅπας ὁ παρὰ τὸ Κιρέτσ-μπουρνοῦ κολπώδης αἰγιαλὸς συγχώννυται ἐφ' ἡμῶν, αἱ δὲ χλοεραὶ κλιτύες τῶν περὶ αὐτὸν χθαμαλῶν γηλόφων διετμήθησαν, ῥυμοτομηθεῖσαι κανονικῶς, εἰς οἰκόπεδα πρὸς συνοικισμὸν χωρίου, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ νῦν διαπρέποντος Ὑπουργοῦ Φουάδ-πασσᾶ, οὗτινος εἶνε δίκαιον 'να δοθῇ, καθὰ λέγεται, καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν συνοικίαν.

Προχωρήσαντι δὲ ἐπὶ 500 ἄλλα βήματα ἀπὸ τῆς κρηπῖδος ταύτης, διὰ τραχείας καὶ πετρώδους ἀκτῆς, ἧς ὑπεραιώρηνται προεξέχοντες οἱ ἀπόκρημνοι ὄχθοι, ἀπαντᾷ ἡ καλουμένη τὸ πάλαι Δικαία Πέτρα, σκόπελος στροβιλοειδής, καί, διὰ τὸ παράδοξον αὐτοῦ σχῆμα, περίσπτος, ἀποτελῶν μέρος τῆς εἰς 100 ποδῶν ὕψος ὑπερτεινούσης κλιτύος, καὶ ἔχων 12 μὲν ποδῶν ὕψος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, 18 δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ 60 ποδῶν περιφέρειαν. Ἐδόθη δὲ εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τῆς Δικαίας, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν, δύω σύντροφοι ναῦται, μέλλοντες 'να ἐκπλεύσωσιν εἰς τὸν Πόντον, ἐναπέθεσαν εἰς τῶν βράχων αὐτῆς τὰς ὀπὰς, ἐκ συμφώνου ἀμφότεροι, ὅσα χρήματα εἶχον, ὁρκισθέντες 'να μὴ 'τὰ λάβωσιν, εἰμὴ πάλιν ἐκ συμφώνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν, ἐπιορκήσας, ἐπανῆλθεν, ἐν ἀγνοίᾳ θατέρου, ἵνα λάβῃ τὰ πάντα μόνος, ἡ Πέτρα 'τὰ ἀπέκρυψεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, οὐχὶ μόνον ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ πάντων, ὅσων τὴν φιλοχρηματίαν διηρέθισεν ἔκτοτε ἡ μεγαλοποιοῦσα τὰ πάντα φήμη, ὅτι ὁ σκόπελος οὗτος κρύπτει ἐν ταῖς λαγόσιν αὐτοῦ θησαυρὸν, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὁποίου ὁ μὲν Γύλλιος εἶδε, λέγει, ἀνεῳγμένον ὄρυγμα χειροποίητον ἀπ' αὐτῆς τῆς εἰς ὀξὺ συνηγμένης τοῦ σκοπέλου κορυφῆς ἄχρι τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν κλίτους· οἱ δὲ δοῦλοι τοῦ Βαρβαρούσου, καθ' ἑτέραν παράδοσιν, εἶχον συντρίψῃ αὐτὴν, ἄλλην οὖσαν ἑπομένως παρὰ τὴν ἀνωτέρω, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ἄχρι τῆς βάσεως. Φαίνεται δὲ, πολὺ πιθανώτερον, ὅτι κατηναλώθη πᾶσα (διότι πλέον δὲν σώζεται) τιτανοποιηθεῖσα ἐν τοῖς ἀσβεστουργείοις, ἀφ' ὧν, σωζομένων καὶ σήμερον ἐνταῦθα, παρωνόμασται καὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Κιρέτσ-μπουρνοῦ.

Ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀκτὴ, ἥτις ἐπὶ Γυλλίου ὠνομάζετο Βρουλλογένης, ἀναχωροῦσα πρὸς δυσμὰς θερινὰς, σχηματίζει γωνίαν, κλείουσαν ἀπὸ μεσημβρίας τὸν φερώνυμον Βαθὺν Κόλπον, ἢ

ΜΠΟΥΓΙΟΥΚ-ΔΕΡΕ

εἰς τὸ ὁμώνυμον τοῦ ὁποίου χωρίον, ὅπερ ἐπέχει τὴν προσάρκτιον τοῦ κόλπου χθαμαλὴν παραλίαν, πρὶν φθάσῃ τις, διέρχεται, πρῶτον μὲν τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν πεδινὸν τέρμα μικρᾶς κοιλάδος, ἐχούσης 40 μόλις βημάτων πλάτος, καὶ ἀπεχούσης 500 βήματα τῆς Δικαίας Πέτρας, ὅπου

καὶ τὰ ἴχνη τοῦ ποτὲ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ἧς τὸ ἁγίασμα, ἐστεγασμένον πλίνθοις ὀπταῖς, ἀναβρύει 200 βήματα ὑπὲρ τὴν ἀκτὴν τῆς κοιλάδος, καὶ μετ' αὐτὸ τὴν χαράδραν Τσακάλ-δερὲ, καὶ μετ' αὐτὴν, 800 βήματα ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς Ἁγίας, φθάνει εἰς τὴν καλουμένην ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν ἁλιέων, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, Τράπεζαν, πέτραν περίκλυστον, μικρὸν ὑπερανέχουσαν τῆς θαλάσσης.

Πλησίον δὲ ἤδη τοῦ Μπουγιοὺχ-δερὲ κεῖται τὸ χωρίδιον Κεφελῆ, ὀνομασθὲν οὕτω, κατὰ τὸν Ἀνδρεώσην, ἀπό τινος, ἐκ Καφᾶ (Παντικαπαίου) τῆς Κριμαίας καταγομένου, Ὀθωμανοῦ, κατοικήσαντος ἐνταῦθα. Ἐν τῷ παραλίῳ τοῦ Τουρκικοῦ τούτου χωριδίου, τοῦ ὁποίου τὸ μεστζήδιον, κτίσμα τοῦ Χασὰν-πασσᾶ, εἶνε βάκφ τοῦ ἐν ΚΠ τζαμίου Σσὰχ-ζαδὲ, ἐκτίσθη κεραμεῖον, ὅμοιον τῷ ἐν τῷ Μπουγιοὺχ-δερὲ, καὶ περὶ αὐτὸ μερικαὶ Ἀρμενικαὶ κατοικίαι, παρέχει δὲ ἄλλαι πτωχῶν τινων ἁμαξηλατῶν, ὅλων σχεδὸν Βουλγάρων. Ἀλλὰ τὸ μέρος, διὰ τὰ σχηματιζόμενα περὶ τὸν πλησίον μυχὸν τοῦ κόλπου ἕλη, ὑπόκειται τὸ θέρος εἰς διαλείποντας πυρετοὺς, τῶν ὁποίων, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δὲν εἶν' ἀπηλλαγμένος, καὶ ὁ Μπουγιοὺχ-δερές. Ἐδῶ δὲ μᾶλλον φρονῶ ἁρμόζον τὸ Βρουλογένης ὄνομα, διὰ τὰ περιφυόμενα βρύλλα.

Τὸν κόλπον τοῦτον, λέγει ὁ Διονύσιος, ἐπωνόμασαν Βαθὺν, οὐ τοσοῦτον διὰ τὸ βάθος τῆς ἐντὸς τῆς ξηρᾶς εἰσοχῆς αὐτοῦ, ὅσον διὰ τὸ τῆς θαλάσσης, εἰς ἣν καταλήγουσιν αἱ ἀπόκρημνοι αὐτοῦ ἀκταί. Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Σαρωνικὸς, ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα, περὶ τὸ Σαρωνικὸν ἀκρωτήριον, τὸ μεταξὺ τῆς καλουμένης Τραπέζης καὶ τῆς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου καταληγούσης πεδινῆς παραλίας, ἱδρυμένου ἡρῴου εἰς τιμὴν τοῦ Μεγαρέως, εἴτε ἥρωος, εἴτε καὶ θεοῦ θαλασσίου, Σάρωνος, ἀφ' οὗ παρωνομάσθη καὶ ὁ μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Μεγαρίδος κόλπος (1). Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει ὅτι οὐδαμοῦ παντὸς τοῦ Βοσπόρου ἐνηργεῖτο, ἐπ' αὐτοῦ γοῦν, ἡ ἁλεία ἐπικερδέστερον παρὰ ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ, ἅτε τῶν ἰχθύων ἐν αὐτῷ συρρεόντων, τοῦ τε ἦρος, ὅτε ἀναπλέουσι τὸν Βόσπορον πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὴν Μαιῶτιν, τοῦ τε φθινοπώρου, ὅτε καταπλέουσιν αὐτὸν πρὸς τὴν Μεσόγειον.

Ἡ δὲ τερπνοτάτη κοιλὰς, ἡ φερωνύμως μεγάλη τε καὶ βαθεῖα, ἡ πε-

(1) Πιθανώτερον φρονῶ ὅτι ἀμφότεροι οἱ κόλποι παρωνομάσθησαν μᾶλλον ἀπὸ τοῦ φυτοῦ σάρου, ἀφ' οὗ κατασκευάζονται καὶ τὰ σάρωθρα, φυομένου ἐν τοῖς τελματώδεσιν ἀμφοτέρων μυχοῖς. Ἡ λέξις μάλιστα Βρουλλογένης, διὰ τῆς ὁποίας ὠνόμαζον, ὡς προεῖπον, ἐπὶ Γυλλίου οἱ ἁλιεῖς τὸ περὶ τὴν Δικαίαν Πέτραν ἢ τὴν Τράπεζαν παράλιον, πιθανολογεῖ ἔτι μᾶλλον τὴν εἰκασίαν ταύτην. Ἴσως δὲ καὶ τὰ δάση τῶν δρυῶν, οἷς περιεστέφοντο τὸ πάλαι οἱ κόλποι οὗτοι, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ὄνομα. Σάρωνας γὰρ οἱ πάλαι τὰς δρῦς ἐκάλουν, ὅθεν καὶ οἱ Δρυΐδαι, οἱ ἱερεῖς καὶ φιλόσοφοι τῶν παλαιῶν Γαλατῶν, ὠνομάζοντο προσέτι καὶ Σαρωνίδαι.

φικλείουσα τὸν τοῦ κόλπου μυχὸν, καὶ τερματίζουσα τὴν, ἀπὸ τοῦ Κομαρώδους ἤδη ἀρχομένην κάμπτεσθαι ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν ἐπὶ δυσμὰς θερινὰς, πετρώδη καὶ ἀπόκρημνον ἀκτὴν, ἐκτείνεται μεσογείως, συνεχίζουσα τρόπον τινὰ τὸ τοῦ κόλπου βάθος, εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας, ἄχρι τοῦ ἐπιστέφοντος τὸ κατάλευκον τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ ὑδραγωγεῖον δρυμώδους λόφου· ἐκεῖθεν δὲ προϊοῦσα διὰ χλοερῶν λιβαδίων, ἢ καταπύκνων καὶ δροσερῶν λειμώνων, ἐν οἷς πλανῶνται ἀγέλαι ὅλαι ἀγριοχοίρων καὶ ἐλάφων, καὶ διασχιζομένη εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας κοιλάδας, δασώδεις τὰς πλείστας, φθάνει μέχρις αὐτοῦ τοῦ Πόντου καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Κυδάρεως καὶ Βαρβύσου. Ἄφθονοι δὲ ῥύακες, συλλειβόμενοι ἀπὸ τῶν κλιτύων τῶν πέριξ λόφων, ὑψουμένων κλιμακηδὸν, καὶ καταφύτων ἀμπέλοις καὶ δένδροις ἀγρίοις τε καὶ ἡμέροις, σχηματίζουσι, συῤῥέοντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, τὸν καλούμενον Μέγαν ἢ Βαθὺν Ῥύακα (Μπουγιοὺκ-δερὲ), ἀπὸ τοῦ ὁποίου, κεκρυμμένου τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλων δένδρων, ὅσα σκεπάζουσι τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ ὄχθας, παρωνόμασται καὶ ὁ κόλπος. Εἶνε δὲ ὅλη σχεδὸν καλλιεργημένη φιλοτιμότατα εἰς κήπους λαχανοφόρους τε καὶ ὀπωροφόρους, τροφοδοτοῦντας ἀφθόνως τὴν πρωτεύουσαν. Μετὰ δὲ τοὺς κήπους ἄρχονται τὰ ἀμπέλια, καὶ ἐκεῖ, ὅπου τελειόνουσιν αὐτὰ, ἀρχίζουν αἱ καστανέαι, ῥωμαλεώταται· ἐν δὲ ταῖς χαράδραις, τῇδε κἀκεῖσε, ἡ λεύκη τῆς Ἰταλίας, ἡ πτελέα καὶ ἡ ζυγία, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ ὑψίκομος πλάτανος, προσφέρουσιν εἰς τοὺς φιλερημοτέρους τῶν περιδιαβατῶν ἀνεπίληστα καταγώγια, διατηροῦσαι χλοάζοντα δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔτους τὸν πράσινον τάπητα, τὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν ἐστρωμένον. Καλαμοσκέπαστα δὲ χωρικὰ διαιτήματα, σκιαζόμενα ὑπὸ φουντωτὰς καρύας, στεγάζουσι τὰς καλλιεργούσας τοὺς κήπους χριστιανικὰς οἰκογενείας. Ἀπὸ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλάδος ἡ θέα ἐκτείνεται, ἔνθεν μὲν ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἑτέρωθεν δὲ καὶ κατεναντίας ἐπὶ τοῦ Πόντου, ὃν περιλαμβάνει μέχρι τοῦ τελευταίου τοῦ ὁρίζοντος σημείου· πρὸ τῶν ποδῶν δὲ τοῦ θεατοῦ, τὰ μὲν τῶν πλοίων ἐρχόμενα, τὰ δὲ ἀπερχόμενα διὰ τοῦ Βοσπόρου· εἰς ταῦτα πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς ξηρᾶς ὅταν προσθέσῃ τις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης πλοῦτον, ἡ κοιλὰς τοῦ Βαθέος Ῥύακος εἶνε μία τῶν προνομιούχων ἐκείνων θέσεων, δι' ἃς ἡ ΚΠ μόνη δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ τὰ πρωτεῖα πρὸς πᾶσαν ἄλλην τῆς οἰκουμένης πόλιν.

Ἐκαλεῖτο δὲ, φερωνύμως καὶ τοῦτο, καὶ Καλὸς Ἀγρὸς (1), καθὼς Λιβάδιον ὀνομάζεται καὶ σήμερον, καὶ μάλιστα τὸ παρὰ τὴν παραλίαν αὐτῆς ὁμαλώτατον καὶ ἀλιτενὲς ἐπίπεδον, ἐκτεινόμενον εἰς 700 βημάτων πλάτος. Γενικώτερον δὲ καλεῖται Κχὶρκ-ἀάτσ, ἢ Σαράντα δένδρα (2),

(1) Ὅπερ ὁ Γύλλιος ἤκουσε, λέγει, προφερόμενον, Καλὸς Ἀβρός. (2) Οὐχὶ διότι εἶνε

διὰ τὸ ἐν μέσῳ τῆς πεδινῆς αὐτῆς παραλίας σύμφυμά τι πλατάνων, τοὺς ὁποίους ὁ Brayer ὀνομάζει Γίγαντας τῆς δημιουργίας, καλουμένους ἄλλως Γεδὶ χαρινδὰς (Ἑπτὰ ἀδελφοὺς), καί τοι διῃρημένους εἰς ὀκτὼ ἢ μᾶλλον ἕνδεκα ἀκριβῶς στελέχη, καὶ φυτευθέντας, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἐπικρατοῦσαν δόξαν, ὑπὸ τοῦ Γοδεφρουὰ De Bouillon, πρὸ 764 ἐτῶν, στρατοπεδεύσαντος ἐνταῦθα μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἑπτακισμυρίων πεζῶν καὶ δεκακισχιλίων ἱππέων τῷ 1096, ὅπερ ὅμως οὐ παραδέχεται ὁ Χάμμερ, εἰ καὶ ὁ λόγος τοῦ μήκους τῆς ἀποστάσεως, ὃν φέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐνςάσεώς 'του, ἐμὲ γοῦν οὐχ ἔχει πειθόμενον. Τὴν ἐν τῷ Λιβαδίῳ τοῦ Κχὶρκ-ἀάτς κατασκήνωσιν τῶν Σταυροφόρων, ἴσως ἤθελεν ἀποδώσῃ τις, ἐναγόμενος ὑπὸ τῶν λόγων τῆς συγχρόνου Ἄννης τῆς Κομνηνῆς, τοποθετούσης ῥητῶς τὸ στρατόπεδον τοῦ Γοδεφρουὰ ἀπὸ τοῦ Κοσμιδίου μέχρι τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ, εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Κόμητα Ῥαοὺλ μᾶλλον στρατιάν· ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπερίσχυσε τῷ χρόνῳ παρὰ τοῖς πλείστοις τὸ, πολὺ γνωστότερον, ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς Ἀπελευθερωθείσης Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δόξαν συνοψίζει ὁ ὄχλος τὴν τῶν Σταυροφοριῶν ἰδέαν. Ὅπως ὅμως κἂν ἔχῃ, ὁ χιλιετὴς οὗτος πλάτανος, ἱστάμενος ὄρθιος ἐννέα ὅλους αἰῶνας, βλέπει περὶ αὐτὸν καταπίπτοντα, ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ ἔτη μετὰ τῶν φύλλων 'του, καὶ ἐν ᾧ ὁ Χαμζὶν διεσκόρπισε πρὸ πολλοῦ μετὰ τῶν ἄμμων τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν κόνιν αὐτὴν τῶν ὀστέων τῶν Σταυροφόρων, οὗτος διαιωνίζει τὸ ὄνομα τοῦ Γοδεφρουὰ, ἀνηβῶν ῥωμαλεώτερος καὶ παχύτερος ἑαυτοῦ κατ' ἔτος, καὶ φροντίζων τόσον ὀλίγον διὰ τὸ περὶ τὸν εἰς σχῆμα σπηλαίου χαίνοντα κορμὸν αὐτοῦ ἀναπτόμενον ὑπὸ τῶν ποιμένων πῦρ, ὅσον καὶ περὶ τῶν πλανωμένων ἐπὶ τοῦ τυλώδους αὐτοῦ δέρματος μυρμήκων. Ὑπὸ τὴν σκιὰν δὲ αὐτοῦ συνέρχονται, τὸ ἔαρ μάλιστα, ὅλων τῶν θρησκειῶν οἱ φιλοθεάμονες. Ἐκεῖ ὁ ἀγέρωχος Μουσουλμάνος χαλᾷ, κατὰ μίμησιν τῆς προσμειδιώσης φύσεως, τὸ σύνοφρυ τοῦ μετώπου 'του, καὶ προσμειδιᾷ καὶ αὐτὸς φαιδρὸς τὸν ζωηρὸν Εὐρωπαῖον, ὅςτις προσπαθεῖ διὰ τῆς διόπτρας 'του 'να εἰσδύσῃ ὄπισθεν τοῦ βυσσίνου παραπετάσματος, ὅπερ ἡ Ἀσιατικὴ τῶν Χαρεμίων ἀστυνομία ἀντιτάττει εἰς τὴν ἀδιάκριτον περιέργειάν 'του· ἐκεῖ ἡ ἐπίπλαστος Φραγκικὴ ἁβρότης συνωθεῖται πρὸς τὸν Τουρκικὸν τῦφον, τὸ σκιάδιον πρὸς τὸ φέσιον, ὁ διαφανὴς πέπλος πρὸς τὸ διαφανέστερον αὐτοῦ γιασμάκιον, ἡ βαρύτιμος μακρὰ πίπα πρὸς τὸ αὐτοσχέδιον τσηγάρον. Ἀλλ' ἡ φύσις, μία πρὸς πάντας, οὐδένα ποτὲ

ἢ ἦσάν ποτε τοσαῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀσιανῶν, οἵτινες καὶ τὰ τῆς Περσεπόλεως ἐρείπια ὀνομάζουσι, κατὰ μεγαληγορίαν, Τζὴλ-μηνὰρ (τεσσαράκοντα κίονας), καὶ πᾶν ἁπλῶς πολυκάνδηλον Τσεχχὶλ-τσηράγ (τεσσαράκοντα λαμπάδας), κἂν ἤθελεν ἔχει μόνον τέσσαρας τοιαύτας.

ἀποκλείει τῆς ἀπολαύσεως τῶν νεαρῶν αἰωνίως αὐτῆς θελγήτρων. Εὐτυχὴς, ὅς τις, ἐν ταῖς τοιαύταις στιγμαῖς, 'δὲν ἀναπολεῖ ὄνομα προσφιλὲς, τοῦ ὁποίου 'τὸν χωρίζει ἀπέραντος ἔκτασις, ἢ ὁ τάφος ('αλήμων ὦ!). 'Ανεῖτο δὲ τὸ πάλαι εἰς παράδεισον (parc) διὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν θήραν, καὶ εἶχεν ἐπὶ Γυλλίου καὶ κιόσκιον διὰ τὸν Σουλτάνον, περὶ δὲ τὸ πάντη ἀνακεχωρηκὸς αὐτῆς μέρος ἦσαν καὶ κῆποι βασιλικοὶ ποτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Βαθέος 'Ρύακος.

'Εν τῇ ὡραιοτάτῃ ταύτῃ πεδιάδι συνῆλθον τῇ 14 Μαΐου τοῦ 1807 τὰ γιαμάκια (οἱ δόκιμοι) τῶν χανονοστοιχιῶν (τάμπια) τῶν πλησίον φρουρίων, καὶ ἀφ' οὗ ἐξελέξαντο ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν περίφημον Καμπακτσόγλουν, καὶ κατεκρεούργησαν τὸν πρὸ μικροῦ ἀποδάντα εἰς τὰ χανοστάσιά 'των καὶ δοκιμάσαντα 'να ἐνδύσῃ αὐτοὺς τὴν νέαν στολὴν τοῦ Νιζὰμ-τζεδὴδ, τὸν πρώην 'Ρεϊζ-ἐφέντην, τότε δὲ Κχαμπὰν-ναχχίπην, Μαχμοὺδ-ἐφέντην μετὰ τοῦ γραμματέως 'του, καὶ ὡρκίσθησαν, ὑπερπηδήσαντες, κατὰ γῆς ἐμπηγμένα, τὰ σπαθία 'των (εἶδος ὁρκωμοσίας), 'να μὴ ἐνοχλήσωσιν ἄλλον παρὰ τοὺς ἐνόχους μόνους, ἐκίνησαν ἀπ' ἐδῶ τὴν τρίτην ἡμέραν (Μαΐου 17), τὸν ἀριθμὸν περὶ τοὺς 600, καὶ, καταντήσαντες εἰς τὸν 'Τὸπ-χανὲν, ἤδη περὶ τοὺς 5000, κατώρθωσαν τὴν στάσιν ἐκείνην, ὀργανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου (καϊμεκὰμ) Μουστᾶ-πασσᾶ, ὑπενεργοῦντος καὶ τοῦ ὑπούλου Σέϊχ-οὺλ-ἰσλάμη, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἔξωσις τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ καὶ ἡ ἀνάβασις εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ 'του Σουλτὰν-Μουσταφᾶ (1).

'Αλλὰ πρὶν ἔμβωμεν εἰς τὸ χωρίον Μπουγιοὺχ-δερὲν, προχωρήσωμεν ἀναβαίνοντες τὴν κοιλάδα, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὰ ποθεινὰ τὴν ἄνοιξιν χωρία Μπαγτσὲ-κιοῒ, Βελιγράδι, Πύργον κτλπ., καὶ πρὸ πάντων τὰ, πολλοῦ λόγου ἄξια, ὑδραγωγεῖα τῆς πρωτευούσης, ἢ

Τὰ Μπένδια.

Εἴπομεν ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐστερημένη ἐπιτοπίως ἀναβρυόντων ὑδάτων, ᾐσθάνθη, ἀπ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς πρώτης τῶν αὐτῆς θεμελίων καταβολῆς, τὴν ἀνάγκην τῆς διοχετεύσεως τῶν εἰς τὰς πέριξ αὐτῆς κοιλάδας συλλειβομένων ὑδάτων. Ὅθεν ἅπαντες οἱ κατὰ καιροὺς αὐτοκράτορες αὐτῆς ἐφιλοτιμήθησαν περὶ τὴν κατασκευὴν ἢ ἐπισκευὴν τῶν, θαυμαζομένων ἔτι καὶ νῦν, Ὑδραγωγείων καὶ κινστερνῶν ἐκείνων. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν διεκρίθησαν ὁ Οὐάλης, ὁ Ἰουστινιανὸς, ὁ Κοπρώνυμος καὶ Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος. Τὴν ἀνάγκην ταύτην ᾐσθάνθησαν ἔτι μᾶλλον οἱ Αὐτοκράτορες τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ὕδωρ εἶνε οὐχὶ μόνον

(1) Ἴδε σελ. 385 τοῦ Α' Μέρους.

φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶς ἀναπόφευκτον διὰ τὸν σωματικὸν ἁγνισμὸν, ὅς τις μετὰ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ σώματος συνεπάγεται κατ' αὐτοὺς καὶ τὸν τῆς ψυχῆς. Ὅθεν, κατὰ τὸ Κοὺρ-ἂν, »ἡ μᾶλλον εὐπρόσδεκτος τῷ » Θεῷ ἀγαθοεργία εἶνε ἡ τῆς ὑδραγωγείας (1)«. Ἐπομένως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἰδίως δὲ ὁ μεγαλουργὸς Σουλεϊμὰν, Ἀχμὲδ ὁ Γ', Μαχμοὺδ ὁ Α', καὶ ἄλλοι, κατὰ μίμησιν τῶν χριστιανῶν αὐτῶν προκατόχων, καὶ νέους ὑδραγωγοὺς κατεσκεύασαν, καὶ τοὺς ὑπάρχοντας ἀνενέωσαν. Τὸ δὲ σύστημα τῶν Τουρκικῶν Μπενδίων (νεροδεμάτων, ἀπὸ τοῦ Γερμανοπερσικοῦ binde) καθὼς καὶ τῶν Σοὺ-τεραζὺ (νεροζυγίων), προσδιωρισμένων, τῶν μὲν πρὸς συναγωγὴν καὶ ταμίευσιν τοῦ ὕδατος, τῶν δὲ πρὸς ἐξίσωσιν

(1) Οἱ Τοῦρκοι, καθὼς ἅπαντες οἱ Ἀσιανοὶ, ἐρασταὶ, κατ' ἐξαίρεσιν, τῶν χρηστῶν ὑδάτων, καὶ ἐπομένως ἱκανώτεροι, διά τε τοῦτο καὶ διὰ τὴν τοῦ οἴνου δὲ οὐχ ἧττον ἀποχὴν, 'να 'τὰ ἐκτιμήσωσι πολὺ μᾶλλον τῶν Εὐρωπαίων, ἐπισκέπτονται, περιπάτου χάριν, τὰ περιφημότερα ὕδατα, ἅπερ ἀποκαλοῦσι Πηγὰς τοῦ Παραδείσου, καθὼς τὰ Ἁγιάσματα οἱ Χριστιανοί. Ὁ δὲ Δερβὶσ-Χαφὶζ, υἱὸς τοῦ ἐλλογίμου Ἀαμπσὺρ-ἐφέντη, διερευνήσας μόνος τὴν ποιότητα τῶν ὑδάτων δεκαεπτὰ πηγῶν τῶν πέριξ τῆς ΚΠ διὰ τοῦ Τουρκικοῦ ὑαλίνου ὑδρομέτρου, ὅπερ, συγκείμενον ἐξ ὑαλίνου τινὸς σωλῆνος, ἐφηρμοσμένου ἐν στειλεῷ, ἐφ' οὗ σεσημείωνται, ἀπὸ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω, οἱ ἀριθμοὶ 1, 2, 3, κλπ., ὅσῳ πλειότερον βυθίζεται, ἐμβαπτόμενον ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ ὕδωρ, τόσῳ ἐλαφρότερον ἀποδείκνυσιν αὐτὸ, καὶ τόσῳ ὀλιγωτέρους τοὺς ἀριθμοὺς τῶν βαθμῶν 'του, γράφει περὶ αὐτῶν ἔν τινι πραγματείᾳ, ἐκδοθείσῃ μὲν εἰς 14 φύλλα ἐν ἔτει τοῦ Χιτζρὲ 1212 (1797), νῦν δὲ σπανιωτάτῃ, τὰ ἑξῆς· »Ἅπαν ἀγαθὸν ὕδωρ πρέπει 'να ἔχῃ τὰς ὀκτὼ ταύτας ἰδιότητας: 1, 'να ἀναβρύῃ καὶ διέρχηται διὰ λιθώδους ἐδάφους· 2, 'να πηγάζῃ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω· 3, 'να ἀναβρύῃ ἀθρόον καὶ ταχέως· 4, 'να ῥέῃ δὲ μετὰ τοῦτο ἠρέμα· 5, 'να καθαρεύῃ παντὸς ἑτερογενοῦς μορίου καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· 6, 'να ἦνε ἡδὺ τὴν γεῦσιν· 7, 'να ἦν' ἐκκείμενον πρὸς τὸν ἥλιον· καὶ 8, 'να διευθύνηται ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἢ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Κατὰ τὰς βάσεις δὲ ταύτας βαθμοθετεῖ τὸ ὕδωρ τῶν προειρημένων δεκαεπτὰ πηγῶν, ὧν ὀκτὼ μὲν ἀναβρύουσιν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου πλευρᾶς, ἄλλαι δὲ τόσαι ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ ἡ ἑπτακαιδεκάτη παρὰ τὴν Νικομήδειαν, ὡς ἑξῆς: 1, ἡ τοῦ Τσάμλιτζε, τὸ ἄριστον πάντων, 5 βαθμῶν, ὅσον δηλαδὴ καὶ τὸ ἐλαφρότατον βρόχινον ὕδωρ· 2, τὸ τοῦ Κεστανὲ, 5 ὡσαύτως βαθμῶν, οὐχὶ ὅμως τόσον χωνευτικὸν, ὡς τὸ πρὸ αὐτοῦ· 3, τὸ τοῦ Καΐα-μπουνὰρ, μίαν ὥραν ἀπὸ Σκουτάρεως, 5 βαθμῶν ὡσαύτως· 4, τὸ τοῦ Κασαклὺ, τὸ ἄλλως Κιουτσοὺκ-Τσάμλιτζε, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μπουργκουρλοῦ, 6 βαθμῶν· 6, τὸ τοῦ Σουλτὰν-Τσιφτλιῆ, μίαν ὡσαύτως ὥραν ἀπὸ τοῦ Σκουταρίου, 6 βαθμῶν· 6, τὸ τοῦ Ἐμὶρ-ἀχὸρ-κιοσκιοῦ, ἐν τῷ Κιαγχὰδ-χανὲ, 6 βαθμῶν· 7, τὸ τοῦ Χαλκαλὺ, δηλαδὴ τὸ τοῦ Μπενδίου Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ', 6 βαθμῶν· 8, τὸ τῆς Στένης, ἔν τινι πλησίον αὐτῆς πηγῇ, 6 βαθμῶν· 9, τὸ τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσὶ, 6 βαθμῶν· 10, τὸ τοῦ Δεμιρτζῆ, ἐν αὐτῷ τῷ χωρίῳ Μπουργκουρλοῦ, 6 βαθμῶν· 11, τὸ Γκιουμοὺσ-σουγιοῦ, ἐν τῷ Σουλτανὶ, 6 βαθμῶν· 12, τὸ τῆς πηγῆς τῆς ἀναβρυούσης περὶ τὸ πέρας τοῦ λιβαδίου τοῦ Μπαλτᾶ-λιμενίου, περὶ τὴν λεγομένην αἱματηρὰν λεύκην (Κανλὺ-καβὰκ), καὶ ὀχετευομένης εἰς τὴν ἐν τῷ 'γιαλείῳ τοῦ Ναρκτζῆ-Ἀλῆ κρήνην, 7 βαθμῶν· 13, τὸ τοῦ Τουρουντζλῆ-τσιφτλιῆ, συῤῥέον, καθὰ καὶ τὸ τοῦ Χαλκαλὺ, εἰς τὸ Μπὲνδ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, 7 βαθμῶν· 14, τὸ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν, 7 βαθμῶν· 15, τὸ τοῦ Μπυρυντζυκλῆ-Ἁγίασμα, ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἐϊοὺμπ ἀποβάθρᾳ τοῦ Δεφθερδὰρ, 8 βαθμῶν· 16, τὸ τῆς πηγῆς τῆς ἀναβρυούσης ὄπισθεν τῆς οἰκίας τοῦ Ἀμουτζᾶ-ζαδὲ Χουσεὶν-πασσᾶ, πλησίον τοῦ Ἀναδὸλ-Χισσαρῆ, 9 βαθμῶν.

τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ γηπέδου, καθὼς θέλομεν ἀκολούθως ἰδεῖ, θαυμάζεται καὶ σήμερον ἀκόμην ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, ὁ δὲ κόμης Ἀνδρεώσης πραγματείαν ὁλόκληρον καθιέρωσε πρὸς ὑδρογραφίαν τῆς ΚΠ. Σκοπὸν ἔχοντες ʼνα περιγράψωμεν τὰ ὑπὲρ τὴν κοιλάδα τοῦ Βαθέος Ῥύακος χωρία, ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τῶν προαστείων τῆς ΚΠ, θέλομεν πραγματευθῆ διεξοδικώτερον καὶ περὶ τῶν μετʼ αὐτῶν ἡνωμένων ὑδραγωγείων, ὧν ἄλλως τε ἡ περιγραφὴ καὶ διάγνωσις, συγχεομένων παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν περιηγητῶν, ʼδὲν εἶνε τόσον εὔκολος, καί τοι λίαν εὐάρεστος.

Τὸ πρῶτον καὶ ὡραιότερον τῶν Μπενδίων τούτων, ὅπερ, πολὺ πρὶν ἀκόμη' φθάσῃ τις εἰς αὐτὸ, ἀνερχόμενος διὰ τοῦ Καλοῦ Ἀγροῦ, προσηλόνει διὰ πολὺν χρόνον εἰς ἑαυτὸ καὶ μόνον εὐαρέστως τὴν ὅρασιν, καί τοι περιστοιχούμενον ὑπὸ φύσεως, οὐχ ἧττον μεγαλοπρεποῦς, εἶνε τὸ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ Α', ἁμιλλώμενον φεγγύως πρὸς τὰ τῶν Γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων ὑδρονομικὰ μεγαλουργήματα. Διατέμνον κατὰ κορυφὴν τὴν κοιλάδα, καὶ σκεπασμένον κατὰ μέρος ὑπὸ καταπρασίνων κισσοῦ ταπήτων, οἵτινες, διδόντες μορφὴν ἀρχαιότητος εἰς τὸ κτίριον, προσθέτουσι συγχρόνως καὶ νέα θέλγητρα εἰς τὸ ἠρεμαῖον τῆς πέριξ τοποθεσίας, φαίνεται ὡς γέφυρα τολμηρὰ, ζευγνύουσα τὰς ὄχθας ποταμοῦ λάβρου, ἢ πόρπη ἀδαμαντίνη, συγκρατοῦσα τὸν πράσινον μανδύαν τῶν πέριξ ἀλσῶν καὶ λόφων. Εἶνε ὅμως μακρόθεν μόνον ἀξιοθέατος· διότι ἐκ τοῦ πλησίον, διὰ τὸν ὄγκον τοῦ κτιρίου, ἡ ἐντύπωσις ἀφανίζεται. Ἀλλʼ ἡ ἀπʼ αὐτοῦ θέα πρὸς τὴν κοιλάδα, καὶ μάλιστα κάτωθεν ἀμέσως τῆς μεγάλης αὐτοῦ καμάρας, διʼ ἧς ἡ ὁδὸς φέρει ἄνω πρὸς τὸ Μπαγτσὲ-κιοὺ, εἶνε ζωγραφική· διότι ἐντεῦθεν βλέπει τις, κατὰ μῆκος μὲν, τὴν ὡραίαν κοιλάδα τοῦ Βαθέος Ῥύακος καθʼ ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, ἐν ἀπόπτῳ δὲ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου καὶ τὸν Μέλανα Πόντον, ναυστολοῦντας τὰς σημαίας ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ βωδάμαξα χρυσοκόλλητα, ἐστεγασμένα διʼ ἁλουργίδων, ἀφʼ ὧν προκύπτουσι μειδιῶσαι θελκτικαὶ κεφαλαὶ, διαλάμπουσαι μεταξὺ λευκοτάτων πέπλων. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Α' Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τῷ 1753 ἢ 1749 (1), καὶ ἐπειδὴ ἀνεκαινίσθη τῷ 1789 ὑπὸ τοῦ Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὴδ, καλεῖται καὶ Γενὶ-μπένδ. Σύγκειται δὲ ἐκ δύο προχωμάτων, ὧν τὸ μὲν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, τὸ δὲ τῆς μητρός του (Βαλιδὲ), κτισθὲν 18 ἔτη πρότερον. Τὴν δὲ πρώτην τοῦ ὕδατος ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μπεσὶκ-δὰς ἐκροὴν, καθʼ ἣν ἀνάβρυσαν πρώτην φορὰν τὸ ὕδωρ, ἤντλησεν ἐν χρυσῷ ποτηρίῳ, παρόντος τοῦ αὐτοκράτορος, πρώτη ἡ βασιλεομήτωρ, περιέγραψε πομπικῶς ὁ Ἱστορικὸς Σουμπχῆ, καθὼς καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ γενομένην τελε-

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει τῷ 1732.

τὴν, καθ' ἣν πολλοὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους ἐξητήσαντο, ὡς χάριν ἰδιαιτέραν, 'να διοχετεύσωσιν αὐτὸ ἰδίαις δαπάναις εἰς τὰς κρήνας τῶν διαφόρων συνοικιῶν τῶν τεσσάρων προαστείων, Κασὴμ-πασσᾶ, Ταταβούλων, Τὸπ-χανὲ καὶ Μπεσὶκδασίου, ἀριθμουμένας ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα.

Παρέχει δὲ εἶνε ὁ ὀχετὸς ἢ ὑδραγωγὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅς τις, λαμβάνων τὸ ὕδωρ ἀφ' ἑτέρας δεξαμενῆς (χαβοὺζ), κεκρυμμένης μεταξὺ ὡραιοτάτου καστανεῶνος, οὗτινος τὸ μαγευτικὸν κάλλος, καθὼς καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἀγουσῶν ὁδῶν, ἀφίνομεν 'να ἐκτιμήσῃ μόνος ὁ θεατὴς, ἵνα μὴ ἐλαττώσωμεν τὸ αἴσθημά 'του δι' ἀσθενῶν ἐκφράσεων, μετοχετεύει αὐτὸ εἰς τὸν ἀγωγὸν τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ ὁποίου φαίνεται, διὰ τὸν περικαλύπτοντα αὐτὸν κισσὸν καὶ τὴν ἀγριάμπελον, ἀρχαιότερος. Τὰ ὕδατα τῆς δεξαμενῆς ταύτης, καθὼς καὶ μιᾶς ἄλλης, συγκρατούσης διὰ προχώματος τὰ ὕδατα τῆς πλησίον χαράδρας, διευθύνονται ὡς προείπομεν, μέρος μὲν πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον καὶ τὸν Γαλατᾶν, μέρος δὲ πρὸς τὸν Δολμᾶ-μπαγτσὲν καὶ τὸ Μπεσὶκ-δὰς, καὶ, ἀκολουθῶν τις τὰ ὑπερανέχοντα, παντοῦ ὅπου ὑπάρχουσι χαμηλώματα καὶ βάλτοι, νεροζύγια (1), δύναται 'να φθάσῃ μέχρι τοῦ Ταξιμίου (2). Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑδραγωγοῦ αὐτοῦ ᾠκοδόμηται, ἀναμέσον δύω βαθυσκίων κοκκωναρέων, κιόσκιον μεθ' ἑνὸς μαρμαρίνου Μιχράμπ διὰ τοὺς προσευχομένους εὐλαβεῖς Μουσουλμάνους καὶ μιᾶς δεξαμενῆς. Ὁ δὲ κρότος τῶν ὑδάτων εἶνε τηλικοῦτος, ὥστε ἡ φωνὴ τοῦ λαλοῦντος 'δὲν ἀκούεται.

Ὀλίγα βήματα δὲ ἐπέκεινα τοῦ ὑδραγωγοῦ εἶνε τὸ Μπαγτσὲ-κιοῦ, χωρίον ἐπέχον τὴν κορυφὴν τῆς ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένης κοιλάδος, ἣν σχηματίζει ἡ τῶν λόφων σειρὰ, πρὸς οὓς φέρει στενουμένη ἡ μακρὰ τοῦ Μπουγιοὺκ-δερὲ κοιλὰς, μετὰ μιᾶς ὥρας δρόμον ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ θέσις τοῦ χωριδίου τούτου, κειμένου ἐν μέσῳ πεδιάδος εὐφορωτάτης, εἶνε γραφικωτάτη· διότι ἐπὶ μὲν τῶν προθύρων αὐτοῦ συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλας, εὐαρέστως διεσπαρμέναι, πλάτανοι καὶ κυπάρισσοι· ἀναμέσον δὲ τοῦ χωρίου αἱ πυκνόφυλλοι πτελέαι σκιάζουσιν ἀμφιλαφῶς τὰς οἰκίας καὶ τὰς ὁδούς. Ἡ δευτέρα δὲ κοιλὰς αὕτη, χωριζομένη τῶν κοιλάδων τοῦ Μπουγιοὺκ-δερὲ καὶ Βελιγραδίου, καθὼς καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀντιθέτου, τοῦ Ζεκὲ-δερὲ, ἐκβάλλει παρὰ τὸ χωρίον Τζὲν-δερὲ εἰς τὸ κοίλωμα τὸ διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ Βαρβύσου.

---

(1) Τουρκιστὶ Σοὺ-τεραζύ. Οἱ Βυζαντινοὶ 'τὰ ὠνόμαζον Καστέλλους. Χρησιμεύουσι δὲ, ἢ ἵν' αὐξήσωσι διὰ τῆς ὑψώσεως, κατὰ τοὺς τῆς ὑδραυλικῆς κανόνας, τὴν δύναμιν, καὶ ἑπομένως τὴν πρὸς τὰ ἄνω φορὰν τοῦ ὕδατος, ἢ ἵνα 'τὸ ἀερίσωσι. Τέσσαρα μὲν τοιαῦτα Νεροζύγια ὑψοῦνται, ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐπὶ τῶν γεωλόφων τοῦ Λεβὲντ-τσιφτλιῆ, περὶ τὰ μέσα τῆς ἀπὸ τοῦ Πέραν πρὸς τὸν Μπουγιοὺκ-δερὲν ὁδοῦ, δύο δὲ πλησίον τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου περὶ τὸ στόμιον στενῆς τινος διασφάγος (κλεισούρας). (2) Ἴδε σελ. 73.

Τρία τέταρτα, ἢ μίαν ὥραν, μεσογειότερον τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ, δι' ὁδοῦ ποικιλοτρόπως χαριεστάτης, ἀπέχει τὸ Βελιγράδιον (1), τοῦ ὁποίου ἡ θέσις, κειμένου ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος, μεταξὺ δύω λόφων καὶ δύο Μπένδ, ὑπερβαίνει τὴν τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ· διότι, ὅπου κἂν στρέψῃ τις τοὺς ὀφθαλμούς 'του, ἀπαντᾷ συνηρεφῆ καὶ κατάσκια βουνὰ, ἢ δάση ἀλληλουχούμενα, καὶ πέριξ ἑαυτοῦ πεδιάδα, ἔχουσαν κατὰ διαστήματα ἄλση πλατάνων καὶ καρυῶν, προσκαλοῦντα ὑπὸ τὴν δροσώδη αὐτῶν σκιὰν τὸν ὁδίτην, κἂν σπεύδῃ. Ῥύαξ δέ τις ἢ μικρὸς ποταμὸς, ὁ τῶν Βυζαντινῶν Ὑδράλης (2), παραῤῥέων τὰς ὑπωρείας, ἀφανίζεται ἐντὸς δάσους, ὅπου τὸ ὕδωρ αὐτοῦ συναζόμενον ἐντὸς λαμπροτάτης δεξαμενῆς, διοχετεύεται εἰς ΚΠ διὰ τοῦ ἀγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, ἀφ' οὗ μέρος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ διέλθῃ καὶ τὰς τέσσαρας τοῦ Βελιγραδίου δεξαμενὰς (ὧν ἡ μεγαλητέρα, ὅλη μαρμάρινος, καλουμένη Μπὰς-χαβοὺζ, εἶνε ἡ μᾶλλον ἀξιοθέατος), κειμένας ἐν τῇ φάραγγι ἢ κοιλάδι ταύτῃ, ἐχούσῃ πέντ' ἓξ ὡρῶν περιφέρειαν, καὶ καλουμένῃ ὑπὸ τῶν Τούρχων Ἐγβαδεδδὶν, παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντινοῖς Πέτρα. Μία τῶν δεξαμενῶν τούτων ὀνομάζεται, διὰ τὸ συνηρεφὲς καὶ κατάπυκνον τῆς ὑπὲρ αὐτὴν δρυὸς, Καρανλὺ-χαβούζ.

Τὸ ἔαρ εἶνε συνήθως ἡ καταλληλοτέρα διὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ διαμονὴν ἐποχή· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἰδίως, οἵτινες ὀνομάζουσιν αὐτὸ Δέφι-γκὰμ (Παυσίλυπον, Sans soucy), σπεύδουσιν, ὅσον δυνηθῶσιν ἐνωρίτερα, 'να 'τὸ ἀπολαύσωσι· διότι τὸ θέρος, ἐξαντλουμένων ἤδη τῶν ὑδάτων, αἱ ἀπὸ τῆς ἰλύος ἀναθυμιάσεις καθιστῶσι τὴν ἐν αὐτῷ διατριβὴν νοσερὰν, καὶ τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς κινδυνώδεις. Οἱ δὲ Ἄγγλοι ἐπισκέπτονται τὸ Βελγρὰδ καὶ μετ' ἄλλου τινὸς πατριωτικοῦ αἰσθήματος, ἀναζητοῦντες ἐν αὐτῷ μετὰ πόθου τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ πρὸ 140 ἐτῶν ἡ διάσημος Μαρία Montaguë, σύζυγος τοῦ τότε πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ἐν ΚΠ, Ἐδουάρδου Wortley Montaguë, ἥτις ἀπεθανάτισε τὴν ὡραίαν πηγὴν καὶ τὸ Λειβάδιον (boulingrin), τὸν ὡραιότερον τοῦ χωρίου περίπατον, διὰ τῶν ἐπιστολῶν 'της, ἐδοκίμασεν εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα τὸν διὰ τῆς φυσικῆς εὐλογίας ἐμβολιασμὸν, ὃν εἰσήγαγε μετὰ τοῦτο εἰς τὴν πατρίδα 'της, κἀκεῖθεν εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τοῦ Βελιγρὰδ μπενδίων, ὧν τὸ πρὸς βοῤῥᾶν τοῦ χωρίου καλεῖται κατ' ἐξοχὴν Μέγα, τὰ μὲν δύο εἶνε μεγαλήτερα, τὰ δὲ ἄλλα δύο, τὰ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν αὐτοῦ, μικρότερα, ἐξ ὧν τὸ ἐκ δεξιῶν κείμενον ὀνομάζεται τοῦ Πασσᾶ-δερέ. Τὸ ὕδωρ τῶν τεσσάρων τούτων

(1) Περὶ τῆς ἐπωνυμίας καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Βελιγραδίου ἴδε σελ. 332 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἴδε σελ. 115 καὶ 557 τοῦ Α' Μέρους.

μπενδίων συνοχετεύεται εἰς τὴν μεγάλην δεξαμενὴν (Μπάσ-χαβούζ) τοῦ Πύργου, κτίσμα τοῦ αὐτοῦ Κομνηνοῦ, ὅς τις ᾠκοδομήσατο καὶ τὸν πύργον, ἀφ' οὗ παρωνόμασται τὸ χωρίον, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, φέρουσαν δὲ σήμερον τὸ ὄνομα Σουλτὰν-Ὀσμὰν τοῦ Β'. Πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ Βελιγρὰδ καὶ πρὸς ἄρκτον τοῦ μπενδίου Πασσᾶ-δερὲ, ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἐγβαδεδδὶν κοιλάδι, εἶνε τὸ μπένδι τοῦ Ἀϊβὰδ, τὸ νεώτατον ὅλων, ὡς κτισθὲν ἐπὶ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ' τῷ 1766, ἵν' ἀποταμιεύῃ ἀφθονωτέραν τροφὴν τῇ μεγάλῃ δεξαμενῇ, πρὸς τὴν ὁποίαν μετοχετεύεται τὸ ὕδωρ αὐτοῦ διὰ τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Πύργου δύω ὑδραγωγῶν. Τὸ δὲ διὰ τῶν μπενδίων τοῦ Βελιγραδίου καὶ Ἀϊβὰδ συῤῥέον ἐν τῇ μεγάλῃ δεξαμενῇ ὕδωρ, λαμβάνει ἀπ' αὐτῆς τὸν περαιτέρω δρόμον αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν, ἀφ' οὗ ὑπερβῇ πρῶτον δύω κοιλάδας, τὴν μὲν διὰ τοῦ μεγάλου ὑδραγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν δὲ, οὐ μακρὰν αὐτοῦ, δι' ἑτέρου μικροτέρου.

Ἓξ περίπου μίλια μακρὰν τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ φαίνονται τέσσαρες ἄλλοι ὑδραγωγοὶ, ἔχοντες ἀνὰ μίαν ἢ δύω ἢ τρεῖς σειρὰς καμαρῶν, καὶ μετοχετεύοντες τὰ ὕδατα τῶν ἐν μέσῳ τοῦ δάσους τοῦ Βελιγραδίου μπενδίων. Ὁ πρῶτος αὐτῶν, ὅς τις καλεῖται κατ' ἐξοχὴν Μακρὸς, ὑφίσταται ἀπὸ Μεχμὲδ ἤδη τοῦ Β', ὁ δεύτερος ἀπὸ Μουσταφᾶ τοῦ Γ', τὸν δὲ τρίτον ἔκτισε μὲν Ἀχμὲδ ὁ Γ', ἐπεσκεύασε δὲ Μαχμοὺδ ὁ Α'. Οἱ δύω αὐτῶν ὑποτίθενται, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς, ἀρχαιότεροι τῶν ἐπὶ Σουλτάνων· τοῦ δὲ τρίτου, τοῦ πλησίον τοῦ χωρίου Πύργου, φημίζουσι μὲν κοινῶς κτίτορα τὸν Ἰουστινιανὸν, ἐπειδὴ ὅμως οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ Προκόπιος, ὅς τις καὶ βίβλον συνέταξε περὶ τῶν κτισμάτων τοῦ μονάρχου τούτου, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν (1), ἡ κτίσις αὐτοῦ ἀποδίδεται πιθανώτερον Ἀνδρονίκῳ τῷ τυράννῳ. Ὑπερβαίνει δὲ ἀναντιῤῥήτως ὅλους τοὺς ἄλλους διὰ τὸ τολμηρὸν καὶ ἐνταυτῷ κομψὸν τῆς κατασκευῆς του, καὶ εἶνε τὸ ἀξιολογώτερον τῶν διασωθέντων ἄχρις ἡμῶν ἐκ τῶν τοῦ Μεσαίωνος κτιρίων, εἰ καὶ ὁ δύσκολος De Tott καχίζει τὸ ψευδὲς (λέγει) καὶ ἄχαρι τῆς οἰκοδομῆς του. Εἶνε δὲ διώροφος, ἔχων διῃρημένον ἑκάτερον τῶν ὀρόφων αὐτοῦ διὰ τεσσάρων καμαρῶν (τόξων), χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ πινσῶν, ἐχόντων 64 ποδῶν πλάτος· ὁ δὲ ἀνώτερος αὐτοῦ ὄροφος ἔχει εἰς ἑκατέρας αὐτοῦ τὰς ἄκρας, παρὰ τὰ τέσσαρα ταῦτα τόξα, ἄλλας ὀκτὼ καμάρας, ἀνὰ τέσσαρας ἑκατέρωθεν, 12 ποδῶν πλάτους. Καθ' ὅλον δ' αὐτοῦ τὸ μῆκος, μετρούμενον εἰς 160 Γαλλικὰς ὀργυιὰς

---

(1) Ὁ Προκόπιος μάλιστα, ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγει ῥητῶς ἐν τῇ Μυστικῇ αὐτοῦ (ἐννοεῖται) Ἱστορίᾳ, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, »τὸν τῆς πόλεως ὀχετὸν διεῤῥωγότα ὁρῶντες» .... ὑπερεώρων«.

(toises), διατείνει τὴν ἀνωτέραν ὀροφὴν διάδρομος, εἰς ὃν κατέρχεταί τις διὰ δύω καθόδων, ἑκατέρας ἀνὰ 15 βαθμίδας, φωτιζόμενος ὑπὸ θυρίδων, αἵτινες, παρεκτὸς τούτου, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ κτιρίου ὀλιγοστεύουσι καὶ εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ δίδουσιν ἔμφασίν τινα ἐλαφρότητος. Τὸ δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶνε, κατ' εἰκασίαν, 140 ποδῶν. Μετοχετεύει δὲ τὰ ὕδατα τῆς τοῦ Βελιγραδίου κοιλάδος εἰς τὴν ἑτέραν, ἐρημαίαν, ἀγρίαν καί, μέχρι τοῦ, καλῶς τοποθετημένου καὶ ὑπὸ χριστιανῶν συνῳκισμένου, χωρίου Τζεμπετζῆ, ἐπικίνδυνον κοιλάδα, τὴν τοῦ Κυδάρεως, ὅς τις διαβρέχει αὐτοῦ τὴν βάσιν. Τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῦ, προσλαβὸν καὶ τὰ ὕδατα τῆς κοιλάδος ταύτης, καταλήγει εἰς τὸ παρὰ τὸ Ἐγρὺ-καπὺ ὑδρονομεῖον.

Ἀναβαίνων δέ τις ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ὑπὲρ τὸν δεύτερον τῶν ὑδραγωγῶν τούτων, διακρίνει, ἓν καὶ ἥμισυ μίλιον μακράν, τὴν κοιλάδα τοῦ Πύργου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ Βελιγραδίου ὑψοῦται μικρά τις περίῤῥυτος καμάρα, καλουμένη Δεβετζῆ-μποστάν. Ἐὰν δὲ θελήσῃ 'να ἐπιστρέψῃ ἀπὸ Βελιγραδίου εἰς Μπουγιοὺκ-δερὲν διὰ τοῦ Δομοὺζ-δερέ, ἀπαντᾷ, καθ' ὁδὸν ἓν ἄλλο μπένδι κατάσκιον, ὅπερ οὐδὲν ἕτερον ἔχει παρὰ τὰ λοιπὰ ἰδιαιτέρας περιεργείας ἄξιον, παρεκτὸς τῆς θέσεως, τὴν ὡραιότητα τῆς ὁποίας ἐπαυξάνει ἡ ὑπὸ τοῦ προχώματος τούτου σχηματιζομένη ἐν τοῖς ἐρημικοῖς τόποις τούτοις λίμνη. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ὄρους, ὅπου παύει τὸ δάσος, περιλαμβάνει διὰ μιᾶς ἡ ὅρασις τὸν ἀχανῆ ὁρίζοντα τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τὰς εἰς τοῦτον τελευτώσας κοιλάδας· ὁ δὲ δρόμος, μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ὁδοιπορίαν, φέρει ἀνεπαισθήτως εἰς τὸ χωρίον. Πλησίον δὲ τοῦ Βελιγραδίου συνῴκισται τὸ χωρίον Κιομουρλοῦ, ὅπερ ἐστιγμάτισε διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν ὁδῶν 'του ὁ ποιήσας τὴν Βοσπορομαχίαν.

Καὶ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ χωρίον Μπουργκὰζ (Πύργον), διασῶζον τὸ ὄνομα τοῦ πύργου, ὃν ᾠκοδομήσατο ἐνταῦθα, πρὸς θερινὸν αὐτοῦ ἐνδιαίτημα, Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνός, ὁ στιγματισθεὶς ἰδίως ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας διὰ τοῦ ἐπιθέτου Τύραννος, ὅς τις, ἀνακαινίσας μεγίσταις δαπάναις τὸν παλαιὸν ἀγωγὸν τοῦ Οὐάλεντος, μετωχέτευσεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ποταμὸν Ὑδράλην, κατασκευάσας περὶ τὰς πρώτας αὐτοῦ πηγάς, τέσσαρας λεύγας περίπου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου δυτικῆς παραλίας, τὰς θαυμαζομένας καὶ σήμερον ἀκόμη' δεξαμενάς, ἀφ' ὧν λαμβάνει τὸ ὕδωρ ὁ ἀγωγὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον μὴ φθάσας 'να συντελέσῃ μέχρι μέσης τῆς ἀγορᾶς, ἐξωσθεὶς καὶ θανατωθεὶς οἰκτρῶς τῷ 1185 (1), ἀφῆκεν ἡμιτελῆ μέχρι τῶν Βλαχερνῶν καὶ μικρὸν ἔτι ἐνδοτέρω

(1) Ἴδε σελ. 249 τοῦ Α' Μέρους.

τῆς πόλεως. Οἱ δὲ μετ' ἐκεῖνον ἄρξαντες, οὐ μόνον δὲν ἐφρόντισαν νὰ συντελέσωσι τὸ κοινωφελὲς τοῦτο ἔργον, ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἐκρήμνισε προσέτι καὶ τὸν πύργον καὶ τὰ οἰκήματα τοῦ Ἀνδρονίκου, «φθονῶν ὥσπερ αὐτῷ τῆς καλλίστης ταυτησὶ πράξεως», λέγει ὁ Χωνειάτης. Τὰς δεξαμενὰς ταύτας ἐπεσκεύασε τῷ 1621 ὁ νεώτατος Σουλτὰν-Ὀσμὰν ὁ Β', υἱὸς Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Α'. Παρετηρήθη δὲ ὅτι καὶ ὁ κτίστης καὶ ὁ ἐπισκευαστὴς αὐτῶν, γενόμενοι θῦμα ἐπαναστάσεων, ἔσχον τὸ αὐτὸ τραγικὸν τέλος (1).

Ἡ κοιλὰς τοῦ Πύργου ἁμιλλᾶται, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ χλοερὸν τῶν δασῶν της, πρὸς τὰς γειτνιαζούσας αὐτῇ κοιλάδας. Διαῤῥέει δὲ ταύτην μέσην, ὑπὸ τὴν σκιὰν αἰγείρων καὶ ἰτεῶν, ὁ Βορβύσης, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς τῶν κλιτύων αὐτῆς ἐκτείνονται ἀτάκτως τὰ οἰκήματα τοῦ χωρίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας δάσος ἀγριωπὸν, καὶ εἰς τὰς ἄκρας δύο ὑδραγωγεῖα· ἐπέκεινα δὲ αὐτῶν, ἐπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἀκρολοφίας, κεῖται Τουρκικόν τι χωρίον, καλούμενον, ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν τοῦ Γυλλίου χρόνων, Πετεινοχώριον, εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ ὁποίου ἀπέρχονται πεζῇ αἱ κυρίαι τοῦ Πύργου, καὶ διημερεύουσιν ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν κατοίκων τῆς Τουρκίας.

Ἀλλ' ἡ τοῦ θεατοῦ προσοχὴ προσηλοῦται κυρίως εἰς τρεῖς ὑδραγωγοὺς, ὧν μεγαλοπρεπέστερος ὁ πρὸς ἄρκτον, διερχόμενος τὴν κοιλάδα ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου, καὶ στηριζόμενος ἐπὶ δύω ἀλλεπαλλήλων σειρῶν καμαρῶν, ἀριθμουμένων ἑκατέρας εἰς πεντήκοντα, καὶ ἀπεχουσῶν δεκαπέντε πόδας ἀλλήλων, ὥστε, ἐπειδὴ δεκαπέντε ἄλλους πόδας ἐπέχουσιν οἱ μεταξὺ ἑκάστης καμάρας πεσσοὶ, τὸ μὲν σύνολον τοῦ κτιρίου μῆκος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δύω προσκτισμάτων, δι' ὧν συνέχεται μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ λόφων, λογίζεται εἰς 270 Γαλλικὰς ὀργυιὰς (toises), τὸ δὲ ὕψος εἰς 80 πόδας. Κατὰ δὲ τὴν στερεότητα καὶ κομψότητα ἐλαττοῦται τοῦ Ἰουστινιανείου, καὶ τοι συνηρμοσμένος ἐκ τετραγώνων κάλλιστα συνδεδομημένων λίθων· δύναται δέ τις διελθεῖν ἔφιππος 120 ὀργυιὰς διὰ τοῦ ὅλου αὐτοῦ μήκους. Τοῦ ὡραίου τούτου κτιρίου, ὅπερ μετοχετεύει τὰ πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν κλίτος ὕδατα εἰς τὴν ἑτέραν τῆς κοιλάδος κλιτὺν, καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ δι' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Οὐάλεντος, ἀνακαινιστὴς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτὰν-Σουλεϊμάν. Ὁ ὑδραγωγὸς τοῦ Μπουργκὰζ, λέγει ὁ Guys (2), ὑπερβαίνει, κατά τε τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὸ ὕψος, καὶ αὐτὸν τὸν τῆς Nîmes, τὸν ὡραιότερον τῶν διασωθέντων. Εἶνε δὲ, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Bourlat de Montredon, παχύτερος πρὸς τὴν βάσιν παρὰ πρὸς τὴν κορυφὴν, διατείνων ἐπὶ 420

(1) Ἰδὲ σελ. 315 τοῦ Α' Μέρους. (2) Lettre XXXVI.

πόδας τερπνοτάτην τινὰ κοιλάδα, διαῤῥεομένην ὑπὸ ῥύακος, καὶ ἑνόνων δύω λόφους ἰσοϋψεῖς ἑαυτῷ, ἔχοντι 107 ποδῶν ὕψος τὸ μέγιστον. Εἶνε δὲ διώροφος, ἑκατέρου τῶν ὀρόφων αὐτοῦ διατεμνομένου ὑπὸ τεσσάρων μεγάλων ἀλλεπαλλήλων τόξων, χωριζομένων ἀλλήλων διὰ πινσῶν, ἐφ' ὧν προσερείδονται ἔξωθεν ἀντηρίδες, ὑψούμεναι κατηφορικῶς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἄχρι τῆς κορυφῆς, καὶ διατεμνομένων κατὰ παντοίους τρόπους, ὥστε ἀποτελεῖν διαφόρους ἄλλας μικροτέρας καμάρας, αἵτινες, καθιστῶσαι τὸ ἔργον καὶ εὐογκώτερον καὶ γλαφυρότερον καὶ ὀλιγοδαπανώτερον, οὐδὲν παραβλάπτουσι καὶ τὴν στερεότητά 'του. Παρεκτὸς δὲ τῶν κενῶν τούτων διαστημάτων, ὑπάρχει περὶ τὴν δευτέραν τῶν καμαρῶν σειρὰν καὶ δίοδος δι' ὅλου τοῦ τῶν πινσῶν μήκους, δι' ἧς δύναταί τις, ἐὰν θέλῃ, 'να διέλθῃ ἔφιππος πέραν-πέραν κατὰ μῆκος ὅλον τὸν ἀγωγόν. 'Επειδὴ ὅμως τὸ σῶμα τοῦ κτιρίου τούτου, ὁποῖον περιεγράφη, 'δὲν ἐπαρκεῖ 'να ἑνόσῃ ἀμφοτέρους τοὺς λόφους ἄχρι τῆς κορυφῆς, παρεξέτειναν αὐτὸν ἄχρις αὐτῆς διὰ συνεχοῦς τοιχοδομίας, διατεμνομένης ὡσαύτως διά τινων καμαρῶν, συμφωνουσῶν, ὅσον οἷόν τε, πρὸς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ κτιρίου, ὥστε διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης ὁ ἀγωγὸς ἔχει μῆκος 120 Γαλλικῶν ὀργυιῶν (toises). 'Εκεῖ δὲ ὅπου ἡ τοιχοδομία αὕτη ἐγγίζει τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἄρχεται ἡ αὖλαξ, ἡ διατρέχουσα ἔσωθεν κατὰ μῆκος τὴν τοῦ ἀγωγοῦ κορυφὴν, καὶ μετοχετεύουσα ὑπόστεγον τὸ ὕδωρ εἰς τὸν ἀπέναντι λόφον· πλάκες δὲ λίθιναι, συνηρμοσμέναι ἐντέχνως, σχηματίζουσιν ἀμφίκυρτον τὴν στέγην αὐτῆς τε τῆς αὔλακος καὶ παντὸς τοῦ κτιρίου, οὗ τινος τὴν κατασκευὴν 'δὲν δύναταί τις ἀρκούντως 'να θαυμάσῃ καὶ ἐπαινέσῃ· διότι ὅλα τὰ κενὰ αὐτοῦ μέρη (κουφώματα), ἐστεγασμένα λαξευτοῖς λίθοις, δίδουσιν εἰς τὸ σύνολον αὐτοῦ ἰδιαιτέραν τινὰ γλαφυρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ προσηλοῦσιν εἰς αὐτὸ εὐαρέστως τὴν ὄψιν τοῦ θεατοῦ «.

Ὁ δὲ δεύτερος ὑδραγωγὸς, ὁ λεγόμενος κοινῶς τοῦ Κωνσταντίνου, ἀποδιδόμενος δὲ ὑπ' ἄλλων εἰς τὸν 'Ανδρόνικον, εἶνε μικρότερος τοῦ πρώτου, καὶ διέρχεται μὲν ἐπίσης τὴν κοιλάδα, κάτωθεν ὅμως τοῦ χωρίου, ὑψούμενος μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τριῶν σειρῶν καμαρῶν (1), ἐχουσῶν τὰς αὐτὰς διαστάσεις ταῖς τοῦ πρώτου, καὶ σχηματίζων, ἐξ αἰτίας παρακειμένης τινὸς ἀποτόμου ὄχθης, γωνίαν. Δέχεται δὲ τὰ ὕδατα τῆς τοῦ Βελιγραδίου κοιλάδος, καθὼς καὶ τὰ τοῦ τρίτου ὑδραγωγοῦ, καὶ διοχετεύει αὐτὰ ὑπογείως εἰς τὸν 'Ιουστινιάνειον, ἀφ' οὗ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν τοῦ Σουλεϊμανείου ἐν δεξαμενῇ τινι, κειμένῃ μεταξὺ τῶν κοιλάδων Πύργου καὶ 'Αλῆ-μπεη-κιοϋοῦ.

(1) Ἡ μὲν ἀνωτάτη σειρὰ ἔχει 33 καμάρας, ἡ δὲ μετ' αὐτὴν 12, καὶ ἡ κατωτάτη ἢ πρόσγειος, 4. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς, 310 ποδῶν, ὡς ἔγγιστα, διατρέχει διάδρομος ἢ αὐλὼν (corridor).

Τὸ δὲ τρίτον ὑδραγωγεῖον ἐλαττοῦται, κατά τε τὸ μῆκος καὶ ὕψος, τῶν ἄλλων δύο. Κεῖται δὲ πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τῆς κοιλάδος μέρος, καὶ, διερχόμενον αὐτὴν, διοχετεύει τὰ ὕδατα αὐτῆς τε ταύτης, καὶ τὰ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ.

Ἐξ ὅλων τούτων τῶν, περιπεπλεγμένων πως, περιγραφῶν ἐξάγεται ἄρα ὅτι τὸ ὅλον σύστημα τῶν τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ καὶ Βελιγραδίου ὑδραγωγείων συνίσταται ἐξ ἑπτὰ Μπενδίων ἢ προχωμάτων (ὧν δύο τὰ τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ, τέσσαρα [δύο μεγάλα καὶ δύο μικρὰ, ὧν ἓν τὸ τοῦ Πασσᾶ-δερὲ] τοῦ Βελιγραδίου, καὶ ἕβδομον τὸ τοῦ Ἀϊβὰδ), καὶ ἄλλων τοσούτων ὑπεργείων ὑδραγωγείων (ὧν δύο μὲν τὰ τοξοειδῆ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βελιγρὰδ εἰς Πύργον ὁδοῦ, δύο, τὰ μεγαλήτερα, ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ μπενδίου τοῦ Ἀϊβὰδ ἐπὶ τὴν μεγάλην τοῦ Πύργου δεξαμενὴν φερούσης ὁδοῦ, δύο τὰ ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς ταύτης μετοχετεύοντα τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ΚΠ, ὧν μεῖζον τὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, παρωνυμούμενον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τοῦ πλησίον χωρίου Τζεμπετζῆ-κιοϊοῦ, καὶ ἕβδομον, τέλος, τὸ τοῦ Μπαγτσὲ-κιοϊοῦ, τὸ νεώτατον ὅλων). Πρότερον ὑπῆρχε καὶ ὄγδοον ἄλλο μπένδ, ὄπισθεν τοῦ χωρίου Τζεμπετζῆ, ὅπερ ὅμως παραμεληθὲν κατηρειπώθη. Ἐκ τῶν ἑπτὰ τούτων μπενδίων, τὰ μὲν πέντε κεῖνται ἐν τῇ κοιλάδι Φατιχγιὲ, πλησίον τοῦ Τζεμπετζῆ-κιοϊοῦ, ἓν πλησίον τοῦ Βελιγρὰδ εἰς τὸ χωρίον Δομοὺζ-δερὲ, καὶ τὸ ἕβδομον παρὰ τὴν διπλῆν δεξαμενὴν (τσιφτὲ-χαβοὺζ) τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμὰν τοῦ Β'.

Ἡ ἐπίῤῥυσις ὅλων τούτων τῶν ὑδρονομικῶν κτιρίων ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς διατηρήσεως τοῦ περὶ αὐτὰ δάσους, τοῦ μόνου ὑφεστῶτος ἐπὶ τῆς Θρακικῆς τοῦ Βοσπόρου πλευρᾶς. Ὅθεν καὶ ὁ καθαρισμὸς αὐτῶν τε καὶ τῆς ὅλης κοιλάδος, καθὼς καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ δάσους, ὅπερ θεωρεῖται διὰ τοῦτο ἱερὸν, καὶ ἀξίνη (δι' ἀδείας τοὐλάχιστον) οὐδέποτε 'τὸ ἐγγίζει, εἶν' ἐπιτετραμμένα τοῖς τῶν χωρίων κατοίκοις, οἷς καὶ προνόμιον ἀτελείας διὰ τοῦτο δεδώρηται, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν ἰδιαιτέρων ὑδρονόμων (σούγιολτζουλέρ). Τὰ δὲ δάση ταῦτα, τὰ σκεπάζοντα τοὺς γηλόφους καὶ μέγα μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ Βελιγρὰδ, καὶ καταγοητεύοντα τοὺς Εὐρωπαίους ἰδίως, ὡς ἀναμιμνήσκοντα εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς πατρίδος 'των δάση, 'δὲν σύγκεινται μόνον ἐκ φηγῶν (δρυῶν), ἀλλ' ἀναμὶξ ἐξ αὐτῶν τε τούτων καὶ τῶν κυρίως δρυῶν, σημυδῶν, σφενδάμνων, πτελεῶν, πλατάνων, πιτύων καὶ αἰγείρων. Καὶ ἤδη ἐπαναλαμβάνομεν τὴν περιγραφὴν τοῦ Μπουγιοὺκ-δερέ.

Ὁ Μπουγιοὺκ-δερὲς, ὡς ἐν σκέπῃ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ διὰ τὴν ἐφ' ὅλον τοῦ Βοσπόρου τὸ μῆκος ἐπεκτεινομένην θέαν 'του, εἶνε διὰ τοὺς Εὐρωπαίους τὸ μᾶλλον περιζήτητον πρὸς θερινὴν κατοικίαν μέρος. Οἱ πρέσβεις ἰδίως τῶν ξένων Δυνάμεων σπεύδουσιν, ὅσον ἐνωρίτερον δυνηθῶσι κατὰ τὸ ἔαρ, 'νὰ συμπνίξωσιν ἐν τῇ δροσοβόλῳ καὶ καθαρᾷ αὐτοῦ

ἀτμοσφαίρᾳ τὰς φροντίδας, ὅσαι 'τοὺς βασανίζουσιν ἐν Σταυροδρομίῳ. Μεταξὺ δὲ τῆς εὐρύθμου τῶν παλατίων σειρᾶς, ἅτινα, ὡς πολύτιμον περιδέραιον, παρατείνοντα μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ χωρίου μέχρι τοῦ Μεζὰρ-μπουρνοῦ, περικοσμοῦσι τὴν λαμπρὰν τῆς ἀκτῆς κρηπῖδα (quai), τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν σελήνην, περίπατον, διακρίνεται, διὰ τὴν θέσιν μᾶλλον καὶ τὴν τῶν κήπων εὐρυχωρίαν, παρὰ διὰ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ, μηδόλως ἀναλογοῦσαν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ θεωρίαν, τὸ παλάτιον τοῦ πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας, καί, μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, τὸ τῆς Δανιμαρκίας, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ποτὲ Baron Hübsch, τοῦ παρὰ τοῖς Γραικοῖς Ὕψη, ὅς τις προσείλετο ὡς ἐπώνυμον καὶ τὸ τῆς Μεγάλης Κοιλάδος (Von Grossthal), ἀπὸ τοῦ τόπου, ὃν καθωραΐζει ὁ κῆπός 'του, μνείας καὶ θέας ἄξιος, ὡς κανονικώτερος τῶν λοιπῶν, καὶ ὡς χρησιμεύσας, πολὺ πρὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ, ὡς τὸ πρότυπον τῶν ἐνταῦθα πολλῶν καὶ ἄλλων ὡραίων κήπων, ὧν ὑπερέχει σήμερον ὁ τοῦ γνωστοῦ τραπεζίτου Ἀλεῶν.

Ἐπὶ Γυλλίου τὸ Τουρκικὸν χωρίον ἦτον κεχωρισμένον, καίτοι πλησίον ἄλλως, τοῦ Γραικικοῦ, ἐκτεινομένου εἰς 2000 περίπου βημάτων μῆκος. Σήμερον δὲ τὸ μὲν κάτω καὶ πρὸς τὴν κοιλάδα μέρος τοῦ χωρίου κατοικοῦσιν οἱ Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι καὶ ὀλίγοι τινὲς Τοῦρκοι· τὸ δὲ ἐπάνω καὶ πρὸς τὸ Σαρῆ-γιὰρ, οἱ Εὐρωπαῖοι. Πρὸ τριῶν δὲ ἐτῶν ἐρρυμοτομήθη ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ τοῦ χωρίου μέρει νέα συνοικία, ἐπονομασθεῖσα Ἡ τῆς Εἰρήνης, καὶ ἐνθυμίζουσα τὴν πολλοῦ τιμηθεῖσαν, ὡς καὶ πολλοῦ ἀξίαν, εἰρήνην τῶν Παρισίων, ἥτις, ἐν ᾧ ἀποτελεῖ ἐποχὴν διὰ τὴν Τουρκίαν, οἰωνίζεται αἰσιώτατον καὶ τὸ μέλλον ὅλου τοῦ Κόσμου. Τὸ τζαμίον, κτίσμα τοῦ κεαγιᾶ-μπεη Μεχμὲδ-ἀγᾶ, τοῦ φονευθέντος ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἐπὶ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', καὶ ἀνῆκον, ὡς ἀφιέρωμα (βάκφ), εἰς τὸ ἐν ΚΠ τζαμίον Σαὰχ-ζαδὲ, καθὼς καὶ τὸ τοῦ χωρίου Κεφελῆ, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1796 ὑπὸ τοῦ Φεροὺχ-Ἰσμαὴλ-ἐφένδη, χοτζακιάνου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δι ανίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκεν, ὡς ἐπικαρπωτὴν ἐκ κληρονομίας, προσοικοδομήσαντα εἰς αὐτὸ καὶ λουτρόν.

Ἐδῶ συνήθως τοποθετοῦσι καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν περιώνυμον ναὸν τοῦ Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου, ὅπου καὶ τὰς ἄλλας μὲν ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος συνέτρεχον οἱ πιστοί, χάριν εὐλαβείας, » ὁπηνίκα δ' ἡ Κυριακὴ » ἦν, λέγει Ἄννα ἡ Κομνηνή, πάνδημον ἐποιοῦντο τὴν πρὸς τὸ ἱερὸν » τοῦτο τέμενος ἔλευσιν, παννύχιοί τε καὶ πανημέριοι, κύκλῳ τε καὶ κατὰ » τὸν πρόδομόν τε καὶ ὀπισθόδομον τοῦ νεὼ προσμένοντες «. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως ἀπήρχετο καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν παρατάξει, κατὰ τὸν Χωνειάτην. Ἀλλὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἐτοποθετήσαμεν ἤδη καταλ-

ληλότερον παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ νεωστὶ συνοικισθὲν προάστειον Μαχρῆ-κιοϊ(1).

Ὁ δὲ σημερινὸς τοῦ χωρίου ναός, ἀνοικοδομηθεὶς πρό τινων ἐτῶν λιθόκτιστος, τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ Καθολικοὶ ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, κειμένην παρὰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν οἰκίαν Φραγκίνη, μίαν τῶν διακρινομένων ἐν τῷ Μπουγιοὺκ-δερέ.

Τὸν Βαθὺν τοῦ Μπουγιοὺκ-δερὲ κόλπον χωρίζει τοῦ Σχληθρινοῦντος ἀπ' ἄρκτου τὸ ἀκρωτήριον ὁ Σίμας, καλούμενον νῦν ὑπὸ τῶν Τούρκων Μεζὰρ-μπουρνοὺ (Μνημάτων ἄκρα), διότι ἐπέκεινα αὐτοῦ εἶνε τὸ ἄλσος τῶν τάφων τοῦ Σαρῆ-γιάρ, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν πλατάνων, δύω κρῆναι ζωογονοῦσι τὸ τελευταῖον τοῦτο τῶν τοῦ χωρίου κατοίκων ἄσυλον. Εἶχε δέ ποτε ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἄγαλμα Ἀφροδίτης Πανδήμου, ἱδρυθὲν ὑπό τινος ἑταίρας, ἣν ὁ Χάμμερ, τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος συστοιχίας, εἰκάζει (πάνυ ἀπιθάνως) εἶναι τὴν Μεγαρικὴν διαβόητον Σιμαίθαν. Αἱ δὲ ὑπώρειαι αὐτοῦ, πρὸ τῶν ὁποίων ἐπὶ Γυλλίου ἵσταντο ἰχθυοσκοπεῖα, ἐκτείνονται εἰς 500 βημάτων μῆκος, κρημνώδεις τὸ πλεῖστον μέχρις ὕψους 300 βημάτων, ἐκεῖθεν δὲ ἐξέχει, ὁμαλωτέρα πως, ἡ ἀκρολοφία 'του.

Ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεται ὁ Σχληθρινοῦς κόλπος, περατούμενος πρὸς ἄρκτον τῷ φερωνύμῳ ἀκρωτηρίῳ

Σαρῆ-γιάρ

(Κιτρίνη ὄχθη ἢ χαράδρα), καὶ οὐχὶ Σαρῆ-γέρ, καθὼς συνήθως προφέρεται, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονομάζεται καὶ ὁ κόλπος ὁλόκληρος, καὶ τὸ περὶ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ κείμενον Τουρκικὸν χωρίδιον, ἀπέχον 3500 βήματα τῆς τοῦ Βαθυκόλπου κοιλάδος, καὶ ἑλκύον συχνάκις ἄχρις αὐτοῦ, δια τὴν ὡραιότητα τοῦ τε ὕδατος καὶ τῆς θέσεώς 'του, τοὺς ἐραστὰς τῆς ὡραίας φύσεως. Τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου, κτίσμα τινὸς Ἀλῆ-κεαγιᾶ, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1720 ὑπὸ τοῦ Μεχμὲδ-ἀγᾶ, γαμβροῦ τοῦ Δαμὰδ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ, καὶ ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ καὶ κρήνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας γεμίζονται δύω δεξαμεναί, κτίσματα τοῦ Ἐλχὰτζ-Βεσσὶρ-ἀγᾶ· τὸ δὲ λουτρόν, διπλοῦν, δι' ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἀφιέρωται, ὡς βακῳ, εἰς τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου Ζεκεριέ, τὸ ὁποῖον ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ὁ Μουφτῆς Χοτζαζαδὲ-τσελεμπῆ-Μεχμὲδ-ἐφέντης. Ἐκαλεῖτο δὲ πάλαι Μίλτον,

---

(1) Ἰδε σελ. 320 τοῦ Α' Μέρους.

διὰ τὸ κοκκινοκίτρινον χρῶμα τῶν περὶ αὐτὸ βράχων, συγκειμένων ἐκ σιδηρούχου καὶ χουαρτσίου λίθου, ἐνεσπαρμένον ἔχοντος καὶ θειοῦχον· καὶ ἐπειδὴ ἡ δημώδης φήμη ἐθρύλλησε τοὺς βράχους τούτους ὡς χρυσοφόρους, πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἦν ἐνταῦθά ποτε μεταλλεῖον χρυσοῦ. Ὁ δὲ Σπαλαντζάνης ἀπέδειξεν ὅτι τὸ πλησίον ἐπιθαλάσσιον ὄρος ἔχει μέταλλον μαρκασίτου. Ἡμίσειαν δὲ ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου ἀνεκάλυψαν πρό τινων ἐτῶν τὰ ἴχνη χαλκωρυχείου, ἢ μᾶλλον ὠχρωρυχείου, ὅπερ ὅμως, μεταλλευθὲν πρὸς ἀπόπειραν, δὲν ἐτελεσφόρησεν. Ἐπὶ Γυλλίου ἐκαλεῖτο Τρυπητόν. Τὸ δὲ ὄρος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προεκτείνεται, κλειόμενον, ἔνθεν μέν, τῇ τοῦ Σκληθρινοῦντος κοιλάδι, ἐκεῖθεν δὲ τῇ τοῦ Βοσθνικοῦ ἢ τοῦ Μαύρου Μόλου, ἔχει τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, καθὰ καὶ τὸ Ἑρμαῖον, ἀποτόμους καὶ κρημνώδεις, ὥστε, παρεκτὸς ἀτραποῦ τινος, μόλις διαβατῇ διὰ τῶν κρημνῶν, εἶνε πάντη ἀδιόδευτον. Τὰ δὲ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀντιπέραν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀκτὴν σχηματιζόμενα στενά, τὰ μὲν ἐγκαρσίως πρὸς τὸ τοῦ Διὸς Ἱερόν, τὰ δὲ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ Ἀργυρώνιον, εἶνε, καθὼς ἔλεγον οἱ τῇδε ἁλιεῖς τῷ Γυλλίῳ, στενώτερα παρὰ τὰ μεταξὺ τῶν δύο Ἱερῶν, ὡς ἐλαττούμενα ἐκείνων κατὰ τρία, μᾶλλον ἢ ἧττον, στάδια. Ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν δὲ αὐτοῦ κεῖται τὸ κανονοστάσιον τοῦ Δελῆ-Ταλιάν, κτισθὲν μετὰ τοῦ ἀπέναντι κανονοστασίου τοῦ Ἰούσσα τῷ 1794 ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Χασὰν-πασσᾶ καὶ διὰ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Meunier, ὅθεν καὶ Γενὶ (Νέον) προσωνομάσθη.

Ἡ δὲ τερπνοτάτη κοιλάς, ἡ καταλήγουσα εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, προϊοῦσα εἰς μῆκος 2000 ὡς ἔγγιστα βημάτων, ἄχρι τῆς καλουμένης κρήνης Ὀρτὰ-τσεσμέ, κακεῖθεν στρεφομένη πρὸς ἄρκτον ἐπὶ 2000 ἄλλα βήματα, σχηματίζει κυρίως τρεῖς στενομάκρους κοιλάδας. Τῆς ἐκτάσεως δὲ ταύτης τὰ μὲν ἐπίπεδα ἄκρα, ἔχοντα, κατ' εἰκασίαν, 1000 βημάτων μῆκος καὶ 400 πλάτος, ἀνεῖνται εἰς λιβάδια καὶ οἰνόφυτα· τὰ δὲ ὀρεινότερα, ἔχοντα 200 βημάτων πλάτος, εἰς κερασῶνας καὶ ὀπωρῶνας, τόσον ἐπιμελῶς καλλιεργουμένους ἔκπαλαι, ὥστε διηγοῦνται ὅτι Μουρὰδ ὁ Δ', ἐπισκεψάμενός ποτε τὸν ἐνταῦθα κῆπον πιστοῦ τινος σωματοφύλακός 'του (σολάκ), εἶπεν: »Ἐγώ, ὁ θεράπων τῶν δύο ἐνδόξων Χαρεμίων (1), δὲν ἔχω τοιοῦτον κῆπον«, ὅπερ ἀκούσας ὁ ἰδιοκτήτης, προσέφερεν αὐτὸν τῷ Σουλτάνῳ ἀμέσως. Ἀλλ' ὁ Μουράδ, ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν προθυμίαν, οὐ μόνον ἀντεδωρήσατο αὐτὸν εἰς αὐτόν, ὡς ἄξιον, διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ φιλοκαλίαν 'του, 'νὰ 'τὸν ἔχῃ, ἀλλὰ καὶ 'τὸν ἀντήμειψε πλουσιοπαρόχως. Ἀπὸ τῆς τῶν κερασώνων κοιλάδος ἄρχεται ἡ τρίτη κοιλάς, περιε-

(1) Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ Ὀθωμανοί, ἐκφέροντες ἐπὶ τὸ Περσικώτερον δυϊκῶς τὴν λέξιν, τὰ δύο προσκυνήματα (καθὸ ἱερά, ἄδυτα) τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνης. Ἡ δὲ φράσις »Χαδύμου-λ-Χαρεμέιν-σσεριφέϊνε, εἶνε εἷς ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ Σουλτάνου τίτλων, ἴδε τὸ Γ' Μέρος.

χομένη ὑπὸ ἀποτόμων ὀρέων, κεκαλυμμένων, ἐκ μεσημβρίας μὲν, ὑπὸ λασίων δρυμῶν, συνεχομένων τῷ νάπει τῆς Βοσθνικῆς κοιλάδος καὶ τρεφόντων ἐλάφους, ἀγριοχοίρους καὶ ἄλλα τῶν ἀγριμαίων· ἀπ' ἄρκτου δὲ, τὰς μὲν ὑπωρείας ἐχόντων κατωφερεστέρας, τὰς δὲ ἀκρωρείας πολὺ ὁμαλωτέρας, καὶ μάλιστα ὅπου ἐξέχουσι θῖνες μεταλλικῶν θρυμμάτων. Ὑπῆρχον δέ ποτε ἐπ' αὐτοῦ καὶ τρία μονήδρια, μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντα, διατηρούμενα δὲ γλίσχρως καὶ μόλις ἀπὸ τῆς προσόδου τῶν κερασίων.

Ἀπὸ τοῦ βάθους δὲ τῆς κοιλάδος ταύτης ἀναβρύει τριχόθεν ὁ Σχληθρίνας, ποτάμιον ξηραινόμενον τὸ θέρος, αὐξανόμενον δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν πέριξ λόφων, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ἀναβρυόντων ῥυάκων, ὧν τρεῖς ἀέναοι, καὶ χυνόμενον διὰ δύο ἑλωδῶν στομίων εἰς τὸν κόλπον, παρὰ τὸ ἕτερον τῶν χωρίων, τὸ καλούμενον

ΓΕΝΙΙ-ΜΑΧΑΛΕ

(Νέαν συνοικίαν), ἀπέχον ὀλίγα βήματα τοῦ χωρίου Σαρῆ-γιὰρ, καὶ συνοικούμενον ὅλον ὑπὸ χριστιανῶν, ναυτῶν τῶν πλείστων καὶ ἁλιέων. Ἐκαλεῖτο δὲ, καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἔτι, ὁμωνύμως τῷ τε ποταμῷ καὶ τῷ κόλπῳ, Σχλετρίνα, ὅπερ ὁ σοφὸς οὗτος περιηγητὴς παράγει, κατ' εἰκασίαν οὐκ εὐστοχοῦσαν, ἀπὸ τῆς τῶν πέριξ τόπων τραχύτητος, ἐν ᾧ φυσικώτερον ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ποταμὸν παραπεφυκότων σχλήθρων (aunes).

Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, εἶν' ἔκπαλαι περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα θαύματα. Κρημνισθεῖσα δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν δοκίμων τοῦ πυροβολικοῦ τῶν πλησίον φρουρίων (Τάμπια-γιαμαχλαρὺ), ἀνηγέρθη πρό τινων ἐτῶν χωρητικωτέρα.

Πλησίον τοῦ Γενὶλ-μαχαλὲ, εἰς τὸ λιβάδιον τὸ καλούμενον Παζὰρ-μπασῆ, ὅπου σκηνοῦσιν οἱ λοιμοφύλακες, ἐπισκεπτόμενοι, καθὼς καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν ἀκρωτηρίου Σέλβι-μπουρνοῦ, τὰ ἀπὸ τοῦ Πόντου καταπλέοντα σκάφη, καταφεύγουσι πανοικὶ τὸ θέρος, ὡς βεβυθισμένον μεταξὺ δύω σειρῶν ἠρεμαίων καὶ ἀποτόμων λόφων, οἱ ζηλότυποι μάλιστα Ἀρμένιοι, ὅσοι διατηροῦσιν ἀκόμη τὰ νόμιμα τοῦ γυναικωνίτου. Ὁ δὲ συνήθης περίπατος τοῦ χωρίου φέρει ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς κοιλάδος πρὸς τὸ περίφημον ὕδωρ Κεστανὲ-σουγιοῦ, τὸ κατέχον, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἐλαφρότητα, τὴν δευτέραν ἀμέσως μετὰ τὸ τοῦ Τσάμλιτζα θέσιν (1). Ἡ δὲ πηγὴ αὐτοῦ ἀνῆκέ ποτε εἰς ἓν τῶν προειρημένων μοναστηρίων, ἀναβρύουσα ἐπὶ ὕψους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ θέα ἐκτείνεται

(1) Ἴδε σελ. 160.

εὐαρέστως ἐπὶ χλοερῶν λιβαδίων, σκιαζομένων ὑπὸ ὡραίων δένδρων, καὶ ἰδίως καστανεῶν, ἀφ' ὧν καὶ τὸ τῆς πηγῆς ὄνομα, οὐ μακρὰν τῆς ὁποίας ἀναβρύει, καταπίπτον ἐντὸς κατασκίου δεξαμενῆς, ἄλλο, ἐπίσης περιζήτητον, ὕδωρ, τὸ Φυντὶκ-σουγιοῦ, χρησιμεῦον ὡς τέρμα ἑτέρου περιπάτου.

Μετὰ τὸν Σχληθρινοῦντα κόλπον, ἦτον, ἐπὶ Διονυσίου, βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ῥέας, ὃν ὁ Γύλλιος τοποθετεῖ πιθανῶς ἐκεῖ, ὅπου ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν οἱ ναοὶ (ἴσως μικρὰ ἁγιάσματα) τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς Θεοτόκου· διότι οἱ βωμοὶ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν, ὡς ὀρείας καὶ πυργοφόρου, ἱδρύοντο (λέγει) ἐν τοῖς ὑψηλοῖς μᾶλλον καὶ ἀποκρήμνοις ἢ τοῖς παραλίοις καὶ πεδινοῖς τόποις. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τοῦτον ὁ Ἰάσων ἱδρύσατο, καθὼς καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Δινδύμου ὄρους τῆς Κυζίκου, καὶ ἄλλον περὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Φάσιδος, ὃν εἶδεν ὁ Ἀῤῥιανός.

» Μετὰ δὲ τὸ Μίλτον, ἦν, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὁ οἶκός τινος ναυάρχου, συνεχόμενος τῷ ἀκρωτηρίῳ, καὶ ὄχθη ἀπότομος καὶ κρημνώδης, νεύουσα πρὸς ἀνατολάς· ἡ δὲ περὶ αὐτὴν θάλασσα διακέκριται ῥαχίαις καὶ τενάγεσι. Μετὰ δὲ ταύτας τὸ Ἱερόν «.

Ἡ δὲ κοιλὰς ἡ μετὰ τὸ Μίλτον, κλειομένη ἀπ' ἄρκτου διὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Καβάκ, καὶ ἀντικρύζουσα τῷ ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἱερῷ, καταλήγουσα δὲ εἰς κόλπον ἀμμώδη, ἔχει 1400 βημάτων περιφέρειαν καὶ πεφύτευται ἀμπέλοις, ἐκτεινομέναις ἄχρις αὐτῶν τῶν τοῦ ἀκρωτηρίου Μίλτου ὑπωρειῶν, ὅπερ ἡ κοιλὰς διατέμνει ἀπὸ τοῦ αὐχένος, ἐφ' οὗ ἵδρυται τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερόν. Μετὰ 400 δ', ὡς ἔγγιστα, βημάτων διάστημα, ὅπερ ἐπέχει ἡ παραλία πεδινὴ τοῦ ἀκρωτηρίου, ἡ κοιλὰς σχίζεται, μεσολαβοῦντος λόφου κλείοντος τὰ πεδινὰ αὐτῆς μέρη, εἰς δύω στενὰς καὶ δασώδεις ἄλλας κοιλάδας, ὧν ἡ μὲν χωρίζει ἀπ' ἄρκτου τὸ ὄρος, ἐξ οὗ προέχει τὸ ἀκρωτήριον Μίλτον, ἡ δὲ ἑτέρα τὸ ἄνω μέρος τοῦ λόφου ἀπὸ τοῦ τῆς Εὐρώπης Ἱεροῦ.

Ὁ δὲ λόφος ἢ αὐχὴν, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ Ἱερὸν, περιέχεται τρισὶν ὀρθίαις καὶ ἀποκρήμνοις κατωφερείαις, τῇ μὲν πρὸς ἀνατολὰς, τῇ δὲ πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τῇ τρίτῃ πρὸς δυσμάς. Ἔχει δὲ κατὰ μέτωπον τὸν Βόσπορον, εἰς ὃν ἐμπίπτει πάντη κατάντης, σχηματίζων τὰ μεταξὺ τῶν δύο Ἱερῶν στενὰ, ἀντίθετα μὲν πρὸς ἄλληλα καὶ συνελαύνοντα τὸν πορθμὸν ἐπὶ τὸ στενότατον, διαφέροντα δὲ καθ' ὅσον τὸ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας κεῖται ἐπὶ ἀκρωτηρίου, προπίπτοντος ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς βοῤῥᾶν, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, ἐπ' αὐχένος ἐκπέμποντος ῥάχιν

ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἐπικρεμαμένου μὲν τῷ Βοσπόρῳ, οὐ μὴν προεκτείνοντος τὰς ἑαυτοῦ ὑπωρείας ἐκτὸς τῆς ἀκτῆς.

Ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν περικρήμνου γωνίας τοῦ λόφου τούτου ἔκειτο πάλαι πολίχνιον, καλούμενον ὑπὸ μὲν τοῦ Πολυβίου Σεραπεῖον (1), ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος Βυζαντίων Ἱερὸν, λέξιν διασωθεῖσαν, κατὰ τὸν Γύλλιον, ἄχρι τῶν ἑαυτοῦ χρόνων ἐν τοῖς στόμασι τῶν ἐνταῦθα Γραικῶν (2). Τὰ τείχη τοῦ πολιχνίου τούτου, περιέχοντα δέκα σταδίων ἐμβαδὸν, ἢ καὶ ἔτι πρὸς, ὡς δύναταί τις πεισθῆναι ἀπὸ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν, ἐξεχόντων ἔστιν ὅπου μέχρις 20 ποδῶν, ἐξετείνοντο, διὰ τὸ ἀμφίκρημνον τοῦ προβόλου, μέρος μὲν ἐκ πλαγίου τοῦ χωρίου Βοσθνικοῦ, μέρος δὲ ἐπὶ τοῦ χειροποιήτου λιμενίου τοῦ Μαύρου-Μόλου, περὶ ὧν ἐφεξῆς. Ἐκρημνίσθησαν δὲ, ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παράλιον ἰδίως αὐτῶν μέρους, ἄχρι τῶν θεμελίων, ἐν ἔτος ἀφ' οὗ τὰ εἶδεν ὁ Γύλλιος. Ἡ δὲ ἀκρόπολις αὐτοῦ ἔκειτο, μέρος μὲν ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν, μέρος δὲ ἐπὶ τοῦ βραχέος καὶ ὁμαλοῦ αὐχένος τοῦ λόφου, ὅς τις, στενούμενος εἰς 20 σχεδὸν βήματα ὑπὸ τῶν περιεχουσῶν αὐτὸν ἑκατέρωθεν κοιλάδων, κορυφοῦται κατὰ βραχὺ εἰς ἀκρώρειαν, ἀφ' ἧς ἄποπτος ἡ ΚΠ.

Τὰ φρούρια ταῦτα, ἑνούμενα διὰ σκελῶν (μακρῶν τειχῶν) μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ὀχυρωμάτων, προησφάλιζον ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων, καθὼς καὶ πολὺ ἀρχήτερα, τὸ στένωμα τοῦ Βοσπόρου, κλειόμενον, παρεκτὸς τούτου, καὶ δι' ἁλύσου. Καὶ τὸ μὲν Ἀσιατικὸν διατηρεῖται, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀκέραιον· τοῦ δὲ Εὐρωπαϊκοῦ διακρίνονται μόνον τὰ ἐρείπια τῶν σκελῶν καὶ τὰ τῆς κρηπῖδος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαῦρος Μόλος, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Καλοῦνται δὲ Γενουητικὰ, ὡς περιελθόντα, περὶ τοὺς ἐσχάτους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας χρόνους, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν θαλασσοκρατόρων τούτων, καὶ σύγκεινται, μέρος μὲν ἐκ πελωρίων λιθίνων τε καὶ πλινθίνων τειχῶν, ἀποτελούντων ποτὲ τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου· μέρος δὲ, ἐκ δέκα πλινθοκτίστων καὶ λιθοκτίστων ὡσαύτως θόλων, ἐκτεινομένων εἰς 65 σχεδὸν βημάτων διάστημα, καὶ ἐπεχόντων τήν τε πλευρὰν καὶ μέρος τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Τὸ πάχος τῶν θόλων τούτων, ὧν εἷς μόνος ἀνοικτὸς, εἶνε 15 ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος 22.

Ἐνταῦθα, ἐν τῷ τῆς Εὐρώπης Ἱερῷ, ἔθυσε, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὁ Ἰάσων τοῖς ιβ' θεοῖς, ἐπανιὼν ἀπὸ τῆς Κολχίδος. Ἀλλ' ὁ Πολύβιος λέγει ὅτι ὁ Ἰάσων ἔπραξε τοῦτο ἐν τῷ τῆς Ἀσίας Ἱερῷ.

Ἐνταῦθα τοποθετεῖ καθ' ὑπόθεσιν ὁ Χάμμερ καὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀσω-

(1) Ὁ Διονύσιος μνείαν οὐ ποιεῖται τοῦ Σεραπείου, ὅθεν συμπεραίνει ὁ Γύλλιος ὅτι δὲν ἦτον σύγχρονος τοῦ Πολυβίου. (2) Καὶ τοῦτο μὲν ἄχρι τίνος εἶνε πιθανὸν, ἄλλοι κρινάτωσαν. Τὸ δὲ Σεραπεῖον ἄσμενος ἂν αὐτὸς ἐτοποθέτουν, διὰ τὴν συνήχησιν, εἰς τὰ Θεραπεῖα, ἐὰν αἱ τῶν τόπων διαστάσεις τὸ ἐπέτρεπον.

ματων, τὸν ἐν τῇ Κατασκέπῃ, τοῦ ὁποίου τὸ ὑλικὸν ἐχρησίμευσε, τὸ πλεῖστον μὲν πρὸς κτίσιν τοῦ Ῥούμελη-Χγισαρῆ, μέρος δὲ πιθανῶς καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου Καβάκ.

Ἐνταῦθα (μεταξὺ τῶν χωρίων Γενὶ-Μαχαλὲ καὶ Ῥούμελη-Καβαὺ) κεῖνται νῦν τὰ δεύτερα, ἀπὸ τῆς τοῦ Πόντου εἰσόδου, πολεμικὰ ὀχυρώματα (χανονοστάσια), τὰ κατασκευασθέντα μὲν περὶ τὸ 1783 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ὀχυρωματοποιοῦ Toussaint, ἐπισκευασθέντα δὲ καὶ ἐπαυξηθέντα τῷ 1794 διὰ τοῦ μηχανικοῦ Γάλλου Meunier. Καλοῦνται δὲ Τελλὶ-τάμπια ἢ Δελῆ-ταλιὰν, καὶ σύγκεινται ἐκ δύω τετραγώνων πύργων, ἀντικρύζοντα καὶ διασταυρούμενα τοῖς ἀπέναντι ἐπὶ τοῦ Ἀσιανοῦ ἀκρωτηρίου Ματζὰρ-μπουρνοῦ.

Τὸ δὲ Τουρκικὸν χωρίον

ΡΟΥΜΕΛΗ-ΚΑΒΑΚ,

ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς παραλίας, ἐκτείνεται συστελλόμενον ἄχρι τῶν ἀποκρήμνων καὶ πετρωδῶν φαράγγων, αἵτινες, διατέμνουσαι τοὺς πέριξ αὐτῶν ξηροὺς λόφους, διαγράφουσι ποικίλας περιελίξεις. Ὕπερθεν δὲ αὐτοῦ εἰσι τὰ ταφεῖα, ἐκτεινόμενα μέχρι ζωγραφικῆς τινος κοιλάδος, περιοριζομένης τῆς θέας, πρὸς μεσημβρίαν μὲν, ὑπὸ σκυθρωποῦ τινος ἀκρωτηρίου, πρὸς ἄρκτον δὲ ὑπὸ τῶν προειρημένων ὀχυρωμάτων. Τὸ δὲ ὑψηλὸν ὄρος, ὅπου τὰ προειρημένα ἐρείπια τοῦ τῶν Γενουησίων φρουρίου, ὑπερτείνει τὸ χωρίον, οὗ τὸ τζαμίον ᾠκοδομήσατο, πρὸς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἰουσοὺφ-ἀγᾶ, ἡ Βαλιδὲ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', Ταρχχὰν-Χαττητζέ.

Τὸ δὲ ὁμώνυμον τοῦ χωρίου φρούριον ἐκτίσθη, καθὼς καὶ τὸ ἀντικρὺ αὐτοῦ Ἀναδὸλ-καβὰκ, ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Δ', πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Καζάκων. Ἐπέχουσι δὲ ἀμφότερα τὴν θέσιν τῶν Ἱερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Ἱερὸν τῶν Χαλκηδονίων, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερὸν Βυζαντίων, λέγοντος ὅτι ἀπέχουσι καὶ τὰ δύο ἐξ ἴσου τῶν Κυανέων.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερὸν ἐστερεῖτο αὐτοφυοῦς λιμένος, ὁποῖον ἔχει τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, κατεσκεύασαν οἱ Βυζάντιοι περὶ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ τεχνητὸν ἢ χειροποίητον λιμένα, σχηματίσαντες ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χηλὰς, προεχούσας ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα βήματα ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου. Ἐν τῷ λιμένι δὲ τούτῳ ἐξελέγετο καὶ τὸ τελώνιον τῶν ἐκ τοῦ Πόντου εἰσαγομένων, ὅθεν καὶ οἱ Τοῦρκοι τὰ ἐρείπια τῆς κρηπῖδος ταύτης καλοῦσιν ἔτι καὶ νῦν Γιομρούκ-ἰσκελεσί (τελωνείου σκάλαν). Ἐν γένει δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀγκυροβόλιον ὀνομάζεται Καρὰ-τάσ, ὑπὸ δὲ τῶν Γραικῶν Μαῦρος Μόλος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξετείνετο εἰς τὸ ἀπέ-

ναντι Ἱερὸν τῆς Ἀσίας ἡ κλείουσα τὰ στενὰ ταῦτα τοῦ Βοσπόρου ἄλυσος, ὡς προείπομεν, ἧς ἔτι σώζεσθαι λέγουσι τὰ λείψανα ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Ἀναδόλ-χχισαρίου. Τῆς προκυμαίας ταύτης, καί τοι ἠρειπωμένης, ἐσώζοντο ἔτι τὰ ἴχνη ἐπὶ Γυλλίου, ἐξέχοντα μικρὸν ὑπὲρ τὸ ὕδωρ· τότε δὲ νεωστί, ἀφαιρεθέντα, κατὰ βαρβαρικὴν (λέγει) ἀπρονοησίαν, μετεκομίσθησαν πρὸς ἄλλων κτιρίων χρῆσιν, πρὸς μεγίστην τῶν ναυτιλλομένων βλάβην, οὐχ ὁρώντων νῦν τὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ αὐτῶν ἐρείπια.

Ἐνταῦθα ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1713 μονήδριόν τι, ἢ μᾶλλον ἐρημητήριον, ἀρχαῖον, συγκείμενον ἐκ δύω κελλίων καὶ ἑνὸς δάσους, χρηματισθὲν τότε κατὰ διαταγὴν τοῦ περιφήμου, διὰ τὴν σύνεσιν καὶ θηριωδίαν 'του, Βεζίρη Δαμὰτ-Σσαχχὶδ-Ἀλῆ-πασσᾶ, τοῦ φονευθέντος ἐν Πετερβαραδινίῳ (1), διότι οἱ ἐν αὐτῷ μοναχοί, ἀνοικοδομοῦντες τὸν ἐν αὐτῷ ἱερὸν ναόν, ἢ κτίζοντες ἄλλον νέον, ὕψωσαν καὶ ἐξέτειναν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον, ἤ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ Κήπου τῶν τζεαμίων, διότι εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένα ὅπλα (2). Τότε μετεκομίσθη ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἐν

(1) Ἴδε σελ. 71. (2) Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται καὶ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ μονηδρίου ὁ Ὀθωμανὸς Ἱστοριογράφος Ῥασχίδ: »Ὄπισθεν τοῦ φρουρίου Ῥούμελη-καβάκ, » ἐν τῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαῦρος Μόλος γνωστῷ τόπῳ, ὑπῆρχον ποτὲ δύο μοναχῶν καταγώγια. » Ἐν ἔτει δὲ τοῦ Χχιτζρᾶ 1026 (1616), ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτὰν-Βαγιαζῆδ τοῦ Β' (*), παρ» εχωρήθη τῷ μοναχῷ Ἠσαΐᾳ εἰς ἐτησίαν ἐκμίσθωσιν (μουκαταᾶ) τεμάχιόν τι ἀγροῦ καὶ » δάσους, ἐπὶ ὑποσχέσει μισθώματος 500 ἄσπρων κατ' ἔτος, ὅπερ οὗτος ἀποθνήσκων κατ» έλιπε τῷ ἑαυτοῦ διαδόχῳ Διονυσίῳ (Διγιανοὺς), καὶ οὗτος τῷ μοναχῷ Κυριακῷ, ὅς τις τὸ » μὲν ἕτερον τῶν δύο καταγωγίων ἀφῆκεν ἔρημον, ἀνέκτισε δὲ τὸ ἕτερον, ἐπαυξήσας αὐτὸ καὶ » δι' ἑνὸς πύργου πρὸς ἐναπόθεσιν ἀγωγίμων καὶ ἑτέρων πραγμάτων. Κατόπιν ἔκτισεν, ἀδείᾳ » τοῦ ἐφόρου τῶν ἱερῶν κτιρίων, καὶ δύο ἀλληπάλληλα διαιτήματα (δαϊρὲ) μετὰ πολλῶν κελ» λίων, μυλώνων, ἰχθυοσκοπείων, ἀποθηκῶν, ἀμπελώνων, κήπων καὶ περιβολίων, ὥστε ἡ » μισθοφορὰ ἀνέβη εἰς 5000 ἄσπρα κατ' ἔτος· προσεπεργασάμενος δὲ καὶ ἄλλους ἀγρούς, ηὔ» ξησεν ἔτι τὸ ἐκμίσθωμα κατὰ 150 ἄσπρα τὸν μῆνα. Εἶχε δὲ συντροφεύση μετ' ἄλλων δέκα » μοναχῶν, οἷς καὶ ἀποθανὼν ἐκληροδότησε τὰ πάντα, ἐπικυρωθείσης αὐτοῖς τῆς ἐπινομῆς » αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐφορίας τῶν ἱερῶν κτιρίων ἐπὶ μισθοφορᾷ ἐτησίᾳ 200 ἄσπρων, ἥτις ἐπινομὴ » καὶ παρεχωρήθη αὐτοῖς τῷ 1086 (1675) ἔτει, τῇ εἰδήσει τοῦ Διευθυντοῦ, ἐπὶ τοῖς εἰρημέ» νοις ὅροις. Τῷ δὲ 1102 (1690) ἔτει οἱ τότε μοναχοί, χαλάσαντες τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν, » ὡς ἑτοιμόρροπον, ἔκτισαν διὰ τοῦ συναχθέντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπὸ διαφόρων ἐθνῶν » χρυσίου, νέαν εὐρυχωροτέραν ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μοναχοὶ οὗτοι ἀπέθανον ἄτεκνοι, » καὶ ἑπομένως τὰ εἰρημένα κτίρια καὶ ἀκίνητα κτήματα, περιελθόντα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ » Βάκφ, κατείχοντο τέως ὑπὸ τῶν μετέπειτα μοναχῶν παρανόμως, ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης, ὁ » Μέγας Βεζίρης, ἅμα τοῦτο μαθών, διέταξε τῷ ἐκ μέρους τοῦ Μουφτῆ, ὡς ἐφόρου πάντων » τῶν ἱερῶν καταστημάτων, διορισθέντι ἐπιτρόπῳ Σσαχχὶμπ-ἐφέντη, τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς διευ» θύνσεως τῶν κτιρίων τοῦ τζαμίου Σουλτὰν-Βαγιαζῆδ, καὶ τῷ ἐκ μέρους αὐτοῦ διορισθέντι, » ἵνα ἐξετάσωσι καὶ ἀνακαλύψωσι τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἀπέδειξαν νομίμως, ὅτι τά, » περὶ ὧν ὁ λόγος, κτίρια ᾠκοδομήθησαν ἐπὶ ἐδάφους καὶ θεμελίου ἀνήκοντος τῷ Βάκφ, καὶ » ἐγένετο ἡ προσήκουσα ἔκθεσις, ὅτι δυνάμει τοῦ ἐπισυνημμένου ἐντίμου φετβᾶ ἡ κατακρήμνι-

(*) Ἀντιγράφομεν τὸν Χάμμερ· ἀλλ' εἰς τὰ 1616 δὲν ἐβασίλευεν ὁ Σουλτὰν Βαγεζῆδ· ὥστε ἢ τὸ ἔτος τοῦ συμβάντος, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου εἶν' ἐσφαλμένον.

ταῖς Ἑστίαις ἐκκλησίαν τῶν Ἀσωμάτων ἡ μέχρι νῦν προσκυνουμένη ἐκεῖ ἀρχαία τῆς Θεοτόκου εἰκὼν, ἡ ἐπιλεγομένη διὰ τοῦτο Μαυρομολίτισσα. Εἶνε δὲ ἄδηλον ἐὰν ἡ Μονὴ αὕτη ἦτον ἡ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ, ἣν ἔκτισεν ὁ Κομνηνὸς Μανουὴλ (1), ἢ μᾶλλον ἡ γυναικεία Μονὴ τῆς Θεοτόκου, » ἡ περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα δεδομημένη, καὶ τῆς Νη» ματαρέας ὠνομασμένη «, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὅπου περιωρίσθη διαβληθεῖσα ἡ Βασιλὶς Εὐφροσύνη, ἡ σύζυγος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοαγγέλου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσαακίου, ἢ αὐτὴ ἴσως τῇ καλουμένῃ, κατὰ τὸν Σ. Κουροπαλάτην, Πιπεροῦς, καὶ συστηθείσῃ ἐν τῷ στενῷ παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς περιφήμου Βασιλίδος Εὐδοκίας, τῆς χήρας Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα καὶ συζύγου Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, ἐν ᾗ καὶ περιωρίσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Παραπινάκη ἢ τοῦ Βοτανειάτου, ἀποκαρεῖσα καὶ ἄκουσα μοναχή (2).

Ἡ δὲ μετὰ τὴν κρηπῖδα τοῦ Μαύρου Μόλου ἀμέσως ἀπαντωμένη, στενὴ μὲν, ἀλλ' ἀναπεπταμένη καὶ κατάσκιος, εἰ καὶ τὰς ὄχθας ἀπρόσβατος, κοιλὰς ἢ μᾶλλον φάραγξ, ἀπέχουσα τῆς προειρημένης τοῦ Ἱεροῦ κοιλάδος ὑπὲρ τὰ 1600 βήματα, φέρει πρός τινα πηγὴν, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἐπὶ Γυλλίου ναΐδιον, ἀνεγερθὲν πιθανῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ῥέας, εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Καστανεωτίσσης, πρόδηλον ὅτι, ἀπὸ τοῦ δάσους τῶν περὶ αὐτὸ καστανεῶν, ἄλλην παρὰ τὸ προῤῥηθὲν Κεστανὲ-σουγιού, καὶ αὐτοῦ ἐκπηγάζει ὁ Χρυσοῤῥόας, ῥύαξ ῥέων ἀψοφητὶ καὶ τὸ θέρος παντάπασι διψαλέος διὰ τῆς κοιλάδος, κληθεὶς δὲ ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατασυρομένων χρυσοειδῶν ψηγμάτων, ὅτε ἐμεταλλεύοντο τὰ ἐνταῦθα χαλκωρυχεῖα, ὧν διακρίνονται εἰσέτι τὰ αναχώματα καὶ ὀρύγματα, καὶ ἀφ' ὧν παρωνομάσθη, κατὰ τὸν Διονύσιον, καὶ τὸ, μικρὸν ἐπέκεινα κείμενον, παραιγιάλιον Χάλκεια. Ἐν δὲ τῷ χύτει αὐτοῦ εὑρίσκονται πετράδια τόσον γλαφυρὰ καὶ ὑαλιστερὰ, ὥστε δὲν ὑποχωροῦσι τὰ δευτερεῖα εἰς τοὺς ὄνυχας καὶ σαρδώνυχας.

Περὶ τὴν εἴσοδον δὲ αὐτῆς κεῖται τερπνότατόν τι Τουρκικὸν χωρίδιον, ὅπερ ἐπὶ Γυλλίου ὠνομάζετο Βοσθνικὸν, ἀπὸ τῶν συνοικισάντων αὐτὸ Βόσθνων (Μποσνάκων).

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου, τοῦ πρὸς ἄρκτον τοῦ ῥύακος, εἰς ὃν

» σις τῶν κτιρίων τούτων εἶνε ἀναγκαία, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος πρέπει πάλιν 'να ἐπανέλθῃ εἰς τὴν » κοιλότητα τοῦ Βάκφ, ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς ἵνα κρημνισθῶσι ταῦτα, ὃ καὶ ἐγένετο τῇ 3 » τοῦ μηνὸς Σεφέρ. Ὁ δὲ ποιήσας τὴν Βοσπορομαχίαν ἐκτίθησι περιεκτικώτερον τὸ συμβὰν διὰ τῶν ἑξῆς δύο στίχων: » Τὸν Μαῦρο Μῶλο, παλαιὸ ποῦ τώρα ναὶ βεράνι, Γιατὶ σκληρὰ » τὸν γκρέμνισε τ' ἀπαίσιον φερμάνι «. (1) Ἴδε προσωτέρω Μωκάδιον. (2) Ἴδε πλείω περὶ αὐτῆς ἐν τῷ Α' Παραρτήματι.

καταλήγει ἡ φάραγξ αὕτη, ὑψοῦτο ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Τιμαίας Πύργος, ὑψηλὸς καὶ περίοπτος, χρησιμεύων πάλαι ὡς φάρος, φαίνων ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης καὶ σώζων τὰ πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, πρὸς ὃ βλέπει κατ' εὐθὺ, διευθυνόμενα νύκτωρ πλοῖα, ἅπερ ἄλλως, διὰ τὸ ἔκθεσμον καὶ ἀπάνθρωπον ἔθος τῶν περὶ τὴν ἀλίμενον καὶ διὰ τὸ τοῦ πυθμένος βάθος ἀγκύραις ἀνέφικτον ἀκτὴν τῆς Σαλμυδησσοῦ (τὴν νῦν 'Νιάδαν ἢ Μήδειαν) οἰκούντων βαρβάρων, παραγόντων δι' ἐπίτηδες ἀναπτομένων πυρσῶν τοὺς ναυτιλλομένους, ἔθος, ὅπερ, διατηρούμενον καὶ ἐπὶ Ξενοφῶντος (1), δὲν ἐλησμόνησαν οὐδ' οἱ νῦν περιοικοῦντες τὰς ἀκτὰς ταύτας Θρᾷκες, εὐκαιρίας δραττόμενοι, ἐξώκελλον ἂν εἰς τοὺς ἀληθῶς ἀξένους τούτους αἰγιαλούς. Λέγεται δὲ νῦν καταχρηστικῶς Πύργος τοῦ Ὀβιδίου, περὶ οὗ ἐφεξῆς.

Ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχόθι καταλληλότερον ἠδύνατο τοποθετηθῆναι ὁ Φάρος οὗτος, οὐ μόνον διὰ τὸ πανταχόθεν τοῦ τε Πόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, καθὰ καὶ τῆς ΚΠ καὶ τῆς Προποντίδος αὐτῆς ἄποπτον αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀσφαλὲς, ἱδρυμένος ἐν ὕψει καὶ γειτνιάζων τῷ ὑπ' αὐτὸν κειμένῳ φρουρίῳ τοῦ Ἱεροῦ, οὗπερ ὅτι ἔκειτο πλησίον ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῶν τοῦ Φιλοστράτου, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν.

Μετὰ δὲ τὴν φάραγγα ταύτην τοῦ Μαύρου Μόλου, τὸ ὑπόπετρον παράλιον εἶνε πάντη ἄβατον· ἡ δὲ ὁδὸς, ἀκολουθοῦσα τὴν, καθέτως απόκρημνον καὶ πολλαχοῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων διεῤῥηγμένην εἰς σπήλυγγας, λοφιὰν (crête), φέρει πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκεῖ δὲ, ὅπου οἱ ἀπότομοι οὗτοι βράχοι τελευτῶσιν εἰς ἀκρωτήριον, ἡ ἀκτὴ σχηματίζει κόλπον, τὸν καλούμενον Μέγαν Λιμένα

(Μπουγιοὺκ-Λιμὰν),

τὸ δὲ πάλαι Ὅρμον τῶν Ἐφεσίων, ἴσως διότι ἐνταῦθα ὡρμίζοντο κατ' ἐξαίρεσιν τὰ τῆς Ἐφέσου πλοῖα, ὅς τις εἶνε ὁ πρῶτος μὲν ἐπὶ ταύτης τῆς πλευρᾶς διὰ τὰ εἰσπλέοντα ἐκ τοῦ Πόντου πλοῖα, ἕβδομος δὲ, ὡς προείπομεν, διὰ τὰ ἐκπλέοντα.

Κατὰ δὲ τὸν Διονύσιον, « τοὺς περὶ τὸν Φάρον τόπους ἐκδέχεται ὁ καλούμενος Φωσφόρος, κληθεὶς εἴτε ἀπὸ τῆς Φωσφόρου Ἀρτέμιδος, εἴτε ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ φωσφόρου πύργου. Τούτῳ δὲ γειτνιάζει καὶ συνέχεται μακρὰ ἀκτὴ, προϊοῦσα σχεδὸν κατ' εὐθεῖαν, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

(1) Κύρου Ἀναβ. Ζ', ἑ, 11.

τοῦ κλείοντος ἀπ' ἄρκτου τὴν τοῦ Χρυσοῤῥόου κοιλάδα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου, τοῦ διαιροῦντος, ὡς εἰρήσεται, τὸν Ἐφεσίων λιμένα, εἰς μῆκος, ὡς ἐξ ὄψεως εἰκάσαι, ὀκτὼ σταδίων, πεζῷ ἀδιόδευτον «.

Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ μέρος τοῦτο διετήρει εἰσέτι ἴχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ὀνόματος, καλούμενον Ἀ φ ο σ ι ά τ ι ν (1), διαιρούμενον δὲ εἰς Μέγα καὶ Μικρὸν διά τινος, ἐξέχοντος μεταξὺ ἀμφοτέρων, μικροῦ μὲν ἀλλ' ἀποτόμου προβόλου, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τοῦ μικροῦ Ἀφοσιατίου μέρος, ὅπου ἐξέχει καθέτως ἐν εἴδει ὀρθίου τοίχου, σχηματίζων παρ' ἑκατέρας αὐτοῦ τὰς πλευρὰς τὸν λιμένα, ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, ἔχοντα πλάτος 200 σχεδὸν βημάτων, καὶ συνελαυνόμενος εἰς κορυφὴν, ὁμοιάζουσαν κωνοειδῆ πύργου στέγην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γύλλιος εἰκάζει τὸ Ἀφροδίσιον, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, εἶναι τοποθετητέον πρὸς τὸν ἐφεξῆς τῶν Λυκίων μᾶλλον ἢ τὸν τῶν Ἐφεσίων λιμένα, διότι τὴν θεὰν ταύτην οἱ Λύκιοι μᾶλλον ἐσέβοντο, ὅθεν καὶ Πρόκλος ὁ φιλόσοφος Βασιλίδα Λυκίων αὐτὴν ἀποκαλεῖ ἐν ὕμνῳ εἰς τιμὴν αὐτῆς πεποιημένῳ, πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἵδρυτο τοῦτο οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προβόλου, τοῦ διαιροῦντος τὸν Ἐφεσίων λιμένα, ἀλλὰ παρὰ τοὺς τοῦ Μυρλείου μᾶλλον κρημνοὺς, ὡς ἔστι τεκμήρασθαι καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Διονυσίου, ὧν ἡ κορυφὴ, προσπίπτουσα δίκην ὀροφῆς, ἐστέγαζε καὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα, ἐν ᾧ τὸ μεταξὺ τῶν δύο Ἀφοσιατίων ὑψοῦται σχεδὸν ὅλον κατὰ κάθετον.

Τὸν ὅρμον τοῦτον προασφαλίζουσιν, ἱδρυμένα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀκρωτηρίου, τὰ ὑπὸ τοῦ Tott κατασκευασθέντα τῷ 1773 ὀχυρώματα, ἀντικρύζοντα πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ Φιλ-μπουρνοῦ τῆς ἀπέναντι Ἀσιανῆς παραλίας, καὶ ἐπικείροντα διὰ τῶν σφαιρῶν αὐτῶν ἐν χρῷ τὸν κόλπον.

Μετὰ δὲ τὸ φρούριον κεῖται τὸ χωρίδιον, συνάρτημά τι οἰκιῶν, ἐκτεινόμενον πρὸς τὴν φάραγγα, ἥτις, συγκλειομένη μεταξὺ δύο λόφων, τερματίζεται πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος.

Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου μέχρι τοῦ ἐφεξῆς, ἡ ἀκτὴ, ἀμμώδης ἅπασα, πρόεισι καμπτομένη τοξοειδῶς εἰς μῆκος 1000 καὶ ἐπέκεινα βημάτων. Αἱ δὲ πρὸς αὐτὴν καταλήγουσαι κοιλάδες, οὐ διέρχονται τὴν ῥάχιν τοῦ ὑπερτείνοντος ὄρους, ὅθεν καὶ τὴν ἀκτὴν ἀσφαλίζουσιν ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ τὴν κάθοδον ποιοῦσιν εὐκολωτέραν τοῖς κεκτημένοις τὰς ἐπὶ

---

(1) Ἡ λέξις μοὶ φαίνεται ἀπίθανος, εἴτε αὐτοῦ τοῦ Γυλλίου παρακούσαντος αὐτὴν, εἴτε τῶν ἀντιγραφέων καὶ ἐκδοτῶν αὐτοῦ παραναγνόντων καὶ διαστρεψάντων τὸ κείμενον. Καὶ ἐπειδὴ ἡ περὶ τὴν διαστροφὴν τῶν ξενικῶν ὀνομάτων, καὶ μάλιστα τῶν Τουρκικῶν καὶ Ἑλληνικῶν, εὐχέρεια τῶν ἀπὸ τῆς δύσεως περιηγητῶν ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἀκόμην, ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ Γυλλίου ἦτον πολὺ φυσικωτέρα καὶ συγγνωστοτέρα.

τοῦ ὄρους χειμένας, ὡς ἐκ τῶν ἐρειπίων ἐστὶν εἰκάσαι, ποτὲ ἐπαύλεις, ὅπου καὶ ὕδατα ἐκπηγάζουσιν ἀέvναα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἕπεται, κλεῖον ἀπ' ἄρκτου τὸ μέγα 'Αφοσιάτιν, τὸ ἀκρωτήριον 'Αφροδίσιον, φρικωδῶς περίκρημνον, κατὰ τὸν Διονύσιον, καλούμενον δὲ νῦν φερωνύμως Τασαλαντζὶκ-μπουρνοὺ (Λιθώδης ἄκρα), μεθ' ὃ ἄρχεται ἤδη ἀνευρύνεσθαι τὸ τοῦ Πόντου στόμιον, οἱ δὲ βράχοι, τραχύτεροι τὸ ἐντεῦθεν καὶ ἀγριώτεροι ἑαυτῶν ἄχρι τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Καριπτζὲ, σύγκεινται, καθὰ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης Κετσελλῆ-λιμὰν, ἐξ ἡφαιστείου λίθου, μίγματός τινος μελανοῦ τὴν χροιὰν, διατεμνομένου ὑπὸ φλεβῶν Χαλκηδονίας, διασταυρουμένων κατὰ δύω-τρεῖς πόδας εἰς ἀνίσους γωνίας.

Ἡ ἀπόκρημνος ἀκτὴ αὕτη ἐχρησίμευε καὶ τὸ πάλαι, καθὰ καὶ νῦν, πρὸς φωλεὰν τῶν γυπῶν ('Αρπυιῶν), καὶ ἀπ' αὐτῶν παρωνομάσθη καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ Φινέως, τοῦ ὑποδεξαμένου τοὺς 'Αργοναύτας, Γυπόπολις.

Ἕπονται μετὰ τοῦτο τὰ ὑπὸ τοῦ Meunier καὶ Lafitte κατασκευασθέντα κανονοστάσια, ἀντικρύζοντα πρὸς τὰ τοῦ Ποριὰζ-λιμάν.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ 'Αφροδίσιον ἕπεται ὁ, μικρὸς μὲν ἀλλ' ἀσφαλὴς, λιμὴν

Καριπτζὲ,

ἔχων, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἄκαρπον καὶ ὕφαμμον τὴν ἀκτὴν, καλούμενος δὲ τὸ πάλαι Λιμὴν Λυκίων.

Εἰς αὐτὸν χύνεται ὁ ῥύαξ, ὁ ποτίζων τὴν ὑπερκειμένην στενὴν καὶ οὐ πολὺ προήκουσαν κοιλάδα, περὶ τὴν ἔξοδον τῆς ὁποίας κεῖνταί τινα πενιχρὰ οἰκήματα, ἀφ' ὧν παρωνόμασται Τουρκιστὶ καὶ ὁ κόλπος, ἀπέχων ἓν καὶ ἥμισυ μίλιον τοῦ Φάρου.

Ἅπασα δὲ ἐν γένει ἡ παραλία, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χρυσοῤῥόου μέχρι τοῦ Καριπτζὲ, σύγκειται ἐκ βράχων ὑπερυψήλων καὶ ἀποτόμων, ὧν τὴν συνέχειαν διακόπτει μόνον ὁ ὅρμος τῶν 'Εφεσίων.

Τὸ δὲ ἀκρωτήριον, τὸ κλεῖον τὸν κόλπον τοῦτον ἀπὸ βοῤῥᾶ, ἀπόκρημνον πανταχόθεν καὶ ὑψηλὸν, παρὰ τὴν παραλίαν δὲ πεζῷ ἀδιόδευτον, προέχει ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου τριπλάσιον ἢ τὸ πρὸ αὐτοῦ. 'Επ' αὐτοῦ δὲ ὑψοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ Tott ἐγερθέντα ὀχυρώματα, τὰ παρωνυμούμενα ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ χωρίου Καριπτζέ.

Εἰς τὸ παράλιον δὲ αὐτοῦ ἔκειτό ποτε ἡ μονὴ τοῦ 'Αγίου Ταρασίου, πατριαρχεύσαντος Κωνσταντινουπόλεως τῷ 784 καὶ ἀποθανόντος τῷ 806, ἑορταζομένου δὲ τῇ 25 Φεβρουαρίου, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀφαιρεθὲν τὸ σῶμα

αὐτοῦ διὰ νυκτὸς τῷ 1018 ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα προσωρμισμένων Οὐενετῶν, μετεκομίσθη εἰς Οὐενετίαν, εἰ καὶ τὸ Συναξάριον αὐτοῦ λέγει ὅτι »ᾠκοδόμησε μοναστήριον ἐν τῷ πέραν τοῦ Στενοῦ«.

Μετὰ τὸν τῶν Λυκίων λιμένα τοποθετεῖ ὁ Διονύσιος τὸ Μύρλεον, ὅπερ συνῴκισαν ἐνταῦθα οἱ διὰ στάσιν ἐκβληθέντες τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος Μυρλεανοί (1). Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει ὅτι, ἐπ' αὐτοῦ, ὁ πρῶτος ἀπαντώμενος ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῖς εἰσπλέουσιν ἐκ τοῦ Πόντου, μικρὸς μὲν, ἀλλ' εὔορμος, κόλπος ἐκαλεῖτο εἰσέτι Μυρέλησν ἢ Μυρίλειον, ἀπέχων τοῦ μεγάλου Ἀφοσιάτου 1400, ὡς ἔγγιστα, βήματα. Κρημνοὶ δὲ ἀποῤῥῶγες τὴν ὄχθην ἅπασαν ταύτην ἐπέχουσι, μηδεμίαν ὁδὸν διαβατὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν καταλείποντες. Κλείεται δὲ ἀπὸ μεσημβρίας ἀκρωτηρίῳ πετρώδει ὅλῳ καὶ διατετρημένῳ σήραγξι καὶ σπηλαίοις, ὧν ἓν ἔχει βάθος μὲν ὑπὲρ τὰ 30 βήματα, ὕψος δὲ ἴσον τῇ τοῦ ἀκρωτηρίου κορυφῇ, πάντῃ κατὰ κάθετον ἀπότομον. Κλύδωνος δὲ ὄντος, προσπίπτουσα ἡ θάλασσα ταῖς πρὸς τὸν Πόντον χαινούσαις σπιλάσι, τηλικοῦτον ἠχεῖ, ὥστε τοὺς ἀπείρους τοῦ πράγματος νομίζειν κανονίων εἶναι κρότον. Τὰ δὲ ἐπ' αὐτοῦ σωζόμενα τέως ἐρείπια παλαιοῦ κτιρίου, ὁ περιηγητὴς οὗτος εἶναι νομίζει λείψανα τοῦ ἀρχαίου Μυρλείου ἢ Μυρελαίου.

Ὁ δὲ κόλπος αὐτὸς ὁ Μυρλεανὸς, εἰσέχων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, καταλήγει εἰς κοιλάδα, δι' ἧς καταῤῥέει εἰς αὐτὸν ποτάμιον, διαυγὲς καὶ ἀέννaov, ὅπερ, ἀναβρύον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ διαιροῦντος τὴν τοῦ Χρυσοῤῥόου κοιλάδα λόφου, ἐφ' οὗ ὁ παλαιὸς ἵδρυτο, καθὼς εἴπομεν, Φάρος, καὶ προϊὸν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον εἰς μῆκος τεσσάρων, ὡς ἔγγιστα, μιλίων, κἀκεῖθεν στρεφόμενον πρὸς δυσμὰς, εἰσβάλλει, μετὰ ὀκταστάδιον δρόμον, εἰς τὸν κόλπον, ὅστις, διά τε τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ὡς καὶ διὰ τὸ βάθος τῆς περὶ αὐτὸν θαλάσσης, ἀείποτε κατῳκεῖτο, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν περὶ Φινέα Θρακῶν, εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν Λυκίων, καὶ μετέπειτα τῶν Μυρλεανῶν. Τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἀπορεῖ ὁ Γύλλιος διατὶ, 'δὲν ἀναφέρει ὁ Διονύσιος, ἐν ᾧ ἄλλους πολὺ μικροτέρους οὐκ ἀπηξίωσε μνήμης.

Μετὰ τὸ Μύρλειον ἐστι, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἡ καλουμένη Λιχνιὰς (πέτρα ἢ ἄκρα), κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὡς κοιλαινομένη εἰς λίχνου σχῆμα, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γυπόπολις, λόφος πετρώδης, κληθεὶς

---

(1) Ἡ Μύρλεια ἢ τὸ Μύρλεον, πόλις τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἡ μετονομασθεῖσα ἔπειτα Ἀπάμεια, ἔκειτο ἴσως ὅπου νῦν τὸ ἐπίνειον τῆς Προύσης, τὰ Μπουδανιά.

οὕτως, εἴτε διὰ τοὺς περιοικοῦντας αὐτὸν βαρβάρους, λῃστρικούς τινας καὶ ἁρπακτικοὺς κατὰ τοὺς γῦπας· εἴτε διότι οἱ γῦπες ἀσμενίζουσιν ἐμφωλεύοντες τὰ πολλὰ τοῖς ἐνταῦθα κρημνοῖς, ὡς προείπομεν· εἴτε διὰ τὰς περὶ αὐτὸν γ υ π ὰ ς (γούβας, σπήλαια).

Τὸ δὲ ἀπ' ἄρκτου κλεῖον τὸν Μυρλεανὸν κόλπον ἀκρωτήριον, βραχύπλευρον καὶ ὁλόλιθον, περιεχόμενον τριχόθεν μὲν τοῖς ὕδασι τοῦ πορθμοῦ, ἐκ μεσημβρίας δὲ τῷ τε προειρημένῳ ποταμῷ καὶ τῷ κόλπῳ, οὐ πλατύτερόν ἐστι περὶ αὐτὸν αὐτοῦ τὸν πρόβολον 200. βημάτων. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ προβόλου μικρὸν ὑπὲρ τὰ 60 βήματα προβάς, βλέπεις τὸ πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου νεῦον αὐτοῦ πλευρὸν ὅλον ἀπόκρημνον, ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς κορυφῆς ἄχρι τῶν τῇ θαλάσσῃ προσκλυζομένων αὐτοῦ ῥιζῶν, βραχείας τινὰς καταλεῖπον ἀναχωρήσεις, πλήρεις πελωρίων βράχων, ἀποῤῥαγέντων ἀπ' αὐτοῦ τοῖς τε κύμασι καὶ τῷ χρόνῳ, καὶ καταληγούσας εἰς σπήλαια, καλυπτόμενα πέτραις ἀποῤῥῶξιν, ὧν ἓν, χαῖνον πρὸς ἀνατολάς, ἔχει πλάτος 25 βημάτων.

Οἱ βράχοι οὗτοι, συνεχόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐκτὸς βραχείας τινὸς κολποειδοῦς εἰσοχῆς, ἐξ ἧς ἀναβατὰ εἰς τὸν, τοῖς προὔχουσι τῶν βράχων κλάδοις συμπιεζόμενον, ζυγὸν τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐκτεινόμενοι εἰς 1000 περί που βήματα ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου, φαίνονται τοῖς μακρόθεν παραπλέουσιν ὡς ἐρείπια πύργων τινῶν ἢ φρουρίων, φρικτῶν τὴν θέαν καὶ ἄντικρυς βαρβαρικῶν. Ὅθεν ὁ Γύλλιος, τῷ Διονυσίῳ ἑπόμενος, ἐνταῦθα τοποθετεῖ τὴν πολλοῖς ὑμνηθεῖσαν ἔπαυλιν ἢ ἀκρόπολιν τοῦ Φινέως τὴν παρὰ τῷ Στεφάνῳ Φ ι ν ό π ο λ ι ν, ἄλλην παρὰ τὸ Φιναῖον (1), ἐν ᾗ

(1) Ἰδοὺ οἱ λόγοι, οὓς ὁ συγγραφεὺς οὗτος, πραγματευσάμενος τὸ θέμα τοῦτο μετὰ πλείστης πολυμαθείας, φέρει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτοῦ εἰκασίας: Α', ἡ Βιθυνία ἦτον διττή, ἡ Εὐρωπαϊκή, κειμένη περὶ τὴν ἐν Θρᾴκῃ Σαλμηδυσσὸν, καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Ἀσίας· Β', ἡ Φινόπολις, ἄλλη παρὰ τὴν Γυπόπολιν, κειμένη ἐκτὸς τοῦ Βοσπόρου, 'δὲν εἶνε δυνατὸν 'να ὑπῆρξεν ὁ τόπος τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Ἰάσονος· διότι, ἐκπλεύσας ἅπαξ οὗτος τὸν Πορθμὸν, οὐδεμίαν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν τοῦ Φινέως, ὡς πρὸς τὸν διὰ τῶν Συμπληγάδων ἔκπλουν· Γ', τοῖς σκοποῦσιν ἐπιμελέστερον, ἔκ τε τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ αὐτὸν ἑρμηνεύοντος, οὐχ ἧττον ἀκριβοῦς γεωγράφου ἢ κομψοῦ ποιητοῦ, Ἀπολλωνίου, καταφαίνεται ὅτι ἡ μὲν αὐλὴ τοῦ Ἀμύκου, βασιλέως τῶν Βεβρύκων, ἔκειτο ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἡ δὲ τοῦ Φινέως ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἔνδοθεν τῶν Κυανέων· διότι, Δ', κατὰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ Ἀπολλωνίου περιγραφὴν, οἱ Ἀργοναῦται, ἄραντες ἐκ τῆς Κίου, ἔφθασαν εἰς τοῦ Βεβρύκων βασιλέως, πλεύσαντες »πᾶν ἦμαρ, »πᾶσάν τε νύκτα,« ἀνέμῳ φορῷ καὶ λαύρῳ, ὅπερ ὁ ἡμέτερος περιηγητής, τεκμαιρόμενος ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐκεῖθεν θαλασσοπλοΐας, ἀναλογεῖ εἰς ἑκατὸν μάλιστά που μίλια, ὅσα εἰσὶν ἀπὸ τῆς Κίου μέχρι τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ἑπομένως τοποθετεῖ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ Προποντίδι τὴν τοῦ Ἀμύκου αὐλὴν, ὅπερ ἀποδείκνυται· Ε', καὶ ἐκ τῆς δάφνης, περὶ ἣν ἐφονεύθη κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον, ὁ Ἄμυκος, σωζομένην, κατὰ τὰς μαρτυρίας Ἀπολλοδώρου, Ἀνδρέου τοῦ Τενεδίου, καὶ τοῦ Πλινίου, ἐν μέσῳ τῷ Βοσπόρῳ, πολὺ μετέπειτα, πασῶν μεγίστην, καλουμένην δὲ Μ α ι ν ο μ έ ν η ν (Insanam), καὶ ἀπέχουσαν, κατὰ τὸν Πλίνιον, 40 μὲν σταδίους τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, 80 δὲ τοῦ τῶν Βυζαντίων ἄστεως· ΣΤ', ὁ Φινεὺς, οὗ τὴν αὐλὴν τοποθε-

ὑπεδέξατο αὐτος τοὺς μετὰ Ἰάσονος. Ἦσαν δὲ, λέγει, ἄλλοτε πολὺ μεγαλήτεροι, καταχρημνισθέντες ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ὑπῆρξαν ἀείποτε καταφύγια ληστῶν, εἰς οὓς προσέφερον τήν τε ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς αὐτοφυῶν οἰκημάτων εὐκολίαν.

Μικρὸν δ' ἐπέκεινα Γυποπόλεώς ἐστιν ἡ καλουμένη Δωτίνη Πέτρα, ὕφαλος ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἀπείρους τῶν ναυτῶν, κληθεῖσα οὕτω κατ' εὐφημισμὸν ἢ καὶ κατὰ ναυτικὴν εἰρωνείαν. Δωτίνην γὰρ οἱ Δωριεῖς (καὶ ἑπομένως καὶ οἱ Μεγαρεῖς καὶ οἱ Βυζάντιοι, ὡς δωρίζοντες) ἐκάλουν τὴν δωρεὰν ἐν γένει καὶ τὴν προῖκα ἰδίως.

Ἀνωτέρω δὲ μικρὸν μετὰ τὴν Δωτίνην, προέχει τὸ Πάνιον ἀκρωτήριον, τὸ τελευταῖον πρὸς τὸν Πόντον τῆς ἐνταῦθα περατουμένης δυτικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας. Παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἐκτίσθησαν τῷ 1628 τὰ τελευταῖα τῇ θέσει ὀχυρώματα τοῦ Βοσπόρου, ὁπλι-

τητέον, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, μεταξὺ Κυανέων καὶ τῶν μέσων τοῦ Βοσπόρου, ἔπρεπεν, ὡς ἔχων κτηνῶν καὶ θρεμμάτων ἀγέλας, 'να προτιμήσῃ τὴν παρὰ ποταμὸν κατοίκησιν· ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὁ τοῦ Φαρμακία κόλπου ποταμὸς εἰκός ἐστιν εἶναι οὗτος, ὡς οὐκ ἀπέχων, εἰμὴ μόλις ἓν μίλιον τῆς καταντικρὺ αὐλῆς τοῦ Ἀμύκου, καὶ ἑπομένως τοὺς Ἀργοναύτας ἀπίθανον δαπανῆσαι μίαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἔπαυλιν· οὔτε ὁ τοῦ Βαθυκόλπου, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὡς ἀπέχων καὶ οὗτος τρία μίλια μόνον τῆς τοῦ Ἀμύκου αὐλῆς· οὔτε ὁ Μυρλεανὸς, διότι, κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον, οἱ Ἀργοναῦται, λύσαντες ἀπὸ τοῦ Φινέως, » ἐκ δὲ τόθεν μακάρεσσι » δυώδεκα δομήσαντες » βωμὸν ἁλὸς ῥηγμῖνι πέρην (in littora ulteriori), καὶ ἐφ' ἱερὰ θέν» τες, » νῆα θοὴν εἴσβαινον, ἐρεσσέμεν κτλπ., καὶ μετὰ τοῦτο ἔφθασαν εἰς τὰς Κυανέας, ὅπερ ἄλλως ἦν ἂν ὀπισθοδρόμησις τῶν Ἀργοναυτῶν, διότι τὸ Ἱερὸν τοῦ Διὸς Οὐρίου κεῖται δύο μίλια ἐνδοτέρω τοῦ Βοσπόρου ἢ ὁ Μυρλεανὸς κόλπος· μένει ἄρα ἢ ὁ Σκληθρινοῦς, καὶ τοῦτο ἐξάγεται τῷ ὄντι ἐκ τοῦ Ὀρφέως, ἢ πιθανώτερον ὁ τῆς Γυποπόλεως παρὰ τὸν Μυρλεανὸν ποταμόν· διότι, παρεκτὸς τουτου, Ζ', καὶ ἡ κατὰ πετρῶν ῥίψις τῶν υἱῶν τοῦ Φινέως, πιθανολογεῖται μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν Μυρλεανὸν κόλπον ἀποκρήμνων βράχων· Η', καὶ αἱ Ἅρπυιαι δὲ, εἴτε εἰς ὄρνεα σαρκοφάγα, εἴτε εἰς θυέλλας ἀλληγορηθῶσι φυσικώτερον, εἴτε καὶ εἰς τοὺς ἁρπακτικοὺς ληστὰς τῆς Θρᾴκης (*), ἐνταῦθα μᾶλλον, μεταξὺ δηλ. Μυρλείου καὶ Γυποπόλεως, τοποθετοῦνται καταλληλότερον, ὅπου καὶ οἱ ἄνεμοι πνέουσιν ὁρμητικώτεροι τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὰ σαρκοφάγα πτηνὰ, γῦπες, ἱέρακες καὶ κόρακες (**), ἐν τοῖς ἐνταῦθα κρημνοῖς ἐμφιλοχωροῦσι, καὶ οἱ λησταὶ δυσπρόσβατα εὕρισκον ὁρμητήρια. Ὅτι δὲ ὁ μὲν Ὀρφεὺς τοποθετεῖ τὴν τοῦ Φινέως αὐλὴν ἐντὸς δάσους, νῦν δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ὑπάρχει, οὔτε ἐν τῷ Μυρλεανῷ, οὔτε ἐν τῷ Φαρμακίᾳ κόλπῳ, οὐδὲν παράδοξον, δι' ἃς, περὶ τοῦ Κερατίου κόλπου πραγματευόμενοι, ἐξεθέμεθα αἰτίας (***).

(*) Κατὰ τὸν Clerc (Bibliothèque universelle Vol. I, p. 148), αἱ Ἅρπυιαι ἦσαν ἀκρίδες. Καὶ τὴν εἰκασίαν ταύτην καθιστῶσι τῷ ὄντι πιθανωτάτην, τό τε Συριακὸν ἢ Φοινικικὸν ὄνομα τῶν ἐντόμων τούτων, καὶ τὸ θορυβῶδες τῆς πτήσεως αὐτῶν, καὶ ἡ δυσωδία ἡ παρακολουθοῦσα τὴν ὑπ' αὐτῶν προξενουμένην ζημίαν, καὶ οἱ βορειοι ἄνεμοι, οἱ καταδιώκοντες αὐτὰς πρὸς τὴν θάλασσαν. (**) Ἀφ' ὧν καὶ τὸ ἀντιπέραν ἀκρωτήριον Κοράκειον ἐκαλεῖτο, εἰσέτι ἐπὶ Γυλλίου. (***) Ταῖς μὲν λοιπαῖς τοῦ σοφοῦ Γυλλίου εἰκασίαις, ὡς ἐμβριθῶς καὶ εὐστόχως πάνυ ἐκτεθειμέναις, προστιθέμεθα ἄσμενοι· τὴν μέν τοι τοῦ Ἀμύκου αὐλὴν, ὡς καὶ τὴν Μαινομένην δάφνην, εὖ τοῦ Βοσπόρου μᾶλλον ἐντὸς, ἢ ἐπὶ τῆς Προποντίδος τοποθετῆσαι ὡρμήθημεν, αὐτὸν τὸν ἄπταιστον Ἀπολλώνιον παραδεξάμενοι ποδηγέτην, καθὰ πλατύτερον διαληψόμεθα, τὰ κατὰ τὴν Βασιλικὴν Ἀποβάθραν καὶ τὸν περὶ τὴν Χαλκηδόνα λιμένα τοῦ Εὐτροπίου διεξιόντες ἐν δέοντι.

σθέντα πεντεκαίδεκα πυροβόλοις, διότι πρὸ δύο ἐτῶν (τῷ 1626) οἱ περὶ τὴν Μαιῶτιν καὶ τὸν Τάναϊν Καζάκοι, εἰσπλεύσαντες δι' 150 μακρῶν καὶ ἐλαφρῶν σκαφῶν, ἐλαυνομένων ὑπὸ 20 κωπηλατῶν καὶ φερόντων 20 μαχητὰς ἕκαστον, ἐλεηλάτησαν ὅσα χωρία ἐπρόφθασαν, κατέκαυσαν δὲ καὶ τὴν Στένην, τὸ Νεοχώριον, τὸν Βαθύχολπον καὶ τὸ Φαναράκιον, ὅτε, πρὸς ἐμπόδισιν αὐτῶν, ἄχρις οὗ οἰκοδομηθῶσι τὰ ὀχυρώματα, παρεξετάθη ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα Φάρου πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἡ τὸν Κεράτιον κόλπον ἀποκλείουσά ποτε ἅλυσος, φυλαττομένη τέως ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ.

Αἱ δὲ ὄπισθεν τῶν πέριξ λόφων ἐκτεινόμεναι τερπναὶ καὶ κατάσκιοι κοιλάδες, αἱ ἐπὶ τῆς μεταξὺ Βοσπόρου καὶ Πόντου γωνίας ταύτης τῆς Θράκης, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βόρειον κατωφέρειαν τοῦ Αἵμου καὶ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μίλτον, περιέχουσι τὰ χωρία Ζεχεριὲ (Ζαχαρίου)-κιοϋ, ἐγγύτατα τοῦ λεγομένου Πύργου τοῦ Ὀβιδίου, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, Σχομπροὺ-κιοϋ, Γερλῆ-κιοϋ, Δεμυρτζῆ-κιοϋ, Δομοὺζ-δερὲ, οὗ τινος αἱ μὲν ἀμμώδεις πεδιάδες χρησιμεύουσιν ὡς ὑγιεινὰ ἀμμόλουτρα, τὸ δὲ ἔξωθεν τοῦ χωρίου ἁγίασμα ὡς τέρμα τοῦ μακροῦ περιπάτου τῶν ἐν τῷ Βελιγραδίῳ ἐαριζόντων, καὶ τέλος τὸ φρούριον τῆς Χηλῆς (Κήλιας), ὅπερ, ἔν τινι ἰχθυωδεστάτῳ ὅρμῳ, πέριξ τοῦ ὁποίου συνῴκισται τὸ χωρίον, συγκείμενον ὅλον ὑπ' ἁλιέων, προέχχειται ὡς προφυλακὴ τοῦ Βοσπόρου ἐκ τῆς Εὐρωπαίας αὐτοῦ πλευρᾶς, καθὼς τὸ τοῦ Ῥήβα ἐπὶ τῆς ἀντιχειμένης. Τὰ χωρία ταῦτα, κατοικούμενα τὸ πλεῖστον ὑπὸ Γραικῶν, θαμίζονται ἰδίως ὑπὸ τῶν κυνηγῶν καὶ τῶν ἱππηλατῶν τοῦ Βαθυχόλπου.

Τὸ δὲ περιεργότερον καὶ χορηγοῦν ὕλην γλυκείας ἀπάτης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τούτων εἰς τὴν εὔπειστον φαντασίαν, ἐστὶ τὸ ἐν μέσῳ σκιερῶν δρυμώνων ἀνυψούμενον ἐρείπιον τετραγώνου τινὸς κτιρίου, χαρακτῆρος Βυζαντινοῦ, ἴσως σκοπιᾶς τῶν Γενουηνσίων διὰ τὰ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου καταπλέοντα πλοῖά 'των, ὅπερ ἀποκαλοῦσι κοινῶς Πύργον τοῦ Ὀβιδίου, καθὼς ὠνόμασαν καὶ Πύργον Λεάνδρου τὸν Κχίζ-κουλὲν, καὶ Στήλην τοῦ Πομπηίου τὴν ἐπὶ τῶν Κυανέων κτλπ. Ἐν ᾧ, ἐὰν ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς ἤθελε λάχει τῷ ὄντι τοιοῦτο τερπνὸν μέρος ὡς ἐξορίαν, ἠδύνατο, ἀπολαύων τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τῶν ἄλλων τῆς φύσεως καλλονῶν, 'να ἀναπολῇ χαριέστερον τὴν Ῥώμην καὶ τοὺς ἐκεῖ γλυκεῖς πόθους 'του.

»Τὸ ἀκρωτήριον Πάνιον, λέγει ὁ Γύλλιος, εἶνε λίθος διόλου, ἀποτελεῖ δὲ χερσόνησον, περιβρεχομένην ἀπ' ἀνατολῶν μὲν ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου, ἀπ' ἄρκτου δὲ ὑπό τινος ἀλιμένου καὶ σκοπελώδους κόλπου τοῦ Πόντου, ἀνοιγομένου εἰς μῆκος 1200 σχεδὸν βημάτων, καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ προβόλου μέχρι τοῦ αὐχένος τοῦ ἰσθμοῦ ἢ τῆς ῥά-

χεως τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς μῆκος κατωφερὲς 1200 ὡσαύτως βημάτων. Αὐτὸς δὲ αὐτῆς ὁ ἰσθμὸς, ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ μυχαιτάτου τοῦ προῤῥηθέντος κόλπου κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, 700 ἐστὶ βημάτων. Ἐκπέμπει δὲ πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ κειμένας Κυανέας δύω ὁλολίθους προβόλους, ἀπέχοντας ἀλλήλων ἀκτῇ 300 σχεδὸν βημάτων, τὸν μὲν μείζονα καὶ ἀποτομώτερον, ἔχοντα περὶ τὴν πυμάτην αὐτοῦ ῥίζαν βραχεῖάν τινα ἀναχώρησιν, ὑποσκαφεῖσαν ταῖς καθημέραν τῶν κυμάτων προσβολαῖς, πλήρη δὲ σπηλαίων καὶ σηράγγων, ξηραινομένων μὲν ἐν καιρῷ γαλήνης, πλὴν τοῦ πυθμένος αὐτῶν, ὅπου ἐναπομένει πάντοτε ἡ θάλασσα, πληρουμένων δὲ ἀπ' αὐτῆς, ἐν καιρῷ κλύδωνος· τὸν δὲ, βραχύτερον, σχηματίζοντα τῇ πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ καμπῇ βραχύ τι ναύλοχον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ αὐτοῦ, τῆς ἐξεχούσης ἐπὶ τοῦ μείζονος προβόλου, ἀφ' ἧς ἄποπτος πάντοθεν ὁ Εὔξεινος, ὑψοῦται σήμερον ὁ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας ᾠκοδομημένος Φάρος, καλούμενος κοινῶς

Φαναράκιον.

Ἐστι δὲ πύργος ὀκτάγωνος, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς φανὸν, καιόμενον ὁλονύκτιον, πρὸς ὁδηγίαν τῶν πλοίων, περικλεισμένον δὲ πανταχόθεν ὑαλίναις θυρίσι. Φαίνεται δὲ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γυλλίου, εἶναι τῶν Γραικῶν μᾶλλον ἢ τῶν Τούρκων ἔργον. Προασπίζει δ' αὐτὸν ὀχύρωμα, ὡπλισμένον πεντεκαίδεκα κανονίοις, κτισθὲν τῷ 1769 ὑπὸ Γραικοῦ τινὸς ἀρχιτέκτονος.

Ἐντὸς τοῦ πύργου τούτου ὠχυρώθη, καταφυγὼν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1808, ὁ τολμηρὸς Χατζῆ-Ἀλῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἑκατὸν ἱππέων, ἀφ' οὗ, κατ' ἐντολὴν τοῦ περιφήμου Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρη (1), φονεύσας τὸν Καμπακτσῆ-ὀγλοῦν, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν δοκίμων τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ φρουρίων (Τάμπια-γιαμακλαρῦ), πυρπολησάντων καὶ τὸ χωρίον, ἐν ταῖς οἰκίαις τοῦ ὁποίου εἶχον κλεισθῆ κατ' ἀρχὰς οἱ περὶ τὸν Χατζῆ-Ἀλῆν. Τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐκανονοβολήθη ὁ πύργος οὗτος ὑπὸ τῶν Γιαμακίων, ἀλλ' ἀντέσχεν εἰς τὰς βολὰς αὐτῶν, μὴ λαμβανόντων ἄλλως τε βοήθειαν, καὶ στερουμένων διευθύνσεως ἁρμοδίας.

Τὸ δὲ παρώνυμον τοῦ Φαναρακίου χωρίον, ἡ ἐκκλησία τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐκαλεῖτό ποτε, ὁμωνύμως τῷ ἀκρωτηρίῳ, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ ὁποίου κεῖται, Πάνιον. Εἶνε δὲ κυρίως ἄξιον ἐπισκέψεως τὸν Σεπτέμβριον, τὸ μὲν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν ἀκτῶν αὐτοῦ ἀγρευομένων δικτύοις ὀρτυκίων, τὸ δὲ διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν θύννων, τῶν ὁποίων αἱ ἁλιάδες σταθμεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ τοῦ χωρίου ὅρμῳ.

(1) Ἴδε σελ. 157 τοῦ Α' Μέρους.

Ἡ δὲ κατάσκιος πηγὴ τῆς Τσίρπινας, ἀπέχουσα οὐκ ὀλίγον τοῦ χωρίου, ἐπεφημίσθη, διὰ τὴν ὡραιότητα τῶν ναμάτων 'της, ὡς ἁγίασμα.

Πρὸ τῶν προβόλων δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Πανίου, κεῖνται, καθὰ προείπομεν, αἱ θρυλλούμεναι

Κυάνεαι ἢ Συμπληγάδες,

καλούμεναι ἄλλως καὶ Συνορμάδες καὶ Πλαγκταί, πέτραι ἢ σκόπελοι, μόλις ὄργυιαν ὑπερανέχουσαι τῆς θαλάσσης, καὶ νῦν μὲν καλυπτόμεναι ὑπ' αὐτῆς, ἄλλοτε δὲ, δηλαδὴ ἐν καιρῷ νηνεμίας, ἀποκαλυπτόμεναι, ἀφ' οὗ καὶ ὁ γνωστὸς περὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἐποιήθη μῦθος.

Οἱ σκόπελοι οὗτοι, κείμενοι ἀντικρὺ ἀλλήλων, οἱ μὲν παρὰ τὴν Εὐρωπαίαν ἀκτὴν, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν, περὶ ὧν ἐφεξῆς, καὶ κλείοντες, τρόπον τινὰ, τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου, ἀπέχουσιν ἀλλήλων, κατὰ τὸν Στράβωνα, εἴκοσι στάδια, καὶ, λογιζομένου τοῦ μιλίου ὀκτασταδίου, φαίνεται ἀκριβὲς τῷ ὄντι τὸ διάστημα τοῦτο, ἐξισούμενον, κατὰ τὰς νεωτέρας καταμετρήσεις, εἰς 1900 ὀργυιάς. Τοῦ δὲ ἀκρωτηρίου ἀπέχουσι βραχεῖ θαλασσίῳ διαστήματι, ἀβαθεῖ, ἰλυώδει τε καὶ πετρώδει, διαπλευστέῳ, μόλις εἰς δύο ἢ τρία μέρη, διὰ μικρῶν ἀκατίων, ἐκτεινομένῳ δὲ, κατὰ μὲν τὸν Γύλλιον, εἰς 70 καὶ ἐπέκεινα Ῥωμαϊκῶν βημάτων (118 Γαλλ. μέτρων) πλάτος, κατὰ δὲ τὸν Κόμητα Ἀνδρεώσσην, εἰς 104 μέτρων, ἐξ οὗ καὶ συμπεραίνει ὁ ἀκριβὴς τοπογράφος οὗτος, ὅτι ἐν διαστήματι 250 ἐτῶν, τὸ στενὸν τοῦτο ἐπλατύνθη κατὰ 14 μέτρα ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Εἰσὶ δὲ κυρίως πέντε ὄγκοι βράχου, καὶ αὐτὸ τοῦθ', ὅπερ καὶ λέγονται, πέτραι, εἰ καὶ ὁ Στράβων, καθὼς καὶ ὁ Διονύσιος, νήσους αὐτὰς καταχρηστικώτερον καλοῦσι, προϊόντα ἡφαιστείων ἀναντιῤῥήτως ἐκρήξεων, φύσεως συμμιγοῦς, πρὶν μὲν ἀποτελοῦσαι μίαν καὶ μόνην πέτραν, σχισθεῖσαι δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ διέχουσαι σήμερον ἀπ' ἀλλήλων διὰ ῥηγμάτων, ἐκτεινομένων ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἐρειδόμεναι δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ὑπερεχούσης πόδας τινὰς τῆς θαλάσσης, καὶ περιεχούσης ἱκανὰς σπιλάδας καὶ σήραγγας, τὰς μὲν ξηρὰς, τὰς δὲ πληρουμένας ὕδατος; ὥστε χρησιμεύουσιν, οὐ μόνον εἰς τοὺς ἰχθῦς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς κρησφύγετα· καὶ διὰ τοῦτο, τὸ τοῦ Ἀπολλωνίου

» Κοῖλαι δὲ σπήλυγγες ὑπὸ σπιλάδας τρηχείας,
» Κλυζούσης ἁλὸς, ἔνδον ἐβόμβεον,

δὲν εἶνε πλάσμα· καθότι ἅπασα ἡ ἀπὸ τοῦ Μυρλεανοῦ κόλπου μέχρι τῶν Κυανέων ἀκτὴ, διὰ τὰς ὑποβρυχίους σήραγγας καὶ τοὺς ἔνθεν κἀκεῖθεν διεσπαρμένους ὑπερμεγέθεις βράχους, τηλικοῦτον τινὰ κρότον, καὶ μάλιστα κυματωγῆς οὔσης, ἀποδίδωσιν, ὥστε, κατὰ τὸν Ποιητὴν,

» . . . . . βόων ἁλιμυρέες ἀκταὶ, . .
» . . . . αὖε δὲ πόντος
» σμερδαλέον· πάντη δὲ περὶ μέγας ἔβρεμεν αἰθὴρ «.

Τὸ δὲ ὕψος αὐτῶν ἐστι περὶ τὰ 20 μέτρα (80 dodrans, κατὰ τὸν Γύλλιον), καὶ ἡ περιφέρεια ὁλόκληρος 450—500 (2000 dodrans). Ἀδὲν φαίνεται δὲ ἀπίθανον ν' ἀπεσπάσθη καὶ ὁλόκληρος οὗτος ὁ τετρασχιδὴς ὄγκος ἀπὸ τοῦ Πανίου ἀκρωτηρίου, καὶ 'να ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν μῦθον τὸν περὶ Συμπληγάδων. Ὅθεν καὶ τὸ τοῦ Οὐαλερίου Φλάκκου

» Cyaneæ juga præcipites illa remittunt,

φαίνεται ὀρθῶς εἰρημένον. Τῷ ὄντι γὰρ, κεραϊσθεῖσαι αὐτῶν αἱ κορυφαὶ, ἐγένοντο ταπεινότεραι.

Ἐκλήθησαν δὲ Κυάνεαι μὲν διὰ τὸ χρῶμα 'των, ὁμοιάζον ἄποθεν βαθὺ ἠεράνεον (κυανοῦν), τοῦτο μὲν διὰ τὸ ἀργιλλῶδες τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν σύγκεινται, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἀνταύγειαν τῆς θαλάσσης (1)· Πλαγκταὶ δὲ καὶ Συμπληγάδες, ὡς συντρέχουσαι δῆθεν καὶ συγκρουόμεναι ἀλλήλαις, αἱ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ταῖς ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καὶ ποτὲ μὲν ἀνοίγεσθαι τὸ μεταξὺ αὐτῶν, ποτὲ δὲ κλείεσθαι, ἢ, κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην, τὸν Διονύσιον, καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν Γύλλιον, διὰ τὸν ἐν γένει σχηματισμὸν ὅλου τοῦ σκολιοῦ Βοσπόρου, ὃν ὁ διαπλέων δοκεῖ ποτὲ μὲν κλείεσθαι, ἄλλοτε δ' ἀνοίγεσθαι, διὰ τὰς τῶν ἀκρωτηρίων καμπὰς, ἐπιπροσθούσας τῇ προσωτέρω θέᾳ. » Τὸ γὰρ πέρας δόξαν εἶναι, αὖθις ἀρχὴ φαίνεται «, κατὰ τὸν Διονύσιον.

Φύονται δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν, εἰ καὶ σπανίως, θάμνοι τινὲς, ἐκ τοῦ τῶν ἐρινεῶν καὶ ἀγριοκοκκυμηλεῶν γένους. Ἐκ δὲ τῶν περὶ αὐτὰς ἐῤῥιμμένων παμπόλλων λίθων, ὧν εἷς, ἁμαξιαῖος τῷ ὄγκῳ, παρεμπέπτωκε μεταξὺ τοῦ ῥήγματος τῆς πρώτης πέτρας, τῆς πλησιεστέρας τῷ Φάρῳ, καὶ χρησιμεύει ὡς βαθμὶς καὶ πρόσοδος ἐπὶ τὴν δευτέραν, φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλητέρα αὐτῶν εἶχέ ποτε ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς κτίριον.

Ἐν ᾧ δὲ τῶν Ὁμηρικῶν Συμπληγάδων τὴν ὑψηλοτέραν, ἃς ἐκεῖνος,

---

(1) Κυάνεαι δὲ τὸ πάλαι, οὐ μόνον οἱ σκόπελοι οὗτοι, ἀλλ' ἀμφοτεραι τοῦ Βοσπόρου ἐκαλοῦντο αἱ ὄχθαι, καὶ μάλιστα αἱ πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὰ δύο Ἱερὰ, διὰ τὸ χρῶμα τῶν περὶ αὐτὰς βράχων. Ὅθεν καὶ ὁ Fontinus ὅλον τὸν Βόσπορον Κυανέας ἀποκαλεῖ, » Philippus, » λέγων, cum angustias maris, quæ Cyaneæ appelantur, transnavigare propter Athe» niensium classem, quæ opportunitatem loci custodiebat, non posset, scripsit Anti» patro etc. Ὁ δὲ Ἰσ. Τζέτζης, σχολιάζων τὸν 1285 στίχον τοῦ Λυκόφρονος » Ἃς πόντος » Ἕλλης καὶ πέτραι Συμπληγάδες «, λέγει (πρὸς ἄκραν ἔκπληξιν τοῦ Γυλλίου, ὅς τις συμπεραίνει ἐκ τούτου ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὗτος οὐ μόνον τὰς τῶν Γεωγράφων καὶ Ἱστορικῶν Κυανέας ἠγνόει, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς τῶν Ποιητῶν): » Φαίνεται μεταξὺ ταύτας εἶναι λέγων Χαλκηδόνος καὶ Βυζαντίου, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις βαρβάροις Ῥεῦμα. Ὁ δ' Ἀπολλώνιος ποτὲ μὲν φαίνεται παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον, ἤτοι τὴν τοῦ Στενοῦ Κλεῖδα, λέγων αὐτὰς, ποτὲ δὲ ὁμοίως τῷ Λυκόφρονι, γράφων: » Πληγάδας ἀξείνους, καὶ ὅπου φοινήϊα δόρπα «.

ποιητικῇ τινι μηχανῇ ἐξετίναξε, καί τοι μετὰ τὴν τοῦ Ἰάσονος διάβασιν ῥιζωθείσας, εἰς τὸν Σικελικὸν πορθμὸν,

» Οὔκεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
» Οὐδ' εἴ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι καὶ πόδες εἶεν.
» Πέτρη γὰρ λῖς ἐστι, περιξεστῇ εἰκυῖα »,

αἱ Θραχιχαὶ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, αὐταὶ μὲν ἀμβαταὶ, αἱ δὲ περὶ αὐτὰς ἀκταὶ ἀπρόσβατοι.

Ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ δὲ τῆς ῥάχεως τῆς δευτέρας ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας καὶ μόνης, εἰ καὶ δυσχόλως, προσβατῆς κορυφῆς αὐτῆς, ὑψοῦται ἡ, καταχρηστικῶς καλουμένη (καθὰ καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὀβελίσκος) Στήλη τοῦ Πομπηΐου, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων Οὐρεκέ-τασὶ (ἠλακάτη, ῥόκα), ὕψους, κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους περιηγητὰς, 12 ποδῶν, κατὰ δὲ τὸν Κ. Ἀνδρεώσσην, 4 $^3/_{12}$. Πρῶτος δὲ ὁ Γύλλιος παρετήρησεν ὀρθῶς ὅτι ἡ βάσις αὐτῆς δὲν ἀναλογεῖ πρὸς τὸν ἐπ' αὐτῆς Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ κίονα, οὗ περ ἡ μὲν περίμετρος 6 ποδῶν, ἡ δὲ διάμετρος 2 ποδῶν καὶ 7 δακτύλων· διότι οἱ Κορινθιακοὶ κίονες οὐδέποτε ἔχουσι στρογγύλην, ἀλλὰ τετράγωνον πάντοτε τὴν βάσιν.

Ὁ κίων οὗτος, ἐκ Προκοννησίου ἀρίστου καὶ λευκοτάτου λίθου, ὑποτίθεται παρά τινων ἀνεγερθεὶς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου ἱδρυθέντος ἐνταῦθα βωμοῦ. Ὁ δὲ Chevalier ἀνέγνω ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν.

CÆSARI . AUGUSTO.
F. CL. ANNIDIUS.
L. F. G. LA.
FRONTO.

Ὁ δὲ Κόμης Ἀνδρεώσσης λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'του (τῷ 1813) οὐδὲν διεκρίνετο τῶν γραμμάτων τούτων ἐπὶ τοῦ κίονος. Ὁ δὲ μακαρίτης Τιμόνης φρονεῖ ὅτι ἡ βάσις τοῦ κίονος τούτου, ὅς τις ἔχει κατ' αὐτὸν, 4 ποδῶν καὶ 3 δακτύλων ὕψος, καὶ 2 $^3/_4$ ποδῶν πάχος, εἶνε μᾶλλον ὑπόβαθρον ἀγάλματος ἢ τεμάχιον κίονος. Ἀνέγνω δὲ ἐπὶ τοῦ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέρους τὴν λέξιν SEBAST., καὶ κατωτέρω TIB. FUIT, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς BELLA, καὶ οὐδὲν ἕτερον. Τὰς δὲ λοιπὰς λέξεις, ἐν αἷς καὶ ἡ λέξις ΠΑΡΙΣ, εὐκρινῶς ἀναγινωσκομένη, εἶναι λέγει μεταγενεστέρων Περιηγητῶν παίγνια.

Τοῦ βωμοῦ τούτου ἐλλείπει τὸ ἄνω μέρος (ἡ πύελος), ὅπου ἐκαίοντο τὰ ὁλοκαυτώματα· σώζονται ὅμως αἱ τέσσαρες ὀπαὶ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔβαινον οἱ ὑπέχοντες αὐτὴν ἔμβολοι (goujons).

Ὁ δὲ Γύλλιος, ὅς τις εὗρε τὸν βωμὸν τοῦτον κρημνισμένον, καθὼς εἶνε καὶ σήμερον, ἀνέγνω ἐκ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἔκτοτε ἐξαληλιμμένης Λατι-

νικῆς ἐπιγραφῆς, μόνον τὸ γράμμα C, ἀρχικὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος· συμπεραίνει δὲ, ἐκ τῆς περὶ τὸ μέσον τῆς βάσεως αὐτοῦ περικαμπτομένης, νῦν μὲν ἔμπροσθεν, νῦν δ' αὖ ὄπισθεν, περιπλοκάδος, συγκειμένης ἐκ φύλλων δάφνης, καταπιπτόντων λίαν ἐπιχαρίτως, καὶ ἀνεχομένων ὑπὸ κεφαλῶν κριοῦ, ὅτι ὁ βωμὸς οὗτος εἶν' ὁ, κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Διονύσιον, ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ᾧ καθιέρωτο ἡ δάφνη. Ἐνδέχεται ὅμως 'να ἦν καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐκ δὲ τῆς μέσης καμπῆς τοῦ τετραπλοῦ αὐχένος ἐξήρτηται κεφαλὴ βοὸς (τοῦ Ἄπιδος), καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λοιπῶν τεσσάρων εἰσὶν ἐγκεχαραγμένοι κύκλοι, ὧν ἐν μὲν τῷ ἑνὶ εἰκὼν ἐστι τετραπόδου, ἐν τῷ ἑτέρῳ εἰκὼν ἡλίου, ἐν τῷ τρίτῳ δεκὰς ἀκτίνων, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, τῷ πρὸς βορρᾶν, οὐδὲν ἐμφανές. Τῆς δὲ βάσεως ταύτης τὸ μὲν ὕψος εἶνε, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, 4 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων, ἡ δὲ περίμετρος 9 ½ ποδῶν. Ὁ δὲ Θεβέτος (ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ) δίδει εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο περίμετρον μὲν 8 ⅓ ποδῶν, ὕψος δὲ 17 ποδῶν, προσθέτων ὅτι ὁ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν ἀνέβη τῷ 1565 ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ υἱοῦ Τζιχὰν-γχίρ.

Ὁ δὲ Χάμμερ εἰκάζει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἵστατο ὁ πελώριος κρατὴρ, ὁ στηθεὶς ἐν τῷ στόματι τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, οὗ τὸ ἀντίῤῥοπον εἶχεν ἰδεῖν ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὑγίνου (;), χαλκοῦν, ἔχον ἓξ δακτύλων πάχος καὶ χωροῦν 600 ἀμφορεῖς.

Καὶ ἤδη εἴμεθα εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, ὃν οἱ τῇδε ναῦται ὀνομάζουσι Μαύρην θάλασσαν, ἀπ' ἐναντίας τῷ Ἀριστοτέλει, λέγοντι ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ Πόντου, διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰς αὐτὸν εἰσβαλλόντων ποταμῶν, ἐστὶν οὐ μόνον γλυκύτερον, ἀλλὰ καὶ λευκότερον τοῦ τῆς Μεσογείου. Ἀλλ' οἱ ναῦται ἐπείσθησαν μᾶλλον ὑπὸ τῆς ὄψεως τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν ὁρίζοντος, σκοτεινοῦ τὸ πλεῖστον καὶ ὁμιχλώδους, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ναυτιλλομένους πολλάκις τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ μὴ ὁρᾶν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν κυβερνήτην, ἐν τῇ πρύμνῃ ἱστάμενον, δύνασθαι διοπτεύειν τὰ ἐν τῇ πρώρᾳ. Ὅθεν ὀρθῶς πεποίηται Οὐαλερίῳ τῷ Φλάκκῳ τὸ

» Illic ambrosæ semper stant æcore nubes,
» et non certa dies. . . . . . . «

Ἀλλ' ὅστις θέλει 'να ἴδῃ τί ἐστι χειμὼν ἐν θαλάσσῃ, ἂς εὑρεθῇ ἐν Φαναρακίῳ ἡμέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ ἀληθῶς θέλει εἴπῃ ὅτι καὶ αὐτὴ τοῦ θειοτάτου τῶν ποιητῶν Ὁμήρου ἡ περιγραφὴ, ἐνώπιον τῆς πραγματικότητος τῆς φύσεως, εἶνε λέβητος χοχλασμός.

ΚΑΙ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Βοσπόρου, ἣν ὁ Γύλλιος, ὑποπτεύων τοὺς, κατ' ἐξοχὴν ἐπ' αὐτῆς, καὶ τότε καθὼς καὶ τώρα, κατοικοῦντας Ὀθωμανοὺς, ἀγριωτέρους (λέγει) καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμύκου καὶ τῶν περιοικούντων ποτὲ τὸν Εὔξεινον Πόντον, οὔτε περιέγραψεν, οὔτε κατεμέτρησε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς ἐτοπογράφησε τὴν δυτικὴν παραλίαν.

Καὶ τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα ἀκτῆς ὁ Ὀθωμανὸς, αἰσθανόμενος ὅτι βαίνει ἐπὶ τοῦ ἰδίου, τρόπον τινὰ, ἐδάφους, φαίνεται ἀγριώτερος καὶ ἰταμώτερος ἑαυτοῦ. Προσκείμενος εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἤθη, ξενοπαθῶν πρὸς πᾶσαν καινοτομίαν, προασπίζων δὲ πρὸ πάντων ζηλοτύπως τοῦ γυναικωνίτου 'του, ὑποβλέπει πάντα ξένον καὶ ἑτερόθρησκον, καὶ μάλιστα Εὐρωπαῖον, καὶ ἀμφισβητεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτὴν ἁπλῶς τὴν θέαν τῶν τόπων, ὅπου, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐξελέξατο κατὰ προτίμησιν καὶ τὸ τελευταῖον 'του ἄσυλον· διότι οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης Ὀθωμανῶν, εἴπομεν ἤδη ὅτι, ποιοῦνται περὶ πολλοῦ ἵνα ταφῶσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀσίας ἐδάφους.

Φυσικῶς δὲ θεωρούμεναι αἱ Ἀνατολικαὶ ἐν γένει τοῦ Βοσπόρου ἀκταὶ, ἔχουσί τι τερπνότητος καὶ θελγήτρων, οὗπερ ἀμοιροῦσιν αἱ δυτικαί. Καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει τις ὅτι τὰ δένδρα ἐνταῦθα εἶνε καὶ θαλερώτερα καὶ μεγαλήτερα καὶ πυκνότερα, τὰ ὕδατα ἀφθονώτερα, αἱ κοιλάδες ἐν γένει χλοερώτεραι καὶ γαληνιώτεραι. Τοῦτο δύναται μὲν 'να ἐξηγηθῇ καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν ὑπερκειμένων ὀρῶν, ὑψηλοτέρων ἐν γένει καὶ συνηρεφεστέρων παρὰ τὰ ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἤθη, οἵτινες, θεωρητικοὶ φύσει καὶ φιλήσυχοι, ἀποφεύγοντες, καθὼς εἴπομεν ἀλλαχόθι, τὰς θορυβώδεις διασκεδάσεις, δυσαρεστούμενοι πρὸ πάντων εἰς τὰς δυτικὰς τοῦ Βοσπόρου ἀκτὰς, ὅπου ἡ διαμονὴ τῶν προσωρμισμένων πλοίων καὶ ἡ ναυτικὴ ἀκρασία καθιστῶσιν αὐτοῖς, λόγῳ τῶν χαρεμίων μάλιστα, ἀφόρητον τὴν διαμονὴν, ἐν ᾧ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὄχθας πούποτε 'δὲν ἀγκυροβολεῖ πλοῖον, παρεκτὸς τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἰούσα-δαγγῦ, καὶ ἐκεῖ πρὸς ὥραν καὶ μέχρις οὗ πνεύσῃ ἄνεμος, ἐρασταὶ περιπαθεῖς τῆς ἀτημελήτου φύσεως, προτιμῶσι τὴν ἐρημίαν, τὴν σιωπὴν, ἥτις, διὰ μὲν τὸν ζωηρὸν Εὐρωπαῖον καὶ Ἕλληνα, ἔχει τι πληκτικὸν, σκυθρωπὸν, μελαγχολικὸν, ὅπερ προσβάλλει αὐτὸν, ἅμα πατήσῃ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Καταστένου· διὰ τὸν βραδυκίνητον ὅμως Μουσουλμάνον εἶνε πλήρης θελγήτρων, διότι 'τὸν ἀφίνει 'να ἀπολαύσῃ ἀταράχως τῆς ἀηδόνος τὸ ᾆσμα, ἢ τὸ μορμορυτὸν τοῦ ὕδατος, 'δὲν 'τοῦ διακόπτει τὰ ἡδονικὰ τοῦ ὀπίου ὄνειρα, 'δὲν 'τοῦ χαλᾷ, καθὼς λέγουσι, τὸ κέϊφι. Ἐδῶ σπανίως ἀκούει τις κυνηγετικοῦ πυροβόλου κρότον, διότι ὁ Ὀθωμανὸς οὐδέποτε φονεύει χω-

ρὶς μεγίστης ἀνάγκης πτηνόν· ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα δένδρων οὐδέποτε καταπίπτει ὁ πέλεκυς ξυλουργοῦ· ὅθεν καὶ βλέπει τις αὐτὰ κεκαλυμμένα ὑπὸ βρύου· »Ὄχνη δ' ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ». Ἐνὶ λόγῳ, μεταβαίνων τις ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, εὑρίσκεται, ἐντὸς ἡμισείας ὥρας, ἀπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὅς τις ἤρχισεν ὅπως δήποτε 'να ἐπιχρώζῃ καὶ τοὺς Ὀθωμανούς, εἰς τὸν ἄκρατον Τουρκισμόν· καὶ ὁ αὐτὸς Τοῦρκος, ὃν ἀπήντησας πρὸ ὀλίγου μειδιῶντα καὶ προσηνῆ ἐν τῷ Φαναρίῳ ἢ τῷ Σταυροδρομίῳ, λαμβάνει ὕφος ἀγέρωχον καὶ μόλις ὑπανοίγει πρὸς ἀπόκρισιν τὰ χείλη, συναπαντώμενος μετὰ σοῦ ἐν τῇ τοῦ Σχουτάρεως ἢ τοῦ Γκιὸκ-σουγιοῦ κρηπῖδι.

Διὰ τοῦτο ἐδῶ συνήθως συνέρχονται καὶ τὰ Τουρκικὰ χαρέμια, καὶ μάλιστα καθ' ἑκάστην παρασκευήν, καὶ τότε εἶνε διὰ τοὺς Εὐρωπαίους κινδυνωδέστεροι οἱ ἐνταῦθα Τοῦρκοι· ὅθεν καὶ οἱ γνωρίζοντες τὸν τόπον ἀποφεύγουσι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὰς ἐνταῦθα ἐξοχάς· διότι ἀναφέρονται πολλὰ δυστυχήματα ἐκ ζηλοτυπίας.

Ἡμεῖς ὅμως, οἵτινες, σεβόμενοι παντὸς ἔθνους τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις, οὔτε ἀδιάκριτον βλέμμα ἔχομεν σκοπὸν 'να ῥίψωμεν ἐπὶ τῶν λευκῶν κρηδέμνων τῶν Χαννούμ, οὔτε πτηνὸν 'να κυνηγετήσωμεν, οὔτε τὴν τόσον ἀρεστὴν τοῖς ὀπιοφάγοις ἠρεμίαν 'να συνταράξωμεν, ἀλλ' ἁπλοῖ τοπογράφοι, σπεύδομεν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς χαριεστάτης εἰκόνος, ἣν ἐσχεδιογραφήσαμεν, ἀποβαίνομεν θαῤῥαλέῳ βήματι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὅπου προκαλοῦσιν ἡμᾶς πρὸς περιγραφὴν ἐν πρώτοις αἱ

Κυάνεαι τῆς Ἀσίας.

Ὁ Γύλλιος ἐξέλαβε κατ' ἀρχὰς ὡς τοιαύτας, πρῶτον μὲν τὸν σκόπελον, τὸν καλούμενον ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἐπ' αὐτοῦ Ἀτροπάριον (;), ἀπέχοντα τρία περί που μίλια τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, καὶ δεύτερον τὸν καλούμενον Κρόμμυον, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὑψούμενον μεταξὺ τοῦ Ῥήβα καὶ τοῦ Ἀγκυραίου ἀκρωτηρίου· ἀλλ' ἔπειτα, παρατηρήσας, λέγει, ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος τοποθετεῖ τὰς Κυανέας » ἁλὸς ἐν ξυνοχῇσι «, καὶ, μικρὸν ἔπειτα, ἀναφέρει τὸν ποταμὸν »Ῥήβαν ὠκυῤῥόην, σκόπελόν τε Κολώνης«, ἐπείσθη ὅτι Κολώνη μὲν εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ προειρημένος σκόπελος Κρόμμυον· ἐπειδὴ δέ, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἱεροῦ, ὑπάρχουσιν ἄλλοι πέντε σκόπελοι, τῇ θαλάσσῃ περίκλυστοι, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ πλησιέστερος τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ σχηματιζομένῳ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀκτῆς, ἥτις, τείνουσα τέως πρὸς ἄρκτον, κάμπτεται πρὸς ἀνατολὰς σχεδὸν τὰς ἰσημερινάς, οὐ δύναται εἶναι ἡ τῆς Ἀσίας Κυανέα, ὡς εἶχε κατ' ἀρχὰς ὑποθέσῃ· διότι τοῦτον ὀρθῶς ὁ Διονύσιός φησι καλεῖσθαι Πύργον Μηδείας· μένει 'να ὁρίσωσιν οἱ μετ' αὐτὸν περιηγηταὶ ὃν ἂν ἐκ τῶν λοιπῶν τεσσάρων ἐγ-

κρίνωσιν, ἐπιμελέστερον ἐρευνήσαντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν σκοπέλων τούτων, σκεπασμένων σήμερον ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἕκαστος ἔχει ἴδιον ὄνομα, κατὰ δὲ τὸν Κ. Ἀνδρεώσσην, οὔτε φαίνεται σήμερον σκόπελός τις ἢ βράχος ἐν τῷ μέρει τούτῳ, τὰς καθ' αὐτὸ Ἀσιατικὰς Κυανέας 'δὲν δύναταί τις σήμερον ἀκριβῶς 'να προσδιορίσῃ.

Πρὶν προχωρήσωμεν περιγράφοντες ἕκαστον τῶν σκοπέλων τούτων, εἴπωμεν δύω λέξεις περὶ τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, διατηρήσαντος ἀκέραιον ἄχρι σήμερον τὸ εὐγενὲς αὐτοῦ ὄνομα. Τὸν ποταμὸν τοῦτον, ὃν ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος ὕμνησε διὰ τῶν ἑπομένων ὡραίων στίχων:

» Ῥήβας ἔνθ' ἐρατεινὸν ἐπιπροίησι ῥέεθρον,
» Ῥήβας, ὃς Πόντοιο παρὰ στομάτεσσιν ὁδεύει,
» Ῥήβας, οὗ κάλλιστον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὕδωρ « ,

ὁ μὲν Ἀῤῥιανὸς ἀπέχειν φησὶ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Διὸς Οὐρίου 90 στάδια· ὁ δὲ Εὐστάθιος, πάνυ ἀβασανίστως, πηγάζειν φησὶν ἀπὸ Ὀλύμπου τοῦ Μυσίου, ἐν ᾧ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ῥήβα, οὐ πολὺ ἀπεχουσῶν τῶν ἐκβολῶν 'του, μεσολαβοῦσι δύω θαλάσσης κόλποι καὶ ἄλλα ὄρη ὑψηλότατα.

Ὁ σκόπελος Κρόμμυον, ὃν οἱ Τοῦρκοι, τηρήσαντες τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ὀνομάζουσι, κατὰ τὸν Τιμόνην, Σογὰν-ἀδά, ὑψούμενος εἰς 25 μέτρα, εἶνε, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἐντελῶς ἄφυτος· φαίνεται δὲ ὅτι ἀπεσπάσθη τῆς ἀκτῆς, μεθ' ἧς εἶνε σήμερον δι' ἀμμώδους προσχώσεως ἡνωμένος. Ἔχει δὲ σχῆμα ὑποστρόγγυλον (κρομμυοειδές), καὶ περιφέρειαν τεσσάρων, ὡς ἔγγιστα, σταδίων, ὀροπέδιον δὲ ἐπίπεδον, ἠρέμα πρὸς τὸ κάταντες ὑποκλῖνον, τὰ δὲ πλάγια, ἀπ' ἄρκτου μὲν καὶ ἀνατολῶν ἀπόκρημνα καὶ ἀπρόσβατα· ἐκ μεσημβρίας δὲ καὶ δυσμῶν, προσηνέστερα καὶ εὐεπιβατώτερα. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ διακρίνονται, μεταξὺ τῶν χόρτων, τινὰ ἐρείπια, ἴσως ὀχυρώματος πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ὅρμου. Ὁ δὲ διαιρῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἠπείρου εὔριπος, ξηραινόμενος ἐν καιρῷ γαλήνης, ἔχει 160 βημάτων (100 μέτρων) πλάτος, ὧν τὰ ἡμίση ἐπέχει ὥσπερ αὐχήν τις ἀμμώδης, δι' οὗ συνέχεται μετὰ τῆς ξηρᾶς, ἧς ἡ ἀκτή, ἐπίπεδος καὶ ἀμμώδης, εὔθετος δὲ πρὸς δικτύων βόλον, ἐκτείνεται δύο περί που μίλια, μέχρι τοῦ μέρους, ὅπου, τείνουσα τέως πρὸς δυσμάς πως τὰς ἰσημερινὰς, κάμπτεται πρὸς τὰς χειμερίους.

Τὸ πρῶτον δὲ, κατὰ τὸν ἐκ τῆς Ἀσίας στενούμενον τοῦ Βοσπόρου τόπον, ἀκρωτήριον, εἶνε τὸ καλούμενον Τουρκιστὶ

Κοὺμ (1)-μπουρνοῦ,

ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Πάνιον, καὶ σχηματίζον μετ' αὐτοῦ

(1) Ὁ Κ. Ἀνδρεώσσης, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἴσως καὶ ὁ Χάμμερ, 'τὸ γράφουσι Γούμ.

τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου. Διὸ, ἅμα πλησιάσῃ μέν τις αὐτὸ, ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου, νομίζει ὅτι ἐξῆλθεν αἴφνης τῶν στενῶν εἰς πέλαγος ἀναπεπταμένον καὶ ἀχανὲς τῇ ὄψει·

» Ἐκ δὲ τοῦ οἰγόμενος παραπέπταται ἐγγύθι Πόντος,
» Πολλὸς ἐὼν, καὶ πολλὸν ἐπ' ἀντολίης μυχὸν ἕρπων «,

κατὰ τὸν Περιηγητὴν Διονύσιον, οὗτινος ὁ ὁμώνυμος » οὐδεμίαν οἶδα, » λέγει, θέαν θαυμασιωτέραν καὶ ἡδυτέραν· τοῖς δ' ἐρχομένοις αὖ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, ἅμα παρέλθωσι τὸν πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, ἡ θάλασσα αὕτη ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος φαίνεται συστελλομένη διὰ μιᾶς εἰς στενὸν πόρον.

Ἐκαλεῖτο δὲ, τὸ μὲν πάλαι Ἀγκύραιον, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐνταῦθα οἱ Ἀργοναῦται, ἀφέντες τὸν ἐκ τῆς Κυζίκου ληφθέντα παρ' αὐτῶν ἀγκυραῖον λίθον, ἐφωδιάσθησαν δι' ἑτέρου, ὃν κατέλιπον ἐν τῷ Φάσει, ὅπου ὅμως ἡ δεικνυμένη ἐπὶ Ἀρριανοῦ, ἐν ἀριστερᾷ τοῖς εἰσιοῦσι τὸν ποταμὸν, ἄγκυρα, καὶ λεγομένη εἶναι αὐτὴ ἡ τοῦ Ἰάσονος, ἦν σιδηρᾶ· ἐπὶ δὲ Γυλλίου ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Γραικῶν Ψωμίον (1). Ἔστι δὲ λιθῶδες ἅπαν, καὶ πανταχόθεν, τείχους δίκην, ἀπότομον καὶ ἀπρόσβατον, ἐκτὸς δύω χθαμαλῶν τόπων, ὧν ἐν ἑνὶ καὶ ἁγίασμα τῆς Παναγίας.

Μετὰ τὸ Ἀγκύραιον ἕπεται ὁ καλούμενος κόλπος Καμπὰ-κχὶζ, ὁ ἐπὶ Γυλλίου Ἀμπελώδης, ἀπὸ τῶν αὐτομάτως ἐν αὐτῷ περιφυομένων ἀμπέλων, χαμπτόμενος ἐπὶ τῆς ἑτέρας τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρᾶς, ἐν ᾧ δύο σπήλαια, τὸ μὲν περὶ τὴν πρὸς βορρᾶν ἀρχὴν τοῦ κόλπου, 72 πόδας πλατὺ, 69 βαθὺ, καὶ 40 ὑψηλόν· τὸ δὲ, ἐν αὐτῷ αὐτοῦ τῷ μυχῷ, 12 πόδας πλατὺ, 14 βαθὺ καὶ 20 ὑψηλόν. Καλεῖται δὲ νῦν (;) Ἅγιος Ἰσίδωρος, κατὰ παράδοξον, λέγει ὁ Χάμμερ, μετωνυμίαν τοῦ Ἀγκυραίου (σιδήρου) εἰς Ἰσίδωρον. Τὰ σπήλαια ταῦτα τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀνδρεώσση ἐν τῷ τοῦ Ἀναδὸλ-καβὰκ κόλπῳ, ἐγνώριζεν ὁ Γύλλιος πολὺ πρὸ αὐτοῦ, ὅςτις λέγει ὅτι τὰ ἀνεκάλυψε πρῶτος. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς πεδινῆς αὐτοῦ παραλίας, ἠρέμα ὑπτιαζούσης, εἰσρέει ποτάμιον δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀέναον.

Ἐν μέσῳ δὲ αὐτοῦ ἀνέχουσι δύω σκόπελοι ὁλόλιθοι, μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντες, ὧν ὁ μείζων, ὁ πρὸς βορρᾶν, ἀπέχων τῆς ξηρᾶς μᾶλλον τοῦ ἑτέρου, σκεπάζεται ὅλος ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐν καιρῷ κλύδωνος· εἶνε δὲ κατάλευκος, ὡς χιονοσκέπαστος, διὰ τὴν κόπρον τῶν ἐμφιλοχωρούντων ἐπ' αὐτοῦ λάρων καὶ ἄλλων θαλασσίων πτηνῶν· ὁ δὲ ἕτερος, ὁ ὑψη-

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτοῦ Πάνιον, ὅπερ παράγει ἀπὸ τοῦ panum, ἐν ᾧ φαίνεται πιθανώτερον εἶναι ἀπὸ τοῦ Πανός.

λότερος, διέχει τῆς ξηρᾶς βραχεῖ τινι εὐρίπῳ. Ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἢ τρίτον ἄλλον, πάντοθεν τῇ θαλάσσῃ περίῤῥυτον, ὑπόκοιλον δὲ ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς μέρους, οἱ ναῦται ἐκάλουν ἐπὶ Γυλλίου Καλογραῖαν, ἀπό τινος παρεμφαινομένης πάντως ὁμοιότητος.

Κατέμπροσθεν δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀγκυραίου ὑψοῦται ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Μηδείας πύργος, σκόπελος στρογγύλος, συγκορυφούμενος εἰς λόφον ὀξὺν, καὶ διῃρημένος εἰς τέσσαρας πέτρας, σχισθείσας ἴσως ὑπὸ σεισμοῦ, χωριζόμενος δὲ τῆς ἠπείρου διὰ στενοῦ εὐρίπου, νηνεμούσης μὲν τῆς θαλάσσης, ποσὶ διαβατοῦ, κλύδωνος δὲ ὄντος, καλυπτόμενος σχεδὸν ὅλος, πλὴν τῆς μεσαίας αὐτοῦ πέτρας, ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Ἐπ' αὐτοῦ ᾠκοδόμηται ὁ Φωσφόρος πύργος, ἢ τὸ

Φαναράκιον τῆς Ἀνατολῆς,

ἔχων 70 ποδῶν, ὡς ἔγγιστα, ὕψος, ἐφ' οὗ ἀνάπτεται νύκτωρ ὁ πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἀπὸ τοῦ Πόντου καταπλεόντων Φάρος, ἀντίφωτος τῷ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. « Καὶ σημείωσαι, λέγει ὁ Δοσίθεος (1), ὅτι τὸ Φανάριον τὸ Ἀνα» τολικὸν, μὴ ὂν πρότερον, ἔκτισεν ὁ Κιοπρουλόγλης Βεζύρης τῷ 1675 » ἔτει «.

Μετὰ τὸν Φάρον τοῦτον, πρὸς μεσημβρίαν, κεῖνται, προφυλάττοντα αὐτὸν, τὰ πρῶτα ἐπὶ τῆς Ἀσίας χανονοστάσια τοῦ Βοσπόρου, κατασκευασθέντα μὲν περὶ τὸ 1628, ἀνακαινισθέντα δὲ καὶ ἄλλοτε μὲν πολλάκις, ἰδίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον τῷ 1769 συγχρόνως τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Μετ' αὐτὰ δὲ ἕπονται, κατ' ἀναστροφὴν πρὸς τὸν Βόσπορον, τὰ κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Meunier. Τὰ χανονοστάσια ταῦτα, λέγει ὁ Jussereau de S. Denys, ὡς ἀπέχοντα τῶν καταντικρὺ ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Φάρου περὶ τὰς 1500 ὀργυιάς (toises), 'δὲν ἀναπληροῦσι τὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον κατεσκευάσθησαν.

Ὄπισθεν δὲ τοῦ φρουρίου ἐκτείνεται τὸ χωρίον, ἄθροισμα πενιχρῶν τινῶν οἰκημάτων, ἐπεχόντων τὴν κορυφὴν ὄρους ἀποκρήμνου καὶ δυσπροσβάτου, ὅπου οὔτε δένδρον, παρεκτὸς μερικῶν συκῶν, οὔτε χλόη παρηγορεῖ τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτου, μόλις εὑρίσκοντος μίαν κρήνην πρὸς ἀνάψυξιν τῆς δίψης 'του. Ἡ δὲ θέα τῆς Μαύρης θαλάσσης, μυκωμένης ἀγρίως εἰς τοῦ ὄρους τοὺς πρόποδας, ἐπαληθεύει ἐντεῦθεν τὸ ὄνομά 'της, φαινομένη ὅτι συνέχεται μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

---

(1) Δωδεκαβίβλου ΙΒ', Θ', 2.

Κατὰ τὸν Διονύσιον, μετὰ τὰς Κυανέας ἔστιν ἄκρα Κοράκειον, καὶ πλατεῖα ἀκτὴ, ἣ Παντείχιον ὄνομα· μεθ' ὃ ἕπονται αἱ Χηλαὶ, καὶ μετ' αὐτὰς τὸ Ἱερόν. Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Γύλλιον, μεταξὺ Παντειχίου καὶ Ἱεροῦ, οὔτε χηλῆς (προκυμαίας, σκάλας) ἴχνη εἰσὶν, οὔτε ὁδὸς ἁπλῶς διαβατὴ παρὰ τὴν ἀκτὴν, παρεκτὸς ἀτραπῶν τινῶν στενοπόρων, διὰ τὸ μεσολαβοῦν ὑψηλὸν ὄρος, καθῆκον ἄχρι τῆς θαλάσσης. Πιθανὸν ὅμως, ὡς ἐκ τῆς τοῦ Ἱεροῦ γειτνιάσεως, 'νὰ ὑπῆρχέ τις σκάλα (χηλὴ) τὸ πάλαι, καταστραφεῖσα πρὸ τοῦ Γυλλίου πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ φρουρίου, καθὰ συνέβη καὶ ἐπὶ τῶν χηλῶν τῆς ἀπέναντι προκυμαίας τοῦ Μαύρου Μόλου.

Τὸ ὄρος τοῦτο, ὑποκρατούμενον ὑπὸ βράχων ἀθεωράτων, ὑπερέχει κατὰ τὸ ὕψος πάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς· ὑπέρκειται δὲ βορειοανατολικῶς τοῦ λιμένος, τοῦ καλουμένου

Πορϊὰζ (1)-λιμὰν,

κλεῖον αὐτὸν ἀπ' ἄρκτου, καὶ ἐκτεινόμενον περὶ τὰ 600 βήματα. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς κλιτύος αὐτοῦ κεῖται τὸ ὁμώνυμον τοῦ λιμένος φρούριον, ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαίας ἀκτῆς Καριπτζὲ, ἀπέχον 500 toises. Ἐκτίσθη δὲ τῷ 1773 ὑπὸ τοῦ Βαρῶνος Tott, καὶ περιέχει 23 κανόνια, διὰ χασμάτων ἠσφαλισμένα, ὧν αἱ σφαῖραι, καὶ διὰ τὴν μικρὰν ἀπόστασιν καὶ διὰ τὸ ὑπερδέξιον τῆς θέσεως, εὐστοχοῦσι πρὸς τὸν σκοπόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας κλιτύος κεῖνται σποράδην τὰ συγκροτοῦντα τὸ χωρίδιον οἰκίδια, πάντα πρὸς τὸ φρούριον ἐστραμμένα. Τὴν δὲ στενὴν αὐτοῦ ῥάχιν ἐπιστέφει σωρὸς λίθων, ἴσως ἐρείπια φρουρίου τινὸς ἐγκαταλειφθέντος ἢ βωμοῦ πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ναυτιλλομένων.

Ὁ κόλπος οὗτος, ὁ πρῶτος ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ Βοσπόρου, καθὼς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τὸ Μπουγιοὺκ-λιμὰν, ἐκαλεῖτό ποτε Παντείχιον, ἄλλο παρὰ τὸ ἐπὶ τῆς Προποντίδος (2), μεθ' οὗ καὶ συγχέεται ἐνίοτε. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, κατὰ τὸν Διονύσιον, διὰ τὰς τάφρους, τὰς περιεχούσας ποτὲ πάντα τὸν τόπον τοῦτον.

Κλείεται δὲ ἀπὸ μεσημβρίας ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

Φὶλ-μπουρνοὺ,

ὅπερ ἐκαλεῖτό ποτε Κοράκειον, διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐπ' αὐτοῦ νεοττο-

(1) Προφέρεται καὶ Ποϊράζ. Ὁ δὲ Χάμμερ λέγει ὅτι παρέφθαρται ἀπὸ τοῦ Κοράκιον!!

(2) Τὸ ἐπὶ τῆς Προποντίδος Παντείχιον, ἢ, καθὼς εὕρηται γραφόμενον παρ' ἄλλοις, ὡς πανόλβιον δῆθεν, Παντύχιον, διατηρῆσαν ἄχρι τοῦδε τὸ ὄνομά 'του, κεῖται, κατὰ τὸ Ὁδοιπορικὸν Ἀντωνίνου τοῦ Πίου, 15 μίλια ἐπέκεινα Χαλκηδόνος, μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τοῦ Ἀκρίτα, χωρίον πολυάνθρωπόν τε καὶ ἀμπελόφυτον, ἀνῆκον πάλαι ποτὲ τῷ περιδόξῳ Βελισαρίῳ, ὅπου καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ οἴνου πλημμύρας μυθολογοῦνται αὐτῷ συμβῆναι, καὶ τειχῶν ἀρχαίων ἐρείπια σώζονται, θαυμαστὰ μεγέθει. Ἦσαν δὲ ἀμφότερα προάστεια τῆς βασιλευούσης.

ποιουμένων χοράκων, ἀντικρύζον πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ περιεχόμενον ὑπὸ βράχων γιγαντιαίων. Ἐπὶ δὲ τῆς παραλίας αὐτοῦ κεῖνται τὰ δεύτερα τῶν ὑπὸ τοῦ Tott μὲν κτισθέντων, ὑπὸ δὲ τοῦ Meunier ἀνακαινισθέντων ὀχυρωμάτων.

Ὀλίγον δὲ παρεκεῖ, εἰς τὸ λεγόμενον Μαναστὴρ-ἀγζῦ, σώζονται, περὶ τὰ 60 βήματα μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, ἐρείπια τοίχων, ὑψουμένων περὶ τοὺς 36 πόδας, καὶ ἐπεχόντων 40 ποδῶν ἔκτασιν, πιθανῶς τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ὅπερ ἀναφέρει, κατὰ τὸν Χάμμερ, ὁ Γύλλιος (;). Ὁ δὲ Τιμόνης τοῦτο εἶναι νομίζει τὸ ἀρχαῖον Παντείχιον, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου διεστράφη, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ Μαγκίπιον, τόπος τις ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ τούτῳ, καλούμενος οὕτως ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Γραικῶν, διαβεβαιούντων ἄλλως τε, φησί, φρούριον ἐνταῦθά ποτε ὑπάρξαι. Πρὸ τινῶν δὲ ἐτῶν τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἶχον ἀνορυχθῆ τὰ θεμέλια κτιρίου τινὸς ἀρχαίου, λίθοι τετράγωνοι παμμεγέθεις, περὶ ὧν προσωτέρω.

Ἐντεῦθεν διεπέρασαν ἔφιπποι, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, εἰς τὸν ἀπέναντι λιμένα Καριπτζὲ, οἱ δεκαπενταχισχίλιοι Πατσινάκαι, οὓς ὁ ῥηθεὶς Αὐτοκράτωρ, μεταπεμψάμενος ἐπικούρους ἐκ Δακίας, ἐξέπεμψεν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πατρικίου Κωνσταντίνου τοῦ Ἀδροβαλάνου, κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Γεωργίαν Περσῶν· αὐτοὶ δὲ, μεταμεληθέντες, ἀφ' οὗ ἔφθασαν ἄχρι τοῦ Δαματρύος, τὸν μὲν Ἀδροβάλανον ὥρμησαν ἀποκτεῖναι, διασωθέντα μόλις εἴς τι τῶν ὑπερῴων τοῦ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου, λαβόντες δὲ τὴν πρὸς τὰ ἐνταῦθα διεύθυνσιν, » ἐπεὶ » ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐγένοντο, μηδὲν πλέον εἰπὼν ὁ (ἀρχηγὸς αὐτῶν) Καταλεὶμ, ἀλλ' ἢ μόνον: Ἐπέσθω ὁ βουλόμενος αὐτόν τε περιεῖναι καὶ πάντας τοὺς Πατζινάκας, τὸν ἵππον μυωπίσας, εἴσεισιν εἰς τὴν θάλασσαν. » Τοῦτο καὶ ἄλλος ἰδὼν ἐποίησε καὶ ἐπ' ἐκείνῳ ἄλλος, καὶ εὐθὺς τὸ πλῆθος ἅπαν. Καὶ διανηξάμενοι, περαιοῦνται κατὰ τὸν ἅγιον Ταράσιον (1) «.

Πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Φὶλ-μπουρνοῦ συγκάμπτει ἑαυτὸν ὁ καλούμενος ὅρμος

Κετσελῆ-λιμὰν,

ὅπου τοποθετητέαι, κατὰ τὸν Χάμμερ, αἱ Χηλαὶ τοῦ Διονυσίου, ὡς σκάλα τοῦ Ἱεροῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς δὲ τοῦ, ἀρίστου ἄλλως, ὅρμου τούτου, ὅπου ναυλο-

(1) Κεδρην.

χοῦσι τὰ διὰ τὸν Πόντον ἕτοιμα πλοῖα, ἐκτείνεται ὡραιότατόν τι χωρίον, πέριξ τοῦ ὁποίου αἱ πεδιάδες, κατάφυτοι δάφναις, κομάροις, μυρίκαις καὶ ἄλλοις ὀρεσιβίοις φυτοῖς, καὶ διαῤῥεόμεναι ῥύακι ἀεννάῳ, ἐκβάλλοντι εἰς τὴν θάλασσαν, εἶνε τερπνόταται, κυρίως τὸ καλοκαίριον, πρὸς περιδιάβασιν.

Μετὰ δὲ τὰς Χηλάς ἐστι τὸ καλούμενον Ἱερὸν (Διὸς Οὐρίου), ὅπερ ἐμφαίνει ἀρκούντως τὸ σημερινὸν Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα

Ἰοροὺς ἢ Ἰορὸζ-καλεσὶ,

ἀφετήριον σύνηθες τῶν εἰς τὸν Πόντον πάλαι πλεόντων. Ἄρχει δὲ, λέ» γει ὁ Πολύβιος (1), τοῦ στόματος ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ καλούμενον Ἱε» ρὸν (ἐφ' οὗ τόπου φασὶ κατὰ τὴν ἐκ Κόλχων ἀνακομιδὴν Ἰάσονα θῦσαι » πρῶτον τοῖς δώδεκα θεοῖς), ὃ κεῖται μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀπέχει δὲ » τῆς Εὐρώπης ἐπὶ δώδεκα στάδια πρὸς τὸ καταντικρὺ κείμενον Σαρα» πιεῖον τῆς Θράκης «.

Ἦτον δὲ κατ' ἀρχὰς βωμὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς Οὐρίου (2), ἢ τοῦ Ποσειδῶνος (καθὸ καὶ τούτου Διὸς), ὃν ἱδρύσατο, κατά τινας μὲν, Φρύξος ὁ Ἀθάμαντος καὶ Νεφέλης, πλέων ἐπὶ Κόλχους· κατὰ δὲ τοὺς πλείστους τε καὶ ἀρίστους, ὁ Ἰάσων, οὐ μὴν ἀπιὼν εἰς Κόλχους, ἀλλ' ἐπανιὼν ἐκεῖθεν, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ῥῆσιν τοῦ Πολυβίου. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Φρύξου ὑπῆρχε βωμὸς ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (3), ἐνταῦθα ἦν καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ, κατ' ἄλλους, τῆς Ἀρτέμιδος ναὸς, κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον καὶ Ἀριστείδην, τοῦ Ποσειδῶνος, εἰκάζει οὐκ ἀπιθάνως ὁ Γύλλιος, ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς βωμὸς ἦν καθιερωμένος εἰς τιμὴν τῶν ιϐ' θεῶν, ἐπεκαλεῖτο δὲ ποτὲ μὲν ἀπὸ τούτου μᾶλλον, ποτὲ δ' αὖ ἀπ' ἐκείνου τῶν θεῶν, ἢ ὅτι ἐπεκράτει παρὰ μὲν τοῖς θηρευτικοῖς ἡ Ἄρτεμις, παρὰ δὲ τοῖς ναυτικοῖς ὁ Ποσειδῶν, παρὰ τοῖς πλείστοις δὲ, καθὸ καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὑετῶν ταμίας, ὁ Ζεύς. Φρονεῖ δὲ καὶ οὗτος ὅτι ἐκτίσθη τὸ πρῶτον οὐχ ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φρύξου. Τὸν γὰρ Ἰάσονα εἰκὸς ἐν τῇ Εὐρώπῃ μᾶλλον, ὁπόθεν καὶ ὡρμήθη, ἱδρύσασθαι τὸν βωμόν. Θῦσαι μέν τοι αὐτὸν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ προϋπάρχοντος βωμοῦ τῶν ιϐ' θεῶν οὐκ ἀπίθανον, ἐξευμενιζόμενον τὸν Δία Οὔριον καὶ τὸν Ποσειδῶνα, ὑποθήκῃ Γλαύκου καὶ Ὀρφέως.

» Τὸ δὲ καλούμενον σήμερον Ἱερὸν, λέγει ὁ Γύλλιος, μικρὸν φρούριον, φύσει καὶ τέχνῃ ὠχυρωμένον, καὶ κατοικούμενον ὑπὸ μόνων Ὀθω-

(1) Πολυϐ. Δ', 39. (2) Φαίνεται δὲ, λέγει ὁ Χάμμερ, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐπιγραφῆς, τῆς ἐγκεκολαμμένης ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἐκκλησίαν ἐντετειχισμένης πέτρας, ἣν, ἐκτεθεισομένην προσωπείρω, ἀναφέρει ὁ Μοντεφαλκόνιος (Antiquité dévoilée), ὅτι ὁ Οὔριος Ζεὺς ἐκαλεῖτο καὶ Ὁδηγητὴρ, καθὰ καὶ ὁ Ἡρακλῆς. (3) Πτολ. Γεωγραφ. Ὑφηγ. Ε', ά.

μανῶν, κεῖται ἐν τῷ ὕψει τῆς τοῦ ὄρους ὀφρύος, ἀφ' οὗ, προεξέχοντος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἄρχεται στενοῦσθαι ἐπὶ μᾶλλον ὁ Βόσπορος. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, ἡ μὲν κατὰ μεσημβρίαν κλείει κοιλάδα δασώδη, διῃρημένην εἰς ἄλλας μικροτέρας, καὶ σχηματίζουσαν τὸν κόλπον, δασώδη ὡσαύτως καὶ εὐλίμενον, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν καμπτομένην προβολὴν τοῦ ἀκρωτηρίου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίπεδον ὀροπέδιον φθάνει τις δι' αὐχένος, στενοῦ μὲν, ἀλλ' ὁμαλοῦ ‚καὶ σχεδὸν πεδινοῦ· ἡ δὲ πρὸς βοῤῥᾶν, κρημνώδης καὶ σχεδὸν ὀρθία, περικλείει κοιλάδα, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς τοῦ ἀκρωτηρίου κορυφῆς καὶ καταλήγουσαν εἰς τὸν Βόσπορον, καὶ εἰς ταύτης τὰς ὑπωρείας ἦσαν τὰ ἀνορυχθέντα κτιρίων ἀρχαίων θεμέλια, περὶ ὧν προείπομεν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ μέρος τοῦτο ὑπὸ τῶν Γραικῶν **Περιβόλιν** ἢ **Περιβολίτσιν**, καί τοι φαραγγῶδες καὶ ἀπότομον. Ὅθεν νομίζει ὁ συγγραφεὺς οὗτος ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν καὶ ὁ Ἀριστείδης παραθαλάσσιον εἶναι λέγει, καὶ ὁ λόγος δὲ τοιοῦτον αὐτὸν αἱρεῖ διά τε τὴν τῶν ναυτιλλομένων εὐκολίαν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀσφάλειαν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ Διὸς βωμὸν οἱ Ἀργοναῦται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἱδρύσαντο, κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον. Ἀπέχει δὲ ἡ ἀκτὴ αὕτη ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας πέντε περί που στάδια. Ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς πρόεισιν, ἐν εἴδει ῥάχεως, ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ζυγοῦ κορυφῆς ἄχρι τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐπὶ τέσσαρα μὲν, ὡς ἔγγιστα, στάδια φαίνεται πανταχόθεν περιτετειχισμένη ὑπὸ τειχῶν ἀρχαίων, τῶν τοῦ πολιχνίου τοῦ Ἱεροῦ, ἐρήμου νῦν καὶ ἀμπελοφύτου· ἐκεῖθεν δὲ, προνεύουσα μέχρι τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζει κατωφερῆ πως τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου προβολὴν, ὕψος μὲν ἔχουσαν 100 ὡς ἔγγιστα βημάτων, πλάτος δὲ σχεδὸν 300. Παρὰ δὲ τὴν ἀκτὴν αὐτῆς διασώζονται θεμέλια, ἀντικρύζοντα ἀκριβῶς τοῖς ἐπὶ τοῦ, 30 μόλις βήματα ἀπέχοντος αὐτῆς, σκοπέλου, ἀφ' ὧν ἐξετείνετο εἰς τὴν ἀπέναντι κρηπῖδα τοῦ Μαύρου Μόλου ἡ ἅλυσος.

» Τὸ μέρος τοῦτο, κατα τὸν Πολύβιον, οἱ Βυζάντιοι, μικροῖς ἀνώτερον » χρόνοις τοῦ πρὸς Ῥοδίους πολέμου, μεγάλων ὠνησάμενοι χρημάτων (1), » ἐσφετερίσαντο, διὰ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ τόπου· βουλόμενοι μηδεμίαν ἀφορ» μὴν μηδενὶ καταλιπεῖν, μήτε κατὰ τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεόντων ἐμπό» ρων, μήτε περὶ τοὺς δούλους καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς τῆς θαλάσσης ἐργασίας «. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ῥοδιακοῦ πολέμου, ὁ Προυσίας, βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας, συμμαχῶν τοῖς Ῥοδίοις, ἀφείλετο τὸ χωρίον τοῦτο τῶν Βυζαντίων. Ἀλλὰ, γενομένης ὕστερον εἰρήνης, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ τῶν Γαλατῶν βασιλέως Καυά-

(1) Παρὰ τίνος; Παρὰ τῶν Γαλατῶν ἢ Χαλκηδονίων πάντως. Διότι, κατὰ τὸν Διονύσιον, πολλοὶ τῶν κατὰ καιροὺς θαλαττοκρατησάντων ἠμφισβήτησαν περὶ τοῦ χωρίου τούτου. Παρὰ πάντας ὅμως οἱ Χαλκηδόνιοι ἔκπαλαι τὴν τοῦ Ἱεροῦ κτῆσιν ἐφιλονείκουν. Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Βυζάντιοι, πλείσταις ναυσὶν ἐπὶ πολὺ θαλασσοκρατήσαντες, ἀείποτε τοῦτο κατεῖχον.

ρου, ἀπέδωκεν αὐτὸ εἰς αὐτούς, » ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ξύλα, καὶ τὴν λι-» θείαν, καὶ τὸν κέραμον τὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ χωρίου (1) ». Ὁ Χάμμερ, συμπεραίνων ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Οὐρίου Διὸς ἦν ἀνέκαθεν πολυθάμιστος, καὶ ἑπομένως πλούσιος, διὰ τὸ τῶν ναυτιλλομένων πλῆθος, φρονεῖ ὅτι αἱ κεραμίδες αὐτοῦ, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἦσαν ἀργυραῖ, ἤ, τοὐλάχιστον, ἐπίχρυσοι, καθὼς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὸ ἐν Ῥώμῃ Χρυσοῦν παλάτιον, τὰ τζαμία τοῦ Μεσχὲδ καὶ τῆς Μέκκας, καὶ τὸ ἐν Ἰνσμπρούκ χρυσοῦν τέγος· διότι ἄλλως, ἐὰν ὑποτεθῶσι, λέγει, πήλιναι χρυσωμέναι, Α', δὲν ἤξιζαν τὸν κόπον οὔτε τῆς ἁρπαγῆς, οὔτε τῆς ἀποδόσεως, καὶ Β', διότι ὁ Πολύβιος, ὅς τις, ὁμιλῶν ἀλλαχοῦ περὶ τοῦ ἐν Ἐκβατάνοις ναοῦ τῆς Ἀναΐτιδος, λέγει ῥητῶς ὅτι οἱ μὲν κίονες ἐπεκεχρύσωντο, αἱ δὲ κεραμίδες ἦσαν ἐξ ἀργύρου, ἤθελε σημειώσῃ τοῦτο.

Ὁ δὲ Τιμόνης λέγει ὅτι τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν θέλομεν ἀναφέρει περιγράφοντες τὰ κατὰ τὴν Χαλκηδόνα, Ἄγγλοι τινες ἀνεῦρον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰορούζ. Ἀλλ', ἐν ᾧ τῷ ὄντι, ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιγράμματος, ἡ πλὰξ ἡ φέρουσα ἐγκεκολαμμένην αὐτὴν, φαίνεται ἀνήκουσα ἐνταῦθα μᾶλλον, δὲν σημειοῖ οὔτε πότε αὕτη ἀνευρέθη, οὔτε πότε καὶ πῶς μετεκομίσθη ἐντεῦθεν εἰς Χαλκηδόνα

Ὅτι δὲ ἦν ἐν τῷ Ἱερῷ καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, εἴτε χωρὶς τοῦ τῶν δώδεκα θεῶν, καθὼς φρονοῦσί τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Χάμμερ, εἴτε καὶ ὁμοῦ, δύναταί τις τεκμηριῶσαι καὶ ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος, ὅπερ, κατά τε τὸν Ἡρόδοτον καὶ τὸν Ἡρακλεώτην Νύμφιν, ὁ Παυσανίας, τυραννικώτερον καὶ θρασύτερον φερόμενος, ἐτόλμησεν, ἑαυτοῦ ἐπιλαθόμενος, ἐπιγράψαι ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ κρατῆρος, ὃν ἐστήσατο τοῖς δώδεκα θεοῖς ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἔχοντος ὡς ἑξῆς:

» Μνᾶμ' ἀρετᾶς ἀνέθηκε Ποσειδάωνι ἄνακτι
Παυσανίας, ἄρχων Ἑλλάδος εὐρυχόρου,
» Πόντου ἐπ' Εὐξείνου, Λακεδαιμόνιος γένος, υἱὸς
Κλεομβρότου, ἀρχαίας Ἡρακλέος γενεᾶς «.

Τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Οὐρίου, ὁποῖόν τι ἦν, ἐκ μόνου τοῦ Κικέρωνος (2) μανθάνομεν, ὃς αὐτὸ χαλκοῦν εἶναί φησι, καὶ τρίτον τῇ καλλιτεχνίᾳ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σωζομένων ἐν τῷ παντὶ ἀριστουργημάτων, διατηρεῖσθαι δὲ ἀκέραιον. Τὸ δὲ ὁμοίωμα τοῦ τὰς χεῖρας ὀρέγοντος τῷ ἀγάλματι παιδὸς, Ἔρωτος εἶναι πιθανώτερον δοκεῖ, ἐξ ὧν καὶ ὁ Φιλόστρατος ἐν τῷ Βοσπόρῳ, τὰ περὶ τὸ Ἱερὸν μέρη, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γυλλίου, διαγράφων, φησὶ » κρημνὸν τῇ θαλάττῃ ἐφεστηκέναι, τὰ μὲν κλυ-» ζόμενα ὑπωλισθηκότα, τὰ δὲ ἄνω προεκκείμενον, ἔφαλόν τινα ταύτην

(1) Πολύβ. Δ', 50, 52. (2) Ἐν τῷ κατὰ Βέῤῥου.

» ἀνέχοντα οἰκίαν, ἀφ' ἧς » καὶ ἡ θάλασσα κυανωτέρα φαίνεται, καθιεμέ-
» νων εἰς αὐτὴν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ γῆ παρέχεται τὰ νεὼς πάντα, πλὴν
» τοῦ κινεῖσθαι «.

Ποῦ δὲ ἦν τὸ Ἱερὸν, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καθήμενος ὁ Δαρεῖος ἐθεᾶτο τὸν Πόντον, ὁ Γύλλιος ἀμφιβάλλει, φρονεῖ ὅμως ὅτι τοῦτο δὲν πρέπει 'να ἦτον ἐξ ἅπαντος ἐν ταῖς Κυανέαις, οὔτε ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐπροχώρησε μέχρις αὐτῶν πρὸς θέαν τοῦ Πόντου, ὅςτις, πολὺ ἐσωτέρωθεν τοῦ Ἱεροῦ, ἀπὸ τῶν Κλειδῶν ἔτι αὐτῶν, 40 στάδια τῶν Κυανέων ἀπεχουσῶν, ἄρχεται φαίνεσθαι· οὔτε δὲ καὶ αἱ Κυάνεαι ναοῦ χωρητικαί εἰσι· καὶ τοῦτο δὲ ἐὰν ὑποτεθῇ, ἤθελον μένει πάντως αὐτοῦ ἐρείπια, ἢ ἴχνη τῶν θεμελίων, ἢ γοῦν ὁδὸς ἐντετμημένη πρὸς ἄνοδον, ὧν οὐδὲν ὅμως φαίνεται νῦν. Ἰδοὺ δὲ τὸ κείμενον τοῦ Ἡροδότου: » Δαρεῖος δὲ, ἐκ τοῦ
» Βοσπόρου, ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ἐπὶ
» τὰς Κυανέας χαλευμένας . . ἑζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ, ἐθηῆτο τὸν Πόν-
» τον (1)«.

Ὑπὲρ τὸ Ἱερὸν δὲ, μικρὸν περαιτέρω τοῦ τῶν Γαλατῶν τείχους, τοῦ χαλουμένου νῦν τῶν Γενουηνσίων, ὑψοῦτό ποτε ὁ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς παραλίας Φάρος, ἐπὶ τῶν κατηρειπωμένων τειχῶν τοῦ ὁποίου φαίνεται ἔστιν οὗ ἐγκεχαραγμένον τὸ μεγαλόγραμμα Μ, ὅθεν ὁ συγγραφεὺς τῆς Κωνσταντινιάδος εἰκάζει ὅτι ἀνεκαινίσθησαν ὑπὸ Μιχαὴλ ἢ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Φαίνονται δὲ καὶ σταυροὶ ἐπὶ μαρμάρων ἔσωθεν και ἔξωθεν τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, καθὼς καὶ τὰ παράσημα τῶν Γενουηνσίων ἐφ' ἑκάστου τῶν πύργων, τῶν ἑκατέρωθεν τῆς θύρας, θυρεὸς φέρων σταυρὸν, καὶ τὸ ἔτος 1190. Ὑπάρχει δὲ καὶ ὑπόγειον, δύσκολον πρὸς κατάβασιν, μηδὲν ἔχον ἀξιοπαρατήρητον.

Ἡ θέσις ἀμφοτέρων τῶν Ἱερῶν, ὅπου ἐξελέγοντο τὰ τέλη καὶ διαγώγια τῶν ἀπὸ τοῦ Πόντου εἰσπλεόντων, ἦν ἔκπαλαι περιμάχητος. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Γενουήνσιοι, ἐπικρατήσαντες διὰ τοῦ ἑαυτῶν ναυτικοῦ, ὥστε 'ν' ἀπειλῶσι καὶ χλευάζωσι καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς ΚΠ ἐντὸς τοῦ παλατίου 'των, ἔσπευσαν, κύριοι ἤδη τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ, 'να οἰκειοποιηθῶσι καὶ τὰ δύο Ἱερὰ, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο καὶ ἀπ' αὐτῶν παρωνυμοῦνται μέχρι σήμερον. Τὸ δὲ μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φρουρίων τούτων στενὸν ἐγένετο πολλάκις θέατρον τῶν ναυμαχιῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Οὐενετούς.

Οἱ δὲ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ φρουρίου τούτου εἰσὶν ἄποικοι λαοῦ τινος φιλησύχου, ζῶντος ἀπὸ τῆς γεωργίας, καὶ συγγενεύοντος διὰ γάμων πρὸς ἑαυτούς· περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὅμως φρονημάτων αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲν οἶ-

(1) Ἡρόδ. Δ', 85.

δεν ἀκριβῶς βέβαιον, καθὼς οὔτε περὶ τοῦ τῶν Δρούζων (Δουρυζῆ, ὀρεινῶν). Ἐνταῦθα, λέγει ὁ Χάμμερ, ἤθελε καταλληλότατα τοποθετηθῆν' ἡ σκηνὴ τοῦ ἐρωτικοῦ μυθιστορήματος, ὅπερ ἀναφέρει ἐκ τοῦ Φιλοστράτου ὁ Διονύσιος (1).

Ἀκριβῶς δὲ καταντικρὺ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Καβακίου, ἐν τῷ στενοτάτῳ τοῦ Βοσπόρου, ὅπου καταλήγει, ἔνθεν μὲν, ἡ σειρὰ τοῦ ἐν Βιθυνίᾳ Ὀλύμπου, ἐκεῖθεν δὲ ἡ τοῦ Αἵμου, δεξιουμένων, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλους ὑπὸ τὸ ὕδωρ, κεῖται τὸ

Ἀναδὸλ-Καβὰκ,

ὅπου ὑπάρχουσιν ἐπίσης ὀχυρώματα, ἀνεγερθέντα μὲν τὸ πρῶτον πλησίον καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Οὐρίου Διὸς, ἐπὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ' τῷ 1624, πρὸς ἀποτροπὴν ὡσαύτως τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Καζάκων· ἀνοικοδομηθέντα δὲ ἐπὶ τὸ κανονικώτερον τῷ 1783 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ὀχυρωματοποιοῦ Toussaint, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ περιφήμου Χασὰν-πασσᾶ, καὶ ὁπλισθέντα 25 κανονίοις καὶ 8 ὅλμοις· τῷ δὲ 1794 ἐπαυξηθέντα διὰ προσθήκης 12 ἔτι κανονίων καὶ 6 ὅλμων ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Meunier. Σύγκειται δὲ τὸ φρούριον τοῦτο ἐξ ἑνὸς τετραγώνου πύργου. Ὁ δὲ Ἐβλιὰ λέγει ὅτι τό, τε φρούριον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ μεστζήτιον ἔκτισεν ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτὰν-Ἠβραὴμ καὶ μάμμη Σουλτὰν Μεχμὲδ τοῦ Δ', ἡ περίφημος Κιοσὲμ-Μὰχ-πεϊκὲρ, περὶ ἧς θέλομεν ἀναφέρει πλείονα ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν τζαμίων τοῦ Σκουταρίου. Παρὰ τὸ Μεστζήτιον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἀναδὸλ-Καβὰκ καὶ ἕτερα δύο, ὧν τὸ δεύτερον, καλούμενον Γενὶ-τζαμὶ, ἀνεκαίνισε τῷ 1699 ὁ μετὰ τοῦ Δαμὰδ-Ἠβραὴμ-πασσᾶ φονευθεὶς Κεαγιὰ-μπεης Μεχμὲδ-ἀγᾶς.

Εἰς τὴν παραλίαν ἀκτὴν τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον παρονομάζεται καὶ ἀπὸ τοῦ ἐφεξῆς ὄρους Ἰούσα, φαίνονται ὑποβρύχια τὰ λείψανα τῆς κρηπῖδος (χηλῆς, προχυμαίας) τοῦ Ἱεροῦ, καὶ ἀπ' αὐτῆς προσεδέδετο ἡ ἅλυσος, ἧς ἡ ἑτέρα ἄκρα ἐκρατεῖτο ἀπὸ τοῦ ἀντιπέραν φρουρίου.

Ἡ κοιλὰς δὲ, ἡ μεταξὺ Ἱεροῦ καὶ Ἀργυρωνίου, δι' ἧς ῥύαξ ἀέναος (2), ἀφ' οὗ προμηθεύσῃ τὴν ἐνταῦθα, παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ (περὶ οὗ ἐφεξῆς), ᾠκοδομημένην κρήνην, ἐκβάλλει εἰς τὸ παράλιον, λέγεται νῦν Ματζὰρ-μπαγτσεσὴ, διότι ἐκαλλιεργεῖτό ποτε ὁλόκληρος εἰς κήπους. Φέρει δὲ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ Οὐμοὺρ-γιαρὺ λιθόστρωτον, κτισθὲν κατὰ

---

(1) Ἴδε σελ. 200. (2) Ἴδε περὶ αὐτοῦ μετ' ὀλίγον.

διαταγὴν Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅταν ἐκτίσθη ἢ ἀνεκαινίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἐνταῦθα φρουρίων.

Ἐν δὲ τέταρτον ὥρας μακρὰν τοῦ Ματζὰρ-μπαγτσεσῆ ὑπάρχουσι καὶ δύο ἢ τρία σπήλαια, ὧν τὸ ἕν, θολοσκέπαστον καί, κατὰ τὸν Τιμόνην, κτισμένον ἐκ πλίνθων καὶ λίθων ἁμαξιαίων, διαιρούμενον δὲ εἰς ἓξ κόγχας ἢ σηκούς, καὶ ἔχον 14 ποδῶν μῆκος καὶ 12 πλάτος, ὕμνησεν ἐν τοῖς Ἀργοναυτικοῖς αὐτοῦ ὁ Οὐαλέριος Φλάκκος διὰ τῶν ἑπομένων ὡραίων στίχων:

» Littore in extremo spelunca adparuit ingens,
» arboribus super et dorso contecta minanti (etc)«.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἄλλοτε ἦτο πολὺ εὐρυχωρότερον. Ὁ Γύλλιος ’δὲν τὸ ἐγνώριζε. Λέγεται δὲ ὅτι ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ (;) εὑρέθη ἐν αὐτῷ θησαυρός, ἀφ' οὗ ἐπεκράτησε καὶ τὸ ὄνομα (Ματζὰρ-ἀλτυνὺ) εἰς τὸν τόπον.

Τὸν λιμένα δὲ καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἱεροῦ κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ ἀκρωτήριον Ἀργυρώνιον, κληθὲν οὕτω, κατὰ τὸν Διονύσιον, διὰ τὸ χρήμασι πολλοῖς ὠνηθῆναι (1), καὶ γραφόμενον ὑπὸ τοῦ Γυλλίου, ἐὰν ’δὲν ἦνε σφάλμα, καὶ Ἀργυρόνικον, καλούμενον δὲ νῦν

Ματζὰρ-μπουρνοῦ,

εἴτε διὰ τὴν προειρημένην τοῦ θησαυροῦ αἰτίαν, εἴτε διά τινα διάβασιν ἢ καὶ διαμονὴν ἐνταῦθα Οὔγγρων (Ματζάρων), εἴτε καὶ διά τινα μεταξὺ τῶν φλωρίων Ματζὰρ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀργυρωνίου ἀναλογίαν, ἤ, πιθανώτερον τούτων ὅλων, διὰ τὸ ποτίζον τοὺς ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένους κήπους ἀέναον ῥεῖθρον (μάϊ-τζὰρ), περὶ οὗ προείπομεν. Ἡ γωνία δέ, ἣν σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἐκτεινόμενον εἰς πλάτος 900 σχεδὸν βημάτων, καὶ ἀντιχρύζον τῇ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κοιλότητι τοῦ Βαθέος Κόλπου, εἶνε ἡ πρώτη κανονικῶς προέχουσα ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ὅστις, τείνων τέως πρὸς δυσμάς, κάμπτεται ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἀνατολάς. Ἡ δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Ἱεροῦ ἀκτὴ εἶνε, λέγει ὁ Γύλλιος, ἀδιόδευτος διὰ τὰ ἐπικρεμάμενα ἀπόκρημνα καὶ πετρώδη ὄρη.

Ἐπὶ δὲ τῆς πετρώδους καὶ ἀποτόμου αὐτοῦ κλιτύος, τῆς κλειούσης ἀπ' ἄρκτου τὸν καλούμενον κόλπον Μουκάποριν, ἐπὶ μετρίας τινὸς ἐπιπέδου ἐκτάσεως, ὡμαλισμένης ὅσον χωρῆσαί τι κτίριον, ἐσώζοντο ἔτι ἐπὶ Γυλλίου τὰ ἐρείπια τοίχων ναοῦ ἀρχαίου, καὶ κίονες ἐῤῥιμμένοι χαμαί, ὧν ἕνα, Θηβαίου λίθου, μετεκομίσατο ὁ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν εἰς τό, τότε κτιζόμενον, φερώνυμον αὐτοῦ τζαμίον. Τὰ ἐρείπια ταῦτα, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ συγγραφέως τούτου, ἀνῆκον εἰς τόν, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ

(1) Ὁ Γύλλιος, ἀπορῶν περὶ τῆς ὠνῆς ταύτης, αἰτιολογεῖ αὐτὴν διὰ λόγων ἐπίσης, ἐμοὶ γοῦν, ἀκαταλήπτων.

μεγαλοπρεπῶς ἀνοικοδομηθέντα ἢ ἀνακαινισθέντα (ἐκ τῶν ἐρειπίων πιθανῶς τοῦ Οὐρίου Διός), ναὸν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, τοῦ ὁποίου τὸ μοναστήριον ἐχρησίμευεν ὡς λωβοκομεῖον. Ἀπέχουσι δὲ ὀλίγα βήματα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ προειρημένου σπηλαίου, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχει δεξαμενὴ ἢ κινστέρνα, καλουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων Δουν-μπουλδουμ-σουγιού. Οἱ δὲ κίονες τοῦ Γυλλίου δὲν ὑπάρχουσι πλέον.

Εἰς τοὺς πρόποδας δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὑψοῦται τὸ ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἰούσα παρωνυμούμενον ὀχύρωμα, περὶ οὗ ἐφεξῆς. Ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἔκειτο καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατήγου, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ἱεροῦ, οὐχ ἐλάττων τοῦ ἐν ταῖς Ἑστίαις, ἀντιχρύζων δὲ τῷ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς ἐν τῇ Κατασκέπῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Χωνειάτης δὲν προσδιορίζει εἰς ὁποτέραν τῶν τοῦ Βοσπόρου ἀκτῶν ἔκειτο ἡ μονὴ αὕτη ἡ ἐν τῇ Κατασκέπῃ (γραφομένῃ ἐν ἄλλοις καὶ ἁπλῶς Σκέπῃ), ἀμφιβάλλω Α', ἐὰν ὁ ναὸς οὗτος ἦν ὁ αὐτὸς τῷ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἱδρυθέντι, « περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα, εἰς φροντιστήριον ἱερόν, καθ' » ὃ τῶν τότε μοναστῶν ἤθροικῶς τοὺς ὀνομαστοτάτους, πάντῃ μοναδικὸν » καὶ ἀπράγμονα βίον μετιέναι προεμηθεύσατο, πᾶσαν αὐτοῖς τὴν δίαιταν » ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ἐπιμετρήσας (1)· καὶ Β', ἐὰν δὲν ἦνε μᾶλλον ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῇ κατὰ τὸν Καριπτζὲ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου, ὅπου περιωρίσθη τὸ πρῶτον, ἐξωσθεὶς τῆς πατριαρχείας, ὁ Ἱερὸς Φώτιος.

Ἐνταῦθα, καταντικρὺ τοῦ Μπουγιοὺχ-δερέ, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος, ὃν σχηματίζει ἔνθεν μὲν ὁ Βόσπορος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ στόμιον τοῦ Πόντου, ὑψοῦται τὸ δικόρυφον ὄρος, τὸ καλούμενον κοινῶς τοῦ Γίγαντος, Τουρκιστὶ δὲ

Ἰούσα-δαχγύ,

ὄρος τοῦ (Προφήτου) Ἰωσία ἢ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὃν φρονοῦσιν υἱὸν τοῦ Νῶε, ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ ὁποίου, καλουμένης τὸ πάλαι Νῶτα Ἡρακλέους, καὶ ὑψουμένης καθέτως κατὰ 112, ἤ, κατὰ τὸν Ἀνδρεώσσην καὶ Χάμμερ, 186 ἢ 180 μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὑπάρχει, ἐν τῷ μέσῳ πυκνοῦ δενδρῶνος δαφνῶν καὶ ἄλλων δενδρυλλίων, μονήδριόν τι (τεκκές) Τουρχοκαλογήρων, καὶ ἐντὸς τῆς πε-

(1) Συνιστῶ εἰς τὴν μετὰ προσοχῆς καὶ χωρὶς προκαταλήψεως μελέτην τοῦ εὐσεβοῦς ἀναγνώστου ὅσα κατὰ τοῦ κτηματικοῦ καὶ πολυπράγμονος βίου τῶν μοναχῶν ἐκτίθησιν ὁ Χωνειάτης, προτιμῶν τὴν ἀπὸ τοῦ δημοσίου τροφοδοσίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐν ἀπῳκισμέναις θέσεσιν ἐγκαθίδρυσιν τῶν μοναστηρίων.

ριοχῆς αὐτοῦ κεῖται τὸ λεγόμενον Μνῆμα τοῦ Γίγαντος ἢ Ἕλληνος, καὶ παλαιόθεν Κλίνη Ἡρακλέους (διότι, καθὼς ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἰνδικῷ κόσμῳ τὰ ἴχνη τοῦ Βούδδα, οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τὰ τοῦ Ἡρακλέους, δείκνυνται πανταχοῦ), ἀνακαλυφθὲν πρὸ 300 ἐτῶν ὑπό τινων ποιμένων τοῦ χωρίου Καβάκ. Ἔστι δὲ κρηπίς τις ἐκ λίθων τετραγώνων, εἴκοσι ποδῶν μήκους, καὶ πέντε πλάτους (1), κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμάν, ὡς καὶ τὸ Μεστζήδιον, ὅπερ ἀνεκαίνισεν ὁ ἐν ἔτει 1761 ἀποθανὼν βεζίρης Μεχμὲδ-Σαΐδ, υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ-ἐφέντη, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιρμὶ-Σεκὶζ, διότι, εἰκοσιοκταετὴς μόλις, ἐστάλη πρέσβυς εἰς Παρισίους. Εἰς τὴν μίαν δὲ τοῦ μνήματος ἄκραν, ἐπέχοντος ὅλον σχεδὸν τὸ τοῦ περιβόλου μῆκος, καὶ ἀπέχοντος τῶν τοίχων τρεῖς πόδας, ὑπάρχει θυμιατήριον ἐπὶ τμήματος κίονος· παρὰ τὴν θύραν δὲ τῆς εἰσόδου, τὸ κουτίον διὰ τὰς χρηματικὰς συνδρομὰς, ὅλως προαιρετικάς. Περὶ τοὺς κλάδους δὲ τῶν πεφυτευμένων περὶ τὸν τάφον δενδρυλλίων, καθὼς καὶ εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς θυρίδος τοῦ πλησίον μικροῦ εὐκτηρίου, κυματίζουσι πλῆθος ποικιλοχρόων ῥακίων, ἅπερ κρεμῶσι συνήθως οἱ συῤῥέοντες εὐλαβεῖς Μουσουλμάνοι, πιστεύοντες ὅτι συναποτίθενται μετ' αὐτῶν καὶ τὴν βασανίζουσαν αὐτοὺς ἢ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν νόσον. Ἀλλ' ὅτι μὲν, καθόσον τὰ ῥάκη ταῦτα διαλύονται ὑπὸ τῶν ἀνέμων, συνδιαλύεται καὶ τὸ νόσημα, εἶν' ἀμφίβολον· ὅτι ὅμως, ἐν καιρῷ μάλιστα πανώλους, μετὰ τῶν ἀρωματικῶν ἀτμίδων τῆς νάρδου καὶ τῆς μυρσίνης, αἵτινες σκιάζουσι τὸ ἐρημητήριον, διαδίδεται ἀπὸ τῶν ῥακίων τούτων καὶ τὸ μίασμα ἐνίοτε τῆς ἐπιδημίας, εἶνε πάνυ πιθανόν.

Τὸ μνῆμα τοῦτο (ἐὰν ὑποτεθῇ καὶ τῷ ὄντι μνῆμα) εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν περιηγητῶν, τὸ τοῦ Ἀμύκου, βασιλέως τῶν Βεβρύκων, καταπυγμαχηθέντος ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους, ὅς τις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐαλερίου Φλάκκου, ἦτο τῷ ὄντι Γίγας, ὁποῖος καὶ ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀῤῥιανοῦ, Ἄρας ὁ Βέβρυξ, ἔχων ὀκτὼ πηχῶν ὕψος, καὶ πλάτος ἀνάλογον. Ἄλλως τε, κατὰ τὰς σωζομένας μυθώδεις παραδόσεις παρὰ τοῖς Τούρκοις, τὰ περὶ τοῦ γίγαντος αὐτῶν τούτου θρυλλούμενα συμφωνοῦσι πρὸς τὰ περὶ Ἀμύκου.

Πλησίον δὲ τοῦ μνήματος εἶνε φρέαρ ἀρίστου ὕδατος, καὶ ἀντικρὺ τοῦ τεκκὲ κιόσκιον τερπνότατον.

Ὑπὸ τὸν δεύτερον δὲ τοῦ ὄρους μαστὸν, ἔχοντα ὕψος 64 μέτρων, κεῖται παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τὸ φρούριον τοῦ Ἰούσα, προασφαλίζον μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς φρουρίου τοῦ Δελῆ-Ταλιὰν ἢ Τελλῆ-τάμπια τὸ, ἀρκετὰ στενούμενον ἐνταῦθα, τοῦ Βοσπόρου μέρος. Τὸ ὀχύρωμα

(1) Κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, 26 ποδῶν μήκους καὶ 4 πλάτους.

τοῦτο, ὡπλισμένον δι' 23 πυροβόλων καὶ 12 ὅλμων, κατεσκευάσθη τῷ 1795 ὑπὸ τοῦ ὀχυρωματοποιοῦ Meunier.

Ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ μνήματος ὁδὸς φέρει πρὸς τὸ Ματζὰρ-μπαγτσεσὶ καὶ τὸ θολοσκέπαστον σπήλαιον, καθὼς καὶ πρὸς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, περὶ ὧν προείπομεν. Ἐὰν θελήσῃ δέ τις 'να ὑπάγῃ ἐντεῦθεν διὰ ξηρᾶς ἄχρι τοῦ στόματος τοῦ Εὐξείνου, ἀκολουθεῖ σκολιὰν μέν τινα ἀτραπὸν, συμμεταβαλλομένην πρὸς τὰς διαφόρους τοῦ γηπέδου κλίσεις καὶ ἀνυψώσεις, σκιαζομένην δὲ σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ συκομορεῶν, ζιζυφεῶν, ῥοιῶν, κερατωνιῶν καὶ δαφνῶν παντὸς εἴδους. Ἐνίοτε δὲ διοδεύει μεταξὺ δύω χλοερῶν τοίχων, περιπεπετασμένων διὰ ποικίλων ἑρπυστικῶν ἢ περιπλοκοειδῶν ἀνθηφόρων θάμνων, τῶν ὁποίων οἱ ἀνθεμόεντες κόρυμβοι, κατασειόμενοι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁδίτου, προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν προχείρους ἀνθοδέσμας, προητοιμασμένας ὑπὸ τῆς φύσεως. Πλησίον δὲ τοῦ βουνοῦ εἶνε τὸ Σουτλουτζὲ (1), περίπατος χαριέστατος, σκιαζόμενος ὑπὸ συμπλέγματος ἀγρίων φουντωτῶν δένδρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεταί τις φιλύρα μεγαλοπρεπεστάτη. Ἀριστερόθεν δὲ πρὸς τὸ Ματζὰρ-μπαγτσεσὶ, βράχοι πελώριοι, λατομούμενοι διὰ τὰς οἰκοδομὰς τῆς βασιλευούσης, καὶ πρὸς δεξιὰν αὐτῶν πλῆθος συκῶν. Παρὰ δὲ τὸν αἰγιαλὸν εἶνε ἀσβεστουργεῖα, διότι τὸ ὄρος εἶνε πιτανῶδες ὅλον.

Ἀπ' αὐτοῦ δὲ φέρουσι πρὸς τὸ ὄρος δύω ἄνοδοι, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσῆ, ὁμαλωτέρα τῆς ἑτέρας, ἀκολουθοῦντος τοῦ ὁδοιπόρου τὴν μεταξὺ Τοκατίου καὶ τοῦ ἐνταῦθα Κιαχγιὰ-χανὲ ἁμαξιτόν· ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀσβεστουργείων καὶ τῆς μικρᾶς κοιλάδος τοῦ Οὐμοὺρ-γιαρῆ, περιτεινομένη παρὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους, κατ' εὐθεῖαν μὲν, ἀλλὰ διὰ τραχείας καὶ ἀρκετὰ σχολιᾶς καὶ στενῆς ἀτραποῦ, πεζῇ μόνον ὁδευσίμου, πλὴν εὐαρέστου καὶ κατὰ διαστήματα σκιαζομένης, ἐν μέσῳ κομάρων, πρίνων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ὄρους, ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ Δερβίσαι προαναγγέλλουσι τὴν βροχὴν, ὅταν ἴδωσι μελανίαν τινὰ ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τοῦ Πόντου, ἡ θέα εἶνε τόσον λαμπρὰ, ὥστε ἀποζημιοῖ πληρέστατα τὸν κοπιάσαντα ὁδοιπόρον. Καθότι, ἔνθεν μὲν καταφαίνεται ὁ Πόντος καὶ αἱ εὔφοροι πεδιάδες τῆς Βιθυνίας· ἔνθεν δὲ ἡ ΚΠ καὶ ὁ Βόσπορος· καταντικρὺ δὲ ἐπὶ τῆς Θρακικῆς παραλίας, αἱ ὡραῖαι κοιλάδες τῶν Θεραπειῶν καὶ τοῦ Βαθυκόλπου, ἧς τὰς μὲν ἑκατέρωθεν πλευρὰς σκιάζουσι δάση καστανεῶν, ποτιζομένων ἀεννάως ὑπὸ τοῦ Βαθέος-Ῥύακος, τὴν δὲ κορυφὴν περιστέφει, φαινόμενος ὡς μετέωρος, ὁ μέγας τοῦ Πύργου ὑδραγωγός.

(1) Ἴδε προσωτέρω.

Πρὸς δὲ τὰ μεσόγεια ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους διάφοροι τερπναὶ κοιλάδες, αἱ μὲν πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον, αἱ δὲ πρὸς τὸν Βόσπορον, σκιαζόμεναι οὐχὶ πλέον ὑπὸ βαλανιδεῶν καὶ καστανεῶν, καθὼς αἱ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν αὐτῶν Θρακικῆς ἀκτῆς, ἀλλ' ὑπὸ σχίνων καὶ χομαρέων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων. Εἰς δὲ τὰ κοιλώματα τῶν φαράγγων τούτων εὑρίσκει τις πανταχοῦ δρόσον καὶ σκιὰν καὶ ῥυάκια ἀένναα πέριξ διαφόρων Τουρκικῶν χωριδίων, ὁποῖα τὸ Ἀμπδουλὰρ, τὸ Ἀκ-μπαμπᾶ, τὸ Τσεκῆ-δερὲ κτλπ.

Τὸ ὄρος τοῦτο τοῦ Γίγαντος, συνεχόμενον, ὡς προείπομεν, μετὰ τῶν ὀρέων τῆς Βιθυνίας, καταλήγει, ἔνθεν μὲν καὶ πρὸς ἄρκτον, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ματζὰρ-μπουρούν· ἔνθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μεζὰρ ἢ Σελβὶ-μπουρούν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀκρωτηρίων τούτων ἀμφοτέρων σχηματίζεται ὁ μικρὸς ὅρμος τοῦ χωριδίου

Οὐμοὺρ-γιαρῆ ἢ Οὐμοὺρ-κιοῦ,

τὸν ὁποῖον ἰδοὺ πῶς τοπογραφεῖ ὁ Γύλλιος. » Ἀπὸ τῆς τοῦ Ἱεροῦ ἠϊόνος ὁδεύσας περὶ τὰ 400 βήματα, διά τινος στενῆς ἀτραποῦ, τετμημένης ἐν μέσῳ ἀποτόμων καὶ κρημνωδῶν κλιτύων, ἔφθασα (λέγει) εἰς μικράν τινα κοιλάδα, κειμένην ἐν μέσῳ τῷ πλάτει τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀργυρωνίου, ὅπου ὑπάρχει ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Γαλατίνης (1), καὶ κόλπος οὐ μέγας ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἄλλοτε, ὥς μοι εἶπον, καὶ λιμὴν, ὠχυρωμένος προκυμαίᾳ, κρημνισθεὶς οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων ». Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μὲν συγγραφεὺς οὗτος πρῶτον κόλπον μετὰ τὸ Ἀργυρώνιον ἀναφέρει τὸν τῆς Συχῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως, καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος, τοποθετητέον εἰς τὸ ὁμώνυμον Ἰντζὶρ-κιοϊ· ὁ δὲ Διονύσιος λέγει ὅτι μετὰ τὸν, λίαν βαθὺν καὶ εὐλίμενον κόλπον Μουκάποριν (ὃν ὁ Γύλλιος ὀνομάζει μέγαν), ἐστὶν ἄκρα Ἀετόρυγχον· ὁ δὲ Προκόπιος, εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ναὸν, τοποθετεῖ τὴν καλουμένην ἀκτὴν Μωκάδιον, ἃς προσπαθήσωμεν 'να συμβιβάσωμεν, καθ' ὅσον ἐνδέχεται, τὰς ἀντιφατικὰς ταύτας περιγραφὰς πρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν τῶν τόπων καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον.

Καὶ πρῶτον ἀκούσωμεν τὸν Προκόπιον: » Τοῦ δὲ χώρου τούτου ἐγγὺς, » ὃν καὶ νῦν Ἱερὸν ὀνομάζουσιν, ἀκτή τίς ἐστι, Μωκάδιον ὄνομα «. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Γύλλιος συμπεραίνει ὅτι ἡ ἀκτὴ αὕτη εἶνε φυσικῶς μεταξὺ Ἱεροῦ καὶ Ἀργυρωνίου· ὁ δὲ Τιμόνης εἶναι λέγει τὸ νῦν καλούμενον Χαβιάρ-τασού. Τὸν δὲ Μουκάποριν κόλπον, ἐγγίζοντα, κατὰ τὸν Γύλλιον,

(1, Ποίας ταύτης, ἀγνοῶ. Παραβάλλων ὅμως τὸ Τουρκικὸν ὄνομα τῆς προειρημένης τοποθεσίας Σουτλουτζὲ, πρὸς τὰ περὶ Γαλακρήνης εἰρημένα καὶ ῥηθησόμενα, συμπεραίνω ὅτι ὁ σοφὸς Γύλλιος συνέχεε τά τε ὀνόματα καὶ τὰς θέσεις, δι' ἄγνοιαν τῶν γλωσσῶν.

τῇ τοῦ Μωκαδίου ἀκτῇ, ὁ Διονύσιος τοποθετεῖ μετὰ τὴν Μαινομένην Δάφνην. Ἐκ τούτων εἰκάζων, φρονῶ Α', ὅτι τὸ παράδοξον ὄνομα Μουκάπορις (1) εἶναι φαίνεται ἐσφαλμένον, εἰ καὶ ὁ Διονύσιος παράγει αὐτὸ ἀπό τινος Βιθυνῶν βασιλέως, καὶ Β', ὅτι τὸ Μωκάδιον, ἐὰν ὑποτεθῇ καὶ τοῦτο ὀρθὸν, εἶνε ἴσως παραφθορὰ μᾶλλον τοῦ Ἀμύκου Λιμένος (2), ὅπου εἶχον ἀράξῃ οἱ Ἀργοναῦται, καὶ ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ Μαινομένη Δάφνη. Ἐπομένως, ἐὰν προσυποτεθῇ ὅτι ἀμφότερά εἰσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, τότε τοῦτό ἐςι τὸ Ούμοὺρ-γιαρὺ, ἀρκεῖ μόνον 'να ἐξακριβωθῇ ἐὰν εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ κόλπον ἐφαρμόζωνται ὅσα περὶ μεγέθους καὶ βάθους τοῦ Μουκαπόριδος κόλπου λέγουσιν, ὡς προείπομεν, ὅ τε Διονύσιος καὶ ὁ Γύλλιος. Τούτου δὲ ἅπαξ τεθέντος, τότε τὸ ἀκρωτήριον Ἀετόρυγχον, κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματος, πετρῶδες ἅπαν καὶ θαλάσσῃ ἀγχιβαθεῖ περίκλυστον, εἶνε ἀναντιῤῥήτως τὸ

Σέλβϊ ἢ Μεζὰρ-μπουρνοὺ,

τὸ κλεῖον ἐκ μεσημβρίας τὸν τοῦ Οὐμοὺρ-γιαρῆ κόλπον.

Ἀλλὰ ποῦ ἔκειτο τότε ἡ Μαινομένη Δάφνη; Ταύτην τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ Γύλλιος, ἐκ τοῦ Διονυσίου παραχθεὶς, ὡρμήθη, λέγει, τοποθετῆσαι ἐν τῇ τῆς Ἁγίας Γαλατίνης κοιλάδι· ἀλλ' ἀπέτρεψεν αὐτὸν τὸ κείμενον τοῦ Ἀῤῥιανοῦ, λέγοντος (3) ὅτι ἀπέχει αὕτη τοῦ Ἱεροῦ 40 στάδια (4), ἐν ᾧ ἡ τῆς Ἁγίας Γαλατίνης κοιλὰς ἀπέχει αὐτοῦ μόνον 20. Ὥστε θέλομεν εὕρει αὐτὴν ἐν τῷ τοῦ Μηλουδίου κόλπῳ, ἐὰν κἀκεῖθεν 'δὲν ἐκτοπίσῃ αὐτὴν ἡ σειρὰ τοῦ λόγου πολὺ μακρότερον.

Ἡ δὲ αὐλὴ τοῦ Ἀμύκου, ἐὰν 'δὲν κριθῇ τοποθετητέα ἐπὶ τῆς Προποντίδος παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, καθὼς θέλομεν προσπαθήσῃ 'να ἀποδείξωμεν, ὑπὸ ποδηγέτην τὸν Ἀπολλώνιον, ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ, οὐδαμοῦ καταλληλότερον δύναται 'να τοποθετηθῇ, παρὰ εἰς τὸ

Χουνκιὰρ-ἰσκελεσὶ,

τὸ τερπνότατον τοῦτο παραθαλάσσιον δάσος, τὸ πρὸς βασιλικὴν ἀληθῶς

(1) Ὅπερ εὕρηται γραφόμενον καὶ Μαουκόπορις, καὶ, ἵνα μηδὲν ἐλλείπῃ ἀηδίας, καὶ Μονόκωλος, οὗ τὸ κακέμφατον κακίζων ὁ Γύλλιος, ἐτυμολογεῖν πειρᾶται αὐτὸ ἀπὸ τοῦ μονολίθου, τοῦ ἐνταῦθα νεωστὶ, καθὰ ἐλέγετο, λατομηθέντος. (2) Portus Amyci, κατὰ τὸν Πλίνιον, Κεφ. ΚΓ'. (3) Ἀῤῥ. Περίπλ. . . . (4) Ὁ δὲ Ἀνώνυμος, ὁ συνεκδεδομένος τοῖς Μικροῖς Γεωγράφοις, λέγει ὅτι »Ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἐν ᾧ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, εἰς λιμένα Δάφνης τῆς Μαινομένης, τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθένην, στάδια π', μίλια ἰ, L. 5'' «.

ἐνδιαίτησιν ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς φύσεως προσδιωρισμένον, ὅπου ἦσάν ποτε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων θερινὰ ἀνάκτορα καὶ ἐνηβητήρια, τὰ καλούμενα τοῦ Μηλουδίου, ἐν οἷς ἔτυχε διατρίβων, κατὰ τὸν Χωνειάτην, Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, ὅτε ἡ κατ' αὐτοῦ ἐπηγέρθη στάσις ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

»Ἡ εὐρυχωροτάτη καὶ ὁμαλὴ κοιλάς, ἡ περιστέφουσα τὸν βασιλικὸν τοῦτον κόλπον, χωριζόμενον τοῦ μὲν πρὸ αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀετορύγχου, τοῦ δὲ μετ' αὐτόν, διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπερ ὁ Γύλλιος ὀνομάζει Τοῦρκον ἢ Τουρκικόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζει καὶ τὸν κόλπον ὁλόκληρον, καὶ ἀντικρύζοντα τῷ Φαρμακίᾳ, μείνασα (λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος), ἐπὶ ἑκατὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔτη, ἀκαλλιέργητος, καὶ ἀποδασωθεῖσα, μετεβλήθη εἰς ἄλσος, ἀνειμένον τῷ αὐτοκρατορικῷ κυνηγεσίῳ. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ κόλπῳ εἰσβάλλει ῥύαξ, στρέφων μυλῶνας καὶ σχηματίζων ἕλος, κεκαλυμμένον δάσει καλάμων, οὗ τὸ στόμιον γεφυρίῳ διαβατόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκτῆς προέχει ἀποβάθρα ξυλίνη, δι' ἧς ὁ Σουλτάνος διαβαίνων τὸ θαλάσσιον τέλμα, κάτεισιν εἰς περίπτερον, σκιαζόμενον δάσει ἄλλων τε δένδρων, μάλιστα δὲ πλατάνων ἀμφηρεφῶν τε καὶ ὑψιπρέμνων. Ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς δ' ἀποβάθρας ταύτης παρωνομάσθη καὶ ἅπασα ἡ κοιλάς«.

Τὴν κοιλάδα ταύτην, ποτιζομένην ὑπὸ διαυγεστάτων καὶ ἀφθόνων ὑδάτων, ἅπερ συῤῥέοντα πανταχόθεν διὰ δαφνηρεφῶν λαβυρίνθων εἰς τὸν διερχόμενον αὐτὴν ῥύακα, διατηροῦσι χλοάζον δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔτους τὸ ἔδαφός 'της, ὅπου ἅπασαι αἱ αἰσθήσεις ἡδυπαθοῦσι συγχρόνως, ὅπου τὸ κελάρυσμα τῶν ῥυάκων καὶ τὸν ψιθυρισμὸν τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς περισειομένων ὑπὸ τῆς καθαρᾶς θαλασσίου αὔρας πτελεῶν, φιλυρῶν καὶ λεύκων, ἃς οὐδέποτε προσήγγισε πέλεκυς ὑλοτόμου, διακόπτουσι μόνοι τῆς ἀηδόνος, ἢ τῆς ὑπολαΐδος, ἢ τῆς τρυγόνος οἱ λιγυροὶ φθόγγοι, οὐδεμία γραφὶς δύναται 'να ἀπεικονίσῃ, καὶ αὐταὶ δὲ τῶν κήπων τοῦ Ἀλκινόου, καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Κνίδου, καὶ τοῦ ἄντρου τῆς Καλυψοῦς αἱ περιγραφαὶ μένουσιν ὀπίσω τῆς ἀληθείας. Ἀπὸ τῆς κοιλάδος ταύτης τὰ κελαδιστικὰ πτηνὰ 'δὲν ἀποδημοῦσι· διότι τοῦ κυνηγοῦ οἱ ἐξολοθρευτικοὶ μολυβδόκοκκοι 'δὲν ματαιόνουσι τὴν ἐπιγονήν 'των· τὴν δὲ μονοτονίαν τῆς χλόης καὶ τὸ κυαναυγὲς τοῦ ὁρίζοντος ποικίλλουσι κατὰ διαστήματα κρῆναι, ἁπλούστατα ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου πεποιημέναι, ἢ ὁ τύμβος εὐλαβοῦς τινος Μουσουλμάνου, ἐκλέξαντος, ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἄσυλον, τὸ μέρος, ὅπου καὶ ζῶν ἀπελάμβανε τῶν προτελείων τοῦ Παραδείσου. Ἐδῶ συνέταξε μέρος τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἐπιγραφομένου, L'Imagination, ὁ μουσόληπτος ἀοιδὸς τῆς ὡραίας φύσεως, καὶ τοῦ Οὐϊργιλίου γλαφυρὸς ἑρμηνεύς. Καὶ τῷ ὄντι, τίς ἄλλος τόπος ἁρμοδιώτερος πρὸς τοιαύτας ποιητικὰς ἐμπνεύσεις!

Ὑπὲρ τὰς κορυφὰς δὲ τῶν καρυῶν καὶ καστανεῶν ὑψοῦται ἐπὶ κρηπῖδος, ἣν διακόπτει ὁ ῥύαξ, τὸ κομψότατον ἐργοστάσιον τοῦ χαρτοποιείου, ἀνεγερθὲν τῷ 1805 ὑπὸ τοῦ φιλολαοτέρου τῶν ἡγεμόνων Σελὴμ τοῦ Γ', ὡς πρωτόλειον τῆς μόλις τότε διαυγαζούσης ἐποχῆς τῶν βιωφελῶν μεταῤῥυθμίσεων τῆς Τουρκίας. Τὸ Τουρκικὸν χαρτίον ἐπρομήθευεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν ἡ Οὐενετία, καὶ ὑπερωφελεῖτο. Ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ δὲ τοῦ Α' εἶχεν ἀνεγερθῆν' ἐπὶ τῶν ποταμῶν τοῦ Κιαγχὰδ-χανὲ (Κυδάρεως καὶ Βορβύσου) τὸ καὶ πρότερον ὑπάρχον ἐκεῖσε Χαρτοποιεῖον (Chartararia), ἀλλὰ 'δὲν ἐτελεσφόρησεν. Ὅθεν ὁ Σουλτὰν-Σελὴμ, προτιμήσας τὸ μέρος τοῦτο, ἀνέθετο τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος τούτου εἰς τὸν Μπεϊτζῆ-ἐφέντην (;), χρηματίσαντα ἔπειτα ὑπουργὸν ἐπὶ Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρου, ὅς τις, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σελὴμ-ἀγᾶ, Βρεττανοῦ τὴν καταγωγὴν, ἐπέτυχεν εἰς βαθμὸν ὥστε τὸ Χαρτουργεῖον τοῦτο ἐπρομήθευεν ἄχρι πολλῶν ἐτῶν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Κράτους δαπανωμένων χαρτίων. Μεταποιηθὲν δὲ μετὰ καιρὸν εἰς ἐριουργεῖον, ἐγκατελείφθη παραμεληθὲν ἐπὶ τέλους. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσαν ἱκανὰς ἑβδομάδας τῷ 1157 οἱ ὑπὸ Λουδοβῖκον τὸν Ζ' Σταυροφόροι, οἱ δὲ καταλλάκται τῆς Πρωτευούσης συνέδραμον περὶ αὐτούς· οἵτινες ὅμως, ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου κέρδους, διήρπασαν τὰς τραπέζας 'των, καὶ 'τοὺς ἔστειλαν 'να πληρωθῶσιν ἀπὸ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐδῶ ὑψώθη καὶ τὸ ἐκ λίθου μνημεῖον, φέρον, ἔνθεν μὲν, ἐγκεχαραγμένον τὸ ἔτος τῆς ἀναχωρήσεως τῶν, ἐνταῦθα σκηνωσάντων τῷ 1833, Ῥωσσικῶν στρατευμάτων, συμποσουμένων εἰς δεκακισχιλίους ἄνδρας, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Μουραβιέφ, σταλέντων δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ τῶν Ὀσμανιδῶν θρόνου, ἀπειλουμένου ὑπὸ τῶν ὅπλων τοῦ Ἡβραὴμ-πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου· ἀφ' ἑτέρου δὲ τετράστιχόν τινα Τουρκικὴν ἐπιγραφὴν εἰς δημῶδες ὕφος, ποίημα τοῦ διασήμου Περτὲβ-πασσᾶ, ὑπουργοῦ τότε τῶν Ἐξωτερικῶν, ἧς ὁ ἀκροτελεύτιος στίχος ἦν

» Μυσαφὶρ γκελδὶ γκιττὶ ἀσκέρι Ῥουσσὶ (1) «.

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἵδρυται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου εἶχε στημένην τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ὁ Ἀρχιστράτηγος.

Ἀπὸ τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσὶ τοπολογεῖται καὶ ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθήκη, ἡ συναφθεῖσα τῷ 1835.

---

(1) Ἰδοὺ ἡ εἰς τὸ Γαλλικὸν μετάφρασις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, καθὼς περιέχεται ἐν τῇ τοῦ Δουκὸς τῆς Ῥαγούζης περιηγήσει: » Cette plaine a donné une courte hospitalité à l'armée Russe. Que cette pierre monumentale en perpetue le souvenir! Puisse l'alliance des deux cours demeurer aussi ferme et aussi solide! Puisse cet événement être à jamais célebre dans les annales de l'amitié!

Κατὰ τὰς παλαιὰς δὲ διατυπώσεις τῆς ἐθιμοταξίας, ὁσάκις μετέβαινεν ἐν πομπῇ ὁ Σουλτάνος τὸ θέρος εἰς τὸν παρώνυμον αὐτοῦ τοῦτον ἀπόβαθμον, ἦτον συνήθεια ὥστε ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς, οὗ τινος ἦν ἐν τῇ καταντικρὺ παραλίᾳ τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα, ἵνα προσφέρῃ αὐτῷ ἐκλεκτὰς ὀπώρας καὶ ἄνθη μετὰ σακχαρικῶν, φιλοτιμούμενος πρὸς ἐπίδειξιν Γαλλικῆς φιλοκαλίας καὶ ἀσιατικῆς πολυτελείας. Τὸ αὐτὸ ἔπραττον καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις κατὰ σειρὰν, ὅταν τὸ πρόκενσον (μπινὶς) ἐγίνετο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βαθυκόλπου καὶ τὰ Σαράντα-δένδρα, καθὼς καὶ ὅλοι πάλιν ὁμοῦ, ὅταν μετέβαινεν ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ ἐν Σταυροδρομίῳ Ταξσίμιον ἢ τὸ Σαράϊ τοῦ Γαλατᾶ.

Ἀκολουθῶν δέ τις τὸν ἀνάῤῥουν τοῦ ποταμίου, φθάνει, μετὰ μερικὰ βήματα εἰς τὴν συμβολὴν τῶν δύω ῥυάκων, ὧν ὁ μὲν κατέρχεται ἀπὸ τοῦ Τοχὰτ, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Καρὰ-χουλὰχ, κἀκεῖθεν, μετὰ 200-300 ἄλλα βήματα, κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ῥύακος τοῦ Τοχὰτ, καταντᾷ εἰς τὸ στενότερον τῆς κοιλάδος, τὸ καλούμενον Τερεζιχλὺ, μέρος τόσον μεμονωμένον καὶ ἠρεμαῖον, ὥστε, ἐὰν δὲν ἦσαν αἱ δεξαμεναὶ, ὅπου συναζόμενον ἀκινητεῖ πρὸς ὀλίγον τὸ ὕδωρ, ὡς ἐὰν ἤθελε ν' ἀποκοιμηθῇ ἢ ν' ἀναπνεύσῃ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἰτεῶν καὶ πλατάνων, ἤθελέ τις νομίσῃ ὅτι πρῶτος αὐτὸς εἰσεχώρησεν ἕως ὧδε. Τοῦτο εἶνε τὸ

Τοχάτι,

ὅπου, κατὰ τὸν Ἐβλιὰ, Μεχμὲδ ὁ Β' εἶχεν ἤδη κτίσῃ κιόσκιον, τὸ ὁποῖον ἐπωνόμασε Τοχὰτ, διότι, ἐν αὐτῷ διατρίβων, ἔλαβε τὴν εἴδησιν τῆς ἁλώσεως τοῦ ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁμωνύμου φρουρίου. Σουλεϊμὰν δὲ ὁ Κανουνῆς ἐπεσκεύασε κατερειπωθὲν αὐτὸ, καὶ, τέλος, Μαχμοὺδ ὁ Α', τῷ 1745-1746, μετεκόσμησεν αὐτὸ εἰς σχῆμα καὶ μέγεθος ἀνακτόρου, μετὰ λουτρῶν, παραδείσων, δεξαμενῶν κλπ., ἅπερ ὅμως, παραμεληθέντα ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα Σουλτάνων, ὡς ἀπανθήσασαι ὡραιότητες, ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ χρόνου, μόλις ἀπολιπόντα ἴχνη τινὰ ἀμαυρὰ τῆς πάλαι αὐτῶν λαμπρότητος.

Αἱ κλιτύες τῶν λόφων τοῦ Τοχατίου εἶνε κατάφυτοι ὑπὸ δρυῶν, μελιῶν καὶ καστανεῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνέχουσι ποῦ καὶ ποῦ καὶ πύξοι, καὶ δάφναι, καὶ πίτυες, καὶ κυπάρισσοι.

Ἐντεῦθεν δὲ μετὰ μίαν περίπου ὥραν, φθάνει τις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κοιλάδος, κἀκεῖθεν, ἐὰν ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ ὀροπεδίου, δύναται, ἐὰν θέλῃ, ἵνα λάβῃ τὴν πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Γίγαντος φέρουσαν ὁδὸν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἵνα ἐπανακάμψῃ διὰ τῆς παραλίας εἰς τὸ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσί.

Ἐὰν δὲ λάβῃ τὸν ῥοῦν τοῦ Καρὰ-χουλὰχ, δηλαδὴ τὸν τῆς κυρίως κοιλάδος, δι' ὁδοῦ σκολιᾶς, διατεμνομένης ὑπὸ τοῦ ῥύακος καθ' ὅλας τὰς

διευθύνσεις, πλανᾶται ὑπὸ τοὺς πρίνους, τὰς κομάρους καὶ τὰς μυρσίνας, περὶ τὰς ὁποίας περιπλέκεται ἡ ἑλξίνη καὶ τὸ αἰγόκλημα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑψοῦται καὶ μία πίτυς. Ὅσῳ δὲ προχωρεῖ, τόσῳ ὁ δρόμος γίνεται δυσδιάγνωστος, οἱ δὲ λόφοι, νῦν μὲν συνέρχονται, νῦν δὲ πάλιν απομακρύνονται, κατάφυτοι, καὶ μάλιστα ἐν τῷ μυχῷ τῆς κοιλάδος, ὑπὸ καρυῶν, μελιῶν, φιλυρῶν, πλατάνων καὶ λευκοϊτεῶν, καί, τέλος, φθάνει εἰς βαθυτάτην τινὰ ἐρημίαν, τὴν ὁποίαν νομίζει ἐντελῶς ἀκατοίκητον· ἀλλά... τάφοι τινὲς ὑποκάτωθεν τῶν δένδρων ἀναγγέλλουσι πλησιόχωρον κατοικίαν ἀνθρώπων· καί, τῷ ὄντι, εἰσδύων τις ὑπὸ τὰς φιλύρας καὶ τὰς λεπτοκαρύας, ἀνακαλύπτει μετ' οὐ πολὺ τὸ χωρίδιον

ΑΚ-ΜΠΑΜΠΑ,

συνῳκισμένον ἐντὸς χαράδρας, ἐν μέσῳ δάσους συκῶν, ῥοδακινεῶν καὶ κεράσων, στεφανωμένων ὑπὸ κλημάτων.

Τὴν περίφημον λόγῳ ὑγιεινῆς κρήνην τοῦ Ἀκ-μπαμπᾶ, καλουμένην Καρὰ-Ἰαϊλάκ, ἱδρύσατο, κατὰ τὴν ἐπιγραφήν, ὁ τὰ μέγιστα ἰσχύσας ἐπίτροπος (Βαλιδὲ-κεχαγιᾶς) τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ Γ' Ἰουσοὺφ-ἀγᾶς. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωρίου, φημιζομένου προσέτι καὶ διὰ τὰ κάστανα καὶ κεράσιά του, ὀφείλεται εἰς τὸν πελώριον καὶ χωρὶς ἐπιγραφῆς τάφον ἀσκητοῦ τινος γέροντος (πολιοῦ πατρός), συγχρόνου Μεχμὲδ τοῦ κατακτητοῦ, ἀποθανόντος ἐν ἁγιότητος ὑπολήψει, κειμένου δὲ καταντικρὺ τοῦ τζαμίου, ὅπερ ἔκτισεν ἐνταῦθα ἡ Τζὰν-φεδά, κτίτωρ καὶ ἄλλου τζαμίου ἐν ΚΠ.

Ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἐκεῖθεν τοῦ Ἀκ-μπαμπᾶ, δι' ὁδοῦ ἀνωφερεστέρας καὶ δάσους δυσδιεξόδου λεπτοκαρυῶν, ἀγριομεσπιλεῶν, κρανεῶν καὶ σφενδάμνων, διὰ τῶν ὁποίων ῥέει ἀψοφητὶ μεταξὺ νυμφαιῶν καὶ καλάμων, ἐφ' ὧν περιΐπτανται τὰ σπανιώτερα εἴδη τῶν πεταλούδων, ὁ ῥύαξ, φθάνεις, ἀπηυδηκὼς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς μᾶλλον ἢ τοῦ κόπου, εἰς τὸ

ΖΕΚΕ Η ΤΣΕΚΗ-ΔΕΡΕ,

χωρίον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περιβολίων καὶ συνοικούμενον ὑπὸ μόνων Ὀθωμανῶν, καλούμενον δὲ ἄλλως Τερεζικλύ.

Ἀκόμη ὀλίγα βήματα διὰ σκολιᾶς ὁδοῦ, καὶ εἶσαι εἰς τὴν θελκτικωτάτην ἀναχώρησιν τῆς Ναϊάδος τοῦ περιφήμου

Καρὰ-κουλάκ,

ἣν σχηματίζουσι συνερχόμενα ἐπὶ μᾶλλον τὰ βουνὰ τῆς κοιλάδος. Δύο δὲ ἀναχώματα (σέτια), χωριζόμενα διὰ μαρμαρίνης δεξαμενῆς καὶ σκεπασμένα ὑπὸ στέγης ἐπιπέδου, στηριζομένης ἔμπροσθεν μὲν ἐπὶ τεσσάρων

14*

στύλων, ὄπισθεν δὲ ἐπὶ τοίχου, ἐρηρεισμένου ἐπὶ τοῦ λόφου, τὸ ὅλον δὲ σκιαζόμενον ὑπὸ φιλυρῶν, σποράδην πεφυτευμένων, σὲ προκαλοῦσι πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ διαυγεστάτου νάματος, ὅπερ, καταπίπτον εἰς τὴν δεξαμενὴν, κἀκεῖθεν πάλιν, κρουνηδὸν ἀναβλύζον ἢ διαῤῥέον διὰ τῶν τοῦ κτιρίου διαφυῶν, ἑνοῦται εἰς ἕν, καὶ διαντλούμενον μεταφέρεται διὰ φορτηγῶν ζώων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πρωτευούσης, διότι φημίζεται ὡς ἰατρεῦον αὐτὸ καθ' αὐτὸ παντοῖα νοσήματα (1).

Ἐντεῦθεν παρεκτεινόμενος ὁ περίπατος φέρει, ἐκεῖθεν μὲν καὶ πρὸς ἀνατολὰς, εἰς διάφορα χωρία, κείμενα μίαν ἢ δύω ὥρας μεσογειότερον εἰς τοὺς πρόποδας τῆς σειρᾶς τῶν Βιθυνικῶν ὀρέων, οἷον τὸ Ἀλβανιτοχώριον (Ἀρναοὺτ-κιοῦ), τὸν Μπούζ-χανέν, τὸ Ἀλῆ-μπεχαδὶρ, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ κυριεύσαντος τὸ φρούριον τοῦ Ἰορούζ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἰς τὸ καλούμενον Ἐλμαλὺ, δάσος ὀπωροφόρων δένδρων, ἰδίως δὲ μηλεῶν, ἀφ' ὧν καὶ παρονομάζεται· ἐντεῦθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν τε καὶ δυσμὰς, μετὰ δύω ὡρῶν δρόμον, εἰς τὸ

ΜΠΕΪ-ΚΟΖΟΥ,

πρὸς τὸ ὁποῖον ἐὰν θελήσῃ τις 'να ὑπάγῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς τῶν ῥυάκων τοῦ Χουνκιὰρ-Ἰσκελεσὶ, ἀνέρχεται τὴν κλιτὺν, τὴν διαιροῦσαν τὰς κοιλάδας ἀμφοτέρων, καὶ, ὁδεύων μεταξὺ σπάρτων, μυρσινῶν, ἐρείκων, κομάρων, πρίνων καὶ λεπτοκαρυῶν, τῶν μὲν ἀνθοφορούντων, τῶν δὲ καρποφορούντων, φθάνει εἰς τὸν αὐχένα τῶν δύω κοιλάδων, κἀκεῖθεν κατέρχεται διὰ δάσους δρυῶν, αἰγείρων καὶ ἀγριοκοκκυμηλεῶν, εἰς τὴν ὡραιοτάτην καὶ εὖ συνῳκισμένην κοιλάδα τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, σχεδιασμένην εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου, κατάφυτον δὲ πᾶσαν ὑπὸ πλήθους ὀπωροφόρων καὶ ἀνθοφόρων δένδρων, ὥςε διὰ τῆς τοσαύτης τῆς φυτικῆς ζωῆς ἀναπτύξεως ἀποδείκνυται τὸ κάθυδρον τοῦ τόπου, ἀφ' οὗ καὶ Νυμφαῖον ἀποκαλεῖ τὸ χωρίον ὁ Διονύσιος.

Πρὶν φθάσῃ δέ τις εἰς τὸ Μπέϊ-κοζοῦ, διέρχεται τὸ, συνεχόμενόν μετ' αὐτοῦ, χωρίδιον Γιαλὺ-κιοῦ, ἢ Μπαλὺκ-κιοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε, φαίνεται, οὔτε ἐπὶ Γυλλίου, οὔτε ἐπὶ Τουρνεφόρτου, 'δὲν ἔχει δὲ οὔτε σήμερόν τι ἀξιοπερίεργον, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰουνοὺς, ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς ΚΠ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲδ ἀριστέων.

Σχηματίζουσι δὲ ἀμφότερα τὸν κόλπον τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου τρίτον, ὅπου, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὑπῆρχεν ἡ Μαινομένη

(1) Χημικῶς θεωρούμενον τὸ ὕδωρ τοῦτο, πρέπει 'να περιέχῃ, ὡς ἐκ τῆς διαλυτικῆς μὲν αὐτοῦ ἰδιότητος καὶ τοῦ ἀφροῦ, ὃν ἀποτελεῖ καταπίπτον, ἐμφαίνοντα ἴσως καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀνθρακικοῦ ὀξέος, μόρια σαπωνώδη· ὡς ἐκ τῆς ἐπαισθητῆς δὲ καταβρώσεως τῶν τιτανωδῶν λίθων, ὅσους ἐγγίζει, φαίνεται περιέχον καὶ μόρια θειϊκοῦ ὀξέος.

Δάφνη, παρ' ἣν κατῴκει ὁ βασιλεὺς τῶν Βεβρύκων Ἄμυκος, ἀφ' οὗ παρωνομάζετο καὶ ὁ κόλπος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τοῦ Ἀμύκου χώρα, κατ' Ἀνδρέαν τὸν Τενέδιον (1), ἀπέχει πέντε στάδια τοῦ Νυμφαίου, εἰκάζει ὁ Γύλλιος, ὅτι μεταξὺ ἀμφοτέρων μεσολαβοῦσιν ὅ, τε Μουχάπορις κόλπος καὶ τὸ ἀκρωτήριον Τοῦρχον ἢ Ἀετόρυγχον, ἀμπελόφυτον ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔχον πετρώδεις τὰς ὑπωρείας. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Διονύσιον, μετὰ τὸ Ἀετόρυγχον ἐςι κόλπος, καλούμενος Ἀμύκου, καὶ πεδιὰς ὑπτία καὶ ὁμαλὴ, Γ ρ ω ν υ χ ί α καλουμένη, ἐν δὲ τῷ κόλπῳ καὶ ἁλιεία χητωδῶν ἰχθύων, εἶτα ἕλη, ὅμοια τοῖς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Κερατίου κόλπου, τῶν δὲ δύο Τουρκικῶν χωρίων, τῶν περὶ τὸν κόλπον τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, τὸ μὲν ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Γραικῶν Ἀ μ α ί α (2), τὸ δὲ Μ α ρ μ α ρ ί ν η Σ κ ά λ α, προσέτι δὲ, ἐπειδὴ ὁ κόλπος οὗτος τοῦ Μπέϊ - κοζοῦ εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐπιτηδειότατος, θέρους ὥρᾳ, πρὸς ἁλίευσιν ξιφιῶν, τῶν κητωδῶν τοῦ Διονυσίου ἰχθύων, ὅθεν ὑπάρχουσι πρὸς τοῦτο περὶ τὴν παραλίαν αὐτοῦ πλῆθος ἰχθυοσκοπείων (τ α λ ι ὰ ν), καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐπειδὴ ἀπέχει τοῦ Ἱεροῦ 40 στάδια, ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ ἐν τῷ Χουνκιὰρ - ἰσκελεσὶ τοποθετητέαν νομίζει τὴν τοῦ Ἀμύκου κατοικίαν. Ἀλλ' ἡμεῖς, συμβιβάζοντες, ἐκ τῶν ἐνόντων, τὰς ἀντιφατικὰς ταύτας καὶ συγκεχυμένας γνώμας, Ἀμύκου μὲν κόλπον, καὶ Γρωνυχίαν πεδιάδα, καὶ Μωκάδιον, ταὐτὸ καὶ Μουχάποριν, καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μηλούδιον, νομίζομεν εἶναι τὸν τοῦ Χουνκιὰρ - ἰσκελεσὶ,

» . . . . . . χθονὸς εἰσανέχουσαν
» ἀκτὴν ἐκ κόλποιο, μ ά λ' ε ὐ ρ ε ῖ ά ν γ' ἐσιδέσθαι «,

ὅπου προσωρμίσθησαν (ἐὰν προσωρμίσθησαν τῷ ὄντι ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου) οἱ Ἀργοναῦται, καὶ ὅπου, φυσικώτατα, ἦσαν

» . . . σταθμοί τε βοῶν, αὖλίς 'τ Ἀμύκου,
» Βεβρύκων βασιλῆος «·

Νυμφαῖον δὲ, καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὑδάτων, καὶ διὰ τοὺς ξιφίας, τὸ Μπέϊ - κοζοὺ, ὅπου ἦν καὶ ἡ Μαινομένη Δάφνη, κληθεῖσα οὕτως ἢ ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ Ἀμύκου, ἢ ἀπὸ τῆς μανίας, ἣν ἐνεποίει εἰσαγομένη εἰς συμπόσιον. Δὲν πρέπει δὲ, καθὼς εἴπομεν (3), 'να συγχέηται μετὰ τῆς ἑτέρας Δάφνης, τῆς ἐν τῷ Ἰασωνίῳ ἢ Σωσθενίῳ, διότι ὁ Στέφανος ῥητῶς διαστέλλει ἀμφοτέρας, » Ἔστι, λέγων, καὶ λιμὴν Δάφνη Μαινομέ-

(1) Ἐν Περίπλῳ Προποντίδος. (2) Ὄνομα τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς οὗτος φρονεῖ, ἀπιθάνως πάνυ, παραφθαρὲν ἀπὸ τοῦ Ἀμύκου, καὶ τοι λέγων συγχρόνως ὅτι ὁ τόπος ἐκλήθη οὕτως ἀπό τινος πέτρας, ἐξεχούσης τῆς θαλάσσης ἐν σχήματι γυναικὸς (μαίας). Ἀλλ' εἴπομεν πολλάκις ἤδη ὅτι 'δὲν πταίει ὁ σοφὸς Γύλλιος, εἰμὴ καθ' ὅσον 'δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη 'να ἐκμάθῃ τὴν τῶν συγχρόνων αὐτῷ Γραικῶν γλῶσσαν. (3) Ἴδε σελ. 98 - 99 καὶ 106.

» νη (1) ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν δεξιᾷ ἀναπλέοντι. Ἔστι καὶ προάστειον Δάφνη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν ἀριστερᾷ ἐπὶ τὸν Ἀνάπλουν » ἀνιοῦσιν, ὃ λέγεται Σέργιον (2)«. Ἀλλὰ περὶ τούτων θέλομεν ἐπαναλάβει καὶ πάλιν, καθὰ προείπομεν, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν πρὸ τῆς Χαλκηδόνος παραλίαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ Μπέϊ-κοζοῦ.

Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ὁ Γύλλιος ἑρμηνεύει Ἡγεμονικὸν (δηλ. Μέγα) Κάρυον (3), διὰ τὰ φυόμενα ἐνταῦθα ὑπερμεγέθη (ἴσα ὠοῖς ἀλεκτορίδος (4)) κάρυα, κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Ὀθωμανῶν καί τινων Ἀρμενίων, καὶ εἶνε ὅλον σχεδὸν περιβόλιον δένδρων ὀπωροφόρων. Ἑκατὸν δὲ βήματα μακρὰν τῆς ἐπὶ τῆς παραλίας αὐτοῦ μαρμαρίνης ἀποβάθρας, ἀναβρύει ποτάμιον ψυχρότατον, ἱκανὸν ἂν (ἐὰν εἶχε τὸ χῦτος κατωφερέστερον) πρὸς περιστροφὴν μυλώνων, κἂν θέρους ἀκμῇ· νῦν δὲ, μέρος μὲν μετωχετευμένον εἰς τὰ περὶ τὸ προάστειον περιβόλια, ἀνειμένα ἐπὶ Γυλλίου τῷ Αὐτοκράτορι, ὅπου ἑπομένως ὑπῆρχεν (ἐὰν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα), κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, καὶ ἡ ἔπαυλις (κατὰ δὲ τὸν Χάμμερ, καὶ ὁ τάφος) τοῦ Ἀμύκου· μέρος δὲ καταῤῥέον ἀπὸ πλήθους κρουνῶν εἰς τὸ παρὰ τὴν παραλίαν αὐτοῦ μεγαλοπρεπὲς Νυμφαῖον, κτισθὲν, τῷ 1159 ἔτει τοῦ Χιτζρὲ (1746) ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α', ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τινὸς Ἰσὰκ-ἀγᾶ, ἐφόρου τοῦ τελωνείου, κατὰ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

» Σαχχὶμπ οὐλ χαϊρὰτ βὲλ χασευὰτ
» ἐσ σεϊδ Ἰσὰκ-ἀγὰ
» ἐμίνι γιουμρούκ ἀσιτανὲ
1159.

Σύγκειται δὲ ἐκ μεγάλης τινὸς μαρμαρίνης δεξαμενῆς, ἐστεγασμένης ὑπὸ στοᾶς περιστύλου, στηριζομένης ἐπὶ ὀκτὼ μαρμαρίνων λεπτοφυῶν κιόνων καὶ σκιαζομένης ὑπὸ πλατάνων, διατηρούντων αἰδίως τὴν δρόσον. Ἐν δὲ τοῖς περὶ αὐτὸ καφενείοις καπνίζουσιν ἐν ἐκστάσει ἡδυπαθείας οἱ ὀκνηροὶ, ὅσων ἡ εὐδαιμονία 'δὲν εἶνε ἄλλη, παρὰ 'να αἰσθάνωνται παρερχόμενον τὸν χρόνον ὑπὸ τὸν φλοῖσβον τοῦ ὕδατος. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν κρουνῶν τοῦ Νυμφαίου τούτου ῥέουσιν ἀενάως τὰ νάματα τῆς ζωῆς, καθὼς ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν εὐφυῶν αἱ ζωογόνοι πηγαὶ τῆς εὐφραδείας· ὁ θόλος ὅμως τῆς στοᾶς 'του μακρὰν ἀπέχει τοῦ 'να ὁμοιάζῃ, καθὼς ὁ τοῦ οὐρανοῦ, ἀδάμαντα καλῶς εἰργασμένον (ὑαλισμένον), ὡς 'τὸν παρομοιάζει

(1) Ἐν τῷ ἐσφαλμένῳ τοῦ Στεφάνου κώδηκι γράφεται Φαινομένη. (2) Οὕτως εὕρηται γραφόμενοι παρὰ τῷ Στεφάνῳ, ἀλλ' εἶν' ἐσφαλμένον πάντως ἀντὶ Σωσθένιον, ἢ Σεραπεῖον ἢ Ἰασώνιον ἤ τι προσόμοιον. (3) Ὁ Λωβινκλάβιος ἐν ταῖς Πανδέκταις ὀνομάζει χωρίον τι ὑπὲρ τὸ Ἀναδὸλ-χχισὰρ Μεγαλοκαρύαν, καὶ ἐννοεῖ βέβαια τὸ Μπέϊ-κοζοῦ. (4) Εἶδον τῷ ὄντι τοιαῦτα, ἢ περίπου τοιαῦτα, ἐν τοῖς προσωτέρω, περὶ τὸ Ἰντζὶρ-κιοῦ, κήποις.

ὁ πομπώδης Ἱστοριογράφος Ἰσὺ, τοῦ ὁποίου δανειζόμεθα τὰς φράσεις.

Τὸ δὲ τζαμίον τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ ἔκτισεν ὁ Μποσταντζῆ-μπασης Μουσταφᾶ-πασσᾶς, ὅς τις ἔχει καὶ ἐν ΚΠ παρὰ τὴν πλατεῖαν Ὀδᾶ-μπαση κτισμένον ἄλλο τζαμίον.

Ἔχει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο καὶ Μεχκεμὲν, οὗ τὴν δικαιοδοσίαν εἶχε πάλαι ποτὲ ὁ κατὰ καιρὸν Μουννετζῆμ-μπασης (ἀρχι-ἀστρολόγος).

Τὸ δὲ σπήλαιον, ὅπερ ὕμνησεν, ὡς προείπομεν (1), ὁ Φλάκκος, ἐὰν ὑποτεθῇ ἀληθῶς ὑπάρχον καὶ 'δὲν ἦνε μᾶλλον πλάσμα ποιητικὸν, εἰς μάτην ἀνεζητήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Γυλλίου, ὅς τις καὶ διὰ τοῦτο ὑπέθεσεν αὐτὸ συγχωσθὲν ταῖς οἰκοδομαῖς, ἢ κεκλεισμένον ἐντὸς Τουρκικοῦ τινος κήπου.

Τὸ δὲ πάλαι Νυμφαῖον, εἴτε ἄντρον ἱερὸν τῶν Νυμφῶν ὑποτεθῇ, εἴτε ἄλσος, εἴτε λουτρὸν, εἴτε κρήνη (διότι τὰ περὶ τούτου οὐδεὶς διασαφεῖ), τοποθετητέον, κατὰ τὸν Γύλλιον, πέντε στάδια μακρὰν τῆς μαρμαρίνης ἀποβάθρας, ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ χωρίου κήποις, ἢ οὐ πολὺ μακρὰν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς ὀφρύος δὲ τοῦ ὑπερέχοντος τὴν τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ παραλίαν ἄκρου, οἰκοδομεῖται πρὸ δέκα ἤδη ἐτῶν μεγαλοπρεπὲς παλάτιον, τὸ ὁποῖον, θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μεχμὲδ-Ἀλῆ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ἐξακολουθοῦσι συντελοῦντες οἱ ἔγγονοί 'του.

Τὸν τέταρτον ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου κόλπον, τὸν νῦν μὲν παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ, ἀμφιθεατροειδῶς περὶ αὐτὸν ὑψουμένου, χωρίου

ΣΟΥΛΤΑΝΥ,

πάλαι δὲ καλούμενον Κυκλάμινον ἢ Ἑλώδη (διότι ἐνταῦθα τοποθετοῦσιν ὁ Χάμμερ, μετὰ τὸν Γύλλιον, τὰ τοῦ Διονυσίου Ἕλη, ἐμοὶ γοῦν λέγοντες οὐ πιστὰ), κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ καλούμενον, ἐπὶ μὲν τοῦ Γυλλίου Στρείδιον, νῦν δὲ Πασσᾶ (καὶ Μπαϊτσὲ)-μπουρουν, ἀκρωτήριον, ἀντικρύζον τῇ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης γωνίᾳ τοῦ Κομαρώδους· περὶ αὐτὸ δὲ ὁ Βόσπορος, καμφθεὶς ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου πρὸς ἀνατολὰς, ἄρχεται στρέφεσθαι πάλιν πρὸς δυσμάς.

Ἐντὸς δὲ τῆς, μακρᾶς μὲν (διότι ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ δύο μίλια), ἀλλ' ἠρέμα κυρτουμένης αὐτοῦ περιφερείας, ὑπάρχουσι, πρὸς βορρᾶν μὲν, οἱ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι (Σουλτανῦ-μπαγτσεσί), φυτευθέντες ἐπὶ Σουλτὰν-Βαγεζῆδ τοῦ Β', καὶ παράγοντες, διὰ τὸ τοῦ τόπου εὔυδρον, τὰ περιφημό-

(1) Ἴδε σελ. 202.

τερα τοῦ Βοσπόρου λαχανικά· ποτιζόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ὡραίου ῥύακος Γκιουμοὺς-σουγιοῦ, καταῤῥέοντος ἀπὸ τοῦ πλησίον ὄρους· πρὸς μεσημβρίαν δὲ τὸ Τουρκικὸν χωρίον

ΙΝΤΖΙΡΑΥ Η ΙΝΤΖΙΡ-ΚΙΟΥ,

τὴν ἀρχαίαν ὁμώνυμον Συκῆν, διατηροῦν ἄχρι τοῦδε τὴν φήμην τοῦ προϊόντος τούτου τῶν κήπων 'του, περιζητήτων διά τε τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν γεῦσιν.

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων, τὸ μὲν Σουλτανὺ ὀφείλει τὸ ὄνομά του εἰς τὸ κομψότατον περίπτερον (στρογγύλον καὶ θολωτὸν, κατὰ τὸν αὐτόπτην Γύλλιον), ὅπερ, μὴ σωζόμενον πλέον, ἔκτισε παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν Σουλεϊμάνης ὁ Μέγας, ὅτε συνεχώσθη, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐνηδητηρίου, καὶ ἡ ὑπάρχουσα τέως περὶ τὸν αὐτόθι τελματώδη αἰγιαλὸν, περίκλυστος τῇ θαλάσσῃ, νῆσος. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἴσως θέσεως ἔκτισε μετὰ ταῦτα ἐνηδητήριον ἐν τῷ Σουλτανὺ καὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ ὁ Γ, κατὰ Περσικὸν ὅλως ῥυθμὸν, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τὰς ἐν αὐτῷ ζωγραφίας, μεταχειρισθεὶς πρὸς τοῦτο τὰ παράθυρα, τὰ θυρόφυλλα, τοὺς θριγκοὺς καὶ τὰ ὑαλία τῶν Περσικῶν παλατίων, ἅπερ εἶχε πέμψῃ αὐτῷ, ὡς τρόπαια, ὁ κατὰ τῆς Περσίας ἐστρατευμένος στρατηγὸς αὐτοῦ Οὐζδεμὺρ-ὀγλοῦ Ὀσμὰν-πασσᾶς, κυριεύσας τὰ ἐν τῇ Περσαρμενίᾳ φρούρια Γκέντζε, Σχιρβὰν, Σχαμαχχοῦ καὶ Τεμπρὶζ, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἀζερμπεϊτζὰν, οὗτινος ἐνθυμίζει τὸ Σουλτανὺ καὶ ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἀστέων. Τοῦ κιοσκίου τούτου οὐδ' ἴχνος σώζεται πλέον. Κρήνη δέ τις μεγαλοπρεπεστάτη, ἡ αὐτὴ πιθανῶς τῇ τῆς καλουμένης ἐπὶ Γυλλίου πηγῆς Συκῆς, εἴτε ἀπὸ τοῦ πλησίον χωρίου, εἴτε ἀπὸ δένδρου, παρ' αὐτὴν πεφυκότος, συνάζει ὑπὸ τοὺς περὶ αὐτὴν θαλερωτάτους πλατάνους κατὰ τὸ θέρος, οὐ μόνον πλῆθος Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν τῶν Θεραπείων καὶ τοῦ Νεοχωρίου. Ἐπὶ τοῦ μετώπου δὲ αὐτῆς ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ κτίτορος Μεχμὲδ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ καὶ τὸ ἔτος τοῦ Χιτζρὲ 1155. Καταντικρὺ δὲ αὐτῆς, ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, ἐπί τινος νησίδος, ἢ μᾶλλον χερσονήσου, ἐξεχούσης πόδας τινὰς τῆς θαλάσσης, παλαιότερον δὲ, καθὰ λέγουσί τινες, πλέον ἐκτεταμένης, διακρίνονται τὰ ἴχνη ἐρειπίων, φερόντων τὸν τύπον τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἅπερ ὅμως ὁ Τιμόνης, συμβιβάζων, ὡς φαίνεται, τὸ κείμενον τοῦ Γυλλίου, εἶναι λέγει λείψανα τοῦ κιοσκίου τοῦ Σουλεϊμάνου. Τὴν δὲ παραλίαν τῆς ὡραιοτάτης καὶ κατασκίου τοῦ ὅρμου τούτου κοιλάδος ἐπέχουσι τὰ αἰγιαλεῖα διαφόρων μεγιστάνων τοῦ Κράτους, ἐν οἷς ἐξέχει τὸ τοῦ ἐφ' ἡμῶν διασήμου διὰ τὴν πολιτικὴν δεξιότητά 'του καὶ εὐφυΐαν Φουὰδ-πασσᾶ.

Τὸ δὲ Ἰντζίρ-χιοῒ, θεωρούμενον ἐξ ὑπερδεξίου, φαίνεται σύνθεμά τι οἰκιῶν, διατεμνομένων ὑπὸ πισταχιῶν, μεσπιλεῶν, συκομορεῶν, καὶ ἄλλων, ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων, δένδρων, περιστοιχούμενον δὲ ὑπὸ κήπων λαχανοφόρων, καὶ κλίνον πρὸς σύμφυτόν τινα κοιλάδα, ἐκτεινομένην ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὑπερκειμένου συνδένδρου ὄρους. Ἰδίως δὲ ἑλκύει τὴν περιέργειαν, ὡς παίγνιον τῆς φύσεως, δενδροσύμπλεγμά τι ἐκ δύω κυπαρίσσων καὶ δύω συκῶν, αἵτινες, κατὰ παράδοξον ἀληθῶς τινα τρόπον, καταπίνουσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλας. Ὀφείλει δὲ, τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ, εἰς τὸ μέγεθος, καθὼς εἴπομεν, καὶ τὴν ὡραιότητα τῶν σύκων 'του· τὴν δὲ πάλαι ποτὲ ἐπισημότητά 'του εἴς τινα εὐνοούμενον Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ' Ταγχύρην τοὔνομα. Διαφθαρέντων ὅμως μετὰ καιρὸν τῶν κατοίκων αὐτοῦ, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ καφφενεῖα, καταντήσαντα διαιτήματα τῆς ἀναιδεστέρας ἀκολασίας, ταῦτα μὲν κατεστράφησαν τῷ 1762, οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ ἀτακτότεροι τῶν κατοίκων ἐξωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μποσταντζήμπαση.

Ἐνταῦθα εἶχε παλάτιον καὶ ὁ περίφημος Ἑζὰρ-παρᾶ Ἀχμὲδ-πασσᾶς, περὶ οὗ ἀνεφέραμεν ἐν σελ. 252 τοῦ Α' μέρους.

Σήμερον δὲ ἑλκύει τοὺς περιδιαβάτας εἰς ἑαυτὸ τὸ Ἰντζίρ-χιοῒ, οὐ μόνον διὰ τὰ περιβόλιά 'του (Πασσᾶ-μπαγτσεσί), ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ λουτρόν 'του, κτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας, πρὸς τὴν ἀφθονίαν καὶ γλυκύτητα τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου οἱ τῆς ΚΠ ἁβροδίαιτοι συγκρίνουσι καὶ τὴν ὡραιότητα τῶν γαλατηρῶν 'του.

Ἐκ τῶν δύω δὲ τοῦ Ἰντζίρ-χιοῦοῦ τζαμίων, τὸ μὲν πρὸς τὸ Πασσᾶ-μπαγτσεσί, καλούμενον Κιμπίρ, ἔκτισεν ὁ Σουλτὰν-Μουςαφᾶς Γ' τῷ 1763, προσιδρυσάμενος καὶ λουτρὸν καὶ κρήνην (τσουχοὺρ-τσεσμὲ) καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον· τὸ δὲ παρ' αὐτὸ τὸ χωρίον ὁ Μποσταντζῆ-μπασης Σινὰν-ἀγᾶς, ἀνοικοδομηθὲν ἔπειτα ὑπὸ ἄλλου Μποσταντζῆ-μπαση, τοῦ Δουζῆ-Χουσεὶν-ἀγᾶ, ἀποθανόντος τῷ 1726· τὴν δὲ κρήνην καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτὴν σοφᾶν διὰ τὰ ναμάζια ἔκτισαν τῷ 1763 ὁ υἱὸς τοῦ βεζίρη Πὶρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Μουφτῆ Πιρὶ-ζαδὲ-Ὀσμὰν-ἐφέντη, Μεχμὲδ-ἐφέντης.

Ὁ δὲ μετὰ τὸν τῆς συκῆς ἑπόμενος, μικρὸς μὲν, ἀλλὰ χαριέστατος, κόλπος, κλειόμενος ἀπ' ἄρκτου μὲν ὑπὸ τοῦ προειρημένου Ὀστρειδίου ἀκρωτηρίου, ἐκ μεσημβρίας δὲ ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Γλάρου, ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου Καστάκιον (1), ὅπερ φρονεῖ ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρεφθαρ-

(1) Καὶ τοῦτο ἓν ἐκ τῶν πολλῶν κακογραμμένων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Γυλλίου.

μένον ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Διονυσίῳ Κατάγγειον. Ἔστι δὲ, κατ᾽ ἀμφω τοὺς συγγραφεῖς τούτους, ὁ εὐοψότατος τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, μετὰ τὸν τῆς Χαλκηδόνος, ὅθεν καὶ κατῳκεῖτο ἔκπαλαι ὑπὸ ἁλιέων. Εἶναι δὲ φαίνεται διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς τόπος, ὁ καλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν Βόλαξ ἐπὶ Γυλλίου, καὶ τοποθετούμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ μετὰ τὸ χωρίον τῶν Συχῶν. Καταλήγει δὲ εἰς αὐτὸν κοιλὰς, τὸ πλεῖστον κηπευομένη, καὶ κρύπτουσα μυστηριῶδές τι δάσος δρυῶν καὶ καστανεῶν.

Ἐπὶ δὲ τῆς πεδινῆς παραλίας τῆς κοιλάδος, σκιαζομένης ὑπὸ ὡραίων πλατάνων, κεῖται τὸ χωρίον

ΤΣΙΜΠΟΥΚΛΙ,

» Τὸ Τσιμπουκλὶ τὸ θαυμαστὸν εἰς ὅλο τὸ κανάλι,
» μ᾽ ὡραῖα δένδρα φουντωτὰ, ἕως τὸ περιγιάλι «. (Βοσπορομαχ.)

ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου θρυλλεῖται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ὅτι Σουλτὰν-Βαγεζὴδ ὁ Β′, ἐξώσας τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Σελὴμ τὸν Α′ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἡγεμονίας, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς ΚΠ, ὀκτὼ ῥαβδισμοὺς ἐνέτριψεν αὐτῷ ἐνταῦθα, οἰωνισαμένους τὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς τοῦ Σελὴμ βασιλείας. Τὰς δὲ ῥάβδους (τσιμποὺχ), τὰς ὑπηρετησαμένας αὐτῷ πρὸς τοῦτο, ἐφύτευσεν, εἴτε αὐτὸς ὁ Βαγεζὴδ, εἴτε ὁ Σελὴμ, εἴτε ὁ τῇ ποινῇ παριστάμενος Καρὰ-Σεμσεδδὶν, ἐν τοῖς ἐνταῦθα κήποις, καὶ αὗται, ῥιζοβολήσασαι, ἐχορήγησαν ἀφορμὴν εἰς τὴν τοῦ χωρίου ἐπωνυμίαν, περιφήμου ἰδίως διὰ τὰ κράνα (ἀκράνια)᾽του, ἐξισούμενα τῷ μεγέθει, κατὰ τὸν ἄκρον φίλον των ὑπερβολῶν Ἐβλιὰ, πρὸς τοὺς ἀνθρακοειδεῖς φοινικοβαλάνους τῆς Μεδίνης, καὶ ζυγίζοντα πέντε δράμια τὸ ἓν, διὰ τοῦ κοκκίνου δὲ αὐτῶν χρώματος ἀναπολοῦντα παρὰ τῷ λαῷ τοὺς μώλωπας τῶν ῥαβδισμῶν τοῦ Σελὴμ, ὅςτις ἐκαλλώπισεν ἀληθῶς τὸν τόπον διὰ περιβολίου καὶ παλατίου, τοῦ ὁποίου σώζεται σήμερον μία μόνον μαρμαρίνη δεξαμενὴ, ὀλίγον μακρὰν τῆς ἀκραιγιαλίας, καὶ πρὸ αὐτῆς κρήνη τις περικαλλεστάτη, περὶ τὴν ὁποίαν εὐωχοῦνται συχνάκις ἢ περιδιαβάζουσιν, ὑπὸ τὴν σκιὰν λαμπρῶν δένδρων, συντροφίαι τῶν ἀπέναντι χωρίων τοῦ Καταστένου. Ἑτέρωθι δὲ τῆς ἀκτῆς ἐπὶ μαρμάρου διεξοδικὴ τις ἐπιγραφὴ ἐκθειάζει τὰς χάριτας πάντως τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου τὸ μεστζήδιον ἱδρύσατο τῷ 1712 ὁ Μποσταντζή-μπασης Χαλὶλ-ἀγᾶς.

Ἐν τῷ πρὸς μεσημβρίαν ἄκρῳ τοῦ κόλπου τούτου εἶδεν ὁ Γύλλιος τὰ ἐρείπια τῆς πολυθρυλλήτου ἐκείνης Τῶν Ἀκοιμήτων Μονῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Σωζόμενος τοποθετεῖ » πρὸς αὐτῷ τῷ τοῦ Πόντου στόματι «, ἧς τήν τε τάξιν καὶ τοὔνομα συνεστήσατο ὁ ὅσιος Μάρκελλος ὁ Ἀπαμεὺς, ἑορταζόμενος τῇ 29 Δεκεμβρίου, ἢ, κατ᾽ ἄλλους, ὁ τοῦτον διαδεξάμενος εἰς τὴν τῆς Μονῆς προστασίαν Ἀλέξανδρος, τῷ 420. Διε-

λῶν γὰρ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀθροισθέντας τριακοσίους μοναχοὺς, τὸ πλεῖστον Ῥωμαίους, Γραικοὺς καὶ Σύρους, εἰς τρεῖς, ἢ, κατ' ἄλλους, ἓξ τάξεις ἢ χοροὺς, τελοῦντας ὑπὸ πεντηκοντάρχους τε καὶ δεκάρχους, διέταξεν ἵνα, διαδεχόμενοι ἀλλήλους ἀδιακόπως, ψάλλωσιν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ ναῷ, ὥστε, κατὰ μίμησιν τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀσιγήτου ἀγγελικῆς ὑμνῳδίας, μηδέποτε γίνεσθαι παῦσιν τῶν ἱερῶν ᾀσμάτων. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς Μονῆς καὶ ἄλλαι ὕστερον ἀλλαχόθι ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν τάξιν τῶν Ἀκοιμήτων, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ ἀναφέρονται, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, τοιαῦται. Ἐν μιᾷ δὲ αὐτῶν συνήγοντο καὶ οἱ ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου ἀποσπασθέντες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦτο καλούμενοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν Νεστοριανοί.

Σήμερον σώζονται ἐνταῦθα τρεῖς ὡραῖαι κινστέρναι, ἡ μὲν ἄστεγος, αἱ δὲ δύω θολωταί. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐργοστάσιον Φαβεντιανῶν ἀργιλλοπλαστουργημάτων, συστηθὲν ὑπὸ τοῦ ποτὲ Ἀχμὲδ-Φετχῆ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, τοῦ ὁποίου τὰ προϊόντα δὲν ἦσαν ἀξιοκαταφρόνητα· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπερετιμῶντο, λόγῳ τῆς ἐργασίας, καὶ ἔπρεπε 'να ὑποτιμηθῶσι πρὸς πώλησιν, νομίζω ὅτι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδιοκτήτου, τὸ κατάστημα τοῦτο ἔκλεισεν, ἢ μετετράπη πρὸς ἄλλην χρῆσιν.

ΕἼΠΟΜΕΝ ὅτι τὸν Κατάγγειον κόλπον κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Γλάρος. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἔχει δύω προβόλους, τὸν μὲν, κλείοντα τὸν κόλπον τοῦτον, καὶ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Γυλλίου Μέγαν Γλάρον, ὃν νομίζει ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἶναι τὸν τοῦ Διονυσίου Ὀξύῤῥουν, ὡς ὀξυτέρῳ τοῦ μετ' αὐτὸν καὶ ἠχωδεστέρῳ περιῤῥεόμενον τῷ ῥεύματι· τὸν δὲ, κλείοντα τὸν καλούμενον κόλπον Πλάκα, καὶ καλούμενον Μικρὸν Γλάρον, εἶναι δὲ τὸν τοῦ Διονυσίου Περίῤῥουν. Μέσος δ' ἀμφοῖν σχηματίζεται βραχὺς κόλπος, ἔχων πεδινὴν παραλίαν, καλεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, κατὰ τοὺς πολλοὺς, Λιμὴν Φρύξου. Ὑπέρκειται δ' αὐτοῦ τόπος τις κοῖλος, εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου καλούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως Φιέλα.

Παρὰ τὴν ἀκτὴν δὲ τοῦ καλουμένου, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Λέμβου, ὑπάρχει, λέγει, διπλοῦν νησίδιον, καὶ παρ' αὐτὸ ὁ ὑπόλευκος ἐκεῖνος ὕφαλος, ἢ, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἔξαλος, βράχος, ὃν βλέποντες οἱ κατερχόμενοι ἐκ τοῦ Πόντου ἀγελαῖοι ἰχθῦς, καὶ ἐκδειματούμενοι, στρέφονται κατὰ τὸν ῥοῦν πρὸς τὸ Βυζάντιον· ὅθεν καὶ οἱ Χαλκηδόνιοι Βλάβην φερωνύμως ἐκάλουν τὴν νησίδα, ἣν ὁ μὲν Στρά-

δων καὶ ὁ Πλίνιος (1) ὀνομάζουσιν ἁπλῶς πέτραν, οἱ δὲ ἐπὶ Γυλλίου Γραικοὶ οὐ μόνον ἠγνόουν, λέγει οὗτος, παντάπασιν, ἀλλ' ἠρνοῦντο καὶ τὴν πώποτε ὕπαρξιν αὐτῆς, ἢ τοὐλάχιστον ἀπεδείκνυον μυθῶδες τὸ θρυλλούμενον αὐτῆς ἀποτέλεσμα. διότι οἱ ἰχθύες, καὶ χωρὶς ταύτης, λαμβάνοντες φύσει τὴν διεύθυνσιν τοῦ ῥεύματος, ἔμελλον στρέφεσθαι πρὸς τὸ Βυζάντιον μᾶλλον ἢ τὴν Χαλκηδόνα. Παρεκτὸς δὲ τούτου, καὶ ὁ Βόσπορος, καμπτόμενος ἐνταῦθα, ἐκεῖ φυσικῶς ὁδηγεῖ αὐτούς, καὶ ὁ Κεράτιος δὲ κόλπος, πολὺ τῆς τῶν Χαλκηδονίων ἀκτῆς ἡσυχώτερος, ἕλκει τούτους εἰς ἑαυτόν.

Καὶ ταῦτα μέν, ὡς ἐκ τοῦ Διονυσίου ὁ Γύλλιος· ἐπειδὴ ὅμως ἢ τὸ πρωτότυπον ἢ τὰ ἀντίγραφα τοῦ χειμένου τοῦ Γυλλίου εἶνε συγκεχυμένα, καὶ ἑπομένως 'δὲν συμβιβάζονται οὔτε πρὸς ἑαυτά, οὔτε πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτοψίαν τῶν τόπων, ἰδοὺ πῶς ἐνόμισα καταταχτέα τοπογραφικῶς τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ πράγματα. Τὸ ἀκρωτήριον Γλάριον, ἢ τοῦ Κάνλιτζᾶ, κλείει πρὸς μεσημβρίαν τὸν μεγαλήτερον τῶν Ἀσιατικῶν τοῦ Βοσπόρου κόλπων, κλειόμενον μὲν ἀπ' ἄρκτου τῷ ἀκρωτηρίῳ Μεζὰρ ἢ Σελβὶ-μπουρνοῦ, καὶ καλούμενον ἐν γένει Ἀμύκου κόλπον, περιέχοντα δὲ ἐντὸς αὐτοῦ τέσσαρας μικροτέρους ἄλλους ὅρμους, δηλ. τὸν τοῦ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσὶ (τὸν κυρίως Ἄμυκον ἢ Μωκάδιον), τὸν τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ (Νυμφαῖον), τὸν τοῦ Σουλτανοῦ (Κυκλάμινον ἢ Ἑλώδη), καὶ τὸν τοῦ Τσιμπουκλοῦ (Κατάγγειον). Μετὰ δὲ τὸ Γλάριον (τὴν τοῦ Διονυσίου Λέμβον) ἕπεται ὁ μικρὸς ὅρμος Φρύξος ἢ Πλάξ, ἔπειτα ὁ μικρὸς Γλάρος (ἢ Ἔχαια τοῦ Διονυσίου), καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Λυκάδιος κόλπος (ὁ τοῦ Κιόρφεζ)· κάμψαντι δὲ τὸ πρὸς μεσημβρίαν ἀκρωτήριον αὐτοῦ (ἴσως τὸ Κικώνιον τοῦ Διονυσίου), ἀπαντᾷ τὸ Ναυσιμάχειον (Ἀναδὸλ-χισὰρ), καί, τέλος, τὸ Ποταμώνιον (Γκιὸκ-σουγιού).

Τὴν σειρὰν ταύτην ἀκολουθοῦντες, ἀποδίδομεν πρῶτον τά, ποιητικὰ ἁπλῶς (2), ἐπίθετα (καὶ οὐχὶ οὐσιαστικά, ὡς τὰ ἐξέλαβεν ὁ Γύλλιος) ὀνόματα, Ὀξύῤῥουν καὶ Περίῤῥουν, εἰς τοὺς δύω προβόλους, οὐχὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Γλάρου, ἀλλὰ τοῦ Καντυλλῆ, διὰ τὴν σφοδρότητα τοῦ περὶ αὐτὸ ῥεύματος, ἀντωθουμένου ἐνταῦθα ἐκ τῆς καταντικρὺ περὶ τὸ Ἑρμαῖον (Ῥούμελη-Χισὰρ) ἄκρας καὶ πάλιν ἐντεῦθεν πρὸς τὰς Ἑστίας μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε καὶ μυλῶνας στρέφειν ἐπὶ Γυλλίου, ἀφ' οὗ καὶ Μυλωθρικὸν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομάζεται.

Ἐν δὲ τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τοῦ, μικροῦ μέν, ἀλλὰ βαθέος, ὅρμου Φρύ-

(1) Ὁ Πλίνιος φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ ὡς τοιαύτην τὴν τῆς Δαμάλεως, διότι λέγει ὅτι ἀπέχει 1000 (ὅπερ ὁ Ἑρμόλαος διώρθωσεν εἰς 500) βήματα τῆς Χαλκηδόνος. (2) Περὶ τοῦ ποιητικοῦ ὕφους τοῦ Ἀνάπλου τοῦ Διονυσίου ἴδε σελ. ιέ. τῶν Προλεγομένων.

ξον, καὶ παρ' αὐτὸν τοῦ ἀκρωτηρίου τὸν πρόβολον, κεῖται τὸ μέγα καὶ ὡραιότατον Τουρκικὸν χωρίον

ΚΑΝΛΙΤΖΕ,

ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, μιᾶς τῶν ὡραιοτέρων καὶ μᾶλλον ἐστολισμένων ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τοῦ Βοσπόρου ὄχθης, τῆς ὁποίας ὅμως αἱ καλλοναὶ εἶνε φυσικαὶ ὅλαι, καὶ ἡ τέχνη οὐδὲν ἔλαβε μέρος εἰς αὐτάς. Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Γραικῶν Πλάξ, ἀπὸ μαρμαρίνης τινὸς πλακὸς (ἁγίας τραπέζης;), ὡς ἐλέγετο. Ἰδοὺ δὲ τί παρουσιάζει ἡ τοῦ Κάνλιτζὲ αὐτοσχέδιος εἰκών: σειρὰν οἰκημάτων, ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς τῶν ὁποίων διαπρέπει τὸ τερπνότατον θερινὸν Τιαλεῖον τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας πρώτου Ὑπάτου Μεχμὲδ-Ἐμὶν-Ἀαλῆ-πασσᾶ, τοῦ διαδόχου καὶ ἐφαμίλου τοῦ περιφήμου Ῥεσχὶδ-πασσᾶ (1)· κατὰ νώτου δὲ

(1) Ὁ περίδοξος οὗτος ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶνε τόσον ἐντίμως συνδεδεμένον μετὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1815, καί, καλλιεργήσας διὰ βαθείας σπουδῆς τὴν Ἀραβικήν τε καὶ Περσικὴν φιλολογίαν, εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸν, ὡς γλαφυρὸς ἤδη συγγραφεὺς καὶ ἵστωρ τῶν Ἀσιατικῶν γραμμάτων, καίτοι μόλις μειράκιον, τὰ βλέμματα τοῦ Ῥεσχὶδ, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἤρξατο τὸ πολιτικόν 'του στάδιον, εἰσαχθεὶς εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς ἡλικίαν μόλις 18 ἐτῶν, ὅπου ἀσχοληθεὶς ἀνενδότως περὶ τὴν Γαλλικὴν καὶ τὰς μεταφράσεις, ἐπεδόθη εἰς τὴν διπλωματίαν, καὶ διορισθεὶς τῷ 1835 Β' γραμματεὺς τῆς Τουρκικῆς ἐν Βιέννῃ πρεσβείας, ἧς προΐστατο ὁ Ἀχμὲδ-Φετχῦ-πασσᾶς, ἐτελειοποίησεν ἐπὶ διετίαν τὰς περὶ τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ ἐπιστήμας γνώσεις 'του. Τῷ 1837 ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, ὠνομάσθη Α' διερμηνεὺς τῆς Υ. Π., καὶ ὡς τοιοῦτος ἐστάλη μετ' οὐ πολὺ εἰς Λονδῖνον παρὰ τῷ πρεσβεύοντι τότε ἐκεῖσε Ῥεσχὶδ-πασσᾶ, καὶ διορισθεὶς μετ' ὀλίγον Σύμβουλος τῆς Πρεσβείας, ἔμεινε μετὰ ἓν ἔτος, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ῥεσχὶδ, ὡς ἐπιτετραμμένος τὰ τῆς Πρεσβείας. Μετὰ δὲ τὴν εἰς ΚΠ ἐπάνοδόν 'του, ὠνομάσθη Σύμβουλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου, καὶ τῷ 1841 ἐπέστρεψεν εἰς Λονδῖνον ὡς πρέσβυς, ὅπου ἔμεινε τρία-ἥμισυ ἔτη, ἑλκύσας εἰς ἑαυτὸν διὰ τῆς μετριοπαθείας, τῆς εὐπροσηγορίας καὶ τῆς ὀρθῆς κρίσεώς 'του, τὴν κοινὴν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος ὑπόληψιν (οὗ τινος, κατὰ σύμπτωσιν, καὶ προεξῆρχε, λόγῳ τῶν τοῦ διορισμοῦ πρεσβείων, καίτοι τὴν ἡλικίαν νεώτατος τῶν λοιπῶν), καὶ ἰδίως τὴν τοῦ Λὸρδ-Ἀβερδῖνου, τοῦ κρυψίνοος τούτου καὶ ψυχροῦ πολιτικοῦ, ὑπουργοῦντος τότε ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς ΚΠ τῷ 1844, καὶ ὑπηρετήσας ἐπί τινας μῆνας ὡς μέλος τοῦ Ὑπερτάτου δικαστικοῦ Συμβουλίου, διεύθυνε πρὸς καιρὸν, ἀπόντος τοῦ Σχεκὶμπ-πασσᾶ εἰς Συρίαν, καὶ τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον. Διορισθέντος δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει τοῦ Ῥεσχὶδ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, ὁ Ἀαλῆ-ἐφέντης διωρίσθη πάλιν παρ' αὐτῷ Σύμβουλος, καὶ συγχρόνως Ἀρχικαγκελάριος τοῦ Διβανίου (Μπεϊλικτσῆς)· τῷ δὲ ἐφεξῆς ἔτει, ὑψωθέντος ἐκείνου εἰς τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ὠνομάσθη οὗτος ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ μετὰ δύο ἔτη Μουσχὶρ, καὶ τῷ 1848 Πασσᾶς. Ἐκπεσόντος δὲ μετ' ὀλίγον τοῦ Ῥεσχὶδ, παρητήθη καὶ οὗτος οἰκειοθελῶς, παρακολουθήσας τὴν τύχην τοῦ προστάτου καὶ φίλου 'του. Τὴν δὲ σχολὴν ταύτην ἀπὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐχρησιμοποίησε πρός τε συμπλήρωσιν τῆς πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης 'του, τοῦ μόνου τῆς πολυτελείας 'του ἀντικειμένου, καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων 'του· διότι διακρίνεται οὐ μόνον διὰ τὴν μετὰ λογισμοῦ φιλοτεχνίαν 'του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄκραν πρὸς τοὺς γονεῖς 'του στοργὴν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν περὶ τὴν ἐκπαίδευσίν 'του φροντίδα ἀποδίδει τὴν πρόοδόν 'του. Προσκληθεὶς δὲ μετ' οὐ πολὺ, ἀκουσίως σχεδὸν, εἰς τὴν προεδρείαν τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ ἐπὶ

αὐτῶν δάσος κυπαρίσσων, διατεμνόμενον ὑπὸ χαραδρῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων, περατουμένων εἰς τὴν τοῦ ὄρους ῥάχιν, ἐφ' ἧς ἐκτείνεται ἕτερον ἀραιὸν δάσος κοκκωναρέων, φύονται αὐτομάτως αἱ δάφναι, αἱ πασχαλέαι καὶ αἱ ἀγραβανέαι. Παρ' αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ χωρίου ἀποβάθραν μέγα μολυβδοσκέπαστον τζαμίον, κτίσμα τοῦ Οὐζοῦν-Γαζῆ-Ἰσκενδὲρ-πασσᾶ, ἑνὸς τῶν Βεζίρων τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, προαχθέντος ἀπὸ Μποσταντζῆ-μπασσῆ, συμπληροῖ τὴν εἰκόνα. Ἐθαυμάζετο δὲ ποτὲ ἐν τῷ τοῦ Κάνλιτζὲ λουτρῷ καί τις μαρμάρινος ἐλέφας, προχέων τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς προβοσκίδος 'του.

Παρὰ τὸ μεστζήτιον τοῦ Ἰσκενδὲρ-πασσᾶ ὑπάρχει ἐν τῷ Κάνλιτζε καὶ ἕτερον, κτίσμα τοῦ νομοδιδασκάλου Σινὰν-ἐφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1571, ὅς τις ἔχει κτισμένόν καὶ ἕτερον τζαμίον ἐν ΚΠ.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸ κατακόκκινον (ὡς τὸ αἷμα) χρῶμα τῶν παλατίων, ἅπερ κατεκόσμουν ποτὲ τὴν αὐτοῦ παραλίαν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ κοκκινωπὸν τῶν ὑπὲρ αὐτὸ ὑψουμένων βράχων.

Τὸ ἀκρωτήριον Ἔχαια, ὁ μικρὸς δηλαδὴ τοῦ Γυλλίου Γλάρος, κλείει ἀπ' ἄρκτου τὸν, ἀρκούντως βαθὺν, κόλπον, τὸν καλούμενον ὑπὸ μὲν τοῦ Διονυσίου Λυκάδιον (γραφόμενον, εἴπερ ἔῤῥωται, καὶ Κυκλάδιον), ἀπό τινος ἥρωος, λέγει, Μεγαρέως, ἐπὶ δὲ Γυλλίου κοινῶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν Μανόλιον, ἀντικρύζοντα δὲ τῷ κέρατι τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἑρμαίου ἀκρωτηρίου, τῷ καλουμένῳ Ῥοώδει, καὶ ἀποτελοῦντα λιμένα ἄριστον, καὶ, διὰ τὴν πλησίον αὐτοῦ ἐκβολὴν τῶν ποταμῶν τοῦ

τῶν Ἐξωτερικῶν αὖθις Ὑπουργεῖον, διωρίσθη κατὰ πρῶτον βεζίρης τῷ 1852, καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας ὀνομασθεὶς διοικητὴς Σμύρνης, ἀνεκλήθη, μετὰ τέσσαρας ἄλλους μῆνας, εἰς ΚΠ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε ἰδιωτεύων καὶ ἀπολαύων τῶν ἡδονῶν τῆς οἰκιακῆς εὐημερίας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μόνην περιορίζει ὅλην 'του τὴν εὐδαιμονίαν, ἄχρις οὗ διορισθεὶς τῷ 1854 διοικητὴς Προύσης, προσεκλήθη μετὰ πεντάμηνον εἰς ΚΠ, ὡς Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Τανζιμάτ. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου, γονίμου τοσούτων ὑπουργικῶν μεταῤῥυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ διὰ τὰς περιπλοκὰς τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἀνακληθέντος τοῦ Ῥεσχὶδ εἰς τὴν Ὑπατείαν, ἀνέλαβε καὶ ὁ Ἀλὴ-πασσᾶς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὡς ὑπουργὸς δὲ τοῦ κλάδου τούτου, ἐστάλη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1855 εἰς τὰς ἐν Βιέννῃ συνδιαλέξεις· μόλις δὲ ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, διεδέχθη, διὰ τὴν τόσον συνήθη ἐν τῇ Τουρκίᾳ αἰφνηδίαν ἀντιμετάθεσιν, τὸν Ῥεσχὶδ εἰς τὴν Ὑπατείαν. Θεωρήσας ὡς τὸ κυριώτατον τῆς οὐδετερώσεως τῆς πολιτικῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐπιῤῥοῆς τῆς Ῥωσσίας μέσον τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων, προεκάλεσε τὴν ἔκδοσιν τοῦ Χάττι-χουμαγιοὺν τῶν 6 Φεβρ. 1856, τὸ ὁποῖον εἶχε προετοιμάσῃ προεδρεύων ἀκόμη τοῦ Συμβουλίου τοῦ Τανζιμάτ, καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἔτεινον ὅλαι 'του αἱ φροντίδες, ἀφ' ὅτου, ἀποθανόντος τοῦ Ῥεσχὶδ, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ Κράτους.

Γκιόκ-σουγιοῦ, ἁπάντων τῶν ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ εὐοψότατον, καλούμενον δὲ σήμερον Τουρκιστὶ

Κιόρφεζ,

ὅπερ δηλοῖ ἁπλῶς κόλπον (= κόρφον), εἰ καὶ ὁ Χάμμερ, πάνυ προχείρως, ἐτυμολογεῖ αὐτὸν ἀπὸ τῶν κερεβιζίων, μεταφράζων τὸ Κιόρφεζ-μπαγτσεσί, Selleriegarten.

Ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ πεδινῇ αὐτοῦ παραλίᾳ καὶ χωρίδιον Τουρκικὸν, ὁμώνυμον τῷ κόλπῳ, τοῦ ὁποίου τὸν πρὸς δεξιὰν φέροντα περίπατον διεῤῥύθμισάν ποτε οἱ ἀγάδες Σαδὺκ καὶ Χουσεΐν. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ παλάτιον, θαμιζόμενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺδ τοῦ Α'. Νῦν δὲ στολίζει αὐτὴν τὸ χαριέστατον ἀγροκήπιον τοῦ ἀκμάσαντός ποτε Μαμπεϊντζῆ Ἀχμὲδ-μπεη (1).

Κλείει δὲ αὐτὸν ἀπ' ἀνατολῶν τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον, ἴσως τὸ Κικώνιον τοῦ Διονυσίου, ἐὰν τοῦτο δὲν κριθῇ τοποθετητέον προσωτέρω, διὰ τοὺς ἐκτεθεισομένους μετ' ὀλίγον λόγους.

Τὴν δὲ κλιτὺν ἅπασαν τοῦ ἀκρωτηρίου, τὴν πρὸς δυσμὰς, ἐπέχει τὸ φρούριον

Ἀναδὸλ-χισὰρ,

τὸ προσονομαζόμενον, διὰ τὴν κομψότητά του, καὶ Γκιουζελτζὲ-χισὰρ, κτισθὲν δὲ, κατά τινας μὲν (2) ὑπὸ Βαγεζὴδ τοῦ Α' ἢ Γιλδιρὶμ, τῷ 1393 — 94 (;), κατά τινας δὲ, πολὺ πιθανώτερον, ὑπὸ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Α', ὅθεν καὶ συγχέεται μετὰ τοῦ καταντικρὺ αὐτοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἀκτῇ, τοῦ ὁποίου ἀπέχει περὶ τὰ 800 βήματα, κτισθέντος, καθὰ προείρηται, ὑπὸ Μεχμὲδ τοῦ Β'.

Ὑψοῦται δὲ ἐπί τινος προεχούσης ἀκτῆς, καὶ σύγκειται ἐξ ἑνὸς τετραγώνου πύργου, ἔχοντος πέριξ αὐτοῦ τέσσαρας μικροτέρους ἄλλους στρογγύλους. Ὁ ἐν μέσῳ δὲ πύργος οὗτος εἶνε περίφημος ὑπὸ τὸ χαρακτηριστικώτατον ὄνομα Καρὰ-κουλὲ (Μαῦρος Πύργος), ὄχι τόσον διὰ τὸ ἀμαυρὸν αὐτοῦ χρῶμα, ὅσον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ προσφερθέντα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἢ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν θύματα, διαγαγόντα ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν αὐτοῦ κευθμώνων ἡμέρας ἢ ὥρας βίου, ὧν πολὺ προκριτώτερος ὁ θάνατος.

Ἀπὸ τῶν τειχῶν δὲ τοῦ φρουρίου ἐκτείνεται κυπαρισσὼν, σκιάζων τὰ κοιμητήρια τοῦ ὁμωνύμου τῷ φρουρίῳ χωρίου, κατοικουμένου ὑπὸ μόνων Ὀθωμανῶν καὶ ἀντικρύζοντος τῷ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τοῦ κόλπου ἄκρας χωρίῳ Κανδυλλὶ, ᾠκοδομημένου δὲ, καθὼς καὶ ἐκεῖνο, εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου.

(1) Ἴδε σελ. 385 τοῦ Α'. Μέρους. (2) Ἴδε Δούκ. Ἱστορ. ΛΔ', 134.

Ἐπικρατεῖ δὲ ἐν αὐτῷ, καθὼς ἐν πᾶσι τοῖς Τουρκικοῖς χωρίοις, διηνεκὴς ἡσυχία, τὴν ὁποίαν μόλις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διακόπτει ἢ ἡ ὑλακὴ τῶν κυνῶν, ἢ ὁ κροταλισμὸς τοῦ ῥάμφους τῶν πελαργῶν, οἵ τινες, καὶ διὰ τὰ πλησίον ἕλη, καὶ διὰ τὸ ἀνενόχλητον καὶ ἀθόρυβον, φιλοχωροῦσιν ἄσμενοι ἐν ταῖς ἐπάλξεσι τοῦ φρουρίου. Ἡ δὲ περίστασις αὕτη μοὶ ἐχορήγησε τὸ ἐνδόσιμον 'να εἰκάσω ὅτι ἐνταῦθα μᾶλλον ἔκειτο τὸ Κικώνειον τοῦ Διονυσίου, ἐὰν ἡ λέξις ἔχῃ τι κοινὸν, καθὼς ὑποπτεύω, πρὸς τοὺς Κίκωνας (ciсognia) = πελαργοὺς, τοὺς αὐτοὺς πρὸς τοὺς Λέλεγας καὶ τοὺς Πελασγοὺς, ἀποδημητικοὺς δηλαδὴ τινας καὶ σκηνίτας καὶ φερεοίκους, κατὰ τὰ λεϊλέκια καὶ κατὰ τοὺς σημερινοὺς τῆς Ἑλλάδος Βλαχοποιμένας, ἐκτὸς μόνον ὅτι, κατὰ τὸν Διονύσιον, οἱ ἐν τῷ Κικωνείῳ συνοικισθέντες μετηνάστευσαν, οὐχὶ πρὸς ἀναζήτησιν μέρους εὐχραεστέρου, ἀλλὰ διὰ μοχθηρίαν καταστασιασθέντες.

Παρὰ τὴν μεσημβρινὴν δὲ ὑπώρειαν τοῦ ὑψώματος, ἐφ' οὗ συνῴκισται τὸ προάστειον, χύνεται εἰς τὸν κόλπον, ἀφ' οὗ διατρέξῃ μακρὰν καὶ δασώδη κοιλάδα, ἀνειμένην ἐπὶ Γυλλίου εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κυνηγέσιον, τὸ ποτάμιον

Κιουτσοὺκ (Γκιὸκ)-σουγιοὺ,

περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποίου πρέπει 'να τοποθετηθῇ τὸ Ναυσιμάχειον ἢ Ναυλόχιον ἢ Ναύπλιον (1) ἢ Ναυσίκλεια (διότι εὕρηται γραφόμενον τετραχῶς), τόπος διάσημος ἐπὶ τῇ ναυμαχίᾳ, ἣν ἐνίκησαν ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Διονύσιον, οἱ Χαλκηδόνιοι, καθὼς καὶ τὸ Κόρμιον (= Κράνειον, ἐκ τοῦ Cormum) τοῦ Γυλλίου, ὅς τις ἐνόμισεν ὅμως τοῦτο παρεφθαρμένον ἐκ τοῦ Κικώνιον.

Τὸν μικρὸν τοῦτον ποταμὸν ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρονομάζει Ναυπλίτην ἀπὸ τοῦ προειρημένου Ναυπλίου, καὶ ἀμφιβάλλει ἐὰν ἦνε ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Ἀζαρίτιον, ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ ὁποίου ἦσαν μικροὶ κροκόδειλοι· διότι τὰς πηγὰς τούτου 'δὲν ἠδυνήθη 'να ἐξετάσῃ. Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Στράβων ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν παρὰ τὸ Ἀρίκιον (2) τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου πηγὴν, ὅπου ἁλίσκονται, λέγει, οἱ ὑπὸ τῶν ἐντοπίων καλούμενοι Μαυλεδόνες ἰχθῦς, ὅμοιοι κροκοδείλοις, εὑρισκόμενοι παρομοίως καὶ ἐν ταῖς πηγαῖς ταῖς περὶ τὴν Χαλκηδόνα.

Καὶ μετ' αὐτὸ ἄρχεται ἡ ὡραιοτέρα καὶ τερπνοτέρα πασῶν τῶν κατὰ τὸν Βόσπορον τερπνῶν καὶ ὡραίων κοιλάδων, ἡ παρωνυμουμένη ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ποτιζόντων αὐτὴν δύω ἀενάων ποταμῶν, τοῦ

---

(1) Κυρίως Ἀνάπλειον. (2) Ἴδε προσωτέρω.

ΓΚΙΟΚ-ΣΟΥΓΙΟΥ.

» Τὸ Γκιὸκ - σουΐ τὸ ἀγαπῶ, γιατ' εἶν' βαθειὰ κρυμμένο,
ὡσὰν ἐγκόλπ' ἀτίμητον, στὸν κόρφο κρεμασμένο.
» Σ' αὐτὸ ἡ πρώτη Ἄνοιξις ἀρχίζ' ἀπὸ τὸν Μάρτη,
ὅταν τὰ ἄλλα τὰ χωριὰ τὴν καρτεροῦσι νἄρτη « (Βοσπορομαχίας στίχ. . .).

Ἡ κοιλὰς αὕτη, χλοάζουσα καὶ κατάφυτος ὅλη ὑπὸ πλατάνων τὸ πλεῖστον καὶ κυπαρίσσων, ἥτις ὀντοποιεῖ (λέγει ὁ Χάμμερ) τὰς ἰδανικωτέρας ποιητικὰς περιγραφὰς τῶν ποταμῶν τοῦ Παραδείσου, ὅσοι δροσίζουσι παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς τὰς μυθιστορικὰς κοιλάδας τοῦ Κασσμὶρ καὶ Ἰεμὲν, τῆς εὐδαίμονος Ἰνδίας καὶ Ἀραβίας· ἡ κοιλὰς αὕτη, τὴν ὁποίαν πρέπει 'να εἶχε πάντως ὑπ' ὄψιν ὁ ποιητὴς Μελχεμμὶ, ὅταν ἐποίησε τὸ περίφημον ἐκεῖνο δίστιχον, τὸ ἐπιγεγραμμένον καὶ εἰς πολλὰ μὲν ἄλλα περίπτερα, ἰδίως δὲ εἰς τὸ ἐν τῷ ὄρει Μπουργκουρλοῦ θερινὸν παλάτιον τοῦ Ῥεῒζ-ἐφέντη καὶ Ἱστοριογράφου Βασζὶφ-ἐφέντη, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπεραίρει τὸν Βόσπορον καὶ ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ὡραιοτέρας θέσεις τῆς Ἀσίας (1), ἃς οἱ Ἀσιανοὶ θεωροῦσιν ὡς τοὺς τέσσαρας αὐτῆς Παραδείσους· ἡ κοιλὰς αὕτη εἶνε διπλῆ, συνενουμένη μόνον περὶ τὸ βάθος. Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀ ρ ε τ α ὶ ἢ Ἀ ρ έ θ ο υ σ α, ὁμωνύμως τῷ ποταμῷ ἢ τοῖς ποταμοῖς ἀμφοτέροις, καὶ τῷ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου τερπνοτάτῳ καὶ εὐϋδροτάτῳ ὡσαύτως χωρίῳ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα, παραφθαρὲν κατ' ἀρχὰς εἰς Ἀρίκιον, ἀναφαίνεται γνησιώτερον εἰς τὴν σήμερον Ἀρετσοῦν (2). Ἦσαν δὲ ἀμφότεραι αἱ κοιλάδες αὗται τόσον περίφημοί ποτε διὰ τὰς βοσκάς των, λέγει ὁ Γύλλιος (συγχέων ὅμως, ὡς φαίνεται, τὰ ὀνόματα τῆς Μονῆς Γαλαχρήνης), ὥστε τὸ γάλα τῶν ἀμελγομένων βοσκημάτων, διὰ τὸ πλῆθος, μετωχετεύετο δι' ὑπογείων σωλήνων ἐκ τῶν ὑπερκειμένων λόφων εἰς τὸ ἐνταῦθα μοναστήριον, ὅπερ καὶ οἱ ἐν Νεοκαισαρείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ θρυλλοῦσι περὶ τῆς ἐκεῖσε Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, καλοῦντές τινα παρ' αὐτοῖς ὁ δ ὸ ν γ ά λ α κ τ ο ς (3). Πᾶσα δὲ ἡ πεδιὰς αὕτη ἦτον ἄχρι Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Α' κῆπος, ἡ δὲ παραλία αὐτῆς κατάφυτος κυπαρίσσοις.

Ὁ δὲ ποταμὸς Ἀρετὴ, ὁ μόνος τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Βοσπόρου πλευστὸς διὰ πλοιαρίων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ θέρους ἀκμῇ, μικρὸν ὑπὲρ τὰ ὀκτὼ στάδια, μέχρι τοῦ πρώτου, ὑφεστῶτος ἐπὶ Γυλλίου, μυλοστροφείου (διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλα δύο, ὑπὲρ τὰ τρία μίλια ἐνδοτέρω),

---

(1) Τὴν τῆς Δαμασκοῦ, καλουμένην Γ ο υ τ ὰ, τὴν τῆς Ὀμπόλλας παρὰ τὴν Βάσραν, τὴν τῆς Σογδιανῆς πεδιάδος, καὶ τὴν τῆς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Περσίᾳ κοιλάδος Σ χ α ὰ μ π - μ π ε β ά ν.

(2) Συγχεομένην ὑπό τινων πρὸς τὸ Ῥήγιον (Τσεκμετζὲν), ἀπὸ τοῦ ὁποίου προέκυψε τὸ ἀνύπαρκτον Ῥύσιον, ἡ πατρὶς τοῦ ἀπ' αὐτοῦ πατρωνυμηθέντος Ῥυσίου, τοῦ πάππου τοῦ Κοραῆ.

(3) Ἐὰν ὁ σοφὸς Γύλλιος δὲν παρεποίησε, παρακούσας, τὸ Σ ο ὺ - γ ι ο λ λ ο ὺ (ὑδραγωγεῖον) εἰς Σ ο ὺ τ - γ ι ο λ λ ο ύ.

πρόεισιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ κοιλάδος δασώδους, εὐθήρου καὶ τερπνοτάτης· χύνεται δὲ εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὸ μέρος ὅπου πρέπει 'να τοποθετηθῇ καταλλήλως τὸ Ποταμώνειον τοῦ Διονυσίου. Ἁλιεύονται δὲ ἐν αὐτῷ τε καὶ τῷ γείτονι αὐτοῦ ποταμίῳ τοῦ Ναυσιμαχείου, κατὰ τὸν Γύλλιον, παμπληθῆ τὰ καλούμενα λελέγκια, ἁλιευόμενα παρομοίως καὶ ἐν τῇ Ἀσκανίᾳ ἢ τῆς Νικαίας λίμνῃ, καὶ ἐσθιόμενα ὠμὰ, ἀφ' οὗ ξηρανθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον. Φέρουσι δὲ ἀμφότερα καὶ κεφάλους, καὶ ἐν ταῖς ὑψηλοτέραις αὐτῶν δίναις καὶ γλάνεις (γουλιανοὺς) ὑπερμεγέθεις.

Παρὰ τὸ στόμιον δὲ αὐτοῦ, ἐν ἀριστερᾷ εἰσιοῦσι, κεῖται τὸ Σουλτανικὸν ἐνηδητήριον (1), ἢ μᾶλλον παλάτιον, οἰκοδομηθὲν τῷ 1853, κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ παλατίου Δολμὰ-μπαγτσὲ, τοῦ ὁποίου τὰ περίκομψα διαιτήματα, διεσκευασμένα μετὰ πλείστης ὅσης λαμπρότητος καὶ φιλοκαλίας, ἐνθυμίζουσι τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου ἀριστοτέχνου Séchan, τοῦ δεξιωτάτου τούτου διακοσμητοῦ τοῦ Γαλλικοῦ μελοδράματος, εἰς τὴν γόνιμον φαντασίαν τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ τοῦ γαμβροῦ 'του Diéterle, ὀφείλει καὶ τὸ νέον αὐτοκρατορικὸν θέατρον τοῦ Δολμὰ-μπαγτσὲ τὴν ἐκπληκτικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν. Τὸ δὲ παλαιὸν τοῦ Γκιὸκ-σουγιοῦ κιόσκιον ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς εἰσιόντι ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, σκιαζόμενον ὑπὸ τῶν ὡραιοτέρων φιλυρῶν, πτελεῶν, ἰτεῶν καὶ πλατάνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνυψούμενος ὁ κατάλευκος τοῦ πλησίον τζαμίου πύργος, ἔδιδεν ἐμβριθῆ καὶ κομψὴν ἐνταυτῷ θεωρίαν εἰς τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα. Κτισθὲν δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ Α', ἐκεῖ ὅπου, ἐπὶ Γυλλίου, ὑπῆρχε μέγιστον καὶ τερπνότατον περιβόλιον, κατάπυκνον ὑπὸ δάσους δένδρων ὀπωροφόρων, ἀνενεώθη ἐπὶ Σουλτὰν Σελήμ. Φέρει δὲ ἐπ' αὐτοῦ ὕπερθεν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην γέφυρα, καὶ παρ' αὐτὴν κεῖται τὸ τζαμίον, κτίσμα τοῦ ἐπιστάτου τοῦ τε μυλῶνος καὶ τῶν ποτὲ παξιμαδοπτείων Σαλὴχ-ἀγᾶ, καὶ παρεκεῖ τὸ κεραμαρεῖον. Παρ' αὐτὴν δὲ τὴν παραλίαν ἵδρυται περικαλλὴς μαρμαρίνη κρήνη, ὑπεράνωθεν τῆς ὁποίας σείουσι χαριέντως τὰς χλοερὰς αὐτῶν χαίτας αἱ ἰτέαι καὶ ἄλλα φίλυδρα δένδρα, ὡς ἐὰν 'τὴν ῥιπίζουσιν.

Ἄδηλον δὲ ἐὰν ἐν ταῖς ἐνταῦθα Ἀρεταῖς, ἢ μᾶλλον ταῖς ὑπὲρ τὸ Εἰούμπ, ἔκτισε Ῥωμανὸς ὁ Διογένης παλάτιον, ὅπερ ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (2).

Ὄπισθεν δὲ τοῦ Γκιὸκ-σουγιοῦ ὑψοῦται τὸ ὄρος Ἀλὲμ-δαγχὺ, ἄλλο παρὰ τὸν Δαματρύα, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν σκοπιὰ, κατοπτεύουσα τόν τε Βόσπορον ἅπαντα καὶ τὴν πόλιν, καὶ

(1) Ἀγνοῶ ἐὰν αὐτὸ ἦνε τὸ κτισθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς Ἀρεταῖς περίπτερον ὑπὸ τοῦ Ἐμὶν-Μεχμὲδ-πατσᾶ, ὑπατεύσαντος τῷ 1762 ἢ 1768. (2) Ἐν Ἀλεξιάδ, Βιβλ. Β', σελ. 60, 61.

ἀπ' αὐτῆς ἀναγγέλλονται διὰ κανονοβολιῶν αἱ πυρκαϊαὶ, χρησιμευούσης συγχρόνως καὶ ὡς σταθμὸς τοῦ διὰ σημείων τηλεγράφου.

Μετὰ τὸ στόμιον τοῦ δευτέρου ποταμοῦ τῶν Ἀρετῶν, ἄρχεται τὸ ἀκρωτήριον, ὅπερ φρονεῖ ὁ Γύλλιος ὅτι εἶνε αἱ τοῦ Διονυσίου Ῥοιζοῦσαι ἢ Ῥοφοῦσαι ἄκραι, κληθὲν οὕτω, διότι τὸ ῥεῦμα, προσβάλλον μετὰ μεγίστης ῥύμης περὶ τὸν πρόβολον αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ καταντικρὺ Ἑρμαίου ἀντίκρουσιν, καὶ σχιζόμενον εἰς δύο, κοχλάζει μετὰ πολλοῦ τοῦ φλοίσβου περὶ αὐτὸ, ὑπερτεροῦν κατά τε τὴν σφοδρότητα καὶ τὸ βάθος καὶ τὸν ἦχον πάντα τὰ τοῦ Βοσπόρου ῥεύματα, ὥστε καὶ μυλῶνας στρέφειν ποτὲ, ἀφ' οὗ καὶ Μυλωθρικὸν προσηγόρευται ὑπὸ τοῦ Γυλλίου. Ἔστι δὲ πανταχόθεν κατωφερὲς, σφιγγόμενον εἰς στενὸν κομιδῇ διὰ τὰς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύω βαθείας κοιλάδας, καὶ διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν πρὸς δυσμὰς θερινὰς, ἀντικρύζον δὲ τῷ ἀπέναντι κόλπῳ τῶν Χηλῶν ἢ τοῦ Μπεμπεκίου. Ἔχει δὲ καὶ περὶ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς τρεῖς ἀναχωρήσεις ἢ κοιλώματα θεατροειδῆ, τὸ μὲν ἐπ' αὐτοῦ αὐτοῦ τοῦ προβόλου, ἀπέχον τῆς παραλίας περὶ τὰ 20 βήματα, σχηματίζον δὲ περιφέρειαν 300 σχεδὸν βημάτων· τὸ δὲ, ἀπέχον ὑπὲρ τὰ 300 βήματα τοῦ πρώτου, τοῦ ὁποίου εἶνε καὶ μεγαλήτερον· φαίνεται δὲ ὅτι ἦτόν ποτε λατομεῖον· τὸ δὲ τρίτον, ἀπέχον τοῦ δευτέρου περὶ τὰ 200 βήματα, καὶ καταλῆγον εἰς τὴν κλείουσαν ἐκ δυσμῶν τὸ ἀκρωτήριον πεδινὴν κοιλάδα, ἀντικρύζον δὲ τῷ ἀπέναντι ἀκρωτηρίῳ τῶν Ἑστιῶν.

Ἐκαλεῖτο δὲ πάλαι, κατὰ τὸν συμπολίτην μου Διονύσιον, καὶ Πρόχθους, »ὅτι δὴ προβέβληται, οἶμαι, κατὰ πολὺ τῆς ἀκτῆς τῆς ταύτῃ »ἠϊόνος«, λέγει ὁ Προκόπιος, προστιθεὶς ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἐπεκαλεῖτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του καὶ Βρόχοι ἢ Βρόγχοι (1), »διαφθειρού»σης (λέγει) τὰ ὀνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας τῷ μήκει τοῦ χρόνου«.

Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς δὲ αὐτοῦ, ἐπί τινος, φύσει μὲν ὁμαλοῦ, »συνθέσει δὲ »λίθων ὕψου ἀνέχοντος«, γηπέδου ᾠκοδόμησεν ὁ Ἰουστινιανὸς ναὸν εἰς τιμὴν Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου (2), ἀντίπορθμον μὲν τῷ ἐν ταῖς Ἑ-

(1) Δηλαδὴ Μπογὰζ (λαιμὸς) Τουρκιστὶ, καθὼς καὶ τὸ ἀντικρὺ Ἑρμαῖον, διὰ τὴν ἐνταῦθα στενότητα τοῦ Βοσπόρου. Γράφεται δὲ, ἐσφαλμένως πάντως, καὶ Κρόχοι, καὶ παραγέγραπται πρός τινος ἐν τῷ παρασελιδίῳ Κρωνύχιον ἢ Βρωνύχιον, ἐξ οὗ προέκυψεν ἴσως ἡ Γρωνυχία, περὶ ἧς ἴδε σελ. 213. (2) Τέσσαρες ἦταν, κατὰ τὸν Χάμμερ, ὀρθότατα συμπεραίνοντα, οἱ ναοὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ Βοσπόρῳ, δύω ἑκατέρωθεν, ἀντικρύζοντες πρὸς ἀλλήλους, ὅπου τὸ στενότατον τοῦ Πορθμοῦ, ὡς φύλακος αὐτοῦ, καθὼς συνήθως ζωγραφίζεται ὡς τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

στίαις ἑτέρῳ ναῷ τοῦ αὐτοῦ Ἀρχαγγέλου, ἄξιον δὲ, τήν τε λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τοῦ ὀνόματος, ᾧ ἐπιπεφήμισται, καὶ τοῦ κτίτορος. Ἐχρημνίσθη δὲ, φαίνεται, καὶ αὐτὸς, καὶ ἡ ὕλη αὐτοῦ ἐχρησίμευσε πρὸς κτίσιν τοῦ Γκιουζελτζὲ ἢ Ἀναδόλ-χχισαρίου.

Ἅπασαν δὲ τὴν κλιτὺν τοῦ προεξέχοντος τούτου ὑψώματος ἢ ἀκρωτηρίου, τὴν ὡραιοτέραν καὶ συνδενδροτέραν τοῦ Βοσπόρου, ἐπέχει νῦν ἄχρι τῆς κορυφῆς τὸ χωρίον

ΚΑΝΔΥΛΛΙ,

ὁμοιάζον ὡς σκαλωμένον ἐπὶ τῶν ἐξοχῶν 'του· διότι αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν 'του, ὄπισθεν τῶν ὁποίων θαυμάζει τις βλέπων ἀνυψουμένας ὡραιοτάτας συμφυάδας πλατάνων, κυπαρίσσων, σμιλάκων καὶ ἄλλων δένδρων, ᾠκοδόμηνται, ἄνω καὶ κάτω καὶ πέριξ αὐτοῦ, σποράδην τε καὶ ἀτάκτως. Εἶνε δὲ ἓν τῶν πολυανθρωποτέρων τοῦ Βοσπόρου, κατοικούμενον ὑπὸ Τούρκων, Ἀρμενίων, καὶ ὀλίγων Γραικῶν, οἵτινες ἐστεροῦντο οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐκκλησίας, τιμωμένης νῦν ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως, συνῳκισμένοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, πρὸς ἣν ἡ ἄνοδος εἶνε κοπωδεστάτη, καὶ ἐνταῦθα ἁρμόζει ἀληθῶς τὸ τοῦ Ποιητοῦ:

» Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
» ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
» καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι «,

ὦ! τότε τῷ ὄντι ἡ ἀμοιβὴ ὑπερβαίνει καὶ τὰς τολμηροτέρας τοῦ θεατοῦ προσδοκίας! διότι, καθὼς ἡ τοῦ Γκιὸκ-σουγιοῦ κοιλὰς ὑπερβαίνει κατὰ τὴν ὡραιότητα πάσας τὰς τοῦ Βοσπόρου κοιλάδας, οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Κανδυλλὶ θέα ὑπερτερεῖ πάσας τὰς ἀπ' ἀμφοτέρων αὐτοῦ τῶν ἀκτῶν. Εἰς τὴν γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐνταῦθα κιοσκίων ἀναπαυόμενός τις, ἀρκεῖ 'να μετακινήσῃ μόνον τὴν κεφαλὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, καὶ ἔχει ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ, διὰ μαγικῆς τῷ ὄντι λυχνίας (κανδὺλ), ὡς ἐπὶ τοῦ τεχνικωτέρου πανοράματος, τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης καὶ Βιθυνίας, τοὺς βράχους τῶν Κυανέων καὶ τῶν Πριγκηποννήσων, τὸν Μέλανα Πόντον καὶ τὴν οὐρανόγλαυκον Προποντίδα, ὅλον ἐν γένει τὸ ποικιλόμορφον ἐκεῖνο σκηνογράφημα τῶν ἀκρωτηρίων, τῶν κοιλάδων, τῶν ὀρέων, τῶν ῥυακίων, τῶν κόλπων, τῶν ῥευμάτων, τῶν χωρίων, τῶν πλοίων τοῦ Βοσπόρου. Ἐδῶ τῷ ὄντι ἡ ὄψις τοῦ θεατοῦ εἶνε Κυρία δύω ἠπείρων καὶ δύω θαλασσῶν! Ὅθεν δικαίως ὁ Melling ἐν τῷ ὡραίῳ αὐτοῦ πονήματι τῶν περὶ τὴν ΚΙΙ τοπείων, τὰς πλείστας τοῦ Βοσπόρου ἐπόψεις ἀπὸ τῆς τοῦ Κανδυλλὶ θέσεως ἀπεικόνισεν! Εἰς δὲ τὴν ἀμίμητον ταύτην θέαν ἐὰν προσθέσῃ τις καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ ἀέρος, ὅς τις φημίζεται ἀνέκαθεν ὡς ὁ ὑγιεινότερος τοῦ Βοσπόρου, ὅθεν καὶ τοὺς ἀναῤῥωννυμένους ἀπ' ἀσθενείας ἐνταῦθα συ-

νῆθως μετοικίζουσιν οἱ ἀσκληπιάδαι, τὸ Κανδυλλὶ εἶν' ὁ πολυτιμότερος λίθαξ τῆς παρυφῆς, τῆς περικοσμούσης τὴν τοῦ Βοσπόρου ταινίαν.

Τὸ δὲ ὄνομα Κανδυλλὶ ἐδόθη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τοὺς ἀναπτομένους ἐνταῦθα διὰ νυκτὸς λαμπτῆρας (κανδὺλ) πέριξ μιᾶς κυπαρίσσου, κατὰ διαταγὴν τῶν Σουλτάνων Μουρὰδ τοῦ Γ', καὶ Μουρὰδ τοῦ Δ', τοῦ Φατίχη-Βαγδὰτ, ὅς τις τῷ 1637 ἰδίως, ἐξ αἰτίας μεγάλης θραύσεως τῆς πανώλης ἐν ΚΠ, διῆλθεν ὅλον τὸ θέρος ἐν τῷ ἐνταῦθα κήπῳ μετὰ τοῦ Πέρσου πρόσφυγος Ἐμὶρ-γκιοὺν, διασκεδάζων δι' ἀλλοκότων φόνων. Ἐντεῦθεν διέταξε καὶ ἐκανονοβόλησαν τὸν υἱὸν ἑνὸς Πασσᾶ, περιδιαβάζοντα πολλὰ πλησίον τοῦ βασιλικοῦ περιπτέρου. Τοῦ δὲ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ῥάδουλ-βόδα, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Στρείδια-μπεη, προτείναντος χρήματα ἵνα διορισθῇ ἡγεμὼν μετ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Ῥαρέση, διέταξε 'να κόψωσι τὴν μύτην καὶ τὰ ὠτία, διότι ὁ ἀντιπαραγγέλλων αὐτῷ διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας, Ματθαῖος ὁ Βασσαράβας, προσέφερε πλειότερα. Ἄλλοι πάλιν παράγουσιν αὐτὸ, παραποιήσαντες ἴσως διὰ παιγνηγορίαν τὸ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ Κὰν-διλλὶ (αἵματος γλῶσσα), ἀναφέροντες τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἐν τῷ περὶ τὴν ἐνταῦθα ἄκραν (γλῶσσαν) κειμένῳ ποτὲ παλατίῳ τῶν Σουλτάνων κρημνισθεῖσαν εἰς τὸ παραῤῥέον ῥεῦμα καθ' ὑποβολὴν τῆς ζηλοτύπου Χασσεκῆ-Σουλτάνης Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', τῆς περιφήμου Κρήσσης Ῥεμπιὲ-Γκιουλνοὺσσ, Κιρκασσίαν τινὰ χορεύτριαν, πρὸς τὰ θελκτικὰ κινήματα τῆς ὁποίας ὁ Σουλτάνος εἶχε προσηλώσῃ βλέμμα ἡδυπαθές.

Παρὰ τὴν παραλίαν δὲ τοῦ χωρίου, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἀκρωτηρίου αἰχμῆς, ἵδρυνται καφφενεῖα, σκιαζόμενα ὑπὸ ἰτεῶν καὶ πλατάνων, πεφυτευμένων πέριξ ὡραίας κρήνης, τῆς ὁποίας κτίτορα ἀναφέρει ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ μετὰ τῆς χρονολογίας 1755 τὴν Χαττιτζὲ, κάτοικον τοῦ ἀπέναντι Ῥούμελη-Χισαρίου. Τὸ δὲ τζαμίον, καθὼς καὶ τὸ λουτρὸν καὶ τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον ἱδρύσατο τῷ 1751 ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ Α'.

Κάμψαντι δὲ πρὸς νότον τὸ ἀκρωτήριον Κανδυλλὶ, ἄρχεται ὁ τῶν Φυλακῶν (τοῦ Κουλὲ-μπαγτσεσὶ ἢ τοῦ Τσεγκελλῆ-κιοὺ) κόλπος, ὁ σχηματίζων τὸν πρῶτον ἢ μείζονα τῶν καλουμένων ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Δίσκων, λιμνοειδῶν δηλονότι καὶ κυκλοτερῶν ἐκτάσεων τοῦ, σκολιοῦ ἄλλως καὶ στενοῦ, Βοσπόρου, περὶ ὧν διαπορήσας ὁ Γύλλιος, παρήχθη παραγαγεῖν ἀπιθάνως τὸ Πρόχθους ἀπὸ τοῦ Πρῶτος δίσκος.

Καὶ εὐθὺς ἀπαντᾷ τὸ μικρὸν Τουρκικὸν χωρίον

ΒΑΝΑΪ-ΚΙΟΪ,

μηδὲν ἔχον ἀξιοπερίεργον, παρεκτὸς τοῦ τζαμίου, ὅπερ ἔκτισεν ἐνταῦθα ὁ ἐπώνυμος καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ χωρίου Βανῆ-ἐφέντης, ἴσως αὐτὸς ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφιλονείκησε περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς χριστιανικῆς πίστεως, κατὰ διαταγὴν καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, Σουλεϊμὰν τοῦ Β', ὁ πρῶτος Γραικὸς ἑρμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, Παναγιώτης ὁ Νικόσιος(1), ἀνεκαίνισε δὲ τῷ 1752 ὁ Διδὶτ-δὰρ-Μεχμὲδ-πασσᾶς, βεζίρης τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺδ Α'. Τὸν δὲ ἐν τῷ τζεαμίῳ ἐπιγραφικὸν πίνακα ἀνηρτήσατο ἐν αὐτῷ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς ὁ Γ', μαθητὴς τοῦ κτίτορος. Ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Παπὰζ-μπαγτσεσὶ, εἴτε αὐτὸ, εἴτε μᾶλλον τὸ μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἀπαντώμενον παράλιον

Κουλελὶ ἢ Κουλὲ-μπαγτσεσὶ,

ἐπέχον μετὰ τοῦ καλουμένου Χαβοὺζ-μπαση τὴν γραφικωτάτην καὶ κατάσκιον πεδινὴν παραλίαν τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος, ἀντικρύζον δὲ τῷ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας χωρίῳ τῆς Ξηρᾶς Κρήνης.

Τὸν ἐπὶ Γυλλίου ὑψούμενον ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς παραλίας Πύργον (Κουλὲ), ἀφ' οὗ παρωνομάζοντο καὶ οἱ πέριξ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι μετὰ τοῦ δάσους, ποτιζόμενοι ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τῶν πηγαζόντων ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κορυφὴν τῆς κοιλάδος ὑψηλῶν λόφων, ἔκτισε μὲν ὁ Μέγας Σουλεϊμὰν ἐπὶ προβολῆς τινὸς, χωριζούσης δύω χαράδρας, σκιαζομένας ὑπὸ πλατάνων, ἀξίων παρατηρήσεως διὰ τοὺς σκολιῶς ἀναπτυσσομένους αὐτῶν κλάδους, ἐκρήμνισε δὲ τῷ 1722 ὁ ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ' περίφημος Δαμὰδ-Ἠβραὴμ-πασσᾶς, μεταχειρισθεὶς τὴν ὕλην εἰς τὸ οἰκοδομηθὲν τότε ἐν τῷ Κιαγγὰδ-χανὲ ἀνάκτορον.

---

(1) Ὁ Σεΐχης οὗτος καὶ ἱεροκῆρυξ Βανῆς, ἐπονομασθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς πατρίδος 'του Βὰν, ἀκμάσας ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', τοῦ ὁποίου εἶχεν ἑλκύση εἰς ἑαυτὸν τὴν εὔνοιαν, καθὼς καὶ τοῦ περιφήμου βεζίρη Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆ-πασσᾶ, γνωρίσαντος αὐτὸν ἐν τῷ Ἔρζουρουμ, ὅταν ἦτον διοικητὴς τῆς πόλεως ἐκείνης, παραβάλλεται ὑπὸ τοῦ Χάμμερ, διὰ τὸν ὑποκριτικόν 'του φανατισμὸν καὶ τὴν ἐπιτετηδευμένην 'του ἐθελοθρησκείαν, πρὸς τὸν περίφημον Ἰησουΐτην, τὸν καὶ σύγχρονον αὐτοῦ, Tellier. Διορισθεὶς, πρῶτος αὐτὸς, τῷ 1665 ὑπὸ τοῦ τότε Σεΐχ-οὐλ-ἰσλάμη Μινκαριζαδὲ-Ἰαγχιᾶ-ἐφέντη ἱεροκῆρυξ τοῦ παλατίου, παρευρέθη τῷ 1683 καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ πολιορκίαν τῆς Βιέννης, ὡς σεΐχης τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ἐξῆπτε τὴν τόλμην διὰ τῶν λόγων 'του. Ἐξορισθεὶς δὲ, μετὰ τὴν καρατομίαν τοῦ Καρὰ-Μουσταφᾶ, εἰς τὸ παρὰ τὴν Προῦσαν χωρίδιον Κεστὲλ, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε τῇ 1 Ὀκτ. τοῦ 1684 ἢ 1685, ἀφεὶς θρησκευτικά τινα συγγράμματα, διότι ἦτον πεπαιδευμένος. Ἡ δὲ σύζυγός 'του, ἀποθανοῦσα τῷ 1702, εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν, ὀνόματι Οὐμμὲδ-οὐλ-Τζεμπὰρ (μήτηρ τοῦ ὑπερτάτου Κοσμοκράτορος), ἦτον τόσον πεπαιδευμένη εἰς τὸ Κουρὰν καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις, ὥστε συνεζήτει δημοσίᾳ μετὰ τοῦ συζύγου καὶ τοῦ γαμβροῦ 'της, τοῦ διασήμου Σεΐχ-οὐλ-ἰσλάμη Φεϊζ-οὐλ-λὰχ, θεολογικὰ ζητήματα, καὶ τόσον εὐλαβὴς, ὥστε διεξήρχετο τὸ Κουρὰν κάθε πέντε ἡμέρας, καὶ ἐξηγείρετο πεντάκις τῆς νυκτὸς ἵνα προσευχηθῇ.

Ἐν τῷ Πύργῳ τούτῳ, τοῦ ὁποίου ἓν μέρος, σωζόμενον ἔτι πρό τινων ἐτῶν, ἐχρησίμευεν ὡς κυνοχομεῖον (σαμσὸν-χανὲ), ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι ἐφυλάχθη, κρυμμένος ὑπὸ τοῦ Μποσταντζῆ-μπασῆ, Σουλεϊμάνης ὁ Μέγας, διαταχθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρός 'του Σελὴμ τοῦ Α' 'να 'τὸν φονεύσῃ, ἀλλ' ἀπειθήσαντος, ἄχρις ὅτου, ἐπιστρέψας ὁ Σελὴμ ἀπὸ τῆς Περσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ποθῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἔμαθε, πρὸς ἄκραν αὐτοῦ χαρὰν, ὅτι ζῇ. Βασιλεύσας δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Σουλεϊμὰν, ἔκτισεν ἐνταῦθα παλάτιον, διατηρήσας ἀκέραιον τὸ τοῦ πύργου σχῆμα, ἐφύτευσε δὲ ἰδιοχείρως καὶ μίαν κυπάρισσον, διακρινομένην εἰσέτι διὰ τὴν ἀρχαιότητά 'της. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ Τουρνεφόρτου ἦτον ἐνταῦθα καὶ χωρίον, ἐὰν ὁ περιηγητὴς οὗτος 'δὲν ἐννοῇ μᾶλλον τὸ Βανλῆ.

Τὸ ἐν Κουλελὶ μεστζήτιον εἶνε κτίσμα τοῦ Καϊμὰκ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, περὶ οὗ ἐν ἄλλοις.

Ὑπάρχει δὲ ἐν τῷ Κουλελῇ καὶ ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, πηγὴ, ἀνήκουσα πιθανῶς εἰς ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, καθὼς δύναταί τις 'να συμπεράνῃ καὶ ἐκ τῶν πλησίον ἀνευρεθέντων οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀρχαίων τάφων καὶ τοίχων Βυζαντινῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς καὶ λείψανα κιόνων καὶ ἄλλων μαρμάρων, ἐχόντων σταυροὺς ἐγκεχαραγμένους, ὧν δύο κολοσσιαῖα μετεκομίσθησαν εἰς Τσεγκὲλ-κιοϊ. Περὶ τὸ ἁγίασμα τοῦτο συνήρχοντο ἄλλοτε οἱ Χριστιανοὶ τῶν πλησιοχώρων, πανηγυρίσοντες τῇ 2 Μαΐου· ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐκτίσθη ἐνταῦθα ὁ μέγας τοῦ Ἱππικοῦ στρατὼν, τοῦ ὁποίου πυρποληθέντος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, τὰ διασωθέντα λείψανα προσδιωρίσθησαν εἰς ἑτέραν χρῆσιν, ἡ συνάθροισις αὕτη ἔπαυσεν.

Ὁ στρατὼν οὗτος, κτισθεὶς τῷ 1827, ὑπατεύοντος τοῦ Χοσρὲβ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, εἰς ἐπίμηκες σχῆμα καὶ εἰς ἔκτασιν 333 βημάτων καὶ πλάτος τὸ ἥμισυ, ἔχων δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ περιπτέρου δύω πύργους, ὑψουμένους εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κτιρίου, μετεποιήθη τῷ 1838 εἰς λοιμοκαθαρτήριον, τὸ πρῶτον συστηθὲν ἐν Τουρκίᾳ.

Τὰ δὲ προειρημένα Βυζαντινὰ ἐρείπια φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἐκ παλαιτάτου ὑφεστῶτα ἐνταῦθα, οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, παλάτια, μετακοσμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ μᾶλλον τῆς Θεοδώρας εἰς λαμπρότατον μοναστήριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπικληθὲν φερωνύμως Τῆς Μετανοίας· διότι ἐν αὐτῷ συνῳκίσθησαν αἱ πανταχόθεν τῆς πόλεως συναχθεῖσαι καὶ πρὸς μεταμέλειαν τοῦ προτέρου αὐτῶν βίου ἐλθοῦσαι φαυλόβιοι γυναῖκες, περὶ τὰς πεντακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καταργηθέντος συγχρόνως καὶ τοῦ τῶν πορνοβοσκῶν ἐπιτηδεύματος (1). Τῆς Μονῆς ταύτης 'δὲν σώζεται, κατὰ τὸν Τιμόνην, εἰμὴ τὸ

(1) Παρὰ τὴν Μονὴν ταύτην τῆς Μετανοίας, ἦσαν καὶ ἄλλαι δύω, ἐντὸς, φαίνεται, τῆς πόλεως· ἡ μὲν, καλουμένη Νέα Μετάνοια, ὅπου ὁ Φωκᾶς εἶχε κλείσῃ τήν τε μητέρα καὶ τὴν

ἁγίασμα μόνον παρὰ τὸ Τσεγκὲλ-κιοῦ, πλησίον μιᾶς ἀμπέλου. Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει, ὅτι εἶδεν ἀνορυχθεῖσαν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν θεμελίων ἀρχαίου τινὸς κτιρίου ὑπερμεγέθη (δώδεκα ποδῶν μήκους) τετράγωνον πέτραν.

Τὸ δὲ προῤῥηθὲν Χαβοὺζ-μπασῆ, κείμενον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ προαστείου Τσεγκελλῆ, ἐπέκεινα μικροῦ τινος τερπνοτάτου καὶ κατασκίου λιβαδίου παρὰ τὴν παραλίαν, ὁποῖα μόνον εἰς τὸν Βόσπορον ἀπαντῶνται, εἶνε λείψανον παλατίου, προϋπάρχοντος ἐνταῦθα πρὸ τοῦ Σουλτὰν-Χαμμὴδ, ὅπου συνέρχονται τὸ θέρος κατὰ παρασκευὴν τὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους χαρέμια, καὶ δίδουσι καὶ δέχονται ἐπισκέψεις, καὶ σχηματίζουσι κύκλους συναναστροφῆς· διότι αἱ Τούρκισσαι, καθὼς καὶ οἱ Τοῦρκοι, ’δὲν ἐξέρχονται, καθὼς εἴπομεν (1), πρὸς περίπατον ἵνα γυμνασθῶσι πρὸς δρόμον, κατὰ τοὺς Εὐρωπαίους, ἀλλ’ ἵνα διασκεδάσωσιν, ἀναπνέουσαι τὸν δροσερὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, τοῦτο ὅμως οὐχὶ τρέχουσαι ἢ ἀναῤῥιχώμεναι ἀποκρήμνους λόφους, ἀλλ’ ἀναπαυόμεναι ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐπὶ ἁπαλῶν καὶ χρυσοκεντήτων στρωμάτων, ἐπεστρωμένων δι’ ἁλουργῶν ταπήτων. Ἡ δὲ χαννοὺμ, ἀφ’ οὗ διατάξῃ τὰς θεραπαινίδας ’της ’να περιφράξωσι τὸ περὶ αὐτὴν διάστημα διὰ τῶν βαρυτίμων τοῦ Λαχὸρ ὑφασμάτων, καὶ ἔξωθεν τοῦ προχείρου τούτου ἀδύτου τοποθετήσασα πρὸς φρουρὰν τοὺς εὐνούχους ’της, ἀπαλλαγῇ τοῦ βάρους τοῦ νὰμ-ἰχρὰμ, παραδίδεται ὅλη μετὰ τῶν φιληνάδων ’της εἰς τὰς παιδικωτέρας διασκεδάσεις. Καὶ, πρῶτον πάντων, ἀναρτᾶται ἀπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ συγκεχαμμένων τοῦ δένδρου κλάδων ἡ αἰώρα (σαλιντζάχ)· τῶν δὲ ἀμφιπόλων αἱ μὲν ᾄδουσιν, αἱ δὲ συνοδεύουσι τὴν φωνὴν τῆς ᾀδούσης διὰ τοῦ σείστρου (δὲφ) ἢ τοῦ ταμπούρ, αἱ δὲ χορεύουσι τοὺς ζωγραφικοὺς ἐκείνους χοροὺς τῶν Ἀλμὰ τῆς Ἰνδίας, ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι προσκομίζουσι τὸν ναργκιλὲν ἢ τὴν πίπαν μετὰ τοῦ καφὲ καὶ τῶν ὀπωρικῶν καὶ τῶν γλυκυσμάτων. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ τῶν Τουρκισσῶν περίπατος. Ἀλλ’ ἤθελεν εἶναι πάσης περιεργείας ἄξιον ’ν’ ἀκούσῃ τις τὰς νωχελεῖς ταύτας ὡραιότητας, καταλαλούσας ἀφελῶς καὶ αὐτὸ τοῦτο παιδικῶς ἐν τῇ εὐήχῳ καὶ ἁρμονικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, ἥτις λαμβάνει μελιχρόν τινα φθόγγον εἰς τὸ στόμα τῶν Τουρκισσῶν, τὰς ἀσέμνους (ἰρζσὶζ, ἐδεπσὶζ) γυναῖκας τῶν Φ ρ ά γ κ ω ν, αἵ τινες ’δὲν ἀρχοῦνται

μυηστὴν τοῦ Ἡρακλείου· ἡ δὲ, καλουμένη τοῦ Θεοφίλου, διότι συνετελέσθη τῷ ιϐ′ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐπὶ Συμεὼν τοῦ Λογοθέτου. Αὕτη δὲ, τὸ μὲν πρῶτον, οἶκος ἦν Ἰσιδώρου τοῦ Πατρικίου, τοῦ ἐλθόντος μετὰ Ὀλυμβρίου ἐκ Ῥώμης εἰς ΚΠ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου· μετὰ πολλὰ δὲ ὕστερον ἔτη δημευθεῖσα, κατέστη κατοικία εὐγενῶν γυναικῶν πορνευομένων. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἐγένετο Ξενοδοχεῖον. Ἔπειτα ἐχρημάτισεν ὡς ἐνδιαίτημα Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης, μετὰ τὸ τυφλωθῆναι αὐτὸν ὑπ’ αὐτῆς. Τούτου δ’ ἀποθανόντος, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, μονάσασα, μετεποίησεν εἰς μοναστήριον, καὶ τὰ Μ ε τ α ν ο ί α ς ἐκάλεσε.

(1) Ἴδε σελ. 86 τοῦ Α′ Μέρους.

'να περιπατῶσιν ἀσκεπεῖς, ἀλλὰ κρατοῦσιν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ τοὺς ἄνδρας ἐν μέσῃ τῇ λεωφόρῳ! Τὰς entr'actes ὅμως ταύτας, αἵ τινες ποικίλλουσι, καὶ παρὰ ταῖς Ὀθωμανίσι καθὼς παρὰ παντὶ τῷ ὡραίῳ φύλῳ, τάς τε κατ' οἶκον καὶ ἐν ὑπαίθρῳ συνομιλίας, μόνον ὅσαι, κατὰ τὴν Λαδὺ-Μονταγκιοῦ, εὐτύχησαν 'να ἐπισκεφθῶσι τὰ τῶν μεγιστάνων τῆς ΚΠ χαρέμια, δύνανται 'να ἐξιστορήσωσιν ὡς αὐτόπται.

Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωρίου

ΤΣΕΓΚΕΛΛΙ Η ΤΣΕΓΚΕΛ-ΚΙΟΥ

ὅπερ ἐπέχει τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τοῦ μεγίστου κόλπου τῶν Φυλακῶν, ὀφείλεται, κατά τινας μὲν, εἰς τὴν ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β' εὑρεθεῖσαν ἐνταῦθα ἄγκυραν· κατ' ἄλλους δὲ, διότι ἔμεινε πολὺν χρόνον ἔρημον (;)· κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ κατοικοῦντας ἀγκιστροποιοὺς ἢ ἀγκυλοποιούς. Τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου εἶνε κτίσμα τῆς Κεριμὲ-χαδοὺν, μητρὸς τοῦ Ἀχμὲδ-πασσᾶ, κτίτορος τοῦ ἐν τῷ Κουρουτσεσμὲ σχολείου. Ἡ δὲ ἐκκλησία τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων Γραικῶν τιμᾶται εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Τὸ δὲ πέρας τῆς ἐκ μεσημβρίας καμπῆς τοῦ κόλπου ἐπέχει τὸ Τουρκικὸν χωρίον

ΜΠΕΙΛΕΡ-ΜΠΕΙ,

ὅλως μεταγενέστερον, κείμενον καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Περαίας Ὀρτὰ-κιοϊοῦ. Ἔχει δὲ θέσιν ὡραιοτάτην, ὅθεν, διά τε τοῦτο καὶ τὴν πρὸς τὸ ἄστυ ἐγγύτητά 'του, διεκρίθη πολλὰ πρωΐμως ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν τε ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ τοῦ Κρατοῦντος. Ἦν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων ἤδη ἐπίσημον διὰ τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ κτίριά 'του. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἐὰν ἐνταῦθα ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ Κερατίου κόλπου Περαίας μᾶλλον πρέπει νὰ τοποθετηθῶσι, καθὰ προείρηται, Τὰ Ὀ ν ω ρ ά τ ο υ ἢ Ὀ-ν ω ρ ά τ α (1), προάστειον κείμενον ἀ ν τ ι κ ρ ὺ τῆς πόλεως, κτῆμα Ὀνωράτου ἐκείνου τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίου, χρηματίσαντος πρώτου Ἐπάρχου τῆς πόλεως τῷ 359.

Ἐν τοῖς Ὀνωράτου ἦν καὶ ναὸς τῆς Θεοτόκου, κτίσμα Ἰουλιανῆς τῆς θυγατρὸς Ὀλυμβρίου καὶ Πλακιδίας, τῆς ὑπερμαχησάσης τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ἐπὶ Ἀναστασίου, περὶ ἧς διελάβομεν πλειότερα ἐν τῷ Α' μέρει (σελ. 380, 381). »Εἰς Ὀνωράτας μετέβη εἰς μ ε τ α σ τ ά σ ι μ ο ν ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ νεώτερος, κἀκεῖσε θηρεύσας χοίρους τέσσαρας, πρὸς τὰ βασίλεια τῇ ἑσπέρᾳ ἀντεπέρασε«, κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Θεοφάνην Χρονογράφους.

---

(1) Γραφόμενον ἐσφαλμένως καὶ Ἀ ν α ρ ά τ α.

Ἐνταῦθα αὐλιζόμενος πρὸς ἀνάῤῥωσιν, ἐξήρχετο συνεχῶς ἐπὶ θήραν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, κατὰ τὸν Βρυέννιον, τὸ σῶμα γυμνάζων καὶ τῆς συνεχούσης αὐτὸν νόσου ἀνακούφισιν μηχανώμενος. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς, διηγούμενος αὐτὸ τοῦτο, λέγει ὅτι καὶ »ὁ Θρακήσιος θη-» ρᾶν τοῦτον τὸν βασιλέα ἱστόρησε περὶ τὴν Νεάπολιν· σῦν δ' ἐπιφα-» νῆναί ποθεν, τὴν θέαν φρικτὸν κτλπ. Ἀκατίῳ δ' ἐκεῖθεν ἐμβιβασθέντα, » κομισθῆναι εἰς τὰ βασίλεια, καὶ νοσήσαντα, καὶ ἀπογνωσθέντα, κείρα-» σθαί τε τὴν τρίχα, καὶ τῇ τοῦ Στουδίου προσορμίσαι Μονῇ, κἀκεῖ τὸ » λοιπὸν καταβιῶναι τῆς βιοτῆς, ἀναῤῥωσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος (1)«.

Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἐκάη ζῶσα μετὰ τῆς θυγατρός 'της, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, καὶ ἡ ἀθλία γυνὴ ἐκείνη, ἡ βαλοῦσα λίθους ἀπὸ τοῦ τέγους κατὰ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ.

Τὸ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀνάκτορον, καθὼς καὶ οἱ περὶ αὐτὸ κῆποι, καλούμενοι πρὸ 120 ἐτῶν Τοῦ Σταυροῦ, χρονολογοῦνται ἀπὸ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ', ὅς τις ἐν ταῖς τρομερωτέραις τῆς ὀργῆς αὐτοῦ περιόδοις, ἐνταῦθα διέτριβε τὸ πλεῖστον, ὅπου καὶ πολλαὶ μὲν ἄλλαι μιαιφονίαι ἐξετελέσθησαν ἐκ διαταγῆς 'του, ὀνομαστὶ δὲ ἡ τοῦ ἐν Περγάμῳ ἀποστατήσαντος Ἐλιὰζ-πασσᾶ, νικηθέντος καὶ συλληφθέντος ὑπὸ τοῦ Κιουτσοὺκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶ. Πλησίον τοῦ παλατίου τούτου ἦσαν δύω μαρμάριναι στῆλαι, φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ καὶ τὸ Τουρκικὸν ἔτος 1049 (ἀναλογοῦν πρὸς τὸ 1639 ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως). Μετὰ δὲ τὴν ἐν Πασσάροβιτσ εἰρήνην, ὁ φιλόκαλος Βεζίρης Δαμὰδ-Ἠβραὴμ-πασσᾶς ἀνενέωσε μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων κτιρίων, κατερειπωθέντων ἐπὶ τοῦ μακροῦ πολέμου, τοῦ σημειώσαντος τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ τὸ παλάτιον τοῦτο τῷ 1718, ἵνα συγκρύψῃ (λέγει ὁ Χάμμερ), ὅσον τὸ δυνατὸν, ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ξένων πρέσβεων τὰ ἴχνη τῶν τοῦ πολέμου δυστυχημάτων. Ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ δὲ τοῦ Α', τῷ 1734 (1147 τοῦ Χχιτζρὲ), φυτευθέντος περὶ αὐτὸ νέου κήπου (τοῦ ἐπονομασθέντος Μπάγυ-φεῤῥὰχ, κήπου χαρᾶς), ἐπωνομάσθη ὁ τόπος Φεῤῥὰχ-φεζὰ (χαρᾶς αὐξητικός). Μεταξὺ δὲ Μπεϊλὲρ-μπεῒ καὶ Τσενγκὲλ-κιοϊοῦ ἐκτίσθη διὰ τὴν βασιλεομήτορα νέον κιόσκι, ἐπονομασθὲν Σσὲφκ-ἀμπὰδ (εὐθυμίας οἶκος). Κατ' ἄλλην δὲ περιγραφὴν, ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τό τε ἀνάκτορον ἀνῳκοδομήσατο καὶ τὸ τζαμίον μετὰ τοῦ λουτροῦ ἱδρύσατο μετὰ τὸ ἥμισυ τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, τῷ 1751, ἀφιερώσας πρὸς διατήρησιν αὐτῶν, ὡς βακφ, ὅλον τὸ παράλιον κρηπίδωμα.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὶδ, ὅς τις ἀνήγειρε τῷ 1778

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. Βιβλ. ΙΗ'.

ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα παραλίας τὸ, μικρὸν μὲν ἀλλὰ κομψότατον, τέμενος, ὅπερ διακρίνει σήμερον τὸ χωρίον τοῦτο, προσαρτήσας εἰς αὐτὸ ἐργαστήρια καὶ λουτρὰ, συνοικισθὲν, διὰ τὰ πολλά 'του προτερήματα, ὑπὸ πολλῶν ἐπισήμων Τούρκων, κατήντησε βαθμηδὸν χωρίον. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ τζεαμίον τοῦτο, προεκτισμένον ἤδη ὑπὸ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Α' τῷ 1613, ἀνῳκοδόμησεν ὁ Σουλτὰν-Χαμμὶδ καὶ 'τὸ ἐχάρισεν εἰς τὴν μητέρα 'του Ῥαμπιὲ, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν, διότι, ὡς μὴ αὐξήσας διὰ καταχτήσεων τὸ βασίλειον, 'δὲν ἐδικαιοῦτο, κατὰ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, 'να κτίσῃ τζαμίον ἐκ βάθρων. Ἀριθμεῖται δὲ τὸ ΙΔ' τῶν ἐν ΚΗ Σουλτανικῶν τζαμίων (τζεδαμὺ-ὑ-σελατὶν), ὅθεν προσωνόμασται καὶ Ζεὶλ, ὄνομα κοινὸν τῶν τῇ τάξει τελευταίων τζαμίων. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ ὁ Β', ἀνακαινίσας τὸ τζεαμίον, ᾠκοδομήσατο συγχρόνως τῷ 1828-1830 και λαμπρότατα θερινὰ ἀνάκτορα. Τὸ παλάτιον τοῦτο, σχεδιασθὲν κατὰ μίμησιν τῶν τε ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κτιρίων, σύγκειται ἐκ τοῦ μεσαίου ἢ κυρίως σώματος τοῦ οἰκοδομήματος, προσδιωρισμένου διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐκ δύω πτερύγων, ὧν ἡ μὲν ἀριστερὰ διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν χαρέμιον, ἡ δὲ δεξιὰ διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τὴν λοιπὴν θεραπείαν τοῦ παλατίου. Μεγαλοπρεπὴς δὲ μαρμαρίνη κλίμαξ φέρει πρὸς τὴν σχηματίζουσαν τὸ πρόσωπον τοῦ κτιρίου στοὰν, ἧς τὸ προμετώπιον ἢ ἀέτωμα ὑποστηρίζουσιν ἓξ κίονες Κορινθιακῆς τάξεως. Τὰ δὲ παράθυρα, κανονικῶς διατεθειμένα, περικεκόσμηνται διὰ κορωνίδων καὶ προπλασμάτων, καθὼς καὶ αἱ θύραι δι' ἀετωμάτων καὶ ὑπερθύρων. Τὰ δὲ ἐξώστεγα καὶ λοιπὰ, καθὼς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῶν ἐπίπλων αὐτοῦ διάθεσις, εἶνε διεσκευασμένα κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ὅς τις, πρώτην φορὰν τότε, ἤρχισε 'να εἰσάγηται εἰς τὰ βασιλικὰ κτίρια. Ὠκοδόμηται δὲ ἐπὶ κρηπῖδος γρανίτου λίθου, καὶ ἡ κανονικὴ εὐρυθμία καὶ καλλονὴ 'του, ἑνωμένη μετά τινος εὐγενοῦς καὶ κομψοῦ (τὸ ὁποῖον ἤθελεν εἶναι φαντακτερώτερον, ἐὰν εἶχε περισσότερον ὕψος), καταφαίνεται ἔτι μᾶλλον, παραβαλλομένη ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὰ περιστοιχοῦντα αὐτὸ Ἀσιατικοῦ τύπου μέγαρα. Ὁ δὲ Λαμαρτῖνος, ὅς τις 'τὸ περιέγραψεν ἐν συνόψει, λέγει ὅτι 'δὲν γνωρίζει ἐν τῇ Εὐρώπῃ μεγαλοπρεπέστερον καὶ μαγευτικώτερον ἀνάκτορον. Ἀξιοθέατα δέ εἰσιν ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καί τι σκεῦος ἀρχαίου πρασίνου λίθου, καθὼς καὶ ἓξ ὑπερμεγέθεις καὶ λαμπρότατοι κάθρεπται. Οἱ δὲ κῆποι 'του, ὑψούμενοι κλιμακηδὸν κατὰ νώτου τοῦ κτιρίου, εἶνε ἄξιοι τῆς ἄλλης αὐτοῦ ὡραιότητος. Ἀντικρύζει δὲ πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης χειμερινὸν ἄλλοτε ἀνάκτορον τοῦ Μπεσὶκ-τὰς, καὶ εἰς αὐτὸ διάγει ὁ Σουλτάνος συνήθως τὰς ὡραίας τοῦ ἔαρος ἡμέρας.

Ὑπεράνωθεν τοῦ Μπεϊλὲρ-μπεῆ ὑψοῦται ὁμαλῶς καὶ ἠρέμα, ἐπὶ πε-

διάδος ἀνωφεροῦς, τὸ ὄρος

Μπουργκουρλοῦ,

καλούμενον Ἐλαιὼν ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων, εἰς τοὺς πρόποδας πάντως τοῦ ὁποίου ἦτον πάλαι τὸ προάστειον Ἐλαία, κείμενον, κατὰ τὸν Σωκράτην, ἀντικρὺ τῆς πόλεως, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Τὸ βουνὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖόν τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Χάμμερ, ὑπετόπασαν εἶναι τὸ αὐτὸ τῷ τοῦ Δαματρέως (1), ἀπέχον μίαν ὥραν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σκουτάρεως, εἶνε τὸ ἀντίῤῥοπον τοῦ βουνοῦ τοῦ Γίγαντος, εἰ καὶ ὑψηλότερον ἐκείνου, ὡς ἔχον 240 μέτρων ὕψος. Ἀλλ' ἡ ἐντεῦθεν θέα εἶνε προσηνεστέρα καὶ ζωγραφικωτέρα, ὡς παριστάνουσα τὰ ἀντικείμενα ζωηρότερα, ἐκτεινομένη ἔνθεν μὲν ἄχρι τῶν τερμάτων τῆς Προποντίδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μέχρι τοῦ Βαθυκόλπου, καὶ κατὰ πρόσωπον μὲν ἔχουσα τὴν ΚΠ καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ὅλον μετὰ τῶν κοιλάδων τῶν ἐπὶ τῆς Θράκης παραπολίων, κατὰ νώτου δὲ τὰς πεδιάδας τῆς Βιθυνίας καὶ τὴν σειρὰν τῶν Ἀργανθωνίων ὀρέων, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἀνυψοῖ τὴν γιγαντώδη καὶ πολιὰν κορυφήν 'του ὁ Μύσιος Ὄλυμπος. Ἀπὸ τοῦ Μπουργκουρλοῦ δὲ θεωρούμενος ὁ Βόσπορος, ὁμοιάζει αὐτόχρημα ποταμόν, σχηματίζοντα σειρὰν λιμνῶν συνεχομένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ θέλγοντα ἀνεκφράστως τὴν ὅρασιν διὰ τῶν περικλειόντων αὐτὸν ἑκατέρωθεν λόφων, ζωγραφημένων περὶ τὰς ἑαυτῶν ὑπωρείας διὰ ποικιλοχρόων βαφῶν.

Ὁ τοῦ Μπουργκουρλοῦ περίπατος εἶνε διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς πολυπόθητος, διότι μετὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαισίας θέας ἑνόνει καὶ τό, διὰ τοὺς Ἀσιανοὺς ἅπαντας πολύτιμον, πλεονέκτημα τῶν ἀρίστων ὑδάτων. Εἶνε δὲ τὸ ὄρος τοῦτο φύσεως σχιστώδους, καί, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀναβρυουσῶν, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν πλευρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ἀκρωρείας, πηγῶν, δύναται 'να θεωρηθῇ ὡς ὑδρονομεῖον (τακσίμ).' Ἐκ τῶν πολυαρίθμων δὲ πηγῶν τούτων, ὧν αἱ πλειότεραι συνενοῦνται εἰς τὸ τῆς Χαλκη-

(1) Καὶ τοῦτο μὲν πιθανόν, ἐὰν Δαματρεὺς ἢ Δάματρυς 'δὲν ὑποτεθῇ μᾶλλον τό, πολὺ ἀπωτέρω τοῦ Μπουργκουρλοῦ ἀνυψούμενον, ὄρος Ἀλὲμ-δάγ, ἡ παρά τισι τῶν Βυζαντινῶν Ἀλμαία· ὅτι ὅμως τὸ Τσάμλιτζα εἶνε παρεφθαρμένον ἀπὸ τοῦ Δαματρύος, καθὼς ὑπέθεσεν ὁ Χάμμερ, ἐγὼ γοῦν οὐ πείθομαι. Ἀλλ' ὅπως κἂν ἔχῃ, τὰ τοῦ Δαματρέως παλάτια, κτίσμα τοῦ Τιβερίου ἢ Μαυρικίου, ἦσαν ὁ πρῶτος ἢ τελευταῖος σταθμὸς τῶν αὐτοκρατόρων, ἀπερχομένων πρὸς θήραν ἢ ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἢ ἐπιστρεφόντων ἀπ' αὐτῆς, καθώς, π. χ., Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, ἀπὸ τῆς Νικαίας κινήσας, τὴν μὲν πρώτην νύκτα ἔμεινεν ἐν Νικομηδείᾳ, τὴν δὲ δευτέραν ἐν τῇ Ἀλμέᾳ, καὶ τὴν τρίτην ἐν τῷ Δαματρύϊ, ὅπου ἵδρυτό ποτε καὶ ἡ Μονὴ Τὰ Στεῖρα, κτίσμα τοῦ περιφήμου Σαμωνᾶ, τοῦ Παρακοιμωμένου Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου. Κατὰ τὸν Χάμμερ, Ἀλμέα εἶνε τὸ μέρος, τὸ καλούμενον σήμερον Μαχαλὲτ-οὺλ-Ἀλιμὲ (χῶρος τῆς Ἀλμέας, παιδίσκης χορευτρίας).

δένος ποτάμιον, τὸ παραῤῥέον τὴν μεταξὺ Προποντίδος καὶ τοῦ βουνοῦ πεδιάδα, διακρίνεται, καὶ δικαίως, ἡ τοῦ

Τσάμλιτζα,

ἡ ἀρίστη ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν περὶ τὴν ΚΠ, ὡς ἑνοῦσα ἐν ἑαυτῇ καὶ τὰς ὀκτὼ ἰδιότητας, τὰς ὁριζομένας διὰ τὸ ἄριστον ὕδωρ ὑπὸ τοῦ Δερβίση Χαφίζ (1). Ὅθεν, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῆς πίνει ὁ Σουλτάνος, μένει ἐσφραγισμένη ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Χχεκκὶμ-μπασῆ. Προσονομάζεται δὲ Μεγάλη, πρὸς διαστολὴν τῆς ἑτέρας, τῆς ἐπονομαζομένης Μικρᾶς (Κιουτσοὺκ-Τσάμλιτζα), ἀναβρυούσης κατωτέρω, παρὰ τὸ χωρίον Κασυκλῦ ἢ Κχίζσικλῦ, ἀφ' οὗ καὶ παρονομάζεται, οὖσα, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, προχριτωτέρα τῆς Μεγάλης.

Τὸ δὲ ὄνομα Τσάμλιτζα εἶναι φαίνεται μετάφρασις τῶν ἐπὶ Βυζαντινῶν Πευκίων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκάλουν τὴν ἀκρώρειαν τοῦ βουνοῦ, ὅπου καὶ σήμερον ἀκόμη φαίνονται πεφυκότες ἑπτὰ χαμηλοὶ καὶ ἐῤῥικνωμένοι πεῦκοι. Ἐδῶ ηὐλίσατο, κατὰ τὸν Χωνειάτην (2), Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, ἐρχόμενος ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας κατὰ τῆς ΚΠ, « καὶ χαίρειν ἐάσας τὰς » πόλεις Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν καὶ τὸ τῇδε κἀκεῖσε μεταστρέφεσθαι, » πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τὸν δρόμον ἀκλινεῖ συνέτεινε νεύματι. . . καὶ δὴ » κατὰ τὰ Πευκία ἐναυλισάμενος (τόπος δέ ἐστι ταῦτα ἐν τοῖς ἄνω Χαλ» κηδόνος κείμενος μέρεσι, καὶ οὕτως ὀνομαζόμενος), καὶ πυρὰ πολλὰ » καύσας τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην . . . ἐκκρεμεῖς ἑαυτοῦ τοὺς Βυζαντίους » ἔθετο, ὡς, τὰ ἀνὰ χεῖρας προεμένους ἔργα, εἰς τὴν περαίαν τείνειν τὸ » ὄμμα, καὶ πόῤῥωθεν ὄντα Ἀνδρόνικον ἐπισπᾶσθαι οἷον τοῖς νεύμασι ».

Παρὰ τὰς δύω ταύτας πηγὰς ὑπάρχει καὶ ἄλλη τρίτη, καλουμένη Δεμυρτζῆ, καὶ ἀναβρύουσα ἐν τῷ ὁμωνύμῳ τοῦ Μπουργχουρλοῦ χωρίῳ.

Τὸν θόλον τὸν ὑπὲρ τὴν πηγὴν τοῦ Μεγάλου Τσάμλιτζᾶ, ἔκτισε μεθ' ἑνὸς παλατίου Σουλτὰν Μεχμὲδ ὁ Δ' τῷ 1660. Τὴν δὲ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν τῆς πηγῆς εἶχε ποιήσῃ τῷ 1612 ὁ Ναΐλῆ-ἐφέντης. Ἡ δὲ πλησίον αὐτῆς θαυμαστὴ διὰ τὴν θέσιν καὶ τοὺς κήπους 'της οἰκία ἀνήκει εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας ἀρχίατρον (Χχεκκὺμ-μπασην) τοῦ Σουλτάνου.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦτο, νομίζω, καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἐλαίαν μοναστήριον, ὅπερ ἔλαβε πρὸς ἐνδιαίτησιν ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, Ἀλέξιος ὁ Μωσηλὲ, πρὶν ἔτι μονάσῃ ἐν τῇ, ἀπ' αὐτοῦ ἐπονομασθείσῃ, Μονῇ τοῦ Ἀνθεμίου, περὶ ἧς ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν Σωκράτην, ἐπετελεῖτο ἐξ ἔθους, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν πάντως τῶν τόπων, ἡ ἀναλήψιμος τοῦ Σωτῆρος ἑορτὴ, ἐμόναζεν

(1) Ἴδε σελ. 160. (2) Ἐν Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ 9.

ὁ Πατριάρχης Σισίννιος, ὁ μετὰ Ἀττικὸν πατριαρχεύσας, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Νέου.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου εἶχε συστήσῃ ὁ ἐν Ἁγίοις Ζωτικὸς, ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντίου Μαγιστριανὸς, τὸ Λωβοκομεῖόν 'του, κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς 31 Δεκεμβρίου, καὶ ἐδῶ, » ἀπὸ τοῦ λόφου πρὸς τὸ κάταν-» τες «, κατεσύρη ὑπὸ τῶν ἡμιόνων, ὅπου καὶ πηγὴ τότε ἀνεδόθη διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος, ἰατρεύουσα πᾶσαν νόσον. Κατ' ἄλλους, ὁ Ζωτικὸς οὗτος, ὁ καὶ πρῶτος κληθεὶς Ὀρφανοτρόφος (διότι φαίνεται ὅτι ἐπετήδευεν ὅλα τῶν ἀγαθοεργιῶν τὰ εἴδη), ἦν Πρωτοβεστιάριος τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, τοῦ κτίσαντος τῷ 586 τὸ λωβοκομεῖον τοῦτο (ἀρξαμένου, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Τιβερίου) » ἐγχώρηγον, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων καῆναι ξυλόστεγον ὄν, καὶ πολ-» λὰ ἐν αὐτῷ ἐχορήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν«, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, ὅςτις ὅμως τοποθετεῖ αὐτὸ εἰς τὰ Ἡρίου. Ἐπεστάτει δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ ὁ Ζωτικός. Κρημνισθὲν δὲ αὐτὸ σεισμῷ, ἀνεκαίνισε τῷ 1032 (;) Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρός. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, αὐτοκρατορήσας, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας 'του, » προσεπιδομήσας » τοῖς παλαιοῖς δόμοις τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων καὶ ἑτέρας οἰκίας «, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα.

Ἐν τῇ Ἐλαίᾳ ἦν καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἐὰν τοῦτο 'δὲν πρέπῃ μᾶλλον 'να τοποθετηθῇ προσωτέρω περὶ τὴν Σταύρωσιν.

Περὶ τὴν εἴσοδον δὲ τοῦ χωριδίου ᾠκοδόμητο τὸ πυρποληθὲν ἀνάκτορον τῆς ἐφ' ἡμῶν Βασιλεομήτορος, ἔν τινι τῶν διαιτημάτων τοῦ ὁποίου ἐτελεύτησε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1838 ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, μετακομισθεὶς πρὸς ἀνάῤῥωσιν ἐνταῦθα. Μικρὸν δέ τι εὐκτήριον, κτισθὲν εἰς ὀκτὼ ἡμέρας, κατα διαταγήν 'του, ἐνθυμίζει ἀκόμην, ἐὰν 'δὲν κατέπεσε, τὴν ἰσχυρὰν τοῦ μονάρχου ἐκείνου θέλησιν, εἰς ἣν καὶ μόνην ὀφείλεται ἡ τῶν τότε καταχρήσεων κατάπαυσις καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον μεταῤῥύθμισις τῆς Τουρκίας.

Μετὰ τοῦ Μπεϊλέρ-μπεη συνέχεται ὁ καλούμενος

Σταυρὸς,

εἴτε διότι ἐνταῦθα ἦν ἐκκλησία τῆς Σταυρώσεως, ἤ, πιθανώτερον, διότι ἐδῶ ἐπάγη ὁ εἷς τῶν τριῶν Σταυρῶν (ᾠκοδομήθη δηλαδὴ ἐκκλησία), οὓς ἔπηξε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ πρῶτος τοῦ Βυζαντίου ἐπίσκοπος, ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας (1).

(1) Ἴδε Ἐκκλησ. Ἱστορ. Σωζομενοῦ, Εὐαγρίου, Θεοδωρήτου κλπ. καὶ παράβαλε τὰ ἐν σελ.83 προεκτεθέντα περὶ τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας Ἐλαίας, τῆς περὶ τὸ Σαλῆ-παζάρ.

Ὁ δὲ Τιμόνης λέγει ὅτι ὄπισθέν τινος τῶν ἐνταῦθα παντοπωλείων καὶ ἀρτοπτείων σώζονται τὰ ἐρείπια, ἀρκετὰ καλῶς διατηρημένα, τῆς ἐκκλησίας ἀρχαίου μοναστηρίου, ἐχούσης σχῆμα τετράγωνον καὶ μῆκος 22 βημάτων· οἱ τοῖχοι τοῦ κτιρίου εἶνε πλινθόκτιστοι, οἱ δὲ θόλοι στερεοί, ὑποκρατούμενοι ὑπὸ δύω ἁδρῶν κιόνων χονδροειδοῦς ἐργασίας, χωσμένων ἐντὸς τῆς γῆς. Ἀνασκάπτονται δὲ καὶ πλίνθοι μετὰ σταυρῶν καὶ μονογραμμάτων, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀνέγνω τὰς λέξεις.

ΤΗ ΔΙΑ ΠΑΥΛΟΥ,

ὅθεν εἰκάζω ὅτι ἐνταῦθα μᾶλλον πρέπει ᾿να τοποθετηθῇ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Ὁσίου Παύλου, τὸ ἐν τῇ Ἐλαίᾳ, περὶ οὗ προείπομεν.

Ἐχόμενα τοῦ Μπεϊλὲρ-μπεῆ καὶ τῶν αἰγιαλείων τοῦ Σταυροῦ κεῖται τὸ χωρίον

ΚΟΥΣ-ΚΟΥΝΤΖΟΥΚ,

συνεχόμενον σχεδὸν ἑτέρωθεν μετὰ τοῦ Σκουτάρεως. Ἀρχόμενον δὲ ἀπό τινος κοιλάδος, ὁριζούσης ἐντεῦθεν τὴν πόλιν ταύτην, ἐκτείνεται μέχρι τῆς περὶ τὸν Σταυρὸν παραλίας, κατοικουμένης τὸ πλεῖστον ὑπ' Ἀρμενίων.

Τοῦ χωρίου τούτου τὸ μὲν Τουρκικὸν ὄνομα, χαρακτηρίζον τὸ πλῆθος τῶν αὐτοῦ συνήθως φωλευόντων πάλαι ποτὲ ὀρνέων (» Γιατὶ 'ταν χοραχοφωλῆ, τὸ λέγουν Κουσχουντζοῦκι «, Βοσπορομαχ. σελ. 29), ἐνθυμίζει συγχρόνως καὶ ἀσκητήν τινα Τοῦρκον, ἐπιχαλούμενον Κουζγκοὺν-μπαμπᾶ, ὅς τις ἔζη ἐπὶ Μεχμὲδ τοῦ Β'· τὸ δὲ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν (Χρυσοκέραμος(1)) τὴν δι' ἐπιχρύσων ἢ βερενικωμένων μᾶλλον καὶ ὑαλιστερῶν κεραμίδων ἐστεγασμένην ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ἢ πιθανῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου τιμᾶται καὶ ἡ σημερινή, ἀρκετὰ κομψή, εὐρύχωρος καὶ πλουσίως κεκοσμημένη, νεόδμητος τοῦ χωρίου ἐκκλησία), κτίσμα τοῦ Ἰουστίνου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας (2). Τῶν

(1) Ὁ Τιμόνης τοποθετεῖ τὸ μὲν Χρυσοκέραμον εἰς τὸ Τσεγκελλῦ-κιοῦ, τὸ δὲ Κουσκουντζοὺκ εἶνε, λέγει, ἡ ἀρχαία Coziniza, ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀγνοῶ ποῦ ἀνεῦρε. (2) Ἐὰν ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κριθῇ τοποθετητέος ἐνταῦθα, τότε ἡ κτίσις αὐτοῦ πρέπει ν' ἀποδοθῇ οὐχὶ εἰς τὸν Ἰουστῖνον καὶ τὴν Σοφίαν, ἀλλ' εἰς τὸν εὐνοούμενον αὐτοῦ Ναρσῆν, τὸν Κουβικουλάριον καὶ Πρωτοσπαθάριον (» εἰς ὃν ἐλοιδορεῖτο «,), συγχεόμενον πρός τε τὸν μέγαν στρατηγὸν Ναρσῆν τὸν εὐνοῦχον, τὸν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, καὶ πρὸς ἄλλον Ναρσῆν τὸν Πατρίκιον, τὸν ἐπὶ Φωκᾶ ἐπαναστάντα καὶ ὑπ' αὐτοῦ καέντα, ὅς τις ἔκτισεν αὐτὸν τῷ 563 (τῷ ς' ἔτει Ἰουστίνου τοῦ Β'), καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέθετο τὰ λείψανα (μέρος πάντως τῶν λειψάνων) τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Π. καὶ Π., καὶ τὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου. Φαίνεται δὲ ὅτι κυρίως ἐπιπεφήμιστο τῇ Θεοτόκῳ· ἐπειδὴ ὅμως ἐν αὐτῷ ἐσώζετο καὶ ἡ κάρα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλαμβάνετο καὶ » ἅγιον ἀπομύρισμα «, κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον (Β', ιγ'), ἐπεκράτησε βαθμηδὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου τούτου. Εἶχε δὲ καὶ Ξενῶνα, καὶ Παλάτιον, καὶ εἰς αὐτὸ ἀπήρχετο κατ' ἔτος τῇ 29 Ἰουλίου διὰ θαλάσσης ὁ Αὐτοκράτωρ πανηγυρίσων. Ἀποβαίνων δὲ τοῦ δρόμωνος, διήρχετο εἰς τὴν αὐ-

κεράμων τούτων σώζεται, κατὰ τὸν Τιμόνην, ἐπὶ τῆς στέγης τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας, εἷς μόνος, ἔχων χρῶμα πρασινωπόν· οἱ δὲ λοιποὶ μετεκομίσθησαν εἰς ΚΠ, καὶ χρησιμεύουσι πρὸς στολισμὸν παλαιοῦ τινος μεστζιδίου, κειμένου πλησίον τοῦ Γιαλῦ-κιόσκ.

Παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἔχει τὸ Κοὺσ-κουντζοὺκ καὶ δευτέραν, πενιχρωτέραν, ἐν ᾗ προσκυνεῖται εἰκών τις ἀρχαιοτάτη, ἔχουσα ἔμπροσθεν μὲν ἐζωγραφημένην τὴν Θεοτόκον, τὸν Χριστὸν ἀγκαλοφοροῦσαν, ὄπισθεν δὲ ζωγραφίαν τινά, ἐξηλημμένην κατὰ μέρος ὑπὸ τοῦ χρόνου. Μετεκομίσθη δὲ, καθὰ λέγεται, ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ποτὲ ἐκκλησίας ἢ Μονῆς τοῦ Σταυροῦ. Ὁ δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας πλάτανος εἶνε ἀξιοθέατος διὰ τὴν εὐθάλειαν καὶ τὸ μέγεθός του.

Ἐδῶ κατοικεῖ ἀπό τινων ἐτῶν καὶ ὁ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεὺς Χαλκηδόνος. Ἀλλὰ κυρίως εἶν' ἐνταῦθα συνῳκισμένοι ἀνέκαθεν οἱ πλεῖστοι σχεδὸν τῶν ἐν ΚΠ Ἰουδαίων, ὅσοι 'δὲν κατοικοῦσι τὸν Παλατᾶν ἢ τὸ Χάσ-κιοῦ καὶ Ὀρτὰ-κιοῦ, καὶ ἐδῶ κατοικεῖ συνήθως καὶ ὁ ἀρχιραβῖνός (Χαχὰμ-μπασῆς) 'των. Φιλοτιμοῦνται δὲ οἱ πλουσιώτεροι ἐξ αὐτῶν καὶ 'να ταφῶσιν ἐνταῦθα, ὅσοι 'δὲν δύνανται 'να πέμψωσι τὰ ὀστᾶ αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ Ἰωσαφὰτ κοιλάδα, ἵνα φθάσωσιν εὐκολώτερον ἐντεῦθεν ἐκεῖ, διορύττοντες τὴν γῆν διὰ τῶν ὀνύχων, ὅθεν καὶ, ἅμα ἀσθενήσαντες, οὐ διονυχίζονται. Διὸ καὶ τὰ ταφεῖα αὐτῶν καλύπτουσιν ἀπέραντόν τινα ἔκτασιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου ὄρους. Κατὰ τὸν ποιητὴν δὲ τῆς Βοσπορομαχίας.

» Πριχοῦ γενοῦν στὸ Μπέϊογλου τάφοι καὶ κοιμητήρια,
ἐκεῖ ἦσαν τὰ μνήματα, θαφτιάδων οἰκητήρια «.

Διαρρέει δὲ τὴν τοῦ Χρυσοκεράμου κοιλάδα ῥύαξ, ξηραινόμενος τὸ θέρος. Ἦν δὲ ἄλλοτε ἐν αὐτῷ καὶ παλάτιον τῆς Κιᾶ-Σουλτάνης, θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Μουρὰδ τοῦ Δ', καὶ συζύγου τοῦ Βεζίρη Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶ.

Τὸν δὲ κόλπον τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἑπομένως τὸν δεύτερον καὶ μικρό-

---

λην, καὶ ἐκεῖθεν ἀπήρχετο ἔφιππος ἄχρι τοῦ ἔξω προπυλαίου τοῦ εἰς τὸν Ἔμβολον, καὶ ἐκεῖ ἀποβαίνων τοῦ ἵππου, εἰσήρχετο εἰς τὸν ναόν. Τὰ Ναρσοῦ ἐλέγοντο καὶ Τὰ Κανικλείου, ὡς περιελθόντα, φαίνεται, ἔπειτα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μαγίστρου Θεοκτίστου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου, ἢ Λογοθέτου τοῦ Δρόμου, τοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ φονευθέντος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος Βάρδα, θείου τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, οὗ ἐγένετο καὶ παιδαγωγός. Μετεσχηματίσθη δὲ τέλος εἰς μοναστήριον γυναικεῖον, τὸ κληθὲν τῆς Θεοφοβίας (ἐὰν τοῦτο 'δὲν ἦνε ἄλλο, κείμενον πλησίον αὐτοῦ), ὅπου ἀπεκάρη Σοφία ἡ γυνὴ Χριστοφόρου τοῦ υἱοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, καὶ ὅπου περιώρισε τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ Ῥωμανὸς ὁ Πορφυρογέννητος. Ἐν αὐτῇ ἐτάφη κρύφα Θεόφοβος ὁ Πέρσης, ὁ μετὰ 12,000 Περσῶν προσφυγὼν ἐπὶ Θεοφίλου, καὶ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, ἤδη τὰ λοίσθια πνέοντος.

τερὸν τῶν Διονυσίου Δίσκων, κλείει ἀπὸ δυσμῶν ἀκρωτήριον, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Νάγαλον, ὅπου ἐπίσης τὸ ῥεῦμα εὐτονεῖ, διὰ τὴν σφοδρότητά του, πρὸς μυλώνων περιστροφήν.

Μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλλου ἀκρωτηρίου, τοῦ καλουμένου ὑπὸ μὲν τοῦ Διονυσίου Ἑρμωνιανοῦ, κοινῶς δὲ σήμερον Ταμποὺρ-μπουρνοῦ, ὅπερ ὁ Γύλλιος ὠνόμασε διὰ τοῦτο Ταμπουρλιανὸν, καὶ κλείοντος ἀπ' ἀνατολῶν, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ πρὸ αὐτοῦ, τὸν Βόσπορον, διότι τὰ ἐπέκεινα αὐτοῦ, ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν Προποντίδα, τὸ δὲ ῥεῦμα παρατείνεται μὲν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ πολὺ χαλαρώτερον, ἄχρι Χρυσουπόλεως, κάμπτεται ὁ μικρὸς ὅρμος

Ὀκιοὺζ ἢ Πασσᾶ-λιμὰν,

ὅς τις τὸ μὲν πρῶτον τῶν ὀνομάτων τούτων ἐκληροδοτήθη παρὰ τῆς ἀρχαιότητος, καλούμενος ἐκ παλαιτάτου Βοὸς Πόρος καὶ Δάμαλις, δι' ἣν παρακατιόντες ἐκθησόμεθα αἰτίαν (1)· τὸ δὲ ἕτερον ὀφείλει ἴσως ἢ εἰς τὸν Ἀμπδ-ούλ-Ῥαχμὰν-ἀγᾶν, Σιλιχδάρην Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', κτίσαντα ἐνταυθοῖ τζαμίον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Βεζίρην Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, οὗ τινος ἡ σύζυγος, Κιὰ-Σουλτάνα, εἶχεν ἐνταῦθα, ὡς προείπομεν, παλάτιον.

»Ὁ κόλπος οὗτος, λέγει ὁ Διονύσιος (ὅς τις τὸν ὀνομάζει τῆς Χρυσοπόλεως), ἐστὶ μεγέθει καὶ νηνεμίᾳ κάλλιστος καὶ ἄριστος, ἔχων ἀκτὴν ὁμαλὴν καὶ βαθεῖαν, προκλινούσης ἠρέμα πρὸς αὐτὴν τῆς ὑπερκειμένης πεδιάδος«.

»Ἡ δὲ Βοῦς καλουμένη, λέγει ὁ Πολύβιος (2), ἐστι τῆς Ἀσίας τόπος, ἐφ' ὃν ἐπιστῆναί φασι πρῶτον οἱ μῦθοι τὴν Ἰὼ περαιωθεῖσαν«. Ὁ δὲ Χωνειάτης (3) »Πόρος, λέγει, Βοὸς καλεῖται ἡ βόρειος ἀντίπορθμος »τῆς πόλεως πλευρὰ, ἀφ' ἧς καταφανής ἐστιν ἀκριβῶς ὁ μέχρι τῶν ἐν »Βλαχέρναις ἀνακτόρων συρόμενος ὁλκὸς καὶ ὅσα πρὸς ἄνεμον βοῤῥᾶν »ἐπινενεύχασι μέρη τῆς πόλεως«.

Ἐνταῦθα ἵστατο ἐπὶ κίονος λιθίνη δάμαλις, διαιωνίζουσα τὴν μνήμην, οὐχὶ τῆς διαβάσεως τῆς Ἰοῦς, καθὼς λέγει ὁ Πολύβιος, ἀλλὰ τῆς γυναικὸς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Χάρητος, καλουμένης αὐτὸ τοῦτο Δαμάλεως. Εἶχε δὲ ἐπὶ τῆς βάσεως ἢ τοῦ κίονος αὐτῆς ἐγκεχαραγμένον τὸ ἑπόμενον ἐπίγραμμα:

»Ἰναχίης οὐκ εἰμὶ βοὸς τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμεῖο
κλῄζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος.

---

(1) Ἐὰν δὲν ἦνε μᾶλλον, κατά τινας, διότι ἐνταῦθα διαβιβάζονται συνήθως αἱ βόες καὶ τὰ λοιπὰ ἀχθοφόρα ζῶα ἑκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου, ἴδε σελ. 99. (2) Πολυβ. Ἱστορ. Δ', 44.
(3) Χων. ἐν Ἰσαακίῳ.

» Κείνην μὲν τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης
ἐς Φάρον· ἣ δ' ἐγὼ Κεκροπίς εἰμι νέκυς·
» εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἔπλων δ' ὅτ' ἔπλωεν ἐκεῖνος
τῇδε, Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων.
» Βοΐδιον δ' ἤκουον ἐγὼ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
εὐνέτις, ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Ἐστήθη δὲ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, ὑπὸ τοῦ Βυζαντίων δήμου. Ὁ δὲ Γύλλιος εἰκάζει ὅτι τὸν τόπον τῆς Ἰναχίας βοὸς, ἢ τῆς διανηξαμένης ἁπλῶς τὸν Βόσπορον δαμάλεως, ἥτις, κατὰ τὸν Ἀῤῥιανὸν, ἵδρυτο χαλκῆ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, φθαρείσης τῷ χρόνῳ, ἐπέσχεν ἔπειτα ἡ ἀντίτυπος τῆς τοῦ Χάρητος γυναικὸς, ναυμαχήσαντος ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ κόλπῳ πρὸς Φίλιππον. Κατείχετο δὲ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο τῆς Δαμάλεως ἐπὶ τοῦ συγγραφέως τούτου ἅπαν σχεδὸν τοῖς τῆς Χρυσοπόλεως οἰκήμασιν. Ἀπέχει δὲ τῆς Χαλκηδόνος τρία μίλια, καὶ ἔστιν ἀρχή τε καὶ πέρας τοῦ Βοσπόρου, ὁποτέρως δηλονότι ἄρξηταί τις αὐτὸν μετρεῖν, καὶ περὶ αὐτὸ ἤδη ὁ πορθμὸς οὗτος, προϊὼν τέως πρὸς δυσμὰς, ἄρχεται στρέφεσθαι πρὸς μεσημβρίαν.

Τὴν δὲ πρὸς ἄρκτον ὑπώρειαν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἐπέχουσι νῦν, ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, λιθόκτιστοι σιτῶνες (Ὠρεῖα) εὐρυχωρόταται, κτισθέντες ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Γ', πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ συνωνουμένου ὑπὸ τοῦ δημοσίου σίτου διὰ τὴν προμήθειαν τῆς βασιλευούσης καὶ τοῦ στρατοῦ, ἢ τοῦ εἰσπραττομένου ἐκ τῶν δεκάτων, συνιστάμενοι εἰς πέντε εὐθυγώνια κτίρια, συνεχόμενα ἐκ πλαγίου μετ' ἀλλήλων, ὧν τὰ ἀετώματα σχηματίζουσι τὸ πρόσωπον. Ἀπ' αὐτῶν δὲ παρωνυμεῖται καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀποβάθρα. Ἡ δὲ εἰς αὐτὰ εἴσοδος ἀπηγόρευται.

Ἐνταῦθα ἵδρυτο ἴσως καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δαμὰτ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ κτισθὲν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν παλάτιον, τὸ καλούμενον φερωνύμως Σεμσῆ-σαράϊ, ὅπερ ἀνῳκοδόμησε τῷ 1816 ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, ἐπέχον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸν τόπον τῶν Βυζαντινῶν παλατίων, τῶν καλουμένων Τὰ κατὰ Δάμαλιν.

Μεταξὺ δὲ τῆς Δαμάλεως καὶ τοῦ ἀπέναντι Βοσπορίου ἀκρωτηρίου ὑφοῦται ἐπὶ τῶν ἐκεῖ ὑφάλων τὸ μικρότατον φρούριον

Κχὶζ-κουλὲ,

ἀπέχον, κατὰ μὲν τὸν Γύλλιον, 100 βήματα περί που, κατὰ δὲ τὸν Choiseul-Gouffier, 125 ὀργυιὰς (toises) τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ ἔχον μόλις 30 ὀργυιῶν περιφέρειαν, ὡπλισμένον δὲ μετὰ κανονίων, καὶ χρησιμεῦον, κυρίως μὲν καὶ ἀνέκαθεν, ἵνα ὁδηγῇ διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀναπτομένου πυρσοῦ τὰ νύκτωρ διαπλέοντα σκάφη τὸν Βόσπορον· συγχρόνως δὲ ἵνα ἀσφαλίζῃ καὶ τὸν εἴσπλουν τοῦ τε Κόλπου καὶ τοῦ Βοσπόρου, πάλαι

μὲν διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ (1) μέχρι τοῦ ἀπέναντι Πύργου τῶν Μαγγάνων, ἴσως δὲ καὶ μέχρι τῆς τοῦ Γαλατᾶ παραλίας διατεινομένης ἁλύσου, νῦν δὲ διὰ τηλεβόλων. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Καλοϊωάννου, καὶ ὠνομάζετο ἐπὶ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Ἄρκλα (2), σήμερον δὲ ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων Κόρης Πύργος (Κχίζ-κουλὲ), εἴτε διότι διετήρησαν τὴν μνήμην τῆς γυναικὸς τοῦ Χάρητος, εἴτε διότι τῷ ὄντι ἐχρησίμευσεν ἴσως ποτὲ πρὸς ἐνοίκησιν βασιλίδος, περὶ ἧς ἐπλάσθησαν καὶ τὰ μυθευόμενα· ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαίων, ἐκτόπως καὶ παραλόγως, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Πύργος Λεάνδρου, ὡς ἐὰν τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον συνέβησαν ἐνταῦθα. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπωνυμίαν ἔδωκεν ὁπωσδήποτε ἀφορμὴν καὶ τὸ Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας δὲ πολιορκίας τῆς πόλεως, λέγει ὁ Φραντζῆς (3) ὅτι »Τῷ Γαβριὴλ Τριβιζάνῳ, τῷ τῶν Ἐνετῶν τριήρεων καπιτανίῳ, μετὰ καὶ » ἑτέρων ἀνδρῶν πεντήκοντα, ἐδόθη φυλάττειν τὸν πύργον τὸν ἐν μέσῳ » τοῦ ῥεύματος, τὸν φυλάσσοντα τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, καὶ ἦν ἀντι- » κρὺ τῆς Πύλης τῆς Βασιλικῆς«. Ἀλλ' ἆρά γε τοῦτον ἐννοεῖ ὁ Ἱστορικός; καὶ, τούτου δοθέντος, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐξετέθησαν ἐντὸς τοῦ εὐαλώτου τούτου ὀχυρώματος, καὶ μάλιστα ἐὰν, ὡς ἐξῆς εἰρήσεται, ἦτον καὶ ξυλόστεγον, πεντήκοντα ἄνθρωποι, ἀπέναντι 400 τριήρεων τοῦ Σουλτὰν-Μεχμέδ; ἐπέχω.

Ἀνακτισθεὶς δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν ξύλινος, ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ' λιθόκτιστος ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου 'του καὶ γαμβροῦ Ἡβραὴμ-πασσᾶ, καὶ πάλιν τῷ 1763 στεγασθεὶς καὶ διὰ θόλου μολιβδοσκεπάστου, στηριζομένου ἐπὶ μαρμαρίνων κιόνων. Οὐ πρὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν με-

(1) Δὲν μοὶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀπὸ τοῦ καστελλίου τούτου διετείνετο πρὸς τὸ πέραν ἅλυσος. Τοὐλάχιστον, ἐπὶ τῆς τελευταίας ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας, τοιαύτη δὲν ὑπῆρχε· διότι τότε αἱ Τουρκικαὶ τριήρεις δὲν ἠδύναντο, οὔτε, » ἐπειδὴ ἐν τῷ λιμένι οὐ ῥαδίως εἶχον » τὴν εἴσοδον, διὰ τὸ σειρὰν βαρυτάτην ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος εἶναι, ἐλθοῦσαι ἐκ τῆς » Ἑῴων περαίας«, ἵνα ἀγκυροβολήσωσι παρὰ τὴν ξηρὰν, » κάτωθεν ὀλίγον τι τοῦ Διπλοῦ » κίονος καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου«, κατὰ τὸν Φραντζῆν· οὔτε κατὰ τῶν πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως ἐλθουσῶν ἔπειτα πέντε Γενουητικῶν τριήρεων ἵνα ἐκπλεύσωσιν. (2) Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Arca, Arcula, ὅπερ σημαίνει κυρίως Ἑρμάριον ἢ κιβώτιον. » Σκρινία γὰρ αἱ ἄρκλαι«, κατὰ τὸν Σουΐδαν καὶ τὸν Ἐτυμολόγον. » Ἀνοίγω καὶ τὴν ἄρκλαν » μου, ναυρῶ ψωμὶν κομμάτιν«, Πτωχοπροδρ. » Καὶ τὸ λογάριν, ὅπερ ἔλαβεν, ἐν τῇ ἄρκλῃ » αὐτοῦ εἶχε«, Ζαχαρ. Πάππ. Α', 9. Ὅθεν, κατὰ συνεκδοχὴν, τὸ Θησαυροφυλάκιον. » Καὶ » τί ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἄρκαν εἰσφέρεσθαι, καὶ τί δαπανᾶσθαι προσήκει«, Ἰουστινιαν. Νεαρ. 128, ὅθεν καὶ Ἀρκάριος ὁ θησαυροφύλαξ. » Δεῖ τοὺς οἰκονόμους κατὰ μῆνα . . λογοποιεῖν » πρὸς τοὺς Ἀρκαρίους«, Βαλσαμ. Νομοκαν. Θ', 1. Κατ' ἔκτασιν δὲ, καὶ ὁ ἐν σχήματι ἑρμαρίου προέχων τοῦ τείχους πυργίσκος, ὅπου ἵσταντο σκοπιωροῦντες οἱ φρουροί. » Τῶν προνευουσῶν τοῦ τείχους ἔξωθεν μηχανῶν· Ἄρκλας οἶδε ταύτας ἡ κοινὴ φράσις καλεῖν«, Νικήτ. Χων. ἐν Μανουήλῳ Ζ', 3. (3) Φραντζ. Ἱστορ. Γ', δ'.

ταποιηθεὶς εἰς τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα ὑπὸ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β', χρησιμεύει σήμερον ὡς νοσοκομεῖον, ἢ μᾶλλον ἀναῤῥωτήριον, τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ. Ἦν δὲ ἀνέκαθεν τελωνεῖον.

Διατείνει δὲ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Δαμάλεως ὑποβρύχιον τεῖχος ἐν εἴδει μόλου, ἐξέχον τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται, καὶ χρησιμεῦον ὡς προκυμαία πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ τε ῥεύματος, καί, ἔνθεν μὲν τῶν βορείων, ἐκεῖθεν δὲ τῶν νοτίων κυμάτων, ὥστε ναυλοχεῖν ἔνδοθεν αὐτοῦ τοὺς περιμένοντας φορὸν ἄνεμον πρὸς διάπλευσιν τοῦ Βοσπόρου. Ἀλλ' οἱ ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐξέχοντες αὐτοῦ λίθοι εἶχον ἀπαρθῇ, ὀλίγον πρὸ τοῦ Γυλλίου, πρὸς ἰδιωτικὰς ἢ καὶ δημοσίας οἰκοδομάς.

Ὁ μόλος οὗτος ἐχρησίμευε, φαίνεται, συγχρόνως, ἴσως δὲ καὶ ἀκόμη χρησιμεύει, καὶ ὡς ὑδραγωγεῖον, ἐὰν τὸ ἐν αὐτῷ πηγαῖον πότιμον ὕδωρ, τὸ μόνον ἐν αὐτῷ ἀξιοπερίεργον, διοχετεύηται ἀληθῶς, καθὰ λέγεται, ἀπὸ τῆς ἠπείρου, καὶ 'δὲν συνάγηται μᾶλλον ἀπὸ τῶν βροχῶν, ταμιευόμενον ἐν κινστέρνῃ, εἰ καὶ ὁ Wehler ῥητῶς λέγει ὅτι 'δὲν εἶνε βρόχινον, καί τοι ποτιμώτατον. Ὅθεν καὶ ὁ Μ. Χρυσολωρᾶς καταλέγει καὶ τοῦτο μεταξὺ τῶν θαυμασίων τῆς ΚΠ, » καὶ τοὺς ἐν μέσῳ (λέγων) τῆς θαλάττης » καὶ τοῦ πελάγους καὶ τοῦ βυθοῦ, ἐπὶ τῆς δίνης αὐτῆς καὶ τῆς παλιῤ- » ῥοίας, πύργους, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γλυκέα ὕδατα «.

Μετὰ δὲ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Δαμάλεως, ἄρχεται κόλπος ἕτερος, νῦν μὲν οὐ πολὺ συγκαμπτόμενος, πάλαι δὲ πολὺ ἐσωτέρω τῆς περὶ αὐτὸν πεδινῆς παραλίας εἰσχωρῶν, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Γυλλίου, εἴ περ ἐν αὐτῷ ὅ, τε ναύσταθμος ἦν τῶν Χαλκηδονίων, καὶ τριάκοντα τριήρεις τῶν Ἀθηναίων ἐφρούρουν (1), καί, κατὰ τὸν Σωκράτην, καὶ ὁ Λικίννιος κατεναυμαχήθη ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Κωνσταντίνου· συγχωσθεὶς δέ, τὸ μέν, μετὰ τὴν τῆς Χαλκηδόνος καταστροφήν, τὸ δέ, μετὰ ταῦτα, φόβῳ τῶν Τούρκων, τὸ δέ, καὶ ὑπ' αὐτῶν τέλος τούτων, πρὸς ἐποικοδόμησιν· καθὼς καὶ αὐτὸς εἶδε, λέγει, ὁ Γύλλιος συγχωσθὲν αὐτοῦ μέρος πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ γηπέδου, ἐφ' οὗ ἐκτίζετο τότε τὸ τζεαμίον καὶ τὸ προσηρτημένον αὐτῷ ἰμαρέτιον τῆς τοῦ Σουλεϊμάνου θυγατρός.

Πᾶσαν δὲ τὴν πεδινὴν περιφέρειαν αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄχρι τοῦ ἑτέρου ἀκρωτηρίου, καὶ αὐτῶν τούτων συμπεριλαμβανομένων, καθὼς καὶ τὴν κλιτὺν σχεδὸν ἅπασαν τοῦ ὑπὲρ αὐτὸν ὑψουμένου λόφου, ἐπέχει σήμερον τὸ

(1) Ὅτι, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα (Ἑλλην. Α', ά, 22), » οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί, εἰς » Χρυσόπολιν τῆς Χαλκηδονίας ἀφικόμενοι, ἐτείχισαν αὐτήν, καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν » ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν δεκάτην ἐξελέγοντο τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων «.

ΣΚΟΥΤΑΡΙ

τὸ, μετὰ τὸν Γαλατᾶν, μεγαλήτερον τῶν προαστείων τῆς ΚΠ, ἢ μᾶλλον τὸ τρίτον αὐτῆς μέρος, ἔχον ἴδιον ἀρχιδικαστὴν (Μολλὰ (1)), ἴδιον στρατιωτικὸν διοικητὴν, καὶ πρὸ πάντων ἰδίαν φυσιογνωμίαν.

Τὸ Σκούταρι, κείμενον, ὡς προείπομεν, μέρος μὲν ἐπὶ πεδιάδος, μέρος δὲ ἐπὶ λόφου, ἐπὶ γηπέδου σχηματίζοντος, καθὼς τὸ τῆς ΚΠ, ἑπτὰ μικροὺς γεωλόφους καὶ ἄλλα τόσα κοιλώματα, ὡραϊζόμενον διὰ πολλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν τζεαμίων καὶ ἄλλων δημοσίων κτιρίων, διατεμνόμενον ὑπὸ θαλερῶν κήπων, περιστοιχούντων τὰς πλείστας τῶν οἰκιῶν 'του, ἀποτελεῖ, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, πολυάνθρωπον πόλιν, καὶ παρίστησιν, ἐγγύθεν τε καὶ μακρόθεν, θελκτικωτάτην πρόσοψιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπ' αὐτοῦ θέα, ἧς ἀπολαύουσιν αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν 'του, εἶνε ἀμίμητος, διότι ἔχει καταντικρὺ μὲν τὴν ΚΠ καὶ τὸν Γαλατᾶν καὶ μέγα μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου, ἑκατέρωθεν δὲ, τῇ μὲν, τὰς ὡραίας κοιλάδας τοῦ Ἰασωνίου καὶ Διπλοκιονίου, τῇ δὲ, τὴν ἀγανῆ Προποντίδα, καὶ πρὸ ποδῶν τὸν Βόσπορον. Ἐκτὸς δὲ τούτων, καὶ ὁ ἀὴρ ἐν αὐτῷ εἶνε καθαρώτατος καὶ δροσερώτατος, ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ πελάγους, καὶ τὰ ὕδατα ποτιμώτατα καὶ ἄφθονα, καὶ τὰ πέριξ καλλιεργημένα καὶ κατάφυτα. Ἐνταῦθα φθάνουσι, καὶ ἐντεῦθεν ἀναχωροῦσιν ὅλα τὰ διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Συρίαν, Περσίαν καὶ Ἰνδίαν κερβάνια, καὶ ὅλοι οἱ ταχυδρόμοι τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ὅθεν, διά τε τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα, καθὼς καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν τζαμίων, τῶν λουτρῶν, τῶν πτωχοτροφείων, τῶν πανδοχείων, τῶν ἀσκητηρίων, καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν καὶ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων (2), καὶ αὐτῶν δὲ ἀκόμη τῶν νεκροταφείων 'του, ὑπερβαίνει, ὡς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς μάλιστα, ὅλα τῆς ΚΠ τὰ προάστεια. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀσίας ἰδίως Τοῦρκοι θεωροῦσι τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ὡς τὸ ἱερώτατον τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδος, καὶ διὰ τοῦτο φιλοτιμοῦνται 'ν' ἀποθέσωσιν ἐν αὐτῷ καὶ μετὰ θάνατον τὰ ὀστᾶ 'των.

Ἔχει δὲ περὶ τὰς 60,000 κατοίκων, Τούρκων, τὸ πλεῖστον, καὶ Ἀρμενίων· διότι οἱ Ἑβραῖοι εἶναι πολλὰ ὀλίγοι. Τῶν δὲ Γραικῶν μόλις πρό τινων ἐτῶν συνῳκίσθησαν περὶ τὴν ἀκρολοφίαν αὐτοῦ ἕως 400 οἰκογένειαι, αἵτινες αὐξάνουσι καθ' ἡμέραν, ἔχοντες καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, καὶ κάλλιστα τοπο-

(1) Ὁ τοῦ Σκουταρίου Μολλᾶς, τελευταῖος τῇ τάξει τῶν τεσσάρων Μολλάδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαιρεῖται ἡ δικαιοδοσία τῆς ΚΠ, ἔχει ὑφ' ἑαυτὸν ὅλας τὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Βοσπόρου κώμας. Ἴδε περὶ αὐτῶν ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ Γ' Μέρος τῆς παρούσης πραγματείας. (2) Τὴν περιγραφὴν ὅλων τούτων, καὶ ἰδίως τῶν τζεαμίων, ὅρα κατ' ἔκτασιν εἰς τὸ περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βοσπόρου σύγγραμμα τοῦ Χάμμερ, σελ. 320, κ. ε.

θετημένην. Οἱ Ἀρμένιοι συγκροτοῦσι τὸ πλεῖστον τῶν συνοικιῶν Σελαμσίζ καὶ Γενὶ-μαχαλὲ, καθὼς καὶ τὸ πρὸς νότον τοῦ Σχουταρίου μέρος, τὸ τερπνότερον καὶ ὑγιεινότερον, καλούμενον Μπαγλὰρ-μπασί (1).

Ἐνταῦθα, ἐπὶ τῶν Ὑψηλῶν τοῦ Σχουτάρεως, ἐνίκησεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὴν κρίσιμον ἐκείνην νίκην κατὰ τοῦ Λικιννίου, ἥτις περιήγαγε τὴν ἀπέραντον Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, τέως διεσπασμένην, εἰς χεῖρας ἑνὸς κυριάρχου, καὶ ἔδωκεν ἄλλην τάσιν εἰς τὸν δρόμον τοῦ μεσαιωνίου πολιτισμοῦ

Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Βυζαντινῶν Χρυσούπολις ἢ, ὀρθότερον, Χρυσόπολις, εἴτε διότι, κατὰ τὸν Δ. Βυζάντιον, ἐδῶ ἐσυνάζοντο τὰ χρήματα, ὅσα εἰσέπραττον οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν τοῦ Βοσπόρου τελῶν, εἴτε, κατὰ τὴν τῶν πολλῶν (λέγει πάλιν αὐτὸς οὗτος) γνώμην, ἀπὸ Χρύσου, τοῦ ἐκ τῆς Χρυσηΐδος υἱοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος, θανόντος καὶ ταφέντος ἐνταῦθα, ὅτε, φεύγων τὸν Αἴγισθον καὶ τὴν Κλυταιμνήστραν, ἐπορεύετο εἰς Κόλχους πρὸς Ἰφιγένειαν. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον 'να ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τῶν ἅπαν ἄριστον εἰς τὸ εἶδός 'του εἰκαζόντων χρυσῷ, καὶ διὰ τὴν τοῦ λιμένος αὐτοῦ εὐφυΐαν (2). Φαίνεται δὲ, λέγει ὁ Γύλλιος, ὅτι ἀπέβαλεν ἔπειτα τὰ τείχη 'του· διότι ὁ Στράβων 'τὸ ὀνομάζει κώμην (3), ὡς ἦτον, λέγει, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἔχον δύο σχεδὸν μιλίων περιφέρειαν, συνῳκισμένον δὲ ὅπως ἔτυχε, πολλοῖς μὲν, ἀλλ' οὐ συνεχέσι τοῖς οἰκήμασιν. Ὅθεν ἴσως καὶ Γελάσιος ὁ Κυζικηνὸς, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου συντάγματι

---

(1) Αἱ συνοικίαι τοῦ Σχουταρίου ἠριθμοῦντο πρὸ 25 ἐτῶν περὶ τὰς 62· 1 Ἰχσακὲ ἢ Σινὰν-πασσᾶ, 2 Σεληιμιὲ, 3 Ἐμὶρ-ἀχὸρ, 4 Ἀγιάσμα, 5 Σαλιντζὰκ, 6 Ῥοὺμ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, 7 Χαμζὰ-ἀτὶκ, 8 Ἀχμὲδ-τσελεμπῆ, 9 Κέφτσε, 10 Ταβασσὶ-Χασὰν-ἀγᾶ, 11 Σουλεϊμὰν-ἀγᾶ, 12 Κερεδὲ, 13 Γκιουλσὰμ-καδοὺν, 14 Καρὰ-Δαουᾶ-πασσᾶ, 15 Μπουλγκουρλοῦ, 16 Τουτζὰρ-χαμζᾶ, 17 Δορμπαλῦ, 18 Ἐβλιὰ-χότζα, 18 Τενμπὲλ-ἐλχὰτζ-Μεχμὲδ, 20 Χατζῆ-Χουσνᾶ-κχαδὺν, 21 Σαλὰκ-σινὰν, 22 Χαϊρεδδὶν-τσαοὺσ, 23 Σελάμι-ἰσλὰμ, 24 Ἐσκὶ-Βαλιδὲ, 25 Σεετζαὰ-μπασῆ, 26 Ταμπακλὶρ, 27 Μουρὰδ-Ῥεΐζ, 28 Ἀρκιετζῆ-Ἐλχὰτζ-Τζαφὲρ, 29 Ἀρκιετζῆ-Ἐλχὰτζ-Μεχμὲδ, 30 Τσαοὺσ-μπασῆ, 31 Καζασκὲρ, 32 Διβιδτζηλὲρ, 33 Καρατζᾶ-Ἀχμὲδ-σουλτὰν, 34 Γενὶ-Μαχαλὲ, 35 Μπαζὰρ-μπασῆ, 36 Ἀσστσῆ-μπασῆ, 37 Σουλτὰν-τεπεσῆ, 38 Μπουλμποὺλ-δερὲ, 39 Γκιουμοὺσ-ἀραΐτζῆ, 40 Τσινὰρ-τσεσμεσὶ, 41 Νοὺχ-καποῦ, 42 Ἂκ-γιαπῦ, 43 Μπαγλὰρ-μπασῆ, 44 Τσινιλῦ-τζαμῆ, 45 Τσαοὺσ-δερὲ, 46 Καβὰκ-σεράϊ, 47 Ὀρτὰ, 48 Δογμετζιλὲρ, 49 Ἰνκδιγὲ, 50 Ἂτ-μπαζὰρ, 51 Τοπουζτζιλὲρ, 52 Κχιζλὰρ-ἀγᾶ, 53 Γενὶ-τσεσμὲ, 54 Ἀχμεδιὲ, 55 Ἐσκὶ Μεγκεμὲ, 56 Ἐσκὶ-Χαμὰμ, 57 Ἰμπρὶκ-τζαμὶ, 58 Σεμσῆ-πασσᾶ, 59 Οὐντζιλὲρ, 60 Ἀμπαρλὰρ, 61 Ὀκιοὺζ-λιμὰν, 62 Καβὰκ. Παρεκτὸς δὲ αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ αἱ ἑξῆς: 63 Χγεδαγῆ-ἐφέντη, 64 Τογαντζηλὲρ, 65 Ἐσκὶ-μενζὶλ, 66 Μπουγιοὺκ-ἰσκελὲ, 67 Γενὶ-Βαλιδὲ-τζαμὶ, 68 Τσινὰρ, 69 Κοὺσ-ογλαοὺ-γιοκουσοὺ, 70 Τσιγκιανὲ-φαυρούν, 71 Τοπ-τασσὶ, 72 Ἀλατζᾶ-μιναρέ. (2) Τὰ αὐτὰ ἀναφέρει καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ὅθεν καὶ εἰκάζει ὁ Γύλλιος εἶναι μεταγενέστερον αὐτὸν τοῦ Διονυσίου, τὸν ὁποῖον νομίζει ἀρχαιότερον καὶ τοῦ Σεβήρου. Ἴδε δὲ προσωτέρω ἐν ὑποσημειώσει καὶ ἄλλην τινὰ οὐκ ἀπίθανον τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογίαν. (3) Στράβ. ΙΒ', δ'.

αὐτοῦ, ἀποκαλεῖ τὴν Χρυσόπολιν ἐμπορεῖον ἢ ἐπίνειον τῆς Χαλκηδόνος. Πόθεν δὲ λαβὼν ὁ μακαρίτης Τιμόνης ἔγραψεν ὅτι, πρὶν ἁλωθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐκαλεῖτο Οὐρανόπολις, ἀγνοῶ.

Τὸ δὲ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐτυμολογεῖ πιθανῶς ὁ Χάμμερ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου Περσικοῦ Οὐσκιουδάρ (1), σημαίνοντος ἄγγελον = ἄγγαρον, πεζὸν ἀγγελιοφόρον· διότι τῷ ὄντι εἶνε ὁ τελευταῖος μὲν τῶν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς πρὸς τὴν δύσιν ἐρχομένων, ὁ πρῶτος δὲ τῶν ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς ἀπερχομένων σταθμός.

Περιέλθωμεν δὲ ἤδη τὴν παραλίαν πρῶτον τοῦ προαστείου. «Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Δαμάλεως, λέγει ὁ Γύλλιος, ἡ ἀκτὴ, σχεδὸν ἅπασα, ἐστὶν ἀπόκρημνος καὶ ἀλίμενος, ἥ τε θάλασσα, ῥαχίαις καὶ ὑφάλοις τραχυνομένη, μόλις προσορμίζεσθαι παρέχει τοῖς μικροῖς ἀκατίοις. Ἡ δὲ ἄνοδος, ἐπὶ πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς κρηπῖδος, ὀρθία καὶ ἀπότομος. Περὶ τὸν τοῦ κόλπου ὅμως μυχὸν, ὃν σχηματίζει μικρά τις κοιλὰς, ἥ τε ἀκτὴ χθαμαλωτέρα, καὶ ἡ ὄχθη προσηνεστέρα, καὶ ἡ θάλασσα εὔορμος. Διακρίνονται δὲ περὶ αὐτὸν τὰ ἐρείπια προκυμαίας ἀρχαίας, ἀσφαλιζούσης ποτὲ τὸν ἐνταῦθα ὅρμον. Τὸν δὲ κόλπον κλείει μεσημβρινοδυτικῶς τὸ ἀκρωτήριον Καβὰκ-μπουρνοῦ, τὸ παρὰ τῷ Πλινίῳ Λεῦκα, κατὰ τὸν Χάμμερ (2), ἀντικρύζον τῷ ἀπέναντι τοῦ Σαράϊ-μπουρνοῦ, καὶ περικλειόμενον ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύω μικρῶν ὅρμων, ὧν ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν καλεῖται Ἐσκὶ-χαρὲμ-ἰσκελεσὶ, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν (τεχνητὸς, κατὰ τὸν Χάμμερ) Γενὶ-χαρὲμ-ἰσκελεσὶ, ἀμφότεροι ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποβαθρῶν. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ ᾠκοδόμητό ποτε, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ ἄστεως, τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον, τὸ καλούμενον Μπαγδὰδ ἢ Καβὰκ-σαράϊ, κτισθὲν τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, ἔπειτα δὲ, πολὺ μεγαλήτερον καὶ λαμπρότερον, κατὰ τὸν Περσικὸν τρόπον, ὑπὸ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ΄, τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Μπαγδὰδ (3), σωζόμενον δὲ, κατὰ τὸν Dalaway, μέχρι τοῦ 1794, ὅτε, κατεστραμμένου ἤδη αὐτοῦ ἐν μέρει, τὰ πάγκαλα αὐτοῦ μάρμαρα ἐχρησίμευσαν πρὸς

---

(1) Γραφόμενον παρά τε τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἄλλοις Ἀστανδάρ. (2) Καὶ τοῦτο μὲν, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, οὐκ ἀπίθανον· ὅτι ὅμως τὸ Καβὰκ-μπουρνοῦ εἶνε τὸ Ἡραῖον, καθὼς ἐνόμισεν ὁ πολυμαθὴς οὗτος συγγραφεὺς, καθαπτόμενος τοῦ τε Γυλλίου καὶ τοῦ Chevalier, ὡς ἠπατημένων, διότι ἐτοποθέτησαν τοῦτο εἰς τὸ Φενὲρ-μπαγτσὲ, καὶ βιασθεὶς 'να μετατοπίσῃ τὸν Ἀκρίταν, καὶ ἑπομένως καὶ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ναὸν, εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀκρωτήριον, εἶνε ἀνυποστήρικτος ἰδέα. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἀποδείξεως, ἣν ἐπιφέρει, ὡς τῶν ἀποκρήμνων καὶ ὑπεσκαμμένων ἀκτῶν τοῦ Καβὰκ-μπουρνοῦ συμφωνούντων δῆθεν μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Προκοπίου περιγραφὴν, δύναταί τις εὐλογώτερον ν' ἀντιτάξῃ ὅτι ἡ σημερινὴ ὁμαλότης τοῦ ἀκρωτηρίου Φενὲρ-μπαγτσὲ εἶνε τέχνης μᾶλλον ἢ τῆς φύσεως ἔργον, φέρων μάρτυρα αὐτὸν πάλιν τὸν Προκόπιον. (3) Ἢ, κατ' ἄλλους, ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Γ΄, ὅς τις ὅμως ἐνδέχεται 'να 'τὸ ἐπισκεύασε μόνον καὶ ἐκαλλώπισε.

οἰκοδομὴν τοῦ ἐν τῷ Σαραγίῳ Γενὶ-κιοσκίου καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν· μεταποιηθὲν δὲ ὑπὸ Σελὴμ τοῦ Γ' εἰς στρατῶνα διὰ τὰ νέα στρατεύματα, κτίσαντος ἐν αὐτῷ καὶ μικρὸν ἀνάκτορον, καὶ χρημνισθὲν κατὰ μέρος ἐπὶ τῆς στάσεως τῶν 1807, ἀνέλαβε πάλιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ προσδιορισμὸν, ἀνεγερθὲν κατ' εὐρυχωρότερον, κανονικώτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον σχέδιον. Τὸ δὲ καθ' αὐτὸ Καβὰκ-σαραὶ εἶχεν ἀνεγείρῃ πρὸ τούτου περικαλλέστατον τῷ 1816 ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, καὶ ἐν αὐτῷ διέτριβε τὰς ὡραίας τοῦ ἔαρος ἡμέρας, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐδυσχέρανε τὸν Κιαγχὰδ-χανέν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ θέρος 'δὲν περιπνέεται ὑπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, παρημελήθη. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ὡραιοτάτην ταύτην θέσιν ἔκπαλαι κατεκόσμουν αὐτοκρατορικὰ διαιτήματα, καὶ ἐνταῦθα ἵδρυντο καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν τὰ καλούμενα Κατὰ Δάμαλιν καὶ Σκουτάριον παλάτια, ὅπου, κατὰ τὸν Χωνειάτην (1), ἀνεχώρει συχνάκις, διά τε τὴν εὐκρασίαν καὶ τὸ ἀθόρυβον, Μανουὴλ ὁ Κομνηνός.

Παρὰ τὸ Σαράγιον τοῦτο ὑπῆρχον καὶ ἄλλα δύο ἐν Σκουταρίῳ, ὧν τὸ ἕτερον ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1822, ὅτε μετεποιήθη, καθὼς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ, εἰς στρατῶνα.

Αἱ δὲ κυριώτεραι ἀποβάθραι τοῦ Σκουταρίου εἶνε ἕξ, καὶ πρώτη τούτων ἀπὸ βορρᾶ, ἡ καὶ ἐξωτάτη, ἡ παρονομαζομένη ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτὴν ὅρμου, Ὀκιοὺζ-λιμὰν, παρὰ τὴν ὁποίαν ἵδρυτό ποτε, ὡς προείπομεν, τὸ παλάτιον τῆς Κιᾶ-Σουλτάνης, μεταποιηθὲν εἰς στρατῶνα ἐπὶ Σελήμ. Δευτέρα ἡ Μποστὰν-ἰσκελεσὶ, πλησίον τῆς ὁποίας ἡ περίφημος Βαλιδὲ τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Γ' ἱδρύσατο ἓν γραμματοδιδασκαλεῖον.

Τρίτη ἡ καλουμένη Μεγάλη (Μπουγιοὺκ ἢ Μπαλαμπὰν-Ἰσκελεσὶ), ἀφ' ἧς καὶ ἐφ' ἧς γίνεται συνήθως ἡ διάβασις τῶν κερβανίων καὶ στρατευμάτων πρὸς τὸ πέραν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ὑπὲρ τὴν ἀποβάθραν ταύτην ὑψοῦτό ποτε Σουλτανικόν τι ἀνάκτορον. Ἕπεται μετ' αὐτὴν τετάρτη, ἡ καλουμένη Σανιτὲ καὶ Ἁγιάσμα-ἰσκελεσὶ, ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς ἁγιάσματος, ἴσως τῆς ποτὲ ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Πρωταποστόλων, περὶ ἧς ἐφεξῆς. Πλησίον αὐτῆς καὶ τοῦ παρ' αὐτὴν τζαμίου Σεμσῆ-πασσᾶ, ἦτον ἄλλοτε ὡσαύτως ἓν Σουλτανικὸν ἀνάκτορον μετὰ κήπων, καλούμενον τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ. Σήμερον δὲ ἵδρυται οὐ μακρὰν αὐτῆς τὸ πιεστήριον (Μπασμᾶ-χανὲ) τῶν ζωγραφιστῶν ὑφασμάτων, τὸ ὁποῖον 'δὲν πρέπει 'να συγχέηται μετὰ τοῦ τυπογραφείου (καλουμένου ὡσαύτως Μπασμᾶ-χανὲ), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Πέντε σχεδὸν λεπτὰ πρὸς τὰ δεξιὰ ταύτης τῆς ἀποβάθρας ὑψοῦται ἄλλος στρατὼν, ὡραῖος, κτίσμα Σουλτὰν-Μαχμοὺδ τοῦ Β'. Πέμπτη ἀριθμεῖται ἡ καλουμένη Χαρὲμ-ἰσκελεσὶ,

(1) Ἐν Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ Ζ', 6.

ὁμώνυμος τῇ ἑτέρᾳ, τῇ ἀπὸ τῆς ἄλλης τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρᾶς, ἀριθμουμένης ἕκτης, περὶ ὧν προείπομεν· ἐχρησίμευον δὲ ἀμφότεραι διὰ τὸν γυναικωνίτην τοῦ ποτὲ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου Καβάκ.

Τῶν δὲ κυριωτέρων ἐν Χρυσοπόλει δημοσίων κτιρίων προηγοῦνται καὶ προεξέχουσιν, ὡς προείρηται, τὰ τζαμία. Τούτων δώδεκα-δεκατρία εἶνε τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα· ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ Σουλτανικῶν τὰ πέντε εἶνε κτίσματα Σουλτανίδων, κείμενα, τὰ μὲν τρία ἐπὶ ὑψωμάτων, τὰ δὲ δύο παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ ὑπερβαίνοντα κατά τε τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος τὰ αὐτοκρατορικά, καὶ Α΄, τὸ καὶ ἀρχαιότερον τῶν λοιπῶν, καὶ διὰ τὴν θέσιν 'του περίοπτον, ἱδρυμένον ἔγγιστα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ γηλόφου καὶ κρηπιδώματος, ἔχον ἄνοδον διὰ βαθμίδων, καλούμενον δὲ συνήθως, διὰ μὲν τὴν θέσιν 'του, Ἰσκέλε-τζεαμισί, διὰ δὲ τὸ σχῆμά 'του, Ἰμπρὶκ-τζαμί, κτίσμα τῆς θυγατρὸς τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τῆς περιφήμου Μίχρι-μάχ, ἢ μᾶλλον αὐτοῦ τούτου τοῦ Σουλτάνου, πρὸς χάριν τῆς πεφιλημένης αὐτῷ ταύτης θυγατρὸς, κτίτορος καὶ ἄλλου τζαμίου ἐν ΚΠ (1). Ἐπὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ πύλης ἀναγινώσκεται ἐπιγραφὴ, δηλοποιοῦσα ὅτι ἐκτίσθη μὲν ὑπὸ τῆς Χαννοὺμ-Σουλτὰν, θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνου, υἱοῦ τοῦ Σουλτὰν-Σελήμ· ἐτελειώθη δὲ τῷ 954 τοῦ Χιτζρὲ (1547). Παρὰ δὲ τὸ Μιχράμπ ὑπάρχει ἓν ὑπερύψηλον στασίδιον διὰ τὸν Σουλτάνον· καὶ περὶ τὴν ὀροφὴν τῶν τριῶν αὐτοῦ θόλων περιγέγραπται τὸ ἐσμάϊ-χουσσνὰ (ὡραῖον ὄνομα), ἓν τῶν πολλῶν ὀνομάτων τῶν τοῦ Θεοῦ προσόντων, δι' ὧν οὗτος γνωστοποιεῖται εἰς τὰ ἑαυτοῦ κτίσματα, κατὰ τὴν Τουρκικὴν θεολογίαν. Τοὺς δὲ μικροὺς θόλους τοῦ προαυλίου (Χαρὲμ) ὑποστηρίζουσιν ὡραιότατοι μαρμάρινοι κίονες. Ἔχει δὲ προσκείμενον ἑαυτῷ ἓν πτωχοτροφεῖον, ὅπου οἱ μὲν τοῦ καταστήματος τρόφιμοι λαμβάνουσι δὶς ἑκάστης ἡμέρας ἓν τρυβλίον ζωμοῦ καὶ ἀνὰ ἕνα ἄρτον, καὶ κατὰ παρασκευὴν, ὡς καὶ δι' ὅλου τοῦ Ῥαμαζανίου, πιλάφιον καὶ ζερδέν· οἱ δὲ ξένοι τὴν αὐτὴν μὲν μερίδα δι' ἑαυτοὺς, μίαν δὲ μερίδα φορβῆς δι' ἕκαστον τῶν ἵππων 'των ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας (2). Ἡ σουλτάνα αὕτη ἀπέθανε τῷ 1556, καὶ τέθαπται παρὰ τὸν πατέρα 'της ἐν τῷ ἐν ΚΠ παρωνύμῳ αὐτοῦ τζαμίῳ.

Β΄, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εἶνε τὸ Ἐσκὶ ἢ Ἀτὶκ-Βαλιδὲ-τζεαμισί, καλούμενον δὲ κοινῶς Τσιννελὶ-τζαμὶ ἢ Μουραδιιέ, κτίσμα τῆς μητρὸς Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Γ΄, καλουμένης Σαφιγὲ (Καθαρίνης=Αἰκατερίνης), καὶ ἐπονομαζομένης Νουρμπανοὺ (φωτὸς γυνὴ), θεμελιωθὲν τῷ 1577 καὶ τελειωθὲν τῷ 1583. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τοῦ Σκουταρίου, καὶ ἔχει προσκείμενα εἰς αὐτὸ ἓν πτωχο-

(1) Ἴδε σελ. 350 τοῦ Α΄ Μέρους. (2) Συνήθης ὅρος τῆς Ἀσιανῆς φιλοξενίας.

τροφεῖον πρὸς δυσμὰς, καὶ ἓν ἀσκητήριον πρὸς ἀνατολάς· ἀφιέρωνται δὲ αὐτῷ, ὡς βάκφ, παρεκτὸς τοῦ κατανταχρὺ τοῦ νέου Βαλιδὲ-τζαμίου λουτροῦ, τοῦ ὁποίου εἶνε ἀξιοθέατοι οἱ κίονες ἐκ πρασίνου λίθου, καὶ δύο ἄλλα λουτρὰ ἐν ΚΠ, τό τε παρὰ τὸ Διβὰν-γιολοὺ διπλοῦν, ὡς καὶ τὸ τοῦ Σχουτάρεως, καὶ τὸ ἔσωθεν τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα Νέας Πύλης. Παρὰ τὰ καταστήματα ταῦτα ἡ εὐεργετικὴ αὕτη βασιλὶς ἔκτισεν ἐν Χρυσοπόλει καὶ ἄλλο πτωχοτροφεῖον, δύο γυμνάσια, καὶ δύο λουτρά. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1582 καὶ τέθαπται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ παρὰ τὸν σύζυγον αὐτῆς Σελὴμ τὸν Β′.

Γ′, Τὸ Κιοσὲμ Βαλιδὲ-τζαμισὶ ἢ Τσιννιλλὶ-τζαμὶ, κτίσμα τῆς περιφήμου Μὰχ-πεϊκὲρ, κοινῶς δὲ Κιοσὲμ-Σουλτάνης, γυναικὸς Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Α′, μητρὸς δὲ τριῶν Σουλτάνων, Ὀσμὰν τοῦ Β′, Μουρὰδ τοῦ Δ′, καὶ Ἡβραὴμ, καὶ μάμμης Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ′, πνιγείσης, ἅμα τῷ ἀρχιευνούχῳ Δὶβ-Σουλεϊμὰν, ἐπὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς εὐθὺς τῆς Βασιλείας τοῦ ἑαυτῆς ἐγγόνου ἐγερθείσης ἐπαναστάσεως, καὶ ταφείσης παρὰ τὸν αὐτῆς σύζυγον ἐν τῷ παρωνύμῳ αὐτοῦ μαυσωλείῳ. Ἐθεμελιώθη δὲ τῷ 1640 καὶ ἐτελειώθη τῷ 1643. Κείμενον δὲ ὡσαύτως ἐπὶ λόφου, ἔχει ἕνα μόνον θόλον καὶ ἕνα μιναρέν. Παρὰ τὸ τζαμίον τοῦτο, ᾧ πρόσκειται παρομοίως σχολεῖον, λουτρὸν διπλοῦν καὶ πτωχοτροφεῖον, ἡ περιώνυμος αὕτη βασιλὶς ἔκτισε καὶ ἐν ΚΠ τὸ ἀπ' αὐτῆς παρωνυμούμενον Γενὶ ἢ Βαλιδὲ-τζεαμίον, καὶ ἄλλα διάφορα ἀγαθοεργὰ ἱδρύματα, ἐν οἷς καὶ τὴν καλουμένην Βαλιδὲ-Σουλτὰν χρήνην παρὰ τὸ λουτρὸν τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ Β′ καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς ὡσαύτως παρωνυμούμενον Μεδρεσὲν, θεμελιωθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Οὐζδεμὶρ-Ὀσμὰν-πασσᾶ.

Δ′, Τὸ Γενὶ ἢ Τζεδὶδ-Βαλιδὲ-τζαμισὶ, κτισθὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ τοῦ Β′, καὶ Ἀχμὲδ τοῦ Γ′, τῆς πεφιλημένης Χασσεχῆ-Σουλτάνης Μεχμὲδ τοῦ Δ′, Ἑλληνίδος τὸ γένος, ἐκ τῆς νήσου Κρήτης, ἥτις, αἰχμαλωτισθεῖσα τῷ 1663 ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ Ῥεθύμνου, προσηνέχθη δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Δελῆ-Χουσεΐν. Ὀνομασθεῖσα δὲ Ῥεμπιὲ-Γκιοὺλ-νοὺς (ἐαρινὸν ῥοδόσταγμα) Οὐμμὲδ-οὺλ-λὰχ, τόσον ἔρωτα ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σουλτάνον τοῦτον, ὥστε κατώρθωσε, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, ν' ἀντισταθμίσῃ μόνη τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς βασιλεομήτορος, τῆς Ῥωσσίδος Ταρχχὰν-Σουλτάνης. Περιορισθεῖσα δὲ, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός 'της, εἰς τὸ Ἐσκὶ-σαραΐ, καὶ διαμείνασα ἐκεῖ ὀκτὼ ἔτη, αὐτοκρατορούντων τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμὰν τοῦ Β′ καὶ Ἀχμὲδ τοῦ Β′, υἱῶν τοῦ Ἡβραὴμ, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν δύω αὐτῆς υἱῶν, καὶ, ἀπολαύσασα ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τὰς τιμὰς τῶν μεγιστάνων καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ὑπη-

κόων, ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν τῷ 1715. Ἔκτισε δὲ, ἐπὶ τῆς βασιλείας μὲν τοῦ υἱοῦ 'της Σουλτάν-Μουσταφᾶ, τὸ ἐν Γαλατᾶ ἀπ' αὐτῆς καλούμενον Βαλιδὲ-τζεαμίον· ἐπὶ τῆς Βασιλείας δὲ τοῦ Σουλτὰν-'Αχμὲδ, τὸ ἐν Σκουταρίῳ, κατὰ ζῆλον τῆς προειρημένης Κιοσὲμ-Σουλτάνης, κτισάσης παρομοίως δύο τζαμία. Τὰ θεμέλια τοῦ τζαμίου τούτου ἐτέθησαν πομπικῶς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1707, ὁ δὲ ἐγκαινιασμὸς αὐτοῦ, τελειωθέντος ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν, ἐτελέσθη τῇ 10 Μαρτίου 1711 (1). Δέκα ἔτη δὲ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτοῦ, ἐξῃτήσαντο δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν οἱ τοῦ Σκουταρίου κάτοικοι, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ τῆς συνοικίας Μπαλαμπὰν-ἰσκελεσί, ἐν ᾗ κεῖται τὸ τζαμίον, 'να ἐπιτραπῇ αὐτοῖς 'να φωτίζωσι τοὺς μιναρέδες αὐτοῦ κατὰ τὰς τοῦ Ῥαμαζανίου νύκτας, διὰ τῶν ἐξ ἔθους φωταψιῶν, τῶν καλουμένων Μαχχιγὲ (σελήνης κύκλων), δι' ὧν φωταγωγοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοκρατορικὰ τζαμία, ἰδίως δὲ τὸ τῆς Σουλτάνης Βαλιδὲ ἢ Γενὶ-τζαμί. Τῆς δεήσεως δ' αὐτῶν ἐπακούσας, μεσιτείᾳ τοῦ Καδῆ-οὐλ-ἀσκὲρ τῆς ἀνατολῆς, ὁ βεζίρης, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν φωταγωγίαν ταύτην, καὶ οὕτω νῦν ἁμιλλῶνται (λέγει ὁ ἱστοριογράφος Ῥασχὶδ) οἱ τοῦ Σκουτάρεως κάτοικοι, ἐν ταῖς αἰθρίαις νυξὶ τοῦ Ῥαμαζανίου, 'να ἀμαυρώσωσι διὰ τῶν περὶ τὸν μιναρὲν σεληνῶν τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ σελήνην. Κεῖται δὲ τὸ τζαμίον τοῦτο μεταξὺ τῶν δύο προειρημένων, σχεδὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεως, καὶ ἔχει προσηρτημένον αὐτῷ, καθὼς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ τρία, καὶ πτωχοτροφεῖον, καὶ σχολεῖον, καὶ νυμφαῖον (Ζεμπὶλ-χανέ).

Ε', Τὸ τοῦ Σουλτὰν-'Αχμὲδ τοῦ Γ', θεμελιωθὲν τῷ 1721 εἰς τὴν ἄκραν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ποτε κήπου (ὅπου σήμερόν εἰσιν οἱ νέοι στρατῶνες), ἐντελῶς παλαιοῦ ῥυθμοῦ, καὶ ἔχον ἕνα μόνον πύργον, παρωνυμούμενον δὲ ἀπὸ τοῦ ποτὲ πλησίον αὐτοῦ Καβὰκ-σαραΐ.

ΣΤ' Αὐτοκρατορικὸν ἐν Σκουταρίῳ τζαμίον ἀριθμεῖται τὸ ἐπιλεγόμενον Τσεσμὲ ἢ Ἁγιάσμα-τζαμισί, ἀπὸ τῆς πλησίον δωδεκακρούνου κρήνης, τὸ ὡραιότερον τῶν ἐν Σκουταρίῳ, κτίσμα Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', εἰς μνήμην τῆς μητρός 'του, καλουμένης Ἐμινὲ, καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ 'του Σουλεϊμὰν, τελειωθὲν τῷ 1760. Τὴν τρίτην τῶν θυρῶν τοῦ τζαμίου τούτου ἤνοιξε τῷ 1775, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν, ὁ ὡρογνώμων τοῦ τζεαμίου, Σέϊχης Ἰαχγιὰ-Χαλβετὴ Σααττσηζαδὲς, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἁγνιζομένων ἐν ταῖς πλησίον κρήναις· ἐν δὲ τῇ ὑπὲρ τὴν μεσαίαν πύλην ἐπιγραφῇ, καλλιγραφηθείσῃ ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ Βεληαδδὶν, ἀναφέρεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τότε βεζίρη Ῥαχγὶμπ-πασσᾶ.

Ζ', κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, τὸ καὶ νεώτατον ἁπάντων, εἶνε τὸ, μικρὸν

(1) Πρὸς τὰς χρονολογίας ταύτας 'δὲν συμβιβάζονται οὔτε τὰ 1000 ἔτη τοῦ Χχιτζρὲ (1591) οὔτε τὰ 1100 (1688) τὰ ὁποῖα, λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ Κήπου τῶν τζεαμίων, ἀναφέρονται ἐν τῷ χειρογράφῳ 'του.

μὲν, ἀλλὰ γλαφυρὸν καὶ εὔρυθμον τζαμίον τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Γ', ἱδρυθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γηλόφου, ἐν ᾧ ᾠκοδόμηται καὶ ὁ στρατὼν τῶν νεωστὶ τότε διοργανισθέντων τακτικῶν στρατευμάτων (Νιζὰμ-τζεδὴδ), κατεδαφισθεὶς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων. Ὑψοῦται δὲ ἐν μέσῳ αὐλῆς εὐρυχωροτάτης καὶ κανονικωτάτης, περικλεισμένης διὰ χαμηλοῦ αὐλοτοίχου, καὶ ἀποτελεῖ τετράγωνον εὐθυγώνιον τεσσαράκοντα βημάτων, ἐστεμμένον διὰ κομψοτάτου θόλου, ἔχοντος 24 παράθυρα, καὶ ὑποστηριζομένου, ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τεσσάρων ἡμιθολίων, ἐπιστεφόντων τοξοειδῶς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ πλευράς· ἔσωθεν δὲ, ὑπὸ τεσσάρων ὀκταγώνων πινσῶν, ἀνὰ δύω ἑκατέρωθεν, ἀπεχόντων ὀκτὼ βήματα ἀλλήλων. Δύο δὲ, διὰ κιγκλιδωτοῦ ἐπιχρύσου κεχωρισμένα, διατειχίσματα εἶνε προσδιωρισμένα, τὸ μὲν διὰ τὴν βιβλιοθήκην, τὸ δὲ διὰ τὰ ἀρχεῖα τοῦ θεοφιλοῦς ἱδρύματος (βάκφ) τοῦ τζαμίου· ἰδιαιτέρα δέ τις θέσις (μύαξ ἢ σηκὸς) ἐχρησίμευε πρώην πρὸς ἀπόθεσιν τῆς Σουλτανικῆς κιδάρεως (τοῦ στέμματος), ἥτις ἐν πάσαις ταῖς ἐπισήμοις αὐτοκρατορικαῖς προελεύσεσι προεκομίζετο πομπικῶς, κρατουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἀξιωματικοῦ (Καοὺκ-ἀγᾶ), προσκυνουμένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ προσαγορεύουσα αὐτὸν δι' ἐλαφρᾶς τινος κλίσεως (1). Ἐκτὸς δὲ τῶν δύω μεγάλων κηροπηγίων, τῶν ἐστημένων ἑκατέρωθεν τοῦ Μιχρὰμπ, εἶνε καὶ ἄλλα δύο ἐπίχρυσα, ἔχοντα σχῆμα σαλπίγγων (βουκίνων) μᾶλλον ἢ λυχνιῶν, παρὰ τὸ στασίδιον τοῦ Σουλτάνου. Τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ κτιρίου διακρίνει περίστυλος μεγαλοπρεπὴς στοὰ, τερματιζομένη ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο περιπτέρων, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἀνυψοῦνται δύω γλαφυρώτατοι μιναρέδες. Ἔνδοθεν δὲ, περὶ τὴν βάσιν μὲν τῶν στοῶν εἶνε τὰ καταλύματα τῶν ἰμάμιδων, περὶ τὰς πλευρὰς δὲ δεξαμεναὶ διὰ τοὺς καθαρισμοὺς, καὶ ὁλόγυρα πίτυες ἀεὶ θάλλουσαι. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ προαυλείῳ, ἴσῳ τὴν ἔκτασιν πρὸς τὸ οἰκοδόμημα, κατεσκεύασται ἡ φιάλη τῶν ἁγνισμῶν, κομψοτάτη, εἰς τὴν ὀροφὴν τῆς ὁποίας ἀνυψούμενον ἀθέατον διὰ τῶν περὶ αὐτὴν κιόνων τὸ ὕδωρ, καταπίπτει ἔπειτα ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν δεξαμενήν. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ τζαμίου θέα περιλαμβάνει, παρεκτὸς τῆς θαλάσσης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν πεδιάδων τῆς Βιθυνίας, καὶ τὴν παρώνυμον τοῦ κτίτορος συνοικίαν, ἐῤῥυμοτομημένην διὰ κανονικῶν καὶ εὐρυχώρων λεωφόρων, περατουμένων εἰς ὡραιοτάτας ὡς πρὸς τὴν ἄποψιν θέσεις.

Μετὰ τὰ Σουλτανικὰ τζαμία τοῦ Σκουταρίου, λόγου ἄξια θεωροῦνται τὸ τοῦ Σεΐχη Χγεδαγῆ-Μαχμοὺδ-ἐφέντη, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, ἔχον προσκείμενον εἰς αὐτὸ, παρεκτὸς ἑνὸς πτωχοτροφείου, καὶ ἓν πολυθάμιστον ἀσκητήριον, ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμούμενον· τὸ τοῦ Διβιδτζῆζαδὲ-Μεχμὲδ-

(1) Ἰδὲ περὶ τούτων κατ' ἔκτασιν εἰς τὸ Γ' Μέρος.

-ἐφέντη, ἑνὸς τῶν Σεΐχ τοῦ Χηδαγῆ-Μαχμοὺδ-τεκεσῆ, ἀποθανόντος τῷ 1679, ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺδ τοῦ Α', ἀφ' οὗ καὶ παρωνυμεῖται· τὸ Δαμπαγκλὰρ-μεστζηδὶ, κτίσμα τῶν ἐξ Ἰκονίου ἀδελφῶν Χατζῆ-Φερχὰδ καὶ Χατζῆ-Μεχμὲδ, ἐπιστατησάντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ἐσκὶ-Βαλιδὲ-τζαμίου, καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῶν διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐκείνου προσδιωρισμένων χρημάτων οἰκοδομησαμένων μετὰ τέσσαρα ἔτη, κατ' ἄδειαν τῆς κτίτορος, τὸ εὐκτήριον τοῦτο· τὸ Ἀλατζᾶ-μιναρὲ-μεστζητὶ, κτίσμα τοῦ Μουρὰδ-Χότζα, ἀνακαινισθὲν ὑπὸ τῆς Σαλιχὲ-σουλτάνης, μητρὸς τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ Α'· τὸ Δὰρ-ὑσ-σιφᾶ-μεστζηδὶ, εὐκτήριον τοῦ μόνου ἐν Σκουταρίῳ νοσοκομείου, κτίσματος τῆς ἀρχαίας Βαλιδέ· τὸ Φεναρὶ-μεστζητὶ, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Κοτυαίου Σεΐχη Σεϊδ-Ἀλῆ-ἐφέντη τῷ 1714, ὑπὲρ τὸ μαυσωλεῖον τοῦ ὁποίου κυματίζει σημαία, διότι ὁ κτίτωρ αὐτοῦ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῶν Ῥώσσων μάχας· τὸ Καπετὰν-πασσᾶ-τζαμισὶ, κτισθὲν μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ νομοδιδασκάλου Χαμζᾶ, ἀποθανόντος τῷ 1439, ἀνοικοδομηθὲν δὲ ἐκ βάθρων ὑπὸ τοῦ Καϊμεκὰμ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ γαμβροῦ τοῦ περιφήμου Δαμὰδ-Ἱβραὴμ-πασσᾶ, φονευθέντος μετὰ τοῦ πενθεροῦ 'του τῷ 1730, τρία ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ τζαμίου 'του· τὸ Ἰχσανιὲ-τζαμισὶ, κτισθὲν μεθ' ἑνὸς ὁμωνύμου μεστζηδίου τῷ 1755 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ὀσμὰν τοῦ Γ', πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων τῆς ἐνταῦθα συνοικίας Ἰχσανιὲ (εὐποιΐας), τὰ εἰσοδήματα τῆς ὁποίας προσδιωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐν ΚΠ ἔξωθεν τῆς πύλης τοῦ Ἐϊοὺμπ-ἐνσαρῆ σχολείου καὶ νυμφαίου, ἅπερ ἱδρύσατο παρὰ τὸ ἐκεῖ παλάτιον αὐτῆς ἡ θεία τοῦ Σουλτάνου Χαττιτζὲ, θυγάτηρ τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲδ Γ', καὶ ἄλλα ἧττονος λόγου ἄξια, τὰ πάντα ἑβδομήκοντα δύο τὸν ἀριθμὸν, παρεκτὸς τῶν ἑπτὰ Σουλτανικῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ 44 μόνον εἶνε τζαμία, τὰ δὲ λοιπὰ 35 μεστζίδια, οἷς προστίθενται καὶ ἄλλα ἐξ ἢ ἑπτὰ, κείμενα εἰς τὰ πέριξ τοῦ Σκουταρίου, ὧν ἓν διὰ τοὺς λεπροὺς (μεσκινλὲρ), καλούμενον ἄλλως καὶ Δεδελὲρ-μεστζηδὶ, κτισθὲν δὲ τῷ 1514 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Α'.

Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τζεαμίων τούτων εἰσὶ προσκείμενα καὶ Γυμνάσια (Μεδρεσὲ), ἐξ ὧν κατ' ὄνομα διακρίνονται τὰ τῶν τεσσάρων Βαλιδὲ, τὸ τῆς Μίχρι-μὰχ, τὸ τοῦ Σεμσῆ-πασσᾶ, καὶ τὸ τῆς Κελιμὲ-χανούμ.

Σχολεῖα δὲ ἀναγνώσεως τοῦ Κοὺρ-ἂν (Δὰρ-οὺλ-χιραγὲτ), παρεκτὸς τῶν ἐν τοῖς τζαμίοις τῶν τεσσάρων Βαλιδὲ, εὑρίσκονται καὶ ἐν τοῖς τοῦ Χατζῆ καὶ Σεμσῆ-πασσᾶ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ γραμματοδιδασκαλεῖα.

Τὰ δὲ Πανδοχεῖα (Κερβὰν-σεράϊα) τοῦ Σκουτάρεως εἶνε, κατὰ φυσικώτατον λόγον, καὶ πλειότερα καὶ καλλήτερα τῶν εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς πρωτευούσης· διότι τούτων μᾶλλον ἢ γυμνασίων καὶ βιβλιοθηκῶν ἔχει

ἀνάγκην τὸ προάστειον τοῦτο, ὡς τὸ τελευταῖον, καθὰ προείπομεν, κατάλυμα τῶν ἁπανταχόθεν τῆς Ἀσίας ἐρχομένων διὰ ξηρᾶς εἰς ΚΠ. Ὅθεν καὶ αἱ κτίτορες τῶν τζαμίων αὐτοῦ Σουλτάναι ηὐδόκησαν προνοητικώτατα ν'ὰ προικίσωσι τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἱδρύματα καὶ διὰ τοιούτων καταγωγίων, ὧν τὸ εὐρυχωρότερον, εἰ καὶ χωρὶς συμμετρίας, εἶνε τὸ τῆς Μίχρι-μὰχ, κείμενον παρὰ τὸ παρώνυμον αὐτῆς τζαμίον, καὶ διακρινόμενον διὰ τοῦ ἐπιθέτου Κεμὲρ-Χὰν.

Ἕπονται μετ' αὐτὰ τὰ λουτρὰ, ἐπίσης εὐεργετικὰ καὶ ἄφευκτα διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὡς συνδεδεμένα πρὸς τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν βίον. Ὅθεν, παρεκτὸς τοῦ Σουλτὰν-χαμὰμ, τοῦ μεγαλητέρου καὶ καλλιωτέρου λουτροῦ τῶν ἐν Σκουταρίῳ, ἱδρυμένου ἐν τῇ καθαυτὸ ἀγορᾷ, και τῶν παρὰ τὰ τζαμία τῆς μεσαίας καὶ τῆς νέας Βαλιδὲ, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ καὶ πλῆθος ἄλλα, ἰδιωτικά τε καὶ δημόσια.

Ἴσως δὲ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῆς τῶν ξένων συῤῥοῆς εἶνε καὶ οἱ τεκκέδες (τὰ ἀσκητήρια) τοῦ Σκουταρίου καὶ πολυπληθέστεροι καὶ ἀκμαιότεροι τῶν ἐν ΚΠ. Οἱ περιφημότεροι δὲ αὐτῶν εἰσιν οἱ ἑξῆς: Α', ὁ τοῦ Μαχμοὺδ-ἐφέντη, μεγάλου τινὸς Σέϊχη τοῦ τάγματος τῶν Δερβίσων Χαλβετῆ, εἰς οὓς ἀνήκει καὶ, Β' ὁ τοῦ Διβιττσῆ-ζαδέ· Γ', ὁ τοῦ Καρὰ-Ἀχμὲδ-σουλτὰν, παρὰ τὸ νεκροταφεῖον· Δ', ὁ τοῦ Χατζῆ-Μπεγκδὰσσ, ἔγγιστα τοῦ Ὀχιοὺζ-λιμάν· Ε', ὁ τῶν λεπρῶν (μησκὶνν) ἔξωθεν τοῦ ἄστεως, καὶ, τέλος, ΣΤ', ὁ τῶν Δερβίσων Ῥουφαῆ, τὸν ὁποῖον, περιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Δόκτωρος Κλαρκίου ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον, ἐπισκέπτονται πάντες οἱ περιηγηταὶ, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ τελουμένας θαυματοποιΐας καὶ τὰ ὄργια τῶν ὀπαδῶν τούτου τοῦ τάγματος (1). Εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν

(1) Ἰδοὺ, χάριν περιεργείας, δι' ὅσους 'δὲν ἔγειναν θεαταὶ τῶν ὀργίων τούτων, κατὰ ποῖον τρόπον ταῦτα τελοῦνται: »Ἡ τελετὴ ἄρχεται διὰ τῆς συνήθους καὶ ὑποχρεωτικῶς δι' ἕκαστον Μουσουλμάνον πεντάκις τῆς ἡμέρας ἐπαναλαμβανομένης εὐχῆς, ἐκτὸς μόνον ὅτι, ἀντὶ ἐπευχίων (σετσετζαδὲ) ὑποστρώννυνται ἑαυτοῖς οἱ προσευχόμενοι ἀρνοτόμαρα. Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν κάθηνται πάντες ἐν κύκλῳ, καὶ ψάλλουσιν ἀργῶς, καί πως οὐκ ἀνομοίως τῇ τῶν Καθολικῶν χορῳδίᾳ, τὸν Φατιχχᾶ, τὸν πρῶτον δηλονότι τοῦ Κουρανίου σουρᾶν, μεθ' ὃν διαφόρους ἄλλους ἐπικλήσεων τοῦ θεοῦ καὶ ὑμνῳδιῶν ἢ χαιρετισμῶν τύπους. Ἔπειτα ἄρχονται ἀπαγγέλλειν ἀργῶς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως: **Λὰ ἰλὰχ ἰλ ἀλὰχ**, περιοριζόμενοι εἰς τὰς ἓξ ταύτας πρώτας συλλαβὰς αὐτοῦ μόνον, τὰς ὁποίας προφέρουσι διῃρημένως καὶ ὡς ἐν μέτρῳ, κλίνοντες μὲν ἑαυτοὺς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὀρθούμενοι δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ κλινόμενοι ὀπισθίως ἐπὶ τῆς τρίτης· ἐπαναλαμβάνουσι δὲ τὰς κινήσεις ταύτας καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἑπομένων συλλαβῶν, ἀλλὰ μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι, ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκφωνήσεως, ἡ διεύθυνσις τῆς κλίσεως γίνεται ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. Ὁ δὲ ῥυθμὸς τῆς τε φωνῆς καὶ τῶν κινημάτων, ἀργὸς κατ' ἀρχὰς, ὡς εἴπομεν, προχωρεῖ βαθμηδὸν ἐπὶ τὸ γοργότερον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου γίνεται τόσον ταχὺς, ὥστε ἐν ἑνὶ κινήματι ἐκφωνοῦνται δύω συλλαβαὶ, καὶ 'δὲν ἀκούεται εἰμὴ ἡ ἀγρία μόνον κραυγὴ **Ἠλ** καὶ **Λὰχ**, καὶ τέλος ἐκτρέπεται εἰς ἀληθῶς Κορυβάντων χορὸν, πρὸς ὃν ὅμως ἀπαιτεῖται ἰσχὺς πνευμόνων καὶ γέμφων οὐχὶ συνήθης. Διαρκούσης δὲ τῆς μανιώδους ταύτης χορῳδίας, δύω

τεκκέδων τούτων, ἵδρυμα πλουσιωτάτου τινὸς Μολλᾶ ἢ Σεΐχη, Χχεδαγῆ (Κχουδάϊ) - Μαχμοὺδ - ἐφέντη, ὅς τις τῷ 1620, παραιτήσας τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τὸν Κόσμον, κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν δερβίσων Τζελβετῆ ἢ Χαλβετῆ, ἀφιερώσας εἰς αὐτὸ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἀπέθανε δὲ τῷ 1728 εἰς ἡλικίαν 99 ἐτῶν, ψάλλεται δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ ἐν αὐτῷ τζαμίου, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, πρὸς παρηγορίαν τῶν βασανιζομένων ὑπ' ἀϋπνίας ἀσθενῶν, τὸ ᾆσμα τὸ λεγόμενον Τεμτζὴδ (»Ἠὰ χαζρὲτ μεβλὰ κτλπ.), τὸ ὁποῖον εἰς τὰ ἄλλα τζαμία ψάλλεται μόνον κατὰ τὸ Ῥαμαζάνιον, παρεκτὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπου ἄρχεται ψάλλεσθαι δύω μῆνας πρότερον δι' ὅλων τῶν Οὔτσ - ἀϊλὰρ (τρισελήνων).

Ἐν Χρυσοπόλει ὑπάρχει καὶ ἐργοστάσιον Φαβεντιανῶν ἀργιλλοπλάστων καὶ ὑαλουργημάτων, κτῆμα τοῦ Μεχμὲδ - Ἀαλῆ - πασσᾶ, γαμβροῦ τῶν Σουλτάνων Μαχμοὺδ καὶ Μετζῆδ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγκατελείφθη, ἀφ' οὗ κατέστρεψε τοὺς πρώτους αὐτὸ ἐργολαβήσαντας.

ψάλται ᾄδουσιν ἐν τῷ μεταξὺ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ στάσεις ἐκ τοῦ Μπορδὰ (τοῦ περιφήμου ὕμνου τοῦ Προφήτου) ἢ καὶ ἐξ ἄλλων κασσιδέδων (ἐλεγείων) πρὸς ἔπαινον τοῦ μεγάλου Σέϊχη Ἀμπδ - οὺλ - καδὶρ - γιλανῆ, ἢ τοῦ Σαΐδ - Ἀχμὲδ - Ῥουφαῆ. Ἀλλ' ἡ πραεῖα αὕτη καὶ πως οὐκ ἀτερπὴς ᾠδὴ, ἐν μέσῳ τῆς λοιπῆς θηριώδους ὠρυγῆς, ὁμοιάζει κώδωνος ἦχον ἐν μέσῳ λαίλαπος καὶ βροντῶν. Τὸ δὲ σημεῖον τοῦ ὑπάτου βαθμοῦ τῆς τῶν κινημάτων ταχύτητος εἶνε ὅταν ὁ Σέϊχης ἄρχεται τύπτειν διὰ τῶν πτερνῶν αὐτοῦ τὸ ἔδαφος. Τότε δὲν ἀκούεται πλέον διακεκριμένως εἰ μὴ εἷς μόνος φθόγγος, ὁ τοῦ Ἀλλαχ, διακοπτόμενος ποῦ καὶ ποῦ διὰ φλογερᾶς τινος ἐκφωνήσεως τοῦ Χοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ λοιπὸς ὅμιλος ὁμοιάζει ἴλην ἐνεργουμένων, δερβίσαι τινὲς ἐπιδείκνυνται εἰς τοὺς δεισιδαίμονας τὰ τεχνάσματα τῆς ἑαυτῶν ἀφλεξίας, ἀναλαμβάνοντες ἐντὸς τοῦ ἑαυτῶν στόματος σίδηρα πυρωμένα, σφίγγοντες διὰ τῶν χειρῶν πεπυρακτωμένους μύδρους, περιτυλισσόμενοι δι' ἀγκίστρων πυριφλεγῶν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης φωνῆς, ἢ τοῦ παραμικροῦ σημείου ὀδύνης, καὶ χωρὶς ἴχνους κατακαύσεως (*). Οἱ χορευταὶ ἐν τοσούτῳ, φθάνοντες εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῶν κραυγῶν καὶ τῆς κινήσεως τῶν γόμφων, οἱ μὲν καταπίπτουσιν ἀφρίζοντες, οἱ δὲ ἀποχωροῦσι λειποψυχοῦντες, ἄλλοι κράζουσι Ἰὰ Χοὺ (Ἰεχοβὰ), ἄλλοι Ἰὰ μεδὲδ (ὢ, βοήθεια), ἐν ᾧ οἱ ὑμνῳδοὶ ἐξακολουθοῦσι μελῳδοῦντες μετ' ἀνεκφράστου γλυκύτητος: »Ἰὰ μοστεσεφῆ! Ἰὰ χαμπὶμπ! Ἰὰ σαμπῆμπ! Ἰὰ μουσταφᾶ! Ἰὰ μοττεσεφῆ, φὶλ γιάϊμ-ὶλ κχιγιαμέτ· ἐν νάϊ, Ἰὰ κουλούμ· Ἰὰ νεφεσί! Ἰὰ νεφεσί! βο ἴντε τακούλ· Ἰὰ οὐμμετὶ, Ἰὰ οὐμμετί! δηλαδή: Ὦ παρήγορε! ὢ πεφιλημένε! ὢ ψυχῆς καρδία! ὢ ἐκλεκτὲ, ὢ παρήγορε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτε οἱ ἄνθρωποι κράξουσιν· ὢ ψυχή μου, ὢ ψυχή μου! καὶ ὅτε σὺ ἐρεῖς· ὢ λαέ μου, ὢ λαέ μου! Ἡ σκηνὴ τελειόνει διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἣν δύω, ὅλως ἐντὸς ἑαυτῶν καὶ μετὰ ψυχροῦ αἵματος, θιασῶται συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν συνηγμένων ἐπὶ τὴν θέαν, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ διαφράγματος γυναίων, ἅτινα συντρέχουσιν εἰς τὰ ὄργια ταῦτα, ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὸν παλαιὸν χορὸν (τὸν κνισμὸν) τῶν Θεσμοφορίων, ὧν τὴν περιγραφὴν ἔχουσιν ὁ Ἀθήναιος καὶ ὁ Πολυδεύκης (ἴδε τὰ χωρία τῶν συγγραφέων τούτων παρὰ τῷ Creuzer Symbolik 4, th. S. 512 κ. ε.).

(*) Τὰ τεχνάσματα ταῦτα, σαφηνισθέντα ἤδη ἀποχρώντως κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, παραβάλλονται πρὸς τὰς τελετὰς τῶν ἱερέων τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τοῖς Ἐτρούσκοις, ἃς εἰκονίζει σαφῶς ὁ Ἄρων ἐν τῇ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα εὐχῇ αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς:

»et medium freti pietate per ignem
»cultores multa premimus vestigia pruna«, (Aineid. XI, στίχ. 288).

Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἐν Σκουταρίῳ καταστημάτων, διά τε τὴν χρησιμότητά 'του καὶ διότι ἡ ἵδρυσις αὐτοῦ καὶ αἱ περιπέτειαί 'του ἔχουσι χαρακτῆρα ἱστορικὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶνε τὸ Τυπογραφεῖον (Μπασμᾶ-χανὲ), ἱδρυμένον παρὰ τὸ τζαμίον Σουλτὰν-Σελήμ. Τὸ κατάστημα τοῦτο, ἱδρυθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ Κιαχγὰδ-χανὲ, προεκδοθέντος ἐπὶ τούτῳ Φετβᾶ, ἐπὶ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ τοῦ Γ', ἀνέλαβεν ὁ Σουλτὰν-Σελὴμ (1). Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περιφήμου Ἠβραὴμ-ἐφέντη, τοῦ ἐπικληθέντος, κατ' ἐξοχὴν, Μπασματζῆ (Τυπογράφου), τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα πρέπει 'να προφέρωσι μετὰ σεβασμοῦ οἱ Ὀθωμανοὶ, παρήκμασεν ἐντελῶς. Ὁ ἀρνησίθρησκος οὗτος, Οὖγγρος τὴν καταγωγὴν, ἵνα πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν, ἣν πρῶτος εἶχε δώσῃ ὁ, ἐπὶ Σουλτὰν-Ὀσμὰν τοῦ Γ' ὑπατεύσας τῷ 1757, Σαΐδ-ἐφέντης, υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ-ἐφέντη, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἰγιρμῆ-σεκίζ-τσελεμπῆ, ὅς τις, πραγματευθεὶς τὴν ἐν Πασσάροβιτσ συνθήκην, ἐστάλη ἔπειτα (τῷ 1721) πρέσβυς εἰς Παρισίους, οὐ μόνον τὰς μήτρας τῶν στοιχείων ἐκόλαψεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἔχυσε μόνος. Συγγραφεὺς δὲ καὶ ἐκδότης ὁ αὐτὸς, ἐδημοσίευσε διάφορα χρήσιμα συγγράμματα, Ἱστορικὰ, Γραμματικὰ, Πολιτικὰ καὶ Ἐπιστημονικὰ, καὶ ἰδίως Πίνακας λογαρίθμων, Χάρτας γεωγραφικοὺς, ἀστρονομικοὺς καὶ ναυτικοὺς, καὶ, ὡς τελευταῖον 'του ἔργον, τὸν κανονισμὸν τοῦ Νιζὰμ-τζεδὴδ, ὅς τις κατέστρεψε τὸν Σελήμην, καὶ ὑπερεδόξασε τὸν Μαχμούδην, ἀποδόντα πάλιν εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ μετακομίσαντα αὐτὸ εἰς ΚΠ ἐντὸς εὐρυχώρου κτιρίου, ὅπερ ἦτόν ποτε λουτρόν.

Τῶν δὲ νεκροταφείων τοῦ Σκουταρίου τὸν ῥωμαντικὸν χαρακτῆρα, παρασχόντων εἰς πολλοὺς τῶν περιηγητῶν, καὶ ἰδίως εἰς τὸν Κόμητα Ἀνδρεώσσην καὶ τὸν Κὺρ-Ἰωάννην Hope, ἰδιαιτέρων πραγματειῶν ἀφορμὴν, δὲν εἶνε δυνατὸν 'να παραδράμῃ τις ἀσημείωτον. Εἴπομεν δὲ ἤδη ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν ΚΠ Ὀθωμανῶν φιλοτιμοῦνται 'να ταφῶσιν ὑπὸ τοὺς καταπύκνους κυπαρισσῶνας, οἵ τινες διακρίνουσι τὰ ταφεῖα ταῦτα, σκιάζοντες ἀπέραντον ἔκτασιν τῶν τοῦ Σκουτάρεως ὑπερανεχόντων λόφων. Ἡ ἰδέα, ὅτι αἱ δύω ἱεραὶ πόλεις, ἡ Μέκκα καὶ ἡ Μεδίνη, κεῖνται ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πείθουσι τὸν εὐλαβῆ Μουσουλμάνον 'να προτιμήσῃ, ὡς ἔσχατον αὐτοῦ ἄσυλον, τὴν γῆν ταύτην, πρὸς τὴν ὁποίαν, ὡς μονιμωτέραν αὐτοῦ πατρίδα, καὶ προσευχόμενος ἀποβλέπει. Καὶ τῷ ὄντι, μελαγχολικῶν ἰδεῶν διεγείρει σμῆνος καὶ ἡ θέα μόνη τοῦ ἀχανοῦς τούτου δάσους τῶν κυπα-

(1) Τὸ περὶ συστάσεως τῆς τυπογραφίας ταύτης διάταγμα περιέχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἑξῆς ἀξιοσημείωτον φράσιν: « Συμφέρει τὰ μέγιστα εἰς τὴν τυπογραφίαν 'να μὴ παραδέχηται, ὅσον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ (σὺν θεῷ), εὐήθεις καὶ ἀμαθεῖς ». Συμβουλὴ, τὴν ὁποίαν (λέγει ὁ Michaud) εὐκαίρως πάνυ δύναταί τις 'να δώσῃ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα Κράτη.

ρίσσων, οἵ τινες ἐπέχουσι πολὺ μεγαλήτερον διάστημα παρ' ὅσον ἅπασα ἡ Χρυσόπολις· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε θάπτουσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ τάφου πολλὰ σώματα, θεωροῦντες τὴν ἀνόρυξιν ἁπλῶς τάφου τυμβωρυχίαν· ὅθεν καὶ τὰ ταφεῖα αὐτῶν ἐπέχουσι πολλαπλάσιον διάστημα τοῦ τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων τούτων μνημάτων πολλὰ διακρίνονται, εἴτε λόγῳ τῆς ἁγιότητος, εἴτε λόγῳ τῆς ἐπισημότητος τῶν κειμένων. Τὰ ἐπιτύμβια ἰδίως τῶν πλειοτέρων εἶνε τόσον ἁπλᾶ, τόσον θελκτικά, ὥστε ἀποτελοῦσι τὸ ἀντίθετον τῶν στομφωδῶν ἐπιγραμμάτων τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς ΚΠ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ, ἢ τὸ ὄνομα μόνον καὶ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἡ ἡλικία τοῦ τεθνεῶτος, ἐκλιπαροῦντος σιωπηλῶς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκφώνησιν ἑνὸς Φατιχὲ (1), ἢ σκέψις τις περὶ τῆς οὐθενίας καὶ ματαιότητος τῶν γηίνων, ἢ ἀναγωγὴ τοῦ νοὸς πρὸς Θεὸν, τὴν ἀΐδιον πηγὴν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς· ἰδοὺ ἡ ὕλη τῶν ἐπιτυμβίων τούτων, περὶ ὧν θέλομεν διαλάβει πλειότερα ἐν τῷ Γ' Μέρει.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι τοῦ ἀκρωτηρίου Καβὰκ-μπουρνοῦ, τοῦ μεσημβρινοδυτικωτάτου τοῦ Σκουταρίου, σχηματίζονται ἑκατέρωθεν δύω μικροὶ ὅρμοι, παρωνυμούμενοι ἀπὸ τῶν Χαρεμίων τοῦ ἐπ' αὐτοῦ Σουλτανικοῦ ποτε ἀνακτόρου (2), πρὸς ἀπόβασιν τῶν ὁποίων εἶχον ἐν ἑαυτοῖς ἀποβάθρας, διαστελλομένας διὰ τῶν ἐπιθέτων Ἐσκὶ καὶ Γενὶ (Παλαιᾶς καὶ Νέας). Ἡ τελευταία τούτων, καλουμένη προσέτι καὶ Καβὰκ-ἰσκελεσὶ, φέρει πρὸς τὴν ὑπερεκτεταμένην, ὑπτίαν καὶ ὁμαλὴν, πεδιάδα τοῦ

Χαϊδὰρ-πασσᾶ,

ἐπὶ τῆς ὁποίας, περιγραφομένης ὑπὸ τοῦ τῶν ταφείων κυπαρισσῶνος, ὑψοῦνται, ἔνθεν μὲν ὁ ἀπ' αὐτῆς παρωνυμούμενος εὐρυχωρότατος στρατὼν, ἑτέρωθεν δὲ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς παραλίας ᾠκοδόμηται περίπτερον διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἔξωθεν τοῦ διὰ κιγκλίδων περικλεισμένου αὐτοῦ περιβόλου ὑψοῦται γλαφυρὰ μαρμαρίνη κρήνη, κτι-

(1) Οὕτως ἐπιγέγραπται τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἢ ἐδάφιον (σουρᾶ) τοῦ Κοὺρ-ἄν. Ἀναλογεῖ δὲ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις πρὸς τὸ Πάτερ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, καὶ σύγκειται, καθὼς καὶ ἐκεῖνο, ἐξ ἑπτὰ στίχων ἢ παραγράφων. (2) Ὁ Χάμμερ ἐτυμολογεῖ τὸ (Γενὶ) Χαρὲμ-ἰσκελεσὶ ἐκ τοῦ παλαιοῦ Ἡραίου, ὅπερ τοποθετεῖ ἐνταῦθα. Ἀλλὰ, παρεκτὸς τοῦ βεβιασμένου τῆς ἐτυμολογίας, δὲν συμβιβάζεται ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ τούτου οὔτε πρὸς τὴν τοπογραφίαν.

σθεῖσα μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Χαλὴδ-ἀγᾶ, ἀξιωματικοῦ τῆς Αὐλῆς Σουλτὰν-Σελὴμ τοῦ Β', ἀνακαινισθεῖσα δὲ τῷ 1255 τοῦ Χγιτζρὲ ὑπὸ τοῦ νῦν Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-μετζὴδ, καθὰ δηλοῖ ἡ ἐπιγραφή 'της.

Ὁ στρατὼν οὗτος εἶχεν ἀνεγερθῆ, καθὼς εἴπομεν, ἐπὶ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, ὅς τις οὐδὲν παρέλιπε πρὸς καλλωπισμόν 'του, ἀλλὰ καὶ τζαμίον, καὶ λουτρὰ, καὶ ἐργοστάσια, καὶ ἐνηδητήρια, καὶ διαιτήματα διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς, τὰ πάντα κατεσκευάσατο λαμπρότατα, δαπανηθέντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ (κατὰ τὴν περὶ τῶν στρατιωτικῶν τῆς Τουρκίας διατριβὴν τοῦ μηχανικοῦ Σεῒδ-Μουσταφᾶ) 5,000,000 γροσίων, ὅτε τὸ Τουρκικὸν γρόσιον ἐτιμᾶτο ὑπὲρ τὰ δύο Γαλλικὰ φράγκα. Ἀλλὰ τῶν Γενητσάρων ἡ λύσσα, ἐκχέουσα τὸν ἰὸν αὐτῆς ἄχρι καὶ τῶν ἀψύχων, μόλις ἐφείσατο τοῦ τζαμίου μόνου.

Ἡ ὡραιοτάτη πεδιὰς αὕτη, πρὸς τὴν ὁποίαν, παρὰ τὴν προειρημένην ἀποβάθραν Χαρεμιὲ, φέρει καὶ ἑτέρα, ἀπ' αὐτῆς παρωνυμουμένη, ὀφείλει τὸ Τουρκικὸν αὐτῆς ὄνομα εἰς τὸν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ περὶ τὸ κράσπεδον αὐτῆς ὅρμου ὑφεστῶτά ποτε κῆπον τοῦ Χαϊδὰρ-πασσᾶ, ὃν ἐπότιζε κρήνη, σκιαζομένη ὑπὸ ἄλσους πλατάνων. Ἡ πηγὴ αὕτη, ἡ αὐτὴ πιθανῶς τῇ παλαιᾷ πηγῇ Ἑρμαγόρα, ἣν ἀναφέρει ὁ Διονύσιος, τοποθετῶν μετ' αὐτὴν μὲν τὸ τοῦ Εὐρώστου ἡρῷον, παρὰ δὲ τὸ ποτίζον τὴν πεδιάδα βραχὺ ποτάμιον, τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὑπωχετεύθη, κατὰ τὸν Γύλλιον, οὐ πολὺ πρὸ αὐτοῦ, εἰς τοὺς κήπους, οὓς περὶ αὐτὴν ὁ Μέγας Σουλεϊμάνης μακροῖς περιετείχισε τείχεσι. Ὑπανοιχθεισῶν δὲ πλησίον αὐτῆς καὶ ἑτέρων πηγῶν, ἐπανεδόθη τὸ ῥεῖθρον αὐτῆς δαψιλέστερον. Καλεῖται δὲ ἡ πεδιὰς αὕτη Τουγαντζηλὰρ-μεϊδανῦ (Ἱεραχαρίων πεδιὰς ἢ πλατεῖα), καὶ ἐν αὐτῇ συνηθροίζοντο τὰ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεύοντα στρατεύματα, καθὼς εἰς τὴν ὑπὲρ τὸ Ἐϊοὺμπ πεδιάδα τοῦ Δαοὺδ-πασσᾶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. Τώρα δὲ χρησιμεύει πρὸς τὰς ἐκτάξεις καὶ τὰ γυμνάσια τῶν στρατιωτῶν, καθὼς καὶ πρὸς περίπατον τῶν χαρεμίων τοῦ Σκουταρίου καὶ τοῦ Καδῆ-κιοϊοῦ, τὸ ἔαρ μάλιστα, ὅτε συνέρχονται ἐν αὐτῇ πλῆθος τοιούτων ἐν βωδαμάξαις.

Ἀπ' αὐτῆς ἀνελήφθη τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀνάληψιν ὁ δυστυχὴς ἀεροπόρος Κομάσκης, ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἐν τέλει, ἀναπεμπόμενος ὑπὸ τῶν εὐφημιῶν μυριάδων λαοῦ, καὶ, μ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους περὶ αὐτοῦ ἐρεύνας τῆς ἐξουσίας, οὔτ' ἐγνώσθη κἂν ποῦ κατέπεσεν· ὅθεν καὶ εἰκάζεται ὅτι ἢ κατεποντίσθη ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἢ ἀπώλετο νώνυμος ἔν τινι τῶν τῆς Βιθυνίας ἀπροσβάτων ὀρέων.

Ἐνταῦθα τοποθετοῦσί τινες καὶ τὸν πάλαι ναὸν τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον· ὁ δὲ μακαρίτης Τιμόνης λέγει ὅτι τὸ πλησίον ἁγία-

σμα τῆς Ἁγίας ταύτης, οὗ τὴν κλεῖδα κρατεῖ ὁ δεσπότης τοῦ παρ' αὐτὸ καφενείου, εἶνε ἡ προειρημένη Ἑρμαγόρα πηγή.

Ἐνταῦθα ἦν τὸ τῆς Χαλκηδόνος προάστειον, τὸ καλούμενον, πρότερον μὲν Δρῦς, εἶτα δὲ Ῥουφινιαναί, ἀπὸ τοῦ Ὑπάτου Ῥουφίνου, ὅςτις, Γάλλος τὸ γένος, ἐξ Armagnac, καὶ ἀπὸ ποταπῶν γονέων, προαχθεὶς εἰς περιωπὴν ἰσχύος καὶ δόξης, οἵαν σπανίως ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς τῶν τοιούτων τῆς τύχης παιγνίων κώδηξιν, ἐφονεύθη, ἀποστατήσας τῷ 395, καὶ κατεκερματίσθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων ὑπ' ὄψιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου. Ἰδοὺ δὲ πῶς διηγεῖται τὰ κατ' αὐτόν, ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἀρυσάμενος τὰ πλεῖστα, Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος: »Ῥουφῖνος δέ, ὁ παρα» δυναστεύων τῷ Ἀρκαδίῳ, ἀνὴρ ἦν ἀνδρώδης τε καὶ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, » γενναῖος δὲ καὶ τὴν σύνεσιν, ἣν μάλα αἱ τῶν ὀφθαλμῶν κινήσεις ἐδή» λουν αὐτοῦ, καὶ τῶν λόγων ἡ ἑτοιμότης . . . Οὗτος (καθὰ καὶ ὁ Στε» λίχων ἐν Ῥώμῃ, τὸ τῆς βασιλείας σχῆμα καὶ τοὔνομα μόνον ἑκατέρῳ » τῶν Θεοδοσίου παίδων χαριζόμενοι, οὗτοι τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος διὰ χει» ρὸς εἶχον καὶ γλώσσης) ἐν Ὑπάρχου προσηγορίᾳ βασιλεύων τοῦ βασι» λεύοντος . . . . Ἀλλ' ἐπὶ τέλους αὐτὸν ὁ ἐκ Ῥώμης στρατός, ὃς συ» νάμα Θεοδοσίῳ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου ἐστράτευσαν, πρὸς τοῖς πο» σὶν Ἀρκαδίου, ἐν τῷ λεγομένῳ Τριβουναλίῳ, εἰς ἀπάντησιν ἥκοντα τῷ » στρατῷ, εἰωθὸς ὂν τοιαῦτα ποιεῖν, μαχαίραις ἀνεῖλον, ἤδη ἐλπίζοντα » μέλλειν αὐτούς, ἐκ πρώτης καὶ μόνης ὄψεως, τὸν μὲν Ἀρκάδιον ἀπο» σκευάσεσθαι, ἀφυῶς πρός τε εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, αὐτὸν δὲ βα» σιλεύειν αἱρήσεσθαι . . Τεμόντες δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, λίθον ἐνῆκαν » τῷ στόματι, ἐπὶ ξύλου μετέωρον ἀναρτήσαντες· περιελόντες δὲ καὶ τὴν » δεξιάν, περιῆγον ἀνὰ τὰ τῆς πόλεως ἐργαστήρια, » Δότε, λέγοντες, » τῷ ἀπλήστῳ «. Πολὺ δὲ ἄρα χρυσίον ἡ γελοιώδης ἐκείνη αἴτησις ἠρα» νίσατο. Ἐπὶ γὰρ ἡδεῖ καὶ καταθυμίῳ θεάματι εὐχερῶς οἱ ὁρῶντες τὸ » χρυσίον προΐεντο «. Τὴν τύχην τούτου διεδέξατο ὁ Εὐτρόπιος, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ τῶν Ῥουφινιανῶν, ὅπερ μετὰ καιρὸν περιῆλθεν εἰς τὸν Μέγαν Βελισάριον, ἦτον καὶ τὸ Ἀποστολεῖον τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου, κτίσμα αὐτοῦ τοῦ Ῥουφίνου, ὅς, ἐκκλησίαν μεγάλην ἐνταῦθα εἰς τιμὴν τῶν Πρωταποστόλων τούτων οἰκοδομήσας, καὶ πλησίον αὐτῆς μοναχοὺς συνοικίσας, οἳ τῆς ἐκκλησίας τὸν κλῆρον ἐπλήρουν, μετονομασθῆναι ἀπ' αὐτοῦ Ῥουφινιανὰς τὸν τόπον παρέσχε. Συναγαγὼν δὲ τοὺς ἐπισημοτέρους τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἐναρετωτέρους μοναχοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἐπετέλεσε λαμπρότατα τοῦ ναοῦ τούτου τὰ ἐγκαίνια, ὅτε καὶ ἐβαπτίσθη, ἀναδεξαμένου αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας τοῦ περιφήμου ἀσκητοῦ Εὐαγρίου, τοῦ ἐκ τοῦ Πόντου, (πρῶτον παράδειγμα

ἀναδόχου δι' ἐνήλικα βαπτιζόμενον (1)). Ἡ Μονὴ αὕτη τῆς Δρυὸς ἐκαλεῖτο καὶ τῶν Σοφιανῶν, ἀπὸ τῶν πλησίον αὐτῆς παλατίων, περὶ ὧν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Ἐν τῷ Ἀποστολείῳ, ἤ, κατὰ τὸν Σωκράτην, Μαρτυρίῳ τῶν Ῥουφινιανῶν τέθαπται καὶ Διόσκορος, ὁ τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπος, εἷς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἀδελφῶν, τῶν ἐπιλεγομένων Μακρῶν, οἵ τινες ἐπὶ τῶν μεταξὺ Θεοφίλου καὶ Χρυσοστόμου σκανδάλων πολλὰ καὶ ἔπραξαν καὶ ἔπαθον.

Ἐνταῦθα παρῳδήθη καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐκείνη σύνοδος, ὑπὸ πρωταγωνιστὴν τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον, ὅς τις, ἐλθὼν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, καθ' ὑποθήκην τῆς Εὐδοξίας (1), εἰς ΚΠ, » ἐπεὶ πολλοὺς ἔγνω, » λέγει ὁ Σωζόμενος (2), Ἰωάννῃ ἀπεχθάνεσθαι καὶ κατηγορεῖν ἑτοίμους, » προδιαθεὶς τὰ ἄλλα, ἧπερ αὐτῷ καλῶς ἔχειν ἐδόκει, ἧκεν εἰς Δρῦν... » ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις... Ἡ δὲ Σύνοδος ἅπαντας συνεκάλεσε τοὺς » ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικούς, καθαίρεσιν ἀπειλήσασα κατὰ τῶν ἀ» πειθούντων· ἐκάλεσε δὲ καὶ Ἰωάννην πρὸς ἀπολογίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης, » ἄλλους τέ τινας τῶν ἐπιτηδείων αὐτῷ κληρικοὺς καὶ Δημήτριον τὸν Πε» σινοῦντος ἐπίσκοπον πέμψας πρὸς αὐτούς, ἔλεγε μὴ ἀποφεύγειν τὴν » κρίσιν· ἕτοιμος δὲ εἶναι, εἰ πρότερον μάθοι τοὺς κατηγόρους, καὶ τὴν » γραφὴν ἐπισκέψαιτο, ἐπὶ μείζονος ἀπολογεῖσθαι Συνόδου· μὴ γὰρ αἱ» ρεῖσθαι ἀνόητόν τι ὑπομένειν καὶ περιφανῶν ἐχθρῶν ἀνέχεσθαι δικαστῶν. » Ὡς ἀπειθοῦντος δὲ Συνόδῳ χαλεπαινόντων αὐτῶν . . . κατ' αὐτὴν τὴν » ἡμέραν ταχυδρόμος (Cursor) καὶ ταχυγράφος ἐκ τῶν βασιλείων παραγε» νόμενοι, τὸν μὲν κατήπειγον πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐλθεῖν, τοὺς δὲ μὴ » μέλλειν περὶ τὴν κρίσιν. Ἐπεὶ δέ, τετράκις κληθεὶς, Οἰκουμενικὴν ἐπ» εκαλεῖτο Σύνοδον, οὐδὲν ἕτερον ἐπαιτιώμενοι, πλὴν ὅτι κληθεὶς οὐχ » ὑπήκουσε, καθεῖλον αὐτόν «.

Ἐνταῦθά που τοποθετητέον καὶ τὴν ἀρχαίαν Μονὴν τοῦ Φιλιππικοῦ, κτίσμα τοῦ στρατηγοῦ καὶ Δουκὸς τῆς Ἀνατολῆς Φιλιππικοῦ, τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Γορδίᾳ γαμβροῦ (3) τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, ὃν ὁ Φωκᾶς ἀποκείρας ὕστερον, ἠνάγκασε γενέσθαι καὶ πρεσβύτερον, ὅτε φαίνεται ὅτι μετωνομάσθη καὶ Φίλιππος. Μετακληθεὶς δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἡ-

---

(1) Κατὰ τὸ Λαυσαϊκόν, οὐκ αὐτός, ἀλλ' ὁ ὅσιος Ἀμμώνιος, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Παμβῶ, » ἀνεδέξατο τὸν Ῥουφῖνον παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἐλθὼν εἰς ΚΠ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διὰ χρείας τῶν πολιτῶν τῆς Ἐρήμου, καὶ παρευρεθεὶς καὶ αὐτός, κατὰ παράκλησιν τοῦ Ῥουφίνου, εἰς τὰ καταθέσια τῶν ἁγίων οὗπερ ἐκεῖνος ἔκτισε Μαρτυρίου, ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη, ἀποθανὼν μετ' ὀλίγον, οὗ καὶ τὸ μνῆμα λέγεται θεραπεύειν πάντας τοὺς ῥιγιαζομένους «. (1) Ἴδε σελ. 461 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Η', κεφ. ιζ'.
(3) Καὶ οὐχὶ ἀδελφοῦ, καθὼς λέγει ὁ Κάλλιστος.

ρακλείου, καὶ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος (Δοὺξ τῶν στρατευμάτων), ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ἣν νομίζω εἶναι τὸ κατὰ τὴν Χρυσούπολιν Βασιλικὸν Μοναστήριον, ὅπερ Ἀλέξιος ὁ Μωσηλὲ λαβὼν δωρεὰν παρὰ τοῦ πενθεροῦ 'του, τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ἐμόναζε διαιτώμενος ἐν αὐτῷ, πρὶν κτίσῃ τὴν ἰδίαν Μονὴν ἐν τοῖς Ἀνθεμίου, περὶ ἧς ἐφεξῆς (1).

Ἐν τῇ Μονῇ ἑπομένως ταύτῃ, ὡς οἰκογενειακῇ, τὴν ὁποίαν οὐδὲν κωλύει 'να ὑποθέσωμεν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῇ ἐν τῇ Δρυΐ, ἢ κτισθεῖσαν ἐν τῇ θέσει καὶ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης, ἐτάφη, περιτυλιγμένος εἰς ἵππου σάγισμα, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ τοῦ Θεοφίλου (2). Ὕστερον δὲ, βασιλεύοντος Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, ἀνακομισθὲν ἐντεῦθεν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ τεθὲν ἐν κυπαρισσίνῃ λάρνακι, κατετέθη μετὰ βασιλικῆς προπομπῆς εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ μνήματα, τὰ ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις.

Παρὰ τὴν Μονὴν ταύτην, κτισθεῖσαν τῷ 584, καὶ τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναχράντου Θεοτόκου, ἔκτισεν ὁ Φιλιππικὸς καὶ οἶκον λαμπρότατον μετὰ παραδείσων καὶ ἰχθυοτροφείων, ἵνα ὑποδέχηται ἐν αὐτῷ τὸν Μαυρίκιον καὶ τὰ τέκνα 'του. Τὸ παλάτιον τοῦτο ἀνεκαίνισεν ὕστερον καὶ Ἡράκλειος ὁ νεώτερος, καὶ ἴσως αὐτὸ εἶνε τὸ ὑπερεπαινούμενον ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουΐνου, λέγοντος ὅτι » Cil Palais fu un des plus biaux et des plus » delitables queonques oël peussent esgarder de toz les deliz que il convient à » cors d'homme qui en maison de Prince doit avoir (3)«.

Ἐν τῷ προαστείῳ τῶν Ῥουφινιανῶν ἦν καὶ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ὑπατίου.

Οὐ μακρὰν δὲ τοῦ Χαϊδὰρ-πασσᾶ ὑπάρχει χωρίδιόν τι καλούμενον Ἡβραὴμ-κιού.

Ἀπὸ τῆς τοῦ Ἑρμαγόρου πηγῆς καὶ τοῦ Ἀφροδισίου ἄρχεται πάλιν τραχύνεσθαι κρημνοῖς καὶ ὑφάλοις ἡ ἀκτὴ μέχρι τῆς παραλίας τῆς Χαλκηδόνος καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡραίου.

»Ἡ δὲ Χαλκηδὼν, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Διονυσίου, ἔκειτο ἐν ἀκρωτηρίῳ σχηματίζοντι χερσόνησον, συνεχομένην βραχεῖ ἰσθμῷ μετὰ τῆς ξηρᾶς, μικρὸν ὑπὲρ τὸν ὁμώνυμον αὐτῇ ποταμόν. Ἔχει δὲ δύω λιμένας, τὸν μὲν πρὸς δυσμὰς, τὸν δὲ πρὸς ἀνατολάς«. Τὸ δὲ ἀκρωτήριον τοῦτο, λέγει ὁ Γύλλιος, ἐξογκούμενον ἐν τῷ μέσῳ, ἐκ μὲν τῶν τριῶν

(1) Χρονολογ. Πορφυρογενν. Γ', κη'. (2) Ἴδε σελ. 9. (3) Villard. §. 48.

αὐτοῦ μερῶν εἶνε ὀλίγον ἐπικλινὲς, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου, τοῦ πρὸς ἀνατολὰς θερινὰς, ἔχει τὴν κοιλάδα, δι' ἧς ῥέον τὸ ἐπώνυμον τῆς πόλεως ποτάμιον, ἐκβάλλει εἰς τὸν πλησίον κόλπον.

Ἡ ἀντίζηλός ποτε αὕτη τοῦ Βυζαντίου πόλις, συνοικισθεῖσα τῷ 685 πρὸ Χριστοῦ (17 ἢ 19 ἔτη πρὸ τῆς τοῦ Βυζαντίου κτίσεως) ὑπὸ Ἀρχίου τοῦ Μεγαρέως, ὠνομάσθη ὑπὸ μὲν τῶν ἀποικισάντων αὐτὴν **Προκέραστις**, ἴσως διὰ τὸ προέχον ἐν εἴδει κέρατος ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ συνῳκίσθη· ὑπὸ δὲ τοῦ χρησμοῦ **Πόλις τῶν τυφλῶν**, διότι οἱ πρῶτοι ἄποικοι αὐτῆς προετίμησαν αὐτὴν τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλ' εἰ μὲν, λέγει ὁ Ὀλιβιέρος, εἶχον σκοπὸν 'να συστήσωσιν ἐμπορεῖον, ἦσαν τῷ ὄντι τυφλοί· ἐὰν ὅμως προῃροῦντο τὸν ἥσυχον μᾶλλον καὶ ἀγροτικὸν βίον, ἤθελον εἶναι τυφλοὶ τῷ ὄντι, προτιμῶντες τὸ Βυζάντιον. Διότι ἀληθῶς ἡ θέσις αὐτῆς, κειμένης ἐπὶ ἀκρωτηρίου, ἐν σκέπῃ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ ἐν μέσω δύω λιμένων, ἀρκετὰ εὐρυχώρων, ἔχουσα περὶ αὐτὴν γαίας εὐφορωτάτας καὶ ὕδατα ποτιμώτατα καὶ ἄφθονα, τόσον ὥστε, κατὰ τὸν Κοσμογράφον Θεβέτον, διὰ τὰ εὐώδη δένδρα, χόρτα καὶ ἄνθη, τὰ ὁποῖα εἶνε περὶ αὐτὴν τὸ ἔαρ τόσον πολλὰ, νομίζει τις ἑαυτὸν εὑρισκόμενον ἐν τῷ ἐπιγείῳ Παραδείσῳ, εἶνε, ἐὰν ὄχι ἀσφαλεστέρα, βεβαίως ὅμως εὐθηνοτέρα, ὡς πρὸς τὸν τότε μάλιστα βίον, καὶ εὐαρεστοτέρα τοῦ Βυζαντίου· ὅθεν καὶ ἡμιλλᾶτο πρὸς αὐτὸ, ἀκμῇ ἰσχύος καὶ πλούτου, ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη. Ὠνομάσθη δέ ποτε καὶ **Κολποῦσα**, διὰ τοὺς ἑκατέρωθεν αὐτῆς δύω κόλπους.

Τὸ δὲ ἐπώνυμον ἢ παρώνυμον τῆς πόλεως, βραχύτατον μὲν καὶ βορβορῶδες τὴν σήμερον, ζωννύμενον ὅμως δι' ὑψηλῶν παροχθίων, ποτάμιον, ῥέον εἰς μῆκος 1000 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα (1). Τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῦ, διά τε τὴν ἀναῤῥοὴν τῆς θαλάσσης, καὶ διότι μετωχετεύθη, ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς πηγῆς, εἰς τὴν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνην, εἶνε ἁλμυρὸν, ἄχρι τῆς διατεμνούσης ἐνταῦθα τὴν πρὸς Νικομήδειαν ὁδὸν λιθίνης γεφύρας, ἀφ' ἧς ἄρχεται ἤδη ὁ ἰσθμὸς τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐκτεινόμενος ἐπὶ ὀκτὼ περίπου στάδια μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Τὸν ἰσθμὸν τοῦ-

---

(1) **Καλχήδων** ἐκλήθη ὁ ποταμὸς οὗτος, κατὰ τὸν Ἀῤῥιανὸν, ἀπὸ Καλχήδονος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ, κατ' ἄλλους, τοῦ μάντεως Κάλχαντος, ἴσως διὰ τὴν τοῦ ἐνταῦθα μαντείου φήμην, ἢ ἀπὸ τῶν ἐκ Χαλκίδος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ἐνταῦθα πρῶτον ἀπῳκισθέντων, ὅθεν ἴσως καὶ ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος Χαλκιδεῖς ἀποκαλεῖ τοὺς Χαλκηδονίους. Ὁ δὲ Θιβέτος ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ λέγει ὅτι παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον (ἐὰν ὅμως 'δὲν συγχέῃ πρὸς αὐτὸν τὴν Χαλκῖτιν νῆσον· διότι εἶνε παράδοξος νεανίας) ὑπῆρχε πάλαι ποτὲ μεταλλεῖον **Χάλυβος** καὶ ὑδραργύρου. Ἀλλ' ἴσως τοῦτο δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν 'να εἰκάσωμεν ὅτι ἦσαν μᾶλλον χρυσοπλύσια ἐνταῦθα, ἢ χωνευτήριον μόνον τῶν ἀλλαχοῦ, καὶ πιθανῶς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, ἀνορυττομένων μετάλλων, ὧν ἴχνη τινὰ σκωρίας ἀνευρίσκονται παρὰ τὸν λιμένα, καὶ τότε 'δὲν εἶνε παράδοξον, ἀπ' αὐτῶν 'να παρωνομάσθῃ καὶ ἡ Χρυσόπολις, τὸ προάστειον τῆς Χαλκηδόνος.

τον διετείχισεν ὁ Ἀλκιβιάδης, περικαθήμενος τὴν Χαλκηδόνα, ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, περιφράξας ξυλίνῳ τείχει τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν αὐτοῦ μέρος. Ὅθεν ὁ Φαρνάβαζος, ἀπογνοὺς τὸ βοηθῆσαι τοῖς Χαλκηδονίοις ἐντεῦθεν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἡράκλειον τὸ Χαλκηδονίων.

Τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, ἀντικρύζοντος διὰ τοῦ προβόλου αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν, ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν πρὸς δυσμὰς ἰσημερινάς, διὰ τῆς ῥάχεως τῶν λόφων τῆς ΚΠ, τοῦ Ἱπποδρόμου, τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζῆδ καὶ Σουλτὰν-Μεχμέδ, εἰς τὰ χερσαῖα τείχη τῆς πόλεως, τὸ ἥμισυ καὶ ἐπέκεινα μέρος περιέχεται ὑπ' ἀκτῆς ἀδιοδεύτου, οὐ μόνον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ, κρημνώδη εἰς ὕψος 25 καὶ ἐπέκεινα ποδῶν, κατωφέρειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης προέχοντας αὐτῆς βράχους, ἐκλείποντας μόνον εἰς τὴν ὑπτίαν καὶ πεδινὴν παραλίαν, ὅπου κεῖται σήμερον μὲν τὸ, διαδεξάμενον τὴν ποτὲ Χαλκηδόνα, μικρὸν κωμύδριον

ΚΑΔΗ-ΚΙΟΥ,

πάλαι ποτὲ δὲ ἦν ὁ λιμὴν τῆς πόλεως, συγκεχωσμένος ἤδη ἐπὶ Γυλλίου, ἐφ' οὗ καὶ λίθοι καθ' ἑκάστην ἀπ' αὐτοῦ ἐξήγοντο· ἐκεῖ δὲ, ὅπου ἐναυλόχουν ποτὲ τριήρεις καὶ ὁλκάδες μεγάλαι, νῦν οὐδὲ σκάφη τὰ τυχόντα εἰσπλεῦσαι δύνανται διὰ τὰ βράχεα καὶ τὰς σύρτεις. Φαίνεται δὲ ἐκ τῶν παρὰ τῷ Ἀμμιανῷ ὅτι ἐκλείετό ποτε καὶ ἁλύσει, ἣν διασπάσας ὅμως ὁ στόλος τοῦ Μιθριδάτου, ὅτε ἐπολιώρκει τὸν Πραίτωρα Κότταν ἐν Χαλκηδόνι, ἐκυρίευσε τὰς ἐν τῷ λιμένι τριήρεις. Τῆς προκυμαίας καὶ τῆς κρηπῖδος τοῦ λιμένος τούτου σώζονταί τινα λείψανα, καθὼς καὶ τοῦ ὑδραγωγείου, τοῦ μετοχετεύοντος ὑπογείως ποτὲ τὰ ὕδατα, οὐ μόνον ἄχρι τῆς παραλίας τοῦ λιμένος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν τῆς προκυμαίας χηλῶν, ἐξεχουσῶν πολὺ πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸς εὐκολίαν τῶν ὑδρευομένων ναυτίλων.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου τοῦ παρὰ τὸν λιμένα ἦν ποτὲ ὁ τῆς Ἀφροδίτης ναός, τὸ Χαλκηδονίων ἴσως ἱερὸν τοῦ Στράβωνος (1), καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων καὶ πιθανῶς ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ, ἐὰν οὐχὶ μᾶλλον τῶν τοῦ μαντείου, ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, περὶ ἧς παρακατιόντες.

Τὸ μαντεῖον δὲ τοῦτο καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν τὸ θαυμασιώτερον τῶν ἐν Χαλκηδόνι. Τὴν ἐπισημότητα δὲ αὐτοῦ βεβαιοῖ καὶ ὁ Λουκιανὸς, ἱστορῶν (2) ὅτι ὁ λαοπλάνος Κοκκωνᾶς προετίμησε πρὸς σύστασιν τοῦ μαντείου τὴν Χαλκηδόνα, ὡς ἐμπόρων καταγωγὴν, εἰ καὶ ἐξενίκησεν ὕστερον ἡ τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου γνώμη ὑπὲρ τοῦ Ἀβώνου Τείχους. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Κοκκωνᾶς οὐχ ἧττον παρέμεινεν ἐνταῦθα. Ἐκ

---

(1) Στράβ. Γεωγραφ. ΙΒ', δ'. (2) Λουκ. ἐν Ἀλεξάνδρῳ ἢ Ψευδομάντει.

τοῦ μαντείου τούτου εἰκάζει οὐκ ἀπιθάνως ὁ Γύλλιος ὅτι ἐξεδόθη καὶ ὁ χρησμὸς ἐκεῖνος (»Ἀλλ' ὁπόταν Νύμφαι κτλπ.), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Περὶ δὲ τοῦ περικλεοῦς ναοῦ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ἐπειδὴ πολὺς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὁ λόγος, ἐφείσθω ἡμῖν ἐκτενέστερον τῇ περιγραφῇ αὐτοῦ ἐνδιατρίψαι, αὐτὰ παρατιθεῖσι τὰ τῶν συγγραφέων χωρία, καθόσον μάλιστα συμβάλλονται καὶ πρὸς τὴν τῶν τόπων ἐξεικόνισιν. »Ἀπῴκισται » δὲ, λέγει ὁ Σχολαστικὸς Εὐάγριος, τοῦ Βοσπόρου σταδίοις οὐ πλείοσι » δύο, ἔν τισι τῶν εὐφυῶν ἱδρυμένος χωρίων, ἠρέμα προσάντει, ὥστε τοὺς » περιπάτους ἀνεπαισθήτους εἶναι τοῖς εἰς τὸν ναὸν ἀπιοῦσι τῆς Μάρτυρος, » ἐξαπίνης τε μετεώρους εἶναι, εἴσω τῶν ἀνακτόρων γενομένους· ὥστε, » τὰς ὄψεις ἐκχέοντας ἐκ περιωπῆς, ἅπαντα θεωρεῖν τὰ ὑπεστρωμένα πεδία, » ὁμαλῆ καὶ ὕπτια, τῇ πόᾳ χλοάζοντα, λῃίοις τε κυμαινόμενα, καὶ παν- » τοδαπῶν δένδρων τῇ θέᾳ ὡραϊζόμενα, ὄρη τε λάσια, ἐς ὕψος εὐπρεπῶς » μετεωριζόμενά τε καὶ κυρτούμενα. Ἀτὰρ καὶ πελάγη διάφορα, τὰ μὲν » τῇ γαλήνῃ πορφυρούμενα, καὶ ταῖς ἀκταῖς προσπαίζοντα ἡδύ τι καὶ ἥμε- » ρον· τὰ δὲ, παφλάζοντά τε καὶ τοῖς κύμασιν ἀγριαίνοντα, κάγληκάς τε » καὶ φυκία καὶ τῶν ὀστρακοδέρμων τὰ κουφότερα μετὰ τῆς ἀνταναχλάσεως » τῶν κυμάτων αὐτῆς ἀναβράζοντα. Ἀντικρὺ δὲ τῆς Κωνσταντίνου τὸ τέ- » μενος, ὥστε καὶ τῇ θέᾳ τῆς τοσαύτης πόλεως τὸν ναὸν ὡραΐζεσθαι... » Εἴσω δὲ τοῦ θόλου πρὸς τὰ ἑῷα, εὐπρεπής ἐστι σηκὸς, ἔνθα τὰ τῆς Μάρ- » τυρος ἀπόκειται λείψανα, ἔν τινι σορῷ τῶν ἐπιμήκων, μακρὰν (1) » ἔνιοι καλοῦσιν, ἐξ ἀργύρου εὖ μάλα σοφῶς ἠσκημένῃ«. Ἐκ τοῦ τιμίου τούτου λειψάνου, ὅπερ ἄχρι σήμερον προσκυνεῖται, διατηρούμενον ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς ΚΠ ναῷ ἀλώβητον, ἀνέβλυζεν ἔστιν ὅτε, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεγαλομάρτυρος, μῦρον ἐν εἴδει αἵματος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται τῇ 16 Σεπτεμβρίου, ὅτε συμπίπτει καὶ ἡ τοῦ τρυγητοῦ ἐποχὴ, ἐπεκράτησεν ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τοῦ θαύματος τούτου τῆς μυροβλύτου Παρθενομάρτυρος. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἱστορεῖ τὸ πρᾶγμα ὁ αὐτὸς συγγραφεύς: » Πολλάκις δὲ, ἡ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἐπισκοποῦσι πό- » λιν ὄναρ ἐπιστᾶσα διακελεύεται, ἢ καί τισι τῶν ἄλλως ἐς βίον ἐπισήμων » παραγινομένοις αὐτῇ κατὰ τὸ τέμενος, τρυγᾶν (2). Ὅπερ ἐπειδὰν » τοῖς τε βασιλεῦσι, τῷ τε ἀρχιερεῖ καὶ τῇ πόλει κατάδηλον ᾖ, φοιτῶσι » κατὰ τὸν νεὼν, οἵ τε τὰ σκῆπτρα, οἵ τε τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ἀρχὰς διέπον- » τες, ἅπας τε ὁ λοιπὸς ὅμιλος, μετασχεῖν τῶν τελουμένων βουλόμενοι.

(1) Ἄρκαν, σορὸν δηλ. Λατινιστὶ, γραπτέον εἶναι μᾶλλον εἰκάζει ὁ Ἐρρῖκος Οὐαλέσιος, καὶ εἴχεν ἂν καὶ ἡμᾶς συμφωνοῦντας τῇ αὐτοῦ γνώμῃ, ἣν μὴ τὸ προηγηθὲν ἐπίθετον ἐπιμήκων ἄλλο τι ἔχειν κατὰ νοῦν ὑπετίθει τὸν συγγραφέα. (2) Ἠθέλησάν τινες 'να γράψωσιν ἀντὶ τούτου τρυφᾶν, διορθοῦντες δῆθεν τὴν λέξιν· ἀλλ' ὁ Οὐαλέσιος ἀφῆκεν ἔχειν κατὰ χώραν, ἐννοήσας καλῶς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

» Πάντων οὖν ὁρώντων, ὁ τῆς Κωνσταντίνου πρόεδρος μετὰ τῶν ἀμφ' » αὐτὸν ἱερέων, εἴσω τῶν ἀνακτόρων χωρεῖ, ἔνθα τὸ τῆς Μάρτυρος ἀπό» κειται σῶμα. Ἔστι δέ τι κλειθρήδιον μικρὸν κατὰ τὴν αὐτὴν σορὸν ἐν » τῷ λαιῷ μέρει, θύραις μικραῖς κατησφαλισμένον, ὅθεν σίδηρον ἐπιμή» κη κατὰ τὸ ἱερὸν λείψανον, σπόγγον περιαρτήσαντες, ἐπαφιᾶσι, καὶ » τὸν σπόγγον περιδινοῦντες, ἐς ἑαυτοὺς τὸν σίδηρον ἀνέλκουσιν, αἱμάτων » πλήρη, θρόμβων τε πολλῶν. Ὅπερ ἐπὰν ὁ λαὸς ἴδῃ, εὐθέως προσεκύ» νησε τὸν θεὸν γεραίρων. Τοσαύτη δὲ καθέστηκε τῶν ἐκφερομένων ἡ » πληθὺς, ὥστε καὶ τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς, καὶ πάντας τοὺς ἁλιζομένους » ἱερέας, καὶ μὴν καὶ πάντα τὸν ἀθροιζόμενον λεὼν, πλουσίως τῶν ανα» διδομένων μεταλαμβάνειν, ἐκπέμπεσθαί τε καὶ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον πᾶσαν » τῶν πιστῶν τοῖς βουλομένοις, καὶ διὰ παντὸς τούς τε θρόμβους σώζε» σθαι, τό τε αἷμα, μηδαμῶς εἰς ἑτέραν μεταχωροῦν ὄψιν, ἅπερ θεοπρε» πῶς τελεῖται, οὐ κατά τινα διωρισμένην περίοδον, ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τοῦ » προεδρεύοντος βιοτὴ καὶ ἡ τῶν τρόπων σεμνότης βούλεται. Φασὶ δ' οὖν, » ὅτε μὲν τῶν εὐσχημόνων τις κυβερνῷη καὶ ταῖς ἀρεταῖς ἐπίσημος, τοῦτο » τὸ θαῦμα καὶ μάλιστα συχνῶς γίνεσθαι· ὅτε δὲ τῶν οὐ τοιούτων, σπα» νίως τὰς τοιαύτας θεοσημείας προϊέναι «. »Ἡ δέ γε εὐωδία, ἡ τῆς σοροῦ » ἐκπεμπομένη, ξένη τις οὖσα καὶ ὑπερφυὴς, καὶ πάσης συνήθους ἀνθρώ» ποις ὑπερτέρα, πᾶσιν ἐξ ἴσης καὶ πάντοτε ἀνεῖται, ὅταν τις ὧδε τοῦ » χώρου γένηται «. »Καὶ ἴδοις ἂν, λέγει ὁ Σιμοκάττης, κατὰ τὴν ἡμέραν » τῆς πανηγύρεως, τὸν ἀρχιερέα τῆς Χαλκηδόνος, σπόγγοις ἀπὸ τοῦ σώ» ματος τῆς Ἁγίας πηγὰς αἱμάτων ἀρυόμενον· τὰ δὲ αἵματα, ὡς ἀπό » τινος σώματος νεοσφαγοῦς, ἰχῶρσι τραυμάτων ἀναμεμιγμένα, μύροις » συγκεκραμένα αὐτοφυέσι τισὶ, καὶ τούτων τὰς διανομὰς ἐπὶ σκευῶν ἐξ » ὑέλου πεπονημένων μικρῶν τοῖς ὄχλοις τὸν ἱερέα ποιούμενον «. Περὶ τὸ θαῦμα τοῦτο ῥᾳδιουργίαν ὑποπτεύσας λαμβάνειν χώραν ὁ Μαυρίκιος, διέταξε, τῷ ιϛ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, 'ν' ἀφαιρεθῇ τὸ σῶμα ἐκ τῆς σοροῦ καὶ 'να σφραγισθῇ αὕτη. Ἀλλὰ τὸ θαῦμα ἐτελέσθη καὶ πάλιν ὡς ἄλλοτε.

Ὁ ναὸς οὗτος εἶχε καὶ ἀσυλίας δικαίωμα, καὶ εἰς αὐτὸν κατέφυγον οἱ κατὰ Λέοντος τοῦ Μακέλλου συνομόσαντες μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ Βασιλίσκου, Ἄσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Τυχόντες δὲ ἀμνηστίας, ἔγιναν ἔπειτα θῦμα τῆς τοῦ Μακέλλου μνησικακίας, δολοφονήσαντος αὐτοὺς διὰ τοῦ Ζήνωνος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέζευξεν ὁ Λέων τὴν θυγατέρα του Ἀριάδνην, διαζεύξας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄσπαρος. Ἐπειδὴ ὅμως ἀναφέρεται καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας ταύτης ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὁ Πάππας Βιγίλιος, ἄδηλον ἐὰν εἰς τοῦτον μᾶλλον ἢ τὸν ἐν ΚΠ, καὶ ἐὰν ἀμφότεροι ἦσαν ἄσυλα.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ συνεκροτήθη τῷ 451, ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας, καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῶν 630 Πατέρων, κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκούρου. Ἐν δὲ τῇ ΣΤ' συνεδριάσει (πράξει) τῆς Συνόδου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθη πρώτην ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐδόθησαν τῇ τῆς Χαλκηδόνος Ἐπισκοπῇ καὶ τὰ πρεσβεῖα Μητροπόλεως. Τὴν δὲ περὶ τούτου Πρᾶξιν ἰδοὺ πῶς ἀναφέρουσι τὰ Πρακτικά: »Ὁ θειότατος » καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν Ἁγίαν Σύνοδον εἶπεν· Εἰς » τιμὴν τῆς τε Ἁγίας Μάρτυρος Εὐφημίας, καὶ τῆς Ὑμετέρας Ὁσιότη» τος, τὴν Χαλκηδονέων πόλιν, ἐν ᾗ (περὶ) τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος » συνεκροτήθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνον » ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων μητροπόλει τοῦ » ἰδίου ἀξιώματος «. Ἐπεσκόπευε δὲ τότε τῆς πόλεως ταύτης ὁ ἱερώτατος Ἐλευθέριος. Γνωστὸν δὲ εἶνε ἀπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱςορίας, ὅτι, μετὰ πολλὰς ἑκατέρωθεν συζητήσεις, ἔδοξε κοινῇ πᾶσι, 'να θέσωσιν ἐντὸς τῆς σοροῦ τῆς Ἁγίας Μάρτυρος γεγραμμένας τὰς ἑκατέρων γνώμας, καὶ ὁποτέραν αὐτῶν ἐνστερνίσηται αὕτη, ἐκείνη 'να λογισθῇ ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ παραδεκτέα. »Ἤρεσε ταῦτα καὶ τοῖς αἱρετικοῖς, λέγει ὁ Ζωναρᾶς (1), » καὶ οἱ τόμοι γεγράφαται, καὶ ὁ κλείων λίθος τὴν λάρνακα αἴρεται, καὶ » οἱ χάρται τῷ στήθει τῆς Μάρτυρος ἐπιτίθενται, καὶ ὁ λίθος αὖθις τῇ » λάρνακι ἐπενήνεχται, καὶ σφραγίζεται ὑπ' ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν . . . καὶ » μετὰ τρίτην ἡμέραν συνέρχονται, μηδὲ τοῦ βασιλέως ἀπολειφθέντος, » καί, ἀνοιγείσης τῆς λάρνακος, εὑρέθη ὁ μὲν τῶν αἱρετικῶν τόμος ἐν » τοῖς ποσὶ τῆς Μάρτυρος κείμενος· ὁ δέ γε λοιπός, τῇ δεξιᾷ ταύτης » χειρὶ κατεχόμενος, ἣν ἐκτεῖναι λέγεται πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν Πα» τριάρχην, τὸν τόμον αὐτοῖς ἐγχειρίζουσα «.

Εἰς τὰ ἱστορικὰ ταῦτα συμβάντα προσθέτει ὁ Κωδινός, κατὰ τὴν συνήθειάν του, καὶ ἕτερόν τι ἀνέκδοτον, ὅπερ, καί τοι ὅλως ἀπίθανον, ἀναφέρομεν οὐχ ἧττον, ὡς δυνάμενον ἴσως 'να χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς ἀναδιφῶντας μεταξὺ τοῦ συρφετοῦ τῶν χρονογραφικῶν ἀκρισιῶν τοῦ Μεσαίωνος τοὺς πολυτίμους μαργαρίτας τῆς Ἱςορίας. »Μετὰ τὸ θαῦμα τοῦτο, καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῶν Εὐτυχιανῶν, Ἄκατός τις, διάκονος ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Εὐτυχοῦς, καταφυγὼν εἰς τοὺς Πέρσας, κατώρθωσε 'να πείσῃ τὸν ἐν τοῖς μεθορίοις ἐςρατευμένον Σατράπην 'να ἔλθῃ μετὰ 30 ἢ 70 χιλιάδων ςρατοῦ πρὸς διαρπαγὴν τοῦ ναοῦ, καὶ ἰδίως τοῦ λειψάνου τῆς Μάρτυρος, ὑπὲρ οὗ τὸ πλέον ἐσπούδασεν ὁ Ἄκατος, θέλων ἀμύνασθαι τὴν Ἁγίαν διὰ τὸ θαῦμα. Οἱ δὲ ἐν Χαλκηδόνι μόλις ἴσχυσαν διαφυγεῖν εἰς ΚΠ, συνδιασώσαντες ἐκεῖ καὶ τὸ λείψανον τῆς Ἁγίας «. Ἐκ τῶν ἀπιθανολογιῶν τούτων τοῦ Κωδινοῦ τοῦτο

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. Βιβλ. ΙΓ'.

μόνον δύναταί τις ἴσως 'να συμπεράνῃ, ὡς βέβαιον, ὅτι μετὰ τὴν, ἐπὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, ἐπιδρομὴν τοῦ Πέρσου στρατάρχου (σαραπάρα;), ὅς τις, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικὸν, » ἕως αὐτῆς Χαλκηδόνος ἦλθε, καὶ ἐπὶ τὰ μέρη Χρυσουπόλεως καὶ τοῦ » Μηχωνίου (1), καὶ εἰς τὴν ἀντιπέρας ἐβλέπετο«, φοβηθέντες περὶ τῷ ἱερῷ λειψάνῳ οἱ ἐν τῇ πόλει, μετέφερον αὐτὸ, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον εἰς ΚΠ, καὶ ἐναπέθεσαν αὐτὸ πιθανῶς ἐν τῷ ναῷ, τῷ εἰς ὄνομα αὐτῆς, περὶ τὸν Ἱππόδρομον.

Τοῦ ναοῦ τούτου πᾶσα ἡ ὕλη μετεκομίσθη ἐπὶ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐστόλισε τὸ περιφανὲς τζαμίον τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου, ἀνασκαφέντων, λέγει ὁ σύγχρονος καὶ αὐτόπτης Γύλλιος, καὶ αὐτῶν αὐτοῦ ἄρδην τῶν θεμελίων, ἐκτὸς ὑπογείου τινὸς ἀρχαίου ὑδραγωγοῦ, ἐξ οὗ ἀναβλύζει ἔτι καὶ νῦν τὸ ἁγίασμα, ἀπέχον τῆς τοῦ Καδῆ-κιοϊοῦ σκάλας 1100 βήματα. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς δὲ ταύτης ὠφεληθέντες, αὐτός τε οὗτος ὁ ἀκάματος περιηγητὴς, καθὼς καὶ ὁ Κοσμογράφος Θεβέτος, ἀνεῦρον ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Χαλκηδόνος διάφορα ἀρχαῖα νομίσματα, ἐν οἷς καὶ ἓν, ἀρκετὰ καλῶς ἐκτετυπωμένον, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡΧΙΑΣ (2) ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς τοῦ Εὐαγρίου περιγραφῆς, ἕπεται ἄρα ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο μᾶλλον εἰς τὸ Χαϊδὰρ-πασσᾶ, ἡ δὲ σημερινὴ τοῦ Καδῆ-κιοϊοῦ ἐκκλησία, τιμωμένη εἰς ὄνομα τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, καὶ ἀνακαινισθεῖσα οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, 'δὲν εἶνε ἡ ἀρχαία ἐκείνη, καίτοι ἀρχαία καὶ αὕτη. Θαυμάζεται δὲ ἐν αὐτῇ ὡραῖός τις κίων γρανίτου λίθου, ἔχων 7 ½ ποδῶν ὕψος, καὶ ἐπιστύλιον κομψότατα εἰργασμένον (3). Προσκυνεῖται δὲ καὶ ὁ ὀβελὸς, δι' οὗ ἐσουβλίσθη ἡ Μάρτυς, πολὺ μεταγενέστερος, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σεστίνη, ὅς τις ἀναφέρει, ὡς σωζόμενον ἐπ' αὐτοῦ, παρὰ τοῦτον, καὶ τὸν τροχὸν, ἐφ' οὗ ἐστρεβλώθη, καὶ ἀρχαίας τινὰς εἰκόνας, σωζομένας ἔν τινι οἰκίᾳ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Παρὰ τὰς ἀρχαιότητας ταύτας ὑπάρχουσι διεσπαρμένα ἐν τῷ Καδῆ-κιοϊ καὶ ἄλλα τινὰ λείψανα ἀρχαίων κιόνων καὶ ἀναγλύφων, ἐν οἷς καὶ ὁμοίωμα γυναικὸς, ἐστηριγμένης ἐπὶ μαρμάρου, 4 ½ σχεδὸν ποδῶν μήκους καὶ 2 πλάτους, ἀρίστης καὶ ἀρχαιοτάτης ἐργασίας. Ὁ δὲ Wehler

(1) Ἴσως γραπτέον Κικωνίου, ἴδε σελ. 223, 224. (2) Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν μου κείμενον εἶνε γραμμμένον ΑΡΓΙΑΣ. (3) Ἀπὸ τοῦ κίονος τούτου ἀναδίδοται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἰκμὰς (ἱδρώς). Ὁ δὲ Bjornsthol, ὃν ἀναφέρει ὁ D. Sestini, ἀποδίδει τὸ φαινόμενον τοῦτο, παρατηρούμενον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους λίθους τῆς αὐτῆς φύσεως, εἰς ῥᾳδιουργίαν τῶν περὶ τὸν ναὸν, εἰσαγόντων, λέγει, διὰ τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κίονος σχισμῆς σπόγγον, πλήρη ὕδατος, καὶ θαυματοποιούντων τὴν διὰ τῶν πόρων τοῦ λίθου ἀνάδοσιν τοῦ ὑγροῦ, πρὸς ἀργυρολογίαν.

ἀνέγνω (τῷ 1675-1676), ἐπί τινος πλακὸς, ἐντετειχεισμένης εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν πλησίον τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἑπομένην ἐπιγραφὴν, ἣν, δημοσιευθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ παναθλίως, διωρθώσαμεν ὅσον ἐνεδέχετο:

» Οὔριον ἐπὶ πρύμνης τις ὁδηγητῆρα καλείτω
Ζῆνα, κατὰ προτόνων ἱστία ἐκπετάσας,
» εἴτ' ἐπὶ κυανέας δίνας εὐδρομεῖ (;), ἔνθα Ποσειδῶν
καμπύλον εἰλίσσει κῦμα παρὰ ψαμάθοις,
» εἴτε κατ' Αἰγαίαν πόντου πλάκα ναῦν ἐπερέσσει (;),
νείσθω, τῷδε βαλὼν ψαιστὰ παρὰ ξοάνῳ.
» Ὧδε τὸν εὐάντητον ἀεὶ θεὸν Ἀντιπάτρου παῖς
στῆσε, φίλων ἀγαθῆς σύμβολον εὐπλοΐης (1).

Τὸ περιεργότερον ὅμως τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀρχαιοτήτων ἦσαν αὐτὰ αὐτῆς τὰ τείχη, ὧν ἴχνη τινὰ τῶν θεμελίων, σωζόμενα τέως ἐπὶ Γυλλίου, καὶ συγκείμενα ἐκ πελωρίων τετραγώνων λίθων, ἀνεσκάφησαν τότε καὶ μετεκομίσθησαν εἰς τὸ ἐν ΚΠ κτιζόμενον τζαμίον τοῦ Σουλεϊμάνου. Τῶν τειχῶν τούτων εἶνε ἀξιαφήγητος ἡ τύχη μᾶλλον ἢ ὁ ὄγκος· διότι ἐπὶ Οὐάλεντος, ἀποστατήσαντος ἐναντίον αὐτοῦ Προκοπίου, τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ τῶν Χαλκηδονίων κηρυχθέντων ὑπὲρ τοῦ ἀποστάτου, ἀγανακτήσας ὁ Οὐάλης, διέταξε, μετὰ τὴν τοῦ Προκοπίου καταστροφὴν, 'να κρημνισθῶσι τὰ τείχη τῆς Χαλκηδόνος (» Ὁμομώκει γὰρ τοῦτο ποιή» σειν, νικήσας τὸν τύραννον «, λέγει ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης), καὶ ἐκ τῆς ὕλης αὐτῶν 'να κτισθῇ τὸ ἐν τῷ Ταύρῳ τῆς ΚΠ Νυμφαῖον, αἱ Κωνσταντιαναὶ ἢ, κατὰ τὸν Ἑρρῖκον Οὐαλέσιον, Καρωσιαναὶ θέρμαι, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ, ἀπ' ἐκείνου κληθεὶς, ἀγωγὸς τοῦ Οὐάλεντος. Καταλυομένου δὲ τοῦ τείχους, οἱ Κωνσταντινουπολῖται, μετὰ τῶν Νικομηδέων καὶ Νικαέων συμπαραστάντων, παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα 'να παύσῃ τὸν κρημνισμόν. Ἀλλ' οὗτος, περιοργὴς ὤν, ἐδέχθη μὲν μόλις τὴν ἱκεσίαν αὐτῶν· ἀλλὰ, τὸν ὅρκον ἀφοσιούμενος, διέταξεν ἀφαιρεῖσθαι μὲν ἀφ' ἑνὸς τοὺς μεγάλους λίθους, ἀναπληροῦσθαι δὲ τὸ κενὸν ἀφ' ἑτέρου δι' ἄλλων μικροτέρων. » Καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν, λέγει ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς, ἔν τισι τοῦ » τείχους μέρεσιν, ὅπως τοῖς μεγίστοις καὶ θαυμαστοῖς λίθοις ἡ τότε γε» νομένη εὐτελὴς οἰκοδομὴ ἐπίκειται «. Καὶ ταῦτα μὲν φυσικώτατα· τὸ θαυμαστὸν ὅμως καὶ ἀπίθανον εἶνε, ὅτι, καθαιρουμένων τῶν τειχῶν, εὑρέθη πλὰξ ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτῶν, περιέχουσα χρησμὸν, προαγορεύοντα οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης αὐτῶν ἀνέγερσιν τῶν προειρημένων κτι-

(1) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνῆκε, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, εἰς τὸ ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Ἀσίας ἱδρυμένον ἄγαλμα τοῦ Διὸς Οὐρίου. Πότε δὲ καὶ πῶς μετεκομίσθη εἰς Χαλκηδόνα, ἄδηλον. Ἀλλ' εἶνε ἄρά γε ἀνένδεκτον 'να ὑποθέσωμεν ὅτι ἵδρυτο ἀπ' ἀρχῆς ἐνταῦθα, ἢ γοῦν ἐν τῷ Ἡραίῳ; Σκοπείτωσαν καὶ ἄλλοι.

ρίων, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομὴν τῶν ὑπὲρ τὸν Δούναβιν Γότθων, καταςραφέντων περὶ αὐτὴν μετὰ ταῦτα. Εἶχε δὲ ὁ χρησμὸς οὕτως:

» Ἀλλ' ὅτε δὴ Νύμφαι ἱερὸν κατὰ ἄστυ χορείην
» τερπόμεναι στήσονται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς,
» καὶ τεῖχος λοετροῖσι πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ,
» δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων,
» ἄγρια, μαργαίνοντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκὴν,
» Ἴστρου Κιμμερίοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ,
» καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώραν, καὶ Μυσίδα γαῖαν·
» Θρηϊκίης δ' ἐπιβάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν,
» αὐτοῦ κεν βιότοιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι «.

Παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εὐφημίας ἦτον ἐν Χαλκηδόνι καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Βάσσης, οὗ πρεσβύτερος ἐχρημάτισεν ὁ αἱρεσιάρχης Πέτρος ὁ Κναφεὺς, ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Ἀντιοχείας. Κατὰ δὲ τὸν Σ. Λογοθέτην, περὶ τὴν αὐτὴν πόλιν ἦτον καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Μιχαηλίτση, ὅπου μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ κτίτορος αὐτῆς Μιχαὴλ τὸ λείψανον τοῦ Ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

Σήμερον τὸ χωρίον Καδῆ-κιοῦ, διὰ τὴν ὡραίαν 'του θέσιν, εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸ πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης. Πυρποληθὲν δὲ πρό τινων ἐτῶν, σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν, ἀνεγείρεται ἐπὶ νέου κανονικοῦ σχεδίου, ῥυμοτομηθὲν κατ' εὐθυγραμμίαν, καὶ καλλωπίζεται ὁσημέραι δι' οἰκιῶν λαμπροτάτων, ὧν προέχει τὸ ἐπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς κρηπῖδος ἀνεγερθὲν γλαφυρώτατον τζαμίον, καὶ μέλλει ἐντὸς οὐ πολλῶν ἐτῶν 'νὰ καταςαθῇ ἓν τῶν ὡραιοτέρων τῆς ΚΠ προαστείων. Τὸ τζεαμίον τοῦτο ἱδρύσατο μὲν κατ' ἀρχὰς ὁ δεύτερος χρονολογικῶς Καδῆς τῆς ΚΠ Μεχμὲδ-μπὲν-Φιραμοὺζ-μπὲν-Ἀλῆ-ἐφέντης, ἀποθανὼν τῷ 1480, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάσθη καὶ τὸ προάστειον, δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἀνεκαίνισε δὲ ἐκ βάθρων, μετοχετεύσας καὶ ὕδωρ εἰς τὴν πλησίον κρήνην, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲδ τοῦ Α' (;), τῷ 1620, ὁ Κιζλάρ-ἀγᾶς Μουσσελλῆ-Μπεκὶρ-Ὀσμὰν, ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὸ ἔθος τῆς ὑπὸ τοῦ Σουρρὲ-ἐμινῆ κατ' ἔτος δωροφορίας μοσχολιβάνου εἰς τὰς ἱερὰς πόλεις. Ὁ Καδῆς οὗτος ἱδρύσατο καὶ ἐν ΚΠ τὸν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μολλὰ-Χοσρὲβ, μεδρεσὲν, κείμενον πλησίον τοῦ ὁμωνύμου τζαμίου.

Τὸν δὲ κόλπον τοῦ Καδῆ-κιοῦοῦ κλείει ἀνατολικομεσημβρινῶς τὸ ἀκρωτήριον Μαντὰ ἢ, κατὰ τὸν Χάμμερ, Μολλᾶ-μπουρνοῦ, καλούμενον δὲ κοινῶς Μόδα-μπουρνοῦ, κάθισμα περισπούδαστον, ὅπου,

ὑπὸ τὴν σκιὰν εὐθαλῶν κακκαβεῶν καὶ πλατάνων, ἀναπνέων ὁ θεατὴς τὰς τοῦ πλησίον δαφνῶνος βαλσαμοφόρους αὔρας, ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν ὡραίαν τῆς Προποντίδος θέαν, νῦν μὲν κυμαινομένης, νῦν δὲ γαληνιωσης, καθὼς καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ πρὸς δεξιὰν μὲν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς χλοηφόρους παραλίας τῆς Θράκης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τὰς Πριγκηποννήσους καὶ τὸ Ἡραῖον.

Ἐὰν δὲ προχωρήσῃ μίαν περίπου ὥραν πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, εἶνε εἰς τὸ θαυμάσιον περιβόλι τοῦ Τσιτσεκτσῆ-μπασῆ, ὅπου, καθὸ ἐν σκέπῃ τῶν χειμερίων ἀνέμων, καλλιεργοῦνται δι' ὅλου τοῦ ἔτους, τὰ ὡραιότερα καὶ σπανιώτερα τῶν ὀπωρικῶν καὶ ἀνθέων τῆς πρωτευούσης, τὰ μὲν ἐν ὑπαίθρῳ, τὰ δὲ ὑπόστεγα, κυρίως διὰ τὰς ἐγκύους τῶν βασιλίδων. Εἰς τὸ ἀειθαλὲς τοῦτο τῆς Φλώρας τέμενος ἁρμόζουσι μᾶλλον ἢ εἰς τὸν κῆπον τοῦ Ἀλκινόου, οἱ ὡραῖοι ἐκεῖνοι στίχοι τοῦ ποιητοῦ:

» Ἔνθαδε δένδρα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
» Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
» Συκαῖ τε γλυκεραὶ καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
» Τάων οὔ ποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει
» Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος· ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
» Ζεφυρίη πνείουσα, τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει (1)«.

διότι ἐντὸς αὐτοῦ περιστοιχούμενός τις ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ ὑπὸ ῥοδωνιῶν καὶ κρίνων καὶ ὑακίνθων ἀνθοβολούντων, καὶ βλέπων περὶ αὐτὸν θαλλούσας τὰς συκᾶς καὶ κοκκυμηλέας καὶ κερασέας, πολλάκις ἐφ' ἑνὸς καὶ ταὐτοῦ στελέχους, παραπείθεται 'να νομίσῃ ἐσφαλμένον τὸ μηνολόγιον, καὶ σημειωμένον ἐν αὐτῷ ἀντὶ τοῦ Μαΐου τὸν Δεκέμβριον.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀκρωτηρίων Μαντὰ-μπουρνοὺ καὶ Φενὲρ-μπαγτσὲ κλείεται ὁ χωρητικώτατος λιμὴν, ὁ καλούμενος πάλαι τοῦ Εὐτροπίου, ἐπὶ Γυλλίου δὲ Καλαμώδης ἢ Καλαμωτὸς, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ εἰσβάλλοντος ῥύακος Καλαμὶσχ-δερὲ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πεφυκότων καλάμων. Ἐπωνομάσθη δὲ, καθὼς καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ συνεχόμενον φρούριον, ὀχυρωθὲν ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Κιβωτὸς, διὰ τὰς, πλήρεις καχλήκων, τιτάνου καὶ ἄμμου, κιβωτοὺς, δι' ὧν ἐπεξετάθη ἡ προκυμαία 'του. »Ἐνταῦθα γὰρ (ἐν τῷ Ἡραίῳ) καὶ λιμένα ἐτεχνήσατο ὁ Ἰου» στινιανὸς, λέγει ὁ Προκόπιος, οὐ πρότερον ὄντα. Τὰς κιβωτοὺς γὰρ » καλουμένας, ἀναρίθμους τε καὶ παμμεγέθεις πεποιημένος, ἀμφοτέρω» θέν τε αὐτὰς τῆς ἠϊόνος ἐπὶ πλεῖστον ἐγχαρσίως ἀποῤῥιψάμενος, ἀεί τε » τῶν προτέρων καθύπερθεν ἑτέρας ἐπιβάλλων ἐν τάξει, τοίχους πελα» γίους ἀπεναντίας ἀλλήλων ἀνέστησε δύω, ἐκ τῶν τῆς ἀβύσσου κρηπίδων

(1) Ὁμήρ. Ὀδυσσ. Η, στίχ. 114 κ. ε.

» μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὡς διαμένειν τὰ ἐντὸς αὐτῶν, χει-» μῶνος ὥρᾳ, γαλήνια, μεταξὺ μιᾶς ἀπολελειμμένης ἐπὶ τὸν λιμένα τοῖς » πλοίοις εἰσόδου «.

Τὴν ἐκ μὴ ὄντος παραγωγὴν τοῦ λιμένος τούτου ἐκθειάζοντες πιθανῶς καὶ οἱ Συναξαρισταὶ, παρέδωκαν τὴν, ὅσον διδακτικὴν καὶ ἠθοποιόν, τοσοῦτον ὑπερφυῆ, παράδοσιν ἐκείνην, θρυλλοῦντες ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ἀμπελὼν τῆς χήρας, τῆς ἐπὶ Χρυσοστόμου, ὅν, ἁρπαγέντα ὑπὸ τῆς φιλοδόξου βασιλίδος, Εὐδοξίας τῆς Ἀρκαδίου, ἀπέκοψε τῆς ξηρᾶς ἡ κομίζουσα τὸ σῶμα τοῦ θείου πατρὸς βασιλικὴ τριήρης. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ θαύματος ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ ἐκκλησία τοῦ Χρυσοστόμου, καλουμένη ἐπὶ Γυλλίου Τοῦ Καλαμιώτου, τῆς ὁποίας σώζεται σήμερον μόνον τὸ ἁγίασμα.

Ὁ λιμὴν οὗτος εἰσέχει ἐντὸς τῆς χέρσου ὀκτὼ περί που σταδίους, κατὰ τὸν Γύλλιον, καὶ ἔχει, περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, ἄλλων τόσων σταδίων πλάτος, περιφέρειαν δὲ τριῶν, ὡς ἔγγιστα, μιλίων. Ὁ δὲ εἰσπλέων εἰς αὐτὸν κατ' ἀρχὰς νομίζει εἶναι βαθὺν διὰ τὸ ἀμαυρὸν χρῶμα τῶν ἐν τῷ πυθμένι αὐτοῦ φυκίων καὶ τῆς ἰλύος, ἐν ᾧ εἶν' οὐ μόνον ἀβαθὴς, ἀλλὰ καὶ βράχοις ἐγκατεσπαρμένος ὑφάλοις, καθὼς καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν Χαλκηδόνα παράλια, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς ἐνταῦθα Βιθυνίας ἀκτὴ, » ναυσὶ » μάλιστα φορτίσι δυσπρόσοδος, καθὼς λέγει ὁ Ζώσιμος. Ἰδοὺ δὲ πῶς ζωγραφίζει αὐτὸν ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ γλαφυρῶς ὁ Δημοσθένης ἐν τοῖς Βιθυνικοῖς:

» Ἔστι δὲ προπάροιθε κλυτῆς Χαλκήδονος ἄκρα
» Ἡραία, τρήχουσα, πολυσπιλάς· ἔνδοθι δ' αὐτῆς,
» λαίνεον περὶ τεῖχος ἰὼν, κοιλαίνεται εἴσω
» κόλπος ἄλλος· φαίης κεν ἰδὼν βαθυδίνεα
» πάντη ἔμμεναι· ἰαμενὴ δὲ καὶ οὐ βαθείας
» ἔστι θαλάσσης· ἔνθα τε ναῦς ἄγον, οἰόμενοι σκέπος εἶναι
» αὐτοφυοῦς ὅρμοιο· κακῷ δ' ἐνέκυρσαν ἑτοίμῳ (1) «.

ὅθεν οἱ ἀπροσέκτως αὐτὸν εἰσπλέοντες, καὶ σήμερον ἀκόμην, εἰς προὖπτον ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι κίνδυνον· τοῦθ' ὅπερ ὑφορώμενος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ὅτε κατεδίωξεν ἐνταῦθα, διαφυγόντα ἀπὸ Βυζαντίου τὸν Λικίνιον, ἀφεὶς τὰς μακρὰς τριήρεις, κατεσκευάσατο τάχιστα κέλητας καὶ ἀκάτια, καὶ δι' αὐτῶν κατεναυμάχησεν αὐτὸν, ὡς προείπομεν.

Εἶχε δὲ, καθὼς φαίνεται, ἐντὸς αὐτοῦ δύω ὅρμους, ἀσφαλισμένους διὰ προκυμαιῶν, τὸν μὲν ἐν τῇ δυτικῇ αὐτοῦ ἀκτῇ, παρὰ τὴν Χαλκηδόνα,

---

(1) Ὅθεν εἰς ταύτην μᾶλλον τὴν παραλίαν νομίζω καταλληλότερον τὸ ὄνομα Βρόχθοι, δι' οὗ ἀπεκαλεῖτο, κατὰ τὸν Προκόπιον, ἐγχωρίως ἡ ἄκρα τοῦ Κανδυλλῆ.

τὸν κυρίως τοῦ Εὐτροπίου, περὶ οὗ προείπομεν ἤδη, ἐροῦμεν δὲ καὶ παρακατιόντες· τὸν δὲ ἐν τῇ ἀντιθέτῳ, τῇ πρὸς ἀνατολάς, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν Ἡραίου, ὃν ὁ Γύλλιος ἤκουσεν ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον, κατὰ παραφθοράν, Τῆς Εἰρήνης (ἐὰν ὅμως καὶ αὐτὸς ἤκουσε καὶ ἔγραψεν ὀρθῶς, καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς καὶ ἐκδόται αὐτοῦ 'δὲν διέστρεψαν τὰ γραφέντα· διότι τοῦτο, καθὰ προείπομεν, πρέπει 'να ἐννοῆται πάντοτε, προκειμένου λόγου περὶ αὐτοῦ τε ταύτου τοῦ περιηγητοῦ καὶ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν διαδόχων 'του). Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐξηγεῖται καὶ τὸ τοῦ Προκοπίου, λέγοντος ὅτι, κτίσας ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν λιμένα τοῦ Ἡραίου, ἔκτισεν ἔπειτα, οὐ μακρὰν αὐτοῦ, ἄλλο ἐν τῇ ἀντιπέραν ἠπείρῳ. Τῆς δὲ κρηπῖδος καὶ τῶν προκυμαιῶν ἀμφοτέρων τῶν ὅρμων τούτων ἐσώζοντο ἐπὶ Γυλλίου τὰ ἴχνη, μηδεμίαν ὅμως ταῖς ναυσὶν ἀσφάλειαν παρεχόμενα.

Ἡ δὲ τοῦ Καλαμίσχ-δερὲ κοιλὰς εἶναι ἡ μᾶλλον σύνδεδρος ταύτης τῆς παραλίας· διότι πρὸς τὰς ἀμυγδαλέας, ῥοδακινέας, ῥοιὰς καὶ ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως ὀπωροφόρα δένδρα, φιλοτιμοῦνται πρὸς στολισμὸν αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀγρίων, ὁ πρῖνος, ὁ σχῖνος, αἱ κόμαροι, αἱ μυρσίναι, καὶ πρὸ πάντων αἱ δάφναι, τῶν ὁποίων ἐνταῦθα ἔρχονται ἀναζητοῦντες ἓν ἰδιαίτερον εἶδος οἱ Ἰουδαῖοι, ὅπως στολίσωσι τὰς καλύβας 'των (χαμὶς) ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας.

Τοῦτο μόνον 'δὲν ἤρκει πάντως ἵνα με πείσῃ 'να μεταθέσω ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν κοιλάδων τοῦ Μπεσὶκ-δὰς καὶ τῆς Ξηρᾶς Κρήνης τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀγαθίου ὑμνηθὲν ἄλσος τῆς Δάφνης, » ἔκτοθι Πόντου « τοποθετούμενον ῥητῶς ὑπ' αὐτοῦ, ὡς παρακατιόντες ἐροῦμεν, ἐὰν αἱ χάριτες τοῦ πλησίον Φενὲρ-μπαγτσὲ ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ περιγραφὴ τοῦ Ἀπολλωνίου ἀφ' ἑτέρου, συνδυαζομένη μετὰ τῆς Μαινομένης Δάφνης, περὶ ἣν ἐγένετο ἡ πρὸς τὸν Ἄμυκον πυγμαχία τοῦ Πολυδεύκους, 'δέν με κατηνάγκαζον, οὕτως εἰπεῖν, οὐ μόνον τὴν Δάφνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔπαυλιν τοῦ Ἀμύκου ὅλην 'να μεταθέσω ἀπὸ τοῦ Μωχαδίου (Χουνκιὰρ-ἰσκελεσί) εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμίσχ-δερέ. Καθότι ἄλλως ἡ περιγραφὴ τοῦ Ἀπολλωνίου, τοῦ ὁποίου τὴν γεωγραφικὴν ἀκρίβειαν, οὐχ ἧττον ἢ τὴν ποιητικὴν γλαφυρότητα, παρετήρησεν, ὡς προείπομεν, καὶ ὁ Γύλλιος, καταντᾷ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Παρακολουθήσωμεν λοιπὸν τὸν ἄπταιστον τοῦτον, καθὼς 'τὸν ὠνόμασαν οἱ Γραμματικοί, ποιητήν· καὶ θέλομεν ἰδεῖν ὅτι, οἱ Ἀργοναῦται, ἀναχθέντες πρωΐας, ἅμα ἀνέτειλεν ὁ ἠῷος ἀστήρ, ἀπὸ τῆς Δολιονίδος, καὶ πλεύσαντες ἀνέμῳ λαύρῳ τὴν ἡμέραν ὅλην ἐκείνην καὶ τὴν μετ' αὐτὴν νύκτα, » ἠοῦς τελλομένης «, ἤδη κοπάσαντος ἐντελῶς τοῦ ἀνέμου, προσωρμίσθησαν (» κώπῃσιν, ἅμ' ἠελίῳ, ἐπέκελσαν «), » χθονὸς εἰσα-

» νέχουσαν ἀκτὴν ἐκ κόλποιο, μάλ' εὐρεῖάν γ' ἐσιδέσθαι, φρασσάμενοι, » ἔνθαδ' ἔσαν σταθμοί τε βοῶν, αὖλίς τ' Ἀμύκοιο, Βεβρύκων βασιλῆος (Ἀργοναυτ. Α', 1350, 1373, κ. ε.). Καὶ ὁ χρόνος ἄρα τοῦ διάπλου, καὶ ἡ περιγραφὴ τῆς ἀκτῆς," καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ παρατήρησις ὅτι ἀδύνατον ἦτον ἐν καιρῷ νυκτὸς 'να εἰσπλεύσωσι τὸν δινήεντα Βόσπορον, καὶ μάλιςα παραπλέοντες τὴν πολυσπιλάδα καὶ τραχεῖαν τῆς Χαλκηδόνος ἀκτὴν, ἀπαιτοῦσιν ὥστε ἡ ἔπαυλις τοῦ Ἀμύκου 'να τοποθετηθῇ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμίσχ-δερέ. Ἀλλ' ἀκολουθήσωμεν καὶ ἀπ' αὐτῆς πλέοντας προσωτέρω τοὺς Ἀργοναύτας. Ἄραντες λοιπὸν ἀπὸ τῆς Ἀμύκου αὐλῆς, καὶ πλεύσαντες αὖθις, ἀνέμῳ οὐρίῳ, ἄλλην μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, » ἤματι ἄλλῳ, ἀντιπέρην γαίῃ Βιθυνίδι πείσματ' ἀνῆψαν (αὐτ. Β', » 164, κ. ε.)«. Ἐκ τούτου πάλιν πληροφορούμεθα, Α', ὅτι, ἐὰν τοποθετήσωμεν τὴν Ἀμύκου ἔπαυλιν περὶ τὸ Μωκάδιον, ἀδύνατον ὁ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς τοῦ Φινέως διάπλους 'να διαρκέσῃ ἓν νυχθήμερον, καὶ ταῦτα φορῷ ἀνέμῳ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα κόλπου μέχρι τοῦ Καριπτζέ, ὅπου ἐτοποθετήσαμεν τὴν αὐλὴν τοῦ Φινέως, ὑπάρχει πλείστη πιθανότης ὅτι οἱ Ἀργοναῦται, καὶ διὰ τὰ ῥεύματα, καὶ διὰ τὰ ἀκρωτήρια, ἐχρειάσθησαν εἰκοσιτέσσαρας ὅλας ὥρας· καὶ Β', ὅτι τὸ μέρος, ὅπου προσωρμίσθησαν, ἔκειτο πάντως ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀντιπέραν τῆς Βιθυνίας. Τὴν παρέκβασιν ταύτην, ἣν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν θέλουσιν ἴσως ὀνομάσῃ σχολαστικὴν, συγχωρήσουσιν ἡμῖν, ἐλπίζομεν, οἱ ἐρασταὶ τῶν ἀρχαίων, περὶ τὴν ἀναδίφησιν τῶν ὁποίων ἡ λεπτολόγος ἀκρίβεια οὐδέποτε λογίζεται περιττή. Καὶ ἐπανίωμεν ἤδη ὅθεν ἐξέβημεν.

Ὁ Εὐτρόπιος οὗτος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάσθη ὁ Μόλος (1), ἢ, κατὰ τὸν Προκόπιον, Πρόβολος τοῦ Ἡραίου, εἶνε, κατὰ τὸν Κωδινὸν μὲν καὶ ἄλλους, ὁ ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων (2) Κοιαίστωρ καὶ Πρωτοσπαθάριος· κατὰ δὲ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, ὁ ἐπὶ Ἀρκαδίου τὰ μέγιστα ἰσχύσας εὐνοῦχος Εὐτρόπιος, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ῥουφῖνον, καὶ » εἰς τοσοῦτον δόξης ἀρθεὶς, ὡς καὶ πατὴρ τοῦ κρατοῦντος » ἀναγραφῆναι, ὁ μηδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φῦσαι δυνάμενος «, καθὼς λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος. Κατατρεχθεὶς ὑπ' ἄλλου εὐνοουμένου, τοῦ Γότθου Γαϊνᾶ, κατέφυγεν εἰς τὸ ἄσυλον τοῦ Μεγάλου ναοῦ, ὅπου ὑψωθεῖσα ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου φωνὴ, αὐτοσχεδιάσαντος τὸν σωζόμενον ἐκεῖνον περὶ ματαιότητος τοῦ βίου γλαφυρὸν λόγον, ἔσωσε μὲν αὐτὸν τότε τῆς τοῦ ὄχλου καὶ τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐξορισθέντα εἰς Κύπρον· ἐγκειμένου ὅμως τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Γαϊνᾶ, μεταπεμφθεὶς ἔπειτα ἐ-

(1) Ὅς τις εὕρηται γραφόμενος καὶ Μῶλος καὶ Μοῦλος. (2) Ἄλλοι θέλουσιν ἀκμάσαντα αὐτὸν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

κεῖθεν, ἀπεσφάγη ἐνταῦθα, ὅπου εἶχεν οἰκοδομήσῃ, φαίνεται, καὶ παλάτια, διότι ἐλέγοντο καὶ Τὰ Εὐτροπίου.

Ἀλλ' αὐτοῦ μὲν ὁ θάνατος ἐθεωρήθη, ὁπωσδήποτε, ὡς ἱκανοποίησις τῆς τοσοῦτον ἰταμῶς διὰ τῆς εἰς εὐνούχους χορηγουμένης πολιτικῆς ἰσχύος περιϋβριζομένης κοινῆς γνώμης· τοῦ αὐτοκράτορος ὅμως Μαυρικίου ἡ παγγενεὶ τελεσθεῖσα ἐν τοῖς Εὐτροπίου σφαγὴ, κατασπαράττει καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου. Πέντε υἱοὶ προαπεσφάγησαν τοῦ δυστήνου πατρὸς, ὅς τις, ἀφ' οὗ πεντάκις ἠσθάνθη προαποθνήσκοντα ἑαυτὸν ἐν ἑκάστῳ τῶν τέκνων 'του, ἐπεθυσιάσθη καὶ αὐτὸς, εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, μετὰ πολλῆς γενναιοψυχίας, εἰς ἡλικίαν ἑξήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν, » ταῖς τῆς ποδάγρας καὶ χειράγρας περιωδυνίαις βαλλόμενος «, κατὰ τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον. Τὸ δὲ τραγικώτατον τοῦτο δρᾶμα, τὸ τέταρτον τὸν ἀριθμὸν καὶ πρῶτον τῇ τάξει ἐξ ὅσων ἐμόλυναν τὴν ΚΠ, δεινοποιοῦντες ἔτι μᾶλλον οἱ Χρονογράφοι, προσεπετραγῴδησαν ἱστοροῦντες ὅτι »λέ» γεται, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοδόσιον, ἀπιόντα πρὸς Χοσρόην, κατασχε» θῆναι, καὶ, ἀχθέντα πρὸς Φωκᾶν, ἀναιρεθῆναι, καὶ τὴν βασίλισσαν » Κωνσταντίναν καὶ τὰς τρεῖς θυγατέρας αὐτῆς (1)«. Ὁ δὲ Κεδρηνὸς προστίθησιν ὅτι, » τῆς τιθήνης κλεψάσης τὸν νεώτατον τῶν παίδων, καὶ » τὸν ἑαυτῆς ἐπιδιδούσης εἰς σφαγὴν, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ » τὸ ἴδιον ἐπεζήτησεν· οὗ καὶ σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἐῤῥευσεν, » ὡς πάντας τοὺς ὁρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς «.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ ἐθρήνουν τὸν δυστυχῆ Μαυρίκιον καὶ αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ ἐχθροὶ, ὁ τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης πνευματικῶς προϊστάμενος, ὁ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ι', ὁ καὶ ἅγιος τοῦ Λατινικοῦ Καλανδαρίου, καὶ ἴσως ὄχι ὀλιγώτερον ἄξιος τῆς τοιαύτης τιμῆς παρὰ πολλοὺς ἄλλους ἁγίους τοιούτου εἴδους, οὐ μόνον ἔστησε τὴν εἰκόνα τοῦ Φωκᾶ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λεοντίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Λατεράνου εἰς προσκύνησιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Γερουσίας καὶ τοῦ λαοῦ, μεθιδρύσας αὐτὴν ὕστερον ἐκεῖθεν εἰς τὸ Παλάτιον, ἀναμέσον τῶν εἰκόνων τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλ' ἔγραψεν αὐτῷ καὶ συγχαρητήριον διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τυράννου!! »Benignitatem, λέγει (2), vestræ pietatis ad imperiale fastigium pervenisse gaudemus. » Lætantur cœli et exultet terra, et de vestris benignis actibus universæ reipubliqæ populus, nunc usque vehementer afflicut

(1) Ἴδε σελ 600 καὶ παράβαλε σελ. 316, 317 τοῦ Α', καὶ σελ. 66 τοῦ Β' Μέρους. Τὴν μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Μαυρικίου ἡ Ἀσιατικὴ μυθιστορία διασώσασα, συνέζευξε τῷ μονάρχῃ τῆς Περσίας, Χοσρὲβ-Περβὶζ, μεταβαλοῦσα καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, καλουμένης Εἰρήνης, εἰς Σειρῆνα (Σιρὶν, τερπνὴ, γλυκεῖα). Ταύτης ἐραστὴς πλάττεται ὁ περίφημος Φερχὰδ, καὶ αὐτὴν ἔχει ὡς ἡρωΐδα τὸ γνωστὸν ἐπικὸν μυθιστόρημα Χοσρὲβ δὲ Σιρίν. (2) Epistol XXXIII, Indict, VI.

hilarescat etc.!!!« Ἀλλὰ μήπως τὸ ἐν Ῥώμῃ θυσιαστήριον 'δὲν εἶδε φρίττον ἑστημένην ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ῥαβαλλιάκου! Ὢ! εἴθε ἠδύναντο ἐξηλεῖφθαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη τῶν σελίδων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας! διότι τότε τὸ καθῆκον τοῦ ἱστοροῦντος τὰ γεγονότα ἦν ἂν ὀλιγώτερον δυσχερές!

» Ἐν τοῖς Εὐτροπίου ὑπῆρχε καὶ στύλος, ἐφ' οὗ ἵστατο μοναχὸς, ὅστις, καταβληθέντος τοῦ στύλου ὑπὸ τοῦ ἐπὶ Τζιμισκῆ συμβάντος μεγίστου σεισμοῦ, ἀπεπνίγη τοῖς θαλασσίοις ῥεύμασι, κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθμ. 1334 Κώδηκα τῆς ἐν Παρισίοις αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης.

Τὸν κόλπον τοῦ Καλαμὶσχ-δερὲ κλείει ἀνατολικομεσημβρινῶς, ὡς προείπομεν, τὸ χεῤῥονησίζον ἀκρωτήριον Ἡραῖον, τὸ ἐξώτατον πάντων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, παρωνυμούμενον νῦν, ἀπό τε τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἱδρυμένου Φανοπύργου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ κήπων,

Φενὲρ-μπαγτσὲ,

καλούμενον δὲ ἐπὶ Γυλλίου Ἄκρα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλαμιώτου, δι' ἣν προείπομεν αἰτίαν. Εἶνε δὲ ὅλον, πλὴν τοῦ αὐχένος, ἀπόκρημνον, καὶ ἔχει πέριξ αὐτοῦ πολλὰς κοίλας πέτρας, καὶ περιφέρειαν ὀκτὼ καὶ ἐπέκεινα σταδίων, σχῆμα δὲ χάλπης, ἧς τὸν στενὸν λαιμὸν εἰκονίζει ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, οὕτως ὁμαλὸς, ὥστε ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ἀκτῶν καθορᾶν ἀλλήλους τοὺς ἱσταμένους. Εὕρηται δὲ γραφόμενον, τὸ πλεῖστον ἐξ ἀναγνώσεων ἐσφαλμένων, οὐ μόνον Ἡρίον καὶ Ἰρίον, ἀλλὰ καὶ Εὖρον καὶ Εὔριον (1) καὶ Ἶρις. Κατὰ δὲ τὸν Ησίδην, ἐκαλεῖτο οὐχὶ Ἡραῖον, ἀλλ' Ἡραία (ἄκρα). Ὕστερον δὲ ὁ Ἡράκλειος, ἀποτροπιαζόμενος, ὡς ἐθνικὸν, τὸ τοῦ τόπου ὄνομα, μετωνόμασεν αὐτὸ Ἱέρειαν (2).

» Καὶ δὴ παρέπλεις εὐθὺς Ἡραίας τόπους·
» οὕτω γὰρ αὐτὴν ὠνόμαζον ἐκ πλάνης,
» τῆς πρὶν κρατούσης, διαδοχὴν δεδεγμένοι,
» ἕως ἔτρεψας, εὐσεβῶς μεθαρμόσας,
» τὸ τῆς πλάνης ἄδοξον εἰς εὐκοσμίαν.

---

(1) Ὅπερ ὁ Στέφανος ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τῶν εὑρεθέντων, ὥς φασιν, ἐνταῦθα καὶ ἀνορυχθέντων χυτρῶν καὶ ὀστέων. Ὅθεν συγχέεται καὶ πρὸς τὸν Βρύαντα (Μὰλ-τεπέν), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. (2) Καὶ τοῦτο ποικίλως γραφόμενον. Εὕρηται γὰρ καὶ Ἡρία καὶ Ἱερία, τοῦτο γοῦν σύμφωνον, ὁπωσδήποτε, πρὸς τὸ τοῦ τόπου εὐάερον καὶ τὸ ἠεροειδὲς τοῦ περιέχοντος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἰρία, καὶ, τέλος, Ὀλερία!!

Τὴν ἐπωνυμίαν δὲ ταύτην ἐὰν 'δὲν ἀποδώσωμεν φυσικώτερον εἰς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἱδρυμένον ναὸν τῆς Ἥρας, πυρποληθέντα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐπιστρατεύσει τοῦ Κύρου, ἀνάγκη 'νὰ ἐτυμολογήσωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα νεκροταφείου (Ἡρίου) τῶν Χαλκηδονίων (1), ἐὰν μᾶλλον 'δὲν προτιμήσωμεν, συμβιβάζοντες τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ πράγματα, 'νὰ παραδεχθῶμεν ἀμφοτέρας τὰς ἐτυμολογίας.

Γεωλογικῶς δὲ ἐξεταζομένη ἡ χερσόνησος αὕτη, φαίνεται ὑποστᾶσα τὰς δι' ὑπογείου πυρὸς ἀλλοιώσεις, ὅθεν ἔχει τι καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρον τὸν γεωλόγον.

Ἐπ' αὐτῆς ᾠκοδόμησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ λαμπρότατον ἐκεῖνο παλάτιον, ὁμώνυμον τῷ ἀκρωτηρίῳ, εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποίου, ὡς εἰς οὐδενὸς ἄλλου παλατίου, ἐνδιατρίβουσιν οἱ συγγραφεῖς· διότι οὐδενὸς ἄλλου παλατίου ἡ καλλονὴ καὶ τὸ πολυδάπανον ἐθαυμάσθη, φαίνεται, ὑπὸ τῶν συγχρόνων τόσον. Ἐὰν δέ ποτε θέσεως ὡραιότης ἐδικαίωσε τὰς πρὸς οἰκοδομὴν βασιλικῶν οἰκημάτων γινομένας δαπάνας, ἀναντιῤῥήτως ὀλίγαι τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ παραβάλλονται πρὸς τὴν τοῦ Φενὲρ-μπαγτσέ. Τοῦτο, φαίνεται, προσήλωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ βλέμματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ » ἀνασκάψας ὅλον τὸ ἀκρωτήριον, καὶ ἀνακαθάρας τὸν τόπον (ἐκ τῶν μνημάτων πάντως), ἐπεδείξατο περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἀνακτόρου τὴν ἐπιμονὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐκείνην, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ πλεῖστα τῶν ἐπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντων κτιρίων, ὅσα διεσώθησαν ἄχρι σήμερον, ἀπ' αὐτοῦ πρώτου τοῦ θαυμασίου ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Βελιγρὰδ, τῆς ἐπὶ τοῦ . . . γεφύρας κτλπ.
» Ἀλλ' ἀποχρήσει, λέγει ὁ Προκόπιος (2), ταῦτα εἰπεῖν βασίλειά τε εἶναι, » καὶ πρὸς Ἰουστινιανοῦ γεγονέναι, παρόντος τε καὶ ἐπιτεχνωμένου, καὶ » οὐδενὸς ἀπεριόπτου ὅτι μὴ χρημάτων καθισταμένου «. Ἐν δὲ τῇ Μυστικῇ Ἱστορίᾳ, » Πολλὰ δὲ, λέγει, ῥίπτειν καὶ ἐς θαλασσίους οἰκοδομάς » τινας ἠξίου, βιαζόμενος τὸ τῶν κυμάτων εἰσαεὶ ῥόθιον. Ἐκ γὰρ τῆς » ἠϊόνος ταῖς τῶν λίθων ἐπιβολαῖς, ἐπίπροσθεν ἵει φιλονείκως ταῖς ἐκ » τοῦ πόντου ἐπιῤῥοαῖς, καὶ καθάπερ ἐξουσίᾳ πλούτου πρὸς τὴν τῆς θα» λάττης ἀντιφιλοτιμούμενος δύναμιν, τὰς τῶν Ῥωμαίων ἰδίας ἑκάστων » οὐσίας ἐκ πάσης γῆς ἐς αὐτὸν ἤγειρεν «.

Ὠκοδόμησε δὲ καὶ ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου λαμπρὸν ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ, ὅπερ ἐκαλλώπισεν ἔπειτα καὶ ὁ Ἰουστῖνος καὶ διάφοροι ἄλλοι αὐτοκράτορες. Ἀπὸ τῆς γυναικὸς δὲ τοῦ Ἰουστίνου Σοφίας παρωνομάσθη τὸ παλάτιον τοῦτο καὶ Σοφιανὰ ἢ Σοφιαναὶ, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα τῶν

(1) » Ὅπη τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολῖται, καὶ δηλοῖ τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρινα κιβούρια «, Κωδιν. περὶ Κτίσ. Κωνσταντινουπόλεως. (2) Ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων Α', ιά.

παλατίων ἐπεσκεύασεν ἢ ἀνῳκοδόμησεν ἡ φιλόδοξος αὕτη βασιλίς, βασιλεύουσα πράγματι διὰ τοῦ συζύγου 'της. Ὅθεν ὁσάκις ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν φράσιν: »Πέραν ἐν Σοφιαναῖς«, 'δὲν πρέπει 'να ἐννοῶμεν πάντοτε τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Μάμαντα μόνον παλάτια, κληθέντα κἀκεῖνα, ὡς ἐκεῖ εἴπομεν, Σοφιανά, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ Ἡραίου. Ὁ δὲ Ἡράκλειος, ἐπιστρέφων τροπαιοφόρος ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, παρέμεινεν ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ μέχρις οὗ κατασκευασθῇ ὑπὸ τοῦ Ἐπάρχου τῆς πόλεως ἡ ἐκ πλοίων γέφυρα, δι' ἧς ἐπέρασεν ἔφιππος, ὡς διὰ ξηρᾶς, εἰς τὸν Φιδαλείας κόλπον· διότι, προειρημένον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀστρολόγου Στεφάνου ὅτι μέλλει 'να θανατωθῇ ὑπὸ ὕδατος (καὶ ἀπέθανεν ὑδρωπιάσας), οὐ μόνον 'δὲν ἐτόλμα 'να εἰσέλθῃ εἰς πλοῖον, ἀλλὰ διέταξε (λέγουσιν οἱ δυσφημοῦντες διὰ τὸ δόγμα αὐτὸν) 'να συγχωσθῇ καὶ ἡ ἐνταῦθα κινστέρνα (1), καθὼς καὶ ἡ ἐν τῷ Βυζαντινῷ ἀνακτόρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς παλατίοις, μεταβαλὼν αὐτὰς εἰς λαχανοκήπους (2). Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνεκάθηρεν αὐτὴν ὕστερον, καλλωπίσας καὶ τὸ παλάτιον, καὶ οἰκοδομησάμενος ἐν αὐτῷ καὶ ναὸν εἰς τιμὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιού.

Περὶ αὐτοῦ μᾶλλον τοῦ Παλατίου ἢ τοῦ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Δαμάλεως φαίνεται λαλῶν ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος, καὶ ὑπερεχθειάζων αὐτό, ὡς τὸ ὡραιότερον καὶ τερπνότερον τῶν, ὅσα ποτὲ κατῴκησαν ἡγεμόνες.

Τὸ παλάτιον τοῦτο, ὅπερ ὑπερηγάπων ὅ, τε Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, καὶ πολλάκις, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πρώτους τῆς αὐτῶν αὐτοκρατορίας χρόνους, εἰς αὐτὸ ἀνεχώρουν (ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἐκδεδομένων διαφόρων διαταγμάτων αὐτῶν), ἑαυτοῖς συνεσόμενοι, καὶ ἀναπαυσόμενοι τῶν τῆς αὐτοκρατορίας περισπασμῶν, ἐφιλοτιμήθησαν 'να ὑμνήσωσι διάφοροι ποιηταί, καὶ σώζονται πεποιημένα ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦ μὲν Σιλεντιαρίου τὰ ἑξῆς δύο ἐπιγράμματα:

Α'.

» Πόντος ὑποκλύζει χθονὸς ἕδραν, ἄπλετα δὲ χέρσου
νῶτα θαλασσαίης ἄλσεσι τηλεθάει.
» Ὡς σοφός, ὅς τις ἔμιξε βυθὸν χθονί, φυκία κήποις,
Νηϊάδων προχοαῖς χεύματα Νηρείδων! «

Β'.

» Ἐνθάδ' ἐριδμαίνουσι τίνος πλέον ἔπλετο χῶρος,
Νύμφαι Νηϊάδες, Νηρῖδες, Ἀδρυάδες.

---

(1) Ἡ κινστέρνα αὕτη, σωζομένη μέχρι τοῦδε, ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες εὐθυγώνιον, 80 βημ. μήκους ἐπὶ 40 πλάτους.

(2) Ἴδε περὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου φλυαρημάτων τούτων τὰ Προλεγόμενα.

» Ταῖς δὲ θεμιστεύει μεσάτη Χάρις, οὐδὲ δικάζειν
οἶδεν, ἐπεὶ ξυνὴν τέρψιν ὁ χῶρος ἔχει.

Τοῦ δὲ Ἀγαθίου τοῦ Σχολαστικοῦ τὸ ἑξῆς:

» Εἶξον ἐμοί, Δάφνης ἱερὸν κλέτας, ἔκτοθι πόντου
χείμενον, ἀγραύλου κάλλος ἐρημοσύνας.
» Ἐνθάδε γὰρ Νύμφαι δενδρίτιδες, αἵ τ' ἐνὶ πόντῳ
Νηρεΐδες ξυνὴν θέντο συνηλυσίην.
» Ἀμφ' ἐμὲ γὰρ μάρναντο, δίκασσε δὲ Κυανοχαίτης,
καί με παρ' ἀμφοτέραις μέσσον ἔθηκεν ὅρον.

Ἐπεγέγραπτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ τὸ ἑπόμενον δίστιχον:

» Τοῦτον Ἰουστινιανὸς ἀγακλέα δείματο χῶρον,
ὕδατι καὶ γαίῃ κάλλος ἐπιχρεμάσας.

Ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ συνεκροτήθη τῷ 746, ἢ 754 (1), ἡ ἐπὶ Κοπρωνύμου ψευδοσύνοδος ἐκείνη, συγκειμένη ἐκ 38 (2) ἐπισκόπων, ὧν προεξῆρχον Θεοδόσιος ὁ Ἐφέσου καὶ Σισίννιος ὁ Πέργης, ὁ ἐπιλεγόμενος Παστηλᾶς, διαρκέσασα ἓξ περί που μῆνας, σχολάζοντος ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς ΚΠ θρόνου.

Ἔξωθεν δὲ αὐτοῦ ἐτελεῖτο κατ' ἔτος, περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ, ἢ καὶ μετ' αὐτήν, κατ' ἀρχαιότατον ἔθος, ἡ ἑορτὴ τοῦ Τρυγητοῦ, ποιοῦντος πρόχενσον εἰς τὴν Ἡραίαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπερ διήρκει τριάκοντα ἡμέρας. Ἰδοὺ δὲ πῶς διηγεῖται τὴν τελετὴν ταύτην ὁ Πορφυρογέννητος (3): » Ἔξωθεν τοῦ παλατίου τούτου τῆς Ἱερείας, εἰς τὸ πεδίον, » ἤγουν εἰς τὸ Λιβάδιον, ἐγίνετο κατ' ἔτος ἡ τελετὴ τοῦ τρυγητοῦ, γι- » νομένου φρενζάτου (σκιάδος ἢ ἀναδενδράδος, Τουρκιστὶ τσαρδάκ) πε- » ριχαλλοῦς τε καὶ ὡραίου· ἀντικρὺ δὲ τούτου καὶ τῆς ἀμπέλου παρετάτ- » τοντο οἱ ἄρχοντες καὶ συγκλητικοί, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τῶν δύο μερῶν » δῆμοι μετὰ τῶν δημάρχων. Ὁ δὲ βασιλεὺς κάτεισι μετὰ τοῦ Πατριάρ- » χου, φοροῦντος τὸ φελώνιον καὶ ὠμοφόριον αὐτοῦ· καί, εἰσελθόντων αὐ- » τῶν ἐν τῷ πρὸ τῆς ἀμπέλου ἀναδενδραδίῳ (ἐκεῖσε γὰρ ἵσταται τράπεζα » μαρμάρινος, ἐν ᾗ ἀπόκεινται αἱ σταφυλαὶ μετὰ κανισκίων), πλησιάζου- » σιν οἱ παριστάμενοι· καὶ τοῦ Κουράτωρος προσφέροντος τὴν βούτην με- » τὰ τῶν σταφυλῶν, ποιεῖ ἐκεῖσε εὐχὴν ὁ Πατριάρχης, κατὰ τὴν τῆς ἐκ- » κλησίας ἀκολουθίαν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λαμβάνει ἓν βοτρύδιον, καὶ ἐπι- » δίδωσι τῷ βασιλεῖ· ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν δίδωσι τῷ Πατριάρχῃ,

(1) Τῷ ιγ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Κοπρωνύμου. (2) Καὶ οὐχὶ 338, καθὼς πλαστογραφοῦσι τὸν ἀριθμὸν οἱ τὰ τῶν Εἰκονομάχων ἐξαίροντες. (3) Πορφυρογένν. Α', οη'.

» καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται κατὰ τάξιν οἱ ἄρχοντες, καὶ δίδωσιν ἑνὶ ἑκά-
» στῳ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἀνὰ μιᾶς σταφυλῆς, ψαλλόντων καὶ ὑμνούντων
» τὰ πρόσφορα τῇ τελετῇ τῶν δήμων . . . Μετὰ δὲ τὴν διανομὴν τῶν βο-
» τρύων, λαμβάνουσι τὰ δύο μέρη ἀνὰ νομισμάτων ἓξ εὐεργεσίαν δι' ἀπο-
» κομβίων, καὶ ἐπεύχονται τῷ Αὐτοκράτορι ἐξιόντες. Ὁ δὲ Πατριάρχης,
» συνανερχόμενος τῷ αὐτοκράτορι εἰς τὸ παλάτιον, συνεστιᾶται, ἅμα καὶ
» ἡ Σύγκλητος, εὐφραινόμενοι «.

Ὅς τις γνωρίζει τὸ πλῆθος τῶν ἀμπελώνων, τῶν καλυπτόντων ἅπασαν ἄχρι Νικομηδείας τὴν τερπνοτάτην ταύτην τῆς Βιθυνίας ἀκτὴν, καὶ ἰδίως ὅς τις ἐγεύθη τῶν ὀνομαστῶν σταφυλῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι, ὑπὸ τὸ ὄνομα τσαούσια, κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς ἀμπελῶνας τούτους τελεσφοροῦσιν, ἐκεῖνος ἐννοεῖ παρευθὺς διατὶ ἡ προτίμησις αὕτη τῆς τοῦ τρυγητοῦ τελετῆς ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου, ἀρκεῖ μόνον 'να ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ σταφυλαὶ αὗται, τὰς ὁποίας κυριωνυμικώτερον βασιλικὰς ἤθελεν ὀνομάσῃ τις, ἐκαλλιεργοῦντο (καὶ τί κωλύει;) ἀπ' ἐκείνων ἔτι τῶν χρόνων. Ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, ἐκ τοὐναντίου, ὅς τις καὶ τῶν τόπων ἐστὶν ἀθέατος, καὶ τῶν σταφυλῶν ἄγευστος, ἐνθυμίζομεν, παρῳδοῦντες ὀλίγον, τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο τοῦ Δικαιάρχου ἀπόφθεγμα: » Εἰ μὴ τεθέασαι τὸ Ἡραῖον, στέλεχος » εἶ κτλπ. «, καὶ 'τὸν παρακινοῦμεν λέγοντες· σπεῦσον, ὦ οὗτος, ὅπου κεν ἦς, 'να εὑρεθῇς, ἅπαξ γοῦν ἐν τῷ βίῳ σου, τὸν Σεπτέμβριον εἰς ΚΗ, καὶ, μένων ἐκεῖ ἕνα μῆνα, μὴ κατανάλισκε τὸν καιρὸν καὶ τὰ χρήματά σου ἐν τοῖς στενωποῖς τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου, μή· ἀλλὰ, διαγράψας τὸ ὁδοιπορικόν σου εἰς τρόπον ὥστε, ἀφ' οὗ τὰς πρώτας ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας ἀφιερώσῃς πρὸς θεωρίαν τῶν ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἀξιοθεάτων, καὶ τὰς λοιπὰς διαγάγῃς ἀπολαμβάνων τῶν τοῦ Βοσπόρου χαρίτων, 'να σοὶ μείνωσι τρεῖς ἡμέραι διὰ τοὺς ἀμπελῶνας ἰδίως τῆς Χαλκηδόνος, καὶ ἄλλαι τρεῖς, τὸ ἐλάχιστον, διὰ τὰς Πριγκηποννήσους, πρὸς τὰς ὁποίας μετὰ μικρὸν μεταβαίνομεν, καὶ τότε (σὲ ὑποθέτομεν δὲ πάντοτε γνώμονα τῶν καλῶν καὶ φιλοθεάμονα τῆς ὡραίας φύσεως) μὴ βαρυνθῇς 'να ἐπαναλάβῃς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γεροντιώντων τούτων λεσχηνευμάτων!

Παρὰ τοὺς προειρημένους δύω ναοὺς, ἀναφέρεται ἱδρυμένος ἐν τῷ Ἡραίῳ καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Προκοπίου, ὅπου παρέμεινεν ἐπ' ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ ὁμολογητοῦ Θεοφάνους, τοῦ ἐν τῷ μεγάλῳ Ἀγρῷ, μετακομιζόμενον ἀπὸ Σαμοθράκης, ὅπου εἶχεν ἀποθάνῃ ὁ Ὅσιος οὗτος, ὑπερόριος εἰς τὴν, δώδεκα σταδίους ἀπέχουσαν, Μονὴν, τὴν ἀπ' αὐτοῦ καλουμένην.

Ὑπῆρχε δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ Σουλτανικὸν περίπτερον, τὸ καλούμενον Φενέρ-κιὸσκ, κτίσμα τοῦ Σουλεϊμάνου, κατερειπωθὲν, οὗ τινος σώζονται μέχρι νῦν αἱ δεξαμεναὶ, πλησίον τῆς παραλίας, πληρούμεναι ὑπὸ τῶν ἐπιρρεόντων ἀενάως ὑδάτων, καὶ τρέφουσαι ἐν αὐταῖς χρυσοκόκκινα ὀψά-

ρια ὑπὸ κομώντας πλατάνους, μετὰ καθισμάτων, ἐνθυμιζόντων τὴν φιλοκαλίαν τοῦ πολλαχοῦ διὰ ταύτην μνημονευθέντος Δαμὰδ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ.

Ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ κτίρια ἐξέλιπον, ἀνασκαφέντα, διά τε τοὺς λίθους καὶ τὴν ἀναζήτησιν θησαυρῶν, ὑποτιθεμένων ἔκπαλαι ᾿ἐν τοῖς παλατίοις τούτοις. Σώζεται δὲ, ὡς προείπομεν, ἡ κινστέρνα μόνη, ἀφῃρημένη τήν τε ψαλιδωτὴν αὐτῆς σκέπην καὶ τοὺς ὑπανέχοντας αὐτὴν κίονας· ἐπὶ Γυλλίου δὲ ἦσαν ἀκόμην ὀρθοὶ καὶ οἱ τοῦ ναοῦ τοῖχοι, τῶν ὁποίων μόλις σήμερον διακρίνονται τὰ ἴχνη. Ἀλλ' ἡ θέσις ἔμεινεν ἡ αὐτὴ, κατάφυτος, θελκτικὴ, πανευφρόσυνος, καὶ σώζουσα πάσας τὰς ἀναφαιρέτους αὐτῆς χάριτας. Τὸ δὲ Φενὲρ-μπαγτσὲ μένει ἀνεξάλειπτον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν ΚΠ καὶ τὸν Βόσπορον· διότι, καὶ ἐρχόμενός τις ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς Προποντίδος, εἰς τὴν χλοάζουσαν ταύτην χερσόνησον καὶ πρὸς τὸν ἀναμέσον τῶν σκιαζουσῶν αὐτὴν κυπαρίσσων ὑψούμενον κατάλευκον τοῦ Φάρου πύργον προσηλόνει κατὰ πρῶτον εὐαρέστως τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀναχωρῶν αὐτὴν ἀποχαιρετᾷ μετὰ πόθου τελευταίαν.

Καταντικρὺ δὲ αὐτοῦ ὑψοῦτο οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, σκόπελος ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐστοιβασμένοι λίθοι, ἀφ' οὗ ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἡ ἐπ' αὐτοῦ πρότερον ἐστημένη τετράγωνος στήλη, ἔχουσα καὶ ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς, νομιζομένη δὲ ὅτι ἦτον βάσις ἄλλου κίονος ἐπισημοτέρου, ἱδρυμένου εἰς τιμὴν τῆς Ἥρας καὶ χρησιμεύοντος ὡς σημεῖον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους τὰ ἐπικίνδυνα ταῦτα παράλια, τῶν ὁποίων τὰς ὑφάλους γνωρίζουσι καὶ μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγουσιν οἱ ἔμπειροι κωπηλάται τοῦ Καταστένου.

Τρία ἤδη μοναστήρια μένει ᾿να τοποθετήσωμεν, οὐ μακρὰν μὲν κείμενα τῆς Χαλκηδόνος καὶ τοῦ Ἡραίου, ἀκριβῶς ὅμως ποῦ, ἄγνωστον, ἡμῖν γοῦν, καὶ ἀμφίβολον. Ἀλλ' ἐπειδὴ »ὁ ἐξελέγχων μόνος ἀλήθειαν χρόνος« ἐνδέχεται ᾿ν' ἀποκαλύψῃ πᾶν ὅ,τι διέλαθεν ἡμᾶς, σημειοῦμεν ἐνταῦθα πᾶν ὅ,τι περὶ αὐτῶν ἀπομνημονεύεται, καὶ ἀφίνομεν εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς εὐτυχήσοντας ᾿να ἰχνηλατήσωσι μετὰ πλειοτέρας ἀνέσεως καὶ ἐπιτυχίας τὰ μέρη ταῦτα, ᾿να τοποθετήσωσιν αὐτὰ ἀκριβέστερον, καὶ Α', εἶνε

Τὰ Προμότου,

χωρία πάντως ἢ μέγαρα τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, ὑπατεύσαντος μετὰ τοῦ Τιμασίου τῷ 389, καὶ δολοφονηθέντος τῷ

391, ῥαδιουργίᾳ, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ἐπάρχου Ῥουφίνου, ὃν εἶχε ῥαπίσῃ ἔν τινι συμβουλίῳ.

» Εἰς τὰ Προμότου διεπέρασαν ἀπὸ τῆς Ἱερείας τὸν Πατριάρχην Ἰγνάτιον τὸν τοῦ Ῥαγγαβὲ, καὶ ἐκεῖ Λέων ἐκεῖνος ὁ Λαλάκων, ὁ τῶν Νουμέρων Δομέστικος, ἐῤῥάπισεν αὐτὸν οὕτω σφοδρῶς, ὡς καὶ δύω μύλας τοῦ ἱερωτάτου γέροντος ἐκπεσεῖν . . . Ἡμερῶν δὲ παρελθουσῶν ὀλίγων, εἰς τὰ Νούμερα τοῦτον περάσαντες, σιδηροδέσμιον ἐνέκλεισαν (1) «.

Τὰ ἐνταῦθα ἁλιευόμενα ὄστρεα ἀναφέρει καὶ ὁ Αὐσόνιος (2), ὡς περίφημα (Promoti celebrata).

» Πέραν εἰς τὰ Προμότου ἦτον καὶ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὃν νομίζω εἶναι τὸν ἐν

Τοῖς Σατύρου,

χωρίῳ, τοποθετουμένῳ μὲν πρὸ τοῦ Βρύαντος, παρονομασθέντι δὲ πιθανῶς ἀπό τινος ἀγάλματος Σατύρου, ἱδρυμένου ἐν τῷ ἐνταῦθα εἰδωλείῳ, ὅπου ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, καὶ ἀγκυροβόλιον (σκάλωμα, ἐμπορεῖον), ὅθεν ὁ ὑπὸ τὸν Ἰζάθ (Ἰεζῆδ) στόλος τῶν Σαρακηνῶν, ὁ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ τῆς πόλεως ἐπιπλεύσας, » προσώρμισεν εἰς τὸν Σάτυρον καὶ » τὸν Βρύαντα καὶ ἕως Κάρτου λιμένος (3) «, κατὰ τὸν Κεδρηνόν.

Τὴν ἐνταῦθα ἀνδρῴαν Μονὴν ἔκτισεν, ἢ, πιθανώτερον, ἀνεκαίνισε, προϋπάρχουσαν, τῷ 873 (ϛ' ἔτει τοῦ Βασιλείου) ὁ ἐν Ἁγίοις Πατριάρχης Ἰγνάτιος ὁ τοῦ Ῥαγγαβὲ (4), χρηματίσας ἡγούμενος αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ταφεὶς τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 878 (ὅτε καὶ ἑορτάζεται), ἐν μαρμαρίνῃ σορῷ, πρὸς τοῖς δεξιοῖς τοῦ ναοῦ, συνταφέντος αὐτῷ καὶ τοῦ ὠμοφόρου (τῆς ἐπωμίδος) τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἀποσταλέντος αὐτῷ πρό τινων ἐτῶν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ, Νικήταν τὸν Παφλαγόνα, ὅθεν ἐλέγετο καὶ Μονὴ τοῦ Πατριάρχου (5). » Ταύτην, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἀντικρὺ τῶν Πριγκη» πείων νήσων πρὸς τῇ ἀκτῇ κειμένην, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ζωῆς ὁ

(1) Νικήτας ὁ Παφλαγὼν ἐν Βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου. (2) Ausomi Epist. XIII. (3) Εἰς τὸν Θεοφάνην εὕρηται γεγραμμένον ὑφ' ἓν Καρταλιμένος, ἡ σήμερον Χαρταλιμὴ καὶ Τουρκιστὶ Κάρταλ, χωρίον παράλιον, ἀπέχον 3 ὥρας μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ Σκουτάρεως, καὶ 4 ὥραν πρὸς δύσιν τοῦ Παντειχίου, ἄλλου παραθαλασσίου χωρίου τῆς Βιθυνίας, ὅπου ἦν τὸ προάστειον τοῦ Βελισαρίου. (4) Το μηνολόγιον λέγει τὸν Ἰγνάτιον, ἐσφαλμένως μὲν, ἀδελφὸν τοῦ Θεοφίλου, συγγέων Μιχαὴλ τὸν Ῥαγγαβὲ Μιχαὴλ τῷ Τραυλῷ· ὀρθῶς δὲ, ἔγγονον Νικηφόρου τοῦ βασιλέως, ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Προκοπίας, θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν. (4) Ἄννα Βιβλ. Γ', ἄλλη παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, περὶ ἧς ἴδε σελ. 102.

» *μακάριος τελευταίαν ἀνεστήσατο* «. » Ἧς τὴν ἐπισημότητα καὶ περιφά-» νειαν, τοῦ τε ναοῦ τὴν ὑπέρκαλλον ἀγλαΐαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, . . » ὡς λόγου κρείττω, ταῖς ὄψεσι παραχωροῦμεν «.

» Ἀνορυττομένων δὲ τῶν τοῦ ναοῦ θεμελίων, εὑρέθη τράπεζα παλαιὰ, ὑπὸ κίονος βασταζομένη, ἐν ᾧ τόπῳ τὸ τῆς Μονῆς θυσιαστήριον ἵδρυται, γράφουσα οὕτως: Τοῦτό ἐστι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ Ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὅθεν ἐπεκλήθη Τοῦ Ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος (1)«.

Ἐν αὐτῇ ἐτάφη, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, ὁ αὐτοκράτωρ Σταυράκιος, μονάσας, μετὰ τὸ παραιτῆσαι τὸν θρόνον, ἐν τοῖς Βραχᾶ, εἰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐκεῖ αὐτὸν ἱστορεῖ καὶ μονάσαι καὶ ταφῆναι (Ἐν αὐτῇ ἐτάφη ὡσαύτως καὶ ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ οἰκεία αὐτῷ Μονὴ (2), εἰς ἣν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (3), ἀπελθὼν, ἤδη τῆς πανηγύρεως ἐφεστώσης τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων Οὐρανίων Δυνάμεων, ἵν' ἑορτάσῃ λαμπρότερον, ἀπ' αὐτῆς ἐξωρίσθη μετὰ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, πέμψαντος ἐκεῖ χεῖρα στρατιωτικὴν τοῦ Κρατοῦντος (Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ). Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ὁ βασιλεὺς, ἀναγαγὼν τὸν αὐτοῦ νεκρὸν ἐκ τῆς ὑπερορίας μετ' ἐντίμου τῆς προπομπῆς, εἰς τὴν αὐτοῦ Μονὴν ἐναπέθετο «).

Τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς ταύτης εἶνε ἴσως τὰ φαινόμενα σήμερον πρὸς δεξιὰν τῆς λιθίνης γεφύρας τῆς ἀπὸ τοῦ Μὰλ-τεπὲ πρὸς τὸ Σχούταρι ὁδοῦ.

Συγχέεται δὲ, νομίζω, πρὸς ἄλλην Μονὴν, τὴν τῶν Βρύων ἢ Βροιῶν, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον.

Ἔρχονται μετὰ ταῦτα, Γ',

Τὰ Βορραδίου ἢ Βοραιδίου (4),

ἅπερ νομίζω τὰ αὐτὰ Τοῖς Βηρίδου, ὅπου, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, προσωρμίσθη ὁ ὑπὸ τὸν ἀποστάτην Θωμᾶν, τὸν ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, στόλος, συγκείμενος ἐκ 350 πλοίων, καὶ αὐτοῦ κατεπυρπολήθη διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός.

Ἐὰν δὲ τὸ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ σωζόμενον ἐπίγραμμα » Εἰς τὸν ναὸν » τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν Βοθρέπτῳ « ἀναφέρηται εἰς τὰ Βορραδίου, τότε τὸ μὲν Γερράδιε τοῦ ἐπιγράμματος πρέπει 'να μεταποιηθῇ εἰς Βορ-

(1) Συμ. Λογοθ. Χρονικόν. (2) Ἡ Μονὴ τοῦ Κηρουλαρίου ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἔξωθεν τῶν Βλαχερνῶν, κατὰ τὸν Μιχαὴλ Ἀτταλειάτην. (3) Βιβλ. ΙΗ'. (4) Ἀπὸ Βορραδίου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἴδε τὸ Α' Παράρτημα.

ράδιε, ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου 'να ταυτισθῇ πρὸς τὸν ἐν τοῖς Σατύρου. Κρινάτωσαν δὲ περὶ ἀμφοτέρων ἕτεροι, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἐπίγραμμα, ἔχον οὕτω:

» Καὶ τόδε σῶν καμάτων παναοίδιμον ἔργον ἐτύχθη,
» Γεββάδιε κλυτόμητι. Σὺ γὰρ περικαλλέα νηὸν
» Ἀγγελικῆς στρατιῆς σημάντορος αὖτις ἔδειξας «.

Δ' θέσις εἶνε

Τὰ Βοαιτίου ἢ Βωτίου ἢ Βουτίου,

τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 487 καὶ τῷ 510. Τὴν θέσιν ταύτην ὀνομάζει ὁ Κεδρηνὸς ἐμπόριον, διότι ἦτον, φαίνεται, σκάλα, ὅπου ἀπέβη ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Βασιλείου, ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐν τῷ ὄρει τοῦ Δαματρύος Νοσσιάς, ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν ἐκεῖ κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ Μονὴν τοῦ εὐνοουμένου αὐτῷ Χριςοφόρου Σαμωνᾶ, τοῦ Πατρικίου καὶ Πρωτοβεστιαρίου.

Ε' θέσις εἶνε

Τὰ Ἀνθεμίου,

τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους παρὰ τὰ Εὐτροπίου καὶ Βοῤῥαδίου, ἐν οἷς οἱ μετὰ Σουλεϊμάνου Σαρακηνοί, ἀπάραντες τοῦ τῆς Μαγναύρας ἄχρι τοῦ Κυκλοβίου αἰγιαλοῦ, ὅπου ἦσαν τέως προσωρμισμένοι, καὶ παραπλεύσαντες τὴν πόλιν, ἐπέρασαν καὶ μεθωρμίσθησαν.

Παρωνομάσθησαν δέ, ἢ ἀπὸ Ἀνθεμίου, τοῦ αὐτοκρατορήσαντος ἐν Ῥώμῃ τῷ 454 ἐπὶ Λέοντος, καὶ γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Εὐφημίᾳ τοῦ Μαρκιανοῦ, ἤ, πιθανώτερον, ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἀνθεμίου, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 405, καὶ διορισθέντος, ἐπὶ τῆς ἀνηλικιότητος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, Ἐπάρχου τοῦ Πραιτωρίου καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀφ' οὗ ἐπῆρξε πρότερον ἔτη πολλὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἦν δὲ ἔγγονος Φιλίππου, τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίου Ἐπάρχου τοῦ Πραιτωρίου, τοῦ ἀποπνίξαντος ἰδίαις χερσίν, ὡς ἐλέγετο, Παῦλον τὸν ἀρχιεπίσκοπον ΚΠ. Ἀλλ' ὅσον ἄδικος καὶ ἄσπλαγχνος ἦν ὁ πάππος, τόσον φιλοδίκαιος καὶ οἰκτίρμων ἦν ὁ ἔγγονος. Τῆς ἀρετῆς δὲ καὶ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ μαρτυρία εἶνε ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἣν ἀντιγράφομεν ὁλόκληρον: » Ἄλλοι μέν σου τῇ θαυμασιότητι καὶ τῆς Ὑπατείας καὶ τῆς Ἐπαρχότητος » συνήδονται· ἐγὼ δὲ αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς τῆς σῆς ἕνεκεν Μεγαλοπρεπείας· » οὐ γάρ σε κατεκόσμησαν, ἀλλ' ἐκοσμήθησαν παρὰ σοῦ. Ἐπειδὴ καὶ » τοιοῦτον ἡ ἀρετή· οὐκ ἔξωθεν δανείζεται τὰς τιμάς, ἀλλ' αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ » περιφέρει ταύτας, τιμὴν τοῖς ἀξιώμασι τούτοις παρέχουσα, οὐκ αὐτὴ » παρ' ἐκείνων λαμβάνουσα. Διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ προσεθήκαμεν τῷ φίλτρῳ

» νῦν τῷ περὶ σέ· οὐδὲν γάρ σοι προσγέγονε πλέον· οὐδὲ τὸν Ὕπαρχον » καὶ Ὕπατον ἡμεῖς φιλοῦμεν, ἀλλὰ τὸν δεσπότην μου τὸν ἡμερώτατον » Ἀνθέμιον, τὸν πολλῆς μὲν συνέσεως, πολλῆς δὲ γέμοντα φιλοσοφίας. » διό σε καὶ μακαρίζομεν, οὐχ ἐπειδὴ πρὸς τὸν θρόνον ἀνέβης τοῦτον, » ἀλλ' ἐπειδὴ δαψιλεστέραν ἔλαβες ὕλην εἰς τὸ τὴν σύνεσίν σου καὶ τὴν » φιλανθρωπίαν ἐπιδείξασθαι· καὶ τοῖς ἀδικουμένοις πᾶσι συνηδόμεθα, τὸν » πλατύν σου λιμένα τῆς ψυχῆς ὁρῶντες μυρία δυνάμενον λῦσαι ναυάγια, » καὶ τοὺς εἰς ἔσχατον κλυδονίου κατενεχθέντας παρασκευάσαι ἐξ οὐρίας » πλεῖν. διὰ ταῦτα σκιρτῶμεν, διὰ ταῦτα χαίρομεν, τὴν σὴν ἀρχὴν κοι- » νὴν ἑορτὴν τῶν ἐπηρεαζομένων εἶναι νομίζοντες, ἧς καὶ αὐτοὶ νῦν ἀπο- » λαύομεν, οἰκείαν ἡδονὴν εἶναι τιθέμενοι τῶν σῶν κατορθωμάτων τὸ μέ- » γεθος «. Ἀλλὰ πολὺ πιθανώτερον νομίζω ὅτι παρωνομάσθησαν μᾶλ- λον ἀπὸ Ἀλεξίου τοῦ Μωσηλὲ, τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ τοῦ Θεοφίλου, ὅς τις, μονάσας, μετωνομάσθη, καθὼς φαίνεται, Ἀνθέμιος. Τὸ διαιτῆ- σαι ὅμως τὰ τοιαῦτα, τοῦ μέλλοντός ἐστιν ἔργον χρόνου μόνον, ὅταν ἡ τῶν τόπων ἐν ἀνέσει σπουδὴ καὶ αἱ μετὰ λόγου ἀνασκαφαὶ ποδηγετήσωσι τὰ βήματα τῆς Ἱστορίας.

Ὁ τόπος οὗτος ἦν ἐπὶ Θεοφίλου ἁρματοφυλάκιον (» ἀποθήκη τῶν βασι- » λικῶν μαγγάνων «)· ὁ δὲ Καῖσαρ Ἀλέξιος ὁ Μωσηλὲ, ὁ τοῦ αὐτοκρά- τορος, ὡς εἴπομεν, γαμβρὸς, γενόμενος μετὰ θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ μοναχὸς, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ δωρεὰν τό, τε κατὰ τὴν Ἐλαίαν τῆς Χρυσοπόλεως μοναστήριον, καὶ τὸ τῶν Βρυῶν, ἐπεί ποτε, τῷ ἐν Χρυσοπόλει ἐνδιαιτώμενος, καὶ δεηθεὶς περιπάτου, καὶ ἐνταῦθα γε- νόμενος, εἵλετο τὸν τόπον, ἀγοράσας αὐτὸν διὰ τῆς πενθερᾶς τοῦ, καὶ καλῶς ἐποικοδομήσας, καὶ μοναστήριον καταστήσας, ἐκεῖσε, τὸν βίον ἐκλιμπάνων, ἐτέθη, τὸν τάφον καὶ τὴν ἄνωθεν αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένην εἰ- κόνα μάρτυρα ἔχων τῶν λεγομένων (1) «. Ἐδῶ ἐμόνασε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ ἐπίσκοπος Θεόδωρος, ὁ ἐπιλεγόμενος Κρίθινος, ὃν ἀποστείλας ὁ Θεόφιλος πρὸς τὸν ἐν Σικελίᾳ γαμβρὸν αὐτοῦ Ἀλέξιον, φέροντα λό- γους ἀπαθείας (ὑποσχόμενος αὐτῷ ἀμνηστίαν, καθὼς λέγομεν τώρα), πεισθέντα δὲ καὶ ἐπανελθόντα τύψας καὶ δημεύσας καὶ φυλακώσας, ἠλέγ- χθη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν ναῷ. Στὰς γὰρ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ βήματος ἐν ἀρχιερατικῇ στολῇ, ἠρώτησε μεγαλοφώ- νως τὸν αὐτοκράτορα πλησιάσαντα: » Ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε· ἕνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ; ἀποκριθέντος δὲ ὑπ' αἰσχύνης τοῦ Θεοφίλου: » Ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πρᾳότητος καὶ δικαιοσύνης «, ὑπέλαβεν ὁ Θεόδω- ρος· » Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοὶ, ὅτι, δοὺς ἐνυπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ

(1) Πορφυρογενν. Χρον. Β', ιζ'.

δι' ἐμοῦ, οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον»; Θυμωθεὶς οὖν ὁ Θεόφιλος, διέταξε 'να 'τὸν ἀποσπάσωσι βιαίως τοῦ θυσιαστηρίου, καί, πληγὰς οὐ μετρίας λαβόντα, 'να 'τὸν ὑπερορίσωσι, προφάσει μὲν διὰ τὴν αὐθάδειάν 'του, τῇ δὲ ἀληθείᾳ διότι ἠλέγχετο ὑπ' αὐτοῦ ὡς εἰκονομάχος. Ἐπιπληχθεὶς ὅμως μετὰ ταῦτα διὰ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, 'τὸν ἀνεκάλεσε, καί, μὴ πεισθέντα 'νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχιερωσύνην, ὡς περιυβρισθεὶς δημοσίᾳ, διώρισεν αὐτὸν Οἰκονόμον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, συγχωρήσας καὶ τὸν Ἀλέξιον. Ἐκ τούτου ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδ' ὁ Θεόδωρος ἦν Ἀμβρόσιος, οὐδ' ὁ Θεόφιλος Θεοδόσιος: ἄλλοι χρόνοι, ἄλλα ἤθη.

Καὶ μεταβαίνομεν ἤδη, ὡς εἰς τέρμα τῆς ἐν τῇ ἠπείρῳ περιοδείας ἡμῶν, εἰς

Τὰ Βρύου ἢ Βρύαντος.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο διαφόρως καὶ διεστράφη καὶ ἀναφέρεται. διότι, παρεκτὸς τοῦ Εὖρον καὶ Εὔριον καὶ Ὕρις, διὰ τῶν ὁποίων συγχέεται, ὡς προείπομεν, μετὰ τοῦ Ἡραίου, ἐκαλεῖτο καὶ Βροῖα καὶ Βρύσις, ἐπὶ Γυλλίου δὲ καὶ Ὀβρύας (τὸ ὁποῖον ὅμως ἴσως εἶνε Ὁ Βρύας) καὶ Ἀβρύας. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐμφαίνουσι τό τε πλῆθος καὶ τὴν ἀξιολογότητα τῶν ἐνταῦθα μέχρι σήμερον ἀναβρυόντων ὑδάτων, ἅπερ, ἀφοῦ ἐπαρκέσωσιν εἴς τε τὰ λουτρὰ καὶ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῶν τοῦ χωρίου κατοίκων, Τούρκων τῶν πλειοτέρων, ποτίζουσι καὶ ἀπέραντα περιβόλια, προμηθεύοντα δι' ἀρίστων λαχανικῶν τὰς ἀγορὰς τῆς Πρωτευούσης. Καλεῖται δὲ νῦν Τουρκιστὶ τὸ χωρίον

ΜΑΛ-ΤΕΠΕ

(Θησαυροῦ λόφος), διότι διετηρήθη ἀνέκαθεν ἡ ἰδέα ὅτι εἰς τὸν ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου λόφον ἐγκατορώρυχται θησαυρός, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ὁποίου πολλὰ κενεὰ χάρηνα ἐδαπάνησαν καὶ τὰ χρήματά 'των καὶ τὸν καιρόν 'των, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν 'των, παγιδευθέντες ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν καὶ κακούργων, ὅσοι παντοῦ καὶ πάντοτε οὐ διαλείπουσι μεταλλεύοντες τὴν πλεονεξίαν καὶ εὐπιστίαν τῶν ἁπλουστέρων.

»Μετὰ τὸ Ἡραῖον, λέγει ὁ Γύλλιος, ἐκδέχεται ἄκρα Ζαρρίτριον (1), περὶ ἣν θρυλλεῖται ὑπὸ τῶν περιοίκων ὅτι ἀνευρέθη χύτρα (zara ἢ iara) πλήρης χρυσοῦ. Ἀπέχει δέ, κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον (2), 110 στάδια πρὸς εὖρον τοῦ Ἀχρίτα«.

---

(1) Οὕτως εὑρίσκεται γεγραμμένη ἡ λέξις ἐν τῇ, πλήρει κυριωνυμικῶν μάλιστα σφαλμάτων ἐκδόσει τοῦ Γυλλίου· φαίνεται ὅμως ὅτι εἶνε τὸ Ἀζαρίτιον τοῦ Πλινίου, πηγή, τοποθετουμένη ὑπ' αὐτοῦ ἐπέκεινα (;) Χαλκηδόνος. (2) Ἀρτεμιδ. Γεωγρ. ΙΑ'.

Ἐνταῦθα ᾠκοδόμησεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος παλάτια, κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Βαγδατίῳ, λαβὼν τὴν ὕλην ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς πλησίον Μονῆς τοῦ Σατύρου, περὶ ἧς προείπομεν. »Ἀποστείλας γὰρ τὸν, ἐπὶ λόγου δυνάμει θαυμαζόμενον, διδάσκαλον αὐτοῦ καὶ τῆς κακοδοξίας συμμέτοχον, Ἰωάννην τὸν Σύγκελλον, ὃν, πατριαρχεύσαντα ἔπειτα, Ἰαννὴν ἐκάλουν οἱ τότε, διά τε τὴν αἵρεσιν καὶ διότι κατηγορεῖτο ὡς μάγος, πρέσβυν πρὸς τὸν ἐν Βαγδατίῳ δυναστεύοντα τότε Κχαλίφην, ἀφ' οὗ, ἐπανελθὼν ἐκεῖνος, διηγεῖτο αὐτῷ τὰ ἐκεῖ, καὶ ἰδίως τὰ σχήματα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν τοῦ Κχαλίφου ἀνακτόρων, εἰς ἔρωτα κεκίνηται ἐκμιμήσεως· διὸ κατέστησεν αὐτὸν τῆς οἰκοδομῆς ἐπιστάτην. Εὐφυὴς δὲ ὢν καὶ ἱκανὸς ἐκεῖνος, ταχὺ τὸ ἔργον ἐξεπέρανε, καὶ σχήματα διδάσκων καὶ μέτρα εὔρους τε καὶ μήκους καὶ ὕψους (1)«. Κατεσκεύασε δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι μὲν τοῦ παλατίου τούτου εὐκτήριον εἰς ὄνομα τῆς Θεοτόκου· ἐν τῷ προαυλίῳ δὲ ναὸν τρίκογχον, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μεγέθει πολλῶν διαφέροντα, καθιερώσας τὸ μὲν μέσον αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, εἰς μνήμην πάντως τοῦ ναοῦ τῆς ἐν τοῖς Σατύρου Μονῆς, ἧς μετεχειρίσθη, καθὼς εἴπομεν, τὴν ὕλην· τὰ δὲ ἑκατέρωθεν τούτου εἰς Μαρτύρων γυναικῶν ὀνόματα (2)«.

Ὁ δὲ Κωδινὸς λέγει ὅτι προϋπῆρχον ἤδη ἐνταῦθα καὶ πρὸ τοῦ Θεοφίλου παλάτια, κτισθέντα ὑπὸ Τιβερίου καὶ Μαυρικίου. Νομίζω ὅμως ὅτι συγχέει τὰ τοῦ Βρύαντος τοῖς ἐν τῷ Ἡραίῳ.

Τὰ ἐρείπια τοῦ παλατίου τούτου φαίνονται μεταξὺ τοῦ χωρίου Μάλ-τεπὲ καὶ τοῦ ἐπωνύμου αὐτοῦ λόφου.

Τὴν δὲ τῶν Βρύων ἢ Βρυῶν Μονὴν, καλουμένην προσέτι καὶ τῆς Βρύσεως, καὶ ἀναφερομένην ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐπὶ Μηνᾶ συνόδου, ὡς ἐν τῇ Χαλκηδόνος κειμένην διοικήσει, ἣν ἔλαβεν ὡς ἐνδιαίτημα ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Θεοφίλου Ἀλέξιος Καῖσαρ ὁ Μωσηλὲ, πρὶν μονάσῃ ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐπονομασθείσῃ Μονῇ τοῦ Ἀνθεμίου, ἄλλην νομίζω εἶναι παρὰ τὴν τοῦ Σατύρου, ἂν καὶ ὁ Τιμόνης φρονῇ, ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκκλησία τοῦ Μάλ-τεπὲ, λείψανον ἄλλης ἀρχαιοτέρας, τῆς ὁποίας σώζονται ὄχι μόνον οἱ τοῖχοι, χονδροειδῶς ἐζωγραφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τεμάχια μαρμάρων καὶ κιόνων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: **ΔΙΟΝΥΣΙΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΩΝ κτλπ.**, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ λειτουργοῦσιν ἅπαξ τοῦ ἔτους (;!), ἐπωνομάσθη **Τοῦ Σωτῆρος**, κατὰ παρήχησιν **Τοῦ Σατύρου**.

Πλησίον τοῦ Μάλ-τεπὲ καὶ τοῦ Παντειχίου, καταντικρὺ τῆς Πριγκήπου, εἶνε τὸ **Χουνκιὰρ-τσαϊρὶ**, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Σουλτὰν-Μεχμὲδ

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙΕ', κς'. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογενν. Χρον. Γ', θ'.

ὁ καταχτητὴς τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1481, καὶ ὅπου διανυχτερεύουσι συνήθως τὸν πρῶτον αὐτῶν σταθμὸν τὰ ἀπὸ Σκουταρίου κινοῦντα κερβάνια.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ.

Τὸ πάντερπνον ἀρχιπέλαγος τοῦτο τῆς Προποντίδος, τὸ περιέχον, ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς αὐτῆς πλευρᾶς καὶ περὶ τὰς εἰς αὐτὴν ἐκβολὰς τοῦ Βοσπόρου, τὰς Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, πρέπει 'να ἀπολαύσῃ τις ἢ ἔαρος ἢ φθινοπώρου. Ὅς τις τὸν Μάϊον 'δὲν ἀνέπνευσεν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις τὴν ζωογόνον τοῦ ἐαρινοῦ ζεφύρου αὔραν, ἐν ᾗ ἐλούσθησαν αἱ τερέβινθοι καὶ τὰ σπάρτα· ὅς τις 'δὲν παρευρέθη κατὰ τὴν Πρωτομαΐαν εἰς τὸν χορὸν τῶν νησιωτίδων, συντριβουσῶν διὰ τῶν εὐρύθμων αὐτῶν ποδῶν, καθὼς αἱ παρὰ τῷ Ὡρατίῳ Χάριτες, τὴν ἀναβλαστάνουσαν χλόην· ὅς τις, τὸ ἑσπέρας σεληνοφώτου καὶ ἠρεμαίας νυκτὸς, ὑπὸ τὸν φλοῖσβον τοῦ εἰς τὰς ἀμμώδεις ᾐόνας τῆς Χάλκης ἢ τῆς Πριγκηποννήσου ἐκπνέοντος κύματος, 'δὲν ἐβυθίσθη εἰς ἐκστατικὰς σκέψεις, ὁ τοιοῦτος ἂς σπεύσῃ, πρὶν ἡ κρυερὰ πλὰξ τοῦ τάφου ἐπιτεθῇ βαρεῖα ἐπὶ τοῦ στήθους 'του, 'να ἀπολαύσῃ, ἔστω καὶ ἑνὸς μόνου, ἔαρος Νησιωτικοῦ τέρψιν!

Ἀνθῶν φυσικῶν καὶ ἀρωματικῶν θάμνων ἀνέκφραστος ποικιλία (1), καρπῶν καὶ ὀπωρικῶν, καὶ μάλιστα σύκων καὶ σταφυλῶν, ἡδύτης καὶ ἀφθονία, ἰχθύων κάλλος καὶ μέγεθος, θήρας πλοῦτος, τὰ πάντα προσκαλοῦσιν ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, εἴτε εἰς τὴν Δίκτυνναν, εἴτε εἰς τὴν Ἀγροτέραν Ἄρτεμιν προαιρεῖται 'να θυσιάσῃ. Ἐὰν δὲ ἐπροικοδοτήθη ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ποιητικὸν πνεῦμα, οἱ στίχοι, ὅσους, ὑπὸ τῆς πίτυος τὸν ψιθυρισμὸν καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν νάρδων καὶ τῶν ληδάνων, θέλει χαράξῃ εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν 'του, ἀναμφιβόλως θέλουν μυροβολεῖ ἰδιαίτερόν τι

(1) Τὰ κυριώτερα τῶν ἐν ταῖς Πριγκηποννήσοις φυομένων δένδρων καὶ θάμνων εἶνε ἡ πίτυς (ἀγριοκοκκωναρήα, Τουρκιστὶ τσάμ), ἡ τερέβινθος (ἀγριοτσικουδέα, ἣν οἱ Χῖοι ἐγκεντρίζουσιν εἰς πιστακήαν), ἡ πρῖνος, ἥ τε συνήθης καὶ δύο ἕτερα ταύτης εἴδη, ἡ φυλίκη καὶ ἐλαιόπρινος, ἡ ἀγριελαία, ἡ κόμαρος, ἡ μυρσίνη, ἡ μυρίκη, ἡ ῥάμνος, ἡ βάτος, ἡ σπάρτος, ἡ τραγάκανθα, ἡ κόνυζα, ἡ στοιβὴ (poterium spinosum), ἡ ἐρείκη (κοινῶς φοῦντα ἢ τσαλὶ, erica scoparia), ἡ λῆδος (κίστος ὁ Κρητικὸς), καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ στοιχὰς νάρδος (τὸ Τουρκιστὶ καρὰ-μπάσσ). Ὁ δὲ Γύλλιος ἀριθμεῖ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ δενδρολίβανον (ῥοσμαρί)· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φυτὸν τοῦτο, τὴν σήμερον τὸ ἐλάχιστον, 'δὲν εὑρίσκεται αὐτοφυὲς ἐν ταῖς Νήσοις, νομίζω ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὗτος διὰ τοῦ rosmarinum ἐννοεῖ τὴν προειρημένην στοιχάδα νάρδον, τὸ χαρακτηριστικώτατον τοῦτο, μετὰ τὴν σπάρτον, τῶν ἡμετέρων Νήσων ὀσφρίδιον.

ποιήσεως ἄρωμα, διακρίνον αὐτοὺς παρὰ τὰς λοιπὰς ἁπάσας αὐτοῦ ἐμπνεύσεις, καθὼς αἱ χαριέστεραι τῶν ᾠδῶν τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου τοῦ Χρηστοπούλου, ὧν τὰς πλείστας ἐμελοποίησεν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις.

Ἀλλὰ διατί ὁ δρόμος τοῦ ἀτμοπλοίου, καί τοι ταχυπλοοῦντος, φαίνεται οὐχ ἧττον βραδὺς εἰς τὸν γράφοντα τὰς σελίδας ταύτας; διατί προσπαθεῖ 'να προλάβῃ, εἰ δυνατὸν, αὐτὸν, προχωρῶν εἰς τὸ ἄφλαστον αὐτὸ τῆς πρώρας; διατί, ἀφεὶς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ πολιτικολογοῦντας ἢ κυβεύοντας ἢ καταχηλουμένους ὑπὸ τῶν ἐκ Δακίας μουσουργῶν, ἀτενίζει ἀκίνητος πρὸς ἓν καὶ μόνον τοῦ ὁρίζοντος σημεῖον, τὸ πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν τῆς Χαλκηδόνος; διατί; διότι ἐκεῖ κεῖνται τὰ Νησιά, ἐκεῖ κεῖται ἡ Χάλκη, ἐν ᾗ συγκεντροῦνται πᾶσαι τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας αἱ ἀναμνήσεις, καὶ πᾶσα θέσις αὐτῆς 'τῷ ἀναπολεῖ τούτων μίαν. Διὸ, καὶ μόλις προσορμισθέντος τοῦ πλοίου, πηδᾷ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ χαιρετᾷ, οὐχὶ ἔμψυχα ὄντα· διότι οὐδεὶς ἐδῶ 'τὸν ἀναγνωρίζει πλέον· ἀλλὰ τὰς πέτρας τοῦ μόλου, ἐφ' ὧν πολλάκις διημέρευσεν ἁλιεύων· τὴν φυλλίνην σκιάδα (τσαρδάκ), ὑπὸ τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐγευμάτισε· τὴν πλάτανον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν ὁμηλίκων ἔπαιξε· τὸ λιβάδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔτρεξε· τὸ Γεράνιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔπιε! διὰ τοῦτο καὶ, πρὸς αὐτὰ χαίνων καὶ χυπτάζων ὅλος, ἀδιαφορεῖ πρὸς τοὺς περιϊσταμένους καὶ παρατηροῦντας αὐτὸν, ξένον γέροντα! οὔτε ἀποκρίνεται πρὸς τὰς φιλοφρονεστάτας προσκλήσεις τοῦ ξενοδόχου, καὶ περνᾷ ὡς μελαγχολῶν! προχωρεῖ ἐν τοσούτῳ, ἴσα πρὸς τὴν οἰκίαν, ὅπου νομίζει ὅτι ἀκούει ἤδη τῶν συγγενῶν αὐτοῦ τὴν φωνήν· ἀναζητεῖ τὴν ἀναδενδράδα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἤρτητο ἡ αἰώρα, τὴν συκῆν, τοὺς καρποὺς τῆς ὁποίας πολλάκις ἐπεβουλεύθη· 'αλήμων ὤ! ἡ οἰκία ὑπάρχει, ἀλλὰ . . . νεαρὰ καὶ μεταπεποιημένη ἐπὶ τὸ γλαφυρώτερον· ἡ ἀναδενδρὰς ἐξέλιπεν· ἡ συκῆ ἐξηράνθη· τὴν δὲ θέσιν τοῦ κήπου ἐπέχουσιν ἐργαστήρια· ἀπὸ τῶν θυρίδων δὲ τῆς οἰκίας κοράσιά τινα, φαιδρῶς ἀνακαγχάζοντα πρὸς τὸ ἐῤῥικνωμένον πρόσωπον τοῦ ἀγνώστου γέροντος, ὅς τις παρατηρεῖ τὴν οἰκίαν μετὰ τοσαύτης ἀδιακρίτου περιεργείας, ἐρωτῶσι ποῖον ζητεῖ; — Ἐδῶ κατοικεῖ ὁ . . . . . ; — Ὄχι. — Ἀλλὰ ποῦ; — Δὲν ἠξεύρομεν. Προχωρεῖ ὁλονὲν, καὶ κάθηται τέλος εἰς τὴν πρώτην ἀπαντωμένην χομφετταρίαν! — Ὁ κύριος τοῦ ἐργαστηρίου, γλυκὺς καὶ εὔρωστος γέρων, 'τὸν παρατηρεῖ, καὶ 'τὸν πλησιάζει προσμειδιῶν — Εἶσθε ὁ υἱὸς τοῦ . . . ; — Ὅλος· ποῦ κατοικοῦσι, παρακαλῶ οἱ . . . . . καὶ οἱ . . . . . ; — Ὢ! ἀπέθανον πρὸ ἐτῶν. — Ὁ δὲ . . . . ; — Ἀπέθανε. — Καὶ ἡ . . . . ; — Ἀπέθανε, ζῶσιν ὅμως αἱ ἔγγονοί 'της, καὶ εἶν' ἐκεῖναι ἐκεῖ, αἱ περιπατοῦσαι. — Λοιπόν; λοιπὸν μὴ θελήσῃ μηδεὶς 'να ἐπανίδῃ ποτὲ γέρων τοὺς τόπους, τῶν ὁποίων ἀπεμακρύνθη νέος!

Ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὰς ὡραίας Νήσους; καὶ τί μέλει τῷ εὐπαρύφῳ νεανίᾳ ἐκείνῳ, τῷ διατρέχοντι μετὰ θυμηδίας τὸ λιβάδιον καὶ προσλαλοῦντι ταῖς συμπορευομέναις σειρῆσιν, ἐὰν κακόχυμός τις πρεσβύτης τονθορύζῃ μεμψιμοιρῶν παρ' αὐτόν; Αἱ Νῆσοι εἶνε τόπος χαρᾶς, γελώτων, παιδιᾶς, εὐωχίας! Οἱ καταφεύγοντες εἰς αὐτὰς, ἀποτίθενται τὰς βιωτικὰς μερίμνας εἰς τὸ ἄστυ, καὶ, τόσῳ πλειότερον κοῦφοι καὶ εὐσταλεῖς, ὅσῳ βαρύτερον φέρουσι τὸ βαλάντιον, ἐν σκέπτονται καὶ μόνον, πῶς 'να διέλθωσιν εὐθυμότερον τὰς ὀλίγας ὥρας, ὅσας ὑποκλέπτουσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἐκ τῆς τοῦ βίου τύρβης. Τὸν κοινὸν λοιπὸν τοῦτον ῥοῦν ἀκολουθοῦντες καὶ ἡμεῖς, ἂς ἀφήσωμεν τὸν θόρυβον τῶν συνωθουμένων περὶ τὰ καφενεῖα ἢ τὸ πηγάδιον, ἂς μακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχχιταπίων (1), καὶ ἀναλάβωμεν ἥσυχοι τὴν φυσικὴν καὶ ἱστορικὴν τῶν Νήσων περιγραφήν.

Αἱ Νῆσοι αὗται, αἱ ὁποῖαι καταλληλότερον ἔπρεπε 'να ὀνομασθῶσι Νῆσοι Μακάρων, εἶνε ὅλαι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν αἱ πέντε μόνον, Πρίγκηπος, Χάλκη, Ἀντιγόνη, Πρώτη καὶ Τερέβινθος, κατοικοῦνται τὴν σήμερον· αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες, Ὀξεῖα, Πλάτη, Νεάνδρος καὶ Πίτα, εἶνε ἀκατοίκητοι. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκπαλαι κατοικοῦνται. Διότι ὁ τῶν Οὐενετῶν Δοὺξ, Ἐῤῥῖκος ὁ Δάνδολος, συνεβούλευε τοῖς Σταυροφόροις, ἐστρατοπεδευμένοις ἐν τῷ Ἁγίῳ Στεφάνῳ, 'να μὴ διασκορπισθῶσι πρὸς προνομὴν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, ἀλλὰ 'να προτιμήσωσι τὰς νήσους ταύτας, » qui sont habitées de genz, et laborées de blez et de viandes et d' autres biens (2) «.

Θεωρούμεναι δὲ ἀπὸ ΚΠ, φαίνονται ὡς 'να ἦνε μία μόνη, περικλείουσα κόλπον ἑξήκοντά που σταδίων περιφερείας.

Ἐκαλοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Δημόνησοι ἢ Δαιμόνησοι, ὅθεν καὶ ὁ Δημονήσιος χαλκός. Καὶ ὁ μὲν Στέφανος λέγει: » Δημόνησος, περὶ » Χαλκηδόνα νῆσος, ἀπὸ Δημονήσου τινός. Ἔχει δ' ὁ τόπος κυανοῦ μέ» ταλλον καὶ χρυσοκόλλης. Καὶ χρυσίον δ' εὑρίσκεται τίμιον, ὀφθαλμῶν » τε φάρμακόν ἐστιν. Ὁ νησιώτης Δημονήσιος «. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (3): » Δημόνησος, ἡ Χαλκηδονίων νῆσος, ἀπὸ Δημονήσου, τοῦ πρώτου ἐργα» σαμένου, τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν. Ἔχει δὲ ὁ τόπος κυανοῦν τὸ (4) μέ» ταλλον καὶ χρυσοκόλλην. Ταύτης δ' ἡ καλλίστη πρὸς χρυσίον εὑρίσκει » τιμήν· καὶ γὰρ φάρμακον ὀφθαλμῶν ἐστιν (5). Ἔστι δὲ αὐτόθι χαλκὸς » κολυμβητὸς (6), ἐν δυοῖν ὀργυιαῖν τῆς θαλάσσης «. Ὁ δὲ Ἡσύχιος ὁ

(1) Πυροτεχνημάτων. (2) Χρον. Βιλλαρδουίνου. (3) Ἀριστοτέλ. περὶ θαυμασ. ἀκουσμ. (4) Ἴσως γραπτέον; » κυάνου τε μέταλλον καὶ χρυσοκόλλης «. (5) » Οἱ δὲ τὸν χαλκὸν ὀ» ρύττοντες ὀξυδερκέστατοι γίνονται, καὶ οἱ βλεφαρίδας μὴ ἔχοντες, φύουσιν «, Αὐτ. αὐτ. (6) Ἐν ἄλλοις γράφεται: » Κολυμβήτης ἢ Κολυμβητός «.

Μιλήσιος: » Δημονήσιος χαλκός. Δύω εἰσὶ πρὸς τῷ Βυζαντίῳ νῆσοι, » κοινῇ μὲν Δημόνησοι λεγόμεναι, ἰδίᾳ δὲ διαλλάττουσαι· ἡ μὲν γὰρ Χαλ- » κῖτις, ἡ δὲ Πιτυοῦσα «. Ὁ δὲ Ἀρτεμίδωρος (ἐν ΙΑ' Γεωγραφουμένων): » Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀκρίτου παραπλεύσαντι εὗρον, στάδια ἑκατὸν δέκα, ἄκρα » κεῖται Ὑρὶς καλουμένη, καὶ νῆσος ταύτῃ παράκειται Πιτυώδης, καὶ » ἄλλη νῆσος καλουμένη Χαλκῖτις, καὶ ἄλλη Πρώτα λεγομένη. Ἀπὸ » δὲ ταύτης εἰς τὴν Χαλκῖτιν λεγομένην πόλιν (1), στάδια τεσσαράκοντα«. Ὁ δὲ Πλίνιος (ἐν τῷ τέλει τῆς Ε' βίβλου;) τὰς ὀνομάζει Προποντίδας » est et Elea et duæ Rodussæ, Erebinthus, Magale, Chalkitis, Pitiodes (2) «.

Οἱ Τοῦρκοι τὰς ὀνομάζουσι, κοινῶς μέν, Κχιζὶλ-ἀδαλὰρ (Ἐρυθρὰς νήσους), ἀπὸ τοῦ χρώματος τῆς μεγαλητέρας· ἰδίως δὲ ἑκάστην αὐτῶν διὰ μερικοῦ ὀνόματος, ὧν ἔσται μνεία ἐν τοῖς ἑξῆς.

ΠΡΩΤΗ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν προσπίπτει τοῖς ἀπὸ τοῦ Ἡραίου ἀνατολεχομεσημβρινῶς ἐκπλέουσι πρὸς τὴν Προποντίδα, ἡ φερωνύμως κληθεῖσα

ΠΡΩΤΗ,

ἀπέχουσα τῆς μὲν Κωνσταντινουπόλεως μικρὸν ὑπὲρ τὰ 60 στάδια, 40 δὲ τῆς Χαλκηδόνος, καὶ ἔχουσα τριῶν, ὡς ἔγγιστα (;), μιλίων περιφέρειαν, ἐκτεινομένη δὲ κατὰ μῆκος ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, προέχοντος ἀπ' αὐτῆς αὐχένος πρὸς ἑκάτερον τῶν κλιτῶν τούτων.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἐὰν δὲν ἦνε λάθος, ἐλέγετο, κατὰ τὸν Στέφανον, καὶ Ἀκόναι ἢ Ἀκονῖτις. Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ περὶ τούτου χωρίον τοῦ συγγραφέως· »Ἀκόναι, πολίχνιον πλησίον Ἡρακλείας. Λέγεται κατὰ περί- » φρασιν, ὁ οἰκῶν τὰς Ἀκόνας. Τὸ ἐθνικὸν Ἀκονίτης, τὸ θηλυκὸν Ἀκονῖ- » τις. Οὕτω γάρ τις νῆσος, διαφέρουσα μὲν τῷ πανευφήμῳ Πατρικίῳ καὶ » τῷ πάντα σοφωτάτῳ Μαγίστρῳ Πέτρῳ, κειμένη δὲ καταντικρὺ τῆς εὐ- » δαίμονος πόλεως Χαλκηδόνος. Ἐπικέκληται δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐ- » τῇ πρὸς ἀκόνας πεποιημένων λίθων (3) «.

---

(1) Ἴσως γραπτέον: πάλιν. (2) Ὁ Χάμμερ ἐξέλαβε τὴν μὲν Ἐλαίαν ἀντὶ τῆς Πρώτης, τὰς δὲ δύω Ῥοδούσας ἀντὶ τῶν σήμερον Νεάνδρου (Ῥοβίθου;) καὶ Ἀντιροβίθου, Χαλκῖτιν δὲ τὴν Χάλκην, Πιτυώδη τὴν Πίταν καὶ Μεγάλην τὴν Πρίγκηπον. Ἀλλ' ἡ μὲν Πρίγκηπος φαίνεται εἶναι τῷ ὄντι ἡ Μεγάλη, καὶ Χαλκῖτις ἡ Χάλκη, καὶ Πιτυοῦσα πιθανῶς ἡ Ἀντιγόνη· αἱ Ῥοδοῦσαι ὅμως καὶ ἡ Ἐλαία κεῖνται ἀνατολικώτερον, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Διότι ὁ Πλίνιος ἀναφέρει, φαίνεται, μόνον τὰς τρεῖς μεγαλητέρας τῶν Δημονήσων.

(3) Τὸ χωρίον φαίνεται ἐλλιπές. Προτείνω τολμηρὰν τινὰ διόρθωσιν, μεταγράφων καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸ οὕτως: »Ἀκόναι, πολ. πλησ. Ἡρακλείας. (Τὸ ἐθνικὸν) λέγεται κατὰ περίφρα- » σιν· ὁ οἰκῶν τὰς Ἀκόνας, (καὶ οὐχὶ) Ἀκονίτης, καὶ τὸ θηλυκὸν Ἀκονῖτις. Οὕτω γὰρ κτλ.« Κρινάτωσαν δὲ οἱ σοφοί.

Οἱ Τοῦρκοι τὴν ὀνομάζουσι, διὰ τὸ ἐρυθρὸν τῶν γαιῶν 'της χρῶμα, Κχυναλῦ (-ἀδά).

Ὁ λιμὴν αὐτῆς συνεχώσθη πρὸ χρόνων· τὸ δὲ ὑπὲρ τὸν λιμένα καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν χωρίον, σωζόμενον ἀκόμην ἐπὶ Γυλλίου παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου ἀκτὴν, ἥτις εἶνε τὸ χαριέστερον αὐτῆς μέρος, ἐξέλιπε, διὰ τὰς καθημερινὰς εἰς αὐτὴν ἐκδρομὰς τῶν φονώντων τῆς ΚΠ φαυλοβίων, καὶ μόνον ἴχνη τινὰ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ διακρίνονται, ἐν οἷς καὶ δύω στρογγύλαι ἀξιοθέατοι κινστέρναι, ὕπερθεν τοῦ χωρίου.

Ἡ νῆσος αὕτη ἀνῆκεν ὡς ἰδιοκτησία (ἀγνοοῦμεν ἐὰν κατ' ἀγορὰν ἢ λόγῳ κληρονομίας) εἰς Ἰωαννίκιον τὸν Γ', τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐκ γένους Καρατζᾶν, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἀγοράσας δὲ αὐτὴν ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, τὴν ἀφιέρωσεν, ὡς μετόχιον, εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Μονὴν τῆς Παναγίας, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν, ὡς εἰρήσεται, κτίτωρ. Ἀλλὰ πρό τινων ἐτῶν οἰκογένειαί τινες Ἀρμενίων διαμαρτυρομένων, συνοικισθεῖσαι περὶ τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ χωρίου, κατώρθωσαν ἐπ' ἐσχάτων 'να 'την ἀγοράσωσιν ἀπὸ τοῦ Μαλιὲ, παραγνωρισθέντων τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαιωμάτων τοῦ Μοναστηρίου τῆς Παναγίας, δι' ἀπώλειαν τῶν ἐγγράφων τῆς ἰδιοκτησίας.

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπῆρχόν ποτε τρία μοναστήρια, κείμενα, τὸ μὲν, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, κάτωθεν τοῦ, μέχρι νῦν ὁρωμένου, μεγίστου ἐρειπίου ἀστέγου τινὸς δεξαμενῆς· τὸ δὲ, ἐπὶ τὸ μετεωρότερον τῆς νήσου, κτίσμα Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη τὸ σωζόμενον σήμερον μονήδριον, τιμώμενον εἰς μνήμην τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, λειπόμενον δὲ πολὺ καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν περὶ αὐτὸ παρεκτεινομένων θεμελίων τῆς ἀρχαίας Μονῆς· τὸ δὲ τρίτον, ἄδηλον μὲν ποῦ ἔκειτο, ὀνομάζεται δὲ, ὑπὸ μὲν τοῦ Πορφυρογεννήτου (1), »κτῆμα Βαρδανίου, καλῶς πεπονημένον«· ὑπὸ δὲ τοῦ μετὰ τὸν Θεοφάνην χρονογράφου, Ἰωάννου τοῦ Διοκαισαρείας, »ἀγρὸς »φιλοπονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βαρδανίου«, περὶ οὗ θέλομεν εἰπεῖν τι παρακατιόντες.

Ὑπέφερε δὲ τῇ 8 (20) Φεβρουαρίου τοῦ 1807 τὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ἔφοδον, ὅς τις, συγκείμενος ἐκ δέκα πλοίων (2), ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ναυάρχου Sir John Duckworth καὶ τοῦ Ἀντιναυάρχου Lewis, ἀφ' οὗ

(1) Κωνστ. Πορφυρογενν. Χρονογρ. Α', γ'. (2) Τούτων ἦσαν τρία μὲν τρίκροτα, δύο δίκροτα, οἷς προσετέθη ἔπειτα καὶ τὸ δίκροτον, ὁ Ἐνδυμίων, ἀναχωρῆσαν μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, μικρὸν πρὸ τοῦ εἴσπλου τοῦ στόλου, ἐκ ΚΠ, δύω κορβέται, καὶ δύω γαλεῶτται βομβοφόροι· τὸ δὲ δίκροτον ὁ Αἴαξ, 74 κανονίων, ἐπυρπολήθη, ἀναφθὲν κατὰ τύχην. Ὁ περίφημος Sir Sidney Smith ἦρχεν, ὡς δευτερεύων τοῦ ἀντιναυάρχου, ἐπὶ τοῦ στόλου τούτου, ἀλλὰ 'δὲν εἰσηκούσθη εἰς τὰς περὶ ΚΠ προτάσεις 'του.

παρεβίασε τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου δίοδον καὶ ἐπυρπόλησε τὴν ἐν Καλλίου πόλει σταθμεύουσαν Τουρκικὴν μοῖραν, ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρώτης, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἕνδεκα ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ ἑξήκοντα Τοῦρκοι, διαβάντες εἰς τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος, ὠχυρώθησαν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀπὸ τῆς νήσου ξύλευσιν καὶ ὑδρείαν τῶν Ἄγγλων, προσβαλόντες οὗτοι τὸ μονήδριον, 'τὸ ἐπυρπόλησαν· ἀλλ' ἀντιστάντων ἀνδρείως τῶν Τούρκων, καὶ φονευσάντων ἱκανοὺς Ἄγγλους, οὗτοι μὲν ἀπεσύρθησαν· οἱ δὲ Τοῦρκοι, στερούμενοι τροφῶν, διεσώθησαν νυκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Χάλκης, λαβόντων ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ ἀντὶ τούτου προνόμια ἀτελείας.

Ἐντὸς τῶν μοναστηρίων τούτων περιωρίσθησαν, ἐτυφλώθησαν, ἠκρωτηριάσθησαν, ἐτελεύτησαν καὶ ἐτάφησαν διάφοροι τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ Κράτους. Πόσοι στεναγμοὶ 'δὲν ἀντήχησαν ἐν τοῖς περιβόλοις τῶν ἡσυχαστηρίων τούτων! πόσαι ἐλπίδες, καὶ πόσοι πόθοι 'δὲν συνετρίβησαν, ὡς κωφὰ κύματα, εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτῶν τοίχους! ἂς ἀναφέρωμέν τινα τῶν δραμάτων τούτων, ἀκολουθοῦντες τὴν χρονολογικὴν τῆς Ἱστορίας σειρὰν, καὶ παρατιθέντες αὐτὰ τῶν ἱστορικῶν τὰ χωρία.

Καὶ πρῶτος παρίσταται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ κτίτωρ αὐτὸς τῆς Μονῆς, ὁ Πατρίκιος Βαρδάνης, ὁ καὶ στρατηγὸς τῆς Ἀνατολῆς (τῶν Ἀνατολικῶν θεμάτων), ᾧ Τοῦρκος ἦν ἐπίκλησις. Ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν στρατευμάτων τῷ 801, εἴτε θέλων, εἴτε καὶ ἄκων (λέγεται γὰρ ἀμφότερα), εἶτα γνωσιμαχήσας, καὶ πίστεις ἀπαθείας λαβὼν παρὰ τοῦ εὐτυχεστέρου αὐτοῦ ἀνταγωνιστοῦ, Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα (« ἐν τῷ Καταβολίῳ, εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου Μονὴν »;), καὶ, περαιωθεὶς εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἡσύχαζεν ἐν τῇ ἰδίᾳ Μονῇ. Ἀλλ' ἡ θηριωδία τοῦ Νικηφόρου ἦτον φιλύποπτος, ὅθεν καὶ πέμψας κρυφίως τινὰς, ὡς δοκεῖν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ πεπράχθαι τὸ ἔργον, ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ φωτός. Διέζησε δὲ καὶ τυφλὸς ἀσκητεύων, ἄχρι τῆς ἀναῤῥήσεως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ὅς τις καὶ 'τὸν ἐφόνευσεν.

Εὐτυχέστερος, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοὐλάχιστον τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, ὑπῆρξε τοῦ Βαρδανίου ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Ῥαγγαβὲ ὁ Κουροπαλάτης. Ἀναβὰς, διὰ φόβον μᾶλλον ἢ δόξης ἔρωτα, τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 811, καὶ δυστυχήσας ἐν τῇ κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχῃ τῇ 22 Ἰουνίου τοῦ 813, τοσοῦτον προσώχθισε τὴν πολιτικὴν τύρβην, ὥστε, ἅμα ἤκουσεν ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ στρατοῦ μετ' ὀλίγον Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, τὸ μὲν πρῶτον κατέφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἱκέτης εἰς τὸν ἐν τῷ Φάρῳ τοῦ παλατίου ναὸν

τῆς Θεοτόκου· ἐκεῖθεν δὲ ἀπαχθεὶς εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Μονὴν (1), καὶ λαβὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐγκατεβίωσεν ἥσυχος, αὐτοκρατορήσας 21 μῆνας καὶ 9 ἡμέρας. Ἀποθανὼν δὲ τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 6032, ἐτάφη, αὐτὸς μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Εὐστράτιος ἀποθανὼν τῇ 15 Ἰανουαρίου τοῦ 6037, ἐν τῷ εὐωνύμῳ.

Ἀλλ' ἡ θεία δίκη ἐπηκολούθησε γοργῷ ποδὶ ἐκδικοῦσα τὸν Ῥαγγαβέ. Διότι, ἑπτά-'μιση ὅλα ἔτη 'δὲν εἶχον ἔτι παρέλθῃ, καὶ ἰδοὺ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 820 μεταφέρεται πρὸς ταφὴν ἐντὸς σάκκου εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Μονὴν τὸ πτῶμα τοῦ Ἀρμενίου κατεκρεουργημένον, φονευθέντος κυνὸς τρόπον, λέγει ὁ Χωνειάτης, ἐν μέσῳ τοῦ θυσιαστηρίου (2). Μιχαὴλ δὲ, ὁ Τραυλὸς μὲν ἀπὸ τῆς πηρώσεως τῆς γλώσσης, Ἀμοῤῥαῖος δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος γνωριζόμενος, μεταβὰς ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς, ὅπου ἐφρουρεῖτο σφαγησόμενος μετὰ τὴν ἑορτὴν, εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, φέρων ἔτι τὰ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας, ἔπεμψεν εἰς τὴν Πρώτην ἐξωρισμένους καὶ τριβωνοφοροῦντας τοὺς τέσσαρας τοῦ Λέοντος υἱοὺς, Σαββάτιον, Βασίλειον, Γρηγόριον καὶ Θεοδόσιον, καὶ ἐκεῖ 'τοὺς εὐνούχισε. Καὶ ὁ μὲν Θεοδόσιος ἀπέθανεν, ὁ δὲ Σαββάτιος καὶ ὁ Βασίλειος ἐκωφώθησαν καὶ ἐβωβάθησαν ἐν τῇ ἐκτομῇ. Ἀλλ' ὁ πρῶτος ἐπανέλαβε τὴν φωνὴν, ἐπικαλεσάμενος λιπαρῶς τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ προσπεσὼν μετὰ πίστεως εἰς τὴν ἐν τῇ τῆς Μονῆς ἐκκλησίᾳ ἐστηλωμένην τοῦ Ἁγίου εἰκόνα, ὁ τοῦ εἰκονομάχου υἱός. » Ἔδοξεν οὖν ποτε » (κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων περὶ τὸν ὄρθρον) ὁ Ἅγιος ἐν ὕπνοις ἐ» πιστῆναι αὐτῷ, κελεύων ἀναστῆναι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ » Πάλιν Ἰησοῦς » ὁ ἐμός «. Ὁ δὲ, πεπιστευκὼς τῷ ὁράματι, εἰσῆλθεν ἐπ' ἐκκλησίας, » καὶ ἀνέγνω, μή τινος αὐτοῦ παρεμποδίζοντος τῇ φωνῇ (3) «.

Μετὰ 122 δὲ ἔτη, Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς, καταστασιασθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν, καὶ ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, ὃν ἀδίκως μὲν, οὐ μὴν δ' ἀναξίως, κατέσχεν ἐπὶ 26 ἔτη, παραγκωνίσας τὸν Κωνσταντῖνον, ἐξωρίσθη τῇ 16 Δεκεμβρίου τοῦ 944 καὶ μοναχὸς ἀπεκάρη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, συνεξορισθέντων. αὐτῷ μετὰ ἓν ἔτος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρὸς οὓς, ἐλθόντας ποτὲ πρὸς ἐπίσκεψίν 'του, προσεφώνησε καταλλήλως τὸ ψαλμικόν: » υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν «. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 946.

Ἐδῶ περιώρισε τῷ 969, κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου, τὴν Αὐγούσταν Θεοφανὼ, σύζυγον τῶν Αὐτοκρατόρων Ῥωμανοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, Ἰωάννης ὁ Τζιμι-

(1) » Εἰς τὴν ξηρόνησον Πλάτην «, λέγει Λέων ὁ Γραμματικός· ἀλλ' εἶναι φαίνεται λάθος.
(2) Ἴδε σελ. 215 τοῦ Α' Μέρους. (3) Ζωναρ. ΙΕ', κϛ'.

σχῆς, ἀφ' οὗ, κατ' εἰσήγησιν καὶ σύμπραξιν αὐτῆς, ἔβαψε τὰς χεῖράς 'του εἰς τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ τὸ αἷμα. »Ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὕτη, κατὰ τὸν Διά-» κονον Λέοντα (1), ἀριπρεπὴς ταῖς ὥραις, καὶ αὐτόχρημα Λάκαινα«.

Ἀλλὰ πολὺ τούτων οἰκτρότερον θέαμα εἶδεν ἡ νῆσος Πρώτη, μετὰ ἑκατὸν ἔτη, ὅτε τῷ 1070 κατήχθη εἰς αὐτὴν, τυφλωθεὶς πρὸ ὀλίγου, κατὰ διαταγὴν τοῦ προγονοῦ καὶ διαδόχου 'του Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη, καὶ, τῶν πληγῶν ἐπίτηδες ἀνεπιμελήτων καταλειφθεισῶν, ἐξωγκωμένην ἐλεεινῶς φέρων τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἕλκη μυδῶντα, ὁ δυστυχὴς Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ Διογένης, εἰς ὃν ἀποδίδει ὁ Ζωναρᾶς (2) καὶ τὴν κτίσιν ἑνὸς τῶν ἐνταῦθα μοναστηρίων, »περὶ τὸ τῆς νήσου μετεωρότερον«. Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πρὸς οὓς εἶχε παραβόλως ἀντιταχθῇ, καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐντίμως, εὗρεν, ἐπιστρέψας, τοὺς ὁμοφύλους πολὺ τῶν ἀλλοφύλων ἀσπονδοτέρους καὶ ὠμοτέρους. Βραχὺ δέ τι ἐπιβιώσας μετὰ τὴν τύφλωσιν, ἀπέθανεν ἐνταῦθα, λαμπρότατα κηδευθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης καὶ συζύγου αὐτοῦ Εὐδοκίας!

Ἀλλ' ἀφήσωμεν τὴν Πρώτην μετὰ τῶν σκυθρωπῶν αὐτῆς ἀναμνήσεων, καὶ προχωρήσωμεν πρὸς μεσημβρίαν αὐτῆς, ὅπου 'μᾶς περιμένει ἡ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ,

ἀπέχουσα τῆς Πρώτης περὶ τὰ ὀκτὼ μίλια.

Ἡ νῆσος αὕτη, κατά τε τὸν Ζωναρᾶν (3) καὶ ἄλλους, ὠνομάζετο ἀρχαιότερα Πάνορμος, διὰ τὸν, μικρὸν μὲν, ἀλλὰ πανταχόθεν ἠσφαλισμένον, αὐτῆς λιμένα. Ὁ δὲ Πλίνιος, ἀριθμῶν μεταξὺ τῶν τῆς Προποντίδος νήσων καὶ Ἀντιόχειαν, ὑπονοῆσαι παρέσχε πιθανώτατα τῷ Γυλλίῳ ὅτι ἔγραψεν ἀντὶ τούτου Ἀντιγόνεια. Δὲν εἶνε δὲ παράδοξον, λέγει ὁ Τιμόνης, 'να παρωνομάσθη ἀπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ πατρὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ υἱοῦ 'του, ὅτε, τῷ 311 πρὸ Χριστοῦ, ἐστράτευσε, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου, κατὰ τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ Κασάνδρου. Σημειωτέον προσέτι ὅτι Ἀντίγονος ὠνομάζετο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Καίσαρος Βάρδα, ἔχοντος ἴσως κτῆμα αὐτοῦ τὴν Πάνορμον.

Οἱ Τοῦρκοι 'τὴν ὀνομάζουσι Μπουργκὰζ-ἀδά, πρὸς ἀνάμνησιν, λέγει ὁ Χάμμερ (4), τοῦ ὑφισταμένου ποτὲ ἐν αὐτῇ φρουρίου (Panormum castrum), οὗ τινος ἡ βορεία πύλη ὡραΐζετο διά τινος γυναικείου ἀγάλματος δικεφάλου, ὅπερ, πυρποληθέντος τοῦ φρουρίου, διετηρήθη, λέγουσιν, ἀλώβητον, καὶ μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ Χοσρόου εἰς Πέρσας. Τὰ ἐρείπια

(1) Λέων Διάκ. Γ', θ'. (2) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙΗ', ιε'. (3) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙϚ', κ'.
(4) Ὅς τις ὅμως ἄλλου 'τὴν γράφει Μπογαζλὺ-ἀδά.

τοῦ φρουρίου τούτου ἀναζητητέα ἴσως ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς ὑπὸ τὸ μονήδριον.

Τῆς νήσου ταύτης αἱ μὲν πρὸς βοῤῥᾶν καὶ νότον πλευραί εἰσιν ὑψηλαὶ καὶ ἀπόκρημνοι, βράχοις ἀποτόμοις ἄχρι τῆς κορυφῆς αὐτῆς τραχυνόμεναι· αἱ δὲ πρὸς δυσμάς, καί τοι τραχεῖαι ὡσαύτως, ἀλλ' οὖν μακρῷ ταπεινότεραι. Τὸ δὲ σχηματίζον αὐτὴν ὄρος εἶνε πολὺ ὑψηλότερον τοῦ τῆς Πρώτης, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸ ἄνοδος τεσσάρων σχεδὸν ἁπανταχόθεν σταδίων. Ἅπασα δὲ λιθώδης καὶ πλήθουσα χαλίκων. Τὰ δὲ φρέατα αὐτῆς ἀένναα. Εἶνε δὲ, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν Εὐδαιμοννήσων, κατάκομος πρίνοις, ἐρείκαις, κομάροις, λήδοις καὶ λιβανωτίσι· δένδρων ὅμως στερεῖται, καθόσον οὔτε κοιλάδας ἔχει.

Τὸ δὲ χωρίον κεῖται ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πεδινῆς καὶ κολπώδους παραλίας τῆς νήσου, ἣν παρατείνουσα ἡ μικρὰ νησὶς Πίτυς, σχηματίζει ἀσφαλέστατον λιμένα. Πέριξ δὲ τοῦ χωρίου ὑπάρχουσιν ἀμπελῶνες καὶ περιβόλια.

Ἡ δὲ ἐν τῷ χωριδίῳ ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, εἶνε λείψανον τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, κτίσμα, καθὰ λέγεται, τῆς εὐσεβοῦς βασιλίδος Θεοδώρας, τῆς συζύγου τοῦ Θεοφίλου, ἀνεγερθεῖσα κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁμολογητοῦ Μεθοδίου, ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ τόπου, ὅπου ἦν ὁ ὑπόγειος τάφος, ἐν ᾧ διέμεινεν ὅλην ἑπταετίαν ἔγκλειστος ὁ μακάριος, σωζόμενος ἄχρι σήμερον, ἀφ' οὗ ἀνεγνωρίσθη εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἀνευρεθείσης πλησίον ἐπιγραφῆς, ὑποκάτωθεν τοῦ νάρθηκος, ἀριστερόθεν τοῖς εἰς τὸν ναὸν εἰσιοῦσι. Τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, κρημνισθέντος μετὰ τὴν ἅλωσιν, 'δὲν σώζεται σήμερον, εἰμὴ τὸ ἱερὸν βῆμα, διῃρημένον, κατὰ τὸ πάλαι ἔθος, εἰς τρία μέρη, καὶ ὁμοιάζον ἔξωθεν πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ἐν ΚΠ ναοῦ τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας, τοῦ νῦν Γκιοὺλ-τζαμί. Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ κατάκλειστος ὁ ἱερὸς Μεθόδιος μετὰ δύω λῃστῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον, μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας αἰκίσεις, τοῦ εἶχον ἐκριζωθῆν' οἱ ὀδόντες καὶ συνθλασθῆν' αἱ σιαγόνες, ἔλαβε διά τινος συνήθους αὐτῷ ἁλιέως παρὰ τῶν ἀπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου παρωνυμουμένων ὁμολογητῶν αὐταδέλφων, Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου, ἀπαγομένων κἀκείνων, μετὰ τὴν τοῦ προσώπου στίξιν (1), ὑπερορίων, καὶ καταλυσάντων ἐν τῷ Κάρτα λιμένι, τὴν ἀκόλουθον διὰ στίχων πρόσρησιν:

» Τῷ ζῶντι νεκρῷ, καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
» ναίοντι τὴν γῆν, καὶ πολοῦντι τὸν πόλον,
» γραπτοὶ γράφουσι, δέσμιοι τῷ δεσμίῳ.

(1) Ἰδε σελ. 594 τοῦ Α' Μέρους.

Οἷς, πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἁλιέως, ὁ Ὅσιος ἀντεπέστειλε:

» Τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφους,
» καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένους,
» προσεῖπεν ὁ ζώθαπτος, ὡς συνδεσμίους.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῆς νήσου πλευρᾶς, κεῖται τὸ μονήδριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, κτίσμα τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐπιλεγόμενον **Καρίπ** (πτωχὸν, πενιχρὸν), διὰ τὴν εὐτέλειάν 'του, ἀνῆκον δὲ, ὡς Μετόχιον, εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἀγνοῶ δὲ, πόθεν λαβὼν, ἢ πῶς μεταφράζων τὴν Τουρκικὴν λέξιν καρίπ, ὁ μακαρίτης Τιμόνης 'τὸ ὀνομάζει τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ σημαιοφόρου (porte-étendard), ἐκτὸς ἐὰν ἐξέλαβε τὸ τροπαιοφόρου, διὰ τοῦ ὁποίου εὐφημεῖ συνήθως ἡ Ἐκκλησία τὸν Ἅγιον τοῦτον Μεγαλομάρτυρα, ἀντὶ τοῦ Σημαιοφόρου.

Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους σώζονται τὰ ἐρείπια μέρους τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ αἱ πλινθόκτιστοι καὶ θολογύριστοι ἐξ ἀμμοκονίας κινστέρναι τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ὑφισταμένου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μοναστηρίου, κτίσματος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, μετονομασθέντος δὲ ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκούντων Θεοκορυφώτου, καθὼς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Μοντεφαλκονίου ἐκδοθέντων καταλόγων τῶν ἐν αὐτῇ τε καὶ ἄλλαις Μοναῖς ἐναποκειμένων παλαιῶν χειρογράφων, κατεδαφισθέντος δὲ, καθὰ λέγεται, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ τότε Σουλτάνου (Μουρὰδ ἴσως τοῦ Δ'), διότι, περιαγομένου κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Σαββάτου ὄρθρον μετὰ λαμπαδουχίας φλόγυρα τῆς Μονῆς τοῦ Ἐπιταφίου, θροηθέντες οἱ ἐν ΚΠ Ὀθωμανοὶ, ἠρέθισαν κατὰ τῆς Μονῆς τὸν Σουλτάνον.

Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἀπέκειρε μοναχὸν τῷ 921 Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς τὸν Μάγιστρον Στέφανον Καλόμερον, κατηγορηθέντα ἐπὶ συνομωσίᾳ.

Ἐκ τῆς Μονῆς ταύτης ἦν, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὁ κάκιστ' ἀπολωλέναι ἄξιος μοναχὸς ἐκεῖνος, ὅς τις, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοαγγέλου, σταλεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῶν κατὰ τὴν Θρᾴκην χωρίων, Θεοδώρου τοῦ Βρανᾶ, ἵνα μηνύσῃ τοῖς κατοίκοις τῆς Τσορουλοῦ τὴν ἐπαπειλουμένην ἐπιδρομὴν τῶν Σκυθῶν, καὶ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἑπομένως τοῦ 'να ἐξέλθωσιν εἰς τὴν, τελουμένην κατ' ἔτος ἐν τῷ καλουμένῳ Κουπαρίῳ, πανήγυριν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ μὲν γράμμα τοῦ ἄρχοντος κατέκρυψεν, ὡς ἐν σκότει, ἐν ταῖς πτυχαῖς τοῦ μελανοῦ τριβωνίου 'του, ἀργυρολογῶν δὲ τοὺς συνελθόντας εἰς τὴν πανήγυριν, προεφήτευεν αὐτοῖς ἀπάθειαν κακῶν, ἄχρις οὗ, ἐπελθόντες οἱ Σκύθαι, ᾐχμαλώτισαν πανδημεὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πανηγύρεως ἐπιστρέφοντας.

Τὴν, λυπρὰν μὲν, ἀλλ' ἀθόρυβον ταύτην νῆσον εἶχεν ἐκλέξῃ ὡς ἐνδι-

ἱίτημα ἐφ' ἡμῶν ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Κωνστάντιος Α', ὁ ἀπὸ Σιναίου, καὶ ἐν αὐτῇ συνὼν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Θεῷ, καὶ φιλοσοφῶν ἐν ἀνέσει, μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, παρηγόρει τὴν μοναξίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἱερᾶς παρουσίας 'του. 'Αλλ' ἡ μειλίχιος τοῦ σεβαστοῦ ἱεράρχου φωνὴ 'δὲν ἀκούεται πλέον ἐντὸς τοῦ ἀσύλου 'του. ὁ δὲ τὴν 'Αντιγόνην ἐπισκεπτόμενος παρέρχεται σκυθρωπὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γερασμίου καὶ σοφοῦ Πατριάρχου, μεταβάντος εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ αὐξήσαντος τὸν ἀοίδιμον χορὸν τῶν ἐκ Βυζαντίου πατριαρχῶν τῇ 5 'Ιανουαρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐκόσμησε διὰ τῆς φήμης τῶν ἀρετῶν 'του τὸν μὲν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπὶ τετραετίαν (1830 - 1835), τὸν δὲ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Σινᾶ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν και ἐπέκεινα, ἀφεὶς τῇ μὲν 'Εκκλησίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ μνήμην ἀθάνατον, τοῖς δὲ εὐτυχήσασι 'να 'τὸν συναναστραφῶσι πόθον ἄπλετον, καὶ τοῖς εὐαγγελικῶς ἄντικρυς εὐεργετουμένοις ὑπὸ τῆς ἐλεήμονος καὶ μεγαλοδώρου αὐτοῦ δεξιᾶς λύπην ἀπαρηγόρητον. 'Αλλ', ἐὰν τὴν στέρησιν τοῦ κοινοῦ πατρὸς ἐπένθησε πᾶν τὸ χριστώνυμον πλήρωμα, ὁ τὰς σελίδας ταύτας χαράττων ᾐσθάνθη ταύτην ἀνεπιλήστως, διότι, τὴν Κωνσταντινιάδα (1) τοῦ σοφοῦ γέροντος προστησάμενος ὁδηγόν, καὶ ὑπὸ τῆς προτροπῆς καὶ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ θαῤῥυνόμενος, ἤλπιζε 'να θέσῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ γεραροῦ ποιμένος καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, ἴσως δὲ καὶ τὸ τρίτον, τῆς ἑαυτοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ 'να τύχῃ καὶ ἐπὶ τούτοις τῆς εὐλογίας αὐτοῦ, καθὼς ἔτυχεν αὐτῆς καὶ διὰ τὸ πρῶτον Μέρος· ἀλλὰ τῇ θείᾳ βουλήσει ἔδοξεν ἄλλως: Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ μακαρίου πατρός! καὶ ἔστι καὶ ἔσται.

Εἴπομεν ὅτι τὸν λιμένα τῆς 'Αντιγόνης ἀσφαλίζει ἀπὸ τῶν βορειοανατολικῶν ἀνέμων, παρεκτεινομένη, ἡ νησὶς

ΠΙΤΑ,

τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα, κἂν φαίνηται τῷ ὄντι παρεφθαρμένον ἀπὸ τοῦ Πίτυς, οὐδὲν ἔχει κοινόν, καθὼς ἐσυμπέρανε καὶ ὁ Γύλλιος, πρὸς τὴν τοῦ 'Αρτεμιδώρου Πιτυοῦσαν, ἥτις εἶνε, πιθανώτερον, ἡ πιτυοφόρος Χάλκη μᾶλλον ἢ ἡ Πρίγκηπος, καὶ ὄχι ποτὲ ἡ 'Αντιγόνεια. Ἔχει δὲ μόλις τεσσάρων σταδίων περιφέρειαν, καὶ ὕψος οὐ πλεῖον 50 βημάτων, κατὰ τὸν Γύλλιον. Πρὸς δὲ τὸ δυτικοβόρειον αὐτῆς ὑπάρχει, κατὰ τὸν Τιμόνην, ἀρχαία δεξαμενή, ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ κίονα εἰργασμένον αὐτοσχεδίως, ἄνευ κιονοκράνου καὶ στυλοβάτου.

'Αμφιβάλλω δέ, ἐὰν αὐτὴν μᾶλλον ἢ τὴν 'Αντιρόβινθον ὀνομάζῃ ὁ

(1) Ἴδε τὰ Προλεγόμενα.

Pouqueville Coniglio, διὰ τὸ πλῆθος τῶν δασυπόδων, περὶ ὧν ἴδε ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς νησίδος ἐκείνης τί λέγει ὁ Καντεμύρης.

ΧΑΛΚΗ,

» Combien j' ai douce souvenance
du beau lieu de ma naissance », (Chateaubriand).

Ἡμίσεος μιλίου, ἢ τεσσάρων σταδίων, διάστημα χωρίζει τῆς Ἀντιγόνης τὴν Χάλκην, ὄνομα, ὅπερ ἔμεινεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ, ὅς τις ἐμεταλλεύετο ἐν αὐτῇ τὸ πάλαι, κατὰ τὸν Μένιππον ἐν Περίπλῳ, ἀκολουθούντων, ὡς λέγεται, τῶν μεταλλουργῶν τὰς περιεχούσας αὐτὸν φλέβας, ἄχρι καὶ αὐτῶν, ἐπὶ δύο βημάτων βάθος, τῆς θαλάσσης τῶν κόλπων. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ χαλκὸς οὗτος ἦτον ἄριστος· διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸ ἄγαλμα τοῦ Σικυωνίου Ἀπόλλωνος ἀπ' αὐτοῦ ἦτον κατεσκευασμένον, καὶ ἐχρησίμευε, κατὰ τὸν αὐτὸν φιλόσοφον, καὶ ὡς κολλύριον διὰ τοὺς ὀφθαλμιῶντας, ὅθεν καὶ ἐτιμᾶτο ἰσοστασίως τῷ χρυσῷ, καὶ ἐπωνομάζετο Στεφανίτης (Coronarius). Εἶχε δὲ καὶ κυάνου καὶ χρυσοκόλλης μεταλλεῖα.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ νῆσος περιέχει χαλκὸν, δύναταί τις ἐκ πρώτης ὄψεως 'να 'τὸ πληροφορηθῇ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν αὐτῆς μέρος, ὅπου οἱ πράσινοι καὶ οἱ μαλαχῖται λίθοι καλύπτουσιν ἐξ ἐπιπολῆς ὅλα τὰ πέριξ τοῦ Τσάμ-λιμενίου, θῖνες δὲ μεταλλίτιδος, σωρευμέναι τῇδε κἀκεῖσε, δεικνύουσι τῶν μεταλλουργῶν τὴν ὁδὸν, προχωροῦσαι μέχρι τοῦ τῆς θαλάσσης πυθμένος· ἀλλ' ὅτι τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, κατὰ τὴν τοῦ Γυλλίου γνώμην, ἠδύνατο, ἀνακαλυφθὲν, 'να ἐπεργασθῇ καὶ σήμερον, ἀμφιβάλλομεν. Φαίνεται δὲ ὅτι, καθὸ σχιστώδης καὶ τιτανώδης ἡ νῆσος, περιέχει καὶ σίδηρον, οὐχ ὀλιγώτερον τοῦ χαλκοῦ. Καὶ, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῶν σιδηρούχων σκωριωμάτων, ἅπερ, ἐν εἴδει κατατετρυπημένων καὶ ὑαλοπεποιημένων χαλίκων, περιεχόντων πολλάκις ἐντὸς αὐτῶν ἑτερογενῆ σώματα, καλύπτουσι τὰς ἀμμωδίας τῶν λιμένων τῆς Παναγίας, πρέπει 'να συμπεράνῃ ὅτι συνεταράσσετό ποτε καὶ ὑπὸ ἐνδομύχου πυρός.

Οἱ Τοῦρκοι 'τὴν ὀνομάζουσι Χεϊμπελὺ, διότι οἱ περὶ τὰς κοιλάδας αὐτῆς λόφοι σχηματίζουσιν εἶδος δισακκίου (χχεῖμπέ (1)).

Διαιρεῖται δὲ, ἐν σχήματι χηνόποδος ἢ τριγώνου, εἰς τρία ὀρεινὰ μέρη, τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ τὸ τρίτον πρὸς ἀνατολὰς, χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων δι' ἑνὸς, ἀρκετὰ διακρινομένου, αὐχένος, ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ὅπου τὸ χωρίον, πρὸς μεσημβρίαν καὶ δυσμὰς, ὅπου ἐπίσης σχηματίζονται λιμένες· ἕκαστον δὲ τῶν

(1) Ἴδε προτέρω,

τριῶν μερῶν τούτων ἔχει ἀνὰ ἕνα ἢ δύω λόφους, τὸ μὲν πλεῖστον δασώδεις, περὶ δὲ τοὺς πρόποδας ἀμπελουργουμένους. Ἅπασα δὲ ἡ μακρὰ κοιλὰς αὕτη, ἱκανῶς εὔφορος, ἀνεῖται εἰς καλλιέργειαν ἀμπελώνων ἢ κήπων, καὶ σπανίως ἀρουρῶν, παρεκτὸς τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους, ὅπερ, ἐκτὸς τοῦ μικροῦ λιμενίου τῶν πεύκων (Τσάμ-λιμάν), εἶν' ἀπότομον καὶ κρημνῶδες.

Τὸ δὲ χωρίον κεῖται παρὰ τὴν ἀκτὴν, τὴν βλέπουσαν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τὸ παρ' αὐτὸ ἀγκυροβόλιον κέκλεισται προχυμαίᾳ αὐτοσχεδίῳ, ἥτις ἦν ἴσως τὸ πάλαι τακτικωτέρα. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ, οἵτινες, πρὸ 40 ἐτῶν, μόλις ἠριθμοῦντο εἰς 800, ἀσχολοῦνται πάντες σχεδὸν εἰς πορθμείαν ἢ ἁλιείαν, καὶ ἔχουσιν ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν πορθμέων τοῦ Καταστένου, διακρινόμενοι διά τινος ἰδιαιτέρου περὶ τὴν φωνὴν σεσυρμένου τόνου.

Τὴν δὲ ταπεινὴν καὶ μικρὰν τέως τοῦ χωρίου ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀνῳκοδόμησαν πρὸ δύο ἐτῶν εἰς λαμπρὸν καὶ ὡραῖον σχῆμα μετὰ θόλου στερεωτάτην. Ἐν αὐτῇ τέθαπται ὁ περιώνυμος ἐκεῖνος οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Σαμουὴλ Α' ὁ Βυζάντιος, διαγαγὼν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τέσσαρας τοὺς τελευταίους τῆς ζωῆς αὐτοῦ μῆνας, καὶ ἀποθανὼν ὑπὸ λιθιάσεως τῇ 10 Μαΐου τοῦ 1775.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς τοῦ χωρίου ἄκρας, τῆς πρὸς ἀνατολὰς, ᾠκοδόμηται πρό τινων ἐτῶν σχολεῖον τῶν ναυτικῶν μετὰ τζεαμίου· ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου πέρατος, τοῦ πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν, τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου, ἑλληνικόν τε καὶ ἀλληλοδιδακτικόν. Ἐπιγέγραπται δὲ ἐπὶ τῆς γωνίας αὐτοῦ τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, ποίημα τοῦ δυσμοίρου καὶ χρηστοῦ φίλου Η. Ταντταλίδου:

» Τόν δ' ἐρατῆς σοφίης περικαλλέα δείματο σηκὸν
δῆμος ὁ Χαλκηνῶν, θαῦμα μέγ' ἐσσομένοις.
» Τῆς δε γὰρ ὕπερ κραναῆς νήσου ἀέθλευσαν ἀγῶνα
Μοῦσαι Κασταλίδες καὶ γλυκεραὶ Χάριτες.
» Νίκησαν Μοῦσαι, ἡττηθείσαις δ' ἐπέειπον·
Ἡμετέρη Χάλκη· μηκέτι νεικέετε.
» Τούνεκα προφρονέως εἰσέρχεσθ' ἐνθάδε πάντες
μουσοπόλοι παῖδες νήσου ἀγακλυμένης,
» Καί ῥ', ἀποσεισάμενοι ὀλοὸν καὶ ἀνάλκιδα ὄκνον,
δεῦρ' ἴτε, εὐμαθίης ἆθλον ἀποισόμενοι «.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τῆς νήσου ὀρέων, ἐπὶ τοῦ πρώτου μὲν καὶ ὑψηλοτέρου σώζεται κατηρειπωμένος, ἀφ' οὗ διήρχεσεν ἕνα περί που αἰῶνα, ὁ ἀνεμόμυλος τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας, ἀνεγερθεὶς τῷ 1710 ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ πρώην σκευοφύλακος τῆς Μονῆς Νεοφύτου· ἐπὶ τῆς κορυφῆς

δὲ τοῦ δευτέρου ὄρους, ὑψουμένου κωνοειδῶς ὕπερθεν τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου ἄκρας καὶ σχηματίζοντος ἀκρωτήριον ἢ ἰδίαν νῆσον, ἵδρυται ἡ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐπονομαζομένη πρότερον Τῆς Σιὼν, διότι ἦτον, φαίνεται, Μετόχιον, εἴτε τῶν Ἱεροσολύμων, εἴτε τοῦ Σινᾶ ὄρους, καὶ προσεπονομασθεῖσα ἔπειτα, διὰ τὸ περίοπτον τῆς θέσεως, Κάτοπτρον. Πρὸς τὴν ὡραιότητα τῆς ἀπὸ τοῦ τερπνοτάτου τούτου ὀροπεδίου θέας ὀλίγαι θέσεις τῶν περὶ τὴν ΚΠ δύνανται 'να παραβληθῶσι· καὶ ἐν τοσούτῳ ἡ ΚΠ, καθὼς ἀπεδείξαμεν, ἔχει τὰς ὡραιοτέρας θέσεις τῆς οἰκουμένης. Ἡ πρὸς τὴν ΚΠ μάλιστα ἐστραμμένη τῆς τοῦ ὀροπεδίου τούτου κρηπῖδος ἄκρα εἶνε τόσον ζωγραφικὴ, ὥστε δυστυχὴς πρέπει 'να λογισθῇ ὁ θνητὸς ἐκεῖνος, ὅς τις, ἐν ἡμέρᾳ μάλιστα καλοκαιρινῇ, καθήμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἀειθαλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δένδρων τοῦ ἐπιπέδου τούτου, καὶ ἀκούων μὲν ὕπερθεν τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ψιθυρίζουσαν τὴν πίτυν πρὸς τὴν πτελέαν, καὶ τοὺς τέττιγας λαλαγοῦντας καὶ διακόπτοντας μόνους τὴν ἠρεμίαν τοῦ περιέχοντος, βλέπων δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀνεπτυγμένην, ὡς πολυτιμότατον ζωγράφημα, τὴν κυανοπόρφυρον ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ κύκλου τῆς Προποντίδος, διαφαίνουσαν ποῦ καὶ ποῦ τὸ ὑπόχλωρον τῶν ἐν τῷ πυθμένι αὐτῆς χλοαζόντων φυκίων, καὶ τερματιζομένην, ἐξ ἀνατολῶν μὲν, ὑπὸ τῶν ἠεροειδῶν παραλίων τῆς Βιθυνίας, ὁριζομένων ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀργανθωνίων ὀρέων, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τῶν χρυσοειδῶν πεδιάδων τῆς σιτοφόρου Θράκης, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὴν ΚΠ ὑψοῦσαν τὴν ὑπερήφανον αὐτῆς κεφαλὴν, πρὸ τῶν ποδῶν δὲ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους, σκιαζομένην ἄχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ δάσους ἀρκεύθων, σπάρτων, λήδων καὶ νάρδων, ὅπερ διακόπτουσιν, ἢ εὐκληματοῦσαι ἄμπελοι, ἢ ἐλαῖαι ἀγλαόκαρποι, καὶ ὀλίγον παρέχει τὸν ὅρμον τῆς Ἀντιγόνης, καὶ ἐν ἀπόπτῳ τὴν Πρώτην, σχηματίζουσαν τὴν δευτέραν τῆς εἰκόνος βαθμίδα, καὶ κατὰ νώτου τὴν κατάσκιον κοιλάδα τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας, καὶ πρόχειρον τὸ κατάψυχρον καὶ κρυστάλλου παντὸς διαυγέστερον ὕδωρ τῆς ὀμβροδόχου, ... ὅς τις, εἰς τοιαύτην θέαν, 'δὲν κλίνῃ γόνυ καρδίας ἐνώπιον τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ καὶ 'δὲν αἰσθανθῇ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ὑγραινόμενον, ἐκεῖνος ἂς ὑπερβῇ τὰς σελίδας ταύτας!

Πόσον ζωηρῶς ᾐσθάνθη τὰς χάριτας τῆς θέσεως ταύτης καὶ πόσον ἐντέχνως 'τὰς ἐζωγράφησεν ὁ ἀείμνηστος Οἰκονόμος (1) διὰ τῶν ἐφεξῆς δύο

(1) Αἱμάσσον ἔτι αἰσθάνομαι, καὶ μετ' ἐμοῦ συνησθάνθη ἅπασα ἡ ἁπανταχοῦ Ἑλλὰς, τὸ ἄλγος τῆς τελευτῆς τοῦ ἀθανάτου ἀνδρὸς, προσκληθέντος εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς τῇ 8 Μαρτίου τοῦ 1857 ἔτους εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν!! Δάκρυα καὶ στεναγμοὶ καὶ σχετλιασμοὶ 'δὲν εἶνε ἄξια τῶν τοιούτων ἀνδρῶν· ἀλλ' εὐφημίαι, καὶ μακαρισμοὶ, καὶ ἐγκώμια: » Μνήμη » δικαίου μετ' ἐγκωμίων! « Καὶ οὗτος μὲν ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, τοὺς

ἐπιγραμμάτων, ἅπερ, ἐγκεχαραγμένα, τὸ μὲν ὕπερθεν τῆς πρὸς δυσμὰς πύλης τῆς Μονῆς, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου αὐτῆς, εἰσὶν ἡ φυσικωτέρα καὶ ἐνταυτῷ μεγαλοπρεπεστέρα εἰκὼν καὶ τῶν καλλονῶν τοῦ θεοστολίστου ἀληθῶς τούτου λόφου καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ πρὸς ἅπαν καλὸν εὐπαθοῦς καρδίας.

A′.

Ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς πύλης τῆς Μονῆς.

» Χαῖρέ μοι, ἀνθεμόεσσα Προποντίδος ἄφθιτε κούρη,
Χαλκῖτις νῆσος, πᾶσιν ἀειδομένη!
» Ἡ καλὴν στεφάνην περὶ κρήδεμν' ἐστεφάνωσαι,
τήνδε Μονὴν ἱερὰν τῆς Μεγάλης Τριάδος,
» Φώτιος ἣν πρῶτος Πατριάρχης κεῖνος ὁ θεῖος
δείματο, καί ἑ Νέην ἐξονόμηνε Σιών.
» Ὡς δ' ἐμόγησε χρόνῳ, Πατριάρχης καίνισεν ἄλλος,
καί μιν Ἔσοπτρον ἑὸς κλῆϊσε Μητροφάνης.
» Νῦν δ' αὐτὴν τὸ τρίτον Πατριάρχης κύδιμος αὖτις
τῆς Τριάδος λάτρις Γερμανὸς ἱδρύσατο.
» Ἀμφὶ δὲ δώματ' ἔτευξεν, ἀνάκτορα ἔμμεναι ἐσθλὰ
τῆς θείης σοφίης, πᾶσι διδασκομένης.
» Ἄμβαιν', ἠϊθέων σεμνὸς χορὸς, ἠρέμα ταρσῷ
τόνδ' ἀκμῆτι βιβὰς ἱμερόεντα λόφον.
» Κ' ἣν δὲ μέτωπ' ἴδῃ, γέρας ἕξεις· οἶσθα γὰρ ὅττι
τῆς ἀρετῆς ἱδρῶ πρόσθεν ἔθηκε Θεός«.

B′.

Ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ τοίχου.

» Ἴομεν ἐς Χάλκης νήσου Βυζαντίδος ἄκρην,
κεῖνον ὑπερτέλλοντ' οἶκον ἐποψόμενοι.
» Μέσσος ὅδε Τριάδος θεῖος ναός· ἀμφὶ δὲ πολλὰ
δώματα, τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίης θάλαμοι.
» Οἵην ἀγλαΐην στίλβει δόμος! ὡς δέ οἱ ὕψος
ἵεται ἑπταπόρων ἐγγύθι Πληϊάδων!
» Πάντη μὲν θυρίδεσσι κεχασμένος ἐκπεπέτασται
ζειδώροις αὔραις εὐαέρων ἀνέμων·

ὁποίους, ὡς σημεῖα περιφανῆ, τοποθετεῖ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν αἰώνων ἡ Ἱστορία, τῶν Φωτίων, τῶν Εὐσταθίων, τῶν Εὐγενίων, τῶν Νικηφόρων κλπ., διὰ τοὺς ὁποίους, παραδίδοντας ἄσβεστον τὴν λαμπάδα τῆς ὀρθοδόξου παιδείας τοῖς μετ' αὐτοὺς, σεμνύνεται, καὶ δικαίως, καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πατρίς· ἡμῖν δὲ τοῖς ὑπολειπομένοις γένοιτο, ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς, τοῦ αὐτοῦ, μακαριστοῦ ἀληθῶς, τυχεῖν τέλους, μεμνημένοις τῆς φιλίου καὶ μειλιχίας φωνῆς ἐκείνης!

» Πάντη δ' ἐ προτιδέρκεται ἥλιος, οὐδ' ὑπὸ γαῖαν
γηθόσυνος τρέπεται, θαῦμα τοιόνδε λιπών.
» Τουτεὶ Πηγασίδος κασιγνήτη καλλιρέεθρος
ἀμβλύζει χρήνη νάματα νεκτάρεα·
» Κεῖθι τέθηλε νάπη· ψαίρει πίτυς ἀμφ' ἐλάτησι·
γαῖα δὲ παντοίοις ἄνθεσιν ἀμφιγελᾷ·
» Τῆλε δ' ἀποθρώσκει κώμης καπνός· ἡ δ' ἐπίκειται
ἄλλη δῖα Μονὴ, τῆς σοφίης τέμενος.
» Ἄλλη δ' ἄλλος ἀνήρ· ποιμὴν ὅδε· τοὺς δ' ἐν ἀρούραις
ἀθρεῖς· ὁ δὲ λίνοις πόντον ἐπ' ἰχθυάᾳ.
» Αὐγάζου τὸν Ὄλυμπον, ἴδ' ἀγλαὰ ἔργα Βιθυνῶν,
καὶ Θρήκης ἑτέρωσ' οὔρεα καὶ πεδία,
» δένδρα, δόμους, νήσους, ἅλα, ναῦς, πόλιν εὐρυάνασσαν·
δέρκεο Εὐρώπην, δέρκεο τὴν Ἀσίην.

»Ἀλλὰ στράφηθι καὶ ἐντεῦθεν, καὶ σκέψαι τὴν διὰ τῶν λιβαδίων καὶ τῆς κυπαρισσοστοιχίας καὶ τῆς Πρίγκηπος πρὸς τὸ πέλαγος θέαν· τί σοι φαίνεται; — Ἀληθῶς ἐξαισία! Ἀλλὰ τίνος ἡ ἐπερωτῶσα φωνή; τίς ὁ εὐτυχὴς θνητὸς, ὁ ἐκτιμῶν καὶ ἀπολαμβάνων τὴν θέαν ταύτην; φεῦ! .... τυφλὸς, νέος, μόλις τριακονταετής!! εὐτυχὴς ἀληθῶς! οὐ μόνον διότι αἰσθάνεται τῶν καλῶν διὰ τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν, τοσούτῳ φεραυγεστέρων, ὅσῳ εἰσὶν ἀμαυρότεροι οἱ τοῦ σώματος· ἀλλὰ διότι δὲν βλέπει καὶ πόσα δάκρυα χύνουσι δι' αὐτὸν οἱ φίλοι 'του!

Τῆς Μονῆς ταύτης κτίτωρ λογίζεται, κατὰ παράδοσιν ἀρχαίαν, ὁ περιώνυμος Φώτιος, ὁ μυρίου ἄξιος λόγου συγγραφεὺς τῆς Μυριοβίβλου καὶ Πατριάρχης τῆς ΚΠ, τὸ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν 857 μέχρι τῶν 867, καὶ πάλιν τὸ δεύτερον ἀπὸ τῶν 877 μέχρι τῶν 886, τοῦ ὁποίου διὰ τοῦτο καὶ πανηγυρίζεται κατ' ἔτος ἐν τῇ Μονῇ ἡ μνήμη, καὶ ἡ εἰκὼν ἀνεστηλογράφηται πρό τινων ἐτῶν, ὡς Ἁγίου, ἐν τῇ τῆς Μονῆς Ἐκκλησίᾳ.

Κατερειπωθεῖσαν δὲ ταύτην μετὰ τὴν ἅλωσιν, τὸ μὲν πρῶτον ἀνεκαίνισεν, ἀναχθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα (τῷ 1554) εἰς τὴν τῆς Καισαρείας μητρόπολιν, διὰ τὴν πρὸς τὸν τότε Πατριάρχην Ἰωάσαφ τὸν Β' οἰκειότητά 'του, καὶ ἀνέκτισε δεύτερον, καὶ μοναχοὺς ἐν αὐτῇ συνῴκισε, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν δι' ἀρχαίων δεσποτικῶν εἰκόνων, ὄνομα φερουσῶν Ἰωσὴφ Πατριάρχου, τοῦ Α' πάντως, τοῦ τὸ πρῶτον μὲν περὶ τὰ 1268, καὶ πάλιν δεύτερον περὶ τὰ 1278, πατριαρχεύσαντος, ἐκόσμησε, καὶ βιβλιοθήκην (1)

(1) Τὸν κατάλογον τῆς βιβλιοθήκης ταύτης συνέταξε Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς, σωζόμενον, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, ἐν τῇ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ, ὑπὸ τὸν ἑξῆς τίτλον: » Ἐν ἔτει ... » (1572), μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἡμέρᾳ ιέ (;), ἐγένετο ὁ παρὼν κατάλογος καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν » σεπτῶν βιβλίων τῆς θειοτάτης βιβλιοθήκης τῆς σεβασμιωτάτης καὶ βασιλικῆς Μονῆς τῆς Ἀ-

ἐν αὐτῇ ἐκ διαφόρων ἐν μεμβράναις χειρογράφων, συναθροισθέντων πολλαχόθεν, συνέστησεν, ὧν ἔνια, μόνον ἐκκλησιαστικά, διότι τὰ ἄλλα παρὰ τῶν ἱεροσύλων κατὰ καιροὺς ἐλαφυραγωγήθησαν, φέρουσι τὸ ὄνομά 'του, ὁ περὶ τὰ 1565 εἰς τὴν τῆς ΚΠ πατριαρχείαν ἀρθεὶς, καὶ μετὰ ἑπταετίαν ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος τότε Κανταχουζηνοῦ Μιχαὴλ, τοῦ ἐπικληθέντος Σεϊτάνογλου, καταῤῥαδιουργηθεὶς, καὶ παραιτησάμενος τῷ 1572, καὶ πάλιν τῷ 1579 ἀνακληθεὶς, καὶ μετὰ μῆνας ἐννέα ἀποθανὼν, Μητροφάνης ὁ ἐκ τῆς κώμης τοῦ Χάσ-κιοϊοῦ, κεραμέως τινὸς τῶν ἐκεῖ υἱός.

Περὶ δὲ τὸ 1772 ἀνεκαινίσθη πάλιν δι' ἐπιμελείας μοναχοῦ τινος ἐγχωρίου, ἡγουμενεύοντος ἐν αὐτῇ, Σαμουὴλ τοὔνομα, τοῦ Κωφοῦ, διὰ τὴν τῆς ἀκοῆς πήρωσιν, ἐπιλεγομένου, καὶ πλεῖστα ὑπὲρ τῆς Μονῆς ταύτης πονήσαντος, οὗ καὶ ἡ εἰκὼν, εἰς βαθύτατον ἐλάσαντος γῆρας καὶ ἀποθανόντος ὑπὸ πανώλους τῷ 1812, ἀνεστήλωται ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον τῆς Μονῆς.

Πυρποληθεῖσα δὲ τῷ 1831, ἀνῳκοδομήθη ἐκ βάθρων, εἰς σχέδιον πολὺ τοῦ ἀρχαίου λαμπρότερον καὶ κανονικώτερον, ἐπιμελείᾳ τοῦ πατριάρχου ΚΠ Γερμανοῦ τοῦ Δ', ἐπιτελέσαντος μετὰ μεγάλης πομπῆς τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1844, καὶ κατέστη ἐκκλησιαστικὸν φροντιστήριον, πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ Κλήρου.

Δευτέρα, τῇ θέσει μᾶλλον ἢ τῇ τάξει, τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Μονῶν, εἶνε ἡ τῆς **Παναγίας**, τῆς ἐπιλεγομένης **Καμαριωτίσσης**, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ καμάρας, ἐν ᾗ ἐζωγράφισται ἡ ἱερὰ τῆς Θεοτόκου εἰκών. Κεῖται δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τοῦ αὐχένος, τοῦ συνενοῦντος ἐν εἴδει ἰσθμοῦ τὰ τρία τῆς νήσου ὄρη, ὥστε ἀπ' αὐτοῦ καταφαίνονται ἀμφότεροι οἱ πρὸς νότον καὶ βοῤῥᾶν τοῦ μοναστηρίου ὅρμοι. Ἡ δὲ θέσις αὕτη τῆς μετεώρου ταύτης κοιλάδος, ἐχούσης ἑκατέρωθεν αὐτῆς, πρὸς ἀνατολὰς μὲν, τὸν πρῶτον καὶ ὑψηλότερον τῶν ἑτέρων δύω λόφον, τὸν τοῦ ἀνεμομύλου, πρὸς δυσμὰς δὲ τὸν τρίτον καὶ χαμηλότερον, ὡς δύο, ἑκατέρωθεν σάγματος φορτωμένα, δισάκκια, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ προειρημένον Τουρκικὸν ὄνομα τῆς νήσου.

Ἡ Μονὴ αὕτη ἐκτίσθη, πολὺ μεγαλητέρα καὶ λαμπροτέρα τῆν νῦν, ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ Β', πιθανῶς περὶ τὰ

» γίας Τριάδος τῆς ἐν τῇ νήσῳ (τῇ καταντικρὺ κειμένῃ Κωνσταντινουπόλεως), ἃ δὴ πάντα » ἅγια βιβλία συνῆξε καὶ συνήθροισε Κύριος Μητροφάνης, ὁ κτίτωρ τῆς σεβασμιωτάτης Μο- » νῆς αὐτῆς, καὶ ἡ ἱερὰ βιβλιοθήκη αὐτῇ ἐναπεθησαυρίσατο ». Τὴν βιβλιοθήκην ταύτην ἐσχάτως ἐπεβάλοντο συστῆσαι πάλιν, εὖ γε ποιοῦντες, οἱ ἡμέτεροι, οἰκοδομησάμενοι ἐπὶ τούτῳ καὶ κτίριον λιθόκτιστον καὶ κατάλληλον· ἀλλὰ τὰ χειρόγραφα βιβλία, λείψανα πιθανῶς τῆς τοῦ Μητροφάνους βιβλιοθήκης, ὅσα συνέπεσεν ἐν αὐτῇ 'νὰ ἴδω, κείμενα τέως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀτοποθέτητα ἀκμὴν τότε, κινδυνεύουσι γενέσθαι παρανάλωμα τῆς ὑγρασίας καὶ τοῦ εὐρῶτος, ἐὰν 'δὲν ληφθῇ περὶ αὐτῶν ἔγκαιρος φροντίς.

1431, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α' ἀνευρεθεῖσαν μὲν τῷ 1785, ἀπολεσθεῖσαν δὲ ἔπειτα, τετραχῆ τεθραυσμένην πλάκα, ἀνεστηλωμένην πιθανῶς ὑπὲρ τὰ πρόθυρά ποτε τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου, καὶ φέρουσαν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: » Ἰωάννης ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ » Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος «. Ἐκαλεῖτο δὲ, 82 ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς, Μονὴ τῆς Θεοτόκου, μετὰ τοῦ ἐπιθέτου Παμμακαρίστου ἢ Παναχράντου, ἐπικρατήσαντος τοῦ ὀνόματος τούτου διὰ τὴν ἐντὸς αὐτῆς ἀνεγερθεῖσαν, ἐν εἴδει παρεκκλησίου, καὶ μέχρι νῦν σωζομένην, ἔγγιστα καὶ ἐκ δεξιῶν τῆς τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ κτίτορος, Μαρίας τῆς Κομνηνῆς, θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος καὶ Κολχίδος.

Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην μετηνάστευσαν περὶ τὰ 1629 οἱ ἐν τῇ καταντικρὺ Σωζουπόλεως ἐπί τινος νησιδίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος ἐκτισμένῃ Μονῇ τοῦ Προδρόμου ἀσχούμενοι τέως μοναχοὶ, φυγαδευθέντες ἐκεῖθεν, διότι, βιασθέντων αὐτῶν 'να ξενίσωσιν ἐπιστρέφοντας τοὺς ἐπὶ Σουλτὰν - Μουρὰδ τοῦ Δ' τῷ 1626 ἐπιδραμόντας τὸν Βόσπορον μετὰ 150 πλοιαρίων Καζάκους, ἢ, κατὰ τὸν Δοσίθεον (1), διότι, » ὀχυρωθέντες ἐν τῇ Μονῇ αὐτῶν οἱ Ῥῶσσοι, ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς Τούρκους «, κατεστράφη ἡ Μονὴ αὐτῶν ὑπὸ τῶν κρατούντων, καὶ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν, συμμετακομίσαντες εἰς τὴν Μονὴν ταύτην καὶ τὰ σωζόμενα ἐν αὐτῇ μέχρι σήμερον βιβλία καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἱερὰ σκεύη.

Πυρποληθεῖσαν δὲ ταύτην τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1672, παρεκτὸς τοῦ παρεκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου, διασωθέντος ἐκ τῶν φλογῶν, ὡς ὅλου λιθοκτίστου, ἀνεκαίνισεν εἰς μικροτέραν ἀναλογίαν ὁ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Ἱβραὴμ καὶ Μεχμὲδ τοῦ Δ' τὰ μέγιστα ἰσχύσας, διὰ τὸ βάθος τῶν πολυειδῶν αὐτοῦ γνώσεων καὶ τῆς πολιτικῆς συνέσεως, πρῶτος ἐκ Χριστιανῶν μέγας διερμηνεὺς τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, Παναγιώτης ὁ Νικόσιος, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁποίου, κειμένου ἐν μέσῳ τῷ προνάῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου, ἀναγινώσκεται τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον:

Τῷ Σ(ωτῆ)ρι Θεῷ (2)

» Ἐνθάδε κεῖται Παναγιώτου (3) δέμας,
» ἑρμηνέως ἄνακτος, ἀρίστου λίαν,
» μέγα διαπρέψαντος ἐν σοφῶν λόγοις,
» καὶ βασιλείας ἀξίαν εἰληφότος,

---

(1) Δοσιθ. Δωδεκαβ. Βιβλ. ΙΒ', κεφ. θ', §. 6'. (2) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἐξαλειφθεῖσα ὑπὸ τῆς τρίψεως τῶν ποδῶν, ἀναφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ Σπὼν (Περιηγ. Ἀνατολ. Τόμ. Γ', σελ. 104). (3) Ἐπὶ τῆς πλακὸς ἀναγινώσκεται Π α ν α γ ι ώ τ η ς.

» λελοιπότος φῶς πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ·
» ψυχὴ δ' ἀπέπτη χῶρον ἐς μακαρίων.
αχογ', Σεπτεμβρίου 22.

Ἄνωθεν δὲ τῆς παλαιᾶς τοῦ μοναστηρίου πύλης καὶ ἐκ τοῦ ἔσωθεν καμαροειδοῦς αὐτῆς τότε μέρους ἀνεγινώσκετό ποτε ἡ ἐπὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως ἀφανὴς γενομένη ἔπειτα, ἑξῆς ἐπιγραφή:

» Πρὸς τοῖς ἄλλοις πέφυκε καὶ τοῦτο χρέος·
» δασμὸν Θεῷ Σωτῆρι Παναγιώτης τελεῖ,
» ὁ τῶν σεκρέτων ἑρμηνεὺς τοῦ κρατοῦντος,
» κτίσας λαμπρῶς Μονὴν τὴν πυρποληθεῖσαν «.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐπεγέγραπτο, κατὰ τὸν Κουτλουμουσιανόν, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ποτὲ ἑστιατορίου τῆς Μονῆς, ὅλου ἐζωγραφισμένου, ὅπου ἦν καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ κτίτορος, ἐνδεδυμένου τὴν τοῦ Διερμηνέως στολὴν, ὑψηλοῦ μὲν τὸ ἀνάστημα, μικρὰν δὲ καὶ ὑπόξανθον ἔχοντος τὴν ὑπήνην, κρατοῦντος δὲ μετὰ χεῖρας τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ καὶ προσφέροντος αὐτὸν τῇ Θεοτόκῳ (1).

(1) Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἀνδρὸς κατάγεται ἡ περιφανὴς τῶν Μουρουζῶν οἰκογένεια, καὶ ἔτι μᾶλλον διότι ἀπ' αὐτοῦ χρονολογεῖται ἡ εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Τουρκίας πράγματα θαυμασία ἐπιῤῥοὴ τῶν ἐν ΚΠ ποτὲ εὐπατριδῶν Ἑλλήνων, σημειοῦμεν ἐνταῦθα συνοπτικῶς ὅσας ἠδυνήθημεν περὶ αὐτοῦ 'να συλλέξωμεν ἱστορικὰς εἰδήσεις. Παναγιώτης, ὁ ἐπικληθεὶς Νικόσιος ἢ Νικούσιος ἀπὸ τῆς ἐν Κύπρῳ πόλεως Νικοσίας, ὅθεν κατήγετο, ἦν υἱός τινος τῶν ἐν ΚΠ ἔκπαλαι εὐδοκίμων γουναρέων, γεννηθεὶς μὲν τῷ 1613, ἐκπαιδευθεὶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν τότε διδασκάλων, ὑπὸ προστάτῃ Μελετίῳ Συρίγου, τῷ Κρητὶ, διδασκάλῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἐγκρατὴς δὲ γενόμενος, παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τῆς Ἀραβικο-Περσικο-Τουρκικῆς, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας, ἅπερ ἐτελειοποίησε, σπουδάσας ἐν Παταβίῳ, ὅπου ἐδιδάχθη καὶ τὴν Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν, προήχθη τῷ 1660, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπιστροφήν 'του, ἐπὶ τοῦ περιφήμου Βεζίρη Μεχμὲδ-Κιοπρουλῆ-πασσᾶ, ἀπὸ ἑρμηνέως τῆς ἐν ΚΠ Αὐστριακῆς Πρεσβείας, ἐν ᾗ διέπρεψεν ἐπὶ 25 ἔτη, εἰς Μέγαν Διερμηνέα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Συνεζεύχθη δὲ τῷ 1655 εὐγενῆ τινα νέαν ἐκ τῆς τῶν Καντακουζηνῶν οἰκογενείας (*), ἐξ ἧς ἔσχεν ἕνα μόνον υἱὸν, καταφαγόντα εἰς τὰς χιμαίρας τῆς ἀλχημίας ἅπασαν τὴν πατρῴαν οὐσίαν, παρεκτὸς μιᾶς, ἄχρι νῦν σωζομένης ἐν Παλατᾶ, λιθοκτίστου οἰκίας, καὶ καταλιπόντα δύω θυγατέρας, ὧν ἡ ἑτέρα συνεζεύχθη τῷ ἐπισημοτέρῳ τῶν τότε ἐν ΚΠ μεγαλεμπόρων, Ἀδαμάκῃ Μουρουζῇ τῷ Τραπεζουντίῳ, ὅς τις, κατὰ τὸν Χάμμερ (Βιβλ. ΝΖ'), διαβληθεὶς ἐπὶ κιβδηλοποιΐᾳ, μόλις ἐλύτρωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ 50,000 σκούδων, ὅτε ἐδημεύθη καὶ ἡ ἐν τῷ παραλίῳ τοῦ Γαλατᾶ (ἴσως γραπτέον Παλατᾶ) οἰκία τοῦ Παναγιωτάκη. Τοῦ Ἀδαμάκη Μουρουζῆ ἐγένετο υἱὸς Δημήτριος, τούτου δὲ καὶ Σουλτάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, υἱὸς μὲν ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Μουρούζης, θυγάτηρ δὲ ἡ Δόμνα Αἰκατερίνα, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον.

(*) Ὁ Vallieros, Βιβλ. Ζ', σελ. 621 λέγει ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Νικουσίου ἦτον Χία μὲν τὴν πατρίδα, Καλβοκορέση δὲ τὴν οἰκίαν (» Pertanto havendo esso per moglie una Sciotta di casa Cavalcoressi, famiglia dal 1537 agregata ai Nobili Genovesi «). Ὥστε πιθανὸν 'να ἦσαν, ἡ μὲν, πρώτη, ἡ δὲ, δευτέρα 'του γυνή. Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης λέγει ὁ Rycaut (Histoire de l'état présent de l'Eglise grecque, p. 111) ὅτι ἦτον γυνὴ κενόδοξος καὶ φιλέκδικος, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς πρώτης πατριαρχείας ἔκπτωσιν Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης τοῦ Μουσελίμη τῷ 1672.

Παθοῦσαν δὲ τῷ χρόνῳ τὴν Μονὴν ταύτην καὶ γενομένην πυρίκαυστον, ἀνῳκοδόμησε φιλοτίμως περὶ τὰ 1774, καὶ πάλιν τῷ 1796 ἐκαλλώπισε καὶ ἐπεσκεύασεν, ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐξαιτησάμενος καὶ λαβὼν αὐτὴν κτῆμα ἴδιον, διὰ τὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ, Δόμνης Αἰκατερίνης, συγγένειαν πρὸς τὸν δεύτερον αὐτῆς κτίτορα, τὸν Νικόσιον, οὗ τινος ἦν, κατὰ τὰ ἐν ὑποσημειώσει προεκτεθέντα, τρισεγγόνη, παρὰ τοῦ τότε Πατριάρχου ΚΠ Σωφρονίου. Ἀνήγειρε δὲ ἐντὸς αὐτῆς, πρὸς μνήμην τῆς παλαιᾶς ἐπωνυμίας, καὶ παρεκκλήσιον εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ναοῦ.

Ἡ Μονὴ αὕτη κατέστη, πρὸ 25 ἤδη ἐτῶν, Ἑλληνικὸν φροντιστήριον, διατηρούμενον ὑπὸ τῶν ἐν ΚΠ μεγαλεμπόρων, ὅπου ἐκπαιδεύονται τὰ τέκνα διαφόρων εὐκαταστάτων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη τῷ 1845 εἰς διακόσια, καὶ οὕτως ἐπληρώθη ὁ ἀρχικὸς θεοφιλὴς τοῦ τρίτου κτίτορος αὐτῆς, τοῦ ἀοιδίμου Ὑψηλάντου, σκοπός, προσδιορίσαντος αὐτήν, καθὰ ῥητῶς ἀναφέρει τὸ περὶ τούτου χρυσόβουλλον αὐτοῦ, εἰς Ἑλληνομουσεῖον.

Ἐν τῷ προνάῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου ἀνεστήλωνται τέσσαρες μεγάλαι δεσποτικαὶ εἰκόνες, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων, μετακομισθεῖσαι, ὡς ἐκ τῆς παλαιότητος αὐτῶν εἰκάζεται, ἐκ τῆς Σωζουπόλεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ κάτω περιθωρίου τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς, λογογραφικὴ μὲν φαινομένη, ἀλλ' ἴσως Πινδαρικῷ τῷ μέτρῳ τετονισμένη, ἐπιγραφή:

» Ὦ βασίλεια καλλίπαις, θεοῦ νύμφα μοι (1)
» ἁγνά, ἃ χοροῖς εὐαγέεσσιν Ἀγγέλων οὐρανίων,

Ἐπτιλοφορεῖτο δὲ πρῶτος διερμηνεὺς καὶ σεκρετάριος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ δὲ δημοκρατία τῆς Γενεύης 'τὸν ἐνέγραψεν εὐπατρίδην αὐτῆς διὰ τὰς πρὸς τὸν Μαρκέζιον Αὐγουστῖνον Δουράτσον (καὶ οὐχὶ Δώριαν, καθὼς λέγει ὁ La Croix), ἀπεσταλμένον τῷ 1668 ἐκ μέρους τῆς δημοκρατίας πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὑπηρεσίας 'του. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς μετὰ τῶν Οὐενετῶν συνθήκης, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν ἐν ἔτει 1669, 17 (26) Σεπτεμβρίου, ἅλωσιν τῆς Κρήτης (τῶν Χανίων), εἰς ἣν συνήργησε τὸ πᾶν ὁ Παναγιώτης, ὁ τότε Μέγας Βεζίρης Ἀχμὲδ-Κιοπρουλὺ-πασσᾶς, προστάτης τοῦ Νικουσίου ἀνέκαθεν, πρὸς ἔνδειξιν τῆς εὐχαριστίας 'του, ἐδωρήσατο αὐτῷ διὰ βίου τὴν ἐπινομὴν τῶν προσόδων τῆς νήσου Μυκόνου, συμποσουμένων εἰς 4000 γρόσια κατ' ἔτος. Ἀποθανὼν δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου (2 Ὀκτωβρίου) τοῦ 1673 ὑπὸ ἀποπληξίας ἐν τῷ παρὰ τὴν παραδουνάβιον Πολωνικὴν πόλιν Σάξαν ἢ Σάκτσαν ἢ Σαξίαν Τουρκικῷ στρατοπέδῳ, καί, κατ' ἰδίαν αὐτοῦ παραγγελίαν, ταριχευθεὶς (ὅθεν καὶ νομίζεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἄλυτον δι' ἀφορισμόν, ὡς συντελέσαντος δῆθεν διὰ προδοσίας (ἴδε τὸν Καντεμίρην) εἰς ἐκπολιόρκησιν τῶν Χανίων), ἐκηδεύθη λαμπρῶς ἐν τῷ, περὶ οὗ ὁ λόγος, μοναστηρίῳ. Ἐν τῷ Κώδηκι (Brevio) ἢ τῇ Προθέσει τῆς Μονῆς ἐπωνυμεῖται Μαμωνᾶς, καὶ ἀναγράφεται ὡς ἀποθανὼν ἐν Κρήτῃ· ἀλλ' εἶναι προφανὲς λάθος· διότι ἡ Κρήτη ἑάλω τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. Σώζονται δὲ αὐτοῦ αἱ πρὸς τὸν πεπαιδευμένον Σέϊχην Βανλῆ-ἐφέντην, τὸν εὐνοούμενον Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ' (ἴδε σελ. 230), σοφαὶ περὶ θρησκείας συνδιαλέξεις, ἄδηλον (ἡμῖν γοῦν) ἐὰν ἐξεδόθησαν, καί τινα ἄλλα ἥττονος λόγου ἄξια, ἐν οἷς καὶ μία ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Κίρχερον περὶ τοῦ ἐν ΚΠ ὀβελίσκου. (1) Ἴσως Μόνη, λέγει ὁ Κουτλουμουσιανός.

» ἀμερίων τληπόνων καινῶς ἐνήλλαξας φυλὰν,
» ἐξ ἰλύος αἰθερίων ἀμφιβιβάσασα ὕψος· τὸν
» παντογόνου αἰωνοτόκου βασιλῆος υἱέα παμ-
» -μεδέοντα Λόγον,
» κόσμου γενετῆρα, ἐκ κα
» θαρῶν λαγόνων τέκες, ἁγνὰ φυλαχθεῖσα.
» Χεὶρ Κωνσταντίνου Βυζαντίου.

Ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ δὲ τῆς Μονῆς σώζονται, πεντήκοντά που τὸν ἀριθμὸν, ἀρχαῖα ἐν μεμβράναις χειρόγραφα, τὸ πλεῖστον Εὐαγγέλια καὶ Πατερικὰ, ὧν τῶν ἀξιολογωτέρων λεπτομερῆ κατάλογον ἐξέδοτο ὁ ἀκριβέστατος καὶ φιλοπονώτατος Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἐν τῇ κατ' αὐτὸν περιγραφῇ τῆς νήσου. Τούτων τὸ ἀξιολογώτατόν ἐστιν ἡ Συναγωγὴ Κανόνων Ἐκκλησιαστικῶν, εἰς πεντήκοντα τίτλους διῃρημένη, γραφὲν περὶ τὸ 823 ἢ τὸ 1100, δηλαδὴ πρὸ 1036 ἢ 759 ἐτῶν. Ἦσαν δὲ τὸ πάλαι πολὺ πλειότερα καὶ ἀξιολογώτερα, ἐν οἷς καὶ αἱ εἰς τὸν Ὅμηρον Παρεκβολαὶ τοῦ Εὐσταθίου, καὶ τὰ τοῦ Νόννου Διονυσιακὰ, ἀπαλλοτριωθέντα ἱεροσύλως.

Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῇ τεθαμμένοι ὀκτὼ μὲν Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, εἷς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων, ὧν ἰδοὺ χρονολογικῶς τὰ ὀνόματα:

α΄, Διονύσιος Β΄, ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὁ καὶ κτίτωρ, κατὰ τὸν Μαλαξὸν, τῆς Μονῆς, ἀποθανὼν τῷ 1551, μετὰ ὀκταετῆ πατριαρχείαν·

β΄, Τιμόθεος Β΄, ὁ Μαρμαρηνὸς (ἐκ Πανόρμου τῆς Κυζίκου), ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, ἀποθανὼν τῷ 1622, μετὰ ὀκτὼ ἐτῶν πατριαρχείαν·

γ΄, Κύριλλος Α΄, ὁ Λούκαρης, θανατωθεὶς ἀγχόνῃ τῷ 1640, καὶ ταφεὶς, τότε μὲν ἐν τῷ κατὰ τὴν Προποντίδα Ῥηγίῳ (Κιουτσοὺκ-τσεκμετζὲ), ὅπου εὑρέθη, παρασυρὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων, τὸ λείψανόν του, ἀνακομισθεὶς δὲ ἔπειτα ἐνταῦθα, καὶ κείμενος νῦν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, δεξιόθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐπὶ θυρίδος ὑψηλῆς, ἐντὸς διπλοῦ κιβωτίου, ἐπιγεγραμμένου ἄνωθεν·

δ΄, Παρθένιος ὁ Β΄, ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ἀπαγχονισθεὶς ὡσαύτως τῷ 1650, μετὰ πέντε ἐτῶν Πατριαρχείαν·

ε΄, Παρθένιος ὁ Γ΄, ὁ ἀπὸ Χίου, κρεμασθεὶς τῷ 1657, πρὸς πένθος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ῥιφεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν τινὲς τῶν χριστιανῶν αὐτὸν ἀνείλοντο·

ς΄, Καλλίνικος Β΄, ὁ Ἀκαρνὰν, ὁ τρὶς πατριαρχεύσας, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1702, κείμενος δὲ ὄπισθεν τοῦ Ἁγίου Βήματος·

ζ΄, Γαβριὴλ Γ΄, ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἀποθανὼν τῷ 1707, μετὰ τεσσάρων καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχείαν, κείμενος δὲ ἐν τῷ ξυλοστέγῳ νάρθηκι πρὸς τὰ ἀριστερὰ, πλησίον τοῦ Παγχαρίου·

ή, Παίσιος Β', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὁ τετράκις πατριαρχεύσας, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1752 (ς). Τέθαπται δὲ κατὰ μέσον τοῦ λιθίνου προνάου, ἐγγύτατα τῆς βαθμίδος, δι' ἧς ἀναβαίνοντες εἰσερχόμεθα τὸν ναόν. Τοῦ δὲ Ἱεροσολύμων Θεοφάνους, ἀποθανόντος ἐν ΚΠ τῷ 1645, ἀγνοεῖται ὁ τάφος, καθὼς καὶ τοῦ ΚΠ Τιμοθέου.

Ἔξωθεν δὲ τῆς Μονῆς, εἰς τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς μέρος, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν φιλυρῶν καὶ πλατάνων, συνάζεται ἐντὸς ἀρχαιοτάτης εὐρυχώρου δεξαμενῆς, ἐχούσης ἔσωθεν μῆκος μὲν πήχεων τεκτονικῶν 17, πλάτος δὲ 13, καὶ ὕψος 9, θολοσκεπάστου πάσης, καὶ διῃρημένης ὑπὸ σειρᾶς πέντε μονολίθων κιόνων, ὑποκρατούντων τὸν θόλον, ἐχούσης δὲ τρία στόμια, τὸ γλυκύτατον ἐκεῖνο καὶ ὑγιεινότατον, καθὸ σιδηροῦχον, ὕδωρ, ὑποξανθίζον τὴν χρόαν, ὡς καταῤῥέον ἀπὸ τῶν κατωφερειῶν τοῦ ὑπερκειμένου ἐξ ἀνατολῶν ὄρους, συνηρεφοῦς πίτυσι καὶ ἀρκεύθοις, ἔκειτο, ἐξ ἀριστερῶν τῆς αὔλακος, τῆς ὀχεταγωγούσης τὸ ὕδωρ εἰς τὴν κινστέρναν, ὁ τάφος τοῦ Σὺρ-Ἐδουάρδου Βαρδὼν Β', τοῦ μετὰ τὸν Ἀρεπὼν πρώτου πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ἐν ΚΠ ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Γ' καὶ Μεχμὲδ τοῦ Γ', ὅς τις, συνακολουθήσας τὸν τελευταῖον τοῦτον Σουλτάνον τῷ 1596 εἰς τὴν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐκστρατείαν του, καὶ ἐπιστρέψας ἀσθενὴς ὑπὸ τῆς κακοπαθείας, μετέβη πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος εἰς τὴν Μονὴν ταύτην, ὅπου καὶ ἀπεβίωσεν. Ὁ δὲ λίθος τοῦ μνήματός του, ἐπὶ τῆς δευτέρας τῆς Μονῆς ἀνοικοδομῆς, ἐτέθη ἀπρεπῶς καὶ ἀσυλλογίστως ἔσωθεν τοῦ ὑπερθύρου τῆς πρὸς βοῤῥᾶν τοῦ μοναστηρίου πύλης.

Οὐδὲν πρὸς γλυκυθυμίαν ἐπαγωγότερον παρὰ τὸ ἡσυχαστήριον τοῦτο! κλειόμενον, ὡς προείπομεν, ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ὑπὸ τῶν προειρημένων δύω τῆς νήσου λόφων, ἔχον πρὸς βοῤῥᾶν μὲν τὴν θέαν τῆς ΚΠ καὶ τῆς Πρώτης καὶ Ἀντιγόνης, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τὸν ὅρμον τοῦ Τσαμ-λιμὰν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν καταλήγουσαν ἀμφιθεατροειδῆ κοιλάδα, κατάφυτον ἐλαίαις καὶ ἀμπελῶσι, περιπνεόμενον ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν ὑγειοφόρων καὶ ἀρωματικῶν ἀτμίδων τοῦ δάσους τῶν πευκῶν, οἵ τινες συσκιάζουσι μυστηριωδῶς καὶ πανευαρέστως τὴν ἀπὸ τῆς χώρας πρὸς αὐτὸ φέρουσαν ὁδὸν, καθὼς καὶ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τοῦ ὑπερκειμένου λόφου, διατίθησι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν γαληναίαν κατάστασιν ἐκείνην, καθ' ἣν βλέπει ὅλα τοῦ βίου τὰ πάθη, ὅλους τοὺς περισπασμοὺς, ῥηγνυμένους πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἄνευ ἐνεργείας, ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ ἀφρίζοντα κύματα εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν βράχων τοῦ πρὸς τὸ βόρειον τῆς Μονῆς νεωσοίκου ἢ Τέρσ-χανὲ, πρὸς ὃν φέρει κατωφερὴς ὁδὸς, λιθόστρωτος ἀκόμη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ δευτέρου τῆς Μονῆς κτίτορος.

Πρὸς τὸ νότιον μέρος τοῦ μονηδρίου τούτου σχεδιάζεται εἰς ἡμικυκλίου ἀκριβῶς σχῆμα, μικρὸς μέν τις (ὀλίγον σταδίου πανταχῇ πλείων), ἀλλ'

ἀσφαλὴς ἅπαντι ἀνέμῳ, πλὴν τῶν νοτίων, ὅρμος, εἰς τὰ παράλια τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς εἰς αὐτὸν καταληγούσης κοιλάδος, ἥτις χωρίζει τὸν αὐχένα τοῦ πρὸς βοῤῥᾶν αὐτοῦ κλίτους, φαίνονται ἀκόμη, καθὰ προείπομεν, τὰ ἀναχώματα τοῦ χρυσοχαλκείου, πλήρη κυανοχρόων λιθάκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι συνέλεξεν ἐκλεκτὸν κύανον καὶ ἐντελῆ χρυσόκολλαν. Τὰ δὲ περὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1845 ἀνορυχθέντα ἐνταῦθα, εἰς βάθος τεσσάρων ὀργυιῶν καὶ ὑπὲρ τὸ στάδιον ἀνωτέρω τῆς θαλάσσης, διορύγματα (λαγούμια), πλήρη ἑτερογενοῦς τινος γῆς, καὶ περικλεισμένα ξύλοις, καταντήσασιν ἐδενοειδέσιν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἦσαν, νομίζω, μᾶλλον ὑπόνομοι πρὸς μεταλλείαν τοῦ ἀνορυχθέντος χαλκοῦ, συγκρατούμενοι, διὰ τὸ εὐπαράτρεπτον τῆς πέριξ αὐτῶν ἀμμώδους γῆς, διὰ ξυλίνων παραπηγμάτων, ἢ πρὸς ἐναπόθεσιν τῆς μεταλλικῆς ὕλης, ὡς ἐνόμισεν ὁ Κουτλουμουσιανός.

Πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην κεῖται ὁ ἐλαιὼν τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ διαδεχομένου αὐτὸν ἄχρι τῆς παραλίας κήπου γραφικωτάτην πρόσοψιν εἰς τοὺς κατοπτεύοντας αὐτὸν καὶ δι' αὐτοῦ τὸν λιμένα, χρησιμεύοντα, διὰ τὸ ἀκύμαντον καὶ ἀμμῶδες, πρὸς θαλάσσια λουτρά, ἀπὸ τοῦ πρὸς νότον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Μονῆς κιοσκίου. Ἀκολουθῶν δέ τις τὴν πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἀτραπὸν, σκιαζομένην ὑπὸ πεύκων, καὶ ἔχων πρὸς δεξιὰν ἐλευθέραν τῆς θαλάσσης τὴν θέαν, φθάνει, μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἰς

Τὸ τρίτον καὶ μικρότερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου μοναστηρίων, κείμενον πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν αὐτῆς καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπιλεγόμενον δὲ Τοῦ Κρημνοῦ, διότι κεῖται τῷ ὄντι ἐπὶ τοῦ χείλους ἀποκρήμνου τινὸς καὶ εὐθραύστου βράχου, καὶ ἤθελεν ἤδη πρὸ πολλοῦ συγκατενεχθῆ μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὑποσκαπτομένων ἑκάστοτε καὶ καταπιπτόντων ἀποῤῥηγμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων συγκατασπῶνται καὶ δένδρα ἐνίοτε αὐτόπρεμνα, καὶ κατακλινόμενα εἰς ὁριζοντίους πολλαχοῦ θέσεις, θάλλουσιν οὐδὲν ἧττον, καί τοι νοτιζόμενα ὑπὸ τῆς θαλασσίας ἄχνης, ἐὰν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐπιχειρηματίας τις καὶ φιλόκαλος ἡγούμενος, συνιδὼν τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, δὲν ἔκτιζε περὶ τὴν τοῦ κρημνοῦ βάσιν, ὅπου καὶ ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, στερεάν τινα προχυμαίαν κρηπῖδα.

Τὴν Μονὴν ταύτην, ἐνοριακὴν τέως οὖσαν ὑπὸ τὸν Χαλκηδόνος Μητροπολίτην, ἀνελάβετο καὶ ἐκ βάθρων ἀνῳκοδόμησε περὶ τὸ 1758 ὁ ἀπὸ Ἰπεκίου προεδρικῶς λαβὼν τότε τὴν Χαλκηδόνα, καὶ περὶ τὸ 1761 μὲν πατριαρχεύσας, τῷ δὲ 1763 διὰ τὸ πολυδάπανον αὐτοῦ ἐξωσθεὶς καὶ σταλεὶς ὑπερόριος εἰς Ἄθωνα, μετὰ διετίαν δὲ ἐπανελθὼν, καὶ διανύσας τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἀποθανὼν δὲ πλήρης ἡ-

μερῶν τῷ 1793, καὶ ταφεὶς ἐν μέσῳ τῷ τῆς Μονῆς ταύτης ναῷ, ἣν εἶχεν ἀφιερώσῃ πρότερον τῷ Παναγίῳ Τάφῳ, Ἰωαννίκιος ὁ Γ', ὁ τὸ γένος Καρατζᾶς. Αὐτὸς ἐφύτευσε καὶ τὰς στοιχηδὸν πεφυτευμένας κυπαρίσσους ἑκατέρωθεν τῶν εἰς τὴν Μονὴν ἀγουσῶν ὁδῶν, ὧν ἡ μὲν φέρει πρὸς τὸ χωρίον, ἡ δὲ ἑτέρα πρὸς τὴν ὡραίαν οἰκίαν 'του, κειμένην μὲν εἰς τὸ ἀνατολικώτατον τοῦ χωρίου ἄκρον, μετασκευασθεῖσαν δὲ πρό τινων ἐτῶν εἰς τὸ προαναφερθὲν ναυτικὸν σχολεῖον, ἀφ' οὗ πρότερον εἶχε περιέλθῃ εἰς ἄλλους ἰδιοκτήτας.

Παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ τούτου καθήμενος ἡσύχως ἑσπέραν τινὰ τοῦ θέρους, καὶ κατοπτεύων τὸν μεταξὺ Χάλκης καὶ Πριγκήπου πορθμὸν, χρυσαυγίζοντα ὑπὸ τὰς μαρμαρυγὰς τῆς ἀνατελλούσης σελήνης, ἀνεγίνωσκον τοὺς ἑπομένους στίχους ἀπὸ τῆς Βοσπορομαχίας, καὶ ἀνεπόλουν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐποιήθησαν, καὶ, παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν νῦν, καὶ παρατηρῶν τὰς παραδόξους τῶν ἠθῶν, τῶν ἱματισμῶν, τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης ἀλλοιώσεις καὶ ποικιλίας, καὶ εἰκάζων ἐκ τῶν παρόντων τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ προχωρῶν διὰ τοῦ νοὸς εἰς τὸ χάος τῶν ἐπερχομένων αἰώνων, ἀνέπλαττον κόσμον ἄλλον φαντασιώδη, τελειότερον, δικαιότερον πρὸ πάντων! ὄνειρα θνητῶν!

» Ἡ ἔκλαμπρος πανσέληνος ὡραία ἀνατέλλει,
τὸ βράδυ, 'σὰν ὁ ἥλιος νὰ βασιλεύσῃ θέλῃ,
» Κ' οἱ δύω οἱ Ὁρίζοντες τότ' ἔχουν εὐμορφία,
Ἀνατολῆς εἶν' ἀργυρὸς, δύσεως μὲ χρυσία.
» Τότε στὴν ὄψιν τοῦ γιαλοῦ χρυσὸ μπατίκι στρώνει,
καὶ ὅσον πλειὰ ὑψώνεται περισσότερον ξαπλώνει,
» Μὲ κρίνους, ῥόδα ἡ Αὐγὴ, μὲ τραῖς περιχυμένη,
μὲ φόρεμα χρυσόρειθρον ἀρχῖζ' αὐτοῦ νὰ βγαίνῃ.
» Λαμπρὸς ὁ ἥλιος τὸ ταχὺ κατόπι της πηγαίνει,
καὶ τὰ βουνά μου τὰ ψηλὰ χρυσώνει κι' ἀναβαίνει
. . . .
» Τώρα ποῦ ἦλθ' ἡ Ἄνοιξις, κοινὴ παρηγορία,
καὶ τὰ Νησιὰ ἐστόλισε μὲ νέαν εὐμορφία,
» Τὴν Χάλκην μας προτίμησε μὲ τόσ' εὐεργεσία,
ποῦ φαίνεται πῶς ἔχει αὐτοῦ τερπνὴν τὴν κατοικία,
» Καὶ εἰς αὐτὴν ἐλεύθερα μποροῦμεν νὰ χαροῦμεν,
τὸν οὐρανὸν, τὴν θάλασσαν, τὴν γῆν νὰ εὐφρανθοῦμεν.]
» Νέαις ἡλιοστάλακταις, μὲ γέλοια καὶ τραγούδια,
διαλέγουσι, μαζώνουσι, μυρωδικὰ λουλούδια,
» καὶ τὰ κρατοῦν στὰ χέρια τους, τὰ βλέπουν, τὰ μυρίζουν,
τὸ στῆθός τους γεμίζουσι, τὴν κεφαλὴν στολίζουν.

» ὡς πέρδικαις μαζώνονται, καὶ γίνονται κοπάδι,
πᾶν εἰς τὰ Μοναστήρια, μὲ τὴν δροσιὰ τὸ βράδυ,
» τρώγουν καὶ ξεφαντώνουσι στὰ κιόσκια ποῦ στολίζουν,
μὲ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ εἰς τὸ χωριὸ γυρίζουν.
» Τότε μὲ δίκτυ παραιτοῦν, μουνταῖς ταῖς πρασινάδαις,
σὲ περιγιάλι χάθουνται, γιαλοῦ ςαῖς νοστιμάδαις.

Ἔξωθεν τοῦ μοναστηρίου ἔκτισε πρὸ ἑνὸς ἔτους ἡ προνοητικὴ τοῦ νῦν Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου χεὶρ οἰκήματα λίθινα πρὸς ἐκμίσθωσιν, παρατείνοντα τὴν πρὸς τὸ χωρίον ὁδὸν ἐξ εὐωνύμων τῷ κατιόντι· καὶ, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοι τῶν ἐντοπίων τε καὶ τῶν ξένων συνοικίζονται βαθμηδὸν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, φαίνεται ὅτι, μετ' ὀλίγα ἔτη, πᾶσα ἡ ὁδὸς αὕτη θέλει περιστοιχηθῆ ὑπὸ σειρᾶς οἰκημάτων, μεταξὺ ὅμως τῶν ὁποίων ἡ γραφικὴ τῶν κυπαρίσσων δενδροστοιχία θέλει ἀπολέσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχε ζωγραφικῶς ἰδιάζον.

ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ.

Ἡ νῆσος αὕτη, παρατείνουσα ἀπ' ἄρκτου πρὸς ἀνατολάς τε καὶ μεσημβρίαν, εἰς μῆκος τριῶν, ὡς ἔγγιστα, μιλίων, χωρίζεται τῆς Χάλκης δι' ἑξασταδίου, ἢ, κατὰ τὸν Γύλλιον, πενταστιδίου πορθμοῦ (1), καὶ κατὰ μὲν τὴν καλλιέργειαν, τὴν ὡραιότητα, καὶ τὴν πολυανθρωπίαν ἁμιλλᾶται πρὸς ἐκείνην, τὴν ὑπερβαίνει δὲ διπλασίως κατά τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ὕψος, ὡς ἔχουσα τὸ ὑψηλότερον ὄρος ὅλων τῶν νήσων τούτων, οὗ τινος ἐλαττοῦται καὶ αὐτὸ τὸ τῆς Ἀντιγόνης, ὅθεν καὶ ὀνομάζεται κοινῶς Μεγάλον Νησί (Μπουγιοὺκ-ἀδὰ), καὶ ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ Μεγάλη νῆσος τοῦ Πλινίου, ἔχουσα, κατὰ τὸν Γύλλιον καὶ Μελέτιον, 60 σταδίων (2 ½ λευγῶν) περιφέρειαν, καὶ ἀπέχουσα τῆς ΚΠ περὶ τὰ 17 μίλια.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα αὐτῆς ἐμφαίνει ἀποχρώντως ὅτι, ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὑπῆρξεν, αὐτὴ ἰδίως μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ἐνδιαίτημα πριγκήπων, καὶ μάλιστα πριγκηπησσῶν, ἑλομένων, ἑκόντι ἀέκοντί γε θυμῷ, τὸν ἐν αὐτῇ ἡσυχαστικὸν βίον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γραμματικὸς Λέων (2) καὶ ὁ Θεοφάνης (3) λέγουσιν ὅτι » Ἰουστῖνος ὁ Κουροπαλάτης κτίζει τὴν νῆσον τὴν » Πρίγκηπον, ὃ ἦν προάστειον αὐτοῦ, κατασκευάσας καὶ ἐκεῖ παλάτιον«, συμπεραίνει οὐκ ἀπεικότως ὁ Χάμμερ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ παρωνομάσθη νῆσος τοῦ Πρίγκηπος. Οἱ Τοῦρκοι τὴν ὀνομάζουν Κιζὶλ-ἀδὰ (Ἐρυθρὰν νῆσον), διὰ τὸ χαλκόχρουν χρῶμα τῶν πρὸς τὸ βόρειον μάλιστα μέρος βράχων

(1) 625 βημάτων; ἤ, κατ' ἄλλους, 94 ¼ toises. (2) Ἔτει Ε', τοῦ Ἰουστινιανοῦ.
(3) Αὐτ.

'της. Ἐπὶ Καντακουζηνοῦ ἐν τούτοις ἦν, ὡς φαίνεται (1), ἀκατοίκητος.

Διαιρεῖται δὲ κατὰ μέσον αὐτῆς τὸ πλάτος διὰ βαθέος τινὸς αὐχένος, οὗ τινος ἑκατέρωθεν μὲν ὑψοῦνται κατὰ συνέχειαν λοφίδια, περὶ δὲ τὰ τέρματα κάμπτονται δύω ὅρμοι· καὶ τὸ μὲν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὸν αὐτῆς περιστέφεται βράχοις, καὶ εἶνε, καθὼς καὶ τὸ τῆς Χάλκης, τὸ μᾶλλον ἀγριωπὸν καὶ ἀκαλλιέργητον, εἰ καὶ οὐχ ἧττον τερπνὸν καὶ ζωγραφικόν· τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς, ὑπτιώτερον μὲν, καί τοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίσης ἀπόκρημνον, ἀλλ' ὑπεῖκον μᾶλλον τῇ γεωργίᾳ

Ἡ δὲ γῆ αὐτῆς εἶνε, τὸ πλεῖστον, χαλκοῦχος καὶ σιδηροῦχος, κατὰ μέρος δὲ τιτανώδης καὶ χουαρτσώδης, φέρουσαν πανταχοῦ ἴχνη σιδήρου, καθαροῦ τε καὶ μέλανος ὀξειδωμένου, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ μέρος, τὸ ἀντικρύζον τῇ Χάλκῃ, δηλονότι τὸ δυτικὸν, πρὸς τὰ μέταλλα τῆς ὁποίας συνείχοντο πιθανῶς ὑποβρύχια καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς, ἀνορυχθέντα καὶ ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐπεργασθέντα ἱκανὸν χρόνον, εἰ καὶ μετέπειτα κατελείφθησαν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀκρωρειῶν αὐτῆς, καὶ μάλιστα πρὸς ἄρκτον τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ Μονῆς, ἀνευρίσκονται παρομοίως ἡφαίστεια προϊόντα, κισσήρεις, σχωριώματα κλπ.

Τὸ δὲ χωρίον, κείμενον πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα πεδινῆς παραλίας, λαμβάνει ἀπό τινων ἐτῶν τηλικαύτην αὔξησιν, ὥστε 'δὲν εἶν' ἀπίθανον 'να φθάσῃ μετ' οὐ πολὺ μέχρι τῶν μοναστηρίων. Ἔχει δὲ δύω ἐκκλησίας, ὧν ἡ πρωτεύουσα, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀνηγέρθη πρὸ διετίας ἐπὶ λαμπροῦ καὶ εὐρυχώρου σχεδίου, περίστωος, ἐν μέσῳ ἐκτεταμένου περιβόλου. Ἔκτισαν δὲ πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ οἱ Ἀρμενοκαθολικοὶ ἐκκλησίαν, καταπεσοῦσαν ἅμα τῇ οἰκοδομῇ, καὶ ἀνεγερθεῖσαν ἄνευ θόλου. Ἀλλ' ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Νήσους, καὶ ἰδίως τὴν Πρίγκηπον, οὐχὶ πρὸ τεσσαράκοντα καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἀλλὰ πρὸ δεκαπέντε μόνον, ματαίως ἤθελον ἀναζητήσῃ ἐν αὐταῖς σήμερον τὴν εὐάρεστον μοναξίαν καὶ ἠρεμίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν, φεύγοντες τὴν τύρβην καὶ τὸν θόρυβον τῆς Πόλεως, ἀνεζήτουν καὶ ἀνεύρισκον κατ' ἔτος μεταξὺ τῆς ἀτημελήτου φύσεως καὶ τῶν ἀγρίων νησιωτικῶν θάμνων, ἀκαλλιεργήτων καθὼς ἦσαν ἁπλοϊκὰ καὶ ἀκαλλιέργητα καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν εὐαρίθμων αὐτῶν κατοίκων, μόλις συμποσουμένων τῷ 1816 εἰς 1200. Σήμερον ἡ Πρίγκηπος καὶ ἡ Χάλκη μετροῦσι τοὺς κατοίκους αὐτῶν κατὰ χιλιάδας, πάσης φυλῆς, παντὸς γένους, καὶ πάσης θρησκείας καὶ γλώσσης· σήμερον ὁ πολίτης, μεταβαίνων ἐπὶ πτερύγων ἀτμοῦ εἰς τὰς νήσους, ἀπαντᾷ τὴν αὐτὴν πανσπερμίαν, τὴν αὐτὴν ὀχλοβοὴν, τὴν αὐτὴν ἐθιμοταξίαν, ἣν ἀφῆκεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει, δαπάνην δὲ μόνον καὶ

(1) Ἴδε Καντακουζ. Δ'. λ'.

πολυτέλειαν ἀσυγκρίτως περισσοτέραν, καὶ καπνὸν, νίτρου καὶ θειαφίου τοῦ τῶν μαγχυταπίων, πνιγηρότερον· ἐὰν θέλῃ δὲ 'ν' ἀπολαύσῃ τὴν φύσιν, 'να ἀναπνεύσῃ τὸ ἄρωμα τῶν βουνῶν, 'να ἐφοδιάσῃ τοὺς πνεύμονάς 'του διὰ ζωῆς ἄλλου ἑνὸς ἔτους, πρέπει 'να φύγῃ πρὸς τὰ μετεωρότερα τῆς νήσου, καὶ 'να ὑπάγῃ κρυφῇ καὶ ἀγνώριστος εἰς τὸ δάσος τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Κωδωνᾶ, ὅπου μετ' ὀλίγον θέλομεν 'τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀφ' οὗ περιέλθωμεν πρὸς ὀλίγον ἔτι τὸ χωρίον.

Ἑκατοστύν τινα βημάτων προχωρῶν τις παρὰ τὴν ἀνατολικομεσημβρινὴν τῆς νήσου ἀκτὴν, ἀπαντᾷ λείψανα ἀρχαίων κτιρίων, ὧν τὰ μὲν εἶναι φαίνεται θεμέλια ἀποθηκῶν, τὰ δὲ πύργων· γνωρίζονται δὲ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα Καμάραι, καὶ πιθανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνταῦθα γυναικείαν ποτὲ Μονὴν, ἣν ἔκτισεν, ἤ, προϋφεστῶσαν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰουστίνου, ἀνῳκοδόμησεν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, γυνὴ Λέοντος τοῦ ἐκ τῆς Χαζάρας, καὶ μήτηρ, λεαίνης ὠμοτέρα, τοῦ δυστυχοῦς Κωνσταντίνου ΣΤ', τοῦ Πορφυρογεννήτου (1). Περιορισθεῖσα προσωρινῶς ἐν αὐτῇ, πρὶν ὑπερορισθῇ εἰς Λέσβον, ἀφ' οὗ ἐξώσθη τῷ 802 ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, ἐν αὐτῇ καὶ ἐτάφη, μετακομισθεῖσα ἐκ Λέσβου. Εἶχε δὲ ἐν αὐτῇ κατακλείσῃ πρὸ πέντε ἐτῶν αὐτὴ τὴν ἐγγόνην 'της Εὐφροσύνην, θυγατέρα τοῦ τυφλωθέντος υἱοῦ 'της, ἥν, ἀποκεχαρμένην ἤδη εἰς μοναχὴν, ἐνυμφεύθη μετὰ εἰκοσιεπτὰ ἔτη Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς, θέλων 'να νομιμοποιήσῃ τρόπον τινὰ διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου τὴν ἁρπαγήν 'του. Ἀλλ' ὁ προγονὸς αὐτῆς Θεόφιλος, διαδεξάμενος τὸν αὐτοῦ πατέρα μετὰ πενταετίαν, ἀπήλασεν αὐτὴν αὖθις τῶν βασιλείων καὶ ἀπέπεμψεν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς μετάνοιαν, μηδὲν ἀπωναμένην τῶν ὅρκων, οὓς ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Μιχαὴλ τήν τε Σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον ὥρκισεν ἔτι ζῶν.

Ἐν αὐτῇ κατέκλεισε τῷ 1041 καὶ Μιχαὴλ ὁ Καλαφάτης τὴν θετὴν αὐτοῦ μητέρα Ζωὴν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ σύζυγον, πρῶτον μὲν Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, δεύτερον δὲ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος.

Ἐν αὐτῇ περιωρίσθη ὡσαύτως τῷ 1072 (;) καὶ ἡ Κουροπαλάτισσα Ἄννα ἡ Δαλασσηνὴ, ἡ τῶν Κομνηνῶν μήτηρ, ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Δούκα τοῦ Παραπινάκη.

Οὐ πολὺ δὲ προσωτέρω τῶν ἐρειπίων τούτων, εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος πέρας, μικρὸν ὑπὲρ τὸν αἰγιαλὸν, κεῖται τὸ μονήδριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐκκλησία πρότερον ἐνοριακὴ τοῦ ἐνταῦθα κειμένου ποτὲ χωρίου Καρύα, σωζομένου, οὐ μόνον ἐπὶ Γυλλίου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Μελετίου ἔτι τοῦ Ἀθηνῶν.

(1) Ἰδὲ σελ. 206 τοῦ Α' Μέρους.

Πλησίον πάνυ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ μονηδρίου τούτου, ἀνέγνω, λέγει, ὁ Τιμόνης μέγα μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Σεστίνη ἀναφερομένης ἐπιγραφῆς, ἣν ἀπ' αὐτοῦ ἀντιγράφομεν ἀπαράλλακτον:

ΙΑΚΙΥΕ ΘΕ
ΟΦΙΛΟC ΠΙC
ΤΟC=ΟC ΕΝ
ΦΡΑCΙΟΝ ΤΡ=
ΟΑΔΕΟC
ΟΚΤΩΒΡCΙΓC
ΗΒΙΝΔCΗ

Μεταξὺ δὲ τοῦ μονηδρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου, ἐκεῖ ὅπου πρὸ εἰκοσαετίας εἶχεν ἀνορυχθῆν', ὡς προείπομεν, μεταλλεῖον σιδήρου, φαίνονται τὰ ἴχνη ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἐπ' ἐνδεχομένοις ἀνεγερθέντων τριῶν πύργων ὑπὸ τοῦ, περιφήμου ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, διά τε τὴν πονηρίαν καὶ τὰ παθήματά 'του, Δουκὸς Ἀλεξίου τοῦ Ἀποκαύκου. Τῶν δὲ λοιπῶν δύω πύργων τὰ ἐρείπια σώζονται, τὰ μὲν ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν παραλίῳ τῆς νήσου μετώπῳ, Πύργος ἄχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων χαλούμενα, ἅπερ ὅμως εἰς μάτην ἀνεζήτησε, λέγει, ὁ Τιμόνης· τὰ δὲ, πρὸς τὸ λεγόμενον Κάτω Πηγάδιον, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς οὗτος, καί τοι λεπτομερῶς περιγράψας, ἠπόρησε πῶς 'να ἐξηγήσῃ καὶ συνεπέρανεν ὅτι ἦσαν ὑδροδοχεῖον, προμηθεῦον τὸ ὕδωρ εἰς τὸ καλούμενον Λουτρόν, τοῦ ὁποίου διατηρεῖται μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα.

Ὕπερθεν τοῦ χωρίου τούτου ἐξέχει εἰς μικρὸν ὕψωμα ὁ προειρημένος αὐχὴν τῆς νήσου, συστελλόμενος εἰς κοιλάδα, περικλειομένην ὑπὸ δύω κορυφῶν, καὶ χωρίζουσαν, ὡς προείρηται, μέσην τὴν νῆσον, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς.

Ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς βορρᾶν ὑπερτείνοντος τὴν κοιλάδα ταύτην λόφου, περισκιαζομένου τερπνῶς ὑπὸ δάσους πεύκων τε καὶ ἀρκεύθων, κεῖται τὸ δεύτερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης μοναστηρίων, τὸ (τῆς Μεταμορφώσεως) τοῦ Χριστοῦ, ἀνακαινισθὲν, κατὰ τὸ σωζόμενον σιγγίλιον, περὶ τὸ 1597, ἐπὶ τοῦ τότε ἐπιτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, Μελετίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Πηγᾶ.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ μοναστηρίου τούτου τέθαπται ὁ ἐφ' ἡμῶν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, Χρύσανθος ὁ ἀπὸ Σερρῶν, πατριαρχεύσας ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1826, καὶ ἀποθανὼν τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1834 ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ὅπου διήγαγε τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη. Ἐπιγέγραπται δὲ τῷ τάφῳ αὐτοῦ, ἐγχαραχθὲν κατὰ παραγγελίαν 'του ἔτι ζῶντος, τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, ποιηθέν ποτε ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Εὐγενίου.

» Ἠσθ' ὅθεν; ἐκ γῆς. Νῦν δ' αὖ; ἐς γῆν ᾧδ' ἐπανῆλθον·
εἶτ' ἐπαναστρέψας, λήψομαι ἣν ἔλιπον.
» Καὶ δὴ οὐ βροτὸς, ἀλλ' ἑξῆς ἔσομ' ἄμβροτος αἰὲν,
εὖτε Θεὸς καλέσῃ, γῆς ἀπαειρόμενος.
» Πεύθεαι, ὅς γενόμην; Σαυτῷ τί τόδ' ἄρα μελήσει;
ὡς σύ τε τοῖος ἔσῃ, τουτὶ μέλημ' ἐχέμεν «.

Ἀλλ' ἵνα μὴ πάντῃ νώνυμος κῆται ὁ Πατριάρχης οὗτος, ὁ μακαρίτης διδάσκαλος Ἀβράμιος ὁ Ὁμηρόλης προσεπέγραψε τοῖς ἀνωτέρω στίχοις καὶ τοὺς ἑξῆς δύω:

» Χρύσανθος οὗτος Πατριάρχης, ζῶν ἔτι,
» Ὃς ἦν ξυνείρας ταῦτα, ὃν κεύθει τάφος «.

Τὸ δὲ τρίτον τῶν τῆς νήσου μοναστηρίων ἵδρυται ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῶν πρὸς νότον αὐτῆς βουνῶν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, καὶ ἐπιλεγόμενον τοῦ Κωδωνᾶ, ἀφιερωμένον δὲ, ὡς Μετόχιον, τῇ ἐν Πελοποννήσῳ Μονῇ τῆς Ἁγίας Λαύρας. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ μοναστηρίου τούτου μεταφέρονται ἀνέκαθεν οἱ φρενοβλαβεῖς πρὸς θεραπείαν, καὶ ἡ φράσις » Εἶνε διὰ τὸν Κωδωνᾶν « ἀναλογεῖ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα σήμερον χριστιανοῖς πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων ἐκείνην: » Πλεύσαις εἰς Ἀντίκιῤῥαν «, ὃν τρόπον καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι πεπαροιμίασται ὁ ἐν Τήνῳ τῆς Θεοτόκου ναὸς, καὶ τοῖς ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ταξιάρχης, καὶ ἄλλοις ἄλλοι τῶν Ἁγίων, ὡς ἑκάστοις ἔτυχε φήμης καὶ παραδόσεως.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους τούτου ἡ θέα εἶν' ἐπίσης ἐκτεταμένη, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ἐντεῦθεν δύναταί τις 'να κατοπτεύσῃ, ὡς μᾶλλον πλησιεστέραν, τὴν παραλίαν τῆς Βιθυνίας, καὶ 'να διακρίνῃ τοῦ τε Ἀννίβα τὸν τύμβον, καὶ τὸ προάστειον τοῦ Βελισαρίου, καὶ τῶν Πηλοπυθίων τὰς αὐτοφυεῖς θέρμας, καὶ 'να καταμετρήσῃ τὰς, εἰς σειρὰν σχεδὸν ἀδιάκοπον, πλεούσας πρὸς τὴν ΚΠ ἢ τἀνάπαλιν ὁλκάδας (τσεκτιρμέ), καὶ μετακομιζούσας, μυρμήκων δίκην, πρὸς τὴν ἀΐδιον ταύτην καταναλώτριαν τὰ προϊόντα μυρίων μυριάδων ἀγρῶν καὶ χειρῶν· καὶ 'να ἀκούσῃ τὸν μονότονον ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ κυμβάλων, διὰ τῶν ὁποίων συνειθίζουσιν οἱ ἐνταῦθα ναῦται 'να παρηγορῶσι τὸν πλοῦν, ὅταν ἔχωσι τὸν ἄνεμον ἐξ οὐρίας· καὶ 'να μειδιάσῃ πρὸς τὰς τῶν δελφίνων ἀγέλας, παραπεμπόντων τὰς ναῦς, καὶ ἀναδυομένων καὶ καταδυομένων περὶ αὐτὰς, καθὼς περὶ τὴν Ἀμφιτρίτην οἱ Τρίτωνες· καὶ, λησμονῶν τὸ παρὸν, 'να βυθισθῇ ἐν ἐκστάσει εἰς τὸ παρελθὸν, ἢ τὸ μέλλον, καὶ 'να φαντασθῇ, εἴτε τῶν Περσῶν, εἴτε τῶν Γραικορωμαίων, εἴτε τῶν Σταυροφόρων, εἴτε τῶν Τούρκων θέλει τὰ στίφη, ἀποκρύπτοντα τὰς ἀπέναντι πεδιάδας, καὶ 'να ἀναπολήσῃ κατὰ διάνοιαν τὰς μεταβολὰς, ὅσαι ἐδραματουργήθησαν ἐπὶ τῆς ἠπείρου ταύτης, τὰς δυναστείας, ὅσαι διεδέχθη-

σαν ἀλλήλας, τὰ ἔθνη, ὅσα ἀντετάχθησαν ἐπ' αὐτῆς ἓν κατὰ τοῦ ἄλλου, τῶν ὁποίων μόλις σήμερον ἔμειναν τὰ ὀνόματα, καὶ, ταπεινούμενος ἐνώπιον τοῦ μόνου ἀναλλοιώτου καὶ αἰωνίου ὄντος, 'να ἐρωτήσῃ αὐτὸς ἑαυτόν: τί ἔπραξεν ὑπὲρ τῶν ὁμοίων 'του ἐν τῷ βίῳ τούτῳ; Τὰς σκέψεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἄλλως τε προκαλεῖ καὶ τοῦ τόπου ἡ ἱερότης, οὐδὲν ἐνταῦθα θέλει 'τοῦ διακόψῃ, παρὰ τὸν συρίζοντα ἄνεμον, ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ ὁποίου δύναται καὶ 'να παραπέμψῃ μέχρι τῶν ἀπωτάτω χωρῶν καί τι προσφιλὲς ὄνομα, ἐὰν 'τοῦ ἐπέλθῃ εἰς τὴν μνήμην.

Εἰς τὴν νῆσον τοῦ Πρίγκηπος, ἔρημον τότε οὖσαν, ἐστάλη, τῷ 350 μ. Χ., ἐξόριστος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, καὶ διέμεινεν ἔτος ἕν, ὁ ἱερὸς Ἐπίσκοπος τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, Νερσῆς ὁ Α', ὁ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις, καί τοι παραχαράξασι τὸ ἀκίβδηλον νόμισμα τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ ἀνδρὸς, ἐπονομαζόμενος Μέδτζ (Μέγας), σταλεὶς μὲν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον ὑπὸ Ἀρσάκου τοῦ Γ', βασιλέως τῶν Ἀρμενίων, πρέσβυς μετὰ δέκα ἄλλων ἀρχόντων τῆς Ἀρμενίας πρὸς ἀνανέωσιν τῆς παλαιᾶς μεταξὺ τῶν δύω ἐπικρατειῶν συμμαχίας, ὑποπεσὼν δὲ εἰς τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διὰ τὸ κατὰ τοῦ Ἀρείου ὀρθόδοξον αὐτοῦ φρόνημα.

Κατέναντι τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου παρατέταται, πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν τῆς νήσου πλευρὸν, ἡ μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νησὶς

ΑΝΤΙΡΟΒΙΘΟΣ,

διειργομένη αὐτῆς μικρῷ (ἑνὸς μόλις μιλίου) πόρῳ. Τὸ ὄνομα τῆς νησῖδος ταύτης εἶνε παραγραμματισμὸς τοῦ ἀρχαίου Τερέβινθος, εἰ καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει που (1) καὶ νῆσον Ἐρεβινθώδη. Τουρκιστὶ δὲ καλεῖται Σεδὲφ-ἀδὰ (νῆσος ἀγριοπηγάνου), διότι βρίθει τοῦ φυτοῦ τούτου.

Πρὸς τὸ δυτικὸν δὲ μέρος αὐτῆς φαίνονται ἐπί τινος παραλίου ἐπιπέδου τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς, ἣν εἶχεν οἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτῆς ὁ ἐπὶ Μανουὴλ καὶ Ἀλεξίου ἢ Ἀνδρονίκου τῶν Κομνηνῶν πατριαρχεύσας Θεοδόσιος ὁ Βορραδειώτης, ὅς τις, ἐξωσθεὶς τῷ 1184, διότι 'δὲν ἐπέτρεπε τὸν ἀθέμιτον γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνεχώρησεν εἰς αὐτὴν, ἐν ᾗ καὶ ἐτάφη ἀποθανών.

Εἰς αὐτὴν ἐξωρίσθη, καθαιρεθεὶς τοῦ θρόνου, μετὰ πολλὰς κακώσεις, ἃς ὑπέστη κατακλεισθεὶς ἐν τῷ τοῦ Κοπρωνύμου τάφῳ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος Βάρδα, ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος ὁ τοῦ Ῥαγγαβὲ, ὅς τις εἶχε συστήσῃ καὶ ἐν αὐτῇ, καθὰ καὶ ἐν τῇ Νεάνδρῳ καὶ Πλάτῃ, ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια (2).

Ἡ νησὶς αὕτη 'δὲν εἶχεν ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἄλλους κατοί-

(1) Plin. Hist. Nat. 5. ex tr. (2) Ἴδε προσωτέρω.

κους παρὰ τοὺς γεωρύχους δασύποδας (κουνέλια)· ἀλλ' ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, Φετῆ-Ἀχμὲδ-πασσᾶς, ἐφύτευσεν ἐν αὐτῇ πρό τινων ἐτῶν πλῆθος ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, καὶ μέρος αὐτῆς μετέβαλεν εἰς λαχανοκήπους, ὅπου, διὰ τὸ εὐδείελον, καλλιεργοῦνται τὰ πρόφαντα τῶν λαχανικῶν, καὶ μάλιστα αἱ κινάραι. Ὠκοδομήσατο δὲ καὶ ἐνηδητήριον, ὅπερ, θανόντος αὐτοῦ πρὸ δύο ἐτῶν, ἤρχισε 'ν' ἀπανθῇ, καθὼς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ αὐτῷ διαιτήματα.

Πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν δὲ τῆς Πρίγκηπος ἄκρον παράκειται ἡ ἑτέρα νησὶς

ΝΕΙΑΝΔΡΟΣ ἢ ΝΕΑΝΔΡΟΣ,

ἐπέχουσα πρὸς αὐτὴν, ὡς μικρὰ μεγάλοις εἰκάσαι, τὴν αὐτὴν, ἣν πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἡ Σικελία θέσιν.

Καλεῖται δὲ Τουρκιστὶ Ταρσανλῦ (Λαγοῦσα), καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Νικήτα τοῦ Παφλαγόνος συντεταγμένῃ βιογραφίᾳ τοῦ ἐν Ἁγίοις Ἰγνατίου τοῦ ΚΠ Πατριάρχου γράφεται Ὕατρος, συναριθμουμένη μετὰ τῆς Πλάτης καὶ Τερεβίνθου, ἐν αἷς ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης οὗτος ᾠκοδομήσατο ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια (1).

Συγχέεται δὲ πρὸς ἑτέραν νησίδα, τὴν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, »καθ' » ἣν ὁ Ἀκρίτας ἐγγειτονεῖ«, κατὰ τὴν Χρονογραφίαν τοῦ Πορφυρογεννήτου (2), ὅπου ἐξωρίσθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμορραίου ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος. Ἡ νησὶς αὕτη τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου, μία τῶν περὶ τὸ στόμιον τοῦ Ἀστακηνοῦ ἢ τοῦ τῆς Νικομηδείας κόλπου, ἀπέχει ἐννέα ἢ δέκα μίλια πρὸς ἀνατολὰς ἰσημερινὰς τῆς Πρίγκηπος, διειργομένης τετρασταδίῳ πόρῳ τῆς στερεᾶς. Μικρὸν δὲ ἐπέκεινα αὐτῆς εἶνε τὸ ἀκρωτήριον ὁ Ἀκρίτας, ἀπέχον, κατὰ τὸν Μένιππον, 60 σταδίους τῆς Χαλκηδόνος. Κατωχύρωται δὲ πάντοθεν ὑψηλοῖς καὶ ἀποκρήμνοις βράχοις, πλὴν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς κλίτους, ὅπου ἐπὶ Γυλλίου ἦτον καὶ μοναστήριον.

Καὶ ἤδη ἀπεκδέχονται ἡμᾶς δύω ἄλλαι ἐρημόνησοι,

ΟΞΕΙΑ καὶ ΠΛΑΤΗ ἢ ΠΛΑΤΥΣ (Γιασσῦ-ἀδὰ),

κείμεναι 1 ὥραν μακρὰν τῆς ΚΠ πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τῆς Πρώτης καὶ Ἀντιγόνης, καὶ ἐνθυμίζουσαι, διὰ τὸ ἀπότομον καὶ πάσης τερπνότητος ἄμοιρον αὐτῶν σχῆμα, τοὺς βράχους τοῦ Τυῤῥηνικοῦ πελάγους. Ἐχρησίμευον δὲ ἀμφότεραι ὡς ἐνδιαιτήματα μοναχῶν, ἢ ὡς τόπος ὑπερορίας τῶν ἐπικινδύνων πολιτικῶν ἐνόχων.

(1) Ἴδε προσωτέρω. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογενν. Χρονογραφ. Β', ζ'.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην αὐτῶν, φερωνύμως ἀποκαλουμένην ἔκπαλαι Ὀξεῖαν διὰ τὸ κωνοειδὲς σχῆμα τοῦ εἰς κορυφὴν συνηγμένου αὐτῆς λόφου, ὑπερέχοντος πάντας τῆς ΚΗ τοὺς λόφους, μετρουμένους κατὰ κάθετον, πάντοθεν δὲ ἀπότομον καὶ κρημνώδη, ὑπῆρχε μονήδριον καὶ ναὸς Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὰ ἐρείπια τῶν ὁποίων, καθὼς καὶ δύω κινστέρναι, σώζονται μέχρι τοῦδε εἰς τὸ παράλιον τοῦ λιμενίσκου, τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου. Ἀναφέρεται δὲ ἐν αὐτῇ καὶ εὐκτήριος οἶκος Ἀναστασίου τοῦ Πατριάρχου (;), χρησιμεύων καὶ ὡς ὀρφανοτροφεῖον, ἢ μᾶλλον σωφρονιστήριον τῶν ἀνεγγύων καὶ φερεοίκων παίδων, οἵτινες, καὶ τότε πάντως καθὼς καὶ τώρα, ἐπλημμύρουν τὰς τῶν μεγαλοπόλεων ἀγυιάς (1).

Ἡγούμενος δὲ αὐτῆς ἐχρημάτισεν ὁ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναχθεὶς θρόνον Μιχαὴλ ὁ, ἀπ' αὐτῆς ἐπονομασθεὶς, Ὀξείτης, ἀνὴρ θαυμαζόμενος μὲν διὰ τὸν ἀσκητικὸν αὐτοῦ βίον καὶ τὰς ἄλλας 'του ἀρετὰς, πρὸς διεύθυνσιν ὅμως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων δυσκολώτερος, ὡς φερωνύμως δριμύτερος τοῦ δέοντος καὶ τὸν τρόπον ὀμφακίας καὶ στρυφνός. Ὅθεν καὶ, παραιτησάμενος μετὰ τριετίαν, ἐπανῆλθεν ἐν ἄκρᾳ ταπεινώσει εἰς τὴν ἀθόρυβον ταύτην νῆσον, καὶ ἀνευρὼν ἐν αὐτῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἡσυχίαν, ἐν αὐτῇ καὶ τὸν θνητὸν αὐτοῦ διεξεπεραίωσε βίον.

Ἐν τῇ Ὀξείᾳ νήσῳ ἐφρουρεῖτο, πρὶν ἀκροτομηθῇ, καὶ ὁ Γήδων ἐκεῖνος, ὁ, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, » ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου παραγενόμε» νος, ἐπίληπτος ἄνθρωπος καὶ τὰς φρένας οὐ πάνυ καθεστηκὼς, κατὰ » τὸν Παφλαγόνα Νικήταν (2), κληρικοῦ δὲ περικείμενος σχῆμα, καὶ παῖδα » ἑαυτὸν τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας ἐξ ἀνδρὸς ἑτέρου ληρῶν, ᾧ οἱ πολλοὶ » τοῦ δήμου, ὡς βασιλεύειν μέλλοντι, προσεῖχον «. Ὁ δὲ Βάρδας, ὡς συνωμότην αὐτοῦ τὸν Ἰγνάτιον, καθοσιώσεως γραψάμενος γραφὴν, Γηδοβασίλευτον ἔναντι τοῦ βασιλέως διελοιδορεῖτο.

Εἰς τὴν Ὀξεῖαν περιωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου καὶ ὁ εὐνοῦχος Λογοθέτης Νικηφορίτσης, ὁ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη, καὶ ἐκεῖ τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Στραβορωμανοῦ, σταλέντος πρὸς στρέβλωσιν αὐτοῦ, ἵνα μαρτυρήσῃ τοὺς θησαυρούς 'του, ἐπλήρωσεν οὕτω τὰ δεινὰ, ὅσα ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας 'του ὑπέστη ἡ αὐτοκρατορία, πωλοῦντος τὸν μέδιμνον τοῦ σίτου παρὰ πινάκιον.

Ὁ λιμὴν τῆς νησῖδος ταύτης, βλέπων πρὸς ἀνατολὰς, εἶχε καὶ προκυμαίαν, τῆς ὁποίας διακρίνονται ἀκόμη', καί τοι διεσπαρμένα, τὰ λείψανα. Εἶχε δὲ ἐπὶ Γυλλίου καὶ ἄλλων παλαιῶν κτιρίων ἐρείπια, καὶ ἦτον κατάφυτος δάφναις καὶ ἄλλοις ἀγρίοις καὶ ἀνθοφόροις θάμνοις. Τὰ δὲ ὄστρεα

(1) Ἴδε σελ. 463 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἐν βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου.

αὐτῆς, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως τούτου, εἶνε τὰ νοστιμώτερα καὶ τροφιμώτερα τῶν περὶ τὴν ΚΗ ἁλιευομένων.

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν νῆσον, ἥτις, ὡς χθαμαλωτέρα καὶ, κατὰ παράθεσιν μάλιστα ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν, ἐντελῶς ὁμαλή, ἐπαληθεύει τὸ ὄνομά της, φαίνονται μέχρι τοῦδε, ἐν μέσῳ τοῦ νησιδίου, αἱ κατάγειοι φυλακαί, διῃρημέναι εἰς ἓξ θολωτὰ δωμάτια, ὅπου κατεκλείοντο οἱ ἐπισημότεροι τῶν στασιαστῶν καὶ ὑπόπτων, οἷον ὁ Πατρίκιος Βασίλειος, ὁ υἱὸς τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Σκληροῦ, ὁ Μάγιστρος Προυσιάνος, ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὁ Πατρίκιος καὶ Ἀνθύπατος Κωνσταντῖνος Δαλασσηνός, ὁ πατὴρ τῆς περιφήμου βασιλίσσης Εὐδοκίας τῆς Μακρεμβολιτίσσης, συζύγου τῶν Αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, δυσαρεστηθεὶς διὰ τὴν τοῦ Παφλαγόνος Μιχαὴλ ἀναγόρευσιν κλπ. κλπ.

» Πλάτη μὲν οὖν καὶ Ὕατρος καὶ Τερέβινθος, αἱ Πριγκήπειοι προσαγορευόμεναι νῆσοι, ταῖς ἐκείνου (τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου) προνοίαις οἰακιζόμεναι, εἰς ἐκκλησίας Κυρίου καὶ εὐαγεῖς καθίσταντο Μονάς «. » Μέσον δὲ Πλατείας τῆς νήσου ναὸς τοῖς Τεσσαράκοντα Μάρτυσιν ἐνίδρυτο· αὐτοῦ δὲ ἐχόμενα τῆς Θεομήτορος εὐκτήριον. Τούτου τὴν τράπεζαν τὸ μιαιφονώτατον τῶν Σκυθῶν ἔθνος, οἱ καλούμενοι Ῥῶς, διὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ (1), καὶ πάντα μὲν χωρία καὶ μοναστήρια διηρπακότες, ἔτι δὲ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικίδων καταδραμόντες νησίδων, κατέβαλον εἰς γῆν, κατακόψαντες καὶ εἰκοσιδύω ὑπηρέτας τοῦ Πατριάρχου. Ὁ δὲ Ἰγνάτιος, ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἔξωσιν περιορισθείς, ἐνεθρόνισεν αὖθις. Τοῦτο μέγα τι καὶ δεινὸν τόλμημα ὁ Φώτιος ἡγησάμενος, πατριαρχεύων τὸ τηνικαῦτα, καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κρατοῦσι κοινωσάμενος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν νῆσον τὸν Κυζίκου Ἀμφιλόχιον καὶ τῶν Πατρῶν Θεόδωρον, τοὺς Μητροπολίτας, καὶ Παντολέοντα μετ' αὐτῶν τὸν Συγκλητικόν, τὸν ἐπικαλούμενον Βόθρον, καὶ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τραπέζιον βεβήλων χερσὶ καθελών, ἐνετείλατο πρὸς τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης καταγαγεῖν, καὶ τεσσαράκοντα πλύσεις δοῦναι, καὶ οὕτως ἀναγαγεῖν καὶ καθιδρῦσαι (2) «.

Εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἀκατοίκητον οὖσαν καὶ τότε, ἐκκομισθεὶς ἐτάφη εἰκαίως, κατὰ τὸν Παχυμέρην (3), ὁ ἀρχιδιάκονος Κωνσταντῖνος ὁ Μελιτινιώτης, ἐν φυλακῇ τέως κρατούμενος, ὡς ὁμόφρων τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου, κατ' ἰδίαν του αἴτησιν, τοῦτο καὶ μόνον ἀξιώσαντος πρὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

(1) Ἐπὶ Θεοφίλου ἢ Μιχαήλ. (2) Νικήτ. ἐν Βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου. (3) Παχυμ. Γ', κγ'.

Πρὸς τὸ κατ' ἀνατολὰς μέρος τῆς ἐρημονήσου ταύτης ὑπάρχει, καθὰ καὶ ἐν τῇ Ὀξείᾳ, χειροποίητος λιμενίσκος, ἔχων προεξεχούσας δύω μικρὰς προκυμαίας, καὶ περὶ αὐτὸν διακρίνονται τὰ ἐρείπια ὀχυρώματος, ὅπου διέμενον οἱ φρουροῦντες τοὺς ἐν αὐτῇ περιωρισμένους στρατιῶται.

Ἔχει δὲ καὶ φρέαρ ποτίμου ὕδατος, καὶ μίαν κινστέρναν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ποτίζονται αἱ μορέαι, αἱ φυτευθεῖσαι οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς μὲν (150 σχεδὸν στρεμμάτων ἐκτάσεως), ἀλλ' εὐφορωτάτης πεδιάδος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ οὐκ ἀτερπὲς ὀροπέδιον τῆς νησῖδος ταύτης.

Πρὸς ἄρκτον δὲ αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν Ὀξεῖαν ἦν ποτε ᾠκοδομημένος ἐπὶ τῶν βράχων πύργος, πρὸς ἐνοίκησιν πάντως τῶν φρουρῶν, κατεδαφισθεὶς πρό τινων ἐτῶν, ἐπ' ἐλπίδι ἀνευρέσεως θησαυροῦ κατορωρυγμένου.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ δὲ σωζομένου ἐπιγράμματος τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀγαθίου φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου· διότι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐπεγέγραπτο, ἐὰν δὲν ἦνε λάθος,

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν Πλάτῃ.

» Ἄσκοπον Ἀγγελίαρχον, ἀσώματον εἴδεϊ μορφῆς,
ἆ, μέγα τολμήεις, κηρὸς ἀπεπλάσατο.
» Ἔμπης οὐκ ἀχάριστον· ἐπεὶ βροτὸς, εἰκόνα λεύσσων,
θυμὸν ἀπιθύνει Κρείσσονι φαντασίῃ.
» Οὐκέτι δ' ἀλλοπρόσαλλον ἔχει σέβας, ἀλλ', ἐν ἑαυτῷ
τὸν τύπον ἐγγράψας, ὡς παρεόντα τρέμει·
» ὄμματα δ' ὀτρύνουσι βαθὺν νόον· οἶδε δὲ τέχνη
χρώμασι πορθμεῦσαι τὴν φρενὸς ἱκεσίην (1) «.

Ἀπὸ τῆς νησῖδος ταύτης, ὅπου καταπαύομεν ἤδη τὸ δεύτερον τῆς ἐπιβολῆς ἡμῶν Μέρος, ῥίψωμεν βλέμμα πρὸς τὴν περιφανῆ Μεγαλόπολιν, ἀφ' ἧς ὡρμήθημεν, καὶ πρὸς ἣν ἐπιστρέφομεν, καί, παραβάλλοντες τὴν πολύπονον ἡμῶν πραγματείαν πρὸς τὰς τύχας τῆς βασιλίδος πόλεως ταύτης, παρατηρήσωμεν ὅτι, καθὼς τὸ μέγα Ῥωμαϊκὸν βασίλειον, ἀρξάμενον ἀπὸ σύγκλυδος ὄχλου ἀνδρῶν τὸν λῃστρικὸν καὶ ποιμενικὸν ἑλομένων βίον, ἐπικρατῆσαν αἰῶνας ὅλους τῆς οἰκουμένης, ὕψωθὲν, ἐπὶ τῶν Αὐγούστων καὶ Κωνσταντίνων καὶ Ἰουστινιανῶν, εἰς τὴν αὐτὴν τῆς κοσμοκρατορίας περιωπὴν, πρὸς ἣν πολλοὶ τῶν νεωτέρων κατακτητῶν ἠτένισαν, κατέπεσε νώνυμον ὑπὸ τὴν κορύνην τοῦ Πορθητοῦ ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ πύλῃ, οὕτω πως καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς περὶ τὸ Βουκόλιον καὶ τὸν Λύγον συνοικίας εὐαρίθμου τινὸς τυχοδιωκτῶν ὁμάδος, περιαγαγὸν ἄνω καὶ κάτω τὸν ἀναγνώστην, νῦν μὲν πρὸς τὰ χρυσώροφα δώματα τοῦ Σαράϊ-μπουρνοῦ, νῦν δὲ περὶ τὸν οὐρανομήκη θόλον

(1) Ἴσως Εἰκασίην.

τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τὸν λαβυρινθώδη δαίδαλον τοῦ Τσαρσίου, καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς τοῦ Φιλοξένου καὶ τῆς Βασιλικῆς Κινστέρνης μετεωρίσαν αὐτὸν εἰς τὰ ὕψη τῶν μιναρέδων τοῦ Σουλεϊμανιὲ καὶ Ὀσμανιὲ, καὶ ξεναγήσαν αὐτὸν περὶ τὰς κοιλάδας τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ καὶ τοῦ Βελιγρὰδ καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀποβάθρας, καὶ ἀπὸ τῶν σκοπιῶν τοῦ Γιούσα-δαχγῦ καὶ τοῦ Μπουργκουρλοῦ ἐπιδεῖξαν αὐτῷ τὰ θέλγητρα τοῦ Βοσπόρου, κατέπαυσε τέλος ἐπὶ . . . . τῆς ἐρημονήσου Πλάτης! ἀπὸ τῆς ὁποίας δύναται ἤδη ᾽να ῥίψῃ βλέμμα ἀτάραχον ἐπὶ τῶν τοσούτων περιπετειῶν τῆς Βασιλευούσης ταύτης, ὥστε ὅταν, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ Μέρει, τοῦ ὁποίου Κύριος οἶδεν ἐὰν ἐπίδῃ ὁ τοῦ ἔργου πατὴρ τὸ τέρμα, θεωρῇ τὰς ἀναγορεύσεις τῶν Αὐτοκρατόρων ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ἢ τῇ Ἀτρέᾳ, καὶ τὰς στέψεις αὐτῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ τοὺς διὰ τῆς Μέσης Ὁδοῦ καταγομένους θριάμβους, καὶ ἀκούῃ τοὺς κρότους καὶ τὰς ἀνευφημήσεις τῶν δήμων, καὶ θαυμάζῃ τὴν ποικιλίαν τοσούτων στολῶν, ὁπλισμῶν καὶ ἱματισμῶν, ὅσοι, ἐν διαστήματι εἰκοσιτεσσάρων ὅλων αἰώνων διεδέχθησαν ἀλλήλους ὑπὸ τρία διάφορα θρησκεύματα, ᾽να ἐνθυμῆται πάντοτε τὴν Ὀξεῖαν καὶ Πλάτην, εἰς τοὺς βράχους τῶν ὁποίων συνθραύονται χυλισθέντα τὰ κύματα τοῦ Βοσπόρου!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β'. ΜΕΡΟΥΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

ΠΙΝΑΞ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

τῶν

Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

κατὰ τὸν Δουκάγγιον καὶ ἄλλους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Γάϊος, Φλάβιος, Οὐαλέριος, Αὐρήλιος, Κλαύδιος (1)) ὁ **Μέγας**, υἱὸς Κωνσταντίου ἢ Κώνσταντος (Φλαβίου Οὐαλερίου), τοῦ ἐπίκλην Χλωροῦ, υἱοῦ Εὐτροπίου, εὐγενοῦς τινος τῆς ἐν Μοισίᾳ Δαρδανίας καὶ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ἀποθανόντος τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ 306, καὶ Ἑλένης (Φλαβίας Ἰουλίας), τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς (2), ἀποθανούσης ὀγδοηκοντούτιδος τὸν Αὔγουστον τοῦ 327, ἐγεννήθη τῷ 272, ἤ, κατὰ τὸν Lebeau, πιθανώτερον, τῷ 274 τῇ 3 Καλανδῶν Μαρτίων (27 Φεβρουαρίου)· ἐνυμφεύθη δὲ ἤ, κατ' ἄλλους, ἔσχε παλλακευομένην αὐτῷ, ά μὲν τὴν Μινερβίναν, ἧς ἡ γενεαλογία ἀγνοεῖται, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Κρίσπον (Φλάβιον Ἰούλιον ἢ Οὐαλέριον), φονευθέντα τῷ 326 εἰς ἡλικίαν 36 σχεδὸν ἐτῶν· καὶ 6' τὴν Φαύσταν ἢ Θεοδώραν (Φλαβίαν Μαξιμιανὴν ἢ Μαξιμῖναν), θυγατέρα (3) τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρκουλίου Γαλερίου Μαξιμιανοῦ (4), ἐξ ἧς ἐγέννησε τρεῖς υἱοὺς (5), τὸν Κωνσταντῖνον (Φλάβιον Κλαύδιον ἢ Οὐαλέριον), τὸν ἐπικληθέντα Νεώτερον, φονευθέντα τῷ 340, τὸν Κωνστάντιον, καὶ τὸν Κώνσταντα (Φλάβιον Ἰούλιον), φονευθέντα τῷ 350 ἐν Γαλλίαις, καὶ τρεῖς θυγατέρας, τὴν Κωνσταντίναν ἢ Κωνσταντίαν, ὑπανδρευθεῖσαν, ά μὲν τὸν Ἀννιβαλιανὸν, βασιλέα τοῦ Πόντου, καὶ ἔπειτα τὸν Κωνστάντιον

---

(1) Ἐπιγραφή τις δίδει αὐτῷ τὸ προώνυμον Μάρκος. (2) Καὶ οὐχὶ παλλακίδος, ἴδε τὸν **Gibbon**. (3) Κυρίως προγονήν. (4) Καὶ οὐχὶ, ὥς τινες ἐσφαλμένως ἔγραψαν, τοῦ Διοκλητιανοῦ, τοῦ ὁποίου ὅμως ἦτον, ἀπὸ τῆς θυγατρὸς Οὐαλερίας, γυναικὸς τοῦ Μαξιμιανοῦ, ἐγγόνη. (5) Κατὰ τὸν Ζώσιμον, μήτηρ αὐτῶν δὲν ἦτον ἡ Φαύστα, ἀλλ' ἄλλη τις, ἣν ἀπέκτεινεν· ἀλλ' ὁ Ζώσιμος, ἐν τοῖς περὶ Κωνσταντίνου, ὕποπτος πάντοτε.

Γάλλον, ἀδελφὸν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ· τὴν Κωνσταντίαν ἢ Κωνσταντίναν, ἀποθανοῦσαν, κατά τινα φήμην ἀδέσποτον, παρθένον καὶ μοναχὴν ἐν Ῥώμῃ· καὶ τὴν Ἑλένην, σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ. Εἶχε δὲ τρεῖς ὁμοπατρίους ἀδελφούς, τὸν Δαλμάτιον, τὸν Ἰούλιον Κώνσταντα ἢ Κωνστάντιον, ὑπατεύσαντα μετὰ τοῦ Ῥουφίνου Ἀλβίνου τῷ 335, καὶ τὸν Ἀννιβαλιανόν, καὶ τρεῖς ὁμοπατρίας, ἐκ Θεοδώρας τῆς Μαξιμίνου, ἀδελφάς, Κωνσταντίαν, τὴν συζευχθεῖσαν τὸν αὐτοκράτορα Λικίννιον, τὴν Ἀναστασίαν, συζευχθεῖσαν τὸν Καίσαρα Βασσιανόν, καὶ τὴν Εὐτροπίαν, συζευχθεῖσαν τὸν ὕπατον Νεποτιανὸν (ἧς υἱὸς ἀναφέρεται Νεποτιανός). Ἀπέθανε δὲ τῇ 22 Μαΐου (11 καλανδῶν Ἰουνίων) τοῦ 337, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 64 ἢ 66 καὶ μηνῶν δέκα, ἀφ' οὗ ἑώρτασε τὴν τρίτην δεκαετηρίδα τῆς αὐτοκρατορίας του, βασιλεύσας ἔτη 30, ἤ, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, λγ', 9 μῆνας, καὶ 28 ἢ 27 ἡμέρας, (κυρίως ἔτη 31, καὶ μῆνας 10).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (Φλάβιος Ἰούλιος ἢ Κλαύδιος ἢ Οὐαλέριος, καὶ ἁπλῶς Κωνσταντῖνος Κωνστάντιος), ἐγεννήθη τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 317, ἐνυμφεύθη δέ, α' τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, ἧς ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα· β', τῷ 352, τὴν Εὐσεβίαν (Φλαβίαν Αὐρηλίαν), θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν τῶν ὑπάτων Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου, σοφὴν καὶ ὡραίαν, ἀλλ' ἀρειανίζουσαν· καὶ γ', τὴν Φαυστῖναν (Μαξίμαν), ἐξ ἧς ἐγεννήθη μετὰ θάνατον αὐτοῦ, καταλιπόντος αὐτὴν ἔγκυον, θυγάτηρ ἡ Κωνσταντία, συζευχθεῖσα τὸν αὐτοκράτορα Γρατιανόν· τὰ δὲ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ δῆθεν θυγατρὸς ἀναφερόμενα ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Ζωτικοῦ, τῷ ἐν τοῖς Μηναίοις (30 Δεκεμβρίου), οὐ παραδέχεται, ὡς μυθώδη, ὁ Δουκάγγιος. Ἀπέθανε δὲ τῷ 361, Νοεμβρίου 3 (1), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 44, δύο μηνῶν καὶ 22 ἡμερῶν, βασιλεύσας ἔτη 24 (2), μῆνας 5, καὶ ἡμέρας 12.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Κλαύδιος), υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου (Φλαβίου Ἰουλίου), τρίτου υἱοῦ τοῦ Κώνσταντος τοῦ Χλωροῦ, ἐκ Θεοδώρας τῆς τετάρτης αὐτοῦ γυναικός, φονευθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, κατὰ συναίνεσιν, ἐὰν οὐχὶ καὶ καθ' ὑποβολήν, τοῦ Κωνσταντίου, καὶ τῆς Βασιλίνης, εὐγενοῦς Ἑλληνίδος, τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικός, θυγατρὸς Ἰουλιανοῦ, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 322, καὶ ἀδελφῆς ἄλλου Ἰουλιανοῦ, χρηματίσαντος Κόμητος τῆς Ἀνατολῆς, ἀποθανούσης νεωτάτης ἐπὶ μόνῳ παιδὶ τῷ Ἰουλιανῷ, ἐγεννήθη ἐν ΚΠ τῷ 332 ἢ 331, Νοεμβρίου 6· ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, ἅμα ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Καῖσαρ, τὴν Ἑλένην (Φλαβίαν Μαξιμιανὴν καὶ Κωνσταντίαν), ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκρά-

(1) Κατὰ δὲ τὸν Ἀμμ. Μαρκελλῖνον, τῇ 3 Νόνν. Ὀκτωβρ. (2) Καὶ οὐχὶ 44, καθὼς φέρεται ἐσφαλμένως παρὰ τῷ Μαρκελλίνῳ.

τορος Κωνσταντίου, ἀποθανοῦσαν ἅμα ἀνηγορεύθη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς αὐτοκράτωρ, ἐν Βιέννῃ, καὶ ταφεῖσαν ἐν Ῥώμῃ. Ἐφονεύθη δὲ τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 363, ἐν τῇ κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείᾳ, εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν (1), βασιλεύσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίου, ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἕξ.

ΙΩΒΙΑΝΟΣ (Φλάβιος), υἱὸς τοῦ Κόμητος Βαῤῥωνιανοῦ, εὐγενοῦς ἐκ Παννονίας, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ 363, καὶ ἀπέθανε τῇ 17 Φεβρουαρίου (11 Καλανδῶν Μαρτίων, κατὰ τὸν Μαρκελλῖνον) τοῦ 364, εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, βασιλεύσας μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 21. Εἶχε δὲ γυναῖκα τὴν Χαριτώ, θυγατέρα τοῦ Λουκιλλιανοῦ, εὐγενοῦς Ῥωμαίου, μεθ' ἧς ἐγέννησε, πρὸς ἄλλοις τέκνοις, καὶ τὸν Βαῤῥωνιανόν, ἀποθανόντα εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ τιμηθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, αὐτοκρατορήσαντος, Νωβελήσσιμον.

ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Οὐαλέριος), υἱὸς Γρατιανοῦ, ἀσήμου τινὸς ἐκ Παννονίας, ὅς, διά τε τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ῥώμην καὶ τὴν περὶ τοὺς πολέμους ἐμπειρίαν, Προτήκτωρ καὶ Τριβοῦνος καὶ Κόμης τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἔπειτα τῆς Βρεττανίας προήχθη, καὶ τέλος Ὕπαρχος τοῦ Πραιτωρίου, ᾧ καὶ χαλκοῦν ἀνδριάντα θανόντι ἐψηφίσατο ἡ Σύγκλητος, κατὰ τὸν Θεμίστιον (2), ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 364, καί, ἐλθὼν εἰς ΚΠ, προσέλαβε συγκοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ΟΥΑΛΕΝΤΑ (Φλάβιον) τῇ 24 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ᾧ καὶ παραχωρήσας τὴν Ἀνατολήν, ἔλαβεν αὐτὸς τὴν Δύσιν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Νοεμβρίου (15 καλανδῶν Δεκεμβρίων, κατὰ τὸν Κόμ. Μαρκελλῖνον) τοῦ 375, εἰς ἡλικίαν 54 ἢ 55 ἐτῶν, βασιλεύσας ἔτη 12 παρ' ἡμέρας ἑκατόν. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ, μετακομισθὲν τῷ 377 εἰς ΚΠ, ἐτέθη, μετὰ ἓξ ἔτη, ἐπὶ Θεοδοσίου, ἐν σαρκοφάγῳ, εἰ καὶ δημώδης τις φήμη ἐθρύλλησεν ἀνευρεθῆναι τὸ σῶμα αὐτοῦ τῷ 1174 ἔν τινι πολιχνίῳ τῆς Γερμανίας, ἀφεὶς ἐκ μὲν τῆς Σεβήρας (Οὐαλερίας), ἢ, κατὰ τὰ Χρονικά, Μαρίνης ἢ Μαριανῆς, τὸν διάδοχον αὐτοῦ αὐτοκράτορα Γρατιανὸν (Φλάβιον), γεννηθέντα τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 359· ἐκ δὲ τῆς Ἰουστίνας, θυγατρὸς τοῦ Ἰούστου, διοικητοῦ τοῦ Πικηνοῦ, ἥν, κατά τινας, μὴ χωρισθεὶς τῆς Σεβήρας, ἀλλὰ συναινέσει αὐτῆς, προσηγάγετο, μεμνηστευμένην ἢ νενυμφευμένην πρότερον Μαγνεντίῳ τῷ τυράννῳ, α' τὸν αὐτοκράτορα Οὐαλεντινιανὸν τὸν νεώτερον (3), β' τὴν Ἰούσταν, γ' τὴν Γράταν, ἀμφοτέρας

(1) Κυρίως 30 ἐτῶν, 7 μηνῶν καὶ 20 ἡμερῶν. (2) Ὁμιλία ις'. (3) Κατὰ τὸν Οὐαλέσιον (σελ. 50 τῶν εἰς τὸν Σωκράτην σχολίων, καὶ σελ. 664 τῶν εἰς Ἀμμιαν. τὸν Μαρκελλῖνον), δύω εἰσὶν οἱ νεώτεροι Οὐαλεντινιανοί, ὁ μὲν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Α', ὁ δὲ τοῦ Οὐάλεντος, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ γεννηθεὶς τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 366 ἐπὶ ὑπάτων Γρατιανοῦ καὶ Δαγαλαΐφου, καθ' ὃ ἔτος ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ὁ Προκόπιος, κατὰ τὸν Λιβάνιον (Ὁμιλ. ΙΑ')· ὁ δὲ ἕτερος, ὁ ἀναγορευθεὶς Αὔγουστος τῷ 374, εἰς ἡλικίαν τεσσάρων, ἢ, κατὰ

ἀγάμους διαμεινάσας, καὶ δ' τὴν Πλακιδίαν (Γάλλαν), σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου (1).

ΟΥΑΛΗΣ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, βασιλεύσας ἔτη 14, μῆνας 4 καὶ ἡμέρας 5, ἀπέθανε πυρποληθεὶς ἐν ἀχυρῶνι τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 378, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 49, ἀφεὶς ἐκ τῆς Δομινίκας (Ἄλβας), τῆς συζύγου αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ πατρικίου Πετρωνίου, δύω μὲν θυγατέρας, Ἀναστασίαν καὶ Κάρωσαν, ἀφ' ὧν πρωνομάσθησαν τὰ ἐν ΚΠ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα δύο λουτρὰ, ἀμφοτέρας πεπαιδευμένας τὰ γραμματικὰ, τὴν δὲ ἑτέραν αὐτῶν νυμφευθεῖσαν τῷ τυράννῳ Προκοπίῳ· ἕνα δὲ υἱὸν, τὸν Οὐαλεντινιανὸν, τὸν ἐπικληθέντα, πρὸς διαστολὴν, Γαλάτην, ὡς γεννηθέντα τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 366 ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, συγχεόμενον δὲ πρός τινων μετὰ τοῦ ἑτέρου Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου (2).

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (Φλάβιος) ὁ Μέγας, υἱὸς τοῦ Κόμητος Θεοδοσίου, εὐγενοῦς Ἱσπανοῦ, καὶ τῆς Θερμαντίας, φονευθέντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος, ὅταν ἐξωλόθρευε τοὺς ἔχοντας ὄνομα ἀρχόμενον ἀπὸ ΘΕΟΔ, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ, Δοὺξ ὢν ἤδη τῆς Μοισίας, κοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας τῇ 16 ἢ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 379 ἐν Σιρμίῳ, καὶ τῇ 24 τοῦ ἐπομένου Νοεμβρίου, σκορπίσας ἤδη καὶ ἀφανίσας τοὺς Σκύθας, εἰσῆλθεν εἰς ΚΠ ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα, λαβὼν εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ τὴν Ἀνατολήν. Ἀπέθανε δὲ ἐν Μεδιολάνῳ τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 395, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 50 ἢ 60 ἢ 65 (διότι τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ εἶνε ἄγνωστον), βασιλεύσας ἔτη 16 ἢ 17. Ἔσχε δὲ δύω γυναῖκας, τὴν μὲν πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, Φλακίλλαν ἢ Πλακίλλαν (3) Αἰλίαν, εὐγενῆ Ἱσπανὴν, θυγατέρα Ἀντωνίου τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 382, ἥτις καὶ ἀναφέρεται, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ εὐσέβειάν της, ὡς ἁγία ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 14 Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ ἀπέθανε τῷ 385. Ταύτης τὸν ἀνδριάντα καταβαλόντες οἱ Ἀντιοχεῖς, εἰς ὀργὴν ἀνήκεστον ἐξέφλεξαν τὸν Θεοδόσιον. Ἐκ ταύτης ἐγέννησε δύω υἱοὺς, τὸν Ἀρκάδιον καὶ (τῇ ἑ Ἰδῶν Σεπτεμβρίων τοῦ 384) τὸν Ὀνώριον, ἀποθανόντα τῷ 423 ἐν Ῥαβέννῃ, καὶ μίαν θυ-

---

τὸν Ζώσιμον, μόλις πέντε ἐτῶν, καὶ ἑπομένως μὴ γεννηθεὶς τῷ 366, εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, ἀναγορευθεὶς τῷ αὐτῷ ἔτει τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ, εἰκοσαετὴς περίπου (»κομιδῇ παῖς, κατὰ τὸν Ἱερώνυμον), φονευθεὶς ἐν Βιέννῃ. (1) Ὁ Κωδινὸς ἀναφέρει καὶ ἄλλην τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ θυγατέρα, Ἰουλιανὴν, τὴν κτίσασαν τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πολυεύκτου. Ἀλλ' ὁ Δουκάγγιος νομίζει τοῦτο ἀπίθανον, ὡς ὑπὸ μηδενὸς ἄλλου ἀναφερόμενον. Οὐμὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐπίγραμμα, τὸ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, τὸν ἐν τοῖς Ὀλυμβρίου, ὃ προεξεθέμεθα ἐν σελ. 381 τοῦ Α' Μέρους, λέγει αὐτὴν ῥητῶς ἐγγόνην τοῦ Θεοδοσίου (»μητέρι, καὶ γενέτῃ, καὶ ἀγακλέϊ μητρὶ τεκούσης«)· ἕπεται ὅτι ἦτον θυγάτηρ, οὐχὶ τοῦ Α' Οὐαλεντινιανοῦ, ἀλλὰ τοῦ Γ', καὶ ἐγγόνη οὐχὶ Θεοδοσίου τοῦ Α', ἀλλὰ τοῦ Β'.

(2) Ἴδε ἀντικρὺ τὴν 3 σημείωσιν. (3) Καὶ οὐχὶ Πλακιδίαν, ὡς ἐσφαλμένως ἀναφέρει αὐτὴν Γεώργιος ὁ Ἁμαρτωλός.

γατέρα τὴν Πουλχερίαν, ἀποθανοῦσαν μικρὸν πρὸ τῆς μητρός της· τὴν δὲ, ἤδη αὐτοκράτωρ ὤν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 386, Γάλλαν καὶ Πλακιδίαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντινιανοῦ ἐξ Ἰουστίνης τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἕνα υἱὸν, τὸν Γρατιανὸν, προαποθανόντα τοῦ πατρὸς, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Γάλλαν Πλακιδίαν, ἀποθανούσης τῆς μητρὸς αὐτῆς ἐν ταῖς ὠδῖσιν (2), ἣν, ἁλούσης τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου τῷ 409, αἰχμαλωτισθεῖσαν, Ἀθαοῦλφος, ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη τῷ 414· τούτου δ' ἀποθανόντος, ἐπανελθοῦσα εἰς Ῥώμην, ἐνυμφεύθη τῷ 416 τὸν μετὰ ταῦτα (τῷ 420) βασιλεύσαντα καὶ τῷ 421 ἀποθανόντα Κωνστάντιον, καὶ ἐγέννησε τῷ 419 τὸν Οὐαλεντινιανὸν καὶ τὴν Ὀνωριάδα· ἀπέθανε δὲ ἐν Ῥώμῃ τῷ 451, καὶ ταύτης παρώνυμα ἦσαν τὰ ἐν τῷ Α' Ῥεγεῶνι τῆς ΚΠ παλάτια.

ΑΡΚΑΔΙΟΣ (Φλάβιος), ἐγεννήθη τῷ 377 (;), καὶ τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 383 ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ ά Μαΐου τοῦ 408, εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν, βασιλεύσας, μετὰ τοῦ πατρός του μὲν 12 ἔτη καὶ ἕνα μῆνα, μόνος δὲ ἔτη 13 καὶ τρεῖς-ἥμισυ μῆνας. Ἐνυμφεύθη δὲ τῇ 27 Ἀπριλίου τοῦ 395 τὴν Εὐδοξίαν (Αἰλίαν), θυγατέρα τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ (Κόμητος) Βαύτωνος (Bauton), διατελοῦντος εἰς ὑπηρεσίαν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὑπατεύσαντος τῷ 385, ἀριστεύσαντος δὲ πολλάκις ἐν τοῖς πολέμοις, ἣν ἄλλοι, ἔκ τινος ἐσφαλμένου χωρίου τοῦ Ζωσίμου παραχθέντες, θυγατέρα Γρατιανοῦ ἢ Προμότου (ὡς ἀνατραφεῖσαν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς παρὰ τοῖς υἱοῖς τοῦ Προμότου) ἀποκαλοῦσιν, ἀποθανοῦσαν ἐν ὠδῖσι τῇ 6 ὀκτωβρίου τοῦ 404, μετὰ τρεῖς μῆνας τῆς ἐξορίας τοῦ Χρυσοστόμου, ἐξ ἧς ἐγέννησεν, ἕνα μὲν υἱὸν, Θεοδόσιον τὸν νεώτερον, τέσσαρας δὲ θυγατέρας, Φλακίλλαν, γεννηθεῖσαν τῇ 18 Μαΐου τοῦ 397, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 431, Πουλχερίαν (Αἰλίαν), γεννηθεῖσαν τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 399, καὶ ἀποθανοῦσαν τὸν Ἰούλιον τοῦ 453, Ἀρκαδίαν, γεννηθεῖσαν τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 400 καὶ ἀποθανοῦσαν ἐν παρθενίᾳ τῷ 444, ἀφ' ἧς ἐπωνομάσθησαν αἱ ἐν ΚΠ Ἀρκαδιαναὶ Θέρμαι, καὶ Μαρίναν, γεννηθεῖσαν τῇ 10 ἢ 11 Φεβρουαρίου τοῦ 403, ἀποθανοῦσαν δὲ, παρθένον ὡσαύτως, τῇ 3 Αὐγούστου τοῦ 449, ἃς ἀμφοτέρας ἐτίμησε Νωβελησσίμας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (Φλάβιος) ὁ Β' ἢ νεώτερος, ἐγεννήθη τῇ 10 ἢ 11 Ἀπριλίου τοῦ 401, βαπτισθεὶς ἢ ἀναδεχθεὶς (;) ὑπὸ τοῦ Σεβηριανοῦ, ἐπισκόπου Γαβαλῶν, καὶ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀναγορευθεὶς καὶ στεφθεὶς ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἑβδό-

(1) Οὐχὶ τῆς Γάλλης, ἀλλ' ἄλλης φαίνεται τέκνον ἡ Γάλλα αὕτη, ἣ καὶ συναπέθανε τῇ μητρί.

μῳ, καταλιπόντος ἐπίτροπον αὐτοῦ, μείναντος ἀνηλίκου, τὸν Ἰσδιγέρδην, βασιλέα τῆς Περσίας, διατηρήσαντα ἀπαράβατον τὴν μετὰ τῶν Ῥωμαίων φιλίαν ἐν ὅσῳ ἔζη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 450, καὶ μνημονεύεται, διὰ τὴν εὐσέβειάν του, ἐν τοῖς Μηναίοις, ζήσας 49 ἔτη καὶ μῆνας 3, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε, μετὰ τοῦ πατρός του μὲν 6 ἔτη, 6 μῆνας καὶ 19 ἡμέρας, μόνος δὲ 42 ἔτη, 4 μῆνας καὶ 28 ἡμέρας. Ἐνυμφεύθη δὲ τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 421 τὴν Εὐδοκίαν (Αἰλίαν), πρότερον καλουμένην Ἀθηναΐδα (1), θυγατέρα Λεοντίου ἢ Λέοντος ἢ Ἡρακλείτου, φιλοσόφου Ἀθηναίου, ἣν ἔπειτα, δι' ὑποψίαν, ἀπέπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου πολλὰ ἀγαθὰ ποιήσασα, καὶ ναοὺς οἰκοδομησαμένη, ἐπανῆλθεν εἰς ΚΗ, συμμετακομίσασα καὶ τὰ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου λείψανα, ἀποτεθέντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, καί, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ δ΄ ἔτει τῆς Λέοντος τοῦ Μακέλλου βασιλείας εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν, ἐξ ὧν 29 μὲν ἔζησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις μετὰ τῆς Πουλχερίας, 7 δὲ μόνη, καὶ 11 διήγαγεν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς ἐκεῖ οἰκοδομηθέντι ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, στάδιον ἀπέχοντι τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸν Ν. Κάλλιστον. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς δύο θυγατέρας, τὴν Εὐδοκίαν (Λικιννίαν), γεννηθεῖσαν τῷ 422 καὶ διετῆ κατεγγυηθεῖσαν τῷ Καίσαρι Οὐαλεντινιανῷ, υἱῷ τοῦ Κωνσταντίου καὶ τῆς Γάλλας Πλακιδίας, ὃς ἠγάγετο αὐτὴν ἐν ΚΠ τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 437, ἀποθανόντος δὲ τούτου, συζευχθεῖσαν Οὐαλεντινιανῷ τῷ Γ΄, καὶ Φλακίλλαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 431.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ, ἐγεννήθη ἐξ εὐτελῶν γονέων ἐν Ἰλλυρίᾳ, ἐστέφθη δὲ ἀπὸ Τριβούνου εἰς αὐτοκράτορα, συζευχθεὶς συγχρόνως καὶ τὴν Πουλχερίαν, ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα γεγονὼς ἤδη ἔτη, τῇ 25 Αὐγούστου τοῦ 440. Ἔσχε δέ, πρὶν ἔτι αὐτοκρατορήσῃ, ἑτέραν σύζυγον, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγεγόνει θυγάτηρ Εὐφημία, ἡ συζευχθεῖσα Ἀνθεμίῳ, τῷ βασιλεύσαντι μετὰ ταῦτα τῆς Ῥώμης, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν Μαρκιανὸς ἕτερος, ὁ νυμφευθεὶς Λεοντίαν τὴν Λέοντος τοῦ Μεγάλου θυγατέρα, Ῥωμύλος καὶ Προκόπιος. Ἐτελεύτησε δὲ ἡ μὲν Πουλχερία, ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τὸν Ἰούλιον τοῦ 453, καὶ μνημονεύεται τῇ τε 20 Σεπτεμβρίου, και αὖθις μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τῇ 17 Φεβρουαρίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· ὁ δὲ Μαρκιανός, μετὰ πέντε ἔτη, τῇ 26 Ἰανουαρίου τοῦ 457 (2), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 65, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν 6 ἔτη καὶ 5 μῆνας.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Α΄ ἢ Μέγας ἢ Μακέλης (3) ἢ Θρᾷξ, ὁ ἀπὸ Τρι-

---

(1) Ἴδε σελ. 608 τοῦ Α΄ Μέρους. (2) Ἀντιβαίνουσι τούτοις τὰ τοῦ Καλλίστου: » Τῷ » ς΄ ἔτει ἤδη ἀρχομένῳ Μαρκιανοῦ ἐτελεύτησεν ἡ Πουλχερία . . οὐ πάνυ δὲ δύω παρῳχηκότων » ἐνιαυτῶν, καὶ Μαρκιανὸς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται ». (3) » Ὅτι παρ' Ἄσπαρα τὸν μέγιστον

βούνων καὶ Δοὺξ τῶν Σηλυμβριανῶν, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς φατρίας τῶν περὶ τοὺς Πατρικίους Ἄσπαρα καὶ Ἀρδαβούριον αὐτοκράτωρ τῇ 7 Φεβρουαρίου τοῦ 457, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου. Ἀπέθανε δὲ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 474, αὐτοκρατορήσας ἔτη 17 καὶ μῆνας 6. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Βηρίνη (Αἰλία), ἐπιζήσασα τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐξορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς Ζήνωνος εἰς Κιλικίαν ἢ Ἰσαυρίαν, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 483· τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς μετεκομίσθη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἀριάδνης μετά τινα ἔτη εἰς ΚΠ. Ἐκ ταύτης ἔσχεν ὁ Λέων, παρεκτὸς τοῦ ἐν παισὶν ἀποθανόντος υἱοῦ αὐτοῦ, δύω θυγατέρας, Ἀριάδνην, περὶ ἧς ἐν τοῖς περὶ Ζήνωνος, καὶ Λεοντίαν, ἁρμοσθεῖσαν μὲν Πατρικίῳ, τῷ νεωτάτῳ τῶν τοῦ Ἄσπαρος υἱῶν, νυμφευθεῖσαν δὲ ὕστερον Μαρκιανῷ, τῷ υἱῷ τοῦ ἐν Ῥώμῃ αὐτοκρατορήσαντος Ἀνθεμίου. Τῆς Βηρίνης ἀδελφὸς ἦν ὁ Βασιλίσκος, ὁ τυραννήσας, συνεργίᾳ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἐπὶ Ζήνωνος, καὶ ἀναγορεύσας Μάρκον, τὸν ἐκ Ζηνωνίδος ἢ Ζηνωνίας υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα, ὕστερον δὲ ὑπὸ Ζήνωνος, ἀναλαβόντος τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐξορισθεὶς σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τῷ υἱῷ εἰς Καππαδοκίαν, κἀκεῖ τελευτήσας.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Β´ ἢ νεώτερος, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτοκράτωρ τῷ 473 κατὰ Μάρτιον· προσλαβὼν δὲ συγκοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα Ζήνωνα, ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἑπομένου ἔτους 474.

ΖΗΝΩΝ (Φλάβιος), υἱὸς Ῥουσομβλαδεώτου ἐξ Ἰσαυρίας, εὐγενὴς τῶν ἐκεῖ καὶ τὰ πολεμικὰ δεινὸς, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ταρασικοδίζης, ἐγένετο γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Ἀριάδνῃ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τῷ 459, καὶ Δοὺξ τῆς ἀνατολῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἀνίκανος ἐφαίνετο, ἢ μᾶλλον διότι ὁ Λέων ὑπεστέλλετο μὴ παρεμβῇ αὐτὸς εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ δήμου ἀνευφημήσεις, ἀνηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν υἱὸν τοῦ Ζήνωνος καὶ τῆς Ἀριάδνης Λέοντα. Ἀποθανόντος δὲ Λέοντος τοῦ Μ, ὁ Ζήνων, συναινέσει καὶ τῆς Συγκλήτου, ἀνηγορεύθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτωρ, ἐπιθέντος αὐτῷ, καθ' ὑποβολὴν τῆς Ἀριάδνης, τὸ διάδημα, ὅτε ὑπῆγε 'να 'τὸν προσκυνήσῃ ὡς στρατάρχης, καὶ ἐστέφθη ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ἢ τῷ Ἑβδόμῳ, ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ τοῦ 474. Φυγὼν δὲ, διὰ τὸν Βασιλίσκον, τυραννήσαντα, ὡς προείρηται, καὶ ἐπανελθὼν τῷ 477 (μετὰ εἴκοσι μῆνας τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν Βίκτωρα Tunen), ἀπέθανε τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 491, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν καὶ 9 ἡμερῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἔτη 17 καὶ μῆνας ἓξ (1), συναριθμου-

» στρατηγὸν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρδαβούριον, ἐπιβουλεύοντας τῇ ἀρχῇ, ἀνεῖλεν εὐθὺς «, Νικηφόρ. ὁ Κάλλιστος Ἐκκλησ. Ἱστορ. (1) Κατὰ τὸν Μαλαλᾶν, 15, μὴ συμπεριλαμβάνοντα, φαίνεται, τὰ δύο ἔτη τῆς τοῦ Βασιλίσκου τυραννίδος.

μένων καὶ τῶν 20 μηνῶν τῆς τυραννίδος τοῦ Βασιλίσκου. Εἶχε δὲ, φασὶ, πρὶν τῆς Ἀριάδνης (1), γυναῖκα ἄλλην, τὴν ὑπὸ τοῦ Κωδινοῦ καὶ Σουΐδα καλουμένην Ἀρκαδίαν, καὶ υἱὸν ἐξ αὐτῆς τὸν Ζήνωνα, προαποθανόντα τοῦ πατρός 'του.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ Σιλεντιάριος μὲν διὰ τὸ ἀξίωμα, Δίκορος δὲ διὰ τὸ ἑτερόχρουν τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκ Δυῤῥαχίου τῆς Ἰλλυρίας, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς Ἀριάδνης, τὴν ὁποίαν καὶ συνεζεύχθη, ἅμα θανόντος τοῦ Ζήνωνος. Ἐστέφθη δὲ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 499. Τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα εἶνε ἄγνωστον· εἶχε δὲ δύω ἀδελφοὺς, Ὑπάτιον καὶ Παῦλον, τὸν ὑπατεύσαντα τῷ 496 καὶ τῷ 502, καὶ μίαν ἀδελφὴν, τὴν Μάγναν, σύζυγον τοῦ Σεκουνδίνου ἢ Σεκουνδιανοῦ, ὑπατεύσαντος τῷ 511 μετὰ Φήλικος, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ Σεκουνδιανὰ παλάτια. Τοῦ Ὑπατίου ἢ τῆς Μάγνης υἱὸς ἦτον ὁ Πομπήϊος, ὅς τις, κηρυχθέντος τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ὑπατίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σεκουνδιανοῦ καὶ τῆς Μάγνης, αὐτοκράτορος τῷ 532 (ἑ. ἔτει τοῦ Ἰουστινιανοῦ), ἢ κατ' ἄλλους, τῷ 542, συλληφθεὶς ἐφονεύθη. Τῶν δύω υἱῶν δὲ αὐτοῦ ὁ ἕτερος, Ἰωάννης, ἐνυμφεύθη τὴν Πρειέκταν, μικρανεψιὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς θυγατέρα τῆς ἀνεψιᾶς 'του Βιγιλαντίας (ὁμωνύμου τῇ μητρὶ αὐτῆς), χηρεύσασαν ἀπὸ τοῦ Ἀρεοβίνδου. Ἀπέθανε δὲ ὁ μὲν Ἀναστάσιος, κεραυνῷ βληθεὶς, ὥς φασιν, ἢ ἀπόπληκτος γενόμενος, κατά τινας μὲν, τῇ 2 ἢ 9 Ἀπριλίου (τὸ ὁποῖον ὅμως 'δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ 27 ἔτη καὶ 3 ἢ 4 ἢ 7 μῆνας τῆς αὐτοκρατορίας 'του), κατ' ἄλλους δὲ, τῇ 9 Ἰουλίου τοῦ 518, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης· ἡ δὲ Ἀριάδνη τῷ 515, ἤδη πέντε-καὶ-ἑξηκοντοῦτις. Τούτου θυγάτηρ, εἰ τῷ Σουΐδᾳ πειστέον, ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Μαρίνου, διορισθέντος ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἐπάρχου τῶν Λαζῶν.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), ὁ Θρᾷξ ἢ Ἰλλυριὸς (διότι ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει Βεδεριανῇ ἢ Βεδερίνᾳ τῆς Δαρδανίας, τῇ ὕστερον τιμηθείσῃ Ἰουστινιανῇ, κειμένῃ ἐν τοῖς πρὸς τὴν Θράκην μεθορίοις τῆς Ἰλλυρίας), ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 9 ἢ 19 Ἰουλίου τοῦ 518, εἰς ἡλικίαν 68 ἤδη ἐτῶν. Ἀνεπιτήδειος δὲ ὢν πρὸς διεύθυνσιν πραγμάτων, προσέλαβε κοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν, καὶ ἀπέθανε τῇ 1 Αὐγούστου (2) τοῦ 527, ἐκ τοῦ τραύματος, ὃ ἔλαβεν ἀπὸ τόξου ἐν πολέμῳ κατὰ τὸν πόδα, αὐτοκρατορήσας ἔτη ἐννέα καὶ μῆνας ἢ ἡμέρας τινάς. Εἶχε δὲ σύζυγον Λουπικίναν ἢ Λουπικίαν, ἥτις στεφθεῖσα μετωνομάσθη Εὐφημία, καὶ ἐν τοῖς νομίσμασιν ὀνομάζεται προσέτι καὶ

(1) Κατὰ τὸν Κωδινὸν, μετὰ τὴν Ἀριάδνην, ὃ ἐν τῷ δευτέρῳ συνοικεσίῳ ε. (2) Τῇ 1 Ἀπριλίου, κατὰ τὴν Κόμ. Μαρκελλῖνον.

Αἰλία Μαρκία, τελευτήσασαν, ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ταφεῖσαν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κτισθέντι ναῷ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ἢ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, ἐν τῷ τῆς Ἁγίας Προκοπίας.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), υἱὸς τοῦ Σαββατίου ἢ Σαββατιανοῦ (Ἰστὸκ ἢ Στὸκ, κατὰ τὸ τοπικὸν τῶν Ἰλλυρικῶν ἰδίωμα) καὶ τῆς Βιγιλαντίας ἢ Βιγλενίτσας, ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου, ἐγεννήθη τῇ 5 Μαΐου τοῦ 483, καὶ ἐκαλεῖτο πρότερον Οὐπράγδας (Ἀγγλ. Upright), ὅπερ ἐξελατίνισεν ὕστερον εἰς τὸ Ἰουστινιανός. Ἀνέλαβε δὲ τὴν αὐτοκρατορίαν, ἀσθενοῦντος ἤδη τοῦ θείου του, τῇ 5 Ἀπριλίου τοῦ 527, τὴν ὁποίαν καὶ προτοῦ, Καῖσαρ ἔτι ὢν πρὸ 4—5 ἐτῶν, αὐτὸς διεῖπε, καὶ συνεβασίλευσε τῷ Ἰουστίνῳ 4 τοὺς τελευταίους μῆνας, εἰς ἡλικίαν 44-45 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 13 ἢ 14 Νοεμβρίου τοῦ 565 ἢ 566, ὀγδοηκοντούτης ἤδη, βασιλεύσας 38 ἔτη, μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 13 ἢ 15 (1). Ἔσχε δὲ γυναῖκα, μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, ἀντιπραττουσῶν πρὸς τοῦτο, τὴν Θεοδώραν, δημοσίαν τῶν ἀπὸ σκηνῆς, θυγατέρα Ἀκακίου τινὸς, θηριοφύλακος τοῦ Ἱπποδρόμου (2), ἀποθανοῦσαν τῇ 28 Ἰουνίου τοῦ 548. Ἀνεψιοὶ καὶ ἀνεψιαδοὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπό τινος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, ἀναφέρονται πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, ὧν εἷς καὶ ὁ Βοραίδης ἢ Βορραίδιος, ἀφ' οὗ παρωνομάσθη μέρος τι τῶν περὶ τὴν Χαλκηδόνα, ὡς προαναφέρομεν. Τούτου ὁ ἀδελφὸς, Γερμανὸς ὁ Πατρίκιος, κατέλιπεν υἱοὺς Ἰουστῖνον καὶ Ἰουστινιανὸν, τοῦ ὁποίου ἀπόγονος ἦτον πιθανῶς ὁ ἐν ἁγίοις Γερμανὸς, ὁ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου Πατριάρχης. Τοῦ Βορραιδίου καὶ Γερμανοῦ ἀδελφὸς ἀναφέρεται καὶ Ἰοῦστος. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ λέγεται καί τις υἱὸς νόθος, Θεόδωρος ὁ Τσῆρος, ὃν, ἀποθανούσης τῆς Θεοδώρας, ἀνελάβετο. Βιγλεντίας δὲ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἀνὴρ ὑπῆρξεν ὁ Δουλκίσσιμος, πατὴρ Ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου, Βαδουρίου τοῦ Κοντοσταύλου, καὶ τρίτου ἄλλου Μαρκέλλου, καὶ θυγατρὸς τῆς Πρεϊέκτας, συζευχθείσης πρῶτον μὲν τὸν Ἀρεόβινδον, ἔπαρχον τοῦ Πραιτωρίου τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἀφρικῆς, ἔπειτα δὲ τὸν Ἰωάννην, μικρανεψιὸν Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, καθὰ προείρηται.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος) Β΄, ὁ Κουροπαλάτης ἢ Νεώτερος ἢ Θρᾷξ, ἀνεψιὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς υἱὸς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Βιγιλαντίας καὶ τοῦ Δουλκισσίμου. Ἀπέθανε τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 578, μηδὲν καταλελοιπὼς τέκνον (διότι ἡ θυγάτηρ, κατὰ τὸν Βανδούριον [βιβλ. Γ, 680], καὶ οὐχὶ ἀνεψιὰ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, Ἀραβία, καθὼς καὶ

(1) Ἀπορεῖ ὁ Δουκάγγιος διατὶ ἐν τοῖς Μηναίοις ἀναφέρεται ἡ μνήμη αὐτοῦ τῇ 11 Αὐγούστου, μηδενὸς τῶν συγγραφέων, καί τοι ἄλλως διαφωνούντων κατὰ τοῦτο, ἱστοροῦντος συμβῆναι τὸν θάνατον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. (2) Ἴδε σελ. 372 τοῦ Α΄ Μέρ.

ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Ἰοῦστος, εἶχον ἀποθάνῃ πρὸ αὐτοῦ. Τῆς Ἀραβίας δὲ καὶ Βαδουρίου τοῦ Κουροπαλάτου ἀναφέρεται θυγάτηρ Ἑλένη), βασιλεύσας, τὸ πιθανώτερον (διότι περὶ τούτου διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς), 12 ἔτη, 11 μῆνας καὶ 11 ἡμέρας. Γυναῖκα δὲ ἔσχε τὴν Σοφίαν, τὴν ἐπιλεγομένην Λωδὴν, ἀνεψιὰν, ὡς ἐλέγετο, τῆς αὐτοκρατορίσσης Θεοδώρας, ὡς θυγατέρα τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Κομητοῦς καὶ τοῦ Σίττα, ἀνδρὸς πολεμικοῦ καὶ ἱκανωτάτου, »ὃν ὁ Βασιλεὺς στρατηλάτην Ἀρμενίας προεβάλετο«, κατὰ τὸν Προκόπιον, ἥτις καὶ, ἐπιζήσασα αὐτῷ, ἀνεχώρησε, μετὰ θάνατόν 'του, εἰς τὰ ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς κτισθέντα παλάτια, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη 'να νυμφευθῇ τὸν Τιβέριον, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τοιαύτῃ ἐλπίδι ἐκήρυξεν Αὐτοκράτορα. Παρέτεινε δὲ τὸ ζῆν ἄχρι τοῦ Μαυρικίου, πρὸς τὸν ὁποῖον τῷ 601 καὶ πολύτιμον προσέφερε στέμμα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κωνσταντίας.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), ὁ καὶ Νέος Κωνσταντῖνος, Θρᾷξ τὸ γένος, τὸ πρῶτον Νοτάριος, εἶτα δὲ Κόμης τῶν Ἐξκουβίτων, προσληφθεὶς κοινωνὸς καὶ διάδοχος τῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ Ἰουστίνου, κατὰ προτροπὴν τῆς αὐτοκρατορίσσης Σοφίας, καὶ Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς τῇ 7 Σεπτεμβρίου τοῦ 574, ἐστέφθη μετὰ τετραετίαν Αὐτοκράτωρ τῇ 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 578· ἀπέθανε δὲ τῇ 14 ἢ 15 Αὐγούστου τοῦ 582, ἀναγορεύσας πρότερον Αὐτοκράτορα τὸν Μαυρίκιον, τὸν ἐπὶ θυγατρὶ αὐτοῦ γαμβρὸν, καὶ βασιλεύσας μόνος, μετὰ θάνατον τοῦ Ἰουστίνου, ἔτη 3, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 8. Εἶχε δὲ γυναῖκα, πρὶν ἔτι αὐτοκρατορήσῃ, Ἀναστασίαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 594, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύω θυγατέρας, τὴν Κωνσταντῖναν, σύζυγον τοῦ Μαυρικίου, καὶ τὴν Χαριτὼ, συζευχθεῖσαν τῷ 582 τῷ Καίσαρι Γερμανῷ, ἄδηλον εἰ τῷ αὐτῷ, οὗ τὴν θυγατέρα ἐνυμφεύθη τῷ 601 ὁ τοῦ Μαυρικίου υἱὸς Θεοδόσιος, ὁ εἰς Κληρικὸν ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἀποκαρεὶς, μετὰ θάνατον τοῦ πατρός 'του· οὗ δοθέντος, ἕπεται ὅτι ὁ Θεοδόσιος ἔγημε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξαδέλφην.

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ καὶ Τιβέριος, υἱὸς Παύλου, ἐξ εὐγενῶν Ῥωμαίων, κατοίκου τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἀραβισσοῦ καὶ Ἰωάννας, ἀδελφῆς τοῦ ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς πόλεως Ἀδελφίου, προαχθεὶς διὰ τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εἰς Κόμητα τῶν Ἐξκουβίτων καὶ Μάγιστρον τῆς Ἀνατολῆς, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Τιβερίου Καῖσαρ καὶ διάδοχος αὐτοῦ τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 572, καὶ τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κωνσταντίαν, εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη 20, μῆνας 3 καὶ ἡμέρας 22 μέχρι τῆς 27 Νοεμβρίου τοῦ 602, ὅτε, κατὰ προσταγὴν τοῦ τυράννου Φωκᾶ, ἀπεκεφαλίσθη παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν, Θεοδοσίου (ὃν καὶ αὐτοκράτορα εἶχεν ἀναγορεύσῃ, γεννηθέντα τῷ 585, καὶ νυμφευθέντα τῷ 601 τὴν θυγατέρα τοῦ πατρικίου Γερμανοῦ), Τιβερίου, Πέτρου, Παύλου, καὶ Ἰουστίνου ἢ Ἰου-

στινιανοῦ ἢ Ἰουστινίου. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Κωνσταντία μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων, Ἀναστασίας, Θεοκτίστης καὶ Κλεοπάτρας (1), περιορισθεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Νέαν Μονὴν, ἀπεκεφαλίσθη, μετὰ τρία ἢ, κατ' ἄλλους, πέντε ἔτη (τῷ 605 ἢ 607), μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς εἰς τὸν παρὰ τὴν Χαλκηδόνα λιμένα τοῦ Εὐτροπίου (2). Τοῦ Μαυρικίου ἀναφέρονται, ἀδελφὸς μὲν, Πέτρος ὁ Μάγιστρος καὶ Κουροπαλάτης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ· ἀδελφαὶ δὲ, α' Γορδία, ἡ νυμφευθεῖσα τῷ 583 τὸν Φίλιππον ἢ Φιλιππικὸν, δοῦκα τῆς Ἀνατολῆς, γενόμενον μὲν, κατὰ προσταγὴν τοῦ Φωκᾶ, πρεσβύτερον ἐν Χρυσοπόλει, ἀναιρεθέντος δὲ τούτου, μετακληθέντα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, καὶ ἀναγορευθέντα Δοῦκα τῶν στρατευμάτων, καὶ μετὰ μικρὸν ἀποθανόντα, καὶ ταφέντα ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ παρὰ τὴν Χρυσόπολιν (3), β' Θεοκτίστη (4), καὶ γ' Δαμιανὴ, ἡγουμενεύσασα μὲν, κατὰ τὸν Ἰωάννην Μόσχον, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Μονῆς, μετὰ Σωπάτρας, τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, μήτηρ δὲ Ἀθηνογένους, τοῦ χρηματίσαντος ἐπισκόπου τῆς ἐν Ἀραβίᾳ Πέτρας.

ΦΩΚΑΣ (Φλάβιος), ὁ τύραννος, πατρόθεν Καππαδόκης τὸ γένος, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, στασιάσαντος, ἀπὸ Κεντυρίωνος Αὐτοκράτωρ, ἐστέφθη τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 602 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυριακοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐν τῷ Σεκουνδιανῷ παλατίῳ, τῷ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, καὶ μετὰ δύω ἡμέρας, εἰσελθὼν, μηδενὸς ἀνθισταμένου, εἰς ΚΠ, ἀπεκεφάλισε τὸν Μαυρίκιον καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ συγγενεῖς του. Ἐξωσθεὶς δὲ τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 610 ὑπὸ Ἡρακλείου, δίκας ἔδωκε τῆς ὠμότητος αὐτοῦ, τυραννήσας ἔτη 7, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 28. Σύζυγον δὲ ἔλαβε τῇ 30 Νοεμβρίου τοῦ 602 τὴν Λεοντίαν. Ἔσχε δὲ, φαίνεται, πρὸ αὐτῆς ἄλλην· διότι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Δομεντίαν ἢ Δομνεντίαν ἐνυμφεύθη τῷ 607 ὁ πατρίκιος Κρίσπος (καὶ οὐ-

(1) Παρὰ ταύτας ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ ἄλλαι δύω θυγατέρες τοῦ Μαυρικίου, Σωπάτρα, ἡ κατὰ συμβουλὴν τῆς ἁγίας Εὐστολίας, παρθένου Ῥωμαίας, ἀποταξαμένη τῷ κόσμῳ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις μονάσασα (ὧν ἀμφοτέρων ποιεῖται μνείαν ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 20 Νοεμβρίου), πρὸς ἣν ἴσως ἀναφέρεται καὶ ἡ περὶ Παρθενίας ἐπιστολὴ, ἡ ἐν τῷ Θ' τόμῳ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἱερωνύμου, καὶ Μαρία, ἣν Βιλλέλμος ὁ Τύρου εἰς γάμον δοθῆναί φησι παρὰ τοῦ πατρὸς Χοσρόῃ τῷ Περσῶν βασιλεῖ, ἀπίθανα ταῦτα ἐκ τῶν Ἀραβικῶν ἀναλεξάμενος Χρονικῶν ὁ σεβάσμιος οὗτος ἐπίσκοπος. (2) Καὶ οὐχὶ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, καθὼς λέγει ὁ Τζέτζης. (3) Τὴν Γορδίαν ταύτην, ἄλλην, φαίνεται, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου ἀναφερομένην, κτίσαι φασὶ τὴν ἐν ΚΠ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ὅπου ἐτάφησαν παρ' αὐτῆς, καθὰ λέγεται, καὶ τὰ λείψανα τοῦ Μαυρικίου καὶ τῶν τέκνων του. (4) Θεοκτίστην, θυγατέρα τῆς Γορδίας, ἀναφέρει καὶ Γρηγόριος Πάππας ὁ Μέγας τῷ 597. Ἀλλ' εἴτε θυγάτηρ, εἴτε ἐγγόνη, εἴτε καὶ ἀδελφὴ τοῦ Μαυρικίου ἡ Ἰταλὴ αὕτη πατρικία Θεοκτίστη, ἦτον συγγενὴς αὐτοῦ, καὶ ἴσχυε παρ' αὐτῷ τὰ μέγιστα, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Χιλδεβέρτου.

χὶ Πρίσκος), τιμηθεὶς Κόμης τῶν Ἐξκουβίτων, ὃς, μὴ φέρων τὴν τυραννίαν τοῦ πενθεροῦ 'του, ἢ μᾶλλον φοβούμενος περὶ ἑαυτῷ, προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, στρατηγοῦντα ἐκεῖ, τὸν Ἡράκλειον, καὶ τιμηθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπ' αὐτοῦ, ἐκάρη τέλος, ὕποπτος δοκῶν διὰ τὴν γυναῖκά 'του, κληρικὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Χώρας, ὅπου τῷ ἐφεξῆς ἔτει καὶ ἐτελεύτησεν (1). Ἀδελφὸν δὲ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἧττον πιθανῶς, ἀνεψιὸν, εἶχε τὸν Δομεντίολον ἢ Δομίτιον, ὃν καὶ Κουροπαλάτην καὶ ἀρχιστράτηγον ἀνέδειξε, φονευθέντα μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (Φλάβιος), υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ Πατρικίου καὶ Ὑποστρατήγου ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἀπόγονος, καθὼς πιθανώτατα λέγεται, Ἡρακλείου ἐκείνου τοῦ Ἐδεσσηνοῦ, υἱοῦ Φλώρου τοῦ ἀπὸ Ὑπάτων, ὃς, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου, τῷ 471, ἐστρατήγησεν ἐν τῇ Ἀφρικῇ κατὰ τῶν Βανδάλων, καὶ μητρὸς Ἐπιφανίας. Προσκληθέντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ Κρίσπου τοῦ πατρικίου, ἐστάλη οὗτος μετὰ στρατεύματος, καὶ ἔφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 610. Φονευθέντος δὲ τοῦ τυράννου, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῇ 6 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Μαρτίου (2) τοῦ 641, μετὰ 30 ἐτῶν, 5 μηνῶν καὶ 7 ἡμερῶν ἔνδοξον αὐτοκρατορίαν. Ἔσχε δὲ πρώτην μὲν γυναῖκα τὴν Εὐδοκίαν (Φαβίαν ἢ Φλαβίαν), θυγατέρα Ῥογάτου, εὐγενοῦς Ἀφρικανοῦ, ἣν ἐνυμφεύθη ἅμα αὐτοκρατορήσας, προμεμνηστευμένος ἤδη αὐτήν· ἀποθανούσης δὲ ταύτης τῇ 13 ἢ 14 Αὐγούστου τοῦ 612, δευτέραν ἠγάγετο γυναῖκα, Μαρτίναν, τὴν ἐξ ἀδελφῆς αὐτῷ Μαρίας καὶ τοῦ Μαρτίνου ἀνεψιὰν τῷ 614, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ ἀντιλέγοντος Σεργίου τοῦ πατριάρχου· ὅθεν καὶ τὰ γεννηθέντα ἐκ τοῦ ἀθεμίτου τούτου γάμου τέκνα πάντα φασὶ διάστροφα γεγονέναι. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, Ἡράκλειον τὸν νεώτερον, αὐτοκράτορα, καὶ Ἐπιφανίαν ἢ Εὐδοκίαν, γεννηθεῖσαν τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 611, ἐγγυηθεῖσαν δὲ τῷ 625 Ζιεβέλῳ, τῷ τῶν Χαζάρων Χαγάνῳ (ἀρχηγῷ, χαχχάν)· ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἐν ᾧ αὕτη διεκομίζετο πρὸς αὐτὸν, ἐπιστρέψασαν εἰς ΚΠ· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, α΄, τὸν Κωνσταντῖνον, γεννηθέντα τῷ 615, καὶ Καίσαρα ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς, προαποθανόντα δὲ αὐτοῦ, καθὼς φαίνεται, διότι οὐδεμίαν αὐτοῦ πλέον μνείαν οἱ συγγραφεῖς ποιοῦνται, ἐκτὸς ἣν μὴ ὁ αὐτὸς τυγχάνῃ τῷ ϛ΄, Φλαβίῳ ἢ Φαβίῳ, συγχεομένῳ τῷ Ἡρακλεωνᾷ καὶ γεννηθέντι διαστρόφῳ τὸν λαιμόν· γ΄, Θεοδόσιον, γεννηθέντα ὑπόκωφον, καὶ νυμφευθέντα Νίκην, τὴν τοῦ Πατρικίου Νικήτα θυγατέρα, ἀποθανόντα δὲ ἐν τῇ Περσίδι (;),

(1) Τούτου τὴν μεγαλοδωρίαν καὶ ἐλευθεριότητα ὑμν[illegible]τὸ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπίγραμμα.
(2) Τῇ 11 Φεβρ., κατὰ τὸν Pagi, Critica, T. II, p. 824.

ὡς φασι· δ', Ἡρακλεωνᾶν (Φλάβιον)· ε', Δαβίδ, γεννηθέντα τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 630, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Κώνσταντος Καίσαρα ἀναγορευθέντα καὶ Τιβέριον μετονομασθέντα· ς', Μαρῖνον· ζ', Αὐγουστίναν· η', Μαρτίναν, καὶ θ', Φεβρωνίαν, τὴν ἑορταζομένην τῇ 28 Ὀκτωβρίου. Τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου θεῖος πρὸς πατρὸς ἦν ὁ Πατρίκιος Γρηγόριος ὁ Γρηγορᾶς, καὶ τούτου υἱὸς ὁ Πατρίκιος Νικήτας, ὃς μετὰ τοῦ Ἡρακλείου διὰ ξηρᾶς πλείστῳ ἱππικῷ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς κινήσας, συνέθετο πρὸς αὐτόν, ἵν' ὁπότερος φθάσῃ πρότερος εἰς ΚΠ, κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ· ὑστερήσας δέ, ἐτιμᾶτο οὐχ ἧττον πρὸς τοῦ Ἡρακλείου τὰ μέγιστα, ὡς συγκοινωνὸς αὐτόχρημα τῆς ἀρχῆς, στήσαντος αὐτῷ καὶ ἐπίχρυσον ἀνδριάντα ἐπὶ στήλης ἐν τῷ Φόρῳ, εἰς ὃν καὶ δίστιχον ἐπίγραμμα ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ. Τοῦ Νικήτα τούτου τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, Γρηγορίαν, Ἡράκλειος ἢ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἡρακλείου, μνηστεύσας, ἅμα ἐγεννήθη, ἠγάγετο ὕστερον γυναῖκα τῷ 630· τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτῆς Νίκην ἔλαβεν ὁ ἄλλος υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος, ὡς εἴρηται. Ἀδελφοὶ δὲ τοῦ Ἡρακλείου ἀναφέρονται Θεόδωρος ὁ Κουροπαλάτης καὶ Γρηγόριος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Ἡράκλειος Φλάβιος), ὁ Νέος, ἐν δὲ τοῖς νομίσμασιν Ἡράκλειος Κωνσταντῖνος καλούμενος, ἐγεννήθη τῇ 3 Μαΐου τοῦ 612, καὶ τῷ 617 ἀνηγορεύθη, κατὰ διαθήκην τοῦ Ἡρακλείου, συγκοινωνὸς καὶ διάδοχος τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἡρακλεωνᾶ. Ἀλλά, μετὰ 103 ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ πατρός 'του, τελευτήσας τῷ 641 τῇ 22 Ἰουνίου, μικρὸν ἀπώνατο τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ ἀποδίδουσιν οἱ συγγραφεῖς εἰς φάρμακον, δι' ἐπιβουλῆς τῆς μητρυιᾶς αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Πύῤῥου, ἵνα τὸ πᾶν κράτος περιέλθῃ εἰς τὸν Ἡρακλεωνᾶν. Τούτῳ ὁ πατὴρ Γρηγορίαν, ἤ, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν (συγχέοντα, φαίνεται, αὐτὸν τῷ ἄλλῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Πωγωνάτῳ), Ἀναστασίαν, θυγατέρα τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Νικήτα τοῦ Πατρικίου, ἠγάγετο γυναῖκα περὶ τὰ 629. Κατέλιπε δὲ δύω υἱούς, Ἡράκλειον, τὸν καὶ Κώνσταντα, τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ Θεοδόσιον, ὃν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφόνευσεν, ἀφ' οὗ μικρὸν πρόσθεν συνήργησε προχειρισθῆναι εἰς διάκονον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ (πρὸς διαστολὴν ἢ καθ' ὑποκορισμὸν) ΗΡΑΚΛΕΩΝΑΣ, ἐγεννήθη τῷ 626 ἤ, κατ' ἄλλους, τῷ 622, καί, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ, τῷ 639, καὶ κατὰ διαθήκην συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας Ἡρακλείῳ τῷ Κωνσταντίνῳ, ἔμεινε μόνος διάδοχος τῆς ἀρχῆς, τελευτήσαντος ἐκείνου· ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν καὶ οὗτος ἐξέπεσε τοῦ θρόνου, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 641, ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Κώνσταντος, ἀποκοπεὶς αὐτὸς μὲν τὴν ῥῖνα, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐξωρίσθη, αὐτοκρατορήσας μόνους 6 ἤ, τὸ πολύ, 7 μῆνας (1).

(1) Κυρίως τρεῖς· διότι οὐ πολὺ μετὰ θάνατον τοῦ Ἡρακλείου Κωνσταντίνου (περὶ τὰ τέλη

ΚΩΝΣΤΑΣ ἢ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἡράκλειος), υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου, ἐγεννήθη τῇ 7 Δεκεμβρίου τοῦ 630. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρός του, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ, κατ' αἴτησιν τοῦ δήμου καὶ ὑπενεργοῦντος τοῦ Βαλεντίνου, συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, καί, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, κοινῶς ὅμως ὑπὸ τῶν συγγραφέων καλεῖται Κώνστας. Φονεύσας δέ, δι' ἔριν τινά, Θεοδόσιον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, μετέβη τῷ 663 εἰς Ἰταλίαν, κἀκεῖθεν εἰς Σικελίαν, καὶ ζήσας ἐν Συρακούσαις 6 ἔτη, ὅπου εἶχε μεταφέρει καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ λουόμενος τῇ 15 Ἰουνίου ἢ Ἰουλίου τοῦ 668, αὐτοκρατορήσας 27 ἔτη. Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀναφέρει· ἔσχε δὲ τρεῖς υἱούς, Κωνσταντῖνον Πωγωνάτον, τὸν αὐτοκράτορα, Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον, οὓς ὁ Πωγωνάτος, προσλαβὼν τὸ πρῶτον κοινωνοὺς τῆς αὐτοκρατορίας ψιλῷ μόνον τῷ ὀνόματι, καὶ ἀπαιτοῦντας ἔπειτα λαμβάνειν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰ πράγματα καὶ στασιάσαντας ἐπὶ τούτῳ, ἐῤῥινοτόμησε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος), ὁ Πωγωνάτος κληθείς, διότι, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Σικελίας ἀποστάσης ἀγένειος, ἐπανῆλθε γενειῶν εἰς ΚΠ, διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ τῷ 668, καὶ ἀπέθανε τῷ 685, μετὰ 17 ἐτῶν αὐτοκρατορίαν. Ἔσχε δὲ σύζυγον Ἀναστασίαν (1), καὶ ἐξ αὐτῆς δύω υἱούς, Ἰουστινιανὸν καὶ Ἡράκλειον.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος), ὁ ἐπικληθεὶς, διὰ τὸ συμβὰν αὐτῷ μετὰ ταῦτα, Ῥινότμητος, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 681, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἱερωθέντος. Μείνας δὲ μόνος κύριος τῆς αὐτοκρατορίας, ἤδη ἑκκαιδεκαετής, οὕτως ἀθλίως καὶ θηριωδῶς ἦρξεν, ὥστε, ἀποστατήσας ὁ λαὸς τῷ 695, ἀνηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν πατρίκιον ΛΕΟΝΤΙΟΝ, Δοῦκα τῶν στρατευμάτων, ὅς τις, συλλαβὼν αὐτὸν καὶ ῥινοτομήσας, ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Τρίτῳ δὲ μετὰ ταῦτα ἔτει, κηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ Αὐτοκράτωρ ὁ ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΑΨΙΜΑΡΟΣ, καὶ ῥινοτομήσας ἐπίσης τὸν Λεόντιον, περιώρισεν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Δελμάτων. Ἐβασίλευσε δὲ οὗτος ἔτη 7 μέχρι τοῦ 705, ὅτε, ἀναλαβὼν, μετὰ δεκαετῆ ἐξορίαν, τὸν θρόνον ὁ Ἰουστινιανός, τὸν μὲν Λεόντιον καὶ Ἀψίμαρον ἀπεκεφάλισεν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ· κατασφάξας δὲ τοὺς Χερσονησίτας, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ θηριωδίαν ἀποτρόπαιος γενό-

---

Σεπτεμβρίου), ἀποστατήσας ὁ δῆμος, ἐψήφισε κοινωνὸν αὐτῷ τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δαβίδ, καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν τοῦ Ἡρακλείου Κωνσταντίνου. (1) Κατὰ τὸν κατάλογον ὅμως τῶν ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις βασιλικῶν μνημάτων, ὁ Πωγωνάτος εἶχε γυναῖκα Φαύσταν.

μενος καὶ αὐτῷ τῷ στρατῷ, ἀναγορεύσαντι αὐτοκράτορα Βαρδάνην τινὰ, τὸν ἐπονομασθέντα Φιλιππικὸν, ἀπεκεφαλίσθη συλληφθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τιβερίου (1), περὶ τὰ τέλη τοῦ 711 (;). Ἔλαβε δὲ δύω γυναῖκας, ὧν τῆς μὲν πρώτης τὸ ὄνομα καὶ τὸ γένος παρ' οὐδενὶ ἀναφέρεται· ἡ δὲ δευτέρα ἦν ἀδελφὴ (2) τοῦ Χαγάνου τῶν Χαζάρων (3) Βουσίρου Γλιαβάρου. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἔσχε μίαν θυγατέρα, ἣν, βρέφος ἔτι, κατηγγύησε τῷ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγῷ, Τερβέλλῳ· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας τὸν Τιβέριον, συναποκεφαλισθέντα αὐτῷ, ὡς εἴρηται.

ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΣ (Βασίλειος) Βαρδάνης, ὁ ἀρχιναύαρχος, ᾧ ἐπίκλην Τοῦρκος, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν, υἱὸς τοῦ Πατρικίου Νικηφόρου τοῦ Περγαμηνοῦ, ἀνηγορεύθη τῇ 17 Αὐγούστου ἢ τῇ 4 (;) Δεκεμβρίου τοῦ 711. Τελέσας δὲ τῷ 713 τῇ 11 Μαΐου (4) τὰ γενέθλια τῆς πόλεως, καὶ ἱπποδρόμιον ἀγαγὼν, συνελήφθη ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν, κοιμώμενος μετὰ τὸ ἄριστον ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ, ἀχθεὶς εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ἀπετυφλώθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, οὖσαν αὐτοῦ προάστειον, βασιλεύσας δεκαεπτὰ περί που μῆνας.

ΑΡΤΕΜΙΟΣ, ὁ καὶ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Β' μετονομασθεὶς, ἀρχιγραμματεὺς (πρωτασηκρήτης) ὑπάρχων τοῦ Φιλιππικοῦ, » εὐσεβέστατος καὶ φιλόσο-» φος «, κατὰ τὸν τοῦ Κωδινοῦ κατάλογον, ἀνηγορεύθη τῷ 713. Ἐξωσθεὶς δὲ ἢ παραιτηθεὶς τῷ 716, ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου δοκιμάσας μετὰ τρία ἔτη 'να ἀναλάβῃ τὸν θρόνον, ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, βασιλεύσας ἔτη 2 καὶ μῆνας 3.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Γ', Ἀδραμυττηνὸς, ὁ ἀπὸ Εἰσπράκτορος, ὁ τῶν Κάτω ἐπονομασθεὶς, ἀνέλαβεν ἄκων τὸν θρόνον τῷ 716, παρῃτήθη δὲ τῷ 717, βασιλεύσας ἔτος ἓν καί τινας μῆνας, καὶ, ἀναχωρήσας εἰς Ἔφεσον (;), ἐγένετο Κληρικός.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) Γ', ὁ Ἴσαυρος, γένους ἀσήμου ἐκ Γερμανικείας ἢ, κατ' ἄλλους, Σελευκείας τῆς ἐν Ἰσαυρίᾳ, ἐκαλεῖτο πρότερον Κόνων. Μετοικισθεὶς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου παγγενεὶ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν τῷ Πόντῳ Μεσημβρίαν, κἀκεῖθεν μετακληθεὶς εἰς τὴν Αὐλὴν, διωρίσθη Σπαθάριος. Ὑπὸ Ἀναστασίου δὲ, τοῦ καὶ Ἀρτεμίου, γενόμενος μετὰ ταῦτα Δοὺξ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ κατὰ τοῦ Θεοδοσίου, τυραννῆσαι βιασθέντος, ἐκπεμφθεὶς, ἀνηγορεύθη, καθ' ὑποθήκην τῶν Σαρακηνῶν, ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Ἀμορίῳ Αὐτοκράτωρ, ὑπεκστάντος αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ Θεοδοσίου, καὶ ἐστέφθη τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 717. Πόλεμον δὲ

(1) Ἴδε σελ. 589, 590 τοῦ Α' Μέρους. (2) Καὶ οὐχὶ θυγάτηρ. (3) Καὶ οὐχὶ τῶν Βουλγάρων, καθὼς λέγει ὁ Κωδινός. (4) Ὅτε ἦν ἀδύνατον 'να συνέπεσε τὸ σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς, πεσὸν τῇ 4 Ἰουνίου, καὶ τοῦτο 'δὲν ἔλαχεν ἄλλοτε, εἰμὴ, πρότερον μὲν, τῷ 642, ὕστερον δὲ, τῷ 726, δηλαδὴ μετὰ 13 ἔτη.

κηρύξας κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Β'. Ἀπέθανε δὲ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ 741, αὐτοκρατορήσας ἔτη 24, μῆνας 2, ἤ, κατ' ἄλλους, 6 καὶ ἡμέρας 23, ἤ, κατ' ἄλλους, 5. Εἶχε δὲ γυναῖκα, πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, Μαρίαν, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ, α', Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, καὶ β', Ἄννα, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ Δοὺξ τῶν Ἀρμενιακῶν Ἀρτάβαζος ἢ Ἀρτάβασδος, οὗ τῇ συνεργείᾳ εἶχε λάβει ὁ Λέων τὴν αὐτοκρατορίαν· Κουροπαλάτης δὲ ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τιμηθεὶς, τελευτήσαντος τούτου, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ, καὶ, ἄρξας ἔτη 2 καὶ μῆνας 5, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου καὶ ἐτυφλώθη μετὰ τῶν δύω υἱῶν αὐτοῦ, Νικηφόρου, τοῦ κηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ Νικήτα τοῦ διορισθέντος Δουκὸς τῶν Ἀρμενιακῶν. Ὁ δὲ Κατάλογος τῶν ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις τεθαμμένων ἀναφέρει προσέτι Κοσμὼ καὶ Εἰρήνην, ὡς ἀδελφὰς τοῦ Κοπρωνύμου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ὁ Ε', ὁ Κοπρώνυμος, γεννηθεὶς τῷ 719, καὶ τῇ 25 ἢ 31 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους στεφθεὶς Αὐτοκράτωρ, διεδέχθη μετὰ τοῦ θρόνου καὶ τὸ κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μῖσος τοῦ πατρός του· ἀπέθανε δὲ τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 775, αὐτοκρατορήσας ἔτη 35, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 26, ἤ, κατ' ἄλλην ἀπαρίθμησιν, 34 ἔτη καὶ μῆνας 3. Ἔλαβε δὲ τρεῖς γυναῖκας, πρώτην μὲν, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός του, τῷ 733, Εἰρήνην, θυγατέρα τοῦ Χαγάνου τῶν Χαζάρων, ἐξ ἧς ἐγεννήθη αὐτῷ Λέων ὁ Αὐτοκράτωρ· δευτέραν, Μαρίαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 750, καὶ τρίτην, Εὐδοκίαν, ἐκ τοῦ Μελισσηνῶν, ὥς φασι, γένους, ἐξ ἧς αὐτῷ τρία τέκνα ἐγένοντο: α', Χριστοφόρος ὁ Καῖσαρ, ᾧ, κατὰ τὰ Μηναῖα, Λέων ὁ πάππος Θεοδώραν, τὴν Θεοφίλου τοῦ Πατρικίου καὶ Θεοδώρας θυγατέρα, μονάζουσαν ἤδη ἐν τῇ καλουμένῃ Μονῇ τοῦ Ῥιγιδίου, ἄκουσαν βίᾳ ἐξελκύσας, γυναῖκα ἠγάγετο· ἀλλὰ, τοῦ γάμου μεταξὺ τελουμένου, Σκυθῶν εἰσβολῆς ἀγγελθείσης, καὶ τοῦ Χριστοφόρου κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος καὶ φονευθέντος, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὴν μοναστικὴν βιοτὴν, ἑορταζομένη τῇ 30 Δεκεμβρίου· ἐπειδὴ ὅμως οἱ συγγραφεῖς τὸν Χριστοφόρον πρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης τυφλωθῆναί φασι, συμβιβαστέα τὰ τῶν Μηναίων· β', Νικηφόρος, ὁ Καῖσαρ ἐπίσης πρὸς τοῦ πατρὸς τιμηθείς· γ', Νικήτας, γεννηθεὶς τῷ 764, καὶ πρὸς τοῦ πατρὸς Νωβελήσσιμος τιτλοφορηθείς· δ', Εὔδοξος ἢ Εὐδόκιμος, ὁ ὑπὸ μὲν τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος Νωβελήσσιμος τιμηθεὶς, ὑπὸ δὲ Εἰρήνης τῆς Λέοντος μετὰ ταῦτα βίᾳ διάκονος χειροτονηθεὶς τῷ 780, καὶ τῷ 787 (;) μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, Χριστοφόρου, Νικήτα καὶ Ἀνθίμου (;) γλωσσοτομηθεὶς, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Νικηφόρου ἐκτυφλωθέντος. Τὰ Μηναῖα ἀναφέρουσι καὶ τὴν ἁγίαν Ἀνθοῦσαν, ὡς γυναῖκα ἢ θυγατέρα τοῦ Κοπρωνύμου, παρθενίαν ἑλομένην, ζῶντος εἰσέτι αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς ἢ πατρὸς, ἀποθανόντος δὲ, ἐν

τῇ τῆς Ὁμονοίας λεγομένῃ Μονῇ ἀσκητικῶς διαβιώσασαν, καὶ ἑορταζομένην τῇ 12 Ἀπριλίου. Παλαιός δέ τις συγγραφεὺς, ὁ Ἐρχενμπέρτος, ἱστορεῖ Γριμοάλδον, τὸν τῶν Βενεβεντῶν Δοῦκα, Οὐαντίαν ἢ Ἠριανθίαν, ἐγγόνην τοῦ τότε Αὐτοκράτορος τῆς ΚΠ, γυναῖκα ἀγαγέσθαι· Φράγκων δὲ εἰσβολῆς περὶ τὰ 793 εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ γενομένης, διαζευχθεῖσαν, εἰς ΚΠ ἀποπεμφθῆναι· ὅπερ ἐὰν ἀληθεύῃ, οὐδενὸς ἄλλου, ἢ τοῦ Κοπρωνύμου ἐγγόνην ταύτην ὑποθετέον, ᾧ καὶ μόνῳ τὰ τῶν χρόνων συνᾴδει.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Δ', ὁ ἀπὸ τῆς μητρὸς Χαζάρος ἐπικληθεὶς, ἐγεννήθη τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 750, καὶ τῷ ἐφεξῆς ἔτει ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ. Διαδεχθεὶς δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπεκρίθη τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀλλ' ἔπειτα ἐκηρύχθη καὶ οὗτος θερμὸς τῶν εἰκόνων διώκτης. Ἀπέθανε δὲ τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 780, κατὰ θεομηνίαν, ἄρξας ἔτη 4, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 25, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν. Τούτῳ ὁ πατὴρ Γίσλαν ἢ Γιζέλλαν, τὴν Πιπίνου, τοῦ τῶν Φράγκων βασιλέως, θυγατέρα πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι ἐπρεσβεύσατο· ἐπεὶ δὲ οὐ προυχώρει, Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀθηνῶν αὐτῷ συνέζευξε τῇ 10 Δεκεμβρίου τοῦ 769, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένετο·

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ὁ ΣΤ', γεννηθεὶς τῇ 14 Ἰανουαρίου τοῦ 771, καὶ τῷ 776 Αὔγουστος πρὸς τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς καὶ στεφθείς. Διαδεχθεὶς δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, διετέλει τέως ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέχρις ὅτου, ἐνῆλιξ γενόμενος, καὶ ἀναλαβὼν αὐτὸς τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, τῷ 790, ἐξέωσεν αὐτὴν τῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ἀνικάνως καὶ μειρακιωδῶς φερόμενος, κατεστασιάσθη τῷ 797 ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ Σταυρακίου, καὶ συλληφθεὶς ἐξετυφλώθη ἐν τῷ αὐτῷ τῆς Πορφύρας θαλάμῳ, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, καὶ κατ' αὐτὴν τοῦ σαββάτου τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πρὸ πενταετίας (;) αὐτὸς ἐξετύφλωσε τὸν θεῖον αὐτοῦ Χριστοφόρον. Λέγουσι δὲ, οἱ μὲν ὅτι καὶ ἀπέθανε τότε, οἱ δὲ ὅτι ἐπέζησε καὶ μέχρι τοῦ Νικηφόρου, ὀλιγωρήσαντος αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρός. Ἀναλαβοῦσα δὲ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διεύθυνσιν ἡ ΕΙΡΗΝΗ, (ὅτε καὶ πρὸς Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἐζητήθη πρὸς γάμον, πρεσβεύσαντος μετὰ δώρων πρὸς αὐτὴν Ἰεσαί, τοῦ τῶν Ἀμβιανῶν ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπετράπη τούτου ὑπὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀετίου, ᾧ συμβούλῳ πρὸς ἅπαντα ἐχρῆτο, Λέοντα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν αὐτοκράτορα στῆσαι διανοουμένου), κατεστασιάσθη, οὔπω τῶν τοῦ Καρόλου πρέσβεων τῆς πόλεως ἐξελθόντων, ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου, καὶ, ἐξωσθεῖσα τοῦ θρόνου, ἐξωρίσθη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ, ἐκεῖθεν δὲ ἔπειτα εἰς Λέσβον, ὅπου μετ' οὐ πολὺ τελευτήσασα τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 803, ἐτάφη ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ, ὅπου εἶχε κτίσῃ μοναστήριον. Τούτῳ ἡ μήτηρ κατ' ἀρχὰς μὲν Ῥοθρούδην (Ἐρυθρὼ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μεταφραζομένην),

τὴν Καρόλου τοῦ Μεγάλου θυγατέρα, διαπρεσβευσαμένη ἐμνηστεύσατο τῷ 781, ἀλλ' ἔπειτα, φοβηθεῖσα μὴ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἰσχυρὸς γενόμενος, ἀποστήσῃ αὐτὴν τῆς ἀρχῆς, ἐνύμφευσεν αὐτῷ Μαρίαν, τὴν ἐξ Ἀρμενίων, τῷ 788, ἐγγόνην τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου τοῦ Καππαδόκου, ὃς διὰ τοῦτο καὶ εἰς Ὕπατον προήχθη, καί τοι πρὸ τούτου μόλις ἐπαρκῶν τοῖς πρὸς τὸ ζῆν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ Κωνσταντῖνος, πρὸς τὴν Καρόλου θυγατέρα μᾶλλον νεύων, πολλὰς πρεσβείας καὶ ἔπεμψε καὶ ἐδέξατο. Διαζευχθεὶς δὲ μετὰ τριετίαν τῆς Μαρίας, καὶ κλείσας αὐτὴν τῷ 795 εἰς μοναστήριον, ἐνυμφεύθη Θεοδότην τὴν Κουβικουλαρίαν. Ἔσχε δὲ ἐκ μὲν τῆς Μαρίας θυγατέρα Εὐφροσύνην, ἣν, μετὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ πατρὸς, εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ μοναστήριον περιορισθεῖσαν, Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς, ὁ μετὰ τὸν Νικηφόρον αὐτοκρατορήσας, γυναῖκα ἠγάγετο· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ, ὁ ἐξ ἄλλης γυναικὸς υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος, αὐτοκρατορήσας, εἰς τὴν αὐτὴν αὖθις Μονὴν περιώρισεν· ἐκ δὲ τῆς Θεοδότης τὸν Λέοντα, ἀποθανόντα νήπιον.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ (Φλάβιος) Α΄, ὁ ἀπὸ Γενικῶν (1), ἐκ Σελευκείας καταγόμενος, ἐξώσας, πεντάετες μοναρχήσασαν, τὴν Εἰρήνην, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 802, διαβόητος ἐπὶ φιλαργυρίᾳ καὶ μοχθηρίᾳ τρόπων. Ἐφονεύθη δὲ ἐν τῷ κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμῳ τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ 811, αὐτοκρατορήσας ἔτη 8, μῆνας 8, καὶ ἡμέρας 26, ἀφήσας ἕνα μὲν υἱὸν, τὸν Αὐτοκράτορα Σταυράκιον, μίαν δὲ θυγατέρα, τὴν Προκοπίαν, συζευχθεῖσαν τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Ῥαγγαβέ.

ΣΤΑΥΡΑΚΙΟΣ (Φλάβιος), ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ταρασίου τῷ 803. Ἀνακηρυχθεὶς δὲ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ἀδριανουπόλει Αὐτοκράτωρ, μετεκομίσθη, βαρέως πληγωμένος, εἰς ΚΠ, ὅπου, βλέπων ἑαυτὸν κινδυνεύοντα, καὶ τέκνα μὴ ἔχων, ἔγνω καταλιπεῖν τὸν θρόνον τῇ συζύγῳ αὐτοῦ Θεοφανοῖ, τῇ ἐξ Ἀθηνῶν, συγγενεῖ τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εἰρήνης, ἣν ὁ πατὴρ, διαζεύξας τοῦ πρώτου συζύγου, ἐνύμφευσεν αὐτῷ τῇ 20 Δεκεμβρίου τοῦ 807, ὃ δείσαντες οἱ περὶ τὸν πατριάρχην καὶ τὴν Σύγκλητον, ἀνέδειξαν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Ῥαγγαβὲ, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ γαμβρόν. Ὁ δὲ Σταυράκιος, γενόμενος μοναχὸς, ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ τῇ 11 Ἰανουαρίου (2) τοῦ 812, αὐτοκρατορήσας, μετὰ θάνατον τοῦ πατρός του, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 6 ἢ 8, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βρακᾶ, μετονομασθεῖσαν ἔκτοτε δι' αὐτὸν Σταυρακίου. Ἐκεῖ δὲ ἐγκατεβίωσε καὶ ἐτάφη καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ.

---

(1) Λογοθέτης δηλονότι τοῦ Γενικοῦ Ταμείου, ἴδε τὸ Γ΄ Μέρος. (2) Κατὰ δὲ τὸν Χρονογράφον τοῦ Πορφυρογεννήτου (Α΄, δ΄), τῇ 2 Ὀκτωβρίου.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) Α΄, ὁ **Κουροπαλάτης** μὲν ἀπὸ τῆς ἀξίας, **Ραγγαβὲ** δὲ ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ καλούμενος, υἱὸς Θεοφυλάκτου τοῦ Πατρικίου, λαβὼν εἰς γυναῖκα Προκοπίαν, ὡς εἴρηται, τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν θυγατέρα, Κουροπαλάτης ἐτιμήθη. Φονευθέντος δὲ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, προαγόμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπηρνεῖτο· μαθὼν δὲ ἔπειτα ὅτι ὁ Σταυράκιος ἔμελλε 'νὰ 'τὸν τυφλώσῃ, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 811, ἀνὴρ τὰ μὲν πολιτικὰ ἱκανώτατος, πρὸς πόλεμον δὲ ἀνεπιτήδειος. Νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῇ 22 Ἰουνίου τοῦ 813, τοσοῦτον διὰ τοῦτο ἐθλίβη, ὡς μηδεμίαν ἔτι τῶν πραγμάτων φροντίδα ποιεῖσθαι, καί τοι ἐγκειμένων αὐτῷ τῆς τε γυναικὸς καὶ τῶν ἀρχόντων. Μαθὼν δὲ ἀναγορευθέντα πρὸς τῶν στρατιωτῶν Αὐτοκράτορα τὸν Λέοντα, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ μοναστήριον, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν, αὐτοκρατορήσας ἔτος 1, μῆνας 9 καὶ 9 ἡμέρας. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ μετὰ τῶν θυγατέρων περιωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Προκοπίας, ὅπου μονάσασα, ἐπέζησε καὶ τῷ Αὐτοκράτορι Λέοντι, κατὰ τὴν τοῦ Πάππα Λέοντος ἐπιστολὴν καὶ τὸν Βιογράφον τοῦ Ἰγνατίου Νικήταν τὸν Παφλαγόνα (1). Ἔσχε δὲ τρεῖς μὲν υἱοὺς, α΄, Θεοφύλακτον, ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτορα τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 811, καὶ ζητηθέντα διὰ πρεσβείας ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρί· μονάσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ πατρὸς, εὐνουχισθέντα πρὸς τοῦ Λέοντος, καὶ κλεισθέντα εἰς μοναστήριον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐστράτιος· β΄, Σταυράκιον, στεφθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ἀποθανόντα ἔτι αὐτοῦ αὐτοκρατοροῦντος· γ΄, Νικήταν, γεννηθέντα μὲν τῷ 798, διορισθέντα δὲ, εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Νικηφόρου Δομέστικον τῶν Ἱκανάτων· μετὰ τέσσαρα δὲ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐννέα ἔτη ἀναλαβόντα τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθέντα Ἰγνάτιον· ὕστερον δὲ πρὸς τοῦ Λέοντος εὐνουχισθέντα, καὶ προηγησάμενον τῆς τοῦ Σατύρου Μονῆς, κἀκεῖθεν τῷ 847 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετὰ τὸν Μεθόδιον προαχθέντα, καὶ ἀπ' αὐτοῦ διὰ τῶν ῥᾳδιουργιῶν τοῦ Καίσαρος Βάρδα ἐξωσθέντα, καὶ πρὸς τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Φωτίου τῷ 861 συνοδικῶς καθαιρεθέντα (2), ἐπὶ Βασιλείου δὲ τοῦ Μακεδόνος ἀναλαβόντα τὴν πατριαρχείαν, ἐξωσθέντος τοῦ Φωτίου, καὶ ἐν μεγάλῃ ἁγιότητος ὑπολήψει τελευτήσαντα τῷ 878 τῇ 23 Ὀκτωβρίου, ὅτε καὶ ἑορτάζεται, καὶ ταφέντα ἐν τῇ Μονῇ τοῦ

(1) «Προκοπίαν, τὴν Ἰγνατίου μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἐπὶ πολὺ τῷ βίῳ παρατεταμένας, καὶ ἀφειδῶς τε καὶ ἱλαρῶς τὸν πλοῦτον ἐκκενώσας εἰς ἐλεημοσύνας», Νικ. Παφλ. ἐν Βίῳ Ἰγνατίου. (2) Δὲν ἀληθεύει ὅτι, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἥτις ὅμως 'τὸν ὑπεστήριξεν, ὡς γνωστὸν, κατὰ τοῦ Φωτίου.

Σατύρου· δύω δὲ θυγατέρας, Γοργὼ ἢ Γεωργὼ, καθὼς τὴν γράφει Νικήτας ὁ Παφλαγὼν, καὶ Θεοφανώ.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) Ε΄, ὁ Ἀρμένιος καὶ (διὰ τὸ χαμηλὸν τοῦ ἀνάστημα) χαμαιλέων (1) ἐπικληθεὶς, υἱὸς τοῦ πατρικίου Βάρδα, φονευθέντος μετὰ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ 778 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης (2), Δοὺξ τῶν Ἀνατολικῶν στρατευμάτων, ἁρπάσας, νικηθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τοῦ Ῥαγγαβὲ, τὴν ἀρχὴν, ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ τῇ 11 Ἰουλίου τοῦ 813, τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει διαπρεσβευσάμενος περὶ ἀνανεώσεως τῆς εἰρήνης πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λουδοβῖκον τὸν Εὐσεβῆ, ἄρτι τὴν πατρικὴν διαδεξάμενον ἀρχὴν, ἐκβληθεὶς δὲ τοῦ θρόνου ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, καὶ φονευθεὶς ἐν τῇ τοῦ Παλατίου ἐκκλησίᾳ κατ᾽ αὐτὴν τῶν Χριστουγέννων τὴν ἡμέραν τῷ 820 (3), μετὰ 7 ἐτῶν, 5 μηνῶν καὶ 14 ἡμερῶν αὐτοκρατορίαν. Ἔσχε δὲ ἐκ Θεοδοσίας, ἢ, κατὰ τὸν Θ. Στουδίτην, Θεοδώρας, τῆς ἀδελφῆς τῆς Θεοφανοῦς καὶ θυγατρὸς τοῦ Κοιαίστωρος καὶ Πατρικίου Ἀρσαβυρίου, τοῦ ἀναγορευθέντος πρὸς τῶν στρατιωτῶν αὐτοκράτορος τῷ 808, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ἀποκαρέντος καὶ περιορισθέντος εἰς μοναστήριον, τέσσαρας υἱούς: Σαββάτιον ἢ Συμβάτιον, ἀναγορευθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτορα, καὶ μετονομασθέντα (4) Κωνσταντῖνον· Βασίλειον, ὃν ὁ Κεδρηνὸς ὀνομάζει Εὐστάθιον, ἴσως οὕτω μετονομασθέντα μετὰ τὸ μονάσαι· Γρηγόριον καὶ Θεοδόσιον, οὓς ἅπαντας εὐνούχισεν ὁ Τραυλὸς, τοῦ μὲν Σαββατίου καὶ τοῦ Βασιλείου κωφωθέντων ἐν τῇ ἐκτομῇ (5), τοῦ δὲ Θεοδοσίου θανόντος καὶ συνταφέντος τῷ πατρί. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτῶν, ἀποπτύσασα, καθὼς καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς, τὸ τῆς εἰκονομαχίας ἄγος, ἐγκατεβίωσεν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Δεσποτῶν.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) ὁ Β΄, ὁ Τραυλὸς μὲν ἀπὸ τῆς πηρώσεως τῆς γλώσσης, Ἀμορραῖος δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος (6) ἐπικληθεὶς, καὶ ὑπὸ τοῦ Λέοντος Κόμης τῶν Ἐξκουβίτων καὶ Πατρίκιος τιμηθεὶς, ἐνείχετο τῇ λύμῃ τῆς αἱρέσεως τῶν Μανιχαίων ἢ Ἀθιγγάνων ἢ Σαββατιανῶν, τῶν περὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ οἰκούντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς εἰκόνας καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἐν γένει πίστιν κατέτρεχεν. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 829, ἄρξας ἔτη 8, μῆνας ἐννέα καὶ 9 ἡμέρας, ἢ, κατ᾽ ἄλλους,

(1) « Εἰδεχθής τις ἦν καὶ δυσέντευκτος, καὶ τὴν θέαν αἰσχρότερος· εἰ γὰρ καὶ λεόντειον » τοὔνομα, ἀλλὰ πιθήκειον τὸ βλεπόμενον », Γεώργ. ὁ Ἀμαρτ. (2) Ἄδηλον ἐὰν αὐτὸς ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐστιν ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου τούτου συνωμοσίαν, καὶ μοναχὸς ἀποκαρεὶς καὶ ἐξορισθεὶς τῷ 765. (3) Ἴδε σελ. 215 τοῦ Α΄ Μέρους. (4) Πρὸς ἀπελπισίαν τῶν νομισματολόγων, λέγει ὁ Saulcy. (5) Ὁ δεύτερος τούτων ἀνέλαβεν ὕστερον διὰ θαύματος τὴν φωνὴν, ἴδε σελ. 293 τοῦ Β΄ Μέρους. (6) Τοῦ Ἀμορίου, πολίχνιου τῆς Φρυγίας.

3 μῆνας μόνον. Εἶχε δὲ γυναῖκα, πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, Θέκλαν, θυγατέρα τοῦ Κεντυρίωνος, ὑφ' ὃν ἐστρατεύετο, ὅς, μαθὼν, καθὰ λέγουσι, παρ' Ἀθιγγάνου τινὸς τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ Μιχαὴλ, γαμβρὸν αὐτὸν προσηγάγετο. Ταύτης δ' ἀποθανούσης, ἐνυμφεύθη περὶ τὰ 824 Εὐφροσύνην, λεγομένην εἶναι θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ ἐκ τῆς Εἰρήνης, μονάζουσαν ἤδη ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ, ὁρκίσας πρότερον τὰ στρατεύματα, ἵνα, θανόντος αὐτοῦ, ταύτην ἀναγνωρίσωσιν Αὐτοκρατόρισσαν μεθ' ἑνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἔσχε δὲ τέκνα, ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, ά, τὸν Αὐτοκράτορα Θεόφιλον, καὶ β', Ἑλένην, τὴν νυμφευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, αὐτοκρατορήσαντος, τῷ Πατρικίῳ Θεοφόβῳ, λαμπρῷ, τά τε ἐκ γένους (εἰς αὐτοὺς γὰρ τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν ἀνῆγε τὴν καταγωγὴν) καὶ τὰ κατὰ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν, καὶ πολλοὺς εὐτυχῶς συνδιενεγκόντι τῷ Θεοφίλῳ πολέμους, τέλος δὲ πρὸς αὐτοῦ τούτου, ἤδη τὰ ἔσχατα πνέοντος, ἀναιρεθέντος, φόβῳ τῆς μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀποστασίας, ἥν, καιροῦ παρασχόντος, οὐ κατεδέξατο.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ (Φλάβιος), ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐζήλωσεν αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν εἰκόνων μανίαν, εἰ καὶ ἄλλως ἐπαινεῖται ὡς ἀκριβοδίκαιος. Ἀπέθανε δὲ τῇ 20 ἢ 30 Ἰανουαρίου τοῦ 842, αὐτοκρατορήσας 12 ἔτη καὶ μῆνας 3. Ἔσχε δὲ σύζυγον Θεοδώραν, θυγατέρα Μαρίνου, εὐγενοῦς Παφλαγόνος, καὶ Θεοκτίστης τῆς καὶ Φλωρίνης, γυναῖκα θαυμαζομένην ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ, καὶ μνημονευομένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῇ 14 Φεβρουαρίου, ἐξ ἧς ἔσχε τέκνα, ά, τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ· β', τὸν Κωνσταντῖνον, οὗ τινος εἰ καὶ μηδεμία παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι γίνεται μνεία, ἀλλ' οὖν ἐν νομίσματι (περὶ οὗ πολὺς παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις ὁ λόγος) φέρεται παῖς ἔτι (1)· γ', Θέκλαν, τὴν συναυτοκρατορήσασαν τῇ μητρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ, ὡς ἐκ νομίσματός τινος εἰκάζεται. Ταύτην φρονεῖ ὁ Δουκάγγιος εἶναι τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοφίλου, ἣν Λουδοβῖκος ὁ Β' ἐμνηστεύετο, καὶ, ἀκυρωθέντος τοῦ συμβολαίου πρὸς τῶν Γραικῶν, πολέμου ἀφορμὴ μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν Φράγκων, ὡς ἐκ τούτου, ἐδόθη τῷ 853 · δ', Ἄνναν · έ, Ἀναστασίαν· ς', Πουλχερίαν, ἃς δὴ πάσας μετὰ καὶ τῆς Θέκλας ὁ Μιχαὴλ μοναχὰς ἀποκείρας, εἰς μοναστήριον μετὰ τῆς μητρὸς κατέκλεισεν· ζ', Μαρίαν, τὴν μικροτάτην ἁπασῶν, ἣν ὁ πατὴρ Ἀλεξίῳ τῷ Μωσηλὲ, ἀνδρὶ Ἀρμενίῳ, λαμπρῷ τό τε γένος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, συνέζευξε, καὶ Πατρίκιον, εἶτα Μάγιστρον, Ἀνθύπατον, καὶ, τέλος, Καίσαρα ἀνηγόρευσεν· ὕστερον δὲ, διαβληθέντα διὰ φθόνον αὐτῷ, ὡς τυραννιῶντα,

---

(1) Ὁ Lebeau φρονεῖ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἀποπνιγεὶς ἐν τῇ τοῦ Παλατίου κινστέρνῃ, ἴδε σελ. 210 τοῦ Α' Μέρους.

ζώσης μὲν τῆς συζύγου αὐτῷ, οὐ προσίετο τὰς διαβολάς· θανούσης δ' ἐκείνης, καὶ τοῦ Ἀλεξίου, δέει τῶν διαβολῶν, τὸν μοναχικὸν ἑλομένου βίον, οὐκ ἐνέστη τῷ σκοπῷ ὁ Θεόφιλος, καὶ οὕτω μονάσας ὁ Μωσηλὲ, ἐν τῇ τοῦ Ἀνθεμίου λεγομένῃ Μονῇ ἐγκατεβίωσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ Πατρικίου. Τούτου ἀπόγονός ἐστιν ἄλλος Μωσηλὲ, ὁ ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, ὃς ἐν τῷ κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμῳ ἀπεπνίγη, φεύγων διὰ θαλάσσης, ὃν καὶ κτίτορα τῆς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Μονῆς θέλει ὁ Τζέτζης.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) Γ', πορφυρογέννητος, ὁ μέθυσος, ἐγεννήθη τῷ 836, καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατενικήθη, παρ' οὗ καὶ Αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, παιδὸς ἔτι αὐτοῦ ὄντος, Θεοδώρα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἀναλαβοῦσα τὴν ἀρχὴν, διεύθυνε τὰ πράγματα ἀνδρικῷ ἄντικρυς τῷ λήμματι ἐπὶ 14 ὅλα ἔτη, ἀναστηλώσασα καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας σὺν τῷ ἱερῷ Μεθοδίῳ τῷ πατριάρχῃ. Ὕστερον δὲ ἀναλαβὼν τὰ πράγματα ὁ Μιχαὴλ, καὶ διοικούμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς μητρὸς αὐτῷ θείου, Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ὃς εἰς τοσαύτην ἔφθασε δύναμιν, ὥστε καὶ συνυπογράφεσθαι τῷ Αὐτοκράτορι ἐν τοῖς δημοσίοις ἐγγράφοις, ἐξέωσε μὲν τῶν βασιλείων τὴν μητέρα αὐτοῦ, μικρὸν αὐτῷ ἐπιζήσασαν καὶ ὑπὸ τῆς θλίψεως ἀποθανοῦσαν τῷ 867 (1)· τὰς δὲ ἀδελφὰς ἐγκατέκλεισεν εἰς μοναστήριον. Ὑποπτεύσας δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Βάρδαν, αὐτὸν μὲν διὰ τοῦ τότε Πρωτοστράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος διεχρήσατο τῇ ά Ἀπριλίου τοῦ 866, τὸν δὲ Βασίλειον ἀνηγόρευσεν Αὐτοκράτορα, ὅς τις, φοβηθεὶς τὴν ἀστασίαν αὐτοῦ, Βασιλῖνόν τινα τριηρίτην ἐν πότῳ Αὐτοκράτορα ἤδη ποιήσαντος, προλαβὼν ἐφόνευσεν αὐτὸν, οἴνῳ ὑποβρύχιον, τῇ 24 Σεπτεμβρίου, ἢ, κατ' ἄλλους, τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ 867, αὐτοκρατορήσαντα σὺν τῇ μητρὶ μὲν ἔτη 14, ἢ, κατ' ἄλλους, 15 καὶ μῆνας 10, μόνον δὲ ἔτη 11, καὶ μετὰ τοῦ Βασιλείου ἔτος 1 καὶ μῆνας 4, τὰ δὲ πάντα 25 ἔτη. Τούτῳ ἡ μήτηρ, μόλις εἰς μείρακας παραλλάξαντι, γυναῖκα ἠγάγετο, τῷ 848, Εὐδοχίαν ἢ, κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάππα Νικολάου τοῦ Α', Εὐδοξίαν, θυγατέρα τοῦ Δεκαπολίτου, ἐξ ἧς ἕνα καὶ μόνον ἔσχεν υἱὸν, τὸν Κωνσταντῖνον, ἀποθανόντα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βασιλείου. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐγεννήθη οὗτος περὶ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ Μιχαὴλ, ἐὰν, κατὰ τὸν Μανασσῆν καὶ Γλυκᾶν, ἀπελπισθεὶς διὰ τὴν οἰνοφλυγίαν 'του 'ν' ἀποκτήσῃ τέκνα, εἶχεν ἤδη υἱοθετήσῃ τὸν Βασίλειον. Τῆς Θεοδώρας

(1) Τὸ σῶμα τῆς εὐσεβοῦς βασιλίδος ταύτης, μετακομισθὲν ὑπὸ Βασιλείου ἀπὸ τῶν Καριανοῦ παλατίων, ὅπου τέως διέμενε περιόριστος, ἐτάφη ἐν τῇ τῶν Γαστρίων Μονῇ, καθὸ μητρογονικῇ αὐτῆς· ἐκεῖθεν δ' ἐκκομισθὲν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως εἰς Κέρκυραν, διατηρεῖται μέχρι καὶ σήμερον ἐν τῷ ἐκεῖσε ναῷ τῆς Θεοτόκου Σπηλαιωτίσσης.

συγγενῆ ἀναγράφουσι τὰ Μηναῖα καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μαρτυρήσαντα Νικήταν, ἑορταζόμενον τῇ 13 Ὀκτωβρίου. Τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτῆς Εἰρήνην ἐνυμφεύθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατριάρχου Φωτίου, Σέργιος ὁ Πατρίκιος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Μακεδών, εἰ καὶ ὁμολογεῖται πρὸς ἁπάντων ἐξ εὐτελῶν γονέων ἕλκειν τὸ γένος καὶ τῇ τύχῃ μόνῃ ἀναγράφειν αὐτοῦ τὴν ὕψωσιν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐνέλιπον οἱ φιλοτιμησάμενοι εἰς Τηριδάτην τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα τὸ γένος αὐτοῦ ἀναγαγεῖν, καὶ τὰ μὲν πρὸς πατρὸς Ἀρσακίδην, τὰ δὲ πρὸς μητρὸς οὐ μεῖον ἢ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀπόγονον γενέσθαι ἱστορήσαντες (1). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν διαιτᾶν ἄλλοις ἐῶμεν, ἀρκούμενοι μόνον 'να ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Παγκαλῶ, ἥτις ἐγέννησε, παρεκτὸς τοῦ Βασιλείου, δύω μὲν υἱοὺς, τὸν Μαριανὸν, ἀποθανόντα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοκρατορίας, καὶ τὸν Συμβάτιον· τρεῖς δὲ θυγατέρας, Ἀναστασίαν, Ἄνναν καὶ Ἑλένην, ὧν μέμνηται ὁ Πορφυρογέννητος (2). Ὁ δ' οὖν Βασίλειος, προσληφθεὶς, ἅμα τῷ παραγενέσθαι εἰς ΚΠ, ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ, ἐπτοημένου δεινῶς περὶ τὰς ἱπποτροφίας, ἐπιτηδειότατος ὢν περὶ τὴν ἱπποκομίαν αὐτὸς, καὶ Πρωτοστράτωρ, Κουβικουλάριος καὶ Μάγιστρος τιμηθεὶς, καὶ, τέλος, φονευθέντος τοῦ Καίσαρος Βάρδα, εἰσποιηθεὶς αὐτῷ καὶ Αὐτοκράτωρ ἀναγορευθεὶς, ἐστέφθη τῇ 26 Μαΐου τοῦ 866. Φονευθέντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ τῇ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 867, μόνος αὐτοκρατορήσας, ἐπεχείρησεν ἀνεγεῖραι τὴν πεπτωκυῖαν διὰ τὴν ἀχρειότητα τοῦ

(1) Τῆς πλαστῆς ταύτης καταγωγῆς ἀρχιτέκτονα θρυλλοῦσιν οἱ ἀπὸ τῆς δύσεως γενέσθαι τὸν ἱερώτατον Φώτιον, ἐξευμενιζόμενον ἑαυτῷ δῆθεν τὸν Βασίλειον, ἐξ οὗ, φασὶν, ἔπειτα καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ὁ Σκυλίτσης καὶ ἄλλοι, τῇ Μήδων, Πάρθων καὶ Ἀρμενίων καταχρησάμενοι ὀνοματολογίᾳ, ἵνα πιθανὰ δοκῶσι λέγειν, Ἀρτάβανόν τινα καὶ Κλιένην, ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Ἀρσακιδῶν ὄντας γένους, τῆς παππώας ἐκπεσόντας ἀρχῆς, φυγάδας ἀφικέσθαι εἰς ΚΠ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μ, ὑφ' οὗ προσδιορισθέντος αὐτοῖς τόπου πρὸς οἴκησιν ἐν Νίκῃ τῇ τῆς Μακεδονίας πόλει, μετοικισθῆναι ἐξ αὐτῆς εἰς Φιλίππους καὶ ἔπειτα εἰς Ἀδριανούπολιν ὑπὸ Ἡρακλείου, ὅπου καὶ ἐγκατασταθῆναι αὐτούς τε καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν, ἄχρις ὅτου, ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, Μάκτην τινὰ, ἐξ Ἀρσακιδῶν καταγόμενον, ἀφικόμενον εἰς ΚΠ, εἴτε κατὰ πρεσβείαν, εἴτε κατ' ἐμπορίαν, καὶ Λέοντι, Ἀρσακίδῃ καὶ τούτῳ, φίλῳ χρησάμενον, γῆμαι τὴν τούτου θυγατέρα Παγκαλῶ, καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ λοιποῦ κατοικῆσαι. Τούτων υἱὸς λέγεται γενέσθαι Βεκλας, ὁ τοῦ Βασιλείου πατὴρ (*), ὅς, εὐγενοῦς τινος γυναικὸς, εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν ἀναγούσης τὸ γένος, τὴν θυγατέρα νυμφευθεὶς, ἐτέκνωσε τὸν Βασίλειον καὶ δύω ἄλλους υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, ὡς εἴρηται.

(2) Β.βλ. Β'. μβ'.

(*) Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Βεκλας, ὡς ἐκ τῶν συγκροτούντων αὐτὸ στοιχείων, πλαστὸν ἐπειράθησαν ἀποδεῖξαι οἱ τοῦ Βασιλείου πολέμιοι. Τὸ μὲν γὰρ Β αὐτόν φασιν ἐμφαίνειν τὸν Βασίλειον, τὸ δὲ Ε τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ υἱοὺς, Κωνσταντῖνον, Λέοντα, Ἀλέξανδρον καὶ Στέφανον. Ἃ δὴ καὶ ἀναλεγομένοις ἡμῖν, εἰς μνήμην εἰσῄει τὸ παρ' Ἰταλοῖς παροιμιαζόμενον: si non e vero, e ben trovato.

προκατόχου αὐτοῦ αὐτοκρατορίαν, φανεὶς περὶ τὸ δόγμα ἰδίως ἀμώμητος (1). Ἀνακαλέσας δὲ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Ἰγνάτιον, καὶ ἐξώσας τὸν Φώτιον, ὕστερον δὲ, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Σανταβαρηνοῦ, ἐπαναγαγὼν αὖθις τὸν Φώτιον, ἀνεθεματίσθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πάππα Ἰωάννου. Ἀπέθανε δὲ τῇ ά Μαρτίου τοῦ 886, ἄρξας, μετὰ τοῦ Μιχαὴλ μὲν, 16 μῆνας, μόνος δὲ ἔτη 17, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 7. Εἶχε δὲ, πρὶν κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ, γυναῖκα Μαρίαν, τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη παρὰ τοῦ Μιχαὴλ 'να χωρισθῇ, καὶ 'να συζευχθῇ τὴν Εὐδοκίαν, θυγατέρα τοῦ Λογοθέτου Ἴγγερος, ἐκ τῆς λαμπρᾶς τῶν Μαρτινακίων γενεᾶς, παλλακευομένην τέως αὐτῷ τῷ Μιχαὴλ, καὶ, καθὰ λέγουσι, κύουσαν ἤδη ἐξ αὐτοῦ Λέοντα, τὸν ἔπειτα Αὐτοκράτορα. Τοῦτο ὅμως φαίνεται ὅτι ἐθρυλλήθη φθόνῳ τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Λέοντα, πολλῷ αὐτοῦ καὶ λήμματι καὶ κάλλει καὶ εὐγενείᾳ προέχοντα. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, υἱὸν πρωτότοκον τὸν Κωνσταντῖνον, ὃν τῷ πρώτῳ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ ἔτει Αὐτοκράτορα ἔστεψε, καὶ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐξέπεμψεν, ἀποθανόντα τῷ 879. Οὗτος ἄρα ἐστὶν ὁ τοῦ Βασιλείου υἱὸς, ᾧ Λουδοβῖκος ὁ Β', αὐτοκράτωρ τῆς δύσεως, Ἑρμενγάρδαν τὴν ἰδίαν θυγατέρα μνηστευόμενος, πρέσβεις ἔπεμψεν εἰς ΚΠ. Ἀλλὰ, τῆς διαπραγματεύσεως ἀποτυχούσης, εἰ καὶ γάμων τελεσθέντων μνημονεύουσιν οἱ τῆς δύσεως συγγραφεῖς, ἡ Ἑρμενγάρδα Βόσσωνι τῷ Κόμητι συνεζεύχθη, τῷ μετέπειτα Ῥηγὶ τῆς Προβιγγίας· ἐκ δὲ τῆς Εὐδοκίας, ά, τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα· β', τὸν Ἀλέξανδρον, ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοκράτορα, καὶ, ἀποθανόντος τοῦ Λέοντος, ἐπιτροπεύσαντα, κατ' αἴτησιν αὐτοῦ, τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου, ἄνδρα νωθρὸν περὶ διοίκησιν πραγμάτων καὶ οἴνῳ καὶ ἀκολασίαις ἔκδοτον, ἐξ ὧν καὶ ἀπέθανεν, ἐπεὶ, ἀκράτου χανδὸν σπάσας, ἐσφαίρισεν ἀφ' ἵππων τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 912, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μνήματι τοῦ πατρός 'του. Ἐπεὶ δὲ περὶ γάμου αὐτοῦ σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς, δικαίως ἀμφισβητεῖται τὸ παρά τινος νεωτέρου συγγραφέως ἀναφερόμενον, ὅτι θυγατέρα αὐτοῦ Κωνσταντίαν Λέων ὁ Φωκᾶς, ὁ ἐπὶ Ῥωμανοῦ, γυναῖκα ἠγάγετο· γ', Στέφανον, ὃν ὁ πατὴρ, παῖδα ἔτι, τῷ Κλήρῳ κατέλεξεν, ἵνα ἡλικιωθεὶς πατριαρχεύσῃ, ὃ καὶ ἐγένετο, ἀποθανόντος τοῦ Φωτίου, καὶ αὐτοκρατοροῦντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Πατριαρχεύσας δὲ 6 ἔτη καὶ 5 μῆνας, ἀπέθανε τῷ 888, μνημονευόμενος ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 17 Μαΐου. Ἔσχε δὲ καὶ τέσσαρας θυγατέρας, ἃς ἁπάσας τῷ θεῷ καθιέρωσεν ἐν τῇ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας Μονῇ, ἢ μᾶλλον, ὡς ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου εἰκάζεται, ἐν τῇ τοῦ Βαπτιστοῦ τῇ ἐν τῷ Πετρίῳ.

(1) Ἴδε σελ. 331, 332 καὶ 514 τοῦ Α' Μέρους.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ΣΤ', ὁ τοῦ Βασιλείου, ὁ ἐπικληθεὶς, διὰ τὴν πολυμάθειαν αὐτοῦ, Φιλόσοφος, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 890, ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Μαΐου τοῦ 911, αὐτοκρατορήσας ἔτη 25, μῆνας 2, ἡμέρας 11, ἢ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, ἔτη 27 καὶ μῆνας 8. Ἔσχε δὲ τέσσαρας γυναῖκας, α', ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὴν Θεοφανὼ, θυγατέρα τοῦ Ἰλλουστρίου Κωνσταντίνου τοῦ Μαρτιναχίου, συγγενοῦς τριῶν βασιλέων, κατὰ τὸ Συναξάριον, καὶ τῆς Ἄννης, ἀποθανοῦσαν μετὰ 12 ἐτῶν συμβίωσιν, ἐν ὑπολήψει ἁγιότητος, καὶ ἑορταζομένην τῇ 16 Δεκεμβρίου, ᾗ καὶ ναὸν ἐδείματο μετέπειτα ὁ Λέων πλησίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ κατέθηκεν αὐτὴν ἐκεῖ· β', τὴν Ζωὴν, μεθ' ἧς, καὶ ζώσης ἔτι τῆς Θεοφανοῦς, συνεφθείρετο, χήραν τοῦ Θεοδώρου Γουνιατζίτου, Τσαούσου τὴν ἀξίαν, καὶ θυγατέρα Στυλιανοῦ, τοῦ, διὰ τὴν ἐπιγαμίαν ταύτην, Μαγίστρου τιμηθέντος, εἶτα δὲ Λογοθέτου τοῦ δρόμου, καὶ, τέλος, Βασιλεοπάτορος, τότε πρῶτον τῆς ἀξίας ταύτης ἐπινοηθείσης· οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἐν πολλαῖς τῶν τοῦ Λέοντος Νεαρῶν· ἀποθανούσης δὲ μετὰ ἓν ἔτος καὶ 8 μῆνας, ἢ, κατὰ τὸν Σχυλίτσην, ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ, τῇ Ἄννῃ, ἣν εὐθὺς μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς αὐτῆς Αὐγούσταν ἔστεψεν ὁ Λέων, γ' ἔλαβε γυναῖκα, Εὐδοκίαν, τὴν ἐπιλεγομένην, κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον, Βαϊνὴν, ἐκ τοῦ ἐν Φρυγίᾳ θέματος τῶν Ὀψικιανῶν· ἀλλὰ, καὶ ταύτης μετ' οὐ πολὺ ἐκλιπούσης ἐν τῷ τίκτειν, δ' ἐνυμφεύθη γυναῖκα, Ζωὴν τὴν Καρβονοψίναν, Ζωϊζόναν καλουμένην ὑπὸ τοῦ Λουϊτπράνδου, ἀνεψιὰν τοῦ Ἁγίου Θεοφάνους, τοῦ ἡγουμένου τοῦ Μεγάλου Ἀγροῦ, καὶ διὰ τὴν τετραγαμίαν ἐκανονίσθη ἀφορισμῷ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, εἰ καὶ ὁ Πάππας νόμιμον αὐτοῦ ἀνεκήρυξε τὸν γάμον. Κατηγορεῖται δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ Λουϊτπράνδου διὰ τὴν ἀκολασίαν 'της, καὶ τὰς μετὰ τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ παρανόμους σχέσεις 'της, ὑφ' οὗ καὶ αὐτοκρατορήσαντος ὕστερον ἀποκαρεῖσα περιωρίσθη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ὡς ἐπιβουλεύουσα αὐτῷ. Ἔσχε δὲ ἐκ ταύτης υἱὸν μὲν, Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον τὸν Αὐτοκράτορα, θυγατέρα δὲ Εὐδοκίαν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ὁποίας, λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, μετωνομάσθη ἔπειτα ἡ νύμφη αὐτοῦ Βέρτα. Ἄδηλον ὅμως ἐὰν ἡ Εὐδοκία αὕτη ἦν καὶ ὁμομήτριος ἀδελφὴ τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὡς ἦν ὁμοπάτριος. Εὐδοκίαν μέν τοι, θυγατέρα τῆς Θεοφανοῦς, ἀναφέρει ὁ ἀνώνυμος τοῦ Κομβεφικίου Χρονογράφος, ἀποθανοῦσαν ἅμα τῇ γεννήσει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ΣΤ', ὁ πρῶτος καὶ κατ' ἐξοχὴν ἰδιωνυμικῶς Πορφυρογέννητος, ἐγεννήθη τῷ 905. Μείνας δὲ ἀνήλικος, ἐπετροπεύθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ μῆνας δεκατρεῖς· ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἔσχεν ἐπιτρόπους τὸν Πατριάρχην Νικόλαον, τὸν

Μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν, καὶ τοὺς πρώτους τῆς Συγκλήτου, κυρίως δὲ τὴν μητέρα 'του Ζωὴν, ἀνακληθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τῆς ἐξορίας, εἰς ἣν εἶχε καταδικάσῃ αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐριζόντων δὲ περὶ τῆς ἐπιτροπείας πρὸς ἀλλήλους τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα, τοῦ Λέοντος Φωκᾶ καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, ὑπερίσχυσεν οὗτος, Δρουγγάριος ὢν τοῦ στόλου, καὶ, νυμφεύσας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ 912, ὠνομάσθη Βασιλεοπάτωρ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθη καὶ συγκοινωνὸς τῆς ἀρχῆς καὶ, τέλος, Αὐτοκράτωρ, στέψας ἔπειτα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Αὐτοκράτορας, καὶ, περιστήσας οὕτω τὸ πᾶν κράτος εἰς ἑαυτὸν, ἦρξεν 26 ὁλόκληρα ἔτη. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, τὸ ὄνομα μόνον ἔχων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐδόθη ὅλος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων, καὶ συνέγραψε περὶ πάσης ὕλης. Ἀφαιρέσας δὲ, τέλος, τοῦ Ῥωμανοῦ τὴν ἀρχὴν τῷ 944, καὶ ἀποκείρας αὐτόν τε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μοναχοὺς, ἦρξε τὰ λοιπὰ 15 τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη μόνος, καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Νοεμβρίου τοῦ 959, φαρμακωθεὶς, ὡς λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥωμανοῦ, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 54 καὶ μηνῶν 2, βασιλεύσας 47 ἔτη καί τινας μῆνας. Ἔσχε δὲ ἐξ Ἑλένης τῆς Ῥωμανοῦ, ἀποθανούσης τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 861, ἕνα μὲν υἱὸν τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμανὸν, δύω δὲ, ἢ, κατὰ τὸν Χρονογράφον 'του, τρεῖς, ἢ μᾶλλον πέντε (1) θυγατέρας, Ζωὴν, Θεοδώραν, τὴν ὁποίαν ὑπάνδρευσε τῷ Αὐτοκράτορι Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ, Θεοφανὼ, Ἄνναν καὶ Ἀγάθην, τὴν μᾶλλον ἠγαπημένην 'του.

ΡΩΜΑΝΟΣ Α΄, ὁ Λακαπηνὸς ἢ Λεκαπηνὸς, υἱὸς Θεοφυλάκτου τοῦ Ἀβαστάκτου (2), τοῦ κατὰ πρῶτον ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐπισήμου γενομένου ἐν τῇ Αὐλῇ ΚΠ, ἀφ' οὗ, μαχόμενον αὐτὸν τοῖς ἐν Τεφρικῇ Παυλικιανοῖς, ἐκ μέσου τῶν πολεμίων διέσωσε, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέγιστα πρὸς αὐτοῦ τιμηθέντος, καταγομένου δὲ, κατὰ τὸν Λουϊτπράνδον, ἐξ Ἀρμενίας, ἐκ γένους ἀσήμου. Πατρίκιος ὢν ἤδη καὶ Δρουγγάριος, συστήσας περὶ ἑαυτὸν, ἀποθανόντων Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν Αὐτοκρατόρων, τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ στρατεύματα, συμπραττούσης καὶ τῆς τοῦ Κωνσταντίνου μητρὸς, μεθ' ἧς οὗτος ἐρωτικῶς συνενοεῖτο, κυριεύσας τὸ παλάτιον, διωρίσθη Μάγιστρος καὶ μέγας Ἑταιρειάρχης, καὶ, κηδεύσας τῷ Κωνσταντίνῳ, Βασιλεοπάτωρ, ὡς καὶ ὁ τοῦ Λέοντος πενθερὸς Στυλιανὸς, μεταβιβάσας τὸ ἀξίωμα τῆς μεγάλης Ἑταιρειαρχίας εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Χριστοφόρον, τῇ δὲ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 918 Καῖσαρ, καὶ, τέλος, τῇ 11 ἢ κατ' ἄλλους, 17 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Αὐτοκράτωρ, ἀναγορευθεὶς πρὸς τοῦ ἰδίου γαμβροῦ, τῷ δὲ ἐφεξῆς ἔτει στέψας

(1) Διότι ὁ αὐτὸς Χρονογράφος ἀναφέρει παρακατιὼν ἄλλας δύω. (2) Ὅθεν ὑπὸ τοῦ Ἰωήλου καὶ αὐτὸς Ἀβάστακτος προσεπονομάζεται.

Αὐγούςαν καὶ τὴν ἰδίαν σύζυγον Θεοδώραν, καὶ τῇ 17 Μαΐου 920 τὸν ἴδιον υἱὸν Χριςοφόρον Αὐτοκράτορα, στεφθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κωνςαντίνου, τῇ δὲ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 927 (;) καὶ τοὺς ἄλλους δύω υἱούς αὐτοῦ τὸν Κωνσταντῖνον καὶ Στέφανον, Αὐγούστους, καὶ βαθμηδὸν διατάξας 'να προηγεῖται ἐν ταῖς δημοσίαις ἀνευφημήσεσι τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Χριστοφόρου, οὗ καὶ ἀποθανόντος, τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Ῥωμανὸν ἔσχεν ὁ Κωνσταντῖνος, προηγούμενος τῶν γυναικαδέλφων αὐτοῦ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου. Ἀλλ' ἡ νέμεσις ἐπεξῆλθεν αὐτὸν δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου 'του υἱοῦ Στεφάνου, ἐκβαλόντος αὐτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ μοναχὸν ἀποκείραντος, καὶ εἰς τὴν νῆσον Πρώτην περιορίσαντος τῇ 16 Δεκεμβρίου τοῦ 944, ἄρξαντα, ὡς προείπομεν, ἔτη 26. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Ἰουλίου τοῦ 947, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου κατετέθη καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα, ἀποθανοῦσα τῷ 922, ἐξ ἧς ἔσχεν, υἱοὺς μέν, α', Χριστοφόρον τὸν Αὐτοκράτορα, ἀποθανόντα οὐχὶ τῷ 931, ὡς ἱστοροῦσι Λέων ὁ Γραμματικὸς καὶ ὁ Σκυλίτσης, ἀλλὰ πιθανώτερον, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, τῷ 926, διότι ἐν τῇ ἐν ἔτει 929 ἐκδεδομένῃ Νεαρᾷ τοῦ Ῥωμανοῦ 'δὲν ἀναφέρεται τούτου τὸ ὄνομα· εἶχε δὲ γυναῖκα Σοφίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μαγίστρου Νικήτα, ἀναγορευθεῖσαν Αὐγούσταν τῷ 922 μετὰ θάνατον τῆς τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου γυναικός, καί, ἀποθανόντος τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐξωσθεῖσαν τοῦ παλατίου, ἐξ ἧς ἔσχε δύω μὲν υἱούς, Ῥωμανόν, ἀναγορευθέντα, κατά τινας, Αὐτοκράτορα, καὶ ἀποθανόντα ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Μιχαήλ, ὅς τις, καί τοι μὴ ἀνηγορευμένος Αὐτοκράτωρ, ὑπεδεῖτο οὐχ ἧττον τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα καὶ ἐφόρει τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔνδυμα· ἀπεκάρη δὲ ὕστερον καὶ αὐτὸς μοναχὸς ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου· μίαν δὲ θυγατέρα, Μαρίαν, προσονομασθεῖσαν καὶ Εἰρήνην, καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον Πέτρῳ τῷ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ· β', Στέφανον, ἀναγορευθέντα ὡσαύτως Αὐτοκράτορα τῷ 928, οὔ πω δεκαετῆ, καὶ συζευχθέντα τῷ 934 Ἄννῃ τῇ τοῦ Γαβαλᾶ θυγατρί, τῇ δὲ 27 Ἰανουαρίου τοῦ 945 συλληφθέντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἀποκαρέντα καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐξόριστον ἀποσταλέντα, ὃς καὶ ἐχάρη, κατὰ τὸν Λουϊτπράνδον, τὰ μέγιστα, ἰδὼν αὐτούς, ὅτε καὶ τὸ ῥητὸν ἑαυτῷ ἐφήρμοσεν: « υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέ« τησαν». Κατ' ἄλλους δέ, οὗτος μὲν εἰς Πάνορμον, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ εἰς Τερέβινθον ἐξωρίσθησαν, κἀκεῖσε πρὸς τῶν ἐπισκόπων Καισαρείας καὶ Ἡρακλείας μοναχοὶ ἀπεκάρησαν· ἐκεῖθεν δὲ ὁ Στέφανος εἰς Προκόννησον, κἀκεῖθεν εἰς Ῥόδον, καί, τέλος, εἰς Μιτυλήνην ἀπαχθείς, γενναίως ἤνεγκε τὴν ἐξορίαν, τελευτήσας μετὰ 19 ἔτη, ἤ, κατ' ἄλλους, φονευθεὶς ἐκεῖσε, κατὰ διαταγὴν Θεοφανοῦς τῆς Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου γυναικός,

ὡς δρασμὸν μελετῶν· ἔσχε δὲ υἱόν, τὸν Ῥωμανόν, εὐνουχισθέντα κελεύσει τοῦ Πορφυρογεννήτου· γ΄, τὸν Κωνσταντῖνον, συναποστατήσαντα, κατὰ τὸν Λουϊτπράνδον, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τοῦ πατρός, εἰ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μόνον ἐκεῖνον ἐπὶ τούτῳ ἀναφέρουσι. Συνεξορισθεὶς δ' οὖν ἐκείνῳ ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, πρῶτα μὲν εἰς Τερέβινθον, εἶτα δὲ εἰς Σαμοθράκην, καὶ δεινοπαθῶν ἐπὶ τῇ ὑπερορίᾳ, καὶ πολλάκις δρασμὸν βουλεύσας, καί, τέλος, φονεύσας ἕνα τῶν φυλάκων αὐτοῦ, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἐνυμφεύθη δὲ τῷ 934 Ἑλένην, τὴν Ἀδριανοῦ τοῦ Πατρικίου, εὐγενοῦς ἐξ Ἀρμενίων, θυγατέρα, καί, ταύτης θανούσης, τὴν Θεοφανώ, εἰς Μάμαντα, ὥς φασι, τὸν Μάρτυρα (;) τὸ γένος ἀνάγουσαν, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν τὸν Ῥωμανόν, ᾧ ὁ πάππος Ῥωμανὸς εἰς γυναῖκα ἐβούλετο δοῦναι πρὸ τοῦ 943, Εὐφροσύνην, τὴν θυγατέρα τοῦ Δομεστίκου Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα, ἀνδρὸς λαμπροῦ τὰ πολεμικά. Ἔζη δ' οὗτος ἔτι καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ, ᾧ καί, κατὰ τῶν Ῥώσσων στρατεύσαντι, συνείπετο· δ΄, τὸν Θεοφύλακτον, χειροτονηθέντα πατριάρχην ΚΠ τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 933, μόλις ἐκκαιδεκαετῆ, περίφημον διὰ τὴν περὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ κυνηγέσια μανίαν 'του, ἀποθανόντα δὲ τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 956, ἀφ' οὗ ἐπατριάρχευσεν 23 ἔτη καὶ 25 ἡμέρας· θυγατέρας δέ, α΄, Ἑλένην, τὴν σύζυγον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου· β΄, Ἀγάθην, νυμφευθεῖσαν τῷ υἱῷ Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ· γ΄, ἀνώνυμον τὴν συζευχθεῖσαν τῷ Μαγίστρῳ Ῥωμανῷ τῷ Σαρωνίτῃ, ὅς, ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ, και διανείμας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις τέκνοις, ἐμόνασεν, ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Νεωτέρου, εἰ καὶ ἄλλος, σύγχρονος αὐτοῦ συγγραφεὺς νόσῳ φησὶ τελευτῆσαι αὐτόν, τυραννῶντα. Εἶχε δὲ παρὰ τούτους καί τινα νόθον υἱὸν ὁ Ῥωμανὸς Βάσιλλον ἔκ τινος παλλακίδος Βουλγάρας, ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου εὐνουχισθέντα, καὶ ὕστερον διορισθέντα ὑπ' αὐτοῦ Πραιπόσιτον τῶν Κουβικουλαρίων, ὃς καί, ἀποθανόντος τοῦ Τζιμισκῆ, ὑπηρέτησε διὰ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ Βασιλείῳ καὶ Κωνσταντίνῳ, τοῖς υἱοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐφ' ὧν καὶ τὰ μέγιστα ἐπὶ πλεῖστον ἰσχύσας, τέλος ἐξωρίσθη, στερηθεὶς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν (1).

ΡΩΜΑΝΟΣ Β΄, ὁ Νεώτερος ἢ Παιδίον, πρὸς διαστολὴν τοῦ πάππου αὐτοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, καὶ Εὐσχήμων διὰ τὴν ὡραιότητά 'του, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῷ 947, ἀπέθανε δὲ τῇ 16 Μαρτίου τοῦ 963, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας

(1) Περὶ τὰ ἔσχατα ἤδη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἤκμαζε καὶ Γεώργιός τις Λακαπηνός, οὗ καὶ γραμματικά τινα συγγράμματα ἐξεδόθησαν καὶ ἐπιστολαὶ ἀναφέρονται ἀνέκδοτοι. Ἀλλὰ τίς βέβαιοῖ ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Λακαπηνοῦ οἰκογενείας;

ἔτη 3, μῆνας 4, ἡμέρας 5. Ἔλαβε δὲ δύω γυναῖκας, πρώτην μὲν τὴν Βέρθαν, θυγατέρα νόθον τοῦ Οὔγωνος, Ῥηγὸς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀδελφὴν (ἑτερομήτριον;) τοῦ Λοθαίρου, συνοδευθεῖσαν εἰς ΚΠ ὑπὸ Σιγεφρίδου τοῦ ἐπισκόπου Πάρμας τῷ 943 (;), μήπω τοῦ Ῥωμανοῦ τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ συμπεπληρωκότος, καὶ μετονομασθεῖσαν Εὐδοκίαν, ἡ Εὐδοξίαν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τε μάμμης καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κωνσταντίνου, ζήσασαν δὲ μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς πέντε ἔτη, καὶ ἀποθανοῦσαν, καθὰ λέγουσι, παρθένον. Δευτέραν τότε γυναῖκα ἐμνήστευσεν ὁ πατὴρ τῷ Ῥωμανῷ περὶ τὰ 949 (;), τὴν Ἀναστασίαν (1), γένους, κατὰ τοὺς πλείστους μὲν, εὐτελοῦς καὶ καπηλικοῦ, κατὰ δὲ τὸν Χρονογράφον τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐξ εὐγενῶν γονέων, θυγατέρα τοῦ Κρατεροῦ, μετονομασθεῖσαν Θεοφανὼ, διοικήσασαν δέ τινα ἔτη, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ συζευχθεῖσαν Νικηφόρῳ τῷ Φωκᾷ, ὡς εἰρήσεται. Ἔσχε δ' ἐκ ταύτης α΄, τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον· β΄, τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον· γ΄, τὴν Θεοφανὼ, τὴν καὶ Στεφάναν, ζητηθεῖσαν μὲν εἰς γάμον ὑπὸ Ὄθωνος τοῦ Α΄, αὐτοκράτορος τῆς δύσεως, τῷ 968, διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὄθωνα τὸν Β΄, πρεσβείας ἐπὶ τούτῳ σταλείσης ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος πρὸς Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, αὐτοκρατοροῦντα τότε, ἧς προηγεῖτο Λουϊτπράνδος, ὁ Κρεμώνης ἐπίσκοπος, ὃς καὶ τὰ κατὰ τὴν πρεσβείαν ταύτην ἱστόρησε, τοῦ δὲ Νικηφόρου μὴ κατανεύσαντος καὶ συζεύξαντος αὐτὴν Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ, ὃς αὐτὸν διεδέξατο, ὑπ' αὐτοῦ τούτου προσενεχθεῖσαν, καθὰ λέγεται, τῷ Ὄθωνι, πρεσβείας σταλείσης ἐπὶ τούτῳ εἰς ΚΠ, ἐκ τριῶν Ἐπισκόπων, ὧν πρῶτος ἦν ὁ Κολωνίας καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μετῶν Θεοδέριχος, καὶ πολλῶν δουκῶν καὶ κομήτων, οἱ καὶ συνώδευσαν αὐτὴν εἰς Ῥώμην τῇ 14 Μαΐου τοῦ 972, ἥτις καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν Λατίνων συγγραφέων ἁπάντων, ὡς γυνὴ ἔμφρων καὶ ἀνδρικὴ τὸ λῆμμα, διοικήσασα ἐπὶ ἐνναετίαν τὸ Κράτος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ αὐτῆς Ὄθωνος τοῦ Γ΄, καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 990, ταφεῖσα δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Παντελέοντος τῷ ἐν τῇ Κολωνίᾳ Ἀγριππίνᾳ· δ΄, τὴν Ἄνναν, γεννηθεῖσαν δύω ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Βασιλείου Βλαδιμίρῳ ἢ Βλουδομίρῳ τῷ πρίγκηπι τῆς Ῥωσσίας καὶ Μοσχοβίας, δι' ἣν ἐπιγαμίαν πολλάκις ὕστερον Ῥωσσικὸν στρατὸν εἰς συμμαχίαν ὁ Βασίλειος μετεπέμψατο. Ἱστοροῦσι δὲ οἱ Ῥῶσσοι συγγραφεῖς τὸν Βλαδίμηρον νόθον υἱὸν γεγονέναι τοῦ Πρίγκηπος Σβαρολάου, ὅς, τὴν ἀρχὴν τὸν ἀδελφὸν ἀφελόμενος, ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Βασιλείου τῷ 961 σύζυγον τὴν ἀδελφὴν Ἄνναν, καὶ, ὑποθήκαις αὐτῆς χριστιανίσας, Βασίλειος ἐν τῷ βαπτίσματι μετωνομά-

(1) Ἀναστασὼ, κατὰ τὸν Γλυκᾶν.

σθη. Καὶ οὗτοι μὲν προαποθανεῖν αὐτὴν λέγουσι τοῦ ἀνδρὸς, τῷ 23 ἔτει τῆς συζυγίας 'της, ἐπιζήσαντος αὐτῇ τέσσαρα ἔτη· ὁ δὲ Σχυλίτσης, ἀπ' ἐναντίας, διαῤῥήδην φησὶ προαποθανεῖν αὐτὸν τῆς συζύγου. Συγγραφεὺς δέ τις, ὁ Δίτταμαρος, τὴν Ἄνναν, ἣν αὐτὸς Ἑλένην καλεῖ, διαζευχθεῖσάν φησιν Ὄθωνος τοῦ Γ', δόλῳ πρὸς τοῦ Βλαδιμίρου ἀφαιρεθῆναι. Ἔσχε δ' ἐκ ταύτης ὁ Βλαδίμηρος τρεῖς υἱοὺς, καὶ κεῖται παρὰ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐν τῇ ἐν Κιαιβίῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος. Παρὰ ταύτας ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν συγγραφέων καὶ Λουϊθγάρδα τις, ἀδελφὴ δῆθεν τῆς Θεοφανοῦς, ὑπὸ Ὄθωνος τοῦ Β' Ἀρνούλφῳ τῷ Κόμητι τῆς Ὀλλανδίας, υἱῷ τοῦ Κόμητος Θεοδερίχου τοῦ Β', πρὸς γάμον ἐκδοθεῖσα, μηδεμιᾶς τοιαύτης συγγενείας πρὸς τῶν ἀρχαιοτέρων ἱστορικῶν ἀναφερομένης. Ὁ δὲ Gibbon (1) λέγει ὅτι ταύτης ἡ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐγγόνη ὑπανδρεύθη Ἐρβῖκον τὸν Α', βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὥστε » τὸ αἷμα, λέγει, τῶν Μακεδόνων, καὶ ἴσως καὶ τῶν Ἀρσακιδῶν, κυκλοφορεῖ ἀκόμη εἰς τὰς φλέβας τῆς οἰκογενείας τῶν Βουρβόνων «.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Β', ὁ Φωκᾶς, υἱὸς Βάρδα τοῦ Φωκᾶ, καὶ ἔγγονος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ. Τούτου ὁ μὲν πάππος, Πατρίκιος καὶ Δοὺξ τῶν στρατευμάτων ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, μεγίστην ἔσχεν εὔκλειαν διὰ τὰ κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Σαρακηνῶν αὐτοῦ τρόπαια, ἐπὶ δὲ Λέοντος, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ, διορισθεὶς Δομέστικος τῶν Σχολῶν, ἐστράτευσεν αὐτοκράτωρ στρατηγὸς κατὰ τῶν Βουλγάρων, οὓς καὶ πολλάκις κατηγωνίσατο, καὶ, τέλος, εἰς διαφόρους καὶ ἄλλας ἐξόχους ἀνυψωθεὶς ἀξίας, καὶ πλείστην δόξαν προσκτησάμενος, εἰς γῆρας μήκιστον ἐλάσας, ἐπὶ παισὶν ἀπέλιπε τὸν βίον· ὁ δὲ πατὴρ, διορισθεὶς τῷ 948 ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Δομέστικος τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἤδη Πατρίκιος καὶ Μάγιστρος τελῶν, μεγίστην ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ, ἐξωσθέντων ἤδη τῶν περὶ τὸν Ῥωμανὸν, ἐν τοῖς πράγμασιν ἰσχύν. Τοῦ δὲ υἱοῦ αὐτοῦ αὐτοκρατορήσαντος, Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς, εἰς βαθύτατον ἤλασε γῆρας, ὡς ὑπὸ τοῦ Λουϊτπράνδου ἑκατονπεντηκοντούτης εἶναι ἤδη λογίζεσθαι. Αὐτὸς δὲ ὁ Φωκᾶς, ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου Ὕπαρχος Καππαδοκίας τῷ 948, εἶτα δὲ Μάγιστρος καὶ τῶν Σχολῶν Δομέστικος διορισθεὶς, πλεῖστα κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Σαρακηνῶν ἀράμενος τρόπαια, κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ εἰσβαλόντων σταλεὶς, ἐν ἑπτὰ μησὶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν τὴν νῆσον ἐκείνην ἐπανήγαγε· κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μεταβὰς, καὶ τὸν τοῦ Χαλεπίου Σουλτάνον Ἀβδᾶν νικήσας, αὐτό τε τὸ Χαλὲπ, εἶτ' οὖν τὴν Βέροιαν καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις κυριεύσας, θρίαμβον ἐξ αὐτῶν λαμπρὸν, μετὰ τὴν εἰς ΚΠ ἐπιστροφὴν, τελευτήσαντος ἤδη τοῦ

(1) Κεφαλ. ΜΖ'.

Ῥωμανοῦ, κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοκρατορίσσης Θεοφανοῦς, κατήγαγεν ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 963, φερομένων ἐν εἴδει τροπαίων τῶν ἐκ Κρήτης καὶ Βεροίας λαφύρων. Διαβληθεὶς δὲ ὑπὸ Ἰωσὴφ τοῦ Βρίγκα, ἰσχύοντος ἐν τῇ Αὐλῇ, καὶ φοβηθεὶς περὶ τῆς ἰδίας ζωῆς, ἐναγόντων ἄλλως τε αὐτὸν τοῦ τε Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Κουρκούα, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῇ 2 Ἰουλίου τῆς αὐτῆς Ἰνδικτιῶνος, τῇ δὲ 16 Αὐγούστου ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ τῇ 20 Σεπτεμβρίου ἐνυμφεύθη τὴν Θεοφανώ, χηρεύων ἤδη ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός. Ἀπέθανε δὲ φονευθείς, κατ' ἐπιβουλὴν τῆς Θεοφανοῦς, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ, τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, τῇ 2 (1) Δεκεμβρίου τοῦ 969, ζήσας ἔτη 57 καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 6, μῆνας 5, καὶ ἡμέρας ἐννέα. Ἔσχε δὲ ἕνα υἱὸν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, Βάρδαν τὸν Φωκᾶν, φονευθέντα ἀκουσίως δι' ἀκοντίου ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Πλευσᾶ ἔν τινι ἱπποδρομίᾳ, οὗ τῷ θανάτῳ οὕτως ὑπερήλγησεν ὁ πατήρ, ὡς τοῦ λοιποῦ τοῦ κρεωφαγεῖν ἀποσχέσθαι, ὃ καὶ ἀκριβῶς ἐτήρησεν ἄχρι τῆς αὐτοκρατορίας του. Ἐκ δὲ τῶν δύω αὐτοῦ ἀδελφῶν, ὁ μὲν Λέων Φωκᾶς, διορισθεὶς Ὕπαρχος Καππαδοκίας, Κουροπαλάτης καὶ Λογοθέτης τοῦ Δρόμου, καὶ ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου εἰς Συρίαν μετὰ στρατοῦ ἀποσταλείς, καὶ νικήσας καὶ αἰχμαλωτίσας Ἀπολασάερον, τὸν συγγενῆ τοῦ Σουλτάνου τῆς Βεροίας, ἐξωρίσθη, φονευθέντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ εἰς Λέσβον, καὶ μετὰ ταῦτα (τῷ 971) ὡς τυραννιῶν, σὺν τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἐξορίστῳ ἤδη εἰς Ἴμβρον, ὑπὸ Βασιλείου, διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ Βάρδα ἀποστασίαν ἐξετυφλώθη, οὐ μὴν ἀληθῶς, ἀλλά, φιλανθρωπίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς δοκεῖν τοῦτο παθεῖν, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν τὰ ὅμοια βουλευομένων· μετ' οὐ πολὺ ὅμως, δρασμὸν ἀμφότεροι βουλευσάμενοι καὶ τοὺς φύλακας διαφθείραντες, συνελήφθησαν, καί, ἀληθῶς τυφλωθέντες, ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ περιωρίσθησαν. Τῶν δὲ λοιπῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Βάρδας, Δοὺξ καὶ Ἔπαρχος Χαλδίας ἢ Κολωνέας, ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ, μετὰ θάνατον τοῦ θείου του, εἰς Ἀμάσειαν, κἀκεῖθεν ἀποδράς, καὶ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας στάσει ἐπιχειρήσας, καὶ ὑπὸ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ συλληφθεὶς καὶ ἀποκαρεὶς καὶ εἰς Χίον ἐξορισθείς, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Τσιμισκῆ ἀνακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου, καὶ Μάγιστρος, εἶτα δὲ Δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς διορισθείς, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Σκληροῦ, στάσιν ὡσαύτως μελετήσαντος, σταλείς, καὶ ἐν Ἀμορίῳ ὑπ' αὐτοῦ καταπολεμηθείς, εἶτα δὲ πρὸς αὐτὸν μονομαχήσας καὶ τραυματίσας αὐτόν, ἐξαρπασθέντα ὑπὸ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν, τῷ δὲ κατορθώματι τούτῳ ἐπαρθείς, καὶ ὑπὸ τῶν Χαρσιανῶν Αὐτοκρά-

(1) Τῇ 11, κατὰ τὸν Διάκονον Λέοντα.

1 Νικηφόρος Φωκᾶς, ὁ Πατρίκιος.

2. Βάρδας Φωκᾶς ὁ Καῖσαρ. — Λέων Φωκᾶς ὁ Μάγιστρος. — Μιχαὴλ Φωκᾶς μοναχός. [ ]

3. Νικηφόρος Φωκᾶς ὁ αὐτοκράτωρ. — Λέων Φωκᾶς ὁ Κουροπαλάτης. — Κωνς. Φωκᾶς. — Συμεὼν Φωκᾶς ὁ μέγας ἑταιρειάρχης. — Μανουὴλ Φωκᾶς ὁ νόθος.

4. Βάρδας Φωκᾶς ὁ φονευθεὶς ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ θείου. — Νικηφόρος Φωκᾶς ὁ Βεστιάριος. — Βάρδας Φωκᾶς ὁ Μάγιστρος 989. — Πέτρος Φωκᾶς ὁ εὐνοῦχος. — Σοφία ἡ σύζυγος Βάρδα τοῦ Σκληροῦ.

5 Νικηφόρος Φωκᾶς ὁ Πατρίκιος.

6 Βάρδας Φωκᾶς ὁ πατρίκιος.

τωρ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ 987 ἀναγορευθεὶς, ἐφονεύθη, τέλος, ἐν τῇ μάχῃ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐφαρμακώθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου διὰ τοῦ πιγκέρνου αὐτοῦ, χρήμασι διαφθαρέντος, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 989, καταλιπὼν ἕνα υἱὸν, Νικηφόρον Φωκᾶν τὸν Πατρίκιον, ὃς, στάσιν ὡσαύτως μελετήσας κατὰ τοῦ Βασιλείου, ἐν ᾧ ἐστράτευε κατὰ τῶν Ἀβασγῶν, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ξιφία τῷ 1019 ἢ 1020, κἀκείνου ἐπίσης τυραννιῶντος. Τούτου υἱὸς, ὁ Πατρίκιος Βάρδας Φωκᾶς, ὃν ὁ Σκυλίτσης ἔγγονον (υἱϊδοῦν) ῥητῶς λέγει τοῦ Μαγίστρου Βάρδα Φωκᾶ, ἐτυφλώθη, διαβληθεὶς πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Αὐτοκράτορα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ Πέτρος Φωκᾶς, εὐνουχισθεὶς ὑπὸ τοῦ Τσιμισκῆ (;), καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου κατὰ τοῦ Σκληροῦ, τυραννῆσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπιβαλομένου, ἐκπεμφθεὶς, ἐτραυματίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐφυγαδεύθη· ἡ δὲ ἀδελφὴ Σοφία συνεζεύχθη Κωνσταντῖνον τὸν Σκληρὸν, ἀδελφὸν Βάρδα τοῦ Σκληροῦ. Τῶν δὲ πρὸς πατρὸς θείων αὐτοῦ, ὁ μὲν Λέων Φωκᾶς, Μάγιστρος καὶ Δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ζωῆς, διορισθεὶς, καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκπεμφθεὶς, οὐ μικρὸν ὕστερον τυραννίδα μελετήσας, ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὰ πάντα τότε πράττοντος ἐν τῇ Αὐλῇ, συλληφθεὶς, ἐτυφλώθη τῷ 912· εἶχε δὲ γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Κωνσταντίνου τοῦ Πραιποσίτου τῶν Κουβικουλαρίων, πρωτεύοντος ἐπὶ Ζωῆς ἐν τῇ Αὐλῇ, ὃς καὶ πρὸς τὸ τυραννῆσαι αὐτὸν ἀνέπεισεν. Ἀπέλιπε δὲ τέκνα, Συμεῶνα μὲν Φωκᾶν, τὸν ὑπὸ τῆς Ζωῆς μέγαν Ἑταιρειάρχην γενόμενον· ἄλλον υἱὸν δὲ νόθον, τὸν Μανουὴλ Φωκᾶν, Πατρίκιον καὶ Δομέστικον τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, σταλέντα τῷ 944 ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ Σαρακηνῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν νικηθέντα καὶ συλληφθέντα καὶ αἰσχίστῳ μόρῳ φονευθέντα. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Φωκᾶς, ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, μετὰ τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἀρχὴν, Ὕπαρχος Σελευκείας διορισθεὶς, συνελήφθη ὑπὸ Ἀβδᾶ, τοῦ Ἀμηρᾶ τοῦ Χαλεπίου, καὶ, ἀπαχθεὶς εἰς Χαλέπιον, ἐπεὶ τὴν πάτριον θρησκείαν ἀρνήσασθαι ἀπηνήνατο, φαρμάκῳ ἐφονεύθη τῷ 955. Τρίτος υἱὸς δὲ ἄλλος, υἱὸς Νικηφόρου, τοῦ πρώτου Φωκᾶ, ὁ Μιχαὴλ Φωκᾶς, ἀπέθανε μοναχός (1). Τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον ὁ Λουϊτπράνδος καὶ ψυχῇ καὶ σώματι πρὸς τῆς φύσεώς φησιν ἠδικῆσθαι (2)· ἀλλ' ἔοικε, τῷ κοινῷ κατὰ τῶν Γραικῶν ἔχθει χαριζόμενος ὁ ἐπίσκοπος οὗτος, ταῦτα γράψαι περὶ αὐτοῦ. Σώζεται δὲ ἐν Κρότωνι τῆς Ἰταλίας πολύτιμόν τι φυλακτήριον εἰς σχῆμα σταυροῦ, ἐν

(1) Τῆς λαμπρᾶς ταύτης τῶν Φωκάδων οἰκογενείας, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, συγχεομένης διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ταυτότητα, δεῖν ἔγνωμεν τὸ διάγραμμα, ἢ δένδρον, καθά φασιν οἱ φραγκίζοντες, γενεαλογικὸν παραθέσθαι, πρὸς ὁδηγίαν τῶν φιλαρχαιολόγων. (2) Ἴδε τὰ Προλεγόμενα.

ᾧ τὸ ἑξῆς ἐγκεχάρακται τετράστιχον, εἰς μνήμην τῶν ἀπὸ τῶν βαρβάρων τροπαίων τοῦ Νικηφόρου:

» Καὶ πρὶν κραταιῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ
» Χριστὸς δέδωκε Σταυρὸν εἰς σωτηρίαν·
» καὶ νῦν δὲ τοῦτον ἐν Θεῷ Νικηφόρος
» ἄναξ τροποῦται φῦλα βαρβάρων ἔχων «.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α΄, ὁ Τζιμισκῆς (1), ἐγγονὸς ἦν Θεοφίλου, τοῦ Ἐπάρχου τῆς Μεσοποταμίας, τοῦ πολλάκις νικήσαντος τοὺς Σαρακηνοὺς, καὶ δισέγγονος Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα, τοῦ χρηματίσαντος Πρωτοβεστιαρίου ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Δομέστικος ὢν τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ἀνέλαβε, φονευθέντος ἐκείνου, τὴν ἀρχὴν, παραλαβὼν συγκοινωνοὺς τῆς αὐτοκρατορίας τοὺς δύω υἱοὺς τοῦ Ῥωμανοῦ, Βασίλειον καὶ Κωνσταντῖνον. Ἀπέθανε δὲ φαρμακωθεὶς ἐν τῇ κατὰ τῆς Συρίας ἐκστρατείᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 975, κατὰ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ Ἱστορικὸν Λέοντα τὸν Διάκονον, εἰς ἡλικίαν 51 ἐτῶν, ἄρξας ἔτη 6 καὶ ἕνα μῆνα. Ἔσχε δὲ γυναῖκα, πρώτην μὲν, Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν Βάρδα τοῦ Σκληροῦ· ταύτης δ' ἀποθανούσης, ἔλαβεν, αὐτοκράτωρ ἤδη, δευτέραν γυναῖκα Θεοδώραν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Β΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β΄, ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ὁ ἐπικληθεὶς Βουλγαροκτόνος, διότι κατετρόπωσε τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος, ἐστέφθη πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῷ 960, καὶ προσελήφθη, ἑπταετὴς ἤδη, ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ, διαδεξαμένου τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν, συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Τζιμισκῆ, ἦρξαν ἀμφότεροι, ὁ μὲν Βασίλειος εἰκοσαετὴς ἤδη, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος δεκαεπταετής· ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς εἶχεν ὁ Βασίλειος. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1025, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, τῷ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, κἀκεῖθεν ἔπειτα, ἀνευρεθέντος ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ λειψάνου αὐτοῦ (2), μετεκομίσθη ἐντίμως εἰς τὸν ἐν Σηλυμβρίᾳ ναὸν τοῦ

(1) » Τοῦτο δέ τοι, τῆς Ἀρμενίων διαλέκτου πρόσρημα ὄν, εἰς τὴν ἑλλάδα μεθερμηνευόμε» νον, Μουζακίτζην δηλοῖ· βραχύτατος γὰρ τὴν ἡλικίαν τελῶν, ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκτήσατο, (Λέων ὁ Διάκονος Ε΄, θ΄). Ἀλλὰ, τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην πάμπαν ἀποδοκιμάζων, ὁ σοφὸς τῶν Ἀρμενικῶν ἐν Παρισίοις καθηγητὴς Cirbied, φησὶν εἶναι πόλιν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ, καλουμένην Τσεμισγκαϊζὰκ (ὃ ἑρμηνεύεται σάνδαλον ἀγλαὸν, δηλαδὴ πορφυροῦν, ὃ ὑποδέδενται αἱ Ἀσιαναὶ), καὶ ἀρχαιότερον Ἱεράπολις, καὶ ἐκ ταύτης κατάγεσθαι τὸν Τζιμισκῆν, γραφόμενον Ἀρμενιστὶ Τσεμεσογκίγκ, ὅπερ ἐστὶν ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀνωτέρω. (2) Ἴδε σελ. 364 τοῦ Α΄ Μέρους.

Σωτῆρος, ζήσας ἔτη 70, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 50. Περὶ δὲ συζύγου καὶ ἁπλῶς περὶ νυμφεύσεως αὐτοῦ σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς. οὐ θαῤῥοῦμεν γὰρ (λέγει ὁ Δουκάγγιος) πιστεῦσαι τῇ βούλλῃ τοῦ Πάππα Ἀδριανοῦ, ἐκδεδομένῃ τῷ 1014, λέγοντος Μαρίαν, τὴν αὐτοκρατόρισσαν τῶν Γραικῶν, καὶ Ῥητζουΐναν (Ῥηγῖναν;), τὴν αὐτοκρατόρισσαν τῶν Ῥωμαίων, θυγατέρας γεγονέναι Ὄθωνος, τοῦ Κόμητος τοῦ Οὐολφαρτσχάουζεν καὶ Ἰουστιτίας τῆς αὐτοῦ γυναικός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ζ', ὁ 6' Πορφυρογέννητος, ὁ τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐγεννήθη τῷ 941, καί, δεκαεπταετὴς ἤδη, συναυτοκρατόρησεν, ὡς προείρηται, τῷ ἀδελφῷ. Ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἔμεινε μόνος διάδοχος τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπέθανε τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1028, εἰς ἡλικίαν 67 ἢ 68 ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσε μόνος ἔτη 3 καὶ ὀλίγους μῆνας. Ἔσχε δὲ σύζυγον Ἑλένην, τὴν θυγατέρα Ἀλυπίου τοῦ Πατρικίου, ἀνδρὸς λογιμωτάτου καὶ ἰσχυροτάτου τῶν καθ' αὐτόν, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς θυγατέρας: ά, Εὐδοχίαν ἢ Εὐδοξίαν, ἥτις, τοῦ κάλλους αὐτῇ διαφθαρέντος ὑπὸ λοιμώδους ἐξανθήματος (εὐλογίας;), ἀνέθετο ἑαυτὴν τῷ θεῷ μονάσασα· ἄδηλον δέ, ἐὰν αὐτὴ ἦνε ἡ ζητηθεῖσα ὑπὸ Οὔγωνος Καπέτου, τοῦ τῶν Φράγκων βασιλέως, διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥοβέρτον εἰς γάμον, μετὰ τὴν διάλυσιν, ὡς ἔοικε, τοῦ συνοικεσίου τοῦ Ῥοβέρτου μετὰ τῆς Βέρτας, τῆς θυγατρὸς Κοῤῥάδου τοῦ βασιλέως τῆς Βουργουνδίας· 6', τὴν Ζωήν, γεννηθεῖσαν τῷ 978, καὶ συζευχθεῖσαν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, Ῥωμανῷ τῷ Ἀργυρῷ, ἀναγκασθέντι πρὸς τοῦτο διαζευχθῆναι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἑλένης, καὶ αὐτοκρατορήσαντι· γ', Θεοδώραν, τὴν ἐπικληθεῖσαν Πορφυρογέννητον, ἧς ποικίλαι καὶ διάφοροι αἱ κατὰ τὸν βίον τύχαι. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτὴν διάδοχον τῆς ἀρχῆς καταλιπεῖν ἠβούλετο καὶ συζεῦξαι Ῥωμανῷ τῷ Ἀργυρῷ· ἀπαξιώσασαν δὲ τὴν πρότασιν, διά τε τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν καὶ τὸν ὑφεστῶτα ἤδη γάμον τοῦ Ῥωμανοῦ, ὁ Ἀργυρός, αὐτοκρατορήσας μετὰ μικρόν, κατέκλεισεν αὐτὴν εἰς μοναστήριον, ὅπου, κατὰ διαταγὴν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Ζωῆς, ἀποκαρεῖσα τῷ 1031 μοναχή, προφάσει δῆθεν συνωμοσίας, ἀνεκλήθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐξωσθέντος τοῦ Καλαφάτου, καί, ἀναγορευθεῖσα Αὐγοῦστα συνάμα τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Ζωῇ, τρίμηνον τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐχρήσατο, μέχρις οὗ δηλονότι τὸ κράτος περιέστη εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον, συζευχθέντα τὴν Ζωήν· ἐκείνου δ' ἀποθανόντος, ἅπασα πάλιν ἡ δύναμις εἰς αὐτὴν περιῆλθεν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς χρονολογικῶς διεξελευσόμεθα.

ΡΩΜΑΝΟΣ Γ', ὁ Ἀργυρὸς ἢ Ἀργυρόπουλος, πατρίκιος, τοὐπίκλην Ἱεραπολίτης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 973, υἱὸς τοῦ Μαγίστρου καὶ Δομεστίκου τῶν σχολῶν Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ, τοῦ συζευχθέντος Ἀγάθην,

τὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ θυγατέρα, καὶ ἐγγονὸς Εὐσταθίου τοῦ Ἀργυροῦ, ὃν Λέων ὁ Φιλόσοφος τῆς ἐξορίας ἀνακαλέσας, καὶ Ἔπαρχον Χαρσιανῶν (1), Μάγιστρον καὶ Δρουγγάριον τῆς Βίγλας ὀνομάσας, ἐξέπεμψε κατὰ τῶν Σαραχηνῶν, πλεῖστα κατ' αὐτῶν ἀράμενον τρόπαια· ὕστερον δὲ, αἰτίᾳ δή τινι, στερήσας τῆς ἀρχῆς, καὶ περιορίσας κατ' οἶκον, φαρμάκῳ ἀνεῖλε, πολὺν ἑαυτοῦ καταλιπόντα πόθον παντὶ τῷ στρατῷ, μεμνημένῳ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων· δισέγγονος δὲ ἀνωνύμου τινὸς, υἱοῦ τοῦ πρώτου τῆς λαμπρᾶς ταύτης οἰκογενείας ἀρχηγοῦ, Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ, ὃς τοσαύτην ἐπί τε κάλλει σώματος, βίου ἀρετῇ καὶ πολιτικῇ δυνάμει δόξαν ἔσχεν, ὥστε, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, μόνος μετὰ τῶν ἰδίων οἰκογενῶν τοὺς ἐν Τεφρικῇ Μανιχαίους καὶ τοὺς ἐν Μελιτινῇ Σαραχηνοὺς φυγαδεύσας, διὰ μόνου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φρίκην αὐτοῖς ἐνεποίει. Ἀναγκασθεὶς, ὡς προείπομεν, 'να χωρίσῃ Ἑλένην τὴν πρωτην αὐτοῦ σύζυγον, καὶ ἢ 'να συζευχθῇ Ζωὴν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Ῥωμανίδου, ἢ 'να στερηθῇ τῶν ὀμμάτων, συγκατένευσε, καὶ, ἀναγορευθεὶς Καῖσαρ πρὸς τοῦ πενθεροῦ, ἔμεινεν, ἀποθανόντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκείνου, καὶ διάδοχος τῆς ἀρχῆς. Τὴν δὲ Ἑλένην, ἀποκαρεῖσαν μοναχὴν, ἔκλεισεν εἰς μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1032. Ἀλλ' ἡ Ζωὴ, τὴν ὀφειλομένην τῷ ἀνδρὶ μὴ τηρήσασα πίστιν, ἀθεμίτους πρὸς Μιχαὴλ τὸν Παφλαγόνα σχέσεις συνέδεσε, καὶ παρώρμησεν αὐτὸν πρὸς φόνον τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀποπνίξαντα αὐτὸν τῇ 11 Ἀπριλίου τοῦ 1034, μετὰ 5 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν αὐτοκρατορίαν. Εἶχε δὲ ὁ Ῥωμανὸς οὗτος ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς τοὺς καὶ τὰς ἑξῆς: α', Πόθον, τὸν ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ Δομέστικον τῶν Σχολῶν ὀνομασθέντα, καὶ ἐν διαφόροις στρατείαις ἐπ' αὐτοῦ διαπρέψαντα· ϐ', Λέοντα, συζευχθέντα τῷ 920 Ἀγάθην, τὴν θυγατέρα Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τιμηθέντα δὲ πρὸς αὐτοῦ Δομέστιχον τῶν Σχολῶν, καὶ πολλὰς στρατείας εὖ διαθέμενον· γ', Βασίλειον τὸν Πατρίκιον, νικηθέντα κατὰ κράτος τῷ 1011 ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων, καθ' ὧν εἶχε σταλῇ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, τῷ δὲ 1016 προστάντα τῆς ἄνω Μηδίας ἢ Βαασπραχανίας, ἔναγχος τοῖς Ῥωμαίοις προσχωρησάσης, εἶτα δὲ, διὰ τὸ κακῶς ἄρχειν, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ Νικηφόρου Κομνηνοῦ τοῦ Πρωτοσπαθαρίου· ἐγένοντο δὲ αὐτῷ υἱοὶ πλείους, ὧν τινες ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν ἀναγορευσάντων Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν. Εἶχε δὲ καὶ θυγατέρα Ἑλένην, ἣν Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐνύμφευσε Παγκρατίῳ τῷ Γεωργίου, ἡγεμόνι τῶν Ἀβασγῶν· ἴσως δὲ (οὐ γὰρ δῆλον) τούτου θυγάτηρ ἦν καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ πάλιν τοῦ Ῥωμανοῦ ἐκδοθεῖσα πολλῇ σὺν προικὶ τῷ ἡγεμόνι τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας· δ', Μαρια-

---

(1) Ἀπ' ὅπου, φαίνεται ὅτι, καὶ κατήγετο, ὅθεν καὶ Μονὴν πατρῴαν εἶχεν ἐκεῖ ἐπίσημον.

νὸν τὸν μοναχὸν, οὗ ταῖς ὑποβολαῖς Στέφανος, ὁ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὸν πατέρα τοῦ θρόνου ἐξέωσε, καὶ ἔπειτα ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ συλληφθεὶς ἐξωρίσθη, ἀνθ' ὧν Κόμητα τοῦ Σταύλου ὁ Κωνσταντῖνος αὐτὸν ἐτίμησεν· ε', Πουλχερίαν, ἧς ὁ μὲν σύζυγος ἀγνοεῖται, τὴν δὲ θυγατέρα ἐνυμφεύθη Κωνσταντῖνος ὁ Διογένης, ὧν ἐγένετο Ῥωμανὸς Διογένης ὁ Αὐτοκράτωρ· ς', ἄλλην ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμανοῦ Βασίλειος ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ 999 νυμφεῦσαι λέγεται τῷ τῶν Οὐενετῶν Δουκὶ, τὴν φιλίαν αὐτῶν διὰ τούτου προσκτώμενος (1)· ζ', ἄλλην ἀδελφὴν αὐτοῦ τῷ Πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Καραντηνῷ, ὃς διεδέξατο Μιχαὴλ τὸν Σφόνδυλον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀντιοχείας, νυμφευθῆναί φησιν ὁ Σκυλίτσης, ἐξ ὧν ἐγένετο Νικηφόρος ὁ Καραντηνὸς, ἔπαρχος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Νεαπόλεως (Ναυπλίας;), ὁ πολλάκις καταναυμαχήσας τοὺς τὸ Αἰγαῖον πορθοῦντας Σαρακηνούς· η', ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμανοῦ ἀναγράφει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς καὶ τὴν σύζυγον Βασιλείου (ὃν ἐν ἄλλοις Ῥωμανὸν καλεῖ) τοῦ Σκληροῦ, υἱοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ ἐγγόνου Βάρδα τοῦ Σκληροῦ, τοῦ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου τυραννῆσαι ἐπιχειρήσαντος. Ἐὰν δὲ ὁ Ῥωμανὸς εἶχε τέκνα ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἑλένης, εἶνε ἄδηλον· ἀλλ' ἡ οἰκογένειά του, εἶνε βέβαιον ὅτι, ἐσώζετο ἐντίμως ἐν ΚΠ μέχρι τέλους τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε Δημήτριός τις Ἀργυρόπουλος φαίνεται διασωθεὶς εἰς Ἰταλίαν. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐκέκτητο ἐν Θήρᾳ (Σαντορήνῃ) τῇ νήσῳ τὸ φρούριον (πύργον) Ἅγ. Νικόλαον, ὁπό-

(1) Τὴν τοῦ Δουκὸς ἀρχὴν τῷ ἔτει ἐκείνῳ εἶχε Πέτρος ὁ Οὐρσέολος, συνάρχοντα προσλαβὼν τὸν υἱὸν Ἰωάννην, τούτῳ χαρισαμένης αὐτῷ τῆς τῶν Οὐενετῶν βουλῆς, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σαβελλικός. Ἔπεμψε δὲ αὐτὸν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ ἄλλου υἱοῦ αὐτοῦ Ὄθωνος εἰς ΚΠ, κατ' αἴτησιν τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, ὅπου τιμηθεὶς πρὸς αὐτῶν τῇ τοῦ Πατρικίου ἀξίᾳ, μεταξὺ ἄλλων δώρων ἔλαβε καὶ τὸ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας λείψανον, ὃ μετέφερεν Ἐνετίαζε. Ἐξ ὧν εἰκάζει ὁ Βαρώνιος ταύτην εἶναι τὴν ἐκ ΚΠ εὐγενῆ γυναῖκα, περὶ ἧς γράφει Πέτρος ὁ Δαμιανοῦ ὅτι, συζευχθεῖσα τῷ τῶν Οὐενετῶν Δουκὶ, τοσαύτῃ ἐκέχρητο τρυφῇ, ὥστε. ἀπαξιούσης αὐτῆς χρῆσθαι πρὸς λουτρὸν τοῖς κοινοῖς ὕδασιν, οἱ θεράποντες πολλὰ ἐπραγματεύοντο πορίσαι αὐτῇ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· τὴν δὲ τροφὴν ταῖς χερσὶν οὐκ ἤγγιζεν, ἀλλ', ὑπὸ τῶν εὐνούχων εἰς λεπτὰ πρότερον κατακοπτομένην, τριαινιδίοις τισὶ χρυσοῖς ἐνέβαλον αὐτῇ ἔπειτά τινες εἰς τὸ στόμα· οἱ δὲ κοιτῶνες αὐτῆς τοσούτων μύρων καὶ θυμιαμάτων ἀπῶζον, ὡς καὶ ἡμῖν αἶσχος φέρειν διηγεῖσθαι, καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀπιστεῖν ἐπιέναι. Ἀλλ' ὁ θεὸς δεινῶς αὐτὴν τῆς τοιαύτης ὑπερηφανίας δίκην ἐπράξατο· ἐνσκήψαντος γὰρ αὐτῇ δεινοῦ νοσήματος, ἅπαν τὸ σῶμα τηλικαύτῃ σηπεδόνι ἐτάκη, ὡς μηδένα δύνασθαι εἰσελθεῖν εἰς τὸν κοιτῶνα, ὅπου κατέκειτο πρὸς θεραπείαν, οὔτε θεράποντα, οὔτε κοσμητὴν, εἰμὴ μίαν τινὰ παιδίσκην, καὶ ταύτην δὲ οὐ πρὶν ἀρώμασιν ἑαυτὴν ἀσφαλίσαι, καὶ τότε μέν τοι σπουδῇ εἰσιοῦσα, αὐτίκα ἀνεχώρει. Πολὺν δὲ οὕτω ταλαιπωρηθεῖσα χρόνον, καὶ ἐλεεινῶς βασανισθεῖσα, ἀσμένοις τοῖς φίλοις ἐξέλιπεν. Ὁ δὲ Σαβελλικὸς ταύτην οἴεται εἶναι τὴν τῷ Δουκὶ Δομινίκῳ τῷ Σιλβίῳ συζευχθεῖσαν, ἥν τινες Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ἀδελφήν φασι γενέσθαι. Τῷ Δουκαγγίῳ μέν τοι αἱρετωτέρα φαίνεται ἡ τοῦ Βαρωνίου γνώμη.

θεν ἐξώσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1577· κλάδος δέ τις τῶν Ἀργυρῶν ἀποκατεστάθη ἐκ Κρήτη, ὅπου καὶ διεκρίνετο ἐντίμως (1).

ΜΙΧΑΗΛ Δ', ὁ Παφλαγὼν, ἀποπνίξας, ὡς εἴπομεν, τὸν Ῥωμανὸν, καὶ ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἀφῆκεν ὅλην τῶν πραγμάτων τὴν διοίκησιν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ζωὴν, διοικουμένην ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ γυναικῶν τοῦ παλατίου. Αὐτὸς δὲ, ἀνιάτῳ περιπεσὼν νοσήματι, παραιτήσας τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐνδυσάμενος τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετ' οὐ πολὺ, βασανιζόμενος ὑπὸ τοῦ συνειδότος διὰ τὸ κακούργημά 'του, ἐτελεύτησε τῇ 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1041, αὐτοκρατορήσας ἔτη 7 καὶ μῆνας 8. Τούτου ἀδελφοὺς ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς, παρεκτὸς τοῦ ἐπισημοτέρου ἐξ αὐτῶν Ἰωάννου, ὅς τις διεῖπε τὸ Κράτος ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ 'του, Νικήταν, τὸν Δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας, Κωνσταντῖνον τὸν ἔπαρχον ταύτης τῆς πόλεως καὶ ἔπειτα Μέγαν Δομέστικον καὶ, τέλος, Νωβελλήσσιμον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Καλαφάτου τιμηθέντα, καὶ Γεώργιον τὸν Πρωτοβεστιάριον· ἀδελφὴν δὲ Μαρίαν, Στεφάνῳ τῷ Πατρικίῳ, τῷ ἐν Σικελίᾳ δυστυχήσαντι, νυμφευθεῖσαν, ἐξ ὧν ἐγένετο.

ΜΙΧΑΗΛ Ε', ὁ Καλαφάτης, ὑπὸ μὲν τοῦ θείου αὐτοῦ τιμηθεὶς Καῖσαρ, ὑπὸ δὲ τῆς Ζωῆς υἱοθετηθεὶς, καὶ ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ πρῶτον ὡρκίσθη 'να σέβηται αὐτὴν ὡς μητέρα καὶ βασιλίδα. Ἀλλ' ἐπιλαθόμενος τῶν ὅρκων, καὶ ἐπιθυμῶν 'να ἐξώσῃ τὴν Ζωὴν, ἐδοκίμασε τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ λαοῦ, ἀλλ' αὐτοὶ ἔκριναν ὑπὲρ τῆς ΖΩΗΣ καὶ ΘΕΟΔΩΡΑΣ, εἰς τὰς ὁποίας αἴφνης μετέβη ἡ αὐτοκρατορία· ὅθεν ὁ Καλαφάτης ἀπώλεσε καὶ τὸ σκῆπτρον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῇ 21 Ἀπριλίου τοῦ 1042, αὐτοκρατορήσας μῆνας 14 καὶ ἡμέρας 5 (2). Ἦτον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπιληπτικός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Η', ὁ Μονομάχος, νυμφευθεὶς τὴν Ζωὴν τῇ 11 Ἰουνίου τοῦ 1042, ἐστέφθη τῇ ἐφεξῆς Αὐτοκράτωρ. Ἐπεισαγαγὼν δὲ μετ' οὐ πολὺ, ὡς παλλακίδα αὐτοῦ, τὴν Σκλήραιναν ἐπισήμως εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀναγορεύσας αὐτὴν Αὐγούσταν, ἐξήρχετο εἰς τὰς δημοσίας πομπὰς, καθήμενος ἀναμέσον ἀμφοτέρων. Ἀπέθανε δὲ ἡ μὲν Ζωὴ τῷ 1050, ἑβδομηκοντοῦτις ἤδη· ὁ δὲ Μονομάχος τῷ 1054, αὐτοκρατορήσας ἔτη 12, ἢ, κατ' ἄλλους, 13 καὶ μῆνας 7, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τῶν Μαγγάνων.

---

(1) Ἡ οἰκογένεια αὕτη 'δὲν πρέπει 'να συγχέηται μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἀργυρῶν, ἀπογόνων τοῦ Μέλη καὶ Λέοντος, οἵ τινες 'δὲν διήρκεσαν εἰμὴ μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὅτε (τῷ 1140) Ῥογῆρος ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας ἐκρέμασεν Ὑάκινθον τὸν Ἀργυρὸν, ἐπαναστατήσαντα κατ' αὐτοῦ τὴν πόλιν Βάριν. (2) Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειώτης λέγει ῥητῶς « μῆνας μόνους πέντε ».

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤ' δὲ, ὁ Στρατιωτικὸς ἢ Γέρων, γέννημα τῆς ΚΗ, καὶ ὑπὸ τοῦ Πρωτοσπάθου Λούπου Βρίγκας ἐπονομαζόμενος, ὅθεν πιθανὸν ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰωσὴφ Βρίγχα, τοῦ Πραιποσίτου τῶν Κουβικουλαρίων, ὅς τις ἐπὶ Ῥωμανοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπεχείρησε 'ν' αὐτοκρατορήσῃ, ἦν ἀνὴρ ἐντριβὴς τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν· ἀνηγορεύθη δὲ, γέρων ἤδη, Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς ΘΕΟΔΩΡΑΣ, εἰς τὴν ὁποίαν, μετὰ θάνατον τοῦ Μονομάχου, περιῆλθεν αὖθις ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἦρξε μόνη ἔτος 1, μῆνας 8, καὶ ἡμέρας 20, καὶ, ἄρξας, μετ' αὐτῆς μὲν (ἀποθανούσης τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ 1056) ἡμέρας 5 καὶ μόνας, μόνος δὲ μῆνας 11 καὶ ἡμέρας 18, ἢ, κατ' ἄλλους, ἔτος 1 καὶ ἡμέρας 11, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου δι' ἀνικανότητα, καὶ διεδέχθη αὐτὸν

ΙΣΑΑΚΙΟΣ ὁ Κομνηνὸς, Μάγιστρος ἤδη ἐπὶ Θεοδώρας, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων Αὐτοκράτωρ τῇ 8 Ἰουνίου (1) τοῦ 1057, ἀνὴρ πολεμικώτατος, καὶ τούτῳ μόνῳ ἀναγράφων τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν, ὅθεν καὶ ξιφηφόρος ἐν τοῖς νομίσμασιν ἐγχαράττεσθαι διέταξεν. Αὐτοκρατορήσας δὲ ἔτη 2 καὶ μῆνας 3, ἢ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, 2 ἔτη, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 24, νοσήσας ἀπηλπισμένως, διώρισεν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν, ὃν εἶχεν ἤδη προσλάβει καὶ συγκοινωνὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ, ἀναχωρήσας ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, ἔζησεν ἐκεῖ ἐν ἄκρᾳ ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει δύο περί που ἔτη, καὶ ἀποθανὼν ἐκεῖ καὶ ἐτάφη. Ἦν δὲ υἱὸς Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Πρωτοσπαθαρίου, ὃν ὁ Σχυλίτσης Ἐρωτικὸν, ἀπὸ τοῦ μητρῴου ἴσως γένους, καλεῖ, τοῦ ἀποθανόντος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Ῥωμανίδου, ἀφ' οὗ συνέστησεν αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Εἶχε δὲ ἀδελφὸν μὲν Ἰωάννην τὸν Κομνηνὸν, τὸν Μέγαν Δομέστικον, πατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀποθανόντα ὀλίγον μετὰ τὸν ἀδελφόν 'του· ἀδελφὴν δὲ τὴν νυμφευθεῖσαν Μιχαὴλ τὸν Δοκεανὸν, τὸν ἐπὶ Μονομάχου τῷ 1650 πεσόντα ἐν τῇ κατὰ τῶν Πατσινάκων μάχῃ, καὶ μητέρα τὴν θυγατέρα Θεοδώρου τοῦ Δοκεανοῦ· τέκνα δὲ, Μανουὴλ καὶ Μαρίαν, ἐξ Αἰκατερίνης, τῆς πρεσβυτέρας τῶν θυγατέρων Σαμουὴλ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἢ, κατ' ἄλλους, ἀδελφῆς Ἀαρὼν τοῦ Μαγίστρου καὶ Ἐπάρχου Ἀσπραχανίας, Βουλγαρικοῦ Πρίγκηπος (ἀδελφιδοῦ τοῦ Ἀαρὼν), ἥτις, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἀνδρός 'της, ἀναχωρήσασα μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μυρελαίου, καὶ μετονομασθεῖσα Ἑλένη, ἐτάφη θανοῦσα ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ξένης, ἢ, κατὰ τὸν Σχυλίτσην, ἐν τῇ τοῦ Στουδίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ', Δούκας, ὁ Πρόεδρος, ὁ καὶ Δουκίτσης, ὡς

---

(1) 31 Αὐγούστου· διότι ὁ σύγχρονος Ἱστορικὸς Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειάτης λέγει ῥητῶς: «Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐνισταμένου».

ἀπὸ τῶν γυναικῶν Δούκας, πρὸς τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καλούμενος, υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ Δούκα, καὶ ἔγγονὸς Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου τοῦ Ῥωμανίδου ἀποστατήσαντος, καὶ παγγενεὶ καταστραφέντος, κριθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου ὡς ὁ ἱκανώτερος πάντων (καὶ αὐτῶν αὐτοῦ τῶν συγγενῶν) ἵνα 'τὸν διαδεχθῇ, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Νοεμβρίου τοῦ 1059· ἀπέθανε δὲ ἑξηκοντούτης περὶ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1067, ἄρξας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῇ καλουμένῃ Μολιβωτῇ. Εἶχε δὲ γυναῖκα Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Δαλασσηνοῦ, τοῦ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος (1), ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱούς, οὓς ἅπαντας, τελευτῶν τὸν βίον, αὐτοκράτορας ἔστεψε, Μιχαὴλ τὸν Παραπινάκην, Ἀνδρόνικον, καὶ Κωνσταντῖνον ἤ, κατὰ τὴν Ἄνναν, Κωνστάντιον, τὸν κληθέντα Πορφυρογέννητον, ὡς γεννηθέντα μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ πατρός 'του, ὃς ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τῷ 1075 τὰ τῆς Αὐτοκρατορίας σύμβολα ἐνδυσάμενος ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τῶν περὶ αὐτόν, καὶ ἀχθεὶς πρὸς τὸν Νικηφόρον, ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐξωρίσθη εἴς τινα τῶν νήσων· ὕστερον δέ, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, εἰς πολλὰς ἐκστρατείας λαβὼν μέρος, ἐφονεύθη τῇ 19 Ὀκτωβρίου τοῦ 1082 ἐν τῇ κατὰ Ῥοβέρτου τοῦ Γκουϊσκάρδου μάχῃ· καὶ τρεῖς θυγατέρας, Ἄνναν (ἀποθανοῦσαν ἴσως ἀνήλικον), Θεοδώραν, ἣν πρὸς γάμον ἠγάγετο Δομίνικος Σίλβιος, ὁ τῶν Οὐενετῶν Δοὺξ (2), καὶ Ζωήν, τὴν κληθεῖσαν, διὰ τὴν αὐτήν, δι' ἣν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, αἰτίαν, Πορφυρογέννητον, καὶ συζευχθεῖσαν τὸν Πρωτοσέβαστον καὶ Δομέστικον τῆς Ἀνατολῆς Ἀδριανὸν τὸν Κομνηνόν, ἀδελφὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ὃν καὶ Καίσαρα ὠνόμασε, καί, ἀποθνήσκων, τοὺς παῖδας αὐτῷ, μέχρις οὗ ἡλικιωθῶσι, συνέστησε, παραγγείλας τῇ γυναικὶ μηδὲν ποιεῖν παρὰ γνώμην αὐτοῦ, ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ κατὰ Οὐρσέλλου τοῦ Βαλλιόλου, εὐγενοῦς Φράγκου, ἀποστατήσαντος, συνελήφθη ὑπ' αὐτοῦ σὺν τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἀνεπείσθη Αὐτοκράτωρ ἀναγορευθῆναι· ὑποχείριος δὲ μετ' οὐ πολὺ γενόμενος τοῦ Μιχαήλ, μοναχὸς ἀπεκάρη, καὶ εἰς μοναστήριον ἐγκατεκλείσθη· ἀνακληθεὶς δὲ ἔπειτα εἰς τὴν Αὐλὴν ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου, ἀνέπεισεν αὐ-

(1) Αὕτη ἐστιν, ἡ ἐπιλεγομένη Μακρεμβολίτισσα, ἥτις συνέγραψε τὴν Ἰωνιάν, ἤ, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐπισημείωσιν, » τὸν Πλόκαμον τῆς Ἀριάδνης ἐπικῶς, » τὰς Χρείας τῶν γυναικῶν, καὶ τί δεῖ τὰς βασιλίδας ἀσκεῖν, ἐν πεζῷ λόγῳ, καὶ περὶ διαίτης » τῶν μοναζουσῶν, ὅπερ καὶ νῦν (;) καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ τῆς Προκοννήσου σεμνείῳ σώζεται «. Ὁ δὲ D' Ansse de Villoison συνέγραψε διατριβὴν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῆς, ἣν ἀνέγνω τῷ 1773 ἐν τῇ τῶν Ἐπιγραφῶν Ἀκαδημίᾳ, ἐκδοθεῖσαν ἴσως μετὰ τῆς Ἰωνιάδος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ ἀνεκδότοις. Ἀμφιβάλλεται δὲ ἐὰν ταύτης μᾶλλον ἢ Εὐδοκίας τῆς τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β' ἔργον ἦνε τὰ Ὁμηρόκεντρα. (2) Ἴδε σελ. 357

τὸν συζευχθῆναι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ. Ἔσχε δὲ σύζυγον Μαρίαν, τὴν τιμηθεῖσαν πρωτοβεστιάρισσαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύω υἱούς, ά Ἀνδρόνικον τὸν Πρόεδρον, τὸν ἐκτυφλώσαντα Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, λαβόντα δὲ γυναῖκα τὴν ὡραιοτάτην θυγατέρα Τρωϊάνου, τοῦ υἱοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως Σαμουὴλ, καὶ κτίσαντα τὴν Μονὴν τῆς Χώρας, γεννήσαντα δὲ δύω υἱούς, Μιχαὴλ τὸν Πρωτοστράτορα, τὸν διαπρέψαντα ἐν τοῖς τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πολέμοις, καὶ Ἰωάννην, τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κομνηνοῦ Μέγαν Δοῦκα καὶ στρατηγὸν, καὶ τρεῖς θυγατέρας, Εἰρήνην τὴν τοῦ Ἀλεξίου σύζυγον, Ἄνναν, τὴν σύζυγον Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Θεοδώραν μοναχὴν, καὶ β΄ Κωνσταντῖνον τὸν Πρόεδρον καὶ Πρωτοστράτορα, λαβόντα καὶ αὐτὸν μέγα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐπιβουλὴν, ἀποθανόντα δὲ, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρὶν τοῦ πατρὸς 'των· σώζονται δὲ ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν Θεοφυλάκτου τοῦ Ἀχριδῶν. Ἡ δὲ Εὐδοκία, καί τοι ἐγγράφως ὑποσχομένη τῷ Δούκᾳ μὴ δευτερον νυμφευθῆναι, ὑπανδρεύθη οὐχ ἧττον τῇ ά Ἰανουαρίου τοῦ 1068 Ῥωμανὸν τὸν Διογένη, ὃν καὶ Αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄρξασα αὐτὴ μετὰ τῶν υἱῶν μῆνας ἓξ καὶ ὀλίγῳ πλέον. Ἔζη δὲ ἔτι μέχρι τοῦ 1096, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς Ἄννης, ἀφ' οὗ, ἀποθανόντος τοῦ Διογένους, προσεπάθησε, καθὼς λέγουσι, 'να νυμφευθῇ καὶ Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην.

ΡΩΜΑΝΟΣ Δ΄, ὁ Διογένης, Πατρίκιος, Μάγιστρος, καὶ Δοὺξ τῆς Σαρδικῆς, ἦν υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Διογένους, ὃς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, τῷ 1015—16—17, κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀνδραγαθήσας, καὶ τὸ Σίρμιον αὐτὸ καθυποτάξας, ἐπὶ δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, οὗ τὴν ἀνεψιὰν εἶχε γυναῖκα, Δοὺξ Θεσσαλονίκης διορισθεὶς, μετὰ τὸν Βοτανειάτην (πατέρα ἴσως τοῦ Νικηφόρου), καὶ μετὰ τοῦτο, ὡς τυραννιῶν, μοναχὸς ἀποκαρεὶς τῷ 1031 ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν κατηγορηθεὶς, ὡς συνωμοτῶν μετὰ τῆς Θεοδώρας, καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι καταγγεῖλαι τοὺς συνειδότας τὴν συνωμοσίαν, ἑαυτὸν καταχρημνίσας ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀνελὼν, ἄταφος μετὰ τῶν βιοθανάτων ἐῤῥίφη. Ἑάλω δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, περικλεισθεὶς ἐν τῇ κατ' αὐτῶν μάχῃ, τῷ 1070, καὶ, ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐντίμως, ἐπανήρχετο εἰς ΚΠ ἀνακτησόμενος τὴν ἰδίαν ἀρχήν. Ἀλλὰ, πεμφθεὶς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ προγονοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Μιχαὴλ, Ἀνδρόνικος Δούκας, ὁ τοῦ Μιχαὴλ ἐξάδελφος, συνέλαβεν αὐτὸν, καὶ, ἐκτυφλώσας, ἀφῆκεν ἐπίτηδες ἀνεπιμελήτους τὰς πληγὰς, ὥστε σαπῆναι, καὶ οὕτως ἀπέθανεν οἰκτίστῳ μόρῳ. Τούτου υἱὸν ἐκ τῆς προτέρας γυναικὸς ἀναφέρει Γουλιέλμος ὁ ἐξ Ἀπουλίας, ὃς, ἐκτυφλωθέντος αὐτῷ ἀπίστως τοῦ πατρὸς, Τούρκων καὶ Ἀρμενίων στρατεύματι τὴν Ῥωμαίων ἐξεπόρθησε γῆν.

ΜΙΧΑΗΛ Ζ', Δούκας, ὁ Παραπινάκης, διεδέχθη τὸν μητρυιὸν αὐτοῦ, συνεργείᾳ τοῦ θείου 'του Ἰωάννου τοῦ Καίσαρος, καὶ, αὐτοκρατορήσας 6 ἔτη καὶ (κατ' ἄλλους) 6 προσέτι μῆνας, ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1078, καὶ μοναχὸς ἀποκαρεὶς ἐν τῇ τῶν Στουδίων Μονῇ, ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Ἐφέσου, καὶ, ἅπαξ μόνον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ἀπελθὼν, τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου διήγαγεν ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ Μονῇ, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ, καὶ τιμώμενος τὰ μέγιστα ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μέχρι τῆς τελευτῆς. Γυναῖκα δὲ ἔσχε Μαρίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλανίας ἢ Ἰβηρίας (1), ὡραιοτάτην καὶ φρονιμωτάτην, ἣν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων ἐγκατέκλεισεν ὁ Βοτανειάτης· ὕστερον δὲ, ἀποθανούσης αὐτῷ τῆς πρώτης γυναικὸς Βερδένης, ἣν ἑαυτῷ συνέστεψεν Αὐγούσταν, ἠθουλήθη μὲν ἀγαγέσθαι τὴν μητέρα τοῦ Μιχαὴλ· ἀποτραπεὶς δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ, ἐνυμφεύθη τὴν τοῦ Μιχαὴλ γυναῖκα ταύτην, καταπατήσας πᾶσαν αἰδῶ καὶ αὐτοὺς τοὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμούς. Ἐκβληθέντος δὲ τοῦ Βοτανειάτου, ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος περιώρισεν αὐτὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος, ὅς τις κατὰ παρακίνησιν αὐτῆς συνέταξε τὰ εἰς τοὺς δ' Εὐαγγελιστὰς ὑπομνήματα αὐτοῦ. Τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ, Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, ᾧ τὴν Ῥοβέρτου Γχουϊσκάρδου, τοῦ Δουκὸς Ἀχυληΐας, θυγατέρα Ἑλένην κατηγγύησεν ὁ πατὴρ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Βοτανειάτης, ἤδη τῆς ἀρχῆς ἐπειλημμένος, τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ ἐγκατέκλεισε, τὴν δὲ Ἑλένην, ἀφιχομένην ἤδη εἰς ΚΠ, ἀπέπεμψε τῷ πατρί· νυμφευθεὶς δὲ ἔπειτα τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον· ὁ δὲ Ἀλέξιος ὕστερον, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ Ἄννῃ Κομνηνῇ τῇ πάνυ ποιῆσαι αὐτὸν διανοούμενος, ἐπέτρεψεν αὐτῷ χρῆσθαι τῇ τε στολῇ καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ἡλικίας ἀκμῇ, ἐματαιώθη ὁ σκοπὸς οὗτος τοῦ Ἀλεξίου. Ἦν δὲ, κατά τε τὴν Ἄνναν καὶ τὸν Ἀχριδῶν Θεοφύλακτον, τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, *νέος καθ' ὅλα σπάνιος*.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Γ', ὁ Βοτανειάτης, ἁρπάσας, βοηθείᾳ τῶν Τούρκων, τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐστέφθη τῇ 3 (10) Ἀπριλίου τοῦ 1078, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου τῷ 1081, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Στουδίων, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Κατήγετο δὲ, κατὰ τὸν Σχυλίτσην καὶ τὸν Ἀτταλειάτην, ἐξ ἀρχαιοτά-

(1) Ὁ Τζέτζης (Χιλ. Ε', Ἱστορ. ιζ', 570) λέγει ὅτι κακῶς αὐτὴν Ἀλάνισσαν ἔλεγον· κυρίως γὰρ ἦν «Ἀβασγίς, οἱ Ἴβηρες δὲ καὶ Ἀβασγοὶ καὶ Ἀλανοὶ ἓν γένος», ὡς αὐτὸς πάλιν φησί.

της εὐγενοῦς οἰκογενείας, εἰς Φωκᾶν (1) καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Φαβίους ἀναφέρων τὸ γένος. Ἦν δὲ υἱὸς μὲν Μιχαὴλ τοῦ Βοτανειάτου, ὃν διεδέξατο εἰς τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχὴν Κωνσταντῖνος ὁ Διογένης τῷ 1029, ἔγγονος δὲ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, ὅς τις, στρατεύων μετὰ Βασιλείου τοῦ Β' κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἔπεσεν ἐνδόξως ἀγωνιζόμενος ἐν τῇ καλουμένῃ κλεισούρᾳ τοῦ Κλειδίου.

ΑΛΕΞΙΟΣ Α', ὁ Κομνηνός, υἱὸς τριτότοκος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, ἐξ Ἄννης τῆς μητρόθεν καλουμένης Δαλασσηνῆς, θυγατρὸς Ἀλεξίου Χάρωνος, Ἐπάρχου τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὑπὸ μὲν Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Αὐτοκράτορος Πρόεδρος, ὑπὸ δὲ τοῦ Βοτανειάτου Νωβελλήσσιμος, εἶτα δὲ Μέγας Δομέστιχος, καί, τέλος, Σεβαστὸς ὀνομασθείς, τοῦ Βοτανειάτου ἀποκαρέντος, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 1 Ἀπριλίου τοῦ 1081, ἀνὴρ διάσημος διά τε τὰ πολεμικά του κατορθώματα καὶ τὴν ἄλλην βασιλικὴν ἀρετήν, εἰ καὶ πρὸς τῶν Λατίνων ὡς δόλιος καὶ ὕπουλος δυσφημεῖται. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ 1118, ζήσας περὶ τὰ 70 ἔτη, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν 27, μῆνας 4 καὶ ἡμέρας 15, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου. Ἔλαβε δέ, πρὶν ἔτι αὐτοκρατορήσῃ, δύω γυναῖκας: πρώτην μὲν τὴν θυγατέρα τινὸς τῶν ἐξ Ἰταλίας Ἀργυρῶν (2), γένει καὶ πλούτῳ διαπρέποντος ἀνδρός· δευτέραν δέ, τῆς πρώτης ἀποθανούσης, Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Ἀνδρονίκου τοῦ Δούκα, ἀνεψιὰν δὲ τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου τοῦ Δούκα, μή πω ὑπερβαίνουσαν τὰ 15 ἔτη, ὅτε ὁ ἀνὴρ αὐτῆς αὐτοκρατόρησεν· ἥτις, ἀποθανόντος αὐτοῦ, τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαβοῦσα, μετωνομάσθη Ξένη· ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ υἱοὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες τέσσαρες: Α', Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Ἀνδρόνικος ὁ Σεβαστοκράτωρ, ἀποθανὼν ἀνδρείως ἐν τῷ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμῳ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός· Γ', Ἰσαάκιος, ὁ Καῖσαρ μὲν πρὸς τοῦ πατρός, Σεβαστοκράτωρ δὲ πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ὀνομασθείς, εἰς ὃν οἱ Πρίγκηπες καὶ Αὐτοκράτορες τῆς Τραπεζοῦντος, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ τυραννήσαντος, τὸ γένος ἀναφέρουσιν, ὅς, τὸ μὲν πρῶτον, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, αὐτοκρατορήσαντος (πρὸς τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὰ μέγιστα οὗτος συνήργησε, τῆς μητρὸς τὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἄννῃ γαμβρὸν Βρυέννιον μᾶλλον προτιμώσης), καὶ θρόνου καὶ τραπέζης καὶ εὐφημιῶν κοινωνὸς ἀνεδείχθη, ὕστερον δέ, προφάσει οἰαδηποτοῦν, μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου ἐπαναστάς, καὶ εἰς τοὺς Τούρκους δραπετεύσας, στρατιὰν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπήγαγεν· εἶτα

(1) Ἄδηλον ἐν γένει ποῖον: ἕνα γοῦν τῶν εἰς ΚΠ ἀπὸ Ῥώμης ὑπὸ Κωνσταντίνου μετοικισθέντων, κατὰ τὸν Πανηγυριστὴν τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, Μιχαὴλ τὸν Ἀτταλειάτην. (2) Ἴδε σελ. 358.

δὲ, προσοχθίσας τῇ ἐπὶ ξένης ταλαιπωρίᾳ, ἐπανῆλθε πρὸς τὸν ἀδελφόν· καὶ ἀμνησικάκως ὑπεδέχθη· καὶ πάλιν, τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου πρὸς τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοῦ θείου ἀποστάντος, εἰς Ἡράκλειαν τὴν ἐν Πόντῳ, ὡς συνειδὼς τὴν στάσιν, ἐξορισθεὶς, ὕστερον ἐπὶ Μανουὴλ, συγγνώμης τυχὼν, ἀνεκλήθη μὲν εἰς τὴν Αὐλὴν, ἀλλὰ τῆς τυραννίδος τὴν ἐλπίδα κληροδοσίαν τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ κατέλιπεν. Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, καὶ τὰ πολέμια ἱκανώτατος. Τῶν δὲ υἱῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν πρωτότοκος Ἰωάννης, φυγὼν, ὡς εἴπομεν, μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ συγχωρηθεὶς, ὕστερον, τοῦ Αὐτοκράτορος στρατεύοντος κατὰ τοῦ Μασοὺτ, τοῦ Σουλτάνου Ἰκονίου, καὶ κελεύσαντος αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀραβικὸν ἵππον, ᾧ ἐπωχεῖτο, Λατίνῳ τινὶ τῶν συμμάχων, παρακολουθοῦντι πεζῷ, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀφιππασάμενος ηὐτομόλησε, καὶ, τὴν Τουρκικὴν ἀναλαβὼν θρησκείαν, τὴν τοῦ Μασοὺτ θυγατέρα, ἣν ὁ Φραντζῆς Καμερὼ καλεῖ, ἔγημε, λαβὼν πλείστας πόλεις καὶ ϛρατηγίας εἰς προῖκα. Εἰς τοῦτον εἰώθει τὸ γένος ἀναφέρειν Μεχμὲδ ὁ Β', ἀπαναινόμενος τοὺς ἐκ βουκόλων αὐτοῦ προγόνους, κατὰ τὸν Σπανδουγῖνον καὶ Λεῦγκλάβιον. Ἐπονομάζεται δὲ πρὸς τῶν Τούρκων Τσελεμπῆς, δηλ. εὐγενὴς, καὶ ἐγέννησεν ἐκ τῆς τοῦ Μασοὺτ θυγατρὸς, κατὰ τοὺς Χρονογράφους τῶν Τούρκων, τὸν Σὰχ-Σουλεϊμὰν, πατέρα τοῦ Ἐρτογροὺλ καὶ πάππον τοῦ Ὀσμὰν, εἰ καὶ τοῦτο τοῖς λοιποῖς τῶν Ἱστορικῶν οὐ δοκεῖ, ἀλλ' ἄλλον τινὰ Τσελεμπῆν πάππον τοῦ Μεχμὲδ ἀναγράφουσιν, ὡς ὀψόμεθα τὰ κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς Αὐτοκράτορας γενεαλογοῦντες. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἐτυράννησε, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ· τρίτος δέ τις υἱὸς αὐτοῦ, οὗ τινος ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, ἐπαναστὰς ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀπέθανε βασανιζόμενος ἵνα μαρτυρήσῃ τοὺς συνωμότας 'του· Δ', Ἄννα ἡ Κομνηνὴ, ἡ ἐπὶ παιδείᾳ διάσημος συγγραφεὺς τῆς Ἀλεξιάδος, γεννηθεῖσα τῷ 1083. Ταύτην ὁ πατὴρ, παῖδα ἔτι, Κωνσταντίνῳ Δούκᾳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ἐμνήστευσεν· ἐκείνου δὲ πρὸ γάμων ἀποθανόντος, ζητηθεῖσαν εἰς μάτην παρὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων εἰς γυναῖκα, ἔλαβε Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, εἰς Βρυέννιον τὸν Πατρίκιον, τὸν ἐπὶ Λέοντος τοῦ εἰκονομάχου, ἢ Θεοφίλου, ἀναφερόμενον ἐν τοῖς Μηναίοις, ἀνάγων τὸ γένος, Καῖσαρ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ Πανυπερσέβαστος τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ, ἀνὴρ δυνάμει λόγου καὶ τῇ περὶ τὸ διοικεῖν ἱκανότητι διαπρέπων, δι' ὃ καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ ὑπὸ τῆς πενθερᾶς πρὸς διαδοχὴν τοῦ θρόνου προτιμηθείς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἀναγορευθέντος τοῦ Ἰωάννου, ἐπεχείρησεν ἀναγορευθῆναι καὶ αὐτὸς, ἐναγούσης αὐτὸν πρὸς τοῦτο καὶ τῆς ἰδίας συζύγου, οὐ μὴν προυχώρησεν αὐτῷ τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐπέζησε δὲ αὐτῷ ἡ Ἄννα, παρατείνασα τὸν βίον μέχρι καὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Τὸν δὲ τάφον αὐτῆς μονόλιθον σώζεσθαί φησι κατ' αὐτὸν ὁ Κρούσιος ἐν τῷ τότε πατριαρχικῷ ναῷ τῆς

ΚΗ, ἐξέχοντα τοῦ ἐδάφους, καὶ ἔχοντα ἐπιγεγλυμμένον ἀετόν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς καὶ τοῦ Βρυεννίου Ἀλέξιος, ἐπωνομάσθη Κομνηνὸς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τοῦθ' ὅπερ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ἐπεκράτησεν, ὥστε τοὺς εἰσέπειτα Βρυεννίους δοκεῖν οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς Ἄννης συζύγου τὸ γένος ἕλκειν· Ε', Μαρία ἡ Πορφυρογέννητος, γεννηθεῖσα τῷ 1085, καὶ νυμφευθεῖσα Γεώργιον τὸν Γαβρᾶν ἢ Γαυρᾶν, υἱὸν Θεοδώρου τοῦ Γαβρᾶ, ἀνδρῶν ἀμφοτέρων ἐπισήμων, ἐκ Χαλδίας καταγομένων, οἵτινες ἐχρημάτισαν καὶ Δοῦκες τῆς Τραπεζοῦντος, ἣν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐξείλοντο. Ἀλλὰ, διαζευχθεῖσα τοῦτον ἔπειτα, διὰ τὴν ἀσέλγειαν αὐτῆς, ὑπανδρεύθη δεύτερον Νικηφόρον τὸν Καταχαλῶν τὸν Σεβαστοκράτορα, Κωνσταντίνου Εὐφορβηνοῦ τοῦ Καταχαλῶν υἱόν· ἔσχε δὲ (ἄδηλον ἐξ ὁποτέρου γάμου, πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ἐκ τοῦ δευτέρου) δύω υἱοὺς, Ἀλέξιον καὶ Ἀνδρόνικον· ΣΤ', Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα μὲν τῷ υἱῷ Κωνσταντίνου τοῦ Ἰασίτου, ἀπαξιώσασα δ' ἔπειτα, ὡς ἀνάξιον ἑαυτῆς, τὸν γάμον τοῦτον, καὶ διὰ τοῦτο, λυθέντος αὐτοῦ, ἀναχωρήσασα εἰς μοναστήριον· Ζ', Θεοδώρα, σύζυγον Κωνσταντίνου τοῦ Ἀγγέλου, εὐγενοῦς ἐκ Φιλαδελφείας, ἐξ οὗ κατάγεται ἡ αὐτοκρατορήσασα ἔπειτα οἰκογένεια τῶν Ἀγγέλων. Ἀπέθανε δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξίου ἓν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της. Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Μανουὴλ, τιμηθεὶς Πρωτοπρόεδρος, Πρωτοστράτωρ καὶ Κουροπαλάτης ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, τῷ δὲ 1069 σταλεὶς κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὑπ' αὐτῶν συλληφθεὶς, εἶτα δὲ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Χρυσοσκούλου, αὐτομολήσαντος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, φυγὼν, ἀπέθανε τῷ ἐπομένῳ ἔτει, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐν Βιθυνίᾳ. Τούτου τὴν θυγατέρα ἐξέδοτο ἡ μάμμη αὐτῆς Ἄννα ἡ Δαλασσηνὴ τῷ υἱῷ ἢ μᾶλλον ἐγγονῷ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου· ὁ δὲ Ἰσαάκιος, ἀνὴρ στρατηγικώτατος, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ λυτρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου, ὑφ' οὗ διωρίσθη καὶ Δοὺξ τῆς Ἀντιοχείας, ὠνομάσθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ᾧ, καί τοι μικροτέρῳ, ὑπεχώρησε τὴν αὐτοκρατορίαν, Σεβαστοκράτωρ, τότε πρῶτον ἐπινοηθείσης καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης. Ἀπέθανε δὲ ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του, ὀλίγῳ πρότερον ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ἰωάννης. Τούτου γυνὴ ὑπῆρξεν Εἰρήνη, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος (ἐξουσιοκράτορος) τῶν Ἀλανῶν, ἐξαδέλφη Μαρίας τῆς Αὐτοκρατορίσσης, τῆς συζύγου πρῶτον μὲν τοῦ Μιχαὴλ, εἶτα δὲ τοῦ Βοτανειάτου, ἐπιζήσασα μόλις ἓν ἔτος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐξ ἧς ἔσχεν οὗτος πολλὰ τέκνα, ἐξ ὧν ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, α', Ἀλέξιος, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Ἀλεξίου Δοὺξ Δυρραχίου τῷ 1106· β', Κωνσταντῖνος, ὁ Σεβαστὸς καὶ Δοὺξ Βεῤῥοίας, ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ ἐξώσει παρεδρεύοντι τῷ Αὐτοκράτορι Μανουὴλ τῷ 1144·

γ', Ἀδριανὸς, ὅς τις, παραιτήσας τὴν αὐλικὴν τύρβην καὶ ὑποδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ μετονομασθεὶς Ἰωάννης, διεδέχθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βουλγαρίας καὶ Ἀχριδῶν Μιχαὴλ τὸν Μάξιμον, τὸν ἀπὸ Ὀστιαρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τὸν εὐνοῦχον κλπ. ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἔσχε γυναῖκα Ζωὴν, τὴν μικροτέραν τῶν θυγατέρων τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, ἣν ὁ Βοτανειάτης ἀγαγέσθαι γυναῖκα βουληθεὶς, ἀπετράπη πρὸς τοῦ εὐνούχου Λέοντος· ὁ δὲ Νικηφόρος, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, πρῶτον Σεβαστὸς, εἶτα Δρουγγάριος τοῦ στρατοῦ, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν μάχῃ τῷ 1089· ἡ δὲ Μαρία ἐνυμφεύθη, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'της, Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην, υἱὸν ἴσως Γρηγορίου Πατρικίου τοῦ Ταρωνίτου, οἰκογενείας ἀρχαιοτάτης, ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπαρχίας Ταρῶνος πρὸς τὴν Συρίαν, ὅς τις ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος τῷ 1040 δεινῶς ἐπὶ συνωμοσίᾳ ᾐκίσθη, ὧν ἐγένοντο Ἰωάννης καὶ Γρηγόριος οἱ Ταρωνῖται· ἡ δὲ Εὐδοκία ὑπανδρεύθη Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν, ἄνδρα λαμπρὸν ἐπὶ γένει καὶ φρονήσει, τιμηθέντα πρὸς τοῦ γυναικαδέλφου Καίσαρα καὶ ἀποθανόντα τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1104. Τούτου υἱὸς ἐγένετο Ἀλέξιος ὁ Μελισσηνὸς, τιμηθεὶς Μέγας Δοὺξ ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τούτου ἀπόγονος ὑπῆρξεν Ἀλέξιος Μελισσηνὸς, ὁ ἐπίκλην Στρατηγόπουλος, περίφημος διὰ τὴν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἀνάκτησιν τῆς ΚΠ. (Διὰ τὴν μετὰ τῶν Κομνηνῶν ταύτην ἐπιγαμβρίαν, οἱ τελευταῖοι Μελισσηνοὶ, καὶ ἰδίως οἱ μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶχον προσλάβει καὶ τὸ ἐπώνυμον Κομνηνοί· εἰς δὲ τὰ παράσημα αὐτῶν εἶχον ἐξ μελίσσας χρυσᾶς καὶ τρεῖς κωδωνίσκους μαύρους, τὸ σύμβολον, ὡς λέγουσι, τῶν Κομνηνῶν)· ἡ δὲ Θεοδώρα, συζευχθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, μετὰ θάνατον τοῦ πατρός 'της, Λέοντι ἢ Κωνσταντίνῳ Διογένει τῷ Πορφυρογεννήτῳ, πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους ἐκ τῆς Εὐδοκίας, ἀποθανόντι τῷ 1090 ἐκ τραύματος, ὃ ἔλαβεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Ἀντιοχείᾳ μάχῃ, ἀνεχώρησε, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μυρελαίου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Β', ὁ Κομνηνὸς, δευτερότοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀλεξίου, ὁ καὶ Καλοϊωάννης ἐπιλεγόμενος, ἐγεννήθη τῷ 1088, ἐστέφθη δὲ Αὐτοκράτωρ τῷ 1092. Ἦν δὲ μικρὸς μὲν τὸ ἀνάστημα, τὴν χροιὰν καὶ τὴν κόμην μέλας, ὅθεν καὶ Μαῦρος προσεπωνομάζετο, καὶ τὴν ὄψιν εὐτελὴς, ἐνάρετος δὲ καὶ πολεμικώτατος. Ἀπέθανε πληγωθεὶς ἐν κυνηγίῳ ὑπὸ φαρμακωμένου βέλους τῷ 1137, ἢ 1135, ἢ 1141, ἢ 1143, αὐτοκρατορήσας ἔτη 27, ἢ, κατ' ἄλλους, 24 καὶ μῆνας 8 (εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοι προσθέτουσι καὶ 23 ἡμέρας), ἢ, κατ' ἄλλους, 25, καὶ μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 13. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'του, Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Λαδισλάου (Γκέϊζα), τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας,

Πύρσκαν (Πυρίσκην) καλουμένην ὑπὸ τῶν Οὔγγρων συγγραφέων, ἀποθανοῦσαν, ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνδρός 'της, τῷ 1124, καὶ ταφεῖσαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς, Α' Ἀλέξιον, γεννηθέντα τῷ 1106, δίδυμον μετὰ μιᾶς θυγατρὸς, καὶ ἀποθανόντα, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'του, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκστρατείᾳ, ἐν ᾗ κἀκεῖνος ἀπέθανεν. Ἐπὶ δὲ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου πλάνος τις οὕτω προσεποιήσατο αὐτὸν, ὡς μὴ μόνον τὸ ξανθὸν τῆς κόμης, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπότραυλον τῆς γλώσσης μιμήσασθαι. Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα καὶ τὴν οἰκογένειαν οἱ συγγραφεῖς παρασιωπῶσι· τὴν δὲ θυγατέρα ἐνύμφευσε Μανουὴλ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλεξίῳ τῷ Πρωτοστράτορι, πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ Μ. Δομεστίκου Ἰωάννου τοῦ Ἀξούχου, Τουρκικῆς καταγωγῆς, τοῦ ἐπὶ Ἰωάννου καὶ Μανουὴλ διαπρέψαντος, ὃν ὁ Μανουὴλ, διαβληθέντα πρὸς αὐτὸν ὑπὸ φθόνου διὰ τὰ πολλὰ αὐτοῦ προτερήματα, ἀποκείρας, εἰς μοναστήριον περιέκλεισεν, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, μὴ δυνηθεῖσα 'να ἐξιλεώσῃ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀπέθανεν ὑπὸ θλίψεως ἐπὶ δύο παισί· Β', Ἀνδρόνικον, τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Σεβαστοκράτορα τιμηθέντα, καὶ περὶ τὸ 1142 ἀποθανόντα· νυμφευθέντα δὲ Εἰρήνην, ἧς τῇ προτροπῇ τὰ Χρονικὰ αὐτοῦ διὰ πολιτικῶν στίχων συνέταξε Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς· ὧν ἐγένοντο, ά, Ἰωάννης, ὁ ἐν Ἡρακλείᾳ βέλει τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Πρωτοβεστιάριος καὶ Πρωτοσέβαστος τιμηθεὶς, ἀποθανὼν δὲ ἐν τῷ πρὸς τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου πολέμῳ περὶ τὰ 1174, ἐπὶ υἱῷ τῷ Ἀλεξίῳ καὶ θυγατράσιν, ὧν μίαν, τὴν Μαρίαν, ἐνυμφεύθη Ἀμαλρῖχος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς τῷ 1167, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, ὁ Βαλλιάνος Δεϊβελῖνος περὶ τὸ 1176, καί· β', Ἀλέξιος ὁ Πρωτοστράτωρ, Πρωτοβεστιάριος καὶ Πρωτοσέβαστος, ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ τὰ μέγιστα ἰσχύσας, διὰ τὴν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης ἐρωτικὴν αὐτοῦ, ὡς ἐλέγετο, σχέσιν, τὴν ἀφόρητον τοῦ ὁποίου ἀλαζονίαν μὴ ὑποφέροντες οἱ ἄρχοντες, μετεκάλεσαν ἐκ τοῦ Πόντου τὸν Ἀλέξιον, ὅστις, τυραννήσας, ἐξετύφλωσεν αὐτὸν, καὶ εὐνουχίσας ἐφυλάκισε. Τούτου ὁ υἱὸς Στέφανος, ὁ Μέγας Δρουγγάριος, ἐνυμφεύθη Εὐδοκίαν τὴν Ἀλεξίου (;), τοῦ Μ. Δομεστίκου, θυγατέρα, καὶ Εἰρήνης τῆς Ἀλεξίου τοῦ Ἰωάννου γυναικὸς ἀδελφήν, Γ', Ἰσαάκιον, τὸν καὶ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Σεβαστοκράτορα ὀνομασθέντα, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, ὑπὸ τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ Μανουὴλ, προτιμηθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐν φυλακῇ διὰ τὸ δυσφορεῖν τηρούμενον· ὕστερον δὲ, διαλλαγέντος μὲν αὐτῷ, δι' ὑποψίαν δὲ ἀεὶ θωρακοφοροῦντος. Τούτου ἐγένοντο, ά, Θεοδώρα, ἡ τρισκαιδεκαετὴς μὲν Βαλδουίνῳ τῷ Γ', βασιλεῖ τῶν Ἱεροσολύμων, νυμφευθεῖσα περὶ τὰ 1158, τούτου δ' ἀποθανόντος, Ἀνδρονίκῳ τῷ τυράννῳ συμφυγαδευθεῖσα εἰς Περσίαν, κἀκ τού-

του παρανόμως τεκνοποιησαμένη, ὡς ἐν τοῖς κατ' ἐκεῖνον δηλωθήσεται· β΄ Μαρία, ἣν Φριδερῖκος Α΄ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμνηστεύσατο, ἀλλ' ὁ Μανουὴλ Στεφάνῳ, τῷ Βελᾶ, τοῦ τυφλοῦ τῆς Οὐγγαρίας Ῥηγὸς, δευτεροτόκῳ υἱῷ, ἐν ΚΠ διὰ φόβον τοῦ θείου Γεΐζα διατρίβοντι, ἐξέδοτο, φαρμακωθέντι ὕστερον ὑπὸ τῶν Οὔγγρων· γ΄ θυγατέρα αὐτοῦ ἐνυμφεύσατο Κωνσταντῖνος ὁ Μακροδούκας, ὃν Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, Πανυπερσέβαστον τὸ πρῶτον ὀνομάσας, ὕστερον ἀνεσκολόπισε περὶ τὰ 1182, διὰ τὸν Ἰσαάκιον, τὸν ἐν Κύπρῳ ἐπαναστατήσαντα· δ΄ θυγατέρα αὐτοῦ, τὴν μητέρα Ἰσαακίου ἐκείνου, τοῦ ἀπὸ τῆς μητρὸς Κομνηνοῦ ἐπονομασθέντος, ἀναφέρουσι, πατρὸς δὲ ἄγνωστον ποίου. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀνεψιῶν τοῦ Μανουὴλ, ἄδηλον εἰ τοῦ Ἰσαακίου τούτου, ἢ ἄλλου τῶν ἀδελφῶν θυγατέρες ἦσαν· Δ΄, Μανουὴλ τὸν Αὐτοκράτορα· Ε΄, Μαρίαν ἀδελφὴν δίδυμον τοῦ Ἀλεξίου, νυμφευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἰωάννη Ῥογερίῳ τῷ Καίσαρι, τῷ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Καπύης πριγκήπων, ἀποθανοῦσαν δὲ περὶ τὰ πρῶτα τῆς τοῦ Μιχαὴλ αὐτοκρατορίας ἔτη, οὐ πολὺ μετὰ τὸν σύζυγον αὐτῆς· ΣΤ΄ θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου ἐνυμφεύθη Στέφανος ὁ Κοντοστέφανος, ἀποθανὼν ἐκ λίθου βολῆς ἐν τῇ τῆς Κερκύρας πολιορκίᾳ, ἀνθ' οὗ τὴν Κέρκυραν ὁ Μανουὴλ αὐτῇ κατεκλήρωσε. Τούτων ἐγένοντο Ἀλέξιος, Ἀνδρόνικος καὶ Ἰωάννης οἱ Κοντοστέφανοι, ὧν ὁ μὲν Ἀλέξιος ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ ἀρχιστράτηγος εἰς Οὐγγαρίαν ἐστάλη τῷ 1170, Στέφανον, τὸν τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ σύζυγον, εἰς τὴν ἀρχὴν καταστήσων· ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἅπασαν τὴν προτέραν αὐτοῦ δόξαν ἠμαύρωσεν, αὐτομολήσας μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ ἀπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν τύραννον Ἀνδρόνικον, ὑφ' οὗ ὕστερον τὰ ἐπίχειρα τῆς προδοσίας ἔλαβε, τυφλωθεὶς μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν ἐπὶ συνωμοσίᾳ· ὁ δὲ Ἰωάννης παρέτεινε καὶ μέχρις Ἰσαακίου· Ζ΄ δὲ θυγατέρα αὐτοῦ ἐνυμφεύθη Θεόδωρος ὁ Βατάτζης, ἐξ ὧν ἐγένοντο Ἀνδρόνικος καὶ Ἰωάννης οἱ Βατάτσαι, οἱ καὶ Κομνηνοὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν, προσονομαζόμενοι.

ΜΑΝΟΥΗΛ ὁ Κομνηνὸς, ἀποθανόντων μὲν τῶν δύω πρώτων υἱῶν τοῦ Ἰωάννου, ζῶντος δὲ τοῦ τρίτου Ἰσαακίου, προετιμήθη οὗτος εἰς τὴν διαδοχὴν, καί τοι μικρότερος, ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀνὴρ ἔν τε πολέμῳ καὶ εἰρήνῃ ἄριστος ὑπὸ τῶν Λατίνων μάλιστα συγγραφέων εἶναι μαρτυρούμενος. Ὁ χρόνος τοῦ θανάτου αὐτοῦ διαφόρως ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφέρεται· φαίνεται ὅμως τὸ πιθανώτερον, ὅτι ἀπέθανε τῇ 22 ἢ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 1180 ἢ 1181, εἰς ἡλικίαν τοὐλάχιστον 57 ἐτῶν, ἀναλαβὼν, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ματθαῖος, ἀφ' οὗ αὐτοκρατόρησεν ἔτη 37, μῆνας 5 καὶ ἡμέρας 23, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῇ α΄ Ἀπριλίου τοῦ 1143. Ἐνυμφεύθη δὲ, πρῶτον μὲν, κατ' αὐτὸ

τοῦτο τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἔτος, τὴν Βέρθαν ἤ, κατὰ τὸν Μ. Κρούσιον (ἄδηλον πόθεν τοῦτο πορισάμενον), Φριδερούναν, γυναικαδέλφην τοῦ Αὐτοκράτορος Κονράδου, καὶ θυγατέρα Βερανζέρου τοῦ Κόμητος τοῦ ἐν Βαυαρίᾳ Σουλτσμπάχενς, μετονομασθεῖσαν Εἰρήνην, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1158, ταφεῖσαν δὲ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς (1), τῷ δὲ 1161, Μαρίαν, Ῥαϋμούνδου τοῦ Πικταβίνου (De Poitiers), Πρίγκηπος τῆς Ἀντιοχείας, θυγατέρα, ἥτις, εὐθὺς μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Ξένη· ζῶντος δ' αὐτοῦ, εἶχε πᾶσαν σχεδὸν τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, τὰ πάντα πράττοντος δι' αὐτῆς Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Πρωτοσεβαστιαρίου, ἐξαδέλφου τοῦ Μανουὴλ, ἔχοντος πρὸς αὐτὴν οἰκειότερον, ὡς ἐλέγετο, τοῦ δέοντος· ἐξ οὗ, φθόνῳ κινηθέντες οἱ πρόκριτοι, προήγαγον Ἀνδρόνικον τὸν τύραννον, ὅς, αὐτοκρατορήσας, ἀπέπνιξε μὲν αὐτὴν τῷ 1183, ἐφόνευσε δ' ἀπηνέστατα καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἀλέξιον. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης γυναικὸς, Μαρίαν, τὴν νυμφευθεῖσαν περὶ τὰ 1163 Βελᾷ, τῷ δευτεροτόκῳ υἱῷ τοῦ τῆς Οὐγγαρίας βασιλέως Γεϊζᾶ, καὶ ἀδελφῷ τοῦ βασιλέως Στεφάνου, μετονομασθέντι Ἀλεξίῳ καὶ τιμηθέντι Δεσπότῃ, ὕστερον δὲ, ἄῤῥενος διαδόχου μὴ γεννωμένου τῷ Μανουὴλ, ἀναγορευθέντι καὶ διαδόχῳ τῆς αὐτοκρατορίας σὺν τῇ Μαρίᾳ· γεννηθέντος δὲ ὕστερον ἐκ τῆς Μαρίας τοῦ Ἀλεξίου, διαζευχθεῖσαν τοῦ Βελᾶ, νυμφευθέντος τὴν τῆς Μαρίας ἀδελφήν (2). Πολλῶν δὲ μνωμένων αὐτῆς τὸν γάμον, καὶ τοῦ Μανουὴλ πάντας ὑφορωμένου, ἄγαμος τέως διατελοῦσα, ὑπανδρεύθη, τέλος, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1180, τριακονταετὴς ἤδη αὐτὴ, ἑπταχαιδεκαετῆ μόλις, Ῥαϋνέρον, τὸν Βιλέλμου τοῦ πρεσβυτέρου, Μαρκίωνος τῆς Μοντισφεῤῥάτης, δευτερότοκον υἱὸν, τιμηθέντα Καίσαρα, καὶ μετονομασθέντα Ἰωάννην, οὓς ἀμφοτέρους ὕστερον Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, τὸν θρόνον ἑαυτῷ ἐξασφαλιζόμενος, φαρμάκῳ ἀνεῖλεν ἄπαιδας, προφάσει συνωμοσίας· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, Ἀλέξιον τὸν Αὐτοκράτορα, περὶ οὗ ἐφεξῆς. Παρεκτὸς δὲ τούτων, ἔσχε καὶ ἐκ Θεοδώρας τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ Ἰσαακίου, νόθον υἱὸν, Ἀλέξιον τὸν Σεβαστοκράτορα, ὃν ὁ Ἀνδρόνικος οὕτως ἔστερξεν, ὡς, καὶ τῶν ἰδίων τέκνων ἐπίπροσθεν αὐτὸν ποιούμενος, διάδοχον βούλεσθαι τῆς ἀρχῆς καταλιπεῖν· ὕστερον δὲ, ὡς συνωμοτοῦντα κατ' αὐτοῦ, ἐκτυφλωθέντα καὶ ἔν τινι φρουρίῳ κατεχόμενον, Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος εἰς τὴν Αὐλὴν αὖθις ἀνεκαλέσατο, καὶ Καίσαρα ὠνόμασε· κατηγορηθέντα δὲ μετὰ ταῦτα, ὡς Ἀνδρόνικον τὸν Βρυέννιον εἰς τυραννίδα ἐνάγοντα, καὶ ἐξορισθέντα, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα

(1) Ταύτῃ προσφωνεῖ Ἰωάννης ὁ Τζέτζης τὰς Ὁμηρικὰς αὐτοῦ ἀλληγορίας. (2) Τὰ τοῦ γάμου τούτου οὐκ ἔσχον, φαίνεται, πέρας, διὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν.

ἀναλαβεῖν διαταχθέντα, καὶ μετὰ τρίμηνον ἀνακληθέντα, καὶ τὴν πρώτην φιλίαν καὶ οἰκειότητα τοῦ Αὐτοκράτορος ἀναλαβόντα.

ΑΛΕΞΙΟΣ Κομνηνὸς ὁ Β', ὁ τοῦ Μανουὴλ, ἐγεννήθη τῷ 1167 ἢ, κατὰ τὸν Κωδινὸν, τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1169 ἢ 1170, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ. Ὢν δὲ μόλις τρισκαιδεκαετὴς, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, διετέλει ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρίας τῆς ἐξ Ἀντιοχείας, διοικουμένην, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Ἀλεξίου, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θείου· καθ' οὗ δυσανασχετοῦντες οἱ ἄρχοντες, ἐπήγειραν Ἀνδρόνικον τὸν τύραννον, ὅς, ἀποκείρας ἀμφοτέρους, ὕστερον αὐτὸν ἀπέπνιξε δολοφονήσας, οὔπω τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος ἄγοντα τῆς ἡλικίας. Ἐνυμφεύθη δὲ τῇ 2 Μαρτίου τοῦ 1180 Ἀγνὴν (Agnès), τὴν θυγατέρα Λουδοβίκου τοῦ Ζ' (ἢ Η'), βασιλέως τῆς Γαλλίας, μόλις ἐννεαετῆ, μετονομασθεῖσαν Ἄνναν, καὶ συζευχθεῖσαν, μετὰ θάνατον τοῦ Ἀλεξίου (ὅς τις 'δὲν 'τὴν εἶχε πλησιάσῃ, ὡς ἀνήλικον), τὸν τύραννον Ἀνδρόνικον, ὑπερεβδομηκοντούτη, αὐτὴ μόλις ἑνδεκαετής.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Κομνηνὸς ὁ Α', δευτερότοκος υἱὸς Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Α', πολλάκις ἐπὶ Μανουὴλ τυραννῆσαι μελετήσας, κατώρθωσε, τέλος, δολοφονήσας, ὡς εἴπομεν, τὸν μικρανέψιον αὐτοῦ Ἀλέξιον τὸν Β', 'να αὐτοκρατορήσῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐστέφθη, ὡς κοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1183. Ἀλλὰ τοῦ καρποῦ τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀπώνατο. Στάσεως γὰρ γενομένης ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, συλληφθεὶς καὶ πομπευθεὶς καὶ τὰ ἔσχατα βασανισθεὶς, κατεσπαράχθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1185 (1), ἄρξας, μετὰ τοῦ Ἀλεξίου μὲν, ἔτος 1 καὶ μῆνας περί που 5, μόνος δὲ ἔτος 1, μῆνας 10 καὶ 10 ἡμέρας, ἀνὴρ γενόμενος εὐμήκης καὶ γεραρὸς, πεπαιδευμένος καὶ εὔγλωττος· ἀλλὰ τύραννος ἀπηνέστατος καὶ ἐξωλέστατος, καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐκτόπως ἐπτοημένος, ὥστε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, Εὐδοκίας τῆς Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ θυγατρὸς, καὶ Θεοδώρας τῆς Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος, παιδοποιήσασθαι· Μαραπτικῇ δέ τινι πόρνῃ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπιμεμηνέναι, καὶ ταῦτα ζώσης καὶ ὁρώσης Ἀγνῆς, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, χήρας Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Β', ὡς εἴπομεν, ἥτις ἔζη ἔτι τῷ 1204, συζευχθεῖσα μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἅλωσιν τῆς ΚΠ Θεόδωρον τὸν Βρανᾶν. Ταύτην δὲ πρὶν εἰσέτι νυμφευθῇ, εἶχεν ἤδη διαζευχθῇ δύω γυναῖκας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη, ἧς οὐκ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, ἐγέννησεν

(1) Ἴδε σελ. 249 τοῦ Α' Μέρους.

αὐτῷ δύω υἱοὺς, Μανουὴλ καὶ Ἰωάννην, καὶ μίαν θυγατέρα, ὧν τὸν μὲν Μανουὴλ, ὀνομασθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, αὐτοκρατορήσαντος, Σεβαστοκράτορα, Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἐτύφλωσε καὶ ἐφυλάκισε, καίτοι ἀμέτοχον τῶν κακουργημάτων τοῦ πατρός του, ὅς τις, διὰ τοῦτο, εἶχε κηρύξῃ διάδοχόν του τὸν μικρότερον υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην, ὕστερον δὲ, καταστασιασθεὶς, καὶ τὸ μοναχικὸν, πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ λαοῦ, ὑποδὺς σχῆμα, ὑπέσχετο τῷ πρεσβυτέρῳ τούτῳ καταλιπεῖν τὴν ἀρχὴν, οὗ ἐγένετο Ἀλέξιος Κομνηνὸς, ὁ ἐπονομασθεὶς Μέγας, ὃς, κυριευθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, προσεκύρωσεν ἑαυτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἧς ἔλαχεν εἶναι τότε Δοὺξ, κηρυχθεῖσαν ὕστερον ὑπὸ τοῦ δισεγγόνου αὐτοῦ Ἰωάννου αὐτοκρατορίαν, καθὼς καὶ Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῆς ἁλώσεως, εἶχε κηρυχθῇ ἡγεμὼν τοῦ Πόντου καὶ τῆς Παφλαγονίας, καὶ πολλὰς πρὸς Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν μάχας ἐκρότησεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ καὶ Καλοϊωάννης πρός τινων καλούμενος, ἐγεννήθη περὶ τὰ 1156, ἐν τῇ φυλακῇ συνοικούσης τῷ πατρὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· φονευθέντος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τυφλωθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰσαακίου, ἀπέθανεν ὀδυνηρότατα τῷ 1186· περὶ δὲ τῆς θυγατρὸς ἀναφέρει ὁ Νικήτας· ἡ δὲ δευτέρα αὐτοῦ γυνὴ Φιλίππα, ἦτον θυγάτηρ Ῥαϊμούνδου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἀδελφὴ Μαρίας, τῆς Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ γυναικός. Ἐτέκνωσε δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος θυγατρὸς Θεοδώρας, χήρας Βαλδουίνου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως, Ἀλέξιον καὶ Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν τῷ νόθῳ υἱῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου εἴρηται.

ΙΣΑΑΚΙΟΣ Β΄, ὁ Ἄγγελος, ἐξ οἰκογενείας ἀσήμου, καταγομένης τὸ πρῶτον ἐκ Φιλαδελφείας, πρωτότοκος υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀγγέλου καὶ Εὐφροσύνης, τῆς Θεοδώρου τοῦ Κασταμωνίτου, λογοθέτου τῶν Σεκρέτων, θυγατρὸς, ὃν ὁ Μανουὴλ, αἰσχρῶς φυγόντα ἀπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1182, ὀλίγον ἔλειψε 'να πομπεύσῃ ἐν γυναικείᾳ στολῇ, εἰ μὴ διὰ τὴν συγγένειαν ἐχαρίσατο, ὕστερον δὲ, καταπολεμηθέντα ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, καὶ πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν ἐξ υἱῶν αὐτομολήσαντα, ἐξώρισεν αὐτοκρατορήσας οὗτος μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν, εὐνουχίσας, ὥς φασι, πρῶτον καὶ τυφλώσας αὐτόν τε καὶ τοὺς δύω ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν· ἀναγορευθεὶς, μετὰ θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου, Αὐτοκράτωρ, ἦρξεν ἔτη 9 καὶ μῆνας 8, ἀπὸ τῆς 12 δηλ. Σεπτεμβρίου τοῦ 1185 μέχρι τῆς 8 Ἀπριλίου τοῦ 1195, ὅτε τυφλωθεὶς καὶ φυλακισθεὶς, εἰς ἡλικίαν μόλις 40 ἐτῶν, ἀναλαβόντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου, διὰ ῥαδιουργίας τινῶν ἀρχόντων, τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐπανέλαβεν αὐτὴν αὖθις, κυριευσάντων τῶν Λατίνων τὴν ΚΠ τῷ 1203 καὶ φυγόντος τοῦ Ἀλεξίου. Ἀλλ' οὐ κατέσχεν, εἰ μὴ ἐπ' ὀλίγον· μαθὼν γὰρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέ-

ξιον, Αὐτοκράτορα καὶ αὐτὸν ἀναγορευθέντα, ἀποπνιγῆναι ὑπ' Ἀλεξίου Δούκα, τοῦ ἐπιλεγομένου Μουρτσοῦφλου, ὑπὸ τῆς θλίψεως εὐθὺς ἔπειτα ἐτελεύτησε κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1204. Ἔσχε δὲ δύω γυναῖκας, ὧν τῆς μὲν πρώτης, ἀποθανούσης πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, ἀποσιωπᾶται ὑπὸ τῶν συγγραφέων τὸ ὄνομα· τὴν δὲ δευτέραν, Μαργαρίταν, θυγατέρα Βελᾶ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ Ἁγνῆς τῆς ἐξ Ἀντιοχείας, αὐτοκρατορήσας ἤδη, ἐμνηστεύσατο, δεκαέτη, καὶ, γενομένην ἐπίγαμον, ἠγάγετο, μετονομασθεῖσαν Μαρίαν, ἥτις, ἀποθανόντος αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς ΚΠ, Βονιφάτιον, τὸν Μαρκίωνα τῆς Μοντισφερράτης καὶ βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης. Τέκνα δὲ αὐτοῦ ἐγένοντο, ἐκ μὲν τῆς πρώτης γυναικὸς, Α', Ἀλέξιος, περὶ οὗ ἐφεξῆς· Β', θυγάτηρ, ἣν καθιέρωσε τῷ Θεῷ ἐν τῇ τοῦ Ἰωαννίτσα Μονῇ· Γ', Εἰρήνη, ἡ ἄλλως Μαρία καὶ ὑπό τινων Καικιλία καλουμένη, νυμφευθεῖσα, πρῶτον μὲν, Ῥογερίῳ, τῷ Ταγκρέδου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας υἱῷ· κἀκείνου τελευτήσαντος, ἁλωθείσης τῷ 1195 τῆς Σικελίας, ὑποχείριος γενομένη τῷ Αὐτοκράτορι Ἐρρίκῳ τῷ ΣΤ', ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς γάμον Φιλίππῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, Δουκὶ τότε τῆς Σοαυΐας, ὕστερον αὐτοκρατορήσαντι, ἀποθανοῦσα τῷ 1208, καὶ ταφεῖσα ἐν τῷ παρὰ τὴν Τυβίγγην μοναστηρίῳ τῆς Λόρχας· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, πρωτότοκος τῶν ἄλλων τέκνων, Μανουὴλ, ὁ ὑπὸ Βονιφατίου, τοῦ Δουκὸς τῆς Μονφερράτης, τοῦ μητρυιοῦ αὐτοῦ, ὀνομασθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἵνα συμβιβάσῃ τοὺς πρὸς Βαλδουῖνον τὸν τῆς Φλανδρίας, τὸν ἐκλεχθέντα Αὐτοκράτορα τῆς ΚΠ, διαφερομένους Γραικούς. Περὶ αὐτοῦ, εἰ καὶ οὐδὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οὔτε ἐὰν ἠλικιώθη, οὔτε ἐὰν ἐνυμφεύθη, συμπεραίνονται ὅμως ἀμφότερα ἐκ τῆς, ὡς θυγατρὸς αὐτοῦ ἀναφερομένης, Ἑλένης, βασιλίσσης Θεσσαλονίκης, καὶ ἐγγονῆς Δημητρίου τοῦ τῆς Μοντισφερράτης, βασιλέως ὡσαύτως Θεσσαλονίκης καὶ υἱοῦ τοῦ Βονιφατίου ἐκ Μαργαρίτας τῆς Οὐγγαρίσσης. Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν -

ΑΛΕΞΙΟΣ Γ', ὁ καὶ Ἀνδρόνικος, φοβηθεὶς τὰς ἐπιβουλὰς Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου, καὶ φυγὼν πρὸς τὸν Σουλτάνον Σιλλὰχ - οὐδ - δὶν (Σαλαδῖνον), ἐπιστρέφων, ἐκείνου φονευθέντος, διὰ τῆς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡγεμόνων χώρας, συνελήφθη πρὸς αὐτῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου σύμφωνος εἶναι τοῖς Τούρκοις κατηγορούμενος. Ἐκείνου δ' ἔπειτα τυφλωθέντος καὶ φυλακισθέντος, αὐτοκράτορα ἑαυτὸν τῇ 8 Ἀπριλίου τοῦ 1195 ἀνεκήρυξε, καὶ ἀντὶ Ἀγγέλου Κομνηνὸς ἐπωνομάσθη, εἴτε διὰ μῖσος τὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, εἴτε ὡς ἐνδοξότερον προκρίνας τοῦτο τὸ ἐπώνυμον. Ἀλλ' ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, ἁλωθείσης τῆς ΚΠ, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερράτης, καὶ, πεσὼν τέλος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, καὶ τυφλωθεὶς ἐκ διαταγῆς αὐτοῦ, καὶ μονα-

χὸς ἀποχαρεὶς, ἐν εἱρκτῇ τὸν λοιπὸν ἐγκατεβίω χρόνον, αὐτοκρατορήσας ἔτη 7 καὶ μῆνας 3. Ἔσχε δὲ γυναῖκα Εὐφροσύνην, τὴν ἀδελφὴν Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου, τοῦ χρηματίσαντος ἔπειτα ἐπισκόπου Ἀχριδῶν, καὶ τέλος πατριάρχου ΚΠ (ὑπὸ τοὺς Λατίνους ἤδη τελούσης) μετὰ Γεώργιον τὸν Ξιφιλῖνον, τὴν ἐπονομαζομένην Δούκαιναν ἔκ τινος μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀγχιστείας, γυναῖκα εὔγλωττον καὶ ἀνδρικὴν τὸ λῆμμα, ἥτις, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐκπεσόντος, ἀποχαρεῖσα καὶ αὐτὴ, ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀσίας ἐτελεύτησεν. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ θυγατέρων, ἡ μὲν Εἰρήνη, νυμφευθεῖσα πρῶτον Ἀνδρόνικον τὸν Κοντοστέφανον, ἐκείνου ἀποθανόντος, ἐξεδόθη πρὸς τοῦ πατρὸς Ἀνδρονίκῳ Παλαιολόγῳ τῷ Δεσπότῃ, διαζευχθέντι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, τῷ 1199· ἡ δὲ Ἄννα ἐνυμφεύθη πρῶτον Ἰσαακίῳ τῷ Κομνηνῷ, ὀνομασθέντι πρὸς τοῦ πενθεροῦ Σεβαστοκράτορι, εἶτα δὲ πρὸς τῶν Βουλγάρων νικηθέντι καὶ συλληφθέντι καὶ ἐν εἱρκτῇ τελευτήσαντι περὶ τὰ 1196, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ Θεοδώρᾳ, ἣν, μόλις τετραετῆ, συνέζευξεν ὁ πάππος Ἰωάννῃ τινὶ, εὐγενεῖ ἐκ Βουλγαρίας, ἀνελόντι, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἰσαακίου, Ἀσάνην τὸν τῶν Βουλγάρων βασιλέα, καὶ διὰ τοῦτο ἀναχωρήσαντι εἰς ΚΠ, ὕστερον δὲ συλληφθέντι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου ἐπὶ συνωμοσίᾳ, καὶ τῆς Θεοδώρας δοθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἄλλῳ εὐγενεῖ Βουλγάρῳ, ἐνυμφεύθη καὶ αὐτὴ, εἰς δεύτερον ὡσαύτως γάμον, Θεοδώρῳ Λάσκαρι τῷ Αὐτοκράτορι· ἡ δὲ Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάππου Ἰσαακίου, τοῦ πατρὸς αὐτῆς παρὰ τῷ Σιλλὰχ-οὐδ-δὶν διάγοντι, περὶ τὰ 1185, Συμεῶνι ἢ Στεφάνῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Σερβίας, ἐκείνου τὴν βασιλείαν παραιτήσαντος καὶ μονάσαντος, ἔλαβε τὸν πρόγονον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Στέφανον, καὶ τεκνοποιησαμένη ἐξ αὐτοῦ, ὕστερον, ἐπὶ μοιχείᾳ διαζευχθεῖσα, ἀπεπέμφθη εἰς ΚΠ, ὅπου, συναινέσει καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, συνεζεύχθη Ἀλέξιον Δούκαν τὸν Μούρτσουφλον, κἀκείνου πρὸς τῶν Λατίνων φονευθέντος, ἐξεδόθη πρὸς τοῦ πατρὸς Λέοντι τῷ Σγουρῷ, κατὰ τῆς Κορίνθου τότε ἐπιχειροῦντι. Τῶν δὲ λοιπῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος, συλληφθεὶς μετὰ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, καὶ τυφλωθεὶς, ἐφυλακώθη· ὁ δὲ Θεόδωρος, ἀντιστὰς καρτερῶς τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ εἰς Προῦσαν διασωθεὶς, κυριευθείσης ταύτης ὑπὸ τοῦ τυράννου, ἐτυφλώθη ὡσαύτως, τὴν νεανικὴν μόλις παραλλάττων ἡλικίαν· τοῦ δὲ Ἰωάννου υἱὸς ὑπῆρξεν Ἀνδρόνικος ὁ Ἄγγελος, ὁ δοθεὶς ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ πάππου ὅμηρος τῷ Αὐτοκράτορι Φριδερίκῳ τῷ Α', ὅτε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπήρχετο τῷ 1190. Εἶχε δὲ παρὰ τούτους Ἀνδρόνικος ὁ Ἄγγελος καὶ ἕκτον υἱὸν, καὶ δύο θυγατέρας, Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν Ἰωάννῃ Καίσαρι τῷ Καντακουζηνῷ, καὶ Θεοδώραν, τὴν νυμφευθεῖσαν τῷ 1186 Κονράδῳ τῷ

Μαρκίωνι τῆς Μοντισφερράτης, υἱῷ Γουλλιέλμου τοῦ Γ', καὶ ἀδελφῷ Βονιφατίου τοῦ Β', χηρεύοντι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός.

ΑΛΕΞΙΟΣ Δ', Ἄγγελος, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου, ἐκβληθέντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τυφλωθέντος, ὑπεκφυγὼν τὴν ὠμότητα τοῦ τυράννου, κατέφυγε τὸ μὲν πρῶτον εἰς Γερμανίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Φίλιππον τὸν Σουηβόν· συστηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς τὴν Ε' Σταυροφορίαν σταλέντας Γαλλο-Οὐενετούς, ἐπανῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς ΚΠ, καὶ, ἁλούσης ταύτης ὑπ' αὐτῶν (τὸ πρῶτον), καὶ τοῦ μὲν θείου αὐτοῦ φυγόντος, τοῦ δὲ πατρὸς εἰς τὸν θρόνον ἀντικατασταθέντος, ἐστέφθη ἐπισήμως Αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῇ ά Αὐγούστου τοῦ 1203, καὶ συνῆρξε τῷ πατρὶ μέχρι τῆς 27 Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὅτε φυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουρτσούφλου, ἀπεπνίγη ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ 8 Φεβρουαρίου, μετὰ 6 μηνῶν καὶ 6 ἡμερῶν αὐτοκρατορίαν.

ΑΛΕΞΙΟΣ Ε', Δούκας, ὁ ἐπικληθεὶς (διὰ τὰ πυκνὰ καὶ μακρὰ ὀφρύδιά 'του) Μουρτζοῦφλος, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1204, ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν Ἀλέξιον τὸν Δ', τὸν τοῦ Ἰσαακίου υἱόν. Ἁλούσης δὲ τῆς ΚΠ ὑπὸ τῶν Λατίνων (1), κατέφυγεν εἰς τὸν πενθερόν 'του

(1) Γνωστὸν τοῖς ἀκριβοῦσι τὴν Ἱστορίαν ὅτι ἡ ΚΠ ἑάλω δὶς ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσιν ἀδιαφόρως Λατίνους οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς· τὸ μὲν πρῶτον, τῇ 18 Ἰουλίου τοῦ 1203, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσαακίου· τὸ δὲ δεύτερον τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 1204, τῇ ἕκτῃ ἑβδομάδι τῶν νηστειῶν, ἀφ' οὗ ἐπολιορκήθη, τὸ μὲν πρῶτον 11 μῆνας, τὸ δὲ δεύτερον 40 ἡμέρας. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ συγχέουσι τὰς δύω ταύτας ἁλώσεις, ὡς καὶ τοὺς τρεῖς Αὐτοκράτορας Ἀλεξίους, οἵτινες διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ κραδαινομένου ἐκείνου θρόνου ἐν διαστήματι οὐδ' ὅλων δέκα μηνῶν. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἅλωσιν, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δοῦκα τῶν Οὐενετῶν, Ἐῤῥῖκον τὸν Δάνδολον, 12 ἤ, κατ' ἄλλους, 15 ἐκλεκτόρων, Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Κόμης τῆς Φλανδρίας Βαλδουῖνος ὁ Βαλδουΐνου τοῦ Ζ' καὶ Μαργαρίτας τῆς Ἀλσακηνῆς τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1204 καὶ τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ ἐστέφθη ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Τῇ δὲ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1205 αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ Ἰωαννικίου, τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως, ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ 16 μῆνας· ἔσχε δὲ ἐκ Μαρίας τῆς Καμπανῆς δύω θυγατέρας Ἰωάνναν καὶ Μαργαρίταν, αἵτινες ἐχρημάτισαν διαδοχικῶς Κόμησσαι Φλανδρίας. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐῤῥῖκος, γεννηθεὶς ἐν Βαλεντινιανῇ τῷ 1174 καὶ στεφθεὶς τῇ 14 (20) Αὐγούστου τοῦ 1206 (τῇ Κυριακῇ μετὰ τῆς Παναγίας) ἐν ΚΠ, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1216, φαρμακευθείς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικός, θυγατρὸς τοῦ Ἰωαννικίου, βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσεν 9 ἔτη καὶ μῆνας. Ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, θυγάτηρ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφεῤῥάτης, ὠνομάζετο Ἁγνή. Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ, τὸ στέμμα τῆς ΚΠ προσεφέρθη εἰς τὸν Ἀνδρέαν, βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, ὅς τις 'τὸ ἀπεποιήθη, καὶ οὕτως ἐξελέχθη Πέτρος ὁ Κουρτενάϋς, Κόμης Ἀντισιοδώρου (Auxerres), γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ἰολάνδῃ τῶν Αὐτοκρατόρων Βαλδουΐνου καὶ Ἐῤῥίκου, καὶ ἔγγονος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, Λουδοβίκου τοῦ Χονδροῦ, καὶ τῇ 3 (9) Ἀπριλίου τοῦ 1219 ἐστέφθη ἐν Ῥώμῃ· δὲν ἔφθασεν ὅμως εἰς ΚΠ, συλληφθεὶς καθ' ὁδὸν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Ἀγγέλου, ἡγεμόνος τοῦ Δυῤῥαχίου, καὶ παραδοθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Θεοδώρῳ τῷ Λασκάρει ἀπέθανε μετὰ δύο ἔτη ἐν φυλακῇ, διοικούσης ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τῆς γυναικός 'του, ἥτις εἶχε στεφθῇ μετ' αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἔφθασε πρὸ αὐτοῦ εἰς ΚΠ. Οἱ ἐκλέκτορες ἀνηγόρευσαν Ῥοβέρδον, τὸν τέταρτον υἱὸν αὐτοῦ (ἀποθανόντος τοῦ πρεσβυτέρου Φιλίππου),

'Αλέξιον τὸν Γ', διατρίβοντα ἐν Μοσυνουπόλει. Τυφλωθεὶς δὲ δόλῳ ὑπ' ἐκείνου, ἐπλανᾶτο ἀλήτης περὶ τὴν Θράκην, ὅπου συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ἀχθεὶς εἰς ΚΠ, κατεκρημνίσθη ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Ταύρῳ κίονος, ὡς φονεὺς τοῦ 'Αλεξίου, βασιλεύσας ἡμέρας 70. Ἔσχε δὲ γυναῖκα, ὡς εἴρηται, τὴν Εὐδοκίαν, τρίτην θυγατέρα 'Αλεξίου Γ' τοῦ 'Αγγέλου, καταλιπὼν τὴν ἰδίαν, δευτέραν ἤδη, σύζυγον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Λάσκαρις, κατασχόντων ἤδη τὴν ΚΠ τῶν Λατίνων, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ, χάρις εἰς τὴν ἐν ἔτει 1198 συζυγίαν 'του μετὰ τῆς Ἄννης, θυγατρὸς τοῦ Κομνηνοῦ 'Αλεξίου Γ' τοῦ 'Αγγέλου, καὶ χήρας 'Ισαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος, καὶ ἐστέφθη ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Αὐτωρειανοῦ, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ὁ πενθερός 'του συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερράτης, ὑπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἤδη ὀνομασθῆ Δεσπότης. 'Απαλλαγεὶς δὲ ἔπειτα τῆς αἰχμαλωσίας ὁ 'Αλέξιος, ἐπεχείρησε μὲν 'να ἀναλάβῃ τὴν προτέραν ἀρχὴν, ἀλλ', ἀποκηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ Λασκάρεως, ἐκίνησε μὲν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, νικηθεὶς ὅμως καὶ συλληφθεὶς, ἀπεκάρη, καὶ ἐκλείσθη ἔν τινι τῶν ἐν Νικαίᾳ μοναστηρίων, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἔλαβε δὲ, μετὰ θάνατον τῆς Ἄννης, δευτέραν ὁ Θεόδωρος γυναῖκα Φιλίππαν τὴν θυγατέρα 'Ρουπίνου τοῦ ἡγεμόνος τῆς 'Αρμενίας ἐξ 'Ελισάβετ τῆς Τορωνείας, ἣν, γενομένου αὐτῷ υἱοῦ, διαζευχθεὶς, ἐνυμφεύθη τῷ 1220 τρίτην γυναῖκα Μαρίαν, τὴν θυγατέρα Πέτρου τοῦ Κόμητος 'Αντισιοδώρου (Auxerres), τοῦ Αὐτοκράτορος ΚΠ. 'Απέθανε δὲ τῷ 1222, εἰς ἡλικίαν 45 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, ἐξ ὧν ἦρξε 18, τῆς γυναικὸς αὐτῷ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐπιζησάσης. Ἔσχε δὲ, παρεκτὸς δύω υἱῶν διδύμων, ἀποθανόντων ζῶντος εἰσέτι αὐτοῦ, τρεῖς ἢ τέσσαρας θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν Εἰρήνη ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ πρῶτον μὲν 'Ανδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν ὠνόμασε Δεσπότην, κἀκείνου ἀποθανόντος ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Λεντιανοῦ φρουρίου, 'Ιωάννῃ τῷ Βατάτζῃ, ὃς αὐτὸν διεδέξατο· ἡ δὲ Μαρία ὑπαν-

ὅς τις, ἀναχωρήσας ἐκ Γαλλίας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1220, ἐστέφθη ἐν ΚΠ τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1221, ἀπέθανε δὲ τῷ 1228, βασιλεύσας ἑπτὰ περίπου ἔτη. Τὸν διεδέχθη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος, εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν ΚΠ τῷ 1217, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πρώην βασιλέως τῆς 'Ιερουσαλὴμ, 'Ιωάννου de Brienne, ὅς τις διώκησε μέχρι τῆς 20 Μαρτίου τοῦ 1237, ὅτε ἀπέθανεν ἐννενηκοντούτης. 'Ο Βαλδουῖνος ἦτον τότε εἰς τὴν Γαλλίαν, πραγματευόμενος μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Λουδοβίκου τοῦ Θ' περὶ τῆς ἐξαγορᾶς τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου, τῆς λόγχης καὶ τοῦ σπόγγου, καὶ μόλις ἔφθασε καὶ ἐστέφθη ἐν ΚΠ τῷ 1239 μετὰ τῆς γυναικός του, Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ 'Ιωάννου de Brienne, τὴν ὁποίαν εἶχε συζευχθῆ τῷ 1234. Τῷ 1244 ἔπλευσεν εἰς 'Ιταλίαν, ζητῶν βοήθειαν, διήρκεσε δὲ παλαίων πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἄχρι τοῦ 1261, ὅτε ἐξεβλήθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (ἴδε σελ. 326 κ. ε. 515 καὶ 567—68 τοῦ Α' Μέρους)· διασωθεὶς δὲ μόλις εἰς 'Ιταλίαν, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1273, ἀφεὶς ἕνα υἱὸν τὸν Φίλιππον, ἀποθανόντα τῷ 1274, καὶ τιτλοφορούμενον Αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως.

δρεύθη Βελᾶν τὸν Δ', υἱὸν καὶ διάδοχον Ἀνδρέου τοῦ Ῥηγὸς τῆς Οὐγγαρίας, ᾧ καὶ ἐπιζήσασα, ἐτάφη, θανοῦσα, παρὰ τῷ συζύγῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτῆς ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν κτισθέντι μοναστηρίῳ ἐν Στριγῶνι· ἡ δὲ Εὐδοκία, μνηστευθεῖσα Ῥοβέρτῳ τῷ Αὐτοκράτορι τῆς ΚΠ, τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος πρὶν ἔτι ὑπάγῃ αὕτη εἰς ΚΠ, τοῦ δὲ διαδόχου αὐτοῦ Βατάτση ἀκυρώσαντος καὶ τὰς περὶ τοῦ γάμου καὶ τὰς περὶ τῆς μετὰ τῶν Λατίνων εἰρήνης συνθήκας, ἐνυμφεύθη, ἀδείᾳ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς 'της, Ἀνσέλμον De Caieu, εὐγενῆ Γάλλον, μείναντα ἐπίτροπον τῆς αὐτοκρατορίας τῆς ΚΠ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥοβέρτου. Κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, ἔσχεν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς καὶ υἱόν, ὀκταετῆ καταλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ὅπερ ὅμως οὐ συμφωνεῖ πρὸς τὰ τοῦ Γρηγορᾶ, ἱστοροῦντος ἄνευ ἀῤῥένων τέκνων αὐτὸν ἀποθανεῖν· Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος μαρτυρεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γοδοφρέδου Βιλλαρδουΐνου μέγας στρατηγὸς γενέσθαι· τηρούμενος δὲ μετ' ἄλλων ἀρχόντων ἐν ΚΠ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως, αἰχμαλωτίσθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ὁ δὲ Ἀλέξιος καὶ ὁ Ἰσαάκιος, Σεβαστοκράτορες πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ τιμηθέντες, κἀκείνου τελευτήσαντος, δεινῶς φέροντες τὴν τοῦ Βατάτση προτίμησιν, ἀνεχώρησαν εἰς ΚΠ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ῥοβέρτον, καί, συνεκστρατεύσαντες μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐκείνου κατὰ τοῦ Βατάτζη, συλληφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξετυφλώθησαν· ὁ δὲ Μανουὴλ καὶ ὁ Μιχαήλ, φοβηθέντες μὴ πάθωσι τὰ αὐτά, ἀνεχώρησαν, καί, πολλὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κακοπαθήσαντες, καὶ διαφόρων βασιλέων καὶ ἡγεμόνων Αὐλὰς περιελθόντες, καὶ πεῖραν μεγίστην πραγμάτων πρὸς τῇ φρονήσει ἣν εἶχον προσκτησάμενοι, μακρῷ τοὺς καθ' αὐτοὺς ἐπὶ πολιτικῇ καὶ στρατηγικῇ ἱκανότητι ὑπερήλασαν, ὅθεν καὶ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βατάτζη, ἀνακληθέντες εἰς τὴν Αὐλήν, στρατευμάτων προέστησαν, καί τοι προβεβηκότες τῇ ἡλικίᾳ· καὶ ὁ μὲν Μανουήλ, ὁ καὶ Τσαμαντούρης προσεπικαλούμενος, ἔλαβε περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου τὸ μοναχικὸν σχῆμα· ὁ δὲ Μιχαὴλ ἄδηλον εἰ ὁ αὐτός ἐστι τῷ μετ' ἄλλων ἀρχόντων κατὰ τοῦ Βατάτζη συνωμόσαντι, καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τῇ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς ἀξίᾳ τιμηθέντι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀποθανόντι ἐν γήρᾳ βαθυτάτῳ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ', ὁ Βατάτζης, περὶ τῶν γεννητόρων τοῦ ὁποίου σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς, ὁ καὶ Δούκας παρά τινων συχνάκις καλούμενος, διά τινα μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὡς φαίνεται, συγγένειάν 'του, κατήγετο ἐκ Διδυμοτοίχου, καὶ ἦτον ἴσως συγγενὴς τῆς ἄλλης τῶν Βατατσῶν οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος ἀναφερόμενος πρόγονος μετῴκησε τῷ 1000 πανοικὶ ἀπὸ τῆς Ἀνδριανουπόλεως εἰς Βουλγαρίαν, φόβῳ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου, πρὸς τὸν ὁποῖον κατηγορήθη ὡς συνεννοούμενος

μετὰ τῶν Βουλγάρων. Διαδεχθεὶς τὸν Λάσκαριν, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα Εἰρήνην, χηρεύουσαν, εἶχεν, ὡς εἴπομεν, νυμφευθῆν', ἦρξε φρονίμως καὶ ἀνδρείως 33 ἔτη, καὶ ἀπέθανε τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1255, εἰς ἡλικίαν 60 ἢ 62 ἐτῶν. Ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εἰρήνης τῷ 1241, εἰς ἡλικίαν ἤδη προβεβηκυῖαν, ἐνυμφεύθη τῷ 1244 Ἄνναν, ἤ, κατ' ἄλλους, Κωνσταντίαν, θυγατέρα νόθον τοῦ Αὐτοκράτορος Φριδερίκου τοῦ Β', καὶ ἀδελφὴν Μανφρέδου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας. Ἐρασθεὶς δὲ τῆς Μαρκεζίνης, μιᾶς τῶν μετὰ τῆς Ἄννης ἐλθουσῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας γυναικῶν, ἀπέδιδε τὰς αὐτὰς καὶ αὐτῇ τιμάς, οἵας καὶ τῇ αὐτοκρατορίσσῃ. Ἔσχε δὲ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς υἱόν, τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν. Τούτου ὁ ἀδελφός, Ἰσαάκιος Δούκας ὁ Πρωτοστράτωρ, ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ Παρακοιμώμενος τῆς Σφενδόνης, εἶχεν υἱὸν Ἰωάννην, νυμφευθέντα Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Δεσπότου Ἰωάννου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἀποθανόντα ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ τῇ Θεοδώρᾳ, νυμφευθείσῃ Μιχαὴλ Παλαιολόγῳ τῷ Κομνηνῷ, τῷ μετὰ ταῦτα Αὐτοκράτορι. Ἡ πρώτη δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὑπῆρξε μήτηρ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεστόγχου, τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ἀποστατήσαντος, Θεοδώρου τοῦ Νεστόγχου, καὶ Ἰσαακίου τοῦ Νεστόγχου τοῦ Ἐπάρχου Ἀχριδῶν. Μέμνηται δὲ ὁ Παχυμέρης (1) καὶ ἀνεψιᾶς αὐτοῦ ἐκ γυναικὸς (;), νυμφευθείσης Κωνσταντίνῳ τῷ Στρατηγοπούλῳ, υἱῷ τοῦ περιφήμου Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου, τυφλωθέντι ὑπ' Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου, ἥτις ἔζη εἰσέτι, πάνυ γεγηρακυῖα, τῷ 1289.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β', υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ἐπονομασθεὶς Λάσκαρις ἀπὸ τῆς μητρός, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, ἀπέθανε δὲ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1259, αὐτοκρατορήσας ἔτη 3, καὶ μῆνας 10 ἢ 6, ἀφ' οὗ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου 'του, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ταφείς, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐν τῷ ἐν Μαγνησίᾳ μοναστηρίῳ τῶν Σωσάνδρων. Ἐνυμφεύθη δὲ Ἑλένην, τὴν θυγατέρα Ἀσάνη τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἀποθανοῦσαν ζῶντος εἰσέτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν μὲν Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, θυγατέρας δὲ Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν Κωνσταντίνῳ τῷ Τέχῳ, βασιλεῖ τῆς Βουλγαρίας· Μαρίαν, τὴν νυμφευθεῖσαν Νικηφόρῳ Ἀγγέλῳ τῷ Κομνηνῷ, Δεσπότῃ τῆς Ἰταλίας, υἱῷ τοῦ Δεσπότου Μιχαήλ· Θεοδώραν, μείνασαν ἄγαμον ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ 'της, ἣν Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, φοβούμενος μή, νυμφευθεῖς τις τῶν ἐπισήμων, ἐπιβουλεύσῃ αὐτῷ, ὑπάνδρευσε Ματθαίῳ τῷ Βαλλαινκοὺρ, εὐγενεῖ Γάλλῳ ὑπὸ τὸν ὅρον 'να 'τὴν συμπαραλάβῃ εἰς τὴν πατρίδα 'του· Εὐδοχίαν, τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Γουϊλλέλμῳ τῷ Κόμητι τῶν ἐν Λιγουρίᾳ Ἰντιμελίων· καὶ πέμπτην ἄλλην νόθον, ὑπανδρευθεῖσαν

(1) Παχυμ. Α', 8, 21 καὶ Η', 19.

Βενσεσλάβον, εὐγενῆ τινα ἐκ Βουλγαρίας, ἡγεμόνα φρουρίων τινῶν τοῦ Αἵμονος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ', Λάσκαρις, ὁ υἱὸς Θεοδώρου Β' τοῦ Λασκάρεως, μείνας ὀκταετὴς ἢ ἐνναετὴς ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ 'του, ὑπὸ κηδεμόνι τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ Μουζάλωνι, ἀνδρὶ φρονιμωτάτῳ, φονευθέντος ἐκείνου ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ἐτυφλώθη καὶ οὗτος μετ' οὐ πολὺ, καὶ, μοναχὸς ἀποκαρεὶς, περιωρίσθη ἔν τινι τῶν φρουρίων τῆς Βιθυνίας, ζήσας ἄχρις Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, ὃς ἐπίτηδες παρ' αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, κατορθώσων πρὸς αὐτοῦ τὴν παραχώρησιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀδίκως αὐτὸν ἀφείλετο.

ΜΙΧΑΗΛ Η', Παλαιολόγος, ὁ Κομνηνὸς, πρωτότοκος υἱὸς Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, καὶ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Δεσπότου, ἐξ Εἰρήνης τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Ἀγγέλου τοῦ Κομνηνοῦ, ἦτον, διὰ τὴν τοιαύτην συγγένειαν, πατρόθεν καὶ μητρόθεν Παλαιολόγος ἢ Διπλοπαλαιολόγος· τιμηθεὶς Μέγας Κοντόσταυλος ὑπὸ Θεοδώρου Λασκάρεως τοῦ Β', ἥρπασεν, ἀποθανόντος ἐκείνου, τὴν κηδεμονίαν Ἰωάννου τοῦ Λασκάρεως, τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ, καὶ, ὀνομασθεὶς Μέγας Δομέστικος, ἔπειτα δὲ Δεσπότης, καὶ τυφλώσας ἀθέσμως καὶ ἐξορίσας μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀνήλικον Λάσκαριν, ἀνηγορεύθη τῇ ά Ἰανουαρίου τοῦ 1260 Αὐτοκράτωρ· τῇ δὲ 15 Αὐγούστου τοῦ 1261 μετέφερε πάλιν τὸν Γραικορωμαϊκὸν θρόνον ἀπὸ τῆς Νικαίας εἰς τὴν ΚΠ, κυριευθεῖσαν τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου (1). Ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1282 (2), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 58, αὐτοκρατορήσας ἔτη 23 ἢ 24, παρὰ 22 ἢ 23 ἡμέρας (3). Τούτου σύζυγος ὑπῆρξε Θεοδώρα, ἡ μονογενὴς θυγάτηρ Ἰωάννου τοῦ Δούκα, καὶ ἐγγόνη ἢ ἀνεψιὰ (;) τοῦ Πρωτοστράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα, ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ἀποθανοῦσα τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1304, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ, υἱοὶ μὲν, Α', Μανουὴλ, ἀποθανὼν εἰς παιδικὴν ἡλικίαν· Β', Ἀνδρόνικος, ὁ Αὐτοκράτωρ· Γ', Κωνσταντῖνος, ὁ κληθεὶς Πορφυρογέννητος, ὃν ὁ πατὴρ πρῶτον μὲν Βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης, ἔπειτα δὲ καὶ διάδοχον καταλιπεῖν ἐμελέτα τοῦ θρόνου, διὰ τὰ πολλά 'του προτερήματα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀνδρόνικος, ἐγκοτῶν αὐτῷ, κατηγορίαν συνωμοσίας συνέρραψεν ἔπειτα ἐναντίον 'του, καὶ δημεύσας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἔρριψεν αὐτὸν εἰς δυσώδη καὶ ὑγρὰν φυλακὴν, ὅπου τὸ

(1) Ἴδε σελ. 326 καὶ 327 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὁ Φραντζῆς λέγει τῷ 1283 (6791 ἀπὸ Κ. Κ., Ἰνδικτ. ιδ'), εἰς ἡλικίαν 68 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 35. (3) Κατ' ἄλλην ἀπαρίθμησιν, 24 ἔτη, 2 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας.

λοιπὸν τοῦ βίου διαγαγὼν, ἀπέθανε τῇ 5 Μαΐου τοῦ 1306, ἀναλαβὼν πρότερον τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ἀθανάσιος ἢ Ἀναστάσιος (;). Οὗτος, τριακονταετὴς ἤδη ὢν, ἔσχε γυναῖκα τὴν θυγατέρα Ἰωάννου Ῥαοὺλ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου, συγγενῆ αὐτῷ οὖσαν, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένετο υἱὸς μονογενὴς, ὁ Ἰωάννης, ὅς τις, εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν, ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ θείου 'του Πανυπερσέβαστος, καὶ ἐνυμφεύθη Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, τοῦ Μ. Λογοθέτου, τὰ μέγιστα ἰσχύοντος παρὰ τῷ Ἀνδρονίκῳ· ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγένοντο εἷς υἱὸς, φονευθεὶς ἐν τῇ μεταξὺ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως μάχῃ τῷ 1332, καὶ μία θυγάτηρ, ἡ Μαρία, νυμφευθεῖσα Στεφάνῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Σερβίας, νόθῳ υἱῷ τοῦ βασιλέως Βρόσκου, ἐφ' ᾧ ἐπαρθεὶς ὁ πατὴρ αὐτῆς Ἰωάννης, ἀπέστη τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ, ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, ἀπῄτει τὴν ἀξίαν τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Θεσσαλονίκης· ἀπέθανε δὲ μετ' ὀλίγον νοσήσας τῷ 1326· Δ', Θεόδωρος, ὅς τις, ἀπαξιώσας, οὐ μόνον τὴν τοῦ Δεσπότου, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀξίαν, καὶ Κυρίτσης (1) καλούμενος, ὡς υἱὸς καὶ ἀδελφὸς Αὐτοκρατόρων, ὕστερον, ἀποστάντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, μετριώτερον ἑαυτὸν παρασχὼν, καὶ μήτε τοῖς διὰ τὸ γένος ἀνήκουσιν αὐτῷ ἀμφίοις, ἀλλ' ἰδιωτικοῖς χρώμενος, ἐξῳκειώσατο ἑαυτῷ τὸν ἀδελφόν. Μνηστευόμενος δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεστιαρίου καὶ μεγάλου Λογοθέτου Μουζάλωνος, ἐπεὶ ἐκείνη ἐφάνη κύουσα ἔκ τινος τῶν πρὸς γένους αὐτῇ, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Πιγκέρνου Λιβαδαρίου· ἀπέθανε δὲ ἐν τῇ μάχῃ, τῇ πρὸς Καταλάνους ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ συγκροτηθείσῃ τῷ 1307· θυγατέρες δὲ, Α', Εἰρήνη, νυμφευθεῖσα Ἰωάννῃ Ἀσάνῃ, τῷ βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων· Β', Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ, Αὐτοκράτορι τῆς Τραπεζοῦντος· Γ', Ἄννα, ἡ γενομένη σύζυγος Μιχαὴλ Δούκα, τοῦ ἐπιλεγομένου Κουτρούλη, υἱοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ βασιλέως Θεσσαλονίκης ἐκ Θεοδώρας τῆς Πετραλοίφα. Παρὰ δὲ ταύτας ἔσχε καὶ δύω νόθας θυγατέρας, Εἰρήνην, ἢ, κατὰ τὸν Παχυμέρην, Εὐφροσύνην, ἐκδοθεῖσαν πρὸς αὐτοῦ Νογαΐ τῷ ἀρχηγῷ τῶν Σκυθῶν, φονευθέντι ὑπὸ τοῦ Τοχταΐ, ἄλλου αὐτῶν ἡγεμόνος· καὶ Μαρίαν, ἔκ τινος κόρης τῆς τῶν Διπλοβαταντζῶν οἰκογενείας, μνηστευθεῖσαν μὲν Χαλάῳ ἢ Χουλὰκ, τῷ τῶν Ταττάρων ἡγεμόνι, καὶ συνοδευθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Βιλλαρδουίνου, ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος Ἀχαΐας

(1) Εὐγενὴς δηλ. κατ' ἐξοχὴν, Gentlemann κατὰ τοὺς Ἄγγλους, καὶ Τσελεμπῆς κατὰ τοὺς Τούρκους, τίτλον, ὃν ἀπέδιδον καὶ εἰς Μεχμὲδ τὸν Α' καὶ ἄλλους διαδόχους τοῦ Σουλτανικοῦ θρόνου.

καὶ Πελοποννήσου· ἐκείνου δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος, συζευχθεῖσαν τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ αὐτοῦ 'Απάγα, καὶ καλουμένην διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους Δέσποιναν Μουγουλίων (1). Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Ἰωάννης, ὑπὸ μὲν τοῦ νεωτέρου Λασκάρεως Μέγας Δομέστιχος, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Σεβαστοκράτωρ καὶ ἔπειτα Δεσπότης ὀνομασθείς, ἐνίκησε καὶ ᾐχμαλώτισε Γουϊλέλμον, τὸν τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Μωρέως πρίγκηπα· ἀπέθανε δέ, περιόντος ἔτι αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ. Ἔσχε δὲ γυναῖκα τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη, Μεγάλου Πριμηκηρίου, ὃν διὰ τὴν τοιαύτην συγγένειαν ὁ Μιχαὴλ Σεβαστοκράτορα ἐτίμησεν, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ δύω υἱοί, Ἀνδρόνικος, ὁ συζευχθεὶς θυγατέρα τοῦ Ῥαοὺλ, καὶ Μιχαὴλ ὁ πρὸς τοῦ θείου Μυστικὸς ὀνομασθείς, καὶ μία θυγάτηρ, νυμφευθεῖσα τῶν Συναδινῶν τινι, κυρίῳ τῆς ἐν Δαλματίᾳ Πολόγης, ὧν ἐγένετο Θεόδωρος Συναδινὸς ὁ Πρωτοστράτωρ, ὁ ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (2)· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐκ τῆς δευτέρας τοῦ Ἀνδρονίκου γυναικός, ὀνομασθεὶς πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Σεβαστοκράτωρ καὶ Καῖσαρ, καὶ διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Παφλαγονίᾳ στρατευμάτων, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Βρανᾶ, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο, υἱὸς μὲν ὁ Μιχαὴλ, ἴσως δὲ καὶ ἕτερος ὁ Ἰωάννης, θυγάτηρ δὲ ἡ νυμφευθεῖσα Σμίλτσᾳ τῷ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ· ἡ δὲ Μαρία, ἢ ἄλλως Μάρθα, κτίτωρ τῆς ἐν ΚΠ Μονῆς τῆς Μάρθας, ὑπανδρεύθη τὸν Μ. Δομέστικον Νικηφόρον τὸν Τραχανειώτην, ἤδη χηρεύοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, ἐπονομασθέντας ἀπ' αὐτῆς Παλαιολόγους· ἡ δὲ Εὐλογία ἐνυμφεύθη Καντακουζηνόν τινα, καὶ ἐγέννησε θυγατέρας, τὴν Ἄνναν, σύζυγον Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ τῆς Αἰτωλίας Δεσπότου· τὴν Μαρίαν, νυμφευθεῖσαν, πρῶτον μὲν τῷ Μ. Δομεστίκῳ Ἀλεξίῳ τῷ Φιλῇ, αἰχμαλωτισθέντι ὑπὸ Μιχαὴλ Ἀγγέλου τοῦ Δεσπότου, καὶ τελευτήσαντι ἐν εἱρκτῇ, εἶτα δὲ Λαχανᾷ, τῷ Βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων· τὴν Θεοδώραν, ὑπανδρευθεῖσαν, πρῶτον μὲν, Γεωργίῳ Μουζάλωνι τῷ Ἀδραμυττηνῷ, εἶτα δὲ τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Ῥαοὺλ, ὧν ἐγένετο (ἄδηλον ἐξ ὁποτέρου) ἡ σύζυγος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου τοῦ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ· τὴν Εὐλογίαν, ἐξ ἧς ἐγένετο ἄλλη Εὐλογία, ἣν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀποκαλεῖ Μεγάλην Δομεστίκην, καὶ λέγει ὅτι ἀπέθανε μοναχή (3).

(1) Δηλαδὴ Μογγόλων, ἴδε σελ. 577 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὁ Παχυμέρης λέγει ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Ἰωάννου ἐγέννησεν ἐκ λαθραίων γάμων καὶ ἄλλην θυγατέρα, νυμφευθεῖσαν Δαβὶδ τῷ Μέπᾳ (δυνάστῃ, βασιλεῖ) τῆς Ἰβηρίας. (3) Τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Θεοδώρας εἰκόνες, ἐν μέσῳ ἔχουσαι Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτῶν τὸν Πορφυρογέννητον, σώζονται (;) ἐν ΚΠ ἐν τῷ ναῷ τῆς Περιβλέπτου πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ἃς ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν τῆς Βυζαντίδος Ἱστορικῶν μετεγραψάμεθα, τῆς μὲν Θεοδώρας φορούσης ἐπὶ κεφαλῆς τὸ λεγόμενον

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Β΄, Παλαιολόγος (Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνός), ὁ πρεσβύτερος, πρὸς διαστολὴν τοῦ νεωτέρου, στεφθεὶς Αὐτοκράτωρ, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'του, ἀνέλαβε μόνος τὴν διοίκησιν τῆς αὐτοκρατορίας εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, προσλαβὼν, κατ' ἀρχὰς μὲν, τὸν υἱόν 'του Μιχαήλ· τούτου δ' ἀποθανόντος, τὸν ἔγγονόν 'του Ἀνδρόνικον, συγκοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀναγκασθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ, κυριεύσαντος τὴν ΚΠ τῷ 1328, 'να παραιτηθῇ, περὶ τὰ ἔσχατα ἤδη τῆς ἡλικίας 'του, ἀπέθανε, μετὰ πολλὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν, τῇ 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1332, ἀφ' οὗ πρὸ διετίας ἀνέλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἀντώνιος, εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἐξ αὐτῶν τὰ 62, λογιζόμενα ἀφ' οὗ ἐστέφθη, κυρίως δὲ 45 καὶ μῆνας 6, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιβός, ἣν ἔκτισεν ἡ μήτηρ 'του. Ἔλαβε δὲ δύω γυναῖκας, πρώτην μὲν τὴν Ἄνναν, θυγατέρα Στεφάνου τοῦ Ε΄, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, υἱοῦ Βελᾶ τοῦ Δ΄, ἐξ εὐγενοῦς τινος γυναικὸς ἐκ Κομάνων, ἥν, αἰχμάλωτόν ποτε ληφθεῖσαν, ἐκ δούλης εἰς βασιλίδα ἀνύψωσε. Τῆς δὲ Ἄννης ἀποθανούσης, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἔτι περιόντος, δευτέραν ἐνυμφεύθη γυναῖκα περὶ τὰ 1285, Εἰρήνην τὴν θυγατέρα Γουλιέλμου τοῦ Δ΄, Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερράτης καὶ Βεατρίκης τῆς Καστελλανῆς, ᾗ τινι, ἀποθανόντος ἄπαιδος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἰωάννου, ἡ τῆς Μοντισφερράτης Μαρκιωνία εἰς κληρονομίαν περιῆλθε, γυναῖκα φιλόδοξον καὶ προσπαθοῦσαν 'να περιαγάγῃ τὴν τοῦ θρόνου διαδοχὴν εἰς τοὺς ἐξ αὐτῆς γενομένους τῷ Ἀνδρονίκῳ παῖδας, ἀποθανοῦσαν δὲ ἐν Δράμᾳ τῆς Θεσσαλίας καὶ ταφεῖσαν ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, μετακομισθέντος τοῦ σώματος αὐτῆς εἰς ΚΠ. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς Ἄννης, Α΄, Μιχαὴλ τὸν Αὐτοκράτορα· Β΄, Κωνσταντῖνον τὸν Δεσπότην, ἀναχωρήσαντα, μετὰ πολλὰς τοῦ βίου ταλαιπωρίας, εἰς μοναστήριον. Τούτῳ ὁ πατὴρ πρώτην μὲν ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Γεωργίου τοῦ Μουζάλωνος, καίτοι κύουσαν ἤδη ἐξ αἱμομιξίας· ταύτης δ' ἀποθανούσης, δευτέραν ἠγάγετο γυναῖκα, Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα Νεοκαισαρείτου τοῦ Πρωτασηκρῆτις,

---

Τυμπάνιον μαργαρολιθοκόλλητον· τοῦ δὲ Μιχαήλ, οὐ διαφέροντος πολὺ τῆς ἄλλης αὐτοῦ εἰκόνος, ἣν ὁ Οὐόλφιος ἀντεγράψατο ἐκ τοῦ κώδηκος Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους, τὸ ἐπὶ κεφαλῆς διάδημα ἑτεροῖόν ἐστι τοῦ ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἡ καλουμένη δὲ Ἀκακία (ἡ ἐν εἴδει τόμου ἢ εἱλικτοῦ) διαφέρει προφανῶς· τοῦ δὲ ὑποποδίου ἑκατέρωθεν φαίνονται ἀετοὶ μονοκέφαλοι. Ἐπιγέγραπται δὲ τῇ εἰκόνι τὰ ἑξῆς: »Μιχαὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος«. Συνήθως δὲ τῷ ἑξῆς ἐχρῆτο τίτλῳ: »Μιχαὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Αὐτοκράτωρ καὶ διοικητὴς Ῥωμαίων, Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνὸς, Παλαιολόγος καὶ νέος Κωνσταντῖνος«. Ἦν δὲ, κατὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ Οὐολφίου, «τὸ μέτωπον ὁμαλώτερος, τὸ δ' ὅλον τοῦ προσώπου βλοσυρώτερος· ἡ δὲ ῥὶς ὑποπλατεῖα καὶ προύχουσα«.

χηρεύουσαν ἤδη ἐξ ἄλλου Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, γυναῖκα κάλλει καὶ ἀγχινοίᾳ ἔξοχον· τέκνα δ' ἐξ οὐδετέρας ἔσχεν, ἀλλ' ἐκ τῆς παλλακευομένης αὐτῷ Καθαρᾶς ἐτέκνωσεν υἱὸν, Μιχαὴλ τὸν Καθαρὸν, ὃν, καί τοι μηδὲν ἔχοντα διαφέρον, οὕτως ἔστερξεν ὁ γέρων Ἀνδρόνικος, ὡς, τελευτήσαντος αὐτῷ τοῦ Μιχαὴλ, Αὐτοκράτορα βούλεσθαι στέψαι· ἐκ δὲ τῆς Εἰρήνης, Γ', Ἰωάννην, στεφθέντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῷ 1295, καὶ ὀνομασθέντα Δεσπότην, συζευχθέντα δὲ τῷ 1304 Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Νικηφόρου τοῦ Χούμνου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου, ἰσχύσαντος ἐπὶ Ἀνδρονίκου καὶ ἀποθανόντος τῷ 1308· Δ' Θεόδωρον, τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς μὲν ὀνομασθέντα Δεσπότην, ὑπὸ τῆς μητρὸς δὲ Μαρκίωνα τῆς Μοντισφερράντης, ἧς ἡ ἀρχὴ εἶχε περιέλθῃ εἰς αὐτὴν, ὡς προείπομεν, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1305 διαθήκην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Μαρκίωνος Ἰωάννου. Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἰταλίαν μετὰ 18 τριηρῶν Γενουησίων, ἔλαβε κατοχὴν τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ 1310 τῆς κληρωθείσης αὐτῷ ἡγεμονίας. Συνεζεύχθη δὲ Ἀργεντίνην, μονογενῆ θυγατέρα Ὀπικίνου Σπινόλα, εὐγενοῦς Γενουησίου, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν, ἀφ' οὗ ὁ ἐν Ἰταλίᾳ ἕτερος τῶν Παλαιολόγων κλάδος, καὶ Ἰολάνδα ἢ Βιολάνθη, ἡ συζευχθεῖσα Ἀϊμόνδον τὸν Κόμητα Σαβαυδίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ ἵνα οἱ ἐξ αὐτῆς ἔχωσι δικαιώματα εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς Μοντισφερράτης ἐν ἐλλείψει ἀπογόνων τοῦ Θεοδώρου, ἐξ οὗ πολλαὶ μετὰ ταῦτα ἀνεφύησαν ἔριδες μεταξὺ τῶν Δουκῶν Μαντούης καὶ Σαβαυδίας (1)· Ε', Δημήτριος, ὁ πρὸς τοῦ πατρὸς Δεσπότης καὶ ἄρχων Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ ὀνομασθεὶς, ὕστερον δὲ τῆς ἐναντίας αὐτοῦ τύχης συμμετασχὼν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σερβίας παγγενεὶ καταφυγών. Τούτου μίαν τῶν θυγατέρων, Εἰρήνην, ἐνυμφεύθη Ματθαῖος ὁ Κανταχουζηνὸς, υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου· ΣΤ', Σιμωνὶς, ἡ συζευχθεῖσα Στεφάνῳ τῷ Δραγουτίνῳ, βασιλεῖ τῆς Σερβίας. Ἔσχε δὲ, παρὰ τούτους, καὶ ἄλλην θυγατέρα νόθον, ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον Τουκτάϊ τῷ ἀρχηγῷ τῶν Τατάρων, διαδεξαμένῳ τὸν Νογάϊν.

(**ΜΙΧΑΗΛ Θ'**, Παλαιολόγος, στεφθεὶς πρὸς τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτωρ τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1295, καὶ διορισθεὶς ἄρχων Ἀδριανουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης, ἀπέθανεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει τῇ 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1320 ὑπὸ τῆς θλίψεως διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ 'του Μανουὴλ, εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1296, Ῥίκταν (τὴν μετονομασθεῖσαν Μαρίαν καὶ Ξένην), θυγατέρα Λίδονος τοῦ Β', βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ἀδελφὴν δὲ τοῦ βασιλέως Αἴθωνος τοῦ Β', ἥτις,

(1) Οὗτος πολλάκις ἔπειτα ἦλθεν εἰς ΚΠ ἵνα ἴδῃ τοὺς γονεῖς 'του, ἐνδυμένος Φραγκικὰ καὶ κεκαρμένος τὸν πώγωνα.

ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἐκραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀναχωρήσασα εἰς μοναστήριον, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1333. Ἐξ αὐτῆς ἐγένοντο αὐτῷ, Α', Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος, ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Μανουὴλ ὁ Δεσπότης, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν φρουρούντων τὴν ἐρωμένην τοῦ ἀδελφοῦ 'του, πρὸς ἣν καὶ οὗτος ἐρωτικῶς διέκειτο· Γ', Ἄννα, ἡ συζευχθεῖσα πρῶτον μὲν Θωμᾷ Ἀγγέλῳ, τῷ Δεσπότῃ τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, υἱῷ τοῦ Δεσπότου Νικηφόρου· τούτου δὲ φονευθέντος ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ Κόμητος τῆς Κεφαλληνίας, ἔλαβεν εἰς δεύτερον ἄνδρα αὐτὸν τοῦτον τὸν Θωμᾶν, καὶ ἀπέθανε ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'της· Δ', Θεοδώρα, ἡ συζευχθεῖσα, πρῶτον μὲν τῷ Σβεστισλαύῳ, ἔπειτα δὲ Μιχαὴλ τῷ Στρασκιμίρῳ, βασιλεῦσι τῶν Βουλγάρων, μετὰ θάνατον τῶν ὁποίων ἐπιστρέψασα εἰς ΚΠ, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Θεοδοσία).

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Γ', Παλαιολόγος, ὁ Νεώτερος, πρὸς διάκρισιν τοῦ πάππου 'του, προσελήφθη ὑπ' αὐτοῦ κοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐστέφθη ἐπισήμως τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1325. Ἐπαναστὰς δὲ ἔπειτα κατὰ τοῦ πάππου 'του, κατηνάγκασε τέλος αὐτὸν, γέροντα ἤδη, 'να παραιτηθῇ, κυριευθείσης τῆς ΚΠ τῷ 1332, καὶ ἀνέλαβε μόνος τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 25 Ἰουνίου τοῦ 1341 εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν, μετὰ 22 ἐτῶν ἀρχήν. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα, πρῶτον μὲν τῷ 1318 Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀλαμανίας, θυγατέρα τοῦ Δουκὸς τῆς Βραουνσβάγης, Ἀλβέρτου πιθανῶς τοῦ Δ', ἀποθανοῦσαν ἐν Ῥαιδεστῷ τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ 1324, καὶ ταφεῖσαν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιβός· δεύτερον δὲ, τῷ ἐφεξῆς ἔτει (1326 κατὰ Ὀκτώβριον), Ἰωάνναν, τὴν μετονομασθεῖσαν Ἄνναν, θυγατέρα Ἀμεδαίου τοῦ Ε', ὀγδόου Κόμητος τῆς Σαβαυδίας, καὶ Μαρίας ἢ Ἰωάννας τῆς Βραβαντίνης, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ Ἀνδρονίκου, ἔμεινεν ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ 'της, τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τοῦ Κανταχουζηνοῦ· ὕστερον δ', ἐκείνου ἐπαναστάντος, μόνη, καὶ ἀπέθανε τῇ 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1332 ἐν ΚΠ, διαθεμένη ἵνα ταφῇ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίσης, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου ἄκραν εὐλάβειαν (1). Υἱοὶ δ' αὐτῆς (διότι ὁ ἐκ τῆς πρωτης ἀπέθανε νήπιος) ἐγένοντο, Α', Ἰωάννης ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Μανουὴλ ὁ Δεσπότης, σταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὅμηρος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σερβίας· Γ', Θεόδωρος, ἀναφερόμενος ἐν διαφόροις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγγράφοις τῆς τε Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ὅπου ἐστάλη, ὡς φαίνεται, πρὸς αἴτησιν συμμαχίας· Δ', Μαρία, ἡ συζευχθεῖσα Μιχαὴλ τὸν Ἀσάνην, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, Ἀλεξάνδρου, τελεσθέντων μεγαλοπρεπῶς τῶν γάμων ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1334· Ε', ἡ συζευχθεῖσα πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου Φραγ-

(1) Τὴν εἰκόνα τῆς Βασιλίδος ταύτης ἐδημοσιεύσαμεν ἐν σελ. 512 τοῦ Α' Μέρους.

κίσκῳ τῷ Κατελούζῳ, εὐγενεῖ Γενουηνσίῳ, ἡγεμόνι τῆς Μιτυλήνης, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ὁποίου ἀνεκτήσατο ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἰωάννης τὴν αὐτοκρατορίαν. Εὐδοκίαν δὲ, θυγατέρα νόθον τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐνυμφεύθη Βασίλειος ὁ Κομνηνὸς, αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος. Τὴν δὲ ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ καὶ ἄλλων, ὡς ἐκδοθεῖσαν δῆθεν εἰς γάμον Ὀρχάνῃ, τῷ τῶν Τούρκων Σουλτάνῳ, οὐ παραδεκτέον, ὡς συγχεομένην ἀναμφιβόλως τῇ τοῦ Ι. Κανταχουζηνοῦ θυγατρί.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ε', Παλαιολογος, ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου υἱὸς, ἐγεννήθη ἐν Διδυμοτοίχῳ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ 1332, καὶ ἑπομένως ἦτον ἐννέα ἐτῶν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ 'του. Μείνας οὖν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἄννης καὶ Ἰωάννου τοῦ Κανταχουζηνοῦ, καὶ διεγερθέντος μεταξὺ ἀμφοτέρων τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου ἐμφυλίου πολέμου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὗτος ὁ Κανταχουζηνὸς ἱστόρησε λεπτομερέστατα, ἐκηρύχθη μετά τινα ἔτη, κυριευθείσης τῇ 8 Φεβρουαρίου τοῦ 1347 τῆς ΚΠ, συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τοῦ Κανταχουζηνοῦ, καὶ τῇ 21 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Ἑλένην τὴν θυγατέρα 'του. Ἐκπολεμωθεὶς δὲ ἔπειτα πρὸς τὸν πενθερόν 'του, ἔμεινε, τέλος, παραιτηθέντος ἐκείνου, μόνος κύριος τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1357. Καταστασιασθεὶς δὲ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου, κηρυχθέντος Αὐτοκράτορος, καὶ φυλακισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑτέρου 'του υἱοῦ Μανουὴλ ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη, ἀπέθανε, τέλος, βεβαρημένος, ἔνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ ἐπικειμένου φόβου τοῦ Σουλτὰν-Βαγιαζήτου, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τῆς ποδάγρας καὶ ἄλλων νόσων, ἃς ἐκτήσατο ἐκ τῆς ἀκολάστου διαίτης 'του. Ὁ δὲ χρόνος τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀμφιβάλλεται, τῶν μὲν ὁριζόντων αὐτὸν τῷ 1384, τῶν δὲ τῷ 1391. Ἀλλ', εἰ μὲν ἀληθεύῃ τὸ τοῦ Κωδινοῦ, ὅτι αὐτοκρατόρησεν ἔτη 41, ἕπεται ὅτι ἀπέθανε τῷ 1382· εἰ δ', ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μανουὴλ εἶχε τῷ 1422, κατὰ τὸν Κανανὸν, 32 ἔτη ἀφ' ὅτου αὐτοκρατόρησε, τὰ ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰωάννου ἀνάγονται εἰς 52. Ἀποθανούσης δὲ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἑλένης, τῆς Κανταχουζηνοῦ, ἐνυμφεύθη Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, χήραν Ζετίνου ἀρχηγοῦ τινος Τούρκου, μεθ' οὗ εἶχεν ἤδη καὶ τέκνα. Ταύτην μνηστευσάμενος κατ' ἀρχὰς τῷ υἱῷ Μανουὴλ, ἐλθοῦσαν ἤδη εἰς ΚΠ, τῷ κάλλει αὐτῆς ἁλοὺς, καὶ τοι γέρων καὶ ποδαγρῶν, ὡς μηδὲ στῆναι δύνασθαι, ἀποσπάσας τοῦ υἱοῦ, ἑαυτῷ ἠγάγετο. Ἔσχε δὲ ἐξ Ἑλένης τῆς Κανταχουζηνῆς, Α', Ἀνδρόνικον τὸν Δεσπότην, Αὐτοκράτορα στεφθέντα ὑπ' αὐτοῦ, εἶτα δ' ἐπαναστάντα, καὶ ἑνωθέντα Σιαοὺζ, τῷ υἱῷ τοῦ Σουλτὰν-Μουράτου, καὶ συλληφθέντα, καὶ τυφλωθέντα μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου, καὶ φυλακισθέντα ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ. Ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν ὁλοσχερῶς ἐκτετύφλωτο·

ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης παραβλὼψ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἑτερόφθαλμος ἔμεινε· καί, κατὰ τὸν Φραντζῆν, ἐλευθερωθείς, ἀπελθόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν πρὸς αἴτησιν βοηθείας, ἐπετρόπευσε τῶν πραγμάτων ἐν ΚΠ. Ἐπειδὴ ὅμως τῆς Ἰωάννου ταύτης εἰς Εὐρώπην ἀποδημίας οὐδεὶς ἕτερος τῶν συγγραφέων μνημονεύει, τῷ Μανουὴλ τοῦτο πάντων ἀναγραφόντων, ἀπιστεῖν εἰκὸς τῷ Φραντζῇ. Κατὰ δὲ τὸν Δούκαν, δραπετεύσας ἐκ τῆς φυλακῆς μετὰ διετίαν διὰ τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουησίων, καὶ βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν τε τούτων καὶ τοῦ Σουλτὰν Βαγεζήτου καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Σισμάνου, πόλεμον κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπήγειρε, καί, γενομένης αὐτοῖς εἰρήνης μεθ' ὅρκων ἐπὶ τῶν ἁγίων Μυστηρίων, παραβὰς ταύτην, καὶ κυριεύσας τὴν ΚΠ, τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν Μανουὴλ ἐν τῷ αὐτῷ πύργῳ ἐπὶ διετίαν κατέκλεισε. Φυγόντων δ' ἐκείνων πρὸς τὸν Βαγεζὴδ, εἴτε τὴν ἁμαρτίαν δυσωπηθείς, εἴτε φοβηθεὶς μὴ οἱ Τοῦρκοι καταπίωσιν ὁλοσχερῶς τὰ λείψανα τῆς αὐτοκρατορίας, ἀνεκάλεσεν αὐτούς, καί, ὑποχωρήσας τῷ μὲν πατρὶ τοῦ θρόνου, τῷ δὲ ἀδελφῷ Μανουὴλ τῆς διαδοχῆς, αὐτὸς ἑαυτῷ πρὸς διατροφὴν τὰς περὶ τὴν Σηλυμβρίαν ἔλαβε χώρας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, φοβούμενος τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ θείου του, ἀνεχώρησε πρὸς τὸν Βαγεζὴδ, καί, κυριεύσας δι' αὐτοῦ τὴν Σηλυμβρίαν, ἣν εἶχε παραχωρήσῃ τῷ Μανουὴλ, προέστη αὐτῆς. Φοβηθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα τὸν Βαγεζήτην, ἐπανῆλθε τῷ 1379 εἰς ΚΠ, καὶ ὑπεδέχθη εὐμενῶς παρὰ τοῦ θείου αὐτοῦ, καί, ἀναχωρήσαντος ἐκείνου εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, ἔμεινεν αὐτὸς ἐπίτροπος ἐν ΚΠ, ὅπερ ὅμως ἄλλως διηγεῖται ὁ Δούκας, ὅτι, φοβηθεὶς δῆθεν τὸν Βαγεζήτην ὁ Μανουὴλ, ὑπεξέστη τοῦ θρόνου τῷ ἀνεψιῷ, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην· καταστραφέντος δ' ἔπειτα τοῦ Βαγεζὴδ πρὸς τοῦ Τιμουρλέγκ, ἐπανῆλθε, καί, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχήν, ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Λῆμνον. Σύζυγον αὐτοῦ ἀναφέρουσί τινες· περὶ δὲ τέκνων αὐτοῦ οὐδαμοῦ γίνεται μνεία. Κατὰ δὲ τὸν Κατάλογον, τὸν προσηρτημένον τῷ Κωδινῷ, μονάσας, μετωνομάσθη Ἰωάσαφ· Β', Μανουὴλ τὸν Αὐτοκράτορα· Γ', Θεόδωρον τὸν Πορφυρογέννητον, ὃς μετὰ τὸν θάνατον Μανουὴλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου, τῷ 1380, ἔλαβεν εἰς πατρικὴν κληρονομίαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης ἢ τοῦ Μωρέως· συνειδὼς δ' ἑαυτῷ ἀδυνάτως ἔχοντι ἀντιστῆναι τοῖς Τούρκοις, συναλλάξας πρότερον πόλεις τινάς, οἷον τὸ Ἄργος καὶ τὴν Θέρμισαν τῷ 1395 πρὸς τοὺς Οὐενετούς, ἐπώλησεν ἔπειτα τοῖς Ἱππόταις τῆς Ῥόδου τήν τε Σπάρτην καὶ Κόρινθον· ἀλλά, τῶν κατοίκων μὴ δεχομένων αὐτούς, ἀνέλαβε ταύτας τῷ 1404, καὶ ἀπέθανε μετὰ τριετίαν, τὸν ἐπιτάφιον αὐτῷ ἐκφωνήσαντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα Βαρθολομαίαν, ἢ κατ' ἄλλους Φραγκίσκαν, τὴν

θυγατέρα Ῥαϋνερίου τοῦ Ἀκχιαϋόλου, Δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ προῖκα τὴν Κόρινθον, ἐξ ἧς οὐκ ἔσχε τέκνα, νόθους δὲ ἄλλους τινὰς υἱούς· Δ΄, Δημήτριον, οὗ μέμνηται ὁ Φραντζῆς (1)· Ε΄, Εἰρήνην, συζευχθεῖσαν Βασίλειον Κομνηνὸν τὸν Β΄, Αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος. Ὑπῆρξε δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερος υἱὸς νόθος, ὁ Μανουὴλ, ἀνδραγαθήσας ἐν τῇ κατὰ τοῦ Σουλτάνου Μουσᾶ ναυμαχίᾳ, ὃν ὁ Μανουὴλ, εἴτε φοβούμενος, εἴτε φθονῶν διὰ τοῦτο, ἐν εἱρκτῇ μετὰ τῶν τέκνων κατέκλεισεν, ὅπου καὶ μετὰ 17 ἔτη ἀπέθανε.

(ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤ΄, Καντακουζηνός), ὁ Αὐτοκράτωρ, τοῦ ὁποίου τὴν, ἄλλως λαμπρὰν, οἰκογένειαν οὐκ ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς πρὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἦν υἱὸς Ματθαίου (;) τοῦ Κανταχουζηνοῦ, υἱοῦ πιθανῶς Μανουὴλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ Μεγάλου Πιγκέρνου καὶ Μεγάλου Δουκὸς τῶν Θρακησίων θεμάτων, τοῦ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη τῷ 1250 σταλέντος κατὰ τῶν ἐν Ῥόδῳ Γενουηνσίων, καὶ ζῶντος ἔτι καὶ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, διορισθεὶς, εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν, Ἔπαρχος Πελοποννήσου, συνεζεύχθη Θεοδώραν τὴν Παλαιολογίναν, Κανταχουζηνὴν ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Γρηγορᾶ καλουμένην, θυγατέρα πιθανῶς Μιχαὴλ τοῦ Τραχανειώτου, καὶ ἐγγόνην πρὸς μητρὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Μάρθας, ἀποθανούσης τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1342. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης, τιμηθεὶς ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου, κατ' ἀρχὰς μὲν, Μέγας Παπίας, ἔπειτα δὲ Μέγας Δομέστιχος, καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου μείνας κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ, ἠναγκάσθη, ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ μετέπειτα τῶν περὶ τὴν αὐτοκρατόρισσαν Ἄνναν, καὶ ἐκραγέντος ἤδη τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου ἐμφυλίου πολέμου, ὅς τις ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐσπάραξε τὴν τὰ λοίσθια σχεδὸν ἤδη πνέουσαν αὐτοκρατορίαν, ἵνα κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἐστέφθη τὸ πρῶτον ἐν Διδυμοτοίχῳ· ἔπειτα δὲ, κυριεύσας, προδοθεῖσαν αὐτῷ, τὴν ΚΠ τῇ 8 Ἰανουαρίου τοῦ 1347, καὶ διαλλαγεὶς μετὰ τῆς Ἄννης, συζεύξας δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ἀνηγορεύθη αὖθις μετ' αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῇ 8 τοῦ ἑπομένου Φεβρουαρίου, καὶ τῇ 13 Μαΐου ἐστέφθη ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν ναῷ, ἀνευφημούμενος Ἰωάννης Ἄγγελος Κομνηνὸς Παλαιολόγος Κανταχουζηνός. Ἐκπολεμωθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν γαμβρὸν, ἠναγκάσθη, τέλος, ἢ καὶ αὐθόρμητος ἠθέλησε, ἵνα παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, καὶ ἐμόνασεν ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ· τῷ δὲ 1355 ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἐν τῷ Ἄθωνι Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἀπέθανεν, εἴ τῳ πιστὰ τὰ τοῦ Λαμπεκίου, τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1409 (2), πρᾶγμα

(1) Βιβλ. Α΄, 15. (2) Ὁ Λαμπέκιος λέγει τῷ 1411.

ἀπέθανον ἐντελῶς, ὡς ἐκ τῶν χρόνων ἀναλογιζομένοις, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ, λέγει ὁ Gibbon, ὅτι ἔζησεν 116 ἔτη. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀσὰν, πρώην βασιλέως τῆς Βουλγαρίας καὶ Δεσπότου τῆς Ῥωμανίας, καὶ Εἰρήνης τῆς Παλαιολογίνης, ἀνεψιᾶς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, μονάσασαν ὡσαύτως ἐν τῇ τῆς Μάρθας Μονῇ, καὶ μετονομασθεῖσαν Εὐγενίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο, Α', Ματθαῖος Καντακουζηνὸς, ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐκπολεμωθέντος πρὸς τὸν γαμβρὸν, Αὐτοκράτωρ ἐν Βλαχέρναις στεφθεὶς τῷ 1355, ὅτε καὶ φαίνεται προσυπογεγραμμένος μετὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ κατὰ τοῦ Παλαμᾶ Συνόδῳ: »Ματθαῖος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Ἀσάνης Καντακουζηνός«. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ τῷ ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος ἐχρήσατο. διότι, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, ἀνακτησαμένου τὴν ΚΠ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ἐστάλη ἐξόριστος, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Λῆμνον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Πελοπόννησον. Παραιτήσας δὲ ἔπειτα, ταῖς τοῦ πατρὸς νουθεσίαις, τὸν τίτλον τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἐλευθερωθεὶς, Δεσπότης τοῦ λοιποῦ ὠνομάσθη, καὶ ἀπέθανε ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός του. Ἔλαβε δὲ εἰς γυναῖκα Εἰρήνην τὴν Παλαιολογίναν, θυγατέρα τοῦ Δεσπότου Δημητρίου τοῦ Παλαιολόγου, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (1), ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο, α', Ἰωάννης, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατρὸς, Δεσπότης ὀνομασθεὶς τῷ 1356· β', Δημήτριος ὁ Σεβαστοκράτωρ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος συγχρόνως τῷ ἀδελφῷ ὀνομασθείς· γ', Γεώργιος, ὁ ἐπονομασθεὶς Σουχέτης, στρατηγικώτατος καὶ μεγαλοπρεπέστατος, πατὴρ Μανουὴλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ ἄρξαντος ἐπί τινα καιρὸν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μεσσήνης, καὶ πρὸς Μεχμέτην ἔπειτα συνθεμένου ἐπὶ δισμυρίων καὶ πεντακοσίων χρυσῶν συντάξει, φυγόντος δὲ μετὰ ταῦτα εἰς Οὐγγαρίαν, κἀκεῖ ἐγκαταβιώσαντος, λαβόντος δὲ γυναῖκα Μαρίαν, τὴν πρὸς τῶν Ἀλβανῶν (ὑποτελῶν αὐτῷ γενομένων) Γκλουχίαν ἐπιλεγομένην, ὡς καὶ αὐτὸν τοῦτον Τζὶν ἐκάλουν, καὶ θυγατέρα τεκνώσαντος Ἄνναν τὴν Καντακουζηνὴν, γυναῖκα Στεφάνου τοῦ Δουκὸς τοῦ Ἁγίου Σάββα· δ', Θεοδώρα, ἀναχωρήσασα μετὰ τῆς μάμμης Εἰρήνης τῆς Αὐτοκρατορίσσης εἰς τὸ τῆς Μάρθας μοναστήριον· ε', Ἑλένη, ἡ σύζυγος Δαβὶδ τοῦ Κομνηνοῦ, Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος· ς', Εἰρή-

(1) Τῶν ἐν Εὐρώπῃ μεταλλευόντων ἔκπαλαι τὰ τοιαῦτά τινες ἔγραψαν ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς οὗτος ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Ῥοῦναν, τὴν θυγατέρα Οὐκασσίνου, ἢ μᾶλλον ἀδελφὴν Στεφάνου τοῦ Δουσκιάνου, βασιλέως ἢ Αὐτοκράτορος (!!) τῆς Σερβίας, λαβὼν εἰς προῖκα πᾶσαν τὴν Ἀλβανίαν. Κατέλιπε δὲ ταύτην, ἀποθανὼν, ἔγκυον, ὅθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, ὡς ἐπίτροπος δῆθεν τοῦ ἐμβρύου, ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν Αὐτοκράτορα. Τὸ ἀνέκδοτον ὅμως τοῦτο ὁ Δουκάγγιος οὐ παραδέχεται, ὀρθῶς παρατηρῶν ὅτι οὐκ ἂν παρεσιώπησεν αὐτὸ ὁ πατὴρ Καντακουζηνός.

νη, ἡ συζευχθεῖσα Γεώργιον τὸν Βραγκοβίκιον, Δεσπότην τῆς Σερβίας· Β΄, Θωμᾶς, ὅς τις ἔζη ἔτι μέχρι τοῦ 1458· Γ΄, Μανουὴλ, ὁ Δεσπότης πρὸς τοῦ πατρὸς ὀνομασθεὶς, καὶ τῷ 1349 Δοὺξ τῆς Σπάρτης ἢ τοῦ Μυστρᾶ διορισθεὶς, ἀποθανὼν δὲ τῷ 1380· Δ΄, Ἀνδρόνικος, ἀποθανὼν λοιμῷ ἐν ΚΠ τῷ 1348· Ε΄, Μαρία, ἡ συζευχθεῖσα Νικηφόρον Δούκαν, τὸν Δεσπότην Ἀκαρνανίας, υἱὸν Ἰωάννου τοῦ Δεσπότου, ἐκ τῆς τῶν Ἀγγέλων οἰκογενείας· ΣΤ΄, Θεοδώρα, ἡ ἐκδοθεῖσα πρὸς γάμον τῷ 1347 Ὀρχάνῃ, τῷ Σουλτάνῳ Βιθυνίας, Φρυγίας καὶ Παφλαγονίας, ἐξ ἧς οὗτος ἔσχε καὶ υἱὸν τὸν Χαλὶλ, αἰχμαλωτισθέντα ἐν Νικομηδείᾳ ὑπὸ τῶν ἐν Φωκαίᾳ δυναστευόντων πειρατῶν, καὶ ἐξαγορασθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ Α΄, δι' 100,000 χρυσοῦς· Ζ΄, Ἑλένη, ἡ σύζυγος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου (1).

ΜΑΝΟΥΗΛ Β΄, ὁ Παλαιολόγος, ἐστέφθη πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1373, ὑπεκστάντος αὐτῷ ἑκοντὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Ἀνδρονίκου πάντων τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων. Ἐπαναστάντος δὲ ἔπειτα αὐτῷ τοῦ ἀνεψιοῦ Ἰωάννου, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον διεγείραντος, οἱ Τοῦρκοι, καιροῦ λαβόμενοι, ἐπεξέτειναν

(1) Τῶν Κατακουζηνῶν ἀπόγονοι ἐσώζοντο καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ὧν εἷς ἦν ὁ μεγαλέμπορος Μιχαὴλ Καντακουζηνὸς, ὅς τις ἐπρομήθευε κατ' ἔτος ἐκ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου γουναρικὰ πολύτιμα καὶ ἄλλας πραγματείας, τιμωμένας 60,000 χρυσῶν. Εἶχε δὲ καὶ τὴν ἐργολαβίαν τῶν ἐν Ἀγχιάλῳ ἁλικῶν, ὅπου ᾠκοδομήσατο καὶ οἰκίαν λαμπροτάτην, καθὼς καὶ ἄλλην ἐν τῷ Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, σωζομένην ἔτι ἐπὶ Δουκαγγίου. Ἰσχύσας δὲ καὶ πολιτικῶς τὰ μέγιστα ἐπὶ τοῦ Βεζίρη Μεχμὲδ - Σοκολῆ, ἐκρεμάσθη τέλος, διαβληθεὶς, ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Ἀγχιάλῳ οἰκίᾳ 'του. Τούτου ὁ υἱὸς ἐνυμφεύθη τῷ 1576 ἀπόγονόν τινα τῆς ἀρχαίας τῶν Ῥαούλων (*) οἰκογενείας, ἐξ οὗ ἐγένετο Γεώργιος Καντακουζηνὸς, παρὰ τοῦ ὁποίου παρηγγέλθη Γεώργιος ὁ Δούζας, καθὰ γράφει ὁ ἴδιος, 'νὰ ἐκδώσῃ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀκροπολίτου. Ἴδε περὶ τῶν Καντακουζηνῶν τούτων πλείονα ἐν σελ. 538 καὶ 539 τοῦ Α΄ Μέρους.

(*) Ὁ γενάρχης τῆς τῶν Ῥαούλων (Ῥαλλίων) οἰκογενείας εἶνε ὁ Ῥαοὺλ, ὁ ἐπιλεγόμενος Λυκοδέρμων (Peau de loup), διότι ἐφόρει ὑπὲρ τὰ ὅπλα αὐτοῦ δέρμα λύκου. Τοῦτον ἔπεμψε τῷ 1080(;) ὁ Ῥὴξ τῆς Ἰταλίας Ῥοβέρτος Γκουϊσκάρδος (πολύτροπος, πανοῦργος), ὁ περίφημος Νορμανδὸς, πατὴρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πρώτης σταυροφορίας Βοεμούνδου, πρέσβυν πρὸς τὸν Νικηφόρον Βοτανειάτην, ἵνα παραπονεθῇ, διότι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν, σταλεῖσαν πρὸ χρόνων, νήπιον ἔτι τότε, ἵνα νυμφευθῇ Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν, υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ Παραπινάκη, μόλις τότε διετῆ, οὐ μόνον 'δὲν ὑπάνδρευσαν, ἀλλὰ κατέκλεισαν καὶ εἰς μοναστήριον, καὶ 'νὰ 'τῷ προαναγγείλῃ πόλεμον ἄσπονδον, ἐὰν 'δὲν σπεύσῃ 'νὰ 'τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ὁ Βοτανειάτης ἀπέπεμψε τὸν πρέσβυν ἄπρακτον. Ὁ δὲ Ῥαοὺλ, δεκασθεὶς ἴσως ὑπὸ τῶν Γραικῶν καὶ τοῦ Ἀλεξίου, ἐτόλμησε 'ν' ἀποτρέψῃ τοῦ πολέμου τὸν Ῥοβέρτον, καὶ προσέτι 'νὰ 'τὸν πληροφορήσῃ, ὅτι ὁ ψευδομόναχος, ὃν ὁ Ῥοβέρτος περιέφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ὡς τὸν Μιχαὴλ Παραπινάκην, ἦτον ἀγύρτης, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Ῥαοὺλ εἶδε τὸν καθαυτὸ Μιχαὴλ ἐν ΚΠ μονάζοντα ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, προσθεὶς ὅτι, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἀπὸ ΚΠ, ὁ μὲν Βοτανειάτης εἶχεν ἐκπέσῃ τοῦ θρόνου, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, βασιλεύσας, εἶχεν ἀποκαταστήσῃ τὸν Κωνσταντῖνον εἰς ὅλα 'του τὰ δικαιώματα, καὶ ὅτι τὸ συνοικέσιον ἔμελλε 'νὰ πραγματοποιηθῇ κλπ. Ὁ Ῥοβέρτος, ὀργισθεὶς, ἀπέπεμψεν αὐτὸν ἀπειλήσας, καὶ ὀλίγον ἔλειψε 'νὰ 'τὸν φονεύσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο, φοβηθεὶς ὁ Ῥαοὺλ, ἔφυγεν εἰς ΚΠ, ὅπου εἶχεν ἤδη ἀπέλθῃ πρωτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥογῆρος, γνωστοποιήσων τῷ Ἀλεξίῳ τοῦ Ῥοβέρτου τὰς ἑτοιμασίας.

αὐτῶν τὰς ἐπὶ τοῦ ὑπολειπομένου Βυζαντινοῦ Κράτους κατακτήσεις. Συνδιαλλαγεὶς δὲ ἔπειτα μετ' αὐτοῦ, καὶ καταλιπὼν αὐτὸν ἐπίτροπον ἐν ΚΠ, ἀπῆλθε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1399, κατὰ παρακίνησιν τοῦ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ σταλέντος ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ζ΄, μετὰ Γαλλικῶν στρατευμάτων, Marechal de Boucicault, εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς Παρισίους τῷ 1400, ὅπου ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα ὑπὸ Καρόλου τοῦ ΣΤ΄, προσδιορισθέντος αὐτῷ εἰς κατοικίαν τοῦ παλατίου τοῦ Λούβρ, καὶ παρευρέθη καὶ εἰς τοὺς γάμους Ἰωάννου, τοῦ Δουκὸς τῆς Κλερμόντης, μετὰ Μαρίας τῆς θυγατρὸς τοῦ Δουκὸς τῆς Βουρβῶνος, διατρίψας ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι τοῦ 1402. Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Dorronville ὅτι ἦτον un noble prince et bel vieillard, ἐξ οὗ προσέτι δῆλον ὅτι κακῶς τινες φασὶ καὶ Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς Γαλλίαν ἀφικέσθαι. Ὁ γὰρ Ἰωάννης ἀπῆλθε μὲν εἰς Εὐρώπην τῷ 1369, ἀλλ' οὐχ ἐπέκεινα τῆς Ἰταλίας ἀφίκετο, ὅπου πρὸς Οὐρβανὸν τὸν Ε΄ ἐξέθετο τὴν ἀθλίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατάστασιν. Γνωστὸν δὲ ὅτι τῷ 32 ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι, ἐπὶ Μουρὰδ τοῦ Β΄, τῷ 1422, πολιορκήσαντες τὴν ΚΠ, ὀλίγον ἔλειψε 'να 'τὴν κυριεύσωσιν. Εἰς βαθὺ δὲ γῆρας ἐλάσας, παρητήθη τοῦ θρόνου τῷ 1423, καὶ τὴν πᾶσαν τῶν πραγμάτων φροντίδα ἀναθεὶς τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ἐδόθη ὅλος εἰς τὸν ἥσυχον βίον καὶ τὴν τῶν θείων Γραφῶν ἀνάγνωσιν, ἀνὴρ γενόμενος πεπαιδευμένος καὶ πραγμάτων ἔμπειρος, ὡς ἐκ τῶν γεγραμμένων αὐτῷ εἰκάζεται. Ἀπέθανε δὲ ἀπόπληκτος τῇ 21 Ἰουλίου τοῦ 1425, ἐνδυθεὶς πρὸ δύο ἐτῶν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ματθαῖος, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, ζήσας ἔτη 77 καὶ ἡμέρας 25, καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 32. Ἔσχε δὲ γυναῖκα Εἰρήνην ἢ Ἑλένην, θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάση, ἡγεμόνος τῆς παρὰ τὸν Ἀξιὸν Μακεδονίας, ἀποθανοῦσαν τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1450, καὶ ταφεῖσαν ὅπου καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἀφ' οὗ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς, ἀνέλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Ὑπομονή. Ἐγένοντο δὲ αὐτοῦ, Α΄ Ἰωάννης ὁ Αὐτοκράτωρ· Β΄, Θεόδωρος, ὁ Δεσπότης Σηλυμβρίας, λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου αὐτοῦ, Θεοδώρου τοῦ Πορφυρογεννήτου, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης, καὶ συζευχθεὶς, περὶ τὸ 1419, Κλεώπην, τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Μαλατέστα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ῥιμίνου, Αὐτοκρατόρισσαν ὑπὸ τῶν συγχρόνων συγγραφέων καλουμένην, ἀποθανοῦσαν δὲ τῷ 1433· αὐτὸς δὲ οὗτος ἀπέθανε λοιμῷ τῷ 1448 ἐν Σηλυμβρίᾳ, ἀφ' οὗ, πολὺ πρότερον, παραχωρήσας πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῷ ἀδελφῷ Κωνσταντίνῳ, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἐτάφη, μετακομισθέντος τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ. Τούτων ἐγένετο Ἑλένη, ἡ σύζυγος Ἰωάννου τοῦ Β΄, βασιλέως τῆς Κύπρου· Γ΄, Ἀνδρόνικος, ὅς τις, λαβὼν εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ τὴν δεσποτείαν τῆς Θεσ-

σαλονίκης, ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τοὺς Οὐενετούς, κυριευθεῖσαν μετὰ ταῦτα (τῷ 1429) ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀπέθανεν, ἐλεφαντιάσας, ἐν ΚΠ τῇ 4 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἔτους, ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, ὅπου εἶχεν ἀναλάβει τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἀκάκιος· Δ΄, Κωνσταντῖνος ὁ Αὐτοκράτωρ· Ε΄, Δημήτριος Πορφυρογέννητος, ὁ παρευρεθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ, καὶ λαβὼν ἔπειτα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου, ἣν μὴ δυνάμενος προφυλάξαι ἀπὸ τῶν γειτνιαζόντων αὐτῷ Τούρκων, ἔγραψε τὴν ἀνάγκην ταύτην πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Ζ΄, τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1455, διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου αὐτοῦ Φραγκούλη τοῦ Σερβοπούλου, Καγκελλαρίου καὶ γενικοῦ Κριτοῦ, ὃν, ὡς εἰδήμονα ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν, ὑπερεπαινεῖ ὁ Πάππας Κάλλιστος, συστήσας αὐτὸν δι᾽ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κάρολον (1). Συμπλακεὶς δὲ μετὰ ταῦτα εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θωμᾶν, ἐπελθόντος κατ᾽ ἀμφοτέρων αὐτῶν τοῦ Σουλτάνου Μεχμὲδ τοῦ Β΄, καὶ ὁρμήσαντος εὐθὺ κατὰ τῆς Σπάρτης, ὅπου διέτριβεν ὁ Δημήτριος, ἐκπλαγεὶς οὗτος τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, οὐ μόνον τῆς Σπάρτης καὶ πάσης τῆς Πελοποννήσου τῷ Μεχμὲδ ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν μονογενῆ θυγατέρα, γεννηθεῖσαν τῷ 1438, εἰς γάμον αὐτῷ ἐξέδοτο. Καὶ ταύτην μὲν ὁ Σουλτάνος ἤγαγε τῇ 30 Μαΐου τοῦ 1460 μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς εἰς τὸ παλάτιον, καί, κατά τινας μέν, ἐν οἷς πρῶτος ὁ Φραντζῆς, εἰς νόμιμον ἑαυτῷ γυναῖκα ἡρμόσατο, ἀποθανοῦσαν ἔτη τινὰ πρὸ τοῦ πατρός (2)· κατ᾽ ἄλλους δέ, ὑπέσχετο μὲν νυμφευθῆναι αὐτήν, ἀλλά, φοβούμενος φάρμακον, εἰς Ἀδριανούπολιν περιώρισεν, ὅπου ἀπέθανε παρθένος· αὐτὸς δὲ ὁ δυστυχὴς Δημήτριος ἐστάλη εἰς Ἀδριανούπολιν βιωσόμενος, χρυσῶν τινῶν αὐτῷ πρὸς διατροφὴν ἀποταχθέντων, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1471, μοναχὸς πρότερον γενόμενος, καὶ μετονομασθεὶς Δαβίδ. Ἔσχε δὲ δύω γυναῖκας: πρώτην μὲν περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1437, Ζωὴν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Παρασπονδύλου, τελευτήσασαν μετὰ τριετίαν (3), τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποδημοῦντος εἰς Ἰταλίαν· δευτέραν δὲ τῷ 1442, θυγατέρα Παύλου τοῦ Ἀσάνη, καὶ ἀδελφὴν Ματθαίου τοῦ Ἀσάνη, πρωτεύοντος τὸ τηνικαῦτα ἐν τῇ Αὐ-

---

(1) Ἡ τοῦ Δημητρίου ἐπιστολὴ αὕτη, γεγραμμένη εἰς τὸ Λατινικόν, ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς, ἐχούσης ἐρυθροῖς γράμμασιν οὕτω: »Δημήτριος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Δεσπότης Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος«, σώζεται, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, αὐτόγραφος. Ἡ δὲ σφραγίς ἐστιν ἐρυθρά, φέρουσα τὸν δικέφαλον ἀετόν. (2) Ἧς καὶ τοὺς κόσμους, ἀποθανούσης, ἐδωρήσατο ὁ Σουλτάνος τῷ Πατριαρχείῳ, ἐξ ὧν ἦν καὶ σάκκος τις ἀρχαῖος, διατηρούμενος ἄχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ συγγραφέως τῆς Πολιτικῆς Ἱστορίας Κωνσταντινουπόλεως. (3) Τῇ ιζ΄ Ἰουνίου τοῦ ϛϠμϛ΄, κατὰ τὸν Φραντζῆν, Βιβλ. Β΄, ιζ΄.

λῆ τῆς ΚΠ, ἀποθανοῦσαν μῆνάς τινας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός 'της· ΣΤ', Θωμᾶς ὁ Πορφυρογέννητος, Δεσπότης τῆς 'Αχαΐας, ὅς τις, ἀφ' οὗ συνετάραξε τὰ ὑπὸ τοὺς τοῦ Μεχμέτου ὄνυχας ἀσπαίροντα ἐλεεινὰ τῆς Ἑλλάδος λείψανα διὰ τῶν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δημήτριον διαπληκτισμῶν, καὶ ἐπέσυρε κατά τε ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνου τὸν, ἀκατάσχετον ἤδη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς ΚΠ, Σουλτάνον, κυριεύσαντα τῷ 1460 καὶ ἑξῆς καὶ τὴν λοιπὴν ὅλην Ἑλλάδα, ἔφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων εἰς Λευκάδα πρῶτον πρὸς τὸν τῆς Ἄρτης Δεσπότην, τὸν συγγενῆ 'του, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν Πάππαν Πῖον τὸν Β', κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ, ὑποδεξαμένου αὐτὸν φιλανθρώπως, καὶ προσδιορίσαντος αὐτῷ κατὰ μῆνα 300 χρυσοῦς, συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, σωζομένην τέως ἐν Πάτραις, καὶ ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ τῇ 12 Μαΐου τοῦ 1465, εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν. Ἔλαβε δὲ τῷ 1430 εἰς γυναῖκα Αἰκατερίναν, τὴν θυγατέρα Μαρτίνου Ζαχαρίου τοῦ Ἀσάνη, εὐγενοῦς Κεντυρίωνος Γενουησίου, ἥτις, συμμετασχοῦσα τῶν τοῦ συζύγου ταλαιπωριῶν, ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ, μεταβαίνουσα ἤδη σὺν αὐτῷ εἰς Ῥώμην, τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1462, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἁγίων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς τέκνα, ά, Ἀνδρέαν τὸν Δεσπότην, γεννηθέντα τῇ 17 Ἰανουαρίου τοῦ 1453, καὶ μετακληθέντα σὺν τῷ ἀδελφῷ ὑπὸ τοῦ Πάππα Πίου διὰ τοῦ Καρδιναλίου Βησσαρίωνος εἰς Ῥώμην, ὅπου εὗρε σιτηρέσια καὶ τιμάς· ἀλλὰ, λησμονήσας τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς 'του, ἐνυμφεύθη πόρνην τινὰ Ἑλληνίδα, καὶ ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον παρεχώρησε, κατὰ διαθήκην, γενομένην τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 1502, πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς ΚΠ δικαιώματά 'του εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Καταλωνίας (Ἱσπανίας), Φερδινάνδον καὶ Ἐλισάβετ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου πλησίον τοῦ πατρός 'του· β', Μανουὴλ, γεννηθέντα τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1455, πολὺ τοῦ ἀδελφοῦ τοῖς προτερήμασιν ὑπερέχοντα, ὃς, δυσχεράνας τῇ δυστυχίᾳ, καὶ ἀναχωρήσας τῆς Ἰταλίας, κατέφυγε πρὸς τὸν Μωάμεθ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθη φιλανθρωπότατα, καὶ τιμῶν καὶ σιτηρεσίων ἐτησίων ἀπήλαυσε, καὶ ἔζησε χριστιανικῶς ἐν ΚΠ, ὅπου ἀποθανὼν ἐπὶ Βαγεζήτου, ἔτυχε λαμπρᾶς κηδείας, συνοδευσάντων τὸ φέρετρον αὐτοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου, οὐ μόνον τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τὴν Αὐλὴν Τούρκων. Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ κατὰ τὸ Συρέντζιον (1) ἱερῷ ναῷ. Ἱστοροῦσι δὲ αὐτὸν καὶ τεκνοποιήσασθαι ἐκ δύω παιδισκῶν, δωρηθεισῶν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Μεχμέτου, δύω υἱοὺς, Ἰωάννην καὶ Ἀνδρέαν Παλαιολόγους, ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης ἀπέθανε παῖς

(1) Χωρίον, δωρηθὲν αὐτῷ πρὸς διατροφὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου.

ἔτι, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου· ὁ δὲ Ἀνδρέας, παραληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τουρκίσας, μετωνομάσθη Μεχμέδ· γ', Ἑλένην, νυμφευθεῖσαν τῷ 1445 Λαζάρῳ τῷ Δεσπότῃ τῆς Σερβίας· δ', Ζωὴν, ἢ, κατ' ἄλλους, Σοφίαν, συζευχθεῖσαν τῷ 1467 Ἰωάννῃ Βασιλείδῃ τῷ Γ', Μεγάλῳ Δουκὶ τῆς Μοσχοβίας, ἐξαιτησαμένῳ αὐτὴν διὰ πρεσβείας, σταλείσης εἰς Ῥώμην. Ταύτης, πανουργοτάτης, ὥς φασι, γυναικὸς, ἐγένετο Ἑλένη, ἡ νυμφευθεῖσα Ἀλέξανδρον τὸν Ῥῆγα τῆς Πολωνίας (1).

ΙΩΑΝΝΗΣ Ζ' ἢ, κατ' ἄλλην ἀπαρίθμησιν, Η', Παλαιολόγος, ὁ Πορφυρογέννητος, ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ, ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός 'του, ὅς τις, γήρᾳ βαρὺς ἤδη, παρήτησεν αὐτῷ, καθὰ προείπομεν, τὴν αὐτοκρατορίαν. Γνωστὸν δὲ ὅτι, διαγαγὼν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν Μουράτην, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ τῆς ΚΠ Πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, τῷ 1439—1440, καὶ προσετέθη τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, θελήσας διὰ τῆς τοιαύτης οἰκονομίας 'να ἐξοικειωθῇ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, καὶ 'να ἐπισπάσηται αὐτοὺς πρὸς συμμαχίαν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 1448, ἢ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, τοῦ 1449, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, ζήσας ἔτη 57 ἢ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, 56, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 15, καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 23, μῆνας 3, ἡμέρας 13 ἢ, ἀκριβέστερον, 10. Ἔλαβε δὲ εἰς γυναῖκα, πρώτην μὲν, τῷ 1414, Ἄνναν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Μοσχοβίας, Βασιλείου πιθανῶς τοῦ Μεγάλου, ἑνδεκαετῆ, ἀποθανοῦσαν ἐν ΚΠ τῷ 1417 ὑπὸ πανώλης, καὶ ταφεῖσαν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιβός· δευτέραν δὲ, τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1420, ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός 'του, Σοφίαν τὴν Παλαιολογίναν, θυγατέρα Ἰωάννου τοῦ Β', Μαρκίωνος τῆς Μοντισφεῤῥάτης, καὶ Ἰσαβέλλης τῆς Μαϊορικῆς, φυγοῦσαν ἔπειτα λάθρα ἐκ ΚΠ, διὰ τὸ ἀποστέργεσθαι τῷ συζύγῳ, καὶ ἐπιστρέψασαν εἰς Ἰταλίαν, τῷ 1426, καὶ διαζευχθεῖσαν, καὶ μοναχικῶς διαβιώσασαν· τρίτην ἑπομένως γυναῖκα συνήρμοσεν ἑαυτῷ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1427 ὁ Ἰωάννης, Μαρίαν τὴν Κομνηνὴν, θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος, ἀποθανοῦσαν τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1440, ἀπόντος εἰς Ἰταλίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐδενὸς αὐτῷ παιδὸς καὶ ἐκ τῶν τριῶν συνοικεσίων γενομένου (2).

---

(1) Τὴν εἰκόνα τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἀντεγραψάμεθα, ὡς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, ἐκ τοῦ χειρογράφου τῶν ἁπάντων Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἐδωρήσατο τῷ 1408, διὰ τοῦ πρέσβεως αὐτοῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ, τῇ ἐν Παρισίοις Μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπου διατηρεῖται. (2) Τὴν εἰκόνα τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἀπετυπωσάμεθα ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ τῶν Παρισίων Μουσείῳ διατηρουμένης μεταλλίωνος, μεγαλητέρας καὶ βαρυτέρας τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἴδε σελ. 445 τοῦ Α' Μέρους),

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι΄, Παλαιολόγος, ὁ μητρόθεν ἐπιλεγόμενος **Δραγώσης**, τέταρτος τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ, λαχὼν πρὸς τοῦ πατρὸς ἄρχειν τῶν τῇ Χαζαρίᾳ ὁμορούντων μερῶν τοῦ Πόντου, εἶτα δὲ λαβὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου, 'δὲν ἠθέλησεν, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ 'του, 'να στεφθῇ Αὐτοκράτωρ· διότι, περικυκλωμένος ἁπανταχόθεν ὑπὸ τῶν Τούρκων, 'δὲν ἦτον εἰρηνικὸς κύριος οὐδεμιᾶς σχεδὸν πόλεως. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων τῆς ΚΠ, ἁλωθείσης τῇ 29 Μαΐου τοῦ 1453, μετὰ 52 ἡμερῶν πολιορκίαν ὑπὸ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β΄, ὅτε ἐφονεύθη καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν, μηνῶν 3 καὶ ἡμερῶν 20, αὐτοκρατορήσας ἔτη 4 καὶ μῆνας 4 ἢ 7, ἢ, κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην, ἔτη 3 καὶ μῆνας 3. Ὥστε ἐγεννήθη τῇ 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1404, καὶ ὄχι, κατὰ τοὺς Χρονολόγους, περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ 1403. Συνεζεύχθη δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1428 Θεοδώραν, τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Λεωνάρδου τοῦ Τόκκου, ἀνεψιὰν δὲ Καρόλου τοῦ Β΄, Κόμητος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ὅς τις παρεχώρησεν αὐτῷ διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου ὅσα πολίχνια καὶ φρούρια ἐκέκτητο ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀποθανούσης δὲ ταύτης ἐν ταῖς ὠδῖσι τῷ 1429, καὶ ταφείσης ἐν Κλαρεντίᾳ (1) τῇ ἐν Πελοποννήσῳ, ἑτέραν ἑαυτῷ σύζυγον ἡρμόσατο τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1441, Αἰκατερίναν, τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσβου, Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Κατελουσίου, ἀποθανοῦσαν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1442 ἢ 1443 ἐν Παλαιοκάστρῳ τῆς Λέσβου, οὐδενὸς αὐτῷ τέκνου ἐξ οὐδετέρου τῶν συνοικεσίων τούτων γενομένου (2).

Αὐτοκράτορες Τοῦρκοι.

ΜΕΧΜΕΔ (Χὰν), ὁ Β΄, ὁ ἐπονομασθεὶς **Φατὶχ**, υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-

---

ἥτις ὅμως οὔτε ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ, οὔτε κατ' ἰδίαν 'του γνώμην ἐτυπώθη· ἀλλ' εἶν' ἔργον τῆς φαντασίας τοῦ ἐκ Βερώνης ζωγράφου Βίκτωρος Πιζανέλλη, τοῦ μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν γνωριζομένου διὰ τοῦ ἁπλοῦ ἐπιθέτου **Pisano**, ὅς τις, χαλκεύσας διαφόρους τοιαύτας εἰκόνας ἐπισήμων προσώπων, ἐν οἷς καὶ τὴν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β΄ (ἴδε σελ. 388 τοῦ Α΄ Μέρους), 'τὰς ἐμπορεύετο, χαράττων ὄπισθεν ἢ ἐν τῷ ἐξέδρῳ αὐτῶν καὶ τὸ ὄνομά 'του, καθὼς 'τὸ ἔχει καὶ εἰς τὸ ἔμπαλιν τῆς τοῦ Ι. Παλαιολόγου εἰκόνος εἰς ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους: **Ἔργον τοῦ Πισάνου ζωγράφου: Opis Pisani pictoris.** Ἴδε περὶ αὐτοῦ πλείω ἐν τῇ **Lettre du Signor Giovio à Cosme de Medicis, sur la vie et les ouvrages du Pisan.**

(1) Τῇ νῦν Κλαρέντζᾳ τῆς Ἤλιδος. (2) Ἐκ τῆς τῶν Παλαιολόγων περιδόξου οἰκογενείας κατήγοντο, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, Α΄, Θωμᾶς Παλαιολόγος ὁ Γύδος, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Μουρὰδ, μπεϊλὲρ-μπεης τῆς Ἀνατολῆς τῷ 1469, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Οὐζοὺν-Χασὰν μάχῃ· καὶ β΄, Μεσὴδ-πασσᾶς, μέγας Βεζίρης, πολιορκῶν τὴν Ῥόδον τῷ 1481.

Μουρὰδ-χὰν τοῦ Β', καὶ ἔγγονὸς τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ Α' (1), ἀριθμεῖ-

---

(1) Ἰδοὺ ἐν συνόψει καὶ ἡ χρονολογικὴ γενεαλογία τῶν πρὸ τοῦ Μεχμὲδ ἐξ Ὀθωμανῶν Σουλτάνων ἀπὸ Ὀ σ μ ὰ ν ἢ Ὀ θ μ ὰ ν τοῦ Α', υἱοῦ τοῦ Ἐρτογροὺλ, ὅς τις, γεννηθεὶς τῷ 1258, ἀπέθανε τῷ 1326, εἰς ἡλικίαν 68 ἐτῶν, καὶ μετὰ 27 ἐτῶν ἔνδοξον βασιλείαν, ἀφεὶς δύω υἱοὺς, τὸν Ἀλλὰχ-ἐδ-δὶν καὶ τὸν Ὀ ρ χ ὰ ν, τὸν ὁποῖον Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς γράφει ὀρθότατα Ὑρκανὸν, ἀποθανόντα τῷ 1360, μετὰ 35 ἐτῶν βασιλείαν. Ἔσχε δὲ οὗτος τρεῖς υἱοὺς, τὸν Σουλεϊμὰν, ἀποθανόντα τῷ 1359, τὸν Χαλὶλ ἢ Κασὶμ, περὶ οὗ τίποτε πλειότερον δὲν γνωρίζομεν, καὶ τὸν Σουλτὰν Μουρὰδ Α', τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν, γεννηθέντα δὲ τῷ 1318 (;) καὶ δολοφονηθέντα ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κοσσόβας τῷ 1389, μετὰ 29 ἐτῶν βασιλείαν. Ἔσχε δὲ καὶ οὗτος τρεῖς υἱοὺς, Βαγεζὴδ Α', τὸν ἐπικληθέντα Γ ι λ δ ι ρ ὶ μ (κεραυνὸν), νικηθέντα καὶ συλληφθέντα ὑπὸ τοῦ Τιμοὺρ-λὲγκ τῇ 20 Ἰουλίου τοῦ 1402 ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἄγκυραν μάχῃ, ἀποθανόντα δὲ ὀκτὼ σχεδὸν μῆνας ὕστερον, τῇ 8 Μαρτίου 1403, ὑπὸ ἀποπληξίας ἐν τῇ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν πόλει Ἀκ-σὲχρ, ὅπου ἐφρουρεῖτο αἰχμάλωτος, μετὰ 14 ἐτῶν βασιλείαν καὶ εἰς ἡλικίαν 44 ἐτῶν· τὸν Ἰακοὺμπ ἢ Κοντοὺζ, ὃν ἐφόνευσε βασιλεύσας ὁ Βαγεζὴδ, καὶ τὸν Σιαοὺζ, ἀποστατήσαντα μὲν κατὰ τοῦ πατρὸς μετ' Ἀνδρονίκου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, συλληφθέντα δὲ καὶ ἀποκεφαλισθέντα. Τοῦ δὲ Βαγεζὴδ ἐγένοντο ἐξ ἢ, κατ' ἄλλους, ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ υἱοί: Ἐρτογροὺλ, ἀποθανὼν ζῶντος εἰσέτι καὶ βασιλεύοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· Σουλεϊμὰν, ὁ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μουσλὴμ ἢ Μουσουλμὰν, ὅς τις, κατὰ τὸν Φραντζῆν (Βιβλ. Α', 27, σελ. 20 τῆς ἀρχαίας ἐκδόσεως), ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου, ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου· Μουσᾶς (Μωϋσῆς), ὅστις καὶ συνηχμαλωτίσθη μετὰ τοῦ πατρός· Ἰσᾶς (Ἰησοῦς) Μουσταφᾶς, ὃς, παῖς ἔτι ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐδόθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σουλεϊμὰν, φιλίαν συνθεμένῳ πρὸς τοὺς Γραικοὺς, μετὰ μιᾶς αὐτῶν ἀδελφῆς, τῆς Φατμᾶ, σταλείσης ὕστερον πρὸς τὸν Μεχμὲδ, μοναρχήσαντα, καὶ ἐκδοθείσης ὑπ' αὐτοῦ τινι τῶν Τοπαρχῶν αὐτοῦ (Σατζὰκ-μπεη) εἰς γάμον, ὅμηρος Μανουὴλ τῷ Παλαιολόγῳ· Μουσταφᾶς, ὅς τις, γενόμενος ἄφαντος ἐν τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ μάχῃ (ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἱστορικῶν λέγεται Ν α μ π ε δ ὴ δ καὶ Δ ο υ σ μ ὲ, ὑποβολιμαῖος), πολλὰ πράγματα παρέσχεν ἔπειτα τῷ Μεχμὲδ, ἄχρις ὅτου, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, κἀκεῖθεν ἀποσταλεὶς εἰς ΚΠ, περιωρίσθη ἐν Λήμνῳ, ἵνα φρουρῆται ἐκεῖ ἐν ὅσῳ ζῇ ὁ Μεχμὲδ, ὅς τις καὶ ἐπλήρονε διὰ τὴν διατροφὴν αὐτοῦ τοῖς Γραικοῖς 300,000 ἄσπρων κατ' ἔτος, καθὼς καὶ διὰ τὸν προειρημένον ἄλλον αὐτοῦ ἀδελφὸν, τὸν Κασὴμ ἢ Ἰουσοὺφ, ὅς τις, μείνας ἐν ΚΠ, καὶ ἐρασθεὶς παιδείας Ἑλληνικῆς, ἐβαπτίσθη περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, μετονομασθεὶς Δημήτριος, καὶ, ἀποθανὼν χριστιανὸς τῷ 1419 (;), ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Στουδίου. Τοῦ δὲ Σουλεϊμὰν ὁ υἱὸς Ὀρχὰν, φοβηθεὶς τὸν θεῖον αὐτοῦ Μουσᾶν, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ὅπου καὶ ἔμεινεν, ἔχων σιτηρέσιον παρὰ τοῦ μικρανεψιοῦ του Μεχμὲδ τοῦ Β', καὶ ἐκεῖ εὑρέθη ἐπὶ τῆς ἁλώσεως, καὶ συλληφθεὶς, ἐν ᾧ ἔφευγε μετημφιεσμένος, ἐφονεύθη· Μ ε χ μ ὲ δ δὲ Α', ὁ ἕκτος τῶν τοῦ Βαγεζὴδ υἱῶν, ὁ κατ' ἐξοχὴν Τ σ ε λ ε μ π ῆ ς (μεταφραζόμενος ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ Κ υ ρ ί τ σ η ς, ὅπερ ὁ Χάμμερ βιάζεται παραγαγεῖν ἐκ τοῦ Κ ι ο υ ρ υ σ τ σ ῆ ς — Παλαιστὴς, συγχεομένου, λέγει, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς πρὸς τὸ Κ ι ρ ι σ τ σ ῆ ς — Χερδοποιὸς, ἐξ οὗ καὶ τὰ περὶ Μεχμὲδ παρ' αὐτοῖς λογοποιούμενα), γεννηθεὶς τῷ 1388, καὶ διαδεχθεὶς τῷ 1413 τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετὰ δεκαετῆ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πόλεμον, ἀπέθανε τῷ 1421, μετὰ ὀκτὼ ἐτῶν μοναρχίαν, ἀφεὶς διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μ ο υ ρ ὰ δ τὸν Β', γεννηθέντα τῷ 1403 καὶ ἀποθανόντα τῇ 28 Ἰανουαρίου (5 Φεβρουαρίου) τοῦ 1451, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 49, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 30, ἀφεὶς δύω υἱοὺς, Μεχμὲδ, τὸν διάδοχον αὐτοῦ, καὶ, ἐκ τῆς Ἑλένης, ἐγγόνης τοῦ Δεσπότου τῆς Σερβίας καὶ θυγατρὸς τοῦ Ἰσφενδιγιάρογλου, τὸν Ἀχμὲδ, ὃν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφόνευσεν αὐτοκρατορήσας, νήπιον ἔτι ὄντα, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μουρὰδ ὁ Β' εἶχε φονεύσῃ τὸν νεώτατον ἀδελφὸν αὐτοῦ Μουσταφᾶν, ἐπαναστάντα κατ' αὐτοῦ τῷ 1422. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τοῦ Μου-

ται ἕβδομος Σουλτάνος ἀπὸ Ὀθμὰν τοῦ Α' (1), γεννηθεὶς τῷ 1423, καὶ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ τῇ 28 Ἰανουαρίου (5 Φεβρουαρίου) τοῦ 1851, ἀποθανὼν δὲ παρὰ τὴν Νικομήδειαν τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1481, εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 30. Ἔσχε δὲ υἱοὺς, Α', Μουσταφᾶν, μπέην τῆς Καραμανίας, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρός 'του· Β', Βαγεζὴδ τὸν διάδοχόν 'του· Γ', Τζέμ, τὸν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις Ζιζίμ, φυγαδευθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον δοκιμάσας 'ν' ἀμφισβητήσῃ τὸν θρόνον διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέτυχε, φονευθέντα δὲ φαρμάκῳ ἐν Ἰταλίᾳ, μετὰ δεκατριῶν ἐτῶν περιπλάνησιν καὶ κράτησιν, τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1495; εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν, καὶ ταφέντα ἐν Προύσῃ, ἐν τῷ ἐκεῖ μαυσωλείῳ τοῦ πάππου 'του Μουρὰδ τοῦ Β', ὅπου μετεκομίσθη βαλσαμωθὲν τὸ σῶμά 'του. Τοῦ Τζὲμ υἱὸν ἀναφέρουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ Ἱστορικοὶ τὸν Ὀγκιοὺζ - Χάν· ἄλλον δὲ υἱὸν αὐτοῦ, εὑρεθέντα μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του ἐν Ῥόδῳ τῷ 1522, ἐφόνευσεν ὁ Σουλτὰν - Σουλεϊμὰν, κυριεύσας τὴν νῆσον· θυγατέρα δὲ αὐτοῦ, νυμφευθεῖσαν τῷ Σουλτάνῳ τῆς Αἰγύπτου, καὶ σταλεῖσαν ἔπειτα, κατ' αἴτησιν τοῦ Βαγεζὴδ, εἰς ΚΠ, ἔλαβεν ὁ Σινὰν - πασσᾶς, Μπεϊλέρ - μπεης τῆς Ἀνατολῆς. Τοῦ δὲ Μεχμὲδ θυγάτηρ ἀναφέρεται ἡ Αἰσσέ, κτίτωρ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει παρωνύμου αὐτῆς τζαμίου. Ἄδηλον δὲ ἐὰν

ρὰδ οἱ Ἱστορικοὶ διαφωνοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ ἀναφέρουσιν Ἀχμὲδ μὲν καὶ Μουσταφᾶν, πρεσβυτέρους τοῦ Μουρὰδ, ἀποθανόντας ἐν Ἀμασείᾳ, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτῶν, Ἰουσοὺφ δὲ καὶ Μεχμὲδ, νεωτέρους, ἀποθανόντας ὑπὸ πανώλης, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Μουράδ· οἱ δὲ ὀνομάζουσι, τοὺς μὲν δύω πρώτους Ἀλλὰχ - ἐδ - δὶν καὶ Ἀχμὲδ, τοὺς δὲ τελευταίους Ὀρχὰν καὶ Χασάν· ἄλλοι δὲ, τέλος, 'δὲν ἀναφέρουσιν, εἰμὴ μόνον τὸν Μουσταφᾶν, ἄλλον παρὰ τὸν Δουσμέ. Ὁ δὲ θρυλλούμενος ὡς ἀδελφὸς Μεχμὲδ τοῦ Β' καὶ υἱὸς Σουλτὰν - Μουρὰδ τοῦ Β', Κάλλιστος Ὀθωμάνος, ἦτον τυχοδιώκτης, ὅς τις, βαπτισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πάππα Καλλίστου τοῦ Γ' (ὅθεν καὶ ὠνομάσθη), εὗρε φιλοφρονεστάτην ὑποδοχὴν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Φριδερίκῳ τῷ Γ', τὸν ὁποῖον συνώδευσεν εἰς ὅλας 'του τὰς ἀποδημίας, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβε δωρεὰν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Βρούη ἐπὶ τοῦ Λείθα· ἀπέθανε δὲ ἐν ᾧ ἔμελλε 'να νυμφευθῇ εὐγενῆ τινα ἐκ τῆς οἰκογενείας Χόχενφελδ. Ἄλλος τοιοῦτος τυχοδιώκτης, συγχεόμενος πρὸς αὐτὸν, εἶνε ὁ Padre Ottomanos, ὑποτιθέμενος ἀδελφὸς Μεχμὲδ τοῦ Δ', ὃν, συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν ἐπὶ Τουρκικοῦ τινος πλοίου (ἡ ἅλωσις τοῦ ὁποίου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατείαν) μετ' ἄλλων Τούρκων Χατζήδων, καὶ νομισθέντα υἱὸν τοῦ Σουλτὰν - Ἰβραὴμ, βλέπομεν μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀναφανέντα πάλιν ἐν τῇ τῆς Κρήτης πολιορκίᾳ, ὅπου ἐστάλη ἐπὶ τῶν Παππικῶν τριήρεων, τῶν πεμφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Πάππα Κλήμεντος τοῦ Θ' πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων, ὅπου ὅμως ἡ ἀσήμαντος παρουσία 'του πρὸς οὐδὲν ἐχρησίμευσε, λησμονηθέντος ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συμπλέξεως. (1) Ὅθεν καὶ εἰς αὐτὸν ἐφηρμόσθη ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων τὸ ῥητὸν τοῦ Κουρᾶν: « Ὁ θεὸς ηὐλόγησε τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ (παρῳδηθὲν ἴσως ἀπὸ τοῦ Γραφικοῦ: « Καὶ ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην »), διότι οὐ μόνον ὑπῆρξεν ὁ ἕβδομος κατὰ τὴν χρονολογικὴν τάξιν Σουλτάνος τῆς δυναστείας 'του, ἀλλ' ἐγεννήθη καὶ τῇ ἑβδόμῃ (τῇ καθ' ἡμᾶς πέμπτῃ) ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, καὶ ἀνεδέχθη, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'του, τῷ 1443, τὴν βασιλείαν εἰς ἡλικίαν 21 (τρὶς ἑπτὰ) ἐτῶν. Παρετηρήθη δὲ ὅτι μία τῶν αἰτιῶν τῆς τοῦ μονάρχου τούτου μεγαλοπραγμοσύνης καὶ τόλμης ἦν καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ πρόῤῥησις αὕτη τῶν Μουνετζήμ.

αὐτὴ μᾶλλον ἢ ἡ προειρημένη τοῦ Τζὲμ θυγάτηρ, εἶχε νυμφευθῇ τὸν Σινὰν-πασσᾶν (1).

ΒΑΓΕΖΗΔ (Χὰν), ὁ Β΄, ἐγεννήθη τῷ 1447, παρητήθη τοῦ θρόνου, βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ 'του, τῇ 25 Ἀπριλίου τοῦ 1512, καὶ ἀπέθανε τῇ 26 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀπερχόμενος εἰς Διδυμότοιχον, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἔτη 31. Ἔσχε δὲ ὀκτὼ υἱούς, ὧν οἱ πέντε εἶχον προαποθάνῃ τοῦ πατρὸς αὐτῶν: Α΄, Σαχχινσσὰχ, μπέην τῆς Καραμανίας, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ δύω παισί, Μεχμὲδ-τσελεμπῆ καὶ Ἀλλὰχ-ἐδ-δὶν τσελεμπῆ, ἀπαγχονισθέντας ἀμφοτέρους ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σελήμ· Β΄, Ἀλὲμ-σσὰχ, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ υἱῷ Ὀρχὰν-ἢ Ὀσμὰν-τσελεμπῆ· Γ΄, Ἀχμὲδ, διοικητὴν τῆς Ἀμασείας, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Σελὴμ ἐπὶ δύω υἱοῖς, Μουρὰδ-τσελεμπῆ, φυγόντι εἰς Περσίαν καὶ λαβόντι θυγατέρα τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος, καὶ Ἀλλὰχ-ἐδ-δὶν-τσελεμπῆ, καταφυγόντι πρὸς τὸν Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου, παρ' οὓς ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι δύω, Σουλεϊμὰν καὶ Ὀσμάν· Δ΄, Μεχμὲδ ἢ Μαχμοὺδ, διοικητὴν τῆς Μαγνησίας, φαρμακωθέντα, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ πατρός, ἐπὶ παισί, Μουσᾷ, Ὀρχὰν καὶ Ἐμὶν, οὓς ὕστερον ἐφόνευσεν ὁ Σελὴμ ἐν Προύσῃ· Ε΄, Κορκοὺδ, διοικητὴν τῆς Κασταμονῆς καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Μαγνησίας, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος, διαμένων ἐν ΚΠ παρὰ τῷ πάππῳ αὐτοῦ Μεχμὲδ, εἶχε διορισθῆν' ἀντιβασιλεὺς ἄχρι τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ πατρὸς 'του ἀπὸ τῆς Ἀμασείας· ΣΤ΄, Ἀμπδ-οὺλ-λάχ· Ζ΄, Μαχμοὺδ, ἐὰν οὗτος 'δὲν ἦν' ὁ αὐτὸς τῷ Μεχμὲδ, καί· Η΄, Σελὴμ, τὸν διάδοχον αὐτοῦ, διοικητὴν Τραπεζοῦντος. Ἐκ δὲ τῶν ἑπτὰ θυγατέρων αὐτοῦ, τέσσαρες μόνον ἀναφέρονται ὡς ὑπανδρευθεῖσαι· ὧν μία, ἡ Φερουχσὰχ, ὑπανδρεύθη τὸν Κιατὺμπ-Μπαλῦ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, κτίτορα τοῦ παρὰ τὸ Λαλελὶ τζαμίου Κχιζὶλ-τάσσ· μία τὸν υἱὸν τοῦ Μ. Βεζίρη Δαοὺδ-πασσᾶ· μία τὸν Νασοὺχ-μπεην, διοικητὴν τοῦ Σχουταρίου, καὶ τετάρτη ἄλλη τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας. Ἐπωνομάσθη δὲ Βελῆς καὶ Σοφῆς, διότι ἦτον φύσει ἐπιῤῥεπὴς πρὸς τὸν θεωρητικὸν καὶ ἀσκητικὸν μᾶλλον βίον καὶ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις μυστικισμόν· ὅθεν καὶ ἐπ' αὐτοῦ συνεστήθησαν τὰ πλεῖστα τῶν Δερβισσῶν τάγματα καὶ ᾠκοδομήθησαν οἱ πλειότεροι τεκκέδες.

ΣΕΛΗΜ (Χὰν), ὁ Α΄, ὁ ἐπικληθεὶς διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ Για-

(1) Κατὰ τοὺς τῶν Ὀθωμανῶν Ἱστορικούς, ὁ Σουλτὰν-Μεχμὲδ ἦτον τόσῳ γρυπός, ὥστε τὸ ἀκροῤῥίνιον αὐτοῦ ἤγγιζε σχεδὸν τὸ ἄνω χεῖλός 'του, ὅθεν οἱ ποιηταὶ παρωμοίαζον αὐτὸν ψιττακῷ, ἔχοντι τὸ ῥάμφος αὐτοῦ ἐπὶ κερασίου, ἴδε τὴν εἰκόνα τοῦ μονάρχου τούτου ἐν σελ. 388 τοῦ Α΄ Μέρους, καὶ τὰ Προλεγόμενα.

βοῦζ (1), ἐγεννήθη τῷ 1467, καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1520, εἰς ἡλικίαν 54 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἔτη ὀκτώ, μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας ὀκτώ. Ἔσχε δὲ πολλὰς θυγατέρας, ἕνα δὲ μόνον υἱόν, τὸν διάδοχον αὐτοῦ Σουλεϊμάν. Μία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἡ Σσὰχ-χομπὰν (βασιλὶς τοῦ κάλλους), ὑπανδρεύθη τὸν βεζίρην Λουτφῆ-πασσᾶν, ἀποθανόντα τῷ 1543 ἐν Διδυμοτοίχῳ, καὶ ἀπέθανε τῷ 1572, ταφεῖσα ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κτισθέντι τζαμίῳ ἐν Σκουταρίῳ. Ἄλλη θυγάτηρ αὐτοῦ, ἡ Φατμά, ἐνυμφεύθη τὸν Καρὰ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, κτίτορα τοῦ παρὰ τὸ Τὸπ-καποὺ παρωνύμου αὐτοῦ τζαμίου. Τρίτη δ' αὐτοῦ θυγάτηρ, ἡ Σσὰχ-σουλτάν, ὑπανδρεύθη τὸν Σιλιχδάρην τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, Σὰλ-Μαχμοὺδ-πασσᾶν, καὶ τετάρτη ἄλλη, ἡ Τζεβχέρη-Μουλοὺχ, τὸν Σκενδὲρ-πασσᾶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πλεῖσται αὐτῶν ὑπανδρεύθησαν δὶς καὶ τρίς, ἄδηλον ἐὰν αἱ ὑπανδρευθεῖσαι, ἡ μὲν τὸν Φεργὰδ-πασσᾶν, Δαλμάτην τὸ γένος, φονευθέντα διὰ τὰς ἁρπαγάς 'του ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν τῇ 1 Νοεμβρίου τοῦ 1524, ἡ δὲ τὸν Μουσταφᾶ-πασσᾶν, Σχλαβοῦνον τὴν καταγωγήν, συγχεόμενον πρὸς ἄλλον, σύγχρονον καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ, τὸν Γιαΐλὰχ-Μουσταφᾶν Καπετὰν-πασσᾶν, ἀφ' οὗ ἐφονεύθη ὁ πρῶτος αὐτῆς σύζυγος, Μποσταντζῆ-μπασσης τοῦ πατρός 'της, εἰσὶν ἄλλαι παρὰ ταύτας.

ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ὁ Α΄, ὁ ἐπικληθεὶς, παρὰ μὲν τοῖς Τούρκοις, Κανουνῆ (Νομοθέτης, διὰ τὸν περίφημον Νομοκάνονά 'του, Κανοὺν-ναμέ, ὅς τις διέπει μέχρι σήμερον τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν), παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις Μέγας ἢ Μεγαλοπρεπὴς, ἐγεννήθη τῷ 1494 (900 τοῦ Χιτζρὲ), καὶ ἀπέθανε τὴν νύκτα τῆς 5 πρὸς τὴν 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1566, πολιορκῶν τὸ ἐν Τρανσυλβανίᾳ φρούριον Σιγὲθ, εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ὑπερενδόξως 46. Ἔσχε δὲ ἑπτὰ ἢ, κατ' ἄλλους,

---

(1) Ἐφόνευσεν, εὐθὺς αὐτοκρατορήσας, δώδεκα ἀδελφοὺς καὶ ἀνεψιούς 'του· ἐπὶ δὲ τῆς ὀλιγοχρονίου αὐτοκρατορίας 'του δέκα ἢ ἕνδεκα Βεζίρας, ὥστε ἡ κατάρα: « εἴθε 'να γένῃς Βεζίρης τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ », κατήντησε παρὰ τοῖς Τούρκοις παροιμιώδης· ποιητὴς δέ τις ἔπαιξεν ἐπὶ τούτου τὸ ἑξῆς δίστιχον:

« Ῥαχχύμπουν ὦλμεσινὲ τσαρὲ γιόκδουρ,
» Βεζὶρ ὀλὰ μέγερ Σουλτὰν Σελημέ ».

(τοῦ ἀντιζήλου σου ἐλπὶς 'να λυτρωθῇς 'δὲν μένει, « Βεζίρης τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ ἐκτὸς μόνον ἂν γένῃ). Διηγοῦνται δὲ ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Πιρὶ-πασσᾶς, ἀνὴρ καὶ εἰλικρινὴς καὶ εὔτολμος, ἐτόλμησέ ποτε 'να 'τῷ εἴπῃ, τὰ μὲν παίζων, τὰ δὲ σπουδάζων· « Βασιλεῦ μου, ἠξεύ» ρω ὅτι, θᾶττον ἢ βράδιον, ἐπὶ ὁποιᾳδήποτε προφάσει θὰ μὲ φονεύσῃς· 'δὲν ἦτον λοιπὸν δυ» νατὸν 'να μοὶ δώσῃς προτοῦ ὀλίγων ὡρῶν καιρὸν, ὅπως, διευθετήσας τὰ κατ' ἐμὲ ἐν τῷ » Κόσμῳ τούτῳ, ἑτοιμασθῶ διὰ τὸν ἄλλον »; Ὁ Σουλτάνος 'δὲν ἠδυνήθη 'να μὴ γελάσῃ, καὶ ἀπεκρίθη· « Εἶν' ἀληθὲς ὅτι σκέπτομαι περὶ τούτου πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ 'δὲν εὑρίσκω τινὰ ἱκα» νὸν ὡς σὲ διὰ τὴν θέσιν τοῦ Βεζίρη· καθότι ἄλλως 'δὲν ἦτον δύσκολον 'να εἰσακούσω τὴν » δέησίν σου ».

ὀκτὼ υἱούς, καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ἐκ τῶν υἱῶν δὲ αὐτοῦ, ὁ μὲν Ἀμπδ-οὐλ-λάχ ἀπέθανε, φαίνεται, νήπιος· ὁ δὲ Μαχμούδ, ὑπ' εὐλογίας, εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν, τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1521· ὁ δὲ Μουράδ, τῷ αὐτῷ ἔτει, εἰς ἡλικίαν δύω ἐτῶν· ὁ δὲ Μεχμὲδ, ὁ κατ' ἐξοχὴν αὐτῷ πεφιλημένος, ἐγεννήθη μὲν τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1525, ἀπέθανε δὲ τῇ 6 Νοεμβρίου τοῦ 1543, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ, τῇ Χουμαῇ, ἣν νυμφευθεὶς ὁ ἀρνησίθρησκος Οὔγγρος Φερχὰδ-πασσᾶς, ὁ καλλιγραφώτατος τῶν Βεζίρων, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς πέντε υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Εἷς τῶν υἱῶν τούτων (1), ὁ Μεχμὲδ-μπεης, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ δοξασθέντος ἐν τῇ τοῦ Τσιλδὶρ μάχῃ καὶ κυριεύσαντος τὴν Γεωργίαν· ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐφονεύθη μεθ' ἑνὸς αὐτοῦ τέκνου, ἔτι θηλάζοντος, τοῦ Μουρὰδ-μπεη, ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ τῇ 21 Σεπτεμβρίου ἢ τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1553, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῆς περιφήμου Χουῤῥὲμ-σουλτάνης, τῆς παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις Ῥωξελάνης (2), καὶ τοῦ γαμβροῦ 'της Ῥουστὲμ-πασσᾶ, καὶ ἐτάφη ἐν Προύσῃ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Μουρὰδ Β'. Τούτου θυγατέρα, ἀποθανοῦσαν τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1577, εἶχε νυμφευθῆν ὁ Μαχμοὺδ-πασσᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν, τῷ 1562, ὁ γενιτσὰρ-ἀγᾶς Ἀμπδ-οὐλ-κερήμ· ὁ δὲ Βαγεζὴδ ἐφονεύθη, αὐτὸς μὲν μετὰ τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν, Ὀμὲρ, Μουρὰδ, Σελὴμ καὶ Μεχμὲδ, τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1561, ἐν Τεμπρὶζ τῆς Περσίας, ὅπου εἶχε καταφύγῃ, φεύγων τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὰς διαβολὰς τῆς αὐτῆς Σουλτάνης Χουῤῥὲμ, καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς Σιβὰζ, ὅπου εἶχον μετακομισθῆ τὰ λείψανά 'των· ὁ δὲ πέμπτος καὶ νεώτατος αὐτοῦ υἱὸς, ἔτι τριετὴς, ἐν Προύσῃ, ὅπου ἐφυλάττετο ὡς ὅμηρος, πρὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν 'του· ὁ δὲ Τζιχανγκὶρ ἀπέθανε τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπὸ λύπης διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσταφᾶ (3)· ὁ δὲ Σελὴμ, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ Σουλεϊμὰν ἐκ τῆς

(1) Περὶ τῶν Σουλτανζαδέδων τούτων ἴδε τὰς προσωτέρω δύω ὑποσημειώσεις. (2) Ἡ διαβόητος αὕτη Βασιλὶς, τῆς ὁποίας τὸ Τουρκικὸν ὄνομα Χουῤῥὲμ ἀναλογεῖ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Φαίδρα, ἦτον Ῥωσσὶς τὴν πατρίδα, θυγάτηρ πτωχοῦ τινος ἱερέως, ἐκ πολιχνίου τινὸς τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας, τῆς νῦν Γαλικίας, ἐπὶ τοῦ Λίπα· εἰ καὶ τὴν πατρίδα αὐτῆς ἠμφισβήτησαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ μάλιστα ἡ Γαλλία. Ἐβασίλευσε δὲ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Μ. Σουλεϊμάνου, ὡς οὐδεμία οὐδέποτε γυνὴ ἄλλη, ὄχι τόσον διὰ τῶν σωματικῶν 'της θελγήτρων, ὅσον διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νοὸς καὶ τοῦ ἰσχυροῦ χαρακτῆρός 'της. Ἀλλ' ἡ Ἱστορία ὀφείλει 'να 'τὴν κρίνῃ αὐστηρῶς· διότι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ταύτην κατεχρήσατο πρὸς βλάβην οὐ μόνον αὐτοῦ τοῦ συζύγου 'της, ἀλλ' ὅλης τῆς Αὐτοκρατορίας· εἰς τὰς ῥαδιουργίας δὲ αὐτῆς ἀποδίδεται ὁ θάνατος οὐ μόνον τῶν δύω Βεζίρων Ἠβραῆμ καὶ Ἀχμὲδ, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ βασιλόπαιδος Μουσταφᾶ, τὸν ὁποῖον, καθὸ πρεσβύτερον (ἐξ ἄλλης μητρὸς) τοῦ ἰδίου 'της υἱοῦ Σελὴμ, προσεπάθησε 'να ἐξάρῃ ἐκ τοῦ μέσου, ἵν' ἀσφαλίσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱὸν 'της. Ἀπέθανε δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1558 καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν σύζυγόν 'της. (3) Ἴδε πλείω περὶ τοῦ βασιλόπαιδος τούτου ἐν σελ. 82 τοῦ Β' Μέρους.

Ῥωξελάνης, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων 'του ἀναφέρεται μόνη ἡ περίφημος Μίχρι-μὰχ, συζευχθεῖσα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1539 τὸν Μ. Βεζίρην Ῥουστὲμ-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1578, ἧς ἡ θυγάτηρ Ἐσμὰ-χὰν (;) ὑπανδρεύθη τῷ 1582, τὸν Φεριδοὺν-πασσᾶν, ἀποθανόντα τῇ 10 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους (1). Ὁ Σουλτάνος οὗτος, γεννηθεὶς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος τοῦ Χγιτζρὲ, καὶ ἀριθμούμενος δέκατος τὴν τάξιν τῆς διαδοχῆς Σουλτάνος, ἐβασίλευσεν ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνοὺς διὰ τοὺς Μουσουλμάνους, οἵτινες τιμῶσι τὸν ἀριθμὸν 10. Ὕψωσε δὲ τὴν δόξαν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς θεωρεῖται ὡς Μάρτυς, καθὸ τελευτήσας ἐν ἐκστρατείᾳ· ἀλλ', ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τῆς γυναικωνίτιδος, ἐξέκλινε περὶ τὸ γῆράς 'του μέχρι παιδοκτονίας.

ΣΕΛΗΜ ὁ Β', ὁ ἐπικληθεὶς Μέστ (μέθυσος), ἐγεννήθη τῷ 1524, καὶ, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 42 ἐτῶν, ἀπέθανε τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1574, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ δυτικῷ περιβόλῳ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἔσχε δὲ ἑπτὰ υἱοὺς, Μουρὰδ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, Μεχμὲδ, Σουλεϊμὰν, Μουσταφᾶν, Τζιχαγκὶρ, Ἀμπδ-οὺλ-λὰχ καὶ Ὀσμὰν, καὶ τρεῖς θυγατέρας: τὴν Ἐσμὰ-χὰν, γεννηθεῖσαν τῷ 1544, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ, πρῶτον μὲν, τῷ 1562, τὸν περίφημον Βεζίρην Σοχολλῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶν (2), ἐξ οὗ ἔσχε μίαν θυγατέρα, συζευχθεῖσαν τὸν Τζαφὲρ-πασσᾶν, καὶ δεύτερον, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὸν Καλαΐληχὸφ-Ἀαλῆ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ Ὄφφεν, καὶ ἀποθανοῦσαν ἐν ὠδῖσι τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1585 (;), πεντήκοντα ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου 'της· τὴν Τζεβχὲρ, νυμφευθεῖσαν, ζῶντος ἔτι τοῦ πάππου 'της, τὸν ναύαρχον Πιαλῆ-πασσᾶν, θυγατέρα τῆς ὁποίας ἐνυμφεύθη ὁ Μεχμὲδ-πασσᾶς, υἱὸς τοῦ πεντάκις ὑπατεύσαντος Βεζίρη Σινὰν-πασσᾶ· καὶ τρίτην τὴν Φατμὰ, ἣν ὑπάνδρευσεν ὁ ἀδελφός 'της, Μουρὰδ ὁ Γ', τῷ Σιαβοὺζ-πασσᾶ μετὰ προικὸς 200,000 φλωρίων, ὑπανδρευθεῖσαν, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Λαλὰ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρωνυμεῖται ὁ παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ συζύγου 'της μεδρεσές (3).

(1) Ταύτης θυγατέρα καὶ ἐγγόνην τῆς Μίχρι-μὰχ, καλουμένην καὶ ταύτην Μίχρι-μὰχ, ἐνυμφεύθη ὁ Βεζίρης Ἀχμὲδ-πασσᾶς, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς θυγατέρας, ὧν τὰς μὲν δύω ἐνυμφεύθη (ἀποθανούσης τῆς πρώτης τὴν δευτέραν) ὁ Γενουίτης ἀρνησίθρησκος Κιγάλας, τὴν δὲ τρίτην ὁ πλουσιώτατος Χασὰν-πασσᾶς. Δύω δὲ Σουλτανζαδέδες, ὁ Μουσταφᾶς καὶ Μεχμὲδ, οἵτινες ἐν τῇ παρὰ τὸ Σισὲκ φονικωτάτῃ διὰ τοὺς Τούρκους μάχῃ, συγκροτηθείσῃ τῇ 20 Ἰουνίου τοῦ 1593 ἔτους, ὅπερ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖται παρὰ τοῖς Τούρκοις Ἱστορικοῖς μποζγκιοὺν (καταστρεπτικὸν), ἐπνίγησαν ἐν τῷ ποταμῷ Κούλπᾳ τῆς Οὐγγαρίας, ἦσαν οὐχὶ υἱοὶ, ἀλλ' ἔγγονοι τῆς δευτέρας ταύτης Μίχρι-μὰχ ἐκ τῶν θυγατέρων 'της, ἴδε καὶ κατωτέρω ἐν τῇ 3 ὑποσημειώσει. (2) Ἴδε σελ. 6 τοῦ Β' Μέρους. (3) Τῆς Βασιλίδος ταύτης καὶ τοῦ Μεχμὲδ-πασσᾶ ὁ υἱὸς, Ἰβραὴμ-χὰν, καί τοι υἱὸς Σουλτάνης, 'δὲν ἐφονεύθη, λέγει ὁ Χάμμερ. Νο-

ΜΟΥΡΑΔ ὁ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1546 ἐκ τῆς Χασεκὶ-Σουλτάνης Νοὺρ-μπανοῦ (γυναικὸς φωτὸς), ἀποθανούσης τῇ 29 Νοεμβρίου τοῦ 1585, ἢ τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1584, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. Ἡ δὲ πρώτη αὐτοῦ πρᾶξις, ἅμα ἐκ Μαγνησίας ἔφθασε νύκτωρ τῇ 21 Δεκεμβρίου τοῦ 1574 εἰς ΚΠ, ἦτο 'να διατάξῃ 'να φονευθῶσιν οἱ πέντε 'του ἀδελφοὶ, ταφέντες ἐν τῷ δυτικῷ περιβόλῳ τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 1595, βασιλεύσας 20 ἔτη, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν μαυσωλείῳ τοῦ πατρός 'του. Ἐγέννησε δὲ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τέκνα, διότι ἦτον θηλυμανέστατος, ὥστε εἶχε τεσσαράκοντα χασεκὶ (μητέρας ἀρρένων τέκνων) γυναῖκας. Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάσας ἠγάπησε μετὰ διαρκοῦς προσηλώσεως καὶ περιπαθείας τὴν πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα Σαφιγὲ (Καθαρὰν), ἥτις, καταγομένη ἐκ τῆς εὐγενοῦς τῶν ἐν Οὐενετίᾳ Βάφφων οἰκογενείας, συνελήφθη ὑπὸ πειρατῶν Τούρκων, μεταβαίνουσα ἐκ Βενετίας εἰς Κέρκυραν, ἧς διοικητὴς ἦτον ὁ πατήρ 'της, καὶ, κομισθεῖσα εἰς ΚΠ, προσελήφθη εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Μουρὰδ, πρὶν ἔτι αὐτοκρατορήσῃ. Ἰσχύσασα δ' ἐπ' αὐτοῦ τὰ μέγιστα, καὶ μάλιστα μετὰ θάνατον τῆς μητρός 'του Νοὺρ-μπανοῦ, ἐπενήργησεν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ εἰς τὰς τῆς πατρίδος αὐτῆς σχέσεις μετὰ τῶν Τούρκων, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ 'της, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ δισεγγόνου 'της (διότι ἐπὶ τῆς δεκατετραετοῦς βασιλείας τοῦ ἐγγόνου 'της Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, ἔμεινε περιωρισμένη ἐν τῷ Ἐσκὶ-σαραγίῳ)· ἀπέθανε δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1619. Ἐκ δὲ τῶν 102 τέκνων τοῦ Μουρὰδ, ἔζων, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, 20 υἱοὶ καὶ 27 θυγατέρες, ἐξ ὧν τοὺς 19 μὲν ἐφόνευσεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν Μεχμὲδ ὁ Γ' τῇ 9 (19) Ἰανουαρίου τοῦ 1595, εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ταφέντας πέριξ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, 17 δὲ τῶν θυγατέρων ἀπέθανον ὑπὸ πανώλης. Μίαν αὐτοῦ θυγατέρα, τὴν Ἀϊσσὲ (1), ἐνυμφεύθη τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1586 ὁ τότε διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ μετὰ ταῦτα Μέγας Βεζίρης Ἠβραὴμ-πασσᾶς, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, ὁ βεζίρης Γεμισστσῆ-Χασὰν-πασσᾶς· ἄλλην δὲ, τὴν Φατμὰ, τῇ 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1593, ὁ ἐξ Ἀγκῶνος ἀρνησίθρησκος Χαλὴλ-πασσᾶς, ὁ χρηματίσας Καπετὰν-πασσᾶς καὶ ἔπειτα καϊμεκάμης, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μουρὰδ-πασσᾶς· τρίτην δὲ, τὴν Χουμαὶ, ὁ Βόσνος Μουσταφᾶ-πασσᾶς, ὁ κατακτητὴς τῆς Κύπρου καὶ Γεωργίας, ἀποθανὼν τῇ 7 Αὐγούστου τοῦ 1580.

ΜΕΧΜΕΔ ὁ Γ', υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Γ' ἐκ τῆς

μίζω ὅμως ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀναφερόμενοι υἱοὶ ἢ ἔγγονοι Σουλτανίδων (Σουλτανζαδέδες), ἐξ ὧν μάλιστα δύω, λέγει ὅτι, καὶ ἐβεζίρευσαν, δὲν εἶν' αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν συζύγων αὐτῶν υἱοί. (1) Καὶ οὐχὶ Χουμαΐ, καθὼς λέγει ὁ Lewenklau, τοῦ ὁποίου σώζεται λεπτομερής τις περιγραφὴ τῶν γάμων τούτων.

Βάφφω, ἐγεννήθη τῷ 1566. Διορισθεὶς δὲ τῷ 1583 διοικητὴς Μαγνησίας, καὶ λαβὼν χαρέμι, ὡς ἔχων ἤδη, κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς νόμους, νόμιμον (16 ἐτῶν) ἡλικίαν, ἐγέννησε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1585 υἱὸν, ὀνομασθέντα Σελὴμ, ἀποθανόντα δὲ τῇ 20 Ἀπριλίου τοῦ 1597. Ἀπέθανε δὲ τῇ 12 (22) Δεκεμβρίου τοῦ 1603, ζήσας 37 ἔτη, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε, παρὰ ἕνα μῆνα, τὰ ἐννέα, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ παρὰ τὸν πατέρα 'του. Ἀφῆκε δὲ δύω υἱοὺς, Ἀχμὲδ τὸν Α' καὶ Μουσταφᾶν τὸν Α'· τρίτος δὲ αὐτοῦ υἱὸς, ὁ Σελὴμ, ἀπέθανεν, ὡς προείπομεν, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός 'του· ὁ δὲ τέταρτος, Μαχμοὺδ, ἐφονεύθη τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 1603, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διότι, ζητήσας ἐπανειλημμένως 'να διορισθῇ κατὰ τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀσίᾳ ἀποστατῶν, ἔδωκε καθ' ἑαυτοῦ ὑπονοίας· πέμπτος δὲ αὐτοῦ υἱὸς, ὁ Τζιχανγκὶρ, ἀπέθανε νήπιος. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐνυμφεύθησαν, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἡ μὲν Φατμὰ τὸν Χαλὶλ-πασσᾶν, καὶ χηρεύσασα ἀπ' αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Κουγιουτζῆ-Μουρὰδ-πασσᾶν· ἡ δὲ τὸν Τεριαχῆ-Χασὰν-πασσᾶν, καὶ μετ' αὐτὸν, τὸν Μουσταφᾶ-πασσᾶν· τὴν δὲ πρεσβυτέραν αὐτῶν ἐνυμφεύθη τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1612 ὁ Βεζίρης Νασοὺχ-πασσᾶς.

ΑΧΜΕΔ ὁ Α', ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1589 ἢ 1590, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν. Περιτμηθεὶς δὲ τῇ 23 Ἰανουαρίου τοῦ 1604, δεκαεννέα ἡμέρας ἀφ' οὗ ἐζώσθη εἰς τὸ Εἰοὺμπ τὴν σπάθην, καὶ βασιλεύσας 14 ἄλλα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1617. Ἔσχε δὲ ἐννέα υἱοὺς, ἐκ μὲν τῆς περιφήμου Μὰχ-πεϊκὲρ (σεληνοπροσώπου), γνωστοτέρας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κιοσὲμ (1), τὸν Μουρὰδ Δ', τὸν Σουλεϊμὰν, τὸν Κασὴμ καὶ τὸν Ἱβραήμ· ἐκ δὲ τῆς Μαχ-φιροὺζ (σελήνης ἐρατεινῆς), τὸν Ὀσμὰν Β'· ἐξ ἄλλων δὲ αὐτοῦ γυναικῶν τὸν Σελὴμ, τὸν Χουσεὶν, τὸν Μεχμὲδ καὶ τὸν Βαγεζὴδ, τὸν ὁποῖον ἔχει ὑπόθεσιν τὸ ὁμώνυμον αὐτοῦ δρᾶμα τοῦ Ῥακίνα (2). Ἐξ αὐτῶν ἐβασίλευσαν μὲν ὁ Μουρὰδ, ὁ Ὀσμὰν καὶ ὁ Ἱβραήμ· ἐφονεύθησαν δὲ, ὑπὸ μὲν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ὀσμὰν, τῇ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1621, ὁ Μεχμέδ· ὑπὸ δὲ τοῦ Μουρὰδ, ἐστρατευμένου κατὰ τῆς Περσίας, τὸν μὲν Αὔγουστον τοῦ 1634 ἢ 1635, ὁ Σουλεϊμὰν καὶ ὁ Βαγεζὴδ, τῇ δὲ 17 Φεβρουαρίου τοῦ 1638 ὁ Κασὴμ, πρίγκηψ παρέχων πολλὰς ἐλπίδας· ἀπέθανον δὲ, ὁ μὲν Σελὴμ, ἅμα γεννηθεὶς, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1610, ὁ δὲ Χουσεὶν τῇ 14 Νοεμβρίου τοῦ 1613. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ τὴν

(1) Ἴδε τὰ περὶ αὐτῆς ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ τοῦ Σκουταρίου περιγραφῇ. (2) Τοῦ ὁποίου ὅμως ὅλαι αἱ περιπέτειαι, πλὴν τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος, εἶν' ἐπινοήματα τοῦ ποιητοῦ, τὰ δὲ τοῦ Σαραγίου ἔθιμα, καθὼς καὶ τὰ κύρια ὀνόματα, ὅλα πλαστὰ καὶ παραμεμορφωμένα.

μὲν πρεσβυτέραν, καλουμένην Ἀϊσσὲ ἢ Κιοσέμ, ἐνυμφεύθη, μόλις ἑπταετῆ, τῇ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1612, ὁ τότε ναύαρχος καὶ μετὰ ταῦτα μέγας Βεζίρης Ὀγκιοὺζ-Μεχμὲδ-πασσᾶς, ὁ προσεπονομασθεὶς διὰ τοῦτο καὶ Δαμὰτ, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ εὐνοούμενος τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Χασὰν-πασσᾶς, διαδεχθεὶς τὸν Ῥετζὲμπ-πασσᾶν ὡς ναύαρχος, καὶ ἀποθανὼν αἰφνιδίως ἐν ὑποψίᾳ φαρμακώματος τὸν Αὔγουστον τοῦ 1631, καὶ τρίτος μετ' αὐτὸν ὁ Τζανμπουλαδζαδὲ-Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς, φονευθεὶς τῇ 2 Ἰουλίου τοῦ 1636 ἐν Ἐρζερούμ· τὴν δὲ νεωτέραν, Φατμὰ, ἑπταετῆ ὡσαύτως, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1611, ὁ Μ. Βεζίρης Νασοὺχ--πασσᾶς, καὶ μετὰ τοῦτον, ἀποθανόντα, ὁ Μ. Βεζίρης Χαφὺζ-Ἀχμὲδ--πασσᾶς, τῇ 13 Μαρτίου τοῦ1626, καὶ, τούτου φονευθέντος, ὁ διοικητὴς τῆς Ὀζοῦ καὶ ἔπειτα τοῦ Διγιαρμπὲκρ Μουρτεζᾶ πασσᾶς, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Βεζίρης Ῥετζὲμπ-πασσᾶς, φονευθεὶς τῇ 18 Μαΐου τοῦ 1632· καὶ μετὰ ταῦτα; περιορισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ 'της ἐν Ἀνδριανουπόλει, ἐνυμφεύθη τῇ 3 Σεπτ. τοῦ 1667, ἤδη πεντηκοντούτιν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀνεψιοῦ 'της Σουλτὰν Μεχμὲδ, ὁ Ἰουσοὺφ-πασσᾶς, διοικητὴς τῆς Σιλίστρας, ἀποθανοῦσαν μετὰ δύο ἔτη· τρίτην δὲ ἄλλην τῷ 1612 ὁ Τσιγχαλαζαδὲ-Μαχμοὺδ-πασσᾶς· καὶ τετάρτην ὁ Μπεϊρὰμ-πασσᾶς, Τουρνατζήμπασης πρῶτον τῶν Γενιτσάρων τοῦ Καΐρου, καὶ ἔπειτα Γενιτσὰρ--ἀγᾶς· πέμπτην δὲ ἄλλην (ἐὰν 'δὲν ἦνε μία ἐκ τῶν ἀνωτέρω), τὴν Τζεβχὲρ, ὁ Μεχμὲδ-πασσᾶς, διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, ὁ ἐπικληθεὶς Κοὺλ--χχιράν.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Α', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1591, διεδέχθη, εἰς ἡλικίαν 26-27 ἐτῶν, τὸν ἀδελφόν 'του, πρώτην τοῦτο φορὰν μετὰ δεκατέσσαρας Σουλτάνους, διαδεχθέντας υἱὸς πατέρα· ὅθεν καὶ ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ὀσμὰν, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ Χάττι-σσερὶφ, καθάπτεται τῆς καινοτομίας ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἠλίθιος, ἐπαύθη μετὰ τρεῖς μῆνας, καὶ 'τὸν διεδέχθη τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1618 ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ-

ΟΣΜΑΝ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Α', γεννηθεὶς τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1604. Ἐφονεύθη δὲ τῇ 10 (20) Μαΐου τοῦ 1622 ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάντων (1), εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν, βασιλεύσας ἔτη 4 καὶ μῆνας 3 παρά τινας ἡμέρας. Ἔσχε δὲ ἐκ τῆς μόνης αὐτῷ νομίμως συζευχθείσης συζύγου (2), Ῥωσσίδος τὴν καταγωγὴν (ἣν εἰσποιησάμενος, ἔτι νήπιον, ὁ Κιζλὰρ-ἀγᾶς Σουλεϊμὰν, παρεχώρησεν

(1) Ἴδε σελ. 315 καὶ 316 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὅπερ ὅμως 'δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Χάμμερ ἱστορούμενα περὶ ἄλλων δύω νομίμων αὐτοῦ γυναικῶν, ὧν ἡ μὲν ἦτο θυγάτηρ τοῦ Περτὲβ-πασσᾶ, ἡ δὲ τοῦ Σεΐχ-οὺλ-Ἰσλάμη, ἃς ἀμφοτέρας ἐνυμφεύθη νομίμως, κατὰ συγκατάθεσιν τῶν γονέων 'των.

αὐτῷ ὑπὸ τοῦτον τὸν ὅρον, τρωθέντι ὑπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς), ἕνα μόνον υἱόν, γεννηθέντα τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 1621, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθανόντα. Ἀνεβιβάσθη δὲ εἰς τὸν θρόνον πάλιν ὁ θεῖος αὐτοῦ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον (καὶ τοῦτο πρωτοφανὲς καὶ μόνον ἄχρι τοῦδε παράδειγμα ἐν τοῖς Τουρκικοῖς Χρονικοῖς), καὶ βασιλεύσας ἀθλίως καὶ κατ' ὄνομα μόνον, διότι ἀντ' αὐτοῦ διεῖπε τὸ Κράτος ἡ μήτηρ 'του μετὰ τοῦ Μουφτῆ, τοῦ Βεζίρη καὶ τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ, ἓν ἔτος καὶ μῆνας τέσσαρας, κατεβιβάσθη τοῦ θρόνου τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1623, καί, κλεισθεὶς ἐν τῷ τοῦ Σαραγίου κλωβῷ, ἀπέθανε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1639, ἔχων παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπόληψιν θεοφορούμενον (ἀμπδάλ).

ΜΟΥΡΑΔ ὁ Δ', ὁ ἀνεψιὸς μὲν τοῦ Μουσταφᾶ, ἀδελφὸς δέ, οὐχὶ ὁμομήτριος, τοῦ Ὀσμάν, γεννηθεὶς τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1612, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του ἑνδεκαετής, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός 'του, τῆς περιφήμου Κιοσὲμ-σουλτάνης. Τῇ δὲ 15 Σεπτεμβρίου περιετμήθη, διότι καὶ αὐτός, καθὼς καὶ ὁ πατήρ 'του Σουλτὰν-Ἀχμέδ, ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον ἀπερίτμητοι. Βασιλεύσας δὲ ἔτη 16 καὶ μῆνας 4, ἀπέθανε τῇ 8 Φεβρουαρίου τοῦ 1640, εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν, ἀφεὶς φρικτόν, διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ, ὄνομα εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἱστορίαν (1). Ἔσχε δὲ τέσσαρας μὲν υἱούς, Ἀχμέδ, Σουλεϊμάν, Μεχμὲδ καὶ Ἀλλὰχ-ἐδ-δίν, ἀποθανόντας νηπίους· ἒξ δὲ θυγατέρας: τὴν Κγιά, μνηστευθεῖσαν μὲν τῷ 1638 τὸν εὐνοούμενον τοῦ πατρός 'της Σιλιχδὰρ-πασσᾶν, νυμφευθεῖσαν δὲ ὑπὸ τοῦ θείου 'της Σουλτὰν-Ἡβραήμ, φονευθέντος ἐκείνου, τῷ μὲν 1644 τὸν Τερναχτσῆ-Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, ἔτι τότε Σιλιχδάρην, φονευθέντα τῷ 1654, τῷ δὲ 1649 τὸν Χαϊδεραγαζαδὲ-Μεχμὲδ-πασσᾶν· τὴν Ῥαχγιέ, νυμφευθεῖσαν τὸν Γκιουρτζῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶν· τὴν Ἀϊσσέ, νυμφευθεῖσαν τὸν Βεζίρην Σουλεϊμὰν-πασσᾶν, Ἀρμένιον τὴν καταγωγήν· τὴν Φατμάτην Χανζαδέ, νυμφευθεῖσαν τῷ 1660 τὸν Νακὰσ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, καὶ τὴν Τζεβχέρ, ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Ῥετζὲμπ-πασσᾶν, ἧς τὴν θυγατέρα, Σαφιγὲ-Χάν, ἐνυμφεύθη ὁ Σιαβοὺζ-πασσᾶς, διοικητὴς τότε τοῦ Χαλέμπ.

ΗΒΡΑΗΜ, ὁ υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Α', διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του

---

(1) Παρεκτὸς τῶν ἀναριθμήτων μιαιφονιῶν, ὅσαι ἐξετελέσθησαν κατὰ διαταγήν 'του, καὶ τῶν ὁποίων τὰς ἐπισημοτέρας ἀναφέρει ἡ Ἱστορία, ἀρκούμεθα 'να σημειώσωμεν τὸν τύπον, δι' οὗ ἐπεκύρωσεν ἰδίᾳ χειρὶ τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1637 (1047 τοῦ Χιτζρὲ) τὸ Χάττι-σσερίφ, διὰ τοῦ ὁποίου παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Γραικοὺς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήματα, καὶ ὁ ὁποῖος ἦτον συνήθης εἰς τὰ πλειότερα διατάγματά 'του. »Ἔμρι σσερίφιμ μουτζεμπίντζε ἀμοὺλ ἰδέσιν: κχιλὰφ ἐδέρσαν, μπασσινὶ κεσέριμ, σσοϊλὲ μπιλέσιν (»Κατὰ τὸν εὐγενῆ μου ὁρισμὸν 'να ἐνεργήσῃς· τὸ ἐναντίον ἐὰν πράξῃς, σοῦ κόπτω τὴν κεφαλήν. Οὕτω γίνωσκε)«. Καὶ ἡ ἀπειλὴ αὕτη 'δὲν ἦτον παρ' αὐτῷ ἁπλοῦς λόγος, ἀλλ' ἀπόφασις ἀμετάτρεπτος, καθὼς ἡ τῆς Εἱμαρμένης.

εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν, ὡς γεννηθεὶς τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1615. Ἐξωσθεὶς δὲ τῇ 8 (18) Αὐγούστου τοῦ 1648, ἐφονεύθη πνιγεὶς μετὰ δέκα ἡμέρας, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, τοῦ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἔσχε δὲ ὀκτὼ μὲν υἱοὺς (1), Μεχμὲδ Δ', τὸν διάδοχον αὐτοῦ, Σουλεϊμὰν τὸν Γ', Ἀχμὲδ τὸν Β', Σελὴμ, Ὀσμὰν, Τζιχανγκὶρ καὶ Βαγεζὴδ, τοὺς τέσσαρας τελευταίους τούτους ἀποθανόντας νηπίους· καὶ θυγατέρας, ά, τὴν Φατμὰ, γεννηθεῖσαν τῷ 1642, μνηστευθεῖσαν δὲ, οὔπω τριετῆ, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ βεζίρην καὶ ναύαρχον Ἰουσοὺφ-πασσᾶν, εὐνοούμενον τοῦ πατρός 'της, καὶ μετὰ τοῦτον, φονευθέντα τῇ 20 Ἰανουαρίου τοῦ 1646, τὸν Φαζλῆ-πασσᾶν· β', τὴν Τζεβχὲρ, ὑπανδρευθεῖσαν τῷ 1646 τὸν Τζαφὲρ ἢ Ῥετζὲμπ-πασσᾶν· γ', τὴν Μπιμπῆ, συζευχθεῖσαν τῷ 1646 τὸν Χασὰν-πασσᾶν, ἔπειτα δὲ τὸν βεζίρην Ἀχμὲδ-πασσᾶν, τὸν ἐπικληθέντα Ἐζὰρ-παρᾶ, διότι, φονευθεὶς ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ πενθεροῦ 'του ἐπαναστάσεως, κατεκρεουργήθη (2)· δ', τὴν Ἀϊσσὲ, μνηστευθεῖσαν μὲν τῷ 1654, μόλις ἑπταετῆ, τὸν Ἰπσὶρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, νυμφευθεῖσαν δὲ, ἤδη δεκατετραετῆ, τὸν Χασεκῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Χαλὲμπ, καὶ, τούτου πνιγέντος τῷ 1661, κατὰ διαταγὴν τοῦ γέροντος Κιοπρουλῆ, διὰ κιβδηλοποιίαν, τὸν ναύαρχον Ἡβραὴμ-πασσᾶν, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, τὸν διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου Τζανμπουλὰδ-ζαδὲν, καί· έ, τὴν Ἀαττικὰ, ἥτις, νυμφευθεῖσα, παῖς ἔτι, πρῶτον μὲν τὸν Τζαφὲρ-πασσᾶν, ἔπειτα δὲ τὸν Γιαβοὺζ-Κεναὰν-πασσᾶν, καὶ μετ' αὐτὸν, τὸν Ἰουσοὺφ-πασσᾶν, καὶ, τέταρτον μετ' αὐτὸν, τὸν ναύαρχον Σινὰν-πασσᾶν, τὸν νικηθέντα ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, καὶ μετ' αὐτὸν, πέμπτον, τῷ 1658, τὸν τότε μὲν καϊμεκάμην τοῦ βεζίρη Μεχμὲδ-Κιοπρουλῆ, ἔπειτα δὲ Μέγαν βεζίρην, Ἡβραὴμ-πασσᾶν, ἔλαβε, πνιγέντος αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ Ῥὰμπ κατὰ τὴν περίφημον μάχην τοῦ St. Gothard, ἕκτον ἤδη καὶ τελευταῖον, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1666, τὸν Τζερρὰχ-Κασὴμ-πασσᾶν, ὅς τις, εἰσαχθεῖσαν ταύτην εἰς τὸ χαρέμιόν 'του, παρθένον ἔτι, δι' ἐλαττωματικὸν τοῦ σώματος σχηματισμὸν, κατώρθωσε 'να 'τὴν ἰατρεύσῃ διὰ χειρουργικῆς ἐγχειρίσεως, ἀποκοιμίσας αὐτὴν διὰ ναρκωτικοῦ.

ΜΕΧΜΕΔ ὁ Δ', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἡβραὴμ, γεννηθεὶς τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1642, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του τῇ 29 Ἰουλίου (8 Αὐγούστου) τοῦ 1648, εἰς ἡλικίαν μόλις ἑπτὰ ἐτῶν, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός 'του καὶ δώδεκα πασσάδων, ὧν προεξῆρχεν ὁ Μ. Βεζίρης. Ἐξεθρονίσθη

(1) Πρὶν ἢ ὁ Σουλτάνος οὗτος τεκνοποιήσῃ, τὸ περὶ διαδοχῆς τοῦ Τουρκικοῦ θρόνου ζήτημα εἶχε καταντήσῃ προβληματικὸν, καὶ μάλιστα ὅτε, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1641, ὁ Σουλτάνος οὗτος προσεβλήθη ὑπὸ ἀποπληξίας· διότι εἶχε μείνῃ μόνος ἀπὸ τῆς γενεᾶς τοῦ Ὀθμάν.

(2) Ἴδε σελ. 252 τοῦ Α' Μέρους.

δὲ δι' ἐπαναστάσεως τοῦ στρατοῦ τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 1687, εἰς ἡλικίαν 39 μόλις ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1692, ταφεὶς ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς μητρός 'του (Γενὶ-βαλιδὲ-τζαμῆ). Ἔσχε δὲ υἱοὺς μὲν τὸν Μουσταφᾶν Β', τὸν Ἀχμὲδ Β', τὸν Βαγεζὴδ καὶ τὸν Σουλεϊμάν· θυγατέρας δὲ, τὴν Οὔμμ-ὑ-χουλσοὺμ, νυμφευθεῖσαν τῷ μὲν 1673 τὸν Ὀσμὰν-πασσᾶν, τῷ δὲ 1691 τὸν Τσερχὲζ-Ὀσμὰν-πασσᾶν, καλλιγράφον καὶ ἰδιαίτερον γραμματέα τοῦ θείου 'της, Σουλεϊμὰν τοῦ Β'· τὴν Χαττιτζὲ, νυμφευθεῖσαν τῇ 24 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1675, τὸν τότε μὲν Καϊμεκάμην τοῦ Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆ-ζαδὲ, ἔπειτα δὲ μέγαν βεζίρην, Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, εὐνοούμενον τοῦ πατρός 'της, καὶ, τούτου φονευθέντος, τὸν βεζίρην Σιλιχδὰρ- ἢ Δαμὰτ-Χασὰν-πασσᾶν τῷ 1691, ἀποθανοῦσαν δὲ τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 1745 ἢ 1751· τὴν Φατμὰ, ὑπανδρευθεῖσαν τῷ 1695 τὸν Τερναχτσῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶν· τὴν Τζεβχὲρ, ἀποθανοῦσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1694, κλπ.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἠβραὴμ, γεννηθεὶς τῇ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1642, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ τῇ 13 (23) Ἰουνίου τοῦ 1691, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου.

ΑΧΜΕΔ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἠβραὴμ, γεννηθεὶς τῇ 12 (22) Μαρτίου τοῦ 1643, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, ζωσθεὶς τὴν σπάθην ἐν τῷ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἐσκὶ-τζαμίῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 27 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1695, ἀφήσας δύω υἱοὺς, Ἠβραὴμ καὶ Σελὴμ, γεννηθέντας διδύμους τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1692, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ἀαττικὰ, γεννηθεῖσαν τῇ 25 Ὀκτωβρίου τοῦ 1694.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ Δ', γεννηθεὶς τῇ 23 Μαΐου (2 Ἰουνίου) τοῦ 1664, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 34 ἐτῶν. Ἐζώσθη δὲ τὴν σπάθην τῇ 10 (22) Αὐγούστου τοῦ 1703, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Νοεμβρίου ἢ τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1705, καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν πατέρα 'του ἐν τῷ Βαλιδὲ-τζεαμίῳ. Ἔσχε δὲ, υἱοὺς μὲν, τὸν Μαχμοὺδ Α', τὸν Ὀσμὰν Γ', τὸν Μεχμὲδ, τὸν Χασὰν, τὸν Χουσεὶν, τὸν Μουρὰδ, τὸν Ἀχμὲδ, καὶ Μεχμὲδ ἢ Μουρὰδ τὸν ἕτερον, ἀποθανόντας νηπίους· θυγατέρας δὲ, τὴν Ἀϊσσὲ, γεννηθεῖσαν τῷ 1695, μνηστευθεῖσαν δὲ τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1708 (;) τὸν Χασὰν-πασσᾶν, καὶ, τούτου περιπεσόντος μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, τὸν τότε μὲν εὐνοούμενον Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν Βεζίρην, Τσόρλουλου-Ἀαλῆ-πασσᾶν· τὴν Φατμὰ, γεννηθεῖσαν τῷ 1703 (;), νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1757, εἰς ἡλικίαν 54-55 ἤδη ἐτῶν, τὸν Ἰουσοὺφ-πασσᾶν, διοικητὴν τῆς Σιλιστρίας, ἀποθανοῦσαν δὲ μετὰ δύο ἔτη· τὴν Ῥαχχιὲ, ἀποθανοῦσαν τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 1703· τὴν Σαφιγὲ, νυμφευθεῖσαν τὸν Ἀαλῆ-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ βεζίρη Καρὰ-

-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, καί, τούτου ἀποθανόντος, τὸν Μιρζὰ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, διοικητὴν τῆς Κρήτης, καί, τέλος, τὸν Μάϊον τοῦ 1710, τὸν υἱὸν τοῦ Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶ· τὴν Ἐμινὲ, μνηστευθεῖσαν τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1708, ἔτι ἑξαετῆ, τὸν τότε ναύαρχον Κιοπρουλῆ-Νουσουμὰν-πασσᾶν, καὶ ἔπειτα (;) τὸν βεζίρην Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶν· τὴν Ζεϊνὲ, ἀποθανοῦσαν τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1705· τὴν Οὐμμεδουλλὰχ, νυμφευθεῖσαν τῇ 15 Σεπτεμβίου τοῦ 1720 τὸν Σιρκὲ-Ὀσμὰν-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσαν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1727.

ΑΧΜΕΔ ὁ Γ΄, υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ Δ΄, γεννηθεὶς τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1673, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν. Ἐξεθρονίσθη δὲ τῇ 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1730, κατὰ συνέπειαν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Τζεμπετζήδων καὶ Γενιτσάρων, ἧς ἐγένοντο θύματα ὁ περίφημος Σεϊχ-οὐλ-ἰσλάμης Φεϊζ-οὐλλὰχ-ἐφέντης καὶ οἱ δύω αὐτοῦ γυναικάδελφοι, υἱοὶ τοῦ Βανῆ-ἐφέντη (1), καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ κλωβίῳ τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1736. Ἔσχε δὲ υἱοὺς μὲν δεκαοκτώ: Μεχμὲδ, Ἰσὰν, Ἀλῆν, Σελὴμ, Μουρὰδ, Μουρὰδ ἕτερον, Ἀμπδ-οὐλ-Μελὲκ, Βαγεζὴδ, Σελὴμ ἕτερον, Μουσταφᾶν τὸν Γ΄, Σεϊφφεδδῖν, Χασὰν, Μεχμὲδ ἕτερον, Σουλεϊμὰν, Ἀμπδ-οὐλ-λὰχ, Νουσυμὰν, Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμὴδ καὶ Σουλεϊμὰν ἕτερον, ὧν οἱ πλείους ἀπέθανον ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἷς ἐφονεύθη, καὶ δύω ἐβασίλευσαν· θυγατέρας δὲ εἴκοσι: τὴν Φατμὰ, γεννηθεῖσαν τῇ 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1704, νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1718 εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν τὸν περίφημον βεζίρην τοῦ πατρός της Δαμὰτ-Ἰβραὴμ-πασσᾶν (2), καὶ ἀποθανοῦσαν τὸν Μάϊον τοῦ 1733· τὴν Χαττιτζὲ καὶ τὴν Ῥαχγιὲ, ἀποθανούσας μετὰ ἓν ἔτος· τὴν Ἀϊσσὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1715, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ τῷ 1757 τὸν Σιλιχδὰρ-Μεχμὲδ-πασσᾶν· τὴν Σαλιχὲ, γεννηθεῖσαν τῷ 1715, νυμφευθεῖσαν δὲ, πρῶτον μὲν τὸν Ἰαχγιᾶ-πασσᾶν, διοικητὴν τῆς Ὀζοῦ, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, τὸν Μουσταφᾶ-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Δελῆ-Χουσεϊν, καί, ἀποθανόντος αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Ῥαχγὺμπ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, τῇ 31 Μαρτίου τοῦ 1758, εἰς ἡλικίαν 43 ἤδη ἐτῶν, καί, τούτου ἀποθανόντος, τὸν ναύαρχον Μεχμὲδ-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1711· θυγατέρα ταύτης καὶ τοῦ Μεχμὲδ-πασσᾶ, τὴν Φατμὰ-Χαννοὺμ, ἐνυμφεύθη τῷ 1747 ὁ Ἰβραὴμ-μπεης, ἀδελφὸς τοῦ Ἰαχγιᾶ-πασσᾶ· τὴν Ζεϊνὲμπ (Ζηνοβίαν), ἀποθανοῦσαν μετὰ ἓν ἔτος· τὴν Οὐμμ-ὑ-Κουλσοὺμ, γεννηθεῖσαν τῇ 26 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1707, νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1724 τὸν Ἀχμὲδ-μπεην, υἱὸν τοῦ Τσερκὲζ-Ὀσμὰν-πασσᾶ, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1732· Ζεϊνὲμπ ἑτέραν, Ῥαμπιὲ, Οὐμμεδ-οὐλ-λὰχ, Ναϊλὲ, Ναζιφὲ, Ἐσμὰ, Σαμπιχὲ, Ῥεμπιὲ δευτέραν, ἀποθα-

(1) Ἴδε σελ. 230 τοῦ Β΄ Μέρους. (2) Ἴδε σελ. 256 τοῦ Α΄ Μέρους.

νούσας νηπίας· Ζομπεϊδὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 19 Μαρτίου τοῦ 1728, μνηστευθεῖσαν δὲ τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1748 τὸν Σουλεϊμὰν-πασσᾶν, καὶ, ἀποθανόντος αὐτοῦ πρὸ τοῦ γάμου, νυμφευθεῖσαν τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1749 τὸν Βεζίρην Νουουμὰν-πασσᾶν, ἀποθανοῦσαν δὲ τῇ 14 Μαΐου τοῦ 1758· Οὐμμ-ὑ-σελμά· Ζεϊνὲμπ τρίτην, γεννηθεῖσαν τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1709, νυμφευθεῖσαν δὲ τὸν τότε μὲν ἰκιντζῆ-Ἐμὶρ-ἀχὸρ, ὕστερον δὲ Μέγαν Βεζίρην Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ἀνεψιὸν τοῦ Βεζίρη Δαμὰτ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ, καὶ, μετ' αὐτὸν, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν βεζίρην Μελὲκ-Μεχμὲδ-πασσᾶν, τὸν δεύτερον ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα, ἀποθανόντα τῇ 19 Φεβρουαρίου τοῦ 1802, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1774· Χαττιτζὲ δευτέραν, γεννηθεῖσαν τῇ 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1710, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ τῷ 1724 (;) τὸν Ἀαλῆ-μπεην, καί· Ἐμινὲ, ἀποθανοῦσαν τῷ 1732.

ΜΑΧΜΟΥΔ ὁ Α', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ Β', γεννηθεὶς τῇ 22 Ἰουλίου (2 Αὐγούστου) τοῦ 1696, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 35 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 2 (13) Δεκεμβρίου τοῦ 1754, βασιλεύσας 24 ἔτη, καὶ μηδὲν καταλιπὼν τέκνον.

ΟΣΜΑΝ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ Β', γεννηθεὶς τῇ 17 (;) Μαρτίου τοῦ 1696 ἢ τοῦ 1703, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 51 ἢ 61 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1757, βασιλεύσας ἔτη τρία, παρὰ 43 ἡμέρας, καὶ μηδὲν ὡσαύτως καταλιπὼν τέκνον.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ', γεννηθεὶς τῇ 22(;) Ἰανουαρίου τοῦ 1717, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 9 (20) Ἰανουαρίου τοῦ 1774, βασιλεύσας ἔτη 19. Ἐγένοντο δὲ αὐτοῦ, υἱοὶ μὲν, Σελὴμ ὁ Γ', καὶ Μεχμὲδ, ἀποθανὼν τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 1767· θυγατέρες δὲ, α', ἡ Ἀμπεδουλλὰχ, γεννηθεῖσα τῇ 10 Μαρτίου τοῦ 1759, μνηστευθεῖσα, ἔτι νηπία, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν Βεζίρην Χαμζὰ-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1762· β' ἡ Σαὰχ-σουλτὰν, γεννηθεῖσα τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1759 ἢ 1761, μνηστευθεῖσα δὲ τῷ 1763 (;) τὸν Βεζίρην Μπαχὺρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, καὶ, τούτου μετὰ δύω ἔτη φονευθέντος, ὑπανδρευθεῖσα τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1768 τὸν Μουχσινζαδὲ-Μεχμὲν-Ἐμὶν-πασσᾶν, τότε Νισσαντζῆν· γ', ἡ Μίχρι-μὰχ, γεννηθεῖσα τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1762, καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 21 Φεβρουαρίου τοῦ 1776· δ', ἡ Μπεϊχὰμ, γεννηθεῖσα τῇ 14 Ἰανουαρίου τοῦ 1766· ε', ἡ Χαττιτζὲ, γεννηθεῖσα τῇ 24 Μαΐου τοῦ 1768.

ΑΜΠΔ-ΟΥΛ-ΧΑΜΜΙΔ, υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ', γεννηθεὶς τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1725, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν, ἐξ ὧν τὰ 43 διῆλθεν ἐν τῷ Κλωβίῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 26 Μαρτίου τοῦ 1789, βασιλεύσας 16 ἔτη. Ἔσχε δὲ υἱοὺς, τὸν Μεχμὲδ, ἀποθανόντα ὑπ' εὐλο-

γίας, τὸν Μουσταφᾶν Δ', καὶ τὸν Μαχμοὺδ Β', καὶ θυγατέρας, τὴν Μπεϊχὰμ, τὴν Ἐσμὰ, τὴν Ἀμπεδουλλὰχ καὶ ἄλλας (1).

ΣΕΛΗΜ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ Γ', γεννηθεὶς τῇ 12 (24) Δεκεμβρίου τοῦ 1761, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. Ἐξεθρονίσθη δὲ τῇ 16 (28 Μαΐου) τοῦ 1807 ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάντων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Νιζὰμ-τζεδὶδ, καὶ ἐφονεύθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐξαδέλφου καὶ διαδόχου 'του, τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808, βασιλεύσας 18 ἔτη, μηδενὸς αὐτῷ γενομένου τέκνου.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Δ', υἱὸς τοῦ Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὴδ, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ-Μπαϊραχδάρου τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808, βασιλεύσας 14 μόλις μῆνας· τῇ δὲ 4 (16) Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπαναστάντων τῶν Γενιτσάρων καὶ τοῦ Μπαϊραχδάρου καταστραφέντος, ἐθυσιάσθη καὶ οὗτος διὰ τὴν τοῦ θρόνου ἀσφάλειαν, μηδὲν ὡσαύτως καταλιπὼν τέκνον, εἰ καὶ περὶ ὀψιγόνου τινὸς θυγατρὸς αὐτοῦ πιθανά τινα καὶ οὐκ ἄκομψα ἐλογοποιήθησαν.

ΜΑΧΜΟΥΔ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὴδ, γεννηθεὶς τῇ 8 (20) Ἰουλίου τοῦ 1785, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1839, βασιλεύσας 31 ἔτη. Κατέλιπε δὲ δύω μὲν υἱοὺς, τὸν διάδοχον αὐτοῦ Σουλτὰν-Ἀμπδ-οὺλ-Μετζὴδ καὶ τὸν Ἀμπδ-οὺλ-Ἀζὶζ-ἐφέντην, γεννηθέντα τῇ 28 Ἰανουαρίου (9 Φεβρουαρίου) 1830· τέσσαρας δὲ θυγατέρας, ὧν ἡ μόνη σήμερον ζῶσα Ἀδιλὲ-Σουλτὰν, γεννηθεῖσα τῇ 11 (23) Μαΐου τοῦ 1826, ὑπανδρεύθη τῇ 12 Ἰουνίου 1845 τὸν Μεχμὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶν.

ΑΜΠΔ-ΟΥΛ-ΜΕΤΖΗΔ, ὁ νῦν εὐτυχῶς αὐτοκρατορῶν, εἰκοςὸς ὄγδοος μὲν τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς ΚΠ Σουλτάνων, τριακοστὸς δὲ πρῶτος τῶν ἀπὸ τοῦ Ὀσμὰν, ἐγεννήθη τῇ 11 (23) Ἀπριλίου τοῦ 1823, διεδέχθη δὲ τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Ἔχει δὲ σήμερον ἓξ μὲν υἱοὺς, ά, τὸν Μεχμὲδ-Μουρὰδ, γεννηθέντα τῇ 9 (21) Σεπτεμβρίου 1840· β', τὸν Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὴδ, γεννηθέντα τῇ 10 (22) Σεπτεμβρίου τοῦ 1842, γ', τὸν Μεχμὲδ-Ῥεσσὰδ, γεννηθέντα τῇ 21 Ὀκτωβρίου (3 Νοεμβρίου) τοῦ 1844· δ', τὸν Ἀχμὲδ-Κεμὰλ-ἐδ-δὶν, γεννηθέντα τῇ 20 Νοεμβρίου (2 Δεκεμβρίου) τοῦ 1847· έ, τὸν Μεχμὲδ-Μπουχρὰν-οὐδ-δὶν, γεννηθέντα τῇ 11 (23) Μαΐου τοῦ 1849, καὶ ς', τὸν Νοὺρ-ἐδ-δὶν, γεννηθέντα τῇ 2 (14) Ἀπριλίου

(1) Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Χάμμερ Ἱστορία λήγει, κατὰ δυστυχίαν, ἄχρι τῆς εἰρήνης τοῦ Καϊναρτζὶκ (1774), τῶν ἀπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὶδ καὶ ἑξῆς Σουλτάνων τὴν γενεαλογίαν ἀρυόμεθα ἀπὸ διαφόρων ἄλλων πηγῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὰς χρονολογίας τῶν πλείστων γεννήσεων, καθὼς καὶ τὰ τῶν γεννηθέντων ὀνόματα, μὴ δυνηθέντες 'νὰ ἐξακριβώσωμεν, 'δὲν ἐγγυώμεθα οὔτε περὶ τοῦ πλήρους οὔτε περὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν περὶ αὐτῶν σημειώσεων ἡμῶν.

τοῦ 1851· ὀκτὼ δὲ θυγατέρας: α', τὴν Φατμὰ, γεννηθεῖσαν τῇ 19 'Ὀκτωβρίου (1 Νοεμβρίου) τοῦ 1840, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν, πρῶτον μὲν, τὸν Ἀλῆ-Γαλὶμπ-πασσᾶν, τρίτον υἱὸν τοῦ Ῥεσσὶδ-πασσᾶ, δεύτερον δὲ, μετὰ θάνατον ἐκείνου, τὸν Νετζὴμπ-πασσᾶν· β', τὴν Ῥεφιγὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 25 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1842, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 9 (21) Ἰουλίου τοῦ 1859 τὸν Ἐτὲμ-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Μεχμὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶ· γ', τὴν Τζεμιλὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 6 (18) Αὐγούστου τοῦ 1843, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 22 Μαΐου (3 Ἰουνίου) 1858 τὸν Μαχμοὺδ-Τζελὰλ-ἐδ-δὶν-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Ἀχμὲδ-Φετχῆ-πασσᾶ· δ', τὴν Μυνιρὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 28 Νοεμβρίου (9 Δεκεμβρίου) τοῦ 1844, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 29 Μαΐου (10 Ἰουνίου) τοῦ 1858 τὸν Ἰλχαμὶ-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ πρώην ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ἀμπὰζ-πασσᾶ· ε', τὴν Μπεχχιγὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 4 (16) Ἰουλίου τοῦ 1848· ς', τὴν Σενιχχὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 9 (24) Νοεμβρίου τοῦ 1851· ζ', τὴν Φεχχιμὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 14 (26) Ἰανουαρίου τοῦ 1855· καὶ η', τὴν Σσεχχιμὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 17 Φεβρουαρίου (1 Μαρτίου) τοῦ 1855.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν Βεζιρῶν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

ΠΡΩΤΟΣ βεζίρης (1) ὑπῆρξεν ὁ ΑΛΛΑΧ-ΕΔ-ΔΙΝ ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀδελφὸς πρεσβύτερος τοῦ Σουλτὰν-Ὀρχὰν καὶ υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμάν. Παραχωρήσας τὸν θρόνον εἰς τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν, ἀνέλαβεν αὐτὸς τῷ 1320 τὴν φροντίδα τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ Κράτους. Συνέστησε δὲ πρῶτος οὗτος τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων, καὶ ὠργάνισε μετὰ πολλῆς φρονήσεως τὸ διοικητικὸν καὶ οἰκονομικὸν μέρος τοῦ νεοσυστάτου τότε ἀκόμη Τουρκικοῦ βασιλείου.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Σουλτὰν-Ὀρχὰν, διεδέχθη τὸν θεῖον αὐτοῦ ἀποθανόντα, καὶ διεξήγαγε τὸ Κράτος, ὡς ἐπίτροπος τοῦ πατρός 'του. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τῷ 1359, ἐσχόλασεν ἡ ἀξία τοῦ Βεζίρη ἐπὶ δεκαετίαν.

ΤΩ δὲ 1369 ὠνομάσθη Βεζίρης ὁ ΤΖΕΝΔΕΡΕΛΗΣ ΚΑΡΑ-ΧΑΛΙΛ, ὁ ἄλλως Χαὶρ-οὐδ-δὶν-πασσᾶς, σύγγαμβρος τοῦ Ἐδὲμπ-Ἀλῆ, πενθεροῦ τοῦ Σουλτὰν-Ὀρχὰν, καὶ στρατοδίκης (Καδὴ-οὺλ-ἀσκὲρ) καθ' ὅλην τὴν τριακονταετῆ βασιλείαν τοῦ Ὀρχάνου. Διοικήσας δὲ τὸ Κράτος ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη, ἀπέθανε τῷ 1386, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, ἀφ' οὗ, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου 'του ἐκυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, ἀφεὶς διαδοχικὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ Βεζίρη εἰς τέσσαρας ἐκ τῶν ἀπογόνων 'του. Ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν φρονιμωτέρων, δικαιοτέρων καὶ στρατηγικωτέρων Βεζιρῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελῆ-Καρὰ-Χαλὶλ, ἀνδρεῖος καὶ στρατηγικώτατος, ἀλλ' ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονὰς, εἰς τὰς ὁποίας παρέσυρε καὶ τὸν Σουλτὰν-Βαγεζὴδ, τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν αὐτὸς διέσωσεν ἐκ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1411.

---

(1) Περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως Βεζὶρ καὶ τῶν καθηκόντων τῆς ἀξίας ταύτης ἴδε εἰς τὸ Γ' Μέρος.

ΒΑΓΕΖΗΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, διασώσας ἀπὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καταστροφῆς τὸν Σουλτὰν-Μεχμέδ, υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζήδ, διωρίσθη, μοναρχήσαντος αὐτοῦ, Βεζίρης, ἢ μᾶλλον στρατηγὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βεζίρη, ὡς πολεμικώτερος τοῦ Τζενδερελῆ Ἠβραὴμ-πασσᾶ. Ἐφονεύθη δὲ τῷ 1421 ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ, ἀδελφοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Β', ἐπαναστάντος. Συγχέεται δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τὸν Σοφῆ-Βαγεζήδ, τὸν παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμέδ, ἔτι δεκαπενταετοῦς.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελῆ-Ἀαλῆ-πασσᾶ, τρίτος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐβεζίρευσεν 20 ἔτη· διότι, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ τε Μεχμὲδ Α' καὶ Μουρὰδ τοῦ Β', οὗτος ἦτον κυρίως Μέγας (1) Βεζίρης. Ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ὡς Μ. Βεζίρην ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τὸν Βαγεζὴδ-πασσᾶν, ὡς στρατηγοῦντα καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1428 ἢ, κατ' ἄλλους, τῷ 1430 ὑπὸ πανώλους.

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελῆ-Ἀαλῆ-πασσᾶ, τέταρτος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β', τῷ 1453, εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς ΚΠ, κατηγορηθεὶς ὡς σύντροφος τῶν Γραικῶν (Γ κ ι α ο ῦ ρ - ὀ ρ τ α ῦ), κυρίως δὲ, διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς τοῦ Σουλτάνου, δὶς παραιτηθέντος. Ἔμεινε δὲ ἡ θέσις τοῦ Βεζίρη κενὴ ἐπὶ ὀκτὼ ἢ μᾶλλον δώδεκα ὁλοκλήρους μῆνας. Καὶ εἶνε ὁ πρῶτος φονευθεὶς Βεζίρης.

ΜΑΧΜΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ Μ ι χ ά λ ο γ λ ο υ ς, υἱὸς Γραικοῦ καὶ Σερβίδος, διωρίσθη τῷ 1454 καὶ ἐπαύθη τῷ 1457. Διορισθεὶς δὲ ναύαρχος, ἐχυρίευσε τῷ 1471 τὸ φρούριον τῆς Εὐρίπου.

(ΡΟΥΜ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀρνησίθρησκος Γραικὸς, ἐπαύθη τῷ 1470 μετὰ δεκατριῶν ἐτῶν Βεζιρεἰαν, διότι ἐνικήθη προσβαλὼν δυνάστην τινὰ τῶν ἐν τῇ Τραχείᾳ Κιλικίᾳ. Ἀφῆκε δὲ μνήμην σκληροῦ καὶ ἅρπαγος ἄρχοντος.

ΙΣΑΚ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἰλλυριὸς τὴν πατρίδα, ὑψωθεὶς ἀπὸ ἁπλοῦ δούλου εἰς διοικητὴν τῆς Βοσθνίας, ἐπαύθη τῷ 1572, διότι, εἰσβαλόντος τοῦ Οὐζοὺν-Χασὰν ἐκ τῆς Περσαρμενίας εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, 'δὲν ἠδυνήθη 'να 'τὸν ἀντισταθῇ. Ἀνεκλήθη δὲ ὁ-

ΜΑΧΜΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ Μιχάλογλους, τὸ δεύτερον, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐπαύθη καὶ ἐφονεύθη τῷ 1474, διότι, εὐθὺς φύσει καὶ φιλαλήθης,

---

(1) Πρὸς διαστολὴν τοῦ Πρώτου ἢ κυρίως Βεζίρη (διότι κατόπιν διωρίσθησαν τέσσαρες, καὶ ἀκολούθως πέντε, καὶ ἐπὶ τέλους ἑπτὰ) εἰσήχθη παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἡ φράσις Μ έ γ α ς Βεζίρης, οἷς ἑπόμεθα καὶ ἡμεῖς.

ἔλεγεν εὐπαῤῥησιάστως εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ παριστάμενον. Πολλὰ κοινωφελῆ ἱδρύματα, ἔν τε Κωνσταντινουπόλει, Σόφιᾳ καὶ ἀλλαχοῦ διαιωνίζουσι τὴν μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἱκανοῦ τούτου ἀνδρὸς, περὶ οὗ ἴδε πλείω ἐν σελ. 537, 538 καὶ 566 τοῦ Α' Μέρους.

(ΚΕΔΥΚ (1))-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἐκυρίευσε τὸν Καφᾶν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Κριμαίας. Περιπεσὼν δὲ τῷ 1477 εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἐπαύθη πρὸς καιρὸν καὶ ἐφυλακίσθη· ἀλλὰ, συγχωρηθεὶς μετ' ὀλίγον, ἐκυρίευσε τὴν Ζάκυνθον καὶ τὸν Ὑδροῦντα (Ὄτραντο) τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐνίκησε τὸν Τζὲμ, ἀδελφὸν τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ, ἐπαναστάντα κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ 'του, ἐν Κιλικίᾳ. Ἀλλὰ τῇ 18 Νοεμβρίου τοῦ 1482 ἐπαύθη καὶ ἐφονεύθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βαγεζὴδ, ἐγκοτοῦντος αὐτῷ διὰ προλαβοῦσάν τινα διένεξιν. Ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζεταί τις συνοικία ἐν ΚΠ.

(ΚΑΡΑΜΑΝΛΥ-ἢ ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ τελευταῖος τῶν ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Β' Βεζιρῶν, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ διακρινόμενος μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ὡς ποιητὴς, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Νισσανῆ, διότι εἶχε χρηματίσῃ Νισσαντζῆς (Σφραγιδοφύλαξ). Οὗτος ὠργάνισεν ἱεραρχικῶς τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμά. Ἐφονεύθη δὲ ἐν τῇ κατὰ τὸ 1481 στάσει τῶν Γενιτσάρων, διότι, κρύψας τὸν θάνατον τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἐπήγειρε κατὰ τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ τὸν Τζὲμ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἶχε συμπάθειαν.

ΙΣΑΚ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῷ 1483, διότι ἐφωράθη ῥᾳδιουργῶν μετὰ τοῦ γαμβροῦ 'του Κεδὺκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶ κατὰ τοῦ εὐνοουμένου τῷ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ, Μουσταφᾶ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Χιζὶρ-μπεη.

ΔΑΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς, ἐπαύθη, μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν βεζιρείαν, τῇ 3 Μαρτίου τοῦ 1497, καὶ ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν, πρῶτον παράδειγμα τοιαύτης εὐνοίας. Ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζεται ἡ ἔξωθεν τῆς ΚΠ πεδιὰς, ὅπου ἐστήνετο ἡ σκηνὴ τοῦ Σουλτάνου ἢ τοῦ Βεζίρη, ὅταν ἐστράτευον κατὰ τῆς Εὐρώπης (ἴδε σελ. 605 τοῦ Α' Μέρους).

(ΕΡΣΕΚ-ΑΧΜΕΔ)-ΠΑΣΣΑΣ, ἀρνησίθρησκος ἐξ Ἰλλυρίας, υἱὸς τοῦ Στεφάνου Κοσαρίχου, Δουκὸς τοῦ Σαμπᾶ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Οὐλερίχου, Δουκὸς τῆς Ἐρζεγκοβίνας (Ἐρσὲκ), γαμβρὸς δὲ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζὴδ, διεκρίθη, ὢν εἰσέτι ναύαρχος, ἐν πολλαῖς κατὰ τῶν Οὐενετῶν καὶ Γάλλων μάχαις, συμμαχησάντων τῷ 1501 μετὰ τοῦ Πάππα κατὰ τοῦ Βαγεζήδ. Ἐπαύθη δὲ τῷ 1498.

ΗΒΡΑΗΜ-ΤΖΕΝΔΕΡΕΛΗΣ, υἱὸς τοῦ Χαλὶλ-πασσᾶ, ὁ πέμπτος καὶ τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἀπέθανε τῷ 1499.

(1) Κουτσοδόντης.

ΜΕΖΙΧ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐφονεύθη τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1500, ἀπὸ τῆς καταπτώσεως τῶν λίθων, τῶν ἐκσφενδονισθέντων ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τοῦ Γαλατᾶ ἐκρήξεως τῆς πυριτοθήκης.

(ΧΑΔΥΜ ἢ ΤΣΟΡΛΟΥΛΟΥ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπαύθη τῷ 1503.

(ΕΡΣΕΚ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῷ 1506.

(ΧΑΔΥΜ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐκυρίευσε τὰ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης ἀπὸ τῶν Οὐενετῶν, καὶ ἔκτισε δύο τζαμία καὶ ἕνα Μεδρεσὲν ἐν ΚΠ. Θαυμάζεται δὲ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ ἰδίως τοὺς ποιητὰς μεγαλοδωρίαν 'του, εἰς τοὺς ὁποίους κατήντησε 'νὰ διανείμῃ 300 πουγγία εἰς μίαν ἡμέραν. 'Εφονεύθη δὲ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1511 ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἀποστάτου Σσεϊτὰν-κουλῆ μάχῃ.

(ΕΡΣΕΚ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. 'Επαύθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1511 κατὰ συνέπειαν ἐπαναστάσεως τῶν Γενιτσάρων, ὑπερασπιζόντων τὰ δικαιώματα τοῦ Σελὴμ κατὰ τοῦ πρεσβυτέρου 'του ἀδελφοῦ 'Αχμὲδ, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ 'των εἶχε κηρύξῃ, ζῶντος ἔτι τοῦ πρεσβυτέρου 'του υἱοῦ Κορκοὺδ, διάδοχον τοῦ θρόνου.

(ΚΟΤΖΑ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀρνησίθρησκος Γραικὸς, υἱὸς ἱερέως, μοχθηρότατος, φιλαργυρότατος καὶ πανουργότατος. Συνετέλεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Τζέμ. 'Εφονεύθη δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1512 ὑπὸ τοῦ Σελὴμ, διότι συνενοεῖτο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ 'του 'Αχμέδ. 'Αφῆκε δὲ, καίτοι φιλάργυρος, διάφορα κοινωφελῆ καὶ ἱερὰ ἱδρύματα ἐν ΚΠ (1).

(ΕΡΣΕΚ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον, ἐπαύθη τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1514, καὶ ἀπέθανε τὸν Μάρτιον τοῦ 1518.

(ΧΑΔΥΜ)-ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀνδρεῖος καὶ συνετὸς, συνετέλεσε τὰ μέγιστα, Μπεϊλέρ-μπεης ὢν ἔτι τῆς 'Ανατολῆς, εἰς τὴν ἐν Τσαλδιρὰν λαμπρὰν νίκην τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐφονεύθη τῇ 22 ἢ 25 'Ιανουαρίου τοῦ 1517 ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Καΐρου (2).

ΙΟΥΝΟΥΣ-ΠΑΣΣΑΣ, διωρίσθη τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1517, καὶ ἐφονεύθη τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιστρέφων μετὰ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ ἐξ Αἰγύπτου, διότι ἐτόλμησε 'νὰ κατακρίνῃ τὴν κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν.

ΠΙΡΙ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Καραμανίας, διωρίσθη δύω μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου 'του, καὶ ἐπαύθη τῇ 27 'Ιουνίου τοῦ 1523. 'Επαινεῖται δὲ διὰ τὴν φρόνησιν καὶ μετριοπάθειάν 'του, καὶ τὸ ὄνομά 'του διαιωνίζεται ἐν τῷ ἀπ' αὐτοῦ παρονομασθέντι προαστείῳ τοῦ Πέραν τῆς ΚΠ (3).

(1) 'Ιδε σελ. 333 τοῦ Α' Μέρους. (2) 'Ιδε σελ. 148 τοῦ Α' Μέρους. (3) 'Ιδε σελ. 45.

ΙΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ἐπίθετον Φιρέγχ-Ἡβραὴμ, υἱὸς ναύτου τινὸς ἐκ Πάργας, εὐνοούμενος τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τοῦ ὁποίου εἶχε νυμφευθῆ ἀδελφὴν τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1524, ἔφθασε τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς πολιτικῆς ἰσχύος καὶ δόξης. Ἀλλὰ, καταῤῥαδιουργηθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Σουλτάνου, τῆς περιφήμου Μὰχ-πεϊκὲρ, ἐφονεύθη τῇ 15 Μαρτίου τοῦ 1536 μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν παντοδύναμον βεζιρείαν (1).

ΑΓΙΑΖ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἀπαίδευτος, ἀλλ' ἀνδρεῖος, δραστήριος καὶ ἀκριβοδίκαιος, ἠγάπα περιπαθῶς τὰς γυναῖκας, καὶ εἶχέ ποτε τεσσαράκοντα συγχρόνως κοιτίδας διὰ τὰ βρέφη 'του· ἀποθανὼν δὲ ὑπὸ πανώλης τῇ 4 (13) Ἰουλίου τοῦ 1539, ἀφῆκεν ἑκατὸν εἴκοσι τέκνα. Εἶχε δὲ τρεῖς ἀδελφοὺς Κληρικοὺς (διότι ἦτον ἀρνησίθρησκος, αἰχμαλωτισθεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν), οἵ τινες ἔζων, καθὼς καὶ ἡ μήτηρ του, ἐν Αὐλῶνι ἐπὶ τῆς ὑπατείας 'του.

ΛΟΥΤΦΗ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ὡσαύτως, ἀλλὰ πεπαιδευμένος καὶ πολλῶν γνώσεων κάτοχος. Νυμφευθεὶς ἀδελφὴν τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν, ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς, διότι 'τὴν κακομετεχειρίζετο, καὶ περιπεσὼν, μετὰ δύο ἐτῶν βεζιρείαν, εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ γυναικαδέλφου 'του, ἐπαύθη τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1541, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότοιχον, ὅπου συνέταξε διάφορα συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ μίαν Ἱστορίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, καταλήγουσαν ἄχρι τοῦ 1552 καὶ διακρινομένην διὰ τὴν ἀκρίβειάν 'της.

ΡΟΥΣΤΕΜ-ΠΑΣΣΑΣ, Κροάτης τὸ γένος, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Μίχρι-μὰχ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν, φιλοπόλεμος καὶ ἀγέρωχος, ἐπαύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1553, διότι, φονευθέντος ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ τοῦ Βασιλόπαιδος Μουσταφᾶ, οἱ γενίτσαροι, οἵ τινες 'τὸν ὑπερηγάπων, ἀπέδωκαν τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τὰς σκευωρίας 'του, ὅθεν ἡ παῦσίς 'του ἐκρίθη ἄφευκτος πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ 'των.

ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐνθυμίζει τὸ τζαμίον, ὅπερ ἔκτισε παρὰ τὴν ἐν ΚΠ πύλην Τὸπ-καπὺ, ἐφονεύθη τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1555, ἀποκεφαλισθεὶς ἐντὸς αὐτῆς τῆς αἰθούσης τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, λόγῳ μὲν, ὡς διαβαλὼν ἀδίκως τὸν διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ μετὰ ταῦτα Μέγαν Βεζίρην Σεμὶζ-Ἀλῆ-πασσᾶν, τὸ δ' ἀληθὲς, διότι κατεῤῥαδιουργήθη ὑπὸ τῆς Χασσεκὶ-Σουλτάνης Χουῤῥὲμ, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὸν γαμβρόν 'της.

ΡΟΥΣΤΕΜ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, καὶ, βεζιρεύσας ἄλλα ἓξ ἔτη, ἀπέθανε τῇ 9 Ἰουλίου τοῦ 1561, ἀφεὶς ἀπεράντους θησαυροὺς καὶ δημοσίους καὶ ἰδίους, γενόμενος δὲ αἰτιώτατος τῆς περὶ τὴν διοίκησιν τῶν

(1) Ἴδε σελ. 254 κ. ἑ. τοῦ Α' Μέρους.

κοινῶν διαφθορᾶς καὶ τῶν μετὰ ταῦτα καταχρήσεων· διότι, ἂν καὶ 'δὲν εἰσήγαγε πρῶτος, ἐνομιμοποίησεν ὅμως, τρόπον τινὰ, τὸ σύστημα τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀξιωμάτων.

ΣΕΜΙΖ-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἀρνησιθρήσκου τινὸς Δαλμάτου ἐκ Βράτσας, ἦτον εὐπροσήγορος, δημοτικώτατος καὶ γενναιόφρων· ἡ δὲ περὶ τὴν ὁμιλίαν εὐτραπελία καὶ εὐχολία 'του ἀπετέλει παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός 'του· διότι ἦτον τόσῳ παχὺς, ὥστε 'δὲν ἠδύνατο ὁ τυχὼν ἵππος 'να 'τὸν φέρῃ, ὅθεν καὶ παρωνομάσθη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1565.

ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Σοκολῆς (1), ἀνατραφεὶς ἐν τῷ Σαραγίῳ, προήχθη βαθμηδὸν ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Καπετὰν-πασσᾶν, Μπεϊλέρ-μπεην τῆς Ῥούμελης καὶ τέλος Μέγαν Βεζίρην, διεξαγαγὼν τὴν ὕπατον ταύτην ἀρχὴν ἐπὶ δεκατέσσαρα καὶ ἐπέκεινα ἔτη ὑπὸ τρεῖς κατὰ σειρὰν Σουλτάνους. Γενόμενος δὲ καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, διαιώνισε τὸ ὄνομά 'του καὶ διὰ διαφόρων κοινωφελῶν κτιρίων ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐδολοφονήθη δὲ τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1579, ἀφεὶς φήμην ἱκανοῦ μὲν καὶ αὐστηροῦ, ἀλλ' οὐχὶ σκληροῦ ἄρχοντος. Περιεῖπε δὲ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὅθεν καὶ τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἐπὶ τῆς ὀκταετοῦς βασιλείας τοῦ Σελὴμ ἐκδοθέντων συγγραμμάτων ἀφιέρωνται εἰς αὐτόν.

ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, γαμβρὸς τοῦ Ῥουστὲμ-πασσᾶ καὶ τῆς Μίχρι-μὰχ, ἀπέθανε μετὰ ἓξ μῆνας, τὸν Μάϊον τοῦ 1580.

ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ὡσαύτως, γνωστὸς διὰ τὴν σκαιότητα τῶν τρόπων 'του καὶ τὸ ἀπότομον καὶ τραχύ 'του ἦθος. Εἶχεν ἀντιπάθειαν ἰδίως πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ἀτομικῶς πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐςρίας Pezzen (2). Ἐχυρίευσε τὸ Ἰεμὲν καὶ τὴν Γχολέτταν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἐπαύθη δὲ τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1582.

ΣΙΑΒΟΥΖ-ΠΑΣΣΑΣ, Σκλαβοῦνος ἢ Κροάτης τὸ γένος, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, ἐπαύθη τῇ 28 Ἰουλίου τοῦ 1584.

(ΟΥΖΔΕΜΥΡ)-ΟΣΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, κατηγορεῖτο ὡς ὀπιοφάγος καὶ οἰνοπότης. Καθυπέταξε τὸ Ἰεμὲν καὶ τὴν Γεωργίαν, καὶ ἀπέθανε τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1585 ἐν Περσίᾳ, κατὰ τῆς ὁποίας εἶχε στρατεύσῃ.

(1) Ἴδε σελ. 6. (2) Πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποταθεὶς ποτε ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπατείας 'του ἐν πλήρει διβανίῳ, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀποτόμως: »Τίς ἔδωκε τὴν δύναμιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιέννης 'να μεταβάλῃ ἄθλιόν τινα γραφέα (ἐννοῶν τὸν Pezzen αὐτὸν) εἰς πρέσβυν;— »Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶν' ἐλεύθερος 'να διορίσῃ πρέσβυν ἕνα γραφέα (ἀπήντησεν ὁ ἀπεσταλμένος), καθὼς ὁ Σουλτάνος Βεζίρην ἕνα χοιροβοσκὸν«, ὑπαινιττόμενος τὸν Σινὰν, ὅς τις, παῖς ἔτι, ἔβοσκε χοίρους ἐν τῇ πατρίδι 'του. Ὁ Σινὰν οὐ μόνον 'δὲν ἐθυμώθη διὰ τὴν τολμηρὰν μὲν, ἀλλ' εὔστοχον ταύτην ἀπάντησιν, ἀλλὰ στραφεὶς εἶπε γελῶν πρὸς τοὺς παρεστῶτας: »διὰ καλοῦ νομίσματος μὲ ἐπλήρωσεν ὁ ἄπιστος«.

ΜΕΖΙΧ - ΠΑΣΣΑΣ, ἐπαύθη μετὰ ἓξ μῆνας τῇ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1586, διότι εἶχε διορισθῇ σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, ὥστε καὶ παραπαίειν ὑπὸ τοῦ γήρως.

ΣΙΑΒΟΥΖ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 5 Ἀπριλίου τοῦ 1589, κατὰ συνέπειαν ἀποστασίας τῶν Γενιτσάρων, τῆς ὁποίας, ἐκραγείσης διὰ τὴν νόθευσιν τοῦ νομίσματος, ἐγένοντο θύματα ὁ τὰ πάντα ἰσχύων τότε εὐνοούμενος τοῦ Σουλτὰν - Μουρὰδ Μεχμὲδ - πασσᾶς, Μπεϊλὲρ - μπεης τῆς Ῥούμελης, καὶ ὁ ἀθῷος Δεφθερδάρης Μαχμοὺδ - ἐφέντης.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1591, καὶ ἐξωρίσθη. Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ὑπατείας 'του ἐπεχείρησε 'να πραγματοποιήσῃ τὸ καὶ ἐπὶ Σουλεϊμάνου προταθὲν σχέδιον τῆς διὰ διώρυγος ἑνώσεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου μετὰ τοῦ Ἀσταχηνοῦ ἢ τοῦ τῆς Νικομηδείας κόλπου διὰ τῆς λίμνης Σαπάντζας.

ΦΕΡΧΑΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανός, ἐπαύθη μετὰ 8 μῆνας, τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1592, πρὸς κατάπαυσιν ἄλλης τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάσεως.

ΣΙΑΒΟΥΖ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, ἐπαύθη τῇ 29 Ἰανουαρίου τοῦ 1593, δύω ἡμέρας μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀποστασίας τῶν Σιπαχίδων, συγκρουσθέντων πρὸς τοὺς Γενιτσάρους, καὶ ἀπέθανε τὸν Ὀχτώβριον τοῦ 1602.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, ἀνακληθεὶς ἀπὸ τῆς ἐξορίας, καὶ τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1595 παυθείς, ἐξωρίσθη πάλιν εἰς Μαλγαρᾶν, ἐπὶ συντάξει 300,000 ἄσπρων κατ' ἔτος. Τὴν δὲ τρίτην ταύτην ὑπατείαν 'του διήγαγεν ἅπασαν ἐστρατευμένος κατὰ τῆς Περσίας.

ΦΕΡΧΑΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, καϊμεκάμης τῆς ΚΠ, ἐπαύθη τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 1595, ἐστρατευμένος κατὰ τῆς Μολδαβίας, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφονεύθη ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ, διότι εἶχε δυσαρεστήσῃ τὰ γιαμάκια (τοὺς δοκίμους) τῶν Σιπαχίδων δι' ἀποτόμων ἐκφράσεων, κυρίως ὅμως διὰ ῥαδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Σινὰν - πασσᾶ, συνεργοὺς προσλαβόντος πρὸς τοῦτο τόν τε εὐνοούμενον καὶ γαμβρὸν τοῦ Σουλτὰν - Μουρὰδ Ἠβραὴμ - πασσᾶν, τὸν μετὰ ταῦτα Μέγαν Βεζίρην, τότε δὲ καϊμεκάμην τῆς ΚΠ, καὶ τὸν Ναύαρχον Τσιγκαλαζαδέν.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον, ἐπαύθη τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ 1595 διὰ τὴν κατὰ τῆς Βλαχίας ἀποτυχίαν 'του καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ φρουρίου Γκρὰν, ἀποδοθεῖσαν εἰς τὴν δειλίαν τοῦ υἱοῦ 'του Μεχμὲδ - πασσᾶ.

(ΛΑΛΑ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, σύζυγος τῆς τροφοῦ τοῦ Σουλτὰν - Μεχμὲδ, προαχθείς, ἐν διαστήματι δώδεκα ἐτῶν, χάρις εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς συζύγου του, ἀπὸ ἁπλοῦ Τσαούση εἰς παιδαγωγὸν (λαλᾶν) τοῦ Σουλτὰν - Μεχμὲδ, καὶ, ἀναγορευθέντος τούτου, εἰς βεζίρην. Ἀλλ' ἀπέθανε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1595.

ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ πέμπτον, πρῶτος τοῦτο μεταξὺ τῶν ἄχρις ἡμῶν Βεζιρῶν, ἤδη ὑπερογδοηκοντούτης. Ἀπέθανε δὲ αἰφνιδίως τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 1596, ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο 'να ἐκστρατεύσῃ μετὰ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τῆς Οὐγγαρίας. Οἱ σύγχρονοι ποιηταὶ ἐξήσκησαν τὸν κάλαμον αὐτῶν κατὰ τῆς σκαιότητός 'του· ὁ δὲ Ἱστορικὸς Ἀαλῆς 'τὸν ὀνομάζει μπέδ-χούϊ (κακοήθη). Ὑπὸ δὲ τοῦ Χάμμερ παραβάλλεται, διά τε τὴν σκληρότητα καὶ ἀνδρείαν 'του, καθὼς καὶ διὰ τὴν πεντάκις ὑπατείαν 'του, πρὸς τὸν Μάριον. Ὁ μυθώδης πλοῦτος, ὃν ἀφῆκεν ἀποθανών, εἶνε ἀπόδειξις, οὐ μόνον τῆς πλεονεξίας 'του, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαραδειγματίστου πολυτελείας καὶ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐποχῆς 'του.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Γ΄, καὶ γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἀϊσσέ, Σχλαβοῦνος τὸ γένος, ἐχρημάτισε Γενιτσὰρ-ἀγᾶς, διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν ἐλεηλάτησε διὰ τῶν ἁρπαγῶν 'του, Μπεϊλὲρ-μπεης τῆς Ῥούμελης, καὶ Καπετὰν-πασσᾶς ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος, διαδεχθεὶς τὸν περίφημον Κχιλὶτζ-Ἀαλῆν. Ἐπαύθη δὲ τῇ 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1596, τῇ ἐπαύριον τῆς περιφήμου μάχης τοῦ Κερεστέζ.

(ΤΣΙΓΚΑΛΑΖΑΔΕ)-ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Γενουήνσιος, αἰχμαλωτισθεὶς τῷ 1575 ἐν τῇ μάχῃ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Τζερμπὲ (τῆς Γχολέττας), αὐχῶν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δώρια, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς εἰς τὸ Παλάτιον, ἐνυμφεύθη τὰς δύω ἐγγόνους (ἀποθανούσης τῆς πρώτης τὴν δευτέραν) τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου· ἐχρημάτισε δὶς Καπετὰν-πασσᾶς, καὶ ὑπῆρξε, μετὰ τὸν Χότζαν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, Σεαδετδὶν, ὁ αἰτιώτατος τῆς ἐν Κερεστὲζ περιδόξου νίκης, ἐπιπεσὼν αἴφνης μετὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτοῦ, ἐνεδρεύοντος, κατὰ τῶν Οὔγγρων καὶ Ἀουστριακῶν, οἵτινες εἶχον ἤδη τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτὰν-Μεχμὲδ παρόντα. Ἀλλὰ, καίτοι δραστήριος καὶ ἐπιχειρηματίας, ὑπῆρξεν ὅμως πάντοτε σχεδὸν ἀτυχὴς εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐπιχειρήσεις 'του. Τὰ δὲ κατὰ τῶν λειποστρατησάντων καὶ τῶν φυγάδων (φιραρῆ) βίαια καὶ παράκαιρα αὐτοῦ μέτρα, οὐ μόνον προεκάλεσαν τὴν παῦσίν του, ἀλλ' ἐκληροδότησαν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὸν ὀλέθριον ἐκεῖνον ἐμφύλιον πόλεμον, ὅς τις, ἀφ' οὗ κατεσπάραξεν αὐτὴν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἐσβέσθη εἰς ποταμοὺς αἱμάτων. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπρονοησίας ἔπαυσε καὶ τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας, καὶ ἔγεινεν αἴτιος 'ν' ἀποστατήσῃ ἡ Χερσόννησος. Ὅθεν, εὐθὺς ἐπιστρέψας ὁ Σουλτὰν-Μεχμὲδ εἰς ΚΠ, τοῦ ἀφήρεσε, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1596, τὴν σφραγῖδα, ἐναγούσης αὐτὸν εἰς τοῦτο καὶ τῆς μητρός 'του, τῆς περιφήμου Βάφφω, καὶ 'τὴν ἐνεπιστεύθη τὸ δεύτερον εἰς τὸν εὐνοούμενον τοῦ πατρός 'του Ἡβραὴμ-πασσᾶν. Ὁ δὲ Τσιγκαλαζαδὲς, διορισθεὶς Καπετὰν-πασσᾶς, ἔπλευσε μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν Μεσσήνην

πρὸς ἀναζήτησιν τῆς μητρός 'του, καὶ μετέφερε καὶ τὸν ἀδελφόν 'του Κάρολον εἰς ΚΠ. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ἀρχιστράτηγος κατὰ τῆς Περσίας καὶ τῶν ἐν τῇ 'Ασίᾳ ἀποστατῶν, περιέπλεξε μᾶλλον τὰ πράγματα, φονεύσας ἰδιοχείρως τὸν διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, Χουσεὶν Τζανμπουλὰδ-ζαδέν. 'Απέθανε δὲ τῇ 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1605.

ΙΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 1597, διότι ἔγεινεν αἴτιος τῆς παγγενεὶ σφαγῆς τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας Φὲτχ-Γκιρὰϊ, διορίσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γαζῆ-Γκιρὰϊν.

(ΧΑΔΥΜ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῴην διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, διαβεβοημένος διὰ τὰς ἁρπαγάς 'του, προετιμήθη, καί τοι ἔσχατος τῶν λοιπῶν Βεζίρων, ὄχι τόσον διὰ τὴν ἱκανότητά 'του, ὅσον διότι προσέφερεν ὑπερόγκους ποσότητας εἰς τὴν παντοδύναμον Βαλιδὲν, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν ἄλλας τόσας. 'Αλλ' ἐπειδὴ ἀνεμίγνυεν ἀφρόνως τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὰς πρὸς ἀγορὰν τῶν δημοσίων θέσεων διαπραγματεύσεις 'του, καὶ ὑπεστήριξεν ὡς Σεὶχ-οὺλ-ἰσλάμην ἄλλον παρὰ τὸν παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτάνου Σεαδετδὶν, ἐπαύθη τῇ 8 'Απριλίου τοῦ 1598.

(ΤΖΕΡΡΑΧ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, κουρεὺς ἀρχῆθεν τὸ ἐπάγγελμα, περιτεμὼν αὐτόν τε τὸν Σουλτὰν-Μεχμὲδ καὶ τὸν διάδοχόν 'του, ἐπαύθη τῇ 8 Δεκεμβρίου τοῦ 1598, διὰ τὴν κατὰ τῆς Οὐγγρίας ἀποτυχίαν τοῦ Σερασκέρη Σατιρτζῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶ.

ΙΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, στρατεύσας, ἅμα διωρίσθη, κατὰ τῶν Οὔγγρων, κατώρθωσε διὰ τῆς ὑπούλου πολιτικῆς 'του 'να διατηρήσῃ τὴν πειθαρχίαν μεταξὺ τοῦ στρατοῦ, καὶ 'να ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κατοίκους, ὥστε αἱ ζωοτροφίαι ἦσαν ἄφθονοι πάντοτε ἐν τῷ στρατοπέδῳ 'του. 'Απέθανε δὲ τῇ 10 'Ιουλίου τοῦ 1601 ἐν ἐκστρατείᾳ, τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς ΚΠ, ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Σαχζαδὲ-τζεαμίου.

(ΓΕΜΙΣΣΤΣΗ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, τῇ 'Αϊσσὲ, τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Γ', χηρευσάσῃ ἀπὸ τοῦ προκατόχου 'του, καὶ διοικῶν, ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ὡς Καϊμακάμης, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Οὔγγρων, ἅμα διορισθεὶς, καὶ τῇ 28 'Ιανουαρίου τοῦ 1603 κατέπαυσε διὰ τῶν Γενιτσάρων τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σιπαχίδων ἐν ΚΠ. 'Αλλὰ, φανεὶς ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρὸς κατὰ τῶν καταχραστῶν καὶ ῥᾳδιούργων, καὶ ἐπισύρας καθ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος τῶν αὐλικῶν, καὶ ἰδίως τῆς παντοδυνάμου βασιλεομήτορος, ἐπαύθη τῇ 4 'Οκτωβρίου τοῦ 1603, καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας ἐφονεύθη, ἀνάρπαστος γενόμενος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Σουτλουτζὲ παλατίῳ τῆς συζύγου 'του.

(ΓΙΑΒΟΥΖ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν καταγωγὴν, ἀπόγονος τοῦ περιφήμου Μάλκοβιτς, ἔφθασεν εἰς ΚΠ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὁ-

ποίας ἦτον διοικητὴς, ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτὰν-Μεχμέδ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 26 Ἰουλίου τοῦ 1604 ἐν Βελιγραδίῳ, ἐστρατευμένος κατὰ τῶν Οὔγγρων.

(ΛΑΛΑ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀπέθανεν ἀπόπληκτος τῇ 23 Μαΐου τοῦ 1606, ἐν Σκουταρίῳ, ἅμα ἔστησε τὴν σκηνήν 'του, στρατεύων ἄκων κατὰ τῶν Περσῶν, εἴτε ὑπὸ λύπης, εἴτε καὶ φαρμακωθεὶς, ὡς ἐλέγετο.

ΔΕΡΒΙΣ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῴην Μποσταντζήμπασης, ἐπνίγη μετὰ ἑπτὰ μῆνας τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1606 ἐνώπιον τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, ὅς τις, ἀναπνέοντος αὐτοῦ εἰσέτι, 'τοῦ ἀπέκοψεν ἰδίᾳ χειρὶ τὴν κεφαλήν. Ὁ θάνατός 'του ἐχαροποίησε τοὺς κατοίκους τῆς ΚΠ, τοὺς ὁποίους εἶχε δυσαρεστήση, ἐπιβαλὼν φόρον 1000 φλωρίων δι' ἕκαστον σσαχνισί, καταργηθέντα μετὰ τὸν θάνατόν 'του. Κυρίως δὲ τῆς καταστροφῆς 'του αἰτία ὑπῆρξε, παρεκτὸς τῆς ἀνικανότητός 'του καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ταραχῶν, ἡ ἐκδίκησις τοῦ ἐργολαβήσαντος τὴν οἰκοδομὴν τῆς οἰκίας 'του Ἰουδαίου, ὅς τις, φοβηθεὶς τὴν τοῦ Δερβὶς ἀγανάκτησιν, ἣν ἐξέφρασε πρὸς αὐτὸν ἀπειλητικώτερον διὰ τὸ ὑπέρογκον τῆς δαπάνης, ὑπέσκαψεν ἀπ' αὐτῆς κρυφίως πρὸς τὸ Σαράϊ ὑπόνομον, καὶ, προχωρήσασαν ἀρκούντως, κατεμήνυσεν αὐτὴν εἰς τὸν Αὐλάρχην.

ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπονομασθεὶς κοινῶς Κουγιουτζῆς, δι' ἣν ἐξεθέμεθα ἐν σελ. 284, 285 τοῦ Α' Μέρους αἰτίαν, σκληρότατος, ἀλλ' εὐλαβὴς καὶ φιλοδίκαιος, ὑπέκρυπτε τὴν ὠμότητα αὐτοῦ δι' ἐξωτερικῆς ἠπιότητος καὶ ὑποκρίσεως, ὅθεν καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἄρχων πρέπει 'να ἦνε Μωϋσῆς ἔξωθεν καὶ Φαραὼ ἔσωθεν· διότι τὸ μὲν ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὸν λαὸν, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἰς τὸν Θεόν. Ἀπέθανε τῇ 5 Αὐγούστου, ἢ, κατ' ἄλλους, τῇ 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1611 ἐν Τεμπρὶζ τῆς Περσίας, εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν· τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς ΚΠ, ἐτάφη ἐν τῷ παρωνύμῳ αὐτοῦ Μεδρεσέ. Αὐτὸς ἐτελείωσε τὴν ἐν Σιτβαδορὸκ συνθήκην, καὶ κατέστρεψε τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἐπαναστάτας, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη Σπάθη τῆς Αὐτοκρατορίας (σεϊφ-ἐδ-Δεβλὲδ) καὶ Ἀνορθωτὴς τοῦ Βασιλείου (Μουχχὶ-ἐσ-σαλτανέτ).

ΝΑΣΟΥΧ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς Ἀλβανοῦ τινος Γραικοῦ (ἄλλοι λέγουσι καὶ ἱερέως) ἐκ Γκιουμουλτζίνας, εἰσήχθη νέος εἰς τὸ Σαράϊ ὡς Μπαλτατζῆς, καὶ, προαχθεὶς βαθμηδὸν εἰς Μπὰσ-μαμπεϊντζὴν, Β' Ἐμὶρ-ἀχόρην καὶ Διοικητὴν τοῦ Φουλὲκ, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Κιούρδου Μὶρ-Σσερέφ, καὶ διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου περιεποίησε τοσοῦτον πλοῦτον εἰς ἑαυτὸν καὶ δι' αὐτοῦ τε τούτου καὶ τῶν ἀτομικῶν 'του προτερημάτων τοσαύτην πολιτικὴν ἰσχὺν, ὥστε κατήντησε μέγας Βεζίρης καὶ γαμβρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' ἀδελφῇ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχ-

μεδ, ἣν ἐμνηστεύθη οὔπω τριετῆ, ἀφ' οὗ μόλις ἐλύτρωσε τὴν ζωήν 'του ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ Μουρὰδ-πασσᾶ. Τὰ σωματικὰ 'του προτερήματα ἐφείλκυον εἰς αὐτὸν τὸν θαυμασμὸν τοῦ ὄχλου, διότι μετὰ λαμπροῦ ἐξωτερικοῦ ἥνονεν ἀνδρίαν καὶ εὐγλωττίαν· ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος φιλαργυρία καὶ φιλοδοξία 'του, οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἀγέρωχον, παράφορον καὶ φιλέκδικόν 'του, προητοίμασαν δεινὴν τὴν πτῶσίν 'του. Μεταξὺ τῶν πολλῶν βιαιοπραγιῶν 'του ἀρκούμεθα 'ν' ἀναφέρωμεν ὅτι, κυριεύσας φρούριόν τι τῶν Κιούρδων, ὅτε ἐστάλη πρὸς βοήθειαν τοῦ Μουρὰδ-πασσᾶ κατὰ τῶν ἀποστατῶν, ἐπρόσταξε 'να κλείσωσιν ἐντὸς ἀχανοῦς τινος ὑπογείου τοὺς κατοίκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, συμποσουμένους εἰς 4000, καὶ 'να 'τοὺς πνίξωσι διὰ τοῦ καπνοῦ!! Ὅτε δὲ διωρίσθη Βεζίρης, ἀπεποιήθη 'να ἐπισκεφθῇ κατὰ τὸ ἔθος, τὸν Μουφτῆν. Διαταχθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Σουλτάνου 'να συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐθιμοταξίαν, ἀπῆλθεν ἐν μικρῷ τινι σκαφιδίῳ, φορῶν τὸ μικρότατον καδούκιόν 'του, εἰς τὸ ἐν τῷ Βοσπόρῳ γιαλεῖον τοῦ Μουφτῆ, καί, ἀποβὰς εἰς τὴν ξηράν, καὶ χαιρετήσας μόνον αὐτόν, καταβάντα εἰς προϋπάντησίν 'του, 'τῷ ἔστρεψε παρευθὺς τὰ νῶτα, καὶ ἐπέβη τοῦ πλοιαρίου 'του. Προδοθείς, τέλος, ὑπὸ τοῦ Κεαγιᾶ 'του ὅτι ἑτοιμάζετο 'να δολοφονήσῃ τοὺς δύω μεγαλητέρους 'του ἐχθρούς, τὸν Μουφτῆν καὶ τὸν Χότζαν τοῦ Σουλτάνου, ἐπνίγη τῇ 17 (27) Ὀκτωβρίου τοῦ 1614. Ὁ θάνατός 'του, λέγει ὁ Ἱστοριογράφος τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀνεζωογόνησε τὸν Κόσμον. Οἱ δὲ ἀπέραντοι θησαυροί 'του ἀνεπλήρωσαν τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐξηντλημένου ταμείου τοῦ Σουλτάνου: μόδιοι ὅλοι μαργαριτῶν, ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκατομμύριον χρυσῶν καὶ ἄλλων τόσων ἀργυρῶν νομισμάτων, χίλια δεκαοκτὼ χρυσᾶ ξίφη, ὧν ἓν ἀδαμαντοκόλλητον, τιμώμενον 50,000 φλωρίων, δωμάτια πλήρη ταπήτων περσικῶν καὶ στολῶν χρυσοϋφάντων, χίλιοι ἑκατὸν ἵπποι, ἐξ ὧν τετρακόσιαι φορβάδες Ἀραβικαί, ἑξακισχίλιοι βόες καὶ 500,000 πρόβατα, παρεκτὸς τῶν πολυαρίθμων ἀγελῶν τῶν καμήλων καὶ ἄλλων ὑποζυγίων, ὑπῆρξαν οἱ καρποὶ τῶν ἁρπαγῶν καὶ ἀδικιῶν 'του.

(ΟΓΚΙΟΥΖ-ἢ ΔΑΜΑΤ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμέδ, ἐπαύθη τῇ . . Ἰανουαρίου τοῦ 1617, ὡς ἀποτυχὼν κατὰ τῆς Περσίας.

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀρμένιος τὴν καταγωγήν, προαχθεὶς ἀπὸ Καπετὰν-πασσᾶ, ἀνεξίθρησκος καὶ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς εὐδιάθετος, ἐπαύθη τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1619, διότι, προαγαγὼν εἰς τὸν θρόνον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμέδ, τὸν ἠλίθιον υἱὸν αὐτοῦ Μουσταφᾶν, ἐγένετο αἴτιος, ἀναγορευθέντος μετὰ τρεῖς μῆνας τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμάν, 'να πληρωθῇ δὶς εἰς τοὺς γενιτσάρους τὸ τζουλοὺς-ἀκτσεσὶ (ἀμοιβὴ στάσεως!!), καὶ διωρίσθη διὰ τρίτην φορὰν Καπετὰν-πασσᾶς.

(ΟΓΚΙΟΥΖ-ἢ ΔΑΜΑΤ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη μετὰ δέκα μῆνας τῇ 23 Δεκεμβρίου τοῦ 1619, καί, μόλις λυτρώσας δυνάμει χρημάτων τὴν κεφαλήν 'του, περιωρίσθη εἰς τὸ Χαλὲμπ, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε.

(ΓΚΙΟΥΖΕΑΤΖΕ-ἢ ΤΣΕΛΕΜΠΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καπετὰν-πασσᾶς, κερδίσας διὰ χρημάτων τὴν εὔνοιαν τοῦ φιλαργυροτάτου τῶν πώποτε Σουλτάνων Ὀσμὰν τοῦ Β', προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης βαρβαρότητος πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὥστε ἐπρόσταξε καὶ ἔπνιξαν τὸν ἑρμηνέα τῆς Οὐενετικῆς Πρεσβείας, Βορίσσην, πενθερὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας. Ἐμισεῖτο δὲ, διὰ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸ ἀγέρωχόν 'του, ἐπίσης παρά τε τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων, διότι ἐφορολόγει τοὺς πάντας ἀδιακρίτως. Ζητήσας δέ ποτε παρὰ τοῦ Πατριάρχου, Τιμοθέου τοῦ ἀπὸ Π. Πατρῶν, ἑκατὸν χιλιάδας φλωρίων, ἐπὶ λόγῳ ὅτι, διορίσας ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν τριακοσίους ἀρχιερεῖς, εἶχε λάβει τοὐλάχιστον ἀνὰ χίλια φλωρία παρ' ἑκάστου, μόλις ἠρκέσθη ἐπὶ 30,000 σκούδοις. Τοὺς καρποὺς δὲ τῶν καταχρήσεων τούτων συνεμερίζετο μετὰ τοῦ Σουλτάνου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔστελλε, τοὐλάχιστον δὶς τοῦ μηνὸς, μεγαλοπρεπέστατα δῶρα, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἐματαίονε τὰς ῥαδιουργίας τῶν ἐχθρῶν 'του καὶ διετηρεῖτο εἰς τὴν θέσιν 'του. Ἀπέθανε δὲ τῇ 9 Μαρτίου τοῦ 1621.

(ΑΡΝΑΟΥΔ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΑΣΣΣ, Ἀλβανὸς ἐξ Ὀχρίδος, προαχθεὶς ἀπὸ Μποσταντζῆ-μπαση εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν καὶ Μπεϊλὲρ-μπεην τῆς Ῥούμελης. Ἦτον Τοῦρκος φαντικὸς καὶ ἄπειρος τοῦ Κόσμου. Ἐν δὲ τῇ βαρβαρότητι αὐτοῦ ἐφρόνει ὅτι μόνος ἐπὶ γῆς κυριάρχης ἦν ὁ Σουλτάνος, οἱ δὲ λοιποὶ ἡγεμόνες ὑπῆρχον μόνον κατ' ἐπιείκειάν 'του. Ἐπαύθη δὲ τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1621, ἐστρατευμένος κατὰ τῶν Πολωνῶν μετὰ τοῦ Σουλτάνου.

ΔΙΛΑΒΕΡ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Κροατίας ἢ Μεσοποταμίας, ἀνὴρ ἐμβριθὴς καὶ μετριόφρων, διακριθεὶς ἐν ταῖς κατὰ τῶν Περσῶν μάχαις, προσέφερεν εἰς τὸν Σουλτάνον, οὐ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν πλοῦτόν του, καὶ διωρίσθη, μετὰ θάνατον τοῦ προκατόχου 'του, ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμὰν Βεζίρης. Ἀλλ' ἐξωσθέντος καὶ φονευθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ Σουλτάνου τούτου, ἀπεκεφαλίσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1622.

ΔΑΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν πατρίδα, καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, προαχθεὶς ἀπὸ παιδὸς τοῦ Σαραγίου εἰς Μπεϊλὲρ-μπεην τῆς Ῥούμελης καὶ Καπετὰν-πασσᾶν, διωρίσθη Μ. Βεζίρης ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ καὶ τῶν Γενιτσάρων τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1622. Ἐπαύθη δὲ τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ τῇ 9

'Ιανουαρίου τοῦ 1623 ἐφονεύθη, πνιγεὶς μετὰ τοῦ συνενόχου 'τοῦ Καλενδὲρ-όγλοῦ ἐν τῷ 'Επταπυργίῳ, ὅπου πρὸ δέκα μηνῶν εἶχον πνίξη ἀμφότεροι τὸν δυστυχῆ Σουλτὰν-'Οσμὰν, τὰ δὲ πτώματά 'των ἐῤῥίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν.

ΜΕΡΡΕ-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, 'Αλβανὸς τὴν καταγωγὴν, ὑπῆρξε πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν μάγειρος τοῦ Σατηρτζῆ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, ἐστρατευμένου κατὰ τῶν Οὔγγρων. Προαχθεὶς ἀπὸ Σιπαχχῆ εἰς Τσαούσην, Μαμπεϊντζῆ-μπασην, Β' 'Εμὶρ-ἀχόρην, καὶ, τέλος, μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτὰν-'Οσμὰν, εἰς διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν ἠφάνισεν ἐπὶ δεκαοκτὼ μῆνας διὰ τῶν ἁρπαγῶν 'του, διωρίσθη, δι' ἔλλειψιν ἀνδρῶν, Βεζίρης, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι διὰ τῆς αὐστηρότητός 'του ἠδύνατο 'να περιστείλη τὴν θρασύτητα τῶν στασιαστῶν, λαφυραγωγούντων τὸν δημόσιον πλοῦτον, καὶ ἐδοκίμασε μὲν 'να μακρύνη ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, ἐρεθισθέντες, ἡτοιμάσθησαν 'να ἐγείρωσι νέαν στάσιν, ἡ Βαλιδὲ, ἥτις διεῖπε τὸ Κράτος ἀντὶ τοῦ ἠλιθίου υἱοῦ 'της, 'τὸν ἔπαυσε τῇ 7 'Ιουλίου τοῦ 1622, καὶ προσεκλήθη ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῶν πραγμάτων ὁ-

(ΛΕΥΚΕΛΗ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος ἦτον τροφὸς τοῦ Σουλτάνου. 'Αλλὰ, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Σιπαχχίδων, ἐπαύθη μετὰ ἓξ ἑβδομάδας, τῇ 21 Σεπτεμβρίου τοῦ 1622, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦτον φιλοχρήματος καὶ καταχραστὴς, καὶ διωρίσθη, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Μουφτῆ, τρίτος ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν Βεζίρης, ὁ-

ΔΕΡΒΙΣ-ΠΑΣΣΑΣ, Μαμελοῦχος εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, προαχθεὶς εἰς 'Εμὶρ-ἀχόρην καὶ ἔπειτα Γενιτσὰρ-ἀγᾶν, καὶ συνεργήσας τὰ μέγιστα εἰς τὰς τελευταίας μεταβολάς. 'Αλλὰ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας, τῇ 14 'Οκτωβρίου 1622, ἐπαύθη, καὶ, διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ 'Οφφεν, ἐφονεύθη μετὰ τρεῖς ἄλλους μῆνας πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Σουλτὰν-'Οσμὰν, ἢ, κατ' ἄλλους, ἀπέθανε προτοῦ καταπεσὼν ἀφ' ἵππου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 28 'Οκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ-

(ΧΑΔΥΜ-ἢ ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας τρὶς Καϊμακάμης. 'Αλλὰ τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1623, ἐπαύθη ἢ παρητήθη, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐφονεύθη, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Γενιτσάρων καὶ Σιπαχχίδων, ἐπαναστάντων διὰ ῥαδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν, κατηγορηθεὶς ὅτι μετέβαλε τὴν τιμὴν τοῦ νομίσματος καὶ 'δὲν ἐβοήθησε πολιορκούμενον τὸ Βαγδὰτ, εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, καὶ ἀφ' οὗ ὑπηρέτησεν ὀκτὼ κατὰ σειρὰν Σουλτάνους.

ΜΕΡΡΕ-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν. 'Αλλ' ἐξοκείλας εἰς τοιαύτην αὐθαιρεσίαν, ὥστε 'να τιμωρήση διὰ ῥαβδισμῶν ἕνα Καδῆν καὶ ἕνα Μπεϊλὲρ-μπεην, ἠρέθισεν ἐναντίον

'του τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμᾶ, καὶ συνελθόντες εἰς τὸ τζαμίον Σουλτὰν-Μεχμέδ, 'τὸν ἀφώρισαν ὡς αἱρετικὸν καὶ τὸν ἐκήρυξαν ἄξιον θανάτου, ἀναπετάσαντες ἀντὶ σημαίας τὸ σαρίκιον τοῦ Σεΐχη Σὲμσ-ἐδ-δὶν, τοῦ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως ΚΠ· φυγαδευθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, κατήντησαν γέλως ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐπιβοώντων τῶν ὄχλων, ἅμα ἐφαίνετό τις τῶν Οὐλεμᾶ: »Ὑπὸ τὴν σημαίαν, ὑπὸ τὴν σημαίαν (σατζὰκ διμπινέ)! Μέχρις οὗ, συνενωθέντων μετ' αὐτῶν τῶν τε Γενιτσάρων καὶ Σιπαχχίδων ἐναντίον 'του, ἔδωκε βιασθεὶς τὴν παραίτησίν 'του τῇ 20 Αὐγούστου τοῦ 1623, καὶ μετὰ ἓν ἔτος, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1624, ἀπεκεφαλίσθη.

(ΚΕΜΑΝΚΕΣ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, συνεννοηθεὶς, ἅμα διωρίσθη, μετὰ τῶν Οὐλεμᾶ καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων, κατώρθωσε 'να ἐκθρονισθῇ ὁ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς, 'να ἀναγορευθῇ δὲ τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1623 ὁ Σουλτὰν-Μουρὰδ ὁ Δ', μόλις ἑνδεκαετής. Ἀλλὰ, μετὰ μερικοὺς μῆνας, θελήσας 'να κρύψῃ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βαγδὰτ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐφονεύθη τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 1624.

(ΤΣΕΡΚΕΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας ὑπασπιστὴς τοῦ Σουλτάνου καὶ ἔπειτα διοικητὴς τῆς Δαμασκοῦ, διωρίσθη, γέρων ἤδη, καὶ ἄκων, διὰ τὴν τῶν περιστάσεων δεινότητα, καὶ ἀμέσως ἐστράτευσε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, κηρυχθέντος ἐχθροῦ τῶν Γενιτσάρων καὶ ἐκδικητοῦ τοῦ Σουλτὰν-'Οσμάν. Ἀπέθανε δὲ νοσήσας ἐν Τοχατίῳ τῇ 29 Δεκεμβρίου τοῦ 1624.

ΧΑΦΥΖ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ Δ', δύστροπος καὶ οἰηματίας ἄνθρωπος. Στρατεύσας κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, καὶ νικήσας κατὰ κράτος τὸν τελευταῖον τοῦτον παρὰ τὴν Καισάρειαν, ἀπέτυχεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Βαγδὰτ, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη 'να λύσῃ, ἐπαναστάντων τῶν Γενιτσάρων δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν· διὸ καὶ ἐπαύθη τῇ 1 Δεκεμβρίου τοῦ 1626.

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐστράτευσεν, ἅμα διορισθεὶς, κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ἀμπαζᾶ-πασσᾶ, ἀποστατήσαντος αὖθις, ἀφ' οὗ, συγχωρηθεὶς τὸ πρῶτον, διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Ἐρζερούμ. Ἀλλ' ὑποστὰς ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας, καὶ τοῦ μὲν Ἀμπαζᾶ φονεύσαντος τὸν κατὰ τῆς Ἀχχίσκας σταλέντα ἀρχιστράτηγον Δισλὲγκ-Χουσεὶν-πασσᾶν καὶ πληθὺν Γενιτσάρων, τῶν δὲ Περσῶν κυριευσάντων τὴν Ἀχχίσκαν, ἐπαύθη τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1628, καὶ ἀνεκλήθη εἰς ΚΠ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης, ἀφεὶς ὑπόληψιν δικαίου καὶ μετριοπαθοῦς ἄρχοντος.

ΧΟΣΡΕΒ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν καταγωγὴν, ἀνδρεῖος, ἀλλ' αἱμοβόρος καὶ ὑπερήφανος, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη Μπὶ ἀμὰν (ἀνηλεὴς), προαχθεὶς ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν καὶ Διοικητὴν τοῦ Διγιὰρ-Μπὲκρ, ἠνάγκασε, πολιορκήσας τὸ Ἐρζερούμ, τὸν διαβόητον Ἀμπαζᾶ-πασσᾶν

'να παραδοθῇ, τὸν ὁποῖον καὶ μετεχειρίσθη φιλανθρωπότατα. Καταστρέψας δὲ διὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Κάρς Κιοσὲ-Σεφὲρ-πασσᾶ καὶ τὸν στρατηγὸν τῶν Περσῶν Σεμσὶ-Χὰν, αἰχμαλωτισθέντα, ἐπέστρεψε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἀμφοτέρους, καὶ εἰσῆλθε θριαμβικῶς εἰς ΚΠ τῇ 9 Δεκεμβρίου τοῦ 1628, ἐξαιτησάμενος καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν συγχώρησιν τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, διορισθέντος διοικητοῦ τῆς Βοσθνίας. Στρατεύσας δὲ μετὰ ἑπτὰ μῆνας κατὰ τῶν Περσῶν, τῶν ὁποίων ὁ Σάχης, ὁ περίφημος Ἀμπᾶς, εἶχε πρὸ ὀλίγου ἀποθάνῃ μετὰ 44 ἐτῶν βασιλείαν, ἐφάνη ἄξιος πρόδρομος τοῦ τρομεροῦ κυρίου 'του Μουρὰδ, καταστρέψας τὴν Ἔμεσαν, καὶ φονεύσας διαφόρους τῶν ἐπισήμων Κιούρδων. Ἀλλ' ἀποτυχὼν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Βαγδὰτ, μόλις διέσωσε τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ 'του εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μοσοὺλ καὶ Μαρδὶν, ὅπου καὶ παρεχείμασε, μετὰ δεκαοκτὼ μηνῶν κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας. Τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει, βραδύνας περὶ τὰς ἐπιχειρήσεις 'του, διότι περιέμεινε τὸ ἐπικουρικὸν τῶν Τατάρων, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων 'να μείνῃ ὅλον τὸ ἔτος ἄπρακτος, καὶ 'να παραχειμάσῃ εἰς τὸ Ἐρζερούμ καὶ τὸ Χαλέμπ. Διὸ καὶ ἐπαύθη τῇ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1631, καὶ κατόπιν, ἐπειδὴ τὰ στρατεύματα ἐπαναστάντα ἐζήτουν τὴν ἀνάκλησίν 'του, ἐπνίγη ἐν Τοκατίῳ.

ΧΑΦΥΖ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐφονεύθη τῇ 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1632, ἐν πλήρει διβανίῳ καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάντων, καθ' ὑποκίνησιν τοῦ τε διαδόχου 'του Ῥετζὲμπ-πασσᾶ καὶ τοῦ προχατόχου 'του Χοσρὲβ-πασσᾶ, προσενεγκὼν ἑαυτὸν οἰκειοθελῶς θῦμα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον ἐφοβέριζον οἱ ἐπαναστάται.

ΡΕΤΖΕΜΠ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν πατρίδα, ὕπουλος καὶ φιλάργυρος ἄνθρωπος, ἐφονεύθη τῇ 18 Μαΐου τοῦ 1632, κατὰ διαταγὴν καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ, ὅς τις, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀπαλλαγεὶς τῆς κηδεμονίας τῆς μητρός 'του, ἤρχισε 'να βασιλεύῃ πραγματικῶς.

(ΤΑΜΠΑΝΙ-ΓΙΑΣΙ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, δημιούργημα τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ Μουσταφᾶ, ἀνατραφεὶς ἐν τῷ Σαραγίῳ, καὶ προαχθεὶς ἀπὸ Μεγάλου Ἐμὶρ-ἀχόρη εἰς διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, διήγαγε πᾶσαν τὴν πενταετῆ Βεζιρείαν 'του εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, τοὺς ὁποίους ὅμως 'δὲν ἠδυνήθη 'νὰ ἐμποδίσῃ 'να κυριεύσωσι τὸ Ἐριβάν. Παρευρεθεὶς δὲ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ ἀνάκτησιν τοῦ φρουρίου τούτου, ἐπαύθη τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1637, ἐγκοτοῦντος αὐτῷ τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἀποτυχίαν 'του, καὶ, ἀνακληθεὶς εἰς ΚΠ, ἔμεινε φυλακισμένος τρεῖς μῆνας ἐν τῷ τοῦ Σαραγίου Τσιμσσιρλικίῳ, μέχρις οὗ, καταγραφείσης καὶ δημευθείσης τῆς περιουσίας 'του, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ὀζοῦ.

ΜΠΕΙΡΑΜ-ΠΑΣΣΑΣ, Καϊμακάμης 'τοῦ προκατόχου του, ἀνὴρ πρᾶος καὶ καλοκάγαθος, ἐχθρὸς τῶν βιαίων μέτρων, καὶ πρόθυμος 'να μετριάζῃ πάντοτε τὴν σκληρότητα τῶν ἀποφάσεων τοῦ κυρίου 'του. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν Δερβίσων Ζεϊνῆ, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἱδρύσατο καὶ τεκκὲν καὶ μεδρεσὲν ἐν ΚΠ, παρὰ τὸν ὁποῖον εἶνε καὶ ὁ τάφος 'του. Ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Αὐγούστου τοῦ 1638, στρατεύων κατὰ τῶν Περσῶν μετὰ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ, ὅς τις καὶ 'τὸν ἔκλαυσε.

ΤΑΓΙΑΡ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διοικητὴς τοῦ Μοσοὺλ, ἐφονεύθη μετὰ τέσσαρας μῆνας, τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1638, ἐν τῇ κατὰ τοῦ Βαγδὰτ ἐφόδῳ. »Ἡ ζωή σου, Ταγιὰρ, ἀνέκραξε στενάζων ὁ Μουρὰδ, ἦτον πολυτιμοτέρα καὶ ἑκατὸν φρουρίων ὡς τὸ Βαγδάδ!«.

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, Οὔγγρος τὸ γένος, ἀγράμματος, ἀλλὰ νοήμων, ἀνδρεῖος καὶ δραστήριος, συστρατεύων, ὡς Καπετὰν-πασσᾶς μετὰ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ κατὰ τοῦ Βαγδὰτ, ἅμα ἔλαβε τὴν τοῦ Βεζίρη σφραγῖδα, ὥρμησε κατὰ τοῦ φρουρίου ὡς λέων, καὶ, σύρας διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὁλόκληρον τὸν στρατὸν κατόπιν 'του, συνετέλεσε μόνος εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Βαγδὰτ, κυριευθέντος τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1638, ἀφ' οὗ ἔμεινε δεκατέσσαρα ἔτη ὑπὸ τὴν τῶν Περσῶν ἐξουσίαν. Προήχθη δὲ ἀπὸ ἁπλοῦ Γενιτσάρου, διὰ μόνης τῆς ἀνδρίας 'του, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας τοῦ 'Εριβὰν εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Βαγδὰτ εἰς Βεζίρην, καὶ ἔδειξε ζῆλον εἰλικρινῆ ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας τοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἡ ἔκβασις 'δὲν ἐδικαίωσε τὰς περὶ μεταῤῥυθμίσεως προσπαθείας 'του· αἱ δὲ περὶ ὁμοιομόρφου διανομῆς τῶν φόρων καὶ περὶ διορθώσεως τοῦ νομίσματος ἐπιχειρισθεῖσαι βελτιώσεις 'του ὑπῆρξαν ὀλιγοχρόνιοι. Προδοθεὶς εἰς τὸν Σουλτὰν-Ἰβραὴμ ὅτι διέφθειρε διὰ χρημάτων τοὺς Γενιτσάρους πρὸς ἐπανάστασιν, ἐφονεύθη τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1643.

(ΣΟΥΛΤΑΝΖΑΔΕ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπωνομάσθη Τζοβὰν-καπουτζῆμπαση-Σουλτὰν-ζαδὲς, τὸ μὲν διότι ἐξῆλθε πολλὰ νέος τοῦ Σαραγίου, καθ' ὃν καιρὸν ὁ 'Οσμὰν Β' ἐστράτευσε κατὰ τοῦ φρουρίου Χοττίν· τὸ δὲ, διότι ἦτον συγγενὴς τῶν βασιλίδων συζύγων τοῦ ἐπὶ Σελὴμ Πιαλῆ-πασσᾶ καὶ τοῦ ἐπὶ Σουλεϊμάνου Ῥουστὲμ-πασσᾶ. Διορισθεὶς δὲ ἐπὶ Σουλτὰν Ἰβραὴμ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔπειτα Μπεϊλὲρ-μπεης τῆς Ῥούμελης, καὶ τέλος Κουτμπὲ-Βεζίρης, περιωρίσθη ὑπὸ τοῦ προκατόχου 'του Καρὰ-Μουσταφᾶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκοῦ, ὑποπτευομένου αὐτὸν, καὶ δικαίως, ὡς ἀντίπαλον καὶ διάδοχον. Ἐπαύθη δὲ τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1645, καὶ διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς κατὰ τῆς Κρήτης δευτέρας ἐκστρατείας, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1646.

ΣΑΛΗΧ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὸ γένος, προαχθεὶς διὰ τοῦ προστάτου 'του Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν καὶ Δεφθερδάρην, ἐφονεύθη τῇ 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1647, κρεμασθείς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτὰν-Ἡβραὴμ, ἐν τῇ κατὰ τὸ Δαοὺδ-πασσᾶ οἰκίᾳ τινὸς Ἰμάμη, πρὸς τὸν ὁποῖον, ἐξορκίζοντα τὰ νοσήματα, εἶχεν ὑπάγει πρὸς θεραπείαν ὁ Σουλτάνος, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπήντησε περιφερομένην ἅμαξαν, ὅπερ εἶχεν ἤδη ἀπαγορεύσῃ. Διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ, κατὰ πρῶτον μὲν, ὁ-

ΜΟΥΣΑ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καπετὰν-πασσᾶς· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ, πρὶν ἢ φθάσῃ αὐτὸς, ὁ διάδοχός 'του κατώρθωσε διὰ προσφορᾶς 300,000 γροσίων 'να διορισθῇ ἐκεῖνος.

ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπικληθεὶς Ἐζὰρ-παρὰ (1), ἀπόγονος τοῦ Μουσταφᾶ-τσαοὺς, υἱοῦ ἱερέως ἐκ Βράνης, κατορθώσας διὰ τῆς παντοδυνάμου τότε Χασεκῆ-Σουλτάνης 'να προαχθῇ ἀπὸ Γενιτσὰρ-ἀγᾶ εἰς Δεφθερδάρην, ἐχώρισε τὴν γυναῖκά 'του, θυγατέρα τοῦ Χανεδὰν-ζαδὲ-ἀγᾶ, τοῦ προστάτου 'του (εἰσαχθεῖσαν εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου), ἵνα νυμφευθῇ τὴν μικροτέραν τῶν θυγατέρων τοῦ Σουλτὰν-Ἡβραὴμ, Μπιμπῆ-Σουλτάναν. Ἔχων τὴν περὶ τὰς οἰκοδομὰς μανίαν, ἔκτισε διάφορα παλάτια ἐπί τε τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἀθύρα· ἀλλ' ὅπως ἐπαρκέσῃ πρὸς τὰς ὑπερόγκους ταύτας δαπάνας, ἐπώλει ἀσυστόλως τὰς δημοσίας θέσεις. Ἔλαβε δὲ καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μπαχχῦ-μπεην νύμφην τὴν ὀκταετῆ θυγατέρα τοῦ Σουλτὰν-Ἡβραὴμ, μεμνηστευμένην τῷ πρώην Βεζίρῃ Καρὰ-Μουσταφᾷ-πασσᾷ, τελέσας πολυτελῶς τοὺς γάμους αὐτοῦ τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1648. Ἀλλὰ, μετὰ δύω ἡμέρας τῶν γάμων τούτων, ἐπαναστάντες οἱ Γενίτσαροι, τὸν μὲν Σουλτάνον ἐξεθρόνισαν, τὸν δὲ Ἀχμὲδ-πασσᾶν ἀπαγχονίσαντες, ἀφῆκαν ἄταφον ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, ὅπου τῇ ὑστεραίᾳ κατακρεουργηθεὶς, ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον 'τὸν γνωρίζει ἡ Τουρκικὴ Ἱστορία.

(**ΣΟΦΗ-ἢ ΔΕΡΒΙΣ**)-**ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ**, ἐκλεχθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1648 ὑπὸ τῶν στασιαστῶν, καὶ ἐπικυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἔδωκε μετ' ὀλίγας ὥρας τὴν παραίτησίν 'του, διότι ἐμφανισθέντα αὐτὸν ἐνώπιόν 'του ὁ Σουλτάνος ἐν τῇ ὀργῇ 'του 'τὸν ἐγρονθοκόπησεν. Ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν 'να ἐμμείνῃ, ἐξετέλεσε μετὰ τοῦ Μουφτῆ Ἀμπδ-οὺλ-ῥαχχὶμ, τῶν Καδῆ-ἀσκὲρ καὶ τοῦ Γενιτσὰρ-ἀγᾶ τὴν καταδίκην τοῦ Ἡβραὴμ. Ἐν δὲ τῇ τελετῇ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ συνώδευσε φορῶν τὸ ῥάσον καὶ τὸν πῖλον τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ. Καταπαύσας τῇ 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1648 τὴν στάσιν τῶν Σιπαχχίδων καὶ Ἰτσ-ἀγάδων διὰ τῶν Γενιτσάρων, 'δὲν ἀπέφυγεν ἐπὶ τέ-

(1) Ἴδε σελ. 252 τοῦ Α' Μέρους.

λους τὴν ἐκδίκησιν τῆς βασιλευούσης Βαλιδὲ, μνησικακούσης αὐτῷ διὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου 'της. Ὅθεν καὶ, ἐξωσθεὶς τῇ 17 ἢ 22 Μαΐου τοῦ 1649, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαρᾶν, καὶ ἐκεῖ μετ' ὀλίγον ἐπνίγη. Κατηγορεῖται δὲ ὡς ὑποκριτὴς, πλεονέκτης καὶ φιλέκδικος.

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀπὸ Γενιτσὰρ-ἀγᾶ, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, προαχθεὶς διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ τότε ἰσχύοντος Μουνετζὴμμπαση Χουσεὶν-ἀγᾶ, προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης ἰταμότητος καὶ ὑπεροψίας πρὸς τοὺς ξένους μάλιστα πρέσβεις, ὥστε οὐ μόνον ἐφυλάκισεν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χχισαρίου τὸν Βάϊλον τῆς Οὐενετίας, ἀλλ' ἐκρέμασε καὶ τὸν Α' διερμηνέα τῆς πρεσβείας, συγγενῆ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Λουπούλου. Συγχρουσθεὶς δὲ πρὸς τὸν Κοὺλ-κεαγιᾶν τῶν Γενιτσάρων, τὸν ὁποῖον ἐπροστάτευεν ἡ νέα Βαλιδὲ, μήτηρ τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἠναγκάσθη 'να παραιτηθῇ τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1650. Ἀποδίδων δὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ Κράτους εἰς τὸν, ὀκταετῆ μόλις τότε, Σουλτάνον, »φυλάχθητι, Βασιλεῦ μου, 'τῷ εἶπε, 'να δώσης αὐτὴν εἰς Γενίτσαρην, ἐὰν θέλῃς 'να μὴ χαλάσῃ ὁ Κόσμος«. Διωρίσθη δὲ διοικητὴς τοῦ Ὄφφεν, καὶ μετὰ τρία ἔτη Καπετὰν-πασσᾶς.

ΜΕΛΕΚ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀβασγὸς τὴν πατρίδα, εἰσαχθεὶς τριετὴς εἰς τὰ Σαράγιον μετὰ τῆς ὁμογάλακτος ἀδελφῆς 'του, προσληφθείσης εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ, ἐπωνομάσθη διὰ τὴν ὡραιότητά 'του Ἄγγελος. Προαχθεὶς δὲ ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς διοικητὴν τοῦ Χαλὲμπ, τοῦ Διγιὰρ-Μπὲκρ καὶ τοῦ Βαγδὰτ, καὶ νυμφευθεὶς τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1638 τὴν Κχιὰ-Σουλτάναν, θυγατέρα τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ, μετὰ προικὸς 80,000 φλωρίων, ἐφάνη ἀνίκανος πρὸς διεύθυνσιν πραγμάτων ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, καί τοι ἄλλως ἀγαθὸς, γενναῖος καὶ ἀδιάφθορος. Τὰ δὲ πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐξηντλημένου θησαυροῦ μέτρα 'του ἀπέτυχον ἐντελῶς, χειροτερεύσαντα μᾶλλον ἀντὶ 'να βελτιώσωσι τὰ πράγματα. Ἰδίως δὲ ὁ ἔκτακτος φόρος, τὸν ὁποῖον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπεδέλι-τιμὰρ, ἐπέβαλεν εἰς ὅλα τὰ τιμαριωτικὰ κτήματα, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αἰτία τῶν ἐν Ἀσίᾳ ταραχῶν καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐν Κρήτῃ τιμαριούχων. Νομιμοποιήσας δὲ τὴν εἰσαχθεῖσαν κατάχρησιν τῆς πωλήσεως τῶν δημοσίων θέσεων, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη 'να 'τὴν ἐκριζώσῃ, διώρισε γραφεῖον ἰδιαίτερον διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ τούτου μέσου εἰσπραττομένας ποσότητας, αἵτινες ὅμως 'δὲν ἔφθασαν οὔτε τὸ δεκατημόριον τῶν ὅσων ἠλπίζετο. Ἀποτυχούσης δὲ τῆς προτάσεώς 'του περὶ τῆς ἐπὶ δύο ἔτη παραχωρήσεως τῶν ἀπὸ τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος προσόδων, ὅσας ἐνέμοντο οἱ Βεζῖραι, καὶ τοῦ βάρους τούτου πεσόντος ὅλου ἐπὶ τῶν Οὐλεμὰ καὶ τῶν ὑπὸ σύνταξιν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, κατέφυγε, τέλος, εἰς τὸ ὀλέθριον μέτρον τῆς τῶν νομισμάτων νοθεύσεως, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπαναστάν-

των τῶν Ἐσναφίων, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε, καὶ τῶν Γενιτσάρων λαβόντων μέρος εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύω ἀντιζήλων Μπεχαγῆ καὶ Ἀζίζ διαμάχας περὶ τῆς θέσεως τοῦ Μουφτῆ, ἠναγκάσθη 'να παραιτηθῇ τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1651, καὶ μετ' ὀλίγον διωρίσθη διοικητὴς τῆς Σιλίστρας.

ΣΙΑΒΟΥΖ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀβασγὸς τὴν πατρίδα, χρηματίσας δοῦλος τοῦ περιφήμου Ἀμπαζᾶ, κατετάχθη εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Σαραγίου, καὶ, προαχθεὶς ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Καπετὰν-πασσᾶν καὶ διοικητὴν τοῦ Ὄφφεν, καὶ, τέλος, Κουτμπὲ-Βεζίρην, εἶχε νυμφευθῇ πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν τὴν Σαφιγὲ-χὰν, θυγατέρα τῆς θυγατρὸς τῆς Τζεβχὲρ-Σουλτάνης καὶ τοῦ Ῥετζὲμπ-πασσᾶ. Δέκα δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμόν 'του ἐπνίγη τῇ 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 1651 ἡ Κιοσὲμ-Βαλιδὲ, μάμμη Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', δι' ἐπαναστάσεως, ὀργανισθείσης ἐντὸς τοῦ Σαραγίου ὑπὸ τοῦ Κχιζλὰρ-ἀγᾶ Σουλεϊμὰν καὶ τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς νέας βαλιδὲ Ταρχχὰν-Σουλτάνης, μητρὸς τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἐναντίον τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ὑπεστήριζον τὴν γραῖαν Βαλιδὲ, κατηγορηθεῖσαν, εἰ καὶ ἀναποδείκτως, ὅτι ἐδοκίμασε 'να φαρμακώσῃ τὸν ἔγγονόν 'της. Τιμωρηθέντων δὲ τῶν πρωταιτίων τῆς μελετωμένης ἐπαναστάσεως, ἐπανῆλθεν ἡ τάξις. Ἀλλ' ὁ Σιαβοὺζ, προσκρούσας πρὸς τὸν, πραγματικῶς βασιλεύοντα, Κχιζλὰρ-ἀγᾶν Σουλεϊμὰν, ἐπαύθη τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1651, καὶ, μόλις λυτρώσας τὴν κεφαλήν 'του, δημευθείσης ὅλης 'του τῆς περιουσίας, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαρᾶν.

(ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, διὸ καὶ προετιμήθη ἄλλων ἱκανωτέρων καὶ νεωτέρων ὑπὸ τοῦ Κχιζλὰρ-ἀγᾶ, ἐλπίζοντος 'να 'τὸν μεταχειρισθῇ ὡς ἁπλοῦν ὄργανον τῶν θελήσεών 'του. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ γέροντος Γκιουρτζῆ ὑπῆρξε τὸ 'να μακρύνῃ τῆς πρωτευούσης ὅλους, ὅσους ὑπωπτεύετο δυναμένους 'να 'τὸν παραγκωνίσωσιν, ἐν οἷς καὶ τὸν Μεχμὲδ-Κιοπρουλῆν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη συστήσῃ, ὡς ἱκανὸν διὰ τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ὁ σύμβουλος τῆς Βασιλεομήτορος ἀρχιτέκτων Κασὴμ, ἐξορισθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς Κύπρον. Ἀλλ', ἀνίκανος 'ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὴν δεινότητα τῶν περιστάσεων, ἐπαύθη μετὰ ἓν ἔτος, τῇ 19 Ἰουνίου τοῦ 1652.

(ΤΑΡΚΧΟΥΝΤΖΗ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς εἰς τὸ Σαραΐ, ἐχρημάτισε Κεαγιὰς τοῦ Βεζίρη Ἐζὰρ-παρᾶ-Ἀχμὲδ-πασσᾶ, καὶ, μόλις διασωθεὶς, καταστραφέντος ἐκείνου, διὰ τῆς τοῦ Μουφτῆ μεσιτείας, διώκισε τὸ Διγιὰρ-Μπὲκρ καὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀφῆκε πανταχοῦ φήμην ἀνδρὸς ἀδιαφθόρου καὶ ἀδυσωπήτου. Ἀλλὰ, δυσαρεστήσας τοὺς πάντας διὰ τῆς αὐστηρότητός 'του, καὶ ἰδίως τὸν Χάνην τῶν Τατάρων καὶ τὸν Δερβὶς-Μεχμὲδ Καπετὰν-πασσᾶν, ὅς τις καὶ 'τὸν διεδέχθη, ἐπνίγη τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 1653, μετὰ 9 μηνῶν βεζιρεΐαν.

(ΔΕΡΒΙΣ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Κιρκάσιος τὴν πατρίδα, ἦτον ἄνθρωπος ἀναστήματος ὑψηλοῦ καὶ εὐπρεποῦς, οἱ δὲ μύσταχες αὐτοῦ ἔπιπτον ἑκατέρωθεν τοῦ προσώπου 'του μέχρι τῆς ὀσφύος 'του. Ἠγάπα τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἐπήρκει εἰς τὰς δαπάνας 'του διὰ καλῆς μᾶλλον διαχειρίσεως τῆς περιουσίας 'του ἢ διὰ καταχρήσεων. Χρηματίσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη διοικητὴς τοῦ Βαγδὰτ, διορισθεὶς εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς πόλεως, ἐξεμετάλλευσε πρὸς αὔξησιν τοῦ πλούτου 'του τὸ διὰ τῆς Βάσρας ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐμπορεύματά 'του 'δὲν ἐπλήρωναν τελώνιον, οὐδεὶς τῶν ἐμπόρων ἠδύνατο 'να συναγωνισθῇ πρὸς αὐτόν. Ἀπέθανε δὲ ἀπόπληκτος τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1654, ἡ δὲ περιουσία 'του, συμποσουμένη εἰς 95,000 φλωρίων καὶ 400,000 γροσίων, ἐδημεύθη πρὸς ὄφελος τοῦ Σουλτάνου. Οὗτός ἐστιν ὁ εἰπὼν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Γαλλίας De la Haye, γνωστοποιήσαντα αὐτῷ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἄρρα ὑπὸ τῶν Γάλλων: » Ὀλίγον μέλλει τῷ Σουλτάνῳ ἐὰν οἱ σκύλοι φάγωσι τοὺς χοίρους, ἢ οἱ χοῖροι τοὺς σκύλους «.

ΙΠΣΣΙΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, προαχθεὶς ἀπὸ Ἐμὶρ-ἀχὸρ εἰς διοικητὴν τοῦ Ὄφφεν ἐπὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ, καὶ λαβὼν μέρος εἰς ὅλας τὰς ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις τῆς Ἀσίας, κατέστησε τρομερὸν τὸ ὄνομά 'του ἐν ΚΠ, ὅπου εἰσήλασε θριαμβευτικῶς, ἀπ' ἐναντίας ῥητῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Σουλτάνου. Τὸ δὲ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τῶν ἐχθρῶν 'του καταδρομὴ, τῶν ὁποίων τοὺς μὲν φονεύσας, τοὺς δὲ φυγαδεύσας, ἐδήμευσε τὰς περιουσίας 'των. Ἰδίως δὲ κατέτρεξε τὸν Μελὲκ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, τὸν πρώην Βεζίρην, διότι, διορισθεὶς Καϊμακάμης ἄχρι τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, διεξήγαγε καὶ τὰς μὴ κατεπειγούσας ὑποθέσεις, χωρὶς 'να 'τὸν περιμένῃ. Δυσαρεστήσας, ἑνὶ λόγῳ, τοὺς πάντας διὰ τῆς αὐστηρότητός 'του, καὶ μὴ δυνάμενος 'να πραγματοποιήσῃ τὰς περὶ διορθώσεως τοῦ νομίσματος ὑποσχέσεις 'του, διήγειρε γενικὸν ἐναντίον 'του γογγυσμὸν, καὶ πλῆθος ἠδικημένων ἐκ τῆς Ἀσίας περιεφέροντο τὴν ΚΠ καὶ ἐπολιώρκουν τὰς πύλας τοῦ Σαραγίου καὶ τῶν στρατώνων, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς ψάθας καιομένας (1). Ὁ δὲ πρώην Βεζίρης Μουρὰδ-πασσᾶς, διωρισμένος τότε Καπετὰν πασσᾶς, βιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ 'να ἐκπλεύσῃ μετὰ τοῦ στόλου ἄνευ χρημάτων, κατώρθωσε 'να ἑνώσῃ κατ' αὐτοῦ τοὺς Σιπαχχίδας μετὰ τῶν Γενιτσάρων, καὶ, συνελθόντες τῇ 8 Μαΐου 1655 εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ἀπῄτησαν τὴν παῦσιν τοῦ τε Βεζίρη καὶ τοῦ Μουφτῆ· ὅθεν καὶ μετὰ δύω ἡμέρας ἐπαύθησαν ἀμφότεροι, καὶ ὁ μὲν Μουφτῆς ἐξωρίσθη, τοῦ δὲ Ἰπσσὶρ, πνιγέντος ἐν τῷ Σαραγίῳ, τὸ πτῶμα ἐῤῥίφθη πρὸ τοῦ Σιδηροῦ πυλῶνος· οἱ δὲ Γενίτσαροι, ἀποτεμόντες τὴν κεφαλήν 'του καὶ

(1) Τρόπος τοῦ ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν Σουλτάνον, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο μέχρις οὗ πρὸ πολλοῦ οἱ ζητοῦντες δικαιοσύνην παρ' αὐτοῦ ἀμέσως τοῦ μονάρχου. Ἴδε πλείω περὶ τούτου εἰς τὸ Γ' Μέρος.

πήξαντες αὐτὴν εἰς κοντάριον, τὴν περιέφερον μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐπευφημοῦντος. Διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἀλλ' ἀδυνατῶν 'να ἐπαρκέσῃ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γενιτσάρων καὶ Σιπαχχίδων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη, τούτων μὲν ἀπὸ 2599 εἰς 5000, ἐκείνων δὲ ἀπὸ 50,000 εἰς 80,000, ἀπαιτούντων 'να πληρωθῶσιν οὐ μόνον πλήρη, ἀλλὰ καὶ εἰς δόκιμον νόμισμα, ὅσα 'τοῖς καθυστεροῦντο, ἐζήτησε μετὰ τρεῖς μῆνας καὶ ἔλαβε τὴν παραίτησίν 'του καὶ τὴν ἄδειαν τοῦ 'ν' ἀπέλθῃ προσκυνήσων εἰς Μέκκαν, ὅπου καὶ ἀπερχόμενος ἀπέθανε καθ' ὁδόν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν, σύζυγος τῆς Σουλτάνης Ἀϊσσέ, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ Σουλτὰν Μουρὰδ τοῦ Δ' εἰς τὸ Σαράϊ, καὶ προαχθεὶς εἰς Σιλιχδάρην καὶ διοικητὴν διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐσχάτως δὲ ἐδρεύων εἰς τὸ Συμβούλιον ὡς Κουτμπὲ-Βεζίρης. Ἀλλά, μὴ δυνάμενος 'να οἰκονομήσῃ τὰς περιστάσεις, καὶ μάλιστα τὰς περὶ τὸ νόμισμα καὶ τὰς πληρωμὰς δυσκολίας, παρῃτήθη τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1656.

(ΔΕΛΗ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, διωρισμένος σερασκέρης ἐπὶ δέκα ἤδη ἔτη κατὰ τῆς Κρήτης καὶ τῶν Οὐενετῶν, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἐκραγείσης τρομερᾶς στάσεως, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλατάνου (*), 'να παραχωρήσῃ τὴν σφραγῖδα τῇ 8 Μαρτίου 1656 εἰς τὸν ὑποκινήσαντα τὴν στάσιν διάδοχόν 'του.

(ΖΟΥΡΝΑΖΕΝ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καπετὰν-πασσᾶς, ἐπαύθη τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸν διορισμόν 'του, καὶ ἐστάλη διοικητὴς εἰς Ἐρζερούμ.

ΣΙΑΒΟΥΣ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἀπέθανε μετὰ ἕνα μῆνα τῇ 25 Ἀπριλίου τοῦ 1656, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ τζαμίου Σουλτὰν-Ἀχμέδ.

(ΜΠΟΙΝΟΥ-ΕΓΡΙ ἢ ΜΠΟΙΝΟΥ-ΓΕΡΑΛΥ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ τοῦ ἐν Τουρκομανίᾳ Τζανίκ, διακριθεὶς ὑπὸ τοῦ Χαλὶλ-πασσᾶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμῳ, εἶχε τεσσαράκοντα πληγὰς, ὧν μία εἰς τὸν λαιμὸν 'τῷ ἔδωκε τὸ παρώνυμον (Στραβολαίμης). Κηρυχθεὶς πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἀποστάτης, καὶ ἐξορισθεὶς, ἀφ' οὗ ἐσυγχωρήθη, διωρίσθη κατόπιν διοικητὴς Δαμασκοῦ, καὶ προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πύλην, ὅταν ὁ Ἰψσὶρ ἐφοβέριζε τὴν πρωτεύουσαν. Ἡ σημαντικὴ ἧττα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἔξωθεν τῶν Δαρδανελίων τῇ 6 Ἰουλίου 1656 ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν, ναυαρχοῦντος τοῦ Λαζάρου Μοτσενίγου, ὅς τις ἐκυρίευσε μετὰ τοῦτο τὴν Τένεδον, τὴν Λῆμνον καὶ τὴν Σαμοθράκην, ἐπέσπευσε τὴν πτῶσίν 'του, παυθέντος τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1656, καὶ μόλις σώ-

(*) Ἴδε σελ. 251, 252 τοῦ Α' Μέρους.

σαντος, μεσιτεία τοῦ διαδόχου 'του, τὴν ζωήν 'του, ἀφ' οὗ ἐδημεύθη ἅπασα ἡ περιουσία 'του. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1665.

(ΚΙΟΠΡΟΥΛΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ περιώνυμος, ἐπονομασθεὶς ἀπὸ τῆς πατρίδος 'του, ἥτις, καλουμένη πρότερον Καραχεδὲ, κειμένη δώδεκα λεύγας μακρὰν τῆς Ἀμασείας καὶ μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν ἀπὸ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἅλυος λιμένος Γάφρα, μεταξὺ δύω ποταμῶν, χυνομένων εἰς τὸν Ἅλυν, μετωνομάσθη Κιοπρὺ (γέφυρα), μετὰ τὴν κτίσιν μιᾶς ξυλίνης γεφύρας ἐπὶ θατέρου τῶν εἰρημένων δύω ποταμῶν, καὶ προσεπωνομάσθη Βεζὶρ-κιοπροῦ ἀπὸ τῆς βεζιρείας 'του, εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ 6000 οἰκογενείας, τὸ διπλάσιον δηλαδὴ τῶν κατοικούντων αὐτὴν σήμερον, καὶ εἶνε πρωτεύουσα τεσσαράκοντα χωρίων. Χρηματίσας ἐν τῇ νεότητί 'του μάγειρος τοῦ Σαραγίου, προήχθη ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ εἰς Ἐμὶρ-ἀχόρην, καὶ διοικήσας τὴν Δαμασκὸν, τὴν Τρίπολιν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἤδρευεν ἐν τῇ Θόλῳ (κουτμπὲ) ὡς Βεζίρης. Αἰχμαλωτισθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Βαρδὰρ-πασσᾶ, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχε διορισθῇ, καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰψσὶρ-πασσᾶ, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ, βεζιρεύσαντος, διοικητὴς Τριπόλεως. Ἀλλὰ, παυθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰψσὶρ, πρὶν ἀπέλθῃ εἰς τὴν θέσιν 'του, ἀπεσύρθη εἰς τὴν πατρίδα 'του, ἀπὸ τῆς ὁποίας 'τὸν μετέφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς ΚΠ ὁ προκάτοχός 'του. Ἐδέχθη δὲ τὴν Βεζιρείαν, χωρὶς 'να σπουδαρχήσῃ ὑπὲρ αὐτῆς, εἰς ἡλικίαν 76 ἤδη ἐτῶν, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους: ά, ὅλαι 'του αἱ προτάσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καὶ παρατηρήσεως, 'να ἐγκρίνωνται αὐθωρεί· 6', 'να διορίζῃ εἰς δημοσίας θέσεις, 'να παύῃ, 'να τιμωρῇ καὶ 'να ἀνταμείβῃ ὅποιον ἂν αὐτὸς ἐγκρίνῃ· γ', οὐδεὶς 'να ἀναμιγνύηται εἰς τὰ ἔργα 'του· δ', οὐδεμία κατ' αὐτοῦ διαβολὴ 'να μὴ πιστευθῇ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ὁ διορισμός 'του ἀπεδοκιμάσθη παρὰ πάντων. »Εἶνε ἀμαθὴς, ἔλεγον οἱ Οὐλεμά· »Εἶνε γέρων καὶ ἀνίκανος, 'τὸν συνέλαβεν αἰχμάλωτον ὁ Βαρδὰρ-πασσᾶς, ἔλεγον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ· »Εἶνε ἀσήμαντος καὶ πτωχὸς, ἔλεγον οἱ περὶ τὰ Ὑπουργεῖα, πῶς καὶ πόθεν θὰ οἰκονομήσῃ τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας τοῦ Ταμείου, κτλ. κτλ. Ἀλλ' ὁ Κιοπρουλῆς ἦτον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες, παρεγνωρισμένοι πολὺν χρόνον, ἀναφαίνονται ποῖοι εἶνε διὰ μιᾶς, ἅμα περιβληθῶσιν ἐξουσίαν· διότι, εἰ καὶ παρηκμακὼς ἤδη, καὶ βεζιρεύσας πέντε μόνον ἔτη, ἐσημείωσε τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὡς μέγας ἀνὴρ, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, τὸ δὲ ὄνομά 'του χρησιμεύει ὡς ἐποχὴ, καθότι, οὐ μόνον ἔσωσε τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κρημνοῦ, ἀλλ' ἀφῆκε καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Βεζίρη κληρονομικὴν εἰς τὸν οἶκόν 'του ἐπὶ τρεῖς περίπου γενεὰς (*). Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμὸν

(*) Ἴδε και σελ. 274, 275 τοῦ Α' Μέρους.

'του, κατέπαυσε τὴν στάσιν τῶν αὐστηρῶς ὀρθοδόξων ὀπαδῶν τοῦ φανητικοῦ Καζηζαδὲ, συνομοσάντων κατὰ τῶν νεωτεριζόντων, ὡς 'τοὺς ὠνόμαζον, τοὺς μὲν ἐξορίσας, τοὺς δὲ φονεύσας τῶν πρωταιτίων· φονεύσας ἔπειτα δύω προστατευομένους τῆς Βαλιδὲ, τὸν ποτὲ Δεφθερδάρην Καραγκιόζ-Μεχμὲδ-πασσᾶν καὶ τὸν Ἀμπαζᾶ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, ἐνέπνευσε τὸν τρόμον μεταξὺ τῶν στηριζομένων εἰς τὰς ἰσχυρὰς προστασίας, καὶ ἀπέδειξε τὸ μέγεθος τῆς ἰσχύος 'του, ὥστε περιεστάλησαν ἅπαντες ὑπὸ μίαν καὶ μόνην ἄκαμπτον θέλησιν. Ἀνακαλέσας δὲ μετ' ὀλίγον τὴν νίκην εἰς τὰς ὀθωμανικὰς σημαίας διὰ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Λήμνου καὶ τῆς Τενέδου, καὶ ἐνθαῤῥύνας δι' ἀμοιβῶν τὸν στρατὸν, ἔπνιξε τὴν ὕδραν τῆς ἀναρχίας εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐνόχων, φονεύσας ἐν διαστήματι τῆς Βεζιρείας 'του περὶ τὰς 36,000 ἐξ αὐτῶν· ἐπὶ ἓν ἔτος δὲ ὁλόκληρον ἐστήνοντο καθ' ἡμέρας πρὸ τῆς πύλης τοῦ Σαραγίου τριάκοντα κεφαλαὶ ἐπὶ κονταρίων. Μεταξὺ δὲ τῶν θυμάτων τῆς ἀδυσωπήτου σκληρότητός 'του ἀριθμεῖται δυστυχῶς καὶ εἷς πατριάρχης, ὁ Παρθένιος Γ', κατηγορηθεὶς ὅτι ἔγραφε πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἐπαναστατικὰς ἐπιστολὰς, καὶ κρεμασθεὶς διὰ τοῦτο τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου εἰς τὸ Παρμὰκ-καπού. Ὁ δὲ πρέσβυς τῆς Γαλλίας De la Haye, βραδύνας 'να 'τῷ προσφέρῃ τὰ συνήθη δῶρα, διότι ἐνόμισεν ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βεζίρης 'δὲν ἤθελε μείνῃ πλειότερον χρόνον παρὰ τοὺς ἀπό τινος καιροῦ μόλις φαινομένους καὶ ἀφανιζομένους προκατόχους 'του, ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴν ἀπάτην 'του, φυλακισθεὶς μετὰ τοῦ ῥαβδισθέντος πρότερον υἱοῦ 'του ἐν Ἀδριανουπόλει. Φιλέκδικος καὶ ἐπίμονος, μετεχειρίζετο τὴν ἀλωπεκὴν ὅπου οὐχ ἐφικνεῖτο ἡ λεοντῆ, καὶ διὰ τῆς ἀπάτης ἐφόνευσε πρὸς πολλοῖς καὶ ἄλλοις καὶ τὸν ἀποστάτην Ἀμπαζᾶν, ἄλλον παρὰ τὸν ἐπὶ Σουλτὰν-Μουράδ. Ὠχύρωσε δὲ καὶ τὸν Ἑλλήσποντον διὰ δύο νέων φρουρίων, καὶ, οἰκοδομήσας τὸν τάφον 'του, διέταξεν ὥστε μέχρι τοῦ θανάτου 'του 'να χρησιμεύῃ ὡς σιτοφυλακεῖον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ 'να διανέμηται καθ' ἡμέραν ὡρισμένος ἀριθμὸς μοδίων εἰς τοὺς πτωχούς. Ἀπέθανε δὲ ὑπὸ ὕδρωπος τῇ 21 (31) Ὀκτωβρίου τοῦ 1661 ἐν Ἀδριανουπόλει εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν.

(ΚΙΟΠΡΟΥΛΗΖΑΔΕ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν. Προσδιωρισμένος ὑπὸ τοῦ πατρός 'του διὰ τὴν τάξιν τῶν Οὐλεμὰ, προήχθη, εἰς ἡλικίαν 16 μόλις ἐτῶν, εἰς μουδερρίσην τοῦ τζαμίου Σουλτὰν-Μεχμέδ. Ἀλλὰ, μετὰ δέκα ἔτη, παραιτήσας τὸν Κλῆρον, ἀνέλαβε τὸ πολιτικὸν στάδιον, καὶ, διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ Ἐρζερούμ, καὶ μετὰ ἓν ἔτος τῆς Δαμασκοῦ, καθυπέταξε τοὺς Δρούζους ἐπαναστάντας. Ὡς πρὸς τὴν πολιτικήν 'του πορείαν, ὁ νέος Κιοπρουλῆς ἠκολούθησεν, ἀναλαβὼν τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, τὸ σύστημα τοῦ πατρός 'του: ἀδυσώπητος πρὸς τοὺς ταραξίας καὶ καταχραστὰς, ἀνένδοτος πρὸς

τὰς συστάσεις τῶν Αὐλικῶν καὶ εὐνοουμένων, διήγειρεν ἐναντίον 'του ἐξ ἀφετηρίας τὴν μῆνιν τῆς Βαλιδὲ καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῆς συμβούλου, τοῦ Ῥεΐζ-ἐφέντη Σααμιζαδὲ, οἷς προσετέθη φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ ὁ Κιζλάρ-ἀγᾶς. Ἀλλ' ὁ ἐπιτήδειος Κιοπρουλῆζαδὲς ἀντέταξεν εἰς τὴν ἐναντίον 'του συστηθεῖσαν φάλαγγα τὸν ἀρχηγὸν τῶν ὀρθοδοξούντων Σεΐχην Βανῆν, τὸν κεκηρυγμένον τοῦτον ἐχθρὸν τῶν χριστιανῶν, ἀναγκασθεὶς, ἵνα τὸν εὐχαριστήσῃ, 'να κρημνίσῃ τὰ τείχη τῶν ἐκκλησιῶν, ὅσαι, πυρποληθεῖσαι, ἤρχισαν 'ν' ἀνεγείρωνται. Τὸ δὲ ἐρχόμενον ἔαρ, κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Οὐγγρίας πολέμου, ὁ Βεζίρης ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀφεὶς ἐπίτροπόν 'του (καϊμακὰμ) ἐν ΚΠ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν 'του Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, τότε ναύαρχον. Ἐκεῖθεν δὲ στρατεύσας μετὰ 120,000 στρατοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἡνώθησαν ἀκολούθως ἄλλαι 80,000 Τάταροι, ἔφθασε τῇ 8 Ἰουνίου 1665 εἰς Βελιγράδιον, ἔχων προπορευομένους αὐτοῦ τοὺς δύω 'του ἀδελφοὺς, Μουσταφᾶ-μπεην καὶ Ἀλῆ-μπεην. Νικήσας δὲ τοὺς Οὔγγρους, καὶ κυριεύσας τὰ φρούρια Θύϊβάρ ἢ Νωφχάουζελ, Σερινβὰρ κλπ., ἐνικήθη ἐν τῇ μεγάλῃ μάχῃ τοῦ St. Gotthard, συγκροτηθείσῃ περὶ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ῥάμπ καὶ Λάουφιτς τῇ 1 Αὐγούστου τοῦ 1664, ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Γάλλων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Μοντεκούκκολη καὶ τοῦ πρίγκηπος Καρόλου τῆς Λορραίνης. Συνάψας δὲ εὐθὺς μετὰ τοῦτο εἰρήνην, τὴν λεγομένην τοῦ Βασβὰρ, ἐπέστρεψε τῇ 12 Ἰουλίου 1665 εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου συνήθως διέτριβεν ὁ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, καὶ ἐκεῖθεν μετ' αὐτοῦ τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1665 εἰς ΚΠ. Τὸν δὲ Μάϊον τοῦ 1666 ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Κρήτης, καταστήσας ἐπίτροπον μὲν αὐτοῦ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὸν γαμβρόν 'του Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ναύαρχον δὲ τὸν ἕτερον αὐτοῦ γαμβρὸν Καπλὰν-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, διακριθέντα ἐν τῷ κατὰ τῶν Οὔγγρων πολέμῳ, παρηκολούθησε δὲ αὐτὸν καὶ ἡ μήτηρ 'του, συνετὴ καὶ εὐλαβὴς γυνὴ, ἥτις συνετέλεσε πολὺ διὰ τῶν μετὰ τοῦ Σαραγίου σχέσεών 'της καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν 'της εἰς τὴν πρόοδόν 'του, ὅπως γένηται αὐτόπτης ἐκ τοῦ πλησίον τῶν θριάμβων 'του. Κυριεύσας δὲ μετὰ τριῶν σχεδὸν ἐτῶν πολιορκίαν καὶ 42,000 ἀνθρώπων ἑκατέρωθεν ἀπώλειαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Κρήτης καὶ τὴν νῆσον ἅπασαν, ἐκτὸς τῶν τριῶν λιμένων, Κραμβούσης, Σούδας καὶ Σπιναλούγκας, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν εἰς τοὺς Οὐενετοὺς, καὶ ὑπογράψας τὴν περὶ τούτου συνθήκην τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1669, ἐπανῆλθε μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου εἰς Ἀδριανούπολιν, ἡ δὲ μήτηρ 'του ἀπῆλθε μετὰ τοῦ μικροτέρου 'της υἱοῦ Μουσταφᾶ-μπεη, προσκυνήσουσα εἰς Μέκκαν. Μόλις δὲ εὐκαιρήσαντος αὐτοῦ ἵνα στρέψῃ τὴν προσοχήν 'του εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἡ διαδοχὴ τῆς Τρανσυλβανίας καὶ τὰ παράπονα τῶν περὶ τὸν

Τάναϊν Καζάκων προσκάλεσαν τὸν κατὰ τῆς Πολωνίας πόλεμον, πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ὁποίου στρατεύσας ἐξ Ἀδριανουπόλεως μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῇ 30 Ἀπριλίου τοῦ 1672, ἔφθασε τῇ 18 Αὐγούστου εἰς Καμινίτσαν, τὴν ὁποίαν κυριεύσας τῇ 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, καὶ κατόπιν αὐτῆς διάφορα ἄλλα μικρότερα φρούρια, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Πολωνοὺς τὴν ἐπονείδιστον ἐκείνην εἰρήνην, ὑπογραφεῖσαν τῇ 18 Σεπτεμβρίου, ἐν τῇ κώμῃ Μπουκσάκ, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Ποδολία παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἡ δὲ Οὐκραίνα εἰς τοὺς Καζάκους, φόρος δὲ ἐτήσιος 220,000 γροσίων (σκούδων) ἔμελλε νὰ πληρόνηται εἰς τὴν Πύλην, παρεκτὸς τῶν 80,000, πληρωτέων ἅπαξ ὑπὸ τῆς πόλεως Λεμπὲργ, διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ἐστράτευσε μετ᾽ αὐτοῦ τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ ἑπομένου ἔτους κατὰ τῶν Ῥώσσων καὶ Πολωνῶν, ἀποποιηθέντων τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου. Ἀλλ᾽ ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Χοττινίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεσον τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1673 30,000 Ὀθωμανοὶ, ἡ δόξα τοῦ Κιουπρουλήζαδὲ ἐξέλιπεν ἐνώπιον τοῦ ἀνατέλλοντος ἄστρου τοῦ Σομπιέσκη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1676, ὑδρωπιάσας διὰ κατάχρησιν οἰνοπνεύματος (1) εἰς ἡλικίαν 41 ἐτῶν, βεζιρεύσας δεκαπέντε ἔτη παρὰ μίαν ἡμέραν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ πατρός του. Ἦτον φιλαλήθης, ἀδέκαστος καὶ φιλοδίκαιος, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη Φαζλῆ (2). Εἶχεν ὀξὺ ἀντιληπτικὸν, μνήμην ἀπέραντον καὶ κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν, τὴν ὁποίαν δὲν παρημέλει οὔτε μεταξὺ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχῶν καὶ τοῦ κρότου τῶν κανονίων. Ἔγραφε δὲ κομψότατα καὶ χωρὶς στόμφου καὶ φρασεολογίας. Παραβαλλόμενος δὲ πρὸς τὸν Σοκολλῆν, τὸν μόνον αὐτῷ φερέγγυον, ἐξισοῦται μὲν πρὸς ἐκεῖνον ὡς πρὸς τὴν διοικητικὴν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην· ἀλλὰ τὸν ὑπερβαίνει κατὰ τὴν τοῦ χαρακτῆρος ἠπιότητα καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοὸς, καὶ πρὸ πάντων διότι ὁ μὲν Σοκολλῆς εὗρε τὸ Κράτος ἐν τάξει καὶ ἐν ἀκμῇ, καὶ τὸ διετήρησεν· ὁ δὲ Κιοπρουλήζαδὲς, παραλαβὼν αὐτὸ ἀσπαῖρον ἔτι ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ αἱμοβόρου πατρός του, τὸ ἐρρύθμισε καὶ τὸ ἐτακτοποίησεν. Ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως, ἐπειδὴ ὁ μὲν Σοκολλῆς εἶχεν ἰσχυροὺς ἀντιπάλους, οἵτινες ὑπὸ τὸν διεφθαρμένον Σελὴμ καὶ τὸν ἀδύνατον Μουρὰδ ἀντεστάθμιζον τὴν ἰσχύν του, ὁ δὲ Κιοπρουλήζαδὲς οὔτε συναγωνιστὰς εἶχεν ἀξιομάχους, οὔτε ἰδιοτροπίας τοῦ μονάρχου νὰ φοβηθῇ, ἀπασχολουμένου εἰς τὰ κυνήγιά του, τὸ ἔργον αὐτοῦ ἦτον εὐκολώτερον, καὶ διὰ τοῦτο φέρει τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Σοκολλῆν, ὅς τις ἦτον, παρεκτὸς τούτου, καὶ στρατηγικώτερος αὐτοῦ.

---

(1) Καὶ οὐχὶ πνιγεὶς ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ, καθὼς ἐδημοσιεύσαμεν ἐν σελ. 275 τοῦ Α΄ Μέρους, παρακρουσθέντες ὑπ᾽ ἀναγνώσεων ἐσφαλμένων.

(2) Ἴδε σελ. 257, 258 καὶ 275.

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀληθῶς *μαῦρος* τὴν ψυχὴν, ὡς καὶ τοὐπίκλην καὶ τὴν μορφὴν, σκληρότατος, φιλαργυρότατος καὶ ἁρπακτικώτατος τῶν πώποτε Βεζιρῶν. Γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ, καὶ κατόπιν σύγγαμβρος τοῦ Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆζαδὲ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν θυγατρῶν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ, ἐπιστεύθη τὴν σφραγῖδα τοῦ Κράτους τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 1676, ἐν ᾧ ἦτον Καϊμακάμης. Τῇ δὲ 3 Μαρτίου τοῦ 1677, κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεως αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦντος 'να προσβάλῃ πρῶτον τὴν Ἀουστρίαν, κατὰ τῆς ὁποίας ἐδυσοδόμει, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ὅς τις ὅμως 'δὲν προεχώρησεν ἐπέκεινα τοῦ Μπαμπᾶ-δαγγῦ, καὶ ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἀδριανούπολιν. Κυριεύσας δὲ μετὰ μεγίστης φθορᾶς τοῦ στρατοῦ τὸ φρούριον Τσεχρὺν, μόλις ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ τεταρτημορίου τοῦ στρατεύματος τῇ 21 Νοεμβρίου τοῦ 1678 εἰς Ἀδριανούπολιν. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1683 κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Οὐγγρίας καὶ Αὐστρίας πολέμου, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου, προχωρήσαντος ἄχρι τοῦ Βελιγρὰδ, καὶ ἐκεῖ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος καὶ παραλαβὼν τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἔφθασε τῇ 14 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔμπροσθεν τῆς Βιέννης μετὰ 200,000 στρατοῦ, ἀφ' οὗ ἀφῆκε κατόπιν του φρικτὰ τῆς ὠμότητός 'του ἴχνη. Ἀλλ' ἡ ἀνδρία τοῦ Σομπιέσκη ἠλευθέρωσε τὴν Βιέννην μετὰ 60 ἡμερῶν πολιορκίαν, καὶ 10,000 πτώματα Τουρκικὰ, 300 κανόνια καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος ἄλλων λαφύρων ἐδόξασαν τῇ 12 Σεπτεμβρίου τοῦ 1683 τὴν λαμπρὰν νίκην τοῦ ἥρωος βασιλέως τῆς Πολωνίας, ἑκατὸν πεντήκοντα τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην τῆς Βιέννης πολιορκίαν ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμάνου. Ἀναχωρήσας δὲ εἰς Βελιγράδιον, ἐφόνευσε τὸν γέροντα Ἡβραὴμ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Ὄφφεν καὶ γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάνου, ὡς πρῶτον δῆθεν φυγόντα ἀπὸ τῆς μάχης, καὶ ἔλαβε, κατὰ τὴν τάξιν, δῶρα εὐχαριστήρια ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, ὡς σώσας ἐκ παντελοῦς καταστροφῆς τὸν στρατόν. Ἀλλ' οἱ ἐχθροί 'του, ὧν ἐξῆρχεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σουλτάνου, χήρα τοῦ Ἡβραὴμ-πασσᾶ, εὑρόντες ἀφορμὴν τὴν ἅλωσιν τοῦ Γκρὰν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ τὴν ἧτταν τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Παρκανύῳ, ἠρέθισαν τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου ἐναντίον 'του, καὶ οὕτως ἀπεκεφαλίσθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1683 ἐν Βελιγραδίῳ, εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα μόλις ἐτῶν καὶ μετὰ ἑπταετῆ βεζιρείαν. Τὰ διάφορα κοινωφελῆ καὶ ἱερὰ ἱδρύματα, δι' ὧν ἐπροίκισε διαφόρους τῆς Αὐτοκρατορίας πόλεις, διαιωνίζουσιν ὀλιγώτερον τὴν μνήμην 'του παρὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης καὶ τὰς θηριώδεις σφαγὰς καὶ λεηλασίας, δι' ὧν ἐμίανε τὴν, καὶ ἄλλως οὐχ ἀμώμητον, σύγχρονον Ἱστορίαν τῆς Τουρκίας(1). Τὸν διεδέχθη δὲ ὁ-

(1) Ἴδε καὶ σελ. 387 τοῦ Α' Μέρους.

(ΚΑΡΑ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, *καϊμακάμης* ἐν ΚΠ, εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν, ὑπηρετήσας πιστῶς τὸ Κράτος, τὸ πρῶτον μὲν ὡς κεαγιᾶς διαφόρων Βεζιρῶν καὶ ἔπειτα ὡς Καϊμακάμης, καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα τῆς τοῦ Καρὰ-Μουσταφᾶ βεζιρείας. Ἐκραγέντος δὲ περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1684 τοῦ κατὰ τῶν Οὐενετῶν, Οὔγγρων καὶ Πολωνῶν πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον συνεμάχησαν καὶ ὁ Πάπας, οἱ ἱππόται τῆς Μελίτης καὶ ὁ Δοὺξ τῆς Τοσκάνης, καὶ τῶν Ὀθωμανῶν εὑρεθέντων πρώτην ἤδη φορὰν εἰς τὴν ἀνάγκην 'να σχηματίσωσι τρία συγχρόνως μεγάλα στρατόπεδα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὁρίων αὐτῶν, ἀπειλουμένων ὑπὸ τῶν Ἀουστριακῶν, τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Οὐενετῶν, ὁ Καρὰ-Ἡβραὴμ, προφασιζόμενος τὴν ἡλικίαν 'του καὶ τὰς ἀναποφεύκτους αὐτῇ νόσους, ἔμεινεν ἐν ΚΠ. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι ἧτται τοῦ Τουρκικοῦ ςρατοῦ καὶ ἡ ἅλωσις τοῦ Νωδχάουζελ ἐπετάχυναν τὴν πτῶσίν του, καὶ οὕτω παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1685, ἀφ' οὗ ἐδημεύθη ὅλη 'του ἡ περιουσία, καὶ ἐκεῖ ἐφονεύθη, κατηγορηθεὶς ὅτι συνενοεῖτο μετὰ τῶν ἀποστατῶν τῆς Ἀσίας.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ Βοσθνίας καὶ ἐκ γονέων χριστιανῶν, ἐπωνομάσθη Ἀϊνετζῆς (ἀπατεὼν), διότι, φύσει πανοῦργος, κατώρθονε ν' ἀπατᾷ παντοιοτρόπως τοὺς ἐναντίους 'του. Διορισθεὶς εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον σερασκέρης κατὰ τῶν Πολωνῶν, ἐνίκησεν αὐτοὺς, τῇ βοηθείᾳ τῶν Ταττάρων, παρὰ τὸ Μπαμπαδαχγῦ. Ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Καρὰ-Ἡβραὴμ, θεωρῶν αὐτὸν ὡς ἐπίφοβον ἀντίπαλον, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος 'να 'τὸν φονεύσῃ, καθὼς ἐφόνευσεν ὅλους σχεδὸν, ὅσους ὑπωπτεύετο ὡς δυναμένους 'να 'τὸν ἀντικαταστήσωσι, μετεκάλεσεν αὐτὸν εἰς ΚΠ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ὅτι, καθὸ γέρων, εἶχεν ἀνάγκην 'να 'τῷ ἀναθέσῃ μέρος τῶν βαρυνόντων αὐτὸν πραγμάτων· ἀλλ' ὁ ἐπιτήδειος Σουλεϊμὰν κατώρθωσε διὰ τοῦ φίλου 'του ἀρχιευνούχου Ἰουσοὺφ-ἀγᾶ 'να ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ Καρὰ-Ἡβραὴμ, ὅςτις, ἀποτυχὼν εἰς τὸ 'να 'τὸν ἐξοντώσῃ, διώρισεν αὐτὸν στρατηγὸν κατὰ τῶν Οὔγγρων, βέβαιος ὅτι, εἰς τὴν πρώτην ἧτταν, ἤθελεν εὕρει λαβὴν 'να 'τὸν καταδικάσῃ. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, προδιατεθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Σουλεϊμὰν τὴν σφραγῖδα, ὅς τις ἐφάνη ὅτι ἦτο τῷ ὄντι ἱκανὸς οὐ μόνον διὰ τὰς στρατιωτικὰς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πολιτικὰς πράξεις. Στρατεύσας δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1686 κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, 'δὲν ἠθέλησε 'να λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἵνα μὴ αὐξήσῃ τὸν γενικὸν τρόμον, κατώρθωσεν ὅμως διὰ τοῦ ἀρχιευνούχου 'να λάβῃ ἰδιόγραφον τοῦ Σουλτάνου, παραχωροῦντος αὐτῷ ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ ἀσφαλίζοντος τὴν ζωήν 'του ἐν ὁποιαδήποτε τῶν πραγμάτων ἐκβάσει. Μὴ δυνηθεὶς δὲ 'να ἐμποδίσῃ τὴν ἅλωσιν τῆς Βούδας (Ὄφφεν), κυριευθείσης ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1686 ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Λορραίνης, ἀφ' οὗ

έμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων 145 ἔτη, παρεχείμασεν ἐν Βελιγραδίῳ. Ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ ἐν Μοχάκτσ περίφημος μάχη, καθ' ἣν τῇ 12 Αὐγούστου 20,000 Τοῦρκοι ἔπεσον θύματα τῆς ἀβουλίας τοῦ Σουλεϊμάνου, ἀπέσπασε τὴν Οὐγγαρίαν ἀπὸ τῆς Τουρκίας, καὶ ἐδόξασε τὸν Ἐκλέκτορα τῆς Βαυαρίας καὶ τὸν Δοῦκα τῆς Λορραίνης, ἐν ᾧ ὁ Φραγκῖσκος Μοροζίνης, βοηθούμενος διὰ ξηρᾶς ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ Κόμητος Κιώνιγσμάρ, κυριεύσας τὴν Κορώνην, τὸ Ναβαρῖνον, τὴν Μεθώνην, τὸ Ναύπλιον, τὰς Πάτρας, τὰ δύο Ῥία, τὴν Ναύπακτον, τὴν Κόρινθον, τὸν Μιστρᾶν καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας Πελοποννησιακός, ὡς ὑποτάξας ὑπὸ τὸν λέοντα τοῦ Ἁγίου Μάρκου πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἐκτὸς τῆς Μονεμβασίας. Τοσαῦται συγχρόνως ἀποτυχίαι ἐπέφερον τὴν πτῶσιν οὐ μόνον τοῦ Βεζίρη, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου. Διότι τὰ στρατεύματα ἐπανέστησαν, καὶ ὁ μὲν Σουλεϊμὰν, ἐγκαταλιπὼν τὸ παρὰ τὸν Δούναβιν στρατόπεδον, ἔφυγε καὶ ἐσώθη εἰς Βελιγράδιον· οἱ δὲ στασιῶται, κηρύξαντες Βεζίρην τὸν Σιαβοὺζ-πασσᾶν, ἐπέστρεψαν εἰς ΚΠ, ζητοῦντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Σουλεϊμὰν, ὅς τις εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν ἱερὰν σημαίαν καὶ τὴν σφραγῖδα. Ἐνδόντος δὲ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἀναγνωρίσαντος μὲν τὸν Σιαβοὺσσ-Πασσᾶν ὡς Βεζίρην τῇ 4 Ὀκτωβρίου τοῦ 1687, φονεύσαντος δὲ τῇ 8 Ὀκτωβρίου τὸν Σουλεϊμὰν-πασσᾶν, οἱ ἐπαναστάται ἐνθαρρυνθέντες, ἐξεθρόνισαν μετὰ ἕνα μῆνα καὶ αὐτὸν, καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν ἀδελφὸν 'του Σουλεϊμὰν τὸν Β'.

ΣΙΑΒΟΥΣΣ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, ὑπῆρξεν ἀπελεύθερος τοῦ Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου προστατευόμενος, κατήντησε διοικητὴς τῆς Βοσθνίας καὶ τοῦ Διγιὰρ-Μπέκρ. Ἀλλ' οἱ ἀποστάται δὲν ἡσύχασαν, καὶ ἡ ἀναρχία ὕψωσε τὴν τρομερὰν κεφαλήν 'της ἐντὸς αὐτῆς τῆς Πρωτευούσης. Φόνοι καὶ διαρπαγαὶ ἐσημείωνον ἑκάστην ἡμέραν, οἱ δὲ κάτοικοι, ἵνα σώσωσιν ἑαυτοὺς, ἐβιάσθησαν 'να ἑνωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ 'να λάβωσι μέρος εἰς τὰς βιαιοπραγίας· ὁ δὲ Σιαβοὺσσ, ὑποκύπτων εἰς τὰς ὀρέξεις 'των, ἔγεινεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς ἀπονοίας 'των· διότι, ὁρμήσαντες τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1688 ἵνα διαρπάσωσι τὸ παλάτιόν 'του, ἐφόνευσαν καὶ αὐτὸν, προμαχόμενον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείως τοῦ χαρεμίου 'του, ἀφ' οὗ ἐφόνευσε καὶ ἐπλήγωσεν ὑπὲρ τοὺς 300 στασιώτας, οἵτινες, ἐκδικούμενοι διὰ τοὺς συντρόφους 'των εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ χαρεμίου, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἔσυραν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σιαβοὺσσ καὶ τὴν γυναῖκά 'του, θυγατέρα τοῦ Μεχμὲδ-Κιοπρουλῆ, γυμνὰς εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀφ' οὗ 'των ἀπέκοψαν τὰς χεῖρας καὶ τὰς ῥῖνας. Ἀλλ' Ἐμίρης τις, τοῦ ὁποίου διήρπασαν τὸ ἐργαστήριον, ὑψώσας ἐπὶ δόρατος ὡς σημαίαν λευκὸν μανδύλιον

καὶ συναθροίσας περὶ αὐτὸν πλῆθος μουσουλμάνων καὶ οὐλεμάδων, ἔγεινεν ἀφορμὴ 'να παύσῃ ἡ ἀναρχία, ὑψωθείσης τῆς ἱερᾶς σημαίας ἐπὶ τῆς μεσαίας τοῦ Σαραγίου πύλης καὶ συνελθόντων περὶ αὐτὴν τῶν πιστῶν. Διωρίσθη δὲ Βεζίρης ὁ ὑπέργηρως

ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΣΑΣ, πάλαι ποτὲ Νισσαντζῆς. Ἀλλ' ἀδυνατῶν 'νὰ οἰκονομήσῃ τὴν δεινότητα τῶν πραγμάτων, ἐπαύθη μετὰ 69 ἡμέρας, καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ τῇ 2 Μαΐου τοῦ 1688 ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Ῥαιδεστοῦ, πρῴην Γεντσὰρ-ἀγᾶς. Ἀναλαβὼν τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ Κράτους εἰς ἐποχὴν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν σπαραγμῶν, ἐπεχείρησέ τινας βιαίας μεταῤῥυθμίσεις, οἷον τὸ τῆς ἐκτάκτου φορολογίας καὶ στρατολογίας, τὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χαλκίνου νομίσματος, τὸν περιορισμὸν ἢ τὴν κατάργησιν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα, διὰ τῆς μεταξύ 'των ἀντιζηλίας, ἔβλαπτον μᾶλλον τοὺς ὑπηκόους ἢ τοὺς ἐχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποτυχίαι τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπέναντι τῶν Αὐστριακῶν καὶ Οὐενετῶν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μὲν ἐκυρίευσαν τὸ Ἐρλάου καὶ διάφορα ἄλλα φρούρια ἐν Οὐγγαρίᾳ, οὗτοι δὲ τὰς Θήβας ἐν Βοιωτίᾳ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ πτῶσις τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ οἴκου τούτου τοῦ ἱεροῦ πολέμου (Δὰρ-οὐλ-τζιχὰδ), καθὼς 'τὸ ἐπωνόμασαν οἱ Τοῦρκοι, κυριευθέντος τῇ 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1688 ὑπὸ τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας, μετὰ 22 ἡμερῶν ἀδιάκοπον πυροβολισμὸν καὶ φόνον 7,000 Τούρκων, κατέστησαν ἐπισφαλῆ τὴν θέσιν 'του, ἀναγκασθέντος 'να ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἐκστρατεύσαντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1689 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐν ᾧ οἱ πρὸ καιροῦ ἐκ μέρους τῆς Πύλης ἀπεσταλμένοι Σουλφικὰρ-ἐφέντης καὶ Ἀλ. Μαυροκορδάτος ὁ Ἐξ ἀποῤῥήτων ἐξηκολούθουν ἐν Βιέννῃ τὰς περὶ εἰρήνης συνδιαλέξεις 'των. Προχωρούντων δὲ ὁλονὲν τῶν συμμάχων, καὶ κυριευσάντων ἐπὶ τέλους τὴν Νύσσαν, ὁ μὲν Σουλτάνος ἀπεσύρθη εἰς Φιλιππούπολιν, ὁ δὲ Βεζίρης, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ 1689 τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἀνέλαβε τὴν ὅλην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἄλλαι ἀποτυχίαι, ἐν οἷς καὶ ἡ ἅλωσις τοῦ Βιδινίου, κατέστησαν ἄφευκτον τὴν πτῶσιν τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ, ἀποφασισθεῖσαν ἐν ἐκτάκτῳ συμβουλίῳ. Παυθεὶς λοιπὸν τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1689, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαρᾶν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

(ΚΙΟΠΡΟΥΛΗΖΑΔΕ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆζαδὲ, εἰς ἡλικίαν 52 ἐτῶν, ἔχων διοικητικὴν μᾶλλον ἢ στρατιωτικὴν ἱκανότητα, εὐλαβὴς Μουσουλμάνος καὶ παρατηρητὴς ἀκριβὴς τῆς θρησκείας 'του, ἐχθρὸς ἑπομένως κεκηρυγμένος τῶν χριστιανῶν, τῆς ἀκολασίας καὶ τοῦ οἴνου, κατήργησε παρευθὺς ὅλας τὰς καινοτομίας τοῦ προκατόχου 'του καὶ τὰς νέας φορολογικὰς διατάξεις. Ἵνα ἀναπληρώσῃ

δὲ τὸ ἔλειμμα τοῦ ταμείου, εἰσέπραξεν ἀπὸ τῶν καταχραστῶν ὅσα εἶχον θησαυρίση ἀπὸ τῶν τοῦ λαοῦ καταπιέσεων, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώην Καϊμακάμη Μεχμὲδ-τσελεμπῆ, Κεαγιᾶ καὶ δημιουργήματος τοῦ προκατόχου 'του. 'Αποφασίσας δὲ 'να ἐξακολουθήση δραστηρίως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Πολωνῶν, ἂν καὶ ὑπὲρ τῶν τελευταίων τούτων ἐμεσολάβησεν ὁ νέος πρέσβυς τῆς Γαλλίας, ὠργάνισε τὰ στρατεύματα, καὶ διέταξε ῥητῶς τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν 'να περιποιῶνται τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους, μηδὲν ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν ἄλλο ἢ τὸ χαράτσιον, τὸ ὁποῖον διῄρεσεν εἰς τρεῖς τάξεις, ὀνομασθέντος τοῦ νέου τούτου συστήματος Νιζάμι Τζεδὴδ, ὄνομα, τὸ ὁποῖον μετὰ ἕνα αἰῶνα ἔμελλε 'να ἀναφανῇ ὑπ' ἄλλην μορφήν. Ἵν' ἀποδώσῃ δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου Βεζίρη τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς δύναμιν, ἐπεχείρισε νὰ οὐδετερώσῃ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν Κουτμπέ-Βεζίρων καὶ 'να τοὺς μακρύνῃ κατ' ὀλίγον τοῦ Διβανίου, διορίζων αὐτοὺς εἰς ἐπικερδεῖς θέσεις. Πολιτικώτερος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ 'του 'Αχμὲδ, ὅστις ἠθέλησε 'να ὑποτάξῃ τὴν Μάνην ἀνεγείρων ἐντὸς αὐτῆς πολυάριθμα φρούρια, καὶ σκεπτόμενος ὀρθότερον παρ' ὅλους τοὺς μετ' αὐτὸν Βεζίρας, οἵτινες ἀπέκρουσαν πάντοτε τὴν πρότασιν τοῦ 'να καταστήσωσι τὴν Πελοπόννησον ἡγεμονίαν αὐτόνομον, κατὰ τὰς ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, διοικουμένην ὑπὸ χριστιανῶν ἡγεμόνων, 'δὲν ἐδίστασε 'να ὀνομάσῃ Μπέην τῆς Μάνης τὸν Λιβέριον 'Ιερακάρην, Λάκωνα εὐπατρίδην, διαγαγόντα ἑπτὰ ἔτη εἰς τὸ κάτεργον, καὶ 'να 'τὸν ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς Οὐενετούς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πληγὴ τῆς ἐλλείψεως τοῦ νομίσματος ἦτον ἡ κινδυνωδεστέρα, διότι, τοῦ χαλκοῦ κατακλύσαντος ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, εἶχεν ἐκλίπει ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, κατήργησε τὴν χρῆσιν τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν, πέμψας εἰς τὰ νομισματοκοπεῖον οὐ μόνον τὰ ἰδικά 'του, ἀλλὰ καὶ ὅλα τοῦ Σαραγίου τὰ περιττὰ ἀργυρώματα, τὰ πλεῖστα δῶρα τῶν Εὐρωπαίων πρέσβεων. Τακτοποιήσας δ' οὕτως ἐκ τῶν ἐνόντων τὰ κατὰ τὸ διοικητικὸν καὶ οἰκονομικὸν μέρος, ἐξεστράτευσε περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου τοῦ 1690 κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, προχωρησάντων ἄχρι τῶν εἰσβολῶν τοῦ Αἵμου. 'Αναγκάσας δὲ αὐτοὺς 'να ὑποχωρήσωσι, καὶ κυριεύσας τὴν Νύσσαν, τὸ Βιδίνιον, τὴν Σεμένδραν καὶ τὸ Βελιγρὰδ, ἐν ᾧ ὁ Τεκελῆς, ἡγεμὼν τῆς Τρανσυλβανίας ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ἐκέρδισε λαμπρὰν νίκην κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Hæusler, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ ἐν θριάμβῳ. Τῇ δὲ 10 Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους, λαβὼν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Σουλτάνου τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἐξεστράτευσεν αὖθις· πλὴν μόλις εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν Σόφιαν, καὶ ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, ὅς τις εἶχε μεταβῆν' εἰς 'Αδριανούπολιν, ἀπέθανε τῇ 23 'Ιουνίου ὑπὸ ὕδρωπος. Κοινοποιήσας δὲ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Σουλτὰν-'Αχμὲδ Β' εἰς τὰς φίλας δυνάμεις, διέβη τὸν Δούναβιν κατὰ τῶν Αὐστρια-

κῶν, καταβαινόντων ἐκ τοῦ Πετροβαραδινίου, καὶ συγκροτήσας κατ' αὐτῶν τῇ 19 Αὐγούστου μάχην οὐ μακρὰν τοῦ Σλανκαμὲν, ἐφονεύθη ὑπὸ μολυβδοβόλου, καθ' ἣν στιγμὴν, βλέπων τοὺς ἐναντίους ὑπερισχύοντας, ὥρμησε ξιφηφόρος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Ὀλίγαι μάχαι ὑπῆρξαν φονικώτεραι τῆς ἐν Σλανκαμὲν, διότι, παρεκτὸς τοῦ Μ. Βεζίρη, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα 'δὲν εὑρέθη, ἐκ μὲν τῶν Ὀθωμανῶν ἔπεσον 28,000, ἐκ δὲ τῶν Αὐστριακῶν, ὧν ἐστρατήγει ὁ Μαρκγράβος Λουδοβῖκος τῆς Βάδης, 5—6000. Ὁλόκληρον τὸ στρατόπεδον μετὰ 150 κανονίων ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν νικητῶν· τὴν δὲ ἱερὰν σημαίαν παρέλαβεν ὁ γέρων Χαλὶλ-πασσᾶς, διοικητὴς τοῦ Χαλὲμπ, ὡς καϊμακάμης. Ὁ Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶς, ἔχων ἤδη παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὑπόληψιν ἐναρέτου ἀνδρὸς, ὅθεν καὶ ἐπωνομάζετο Φαζλῆ, διότι, κατὰ τὴν σύγχρονον ὀθωμανικὴν Ἱστορίαν, οὔτε ἔγκλημα ἔπραξέ ποτε, οὔτε λόγον περιττὸν εἶπε (1), προσέλαβε καὶ τὴν φήμην τοῦ Μάρτυρος, ὡς ἀποθανὼν ἐν πολέμῳ. Ἡ πολιτική 'του 'δὲν ἦτον οὔτε καταθλιπτικὴ οὔτε μακιαβελικὴ ὡς ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ 'του. Ἠγάπα τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποίαν 'δὲν παρημέλει οὔτε στρατεύων, καὶ ἦτον ἐχθρὸς τῆς ἀργίας καὶ τῆς πολυτελείας, ἐνδυόμενος ἁπλούστατα, καὶ ἀπεστρέφετο πάντοτε τὴν στρατιωτικὴν μουσικήν. Καίτοι δὲ χριστιανομάχος, ὡς εἴπομεν, ὑπῆρξεν ὅμως ὁ πρῶτος Μέγας Βεζίρης, ὅστις διὰ τῶν νέων διατάξεων (νιζάμι τζεδὴδ) ἀπήλλαξε τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους τῆς Τουρκίας ἀπὸ τῆς ἄκρας καταπιέσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐστέναζον πρὸ αὐτοῦ.

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐξ οἰκογενείας τινὸς ἀσήμου τῆς Ὀχρίδος, προήχθη διὰ τοῦ Μουσταφᾶ-Κιοπρουλῆ, ὅταν ἀκόμη ἦτο διοικητὴς τοῦ Μπαμπαδαγγῦ. Διορισθεὶς ἀκολούθως, δι' ἔλλειψιν ἀνδρῶν, Γενιτσὰρ-ἀγᾶς, ἦτον Καϊμακάμης, ὅτε διωρίσθη. Διαταχθεὶς δὲ 'να ὑπάγῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βελιγραδίου, ἐνόμισε συμφερώτερον 'να μένῃ ἐν ΚΠ, ὅπως ἐπισπεύσῃ ἐν τῷ χειμῶνι τὰς διὰ τὴν μέλλουσαν ἐκστρατείαν παρασκευὰς, καὶ διώρισεν ἀρχιστράτηγον τὸν ὀνομασθέντα ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ καϊμακάμην Χαλὶλ-πασσᾶν. Ἐπειδὴ δὲ, παύσας τὸν Γεντσὰρ-ἀγᾶν Ἐγκινλῆ-Μεχμὲδ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔτρεφε πρὸ πολλοῦ μῖσος ἄσπονδον, διέταξε 'να 'τὸν μεταφέρωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπὶ βωδαμάξης πρὸς περιφρόνησιν, ἐπωνομάσθη Ἀ ρ α μ π α τ ζ ῆ ς. Θελήσας δὲ 'να καθυποβάλῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἀτιμίαν καὶ τὸν Κιζλάραγαν Ἰσμαὴλ, ἀντὶ τοῦ ὁποίου

(1) Διηγοῦνται δὲ, ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι, ἐλθόντων ποτὲ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ τριῶν στρατοδικῶν πεπαυμένων, 'τοὺς ἀπέπεμψε χωρὶς 'νὰ 'τοῖς εἴπῃ οὔτε λέξιν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν εἰσηγητὴς Νιγκιαχῆ-ἐφέντης, ἀπορῶν διὰ τὴν σιγὴν ταύτην, 'τῷ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι ἔπρεπε τοὐλάχιστον 'νὰ 'τοῖς εἴπῃ ὅ,τι δήποτε, «Δὲν εἶμαι ὑποκριτὴς,» ἀπεκρίθη ὁ Κιοπρουλῆς.

διώρισε τὸν Νεζίρ, ἐπέσυρεν ἐναντίον 'του τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, εἰς τὸν ὁποῖον παρεπονέθη ἡ προστάτις τοῦ Ἰσμαὴλ Χασεκὶ-σουλτάνα, καθ' ὑποβολὴν αὐτοῦ τοῦ Νεζίρ, ὅς τις ἐθεώρησε προσβολὴν τῆς ἀξίας 'του τὴν εἰς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ γενομένην ἀτιμίαν, ἐπαύθη τῇ 21 Μαρτίου τοῦ 1692, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον, ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐκείνης ἁμάξης, ἣν εἶχε διατάξῃ 'να ἑτοιμάσωσι διὰ τὸν ἐκπεσόντα Κχιζλὰρ-ἀγᾶν· ἡ δὲ περιουσία 'του ἐδημεύθη. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐφονεύθη, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐῤῥαδιούργει ὅπως ἐπανέλθῃ.

(ΕΛΧΑΤΖ-ἢ ΤΑΡΜΠΟΥΣΣΤΣΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ τοῦ Μερτζιφοὺν, ὑπῆρξε σιλιχδάρης τοῦ Καρὰ-Μουσταφᾶ καὶ διοικητὴς τοῦ Χαλέμπ, ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἀγαθὸς, ἐπαύθη τῇ 17 Μαρτίου τοῦ 1693, διότι ἐτόλμησε 'να ὑπερασπισθῇ τὸν Δεφθερδάρην, τὸν ὁποῖον ὁ Σουλτάνος ἤθελε 'να παύσῃ, καὶ ἔλαβε σύνταξιν, ὅσην αὐτὸς μόνος προσδιώρισε δι' ἑαυτὸν, καὶ ταύτην μετριωτάτην (15—16 πουγγεῖα), εἰ καὶ ὁ Σουλτάνος, γνωρίζων τὴν χρηστότητα καὶ τὸ ἀφιλοκερδὲς τοῦ ἀνδρὸς, ἐπέμεινε 'να 'τῷ προσδιορισθῶσι πλειότερα, καθὼς καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Ἀλῆ· ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι, εἰς τὰς παρούσας δυσχερεῖς περιστάσεις, ὅτε ὁ πόλεμος ἀπῄτει τόσας θυσίας, καὶ ταῦτα πολλὰ 'τῷ ἦσαν: παράδειγμα ἀφιλοκερδείας καὶ γενναιότητος, τοῦ ὁποίου ὅμοιον 'δὲν ἀναφέρει πλέον ἡ Ὀθωμανικὴ Ἱστορία.

(ΜΠΟΥΓΙΟΥΚΛΥ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἀπὸ τοῦ Μποζοὺκ, προήχθη ἀπὸ Ἐμὶρ-ἀχόρη εἰς Καπετὰν-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Μπαμπαδαγγῦ, τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Τριπόλεως, καὶ ἦτον, ὅτε διωρίσθη, Καϊμακάμης. Ἐδέχθη δὲ τὴν σφραγῖδα ἄκων, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, ἀπειλήσαντος ἄλλως 'να 'τὸν φονεύσῃ. Ἐκστρατεύσας δὲ τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1693 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐπρόφθασεν ὥστε 'να σώσῃ τὸ Βελιγράδιον, διότι οἱ Αὐστριακοὶ, μαθόντες ὅτι πλησιάζει, ἐγκατέλιπον τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνεχώρησαν· αὐτὸς δὲ, εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν τῇ 17 Σεπτεμβρίου, καὶ ὀχυρώσας αὐτὴν ἀσφαλέστερον, ἐπέστρεψε μετὰ δύο μῆνας εἰς Ἀδριανούπολιν. Δοκιμάσας δὲ 'ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ Σαραγίου τὸν Κχιζλάραγαν Νεζίρ, προελήφθη ὑπ' ἐκείνου, καὶ, κατηγορηθεὶς διὰ τὴν πολυτέλειάν 'του εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐπαύθη τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1694, βεζιρεύσας ἓν ἔτος, καὶ διωρίσθη διοικητὴς τῆς Τριπόλεως, ἀντὶ τοῦ διαδόχου 'του. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δῶρα, ὅσα, ἐγγίζοντος τοῦ Βαϊραμίου, εἶχεν ἕτοιμα διὰ τὸν Σουλτάνον, ἔκρινεν εὔλογον, παυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ, 'να μὴ 'τὰ προσφέρῃ, ὁ Σουλτάνος, μαθὼν τοῦτο καὶ δυσαρεστηθεὶς, 'τὸν ἀνεκάλεσε, καὶ, φυλακίσας αὐτὸν, διέταξε 'να δημευθῇ ἡ περιουσία 'του.

(ΣΟΥΡΜΕΛΗ-ἢ ΣΣΑΜ-ΤΑΡΑΜΠΟΛΛΟΥ-ἢ ΔΕΦΘΕΡΔΑΡ)-ΑΛΗ

-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ Διδυμοτοίχου, διῆλθεν ὅλας τὰς βαθμίδας τοῦ θησαυροφυλακίου ἄχρι τῆς τοῦ Δεφθερδὰρ, πρὶν δὲ διορισθῇ εἰς Τρίπολιν, εἶχε χρηματίσῃ διοικητὴς τῆς Κύπρου. Ἐκστρατεύσας τῇ 28 Ἰουνίου τοῦ 1694 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπολιώρκησε τὸ Πετροβαραδίνιον, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πλημμύραι καὶ αἱ βροχαὶ κατέκλυσαν τὰς τάφρους, ἠναγκάσθη 'να λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ 'ν' ἀποσυρθῇ εἰς Βελιγράδιον· ἐν δὲ τῇ Πολωνίᾳ τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα ὑπέστησαν ἄλλας ἥττας· ὅλας δὲ ταύτας τὰς ἀποτυχίας, αἵτινες διετάραττον τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, ἐπεσφράγισεν ἡ ἅλωσις τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν, πολιορκησάντων αὐτὴν τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 1694. Τῇ δὲ 6 Φεβρουαρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀπέθανεν ὁ Σουλτὰν-Ἀχμέδ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς ὁ Β' ἐπέμεινε 'να ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως, τὰ δὲ στρατεύματα, μὴ λαβόντα τὸ σύνηθες φιλοδώρημα, ἐστασίασαν, ὁ δὲ Βεζίρης ἀπεδείχθη ὀφείλων εἰς μὲν τὸ δημόσιον 313,000 γροσίων, εἰς διαφόρους δὲ ἰδιώτας 87,750, διότι ἦτον πολυδάπανος καὶ εἶχε τέσσαρας γυναῖκας, ἐκτὸς δώδεκα παλλακίδων, ἐπαύθη τῇ 14 Μαρτίου τοῦ 1695, καὶ ἐφονεύθη, ὅλη 'του δὲ ἡ περιουσία δημευθεῖσα μόλις ἀπέφερε 4059 γρόσια.

(ΕΛΜΑΣ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διορισθεὶς πρὸ μικροῦ Καϊμακάμης, διότι, συνοδεύσας τὴν μητέρα τοῦ νέου Σουλτάνου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν, εὐηρέστησε, διεδέχθη τὸν Σουρμελῆν ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνούς. Ἐπειδὴ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ διορισμοῦ 'του, ἔφθασεν εἰς ΚΠ ἡ χαρμόσυνος εἴδησις ὅτι ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, νικήσας κατὰ κράτος εἰς δύω ἀλλεπαλλήλους ναυμαχίας τὸν τῶν Οὐενετῶν περὶ τὰς Οἰνούσας ἢ Αἰγινούσας νήσους τῇ 8 καὶ 18 Φεβρουαρίου τοῦ 1695, ἀνεκτήσατο τὴν Χίον. Τῇ δὲ 30 Ἰουνίου ὁ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς, στρατεύσας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν αὐτοπροσώπως, ἐκυρίευσε τὴν Λίππαν, τὸ Λοῦγκον καὶ τὸ Σεμπὲς, τῇ δὲ 22 Σεπτεμβρίου ἐνίκησεν 6000 Αὐστριακοὺς ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν στρατηγὸν Βετεράνην, αἰχμαλωτισθέντα καὶ αὐτὸν καὶ ἀποκεφαλισθέντα, καὶ τῇ 16 Νοεμβρίου ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ ἐν θριάμβῳ. Τῇ δὲ 8 Ἀπριλίου τοῦ ἑπομένου ἔτους, στρατεύσας πάλιν ὁ Σουλτάνος, ἐνίκησε τῇ 20 Αὐγούστου τὸν Δοῦκα τῆς Σαξονίας περὶ τὸ Ὀλάσσ, ὅπου ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν ἑκατέρωθεν πολλοὶ ἀνδρεῖοι στρατηγοί. Ἀλλ' ἡ ἅλωσις τοῦ Ἀζὸφ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἐνέπνευσεν ἀθυμίαν εἰς τὸν στρατὸν, ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα ἀχρηματία, ἐξαντληθέντος τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ὑπὸ πολυχρονίου πολέμου, ὑπαγόρευσεν ἔκτακτα μέτρα φορολογίας. Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει στρατεύσας πάλιν ὁ Σουλτάνος, ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Θεῖσσ εἰς τὸν Δούναβιν, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ-Χουσεϊν-πασσᾶ,

διοικητοῦ τοῦ Βελιγραδίου, ὅς τις, μόνος μεταξὺ τῶν λοιπῶν Βεζιρῶν, ἐξέφρασεν ἐν τῷ συγκροτηθέντι πρότερον ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου συμβουλίῳ ἐναντίαν γνώμην, ἀποδείξας ὅτι ἦτον ἀσφαλέστερον 'να διαβῶσι τὸν Σάβον μᾶλλον παρὰ τὸν Δούναβιν. Ἡ δὲ συγκροτηθεῖσα τῇ 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1697 καταστρεπτικὴ μάχη παρὰ τὴν Ζένταν, ὅπου ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος ἐν διαστήματι δύω μόνον ὡρῶν ἐνίκησε τὴν περίδοξον ἐκείνην νίκην, ἀπὸ τῆς ὁποίας χρονολογεῖται κυρίως ἡ παρακμὴ τῆς Τουρκίας, ἐπραγματοποίησε τὰς προρρήσεις τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ Βεζίρη Ἐλμὰς-Μεχμὲδ-πασσᾶ, ὅς τις, ὢν εἰσέτι μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Σόφιᾳ, εἶχεν ἰδεῖ κατ' ὄναρ τὸν Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν προσενεγκόντα αὐτῷ ποτήριον σερμπετίου, ἀφ' οὗ ἔπιε πρῶτον ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἴδιος, καὶ διυπνισθεὶς, ἐξήγησε τὸ ὄνειρόν 'του αὐτὸς, προειπὼν ὅτι ἔμελλεν ἐν ταύτῃ τῇ ἐκστρατείᾳ 'να πίῃ τὸ αὐτὸ τοῦ μαρτυρίου ποτήριον, πίπτων ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐκεῖνος. Εἴκοσι χιλιάδες πτώματα ἐσκέπασαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, δέκα χιλιάδες ἐπνίγησαν εἰς τὸν ποταμὸν, οἱ πλεῖστοι τῶν στρατηγῶν, ἐν οἷς ὁ Μ. Βεζίρης, ἐγένοντο παρανάλωμα τῆς μαχαίρας τοῦ ἐχθροῦ ἢ τῆς τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ἐν μέσῳ τῆς μάχης ἐπανέστησαν, μεταξὺ δὲ τῶν τροπαίων τῆς νίκης, ἐξ ὧν ἦσαν 423 σημαῖαι (1), ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ Κράτους, σωζομένη μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ τῆς Βιέννης Μουσείῳ, χρυσῆ, σχήματος ἐλλειψοειδοῦς, καὶ ἔχουσα ἐγγεγλυμένον τὸ μονόγραμμα (τὸν Τουγρὰν) τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ.

(ΑΜΟΥΤΖΑΖΑΔΕ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπονομασθεὶς οὕτω (υἱὸς τοῦ θείου), διότι ἦτον υἱὸς τοῦ Χασὰν-Κιοπρουλῆ, ἀδελφοῦ νεωτέρου τοῦ Μεχμὲδ-Κιοπρουλῆ καὶ θείου τοῦ Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆ, τέταρτος Βεζίρης ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης. Ἔκδοτος κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ μόλις διορισθεὶς διοικητὴς Ἀμασείας ἀφ' οὗ παρηκολούθησε τὸν Καρὰ-Μουσταφᾶν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Βιέννης, ἐφαίνετο λησμονηθεὶς διόλου ὑπὸ τῆς Πύλης. Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ Δ', ὀνομασθεὶς Βεζίρης καὶ διοικητὴς τῶν Δαρδανελίων, καὶ ἔπειτα Καπετὰν-πασσᾶς ἐπὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Χίου, δὶς καϊμακάμης, διοικητὴς τῆς Καραμανίας καὶ τῶν Ἀδάνων καὶ ἔπειτα τοῦ Βελιγραδίου, καὶ τέλος Μέγας Βεζίρης, διορισθεὶς ἐν Τεμισβαρίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1697, ἓξ ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Ζέντᾳ μάχην, τῆς ὁποίας εἶχε προϊδεῖν, ὡς προείπομεν, τὴν ἔκβασιν, ἀπέδειξεν ὅτι ἦτον ἱκανὸς, καθὼς καὶ οἱ πρόγονοί

(1) Τὰ λάφυρα τῆς νίκης ταύτης ἦσαν 9,000 ἁμάξια, 60,000 καμήλων, 1500 βόες, 700 ἵπποι, 26,000 σφαῖραι, 553 βόμβαι, 500 τύμπανα, καὶ 88 κύμβαλα, 40,000 φιορίνια παρεκτὸς τῶν 3,000,000, τὰ ὁποῖα περιεῖχε τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ, τὸ ὄχημα τοῦ Σουλτάνου μετὰ ὀκτὼ ἵππων καὶ δέκα γυναῖκες τοῦ χαρεμίου 'του.

'του, 'να φέρη τὸ βάρος τῆς ὑπερτάτης ταύτης ἀξίας. Δεκατεσσάρων ἐτῶν συνεχὴς πόλεμος, καὶ ἐννέα νίκαι, τὰς ὁποίας ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ εἶχον κερδήση οἱ Αὐστριακοί, ἀπέδειξαν εἰς αὐτόν, παρευρεθέντα καὶ ἐν τῇ τοῦ St. Gotthard καὶ ἐν τῇ τοῦ Σλανκαμὲν μάχῃ, τὴν ὑπεροχὴν τῶν Αὐστριακῶν ὅπλων. Ὅθεν, καίτοι φανεὶς εὐπρόσιτος εἰς τὰς περὶ εἰρήνης μεσολαβήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, ἠσχολήθη δραστηρίως πρὸς ἐξοπλισμὸν καὶ συγκέντρωσιν νέου στρατεύματος, καὶ καταρτίσας 50,000 πεζικοῦ καὶ 48,000 ἱππικοῦ, ἐξεστράτευσε τῇ 31 Μαΐου 1698 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου μετῴκησεν ὁ Σουλτάνος, ἀφ' οὗ ἐξέπεμψε καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος στόλον ἐκ τριάκοντα πέντε πλοίων ὑπὸ τὸν Καπετὰν-πασσᾶν Χουσεΐν, τὸν ἐπικληθέντα Μετζομόρτον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ αἱ διαπραγματεύσεις ἐξηκολούθουν, καὶ εἶχον φθάση εἰς βαθμὸν ἀρκοῦντα πρὸς διαλλακτικὴν συνεννόησιν, διωρίσθησαν τῇ 23 Ἰουλίου πληρεξούσιοι ὑπὸ τοῦ Βεζίρη, ἐστρατοπεδευμένου ἐν Σόφια, ὁ Ῥεῒζ-εφέντης Ῥαμῆ καὶ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Πύλης Α. Μαυροκορδάτος, καὶ προσδιωρίσθη, ὡς τόπος τῶν περὶ τῆς προκειμένης εἰρήνης συνδιασκέψεων, τὸ Κάρλοβιτσ, πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, κάτωθεν τοῦ Πετερβαραδινίου. Ἐκεῖ συνελθόντες τῇ 13 Νοεμβρίου 1698 ἐννέα ἀντιπρόσωποι ἑπτὰ ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης (1), συνεφώνησαν καὶ ὑπέγραψαν, μετὰ τριάκοντα ἓξ συνεδριάσεις, διαρκεσάσας 72 ἡμέρας (ἀπὸ τῶν 17 Νοεμβρίου μέχρι τῶν 26 Ἰανουαρίου) τὴν περιβόητον ἐκείνην εἰρήνην, ἥτις, συμπεσοῦσα περὶ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀποτελεῖ ἐποχὴν ἀξιομνημόνευτον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Διπλωματίας. » Ἡ εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτσ, λέγει ὁ Χάμμερ, ὅστις ἐξιστόρησε τὰ καθέκαστα αὐτῆς μετὰ τῆς ἐνδεχομένης **λεπτομερείας, ἔθεσε τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος εἰς νέαν θέσιν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ἀναγνωρίσαν πρώτην φορὰν καὶ παραδεχθὲν τὴν μεσολάβησιν καὶ ἐπέμβασιν δύω Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἠσφάλισεν εἰς τὴν Ἀουστρίαν τὴν κυριότητα τῆς Τρανσυλβανίας καὶ Οὐγγαρίας, αἵτινες ἐστέναζον ἐπὶ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἔτη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας, καὶ ἀπεκάλυψε τὴν**

(1) Ἀπεσταλμένοι ἐκ μέρους μὲν τῆς Αὐστρίας ἦσαν ὁ Βόλφαγκ, κόμης τοῦ OEttingen, ὅστις ἐστάλη ἔπειτα καὶ εἰς ΚΠ ὡς πρέσβυς, καὶ ὁ Κόμης τοῦ Schlick, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν, ὡς σύμβουλον μὲν τῆς πρεσβείας καὶ ὁροθέτην τὸν Κόμητα Marsigli, ὅς τις συνέταξε τὸ πρῶτον στατιστικὸν σύγγραμμα περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας καὶ τῶν περὶ τὸν Δούναβιν καὶ Βόσπορον Ἐπαρχιῶν αὐτῆς, ὡς γραμματέα δέ, ἐπιφορτισμένον τὴν σύνταξιν τοῦ πρωτοκόλλου, τὸν σύμβουλον τοῦ πολέμου Τὶλ, καὶ ὡς ἑρμηνέα τὸν Τάλμαν· ἐκ μέρους δὲ τῆς Τουρκίας ὁ πρώην Ῥεῒζ-ἐφέντης καὶ κατόπιν Μέγας Βεζίρης Ῥαμῆ καὶ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Πύλης Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος· ἐκ μέρους δὲ τῆς Οὐενετίας ὁ ἱππότης Ῥουτσίνης· καὶ ἐκ μέρους τῆς Πολωνίας ὁ Κόμης Μαλαχόβσκης. Τὸν δὲ Κσάρον τῆς Ῥωσσίας ἀντεπροσώπευεν ὁ Προκόπιος Μποχκάνοβιτσ Βασνιτσίνωφ. Τῶν δὲ μεσολαβουσῶν Δυνάμεων ἀντιπρόσωποι ἦσαν ὁ μὲν Κολλιὲρ τῆς Ὁλλάνδας, ὁ δὲ Παζὲτ τῆς Ἀγγλίας.

κρυπτομένην τέως ὄπισθεν τῆς φρονίμου πολιτικῆς τῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας Κιοπρουλῆ Βεζιρῶν παρακμὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὅπερ, συγχρωτισθὲν ἅπαξ διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτσ μετὰ τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων, ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε προσπελάζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν Εὐρώπην· ἡ δ' ἐπιῤῥοὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς δὲν ἔπαυσεν αὐξάνουσα καθ' ἡμέραν ἐπὶ τοῦ Διβανίου τῆς ΚΠ«. Διὰ τοὺς Ἕλληνας δὲ ἰδίως, ἡ εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτσ ἔχει καί τι ἐθνικὸν διαφέρον, διότι ἐν αὐτῇ πρώτην φορὰν ἀντεπροσώπευσε τὴν Τουρκίαν Γραικὸς, ὁ Ἐξ ἀποῤῥήτων Μαυροκορδάτος, διεξαγαγὼν μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ ἐκφωνήσας Λατινιστὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῶν καὶ τὸν σωζόμενον ἐκεῖνον αὐτοῦ λόγον περὶ εἰρήνης. Τὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων σχολὴν ὁ Κιοπρουλῆς μετεχειρίσθη πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διαῤῥύθμισιν τοῦ Κράτους, καὶ, ἐξακολουθῶν τὸ σύστημα τοῦ ἐξαδέλφου 'του, ἐξέδωκε διάφορα διατάγματα, τείνοντα πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν ὑπηκόων χριστιανῶν. Πολλὰ δὲ δημόσια κτίρια μαρτυροῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Τουρκίας τὴν προνοητικὴν αὐτοῦ μέριμναν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων. Ἀλλὰ τοὺς ἀγαθοεργοὺς αὐτοῦ σκοποὺς οὐδετέρωναν ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ Μουφτῆ καὶ τοῦ ἀρχιευνούχου. Ὁ δὲ θάνατος τοῦ ἀνεψιοῦ 'του Κχιμπλελῆζαδὲ Ἀλῆ-μπεη, φονευθέντος κατὰ διαβολὴν τοῦ Κχιζλὰρ-ἀγᾶ, ὅτι ἐτόλμησε 'να ὑψώσῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ μέχρι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χαρεμίου, τόσον ἐλύπησε τὸν Κιοπρουλῆν, ὥστε, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐντελῆ δυσμένειαν τοῦ Σουλτάνου, τῆς ὁποίας ᾐσθάνετο ἤδη τὰς ἀρχὰς, ἄλλως τε καὶ κλινήρης ὑπὸ τῆς νόσου, ἥτις 'τὸν ἔφερε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν τάφον, ἔδωκε τῇ 5 Σεπτεμβρίου τοῦ 1702 τὴν παραίτησίν 'του, ἥτις καὶ ἐγένετο ἀμέσως δεκτὴ, δοθείσης αὐτῷ τῆς ἀδείας 'να μένῃ ὅπου ἂν θέλῃ, ἔχων καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν. Ἀποσυρθεὶς δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει παλάτιόν 'του, καὶ μετά τινας ἡμέρας, εἰς τὸ παρὰ τὴν Σηλυμβρίαν ὑποστατικὸν αὐτοῦ, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀφεὶς μνήμην γενναίου καὶ μεγαλόφρονος ἀνδρὸς, πολιτικοῦ ἐξόχου καὶ φίλου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν πεπαιδευμένων, ὅθεν καὶ ἔλαβε δικαίως παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ ἐπώνυμον Συνετὸς (Σαγχίμπι-τετμπίρ)

(ΔΑΛΤΑΜΠΑΝ(1))-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Πατραϊτζὶκ, πλησίον τοῦ Μοναστηρίου, ἀγράμματος ἐντελῶς καὶ σκαιοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ δραστήριος καὶ ἀνδρεῖος ἄχρις ὠμότητος ἄνθρωπος, προαχθεὶς βαθμηδὸν ἀπὸ ἁπλοῦ γενιτσάρου εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν. Ἀποτυχὼν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Σορόκας, καὶ μετὰ ταῦτα διορισθεὶς

(1) Ὁ ἔχων στενὴν πτέρναν, δρομεὺς δηλαδὴ ἀκούραστος.

διοικητὴς τῆς Ἀνατολῆς, μόλις ἐλύτρωσεν ἐπὶ τοῦ Βεζίρη Ἐλμὰς-Μεχμὲδ-πασσᾶ τὴν ζωήν του διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ περιφήμου Μουφτῆ Φεϊζουλλὰχ, ὅςτις τὸν ἔλαβεν ἔκτοτε ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν του, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Βοσθνίαν, δὲν παρευρέθη, κατ' εὐτυχίαν του, εἰς τὴν ἐν Ζέντα φονικὴν μάχην, μετὰ τὴν ὁποίαν διορισθεὶς διοικητὴς τῆς Βοσθνίας καὶ ἀρχιστράτηγος, ἐκυρίευσεν εἰκοσιτέσσαρα φρούρια κείμενα ἑκατέρωθεν τοῦ Σάου. Διαδεχθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα τὸν, ἀγαθὸν μὲν, ἀλλ' ἀδρανῆ, Ἰσμαὴλ-πασσᾶν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Βαγδὰτ, ἐταπείνωσε τοὺς ἀποστατήσαντας Ἄραβας τῆς Βάσρας ὑπὸ τὸν σιδηροῦν του ζυγόν· ἀλλ' ἡ σκληρότης, ἣν ἀνέπτυξε κατὰ τὴν διοίκησίν του, διήγειρεν ἐναντίον του τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν. Λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν σφραγῖδα ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 27 Σεπτεμβρίου, προοιμίασε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ δι' ἀστυνομικῶν τινων μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον ἱκανότητα, ἀλλ' ἐξακολουθῶν τὰς ἐκδικήσεις αὐτοῦ μετ' ἀπανθρωπίας, ἠλλοτρίωσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν τοῦ παντοδυνάμου Φεϊζουλλὰχ, ὅς τις προσῳκειώθη, ὡς συμφωνότερον πρὸς τοὺς σκοπούς του καὶ μᾶλλον εὔκαμπτον, τὸν Ῥεϊζ-ἐφένδην Ῥαμῆ. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ βίαιος Δαλταμπὰν ἐνόμισε καταλληλότατον μέτρον 'να φαρμακώσῃ τὸν Φεϊζουλλάχ· ἀλλὰ, προδοθείσης τῆς ἐπιβουλῆς, κατηγορήθη εἰς τὸν Σουλτάνον ὡς συνεννοούμενος μετὰ τῶν ἐν Κριμαίᾳ ἐπαναστατῶν, καὶ ἐπαύθη τῇ 24 Ἰανουαρίου τοῦ 1703, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπεκεφαλίσθη.

ΡΑΜΗ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἑνὸς χωρομέτρου, κατοίκου τοῦ ἐν ΚΠ προαστείου Εἰοὺμπ, ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του. Διορισθεὶς μετὰ ταῦτα γραφεὺς εἰς τὸ Γενικὸν Γραφεῖον τοῦ Κράτους, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ ποιητοῦ Ναμπῆ, γραμματέως τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ, ἐμιμήθη μὲν αὐτὸν ὡς ποιητὴς, τὸν ὑπερέβη δὲ ὡς ἐπιστολογράφος, ὅθεν καὶ τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ ἔγγραφα (1) καὶ σήμερον ἀκόμη χρησιμεύουσιν ὡς ἀμίμητα δείγματα τοῦ κομψοτέρου καὶ πλουσιωτέρου ὕφους. Διαδεχθεὶς τὸν Ναμπῆ ὡς Μπεϊλικτσῆς, καὶ διορισθεὶς κατόπιν Ῥεϊζ-ἐφένδης, ἐστάλη ὡς τοιοῦτος εἰς Κάρλοβιτς μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, πληρεξούσιος πρὸς διαπραγμάτευσιν τῆς εἰρήνης, ἣν καὶ ὑπέγραψε μετ' αὐτοῦ, ὡς προείπομεν. Συνταχθεὶς δὲ μετὰ τοῦ Φεϊζουλλὰχ, καὶ διορισθεὶς τῇ 21 Δεκεμβρίου Βεζίρης, διεδέχθη μετὰ ἕνα μῆνα τὸν Δαλταμπάν. Ὁ Ῥαμῆ, ὡς πρωτουργὸς καὶ φίλος ἔνθερμος τῆς εἰρήνης, ἦτον πεπεισμένος, καθὼς καὶ ὁ Ἀμουτζαζαδὲ-Κιοπρουλῆς, ὅτι, εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, τὸ Κράτος εἶχεν ἀνάγκην ἄφευκτον ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἡσυχίας, ὅπως ἀναπτύξῃ ὅλους αὐτοῦ τοὺς πόρους,

(1) Τῶν ὁποίων σώζονται δύω συλλογαὶ, περιλαμβάνουσαι χίλια τετρακόσια ἔγγραφα.

ὅσοι ἠδύναντο 'να συντείνωσι πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν προλαβόντων δεινῶν· γνωρίζων ὅλας τὰς δημοσίας ἀνάγκας, ὡς ὑπηρετήσας ἔτη πολλὰ εἰς διαφόρους τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως κλάδους, ᾐσθάνετο τὸ κατεπεῖγον μιᾶς διοικητικῆς μεταῤῥυθμίσεως, ὅθεν καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀφιέρωσεν ἅπασαν τὴν ἐνεργητικότητά 'του. Ἤρξατο δὲ 'να ἐφαρμόζῃ τὰ περὶ βελτιώσεως ταῦτα μέτρα εἰς τὰς μεθορίους πρῶτον ἐπαρχίας, καταστάσας ἀκατοικήτους ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων, καὶ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν 'να ἴδῃ τελεσφορήσασαν τὴν περὶ τούτου πρόνοιάν 'του ἐν τῷ Μπανάτῳ ἰδίως τοῦ Τεμεσβάρ, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ μεταποιήσεως τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος εἰς κληρονομικὰ κτήματα τῶν ἀγοραστῶν αὐτῶν ὑπηκόων (ὀτζακλὶκ) διατάγματος, ἀποκατασταθέντων ὀκτακισχιλίων καὶ ἐπέκεινα κατοίκων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ. Τὴν μέριμναν αὐτοῦ ἐπεξέτεινε καὶ ἐπὶ διαφόρων ἀστυνομικῶν μέτρων, διατάξας νὰ ἐξορισθῶσιν αἱ φαυλόβιοι γυναῖκες, 'να ἐπισκευασθῶσι τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ 'να κανονισθῶσιν αἱ τιμαὶ τῶν γουναρικῶν (1), αἱ ὁποῖαι εἶχον καταντήσῃ ὑπερβάλλουσαι· ἐνεψύχωσε δὲ καὶ τὴν ἐντόπιον βιομηχανίαν, διατάξας 'να κατασκευάζωνται τὰ διὰ τὸν στρατὸν ἀναγκαῖα ὑφάσματα ἔν τε Θεσσαλονίκῃ καὶ Προύσῃ, καὶ δοκιμάσας 'να ἐγκλιματίσῃ ἐν ΚΠ τὸ φυτὸν τοῦ καφέ. Ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν, οὐ μόνον διότι, πρῶτος μεταξὺ τῶν ἄχρις αὐτοῦ Βεζιρῶν, προήχθη εἰς τὴν ἀξίαν ταύτην ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν **Κυρίων τῆς γραφίδος** (καλεμδὲν), ἐνῷ μέχρις αὐτοῦ οἱ Σουλτάνοι ἐξέλεγον τοὺς Βεζίρας 'των ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, ὧν ὀλίγοι μετεχείριζον μετὰ τῆς αὐτῆς δεξιότητος τὸν κάλαμον καὶ τὴν σπάθην, ἀλλὰ

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὰς τότε τιμὰς τῶν κυριωτέρων γουναρικῶν, οὐ μόνον δι' ἁπλῆν περιέργειαν, ἀλλὰ διότι, ἀνευρεθέντος κατ' αὐτὰς ἐν Μεγάροις καὶ τοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ δημοσιευθέντος τιμολογίου διαφόρων ὠνίων, περιλαμβάνονται μεταξὺ αὐτῶν καὶ γουναρικά. Ῥάχις σαμουρίου (σὶρτ), ά τάξεως 1000 γρόσια (=ῥηγῖναι), β' τάξεως 800, γ' τάξεως 700· δ' τάξεως 550· κεφαλὴ σαμουρίου (καρὰ), ἡ δωδεκὰς ά τάξεως 600 γρόσια, β' τάξεως 450, γ' τάξεως 250· Πόδες σαμουρίου (σαμουροπατσᾶς), αἱ δέκα δωδεκάδες ά τάξεως 120 γρόσια, β' τάξεως 400, γ' τάξεως 85, δ' τάξεως 70· Σαμουροουραὶ, αἱ δέκα δωδεκάδες 1000 γρόσια· Ῥῆσσος, ά τάξεως, αἱ πέντε δωδεκάδες 450 γρόσια· Κακούμια, 45 γρόσια τὰ 150· Ἀλωπεκαὶ (ναφὲ) Εὐρωπαϊκαὶ ά τάξεως, 45 γρόσια αἱ 20· Ἀνατολικαὶ, 41 γρόσια· Σαρθέρια (σανσὰρ), ά τάξεως, 32 γρόσια τὰ 85, κλπ. κλπ. (Ἐκ τοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τιμολογίου) **Περὶ δερμάτων Βαβυλωνικῶν ἤτοι Τραλλιανῶν ἤτοι Φοινεικῶν.** Δέρμα Βαβυλωνικὸν πρώτης φόρμ. δην. (;) φ'. δευτέρας φόρμ. υ. Δέρμα Τραλλιανὸν, Δέρμα Λαχανὸν, τ'. Δέρματος Φοινικοῦ, ρ'. . . . Δέρμα ἐρίφειον ἀνέργαστον ι', εἰργασμένον κέ, δέρμα λύκειον ἄνεργον, κέ· Δέρμα ὀΐνης ἀνέργαστον, μ', εἰργασμένον, μ'· Δέρμα δόρκειον ἀνέργαστον, ι', εἰργασμένον, ιέ. Δέρμα ἐλάφειον, πρώτης φόρμης, ἄεργον, σέ, εἰργασμένον, ρ'. . . Δέρμα λύκειον ἄνεργον, κέ, εἰργασμένον, μ' . . Δέρμα καστόρειον ἀνερ. . . εἰργασμέναν, λ' (;)· Δέρμα ἄρκειον πρωτεῖον, ἀνέργ., ρ', εἰργασμένον, ρν'· Δέρμα λύκου κεράστου ἄνεργον, μ', εἰργασμένον Ξ'· Δέρμα μόσχου λάσιον ἄνεργον, ,αρν', εἰργασμένον, ,αφ'. Δέρμα λεοπάρδου ἀνέργ., ᾽, εἰργασμένον, ,ασν'· Δέρμα λέοντος ἄνεργον, . . .

διότι συνετέλεσε μετὰ τοῦ Μουφτῆ Φεϊζουλλὰχ εἰς τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου 'του Δαλδαμπὰν, τὸν ὁποῖον, καί τοι τυραννικώτατον καὶ ἀπαίδευτον, ὁ στρατὸς ἐξετίμα διὰ τὴν ἀκαταδάμαστον ἀνδρίαν 'τοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσι διότι, διατάξας 'να ῥαβδισθῇ ἀξιωματικός τις τῶν Γενιτσάρων, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε, προσέβαλεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὰ προνόμια τοῦ ταραχοποιοῦ τούτου τάγματος. Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν τρομερὰν ἐπανάστασιν ἐκείνην, τῆς ὁποίας, ἐκραγείσης τῇ 17 Ἰουλίου τοῦ 1703, καὶ διαρκεσάσης 36 ἡμέρας, ἐγένοντο θύματα οὐ μόνον ὁ Φεϊζουλλὰχ, ἀποκεφαλισθεὶς ἀτίμως ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 23 Αὐγούστου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος, Μουσταφᾶς ὁ Β', ἐκθρονισθεὶς τῇ 21 Αὐγούστου, ὁ Ῥαμῆ, δημιούργημα τοῦ Φεϊζουλλὰχ, καὶ ἀκολουθῶν, ἑκὼν ἄκων, τὴν ἀγέρωχον πολιτικὴν ἐκείνου, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα συναθροίσας πανταχόθεν, εἶχεν ἀντιτάξει ἐν Ἀδριανουπόλει κατὰ τῶν ἐν ΚΠ στρατευσάντων κατ' αὐτῆς ἀποστατῶν, ἡνώθησαν μετ' αὐτῶν, ἐσώθη διὰ ταχείας φυγῆς, εὐθὺς μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Σουλτάνου.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ)-'ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ῥῶσσος τὴν καταγωγὴν, ἐξῆλθε τοῦ Σαραγίου ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', διορισθεὶς διοικητὴς τῆς Βάσρας, καὶ κατόπιν τοῦ Μοσοὺλ, τῆς Σιδῶνος καὶ τῆς Βηρυτοῦ. Παυθεὶς μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν, ἔμεινε πολὺν χρόνον ἐν ἀργίᾳ, καὶ μόλις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς Βεζιρείας τοῦ Κιοπρουλῆ Ἀμουτζαζαδὲ-Χουσεϊν, τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν ἀδελφήν. Ἀλλ' ὁ Κιοπρουλῆς 'τὸν ἀπεστρέφετο διὰ τὴν ἄπληστον πλεονεξίαν 'του, εἰς βαθμὸν ὥστε, ὁσάκις ἤρχετο εἰς τὴν Πύλην μετὰ τῶν ἄλλων Βεζιρῶν ἵνα τῷ προσφέρῃ τὸ σέβας 'του, αὐτὸς, στρέφων πρὸς τὸ παράθυρον, ἔλεγεν· »Ἰδοὺ πάλιν ὁ οἰκονόμος«, ὑπαινιττόμενος τὴν γνωστὴν ἀπληστίαν 'του καὶ τὸ πρὸς χρηματισμὸν ἐφευρετικόν 'του. Ἐπωνομάσθη δὲ Καβανὸζ, εἴτε διὰ τὸ κοντόχονδρον σῶμά 'του, εἴτε καὶ διότι ἀπεταμίευε τοῦ μέλιτος τῶν δημοσίων χρημάτων. Ἰδιωτεύων ἐν ΚΠ, μετὰ τὴν παῦσίν 'του ἀπὸ Νισσαντζῆ, ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν Καϊμακάμης, καὶ μετ' ὀλίγον Βεζίρης. Ὁ δὲ Σουλτὰν-'Αχμὲδ Γ', ἀναγορευθεὶς, ἠναγκάσθη μὲν 'να 'τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ, γνωρίζων τὸν χαρακτῆρά 'του, καὶ θέλων, παρεκτὸς τούτου, 'να ἀποσείσῃ ὅλους, ὅσους 'τῷ εἶχεν ἐπιβάλει ἡ ἐπανάστασις, ἥτις 'τὸν ἔφερεν εἰς τὸν θρόνον, 'τοῦ ἐζήτησε τῇ 16 Νοεμβρίου 1703 τὴν σφραγῖδα, καὶ τὸν ἐξώρισεν εἰς τὴν Ναύπακτον.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ ἢ ΔΑΜΑΤ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Γραικὸς τὸ ἀνέκαθεν ἐκ Πελοποννήσου, ἦτον διοικητὴς τῆς Χίου, ὅταν ἐπὶ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ' ἡ νῆσος αὕτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν. Γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Χαττιτζὲ τοῦ Σουλτάνου τούτου, μόλις ἐλύτρωσε τότε, χάρις εἰς τὴν συγ-

γένειαν ταύτην, τὴν κεφαλήν 'του, φυλακισθεὶς ἐπί τινα χρόνον ἐν τῷ ἐντὸς τοῦ Σαραγίου δωματίῳ τοῦ δημίου, καὶ διορισθεὶς μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ 'Αζὸφ, καὶ κατόπιν Καϊμακάμης τῆς 'Αδριανουπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ΚΠ. Τὸ πρώτιστον ἔργον αὐτοῦ, ἅμα διωρίσθη Μέγας Βεζίρης, ὑπῆρξεν ἡ τιμωρία τῶν λαβόντων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐπανάστασιν, καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τῶν πραγμάτων· ἀντικαθιστῶν δὲ αὐτοὺς διὰ τῶν πιστῶν καὶ ἱκανῶν, 'δὲν κατεδέχετο 'να λάβῃ παρ' οὐδενὸς ἀμοιβήν. Ἡ γενναιότης 'του δὲ ἰδίως πρὸς τὸν προκάτοχόν 'του Ῥαμῆ-πασσᾶν, τὸν ὁποῖον οὐ μόνον 'δὲν ἔβλαψεν, ἀλλὰ διώρισε καὶ διοικητὴν τῆς Κύπρου, ἀφ' οὗ 'τῷ ἀπέδωκε τὴν ἀκίνητόν 'του περιουσίαν, ἀπομνημονεύεται μετ' ἐπαίνων ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Προσπαθῶν ὅμως 'ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ Σουλτάνου ὅσους ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύναντο 'να 'τὸν βλάψωσιν ἢ 'να οὐδετερώσωσι τὴν ἰσχύν 'του, προσέκρουσεν ἀπέναντι τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ Σουλεϊμὰν, ἀρχηγοῦ τῶν εὐνούχων τῆς Βαλιδὲ, ὅς τις, διορισθεὶς Κχιζλάραγας, ἀπεναντίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Χασὰν, συστήσαντος ὡς τοιοῦτον τὸν θησαυροφύλακα Μεχμὲδ, ἐπαύθη διὰ τῶν ῥᾳδιουργιῶν αὐτοῦ τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1704, καὶ ἐξωρίσθη μετὰ τῆς συζύγου 'του Χαττιτζὲ-Σουλτάνης εἰς Νικομήδειαν, παραχωρηθέντων αὐτῷ, παρεκτὸς τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος, ὧν εἶχε τὴν ἐπινομὴν ἡ γυνή 'του, καὶ τριάκοντα πουγγίων κατ' ἔτος. Ἡ ἐνδεκάμηνος βεζιρεία 'του ἐσημειώθη διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀποστατῶν τῆς Γεωργίας καὶ διὰ τῆς οἰκοδομῆς κοινωφελῶν τινων ἱδρυμάτων ἔν τε τοῖς μεθορίοις καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ.

(ΚΑΛΑΪΛΙΚΟΖ - ἢ ΚΑΛΑΪΤΖΗ) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἀγγειοπλάστου τινος ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Καισάρειαν χωριδίου Μώλου, προήχθη διὰ μόνων τῶν τοῦ Σαραγίου ῥαδιουργιῶν, ὅπου εἰσήχθη κατὰ πρῶτον ὡς Μπαλτατζῆς. Παρακολουθήσας δὲ εἰς Αἴγυπτον τὸν προστάτην 'του Ἰουσοὺφ, Κχιζλάραγαν τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ τοῦ Δ', διωρίσθη διὰ τῆς ἐκείνου ἐπιῤῥοῆς διοικητὴς στρατιωτικὸς τῆς Τζίδδας καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον Σέϊχ-οὺλ-Χαρέμ. Μετατεθεὶς δὲ μετὰ ἑπταετίαν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Βὰν, καὶ κατόπιν διορισθεὶς Καπετὰν-πασσᾶς καὶ Καϊμακάμης, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξορισθεὶς εἰς Λῆμνον, καὶ πάλιν ἀνακληθεὶς, καὶ διοικήσας τὸ Δεγιὰρ-Μπέκρ, τὸ Βαγδὰτ καὶ τὰ Ἄδανα, καὶ φυγὼν ἀπὸ τοῦ 'Αζὸφ, ὅπου εἶχε μετατεθῆ, καὶ λυτρωθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς ἐναντίον 'του καταδρομῆς, ἄχρις ὅτου, μεσιτείᾳ τῆς Βαλιδὲ, 'τῷ ἐπετράπη 'να διαμένῃ ἐν Προύσῃ, διωρίσθη ἐσχάτως, διὰ τῆς αὐτῆς ἰσχυρᾶς προστασίας, διοικητὴς τῆς Κρήτης, ἀφ' ὅπου μετακληθεὶς κρυφίως ὑπὸ τοῦ Κχιζλάραγα Σουλεϊμὰν, διεδέχθη αἴφνης καὶ μηδενὸς προσδοκῶντος τὸν Δσμὰτ-Χασὰν-Πασσᾶν. Ἐπτοημένος περὶ τοὺς γελοίους καλλωπισμοὺς, ἔλαβε τὸ τοῦ Γανωτοῦ ἐπώνυμον, τεῖνον καὶ πρὸς ὑπαίνιξιν τῆς καταγωγῆς 'του, καὶ περιώρισε

τὴν δραστηριότητά 'του εἰς σμικρά τινα ἀστυνομικὰ μέτρα, δαπανῶν ἐν-ταυτῷ ἐκ δανείων ὑπερόγκους ποσότητας εἰς ματαίας ἐπιδείξεις, ὥστε, ἀποδειχθείσης τῆς κουφότητος καὶ ἀνικανότητός 'του, ἐπαύθη μετὰ τρεῖς μῆνας, διὰ ῥαδιουργίας τοῦ διαδόχου του, ὅς τις ἔλαβε τὴν σφραγῖδα τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1704. Σταλεὶς δὲ διοικητὴς εἰς Κρήτην, κᾀκεῖθεν μετατεθεὶς, διὰ τὰς καταχρήσεις 'του, εἰς Τραπεζοῦντα, χάριν τῆς βασιλίδος συζύγου 'του, ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1714.

(ΜΠΑΛΤΑΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, σύντροφος τοῦ Καλαϊτζῆ ἐν τῷ Σαραγίῳ, ἀλλὰ δοκιμώτερος ἐκείνου εἰς τὴν ῥαδιουργίαν, κατώρθωσε, κερδήσας τὴν εὔνοιαν καὶ ἐμπιστοσύνην 'του, 'να διορισθῇ Καπετὰν-Πασσᾶς, ἐνῷ 'τοῦ ὑπέσκαπτε κρύφα τὸν λάκκον, καὶ ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ τῆς καταχθονιωτέρας ἀχαριστίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ, περιελθὼν εἰς τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἐφάνη ὅτι, ὅσῳ πανουργότερος ἦτον περὶ τὰς μικροῤῥαδιουργίας, τόσῳ ἀνικανώτερος πρὸς διεξαγωγὴν τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς, ἐγένετο, μετὰ δεκαὲξ μῆνας, περιπετὴς εἰς τὰς ἰδίας 'του πλεκτάνας. Διότι, θελήσας 'να διαβάλῃ δι' ἀναφορᾶς ἀνωνύμου εἰς τὸν Σουλτάνον τὸν εὐνοούμενον αὐτῷ Σιλιχδάρην Ἀλῆν καὶ τὸν ἰδιαίτερον γραμματέα 'του Ἡβραὴμ, ἐπαύθη τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1706, ἀνακαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς σκευωρίας, καὶ, ἀνακληθείσης τῆς ἐξορίας 'του, κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ τοῦ γραμματέως Ἡβραὴμ, τοῦ ὁποίου ἐπεδίωκε τὸν ὄλεθρον, ἐστάλη διοικητὴς εἰς τὸ Ἐρζερούμ.

(ΤΣΟΡΛΟΥΛΟΥ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς γεωργοῦ ἢ κουρέως ἐκ Τυρολόης, προαχθεὶς ἀπὸ παιδὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ παλατίου εἰς Σιλιχδάρην, Βεζίρην καὶ Καϊμακάμην, καὶ μετὰ ταῦτα σταλεὶς ὡς διοικητὴς εἰς Τρίπολιν, ἐπανέλαβεν, ἀνακληθεὶς ἀπὸ τῆς Συρίας, τὰ καθήκοντα αὐτοῦ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὡς Σιλιχδάρης. Ἦτον δὲ 36 μόλις ἐτῶν (1), ὅτε διωρίσθη Μέγας Βεζίρης, καὶ ὅλοι ἐφοβοῦντο μήπως, ὡς φύσει δραστήριος καὶ ζωηρὸς, ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Καρὰ-Μουσταφᾶ. Ἀλλ' αἱ πρῶται αὐτοῦ πράξεις ἀπέδειξαν ὅτι καὶ θέλησιν καὶ ἱκανότητα εἶχε 'να πράξῃ τὸ καλὸν, καὶ ἦτον φίλος ἐν ἅπασι τῆς τάξεως καὶ δικαιοσύνης. Ἀξιωθεὶς δὲ 'να νυμφευθῇ τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1708 τὴν Ἐμινὲ, θυγατέρα τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, ἐτέλεσε τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ μεγίστης λαμπρότητος. Ἡ προσφυγὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας Καρόλου τοῦ ΙΒ' εἰς τὴν Τουρκίαν, μετὰ τὴν ἐν Πουλτάβᾳ ἧτταν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων τῇ 8 Ἰουλίου τοῦ 1709, καὶ τὰ κατόπιν αὐτῆς συμβάντα, τὰ ὁποῖα τόσον

(1) Ὥστε ἡ φράσις τοῦ Οὐολταίρου ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ τοῦ Καρόλου ΙΒ' (Βιβλ. Ε'), «Ce vieux ministre fut la victime du caprice d'un enfant», 'δὲν ἔχει τὸν τόπον 'της, διότι καὶ ὁ ἀντιπολιτευόμενος αὐτὸν καὶ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Σιλιχδὰρ-πασσᾶς ἦτον συνομήλικος τοῦ Τσόρλουλου.

θαυμασίως περιέγραψεν ὁ Οὐολταῖρος, κατέστησαν τὸ ὄνομα τοῦ Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶ ἱστορικὸν ἐν Εὐρώπῃ. Νομίσας ἀσύμφορον 'να κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ τοῦ Καρόλου, ὅς τις εἶχε κατορθώσῃ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου 'του κόμητος Πονιατόβσκη 'να διαθέσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν μητέρα τοῦ Σουλτάνου, καὶ μὴ ἐπιτυχὼν 'να πείσῃ τὸν πρόσφυγα βασιλέα, τὸν ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι, διὰ τὸ ἀνένδοτον τοῦ χαρακτῆρός 'του, ἐπωνόμασαν Δεμυρμπάς (σιδηροκέφαλον), 'να ἐπιστρέψῃ ἄνευ στρατεύματος εἰς τὰ ἴδια· κατατρεχόμενος ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τοῦ εὐνοουμένου Σιλιχδάρη καὶ τοῦ ἀρχιευνούχου, ὧν ὁ μὲν ἐνεκότει αὐτῷ διότι ἀντέπραξεν εἰς τὸν γάμον 'του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ διὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ πρώην Μουφτῆ, ἐπαύθη τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 1710.

ΝΟΥΜΑΝ-ΚΙΟΠΡΟΥΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, νεώτερος υἱὸς τοῦ ἐναρέτου Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Αἰσσῇ τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, διοικήσας τὴν Εὔβοιαν, τὴν Κρήτην δίς, τὸ Ἐρζεροὺμ καὶ τὴν Βόσναν, εἶχεν ἀποκτήσῃ ὑπόληψιν ἀνδρὸς ἀκριβοδικαίου. Ἀλλ', ἐπιμένων 'να θεωρῇ λεπτολόγως πάσας τὰς ὑποθέσεις ὁ ἴδιος, καὶ καταναλισκόμενος ἑπομένως εἰς τὰ παραμικρά, ἐφάνη ἥττων παρὰ πολὺ τῶν περὶ αὐτοῦ προσδοκιῶν τοῦ κοινοῦ, τὸ ὁποῖον ἤλπιζεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους. Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν δὲ πολιτικὴν ἀκολουθήσας σφαλερὰν ὅλως καὶ ἀμφίβολον ὁδόν, διότι, ἀρνηθεὶς τὴν ζητουμένην ὑπὸ τοῦ Καρόλου βοήθειαν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἠρέθισεν ἀφ' ἑτέρου τὸν πρὸς τὸν πόλεμον πόθον τῶν Γενιτσάρων, κηρύξας, πρὸς ἀπειλὴν δῆθεν τῶν Πολωνῶν, ὅτι εἶχε σκοπὸν 'να συνοδεύσῃ διὰ τῆς Πολωνίας τὸν Κάρολον εἰς τὰ ἴδια μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἐπαύθη τῇ 7 Αὐγούστου τοῦ 1710, μετὰ δίμηνον μόλις βεζιρείαν.

(ΜΠΑΛΤΑΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, προτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου Σιλιχδάρη, ὡς μέλλων 'να ἦν' ἁπλοῦν ὄργανον τῶν θελήσεών 'του, ἅμα ἔφθασεν ἀπὸ τοῦ Χαλὲμπ, ἐξέπεμψεν εἰς Μπαμπὰ-δαγχῦ 5000 Γενιτσάρους, καὶ ἐπειδὴ πολυάριθμοι ἀναφοραὶ ἐκ τῶν μεθορίων ἀνήγγελλον διαφόρους ἐπιδρομὰς τῶν Καζάκων καὶ Ῥώσσων ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους, ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος ἀπεφασίσθη τῇ 20 Νοεμβρίου ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας Δεβλὲτ-Γκιράϊ, καὶ τῇ 19 Φεβρουαρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους αἱ ἱππουρίδες τοῦ Μεγάλου Βεζίρη ὑψώθησαν, κατὰ τὸ σύνηθες, ἔξωθεν τῆς Βεζιρείου πύλης, ὡς σημεῖον τῆς ἐκστρατείας 'του, πραγματοποιηθείσης τῇ 10 Μαρτίου. Γνωστὸν εἶνε πῶς ὁ Μέγας Πέτρος, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Προύτου, καὶ πολιωρκημένος εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ στενῶς ὑπὸ τῶν Ταττάρων, κατώρθωσε διὰ τῆς φρονήσεως τῆς συζύγου 'του, Αἰκατερίνης τῆς Α', 'να

29*

σωθῇ, ὑπογράψας τῇ 22 Ἰουλίου τοῦ 1711 τὴν ἐπὶ τοῦ Προύτου εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ὁ Μπαλτατζῆς παρεδέχθη ὄχι τόσον διὰ τὰ δῶρα, ὅσα ἔπεμψεν αὐτῷ διὰ τοῦ Κεαγιᾶ 'του Ὀσμὰν-ἀγᾶ ἡ Αἰκατερίνα, καθὰ κοινῶς θρυλλεῖται, διότι ταῦτα μόλις ἐτιμῶντο ἑκατοντάδας τινὰς χιλιάδων ρουβλίων, ἀλλὰ διότι 'τὴν ἐθεώρει συμφέρουσαν καὶ 'τὴν ἐπεθύμει ὡς τοιαύτην, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος. Καταγγελθείσης ὅμως ἔπειτα τῆς δωροδοκίας εἰς τὸν Σουλτάνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μπαλτατζῆ, ὅς τις εἶχε πολλοὺς τοιούτους διὰ τὴν ἀθυροστομίαν 'του, προεξάρχοντος αὐτῶν τοῦ Σιλιχδάρη καὶ ἐναγόντων αὐτοὺς τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας καὶ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας, ἐπαύθη τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1711, ἅμα ἔφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Λῆμνον, κἀκεῖθεν εἰς Μιτυλήνην, ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1).

ΙΟΥΣΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Γεωργίας, παλαιὸς Γενιτσὰρ-ἀγᾶς, προαχθεὶς βαθμηδὸν ἀπὸ ἁπλοῦ στρατιώτου εἰς Πασσᾶν τριῶν ἱππουρίδων, ἐπανέφερεν ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς ΚΠ τὸ Σαντζὰκ-σεερὶφ, καὶ, ἐπειδὴ ἡ Πύλη 'δὲν ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην τοῦ Προύτου, ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκηρύχθη ἐκ νέου. Ἀλλ' ἐπειδὴ, φονευθέντων τοῦ Κεαγιᾶ-μπεη Ὀσμὰν καὶ τοῦ Ῥεΐζ-ἐφέντη Ὀμὲρ, ὡς πρωταιτίων τῆς εἰρήνης, εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δημευθέντων ὁ δακτύλιος τῆς Αἰκατερίνης καὶ δύω χιλιάδες φλωρία φέροντα χάραγμα Ῥωσσικὸν καὶ Σαξωνικὸν, ὁ Ἰουσοὺφ, ἐπιθυμῶν 'να μεθέξῃ τῶν Ῥωσσικῶν χρημάτων, κατώρθωσε τὸ ἐρχόμενον ἔαρ 'να ἐπικυρωθῇ ἡ εἰρήνη, παρατεινομένη ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη, καὶ παραχωρουμένων εἰς τὴν Ῥωσσίαν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Δνιέστερ μερῶν τοῦ Κιαιβίου καὶ τῆς Οὐκραίνης. Ἐλθούσης ὅμως μετ' οὐ πολὺ τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ Κτσάρος ἐθεώρει τὴν νέαν ταύτην εἰρήνην ὡς μὴ ὑπάρχουσαν, ἀπεφασίσθη ἐν συμβουλίῳ ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ὁ δὲ Ἰουσοὺφ, καὶ ὡς ἀνανεώσας τὴν εἰρήνην τοῦ Προύτου, καὶ ὡς βραδύνας περὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ πολέμου, ἐπαύθη τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1712, βεζιρεύσας ἓν ἔτος.

ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀβασγὸς τὴν πατρίδα, ἀπελεύθερος τοῦ ποτὲ Κχιζλάραγα Ἰουσοὺφ, προαχθεὶς δι' ἐκείνου εἰς Σιλιχδάρην, διοικητὴν τοῦ Χαλὲμπ, τῆς Εὐβοίας, Κουτμπὲ-Βεζίρην καὶ Καϊμακάμην, ὕψωσεν, ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμόν 'του, τὰς ἱππουρίδας πρὸ τῆς βεζιρικῆς Πύλης πρὸς ἐκστρατείαν, φυλακισθέντων τῶν τῆς Ῥωσσίας ἀπεσταλμένων, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐκίνησε διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀλλὰ τὰ ἐν Βενδερίῳ συμβάντα, ὅπου ὁ Κάρολος τῆς Σουηκίας ἀντέστη μετὰ 300 ἀνδρῶν εἰς 6000 Τούρκους καὶ 20,000 Τατάρους, σταλέντας ὅπως 'τὸν μεταφέ-

(1) Ὅθεν ἡ ἀξίωσις τοῦ Οὐολταίρου, ὅτι ἐφονεύθη μετὰ τοῦ Κεχγιᾶ 'του Ὀσμὰν, 'δὲν ἔχεται ἀληθείας.

ρωσι διὰ τῆς βίας, κατὰ προεκδοθέντα φετβᾶν τοῦ Μουφτῆ, εἰς Διδυμότειχον, ὅπου καὶ μετεφέρθη, μόλις κρατηθεὶς ὑπὸ 21 Γενιτσάρων, ἐπέφεραν τὴν παῦσιν τοῦ τε Μουφτῆ καὶ τοῦ Βεζίρη τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1713, διορισθέντος Καπετὰν-πασσᾶ ἀντὶ τοῦ αὐτὸν διαδεξαμένου.

(ΚΟΤΖΑ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, γέννημα τῶν Βρουλῶν, κωπηλάτης τοῦ Σαραγίου, ἔφθασεν εἰς τοσαύτην εὔνοιαν παρὰ τῷ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, ὥστε αὐτὸν ἀπέστειλε, μηδενὸς εἰδότος, εἰς Κρήτην, ἵνα μετακαλέσῃ ἐκ εἶθεν τὸν τοῦ Μ. Βεζίρη Δαμὰτ-Χασὰν-πασσᾶ διάδοχον Καλαϊλικὸζ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν. Προαχθεὶς διὰ τῆς εὐνοίας ταύτης καὶ τῆς προσωπικῆς 'του ἀνδρίας εἰς Καπετὰν-πασσᾶν, ἐπὶ ὑποσχέσει 'να πείσῃ τὸν Κάρολον 'να ἀναχωρήσῃ, μόλις ἀνέλαβε τὸ πηδάλιον τοῦ Κράτους, καὶ προὐργιαίτατον ἐνόμισε 'να ἐκβάλῃ ἀπὸ τοῦ μέσου τὸν περίφημον Σιλιχδὰρ-πασσᾶν, ἀποφασίσας τίποτε ὀλιγώτερον ἢ 'να 'τὸν μαχαιρώσῃ ἐν μέσῳ τῷ συμποσίῳ, εἰς τὸ ὁποῖον 'τὸν ἐκάλεσεν· ἀλλὰ, τῆς πράξεως προδοθείσης, ὁ μὲν Σιλιχδάρης προσεποιήθη τὸν ἀσθενῆ, ὁ δὲ Σουλτάνος διέταξε 'να παυθῇ καὶ 'να φονευθῇ ὁ Ἡβραὴμ, τῇ 27 Ἀπριλίου 1713, βεζιρεύσας τρεῖς ὅλας ἑβδομάδας.

(ΔΑΜΑΤ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ εὐνοούμενος Σιλιχδάρης τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ', κατήγετο ἔκ τινος χωριδίου παρὰ τὴν λίμνην τῆς Νικαίας, καλουμένου Σέλους, ἀποποιηθεὶς πολλάκις τὴν ὕπατον ἀρχὴν, εἴτε διότι ἠγάπα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, εἴτε διότι 'δὲν ἤθελε 'ν' ἀπολέσῃ τὴν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἐπιῤῥοήν 'του, μακρυνόμενος τοῦ Σεραγίου, ἠναγκάσθη τὴν φορὰν ταύτην 'να ἐπιφορτισθῇ, πρὸς διατήρησιν τῆς ἰδίας 'του ὑπάρξεως, τὸ βάρος ὅλον τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἡ πρώτη 'του δὲ φροντὶς ὑπῆρξε 'να στερεώσῃ τὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας εἰρήνην, ἥτις καὶ ὑπεγράφη τέλος ἐν Ἀδριανουπόλει, μεσιτείᾳ τῶν πρέσβεων τῆς Ἀγγλίας καὶ Ὀλλανδίας, δι' εἰκοσιπέντε ἔτη, καὶ κατόπιν εὐθὺς ἐστάλησαν καὶ πέντε ὁροθέται, οἵτινες, ἐκτελέσαντες ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους τὰς ἐργασίας 'των, ἀντημείφθησαν προαχθέντες εἰς ἀξιώματα. Ὁ Κάρολος κατεπείσθη καὶ ἀνεχώρησε τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1714, προπεμφθεὶς μετὰ δώρων πλουσιωτάτων καὶ συνοδίας 600 τσαούσων, ἀφ' οὗ ἐπὶ δύο ἔτη ἐξήντλησε διὰ τῆς ἀληθῶς σιδηρᾶς 'του πεισμονῆς τὴν ἀνεξίκακον ὑπομονὴν τῶν Τούρκων. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἐκραγεῖσα, μακροτέρα καὶ πεισματωδεστέρα τῶν πώποτε, ἐπανάστασις κατεστάλη, διορισθέντων πρὸς διοίκησιν τοῦ τόπου καταλλήλων προσώπων. Πολλαὶ ἄλλαι καταχρήσεις διωρθώθησαν, τιμωρηθέντων τῶν ἐνόχων. Ὁ δὲ Μ. Βεζίρης, ἀποδείξας τὴν εἰρηνικὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ὡς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἠθέλησε 'να ἐφαρμόσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ σχέδια κατὰ τῆς Οὐενετίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀδυναμία ἠρέθισε τοὺς κατακτητικοὺς σκοποὺς τῆς Τουρκίας. Ἀφορμὴν δὲ λαβὼν

τὴν ἐπανάστασιν τῶν κατοίκων τοῦ Μοντενέγρου, ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Οὐενετίας ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ῥώσσων, καθὼς καὶ τὴν διαρπαγὴν ἑνὸς πλοίου, μεταφέροντος εἰς ΚΠ τὴν κληρονομίαν τοῦ παλαιοῦ Βεζίρη Χασὰν-πασσᾶ, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῇ 28 Μαρτίου τοῦ 1715. Ἐπιθεωρήσας δὲ τὰ στρατεύματα ἐν Θήβαις, εἰσέβαλεν ἐκεῖθεν τῇ 27 Ἰουνίου εἰς Πελοπόννησον, καὶ κυριεύσας παραδοθεῖσαν ἀνάνδρως ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν τὴν Κόρινθον, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους διεπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας οἱ νικηταὶ, ἀποδόντες εἰς προδοσίαν ἐκ μέρους αὐτῶν τὴν ἔκρηξιν τῆς πυριτοθήκης, πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Ἀλῆ, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν Αἴγιναν διὰ τοῦ ναυάρχου Τζανοὺμ-Χότζα (1) καὶ, κατὰ παράκλησιν τῶν κατοίκων Γραικῶν, μὴ δυναμένων 'να ὑποφέρωσι τὴν τῶν Οὐενετῶν τυραννίαν, τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον μετὰ ὀκτὼ ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ διὰ προδοσίας τοῦ ταγματάρχου Σάλ, τὸ ὁποῖον ἦλθε 'να θεωρήσῃ καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐκίνησεν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Μεθώνην, πρὸς πολιορκίαν τῆς ὁποίας μετεκομίσθη διὰ τοῦ στόλου τὸ πυροβολικόν· κυριεύσας δὲ ἀναιμωτὶ τὸ Ναβαρῖνον καὶ τὴν Κορώνην, ἐγκαταλιπόντων αὐτὰς τῶν Οὐενετῶν, προσηνέχθη λίαν ἀπανθρώπως πρὸς τοὺς δυστυχεῖς προμάχους τῆς Μεθώνης, ἐπικηρύξας τριάκοντα τάλληρα δι' ἕκαστον αὐτῶν, ὃν ἂν ἤθελον 'τῷ κομίσῃ ζῶντα, καὶ καρατομῶν αὐτοὺς ἔπειτα καθ' ἑκατοντάδας πρὸ τῆς σκηνῆς 'του. Τῆς γενικῆς ταύτης προγραφῆς ἐσώθη μόνος ὁ ἀνδρεῖος στρατηγὸς Βικέντιος Πάστας, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀξιωματικῶν, διότι ὁ ναύαρχος Τζανοὺμ-Χότζας, ἐνθυμηθεὶς τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν τοῦ Πάστα, ὅταν ὑπηρέτει ὡς τριηρίτης ἐν τῷ στόλῳ τῶν Οὐενετῶν, οὐ μόνον αὐτὸν ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀξιωματικῶν διένειμεν ἀνὰ δέκα τάλληρα, ἀφ' οὗ 'τοὺς ἐνέδυσεν. Ἡ ἅλωσις τῆς Μεθώνης ἐπέφερε τὴν τοῦ Ῥίου, τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Ταυρίγου καὶ τῶν ἐν Κρήτῃ δύω φρουρίων τῆς Σούδας καὶ Σπιναλόγκας, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα ἔμενον ἕως τότε ἀκόμην εἰς τοὺς Οὐενετούς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τζανοὺμ-Χότζας εἶχεν ἤδη κυριεύσῃ πρότερον τὴν Τῆνον, τὴν δὲ Λευκάδα ἐγκατέλιπον οἱ Οὐενετοὶ, ἀφ' οὗ ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα τὰ ὀχυρώματά 'της, ὁ Βεζίρης, ὀργανίσας καὶ διαιρέσας διοικητικῶς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν καθυπέταξεν ὁλόκληρον ἐν 101 ἡμέραις, καὶ κηρύξας κάθοδον καὶ ἀμνηστίαν εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπιστρέφοντας ἤδη σωρηδὸν εἰς τὰς ἑστίας 'των, ἀπαλλάξας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐπὶ διετίαν ἁπάσης φορολογίας, ἐπανῆλθε περὶ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος νικητὴς

(1) Ὅστις κατήγετο ἐκ Κορώνης καὶ, αἰχμαλωτισθεὶς ἐν Ἴμβρῳ ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου, διήγαγεν ἑπτὰ ἔτη ἐν ταῖς τριήρεσι τῶν Οὐενετῶν. Λυτρωθεὶς δὲ ἀντὶ ἑκατὸν φλωρίων, ἐνέπνευσε τρόμον διὰ τῆς ἀνδρίας 'του εἰς αὐτοὺς, συντελέσας τὰ μέγιστα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

καὶ τροπαιοῦχος εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψη ὁ Σουλτάνος. Κανονίσας δὲ τὰς διαφόρους τῆς ὑπαλληλίας τάξεις κατὰ σειρὰν ἱεραρχικὴν, καταργήσας τὰς ἰσοβίους ἐκμισθώσεις (μαλικιανὲ) τῶν δημοσίων κτημάτων, αἱ ὁποῖαι ἠφάνιζον τοὺς κατοίκους, πιεζομένους ὑπὸ τῶν ὑπενοικιαστῶν, τακτοποιήσας ὁπωσοῦν τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ νομισματικὸν σύστημα, ἀπαγορεύσας τὴν ἐκτομὴν τῶν 'μαύρων τῆς Ἀφρικῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπλημμύρουν μετὰ τοῦτο καὶ ἐπεκράτουν εἰς τὸ Σαράγιον, ἀπέδειξε διὰ τούτων καὶ ἄλλων ἐπίσης σπουδαίων διοικητικῶν μέτρων, ὅτι 'δὲν ἦτον μόνον πολεμιστὴς, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς ἄριστος. Ἡ καταστροφὴ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μαύρου Μόλου(1), καὶ ἡ ἀπαγχόνισις τοῦ Ἰωάννου Ναδῶνος, πρώτου διερμηνέως τῆς Οὐενετίας ἐν ΚΗ, δι' ἐπιστολὴν αὐτοῦ μεσολαβηθεῖσαν, ἐν ᾗ διεβίβαζεν εἰδήσεις πολιτικὰς εἰς Οὐενετίαν, εἶνε κηλῖδες ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀλῆ, αἱ ὁποῖαι ὅμως χαρακτηρίζουσι τὴν ἐποχὴν μᾶλλον, καθ' ἣν ἔζη, παρὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνδρός. Νέαι ἐν τοσούτῳ πολιτικαὶ περιπλοκαὶ ἤνοιξαν στάδιον νέων πολεμικῶν ἀγώνων εἰς αὐτὸν, μέλλοντα 'να στέψη τὸν βίον 'του δι' ἐνδόξου καὶ, καθὼς λέγουσιν οἱ Τοῦρκοι, μαρτυρικοῦ θανάτου. Διότι, συμμαχησάσης τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν Οὐενετῶν, καὶ τοῦ Πρίγκιπος Εὐγενίου γράψαντος εἰς τὴν Πύλην ὅτι, κατὰ τὴν ἐν Κάρλοβιτσ εἰρήνην, ἡ Οὐενετία ἐδικαιοῦτο 'ν' ἀποζημιωθῇ δι' ὅσα ἔχασεν, ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκρίθη ἄφευκτος, καὶ ὁ Σουλτάνος μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1716 εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως ἦνε πλησιέστερον εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, ὁ δὲ Βεζίρης ἐστράτευσε πρὸς τὰ μεθόρια, καὶ ἔφθασεν εἰς Βελιγρὰδ τῇ 22 Ἰουλίου, ἐν ᾧ ὁ στόλος ἔπλευσε κατὰ τῆς Κερκύρας, κατὰ τῆς ὁποίας ἐστράτευσε διὰ ξηρᾶς ὁ Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς. Μετὰ ἕνδεκα δὲ ἡμέρας φθάσας ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Πετροβαραδινίου, 'δὲν ἠδυνήθη 'ν' ἀποφύγῃ τὴν μάχην, ἣν συνεκρότησε κατ' αὐτοῦ ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος, καὶ, νικηθεὶς, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη 'να ἐμποδίσῃ τὴν τροπὴν τοῦ στρατεύματός 'του, συμποσουμένου εἰς 150,000, ὥρμησε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ἀγάδων εἰς τὸ μέσον τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἔπεσε πληγωθεὶς εἰς τὸ μέτωπον ὑπὸ σφαιροβόλου τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1716. Τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς Βελιγράδιον, ἐτάφη ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ἐκεῖ τζαμίου τοῦ Σουλεϊμάνου(2). Κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἱστοριογράφου Ῥασσὶδ, τὰ πολλὰ προτε-

(1) Ἴδε σελ. 476 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἑβδομήκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, Λούδων, ὁ τελευταῖος κατακτητὴς τοῦ Βελιγραδίου, μετέφερε τὴν σορὸν τὴν περιέχουσαν τὸ σῶμα τοῦ Δαμὰδ-Ἀλῆ, εἰς Βιέννην, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης 'του, καὶ σήμερον σώζεται ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιὰν τοῦ δάσους τοῦ Χάδετδορφ, οὐ μακρὰν τοῦ τάφου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Λούδωνος, παρέχον διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης πολλὰς εἰς τὸν παρατηρητὴν τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν σκέψεις.

τὴν ἐπανάστασιν τῶν κατοίκων τοῦ Μοντενέγρου, ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Οὐενετίας ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ῥώσσων, καθὼς καὶ τὴν διαρπαγὴν ἑνὸς πλοίου, μεταφέροντος εἰς ΚΠ τὴν κληρονομίαν τοῦ παλαιοῦ Βεζίρη Χασὰν-πασσᾶ, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῇ 28 Μαρτίου τοῦ 1715. Ἐπιθεωρήσας δὲ τὰ στρατεύματα ἐν Θήβαις, εἰσέβαλεν ἐκεῖθεν τῇ 27 Ἰουνίου εἰς Πελοπόννησον, καὶ κυριεύσας παραδοθεῖσαν ἀνάνδρως ὑπὸ τῶν Οὐενετῶν τὴν Κόρινθον, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους διεπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας οἱ νικηταί, ἀποδόντες εἰς προδοσίαν ἐκ μέρους αὐτῶν τὴν ἔκρηξιν τῆς πυριτοθήκης, πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Ἀλῆ, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν Αἴγιναν διὰ τοῦ ναυάρχου Τζανοὺμ-Χότζα (1) καί, κατὰ παράκλησιν τῶν κατοίκων Γραικῶν, μὴ δυναμένων 'να ὑποφέρωσι τὴν τῶν Οὐενετῶν τυραννίαν, τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον μετὰ ὀκτὼ ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ διὰ προδοσίας τοῦ ταγματάρχου Σάλ, τὸ ὁποῖον ἦλθε 'να θεωρήσῃ καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐκίνησεν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Μεθώνην, πρὸς πολιορκίαν τῆς ὁποίας μετεκομίσθη διὰ τοῦ στόλου τὸ πυροβολικόν· κυριεύσας δὲ ἀναιμωτὶ τὸ Ναβαρῖνον καὶ τὴν Κορώνην, ἐγκαταλιπόντων αὐτὰς τῶν Οὐενετῶν, προσηνέχθη λίαν ἀπανθρώπως πρὸς τοὺς δυστυχεῖς προμάχους τῆς Μεθώνης, ἐπικηρύξας τριάκοντα τάλληρα δι' ἕκαστον αὐτῶν, ὃν ἂν ἤθελον 'τῷ κομίσῃ ζῶντα, καὶ χαρατομῶν αὐτοὺς ἔπειτα καθ' ἑκατοντάδας πρὸ τῆς σκηνῆς 'του. Τῆς γενικῆς ταύτης προγραφῆς ἐσώθη μόνος ὁ ἀνδρεῖος στρατηγὸς Βικέντιος Πάστας, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀξιωματικῶν, διότι ὁ ναύαρχος Τζανοὺμ-Χότζας, ἐνθυμηθεὶς τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν τοῦ Πάστα, ὅταν ὑπηρέτει ὡς τριηρίτης ἐν τῷ στόλῳ τῶν Οὐενετῶν, οὐ μόνον αὐτὸν ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀξιωματικῶν διένειμεν ἀνὰ δέκα τάλληρα, ἀφ' οὗ 'τοὺς ἐνέδυσεν. Ἡ ἅλωσις τῆς Μεθώνης ἐπέφερε τὴν τοῦ Ῥίου, τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Τσυρίγου καὶ τῶν ἐν Κρήτῃ δύω φρουρίων τῆς Σούδας καὶ Σπιναλόγκας, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα ἔμενον ἕως τότε ἀκόμην εἰς τοὺς Οὐενετούς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τζανοὺμ-Χότζας εἶχεν ἤδη κυριεύσῃ πρότερον τὴν Τῆνον, τὴν δὲ Λευκάδα ἐγκατέλιπον οἱ Οὐενετοί, ἀφ' οὗ ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα τὰ ὀχυρώματά 'της, ὁ Βεζίρης, ὀργανίσας καὶ διαιρέσας διοικητικῶς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν καθυπέταξεν ὁλόκληρον ἐν 101 ἡμέραις, καὶ κηρύξας κάθοδον καὶ ἀμνηστίαν εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπιστρέφοντας ἤδη σωρηδὸν εἰς τὰς ἑστίας 'των, ἀπαλλάξας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐπὶ διετίαν ἀπάσης φορολογίας, ἐπανῆλθε περὶ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος νικητὴς

(1) Ὅς τις κατήγετο ἐκ Κορώνης καί, αἰχμαλωτισθεὶς ἐν Ἴμβρῳ ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου, διήγαγεν ἑπτὰ ἔτη ἐν ταῖς τριήρεσι τῶν Οὐενετῶν. Λυτρωθεὶς δὲ ἀντὶ ἑκατὸν φλωρίων, ἐνέπνευσε τρόμον διὰ τῆς ἀνδρίας 'του εἰς αὐτούς, συντελέσας τὰ μέγιστα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

καὶ τροπαιοῦχος εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψῃ ὁ Σουλτάνος. Κανονίσας δὲ τὰς διαφόρους τῆς ὑπαλληλίας τάξεις κατὰ σειρὰν ἱεραρχικὴν, καταργήσας τὰς ἰσοβίους ἐκμισθώσεις (μαλιχιανὲ) τῶν δημοσίων κτημάτων, αἱ ὁποῖαι ἠφάνιζον τοὺς κατοίκους, πιεζομένους ὑπὸ τῶν ὑπενοικιαστῶν, τακτοποιήσας ὁπωσοῦν τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ νομισματικὸν σύστημα, ἀπαγορεύσας τὴν ἐκτομὴν τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπλημμύρουν μετὰ τοῦτο καὶ ἐπεκράτουν εἰς τὸ Σαράγιον, ἀπέδειξε διὰ τούτων καὶ ἄλλων ἐπίσης σπουδαίων διοικητικῶν μέτρων, ὅτι δὲν ἦτον μόνον πολεμιστὴς, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς ἄριστος. Ἡ καταστροφὴ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μαύρου Μόλου(1), καὶ ἡ ἀπαγχόνισις τοῦ Ἰωάννου Ναδῶνος, πρώτου διερμηνέως τῆς Οὐενετίας ἐν ΚΠ, δι' ἐπιστολὴν αὐτοῦ μεσολαβηθεῖσαν, ἐν ᾗ διεβίβαζεν εἰδήσεις πολιτικὰς εἰς Οὐενετίαν, εἶνε κηλῖδες ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀλῆ, αἱ ὁποῖαι ὅμως χαρακτηρίζουσι τὴν ἐποχὴν μᾶλλον, καθ' ἣν ἔζη, παρὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνδρός. Νέαι ἐν τοσούτῳ πολιτικαὶ περιπλοκαὶ ἤνοιξαν στάδιον νέων πολεμικῶν ἀγώνων εἰς αὐτὸν, μέλλοντα 'να στέψῃ τὸν βίον 'του δι' ἐνδόξου καὶ, καθὼς λέγουσιν οἱ Τοῦρκοι, μαρτυρικοῦ θανάτου. Διότι, συμμαχησάσης τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν Οὐενετῶν, καὶ τοῦ Πρίγκιπος Εὐγενίου γράψαντος εἰς τὴν Πύλην ὅτι, κατὰ τὴν ἐν Κάρλοβιτσ εἰρήνην, ἡ Οὐενετία ἐδικαιοῦτο 'ν' ἀποζημιωθῇ δι' ὅσα ἔχασεν, ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκρίθη ἄφευκτος, καὶ ὁ Σουλτάνος μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1716 εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως ἦνε πλησιέστερον εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, ὁ δὲ Βεζίρης ἐστράτευσε πρὸς τὰ μεθόρια, καὶ ἔφθασεν εἰς Βελιγρὰδ τῇ 22 Ἰουλίου, ἐν ᾧ ὁ στόλος ἔπλευσε κατὰ τῆς Κερκύρας, κατὰ τῆς ὁποίας ἐστράτευσε διὰ ξηρᾶς ὁ Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς. Μετὰ ἕνδεκα δὲ ἡμέρας φθάσας ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Πετροβαραδινίου, δὲν ἠδυνήθη 'ν' ἀποφύγῃ τὴν μάχην, ἣν συνεκρότησε κατ' αὐτοῦ ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος, καὶ, νικηθεὶς, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη 'να ἐμποδίσῃ τὴν τροπὴν τοῦ στρατεύματός 'του, συμποσουμένου εἰς 150,000, ὥρμησε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ἀγάδων εἰς τὸ μέσον τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἔπεσε πληγωθεὶς εἰς τὸ μέτωπον ὑπὸ σφαιροβόλου τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1716. Τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς Βελιγράδιον, ἐτάφη ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ἐκεῖ τζαμίου τοῦ Σουλεϊμάνου (2). Κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἱστοριογράφου Ῥασσὶδ, τὰ πολλὰ προτε-

(1) Ἴδε σελ. 476 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἑβδομήκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, Λούδων, ὁ τελευταῖος κατακτητὴς τοῦ Βελιγραδίου, μετέφερε τὴν σορὸν τὴν περιέχουσαν τὸ σῶμα τοῦ Δαμὰδ-Ἀλῆ, εἰς Βιέννην, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης 'του, καὶ σήμερον σώζεται ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιὰν τοῦ δάσους τοῦ Χάδετδορφ, οὐ μακρὰν τοῦ τάφου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Λούδωνος, παρέχον διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης πολλὰς εἰς τὸν παρατηρητὴν τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν σκέψεις.

ρήματα τοῦ Βεζίρη τούτου ἐπεσκότιζεν ἡ ὑπερηφάνειά 'του, διότι οὐδέποτε ἠδυνήθη 'να μάθη τὸ Γινώσκειν ἑαυτόν.

ΧΑΛΙΑ-ΠΑΣΣΑΣ, 'Αλβανὸς ἐκ τοῦ Ἠλμπασὰν, προαχθεὶς ἀπὸ ἁπλοῦ μποσταντζῆ τοῦ Σαραγίου εἰς Χασσεκῆν καὶ εἰς Μποσταντζή-μπασην, εἶχεν ἐπιφορτισθῆ, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου, 'να ὀχυρώσῃ τὴν Νύσσαν καὶ 'να φρουρήσῃ τὸ Βελιγράδιον. 'Αλλ' ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος, ἐξακολουθῶν τὰς κατὰ τῶν Τούρκων νίκας 'του, ἐπολιώρκησε μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας τῆς ἐν Πετροβαραδινίῳ μάχης τὸ Τεμεσβάριον, τὸ τελευταῖον τοῦτο προπύργιον τῶν 'Οθωμανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ μετὰ 44 ἡμέρας τὸ ἐκυρίευσε τῇ 13 'Οκτωβρίου τοῦ 1716, μεῖναν ὑπὸ τοὺς Τούρκους 165 ἔτη. Αἱ δὲ ἀποτυχίαι αὗται, διαδοθεῖσαι εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ πολιορκοῦν ὑπὸ τὸν Καρὰ-Μουσταφᾶν καὶ τὸν Τζανοὺμ-Χότζαν τὴν Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν ὑπερασπίζετο ἀνδρείως ὁ Σχούλενμπουργ, ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους 'να λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ 'να ἀναχωρήσωσι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, ὥστε ὅλη 'των ἡ ἀποσκευὴ καὶ τὸ πυροβολικὸν ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιορκουμένων. Ὁ δὲ Βεζίρης οὐχ ἧττον ἐξεστράτευσε περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου τοῦ 1717 ἐξ 'Αδριανουπόλεως, μεταβάντος συγχρόνως καὶ τοῦ Σουλτάνου εἰς Σόφιαν. Μαθὼν δὲ ὅτι τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα εἶχον σκηνώσῃ ἤδη ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Βελιγραδίου μεταξὺ τοῦ Σάβου καὶ τοῦ Δουνάβεως, ὁ δὲ Πρίγκηψ Εὐγένιος ἐπολιώρκει πρὸ τριῶν ἤδη ἑβδομάδων τὴν πόλιν ταύτην, ἔσπευσεν ἐκ τῆς Νύσσης πρὸς τὴν Μοράβαν, καὶ τῇ 1 Αὐγούστου ὑπερέκυψε τοὺς λόφους τοῦ Χισαρτζὶκ μετὰ 150,000 στρατοῦ, ἐκτὸς τῶν 30,000 τῆς φρουρᾶς τοῦ Βελιγραδίου. 'Αλλὰ, μὴ γνωρίζων 'να ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀριθμοῦ, ἐν ᾧ ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς μόλις ἦτον 80,000, ἐχρονοτρίβησεν εἰς μάτην δύω ἑβδομάδας, ἄχρις ὅτου, καταφρονήσας αὐτοῦ ὁ Εὐγένιος, 'τὸν προσέβαλε πανστρατιᾷ καὶ 'τὸν ἐνίκησε κατὰ κράτος τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ 1714, φονευθέντων δεκακισχιλίων 'Οθωμανῶν καὶ τοσούτων ἄλλων πληγωθέντων ἢ αἰχμαλωτισθέντων, παντὸς δὲ τοῦ πυροβολικοῦ, συμποσουμένου εἰς 150 κανόνια καὶ 35 ὅλμους, μείναντος μετὰ τῆς λοιπῆς ἁπάσης ἀποσκευῆς εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπον τὰ λαμπρότερα ὀνόματα τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας. Τὴν νίκην ταύτην παρηκολούθησε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ παράδοσις τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου εὑρέθησαν 650 κανόνια, τὰ πλεῖστα ἐπὶ τοῦ στόλου τοῦ Δουνάβεως. Ἡ πτῶσις τοῦ φρουρίου τούτου συνεπέφερε τὴν τοῦ Βεζίρη, παυθέντος μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ὡς αἰτίου τῆς συμφορᾶς διὰ τὴν ἀνικανότητά 'του.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐμπόρου τινὸς Αἰγυπτίου ἐν Καισαρείᾳ, ὑπηρετήσας κατὰ πρῶτον ὡς γραφεὺς παρά τινι τῶν πασσάδων τοῦ Χαλεμπίου, ἐσυστήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος πολέ-

μου εἰς τὸν Δαμὰτ-Ἠβραὴμ-πασσᾶν, καὶ, εὐαρεστήσας, διωρίσθη διὰ τῆς προστασίας του Νισσαντζῆς καὶ ἤδη Μέγας Βεζίρης, διότι διὰ τὸν ἐπικείμενον πόλεμον καὶ τὰ δεινὰ αὐτοῦ ἐποκόλουθα δὲν ἐνόμισεν εὔθετον ὁ Ἠβραὴμ τὸν καιρὸν ἵνα δεχθῇ αὐτὸς τὴν σφραγῖδα, προσφερθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τὴν πτῶσιν εὐθὺς τοῦ Βελιγραδίου. Ἀλλὰ τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1718, βεβαίως ἤδη ἐλπιζομένης ὅσον οὔπω τῆς εἰρήνης, ἐπαύθη μὲν οὗτος, διωρίσθη δὲ ὁ-

(ΔΑΜΑΤ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς Σιπαχῆ τινος, Ἀλῆ-ἀγᾶ, Βόϊβοδα τοῦ Ἰσδὶν παρὰ τὴν Καισάρειαν, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ Σαράϊ ὡς Μπαλτατζῆς. Ἀφεὶς δὲ μετ' ὀλίγον τὸν πέλεκυν διὰ τὸν κάλαμον, ἀπέφυγε, μακρυνθεὶς ἑκουσίως τοῦ Σαραγίου, 'να διεγείρῃ ἐναντίον του τὴν ζηλοτυπίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ Βεζιρῶν, καὶ ἠξιώθη 'να νυμφευθῇ τῷ 1717 τὴν Φατμᾶ, θυγατέρα τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, μεμνηστευμένην τὸν ἐν Πετερβαραδινίῳ φονευθέντα Δαμὰτ-Ἀλῆ-πασσᾶν. Ὁ δὲ Σουλτάνος, πρὸς ἔνδειξιν ἰδιαιτέρας εὐνοίας, ἔπεμψεν αὐτῷ ἀντὶ τῆς συνήθους χρυσῆς σφραγῖδος, τοῦ συμβόλου τούτου τῆς παντοδυνάμου βεζιρικῆς ἐξουσίας, τὸν ἴδιόν του σμαράγδινον δακτύλιον, ὡς οἰωνὸν εὐτυχῆ τῆς εὐγενοῦς καὶ ὡραίας κυβερνήσεως, καθ' ἣν ἐπὶ δώδεκα ὅλα ἔτη ὁ ἄξιος καὶ δίκαιος οὗτος πρωθυπουργὸς διετήρησεν ἐν διηνεκεῖ εἰρήνῃ καὶ ἀνθηρᾷ εὐημερίᾳ τὴν Αὐτοκρατορίαν. Κλίνας εὐήκοον τὸ οὖς πρὸς τὴν περὶ εἰρήνης μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας, δὲν παρημέλησεν ὅμως οὐδὲν τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαίων, καὶ, διορίσας πληρεξουσίους διὰ τὴν εἰρήνην τὸν πρώην Νισσαντζῆν, νῦν δὲ Σιλιχδάρην, Ἠβραὴμ, καὶ τὸν Μεχμὲδ-Σαΐδ-Ἐφέντην τὸν ἐπιλεγόμενον Ἰγιρμὶ-σεκὶζ-τσελεμπῆν, διότι προήχθη ὀκτωκαιεικοσαετὴς μόλις εἰς ἀξίωμα, μετὰ τῶν ὁποίων ἠνώθη ἔπειτα καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ἰωάννης Μαυροκορδάτος, ἐστράτευσε συγχρόνως τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1718 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Σόφιαν, ἀφ' ὅπου ἔπεμψε 'να χαιρετήσῃ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον, φθάσαντα κἀκεῖνον παρομοίως εἰς Σεμλῖνον, κἀκεῖθεν εἰς Βελιγράδιον. Συνελθόντων δὲ τῶν πληρεξουσίων εἰς Πασάροβιτσ, πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τῆς Μοράβας, ὀλίγας λεύγας ἀνωτέρω τῆς συμβολῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ Δουνάβεως, συνεφωνήθη μεταξὺ Αὐστρίας, Τουρκίας καὶ Οὐενετίας τῇ 21 Ἰουλίου 1718, μετὰ δώδεκα συνεδριάσεις, διαρκεσάσας 70 ἡμέρας, ἡ ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου γνωριζομένη εἰρήνη, δι' ἧς ἡ μὲν Αὐστρία προσεκτήσατο μέρος τῆς Σερβίας καὶ Μολδαβίας, τὴν Σεμένδραν καὶ τὸ Βελιγράδιον, ἀσφαλίσασα εἰς ἑαυτὴν καταλληλοτέραν γραμμὴν συνόρων· ἡ δὲ Οὐενετία τὰ Κύθηρα, τὴν Βόνιτσαν καὶ τὴν Πρέβεζαν, καὶ ὅλα τὰ ἐπέκεινα τῆς νέας ὁροθετικῆς γραμμῆς φρούρια ἐν τῇ Δαλματίᾳ· ἡ δὲ Τουρκία τὴν Τῆνον, τὴν Αἴγιναν καὶ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Κρήτην. Ὁ δὲ

Ἠβραῆμ, ἐπιστρέψας εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔτυχε λαμπρᾶς ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, προελθόντος εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἱερᾶς σημαίας ἓν τέταρτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς 'του, στημένης ὄπισθεν τοῦ χωρίου Καδὶν-κιοϊ. Ἐπιδοθεὶς μετὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐσωτερικὰς βελτιώσεις τοῦ Κράτους, καὶ πρῶτον κανονίσας τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Πελοποννήσου, ἥτις εἶχε μείνῃ, καθὼς εἴπομεν, ἀφορολόγητος ἐπὶ διετίαν, ἐκήρυξεν ἀτέλειαν τριετῆ δι' ὅσους ἤθελον ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ· καθυποβαλὼν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, τοὺς Χίους καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰς τὴν συνήθη δασμοφορὰν, τὴν ὁποίαν ὑπεξέφυγον ἄχρι τοῦδε διὰ δωροδοκιῶν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, ἀπέπεμψε τοὺς ἐν ΚΠ συῤῥεύσαντας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων φόρου Κύρτους καὶ Τουρκομάνους εἰς τὰς πατρίδας 'των, ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ καφὲ, ὑπερτιμηθέντος, ἐξηκρίβωσε τοὺς στρατιωτικοὺς καταλόγους τῶν Γενιτσάρων, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐμισθοδοτοῦντο χωρὶς 'να ὑπηρετήσωσι, καὶ ἐπέφερε διὰ τούτου σημαντικὴν ἐλάττωσιν εἰς τὴν διὰ τὸν στρατὸν δαπάνην· ἐκανόνισε τὴν τιμὴν τοῦ νομίσματος εἰς εἰκοσιδύο ἄσπρα τὴν δραχμήν· ἐκαλλώπισε τὴν πρωτεύουσαν καὶ πολλὰς μεθορίους πόλεις διὰ χρησίμων οἰκοδομῶν· ἀνεκαίνισε τὰ ὀχυρώματα τῆς Νύσσης καὶ τοῦ Βιδινίου, αἱ ὁποῖαι, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Τεμεσβὰρ καὶ Βελιγραδίου, ἦσαν αἱ μόναι ὀχυραὶ πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν· ἑνὶ λόγῳ, 'δὲν παρημέλησε τίποτε τῶν δυναμένων 'να συντελέσωσι πρὸς θεραπείαν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου δεινῶν, ἐν ᾧ συγχρόνως διετήρει μετὰ πολλῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τὰς πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις διπλωματικὰς σχέσεις, μὴ φειδόμενος δαπάνης, ὁσάκις προέκειτο 'να δεχθῇ ἢ 'να στείλῃ πρέσβεις εἰς τὰς ξένας Αὐλὰς, ἢ 'να βραβεύσῃ τοὺς ὅπως δήποτε διακρινομένους, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπὸ τῶν Οὐλεμὰ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦτον περιποιητικώτατος· ἀλλὰ τὰς δαπάνας ταύτας ᾠκονόμει φρονίμως ἀπὸ τῆς τῶν καταχρήσεων διορθώσεως, χωρὶς 'να βαρύνῃ τὸν λαὸν διὰ νέων φόρων, οὔτε 'να καταφεύγῃ εἰς σφαγὰς καὶ δημεύσεις, καθὼς οἱ προκάτοχοί 'του· κατώρθωσε δὲ 'να πραγματοποιήσῃ, ἐν διαστήματι τῶν τριῶν πρώτων τῆς ὑπατείας 'του ἐτῶν, ἑπτὰ ἑκατομμυρίων γροσίων (=ταλλήρων) περίσσευμα. Ἀπολαύων δὲ πλήρη τὴν εὔνοιαν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ Σουλτάνου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦν συνῳκειωμένος πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, κατέβαλλε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσπάθειαν, ὅπως, διασκεδάζων αὐτὸν, φύσει φιλήδονον καὶ φιλέορτον, εἰς θαλίας καὶ πανηγύρεις καὶ κτίρια, βασιλεύῃ αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου, καὶ 'τὸ κατώρθωσεν, ἐξασκήσας διαρκῆ παντοδυναμίαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν δώδεκα τελευταίων ἐτῶν τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ πενθεροῦ 'του, καθ' ὃ πάνυ ὀλίγαι θανατικαὶ ποιναὶ, καὶ αὗται δίκαιαι, ἐξετελέσθησαν.

Διότι ὁ Βεζίρης οὗτος, φύσει καὶ μέχρις ἀδυναμίας εἰρηνικὸς, ὅσον ἀφειδὴς ἦτον εἰς τὰς πρὸς τοὺς φίλους του χάριτας, τόσον φειδωλὸς εἰς τὰς ἐκδικήσεις πρὸς τοὺς ἐχθρούς του. Ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐν Περσίᾳ ταραχῶν, ἔλαβε κατοχὴν ἐνόπλως τῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου ἐκείνου, ἐν ᾧ ὁ Μέγας Πέτρος ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὑτοῦ ἐπὶ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῶν περὶ τὴν Κασπίαν, καὶ, μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, συνεφωνήθη τέλος μεταξὺ τῶν δύω Δυνάμεων τῇ 24 Ἰουνίου τοῦ 1724 μεσολαβούσης τῆς Γαλλίας ἡ διανομὴ τῶν κυριευθεισῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἔμειναν εἰς μὲν τὴν Ῥωσσίαν τὸ Δαχγιστὰν καὶ μέρος τοῦ Σιρβάν, εἰς δὲ τὴν Τουρχίαν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ Σιρβὰν, τὸ Ἀζερμπεϊτζὰν καὶ τὸ Περσικὸν Ἰρὰκ, ἀφ' οὗ, μετὰ πολλὰς αἱματοχυσίας, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ Χαμαδὰν, τὸ Ἐριβὰν, τὸ Τεμπρὶζ κτλ. Μεταξὺ δὲ τῶν διαφόρων χρησίμων καταστημάτων, δι' ὧν ὁ φιλόκαλος οὗτος Βεζίρης ἐπλούτισε τὸ Κράτος, τὸν πρῶτον ἀναμφιβόλως ἐπέχει τόπον ἡ τυπογραφία, ἥτις, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρνησιθρήσκου Οὔγγρου Ἠβραὴμ, ἐσημείωσε χαρακτηριστικώτατα τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἤθη ἐπενήργησαν ἀξιοπαρατηρήτως ἐπὶ τῶν Ἀσιατικῶν, καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης συνεδέθη στενώτερον μετὰ τῆς Τουρχίας. Ἡ δὲ ἐκλογὴ τῶν πρώτων τυπωθέντων βιβλίων(1) ἀποδεικνύει τὴν τάσιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως πρὸς φωτισμὸν ἑαυτῆς διὰ τῆς Ἱστορίας, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρός τε τὴν Περσίαν καὶ τὰς θαλασσίας τῆς Δύσεως δυνάμεις. Πρὸς τοὺς μεγάλους σκοποὺς τοῦ Δαμὰτ-Ἠβραὴμ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἕτερος ἀρνησίθρησκος, σύγχρονος μὲν ἀλλ' ἐπισημότερος ἀσυγκρίτως τοῦ Τυπογράφου Ἠβραὴμ, ὁ περίφημος Γάλλος Κόμης τοῦ Μπονεβὰλ (2), ἀνακαλύψας εἰς τὴν Πύλην τὰ μυστήρια τῆς ἐν Εὐρώπῃ πολιτικῆς, καὶ γνωστοποιήσας εἰς τὸν Σουλτάνον διὰ τῶν κατ' ἔτος στελλομένων αὐτῷ ὑπομνημάτων τὰ ἀληθῆ του συμφέροντα. Ὑπῆρξε δὲ, ἐν διαστήματι δεκατεσσάρων ἐτῶν, τὸ σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζοντο αἱ ἐνέργειαι τῆς Γαλλίας καὶ Σουηδίας κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐχρησίμευσε κατ' ἀρχὰς ὡς μοχλὸς εἰς τὸν Δαμὰτ-Ἠβραὴμ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὠφελίμων καινοτομιῶν, ὅσας ἐκεῖνος εἰσήγαγεν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος. Συμφωνηθείσης δὲ τῆς εἰρήνης μεταξὺ Περσίας καὶ Τουρχίας, ἐπῆλθεν, οὐ πολὺ μετ' αὐτὴν, ἡ καταστροφὴ τοῦ

(1) Τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν τῷ 1728 ἐκ τῶν Τουρκικῶν πιεστηρίων βιβλίον εἶνε τὸ Ἀραβικὸν Λεξικὸν τοῦ Τζεδχερῆ, μεταφρασθὲν εἰς τὸ Τουρκικὸν ὑπὸ τοῦ Βανκουλῆ· τὸ δὲ δεύτερον ἡ Ἱστορία τῶν κατὰ θάλασσαν πολέμων τῆς Τουρκίας ὑπὸ τοῦ Χατζῆ-Κάλφα· καὶ τὸ τρίτον, ἡ Ἱστορία τῶν Κχαλίφων καὶ τοῦ Τυμοὺρ ὑπὸ τοῦ Νασμιζαδέ. Τούτοις παρηκολούθησαν ἡ Ἱστορία τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Σουχχειλῆ, ἡ τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ τῶν Ἀφγανῶν, μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Λατινικοῦ τοῦ Πολωνοῦ Ἰησουΐτου Κρουζίνσκη, κτλ.

(2) Ἴδε σελ. 64 τοῦ Β' Μέρους.

τε Σουλτάνου καὶ τοῦ Βεζίρη, γενομένων παρανάλωμα τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις, ἐκραγεῖσα ἀπροσδοκήτως τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1730, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἀσήμου τινὸς Γενιτσάρου, τοῦ Ἀλβανοῦ Πατρώνα-Χαλὶλ, ἐπέφερε τοῦ μὲν Δαμὰτ-Ἠβραὴμ τὸν θάνατον (1), τοῦ δὲ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ' τὴν ἔκπτωσιν, ὑποχωρήσαντος τὸν θρόνον εἰς τὸν ἀνεψιὸν 'του Μαχμοὺδ τὸν Α'.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ, ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, καὶ, ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν περὶ τὸν Πατρώνα-Χαλὶλ ἐπαναστατῶν, ἠναγκάσθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, 'να διορίσῃ τῇ 2 Νοεμβρίου τοῦ 1730 ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας, ἀντὶ τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, διορισθέντος πρὸ δεκαπέντε μόλις ἡμερῶν, Γραικόν τινα κρεωπώλην, ὀνόματι Ἰαννάκην, ὅς τις ἔδιδε κρέας ἐπὶ πιστώσει εἰς τὸν Πατρώναν, ὅταν ἦτον ἁπλοῦς Γενίτσαρης. Καταστραφέντων δὲ τῶν στασιαστῶν τῇ 25 Νοεμβρίου, χάρις εἰς τὴν τόλμην καὶ φρόνησιν τοῦ περιφήμου Κχιζλὰρ-ἀγᾶ Μπεσσὶρ (2), ὁ Σιλιχδὰρ-Μεχμὲδ, ὑποπτεύων, ὡς ἐπικίνδυνον ἔφεδρον, τὸν Ἠβραὴμ-Καμπακουλάκην, λαβόντα ἐνεργητικώτατον μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν στασιαστῶν πρᾶξιν, ὠνόμασεν αὐτὸν Βεζίρην καὶ διοικητὴν τοῦ Χαλὲμπ, ἵνα 'τὸν μακρύνῃ τῆς πρωτευούσης· ἀλλ' ὁ παντοδύναμος Κχιζλὰρ-ἀγᾶς, προδιαθέσας τὸν Σουλτάνον ὑπὲρ τοῦ Ἠβραὴμ, κατώρθωσε 'να διορισθῇ μὲν ἐκεῖνος Μ. Βεζίρης, 'νὰ σταλῇ δὲ ὁ Σιλιχδὰρ-Μεχμὲδ ἀντ' ἐκείνου εἰς Χαλὲμπ τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 1731.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ καλούμενος Καμπὰ-κουλάκης, υἱὸς ἑνὸς ῥαγιᾶ ἐκ Καρὰ-χχισὰρ, ἐχρημάτισεν ὑπηρέτης τοῦ Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶ, τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σαλανκαμέν. Προαχθεὶς δὲ ἀπὸ γραφέως εἰς Χότζαν τοῦ Διβανίου, καὶ ἔπειτα εἰς Κεαγιᾶν τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ-Κιοπρουλῆ, υἱοῦ τοῦ πρώτου 'του κυρίου, καὶ μετ' αὐτὸν τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου συνετέλεσε πρὸς καταστολὴν τῆς στάσεως τοῦ Τσερκὲζ-Μεχμὲδ-μπεη, εἶχεν εὐδοκιμήσῃ, ὡς εἴπομεν, καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Πατρώνα-Χαλὶλ. Ἀλλὰ μόλις παρῆλθον δύω μῆνες ἀφ' οὗ διωρίσθη, καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐξεῤῥάγη ἐκ νέου τῇ 24 Μαρτίου τοῦ 1731, ἐξ αἰτίας τοῦ κρεωπώλου Ἰαννάκη, ἀποκεφαλισθέντος τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 1730 μετὰ τοῦ στίφους τῶν ἐπαναστατῶν, ὧν ἑπτὰ χιλιάδες καὶ ἐπέκεινα ἐφονεύθησαν ἐν τρισὶν ἡμέραις. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ Σουλτάνος διέταξε 'ν' ἀναπετασθῇ ἡ ἱερὰ σημαία, καὶ διὰ τῶν τζεμπετζήδων, μπαλτατζήδων καὶ μποσταντζήδων τοῦ Σαραγίου προσβαλὼν τοὺς στασιαστὰς ἐν αὐτῇ αὐτῶν τῇ ἑστίᾳ τοῦ Ἐτ-μεϊδὰν, τοὺς ἐσκόρπι-

(1) Ἴδε σελ. 256, 257 τοῦ Α' Μέρους.
(2) Ἴδε σελ. 604 τοῦ Α' Μέρους.

τε, καὶ ἐπανέφερε τὴν ἡσυχίαν τῆς πρωτευούσης. Ὁ δὲ Βεζίρης Καμπακουλάκης ἔπνιξε τὴν ὕδραν τῆς στάσεως εἰς τῶν ἐπαναστατῶν τὸ αἷμα, ἐκβαλὼν ἐκ τοῦ μέσου, ἐν διαστήματι ἓξ μηνῶν, δεκαπεντακισχιλίους ἐξ αὐτῶν, τῶν ὁποίων ὅμως τὴν ἐξόντωσιν ὁ λαὸς ἀπέδωκεν εἰς ἀτομικὰς μᾶλλον ἐκδικήσεις τοῦ Βεζίρη. Ὅθεν, διά τε τοῦτο καὶ διότι ἐφάνη ἀγνώμων πρὸς τὸν Κχιζλάραγαν, εἰς τὸν ὁποῖον ὤφειλε τὴν ἀνύψωσίν 'του, ἐπαύθη μετὰ ὀκτὼ μῆνας, τῇ 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1731, καὶ ἐστάλη διοικητὴς εἰς Εὔβοιαν, ἐκεῖθεν δὲ μετὰ δύο ἔτη εἰς Κρήτην, ὅπου καὶ ἐφονεύθη τῷ 1743.

(ΤΟΠΑΛ)-ΟΣΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, εἰσήχθη πάντη νέος εἰς τὸ Σαράϊ, καὶ διωρίσθη κατ' ἀρχὰς Κὸζ-μπεχτζῆς καὶ κατόπιν Παντούρμπασης. Εὐδοκιμήσας δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, διωρίσθη, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, Μπεϊλὲρ-μπεης. Ἀνδραγαθήσας δὲ κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς πατρίδος 'του καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου, ἔλαβε καὶ τὴν τρίτην ἱππουρίδα. Μετὰ δὲ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ ἐστάλη πρὸς καταδίωξιν τῶν ἐν Βοσθνίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ ἀποστατῶν. Ὁ Βεζίρης οὗτος εἶνε γνωστὸς εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν μετὰ τοῦ Γάλλου Vincent Arnaud τοῦ Μασσαλιώτου σχέσιν 'του, ὅς τις, ἐξαγοράσας αὐτὸν τῷ 1699 δι' ἑξακόσια φλωρία, κομισθέντα αἰχμάλωτον καὶ πληγωμένον εἰς Μελίτην ὑπὸ τοῦ συλλαβόντος αὐτὸν καταδρομέως ἐκ Μαϊόρκης, πλέοντα εἰς Αἴγυπτον δι' ὑπηρεσίαν τοῦ Σαραγίου, ἀντημείφθη ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ, βεζιρεύσαντος, μεγαλοπρεπέστατα. Δυσαρεστήσας δὲ, διότι, μετὰ τὴν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κοριτζὰν καταστροφὴν τῶν Περσῶν, ἐφάνη κλίνων πρὸς παραδοχὴν τῆς συμφωνηθείσης εἰρήνης, ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεως τοῦ Σουλτάνου, ἐπαύθη τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 1732 καὶ διωρίσθη διοικητὴς Τραπεζοῦντος, ἔπειτα Μπεϊλὲρ-μπεης τοῦ Ἐρζερούμ καὶ τοῦ Τιφλὶζ, καὶ τέλος, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1733, ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, τεθείσης ὑπὸ τῆς ὁδηγίας 'του στρατιᾶς 100,000. Νικήσας δὲ κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας ἐν τῷ παρὰ τὸν Τίγριν χωρίῳ Δουλτζεϊλὶκ, καὶ ἀπαλλάξας πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ναδὶρ-κουλὶ-χὰν τὸ Βαγδὰτ, ἐνικήθη κατόπιν ὑπ' αὐτοῦ παρὰ τὸ Κερκοὺκ, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ, ἀφεὶς φήμην ἀγαθοῦ ἀνδρὸς καὶ πολεμιστοῦ ἐνδόξου.

(ΧΧΕΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ περιφήμου ἰατροῦ τοῦ Σουλτάνου, Νοὺχ-ἐφέντη, Οὐενετοῦ τὴν καταγωγὴν, σπουδάσαντος ἐν Παδούῃ καὶ βιασθέντος 'να ἐξομώσῃ διότι εἶχε φωραθῇ ἔχων σχέσεις μετά τινος Ὀθωμανίδος, ἐγεννήθη τῇ 15 τοῦ Σααμπὰν τοῦ 1100 Τουρκικοῦ ἔτους (1688), καὶ ἦτον διωρισμένος ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε κατατροπώσῃ, κυριεύσας καὶ τὸ Τεμπρὶζ, τὴν πρωτεύουσαν τῆς διοικήσεώς 'του. Ἔφθασε δὲ εἰς ΚΠ δύω μῆνας μετὰ τὸν διορισμόν

'του, καὶ τὸ πρῶτόν 'του ἔργον ἦτον 'να ἀνταμείψῃ τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἐν τῷ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμῳ, διότι, ὡς συναγωνισθεὶς μετ' αὐτῶν, 'τοὺς εἶχε κάλλιστα διακρίνῃ. Ἐπεχείρησεν ἔπειτα 'να ἐπανορθώσῃ τὰ κατὰ τὸ νόμισμα, ἡ νόθευσις τοῦ ὁποίου ἔβλαπτε καιρίως τὸ ἐμπόριον. Καὶ ἐπειδὴ εὗρεν ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ περίσσευμα δεκατεσσάρων καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων γροσίων, προερχομένων ἐκ τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ φονευθέντος Βεζίρη Δαμὰτ-Ἠβραὶμ-πασσᾶ, τοῦ κεαγιᾶ 'του, τῶν υἱῶν 'του καὶ τῶν γαμβρῶν 'του, κατώρθωσε 'να ὁρίσῃ τὴν ἀξίαν τῶν νέων νομισμάτων εἰς δεκατρεῖς-ἥμισυ παράδες τὴν δραχμὴν τοῦ ἀργύρου. Διάφορα ἄλλα ἔργα ἐνθυμίζουσι τὴν βεζιρείαν τοῦ Χχεκιμζαδὲ (Ἰατρίδου) τούτου, τῶν ὁποίων ἐάν τις ἤθελε, λέγει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σιὰ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ, 'να συλλέξῃ τὰ χρονογράμματα μόνον, ὅσα συνέταξαν πρὸς διαιώνισιν αὐτῶν οἱ σύγχρονοι ποιηταί, ἤθελε γεμίσῃ πεντε-δέκα τόμους. Μεταξὺ τούτων συναριθμεῖται καὶ τὸ τζαμίον, ὅπερ ἔκτισεν εἰς τὰ Ἑξ-Μάρμαρα, ἐπονομασθὲν Νοὺρ-τζαμὶ (τζαμίον φωτός). Ἀλλ' ὅσῳ κεν φρονίμη καὶ δικαία, εἰ καὶ αὐστηρὰ, ὑπῆρξεν ἡ διοίκησίς 'του, ὁ ἰσχυρὸς Κχιζλάραγας προεκάλεσε τῇ 14 Ἰουλίου 1735 τὴν παῦσίν 'του, διότι, ἐπαναληφθέντος τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ναδὶρ-Σσὰχ πολέμου, ὁ Χχεκιμζαδὲς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ 'να στρατεύσῃ αὐτοπροσώπως, ὅπερ ἀπήρεσεν εἰς τὸν Σουλτάνον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν ἀρχιευνοῦχόν 'του.

(ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ)-ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΣΑΣ, δοῦλος κατ' ἀρχὰς τοῦ Κοὺλ-κεαγιᾶ τῶν Γενιτσάρων, Σσαμπὰν, ὑψώθη ὑπὸ τῶν κατὰ τοῦ Σουλτὰν-Ἀχμὲδ ἐπαναστατῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυποστρατήγου· ἀλλ' ἀποφυγὼν τὴν τιμὴν ταύτην διὰ τῆς φυγῆς, ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτος ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Προαχθεὶς δὲ κατόπιν εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν, διοικητὴν τῆς Ῥούμελης, τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τοῦ Βαγδὰτ, ἔφθασε, δύω μῆνας μετὰ τὸν διορισμόν 'του, καὶ προοιμίασε τὴν διοίκησίν 'του διά τινων ταχυδρομικῶν καὶ νομισματικῶν κανονισμῶν. Ἀλλὰ μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἐπαύθη ἐπὶ καταχρήσεσιν, ἢ μᾶλλον διότι πορεπονέθη κρυφίως περὶ τῆς οὐδετερότητος, εἰς ἣν περιέστησεν αὐτόν τε καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν δώδεκα Βεζίρας ἡ παντοδυναμία τοῦ Κχιζλὰρ-ἀγᾶ, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χίον· τετρακισχίλια δὲ πουγγεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε θησαυρίσῃ ἀπὸ τῶν φονευθέντων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'του, ὅτε ἦτον Γενιτσὰρ-ἀγᾶς, ἐδημεύθησαν.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ)-ΕΣΣΕΪΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος ἀγαθὸς, πρώτην φορὰν ἐξελθὼν τοῦ Σαραγίου, 'δὲν εἶχε κάμμίαν πραγμάτων πεῖραν, πολλὴν ὅμως προθυμίαν 'να διδαχθῇ περὶ παντός. Εὑρέθη ἐν τοσούτῳ πεφορτισμένος δύω πολέμους, ὧν ὁ μὲν πρὸς τοὺς Πέρσας ἐξηκολούθει, θριαμβεύοντος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ Ναδὶρ-σσὰχ, καὶ ἀνα-

κτωμένου δσας πόλεις καὶ ἐπαρχίας εἶχον οὗτοι κυριεύσῃ ἐν διαστήματι τῶν τελευταίων ἐτῶν· ὁ δὲ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκηρύχθη τῇ 28 Μαίου τοῦ 1736. Ἐκστρατεύσας λοιπὸν μετὰ μερικὰς ἡμέρας κατὰ τῶν Ῥώσσων, ἔδωκε τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας εἰς τοὺς στρατηγοὺς τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Σσὰχ ἵνα πραγματευθῶσι παντὶ σθένει τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς Πέρσας, ἥτις καὶ ὑπεγράφη τέλος ἐν ΚΠ τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1736, τοῦ μὲν Ναδὶρ ἀναγνωρισθέντος Σσάχη τοῦ Ἰρὰν, τῶν δὲ μεθορίων μενόντων ὅπως ἦσαν καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ. Οἱ Ῥῶσσοι ἐν τοσούτῳ, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Κριμαίαν, καὶ καταστρέψαντες διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρὸς τὰ κυριώτερα αὐτῆς μέρη, συνεφώνησαν καὶ μετὰ τῆς Αὐστρίας συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν, δυνάμει ἢ προφάσει μᾶλλον τῆς ὁποίας ἐκήρυξε καὶ ἡ τελευταία αὕτη δύναμις τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἥτις, ἐξηντλημένη ὑπὸ τοσούτων ἀγώνων, ἐδέχθη τὴν μεσολάβησιν τῆς Αὐστρίας, καὶ διωρίσθησαν πληρεξούσιοι ἑκατέρωθεν πρὸς διαπραγμάτευσιν τῆς εἰρήνης. Ἀλλ' ὁ τὰ πάντα διέπων Κιζλάραγας ἔκρινεν ἀναγκαῖον 'να ῥίψῃ τὴν αἰτίαν τῶν τελευταίων δυστυχημάτων, τὰ ὁποῖα διήγειραν τὴν γενικὴν δυσαρέσκειαν, εἰς τὸν Βεζίρην καὶ εἰς τὸν Κεαγιάμπεην Ὀσμάν· ὅθεν οὗτος μὲν ἐφονεύθη, ὁ δὲ Βεζίρης ἐπαύθη τῇ 6 Ἰουλίου (;) τοῦ 1737.

(ΜΟΥΣΣΙΝΖΑΔΕ)-ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ-ΠΑΣΣΑΣ, ὀνομασθεὶς πρὸ τριάκοντα τριῶν ἐτῶν Δεφθερδάρης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπὶ τῆς στάσεως, ἥτις ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν Σουλτὰν-Ἀχμὲδ Γ'. Ὁ πρεσβύτης οὗτος, γαμβρὸς τοῦ Μ. Βεζίρη Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶ, καὶ ἔπειτα τοῦ Δαμὰτ-Ἠβραὴμ-πασσᾶ, διεύθυνε διαφόρους οἰκονομικὰς θέσεις, καὶ διεκρίθη πέμψας εἰς ΚΠ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἀποστάτου Καϊτάςμπεη. Διοικήσας δὲ διαφόρους ἐπαρχίας, καὶ ἰδίως τὴν Νύσσαν, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε τρὶς ἔπαρχος, εἶχε διαδεχθῆ ὡς Σιλιχδάρης τὸν προκάτοχον αὐτοῦ Ἐσσεὶδ-Μεχμὲδ-πασσᾶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν Νιεμιρὸφ διαπραγματεύσεις 'δὲν ἐτελεσφόρησαν, οἱ Ῥῶσσοι, εἰσβαλόντες αὖθις εἰς τὴν Κριμαίαν, ἐκυρίευσαν τὸ Ἀζὸφ, τὸ ὁποῖον θελήσαντες ἀνακτήσασθαι οἱ Τοῦρκοι, ἀπέτυχον, ἀπολέσαντες 20,000 στρατοῦ. Συγχρόνως δὲ δύω σώματα Αὐστριακῶν διευθύνθησαν κατὰ τῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν μεθορίων, καὶ ἐκυρίευσαν μὲν τὴν Νύσσαν καὶ τὴν Κραϊόβαν, ἀπεκρούσθησαν δὲ ἀφ' ὅλων τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Βοσθνίας, ὅσας ἠθέλησαν 'να προσβάλωσι, καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς Βανιαλούκας, ὅπου ὑπέστησαν σημαντικὴν ἧτταν ὑπὸ τῶν Τούρκων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ πρώην Βεζίρη Χεκιμζαδὲ-Ἀλῆ-πασσᾶ, διοικητοῦ τῆς Βοσθνίας. Ἀλλ' ὁ Χαφὶζ-Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆς, ὁ τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὃν ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ἀνεκτήσατο τὴν Νύσσαν, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀοὺζ-Μεχμὲδ-πασσᾶν στρα-

τὸς ἐξέωσε τοὺς Αὐστριακοὺς ἀπὸ τῆς Κραϊόβας. Ὁ δὲ Μουχσινζαδὲς ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, καὶ παραδοὺς τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὸν Σουλτάνον τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1737, ἐπαύθη εὐθὺς μετὰ ταῦτα, καί, διορισθεὶς εἰς διαφόρους διοικήσεις, ἀπέθανε διοικητὴς Βοσθνίας τῷ 1748.

(ΓΕΓΕΝ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διαδεχθεὶς ὡς Καϊμακάμης τὸν Χαφὶζ-Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῆν, ἄνθρωπος βίαιος καὶ ἰσχυρογνώμων, ὑψώθη εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου Βεζίρη διὰ μόνης τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ διοικοῦντος τὸ Κράτος ἀρχιευνούχου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Ῥωσσία δὲν ἔστεργε 'να πραγματευθῇ περὶ εἰρήνης χωρὶς τῆς Αὐστρίας, καθὼς προσεπάθει ὁ Βεζίρης, ἐστράτευσεν οὗτος τῇ 24 Μαρτίου 1738, καὶ τῇ 13 Ἀπριλίου ἔφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νύσσαν. Προσβαλὼν δὲ καὶ κυριεύσας τὴν Ὄρσοβαν, ἐν ᾧ ἄλλοι μὲν στρατηγοὶ Τοῦρκοι, καὶ ἰδίως ὁ ἀκάματος Χγεκιμζαδὲ-Ἀλῆ-πασσᾶς, ἐκυρίευον τὴν Σεμένδραν, τὴν Οὐζίτσαν καὶ ἄλλας πόλεις μικροτέρας ἐν τῇ Βοσθνίᾳ, οἱ δὲ Ῥῶσσοι ἀπεσύροντο ἀπὸ τῆς Κριμαίας, ἀφ' οὗ ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα τὸ Ὀχτζακὼφ καὶ τὸ Κιλ-μπουρνοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ τῇ 24 Ὀκτωβρίου. Ἐπαναληφθεισῶν δέ, ἐν διαστήματι τοῦ χειμῶνος, τῶν περὶ εἰρήνης προτάσεων ὑπὸ τὴν μεσιτείαν καὶ ἐγγύησιν τῆς Γαλλίας, ὁ Γεγὲν-Μεχμέδ, μὴ ἐνδίδων εἰς οὐδεμίαν παραχώρησιν, καὶ θέλων 'να πραγματευθῇ κατ' ἰδίαν μεθ' ἑκατέρας τῶν ἐμπολέμων δυνάμεων, προσέκρουσε τοῖς πᾶσι, καὶ διὰ τοῦτο, κατ' εἰσήγησιν τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας, ὅς τις, ἐπιμένων ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, μετέβη ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἰς ΚΠ, ἐπαύθη τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1739, καὶ ἐξωρίσθη. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ἓξ ἔτη ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης τῇ 14 Αὐγούστου τοῦ 1745 μετὰ τὴν μάχην τοῦ παρὰ τὸ Ἐριβὰν Μουρὰδ-τεπέ, ὅπου ἐφονεύθησαν 20,000 Τοῦρκοι.

(ΕΛΧΑΤΖ-ἢ ΑΪΒΑΖ-ἢ ΑΟΥΤΖΖΑΔΕ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, κατήγετο ἐκ τῆς Ἰαγκοδίνας, καὶ ἐχρημάτισε Τσαούσμπασης. Διοικητὴς δὲ ὢν Βιδινίου, διεκρίθη ἐν τῇ πρώτῃ κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ἐκστρατείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλοτυπῶν αὐτὸν ὁ Γεγὲν-Μεχμέδ, ὡς ἀντίζηλον ἢ καὶ διάδοχόν 'του, 'τοῦ ἀφήρεσεν οὐ μόνον τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Βεζίρη, τὴν ὁποίαν ὅμως 'τῷ ἀπέδωκεν ὁ Σουλτάνος. Ἐκ τῶν δύω αὐτοῦ ἐπωνυμίων, τὸ μὲν πρῶτον ἐμφαίνει ὅτι εἶχεν ἀπέλθη προσκυνητὴς εἰς Μέκκαν, τὸ δὲ δεύτερον ὅτι ἀνῆκεν εἰς πολυάριθμον οἰκογένειαν (1). Παραλαβὼν τὴν ἱερὰν σημαίαν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Καϊμακάμη Ἀχμὲδ-πασσᾶ, ὁδηγήσαντος ἀπὸ τοῦ Δαοὺδ-πασσᾶ τὸν στρατὸν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐκίνησεν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Σόφιαν, κἀκεῖθεν διὰ τὴν Νύσσαν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 100,000 στρατοῦ, καὶ ἀπαν-

(1) Νίτζε ἰδλαζινὺμ ἀουτζὶ ὀλμάϊλε.

τήσας τοὺς Αὐστριακοὺς περὶ τὴν πόλιν Κρότσκαν, ἐνίκησεν αὐτοὺς τῇ 23 Ἰουλίου νίκῃ μεγάλῃ, ἀπολέσαντας 5,722 νεκροὺς καὶ 4,536 πληγωμένους. Ἀναβὰς μετὰ ταῦτα τὸν Δούναβιν, ἐπεχείρησε 'να πολιορκήσῃ τὸ Βελιγράδ, ἐν ᾧ οἱ Ῥῶσσοι, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ Χοττὶν, καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Βενδὲρ, καίοντες καὶ λεηλατοῦντες τὸν τόπον. Ἐξακολουθούσης δὲ τῆς πολιορκίας τοῦ Βελιγρὰδ, ἐπροχώρουν συγχρόνως καὶ αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, μεσολαβούσης καὶ ἐγγυωμένης τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας ὁ πρέσβυς ἦλθεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ τέλος, μετὰ πολλὰς συζητήσεις, συνεφωνήθη τῇ 7 Σεπτεμβρίου ἡ εἰρήνη, παραχωρηθέντος τοῦ Βελιγραδίου εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ τῇ 28 Ὀκτωβρίου ἐπέστρεψεν ὁ Βεζίρης εἰς ΚΠ. Συμβάσης δὲ, μετὰ μερικοὺς μῆνας, ταραχῆς τινος ἐν ΚΠ, ἀφ' οὗ, κατασταλείσης πρὸ μικροῦ ἄλλης ὁμοίας, ὁ Βεζίρης εἶχε βεβαιώσῃ τὸν Σουλτάνον ὅτι 'δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀφορμὴ πρὸς ἀνησυχίαν, δυσαρεστηθεὶς ὁ Σουλτάνος, ἢ μᾶλλον ὁ Κιζλάραγας, 'τοῦ ἀφήρεσε τὴν σφραγῖδα τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ 1740, καὶ 'τὸν διώρισε διοικητὴν τῆς Τζίδδας, καὶ μετά τινας ἡμέρας, τῆς Κρήτης.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ-ΕΛΧΑΓΖ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζαφὲρ-πασσᾶ, διακριθεὶς ἐν τῷ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμῳ, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τὸν ζῆλόν 'του κατὰ τῶν ἐν 'Αϊδινίῳ ὑπὸ τὸν Σαρήογλουν ἀποστατῶν, εἶχε διορισθῇ Καϊμακάμης καὶ κατόπιν Νισσαντζῆς καὶ Κουτμπὲ-Βεζίρης. Ἦτον δὲ, κατὰ τινας μὲν, ἐντελῶς ἀγράμματος, κατὰ δὲ τὸν βιογράφον τῶν Βεζιρῶν Μεχμὲδ-Σαΐδ, κάτοχος διαφόρων ἐπιστημῶν. Τρέφων ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Ῥεῖζ-ἐφέντη Μουσταφᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν ἀπεριόριστος ἐπιῤῥοὴ ἐπενήργει ἐπὶ πάσης τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Πύλης, ἡ δὲ φιλοχρηματία ἦτον ἀκόρεστος, κατώρθωσε, λαβὼν ἀφορμὴν τὰς ἀναφυείσας, ὡς πρὸς τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας ὁροθέτησιν, ἀμοιβαίας αἰτιάσεις καὶ δυσχερείας, τοῦτον μὲν 'να ἐξώσῃ, καὶ φυλακισθέντα 'να ἐξορίσῃ εἰς Κοτύαιον τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1741, τὸν δὲ τὰ πάντα παρ' αὐτῷ πράττοντα διερμηνέα Ἀλέξανδρον Γκίκαν 'να καρατομήσῃ ὑποκάτωθεν τοῦ Ἀλαΐ-κιοσκιοῦ μετὰ δεκατεσσάρων ἡμερῶν κάθειρξιν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι διετήρει διαρκεῖς σχέσεις μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ὅς τις εἶχε γράψῃ τῷ ὄντι ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Κιζλὰρ-ἀγᾷ, καθὼς καὶ ὁ τῆς Αὐστρίας πρέσβυς, ὅπερ καὶ μόνον ἤρκει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, 'να 'τὸν ἐνοχοποιήσῃ. Ὁ θάνατος τοῦ Γκίκα, τὸν ὁποῖον διεδέχθη εἰς τὴν διερμηνείαν ὁ Ἰωάννης Καλλιμάχης, ἀπήλλαξε μὲν τὸν διερμηνέα τῆς Ὀλλανδικῆς πρεσβείας Σχαρλάτον Καρατζᾶν ἐχθροῦ θανασίμου, ἐστέρησε δὲ τὸν πατριάρχην, Παΐσιον Β', τὸν ἀπὸ Νικομηδείας, προστάτου ἐνθέρμου. Ὁ δὲ Βεζίρης, ἄνθρωπος μεγαλόφρων καὶ φιλοδίκαιος, περιποιη-

τικώτατος δὲ πρὸς τοὺς ξένους πρέσβεις, κατώρθωσε 'να ὑψώσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Τουρκίας, περιστρεφομένην τέως εἰς τροχιὰν τετριμμένην, εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε ὁ πρέσβυς τῆς Ὀλλανδίας ἔγραφε τῇ 28 Αὐγούστου τοῦ 1740 εἰς τὴν Αὐλήν 'του, ὅτι » ἡ τέχνη τοῦ διαπραγματεύεσθαι ἔφθασε, φαίνεται, εἰς τὴν ἐντέλειάν 'της ἐν Κωνσταντινουπόλει, » ἐκτὸς μόνον ὅτι εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας εἰς αὐτὴν χριστιανικὰς Δυνάμεις » οὐδεμία ἐκ τούτου προσγίνεται, καθὼς ἔπρεπεν ἄλλως, ὠφέλεια (1) ». Αἰτία δὲ τούτου ἦτον κυρίως, διότι συνενοεῖτο εἰλικρινῶς μετὰ τοῦ νέου 'Ρεῒζ-'Εφέντη, τοῦ περιφήμου 'Ραγχὶμπ-πασσᾶ, ἀνδρὸς οὐχ ἧττον παρ' αὐτὸν συνετοῦ, βασίμως δὲ πεπαιδευμένου καὶ ἐντελῶς μετριόφρονος. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ θέλομεν λάβει ἀφορμὴν 'να λαλήσωμεν ἐκτενέστερον, ὅταν ἴδωμεν αὐτὸν μετά τινα ἔτη ὑψωθέντα εἰς τὴν ὕπατον ἀρχήν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Περσίας σχέσεις ἐφαίνοντο κεχαλαρωμέναι, αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι ἐν ΚΠ πυρκαϊαὶ ὑπεδείκνυον δυσαρέσκειαν τοῦ ὄχλου καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὁ Κιζλὰρ-ἀγᾶς, ὑποπτεύων ἐπανάστασιν, ἐνήργησε 'να παυθῇ τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 1742 ὁ Ἐλχάτζ-'Αχμὲδ, οὐχὶ μετὰ δυσμενείας, διότι καὶ τῆς περιουσίας 'του ἔμεινε κύριος καὶ τὴν ἄδειαν ἔλαβε 'να διαμείνῃ ἐν ΚΠ· διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΧΧΕΚΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὅς τις καίτοι περιποιητικὸς πάντοτε πρὸς τοὺς ξένους, καὶ φύσει καλοκἀγαθος, ἐδείχθη τὴν φορὰν ταύτην αὐστηρότερος καὶ βαρύτερος παρὰ κατὰ τὴν πρώτην 'του βεζιρείαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, τῶν προτάσεων τοῦ Ναδὶρ-σσὰχ μὴ γενομένων δεκτῶν, ὁ κακὸς οὗτος γείτων εἰσέβαλεν εἰς τὰς μεθορίους ἐπαρχίας, καὶ κυριεύσας τὸ Κερκοὺκ, ἐπολιώρκει συγχρόνως τὸ Βαγδὰτ καὶ τὴν Βάσραν, ἡ σφραγὶς ἀφῃρέθη πάλιν τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1743 ἀπὸ τοῦ Χχεκκιμζαδὲ, πρὸς καθησύχασιν τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῷ ὄχλῳ ἀνησυχίας.

ΕΣΣΕΪΔ-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος ἀγράμματος, προαχθεὶς ἀπὸ ἁπλοῦ Γενιτσάρου εἰς Γενιτσὰρ-ἀγᾶν, ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ ἄξιος 'να καθέξῃ τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν ἐν τοιούτοις καιροῖς ἀνωμαλιῶν καὶ πολέμων ἀκαταπαύστων. Ἠσχολήθη δὲ πρὸ πάντων εἰς τὸ 'να ἀντιταχθῇ πρὸς τὸν Ναδὶρ-σσὰχ, ὅς τις μετὰ στρατοῦ ἑκατὸν χιλιάδων πολιορκήσας τὸ Μοσοὺλ, ἀπεκρούσθη μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν πολιορκίαν, ἀποβαλὼν 30,000 ἀνθρώπων. Ἐπίσης ἀπέτυχε καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν, ἣν ἐπεχείρησε τὸ ἐρχόμενον ἔαρ κατὰ τοῦ Κάρς. Ἀπαλλαγεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ παντοδυνάμου Κιζλὰρ-ἀγᾶ Μπεσσὶρ (Εὐαγγελιστοῦ), τῆς ὑπεξουσιότητος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διετέλει τέως, αὐτός τε καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Βεζίραι, διευθυνόμενοι κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Σαραγίου, 'δὲν ἠδυνήθη

(1) » Il paraît que l'art de traiter est parvenu à sa perfection à Constantinople, à l'utilité près qui en devrait revenir aux puissances chrétiennes, qui y sont intéressées. »

δμως 'να μείνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν, καί τοι περιορίσας ἀμέσως διὰ Χάτ-σσεριφίου τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ· διότι ὁ διάδοχος τοῦ ἀρχιευνούχου, καλούμενος καὶ αὐτὸς Μπεσσὶρ, συνασπίσας μετὰ τῶν ἐν τῷ Σαραγίῳ καὶ τοῦ Μουφτῆ, κατώρθωσε μετὰ ἕνα μῆνα 'να 'τὸν παύσῃ, ἐξορισθέντα εἰς Ῥόδον τῇ 10 Αὐγούστου τοῦ 1746.

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπικληθεὶς Τεριακῆ, υἱὸς Δερβίσου τινὸς Μπεκδασσῆ ἐκ ΚΠ, χρηματίσας καὶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς Δερβίσης, προήχθη ἐπὶ τοῦ τελευταίου κατὰ τῶν Ῥώσσων πολέμου διὰ τοῦ Κεαγιᾶ-μπεη Ὀσμὰν, ἀπὸ γραφέως τοῦ στρατοῦ εἰς Μεβχουφαττσῆν. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁροθέτης ἐν τῇ Σερβίᾳ καὶ ἔφορος τοῦ Ναυστάθμου, ἦτον, ὅτε ἐβεζίρευσε, Κεαγιᾶ-μπεης. Ἐντριβὴς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, προσέλαβε καὶ δύω, ἐπίσης ἀξίους, συμπράκτορας, τὸν μὲν Μεχμὲδ-Σαῒδ, υἱὸν τοῦ Μεχμὲδ-τσελεμπῆ, τοῦ καλουμένου Γιρμὶ-σεκίζ, χρηματίσαντα πρέσβυν ἐν Παρισίοις, καθὼς καὶ ὁ πατήρ 'του, ὡς Κεαγιᾶ-μπεην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν, σταλέντα πρέσβυν εἰς Βιέννην καὶ ὑπογράψαντα μετὰ ταῦτα ὡς πληρεξούσιον τὴν ἐν Βελιγραδίῳ εἰρήνην, ὡς Ῥεῒζ-ἐφέντην. Οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα συνεφωνήθη ἡ μεταξὺ Περσῶν καὶ Τούρκων εἰρήνη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπὶ Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ'. Ἀλλ' ὁ Ἐλχὰτζ-Μεχμὲδ, προσκρούσας τοῖς Οὐλεμᾶ, διὰ τὸν πικρόχολον καὶ μνησίκακον χαρακτῆρά 'του, ἐπαύθη τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ 1747, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ Βαγδὰτ, καὶ ἐκεῖθεν μετατεθεὶς εἰς Κρήτην, ἀπέθανε τῇ 19 Αὐγούστου τοῦ 1751, καθ' ἣν ἡμέραν τὰ μὲν ἐν ΚΠ κτήματά 'του ἐγίνοντο βορὰ τοῦ πυρὸς, ἡ δὲ κινητή 'του περιουσία ἐβυθίζετο μετὰ τοῦ μεταφέροντος αὐτὴν πλοίου ἔξωθεν τῶν Δαρδανελίων.

ΕΣΣΕΪΔ-ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Χασὰν-πασσᾶ, Κεαγιᾶ τοῦ Μ. Βεζίρη Χουσεῒν-Κιοπρουλῆ, φονευθέντος ἐν Αἰγύπτῳ, τῆς ὁποίας ἦτον διοικητὴς, εἶχε χρηματίσῃ Ἐμὶρ-ἀχόρης, καὶ διοικήσας τὴν Κύπρον, τὴν Ῥακκὰ καὶ τὸ Ἀϊδὶν, προήχθη εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ Κράτους, καὶ τὸ πρῶτόν 'του ἔργον ἦτον 'να κλείσῃ τὰ καπηλεῖα ἐν ΚΠ. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Ναδὶρ-σσὰχ, δολοφονηθέντος τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ 1747, ἐπέσυρε τὴν προσοχήν 'του μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Περσίας. Ἐπειδὴ δὲ Κουρδαί τινες ἀνέστιοι ἤγειραν τῇ 7 Ὀκτ. 1748 στάσιν ἐν ΚΠ, ὅπως διαρπάσωσι τὸ Βεζεστάνιον, ὁ Βεζίρης, κατορθώσας διὰ τοῦ Γενιτσὰρ-ἀγᾶ 'να 'τοὺς διαλύσῃ (1), ἐτιμήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Σουλ-

(1) Ὁ Χάμμερ ἀναφέρει, ὡς λίαν ἀξιοπαρατήρητον, καί τοι παρασιωπηθὲν ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτι, κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὁ Βεζίρης ἐκήρυξε, προηγηθέντος φετβᾶ τοῦ Μουφτῆ, ὅτι οἱ Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι ἠδύναντο 'να ἐπιπέσωσιν ἀτιμωρητεὶ κατὰ τῶν κακούργων καὶ 'να τοὺς φονεύσωσι.

τάνου δι' ἐπενδύτου, ἀλλ' ἔσπευσε 'να ἐξομαλύνῃ τὴν κατ' αὐτοῦ δυσαρέσκειαν, προσενεγκὼν 25,000 φλωρίων εἰς τὸν Σουλτάνον, δώδεκα δὲ χιλιάδας εἰς τοὺς περὶ τὴν Αὐλήν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ νέα αἵρεσις ὑπὸ τὸν Ἀμπδ-οὐλ-Βεχάμπ διήγειρε τοὺς λαοὺς κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς θρησκείας, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Μουφτῆ ἐπέσπευσε τὴν ἔξωσιν τοῦ Βεζίρη, παυθέντος τῇ 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1750 ἐπὶ ἀδρανείᾳ καὶ νωθρότητι.

(ΔΙΒΙΤΔΑΡ)-ΕΜΙΝ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Ἀστσιζαδὲ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, τοῦ διακριθέντος ἐν Βάσρᾳ καὶ Καβάρνᾳ κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Ἀράβων τὸ ἑπόμενον ἔτος τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτσ, εἶχε χρηματίσῃ Κανικλειοῦχος (Διβίτ-δὰρ) τοῦ Δαμὰτ-Ἰβραὴμ-πασσᾶ, καὶ ὑπηρετήσας εἰς διαφόρους ἄλλας οἰκονομικὰς θέσεις, ἦτον, ὅτε διωρίσθη, Κεαγιάμπεης. Βεζιρεύσας δὲ δύω καὶ ἥμισυ ἔτη, ἐπαύθη τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1752, κατ' εἰσήγησιν τοῦ νέου Κιζλὰρ-ἀγᾶ Μπεσσὶρ, ὅς τις, καί τοι εἰκοσιοκταετὴς μόλις, ὅτε διεδέχθη τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ γέροντα Μπεσσὶρ, κατώρθωσε 'να διατηρήσῃ τὴν αὐτὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ χαρεμίου καὶ τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ἡ δυσαρέσκεια τῶν Γενιτσάρων, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ὁποίων ἐπαύθη ὁ Ἐμὶν-Μεχμὲδ, διότι εἶχε κρατήσῃ μικρόν τι μέρος τοῦ μισθοῦ 'των πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν στρατώνων πυρποληθέντων, δὲν κατηυνάσθη· ὅθεν καὶ κατὰ συμβουλὴν τοῦ Μουφτῆ, ὁ νέος Μπεσσὶρ ἐξώσθη καὶ ἐφονεύθη ἐν τῷ πυργιδίῳ τοῦ Κχὶζ-κουλὲ, ἡ δὲ περιουσία 'του, συμποσουμένη εἰς πεντήκοντα ἑκατομμύρια γροσίων, εἰ καὶ ἐδαπάνα μέρος αὐτῆς πρὸς σύστασιν κοινωφελῶν καταστημάτων, ἐχρησίμευσε πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ὁ θάνατος τοῦ Κιζλὰρ-ἀγᾶ μετέβαλε καὶ τὴν θέσιν τοῦ παυθέντος Βεζίρη· διότι, σταλεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς Κρήτην ἐξόριστος, διωρίσθη μετὰ ταῦτα διοικητὴς 'της.

ΜΠΑΧΧΥΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον, ὅτε διωρίσθη, μέγας Ἐμὶρ-ἀχόρης. Βεζιρεύσας δὲ τρία ἔτη παρὰ τέσσαρας μῆνας, ἐπαύθη τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1755, δύω μῆνας ἀφ' οὗ ὁ νέος Σουλτάνος Ὀσμὰν ὁ Γ' διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του Μαχμοὺδ τὸν Α'.

(ΧΧΕΚΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διατηρῶν τὴν αὐτὴν πάντοτε σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος, ἔφθασεν εἰς ΚΠ ἀπὸ Τραπεζοῦντος μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἔμβῃ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὑποθέσεων, ὧν τὴν διεύθυνσιν τῷ ἐνεπιστεύθησαν, καὶ ὁ νέος εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου Σιλιχδάρης, εὑρὼν ἀφορμὴν τὴν ἐκραγεῖσαν τρομερὰν πυρκαϊὰν ἐν ΚΠ, προεκάλεσε τῇ 26 Μαρτίου 1755 τὴν παῦσίν 'του, πεντήκοντα τρεῖς ἡμέρας ἀφ' ἧς διωρίσθη. Καὶ τότε μὲν ἐφυλακίσθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Κχὶζ-κουλὲ, ὅπερ ἐφάνη κακὸς οἰωνός· τῇ δὲ ἐπιούσῃ συγχωρηθεὶς, ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον,

ἀφ' ὅπου ὕστερον διωρίσθη διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἄλλοτε διευθύνῃ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 14 Αὐγούστου τοῦ 1758, εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν καὶ ἐτάφη παρὰ τὸ ἐν ΚΠ κτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ τζαμίον (1). Ὀλίγους μῆνας πρὶν ἀποθάνῃ, ἐφόνευσε, διαμένων ἐν Κοτυαίῳ, τὸν Κεαγιάμπεην Βελιεδδίν, λαδόντα κάθοδον ἀπὸ τῆς εἰς Κρήτην ἐξορίας 'του. Διότι, ἐγκοτῶν αὐτῷ, ὡς αἰτίῳ τῆς πτώσεώς 'του, ἠρεθίσθη ἐναντίον 'του ἔτι μᾶλλον μαθὼν ὅτι ὁ σκαιὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦγε καὶ ἔφερεν αὐτὸν ὅπως ἤθελε. Παρήγγειλε δὲ κατὰ διαθήκην 'να περιτμηθῶσιν οἱ δύω μικρότεροι αὐτοῦ υἱοὶ εἰς πρώτην δοθησομένην εὐκαιρίαν, ὅπερ ἐξετέλεσεν ὁ Ῥαγχὺμπ-πασσᾶς, ὅτε ἑώρτασε τὴν περιτομὴν τῶν ἰδίων 'του υἱῶν. Ἡ δὲ δίκη παρηκολούθησε κατὰ πόδας τὸν Σιλιχδάρην, ἀποκεφαλισθέντα οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἀφ' οὗ ὑψώθη πρῶτον εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μ. Βεζίρη. Ὁ Χγεκκιμζαδὲς, καί τοι μὴ πολὺ φειδωλὸς τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ὁσάκις προέκειτο 'να πραγματοποιήσῃ τὴν θέλησίν 'του, ἦτον ἀφ' ἑτέρου γενναῖος, φιλελεήμων καὶ ἀπέριττος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εὐπαίδευτος καὶ φίλος τῆς ποιήσεως, ἣν ἐκαλλιέργει καὶ ὁ ἴδιος.

(ΝΑΪΛΗ)-ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ συγγραφεὺς δεξιώτατος, καθὼς ἀποδείχνυται ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν τελευταίων διαπραγματεύσεων τῆς Πύλης μετὰ τοῦ Ναδὶρ-σσάχ, ἥτις παραβάλλεται φερεγγύως πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων μετὰ τοῦ ἅρπαγος τούτου διαπραγματεύσεων, προϊόντων τοῦ καλάμου τοῦ περιφήμου Ῥαγχὺμπ-πασσᾶ. Χρηματίσας δὶς Ῥεῒζ-ἐφέντης, καὶ μετὰ ταῦτα πρῶτος τελετάρχης, ἦτον Δεφθερδάρης ὅτε προσεκλήθη εἰς τὴν ὑπερτάτην διεύθυνσιν τοῦ Κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως 'δὲν διέμεινεν, εἰμὴ πέντε μόνους μῆνας, γενόμενος θῦμα τῆς ἀπεράντου φιλοδοξίας τοῦ διαδόχου 'του, ὅς τις πρὸ πολλοῦ ἐσπουδάρχει διὰ τὴν βεζιρείαν. Ἀπέθανε δὲ μετὰ τρία ἔτη, πρὶν φθάσῃ εἰς Μέκκαν, ὅπου ἀπήρχετο προσκυνήσων.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον γένους ἀσήμου. Εἰσαχθεὶς δὲ εἰς τὸ σαράϊ ὡς ἁπλοῦς Μπαλτατζῆς, καὶ μετὰ ταῦτα, καθὸ καλλίφωνος, διορισθεὶς χράκτης (Μουετζὶν) τοῦ τρίτου κοιτῶνος τῶν ἐν τῷ Σεραγίῳ παίδων, ὑψώθη διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Σουλτάνου ἀκολούθως εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Σιλιχδάρη, τοῦ Νισσαντζῆ καὶ Βεζίρη, διαδεχθεὶς τῇ 24 Αὐγούστου τοῦ 1755 τὸν Ναϊλῆ-Ἀμπδουλλὰχ-πασσᾶν. Ἀλλὰ δύω μῆνες 'δὲν παρῆλθον, καὶ τῇ 22 Ὀχτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπαύθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη ὡς ἀμελὴς, ψεύστης καὶ καταχραστής.

ΜΕΧΜΕΔ-ΣΑΪΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ-τσελεμπῆ, τοῦ ἐπικληθέντος Γιρμὶ-σεκὶζ, περὶ οὗ καὶ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν, χρηματίσας

(1) Ἴδε σελ. 300 τοῦ Α' Μέρους.

πρέσβυς εἰς Στοχόλμην καὶ Παρισίους, καθὼς καὶ ὁ πατήρ 'του, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν 'του ἐκεῖθεν διαπρέψας τρὶς ὡς Κεαγιάμπεης. Μείνας δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ ἓξ οὐχ ὅλους μῆνας (διότι τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμὰν ἡ κυβερνητικὴ ἐνέργεια περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν συχνὴν ἀλλαγὴν τῶν πρωθυπουργῶν 'του καὶ εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς περὶ τὰ ἐνδύματα πολυτελείας), ἐπαύθη τῇ 1 Ἀπριλίου τοῦ 1756, καὶ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Ἰκονίου, τοῦ Καΐρου καὶ τῶν Ἀδάνων. Ἀπέθανε δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1761, ἀφεὶς σύγγραμμά τι περὶ ἰατρικῆς, τῆς ἀγαπητῆς αὐτῷ ἐπιστήμης, λόγου ἄξιον.

ΜΠΑΧΥΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, προσκληθεὶς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ὅπου μετὰ τὴν ἔξωσίν 'του ἐπεστάτει εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων. Μείνας δὲ καὶ οὗτος ὀκτὼ-'μισυ μῆνας ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐπαύθη τῇ 13 Δεκεμβρίου τοῦ 1655.

ΜΕΧΜΕΔ-ΡΑΧΓΥΜΠ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐλλογιμώτερος μεταξὺ πάντων τῶν μεγάλων Βεζιρῶν τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὁ τελευταῖος ἄξιος 'να ὀνομασθῇ πολιτικὸς ἀνὴρ συγκεκροτημένος. Ἡ διοίκησίς 'του, διαρκέσασα ἓξ ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας, διεχάραξε νέον δρόμον εἰς τὴν κυβερνητικὴν τῆς Τουρκίας μηχανὴν, καὶ ἀνύψωσε, πρός τινα καιρὸν, τὴν δύναμιν τοῦ Σουλτάνου ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς (1). Φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι, κατὰ τὸν παλίμβολον χαρακτῆρα τοῦ Σουλτὰν-Ὀσμὰν, ὁ Ῥαγγὺμπ 'δὲν ἤθελε δυνηθῇ 'να μείνῃ ἐν τῇ θέσει 'του ὑπὲρ τὸ ἔτος· ἀλλ', εὐτυχῶς διὰ τὴν Τουρκίαν, ὁ Ὀσμὰν ἀπέθανε μετὰ δέκα μῆνας· ἡ δὲ πρώτη πρᾶξις τοῦ διαδόχου 'του, Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ἦτον ἡ ἐπικύρωσις τοῦ Ῥαγγὺμπ εἰς τὴν βεζιρείαν. Ἴσως 'δὲν θέλει καταγνωσθῇ ἡμῶν ἄκαιρος ἐθνικὴ περιφιλαυτία, ἐὰν σημειώσωμεν ὅτι ἰατρὸς τοῦ Ῥαγγὺμπ-πασσᾶ ἦτον ὁ Ἰωάννης (;) Ὑψηλάντης, καθὼς καὶ ἄλλου πρότερον περιφήμου Βεζίρη, τοῦ Κιοπρουλῆζαδὲ, ὁ Μαυροκορδάτος, ἀμφότεροι οὐ μόνον ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ σύμβουλοι ἰδιαίτεροι τῶν μεγάλων τούτων τῆς Τουρκίας ἀνδρῶν, καὶ ἑπομένως μέγα μέρος τῆς δόξης, ἥτις χαρακτηρίζει ἀξιοσημειώτως τὰς δύω ταύτας ἐποχὰς τῆς Ὀθωμανικῆς Ἱστορίας, ἀπεχούσας ἀλλήλων ἕνα σχεδὸν αἰῶνα, πρέπει δικαίως 'ν' ἀποδοθῇ εἰς τοὺς δύω τούτους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους καὶ 'να ἐκτιμήσωσιν ἠδυνήθησαν, καὶ εἰς ἑαυτοὺς 'να προσηλώσωσιν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινῆς πατρίδος, 'δὲν ἐδίστασαν οἱ διάσημοι οὗτοι Βεζίραι. Ἀλλ' ὁ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς, ἀγαπῶν τὸ καλὸν καὶ φιλοτιμούμενος 'να φαίνηται ὅτι πράττει καὶ διοικεῖ αὐτὸς, περιώριζε τὴν δραστηριότητά 'του εἰς μόνην τῆς πρωτευούσης τὴν ἐπιτήρησιν καὶ εἰς μικρά τινα ἀστυνομικὰ μέτρα, τῶν ὁποίων ὅμως πολλάκις τὰ παρεπόμενα ἦσαν ἄκριτοι φόνοι, οἵ τινες ἐλύπουν τὸν Ῥαγγὺμπ, ἠναγ-

(1) Ἴδε καὶ σελ. 283 τοῦ Α' Μέρους.

κασμένον 'ν' ἀπασχολῇ περὶ τὰ τοιαῦτα τὴν περὶ τὸ διοικεῖν προθυμίαν τοῦ Σουλτάνου. Μεταξὺ δὲ τῶν θυμάτων τῆς τοιαύτης τοῦ Σουλτάνου κενοσπουδίας ἀριθμεῖται δυστυχῶς καὶ ὁ Ἰαννάκης Δράκος, ἀντιπρόσωπος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, τὸν ὁποῖον διέταξε 'να κρεμάσωσιν αὐθωρεὶ ἔμπροσθεν τῆς ἐν Φαναρίῳ οἰκίας 'του, μαθὼν ὅτι ἐμαστίγωσε δύω σκλάβας Ὀθωμανίδας, αἵτινες ἐπυρπόλησαν τὴν ἐν Θεραπείοις οἰκίαν 'του. Ὁ Δράκος οὗτος εἶν' ὁ γεννάρχης τῆς τῶν Σούτσων οἰκογενείας, περὶ ἧς ἴδε σελ. 114. Τοσαύτη δὲ ἦτον ἡ δύναμις τοῦ Ῥαγγὺπ-μ, ὥστε οὐ μόνον ἐμάκρυνε τῆς πρωτευούσης καὶ τοὺς τρεῖς γαμβροὺς τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ 'δὲν ἠθέλησε 'να ἀναγνωρίσῃ ὡς Ῥεῒζ-ἐφένδην τὸν Αλιζαδὲν Νουρή-μπεην, ὅς τις, νυμφευθεὶς τὴν πεφιλημένην ἀνεψιὰν τοῦ Σουλτάνου Ῥακιγὲ-χαννούμ, θυγατέρα τῆς ἀδελφῆς 'του Ἀϊσσὲ-Σουλτάνης, ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης συγγενείας ἠδύνατο 'να ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Ῥαγχύμπ, ὅς τις ἐπρότεινεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον εἰς τὸν Σουλτάνον, τὸν ὁποῖον ὅμως οὗτος 'δὲν ἐπεκύρωσεν, ἀλλὰ διέταξε 'να διορισθῇ ἄλλος τρίτος. Ἀὲν ἔλειπεν ἤδη εἰς τὸν Ῥαχγύμπ, εἰμὴ καὶ 'να συγγενεύσῃ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ὅθεν καὶ ἐνυμφεύθη τῇ 31 Μαρτίου τοῦ 1758, καί τοι ἑξηκοντούτης, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάνου Σαλιχὲ, καὶ αὐτὴν ἤδη πεντεκαιτεσσαρακοντοῦτιν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦ 'να ἑνώσῃ διὰ διώρυγος τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Πόντου διὰ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς λίμνης Σαπάντζας, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐπιχειρήσῃ καὶ ὁ Μέγας Σουλεϊμὰν καὶ Μουρὰδ ὁ Γ' καὶ Μεχμὲδ ὁ Δ', ἀπέτυχε δι' ἐμπόδια, οὐχὶ ἀνυπέρβλητα, εἰ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Πόρτερ καὶ Vergennes, συνέπραττον τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, ὁ μὲν πρῶτος, μεταφράσας εἰς τὸ Τουρκικὸν τὴν περὶ τῆς διορύξεως ταύτης ἐπιστολὴν τοῦ Πλινίου, ὁ δὲ δεύτερος, συστήσας τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, Βαρῶνον Tott, ὡς συνεργάτην τῶν Τούρκων μηχανικῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν κτιρίων, δι' ὧν ἐκόσμησε τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ὡραιότερον, διαρκέστερον καὶ ὠφελιμώτερον εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐν ΚΠ βιβλιοθήκη, περὶ ἧς διελάβομεν ἐν τῷ Α' Μέρει, ἧς καὶ περατωθείσης, ἐπῆλθε μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ ὁ θάνατος τοῦ κτίτορος, ἀποθανόντος τῇ 8 Ἀπριλίου τοῦ 1763, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς διαρκέστερον καὶ πολυτιμότερον μνημεῖον κρίνεται παρὰ τοῖς εἰδόσιν ἡ Ἀνθολογία 'του, περιέχουσα, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: »Ἡ ναῦς τῶν ἐπιστημῶν » (Ζεφινὲτ-ὀλ-οὐλούμ) «, τὰ ἐκλεκτότερα τεμάχια, ἔμμετρα καὶ πεζὰ, τῶν Ἀραβικῶν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων, »ὁλκὰς ἀληθῶς φιλολογικὴ, » λέγει ὁ βιογράφος 'του, φορτωμένη χρυσίου βώλους, μεταλλευθείσας » ἐκ τοῦ ἀνεξαντλήτου θησαυροῦ τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης «. Διὰ τὸ πόνημα

αὐτοῦ τοῦτο ἔλαβε δῶρον ὁ Ῥαγγὺμπ 20,000 γροσίων, ἀντιστοιχούντων τότε πρὸς 10,000 φλωρίων. Ὡς πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα ὁ Ῥαγγὺμπ, κἂν 'δὲν ἦτον ὁ τελειότερος τῶν ἀνθρώπων (ἰνσάνι κιαμὶλ), καθὼς τὸν τιτλοφοροῦσιν οἱ σύγχρονοί 'του ἱστορικοὶ, διότι, εἴτε καθ' ἕξιν, εἴτε καὶ ἐξ ἀνάγκης πολιτικῆς, 'δὲν μετεχειρίζετο πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ φαινομένη εἰλικρίνειά 'του ἦτον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὑπόκρισις καὶ ἀπάτη, ὑπῆρξεν ὅμως ἀναντιῤῥήτως εἷς τῶν μεγαλητέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Χάμμερ, ὁ τελευταῖος ἄχρι σήμερον ἄξιος τούτου τοῦ ὀνόματος.

ΧΑΜΙΔ-ΧΑΜΖΑ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐμπόρου τινὸς ἐκ τοῦ Δεβελὶ--χχισὰρ, πόλεως τῆς τοπαρχίας Νίκδε, ἐγεννήθη πρὸ 53 ἐτῶν ἐν ΚΠ, καὶ, ὑπηρετήσας εἰς διαφόρους γραφικὰς θέσεις, εἶχε διαδεχθῆ τὸν Ῥαγγὺμπ-πασσᾶν, ὡς γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ὅτε ἐκεῖνος εἶχε προαχθῆν' εἰς Ῥεὶζ-ἐφέντην. Διορισθεὶς μετὰ ταῦτα Ῥεὶζ-ἐφέντης, τρὶς Κεαγιά-μπεης, Τσαούσ-μπασης, Νισσαντζῆς κτλπ., ἐξηκολούθησεν ἀπολαύων ἐπὶ τῆς βεζιρείας τοῦ προστάτου 'του Ῥαγγὺμπ ὅλης αὐτοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης, τῆς ὁποίας ἐκρίθη ἄξιος, οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ἱκανότητά 'του, ὅσον διὰ τὴν τριακονταετῆ ὑπηρεσίαν 'του καὶ τὴν δεδοκιμασμένην αὐτοῦ πίστιν. Διευθύνας, ἐν διαστήματι τῆς ἀσθενείας τοῦ Ῥαγγὺμπ, τὴν βεζιρείαν ὡς ἐπίτροπος, ἔλαβε, θανόντος ἐκείνου, τὴν σφραγῖδα, ὡς κληρονόμος καὶ τῶν σχεδίων καὶ τῆς πολιτικῆς 'του, τῆς ὁποίας ἐγνώριζεν ὅλα τὰ ἐλατήρια. Ἀλλ' ἀποδειχθεὶς μετ' ὀλίγον ὅτι 'δὲν ἦτον ἱκανὸς εἰμὴ διὰ τὰς δευτερευούσας θέσεις καὶ ὡς ὑπάλληλος, ἐπαύθη μετὰ ἓξ μῆνας τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1763, καὶ, χαρισθείσης αὐτῷ τῆς περιουσίας 'του, ἐστάλη διοικητὴς εἰς Κρήτην, κἀκεῖθεν εἰς Τζίδδαν, ὅπου ἀπέθανεν, ἓξ ἔτη μετὰ τὴν ἔξωσίν 'του ἀπὸ τῆς βεζιρείας, ἀπελθὼν εἰς τὴν Μέκκαν πρὸς προσκύνησιν. Εἶχε δὲ μνηστευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου Σὰχ--Σουλτάναν, ἔτι νηπίαν. »Ἐπὶ τῆς ὑπατείας 'του, λέγει ὁ βιογράφος τῶν Βεζιρῶν, οὐδὲν 'συνέβη ἀξιοσημείωτον, οὔτε ἐπὶ καλῷ, οὔτε ἐπὶ κακῷ. Κἂν 'δὲν προῆλθεν ὅμως ἀγαθόν τι διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν ἐκ τῆς διοικήσεώς 'του, 'δὲν ἔλαβον ὅμως τοὐλάχιστον καὶ ἀφορμὴν οἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ ἵνα φοβηθῶσι τὴν κακίαν 'του« , φράσις, ἥτις, προκειμένου περὶ πρωθυπουργοῦ τῆς Τουρκίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἶνε ἔπαινος. Ἀπὸ τοῦ Βεζίρου τούτου ἄρχεται νέα σειρὰ Βεζιρῶν ἐφημέρων, τῶν ὁποίων ἑπτὰ διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐν διαστήματι τῶν ἑπομένων δέκα ἐτῶν τῆς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ βασιλείας, ἀπόδειξις τοῦ δυσαναπληρώτου κενοῦ, ὅπερ ἀφῆκεν ὁ θάνατος τοῦ Ῥαγγὺμπ εἰς τὴν βεζιρείαν.

ΜΠΑΧΧΥΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, προσκληθεὶς ἀπὸ τοῦ Χαλὲμπ, τοῦ ὁποίου ἦτον διοικητὴς, προοιμίασε δι' ἀσυνήθους ἀλλὰ

σωτηρίου αὐστηρότητος κατὰ τῶν καταχραστῶν ἰδίως καὶ λαοδόρων. Μνηστευθεὶς δὲ τὴν, τετραετῆ μόλις, θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου, ἐπρόσφερεν, ὡς ἔδνα καὶ ἐπιμείλια, εἰς τὴν μέλλουσαν σύζυγόν 'του, διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας γρόσια (=δίστηλα). Ἀλλ' αἱ πανταχοῦ τοῦ Κράτους ἀναφυεῖσαι ἀνωμαλίαι καὶ στάσεις ἐπὶ τῆς ὀκτωκαιδεκαμήνου βεζιρείας 'του, ἠνάγκασαν τὸν Σουλτάνον 'να 'τοῦ ἀφαιρέσῃ τῇ 30 Μαρτίου τοῦ 1765 τὴν σφραγῖδα καὶ 'να 'τὸν ἐξορίσῃ εἰς Μιτυλήνην, ὅπου μετὰ ἕνα μῆνα ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ἐκδικούμενος αὐτὸν, διότι ὑπὸ ζηλοτυπίας 'τὸν εἶχε μακρύνῃ βεζιρεύων τῆς πρωτευούσης, ἔστειλε καὶ 'τὸν ἐκαρατόμησε, συνεργησάσης πρὸς τοῦτο καὶ τῆς Σουλτάνης χήρας τοῦ Ῥαχγὺμπ-πασσᾶ, διότι τὸν τρίτον σύζυγόν 'της, Μουσταφᾶ-Καπετὰν-πασσᾶν, εἶχεν ὡσαύτως ἀπομακρύνῃ τῆς ΚΠ. Τὰ ἀναρίθμητα πλούτη 'του, συνηγμένα διὰ σπατάλης τῶν δημοσίων, ἡ ψευδολογία καὶ δολιότης 'του, καὶ ἡ συνενοχή 'του, καθὼς ἐλέγετο, εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλτάνου, τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου καὶ βασιλόπαιδος Νουσμὰν, ἀποθανόντος τῇ 9 Ἰανουαρίου τοῦ 1764, εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν, πρὸς κοινὸν πένθος διὰ τὰς ἀρετάς 'του, ἐδικαιολόγησαν τὸν θάνατον τοῦ Μπαχχὺρ, ὅς τις ἀφῆκε καί τινας ποιήσεις, ἐν αἷς καὶ ὑπομνήματα καὶ ἐκθέσεις ἔμμετροι, ὧν ἀναφέρει ὁ Χάμμερ τὴν ἑπομένην, δι' ἧς ὁ Βεζίρης οὗτος περὶ τὰ τελευταῖα τῆς ὑπατείας 'του ἔτη, ἐξητήσατό ποτε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀκρόασιν ἐπὶ ποδὸς (ῥικιάμπ). » Ζίπεχρὲ γκιωνδερελοὺμ ναϊλὶ μπουλενδιμιζί· » Τζιχανδὲ μπιλδιρελοὺμ μπάρι γκενδιμιζί· « Μποὺ νάζμιλε βαραλοὺμ χακκιπάϊ δεβλετινέ· » Τσὸκ ὀλδοὺ γκιορμεϊελὺ Μπαχχὺρ ἐφενδιμιζί (» Τοὺς στεναγμοὺς ἡμῶν ἀναπέμπομεν πρὸς τὰς οὐρανίους ἐκτάσεις· » ὅπως ὁ Κόσμος μάθῃ 'να 'μᾶς γνωρίζῃ. » Εὐτυχεῖς, ἐὰν δυνηθῶμεν, προφέροντες τὸν στίχον τοῦτον, 'να ῥιφθῶμεν εἰς τὴν κόνιν, ἣν οἱ πόδες σου πατοῦσιν. » Εἶνε πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου ὁ Μπαχχὺρ 'δὲν εἶδε τὸν Κύριόν 'του).

(ΜΟΥΧΣΣΙΝΖΑΔΕ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Μουχσσινζαδὲ-Ἀμπδουλλὰχ-πασσᾶ, διορισθεὶς ἀρχιθαλαμηπόλος ἐπὶ τῆς βεζιρείας τοῦ πατρός 'του, ἐστάλη, μετὰ ἐννέα ἔτη, διοικητὴς τοῦ Μερράσσ, καὶ ἐν διαστήματι τῶν ἑπομένων δεκαοχτὼ ἐτῶν, διῴκησε δεκαοχτὼ ἐπαρχίας ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ. Ἐχρημάτισε δὲ δὶς Βεζίρης, καὶ ἀμφότεραι αἱ βεζιρεῖαί 'του ὑπῆρξαν δυστυχεῖς διὰ τὸ ἔθνος του, καθὼς θέλομεν ἀκολούθως σημειώσῃ. Οἱ δὲ παρατηροῦντες τὰ φυσικὰ συμβάματα καὶ συνδέοντες αὐτὰ πρὸς τὰ ὑπερφυσικὰ, καὶ τοιοῦτοί εἰσιν οἱ πλεῖστοι καὶ μάλιστα ἐν Τουρκίᾳ, ἐσημείωσαν ὅτι, δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς ΚΠ ἄφιξίν 'του, πυρκαϊὰ, ἐκραγεῖσα ἐν τῷ Τοπχανᾷ, ἀπετέφρωσεν, ἐν διαστήματι 10—12 ὡρῶν, ὅλα τὰ μέχρι τοῦ Τεκκὲ τῶν Μεβλεβῆ μέρη τοῦ Πέραν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἄλλη, ἐπίσης διαρκὴς, κα-

τέστρεψε τὰ περὶ τὸ τζαμίον Τζιχανγκίρ. Μεταξὺ δὲ τῶν τιμωρηθέντων διὰ ποικίλας καταχρήσεις καὶ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ἐπὶ τοῦ Βεζίρη τούτου, ἀριθμεῖται καὶ ὁ βαθύπλουτος Γραικὸς Γεώργιος Σταυράκης, ἐπιτετραμμένος τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, κρεμασθεὶς τῇ 1 Αὐγούστου 1765 ἔμπροσθεν τῆς ἐν Ἀρναούτ-κιοϊ οἰκίας 'του, ὡς ῥαδιουργῶν καὶ προδοὺς τὰ ἀπόῤῥητα τοῦ Κράτους. Ὁ δὲ συμβὰς τῇ 22 Ἀπριλίου τοῦ 1766 φρικώδης σεισμός, τοῦ ὁποίου αἱ ζημίαι ὑπελογίσθησαν εἰς 22,000 πουγγία, ἢ ἕνδεκα ἑκατομμύρια γροσίων, ἐξελήφθη ὡς προάγγελος τῶν ἐπαναστάσεων, ὅσαι συγχρόνως ἐξεῤῥάγησαν ἐν Κύπρῳ, ἐν Γεωργίᾳ, ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ. Ταῦτα πάντα ἤθελον ἐπιφέρει ταχύτερον τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Μουχσινζαδὲ, ἐὰν πρῶτον μὲν 'δὲν παρεῖχεν ἑαυτὸν ἐντελῶς πειθήνιον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Σουλτάνου, Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅστις, πρᾶγμα πρωτοφανὲς μετὰ τὸν Σουλτὰν-Μουρὰδ, ἠθέλησε 'να διοικήσῃ τὸ Κράτος μόνος· καὶ δεύτερον, ἐὰν 'δὲν ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς συζύγου 'του, Ἀαζιμὲ-Σουλτάνης, ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου. Ἐν τούτοις ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπεφαίνετο, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ σύμπτωμα ὑπῆρξεν ἡ διαμαρτύρησις τῆς Πύλης κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων εἰς Πολωνίαν· ἄλλαι μετέπειτα ἀφορμαὶ ἐδόθησαν ὡς ἐκ τῆς καταπατήσεως τῶν Τουρκικῶν μεθορίων ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μοντενεγρίνων, τῆς οἰκοδομῆς φρουρίου πρὸς τὴν Σερβίαν κτλ.,' μέχρις οὗ, συγκρουσθέντων ἐν Βάλτᾳ τῶν Ῥώσσων πρὸς τοὺς Ταττάρους, ὁ πόλεμος ἐκρίθη ἄφευκτος, καὶ ὁ Μουφτῆς ἐξέδωκε φετβᾶν δικαιολογοῦντα τὴν κήρυξίν 'του, ἥτις ὅμως ἀνεβλήθη ἐπὶ ἓξ ἔτι ἑβδομάδας. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ Μουχσινζαδὲς ἐπαύθη αἴφνης τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ 1768, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον, διότι (διελάμβανε τὸ πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ ἐκδοθὲν Χάττι-σεερίφ) διεξήγαγε νωθρῶς τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, καὶ κατεχρᾶτο τῆς ἐξουσίας 'του, ἐμπιστευόμενος ἁπάσας τὰς δημοσίας θέσεις εἰς τὰ δημιουργήματά 'του. Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς φαίνεται εἶναι, καθὼς αὐτὸς διηγεῖτο ὕστερον ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπατείας 'του τῷ ἱστοριογράφῳ τῆς Αὐτοκρατορίας Βασίφ, διότι ἐγνωμοδότησε, συμφώνως τοῖς Οὐλεμᾶ, 'να ἀναβληθῇ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου, καὶ ὁ Σουλτάνος 'να μὴ μεταβῇ εἰς Ἀδριανούπολιν, πρὶν ἐνδυναμωθῶσιν ἀποχρώντως διὰ στρατιωτῶν καὶ πολεμεφοδίων τὰ μεθόρια φρούρια.

ΧΑΜΖΑ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς πλουσίου τινὸς ἐμπόρου ἐκ τοῦ Καρὰ-χχισάρ, εἰσαχθεὶς δεκαπενταετὴς εἰς τὸ σαράϊ ὡς ζαχαροποιός, προήχθη, ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, πρὸ δεκαετίας εἰς Σελιχδάρην καὶ ἐμνηστεύθη τὴν πρωτότοκον θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου Ἐμπεδουλλάχ. Διοικήσας δὲ ἐν διαστήματι τῶν δέκα τούτων ἐτῶν ἰσαρίθμους ἐπαρχίας, ἦτον διοικητὴς Ἀϊδινίου καὶ τεσσαρακονταετὴς μόλις, ὅτε διω-

ρίσθη. Τῇ δὲ 4 'Οκτωβρίου καλέσας ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ διβανίου τὸν πρέσβυν τῆς 'Ρωσσίας, 'τῷ ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ 'τὸν ἤλεγξεν ὡς ψευδόμενον, καὶ 'τὸν ἐφυλάκισεν ἐν τῷ 'Επταπυργίῳ. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη σχεδὸν πρᾶξις τοῦ Βεζίρη τούτου· διότι, ἓξ ἑβδομάδας μετὰ τὸν διορισμόν 'του, ἐπαύθη τῇ 20 'Οκτωβρίου τοῦ 1768, κατ' εἰσήγησιν τοῦ διορισθέντος νέου Χάνη τῶν Ταταρων, ὡς ἀδρανὴς καὶ πολυδάπανος (ὅπερ ἀπήρεσκε τῷ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, τοῦ ὁποίου εἶνε γνωστὴ ἡ φειδωλία), εἰ καὶ τὸ περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ Χάττ-σσερὶφ ἔλεγεν ὅτι ἀπηλλάγη τοῦ βάρους τῶν πραγμάτων λόγῳ ὑγείας, ὡς φιλάσθενος.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ προσεπιλεγόμενος Γιακλικτσηζαδὲς, ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρός 'του. 'Αποδημήσας πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν εἰς 'Ινδίαν δι' ἐμπόριον (1), εἰσήχθη, ἓξ ἔτη μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφήν 'του, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Κράτους, ὡς ἀκόλουθος (μουλαζίμ), καὶ προαχθεὶς βαθμηδὸν εἰς 'Ρεϊζ-ἐφέντην, Νισσαντζῆν, Καϊμακάμην καὶ διοικητὴν τοῦ 'Αϊδίν, μετὰ δὲ ταῦτα μνηστευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ Σαὰχ-σουλτάναν, καὶ διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ Χαλέμπ, προσεκλήθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ διωρίσθη τὸ δεύτερον Νισσαντζῆς καὶ Καϊμακάμης, καὶ τέλος μέγας Βεζίρης, κυρίως διὰ τὴν μετὰ τοῦ Σουλτάνου συγγένειάν 'του, καθὼς καὶ οἱ δύω αὐτοῦ προκάτοχοι. Τῇ δὲ 27 Μαρτίου τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐκπεμπομένης τῆς ἱερᾶς σημαίας διὰ τὴν κατὰ τῶν 'Ρώσσων ἐκστρατείαν, ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρίας Βρονιὰρ, θελήσας 'να θεωρήσῃ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν θυγατέρων καὶ τῆς λοιπῆς συνοδίας 'του τὴν πομπὴν, καὶ ἐνοικιάσας ἐπὶ τούτῳ οἰκίαν τινα τῆς παρὰ τὸ Τὸπ-καπὺ συνοικίας Τεκκὲ-μαχαλεσί, μόλις ἐσώθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ ὄχλου, ὅς τις, ἐρεθισθεὶς ὑπὸ τοῦ φανητισμοῦ τῶν περὶ τὴν ἱερὰν σημαίαν 'Εμίριδων, ὥρμησε σωρηδὸν κατὰ τῆς οἰκίας, καί τοι φυλαττομένης ὑπὸ κλητήρων, καὶ διήρπασεν οὐ μόνον αὐτὴν, ἀλλ' ὅλα τὰ παρακείμενα ἐργαστήρια, ἔσυρε τὰς γυναῖκας εἰς τὰς ὁδοὺς, φονευθέντων ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἀνθρώπων, καὶ πληγωθέντων δεκάκις τοσούτων· τὸν δὲ πρέσβυν μόλις ἐξήρπασε ζῶντα προφθάσας ὁ ἀστυνόμος, ἀναχωρήσαντα μετὰ δύω ἡμέρας, χωρὶς 'να ἀναφέρῃ οὔτε λέξιν περὶ τοῦ γεγονότος εἰς τὸν Βεζίρην, ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἴτε διότι ἐγνώριζεν ἑαυτὸν αἴτιον τοῦ κακοῦ, μὴ θελήσαντα ὑπὸ περιεργίας ἀκαίρου 'ν' ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ 'Ιμάμη τῆς συνοικίας, ὅς τις ἔσπευσεν ἀπὸ τῆς προτεραίας 'να 'τῷ προείπῃ 'να μακρυνθῇ, εἴτε διότι ἡ Πύλη ἠγόρασε διὰ χρημάτων τὴν σιωπήν 'του (2). Πολιτικὴ

(1) Ὅτε ἐπισκέφθη, φαίνεται, καὶ τὴν Μέκκαν, ὅθεν ἐτιτλοφορεῖτο καὶ 'Ελχάτζ.

(2) Πέμψασα δι' αὐτὸν μὲν μίαν σαμουρόγουναν καὶ 2,000 γροσίων, ἰσότιμον δὲ λιθοκόλλητον κόσμημα διὰ τὴν σύζυγόν 'του.

ἀνεξικακία, τῆς ὁποίας παραδείγματα οὐ διέλιπον καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας! Ἡ ἀνικανότης ἐν τούτοις τοῦ Βεζίρη Μεχμὲδ-Ἐμὶν, ὡς πρὸς τὰ περὶ τὸν πόλεμον, ἐγίνετο καθ' ἡμέραν ἐπαισθητοτέρα, καὶ ὅταν ἐν πλήρει συμβουλίῳ, τὸ ὁποῖον συνεκρότησε στρατοπεδεύων ἐν Ἰσάκτσᾳ, ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος, μηδὲν ὑποσταλεὶς, ὅτι ἦτον ἐντελῶς ἀπειροπόλεμος, ἔμειναν ἅπαντες ὡς ἐμβρόντητοι. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἀπειρίας τοῦ Στρατάρχου ὑπῆρξαν ἑπομένως ἡ ἔλλειψις τῶν τροφῶν, ἡ στρατοπεδεία ἐν χωρίοις ἀνεπιτηδείοις, καὶ διὰ ταῦτα ἡ ἀθυμία τοῦ στρατοῦ. Χάρις ὅμως εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ Χάνη τῶν Τατάρων καὶ τεσσάρων ἄλλων πασσάδων, οἱ Ῥῶσσοι ἠναγκάσθησαν 'να λύσωσι τὴν πολιορκίαν τοῦ Χοττινίου. Γνωσθείσης δὲ εἰς τὴν Πύλην τῆς ἀνικανότητος τοῦ Βεζίρη, ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότειχον. Φθάσας δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀπεκεφαλίσθη τῇ 12 Αὐγούστου, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 'του, σταλείσης εἰς ΚΠ, καὶ ἐκτεθείσης εἰς τὴν πύλην τοῦ Σαραγίου, ἐπετέθη ἡ αἰτία τῆς καταδίκης 'του, περιέχουσα πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὑπεξεῖλε τὰς τροφὰς τοῦ στρατοῦ καὶ 'δὲν ἐχορήγησεν ἐν καιρῷ εἰς τὸν Χάνην τῶν Τατάρων τὰς ἀπαιτουμένας βοηθείας. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ ὑπέρογχος ποσότης τῶν 25,000,000 γροσίων, τὰ ὁποῖα 'τῷ ἐνεπιστεύθη ὁ οἰκονόμος Σουλτὰν-Μουσταφᾶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, πρὸς τὸν ὁποῖον προητοιμάζετο πρὸ τριῶν ἐτῶν, εὑρέθη μετ' ἄλλων 10,000,000, ἀποτελούντων τὴν ἰδιαιτέραν 'του περιουσίαν, ἀποκειμένη ἐν τοῖς κιβωτίοις 'του. Συγχρόνως δὲ ἀπεκεφαλίσθησαν, ὡς προδόται καὶ σφετερισταὶ τῶν δημοσίων, ὅ,τε ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Γρηγόριος Καλλιμάχης, καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Νικόλαος Δράκος ἢ Σοῦτσος. Ὁ Μεχμὲδ-Ἐμὶν διεκρίνετο οὐ μόνον διὰ τὴν καλλιγραφίαν 'του, προτέρημα μέγα παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γλαφυρώτατον ὕφος 'του, τοῦ ὁποίου ἀπόδειξις εἶνε τὸ σύγγραμμά 'του, ἐπιγραφόμενον Ῥοδωνιὰ τῆς φαντασίας (Γκιουλσσενὶ χχιάλ). Ἦτον δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ ὡραιότατος ἀνὴρ, καὶ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο πλεονέκτημα ὀφείλει τὴν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου συζυγίαν 'του.

(ΜΟΛΔΟΒΑΝΤΖΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον ἐπὶ Σουλτὰν-Ὀσμὰν ἁπλοῦς Μποσταντζῆς. Σταλεὶς δὲ πρὸς καταδίωξιν τῶν λῃστῶν, συνέλαβε καὶ ἐπώλησεν ὡς δούλας δημοσίας τινὰς γυναῖκας Μολδοβανὰς μετὰ τῶν τέκνων 'των, ὅθεν ἔμεινεν αὐτῷ καὶ τὸ ἐπωνύμιον. Προαχθεὶς δὲ ἀκολούθως εἰς Χασσεκῆν καὶ Μποσταντζῆ-μπασην, καὶ μετὰ καιρὸν εἰς Διοικητὴν τῆς Ῥούμελης καὶ Κουτμπὲ-βεζίρην, διεκρίθη ἐσχάτως ἐν Χοττινίῳ, καὶ διὰ τοῦτο προεκρίθη ὡς διάδοχος τοῦ Ἐμὶν-Μεχμέδ. Ἀλλ' ἀποτυχὼν περὶ τὴν διάβασιν τοῦ Δνιέστερ, καὶ τραπέντος τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ εἰς φυγὴν, ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὸν ῥοῦν τῶν φευγόντων, καὶ

οὕτως οἱ Ῥῶσσοι ἐκυρίευσαν τὸ Χοττὶν, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος αὐτὸ Ἀμπαζᾶ-πασσᾶ. Εἰσβαλόντες δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, ἔλαβον κατοχὴν αὐτῆς, ὡς Ῥωσσικῆς ἐπαρχίας, αἰχμαλωτίσαντες ἀμφοτέρους τοὺς ἡγεμόνας, Κωνϛ. Μαυροκορδάτον καὶ Γρηγ. Γκίκαν, καὶ κατασφάξαντες ὅσους Τούρκους εὗρον ἐν τῇ Βλαχίᾳ, πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ὁποίων ὁ Μουφτῆς ἐξέδωκε φετβᾶν καταδικάζοντα εἰς σφαγὴν ὅλους τοὺς Μολδοβλάχους, ὅσοι ἤθελον ὑποταχθῆν' εἰς τοὺς Ῥώσσους, δημευομένης τῆς περιουσίας 'των, καὶ ἐξανδραποδιζομένων τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων 'των, μέτρον ὅπερ ἠνάγκασε τοὺς Βλάχους καὶ Μολδαβοὺς 'να προσηλωθῶσι προθυμότερον εἰς τοὺς Ῥώσσους καὶ 'να δώσωσιν ὅρκον ὑποταγῆς εἰς τὴν Αὐτοκρατόρισσαν, πέμψαντες καὶ πρεσβείαν ἑαυτῶν εἰς Πετρούπολιν (1). Ὥστε ὁ Μολδοβαντζῆ-Ἀλῆς ἐπαύθη τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1769, βεζιρεύσας τέσσαρας μόλις μῆνας, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ-

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μ. Βεζίρη Ἀϊβὰζ-Μεχμὲδ-πασσᾶ, τοῦ συνάψαντος τὴν ἐν Βελιγραδίῳ εἰρήνην, γεννηθεὶς δώδεκα ἔτη πρὶν ἢ ὑπογραφῇ ἡ εἰρήνη αὕτη, ἄνθρωπος ἄπειρος ἐντελῶς καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν πραγμάτων, καὶ χωρὶς οὐδενὸς ἄλλου προτερήματος παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός 'του καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου. Προαχθεὶς ἀπὸ Ἐμὶρ-ἀχόρη εἰς Τσαούς-μπασην, Κεαγιᾶ-μπεην καὶ Διοικητὴν τῆς Ῥούμελης, ἐπαύθη τῆς ἀρχιστρατηγίας παρὰ τοῦ προκατόχου 'του καὶ ἐστάλη εἰς Φιλιππούπολιν. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ἐστράτευσε τῇ 27 Ἀπριλίου τοῦ 1770 διὰ τὴν Ἰσάκτσαν, ἤδη τῶν Ῥώσσων πυρπολησάντων τὸ Γὲρ-κιοκιοῦ (Γκίργκιοβον) καὶ εἰσβαλόντων θριαμβευτικῶς εἰς Βουκουρέστιον. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἔστησεν ἤδη τὰς κανονοστοιχίας 'της καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ στόλος Ῥωσσικὸς, ἐκ δώδεκα πλοίων τῆς γραμμῆς, δώδεκα δικρότων καὶ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων νεῶν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ναυάρχου Σπυριδὼφ, ἐκπλεύσας ἐκ τοῦ Κρονστάδτ, ἔφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κόμητος Ὀρλὼφ, διορισθέντος ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τῆς Πελοποννήσου στρατευμάτων, εἶχον ἀναπτερώση τὰς ἐλπίδας τῶν περὶ τὸν Μαυρομιχάλην καὶ Μπενάκην προυχόντων. Εἰς τὴν εἴδησιν ταύτην, φθάσασαν εἰς

(1) Τοῦ ἀντιπολιτικοῦ τούτου φετβᾶ ἐκδότης, καθὼς καὶ τοῦ πολέμου ἐν γένει πρῶτος ὑποβολεὺς καὶ συνίστωρ ὑπῆρξεν ὁ Σεΐχ-ουλ-ισλάμης Πιριζαδὲ-Ὀσμὰν-ἐφέντης, υἱὸς τοῦ σοφοῦ ἀληθῶς καὶ μεγάλου πολιτικοῦ Πιριζαδέ. Ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ὀσμὰν ἀπεδοκιμάσθησαν ἐν γένει ὑπὸ τῶν Οὐλεμᾶ, οἵτινες, καὶ ζῶντος αὐτοῦ ἐξέφρασαν τὴν ἀποστροφήν 'των ἐναντίον 'του, καὶ ἀποθανόντος ἐστιγμάτισαν τὴν μνήμην, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ 'δὲν ἦσαν συνέπειαι φανατισμοῦ καὶ θρησκευτικῆς τοὐλάχιστον πεποιθήσεως, ἀλλὰ φιλοδοξίας ἀκράτου καὶ πολιτικοῦ συστήματος, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπανελήφθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'του τὸ ζήτημα τῆς γενικῆς σφαγῆς τῶν καθ' ὅλον τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος χριστιανῶν, ἀνακινηθὲν καὶ ἐπὶ Σελὴμ τοῦ Α' καὶ Μουρὰδ τοῦ Δ'.

ΚΠ, οἱ μεγιστᾶνες καὶ ὑπουργοὶ τοῦ Σουλτάνου 'δὲν ἔδωκαν πίστιν, θεωροῦντες φυσικῶς ἀδύνατον τὴν ἀπὸ Πετρουπόλεως εἰς Μεσόγειον ἄφιξιν ναυτικῆς δυνάμεως ἄλλοθεν παρὰ διὰ τοῦ Ἀδρία (1), ὅθεν καὶ ἡ Πύλη παρεπονέθη εἰς τὸν Βάϊλον τῆς Οὐενετίας, διότι ἡ Ἀριστοκρατία ἀφῆκε τοὺς Ῥώσσους 'να διέλθωσιν!! Ὁ Ὀρλὼφ, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Στερεὰν περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου μετὰ πεντακοσίων μόνον στρατιωτῶν, ἐπεχείρησε τὴν πολιορκίαν τῆς Κορώνης, ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι 'τοῦ ἔλειπον στρατιῶται, ἂν καὶ ὁλόκληρος ἡ Μάνη εἶχεν ἀποστατήση, καὶ 50,000 ἄνθρωποι, ἀπειροπόλεμοι οἱ πάντες, εἶχον ὁπλισθῆ ὅπως ἔτυχεν ἕκαστος, καὶ προοιμίασαν κατασφάξαντες τοὺς ἐν τῷ Μυστρᾷ Ὀθωμανούς. Ἄλλη ἀπόπειρα κατὰ τῶν Πατρῶν, ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Ὀρλὼφ, ἀπέτυχεν ἐπίσης· διότι ὁ πρώην Βεζίρης Μουχσινζαδὲ-Μεχμὲδ-πασσᾶς, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ναυπλίῳ Τουρκικῶν ςρατευμάτων, διαταχθεὶς 'να στρατολογήσῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πελοποννήσου, ἐπρόλαβε 'να ἐνδυναμώσῃ τὰ κυριώτερα τῶν φρουρίων, οἱ δὲ πειραταὶ τοῦ Δουλιχινείου ἔδραμον πρὸς τὰς Πάτρας καὶ κατέκοψαν τοὺς Μανιάτας. Τρίτον ἄλλο σῶμα Ῥώσσων καὶ Πελοποννησίων ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, ἀλλ' ἐνικήθησαν τῇ 8 (19) Ἀπριλίου, καὶ πυραμὶς ἐκ κρανίων, στηθεῖσα ἐν τῷ τόπῳ τῆς μάχης, ἐμαρτύρει ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν μεταξὺ τῶν δύω λαῶν ἀντιπάθειαν. Πλῆθος δὲ γυναικῶν καὶ παιδίων, ἐξανδραποδισθέντα, ἐσκορπίσθησαν εἰς διάφορα τῆς Τουρκίας μέρη (2). Τὸ Ναβαρῖνον ἐν τούτοις ἤνοιξε τὰς πύλας 'του εἰς τὸν Πρίγκηπα Δολγορούκην, ὅτις εἶχεν ἤδη κυριεύσῃ τὸ Λεοντάριον καὶ τὴν Ἀρκαδίαν. Ἀλλά, τῆς πολιορκίας τῆς Μεθώνης ἀποτυχούσης, οἱ Ῥῶσσοι ἀφῆκαν τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Μουχσινζαδὲς ἐπωνομάσθη Κατακτητὴς τοῦ Μωρέως (Μώρα φατιχχῦ). Τὴν νίκην ὅμως ταύτην 'δὲν παρηκολούθησε φωτοχυσία ἐν ΚΠ, διότι ἡ πυρπόλησις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν τῷ Τσεσμὲ, ὅπου ὁ Ῥωσσικὸς στόλος ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Σπυριδὼφ, τοῦ Ἀλεξίου Ὀρλὼφ καὶ τοῦ Ἐλφινστων, προσέβαλε τῇ 5 Ἰουλίου 1770 τὸν Ὀθωμανικὸν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Καπετὰν-πασσᾶ

(1) Τοῦ περιστατικοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου, πολλάκις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληφθέντος, φαίνεται δυσπαράδεκτον τὸ ἀξιόπιστον, ὁ Χάμμερ φέρει ἀπόδειξιν ἀναντίρρητον αὐτὰς τοῦ ἱστορικοῦ Βασὶφ τὰς λέξεις: »Ῥιζὰλ οὐ κυμπάρι μποὺ κεϊφιγετὶ μαγλαταγιὰ χαμλοὺ ἀαδεμὶ τααδὶκ »ἰλὲ Πετρομπεργκδὲν Ἄκ-δενιζὲ Μοσκοῦλουνοὺν δονανμὰ ἰκραζινὶ μπὶρ βετζχιλὲ μουταλαν»λαρινὲ ταδμπὶκ ἐδέμεϊουμπ (Οἱ ὑπουργοὶ καὶ μεγιστᾶνες ἀπέδωκαν τὴν εἴδησιν ταύτην εἰς λάθος καὶ 'δὲν ἠθέλησαν 'να πιστεύσωσι τίποτε· διότι 'δὲν ἠδύναντο 'να παραδεχθῶσιν ὡς πιθανὸν ὅτι στόλος Ῥωσσικὸς, ἐκπλεύσας ἐκ Πετρουπόλεως, ἠδύνατο 'να εἰσπλεύσῃ εἰς τὴν Ἄσπρην θάλασσαν).«

(2) Εἰς μίαν ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τούτων, ἐξαγορασθεῖσαν μετ' ἄλλων πολλῶν ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀνῆκε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ γράφοντος τὰς σελίδας ταύτας, καταγόμενος ἐκ Πατρῶν καὶ μετακομισθεὶς εἰς ἡλικίαν ἓξ ἐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τριῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς ΚΠ.

Χοσσαμεδδὶν, ἐγγόνου τοῦ περιφήμου ναυάρχου Τζανοὺμ-Χότζα, καὶ, ἀναγκάσας αὐτὸν 'να καταφύγῃ εἰς τὸν Τσεσμὲν, ἐκεῖ 'τὸν κατέκαυσεν, ἐγνώσθη ἐν ΚΠ συγχρόνως τῇ εἰδήσει τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιτυχίας. Ἐπὶ δὲ τοῦ Δουνάβεως τὰ Ῥωσσικὰ ὅπλα ἐστέφθησαν ὑπὸ νέων τροπαίων, καὶ τὴν ἐν Καρτὰλ ἧτταν παρηκολούθησαν ἡ ἅλωσις τῆς Κίλιας, τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ τῆς Πραΐλας, ὥστε περὶ τὸν Βεζίρην, ἐστρατοπεδευμένον ἐν τῇ Ἰσάκτσᾳ, μόλις ἔμειναν 3,000 μάχιμοι στρατιῶται. Ἀναγκασθεὶς λοιπὸν 'να ἐπιστρέψῃ εἰς Μπαμπὰ-δαγγῦ, ἐπαύθη τῇ 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1770, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Φιλιππούπολιν, ὅπου καὶ μετὰ πέντε ἀκριβῶς μῆνας ἀπεκεφαλίσθη.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ)-ΣΕΪΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἑνὸς τῶν πλοιάρχων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου. Εἰσαχθεὶς, παῖς ἔτι, εἰς τὸ Σαράϊ, προήχθη βαθμηδὸν εἰς Σιλιχδάρην, καὶ, νυμφευθεὶς, οὐ πολὺ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀϊσσὲ, διώκησε διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τελευταῖον τὴν Βοσθνίαν· ἦτον δὲ, ὅτε ἐβεζίρευσεν, ἑξηκονταετής. Πρὶν δὲ ἀκόμην ἐκστρατεύσῃ, οἱ Ῥῶσσοι ἐκυρίευσαν τὸ Γκιούργκιοβον καὶ τὴν Τούλτσαν, ἀνετίναξαν τὸ φρούριον τῆς Ἰσάκτσας, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Ἰσμαήλιον. Ἀλλὰ τὸ μὲν Γκιούργκιοβον ἀνεκτήσατο, στρατεύσας μετὰ 12,000 στρατοῦ, ὁ Μ. Βεζίρης· ἡ κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου ὅμως ἀπόπειρα τοῦ πρώην Βεζίρη Μουχσσινζαδὲ ἀπέτυχεν, ἀποκρουσθέντος ἄχρι τῶν τειχῶν τοῦ Γκιουργκιόβου. Τὸ δὲ χείριστον πάντων διὰ τοὺς Τούρκους ἦν ἡ ἀπώλεια τῆς Κριμαίας, τὴν ὁποίαν ὁ Δολγορούκης ἐκυρίευσε σχεδὸν ὁλόκληρον ἐν οὐδ' ὅλαις τεσσαράκοντα ἡμέραις. Ἡ λειποταξία τῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους οὔτε ἀπειλαὶ οὔτε ὑποσχέσεις ἴσχυσαν 'να κρατήσωσιν εἰς τὰς τάξεις 'των μετὰ τὰς ἀποτυχίας ταύτας, ἐπέφερε τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Σιλιχδὰρ-Μεχμὲδ, παυθέντος τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1771, καὶ ἀποθανόντος τῷ 1779.

(ΜΟΥΧΣΣΙΝΖΑΔΕ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, μεταβὰς ἀμέσως εἰς Σούμναν, ἐφρόντισε πρὸ πάντων 'να ἐμψυχώσῃ τὸν στρατὸν, τιμωρήσας τοὺς πρώτους λειποταχτήσαντας καὶ προμηθεύσας ἄφθονον τὴν τροφοδοσίαν τοῦ στρατοπέδου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις 'δὲν ἐκυρώθησαν, ἀντιστάντων τῶν Οὐλεμὰ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἐν Κριμαίᾳ φρουρίων τοῦ Γκέρτζ καὶ Γενὶ-καλὲ, τὰ ὁποῖα ἐπέμενε 'να κρατήσῃ ἡ Ῥωσσία, αἱ ἐχθροπραξίαι, διακοπεῖσαι μῆνας τινας διὰ τῆς ἐν Φωξανίῳ συμφωνηθείσης ἀνακωχῆς, ἐπανελήφθησαν τῷ 1773, καὶ ὁ Μουχσσινζαδὲς, ἀφεὶς τὴν Σούμναν, ἐστράτευσε πρὸς τὰ μεθόρια, ὅπου οἱ Ῥῶσσοι, ἐπιχειρήσαντες 'να κυριεύσωσι τὸ Ῥουστσοὺκ, ἀπεκρούσθησαν· εἰς δὲ τὴν Σιλίστραν ὑπεχώρησαν ἐνώπιον τῆς ἀνδρίας τοῦ ἀρχιστρατήγου Ὀμὲρ-πασσᾶ, τοῦ ἐπικληθέντος διὰ τὴν νίκην ταύτην Γαζῆ,

ἀπολέσαντες 800 νεκροὺς καὶ 1,000 τραυματίας. Νικήσαντες δὲ τοὺς Τούρκους περὶ τὸ Καϊναρτζὶκ καὶ τὸ Καρὰ-σοὺ, ἐκυρίευσαν τὸ Μπαζαρτζὶκ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀνεκτήσαντο μετέπειτα οἱ Τοῦρκοι, καὶ, πολιορκήσαντες τὴν Βάρναν, ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι, ἀφέντες 300 νεκροὺς καὶ πολλοὺς πληγωμένους. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐφαρμάκωσαν τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, ἀποθανόντος τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1773. Ὁ δὲ Μουχσσινζαδὲς, ἐπικυρωθεὶς εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Χαμὶδ, ἔστησε τὰς ἱππουρίδας αὐτοῦ τῇ 14 Ἀπριλίου τοῦ ἐπομένου ἔτους πρὸς πέμπτην κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἐν ᾧ οὗτος ἐσχεδίαζε 'να κυριεύσῃ τὴν Χιρσοβαν, οἱ Ῥῶσσοι, εἰσβαλόντες ἀπὸ τοῦ Μπαζαρτζὶκ, καὶ νικήσαντες τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῶν Τούρκων ἐν Κοζλιτζὲ, περιέζωσαν τὸν Βεζίρην ἐντὸς τῆς Σούμνας, βιασθέντα ἄλλως τε 'να περιχαρακώσῃ τὸ στρατόπεδόν 'του, ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς φεύγοντας, οἵτινες, καὶ ἀποστατήσαντες ἐπὶ τέλους, ὥρμησαν 'να διασπάσωσι τοὺς ἀρχηγούς 'των, μόλις διασωθέντας περὶ τὴν ἱερὰν σημαίαν, περὶ τὴν ὁποίαν ὁ Βεζίρης εἶχε προλάβει 'να τοποθετήσῃ πρὸς φρουρὰν χιλίους Ἀλβανούς. Εἰς τοιαύτην πραγμάτων στάσιν, ὁ Μουχσσινζαδὲς εἶδεν ὅτι ἄλλη ἐλπὶς δὲν ἔμενε παρὰ τὴν εἰρήνην· ὅθεν καὶ, λαβὼν τὰς περὶ τούτου ὁδηγίας ἐκ ΚΠ, διώρισε τοὺς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας πληρεξουσίους, οἵτινες καὶ μεταβάντες εἰς Κιουτσοὺκ-Καϊναρτζὶκ, ὅπου ἦτον ἐστρατοπεδευμένος ὁ Ῥωμαντζὼφ, ὑπέγραψαν ἐντὸς ἑπτὰ ὡρῶν, τῇ 21 Ἰουλίου τοῦ 1774, ἐπὶ ἑνὸς τυμπάνου τὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου παρωνυμουμένην εἰρήνην (1) ἐν 30 ἄρθροις, ὧν τὰ δύω ἀπόῤῥητα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεγνωρίσθη ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῶν Ταταρων τῆς Κριμαίας, τῆς Βασσαραβίας καὶ τοῦ Κουμπὰν, ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν μόνον ἀρχηγίαν τοῦ Σουλτάνου· ἡ ἀπόδοσις τῶν φρουρίων, ὅσα εἶχον κυριεύσῃ οἱ Ῥῶσσοι ἐν διαστήματι τοῦ πολέμου, πλὴν τοῦ Γκὲρτζ, τοῦ Γενὶ-καλὲ, τοῦ Ἀζὸφ καὶ τοῦ Κὶλ-μπουρούν· ἡ ἐλευθέρα θαλασσοπλωΐα τοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ Αἰγαίου· ὁ τίτλος τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Κτσάρους· ἡ ἐπὶ τῶν ὁμοδόξων χριστιανῶν τῆς Τουρκίας προστασία, κτλπ. Τῆς εἰρήνης ταύτης, ὅσον ἐνδόξου διὰ τοὺς Ῥώσσους, τόσον ἐπιζημίου διὰ τοὺς Τούρκους, αἱ αἰτίαι ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Μ. Βεζίρην, ὅς τις καὶ εὐθὺς μετ' αὐτὴν ἐπαύθη καὶ μετὰ 15 ἡμέρας ἀπέθανεν ἐν Καριναμπὰτ τῇ 4 Αὐγούστου, ἐπιστρέφων εἰς ΚΠ, ἴσως καὶ φαρμακωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τέλει, οἵτινες,

(1) Ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης, καθὼς καὶ ὁ τόπος ὅπου ὑπεγράφη, προετιμήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσσων ἐπὶ σκοπῷ, τὸ μὲν ὅπως ἡ δόξα αὐτῆς ἀποσβέσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐπονείδιστον ἡ εἰρήνη τοῦ Προύτου, ὑπογραφεῖσα πρὸ 63 ἐτῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· τὸ δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρείου στρατηγοῦ Weismann, ὅς τις πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχε πέσῃ νικητὴς ἐν Καριναμπάτ.

ἐπιτρέψαντες αὐτῷ 'να δεχθῇ τὴν εἰρήνην, εἶχον συμφέρον 'να λείψῃ ἀπὸ τοῦ μέσου ὁ δυνάμενος 'να 'τοὺς ἐξελέγξῃ ὡς συναιτίους αὐτῆς, ἐὰν 'τῶν ἐζητεῖτό ποτε λόγος.

ΙΖΕΔ-ΑΧΜΕΔ (;)-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καϊμακάμης, διεδέχθη τὸν Μουχσὶν-ζαδὲν, καὶ ἐπανέφερε τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὴν ΚΠ. 'Αλλ' ἡ εἰρήνη τοῦ Κιουτσοὺκ-Καϊναρτζὶκ, καθιερώσασα τὴν αὐτονομίαν τῶν Τατάρων, ἐστέρησε τὴν Πύλην ἀρχαίων καὶ φυσικῶν συμμάχων, ἡ δὲ ἐλευθέρα θαλασσοπλοΐα τῶν Ῥωσσικῶν πλοίων ἐν ταῖς Τουρκικαῖς θαλάσσαις, ἄφινεν ἀνοικτὸν εἰς τοὺς Ῥωσσικοὺς στόλους τὸν δρόμον πρὸς τὴν ΚΠ, ὅθεν ἡ Πύλη ἐζήτει πρόφασιν 'να 'τὴν ἀθετήσῃ. Ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνα ἀφ' ἑτέρου, τῆς ὁποίας ἅπαντες οἱ ἀγῶνες ἔτεινον πρὸς ταπείνωσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, κατώρθωσε 'να διεγείρῃ διχόνοιαν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐν Κριμαίᾳ δυναστευούσης οἰκογενείας τῶν Γκιρᾶϊ, καὶ, γενομένου οὕτως ἐκπτώτου τοῦ Δεβλὲδ-Γκιρᾶϊ καὶ καταφυγόντος εἰς ΚΠ, ἀνηγορεύθη Χάνης τῶν Τατάρων ὁ Σσαγχὺν-Γκιρᾶϊ. Ὁ πόλεμος ἔμελλε παρ' ὀλίγον 'να ἐκραγῇ· ἀλλ' ἡ Γαλλία, μεσολαβήσασα, κατώρθωσε τῷ 1779 'να ἐπικυρωθῇ διὰ τῆς ἐν τῷ Ἀϊναλὺ-Καβὰκ συμβάσεως ἡ συνθήκη τοῦ Καϊναρτζίκ.

(ΚΑΧΦΕΤΖΗ)-ΙΟΥΣΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, διοικητὴς τοῦ Βιδινίου, διαδεχθεὶς τὸν Ἰζὲδ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, ἔδειξεν ἀρκετὴν διοικητικὴν ἱκανότητα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν Κριμαίᾳ ταραχαὶ ἐξηκολούθουν, ὁ μὲν Σσαγχὺν-Γκιρᾶϊ κατέφυγεν εἰς Ταϊγανρὸκ, ἡ δὲ Ῥωσσία ἔπεμψεν ἑβδομήκοντα χιλιάδας στρατοῦ ὑπὸ τὸν Πρίγκηπα Ποτέμκιν πρὸς βοήθειαν δῆθεν τοῦ Χάν. 'Αλλ' ἡ Πύλη, ἐννοήσασα τοὺς σκοποὺς τῶν Ῥώσσων, κατέλαβε τὸ Ταμὰν ἐπὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Γενὴ-Κααλέ. Προχωρούντων δὲ τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ Χάνης Σσαγχὺν-Γκιρᾶϊ, προσοχθήσας τὴν ἰδανικὴν ταύτην ἐξουσίαν, παρεχώρησεν ὅλα 'του τὰ δικαιώματα εἰς τὴν Αὐτοκράτορα Αἰκατερίνην, λαβὼν ἀντὶ τούτου σύνταξιν 800,000 ῥουβλίων, καὶ οὕτως οἱ Ῥῶσσοι ἐξουσίασαν, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1783, τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Κουβάν. Ἡ δὲ Τουρκία, ὑποχρεωθεῖσα, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους, 'να ἀναγνωρίσῃ καὶ ἀκούσα τὴν τοιαύτην παραχώρησιν, ἐξεδικήθη κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Σσαγχὺν, ὅς τις, προσφυγὼν εἰς ΚΠ, ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου. Τὸ Τουρκικὸν ἐν τοσούτῳ ἔθνος, ἐξαγριωθὲν, ἐπεζήτει μεγαλοφώνως τὸν πόλεμον. Ἡ δὲ Αὐτοκράτωρ Αἰκατερίνα, ἐπισκεφθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1786 τὴν, νεωστὶ συστηθεῖσαν τότε, πόλιν Χερσῶνα ἐπὶ τοῦ Δνιέστερ, καὶ συνομολογήσασα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Ἰωσὴφ τοῦ Β' συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν κατὰ τῆς Πύλης, ἠνάγκασε τὸν Ἀμπδ-οὺλ-Χαμμὶδ 'να κηρύξῃ τῷ 1787 τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας πρῶτος,

καθ' ὑποβολὴν τῆς Ἀγγλίας, ὑποπτευούσης τὰς προόδους τῶν Ῥώσσων, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς συμμαχίας τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν Πολωνῶν, καθὼς καὶ τῆς Πρωσίας. Ἐστράτευσε λοιπὸν ὁ μὲν Μέγας Βεζίρης κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ, 'τοὺς ἀπέκρουσε, πειραθέντας 'να χυριεύσωσι τὸ Βελγρὰδ, καὶ προχωρήσας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ δῃώσας καὶ λεηλατήσας τὸ Βανάτον τοῦ Τεμεσβὰρ, μικροῦ ἐδέησε 'να συλλάβῃ αἰχμάλωτον καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα Ἰωσήφ· ὁ δὲ ναύαρχος Χασὰν-πασσᾶς μετὰ τοῦ στόλου κατὰ τῶν Ῥώσσων, πολιορκούντων τὸ Ὀχζακόφ. Ἀλλὰ νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Νασσάου, εἶδε κυριευθὲν τὸ φρούριον τοῦτο ὑπὸ τῶν Ῥώσσων, φονευσάντων 25,000 Ὀθωμανῶν. Ἡ ἅλωσις τοῦ φρουρίου τούτου, καθὼς καὶ τοῦ Χοττινίου, ἐπίκραναν τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ εἰρηνικοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμὶδ, καὶ ἐπέφερον τὴν πτῶσιν τοῦ Βεζίρη Ἰουσοὺφ-πασσᾶ, ἀποσυρθέντος τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1789 εἰς πόλιν τινὰ τῆς Θρᾴκης.

(ΤΖΕΖΑΕΡΛΗ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ (1), νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥώσσων τῇ 9 (21) Ἰουλίου τοῦ 1789 ἐν Φωξανίῳ, πρὶν ἔτι λάβῃ τὴν σφραγῖδα, προσεφέρθη θῦμα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1790 εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ πλήθους καὶ πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ γενικοῦ γογγυσμοῦ, κορυφωθέντος ἐσχάτως μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἰσμαηλίου ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ Σουβαρὼφ, ὅς τις, νικήσας, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1789 κατὰ κράτος τοὺς Τούρκους ἐν Μαρτινέστῃ παρὰ τὸ Ῥίμνικον (2), ἀπολέσαντας 20,000 στρατοῦ καὶ 100 σημαίας μεθ' ὅλου τοῦ πυροβολικοῦ, ἐκυρίευσεν, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Πρίγκηπος Σὰξ-Κοβοὺργ, τὸ Βελγρὰδ, τὸ Βενδὲρ καὶ ὅλας τὰς ἐν Βλαχίᾳ καὶ Σερβίᾳ παραδουναβίους πόλεις, καὶ, τέλος, πολιορκήσας τὸ Ἰσμαήλιον, φρουρούμενον ὑπὸ 40,000 στρατιωτῶν, 'τὸ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τῇ 10 (22) Δεκεμ. τοῦ 1790, φονεύσας ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν ὅλους ἄχρις ἑνὸς τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρεθέντας Τούρκους. Ἀλλ', εὐτυχῶς διὰ τὴν Τουρκίαν, ἀποθανόντος τῇ 20 Φεβρουαρίου 1790 τοῦ Ἰωσὴφ Β', ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Λεοπόλδος ὁ Β', φοβηθεὶς τὰς συνεπείας τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως, ἀπεσπάσθη τῆς Ῥωσσίας, καὶ διὰ τῆς ἐν Σιστοβίῳ εἰρήνης, συμφωνηθείσης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1791, ἀφῆκεν εἰς τὴν Τουρκίαν ὅσα ἐκέκτητο πρὶν τοῦ πολέμου. Ἐτάφη δὲ ἐν Σούμνᾳ, καὶ τὸ μαυσωλεῖόν 'του εἶνε εἷς τῶν κυριωτέρων στολισμῶν τῆς πόλεως ἐκείνης.

(ΚΑΧΒΕΤΖΗ)-ΙΟΥΣΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἐξακολουθοῦντος τοῦ μετὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου, ἐνικήθη τῇ .. Ἰουλίου τοῦ 1791 ἐν Ματτσινίῳ, καὶ μὴ δυνάμενος 'να ἀντιταχθῇ πρὸς τὰ Ῥωσσικὰ ὅπλα,

---

(1) Ἴδε τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 74, 75 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἐξ οὗ ἐπωνομάσθη καὶ Ῥιμνικὸς (Ῥιμνίσκυ).

ἀπειλοῦντα 'να καταχτήσωσιν ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, μόλις ἐσώθη ὑποχωρῶν, ἐπελθούσης τῆς εἰρήνης, ἥτις, κατὰ μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας καὶ Πρωσσίας, συνεφωνήθη ἐν Ἰασίῳ τῇ 28 Δεκεμβρίου 1791 (9 Ἰανουαρίου 1792), ἐξασφαλίσασα εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὴν Κριμαίαν καὶ μέρος τοῦ Κουβὰν καὶ τῆς Βασσαραβίας, καὶ κηρυχθέντος νέου ὁρίου μεταξὺ τῶν δύω αὐτοκρατοριῶν τοῦ ποταμοῦ Δνιέστερ. Ὁ δὲ Ἰουσοὺφ-πασσᾶς, ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ, παρεχώρησε τὴν σφραγῖδα εἰς τὸν προσωπικὸν αὐτοῦ ἐχθρὸν, τὸν Μελὲκ-Μεχμὲδ-πασσᾶν.

ΜΕΛΕΚ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ δεύτερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Μ. Βεζίρης, υἱὸς τοῦ Φυντικλῆ-Σουλεϊμὰν-Καπετὰν-πασσᾶ, Βόσθνου τὴν καταγωγὴν, καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ζεϊνὲμπ (Ζηνοβίᾳ) τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ καὶ Ἀμπ-ούλ-Χαμμὶδ, ἐγεννήθη τῷ 1721, ὥστε ἦτον 70 χρόνων (1) ὅτε ἐβεζίρευσεν. Ὠνομάσθη δὲ, διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ, Ἄγγελος. Διορισθεὶς δὲ τῷ 1735, εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν, ναυαρχοῦντος τοῦ πατρός 'του, πλοίαρχος Α' τάξεως, ἔφορος τοῦ ναυαρχείου, καὶ, τῷ 1751, Καπετὰν-πασσᾶς, καὶ προβιβασθεὶς μετὰ ἓν ἔτος καὶ εἰς βαθμὸν Βεζίρη, ἐπαύθη ἐπὶ Σουλτὰν-Ὀσμὰν, καὶ, ζήσας ἐξόριστος ἐν τῇ νήσῳ Κῷ μέχρι τοῦ 1755, ἀνεκλήθη τότε, καὶ διωρίσθη διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ δὲ τοῦ Γ', ὀνομασθεὶς Νισσαντζῆς, καὶ νυμφευθεὶς τὴν χηρεύσασαν τότε ἀπὸ τοῦ Μ. Βεζίρη ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάνου Ζεϊνὲμπ-Σουλτάναν, διωρίσθη τῷ 1758 διοικητὴς τῶν Ἰωαννίνων. Ἀνακληθεὶς δὲ εἰς ΚΠ, καὶ διορισθεὶς Νισσαντζῆς τὸ δεύτερον καὶ Κουτμπὲ-Βεζίρης, διοικητὴς Βιδινίου καὶ Βελιγραδίου τῷ 1763, καὶ πάλιν μετακληθεὶς εἰς ΚΠ, καὶ ζῶν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συζύγου 'του, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ, μετὰ θάνατον τοῦ Βεζίρη Μουσταφᾶ-Μπαχχὺρ-πασσᾶ, Καϊμακάμης, ἄχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μουχσὶν-Ζαδὲ, μετὰ δὲ ταῦτα διοικητὴς Ἀϊδινίου, καὶ τῷ 1765 διοικητὴς τῆς Ῥούμελης. Τῷ δὲ 1766 διορισθεὶς Καπετὰν-πασσᾶς τὸ δεύτερον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει παυθεὶς, διωρίσθη ἀμέσως Νισσαντζῆς, καὶ ἔμεινεν ἓξ ἔτη ὡς τοιοῦτος. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ῥωσσικοῦ πολέμου τοῦ 1769 ἐχρημάτισε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Βεζίρη Καϊμακάμης. Ἀναγορευθέντος δὲ τοῦ Σουλτὰν-Χαμμὶδ, διωρίσθη Καπετὰν-πασσᾶς τὸ τρίτον. Μετὰ δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Καϊναρτζὶκ καὶ τὸν κατὰ τὰ 1774 θάνατον τῆς συζύγου 'του, ἐστάλη εἰς τὸ Χοττὶν, ὅπως ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐκτάκτων ἀπεσταλμένων. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου καθυπέταξεν ἀποστατήσαντας τοὺς Γιαμάκας, καὶ ἔπειτα εἰσπράκτωρ εἰς Πελοπόννησον, διοικητὴς τῆς Εὐβοίας, τῆς Αἰγύπτου

(1) Καὶ ὄχι 86, καθὼς λέγει ὁ Dallaway.

(τῷ 1781) τοῦ Βελιγραδίου (τῷ 1782), καὶ μετὰ δύω μῆνας τῆς Κρήτης, ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῶν 1783, ἀφ' ὅπου μετέβη πάλιν ὡς φορολόγος εἰς Πελοπόννησον. Τῷ δὲ 1784 ἐστάλη εἰς τὸ Βενδὲρ, κἀκεῖθεν εἰς τὸ Βιδὶν, ἀφ' ὅπου ἐξέωσε τὸν Ὀμὲρ-Πασβάνογλουν, πατέρα τοῦ ἐπὶ Σουλτὰν-Σελὴμ περιφήμου ἀποστάτου Πασβὰν-ὀγλοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ Βεζίρη Καχβετζῆ-Ἰουσοὺφ-πασσᾶ ἐξωρίσθη εἰς Χίον, καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ ἀνακληθεὶς, διωρίσθη εἰς Κρήτην. Διαδεχθεὶς δὲ τῷ 1791, ὡς Μ. Βεζίρης, τὸν Ἰουσοὺφ-πασσᾶν, ἐπαύθη τῇ 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1794, καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἐν Ὀρτάκιοϊ παλάτιον τῆς Σουλτάνης Ἀϊσσὲ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἄλλοτε ἀγοράσῃ. Ζήσας δὲ ἑπτὰ ἄλλα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 19 Φεβρουαρίου τοῦ 1802, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ κτισθέντι τζαμίῳ ἀντικρὺ τοῦ Σοοὺκ-τσεσμέ. Διὰ τὴν πρᾳότητα τοῦ ἤθους 'του καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός 'του, μαρτυρουμένην ὑπό τε τοῦ ἀφιλοπροσώπου τῶν Βεζιρῶν βιογράφου Τζαβὶδ καὶ τῶν Εὐρωπαίων πρέσβεων, ἐτιμᾶτο ὑπὸ πάντων. Συνάψας, μετὰ θάνατον τῆς Σουλτάνης συζύγου 'του, δεύτερον γάμον, ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, ὧν ὁ τελευταῖος, γεννηθεὶς τῷ 1776, ἦτον τῷ 1825 (;) Καδῆ-οὐλ-ἀσκέρ. Ἐπὶ τῆς Βεζιρείας 'του, προσκληθεῖσα ἡ Υ. Πύλη 'να λάβῃ μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας συμμαχίαν τῶν Βασιλέων, 'δὲν ἠθέλησε, καὶ, διατηρήσασα μετὰ τῆς Γαλλίας τὰς παλαιὰς αὐτῆς φιλικὰς σχέσεις, ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις, ὅσους ἔπεμψε πρὸς αὐτὴν ἡ Δημοκρατία. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ-

(ΖΙΑ ἢ ΚΙΟΡ) - ΙΟΥΣΟΥΦ - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ἑτερόφθαλμος, ἐκ βολῆς ἀκοντίου (τζιρίτ). Ἐπ' αὐτοῦ ἐστάλη πρέσβυς εἰς ΚΠ ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τῷ 1796 ὁ στρατηγὸς Auberd Dubayet, συνεπαγόμενος ἀπόσπασμα ἀξιωματικῶν καὶ προγυμναστῶν, καθὼς καὶ παντοίου εἴδους ὅπλα, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπα τοῦ νεωστὶ τότε ὀργανισθέντος τακτικοῦ στρατοῦ (Νιζάμι-τζεδήτ). Ἡ δὲ ἐμπιστοσύνη τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Δημοκρατίαν ἦν τοσούτῳ μᾶλλον λογικὴ καὶ φυσικωτέρα, ὅσῳ τὰ ὅπλα αὐτῆς ἀντετάττοντο πρὸς τοὺς αἰωνίους καὶ μόνους ἀνέκαθεν πολεμίους τῆς Τουρκίας, τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν (1). Ἀλλὰ συμβὰν ἀπροσδόκητον συνετάραξε τὴν μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν ἁρμονίαν, ἡ δὲ ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀποβάντος εἰς τὰ παράλια αὐτῆς μετὰ 35,000 στρατοῦ περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ 1798, προσέθηκε τὴν Τουρκίαν εἰς τὴν κατὰ τῆς

(1) Γνωστὸν δὲ εἶνε τί ἀπήντησεν ὁ Σουλτὰν-Σελὴμ πρὸς τὸν πρέσβυν τοῦτον, ὅταν ἐνεφανίσθη πρώτην φορὰν εἰς αὐτόν: » Δέχομαι τόσῳ προθυμότερον τὴν διαβεβαίωσιν τῆς φιλίας τοῦ Γαλλικοῦ Διευθυντηρίου, καὶ δύναμαι τόσῳ βεβαιότερον 'να ἐπιστηριχθῶ εἰς αὐτὴν, ὅσῳ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία 'δὲν θέλει νυμφευθῆ πριγκηπέσαν Αὐστριακήν. »

Γαλλίας γενικὴν συμμαχίαν τῆς Εὐρώπης. Τῇ δὲ 1 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ Πύλη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, πεισθέντος τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, μετὰ τὴν ἐν Ἀμπουκὶρ ναυμαχίαν, ὅτι οἱ Γάλλοι, ἐγκαταλελειμμένοι ἐν Αἰγύπτῳ, ταχέως καὶ προθύμως ἤθελον 'τὴν ἐκκενώσῃ. Ἀλλ' ὁ Βοναπάρτης, στερεωθεὶς διὰ τῶν νικῶν αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνίκησε κατὰ κράτος ἐν Ῥαχμανιὲ 20,000 Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μεχμὲδ-πασσᾶν. Ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ 1799 διὰ τὴν Γαλλίαν, ὁ Βεζίρης Ἰουσοὺφ-πασσᾶς, στρατεύσας μετὰ 80,000 κατὰ τῶν Γάλλων εἰς Αἴγυπτον, ἐνικήθη τῇ μὲν 20 Μαρτίου τοῦ 1800 ἐν Ἡλιουπόλει ὑπὸ τοῦ Κλέβερ, ὁδηγοῦντος 12,000 Γάλλων, τῇ δὲ 24 Μαρτίου ἐν Σαλαχχιὲ, καὶ, ἐξοντωθέντος ἅπαντος τοῦ στρατεύματός 'του, μόλις ἐσώθη μετὰ 500 στρατιωτῶν. Ἀλλὰ, δολοφονηθέντος τῇ 14 Ἰουνίου τοῦ Κλέβερ, καὶ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Μενοῦ στερουμένου καὶ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βοναπάρτε καὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ Κλέβερ, στράτευμα Ἀγγλικὸν, ἀποβὰν εἰς Ἀμπουκὶρ, καὶ νικῆσαν τοὺς Γάλλους, τῇ μὲν 20 Μαρτίου τοῦ 1801 ἐν Ἀμπουκὶρ, τῇ δὲ 9 Ἀπριλίου ἐν Ῥαχμανιὲ, ἐκυρίευσε τὸ μὲν Κάϊρον τῇ 27 Ἰουνίου, τὴν δὲ Ἀλεξάνδρειαν τῇ 2 Σεπτεμ., καὶ, κενωθείσης τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν Γάλλων, ταύτης μὲν ἔλαβον προσωρινῶς κατοχὴν οἱ Ἄγγλοι, μεταξὺ δὲ Γαλλίας καὶ Τουρκίας συνεφωνήθη τῇ 7 Δεκεμβρίου ἐν Παρισίοις εἰρήνη. Τῇ δὲ 17 Μαρτίου τοῦ 1803 ἀνεχώρησαν καὶ τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ἀποδόντα τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ Χουρσὶδ-πασσᾶ, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ εἴκοσι μῆνας. Καταστραφέντων δὲ καὶ τῶν Μαμελούκων ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μεχμὲδ-Ἀλῆ, ἀρχηγοῦ τότε ἀκόμη' τῶν Ἀλβανῶν, ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐπανῆλθεν ὁριστικῶς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Υ. Πύλης. Τὸν δὲ Ἰούλιον τοῦ 1804, ὁ στρατάρχης Βροὺν ἀνήγγειλεν ἐπισήμως εἰς τὴν Πύλην τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἡ Πύλη ἀπέφυγε 'να δώσῃ ὁριστικὴν καὶ εὐχάριστον ἀπάντησιν εἰς τὴν κοινοποίησιν ταύτην. Ἡ λαμπρὰ ὅμως ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὰ 1805 καὶ ἡ ἅλωσις τῆς Βιέννης μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀουστερλὶτς, ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ ὑπὲρ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος, καὶ ὁ, περίφημος γενόμενος μετὰ ταῦτα, Χαλὲτ-ἐφέντης ἐστάλη εἰς Παρισίους ἵνα συγχαρῇ ἐκ μέρους τῆς Πύλης τὸν Παδισσὰχ τῆς Γαλλίας. Τὸν δὲ Αὔγουστον τοῦ 1806 ἔφθασεν εἰς ΚΠ ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης, ὡς πρέσβυς τῆς Γαλλίας, καὶ ἔτυχε λαμπροτάτης ὑποδοχῆς. Ἐν τοσούτῳ οἱ Γενίτσαροι, ἐρεθισθέντες διὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ νέου στρατοῦ, καὶ ἀπειλουμένης ἐπαναστάσεως, ἥτις καὶ ἐξεῤῥάγη μετὰ ἓν ἔτος, ὁ Σελὴμ ἠναγκάσθη τῇ 4 (16) Σεπτ. τοῦ 1806 'να παύσῃ τὸν Βεζίρην-

ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΣΑΝ, ἄνθρωπον νοήμονα καὶ γενναῖον, φαρμακωθέντα

ὕστερον ὑπὸ τοῦ Καϊμακάμη Ταγιὰρ-πασσᾶ, ἐν ᾧ προετάθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν περίφημον Καμπακτζόγλουν, ὡς Καϊμακάμης ἀντὶ τοῦ Ταγιὰρ, καὶ 'να διορίσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Γενιτσὰρ-ἀγὰν- . . . . , ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἐξωσθέντων, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Σεβαστιάνου, τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, Κωνσ. Ὑψηλάντη καὶ Ἀλεξ. Μουρούζη, καὶ ἀντ' αὐτῶν διορισθέντων τοῦ Σκαρλ. Καλλιμάχη καὶ Ἀλεξ. Σούτσου, τὰ Ῥωσσικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον, κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1806, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μιχελσὼν, ἄνευ προηγουμένης διακηρύξεως πολέμου, εἰς τὰς ἡγεμονίας, καὶ, κηρυχθέντος ὑπὸ τῆς Πύλης τοῦ κατὰ τῶν Ῥώσσων πολέμου, ὁ Βεζίρης ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν. Ὑπερισχύοντος δὲ τοῦ Σεβαστιάνου ἐν ΚΠ, ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Ἀρμπουθνὼτ ἀνεχώρησε κρυφίως τῇ 17 (29) Ἰανουαρίου τοῦ 1807 ἐκ ΚΠ. Τῇ δὲ 8 (20) Φεβρουαρίου Ἀγγλικὸς στόλος, παραβιάσας τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔφθασεν εἰς ΚΠ, τὴν ὁποίαν ὅμως εὑρὼν ὠχυρωμένην δι' 900 τηλεβόλων, τοποθετηθέντων, κατὰ συμβουλὴν καὶ συνεργίαν τοῦ Σεβαστιάνου, ἐν διαστήματι πέντε ἡμερῶν, εἰς τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος μετὰ ἕνδεκα ἡμέρας (1). Ἐπ' αὐτοῦ ἐξερράγη τὸν Μάϊον τοῦ 1807 ἡ ἐπανάστασις τῶν Γενιτσάρων, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας, ἐκθρονισθέντος τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Σουλτὰν-Μουσταφᾶς (2). Εὐθὺς δὲ μετὰ τοῦτο παυθέντος τοῦ Βεζίρη, διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΤΣΕΛΕΜΠΗ)-ΙΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, πάλαι ὑπουργὸς, καὶ ἐστράτευσε τῇ 15 Ἀπριλίου 1808 εἰς Σούμναν κατὰ τῶν Ῥώσσων. Μετ' αὐτοῦ διαμένοντος ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ θέλοντος 'να ἐκδικηθῇ τοὺς ἐν ΚΠ, συνεννοηθεὶς ὁ περίφημος Μπαϊρακδὰρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς, διοικητὴς τότε τοῦ Ῥουστσουκίου, ὅς τις, διορισθεὶς πασσᾶς ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, διετήρει ἀπεριόριστον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Μονάρχην τοῦτον, καὶ πρὸς αὐτὸν κατέφευγον πάντες οἱ δυσαρεστημένοι καὶ ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος τοῦ Σελὴμ, ὧν προεξῆρχεν ὁ ἐκπεσὼν Καϊμακάμης Ταγιὰρ-πασσᾶς, ἐκίνησε μετὰ 16,000 ἐκλεκτοῦ στρατεύματος, λόγῳ μὲν ὅπως συνοδεύσῃ τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὴν ΚΠ καὶ προσφέρῃ τὸ σέβας 'του πρὸς τὸν νέον Σουλτάνον, ἔργῳ δὲ ὅπως ἀναβιβάσῃ πάλιν εἰς τὸν θρόνον τὸν Σελὴμ, καὶ φθάσας ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς ΚΠ μετὰ τοῦ Βεζίρη, καὶ, δολοφονήσας διὰ τοῦ Χατζαλῆ τὸν ἐν Φαναρακίῳ φρουροῦντα Καμπακτσόγλουν (3), εἰσῆλθε τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808 εἰς ΚΠ μετὰ τῆς ἱερᾶς

(1) Ἴδε σελ. 291, 292 τοῦ Β' Μέρους.
(2) Ἴδε σελ. 385 τοῦ Α' καὶ 159 τοῦ Β' Μέρους.
(3) Ἴδε σελ. 185 τοῦ Β' Μέρους.

σημαίας καὶ τοῦ στρατοῦ, ἀπόντος εἰς διασκέδασιν τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ, καὶ ὥρμησεν ἴσα κατὰ τοῦ Παλατίου. Ἀλλά, κλεισθείσης τῆς ἔσω πύλης, καὶ τοῦ Σελὴμ ἀπαγχονισθέντος, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐξαδέλφου 'του, ἐπιστρέψαντος ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Μπαϊρακδάρης, αὐτὸν μὲν ἐξέωσε τοῦ θρόνου, ἀνηγόρευσε δ' ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν 'του Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, ὅς τις καὶ 'τὸν διώρισεν ἀμέσως Μέγαν Βεζίρην(1).

(ΜΠΑΙΡΑΚΔΑΡ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀναλαβὼν τὴν σφραγῖδα, κατ' ἀρχὰς ἔδωκεν ἐλπίδας πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς τοῦτο συνεκάλεσεν εἰς ΚΠ, πρὸς συνέλευσιν ἐθνικὴν, τοὺς ἁπανταχόθεν τοῦ Κράτους ἀγιάνας (2) καὶ σατράπας, πολλαὶ δὲ καταχρήσεις ἐτιμωρήθησαν ἀνακαλυφθεῖσαι. Ἀλλ' ἐκδοθεὶς μετ' ὀλίγον εἰς τὰς τρυφὰς, καὶ φερόμενος πρὸς τοὺς Γενιτσάρους καὶ τὸν λαὸν ἀγερώχως καὶ ἀποτόμως, ἐγένετο θῦμα τῆς μετὰ πέντε-ἥμιση μῆνας ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, καὶ, κλεισθεὶς ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Πύλης, εὑρέθη τῇ 2 (14) Νοεμβρίου τοῦ 1808 ἔν τινι ὑπογείῳ αὐτοῦ πυρίκαυστος. Ἐπὶ τοῦ προκατόχου 'του Τσελεμπῆ-Ἡβραὴμ-πασσᾶ ἀπεκεφαλίσθη τῇ 19 (31) Ὀκτωβρίου 1807 ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ὡς προδοὺς δῆθεν εἰς τὸν Σεβαστιάνην τὸ ἀπόῤῥητον τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας διαπραγματεύσεων.

(ΖΙΑ ἢ ΚΙΟΡ)-ΙΟΥΣΟΥΦ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, εἰς ἡλικίαν 72 ἤδη ἐτῶν. Τῆς μετὰ τῶν Ῥώσσων ἀνακωχῆς ἐκπνευσάσης καὶ τῶν ἐν Ἰασίῳ συνδιαλέξεων ματαιωθεισῶν, τοῦ δὲ Ναπολέοντος, ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τιλσίτ, κλίναντος μᾶλλον πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἢ τὴν Τουρκίαν, αἱ μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1809. Ὁ δὲ Βεζίρης στρατεύσας κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥώσσων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Μιλοράδοβιτσ, μετὰ εἴκοσι χιλιάδων στρατοῦ τῇ 20 Μαρτίου (1 Ἀπριλίου) ἐν Σλομποζίᾳ παρὰ τὸ Γκιούργκεβον· ἀπόσπασμα δὲ Καζάκων τῆς μοίρας τοῦ Λανζερὼν, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σαμπανὲφ, ἐκυρίευσε τὸ Ῥασγκρὰδ, κακῶς ὠχυρωμένον, αἰχμαλωτίσαν καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτον Καλλιμάχην μετὰ τῆς συνοδίας 'του, διαμένοντα ἔν τινι ἀγροικίᾳ, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης. Οἱ δὲ Σέρβοι ὑπὸ τὸν περίφημον Κτσέρνι-Γεώργην ἐκυρίευσαν τὸ Βελγράδ. Τῷ δὲ ἑπομένῳ ἔτει (1809) νέαι ἀποτυχίαι παρηκολούθησαν τὰ τουρκικὰ ὅπλα, οἱ δὲ Ῥῶσσοι, κυριεύσαντες τῇ μὲν 3 Ἰουνίου τοῦ 1810 τὸ Μπαζαρτζὶκ, τῇ δὲ 10 Ἰουλίου τὸ Σιστὸβ, καὶ κατόπιν τὴν Σιλίστριαν, ἀπέτυχον μὲν εἰς τὴν κατὰ τῆς Βάρνης, τῆς Σούμνας καὶ τοῦ Ῥουστσοὺκ πρώτην ἔφοδον αὐτῶν· ἐκέρδισαν δὲ λαμπρὰν νίκην ἐν Βαλτσικίῳ, ἣν ἐπικολού-

(1) Ἴδε σελ. 137 τοῦ Α' Μέρους. (2) Εἶδος δημάρχων.

θησεν ἡ παράδοσις τοῦ Ῥουστσούκ. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ ἑπομένου ἔτους (1810) ὑπῆρξεν οὐχ ἧττον ἀτυχής, καὶ οἱ Ῥῶσσοι, καί τοι ἀπολέσαντες 10,000 ἀνθρώπους ἔμπροσθεν τῆς Σιλιστρίας, ὅπου ὁ Μ. Βεζίρης ἀντέστη πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν πρίγκηπα Παγκρατίωνα, ἐκυρίευσαν ὅμως τὸ Ἰσμαήλιον καὶ τὴν Ἰμπραΐλαν, καί τινας ἄλλας ὀχυρὰς θέσεις ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου. Περὶ δὲ τὸν Μάρτιον τοῦ 1811 ὁ Μ. Βεζίρης ἐπαύθη, ὡς ὑπερῆλιξ, ὁ δὲ Σουλτάνος ἐξέφρασε πρὸς τὸν ὑπερεβδομηκοντούτη γέροντα τοῦτο δι' αὐτογράφου ἐπιστολῆς τὴν εὐαρέσκειάν του.

(ΝΑΖΙΡ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπονομασθεὶς οὕτω, διότι τῷ 1809 ἦτον διοικητὴς καὶ ἔφορος (Ναζίρ) τῆς Μπραΐλας, ἐφάνη ἀνδρεῖος μέν, ἀλλ' ἀνεπιτήδειος. Διότι, κινηθεὶς μετὰ 60,000 στρατοῦ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Ῥουστσούκ, ἀπεκρούσθη, συγκροτηθείσης μεγάλης μάχης ἐν Καδῆ-κιοϊ, οἱ δὲ Ῥῶσσοι ἐκυρίευσαν τὴν Σιλίστριαν. Ἀλλά, τοῦ Ναπολέοντος στρατεύοντος μετὰ 400,000 στρατοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας, οἱ Ῥῶσσοι, ἀναγκασθέντες ν' ἀνακαλέσωσι μέγα μέρος τῶν περὶ τὸν Δούναβιν στρατευμάτων αὐτῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Πολωνίας, ἐγκατέλιπον αὐθόρμητοι τὸ Ῥουστσούκ. Τῇ δὲ 16 (28) Μαΐου τοῦ ἑπομένου ἔτους ὑπεγράφη ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνη, διὰ τῆς ὁποίας αἱ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Προύτου χῶραι ἔμειναν εἰς τοὺς Ῥώσσους, οἵτινες εἶχον πολὺ πλειοτέραν τῆς εἰρήνης ἀνάγκην παρὰ τοὺς Τούρκους, διότι, καθ' ἣν ἡμέραν (22 Ἰουνίου) ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὑπέγραφεν αὐτὴν ἐν Βίλνᾳ, ὁ Ναπολέων διέβαινε κατὰ τῆς Ῥωσσίας τὸν Νίεμεν. Ὅθεν καὶ ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ ἐτιμώρησεν ἔπειτα πάντας, ὅσοι συνήργησαν πρὸς αὐτήν, θυσιάσας πρώτους πάντων εἰς τὴν ὀργήν του τόν τε Μέγαν Διερμηνέα Δημήτριον Μουρούζην καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ ἐπίτροπον αὐτοῦ ἐν ΚΠ Παναγιώτην, φονευθέντας, τὸν μὲν ἐν Σούμνᾳ τῇ .. Σεπτεμβρίου τὸν δὲ ἐν ΚΠ τῇ .. Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἐπαύθη δὲ καὶ ὁ Μέγας Βεζίρης περὶ τὸν Αὔγουστον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

ΧΟΥΡΣΙΔ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, ὅστις καθυπέταξε τῷ 1813 τὴν Σερβίαν, φυγόντος τοῦ περιφήμου Κτσέρνι-Γεώργη εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Τῇ δὲ . . Μαρτίου τοῦ 1815 ἐπαύθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος εὐλαβὴς καὶ ἀκριβοδίκαιος, αὐτόχρημα Μουσουλμάνος κατὰ τὴν καλὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἀγγλικὸς στόλος, ὑπὸ τὸν λόρδ Ἐξμοὺθ, ἐπυροβόλησε τὸ Ἀλγέριον· ὁ δὲ Σουλτάνος, μὴ θελήσας νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὴν πάλην, ἐχάρισεν ὕστερον εἰς τὸν μπέην τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ ὁποίου εἶχε πυρποληθῇ ὅλος ὁ στόλος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, δίκροτά τινα καὶ κορβέττας ἐντελῶς ὡπλισμένας. Τὸν δὲ Ἰανουάριον τοῦ 1818, πρὸς καθησύχα-

σιν τῶν γογγυσμῶν τοῦ λαοῦ, ἀποδίδοντος τὰς ἀλλεπαλλήλους πυρκαϊὰς καὶ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ Βεζίρη, ἐπαύθη, οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ Σέϊχ-οὐλ-Ἰσλάμης, καὶ ὁ Ῥεῒζ-ἐφέντης, καὶ ὁ Κεαγιά-μπεης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

(ΔΕΡΒΙΣΣ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, διοικητὴς τῆς Προύσης. Τῆς ἀνησυχίας δὲ ἐξακολουθούσης ἐν ΚΠ, καί τινων ἀστυνομικῶν μέτρων προκαλεσάντων αἱματηρὰς συγκρούσεις, λαβούσας χώραν καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων, ὁ Σουλτάνος, ἐνδοὺς εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ, ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα, περὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1819, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ, ἔχοντι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, 'να ἀναχωρήσῃ εἰς Καλλίπολιν.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ;)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ. Ἐπ' αὐτοῦ (;) ἐκηρύχθη Φερμανλὺς(1) ὁ διαβόητος τύραννος τῆς Ἠπείρου Τεπεδελενλὼ-Ἀλῆ-πασσᾶς, κατὰ τοῦ ὁποίου πρὸ πολλοῦ βυσσοδομοῦσα ἡ Πύλη, ἔλαβεν ἀφορμὴν τὴν κατὰ τοῦ Ἰσμαὴλ-πασσό-μπεη ἀποτυχοῦσαν δολοφονίαν, κατὰ τοῦ ὁποίου, ἀπερχομένου τῇ . . Φεβρ. τοῦ 1820 εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου περιεμένετο καὶ ὁ Σουλτάνος, 'να προσκυνήσῃ, τρεῖς δολοφόνοι, σταλμένοι ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ἐπυροβόλησαν. Ἐκηρύχθη λοιπὸν οὗτος ἔκπτωτος, καὶ διετάχθη 'να ἐμφανισθῇ ἐντὸς 40 ἡμερῶν πρὸς ἀπολογίαν εἰς τὴν Υ. Πύλην· ὁ δὲ Πασσό-μπεης διωρίσθη πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἐκστρατείας. Ἀλλ' ὁ πολυμήχανος γέρων, ὀχυρωθεὶς ἐντὸς τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις φρουρίου 'του, ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν, καὶ ἀντέταξεν εἰς τὴν Πύλην τοὺς ὁπλαρχηγοὺς (καπετανέους) τῆς Ἑλλάδος, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν. Εἰς τὴν μαγευτικὴν ταύτην φωνὴν οἱ μύσται τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, καὶ, διατρέχοντες τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἢ τῆς Υ. Πύλης στρατολογίας (διότι καὶ ἡ Πύλη προσεπάθησε 'να ἑλκύσῃ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς πρὸς τὸ μέρος 'της), ἔδωκαν τὸ πρῶτον σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος, διεγείροντες καὶ ὁπλίζοντες τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ὕψωσε πρῶτος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου ἐν Ἰασίῳ περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ 1821 τὴν σημαίαν τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος· περὶ δὲ τὰ τέλη Μαρτίου οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, συνελθόντες μετὰ τοῦ Γερμανοῦ, μητροπολίτου Πατρῶν, ἐν τῇ Μονῇ τῆς

(1) Προγεγραμμένος δηλονότι πολιτικῶς, ἤ, καθὼς ἔλεγον ἐν τῷ Μεσαίωνι εἰς τὴν Γερμανίαν, mis au ban de l'Empire. Κατὰ τῶν τοιούτων ἔχει πᾶς τις τὸ δικαίωμα 'να ἐπιπίπτῃ, καὶ ἡ κεφαλή 'των εἶνε ἐπικεκηρυγμένη. Ἐπονομάζονται δὲ συνήθως καὶ Καρὰ (μαῦροι), καθὼς ἐπωνομάσθη καὶ ὁ Ἀλῆς, καὶ αὐτὸς ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σοῦτσος μετὰ ἓν ἔτος.

ἐν Καλαβρύτοις Λαύρας, ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ τῶν Τούρκων, καὶ προσεκάλεσαν εἰς τὰ ὅπλα τὸ Πανελλήνιον. Ἐν ταῖς κρισίμοις ταύταις περιστάσεσιν, ὁ Σουλτάνος, κρίνας ἀνίκανον τὸν Βεζίρην Ἀλῆ-πασσᾶν, τοῦ ἀφεῖλε τὴν σφραγῖδα τῇ 19 (31) Μαρτίου τοῦ 1821.

(ΜΠΕΝΔΕΡΛΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, διωρισμένος σατράπης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μόλις ἔφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 9 (21) Ἀπριλίου 1821, καὶ τῇ δευτέρᾳ ἀμέσως ἡμέρᾳ, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, διέταξε καὶ ἐκρέμασαν ἐν τῇ μεσαίᾳ τοῦ Πατριαρχείου πύλῃ τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε' (1), ἐπὶ λόγῳ ὅτι εἶχε λάβει πιθανῶς μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν συμπατριωτῶν του, ἢ μᾶλλον πρὸς ἀντεκδίκησιν, διότι οἱ Ἕλληνες, συλλαβόντες διὰ θαλάσσης τὸν Μολλᾶν τῆς Μέκκας, ἐπανερχόμενον, ἐν πλήρει τῶν γεγονότων ἀγνοίᾳ, εἰς ΚΠ ἐξ Ἀλεξανδρείας, τὸν ἐφόνευσαν σκληρότατα μεθ' ὅλης του τῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἡμέρας, τῇ 18 (30) Ἀπριλίου, μηδενὸς προσδοκῶντος, ἐπαύθη αἴφνης ὁ Βεζίρης, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Κύπρον, ἐφονεύθη ἐκεῖ μετὰ δύω μῆνας, καὶ ἡ κεφαλή του ἐξετέθη ἐπὶ δίσκου εἰς τὴν κόγχην τοῦ Μπάμπυ-χουμαγιοὺν, ὡς προδότου, διότι εἶχε προσπαθήσῃ 'να οὐδετερώσῃ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ Χαλὲδ-ἐφέντη καὶ τοῦ Μπερμπὲρ-μπαση, εὐνοουμένων τοῦ Σουλτάνου.

(ΠΕΚ-ΕΥ)-ΣΑΛΙΧ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καϊμακάμης. Τὸν φόνον τοῦ Πατριάρχου ἐπηκολούθησαν, ὡς γνωστὸν, οἱ φόνοι τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου καὶ τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους, κυρίως δὲ τῶν λεγομένων Φαναριωτῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ διεσώθησαν εἰς Ῥωσσίαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξωρίσθησαν πανοικὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας. Κατὰ τῶν μέτρων τούτων ὑψώσας φωνὴν ὁ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας Βαρὼν Στρογκονὼφ, καὶ τῆς Πύλης ἀπαντησάσης ἀποτομώτερον, αἱ μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν σχέσεις διεκόπησαν, καὶ ὁ Στρογκονὼφ ἀνεχώρησε μετὰ δύω μῆνας. Τὸν δὲ Μάϊον εἰσβαλόντες οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰς ἡγεμονίας, καὶ εὑρόντες τοὺς Ἕλληνας διῃρημένους καὶ μεταξύ των καὶ πρὸς τοὺς ἐντοπίους, τοὺς ἐξέωσαν μετὰ μερικάς τινας μάχας ἐκ τῆς Δακίας, ὁ δὲ Ὑψηλάντης, μετὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ τελείαν καταστροφὴν τῶν περὶ αὐτὸν, κατέφυγε, περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821, εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὅπου καὶ κρατηθεὶς ἐφυλακώθη ἐν τῷ φρουρίῳ Μουνκάτσχ. Τοῦ δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου κατελθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κηρυχθέντος ἀρχιστρατήγου, τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων ἤρχισαν 'να γίνωνται παγιώτερα καὶ ἐπικρατέστερα. Καὶ κατὰ ξηρὰν μὲν ἐκυριεύθησαν τὰ φρούρια τοῦ Ναβαρίνου καὶ τῆς Μονεμβασίας, ἑάλω δὲ ἐξ ἐφόδου καὶ ἡ Τριπολιτσᾶ, ὅπου ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔστησε τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν της διὰ θαλάσ-

(1) Ἴδε σελ. 572 τοῦ Α' Μέρους.

σης δὲ ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος προσεβλήθη ὑπὸ τῶν πλοίων τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας, ἐκήρυξε τῇ 3 (15) Νοεμβρίου καὶ ἡ Περσία τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· τῇ δὲ 5 Φεβρ. τοῦ ἐπομένου (1822) ἔτους, ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων, πολιορκούμενος πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Χουρσὶδ-πασσᾶ, παρεδόθη, καὶ φονευθεὶς, ἀπεκεφαλίσθη (1). Τὸν δὲ Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταστραφείσης τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὁ ἀνδρεῖος Κανάρης ἐξεδικήθη τὸν ὄλεθρον τῆς νήσου, πυρπολήσας τὴν Τουρκικὴν ναυαρχίδα. Τὸν δὲ Ἰούλιον εἰσέβαλεν ὁ Δράμαλη-Ἀλῆ-πασσᾶς μετὰ 35,000 στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκ τῶν ὁποίων, μετὰ τρεῖς μῆνας, μόλις διεσώθησαν 8,000 εἰς Πάτρας, ἀποθανόντος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ἐν Κορίνθῳ. Νέαι δὲ κατὰ θάλασσαν νίκαι τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων, πυρπολησάντων τὴν Τουρκικὴν ἀντιναυαρχίδα, ἐπεσφράγισαν ἐνδόξως τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔτους τούτου. Αἱ δὲ ἀποτυχίαι τῶν Τούρκων ἠρέθισαν τοὺς ἐν ΚΠ, καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐνδοὺς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γενιτσάρων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀποδιδόντων τὰς αἰτίας τῶν δεινῶν ὅλων εἰς τὸν Χαλὲδ-ἐφέντην καὶ τὸν Μπερμπέρμπασην, ἐξώρισε καὶ μετ' ὀλίγον ἐφόνευσεν ἐν Ἰκονίῳ τὸν πρῶτον, ἀπεμάκρυνε δὲ τὸν δεύτερον, παυθέντος καὶ ἐξορισθέντος καὶ τοῦ Βεζίρη Σαλὴχ-πασσᾶ τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1822.

(ΔΕΛΗ)-ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Μποσταντζῆ-μπασης καὶ ἔπειτα Καπετὰν-πασσᾶς, ἄνθρωπος νοήμων καὶ εὐπαῤῥησίαστος, ἀλλ' ὀξύθυμος καὶ παράφορος ἄχρι παραφροσύνης (ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετόν του), προήχθη ἀπὸ ἁπλοῦ χωπηλάτου εἰς Μποσταντζῆ-μπασην καὶ συνετέλεσε τὸ πᾶν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Χαλὲδ-ἐφέντη. Ἀλλ' ἐξησθενημένας ὑπὸ τῆς νόσου, ἥτις, συνέπεια φαρμακώματος, ὡς ἐλέγετο, ἐβασάνιζεν αὐτὸν πρὸ καιροῦ, ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ να παραιτηθῇ, καὶ ἀπέθανε μετὰ χρόνον τινὰ ἐν Νικομηδείᾳ.

ΣΕΙΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΓΑΛΙΜΠ-ΠΑΣΣΑΣ, πρὸ χρόνων Ῥεῒζ-ἐφέντης, σταλεὶς καὶ εἰς Παρισίους ὡς πρέσβυς, εἶχε συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥώσσων τῷ 1812, ἄνθρωπος λόγιος καὶ διαφερόντως νοήμων καὶ πολιτικὸς οὐκ ἀδέξιος, εἰ καὶ φιλάσθενος καὶ κυφός· ἀλλ' ὕπουλος καὶ κρυψίνους, ἐσκέπαζε τὴν φιλαρχίαν του ὑπὸ τὸν τρίβωνα τῶν Δερβίσων καὶ τὸ πρόσχημα ἐξωτερικῆς εὐλαβείας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπανῆλθε τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων, κατεστράφησαν τὰ Ψαρὰ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Χοσρὲβ-Πασσᾶ, ὁ δὲ ἀτρόμητος Μιαούλης διεσκόρπισεν ἀπέναντι τῆς Κρήτης τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον. Κατ' ἀπαίτησιν δὲ ἐπίμονον τῆς Ῥωσσίας καὶ

(1) Ἴδε σελ. 335 τοῦ Α' Μέρους.

τῆς Ἀγγλίας, τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν ἡγεμονιῶν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 2 (14) Σεπτεμβρίου τοῦ 1824 ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΣΕΛΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ. Ἐπ' αὐτοῦ κατεστράφη τῇ 26—27 Ἰουνίου τοῦ 1826 τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων, φονευθέντων 6—7000 καὶ ἐξορισθέντων εἰς τὴν Ἀσίαν τῶν ἄλλων. Μετ' αὐτῶν κατηργήθη καὶ τὸ τάγμα τῶν Μπεκτασσίδων δερβισῶν, κρημνισθέντων τῶν τεκκέδων 'των. Ὁ δὲ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, ῥίψας τὴν παλαιὰν ἐνδυμασίαν καὶ τὸ σαρίκιον ἢ καβούκιον, ἐνεδύθη καὶ αὐτὸς καὶ ἅπαντες οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, παρεκτὸς τῶν Οὐλεμᾶ, τὸ Αἰγυπτιακὸν φέσιον καὶ τὰς περισκελίδας ἀντὶ τῶν ἀναξυρίδων· ὠργάνισε δὲ νέον τακτικὸν στράτευμα, κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ὅπερ ἐπωνομάσθη στράτευμα τοῦ Μωάμεθ (ἀσακὶρ Μουχαμμεδιὲ), καὶ μετεῤῥύθμισεν ὅλα σχεδὸν τὰ παλαιὰ ἔθιμα περί τε τὰ οἰκονομικὰ καὶ διοικητικὰ τοῦ Κράτους, μεταβαλὼν μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ τὰ ὀνόματα. Ὁ δὲ πόλεμος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξηκολούθει, ἀνατεθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸν Πασσᾶν τῆς Αἰγύπτου Μεχμεδ-Ἀλῆν, εἰς τὸν ὁποῖον παρεχωρήθη πρὸς ἀποζημίωσιν ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Κρήτη. Στόλος δὲ Αἰγυπτιακὸς μετὰ στρατοῦ 20,000 ἔφθασε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1825 εἰς τὴν Μεθώνην ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ περιφήμου Ἠβραὴμ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Μεχμὲδ-Ἀλῆ, ὅς τις, κυριεύσας τὸ Ναβαρῖνον, καὶ διελὼν τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς τρεῖς φάλαγγας, ἐκίνησε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ κυριεύσας τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς, ἔστησε τὸ στρατόπεδόν 'του παρὰ τὸ Ῥίον τῆς Ἀχαΐας. Ἐκεῖθεν δὲ διαβὰς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἑνώσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ῥεσοὶδ-πασσᾶν, ὅς τις ἐπολιώρκει πρὸ πολλοῦ τὸ δυσπόρθητον τοῦτο πολίχνιον, 'τὸ ἐκυρίευσε τέλος πάντων τῇ 10 (22) Ἀπριλίου τοῦ 1826, μόλις διασωθέντων 1800 ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ προμάχων μετὰ μυρίας κακοπαθείας εἰς Σάλωνα. Τῇ δὲ 24 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου) 1827 ὑπογραφείσης ἐν Λονδίνῳ συνθήκης μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας περὶ καταπαύσεως τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ὑποχρεωθεισῶν τῶν μεσολαβουσῶν τριῶν Δυνάμεων 'να πειθαναγκάσωσι, χρείας καλούσης, καὶ διὰ τῆς βίας πρὸς τοῦτο τὸν ἀπειθήσοντα, οἱ μὲν Ἕλληνες παρεδέχθησαν προθύμως τὰς περὶ ἀνακωχῆς προτάσεις, τοῦ δὲ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ μὴ συγκατανεύοντος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὸ νὰ πραγματευθῇ ἐκ τῶν ἴσων πρὸς τοὺς ἀντάρτας ὑπηκόους του, καθὼς 'τοὺς ὠνόμαζεν, αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν ἑκατέρωθεν, καὶ ὁ μὲν Ῥεσοὶδ-πασσᾶς, νικήσας τοὺς περὶ τὸν Καραϊσκάκην, καὶ ἀποκρούσας τὸν ἀρχιστράτηγον Τσοὺρτς καὶ τὸν Λὸρδ-Κοχράνον, ἀποβάντας τῇ 24 Ἀπριλίου εἰς Πειραιᾶ, ἐκυρίευσεν ὑποσπόνδους τῇ 24 Μαΐου (5 Ἰουνίου) τὰς Ἀθήνας· ὁ δὲ Ἠβραὴμ-πασσᾶς ἐξηκολούθει καταστρέφων τὴν Πελοπόννησον, ἐν ᾧ

οἱ Ἕλληνες, ἀλληλομαχοῦντες, εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς μόνον τὸ Ναύπλιον. Ἐν τοιαύτῃ ἐλεεινῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων, ἡ ἀξιομνημόνευτος μάχη τοῦ Ναβαρίνου, ὅπου οἱ στόλοι τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Γκόδριγκτων, Δεριγνῦ καὶ Ἄϋδεν κατέστρεψαν τῇ 8 (20) Ὀκτωβρίου τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον, ἔδωκε νέαν φάσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ κοινὸν δίκαιον τῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ Σουλτάνος προσεκάλεσε τῇ 6 (18) Δεκεμβρ. τοὺς Μουσουλμάνους διὰ χάττι-σσεριφίου εἰς πόλεμον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχον ἤδη σχηματισθῆ εἰς κράτος πράγματι ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον, ὁ δὲ νέος αὐτῶν Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, φθάσας τῇ 6 (18) Ἰανουαρίου τοῦ 1828 εἰς Αἴγιναν, καὶ ἀναλαβὼν στιβαρᾷ χειρὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἀπέκρουσε τὰς περὶ ἀμνηστίας καὶ ὑποταγῆς προτάσεις τῆς Πύλης, τὰς ὁποίας αὕτη διὰ τοῦ Πατριάρχου, πέμψαντος ἐπὶ τούτῳ τρεῖς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν πρωτοσύγγελόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Περὶ δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1828 ἔφθασεν εἰς ΚΠ ἡ προκήρυξις τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, περὶ τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου, καὶ συγχρόνως ἡ εἴδησις ὅτι ὁ στρατάρχης Κόμης Βιδγκενστάϊν διέβη τὸν Προῦτον. Ὁ δὲ Σουλτάνος, ἀποφασίσας 'ν' ἀποκρούσῃ τὴν βίαν διὰ τῆς βίας, διώρισε Σερασκέρην τὸν Χουσεϊν-πασσᾶν, πρώην Γενιτσάρ-ἀγᾶν, τὸν γνωστότερον διὰ τοῦτο κοινῶς ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀγᾶ-πασσᾶν, ὅς τις ἀμέσως ἐστράτευσε πρὸς τὴν Σούμναν· εἰς δὲ τὸν Σέρεζλη-Ἰουσοὺφ-πασσᾶν καὶ τὸν Καπετὰν-πασσᾶν Ἰζὲδ-Μεχμὲδ ἀνετέθη ἡ ὑπεράσπισις τῆς Βάρνης· ὁ δὲ Χοσρὲβ-πασσᾶς, εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῆς πρωτευούσης. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι νίκαι τῶν Ῥώσσων, κυριευσάντων ἐν διαστήματι δύω μηνῶν, παρεκτὸς τῆς Βραΐλας καὶ τῆς Ἀνάπας, ὅλα τὰ φρούρια τῆς Τουρκικῆς Δόμπρουτζας, διεγείρασαι γογγυσμὸν ἐν ΚΠ, ἠνάγκασαν τὸν Σουλτάνον 'να στείλῃ καὶ τὸν Βεζίρην, τὸν ὁποῖον συνώδευσε καὶ ὁ ἴδιος ἄχρι τοῦ Δαοὺδ-πασσᾶ καὶ Ῥαμὶσσ-τσιφτλὶκ, ὅπου ἐστήθη στρατόπεδον ἐφεδρίας. Κυριευθείσης δὲ τῇ 26 Σεπτεβρ. (8 Ὀκτ.) τῆς Βάρνης, ὁ διοικητὴς τῆς ὁποίας Σέρεζλη-Ἰουσοὺφ-πασσᾶς κατέφυγεν εἰς τοὺς Ῥώσσους, ὁ Βεζίρης Μεχμὲδ-Σελὴμ-πασσᾶς ἐπαύθη τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1828, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καλλίπολιν, ὡς ἀδρανὴς καὶ ἀνίκανος, διότι 'δὲν ἐπρόφθασε 'να βοηθήσῃ τὴν Βάρναν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ ἀνδρεῖος

ΙΖΕΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, καπετὰν-πασσᾶς καὶ φρούραρχος τῆς Βάρνης, εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς ὁποίας κλεισθεὶς μετὰ 300 λογάδων εἰς τὸ φρούριον, ἔτυχεν ἐντίμου συνθήκης παρὰ τῶν Ῥώσσων, ἀπειλήσας 'να

τιναχθῇ μετὰ τοῦ φρουρίου εἰς τὸν ἀέρα (1). Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, δεκακισχίλιοι Γάλλοι, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Μαιζῶν, ἀπέβησαν περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1828 εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, ὑπεχρέωσαν τὸν Ἠβραὴμ-πασσᾶν, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του, ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Νέον δὲ πρωτόκολλον, ὑπογραφὲν τῇ 4 (16) Νοεμβρίου 1828 ἐν Λονδίνῳ, ἔθεσε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων, τῶν ὁποίων οἱ πρέσβεις, συνελθόντες ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Πόρου παρὰ τὴν Τροιζηνίαν, διέγραψαν τὴν ὁροθετικὴν τῆς Ἑλλάδος γραμμήν Ὁ δὲ Ἰζὲδ-Μεχμὲδ-πασσᾶς, μὴ πραγματοποιήσας τὰς ἐλπίδας, ὅσας περὶ αὐτοῦ εἶχε συλλάβει ὁ Σουλτάνος, ἐπαύθη τῇ 18 (30) Ἰανουαρίου τοῦ 1829, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΣΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Καυκάσιος τὴν καταγωγήν, δείξας στρατιωτικὴν ἱκανότητα περὶ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Διέβιτσ, διαδεχθεὶς τὸν Κόμητα Βιδγκενσταῒν, ἐνίκησεν αὐτὸν τῇ 30 Μαΐου (11 Ἰουνίου) τοῦ 1829 ἐν τῇ Κλεισούρᾳ τῆς Κουλέβτσας παρὰ τὴν Σούμναν, καὶ τῇ 19 Ἰουνίου (1 Ἰουλίου) ἐκυρίευσε διὰ συνθήκης τὴν Σιλίστριαν. Καταλιπὼν δὲ μέρος τοῦ στρατοῦ πρὸς πολιορκίαν τῆς Σούμνας, ὅπου ἦτον ἐστρατοπεδευμένος ὁ Βεζίρης μετὰ τοῦ Σερασκέρη, διέβη, παρὰ προσδοκίαν, τὸν Αἷμον χωρὶς ἀντιστάσεως, καὶ κυριεύσας τῇ 30 Ἰουλίου (11 Αὐγούστου) τὴν Σηλύμναν, ἔφθασε μετὰ 8 ἡμέρας εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ εἰσῆλθεν ἀναιμωτὶ τῇ 19 Αὐγούστου, ἐξελθόντων εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ τῶν κατοίκων, ἐν ᾧ οἱ Ῥωσσικοὶ στόλοι ἐπλησίαζον εἰς τὰ στόμια τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἀποσπάσματα δὲ Κοζάκων ἐφάνησαν ἄχρι τῶν περιχώρων τῆς ΚΠ. Διαδοθέντος δὲ τοῦ τρόμου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐστάλησαν πρέσβεις περὶ εἰρήνης, ἥτις καὶ ὑπεγράφη τῇ 2 (14) Σεπτεμβρίου ἐν Ἀδριανουπόλει, τῆς μὲν Ῥωσσίας ἀποδούσης εἰς τὴν Τουρκίαν ὅσα μέρη εἶχε κυριεύσῃ, καὶ περιορισθείσης πάλιν εἰς τὸν Προῦτον, ἐκτὸς φρουρίων τινῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· τῆς δὲ Τουρκίας ἀναγνωρισάσης τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἡγεμονιῶν τοῦ Δουνάβεως προστασίαν τῆς Ῥωσσίας, ὑποχρεωθείσης δὲ εἰς τὴν πληρωμὴν δέκα ἑκατομμυρίων φλωρίων Ὁλλανδικῶν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, καὶ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν Ῥώσσων ὑπηκόων. Περὶ τὰ τέλη δὲ Ἰουνίου τοῦ 1830 ἡ Τουρκία ἀπώλεσε τὸ Ἀλγέριον, κυριευθὲν ὑπὸ τῶν Γάλλων· καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1831, κατασταλείσης τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ

(1) Ὁ Juchereau de St. Denys λέγει ὅτι ὁ Ἰζὲδ-Μεχμὲδ-Πασσᾶς ἦτον κατὰ τὸ 1819 ἐμβαζοποιὸς ἐν τῷ Γαλατᾷ· ἀλλὰ συγχέει αὐτὸν πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ εἰς τὴν ναυαρχίαν, Παπουτζῆ-Ἀχμὲδ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου.

ἐπαναστάσεως, ὁ Βεζίρης, ὅς τις εἶχε στρατεύσῃ πρὸ ἑνὸς ἔτους μετὰ 20,000 στρατοῦ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ τῆς Σκόδρας, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ. Ἀλλ' ἕτερος ἀντίπαλος, πολὺ πλέον ἐπικίνδυνος, ὁ Μεχμὲδ-Ἀλῆ-πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου, ἡτοιμάζετο 'ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν κυριάρχην αὐτοῦ Σουλτάνον. Καὶ, διενεχθεὶς πρὸς τὸν Ἀμπδαλλὰχ-πασσᾶν τῆς Πτολεμαΐδος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἄδειαν 'να 'τὸν τιμωρήσῃ· τοῦ δὲ Σουλτάνου ἐπιτρέψαντος μὲν τοῦτο, διατάξαντος δὲ αὐτὸν 'να στρατεύσῃ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Καπετὰν-πασσᾶ, ὁ Μεχμὲδ-Ἀλῆς, ῥίψας τὸ προσωπεῖον, ἐξέπεμψε τὸν υἱόν 'του Ἡβραὴμ-πασσᾶν τῇ 8 (20) Ὀκτωβρίου μετὰ 30,000 στρατοῦ κατὰ τῆς Συρίας, ὅς τις, κυριεύσας ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς τὴν Γάζαν, τὴν Ἰόππην καὶ τὴν Καΐφφαν, ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Πτολεμαΐδος. Εἰς οὐδὲν δὲ λογισάμενος τὰς ἀπειλὰς τῆς Πύλης, ἐκηρύχθη τὸν Μάρτιον τοῦ ἐπομένου 1832 ἔτους Φερμανλὺς (1), καὶ ἐστάλη ὁ Χουσεὶν-πασσᾶς, ὡς στρατάρχης (τότε πρῶτον εἰσαχθέντος τοῦ τίτλου τούτου), ἐναντίον τοῦ Ἡβραὴμ, ὅς τις, μετὰ μακρὰν καὶ φονικωτάτην πολιορκίαν, ἐκυρίευσε τῇ 15 (27) Μαΐου τὴν Πτολεμαΐδα ἐξ ἐφόδου, καὶ τῇ 3 (15) Ἰουνίου τὴν Δαμασκὸν, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ ἐνίκησε πλησίον αὐτῆς τὸ Τουρκικὸν στράτευμα, καὶ, προχωρῶν ἀπὸ ἐπιτυχίας εἰς ἐπιτυχίαν, ἐνίκησε τὴν προφυλακὴν τοῦ Χουσεὶν-πασσᾶ, συγκειμένην ἐξ εἰκοσιπέντε χιλιάδων στρατοῦ παρὰ τὴν Ἔμεσαν ἐπὶ τῷ Ὀρόντῃ. Κυριεύσας δὲ μετὰ τοῦτο ἀναιμωτὶ τὸ Χαλέμπ, καὶ τῇ 17 (29) Ἰουλίου διασκορπίσας τὰς λοιπὰς 36,000 τὰς ὑπὸ τὸν στρατάρχην μεταξὺ Ἀλεξανδρέττης καὶ Ἀντιοχείας, ἐτελείωσε, κυριεύσας τὴν πόλιν ταύτην, τὴν κατάκτησιν τῆς Συρίας, καὶ ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ εἰς τὰ Ἄδανα. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου κυριεύσας τὸ Ἰκόνιον, ἐνίκησε κατὰ κράτος τῇ 9 (21) Δεκ. 1832 ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης τὸν Μ. Βεζίρην Ῥεσσὶδ-πασσᾶν, ἐκστρατεύσαντα ἐναντίον 'του μετὰ 30,000 στρατοῦ, καὶ αἰχμαλωτισθέντα μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν. Τῆς δὲ Ῥωσσίας προσενεγκούσης τὴν ἑαυτῆς συνδρομὴν πρὸς καθυπόταξιν τοῦ Μεχμὲδ Ἀλῆ, ὁ Σουλτάνος ἐδέχθη τὴν πρότασιν ἄσμενος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Ἡβραὴμ-πασσᾶς, κυριεύσας πόλεις τινὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διώρισε καὶ ἐν Σμύρνῃ διοικητὴν ἰδικόν 'του. Καὶ οὕτω τῇ μὲν 8 (20) Φεβρουαρίου 1833 στόλος Ῥωσσικὸς εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Βόσπορον, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ στράτευμα Ῥωσσικὸν 15,000, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ὀρλῶφ, ἀπέβη καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῷ Χουνκιὰρ-ἰσκελεσί. Τοῦ δὲ Ἡβραὴμ-πασσᾶ κενώσαντος, κατὰ μεσιτείαν τῶν Ἀγγλογάλλων, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συνεφωνήθη τῇ 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) ἐν Βαλτὰ-λιμενίῳ μυστικὴ

(1) Ἴδε σελ. 489 τοῦ Β' Μέρους.

συνθήκη συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας δι' ὀκτὼ ἔτη μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ὑποχρεουμένης τῆς τελευταίας 'να κλείσῃ τὸν Ἑλλήσποντον εἰς πᾶν ἄλλο ἔθνος διατελοῦν ἐν πολέμῳ κατὰ τῆς πρώτης, ὑποσχομένης τὴν ἔνοπλον αὐτῆς συνδρομὴν κατὰ πάσης προσβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου, καὶ οὕτως ὅ, τε στόλος καὶ ὁ στρατὸς τῶν Ῥώσσων ἀνεχώρησαν ἀπὸ ΚΠ. Ὁ Μεχμὲδ-'Αλῆς ἀνεγνωρίσθη διοικητὴς τῆς Συρίας, καὶ ὠνομάσθη Ἐμὶρ-οὺλ-χὰτζ, ὁ δὲ Ἡβραὴμ-πασσᾶς τῆς Πτολεμαΐδος, τοῦ Χαλεπίου, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Ἡ Σερβία ἐκηρύχθη αὐτόνομος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡγεμόνα τὸν Μιλόσσην. Ἡ δὲ ἐν Ἀφρικῇ Τρίπολις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἄμεσον κυριότητα τοῦ Σουλτάνου, συλληφθέντος καὶ μετακομισθέντος εἰς ΚΠ τοῦ τελευταίου αὐτῆς ὑποτελοῦς ἡγεμόνος, ἐκ τῆς οἰκογενείας Καραμανλῆ, ἥτις ἦρξε διαδοχικῶς τῆς σατραπείας ταύτης ἐπὶ δύω σχεδὸν αἰῶνας. Ὁ δὲ Βεζίρης Ῥεσσὶδ-μεχμὲδ-πασσᾶς, καθυποτάξας φυλήν τινα τῶν Κιούρδων ἐπαναστᾶσαν, ἀπέθανε τῇ 30 Μαρτίου (;) τοῦ 1838 (;) ὑπὸ ἐγκεφαλίτιδος ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ παρὰ τὴν Σεβάστειαν (Σιβάζ).

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὠνομασθεὶς Μπὰς-βεκὶλ, καταργηθείσης τῆς ἀξίας τοῦ Μ. Βεζίρη, τῆς δὲ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ δικαιοδοσίας τοῦ Ἄρζ-ὀδασοῦ ἀνατεθείσης εἰς τὸν Σέϊχ-οὺλ-ἰσλάμην. Ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Πύλης σχέσεις ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν πλέον ὕποπτοι, στράτευμα Τουρκικὸν 60—80,000 συνεκεντρώθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χαφὺζ-Πασσᾶ πρὸς τὰ Ἄδανα, κἀκεῖθεν πρὸς τὸ Ὀρφὰ, καὶ τέλος τῇ 21 Ἀπριλίου (3 Μαΐου) 1839, ἡ προφυλακὴ τοῦ Χαφὺζ-πασσᾶ, διαβᾶσα τὸν Εὐφράτην, ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Νετζὶμπ, τρεῖς ὥρας μακρὰν τοῦ Μπὶρ, ἐν τῇ Σατραπείᾳ τοῦ Μὲρ-ἂσσ, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Χαλὲμπ ὁδοῦ, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῇ ὁ Ἡβραὴμ-πασσᾶς, ἀποφεύγων 'να δώσῃ πρῶτος αἰτίαν εἰς ῥῆξιν· τῇ δὲ 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) ἐξεδόθη χάττι-σσερὶφ, δι' οὗ ὁ μὲν Μεχμὲδ-'Αλῆς καὶ ὁ υἱός 'του καθῃρέθησαν ἀπὸ παντὸς ἀξιώματος, ὁ δὲ Χαφὺζ-πασσᾶς ὠνομάσθη διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου ἀντὶ τοῦ Μεχμὲδ-'Αλῆ. Ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἔμελλε 'να κρίνῃ τοῦ λοιποῦ μεταξὺ τῶν δύω ἀνταγωνιστῶν· ἀλλ' αὕτη 'δὲν ἐβράδυνε 'να κλίνῃ πρὸς τὸν Ἡβραὴμ, καὶ ἡ ἐν Νετζὶμπ μάχη, συγκροτηθεῖσα τῇ 12 (24) Ἰουνίου, ἔθηκε τὴν κορωνίδα εἰς τὰς προλαβούσας νίκας τοῦ Ἡβραὴμ, φονευθέντων ἑκατέρωθεν 8000 ἀνθρώπων καὶ ἀπολεσθέντος ὅλου τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου (1). Ἡ εἴδησις τῆς νίκης

(1) Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Ἡβραὴμ εἰς τὸν πατέρα 'του ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην: » Ἐπιστέλλω Ὑμῖν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Χαφὺζ-πασσᾶ, ἣν εὗρον ἐντελῶς κατ-» εσκευασμένην, πρὸς ἰδίαν 'του χρῆσιν. Ἡ ἀποσκευὴ, τὸ πυροβολικὸν, ἀναρίθμητα λάφυρα,

ταύτης μόλις ἐγνώσθη ἐν ΚΠ τῇ 26 Ἰουνίου (8 Ἰουλίου), ὅταν ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ εἶχεν ἤδη ἑπτὰ ἡμέρας ἀφ' οὗ ἀπέθανε, πρὶν ἢ μάθῃ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ στρατοῦ 'του. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ νέου Σουλτάνου ὑπῆρξεν ἡ ἀνάκλησις τῆς ἀξίας τοῦ Βεζίρη· διωρίσθη δὲ εἰς αὐτὴν ὁ-

ΧΟΣΡΕΒ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ (1), ὅςτις εὐθὺς διέταξε 'να παύσωσιν αἱ ἐχθροπραξίαι κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Ἀλλ' ὁ ναύαρχος Ἀχμὲδ-Τζεβζῆ-πασσᾶς, εὐνοούμενος τοῦ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, σταθμεύων μετὰ 25 πλοίων διαφόρου μεγέθους καὶ δύω ἀτμοπλοίων ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἅμα ἔμαθε τὸν διορισμὸν τοῦ προσωπικοῦ ἐχθροῦ 'του Χοσρὲβ-πασσᾶ, ὑποπτεύσας μήπως τὸν διαδεχθῇ ὁ Ταχχὺρ-πασσᾶς εἰς τὴν ναυαρχίαν, ἐξέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου παντὸς καὶ 12,000 στρατοῦ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ καταπλεύσας τῇ 29 Ἰουνίου (11 Ἰουλίου) εἰς Αἴγυπτον, παρέδωκεν αὐτὸν τῷ Μεχμὲδ-Ἀλῇ. Τῇ δὲ 22 Ὀκτωβρίου (3 Νοεμβρίου) ἐξέδωκεν ὁ νέος Σουλτάνος τὸ περίφημον διάταγμα, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γκιοὺλ-χανὲ, ἀπὸ τοῦ τόπου (2), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη, ἐγγυώμενον τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ὅλων ἐν γένει τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους, χωρὶς διακρίσεως καταγωγῆς ἢ θρησκείας κτλ. Ὁ δὲ Χοσρὲβ-πασσᾶς, κατηγορηθεὶς ἐπὶ καταχρήσεσιν, ἐπαύθη κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1840, καὶ δικασθεὶς ἐπὶ διβανίου, κατεδικάσθη εἰς τριετῆ ἐξορίαν, ὑποχρεωθεὶς καὶ 'ν' ἀποδώσῃ ὅσα ἐσφετερίσθη, καὶ κηρυχθεὶς ἀνίκανος πρὸς πᾶσαν δημοσίαν ὑπηρεσίαν· διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπεγράφη τῇ 3 (15) Ἰουλίου τοῦ 1840 ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας, Ῥωσσίας, Αὐστρίας, καὶ Πρωσσίας σύνθήκη, ἐξαιρεθείσης τῆς Γαλλίας, δι' ἧς ὑπεχρεώθη ὁ Μεχμὲδ-Ἀλῆς, πολιορκηθείσης καὶ ἁλωθείσης ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στόλου τῆς Βηρυτοῦ καὶ Πτολεμαΐδος, καὶ ἐπαναστατήσαντος τοῦ Λιβάνου, 'να ἐκχωρήσῃ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, καὶ ἀνεγνωρίσθη διάδοχικὸς ἡγεμὼν μόνης τῆς Αἰγύπτου. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξεδόθη τῷ 1843 ὁ νέος περὶ στρατολογίας νόμος, ὁ δὲ στρατὸς διῃρέθη εἰς δύω τάξεις, τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ ὑπηρεσίας καὶ τοὺς ἐν ἐφεδρίᾳ (Ῥεδὶφ)· ἐδημοσιεύθη τὸ Τανζιμὰτ (ὁ διοικητικὸς καὶ δικαστικὸς κανονισμὸς), καὶ κατηργήθησαν αἱ ἄκριτοι κεφαλικαὶ τιμωρίαι, καὶ αἱ μυστηριώδεις ἐκεῖναι θανατικαὶ ἐκτελέσεις, αἱ στιγματίζουσαι δι' αἱματηρῶν κηλίδων τὴν Τουρκικὴν ἱςο-

» καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν 'μας. Μετὰ δίωρον μάχην, τὸ Ὀθωμανικὸν » στράτευμα διεσπάσθη καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε 'δὲν ἠδυνήθη» μεν 'να 'τὸ ἐπανίδωμεν. Προσεβάλομεν δὲ τὸν ἐχθρὸν ἐν ταὐτῷ πανταχόθεν . . . καὶ τὸ πυ» ροβολικόν 'μας ἔκαμε θαύματα. Ἡ νίκη αὕτη, ἅμα ἐπιτευχθεῖσα, μοὶ ἀπέδωκε τὴν εὐθυμίαν » καὶ τὴν ῥώμην τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τῆς ἡλικίας μου «.

(1) Ἴδε σελ. 138 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἴδε σελ. 175 τοῦ Α' Μέρους.

ρίαν. Ἐγερθεισῶν δὲ ταραχῶν ἐν ταῖς Παραδουναβίοις ἡγεμονίαις, καὶ τῆς Ῥωσσίας ἀποστειλάσης στρατὸν πρὸς κατάπαυσιν αὐτῶν, ἐδέησε 'να εἰσέλθωσιν ἐπίσης καὶ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, γενομένης ἐπὶ τούτῳ συμβάσεως μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν Ἐπικρατειῶν ἐν Βαλτᾶ-λιμενίῳ. Τὸν δὲ Ῥεοὺφ-πασσᾶν, παραιτηθέντα διὰ γῆρας, περὶ τὰ 1846, διεδέξατο ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ (1). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ διασήμου τούτου ἀνδρός, τοῦ πρώτου συνήγορος τῶν τοῦ Γκιουλ-χανὲ διατάξεων, ἡ Τουρκία συνεδέθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μετὰ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, καὶ ἐτέθη ὁριστικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ κοινοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δικαίου. Ἀλλ' ἐγκαταλειφθεῖσα πρὸς ὥραν ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπησχολημένης εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς πράγματα, ἠναγκάσθη 'να ὑπογράψῃ τῇ 8 (20) Ἀπριλίου τοῦ 1849 τὴν λεγομένην σύμβασιν (σενέδ) τοῦ Βαλτᾶ-λιμενίου, δι' ἧς ἐδίδετο τῇ Ῥωσσίᾳ τὸ δικαίωμα 'να διατηρῇ 25-30,000 στρατοῦ ἐν ταῖς Παραδουναβίοις ἡγεμονίαις ἄχρι τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Οὐγγρίας, καὶ 10,000 ἄχρι τῆς ἐντελοῦς ἀποκαταστάσεως τῆς ἡσυχίας ἐν ταῖς ἡγεμονίαις. Τὸ δὲ ζήτημα τῆς ἐξώσεως τῶν προσφύγων Οὔγγρων καὶ Πολωνῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου αἱ μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας σχέσεις, διακοπεῖσαι πρὸς καιρόν, ἐπανελήφθησαν τῇ 19 Δεκεμβρίου τοῦ 1849 καὶ τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1850, ἐδόξασε τὸν Σουλτὰν-Μετζήδ, ἀποποιηθέντα 'να θυσιάσῃ εἰς τὴν πολιτικὴν τὰ δικαιώματα τῆς φιλοξενίας. Ἡ δὲ Βοσθνία, ἐπαναστᾶσα κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Τανζιμάτ, καθυπετάγη διὰ τοῦ περιφήμου Ὀμὲρ-πασσᾶ, μετὰ πεισματώδη καὶ αἱματηρὰν πάλην· ἐκ δὲ τῶν εἴκοσι Μπέϊδων, οἵτινες διεῖπον τέως τὴν ἀρειμάνιον ἐπαρχίαν ταύτην, ἑπτὰ μὲν ἐφονεύθησαν, τέσσαρες ἔφυγον εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ ἑπτά, συλληφθέντες, ἀπήχθησαν δικασθησόμενοι εἰς ΚΠ. Παυθέντος δὲ τῇ 7 Ἰανουαρίου (;) τοῦ 1852 τοῦ Ῥεσχίδ, διὰ ῥᾳδιουργίας τοῦ Σαραγίου μᾶλλον, ἢ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Ῥωσσίας, δυσαρεστηθείσης διὰ τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Πύλης παραχωρήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν, ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἁγίου Τάφου, διωρίσθη πρὸς καιρὸν ὁ-

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον (2). Ἀλλά, διαμείνας μόλις τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐπαύθη, τῇ 5 (17) Φεβρουαρίου (;) τοῦ 1852 ὡς μὴ ἐπαρκῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν δυσχερειῶν, ὅσαι, κατὰ συνέπειαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν περιπετειῶν περιεστοίχουν τὴν Αὐτοκρατορίαν (3), καὶ ἀνεκλήθη πάλιν ὁ-

(1) Ἴδε σελ. 434 τοῦ Β'. Μέρους.

(2) Ἤ πέμπτον, διότι καὶ τῷ 1834 διεξήγαγεν ἐπί τινα χρόνον τὴν ὕπατον ἀρχήν.

(3) Ὁ Βεζίρης οὗτος, ἀποθανὼν τῇ 17 (29) Μαΐου τοῦ 1860, εἰς ἡλικίαν 94 ἐτῶν, ἦτον

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἡ ἀπό τινος χρόνου ἀλληλοδιάδοχος ἀνύψωσις τῶν ἱκανωτέρων τῆς Τουρκίας ἀνδρῶν, ὧν ἐξεῖχε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γκυζώτου, ὁ Ῥεσχίδ, εἰς τὴν ὑπατείαν ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸ κρίσιμον τῶν καιρῶν, ἀλλά, καὶ πολὺ μᾶλλον, τὴν ἄμεσον ἐπενέργειαν τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων. Κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς πολιτικῆς ταύτης, ὁ Ῥεσχίδ, κρατήσας μόλις πέντε καὶ ἥμισυν μῆνας τὴν σφραγῖδα, μετετέθη τῇ 25 Ἰουλίου (6 Αὐγούστου) τοῦ 1852, εἰς τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΑΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ (1), προαχθεὶς ἀπὸ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον, συμφωνηθὲν ἐν Παρισίοις παρὰ τὴν θέλησιν σχεδὸν τοῦ Σουλτάνου, 'δὲν ἀνεγνωρίσθη ἐν ΚΠ, ἐπέφερε μετὰ δύω μῆνας τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀαλῆ-πασσᾶ, διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 24 Σεπτεμβρίου (5 Ὀκτωβρίου) τοῦ 1852 ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ἀδιλὲ τοῦ Σουλτὰν-Μετζήδ, ἕλκων τὸ γένος ἐκ Λαζῶν, ἀνὴρ εὐτόλμου καὶ ἀνεξαρτήτου χαρακτῆρος, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν προσφύγων Οὔγγρων καὶ Πολωνῶν, τῶν ὁποίων τὴν μὴ ἀπόδοσιν αὐτὸς κυρίως καὶ ἐσυμβούλευσε καὶ ὑπεστήριξε, μέχρι καὶ ἐνδεχομένης κηρύξεως πολέμου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἀνακινηθεῖσα ἔτι ἀπὸ τῶν 1846, ἐλύθη ὑπὸ τῆς Πύλης εἰς τρόπον συμβιβαστικὸν μέν, ὡς ἐδόκει, μὴ εὐχαριστήσαντα δὲ οὐδέτερον τῶν φιλονεικούντων μερῶν, ἐστάλη ἐκτάκτως εἰς ΚΠ τῇ 6 (18) Φεβρουαρίου 1853 ὁ ναύαρχος Πρίγκηψ Μεντζικώφ, καί, ἐμφανισθεὶς μετὰ δύω ἡμέρας εἰς τὸν Βεζίρην ἐν ἱματίῳ πολιτικῷ, ἀπήτησε τὴν ἀκέραιον διατήρησιν τῶν ἔκπαλαι προνομίων ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων, ἀπειλῶν 'να διακόψῃ, ἐκ τοὐναντίου, τὰς μεταξὺ τῶν Αὐλῶν ἀμφοτέρων σχέσεις καὶ 'να ἀναχωρήσῃ μετὰ παντὸς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Πρεσβείας, ὁ Μεχμὲδ-Ἀλῆς, παρῃτήθη, καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ τῇ 30 Ἀπριλίου (12 Μαΐου) τοῦ 1853 ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ῬΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Ἀλλά, μόλις κρατήσας τὴν σφραγῖδα δώδεκα ἡμέρας, ἠναγκάσθη, ἀπειλοῦντος

εὐειδὴς ἀνήρ, ἰδίως δὲ εἶχε τὸν πώγωνα ὡραῖον, ὅθεν καὶ διηγοῦνται, ὅτι, ἐπὶ τῆς πρώτης ὑπατείας 'του, διαβληθεὶς παρὰ τῷ Σουλτὰν-Μαχμούδ, καὶ προσκληθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ πρὸς ἀπολογίαν, ἵστατο ἔντρομος καὶ περιμένων τὴν καταδίκην 'του. Ὁ δὲ Σουλτάνος, ἀφ' οὗ παρετήρησεν αὐτὸν μετὰ περιεργείας, » Ἂς ἐξορισθῇ, εἶπε, διότι εἶνε κρίμα 'να κοπῇ τοιαύτη εὔμορφος κεφαλή «. Ὅταν δέ, μετὰ ἱκανὰ ἔτη, ἐπανελθὼν εἰς τὰ πράγματα, ἐφαίνετο πολὺ μετριώτερος καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ εἰς τὰς ἐκφράσεις 'του, ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους 'του, θαυμάζοντας διὰ τοῦτο: « Ἀλλ' ὁ πώγων μου 'δὲν εἶνε πλέον μέλας καὶ στιλπνός, καθὼς πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ».

(1) Ἴδε σελ. 221 τοῦ Β'. Μέρους.

τὴν Πύλην τοῦ Μεντζιχὼφ, καὶ τοῦ πολέμου ἐπικειμένου, ᾽να ὑποχωρήσῃ, καὶ διωρίσθη ἀντ᾽ αὐτοῦ τῇ 1 (13) Μαΐου, ὡς στρατηγικώτερος, ὁ-

ΝΑΙΛΗ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας ἐπὶ ἐννέα ἔτη (1832-1841) διοικητὴς τῆς Κρήτης, ὅθεν καὶ Γκιρητλῆς, καίτοι τὸ γένος Ἀλβανός. Ἀποκρούσαντος δὲ αὐτοῦ εὐτόλμως τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Μεντζιχὼφ, καὶ, συνεννοηθείσης τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τῶν κυριαρχικῶν τοῦ Σουλτάνου δικαιωμάτων, ἀποποιηθέντος πᾶσαν ἐξαιρετικὴν προστασίαν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων τῆς Τουρκίας ὁποιουδήποτε δόγματος, ὁ Μεντζιχὼφ ἀνεχώρησε τῇ 9 (21) Μαΐου, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τὸ προσωπικὸν ἅπαν τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας. Στόλου δὲ Ἀγγλογαλλικοῦ ἀγκυροβολήσαντος τῇ 2 (14) Ἰουνίου περὶ τὴν Τρωάδα, τὰ ἐν Βασσαραβίᾳ σαθμεύοντα Ῥωσσικὰ στρατεύματα διέβησαν μετὰ ἕνα μῆνα τὸν Προῦτον, καὶ κατέσχον προσωρινῶς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας. Τῇ δὲ 14 (26) Σεπτεμβρίου κηρυχθέντος τοῦ κινήματος τούτου ἐν γενικῇ συνελεύσει καὶ διὰ φετβᾶ τοῦ Σεΐχ-οὐλ-Ἰσλάμη ὡς ἀφορμῆς πολέμου, ἡ Πύλη ἐκήρυξε μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἐν διαστήματι δὲ βραχυτάτου χρόνου, 150,000 στρατοῦ Ὀθωμανικοῦ συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν στρατάρχην Ὀμὲρ-πασσᾶν, ἐν ᾧ 40,000 ἄλλαι ἀντετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥώσσους ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ συγχρόνως ὁ Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ Μπεϊ-κοζοῦ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ διάβασις τοῦ Δουνάβεως ἐν Ὀλτενίτσῃ καὶ Καλαφὰτ ἀπέδειξεν εἴς τε τοὺς Ῥώσσους καὶ τὴν Εὐρώπην ὅτι οἱ Τοῦρκοι τοῦ 1853 δὲν ἦσαν πλέον οἱ Τοῦρκοι τῶν 1829. Ἡ δὲ πυρπόλησις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν Σινώπῃ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἀγγλογάλλους ᾽να εἰσπλεύσωσιν εἰς τὸν Εὔξεινον. Περὶ τὰ τέλη δὲ Ἰανουαρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους ὁ Πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας ἐζήτησε τὰ διαβατήριά ᾽του ἐκ Παρισίων, καὶ τέλος τῇ .. Ἀπριλίου 1854 ὁ Ναπολέων ἀνήγγειλεν εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα ὅτι ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν Ῥωσσίαν τελευταία προθεσμία παρῆλθεν ἄνευ ἀποτελέσματος, τὸ δὲ διάγγελμα τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς διακήρυξις τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ῥώσσων. Ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως αἱ περὶ συνδιαλλαγῆς προσπάθειαι ἐξηκολούθουν, μεσιτείᾳ τῶν Πρώσσων καὶ Αὐστριακῶν, διεδέχθη τῇ 19 Μαΐου (1 Ἰουνίου) 1854 τὸν Ναϊλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ὡς δοκῶν εἶναι διπλωματικώτερος, ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΥ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γεννηθεὶς τῷ 1810 ἐν Κύπρῳ (ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετόν ᾽του), καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Γαλλίᾳ, χρηματίσας δὲ πρέσβυς ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τῶν 1848 μέχρι τῶν 1850. Ἐπ᾽ αὐτοῦ νέος Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἐστάλη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ εἰσπεπλευκότος ἤδη εἰς τὸν Εὔξεινον, 50,000 δὲ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὸν στρατάρχην Saint-Arnaud, μεθ᾽ ὧν ἡνώθησαν καὶ 25,000 Ἄγγλοι, κατέλαβον τὴν

Βάρναν. Εἰσβαλόντος δὲ καὶ Αὐστριακοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Μολδαβίαν, οἱ Ῥῶσσοι ἔκριναν εὔλογον 'να παραιτήσωσι τὰς Ἡγεμονίας. Τὸν δὲ Μεχμὲδ-πασσᾶν, παραιτηθέντα τῇ 18 (30) Νοεμβρίου τοῦ 1854, διεδέχθη ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον. Ἀλλ' εὑρισκόμενος εἰς ἀντίθεσιν ὡς πρὸς τὸ κόμμα τοῦ παλαιοῦ Τουρκισμοῦ, ἐδέησε 'να ὑποχωρήσῃ, μετὰ ἑπτὰ μῆνας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη τῇ 20 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1855, ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, Ἐπ αὐτοῦ ὁ συμμαχικὸς στρατὸς, συμποσούμενος εἰς 50,000 Ἀγγλογάλλους καὶ 8,000 Τούρκους, μετὰ τῶν ὁποίων ἡνώθησαν ἀκολούθως ἄλλοι 50,000 Τοῦρκοι καὶ 15,000 Σάρδοι, ἀπέβη τῇ 2 (14) Σεπτ. 1854, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ στρατηγοῦ St Arnaud, εἰς Εὐπατορίαν τῆς Κριμαίας. Τρεῖς δὲ μάχαι, ἡ ἐν Ἄλμᾳ, ὅπου, τῇ 8 (20) Σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 50,000 Ῥῶσσοι, στρατηγουμένοι ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Μεντζικὼφ, ἐνικήθησαν ἀπολέσαντες 5—6000 ἄνδρας· ἡ τῆς Τσερναΐας, ὅπου, τῇ 14 (26) Ὀκτ. ἀπωλέσθησαν ἄλλοι τόσοι· καὶ ἡ τοῦ Ἰγκερμάνν, ὅπου οἱ Ἄγγλοι, ὑποστηριχθέντες ἐγκαίρως ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀπέκρουσαν τῇ 24 Ὀκτ. (5. Νοεμβρ.) τοὺς Ῥώσσους, ἀπολέσαντας περὶ τὰς 10,000 ἄνδρας, διευκόλυναν τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Σεβαστουπόλεως, τῆς ὁποίας ἡ ἅλωσις, κυριευθείσης τέλος τῇ 27 Αὐγ. (8. Σεπτ.) τοῦ 1855 μετὰ δέκα μηνῶν πολιορκίαν, φονευθέντων ἐν τῇ ἐφόδῳ 7557 Γάλλων καὶ 2447 Ἄγγλων, ἐπέσπευσε τὴν εἰρήνην, τῆς ὁποίας τοὺς ὅρους, προτεθειμένους ἤδη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, διαδεχθεὶς πρὸ ὀλίγων μηνῶν τὸν πατέρα 'του, ἀποθανόντα τῇ 19 Φεβρ. (3 Μαρτίου) 1856, ἐδέχθη σχεδὸν ἀπαρατηρήτως. Ὁ δὲ Βεζίρης, σταλεὶς εἰς Παρισίους, ὡς πληρεξούσιος, διορισθέντος ἀντ' αὐτοῦ ἐπιτρόπου ἐν ΚΠ (καϊμακὰμ) τοῦ Κύμπριζλη-Μεχμὲδ-πασσᾶ, ὑπέγραψεν αὐτὴν ἐκεῖ τῇ 18 (30) Μαρτίου τοῦ 1856, ἐπικυρωθεῖσαν τῇ 15 (27) Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης, ἣν προσυπέγραψαν ἀκολούθως καὶ ἡ Αὐςρία καὶ ἡ Πρωσσία, ἀνεγνωρίσθη, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καὶ τῶν πέντε μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, ἡ ἀκεραιότης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, οὐδεμιᾶς ξένης δυνάμεως ἐχούσης τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπεμβαίνειν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διοίκησιν· ὁ Ἑλλήσποντος ἐκλείσθη δι' ὅλα τὰ ξένα πολεμικὰ πλοῖα· ὁ Εὔξεινος Πόντος, καθὼς καὶ ὁ Δούναβις, ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀνοικτοὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὅλων τῶν ἐθνῶν· ἡ ἀνέγερσις νέων φρουρίων καὶ ναυστάθμων ὠχυρωμένων καθ' ὅλην τὴν τοῦ Εὐξείνου παραλίαν ἀπηγορεύθη· ὁ ἀριθμὸς τῶν πολεμικῶν πλοίων, ὅσα ἠδύναντο 'να ἔχωσιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης ταύτης ἑκατέρα τῶν ὁμόρων δυνάμεων, ὡρίσθη εἰς ὀκτὼ-δώδεκα· εἰς ἑκάστην δὲ τῶν συνυπογραψασῶν τὴν εἰρήνην Δυνάμεων ἐπετράπη 'να ἔχῃ ἑκάστοτε σταθμεύοντα εἰς τὸ στόμιον τοῦ Δουνάβεως

δύο ἐλαφρὰ πλοῖα· τὰ ἐν Βασσαραβίᾳ μεθόρια τῆς Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας ὡρίσθησαν φυσικώτερον, ὅσον δὲ μέρος αὐτῆς παρεχώρησε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Ῥωσσία, προσηρτήθη εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἥτις ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος, καθὼς καὶ ἡ Βλαχία καὶ ἡ Σερβία, ὑπὸ τὴν τοῦ Σουλτάνου κυριαρχίαν κτλ. Τὸν δὲ Ἀαλῆ-πασσᾶν, ἐπιστρέψαντα εἰς ΚΠ, διεδέχθη τῇ 19 Ὀκτωβρίου (1 Νοεμβρίου) 1856, διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ πέμπτον. Ἀλλ' ἀναφυέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ τοῦ περὶ τῆς ἐκλογῆς νέου ἡγεμόνος, ὁ Ῥεσχίδ, κλίνων πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν μᾶλλον πολιτικήν, ἐγένετο θῦμα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἀντιπραττούσης· ὅθεν καί, παρὰ γνώμην τοῦ Σουλτάνου, ἔχοντος πλήρη πρὸς αὐτὸν πίστιν, μετετέθη τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1857 εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ Τανζιμάτ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη Βεζίρης ὁ-

ΝΑΙΛΗ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων ἡγεμόνων τῆς Βλαχομολδαβίας ἐφάνη ἐπηρεασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπιτρόπου (Καϊμακὰμ), οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας, Ῥωσσίας, Πρωσσίας καὶ Σαρδηνίας ἀπήτησαν ἐπισήμως παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς· καί, ταύτης μὴ ἐνδούσης, διέκοψαν τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις των, ἄχρις οὗ, συγκατατεθέντων μετ' οὐ πολὺ καὶ τῶν πρέσβεων τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας, οἵτινες ὑπεστήριζον τέως τὴν ἐκλογήν, ἐπανέλαβον αὐτὰς μετά τινας ἡμέρας, ἀκυρωθεισῶν μὲν τῶν τῆς Μολδαβίας ἐκλογῶν, περὶ δὲ τῶν τῆς Βλαχίας διαταχθείσης ἀναθεωρήσεως. Τοῦ δὲ Σουλτάνου ἐπιμένοντος ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸν Ῥεσχίδ, τὸν ὁποῖον, ὀλίγας ἡμέρας πρότερον, εἶχεν ἐπισκεφθῆ κατ' οἶκον, ἐπαύθη τῇ 10 (22) Ὀκτωβρίου τοῦ 1857 ὁ Ναϊλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΣΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον, πρῶτος τοῦτο μεταξὺ τῶν πώποτε Βεζιρῶν. Ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετὰ ἑβδομήκοντα πέντε ἡμέρας, τῇ 26 Δεκεμβρίου 1857 (7 Ἰανουαρίου 1858), εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν καὶ ἐν ἀκμῇ ἰσχύος καὶ δόξης, διεδέχθη αὐτὸν ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΑΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Τὴν διετῆ ταύτην βεζιρείαν τοῦ Ἀαλῆ ἀπησχόλησαν, ἔνθεν μὲν τὰ πράγματα τῆς Μολδοβλαχίας, ὅπου, μετὰ πολλὰς ἀντιδράσεις, ἐξελέχθη τῇ 5 (17) Ἰανουαρίου τοῦ 1859 ἡγεμὼν ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονιῶν ὁ Ἀλέξανδρος Κούζας, γεννηθεὶς τῷ 1820 καὶ χρηματίσας ὑπουργός ποτε τοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔπαρχος Γαλατσίου, ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπεσχέθη ἐγγράφως ἵνα παραιτηθῇ, ἅμα, ἀναγνωρισθείσης τῆς τῶν δύο ἡγεμονιῶν ἑνώσεως, ἤθελεν ἐκλεχθῇ ξένος ἡγεμών· ἀφ' ἑτέρου δέ, ἡ ἔκπτωσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Καραγεώργεβιτς ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τῆς Σερβίας, καὶ ἡ ἀνάκλησις τοῦ γέ-

ροντος Μιλόσχη 'Ομπρένοβιτσ, ἀναγορευθέντος μὲν ὁμοφώνως ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως (σκούπτσινα) τῇ 7 (19) Δεκεμβρίου 1858 διαδοχικοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας ὑπὸ τὴν τοῦ Σουλτάνου χυριαρχίαν, ἀναγνωρισθέντος δὲ ὑπὸ τῆς Υ. Πύλης τῇ 31 Δεκεμβρίου 1858 (12 Ἰανουαρίου 1859) ἡγεμόνος ἁπλῶς, ἄνευ τῆς διαδοχῆς. Τῇ δὲ 5 (17) Σεπτεμβρίου τοῦ 1859 ἀνακαλυφθείσης ἐν ΚΠ συνωμοσίας, ἧς ἀρχηγοὶ μὲν ἦσαν δύω Κιοῦρδαι, ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμᾶ, εἷς 'Αλβανὸς, ὁ Τζεφὲρπασσᾶς, διακριθεὶς ἐν ταῖς ταραχαῖς τῆς πατρίδος 'του, καὶ εἷς Κιρκάσσιος, ὁ Χουσεὶν-πασσᾶς, ἀνδραγαθήσας ἐν τῇ κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου πάλῃ, σκοπὸς δὲ ἡ ἀναμόρφωσις δῆθεν τῆς Τουρκίας ἐπὶ τὸ συνταγματικώτερον, ὁ 'Ααλῆ-πασσᾶς, δόξας εἶναι ἠπιώτερος τοῦ δέοντος, ἤ, μᾶλλον, τολμήσας, καθὰ ἐλέγετο, 'να καταδείξῃ ἐν τῷ Συμβουλίῳ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξελέγξεως τῶν δαπανωμένων εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς πολιτικοὺς μισθοὺς καὶ τὰς ἐπιχορηγήσεις, τῶν ὁποίων τὴν σπατάλην ἀπέδειξεν ὡς κυρίως αἰτίαν τῶν οἰκονομικῶν τῆς Τουρκίας δυσχερειῶν, ἐπαύθη τῇ 6 (18) 'Οκτωβρίου τοῦ 1859, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΥ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὑποδειχθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συνωμοτῶν, ὡς ὁ ἱκανώτερος πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν πραγμάτων. Τὸ βραχὺ διάστημα τῆς δευτέρας ταύτης ὑπατείας 'του 'δὲν ἐπιτρέπει 'να κρίνῃ τις ἐὰν αἱ προσπάθειαί 'του ἤθελον ἐπιφέρει τὴν ποθουμένην βελτίωσιν. Διότι, ἀποτυχὼν ἀπέναντι τῆς ἀπαισίας ἐπιῤῥοῆς, τῆς περιστοιχούσης τὸν μονάρχην, ἐπαύθη τῇ 14 (26) Δεκεμβρίου τοῦ 1859, διαμείνας μόλις ὑπὲρ τοὺς δύω μῆνας εἰς τὰ πράγματα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-'ΡΟΥΣΧΔΙ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ ἀνενδότου φιλοπονίας (1), γεννηθεὶς ἐν ΚΠ τῷ 1809 ὑπὸ γονέων ἀπόρων, καὶ προαχθεὶς ἀπὸ ἁπλοῦ στρατιώτου εἰς τὴν ἀνωτάτην περιωπὴν διὰ μόνης τῆς ἱκανότητός 'του, διακριθεὶς δὲ ὡς ὑπουργὸς τοῦ πολέμου τῷ 1853 διὰ τὴν δραστικὴν ἀντίστασίν 'του εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Μεντζικώφ. Παυθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ πέντε μῆνας, διωρίσθη τῇ 17 (29 Μαΐου) τοῦ 1860 ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Πρῶτον δὲ αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξε τὸ 'να περιοδεύσῃ τὰς βορείους ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, ὅπως πληροφορηθῇ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν. Δύω σημαντικώτατα συμβάντα πρόκειται 'να διαιωνίσωσι τὴν μνήμην τῆς τρίτης ταύτης ὑπατείας τοῦ Κύμπριζλη· πρῶτον μὲν, ἡ

(1) 'Εκμαθὼν ἄνευ διδασκάλου τὴν Γαλλικὴν, κατώρθωσεν, ἔτι νέος καὶ στρατευόμενος, 'να μεταφράσῃ ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὸ Τουρκικὸν διαφόρους πραγματείας, ἀναγομένας κυρίως εἰς τὴν τακτικὴν καὶ τὰ στρατιωτικὰ, ὅθεν καὶ ἐπεκλήθη Μεταφραστὴς (μουτερτζήμ).

ἀναγνώρισις τοῦ Ἀλεξάνδρου Κούζα, ὡς ἰσοβίου ἡγεμόνος ἄμφω τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ὑπὸ κυρίαρχον τὸν Σουλτάνον· δεύτερον δὲ, ὁ νέος διοργανισμὸς τοῦ Λιβάνου ὄρους ὑπὸ χριστιανὸν ἐντόπιον ἡγεμόνα(1). Περὶ τοῦ δευτέρου τούτου πολιτικοῦ μεγαλουργήματος, ἰδοὺ τί ἀναφέρει ὁ Μονίτωρ τῶν Παρισίων τῶν 5 (17) Ἰουνίου. « Οἱ ἀντιπρόσωποι » τῶν Δυνάμεων, συνελθόντες εἰς συνδιάσκεψιν, ἀπεφάσισαν πρόχθες, καὶ » ὑπέγραψαν μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων ὑπουργοῦ τοῦ Σουλ» τάνου τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τοῦ νέου διοργανισμοῦ τοῦ Λιβάνου, ὡς καὶ » τὸ πρωτόκολλον, ἐν ᾧ ἐσημειώθησαν οἱ διπλωματικοὶ ὅροι τῆς συμ» βάσεως ταύτης. Ὁ Λίβανος, διῃρημένος διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ 1845 » εἰς δύω ὑπαρχίας (Καϊμακαμὲτ), τίθεται ἤδη ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν ἑνὸς » μόνου διοικητοῦ, ἐκλεχθησομένου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς » Πύλης, τῶν πρεσβευόντων τὸ δόγμα τῶν πλειόνων. Ὁ Διοικητὴς οὗτος » θέλει ἔχει τὸν βαθμὸν τοῦ Μουσχίρου καὶ θέλει ὑποκεῖσθαι ἀπ' εὐθείας » εἰς τὴν Πύλην. Ἐπομένως θέλει εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Πασσᾶ τῆς » Βηρυτοῦ, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ὁμοιοβάθμιος αὐτῶν· θέ» λει ἑδρεύει δὲ ἐν τῇ πόλει Δεῒρ-ἐλ-Καμάρ. Πρὸς διατήρησιν τῆς τά» ξεως ἐν τῷ ὄρει θέλει σχηματισθῇ στρατὸς ἐγχώριος καὶ ἀπαγορευθῇ » εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατὸν 'να εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ, χωρὶς ῥητῆς τοῦ διοι» κητοῦ αἰτήσεως. Ἡ διάρκεια τῆς ἐξουσίας τοῦ διοικητοῦ τοῦ Λιβάνου » θέλει εἶναι τριετής· 'δὲν δύναται δὲ, διαρκούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, » 'να παυθῇ, εἰμὴ συνεπείᾳ τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ δυνάμει ἀποφάσεως » ἠτιολογημένης. Ἐντὸς τῶν τριῶν μηνῶν, τῶν πρὸ τῆς λήξεως τῆς τριε» τίας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουρ» γὸς τῆς Υ. Πύλης θέλουν συνέλθει ἐκ νέου εἰς συνδιάσκεψιν, ἵνα ἐκτι» μήσωσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς νέας ταύτης τάξεως τῶν πραγμάτων καὶ » λάβωσιν ἄλλας ἀποφάσεις, ἐὰν αἱ περιστάσεις 'τὸ ἀπαιτήσωσι. Συστη» θήσονται ἐν τῷ Λιβάνῳ δύο συμβούλια, τὸ μὲν δικαστικὸν, τὸ δὲ διοι» κητικὸν, ἐν οἷς πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸ ὄρος θέλουν ἔχει τοὺς ἀντι» προσώπους 'των ἐξ ἴσου καὶ χωρὶς διακρίσεως θρησκείας κτλ. « Ἀλλὰ συμβὰν, ἀπό τινος ἤδη χρόνου οὐκ ἀπροσδόκητον, ὁ θάνατος τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Μετζὴδ, ἀποβιώσαντος τῇ 13 (25) Ἰουνίου 1861, καὶ ἡ ἀνάβασις εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ 'του Σουλτὰν Ἀμπδ-οὐλ-Ἀζὶζ, περιορίζει τὰς περαιτέρω κρίσεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τερματίζει τὸν Κατάλογον τῶν 172 Βεζιρῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους δι' ἐγκαρδίων εὐχῶν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, Μουσουλμάνων καὶ μὴ τοιούτων.

(1) Ἀρτίως διωρίσθη τοιοῦτος ὁ Δαοὺδ-ἐφέντης, Ἀρμένιος μὲν τὸ γένος, Καθολικὸς δὲ τὸ δόγμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'.

Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως

ΑΝΔΡΕΑΣ ὁ Ἀπόστολος, πρῶτος ἐκκλησίαν πιστῶν ἐν Βυζαντίῳ συστησάμενος, εὐκτήριον οἶκον ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ Ἀργυροπόλει ἀνήγειρεν, ἔνθα χρόνῳ ὕστερον ἐτέθη τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἀδριανοῦ. Χειροτονεῖ δὲ ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς πόλεως τὸν Στάχυν(1), ἕνα τῶν Ο', περὶ τὸ 36 ἔτος μ. Χ.

ΣΤΑΧΥΣ, εἷς τῶν Ο' Ἀποστόλων, οὗ μνημονεύει Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ, προέστη τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας ἔτη 16, κατασταθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου περὶ τὸ 36—37 ἔτος μ. Χ.

ὈΝΗΣΙΜΟΣ, οὐχ ὁ οἰκέτης τοῦ Φιλήμονος, ὥς τινες ὑπέλαβον· διότι οὗτος ῥητῶς καλεῖται Ἐπίσκοπος Βεῤῥοίας τῆς ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἕτερος, προστὰς τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας ἔτη 14 καὶ ἀποθανὼν τῷ 53 μ. Χ.

(ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ), ἦρξεν ἔτη 17, ἀπέθανεν ἄρα τῷ 70 μ. Χ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔν τισι καταλόγοις ἀναφέρεται πάλιν μετὰ τὸν Φήλικα, ὑποθετέον ἢ μὴ ἄρξαντα τὸ παράπαν τοῦτον, ἢ δεύτερον ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐκεῖνον.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, ἦρξεν ἔτη 16 ἢ 14, καὶ ἀπέθανε τὸ 86 ἢ 84 μ. Χ.

ΣΕΔΕΚΙΩΝ, ἦρξεν ἔτη 9, καὶ ἀπέθανε τῷ 93 ἢ 95 μ. Χ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ἢ ΔΙΟΜΕΝΗΣ, ἦρξεν ἔτη 15, καὶ ἀπέθανε τῷ 110 μ. Χ.

ἘΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ἦρξεν ἔτη 13 ἢ 17, ἀποθανὼν τῷ 123 ἢ 127 μ. Χ.

ΦΗΛΙΞ, ἔτη 10 ἢ 12, ἀποθανὼν τῷ 137 μ. Χ.

---

(1) Τῶν πρώτων τούτων τοῦ Βυζαντίου ἐπισκόπων τοὺς πλείστους, ἢ μὴ ὑπάρξαντας, ἢ γοῦν οὐ κατὰ σειρὰν διαδοχικὴν ἄρξαντας λογίζονται οἱ ἀπὸ τῆς Δύσεως σοφοί. Αὐτίκα γὰρ ὁ Κεδρηνὸς »πρῶτον ἐπίσκοπον Βυζαντίου καταστῆναί φησιν ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ Καρακάλλα »Φιλάδελφον, καὶ ἐπισκοπῆσαι ἔτη γ'. »Πρώην γὰρ (προστίθησι) προΐστατο τῆς ἐκκλησίας »ταύτης ἔτη κ' πρεσβύτερός τις.« Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ Συμεὼν ὁ Λογοθέτης, προστιθεὶς ὅτι, »Τὸ δὲ τρίτον ἔτος Γορδιανοῦ, δεύτερος ἐπίσκοπος Βυζαντίου γέγονεν Εὐγένιος ἔτη »κε'. Εἶτα βασιλεύει Νουμεριανός.. Ἐπὶ τούτου.. τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας προΐσταται »Ῥουφῖνος ἔτη θ'.«

Οὗτοι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῷ ἐν Ἀργυροπόλει τὰς συνάξεις ἐποιοῦντο, κατὰ τοὺς γενομένους διωγμούς.

ἈΘΗΝΟΔΩΡΟΣ ἢ ἈΘΗΝΟΓΕΝΗΣ, ἦρξεν ἔτη 4. Εὐκτήριον δὲ οἶκον κτίσας ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐλαίᾳ, τὸν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου ἀνοικοδομηθέντα, ἐκεῖσε τὰς συνάξεις ἐποιεῖτο. Ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὰ 141 μ. Χ.

ἘΥΖΩΙΟΣ, ἦρξεν ἔτη 16, ἀποθανὼν τῷ 157 μ. Χ.

ὈΛΥΜΠΙΟΣ ἢ ἈΛΥΠΙΟΣ, ἦρξεν ἔτη 13 καὶ μῆνας ἕξ, ἀπέθανεν ἄρα τῷ 171 μ. Χ.

ΠΕΡΤΙΝΑΞ, ἀνὴρ ὑπατευκὼς, ἐκ τῆς ἐν Ῥώμῃ συγκλήτου, ἦρξεν ἔτη 19 καὶ μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας 15. Οὗτος ἑτέραν ἐκκλησίαν ἀνέστησεν ἐν Συκαῖς, ἐν τόπῳ παραθαλασσίῳ, Εἰρήνην τὸν οἶκον προσαγορεύσας. Ἀπέθανε δὲ τῷ 192 μ. Χ.

ὈΛΥΜΠΙΑΝΟΣ, ἦρξεν ἔτη 11, ἀποθανὼν τῷ 203.

ΜΑΡΚΟΣ ὁ Α', ἦρξεν ἔτη 13, ἀποθανὼν τῷ 216.

ΚΥΡΙΛΛΙΑΝΟΣ ἢ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ὁ Α', ἦρξεν ἔτη 16, ἀποθανὼν τῷ 232 μ. Χ.

ΚΑΣΤΙΝΟΣ ἢ ΚΗΣΤΙΝΟΣ, καὶ, κατὰ τὸν Ν. Κάλλιστον, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ἦρξεν ἔτη 7, ἀποθανὼν τῷ 240. Οὗτος ἐν αὐτῷ τῷ Βυζαντίῳ, ἐν τοποθεσίᾳ ἐπιλεγομένῃ Πετρίῳ, εὐκτήριον τῆς Ἁγίας Εὐφημίας ἤγειρε, τότε μαρτυρησάσης (1).

ΤΙΤΟΣ ὁ καὶ ΤΡΑΤΟΣ ἢ ΤΑΡΑΤΟΣ, ἦρξεν ἔτη 30 ἢ 35 καὶ μῆνας ἕξ, ἀποθανὼν τῷ 276.

ΔΟΜΕΤΙΟΣ ἢ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς Πρόβου τοῦ βασιλέως, ἦρξεν ἔτη 24 καὶ μῆνας ἕξ, ἀποθανὼν τῷ 301 (2).

ΠΡΟΒΟΣ, ὁ Δομετίου υἱὸς, ἦρξεν ἔτη 12, ἀποθανὼν τῷ 313.

Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μητροφάνους ἀναφέρονται παρά τισι καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄλλοι ἐπίσκοποι Βυζαντίου. Ἀλλὰ τὰ τῆς χρονολογίας αὐτῶν ἀσυμβίβαστα, ἐκτὸς ἐὰν ἐπεσκόπησαν μῆνάς τινας ἢ ἡμέρας μόνον ἕκαστος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Α', ὁ ἀδελφὸς μὲν Πρόβου, Δομετίου δὲ υἱὸς, πρῶτος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἦρξεν ἔτη 10, ἀπὸ τοῦ 320 μετὰ Χριστόν. Ἐπὶ τούτου ἐκτίσθη ἡ ΚΠ καὶ συνεκροτήθη ἡ πρώτη Σύνοδος, ἧς, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, διὰ γῆρας ὑστέρησεν, » ἐπεὶ αὐτῷ ὁ χρόνος τοῦ » βίου ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἐξέτεινεν ἔτη, « κατὰ τὸν Φώτιον. » Πρεσβύτεροι

(1) Ὅπου νῦν τὸ Γκιοὺλ-τζαμί.

(2) Εἰς τοῦτον μᾶλλον ἢ τὸν Καστῖνον ἀποδοτέα ἡ ἵδρυσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, εἴ γε, κατὰ τὸ Συναξάριον αὐτῆς, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τῷ 288.

ὁ δ' αὐτοῦ παρόντες, τὴν τάξιν αὐτοῦ ἐπλήρουν «. Τῶν πρεσβυτέρων τούτων εἷς ἦν καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ἦρξεν ἔτη 23, ἀποθανὼν τῷ 353 εἰς ἡλικίαν 93 ἐτῶν (1).

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', ὁ Ὁμολογητής, Θεσσαλονικεὺς τὴν πατρίδα, προεβλήθη τῷ 353, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου καὶ ἐξωρίσθη.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ, ὁ ἀπὸ Βηρυτοῦ καὶ Νικομηδείας, ἀντικατέστη τοῦ θείου Παύλου τῷ αὐτῷ 353 ἔτει, πολὺς τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἱκανότητα ἀνὴρ, ἀλλὰ ταραξίας καὶ αἱρετικός. Οὗτος συνέστησε τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου σύνοδον, ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προσκυνήσεως, καὶ συνετάραξε τὰς Ἐκκλησίας. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς ΚΠ, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ἐγκαθιδρύθη πάλιν, μετὰ θάνατον τοῦ Εὐσεβίου, τῷ 355. Ἀλλ' οἱ Ἀρειανίζοντες προεβάλοντο τὸν Μακεδόνιον, ὅθεν ἡ φρικτὴ ἐκείνη καὶ αἱματώδης ἐξεῤῥάγη στάσις, δι' ἧς ἐξώσθη πάλιν ὁ Παῦλος καὶ ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ ὁ πνευματομάχος, πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, ἄρξας μόλις μῆνάς τινας, ἐξεβλήθη, γράψαντος, κατὰ παρακίνησιν τοῦ Πάππα Ἰουλίου, ἀπειλητικώτερον τοῦ Κώνσταντος πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κωνστάντιον, καὶ ἀντικατέστη πάλιν ὁ

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', τὸ τρίτον, τῷ 356, καὶ ἄρξας ἐπὶ τριετίαν, ἄχρι τοῦ 359, ἐξεβλήθη πάλιν, ἀποθανόντος τοῦ Κώνσταντος, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σίγγαρα, κἀκεῖθεν εἰς Ἔμεσαν, καὶ τέλος εἰς Κουκουσὸν, ὅπου καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, ἀποπνιγεὶς διὰ τοῦ ἰδίου 'του ὠμοφορίου ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος, ἑορταζόμενος τῇ 6 Νοεμβρίου, καὶ πάλιν ἀναλαμβάνει τὸν θρόνον ὁ-

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ τὸ δεύτερον, τῷ 359, ὅτε ἐφονεύθησαν 3150 ἄνθρωποι, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν τοῦ ἐπάρχου στρατιωτῶν, συνοδευόντων, λόγῳ φρουρᾶς, τὸν Μακεδόνιον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἀλλήλων συμπατηθέντες. Ἐκβληθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ ἓν ἔτος, διότι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, »ὑπερφρονήσας, »μετήνεγκε τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ἐκ τοῦ τῶν Ἁγίων »Ἀποστόλων ναοῦ εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἀκακίου θεῖον τέμενος. »Διόπερ ὀργισθεὶς ὁ Κωνστάντιος, αὐτὸν μὲν, ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντι»νούπολιν, κατέσπασε τοῦ θρόνου καὶ ὑπερώρισε, τὸ δὲ τοῦ οἰκείου πα»τρὸς σῶμα μετεκόμισεν αὖθις εἰς τὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ναόν. » Ἰσχυόντων ὅμως ἔτι τῶν Ἀρειανῶν, διωρίσθη τῷ 360

ΕΥΔΟΞΙΟΣ ὁ Ἀντιοχείας, ἀλλόκοτος καὶ κουτοπόνηρος ἄνθρωπος.

(1) Ὁ Βαρώνιος λέγει τῷ 340, ἀλλὰ τότε οὐ συμβιβάζονται τὰ 23 ἔτη τῆς πατριαρχείας 'του, ἐκτὸς ἐὰν προσλογισθῶσι καὶ τὰ ἔτη, καθ' ἃ, ζῶντος ἔτι τοῦ Μητροφάνους, αὐτὸς διεῖπε, διὰ τὸ εἶναι ὑπέργηρων ἐκεῖνον, τὴν Ἐκκλησίαν.

Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 11, καὶ στερεώσας τὸν Ἀρειανισμὸν ἐν ΚΠ, ἀπέθανε τῷ 371, καὶ ἐξελέχθη, ὑπὸ μὲν τῶν ὀρθοδόξων, ὁ-

ΕΥΑΓΡΙΟΣ, χειροτονηθεὶς κρύφα ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας Εὐσταθίου, ἐπανελθόντος μὲν ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἐπὶ Ἰωβιανοῦ, μὴ προφθάσαντος δὲ αὐτὸν ζῶντα, καὶ διὰ τοῦτο κρυπτομένου· ὑπὸ δὲ τῶν Ἀρειανῶν ὁ-

(ΔΗΜΟΦΙΛΟΣ, ὁ ἀπὸ Βεροίας ἢ Βερόης τῆς ἐν Θράκῃ, ὃν ἐπεκύρωσεν ὁ Οὐάλης, διατρίβων τότε ἐν Μαρκιανουπόλει, τὸν δὲ Εὐάγριον ἐξώρισεν εἰς Βιζύην, καθὼς καὶ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν Εὐστάθιον εἰς Κύζικον. Παρέτεινε δὲ ἐπὶ ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἔτη μέχρι Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου). Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Εὐαγρίου ἀνέλαβε τὴν πατριαρχείαν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Α' ἢ Μέγας, ὁ Θεολόγος, τῷ 379, πρότερον γενόμενος ἐπίσκοπος Σασίμων, καὶ μετὰ ταῦτα παραιτησάμενος αὐτῶν, καὶ ἐπισκοπεύων ἐπιτροπικῶς τῆς ἰδίας πατρίδος Ναζιανζοῦ, ἧς ἐπίσκοπος ἦν ὁ πατὴρ καὶ ὁμώνυμος αὐτοῦ Γρηγόριος. Ἐκλεχθέντος δὲ ὑπό τινων ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου Μαξίμου τινός, Κυνικοῦ φιλοσόφου, ὃν ὁ θεῖος Γρηγόριος εἶχε βαπτίσῃ, συνεκλήθη ἡ Β' Σύνοδος, ἥτις αὐτὸν μὲν καθεῖλε, τὸν δὲ Γρηγόριον ἐπεκύρωσεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀρχιερεῖς ἐθορύβουν, τὸν Συντακτήριον λόγον πρὸς τοὺς 150 τῆς Συνόδου πατέρας ἐκθέμενος, ἑκουσίως τοῦ θρόνου ἐξίσταται, τρία μόνον ἔτη προστὰς τῆς ἐν ΚΠ Ἐκκλησίας. Τούτου δ' ἐπανελθόντος εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, ψηφίζεται

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ὁ ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, χρηματίσας Πραίτωρ (ἔπαρχος) ΚΠ, κατηχούμενος ἔτι καὶ ἀβάπτιστος, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, ὅθεν ἅμα καὶ βαπτίζεται καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ τῆς Ἁγίας Συνόδου τῶν ρν' πατέρων τῷ 381. Ἐπατριάρχευσε δὲ ἐπὶ ἔτη 16 καὶ μῆνας τρεῖς ἢ ἕξ, καὶ ἑορτάζεται τῇ 11 Ὀκτωβρίου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν

ἸΩΑΝΝΗΣ Α', ὁ Χρυσόστομος, πρεσβύτερος Ἀντιοχείας, τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 398. Τούτου δὲ καθαιρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐν Δρυΐ Συνόδου τῷ 403, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀθωωθέντος ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠ, τέλος δὲ ἐξορισθέντος τῷ 404 εἰς Κουκουσόν, κἀκεῖθεν εἰς Πιτυοῦντα, καὶ καθ' ὁδὸν ἀποθανόντος τῇ ιδ' Νοεμβρίου τοῦ 407, μετὰ πέντε ἐτῶν καὶ μηνῶν ἓξ πατριαρχείαν καὶ τριετῆ ἐπώδυνον ἐξορίαν, ἐξελέχθη

ἈΡΣΑΚΙΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νεκταρίου, πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, γέρων σεβάσμιος καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν (1),

(1) Περὶ αὐτοῦ τάδε ἐποίησε Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος:

» Τίς οὐ γελάσει τῶν Ἀνάκτων τὴν μέθην;
» Ἰωάννην γὰρ ἐκβαλόντες τοῦ θρόνου,
» τὸν ἡδὺν εἰπεῖν, τὴν Χριστοῦ χελιδόνα,
» καθιδρύουσιν Ἀρσάκιον τὸν Κρόνον.«

χειροτονηθεὶς τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 404. Ἄρξας δὲ ἔτος ἓν, μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας δεκαεπτὰ, ἀπέθανε τῇ 12 Νοεμβρίου τοῦ 405.

ἈΤΤΙΚΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, χειροτονηθεὶς τῷ 406, μετὰ τέσσαρας μῆνας τῆς τελευτῆς τοῦ Ἀρσακίου, ἀνὴρ ἀσκητικὸς, ἔμφρων καὶ ἀνεξίκακος, ἀπὸ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας ἕλκων τὸ γένος (1). Ἀπέθανε δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 425, ἄρξας 20 ἔτη, παρὰ μῆνας.

ΣΙΣΙΝΝΙΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 426, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 428, ἄρξας δύο ἔτη, παρὰ δύο μῆνας.

ΝΕΣΤΟΡΙΟΣ, πρεσβύτερος τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, ὁ αἱρετικὸς, ἐχειροτονήθη τὸν Ἀπρίλιον τῷ 428, καὶ ἐξώσθη τῷ 431, ἐξορισθεὶς εἰς Ὄασιν, ἄρξας ἔτη 2 καὶ μῆνας δύω. Ἐπ' αὐτῷ ἐγένετο ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 431.

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ Κωνσταντινοπολίτης τὸ γένος, ἀνὴρ ἀσκητικὸς τὸν βίον, ἐχειροτονήθη μετὰ τέσσαρας ἢ, κατ' ἄλλους, πέντε μῆνας τῆς τοῦ Νεστορίου καθαιρέσεως, τῇ 25 Ὀκτωβρίου, ἢ τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 431, καὶ ἀπέθανε τῇ 22 Ἀπριλίου τοῦ 434 (ὅτε καὶ ἑορτάζεται), πατριαρχεύσας ἔτη δύο, μῆνας πέντε καὶ τινας ἡμέρας.

ΠΡΟΚΛΟΣ, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Κυζίκου ὑπὸ Σισιννίου τοῦ Πατριάρχου, καὶ διὰ τὸ μὴ παραδέξασθαι αὐτὸν τοὺς ἐκεῖσε, ὡς προεκλέξαντας ἤδη τὸν Δαλμάτιον, σχολάζων. Μετετέθη δὲ καὶ ἐνεθρονίσθη, ἔτι κειμένου τοῦ λειψάνου τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μαξιμιανοῦ ἐν τῷ ἱερατείῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 24 Ὀκτωβρίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται) τοῦ 446, ἄρξας ἔτη 13 καὶ μῆνας.

ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, ἐξεβλήθη τῷ 449 ὑπὸ Διοσκόρου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ λῃστρικῆς Συνόδου, καὶ ἐφονεύθη λακτίσματι ποδὸς ὑπ' αὐτοῦ, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας δέκα, ἢ ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ.

ἈΝΑΤΟΛΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισάριος Ἀλεξανδρείας, ἦρξεν ἔτη ὀκτὼ καὶ τρεῖς ἢ ὀκτὼ μῆνας, ἀποθανὼν τῇ 3 Ἰουλίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται) τοῦ 458. Ἐπὶ τούτου συνεκροτήθη τῷ 451 ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκούρου. Τούτου ποιήματα ὑποτίθενται τὰ ψαλλόμενα κατὰ Κυριακὴν Ἀναστάσιμα τροπάρια, τὰ καλούμενα διὰ τοῦτο Ἀνατολικά.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος ΚΠ, ἦρξεν ἔτη 13 καὶ μῆνας δύω. Προγνοὺς δὲ ὅτι συμβαίνει πειρασμὸς τῇ ἐκκλησίᾳ (ὁ ἐπὶ Λέοντος διωγμὸς), ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προσκυνήσεως· ἐπιστρέφων δὲ, ἀπέθανεν ἐν Κύπρῳ τῷ 471.

(1) Ἴδε περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν σελ. 84 καὶ 150 τοῦ Β' Μέρους.

ΑΚΑΚΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ ὀρφανοτρόφος, ἐφάνη, ἐξ ἀγνοίας, προστάτης τῶν περὶ τὸν αἱρετικὸν Πέτρον τὸν Μογγὸν, Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Καλλίστου καλεῖται « Ὁ κακὸς Ἀκάκιος ». Οὗτος εἶχε προβληθῆ καὶ πρὸ τοῦ Γενναδίου, ὡς τοῦ Ἀνατολίου διάδοχος· ἀλλὰ προετιμήθη ἐκεῖνος διὰ πλειονοψηφίας. Ἐπὶ τούτου πρῶτον ἤρξαντο τὰ μεταξὺ Ῥώμης καὶ ΚΠ σκάνδαλα, ἐξ αἰτίας τοῦ Μογγοῦ, ἐξαλείψαντος τοῦ Ἀκακίου ἐκ τῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα Φήλικος τοῦ Γ', εἰ καὶ ἐνεγράφη ὕστερον πάλιν ὑπὸ Εὐφημίου· ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οἱ Πάππαι ἐπέμενον 'να ἐξαλειφθῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀκακίου, καὶ μόλις ἐπὶ Ἰουστίνου, μετὰ 36 ἔτη, κατευνάσθη ἡ πρώτη αὕτη θύελλα, ἐξαλειφθέντων πρὸς καιρὸν τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ τε τοῦ Ἀκακίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν δύω Πατριαρχῶν, Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου, ὡς καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου. Ἀπέθανε δὲ τῷ 489, ἄρξας ἔτη 17 καὶ μῆνας ἕξ, ἢ ἑπτὰ, ἢ ἐννέα.

ΦΡΑΙΤΑΣ ἢ ΦΛΑΒΙΤΑΣ ἢ ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος τοῦ ἐν Συκαῖς ναοῦ τῆς Ἁγίας Θέκλης, προαχθεὶς ὑπὸ Ζήνωνος. Ἀπέθανε δὲ τῷ 491, ἄρξας ἔτη τρία, μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἢ δεκαεπτά.

ΕΥΦΗΜΙΟΣ ἢ ΕΥΘΥΜΙΟΣ, ὁ ἐξ Εὐχαΐτων, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 4, ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τῷ 496, ὡς Νεστοριανὸς, διότι 'δὲν ἔστεργε 'ν' ἀποδώσῃ αὐτῷ τὴν, ἣν εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸν Πόντον.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος ΚΠ καὶ σκευοφύλαξ, ἐπατριάρχευσεν ἔτη 16 παρά τινας μῆνας, ἀντισταθεὶς καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τῷ Ἀναστασίῳ, ἐπιμένοντι 'να λάβῃ ὀπίσω τὴν ἐπὶ Εὐφημίου συγγραφήν. Ἐκβληθέντος δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου περὶ τὰ τέλη τοῦ 511, καὶ καθαιρεθέντος, ὡς δῆθεν αἱρετικοῦ, προεβλήθη

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ ΚΠ, ὁμόφρων τοῦ Ἀναστασίου, ἄρξας δὲ ἔτη ἓξ ἢ ἓξ καὶ ἥμισυ, ἀπέθανε τῇ 5 Ἀπριλίου ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου τοῦ 517.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Β', ὁ Καππαδόκης, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη τῇ 17 Ἀπριλίου τοῦ 517, καὶ ἀπέθανε τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 520, ἄρξας ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα καί τινας ἡμέρας. Οὗτος πρῶτος προσεδέξατο τὸν τίτλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Φεβρουαρίου τοῦ 520, καὶ ἀπέθανε τῇ 5 Ἰουνίου τοῦ 535, ἄρξας ἔτη 15 καὶ μῆνας τρεῖς.

ΑΝΘΙΜΟΣ ἢ ΑΝΘΕΜΙΟΣ ὁ Α', ἐπίσκοπος Τραπεζοῦντος, ἦρξε μῆνας δέκα μόνον, ἐκβληθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου τοῦ 536, ὡς Σεβη-

ρίζων ἐν κρυπτῷ, διὸ καὶ καθῃρέθη ἐν τῇ κατὰ Σεβήρου συνελθούσῃ Συνόδῳ.

ΜΗΝΑΣ, πρεσβύτερος καὶ ξενοδόχος τῶν Σαμψὼν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ Ἀγαπητοῦ τοῦ Πάπα Ῥώμης τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 536, καὶ ἀπέθανε τὸν Αὔγουςον τοῦ 552, πατριαρχεύσας ἔτη 16 καὶ μῆνας πέντε οὐχὶ πλήρεις.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ ἢ ΕΥΤΥΧΗΣ, πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς τῆς ἐν Ἀμασείᾳ Μονῆς καὶ ἀποκρισιάριος τοῦ Ἀμασείας εἰς τὴν Ε' Σύνοδον, ἐχειροτονήθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 552, καὶ ἐξώσθη τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 565, ἐξορισθεὶς εἰς Ἀμάσειαν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, περιπεσόντος εἰς τὴν τῶν Ἀφθαρτοδοκιτῶν αἵρεσιν, ὅπου ἐμόνασε, γενόμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐκεῖσε Μονῆς. Ἦρξε δὲ ἔτη 12 καὶ μῆνας 2 ἢ 5.

ἸΩΑΝΝΗΣ Γ', ὁ ἀπὸ Σχολαστικῶν, πρεσβύτερος Ἀντιοχείας, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 565, καὶ ἀπέθανε τῇ 31 Αὐγούστου τοῦ 577, πατριαρχεύσας ἔτη 12 καὶ μῆνας τέσσαρας καί τινας ἡμέρας.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ ἢ ΕΥΤΥΧΗΣ, τὸ δεύτερον, ἀποκατασταθεὶς πάλιν ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου τῇ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 577. Ἀπέθανε δὲ τῇ 6 Ἀπριλίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται) τοῦ 582, ἄρξας ἔτη 4 καὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις, » μετὰ τὴν κρηπῖδα τῆς ἁγίας τρα- » πέζης, ἔνθα ἦσαν τῶν τριῶν Ἀποστόλων τὰ σώματα. «

ἸΩΑΝΝΗΣ Δ', Καππαδόκης καὶ οὗτος τὴν πατρίδα, γεννηθεὶς ἐν ΚΠ, διάκονος, ὁ ἐπικληθεὶς Νηστευτὴς, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 582 καὶ ἀπέθανε τῇ 2 Σεπτεμβρίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται) τοῦ 595, πατριαρχεύσας ἔτη 13 καὶ μῆνας πέντε. Κατηγορεῖται δὲ, ὡς καθιερώσας συνοδικῶς τὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ τίτλον, προεισηγμένον ἤδη πρὸ 65 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ καὶ συμπατριώτου Ἰωάννου τοῦ Γ', καὶ διὰ τούτου ἐρεθίσας ἐπὶ τὸ ἀνήκεστον τὴν μεταξὺ παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης ἔριν.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας καὶ Οἰκονόμος, ἀπέθανε τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 606, καὶ ἐτάφη, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ἄρξας ἔτη 11 καὶ μῆνας δύο.

ΘΩΜΑΣ ὁ Α', διάκονος καὶ Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 23 Ἰανουαρίου τοῦ 607, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 610, ὅτε καὶ μνημονεύεται ἐν τοῖς μηνολογίοις, ἄρξας ἔτη τρία καὶ μῆνας δύω. Οὗτος ἔκτισε τὸν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ μέγαν τρίκλινον, τὸν ἐπικληθέντα Θωμαΐτην, ἐνῷ ἀπέθετο τὴν μεγάλην τοῦ Πατριαρχείου βιβλιοθήκην.

ΣΕΡΓΙΟΣ ὁ Α', διάκονος τῆς ἐν ΚΠ Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 610, καὶ ἀπέθανε τῇ 9 Δεκεμβρίου τοῦ 638, ἄρξας ἔτη 28, μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας 21. Ἐφρόνει δὲ τὰ τῶν Μονοθελητῶν, ὡς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος.

ΠΥΡΡΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας καὶ ἄρχων τῶν Μο-

ναστηρίων, καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Χρυσοπόλει Μονῆς τῆς Θεοτόκου, ἐχειροτονήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 639, καὶ μετὰ δύο ἔτη (τῷ 641) ἐφυγαδεύθη ὑπὸ τοῦ Κώνσταντος, υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Δ', ὡς συνειδὼς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὴν τῆς μητρυιᾶς του, ἄρξας τρία ἔτη παρὰ δύω μῆνας καί τινας ἡμέρας.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τῶν φυλαχῶν, ἐχειροτονήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 641, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 654 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 655, ἄρξας ἔτη δεκατρία καὶ μῆνας.

ΠΥΡΡΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ ἄρξας μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας εἰκοσιτρεῖς, ἀπέθανε τῷ 655.

ΠΕΤΡΟΣ, πρεσβύτερος κτλ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὁ κατ' ἐξοχὴν καλούμενος Αἱρετικός, ἀπέθανε τῷ 666, ἄρξας ἔτη 11 καὶ μῆνας ἑπτά, καὶ ἐσχόλασεν ὁ θρόνος ἐπὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δεκαὲξ ἢ ἕνδεκα.

ΘΩΜΑΣ ὁ Β', διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 668 ἢ 669, ἄρξας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἑπτά.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Ε', πρεσβύτερος καὶ πρωτέκδικος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 674, ἄρξας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἐννέα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Α', διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 676, πατριαρχεύσας ἔτος ἕν, μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας ἑπτά, ἢ ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Α', σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. ἐκκλησίας, ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Πωγωνάτου τῷ 678, ἄγνωστον διατί, εἰ καὶ ὁ Βαρώνιος φρονεῖ ὅτι ὡς αἱρετικός, ὅπερ ἀνένδεκτον, εἴ γε μνημονεύεται ὡς ὀρθόδοξος καὶ ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 27 Δεκεμβρίου. Ἦρξε δὲ ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ τῶν Σφωρακίου, ἐξεβλήθη ἢ ἀπέθανε τῷ 683, ἄρξας ἔτη πέντε καὶ μῆνας τρεῖς. Ἐπ' αὐτοῦ συνεκροτήθη ἡ ΣΤ' Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῶν Μονοθελητῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ ἐπατριάρχευσεν ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα, μέχρι τοῦ 686.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ λαϊκῶν, πρωτασηκρῆτις, ἀπέθανε τῷ 693, ἄρξας ἔτη ἓξ καὶ μῆνας ὀκτώ. Προέστη δὲ τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, τῆς καλουμένης Πενθέκτης, διότι ἀνεπλήρωσε τὸ ὑστέρημα τῆς Ε' καὶ ΣΤ' Συνόδου, ἐκδοῦσα κανόνας, ὅπερ ἐκεῖναι μόναι οὐκ ἐποίησαν.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ Βλαχερνῶν, ἐξεβλήθη τῷ 705 ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου, καὶ τυφλωθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ῥώμην, ὡς συνένοχος τῆς ἐν ἔτει 695 κατ' αὐτοῦ ἀποστασίας τοῦ Πατρικίου Λεοντίου. Ἦρξε δὲ ἔτη δώδεκα.

ΚΥΡΟΣ, πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς ἀπὸ τῆς νήσου Ἀμάστριδος, ὅπου ἀσκούμενος προεῖπεν εἰς τὸν φυγάδα Ἰουστινιανὸν τὴν ἀνάκτησιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἐξεβλήθη τῷ 711 ὑπὸ Φιλιππικοῦ τοῦ Βαρδάνου, νοσοῦντος τὰ τῶν Μονοθελητῶν, διὸ καὶ ἀναφέρεται τῇ 8 Ἰανουαρίου ἐν τοῖς Μηναίοις, ὡς ὁμολογητής. Ἦρξε δὲ ἔτη ἕξ.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΣΤ', διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενείου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὁμόφρων τοῦ Μονοθελήτου Φιλιππικοῦ, ὅθεν καὶ συνέστησαν ἀμφότεροι τῷ 712 τὴν ἐν ΚΠ ψευδοσύνοδον κατὰ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλ' ὁ τοῦ Φιλιππικοῦ διάδοχος Ἀρτέμιος (Ἀναστάσιος ὁ Β'), καθελὼν αὐτὸν συνοδικῶς, ἐξώρισε τῷ 714, ἄρξαντα ἔτη τρία καὶ μῆνας.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Α', ἐπίσκοπος Κυζίκου, Βυζάντιος ἐξ εὐγενῶν, εὐνουχισθεὶς, παῖς ἔτι, ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἡρακλείου, ζηλοτυπήσαντος, μετετέθη ἐκ τῆς Κυζίκου τῇ 11 Αὐγούστου τοῦ 715, καὶ ἐξεβλήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τῇ 22 Ἰανουαρίου (;) τοῦ 730, πρὸς ὃν ἀντέστη γενναίως ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀρχιερατεύσας ἔτη 14, μῆνας πέντε καὶ ἡμέρας τρεῖς. Ἑορτάζεται δὲ ὡς ὁμολογητὴς τῇ 12 Μαΐου.

ἈΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος καὶ μαθητὴς τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ, προστεθεὶς δὲ διὰ φιλαρχίαν τῇ ἀσεβείᾳ τοῦ Λέοντος, ἐχειροτονήθη τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 730, ἀπέθανε δὲ τῷ 753 ἢ 754, ἄρξας ἔτη 24, ἀφ' οὗ πρό τινων ἐτῶν, δαρθεὶς ἰσχυρῶς, ἐπομπεύθη ἐν ΚΠ ἐπὶ ὄνου, διότι ἐξηλέγχθη συνευδοκήσας εἰς τὴν ἀνάῤῥησιν Ἀρταβάζου τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κοπρωνύμου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Β', μοναχὸς καὶ ἐπίσκοπος καθῃρημένος τοῦ ἐν Παμφυλίᾳ Συλλαίου. Ψευδοσυνόδου γὰρ ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου συναχθείσης ἀπὸ τῶν 10 Φεβρουαρίου μέχρι τῶν 8 Αὐγούστου τοῦ 754, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος πατριάρχου κατὰ τοὺς ἓξ τούτους μῆνας· τότε δὲ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος καὶ ἦρξεν ἔτη 12, μέχρι τῆς 14 Αὐγούστου τοῦ 766, ὅτε πομπευθεὶς ἀπεκεφαλίσθη (1).

ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ἀπὸ Σθλάβων, πρεσβύτερος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, ὁ εὐνοῦχος, ἐχειροτονήθη τῇ 16 ἢ 17 Νοεμβρίου τοῦ 766, καὶ ἀπέθανε τῇ 6 Φεβρουαρίου τοῦ 780, ἄρξας ἔτη 13 καὶ μῆνας τρεῖς, παρὰ δέκα ἡμέρας.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Δ', ὁ Κύπριος, διάκονος καὶ ἀναγνώστης, ὁ νέος Ἐλεήμων καὶ ὁμολογητὴς, διότι διεμαρτυρήθη ἐπισήμως κατὰ τῆς εἰκονομαχίας. Ἐχειροτονήθη δὲ τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν τοῦ 780, καὶ τῇ 31 Αὐγ. τοῦ 784 παραιτησάμενος, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν τοῦ Φλώρου Μονὴν, μετ' οὐ πολὺ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν, ἄρξας ἔτη 4 μῆνας 6 καὶ ἡμέρας.

(1) Ἴδε σελ. 248, 514 καὶ 590 τοῦ Α' Μέρους.

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, Ἀσηκρῆτις, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 784, καὶ ἀπέθανε τῇ 25 Φεβρουαρίου (ὅτε καὶ ἑορτάζεται) τοῦ 806, ἄρξας ἔτη 21 καὶ μῆνας δύω. Ἦν δὲ ἔξαρχος τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Συνόδου κατὰ τῶν Εἰκονομάχων.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ὁ Α', ὁ Ασηκρῆτις, Κωνσταντινοπολίτης ἐξ εὐγενῶν, γενόμενος μοναχὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 806, καὶ ἐξεβλήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, καθαιρεθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς εἰς Προκόννησον, τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 815, ἄρξας ἔτη 9 παρὰ ἕνα μῆνα. Ἑορτάζεται δὲ τῇ 2 Ἰουνίου, καὶ σώζεται αὐτοῦ Χρονικὸν καὶ ἄλλα συγγράμματα.

ΘΕΟΔΟΤΟΣ ὁ Α', ὁ Μελισσηνὸς ἢ Κασσιτερᾶς, πρωτασηκρῆτις, εἰκονομάχος, ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἀπριλίου (κατ' αὐτὴν τοῦ Πάσχα τὴν ἡμέραν) τοῦ 815, καὶ ἀπέθανε τῷ 821, ἄρξας ἔτη ἕξ.

(ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ τοῦ Σπαθαροκανδιδάτου υἱός, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, ἄρξας ἔτη δύο). Τοῦτον μόνος ὁ Κύπριος Φίλιππος καταλέγει ἐν τῷ ἑαυτοῦ Καταλόγῳ, ἄγνωστον ὅλως τοῖς ἄλλοις.

ἈΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ Κασσυματᾶς ἢ Βυρσοδέψης, ἐκ Σέργης, καθηρημένος ἤδη ἐπίσκοπος Συλλαίου, αἱρετικὸς, ἀπέθανεν τῷ 832, ἄρξας ἔτη 11.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Ζ', ὁ καὶ Ἰαννῆς, διότι κατηγορεῖτο ὡς μάγος, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη ἐπὶ Θεοφίλου, οὗπερ ἦν ὁμόφρων, τῇ 21 Ἀπριλίου τοῦ 832, καὶ ἐξώσθη, καθαιρεθεὶς, ὡς ἐμμένων τῇ αἱρέσει τῆς εἰκονομαχίας, ἐπὶ Θεοδώρας, τῷ 842, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας δέκα.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ὁ ὁμολογητὴς, προεβιβάσθη τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 842, καὶ ἀπέθανε τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 846, ἄρξας ἔτη 4, μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας δεκατέσσαρας. Ἑορτάζεται δὲ τῇ 26 Ὀκτωβρίου.

ἸΓΝΑΤΙΟΣ, ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβὲ, εὐνουχισθεὶς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐχειροτονήθη τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 846, καὶ ἐξεβλήθη τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 857, διότι ἀφώρισε Βάρδαν, τὸν θεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ, ὡς συμφθειρόμενον τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ, μετὰ τὸ ἀπώσασθαι τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον. Ἦρξε δὲ ἔτη 11, καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ δεκαεννέα ἡμέρας.

ΦΩΤΙΟΣ, ὁ ἀπὸ Πρωτασηκρῆτις, μικρανέψιος Ταρασίου τοῦ Πατριάρχου, γενόμενος μοναχὸς ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Μεθύσου, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 857, καὶ ἐξεβλήθη τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 867, διὰ τὸ κωλῦσαι Βασίλειον τὸν Μακεδόνα τῶν θείων μυστηρίων, ἔτι τὰς χεῖρας αἱμοσταγεῖς ἔχοντα ἐκ τοῦ φόνου τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μιχαὴλ, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας ἐννέα. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰγνάτιος, δεινοπαθῶν ὡς ἀδίκως ἐκβληθεὶς, εὗρε πολλοὺς συναχθομένους αὐτῷ, καὶ προσφυγὼν εἰς τὴν

παππικὴν προστασίαν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥώμης 'να ἐπέμβῃ, ὡς ἀνώτατος διαιτητὴς, εἰς τὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, καὶ 'να κηρύξῃ ἔκπτωτον τὸν Φώτιον, ἐξήλειψεν οὗτος ἀπὸ τῶν Διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα. Συγκροτηθείσης δὲ ἐν ΚΠ Συνόδου, τῆς κληθείσης πρωτοδευτέρας, ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῷ 861, ὁ μὲν Ἰγνάτιος καθῃρέθη, ἐπεκυρώθη δὲ ὁ Φώτιος, παρόντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ τῷ 763, συγκαλέσας ὁ Πάππας ἄλλην ἐν Ῥώμῃ Σύνοδον, ἠθώωσε μὲν τὸν Ἰγνάτιον, ἀνεθεμάτισε δὲ τὸν Φώτιον, ὅς τις, συγκροτήσας ἐν ΚΠ τῷ 866 ἄλλην Σύνοδον, καθεῖλε μὲν τὸν Πάππαν Νικόλαον τὸν Α', κατανεθεμάτισε δὲ τὰς αἱρέσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τὴν εἰς τὸ ἱερὸν Σύμβολον προσθήκην, καὶ οὕτω διεῤῥάγη ὁ, ἀπὸ λεπτοῦ τέως μίτου συνηρτημένος, σύνδεσμος μεταξὺ τῶν δύω Ἐκκλησιῶν, καὶ, συνδεθεὶς πρὸς καιρὸν πάλιν, διεσπάσθη τέλεον μετὰ 200 ἔτη ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου.

ἸΓΝΑΤΙΟΣ, τὸ δεύτερον, ἀνακληθεὶς τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 867 ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, μετὰ ἐννέα ἐτῶν περιορισμὸν καὶ πολλὰς δεινοπαθείας. Ἀπέθανε δὲ τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 877, ὅτε καὶ μνείαν αὐτοῦ τελεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας ἕνδεκα. Ἐπὶ τούτου συνήχθη ἐν ΚΠ ἡ παρὰ Λατίνοις Η' φημιζομένη Σύνοδος κατὰ Φωτίου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Συνόδου, ἧς ὅμως τὰ πρακτικὰ διηρπάγησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ πειρατῶν Σθλάβων.

ΦΩΤΙΟΣ, τὸ δεύτερον, ἀνέλαβε τὸν θρόνον τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 877, καὶ ἐξεβλήθη ἄκριτος τῷ 888 ὑπὸ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀρμενιακῶν, τὴν ἄλλως λεγομένην τοῦ Βόρδου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 6 Φεβρουαρίου (ὅτε καὶ μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται ἡ Ἐκκλησία(1)) τοῦ 891, ἄρξας ἔτη δέκα καὶ μῆνας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας συνεκροτήθη ἡ παρά τινων Η' καλουμένη Σύνοδος ἐν ΚΠ ἐκ 383 ἐπισκόπων, καὶ ἀθῳοῦται μὲν ὁ Φώτιος, καταδικάζονται δὲ αἱ τῆς Ῥώμης καινοτομίαι.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, χειροτονηθεὶς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 886. Ἀπέθανε δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 893, ἄρξας ἔτη ἓξ καὶ μῆνας πέντε.

ἈΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ Καυλέας ἢ, κατὰ τὸ Μηνολόγιον, Βλαχέας, ἐκ γονέων συγκλητικῶν, ἐχειροτονήθη τὸν Μάϊον τοῦ 893, καὶ ἀπέθανε

(1) Τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρὸς καὶ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας πάνδημον ἀπό τινων ἐτῶν ἑορτὴν τελεῖ ἡ ἐν Χάλκῃ ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῇ 6' μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν, μελοποιηθείσης εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθίας γλαφυρωτάτης ὑπὸ τοῦ σεβασμίου ἀρχιερέως Σταυρουπόλεως Κυρίου Κωνσταντίνου. Ἴδε περὶ Φωτίου πλείω ἐν τοῖς σοφοῖς Προλεγομένοις τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντ' ἀρίστου Σ. Οἰκονόμου ἐκδοθέντων ἀρτίως Ἀμφιλοχίων.

τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 895, ἄρξας ἔτη δύω παρὰ τρεῖς μῆνας (1), ἀναφέρεται δὲ ἡ μνήμη αὐτοῦ παρά τε ἡμῖν καὶ τοῖς Λατίνοις.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Μυστικῶν (Ἀσηκρῆτις), ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν τετραγαμίαν, καὶ ἐξωρίσθη τῷ 906 εἰς τὴν Μονὴν τῶν Γαλακρηνῶν, πατριαρχεύσας ἔτη 11.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Συγκέλλων, ἐξεβλήθη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος, τῷ 911, καὶ περιωρίσθη ἐν τῇ τοῦ Ἀγαθοῦ Μονῇ, τῇ ἐν τῷ Στενῷ, εἶτα δὲ καὶ καθῃρέθη ἀτίμως ἐπὶ Συνόδου, καὶ τελευτήσας θάπτεται ἐν τῇ αὐτοῦ Μονῇ τῇ ἐν Ψαμαθείοις, πατριαρχεύσας ἔτη ἓξ παρὰ μῆνας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Μυστικῶν, τὸ δεύτερον, καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Μαΐου (2) τοῦ 925, πατριαρχεύσας ἔτη 14. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠ Συνόδου ὁ λεγόμενος Τόμος ἑνώσεως κατὰ τῆς τετραγαμίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἀμασείας, μετατεθεὶς τὸν Αὔγουστον τοῦ 925, καὶ ἀποθανὼν τῇ 15 Ἰουλίου ἢ Ἰουνίου τοῦ 928, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα ἢ ἕνδεκα. Ἦν δὲ, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, εὐνοῦχος.

ΤΡΥΦΩΝ, μοναχὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 928, ἀρχιερατεύσας ἐπὶ χρόνον ῥητὸν, ὡς γέρων, ἄχρις ὅτου Θεοφύλακτος, ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, εἰς μέτρον φθάσῃ νομίμου ἡλικίας. Ἐξεβλήθη δὲ, παραιτησάμενος μετὰ μηχανῆς, ἄκων δι' ἁπλότητα, τῇ 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 931, ἀρχιερατεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἐννέα παρά τινας ἡμέρας, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος χηρεύων, διὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Θεοφυλάκτου, περὶ τὰ δύο ἔτη.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ, ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὸ Βασιλόπαιδον, ἐχειροτονήθη τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 933, εἰς ἡλικίαν 16 μόλις ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 956, ἄρξας ἔτη 23 καὶ ἡμέρας 25.

ΠΟΛΥΕΥΚΤΟΣ, μοναχὸς, εὐνοῦχος, ἐχειροτονήθη τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 956, ἀπέθανε δὲ τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 970, πατριαρχεύσας ἔτη 13, μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας δεκατρεῖς. Ἐχειροθετήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Καισαρείας, διότι ὁ Ἡρακλείας Νικηφόρος, ὡς προσκεκρουκὼς τι τῷ Αὐτοκράτορι, οὐ συνεχωρήθη ποιῆσαι τὴν χειροθεσίαν· ὅθεν καὶ ψόγος οὐχ ὁ τυχὼν προσετρίβη αὐτῷ διὰ τὴν ἀκανόνιστον ταύτην χειροθεσίαν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Α', ὁ Σκαμανδρηνὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 13 Φεβρουαρίου (Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας) τοῦ 970, ἐξεβλήθη δὲ καὶ ἐξωρίσθη τῷ 974, πατριαρχεύσας ἔτη 4 παρὰ μῆνας.

(1) Καὶ ὄχι 22, κατὰ τὸ Συναξάριόν του. (2) Ἀλλὰ διατί μνημονεύεται τῇ 16 Δεκεμβρίου;

'ΑΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Γ', ἡγούμενος τοῦ Στουδίου, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 974, καὶ παρητήθη ἀρχομένου τοῦ 979, πατριαρχεύσας πεντεπερίπου ἔτη, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος χηρεύων ἐπὶ ἔτη τέσσαρα καὶ ἥμισυ διὰ τὰς ἔκ τε τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ καὶ ἄλλας πολιτικὰς ταραχάς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Β', ὁ Χρυσοβέργης, ἐχειροτονήθη μικρὸν μετὰ τὰ μέσα τοῦ 983, καὶ ἀπέθανε τῷ 996, πατριαρχεύσας ἔτη 12 καὶ μῆνας 8.

ΣΙΣΙΝΝΙΟΣ ὁ Μάγιστρος, ἀπέθανε τῷ 999, πατριαρχεύσας ἔτη τρία.

ΣΕΡΓΙΟΣ ὁ Β', ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Μανουὴλ, ἀνεψιὸς Φωτίου τοῦ Πατριάρχου, ἀπέθανε κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1019, πατριαρχεύσας ἔτη εἴκοσιν. Οὗτος ἐξήλειψε συνοδικῶς ἀπὸ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα (Σεργίου τοῦ Δ'), ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπέμνησεν αὐτὸν τὰ περὶ τῶν δυτικῶν καινοτομιῶν ὁρισθέντα καὶ πραχθέντα.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, πρωτοπρεσβύτερος τοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις ναοῦ, ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, συμβάντος κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 1025, πατριαρχεύσας ἔτη 5, μῆνας τέσσαρας καί τινας ἡμέρας.

'ΑΛΕΞΙΟΣ, μοναχὸς καὶ ἐκκλησιάρχης τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου, ἐχειροτονήθη τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ, ἐν ᾗ ἐτελεύτησε Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ὁποίου εἶχεν ὑπάγει μετὰ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, ὅθεν καὶ ψέγεται ὑπό τινων, ὡς μὴ προβληθεὶς κοινῇ ψήφῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 20 Φεβρ. τοῦ 1043, πατριαρχεύσας 17 ἔτη καὶ δύω μῆνας.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Α', ὁ Κηρουλάριος, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1043, καὶ ἐξεβλήθη βιαίως τῇ 8 Ἰουνίου τοῦ 1058, πατριαρχεύσας ἔτη 15, μῆνας δύω καὶ 14 ἡμέρας. Οὗτος, συναθροίσας τῷ 1054 σύνοδον γενικὴν, ἀπεκήρυξε τὴν Παππικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἐμμένουσαν ἀμετανοήτως ταῖς περὶ τὸ δόγμα καινοτομίαις. Ἔλαβε δὲ καὶ προνόμιον ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Ἰσαακίου τοῦ φορεῖν ἐρυθρᾶ μαργαροκέντητα ὑποδήματα. Ἐλευθεριάζων δὲ πρὸς αὐτὸν, διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν κυρίως τῶν ἱερῶν ναῶν (ὅτε εἶπε καὶ τὸ μνημονευόμενον »Ἐγώ σε κτλ.), ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Γ', ὁ Λειχούδης, πρωτοσπαθάριος τοῦ Παλατίου, ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1064, πατριαρχεύσας ἔτη 5 καὶ ἥμισυ.

'ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Η', ὁ Ξιφιλῖνος, Τραπεζούντιος, θεῖος τοῦ ἐπιταμόντος τὸν Δίωνα ἄλλου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου, ἀπέθανε τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1075, πατριαρχεύσας ἔτη ἕνδεκα καὶ μῆνας ἑπτά.

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Α', ὁ Ἱεροσολυμίτης, παρητήσατο τῇ 8 Μαΐου τοῦ 1081, δυσχεράνας τὰς τότε πολιτικὰς ταραχὰς (1), ἀφ' οὗ ἐπατριάρχευσεν ἔτη 5 καὶ μῆνας ἐννέα.

(1) «Ἀπεγνωκὼς τὴν διόρθωσιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, οἷς ἀπηρέσκετο, τῷ ὑπηρέτῃ »Ἆρον, εἰπὼν, τὸ ψαλτήριον, καὶ συνέπου μοι, τῆς Ἐκκλησίας ὑπανεχώρησε,» Ζωναρ.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ, εὐνοῦχος, ὁ Γαρίδας, ἐξεβλήθη δι' αἰτίαν ἄγνωστον, πατριαρχεύσας ἔτη 3. Κατηγορεῖτο δὲ ὡς λατινίζων ἐν κρυπτῷ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Γ', ὁ Γραμματικὸς καὶ Θεοπρόβλητος, μονάζων ἐν τῷ Λοφαδίῳ, ἐχειροτονήθη περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1084, καὶ ἀπέθανε τῷ 1111, πατριαρχεύσας ἔτη 27, μῆνας τρεῖς, καὶ ἡμέρας δέκα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Θ', Ἱερομνήμων, ὁ ἐπιλεγόμενος τοῦ Χαλκηδόνος, ὡς ἀνεψιὸς αὐτοῦ, καὶ προσεπικληθεὶς Ἀγαπητός, ἀπέθανε τῷ 1134, πατριαρχεύσας ἔτη 23.

ΛΕΩΝ ὁ Στυππῆς, ἀπέθανε τῷ 1143, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Β', μοναχὸς τῆς ἐν τῇ Ὀξείᾳ Νήσῳ Μονῆς, ὅθεν καὶ Ὀξείτης, ἐπιλεγόμενος Κουρκούας, ἀσκητικώτατος, παρῃτήσατο τῷ 1146, πατριαρχεύσας ἔτη 2 καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Β', ὁ Αἰγινήτης, ὅθεν ἐπεκλήθη καὶ Ἀττικός, καθῃρέθη συνοδικῶς καὶ ἐξεβλήθη τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1147, ὡς ἐνεχόμενος τῇ τοῦ Νήφωνος (τῶν Βογομίλων) αἱρέσει, κυρίως δέ, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὅςτις ἐπαινεῖ τὰς ἀρετάς, καὶ ἰδίως τὸ φιλόπτωχον, τούτου τοῦ Πατριάρχου, διότι διεβλήθη τῷ Μανουήλ, ὡς τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰσαακίῳ τὴν βασιλείαν σπουδάζων περιαγαγεῖν. Ἐπατριάρχευσε δὲ μῆνας δέκα, καί, ἐκβληθέντος αὐτοῦ, ἔμεινεν ἡ Ἐκκλησία χηρεύουσα ἄλλους δέκα μῆνας, ἄχρι τῆς 26 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουζάλων, γεγονὼς ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, τότε δὲ μονάζων, ἀφ' οὗ παρῃτήσατο, ὡς πολλοὶ μὲν ἔλεγον, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτήν, ὡς δ' αὖ ἕτεροι, μόνην τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, καὶ ἐσχόλασεν ἐπὶ 37 ἔτη. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 4 καὶ μῆνας τέσσαρας, ἐξεβλήθη, παραιτησάμενος ἀμφιβόλως ἐκ βίας τῶν ἀποσχισάντων αὐτὸν ἀρχιερέων, ὧν τινας καὶ αὐτὸς ἐχειροτόνησε, τῇ . . Ἀπριλίου τοῦ 1151.

ΘΕΟΔΟΤΟΣ ὁ Β', ὁ παρά τινων Θεοδόσιος, μοναχὸς καὶ καθηγούμενος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ἀπέθανε περὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1153, πατριαρχεύσας ἔτη δύο.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Α', ὁ καλούμενος Ἔγκλειστος, ἀπὸ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος, μῆνάς τινας (1).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Δ', ὁ Λειχούδης ἢ Χλιαρηνὸς (Χλιαρῶν διάκονος), Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 1155 ἢ 1156, πατριαρχεύσας ἔτη δύο.

ΛΟΥΚΑΣ μοναχός, ὁ Χρυσοβέργης, ἀπέθανε τῷ 1169, πατριαρχεύσας ἔτη 13 καὶ μῆνας τρεῖς ἢ τέσσαρας.

---

(1) Τὸ ὄνομα τούτου φαίνεται πλαστόν, διότι οὔτε εἰς τοὺς Καταλόγους τῶν Πατριαρχῶν ἀναφέρεται, οὔτε παρ' οὐδενὶ τῶν συγγραφέων.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Γ', ὁ τοῦ Ἀγχιάλου καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, διάκονος καὶ Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1177, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας δύω.

ΧΑΡΙΤΩΝ, ὁ Εὐγενειώτης, μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Μαγγάνων, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1177 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1178, ἄρξας μῆνας ἕνδεκα, ἢ ἔτος ἓν καὶ μῆνας δύω.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ Βορραδιώτης, Ἀντιοχεύς, ἀσκήσας πολὺν χρόνον ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου, πατριαρχεύσας ἔτη 4, ἐξεβλήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πρωτοσεβάστου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνακληθεὶς διὰ τῆς Αὐτοκρατορίσσης καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν τοῦ Αὐτοκράτορος (Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ), τῷ ἐπομένῳ ἔτει, μὴ θέλων ἐνδοῦναι τῷ ἀθεμίτῳ γάμῳ τοῦ νόθου υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ ἐκ τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας καὶ τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου θυγατρὸς, ἣν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἀνεχώρησεν εἰς Τερέβινθον τὴν νησίδα, ὅπου αὐτῷ ἐνηθητήριον καὶ ταφεῖον προῳκοδόμητο, πατριαρχεύσας τὰ πάντα ἔτη πέντε ἢ ἕξ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Β', ὁ Καματηρὸς καὶ Φυλακόπουλος, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῷ 1183, καὶ μετὰ δύω καὶ ἥμισυ ἔτη ἐξεβλήθη καὶ καθῃρέθη τῷ 1186 ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, μήπως καὶ ἕτερον στέψῃ, ὡς καὶ αὐτὸν ἔστεψε· προφάσει δὲ, ὅτι «εἰς κεφαλὴν γυναικὸς ῥίψας (τὰ ῥάκη).. εὐλογίαν ἐποίησε (1).»

ΝΙΚΗΤΑΣ ὁ Β', ὁ Μουντάνης ἢ Μουνθάνης, ὁ γέρων, διάκονος καὶ μέγας Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐξεβλήθη ἢ παρῃτήσατο τῷ 1190 ἢ 1192, διαβληθεὶς ὅτι οὔρησε λειτουργῶν ἔνδον τοῦ βήματος, πατριαρχεύσας ἔτη 3 καὶ ἡμέρας δέκα, ἢ 6 καὶ μῆνας ἕξ.

ΔΟΣΙΘΕΟΣ, ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Οὐενετὸς τὴν πατρίδα, ἡμέρας ἐννέα μόνον, καὶ ἐξεβλήθη διὰ μέσου τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον ἐπιτροπικῶς μόνον διεξήγαγε πρὸς καιρόν τινα τὸν θρόνον καθὰ καὶ Κύριλλος ὁ Λούκαρις μετὰ τέσσαρας αἰῶνας· διὸ καὶ ὁ Χωνειάτης, μετὰ τὸν γέροντα Νικήταν, ἀναφέρει εὐθὺς τὸν Λεόντιον.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ ὁ Θεοτοκίτης (2), ὁ ἐν τῷ Βουνῷ τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου, ἡγούμενος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἦρξε μῆνας 7, καὶ παρῃτήσατο.

ΔΟΣΙΘΕΟΣ, ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, τὸ δεύτερον, ἢ μᾶλλον τότε πρῶτον καὶ καθ' αὑτὸ, καὶ ἄρξας ἔτος ἓν καὶ ἥμισυ, κατεβιβάσθη, διότι τὸ

(1) Τὰ αἰνιγματώδη ταῦτα ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν τοῦ Νικήτα: «Ὅτι ἃς Ἀνδρόνικος τῶν εὖ » γεγονυιῶν γυναικῶν οὐχ ἑκούσας ἀπέκειρε μοναζούσας, ταύτας αὐτὸς ἐνέδωκε τὸ μέλαν ἀπο» δύσασθαι ἄμφιον καὶ πρὸς τὴν πρώτην μεταβλέψαι καὶ ζωὴν καὶ στολήν.»

(2) Διότι ὁ Ἰσαάκιος προήγαγε καὶ αὖθις ἔπαυσεν αὐτὸν, λέγων ὅτι ἡ Θεοτόκος, ὀφθεῖσα νυκτὸς αὐτῷ, οὕτως ἐκέλευσε.

σχίσμα ηὔξανε δι' αὐτὸν, καὶ ἀνέλαβε τὰ Ἱεροσόλυμα, ὧν ἐν τοσούτῳ εἶχε διορισθῆ ἕτερος Πατριάρχης, Μάρκος ὁ Κατὰ Φλῶρον (;), ἐξωσθεὶς διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Δοσιθέου· καὶ πάλιν ἄμφω τῶν θρόνων παρῃτήσατο, καὶ, καθ' αὑτὸν γενόμενος, ἐτελεύτα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ Β', ὁ Ξιφιλῖνος, διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἄρξας ἔτη ἓξ καὶ μῆνας ἐννέα ἢ δέκα, ἀνεχώρησε καὶ ἀπεκάρη μοναχὸς ἐν τῇ Μονῇ τῶν Φρυγάνων, ἣν ᾠκοδόμησε, τῷ 1198, καὶ, διὰ τὸ ἀποδημεῖν τὸν Βασιλέα, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος μῆνας ἑξ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Ι', ὁ Καματηρὸς, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐπατριάρχευσεν ἔτη πέντε, μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἁλώσεως τῆς ΚΠ, καὶ ἀναχωρήσας εἰς Διδυμότοιχον, ἔζησεν ἄλλα δύο ἔτη καὶ μῆνας δύο καὶ ἥμισυν, καὶ ἀπέθανεν ἐνδείᾳ ὕδατος (»μαλακῷ θανάτῳ«, καθὼς λέγει ὁ Νικήτας), διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων πολιορκίαν τῆς πόλεως. Πρότερον δὲ, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἵνα μεταβῇ ἐκεῖ καὶ στέψῃ Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, παρητήσατο ἐγγράφως, καὶ ἐχήρευσεν ὁ θρόνος ἔτος ἓν καὶ μῆνας δέκα.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Δ', ὁ Αὐτωρειανὸς ἢ Σαυριανὸς, Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη πρῶτος ἐν Νικαίᾳ Πατριάρχης τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 1206, καὶ, ἀρχιερατεύσας ἔτη 5, μῆνας πέντε, καὶ ἡμέρας ἕξ, ἐτελεύτησε τῇ 25 Αὐγούστου τοῦ 1212, καὶ, διὰ τὸ ἀποδημεῖν τὸν βασιλέα εἰς τὸ Θρακήσιον, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος μῆνας δέκα καὶ ἥμισυν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Β', ὁ Εἰρηνικὸς, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν λεγόμενος Κώπας ἢ Κουπᾶς, Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, προεβλήθη τῇ 20 ἢ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1213, καὶ ἀπέθανε τῇ 31 Ἰανουαρίου τοῦ 1215, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν, μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας τρεῖς.

ΜΑΞΙΜΟΣ, ὁ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, χρηματίσας πνευματικὸς τοῦ βασιλέως, ἀμαθὴς λόγων καὶ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐσχολακὼς, προεβλήθη κατὰ τὴν 3 ἢ 17 Ἰουνίου, καὶ ἀρχιερατεύσας μῆνας ἕξ, ἀπέθανε τῇ 3 Δεκεμβρίου τοῦ 1215. Οὗτος κατὰ τῶν Νικαέων διήγειρε τὸν Βασιλέα.

ΜΑΝΟΥΗΛ ἢ ΜΙΧΑΗΛ, ὁ Σαραντηνὸς ἢ Χαριτόπουλος, διάκονος, ὁ λεγόμενος Φιλόσοφος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1216, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1221, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἓξ ἢ ἑπτά.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Β', ὁ ἐκ τοῦ Ἀνάπλου (1), ἁλιέως, ὥς φασι, παῖς, διά-

(1) Καὶ οὐχὶ ἐκ Ναυπλίας τῆς ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς ἐνόμισεν ὁ Κουτλουμουσιανός. Διότι ὁ Ἐφραὶμ ἐκφράζεται ῥητῶς περὶ τούτου. »Αὐχῶν Ἀνάπλουν πατρίδα Προποντίδος.«

κονος πρότερον τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τότε δὲ μονάζων ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀχυρώνην Μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πανευμόρφου, ἐχειροτονήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1221, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1239, πατριαρχεύσας ἔτη 18, »καλῶς καὶ ὁσίως βιώσας, καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμάνας ποίμνην«, κατὰ τὸν Γ. Ἀκροπολίτην, καὶ θάπτεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Κυριωτίσσης ἐν Νικαίᾳ, μετονομασθεὶς ἐν τῷ θνήσκειν Γεώργιος μοναχός, πολλὰ θαύματα ἐργαζόμενος. Σώζονται δὲ αὐτοῦ πολλὰ συγγράμματα, καὶ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα, ἰδίως δὲ ἡ πρὸς τὸν Πάππαν Γρηγόριον ἐπιστολὴ περὶ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, ἡ πρὸς τοὺς Κυπρίους παραμυθητικὴ κτλ. Ποίημα δὲ αὐτοῦ ἐστι καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Ζ΄ Συνόδου, ψαλλομένη τῇ 11 Ὀκτωβρίου.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ Β΄, ἡγούμενος τῆς ἐν Νικαίᾳ Μονῆς τοῦ Ὑακίνθου, ἐχειροτονήθη πιθανῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1240, κατὰ δὲ τὸν Ἐφραίμ, »ἐπὶ »βράχιστον ἀπολαύει τοῦ θρόνου,« τρεῖς μόνον μῆνας διαμείνας ἐν τῇ πατριαρχείᾳ. »Πολλὰ δὲ εἰδέναι οἰόμενος, ὀλίγων ἦν ἴδρις.«

Θανόντος δὲ αὐτοῦ, ὁ θρόνος ἐπὶ τρία ἔτη καὶ μῆνας ὡς ἔγγιστα ἑπτὰ ἔμεινε χωρὶς ποιμένος. »Ὁ γὰρ βασιλεὺς (Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτσης), » ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πρόχειρος ὤν, οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐκ τοῦ προχεί» ρου τὸν ἄξιον ἐφευρεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐκείνῳ ἀρέσκοντα,« κατὰ τὸν Γ. Ἀκροπολίτην. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1243, ἐχειροτονήθη-

ΜΑΝΟΥΗΛ Β΄, ὁ πρωτόπαππᾶς τοῦ Βασιλέως (τοῦ αὐτοῦ Δούκα), ἀνήρ, κατά τινας μέν, πεπαιδευμένος τὴν ἔξωθεν παιδείαν· κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, » εὐλαβὴς μὲν καὶ σεμνός, εἰ καὶ γυναικὶ συνεζύγει, » ἄλλως δὲ οὐ πεπειραμένος γραμμάτων, οὐδὲ ὧν ἀνεγίνωσκεν ἀνελίτ» των τὴν ἔννοιαν«.- Ἐν γένει δέ, κατὰ τὴν διὰ ςίχων Χρονολογίαν τοῦ Ἐφραίμ, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἀλλάτιος, » Γέρων προσηνής, μειλίχιος » τὸν τρόπον«. Ἀπέθανε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1254, πατριαρχεύσας ἔτη 11 (1).

ἈΡΣΕΝΙΟΣ μοναχός, ὁ Αὐτωρειανός, ἐκ Βυζαντίου μὲν καταγόμενος, ἐν Ἀπολλωνίᾳ δὲ τῇ λίμνῃ ἀσκούμενος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1255, πρῶτον ἀναγνώστης, εἶτα διάκονος, εἶτα ἱερεύς, εἶτα πατριάρχης, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τάγμα λαμβάνων, διὰ τὸ σπεύδειν ἐξιέναι τὸν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ὃν καὶ αὐτίκα χειροτονηθεὶς ςέφει. Ἀρχιερατεύσας δὲ χρόνους πέντε, παρῃτήθη ἢ ἐξεβλήθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Μαγνησίαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1260, ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ τὸ τὸν νέον βασιλέα Ἰωάννην τὸν Λάσκα-

(1) Κατὰ τὸν Κατάλογον τοῦ Κιγάλα καὶ ἄλλον, ὁ Μανουὴλ οὗτος δὲν εἶν' ἕτερος παρὰ τὸν ἀνωτέρω Μιχαὴλ τὸν Χαριτόπουλον, ἀνακληθέντα μετὰ 22 ἔτη.

ριν (οὗ τινος ὁ Πατριάρχης ἦν συνεπίτροπος) παροραθῆναι καὶ μὴ γενέσθαι βασιλέα, ὡς ἡ τῶν ὅρκων εἶχεν ὑπόσχεσις (1).

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ὁ Β', ὁ πρῴην Ἐφέσου, ἀπέθανεν ἐν Νυμφαίῳ περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1260, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν οὐχ ὁλόκληρον, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος χηρεύων ἐννέα περί που μῆνας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τούτου φέρεται ἐπιγεγραμμένον Ὀνειροκριτικὸν διὰ στίχων.

Ἀνακτηθείσης δὲ τῆς ΚΠ, κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, πρὶν τῆς ἀνακτήσεως αὐτῆς, ἀνακαλεῖται, πιθανῶς περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1261,

ἈΡΣΕΝΙΟΣ ὁ Β' τὸ δεύτερον, καὶ ἄρξας ἔτη δύο καί τινας μῆνας, ἐξεβλήθη, συνόδου ἐπ' αὐτῷ συγκροτηθείσης, ἧς τῇ κλήσει μὴ ὑπακούσας, κατεδικάσθη ἐρήμην, καὶ ἐξωρίσθη περὶ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1264 εἰς Προκόννησον, διότι, τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς Ἰωάννου τοῦ Λάσκαρι, ἢ τυφλωθέντος μόνον, ἐπιτιμίῳ καθυπέβαλε τὸν Μανουὴλ, ὃν εἶχε στέψη ἐν Νικαίᾳ τὸ πρότερον, καὶ ἐν ΚΠ τὸ δεύτερον.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, καλούμενος, ὅτε ἦτο λαϊκὸς, Γεώργιος, τὸ ἐπώνυμον Μαλχούτσης ἢ Μαλχουτσᾶς ἢ Μαρκουτσᾶς (2), οὐ διαδεχθεὶς ἀμέσως τὸν Ἀρσένιον, διὰ τὰς ταραχὰς τῶν Ἀρσενιανῶν, ἢ τοὐλάχιστον μὴ ἐνθρονισθεὶς ἀμέσως, ἀλλὰ μόλις τῇ 5 Ἰουνίου τοῦ 1267, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· ἐξεβλήθη δὲ, ὡς Λατινόφρων, ἢ παρῃτήθη μετὰ τρεῖς μῆνας, τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ἸΩΣΗΦ ὁ Α', ὁ Γαλησίου (ὄρους) ἡγούμενος, πρότερον γυναικὶ ὁμιλήσας, προεβλήθη τῇ 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1267, καὶ ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1268, παρῃτήθη δὲ ἢ ἀνεχώρησε τοῦ Πατριαρχείου, διατηρῶν τὰ αὐτοῦ προνόμια ἀναφαίρετα, διότι ἔβλεπε τὸν Παλαιολόγον ὑποκρινόμενον τὰ τῆς πρὸς τοὺς Λατίνους ἑνώσεως, τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1274, προστὰς τῆς Ἐκκλησίας ἔτη ἓξ καὶ ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τὸν Βόσπορον Μονῇ τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΑ', ὁ Βέκκος, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 2 Ἰουνίου τοῦ 1275. Βιασθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου, πραγματευομένου τὰ τῆς ἑνώσεως, ἵνα λατινοφρονήσῃ, καὶ πάλιν μετὰ θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου μεταμεληθεὶς, ἀφῆκε κρυφίως τὸν θρόνον καὶ ἔφυγεν, ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἤδη τοῦ Παλαιολόγου, τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1282, καὶ τέλος, ἐπὶ Γρηγορίου ἤδη τοῦ Κυπρίου,

(1) Κατὰ τὸν Κατάλογον τοῦ Ζ. Ματθᾶ, μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ἀρσενίου, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος χρόνους τρεῖς, ὅπερ ἄλλοι συμβῆναι ἱστοροῦσι μετὰ τὰ 1239 καὶ ἄλλοι μετὰ τὰ 1254.

(2) Ὄνομα Περσικὸν, προσαφθὲν αὐτῷ, κατὰ τὸν Παχυμέρην, ὑπὸ τῶν εἰς κατηγορίας εὐκόλων, ὅτι ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ σύνεγγυς Δαζὸς ἦν, τὸ δ' ἀνέκαθεν καὶ Γαβρᾶς.

συνοδικῶς κριθεὶς καὶ καθαιρεθεὶς καὶ ἀναθεματισθεὶς, ὡς ἀμετανόητος, ὑπερορίζεται, ἄρξας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἑπτὰ περί που. Ἀνακαλεῖται δὲ ὁ ὁμολογητής-

ΙΩΣΗΦ ὁ Α', τὸ δεύτερον, τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1282, καὶ ἄρξας μῆνας τέσσαρας, παρῃτήθη διὰ νόσον περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου τοῦ 1283.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Β', (πρώην Γεώργιος), ὁ Κύπριος (1), ἀναγνώστης καὶ Πρωταποστολάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη (2) τῇ 11 Ἀπριλίου τοῦ 1283, τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας· διά τινα δὲ σκάνδαλα, συμβάντα διὰ τὸν Τόμον, ὃν ἔγραψε κατὰ τοῦ Βέκκου, ἐκβάλλεται οἰκονομικῶς, παραιτηθεὶς περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1289, ἱερατεύσας ἔτη ἓξ καὶ μῆνας δύω.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἐκ τοῦ ὄρους Γάνου, ἢ ἐκ Πελοποννήσου, ἐχειροτονήθη τῇ 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1289, καὶ παρῃτήθη τῇ 14 ἢ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1293, ἄρξας ἔτη 4. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ διαφωνοῦσιν ὁ Παχυμέρης καὶ Γρηγορᾶς· ἀλλ', ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καταφαίνεται, ἦν ἀπότομος καὶ ὁρμητικὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀνίκανος πρὸς οἰκονομίαν περιστάσεων.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΒ', ὁ ἀπὸ Σωζουπόλεως, ἡγούμενος τῆς Παμμακαρίστου καὶ πνευματικὸς τοῦ βασιλέως, πρότερον ὀνομαζόμενος Κοσμᾶς καὶ ἔχων γυναῖκα, ἐξ ἧς εἶχε χηρεύσῃ, εἰρηνικώτατος καὶ πρᾳότατος καὶ ὅλως τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1294, καὶ παρῃτήθη ἢ ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τῇ 23 Αὐγούστου τοῦ 1302 ἢ 1304, ἄρξας ἔτη 8 ἢ 9 καὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας δεκαοκτώ.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ, ἄρξας ἔτη 6 καὶ μῆνας ἓξ, παρῃτήθη ἢ ἐξεβλήθη τῷ 1310, διότι ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐζωγράφισαν ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου τοῦ θρόνου αὐτοῦ τὸν Χριστὸν καὶ ἑτέρωθεν τὸν Αὐτοκράτορα, χαλιναγωγούμενον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐπιβεβηκότος ἐπ' αὐτὸν, διαβάλ-

(1) » Λόγων σοφῶν μαίευμα, μουσῶν ἑστία, « κατὰ τὸν Ἐφραίμ.

(2) Τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἐξετέλεσε, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τῆς πολυκρότου Ἑνώσεως διαφωνίαν, ὁ Ἡρακλείας Γερμανὸς μόνος, ἐξωσθέντων τῆς τελετῆς πάντων τῶν τὰ τῆς Ἑνώσεως φρονούντων ἢ περὶ αὐτὴν προθυμουμένων. Αὐτὸν δὲ τὸν Ἡρακλείας εἶχε χειροτονήσῃ, μικρῷ πρότερον, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τῆς Παλαιᾶς, ὁ Κοζύλης ἐπίσκοπος, ὅς τις καὶ τὸν Γρηγόριον αὐτὸν εἶχε χειροτονήσῃ ἀναγνώστην καὶ διάκονον ἔν τινι ναῷ ἐρήμῳ, ἐπ' ἀμπελῶνος κειμένῳ ἐν τῇ τῆς Πέτρας τοῦ Προδρόμου Μονῇ, » οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, » λέγει ὁ Παχυμέρης, πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱερᾶς τραπέζης καὶ τισὶν ἁγια- » σθείσης εὐχαῖς, « ὡς βεβηλωμένης ταῖς τῶν τῇ ἑνώσει συνευδοκούντων Κληρικῶν ἱερουργίαις. Περὶ τοῦ Γρηγορίου τούτου, ὡς παρ' Ἰταλοῖς γεννηθέντος καὶ τραφέντος, εἶτα δὲ, λόγῳ μαθήσεως, εἰς ΚΠ μεταβάντος, τάδε ἔλεγεν ὁ Βέκκος. » Τί παθόντες, ἐμὲ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις » καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα πυκναῖς περιβάλλοντες λοιδορίαις, ἔπειτα φεύ- » γετε· ἄνδρα δὲ παρ' Ἰταλοῖς γεννηθέντα καὶ τραφέντα, καὶ οὔπω ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς » σολαῖς καὶ γλώττῃ πρὸς τὰ ἡμέτερα παρεισφρήσαντα εὐφημοῦντες δέχεσθε; « Παχυμέρ. Ζ', λδ'.

λοντες αὐτὸν ὡς ἀντίθεον καὶ ἀντάρτην, εἰ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ περιεφρόνησε τὴν παχυλὴν ταύτην συκοφαντίαν. Ἔμεινε δὲ πάλιν ὁ θρόνος χηρεύων ἔτη δύω.

ΝΗΦΩΝ ὁ Α', μοναχὸς, πρώην Κυζίκου, πάντη ἀγράμματος καὶ πρὸς διαχείρισιν κτημάτων καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς χρηματισμὸν μόνον ἐπιτήδειος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1312, καὶ ἐξεβλήθη τῷ 1315, μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν πατριαρχείαν, κατηγορηθεὶς ἐπὶ πολλαῖς καὶ ποικίλαις καταχρήσεσι μέχρι καὶ ἱεροσυλίας. Παρελθόντος δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ ἑνὸς ἔτους, προεβλήθη-

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΓ', ὁ Γλυκὺς, Λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ ἔχων γυναῖκα καὶ τέκνα, ἄλλως δ' ἀνὴρ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαπρέπων, κατὰ τὸν Γρηγορᾶν, μαθητὴν αὐτοῦ καὶ γραμματέα χρηματίσαντα. Πάσχων δὲ νόσῳ χρονίᾳ (ἀρθρίτιδι), καὶ μὴ δυνάμενος ἀπέχειν κρεωφαγίας, παρῃτήσατο καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν τῆς Κυριωτίσσης Μονὴν τῷ 1320.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Α', ἱερομόναχος, ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Μαγγάνων, ἁπλοῦς τὸν τρόπον καὶ γραμμάτων πάντη ἄπειρος, καὶ διὰ γῆρας ὑπόκωφος. Ἀπέθανε δὲ τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1321, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος σχολάζων ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη, μέχρις οὗ ἐξελέχθη ὁ-

ἩΣΑΙΑΣ, μοναχὸς Ἁγιορείτης, ἑβδομηκοντούτης καὶ ἐπέκεινα, ἀγράμματος ἐντελῶς καὶ φιλοτάραχος ἄνθρωπος, προβληθεὶς τῇ πρὸ καλανδῶν Δεκεμβρίων τοῦ 1323. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1333 ἢ 1341, πατριαρχεύσας 10 ἤ, κατ' ἄλλους, 18 ἔτη.

ἸΩΑΝΝΗΣ, ὁ ΙΔ', ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Ἀπρηνὸς καὶ τοὐπίκλην Καλέκας, ἱερεὺς τοῦ παλατίου. Ἐπὶ τούτου συνεκροτήθη ἐν ΚΠ ἡ κατὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου Σύνοδος, καὶ ἀνεθεματίσθησαν οἱ ὀπαδοὶ καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ὁ Καλέκας ἐφυλάκισε μὲν τὸν Παλαμᾶν, ὑπερασπίζετο δὲ τὸν Ἀκίνδυνον, ἐξεβλήθη καὶ καθῃρέθη τῷ 1347, πατριαρχεύσας ἔτη 6 καὶ μῆνας ἕξ, ἤ, κατ' ἄλλους, 14 περίπου. Σταλεὶς δὲ δέσμιος εἰς ΚΠ, ἐκεῖ μετὰ δέκα μῆνας ἀπέθανε.

ἸΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Α', τοὐπίκλην Βουχείρας, πρώην Μονεμβασίας, σύμφωνος τῷ Παλαμᾷ, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1349, μετὰ δύο ἐτῶν καὶ μηνῶν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος πατριαρχείαν.

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Α', ὁ Ἁγιορείτης, ἐκ τῆς ἐν Γαλατᾷ Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, ἐξελέχθη τῷ 1350, καὶ ἐκβληθεὶς, διότι δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ Αὐτοκράτορα Ματθαῖον τὸν Κανταχουζηνὸν, ἔφυγεν εἰς τὸν Γαλατᾶν, κἀκεῖθεν εἰς Τένεδον πρὸς τὸν Παλαιολόγον τῷ 1354 ἢ 1362, πατριαρχεύσας ἔτη 4 ἤ, κατ' ἄλλους, 12, καὶ ἐξελέχθη-

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ὁ Ἡρακλείας, μοναχὸς Σιναΐτης καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Ἄθωνι Μεγάλης Λαύρας, ἀνὴρ ἀσκητικὸς καὶ ἐλλόγιμος, οὗ σώζονται

καὶ ᾄσματα ἐκκλησιαστικά. Ἀλλὰ, μετὰ διετίαν, τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸν μοναστικὸν ὑπελθόντος βίον, ἐπανῆλθε, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1356 ἢ τοῦ 1375, ὁ-

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ἀναλαβὼν, αὐθαιρέτως μὲν, ὥς φησιν ὁ Καντακουζηνὸς, δικαιωματικῶς δὲ, ὡς αὐτὸς ᾤετο, ἀδίκως ἐκβεβλημένος, τὸν θρόνον, καὶ ἀπέθανε, πρεσβεύων πρὸς Ἐλισάβετ, τὴν Κράλαιναν τῆς Σερβίας, εἰς Φερὰς τῆς Θράκης, πρὸς τὸ πεῖσαι αὐτὴν ἑνωθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν βαρβάρων, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1362 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1369, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τῶν Φερῶν μητροπόλει. Ἐξελέχθη δὲ πάλιν ἢ ἀνέλαβε τὸν θρόνον τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1369, ἢ τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 1364, ὁ-

ΦΙΛΟΘΕΟΣ τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, παρῃτήθη τῷ 1370 ἢ 1375, διὰ γῆρας, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπέθανεν. Οὗτος ἐχειροτόνησε καὶ τὸν μητροπολίτην Μόσχας καὶ πάσης Ῥωσσίας Κυπριανὸν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δῶρον ἐπανωκαμήλαυχον λευκὸν, ὅπερ ἐπεκράτησεν ἔκτοτε πέμπεσθαι ὡς δῶρον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας τοῖς ἑκάστοτε ἐκλεγομένοις ὑπὸ τῆς Συνόδου Μητροπολίταις. Ἐπαινεῖ δὲ αὐτὸν τὰ μέγιστα ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ σώζονται αὐτοῦ πλεῖστα σχολαστικὰ συγγράμματα, ἰδίως δὲ λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ κατὰ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ ὑπὲρ τοῦ Παλαμᾶ.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ἄγνωστον ὁποῖος, καὶ ἀπέθανε, πατριαρχεύσας ἔτη 2 μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας δεκαπέντε, τῷ 1373 ἢ 1377.

ΝΕΙΛΟΣ ὁ ἁγιώτατος καὶ ῥητορικώτατος, προεβλήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1378, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1388, πατριαρχεύσας ἔτη ἐννέα ἢ δέκα (1).

ἈΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Δ', ἀπέθανε τῷ 1395 ἢ 1396, πατριαρχεύσας ἔτη ἑπτὰ ἢ ὀκτώ.

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Β', ἐκ τῆς Μονῆς καὶ οὗτος τῶν Ξανθοπούλων, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1396, πατριαρχεύσας μῆνας τρεῖς. Τοῦτον ἐπαινεῖ, ὡς σοφὸν καὶ ἐνάρετον, ὁ σύγχρονος αὐτῷ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Α', ἄγνωστον ὁποῖος, ἀπέθανε τῷ 1410, πατριαρχεύσας ἔτη δεκατέσσαρα παρὰ μῆνας.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ὁ Β', ἄγνωστον ὁποῖος, ἀπέθανε τῷ 1416, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆνας πέντε.

ΙΩΣΗΦ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἐφέσου, προεβλήθη τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1416, ἀπέθανε δὲ τῇ 9 Ἰουνίου τοῦ 1439 ἐν Φλωρεντίᾳ, ὅπου ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου διὰ τὴν ἕνωσιν, πρὶν ἔτι ὑπογράψῃ

(1) Εἴκοσιν ἔτη λέγει Γεώργιος ὁ Κύπριος, ὀκτὼ δὲ μόνα ὁ L'Abbé.

τὸν Τόμον ἐκεῖνον, πατριαρχεύσας ἔτη 23 καὶ ἡμέρας δεκαοκτὼ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐν τῷ ναῷ τοῦ μοναστηρίου τῶν Δομινικανῶν, τῷ λεγομένῳ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Νέας, ἔνθα καὶ ὁ Πάππας ἦν κατοικῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπιγέγραπται τὸ ἑπόμενον ἐπίγραμμα, ποίημα, καθὰ λέγεται, Ματθαίου τοῦ Βεγίου, ποιητοῦ τῶν τότε οὐκ ἀσήμου.

» Ecclesiæ Antistes fueram qui magnus Eoæ
hic jace magnus religione Joseph.
» Hoc unum optabam miro inflammatus amore,
unus ut Europæ cultus, et una fides.
Italiam petii, fectus percussimus unum;
junctaque Romanæ est, me duce, Graia fides.
Nec mora, decubui: nunc me Florentia servat,
qua tunc Concilium floruit urbe sacrum,
Felix, qui tanto donarer munere vivens;
qui morerer voti compos et ipse mei (1) «.

Ἀποθανόντος δ' ἐν Φλωρεντίᾳ τοῦ Ἰωσὴφ, κατὰ μὲν τὸν Ἀλλάτιον καὶ ἄλλους, προεβλήθη ὁ Νικαίας Βησσαρίων· ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅπου, προτείναντος τοῦ Πάππα ἵνα ἐκλεχθῇ Πατριάρχης, οἱ περὶ τὸν Αὐτοκράτορα ἀπήντησαν ὅτι » Πατριάρχης ἐνταῦθα οὐ γενήσεται, ὅτι ἔχομεν συνήθειαν ἐν » ΚΠ ὑπὸ πάσης τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ψηφισθῆναι καὶ ἐν τῷ καθολικῷ » ἡμῶν ναῷ χειροτονηθῆναι· καὶ ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν οὐκ ἄλλως πως ποιήσει, » εἰδὼς τὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, » φαίνεται ὅτι ὁ Βησσαρίων ὠνομάσθη μὲν Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Πάππα ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων τοῦ Δεσπότου Θωμᾶ ἐπιστολῇ αὐτοῦ (2)· ἀλλ' ὅτι, προτιμήσας τὴν τοῦ Καρδιναλίου θέσιν, καὶ ἀποφεύγων τὰς ἐν ΚΠ ταραχὰς, ὅπου οἱ μείναντες Κληρικοὶ δὲν ἤθελον νὰ συλλειτουργήσωσι μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίᾳ καὶ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Φραντζῆ, » γέγονεν ἡ ἕνωσις διαίρεσις », ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ῥώμην, καὶ οὕτω προεβλήθη ἐν ΚΠ τῇ 4 Μαΐου τοῦ 1440.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ὑπογράψας, ἐκτὸς αὐτὸς τὴν τάξιν, εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον. Ἀλλ' οἱ τρεῖς ἄλλοι Πατριάρχαι, Σύνοδον ἐν Ἱεροσολύμοις συγκροτήσαντες τῷ 1443 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, ἐνάγοντος τοῦ Καισαρείας, τὸν μὲν Μητροφάνην ἐκάθηραν, καὶ, ἀπειθοῦντα, καὶ ἀφώρισαν, μ η τ ρ ο φ ό ν ο ν αὐτὸν παρῳδήσαντες, ὡς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας καὶ τοὺς αὐτῷ ὁμοφρονοῦντας, ἀπειλήσαντες

(1) Τὴν εἰκόνα τοῦ Πατριάρχου τούτου ἐδημοσίευσεν ὁ Βανδούριος τῷ 1711 ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 358ᵃ χειρογράφου τῆς ἐν Παρισίοις Βιβλιοθήκης, γεραρὰν τῷ ὄντι καὶ ἱεροπρεπῆ κεφαλήν.
(2) Ἴδε αὐτὴν ἐν τῷ Γ' Μέρει.

καὶ τῷ Αὐτοκράτορι τὰ αὐτὰ, ἐὰν μὴ γνωσιμαχήσῃ· τὸν δὲ Καισαρείας ἔξαρχον ποιήσαντες, ἔδωκαν αὐτῷ ἐξουσίαν διορθῶσαι τὰ γεγονότα, ἐλέγχοντα καὶ παιδεύοντα τοὺς μὴ ὀρθῶς φρονοῦντας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μητροφάνους τῇ 1 Αὐγούστου τοῦ 1443 μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν χαχὴν Πατριαρχείαν, ἐξελέχθη ἀντ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, περὶ τὸ θέρος τοῦ 1445-

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ (ἢ Γεώργιος) ὁ Μελισσηνὸς ἢ τῆς Μαμμῆς (υἱὸς), τὴν πατρίδα Κρὴς, » ὃς καὶ Στρατηγόπουλος παρ' ἄλλοις ἐπωνομάζετο«, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, πνευματικὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου. Καὶ, κατὰ μὲν τοὺς Λατίνους, φιλήσυχος ὢν, καὶ, τῶν μὲν Τούρκων ἔξωθεν ἐπικειμένων, τῶν δ' ἀντιφλωρεντιανῶν ἔσωθεν οὐχ ἧττον δεινῶς ἐπεμβαινόντων, ἀφεὶς τὴν ΚΠ, εἰς Ῥώμην, ὡς εἰς λιμένα ἄκλυστον, κατέφυγε, κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1451, πατριαρχεύσας ἔτη ἓξ, ὅπου καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐτελεύτησε τῷ 1459, διατηρῶν τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἐν Βελάβρῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πλησίον τῆς Βοῶν ἀγορᾶς, ἐν ὑπολήψει ἁγιότητος, ὥστε ὁ Ἀλλάτιος λέγει ὅτι καὶ ἐθαυματούργει· κατὰ δὲ τοὺς ἡμετέρους, καὶ ἰδίως τὸν Δοσίθεον, ἐκδόντα ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Ἀγάπης τὰ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Νομοφύλακος συνταχθέντα Πρακτικὰ τῆς ἐν ΚΠ Συνόδου, συγκροτηθείσης τῷ 1450, τελευταίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ τρεῖς ἄλλοι πατριάρχαι καὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ, ἐκβληθεὶς συνοδικῶς τῆς πατριαρχείας καὶ καθαιρεθεὶς, ἐδραπέτευσεν εἰς Ῥώμην· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεχειρίσθη τῷ 1450-

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ τελευταῖος τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως πατριαρχῶν, φονοκτονηθεὶς πάντως μετὰ τοσούτων καὶ ἄλλων Μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ πατρίδος τῇ 29 Μαΐου τοῦ 1453, ὅτε κατέπεσεν ὁ Σταυρὸς καὶ ἀνυψώθη ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Ἁγίας Σοφίας ἡ ἡμισέληνος.

Ἁλωθείσης δὲ τῆς πόλεως, ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐν ΚΠ Κληρικῶν καὶ τοῦ λαοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτὰν - Μεχμὲδ,

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ὁ Β', ὁ Σχολάριος, Κωνσταντινοπολίτης, κριτὴς τοῦ (ἐν τῷ Παλατίῳ) Βασιλικοῦ δικαστηρίου καὶ » Καθολικὸς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διδάσκαλος «, λαβὼν ἐκ τῶν ἰδίων χειρῶν τοῦ Σουλτάνου τὸ δεκανίκιον καὶ τὸ καπάσιον κτλπ. Πατριαρχεύσας δὲ χρόνους 5 καὶ μῆνας ἓξ, παρῃτήσατο συνοδικῶς τῷ 1459, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πλησίον τῶν Σερρῶν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μονοικέως ἀρχαίαν Μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1560. Σώζονται καὶ τούτου πολλὰ καὶ ποικίλα συγγράμματα, καὶ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα, ὧν ἀναφέρει τινὰ ὅ τε Ἀλλάτιος ἐν τῇ περὶ Γεωργίων αὐτοῦ πραγματείᾳ καὶ ὁ Δουκάγγιος ἐν λέξει Ῥάμπλιον, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ χειρογράφου τινὸς τῆς ἐν Παρισίοις βι-

βλιοθήκης, οὗ ἡ ἐπιγραφή· « Ἑτέρα ἔκθεσις τοῦ Ῥαμπλίου, ἣν ἔλαβον » ἀπὸ τὸ βιβλίον Γενναδίου Πατριάρχου». Ἰδίως δὲ, διὰ τὸ περίεργον, ἡ μετὰ τοῦ Σουλτάνου συνδιάλεξις, ἐπιγεγραμμένη: » Γενναδίου μοναχοῦ καὶ Πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων περὶ τῆς μόνης ὁδοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων », μεταφρασμένη καὶ εἰς τὸ Τουρκικόν.

ἸΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Β', ὁ Πνευματικὸς, ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, προεβλήθη ἀντὶ τοῦ Γενναδίου, χειροτονηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὰ κοσμικὰ τῆς ἀρχῆς παράσημα. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1465, ποιμάνας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἓξ καὶ μῆνας δύω.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ Συρόπουλος, ἱερομόναχος, ἐκβάλλεται μετὰ ἓν ἔτος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προβιβάζεται τῷ 1466.

ἸΩΑΣΑΦ ὁ Α', ὁ Κόκκας, τοῦ ὁποίου ἔκοψε τὰ γένεια ὁ Σουλτάνος καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἀτίμως μετὰ 3 ἔτη πατριαρχείας, διότι δὲν συνεχώρησε τοῦ Πρωτοβεστιαρίου τὸν παράνομον γάμον. Οὗτος, πρὸ τούτου, βλέπων τὰς πρὸς ἀλλήλους διαμάχας τῶν Κληρικῶν, καὶ ἀπελπισθεὶς, ἔπεσεν εἰς φρέαρ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως τὸν διέσωσαν.

ΜΑΡΚΟΣ ὁ Β', ὁ Ξυλοκαράβης, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, διεδέχθη τὸν Ἰωάσαφ τῷ 1469· ἀλλὰ, μετὰ ἓν ἔτος, ἐξεβλήθη παρὰ τοῦ Σουλτάνου, διότι ἀρνησίθρησκοί τινες Τραπεζούντιοι πρόσεφερον εἰς αὐτὸν χίλια φλωρία, ὑπὸ φιλοτιμίας, ἵνα διορίσωσι πατριάρχην συμπολίτην αὐτῶν, καὶ οὕτω διωρίσθη ἐξωτερικῶς τῷ 1470.

ΣΥΜΕΩΝ ὁ Τραπεζοῦντος καὶ Τραπεζούντιος, ὁ πρῶτος δωροδοκήσας τοὺς Τούρκους διὰ τοῦ λεγομένου πεσχεσίου. Ἀλλὰ, μετὰ δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχείαν, ἐκβληθεὶς διὰ τῆς μητρυιᾶς τοῦ Σουλτάνου, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυρᾶς Μάρως, διὰ τὰ μετὰ τοῦ Ξυλοκαράβη σκάνδαλα, ὃν οἱ πλεῖστοι τῶν Κληρικῶν ἐπόθουν, ὡς ἀναξιοπαθήσαντα, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Θράκῃ Μονὴν τοῦ Στενυμάχου. Ὁ δὲ Μάρκος ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀχριδῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ὑποτακτικὸς τὸ πρῶτον τοῦ ἀοιδίμου Μάρκου τοῦ Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, αἰχμαλωτισθεὶς δὲ καὶ λυτρωθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅπου ἰδοῦσα ἐσεβάσθη αὐτὸν διὰ τὴν ἀρετήν του ἡ Κυρὰ Μάρω, καὶ προσέφερεν ἀπροβουλεύτως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀντὶ τῶν χιλίων φλωρίων τοῦ Συμεῶνος, δισχίλια φλωρία πεσχέσιον. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη ἕξ, παρῃτήσατο τῷ 1478, βλέπων ἑαυτὸν μισούμενον καὶ συκοφαντούμενον (1) διὰ τὴν αὔξησιν τῆς δωροφορίας, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ἀνεκλήθη δὲ-

(1) Ἐπειδὴ ἐσυκοφαντεῖτο ὅτι ἦν περιτετμημένος, ἐγύμνωσεν ἑαυτὸν ἐν μέσῃ τῇ Συνόδῳ, καὶ ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀφορίσας τοὺς συκοφάντας αὐτοῦ, παρῃτήθη.

ΣΥΜΕΩΝ ὁ Τραπεζούντιος, τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας τρία περίπου ἔτη, ἐξεβλήθη τελείως τῷ 1481, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου διέτριβεν, ἀφήσας πλοῦτον μέγαν, κακῶν αἴτιον γενόμενον τῷ τότε Πατριάρχῃ Νήφωνι τῷ Β'.

ΡΑΦΑΗΛ ὁ Α', Σέρβος τὴν πατρίδα, ἑτερόγλωσσος καὶ μέθυσος, ἐπέβη ληστρικῶς τοῦ θρόνου, ὑποσχόμενος 2500 φλωρία πεσκέσιον. Ἀλλὰ, μετὰ ἓν ἔτος, μὴ ἔχων πληρῶσαι, ἐξώσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ, ἧς ἐνίοτε ἐξήρχετο, φέρων τὴν ἅλυσον εἰς τὸν λαιμὸν, καὶ περιερχόμενος ἐζήτει ἐλεημοσύνην!

ΜΑΞΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ πρῴην Μανουὴλ καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης, οὗ τινος διέταξεν ὁ Σουλτάνος καὶ ἔσχισαν τὴν ῥῖνα, διὰ τὸν γάμον τοῦ Πρωτοβεστιαρίου. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη ἓξ, ἀπέθανε τῷ 1488. Οὗτος ἔγραψε Τουρκιστὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, χάριν τινῶν Τραπεζουντίων τοῦ Παλατίου, καὶ παρέδωκε τῷ Σουλτάνῳ. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ἡ τῆς ἀφωρισμένης παππαδίας λύσις ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ, πρὸς δοκιμασίαν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν.

ΝΗΦΩΝ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα. Θέλων δὲ 'ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἀποθανὼν Πατριάρχης Συμεὼν εἶχε συγγενεῖς, αὐτόν τε καὶ ἄλλους, καὶ τῶν μαρτύρων ἐλεγχθέντων ἐψευσμένων, ἐξωρίσθη τῷ 1490, μετὰ δύο ἐτῶν καὶ μηνῶν τινῶν πατριαρχείαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζήδου, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ, παρῃτήθη πάλιν, ὡς φιλήσυχος, τῷ 1493, καὶ πατριαρχεύει ἀντ' αὐτοῦ-

ΜΑΞΙΜΟΣ ὁ Γ', (πρῴην Μανασσῆς), ὁ ἀπὸ Σερρῶν, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, ἐξωρίσθη, διαβληθεὶς ὑπό τινος ἀγύρτου μοναχοῦ Γαβριὴλ, τῷ 1499, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΝΗΦΩΝ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας μόλις ἓν ἔτος, ἐξώσθη πάλιν τῷ 1500, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Βλαχίαν.

ΙΩΑΚΕΙΜ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Δράμας, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Βαγεζήδου τῷ 1504, διότι ἔδωκεν ἄδειαν 'να σκεπάσωσί τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χρυσοκεράμου (1). Ἐπὶ τούτου, διὰ ῥαδιουργίας καθῃρημένου τινὸς ἐπισκόπου Σηλυβρίας, ἀνεβιβάσθη τὸ πεσκέσιον εἰς 3500 φλωρία.

ΠΑΧΩΜΙΟΣ Α', ὁ ἀπὸ Ζιχνῶν, πατριαρχεύσας ἑπτὰ μῆνας, ἐξωρίσθη τῷ 1505 ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ, καὶ ἀνεκλήθη-

ΙΩΑΚΕΙΜ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ὅστις, βλέπων ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας κατάχρεων, ἀπῆλθεν ἀδείᾳ τῆς ἐξουσίας εἰς Μολδαβίαν

(1) Ἴδε σελ. 239 τοῦ Β' Μέρους.

πρὸς τὸν τότε ἡγεμόνα, κατορθώσων χρηματικήν τινα βοήθειαν. Μὴ τυχὼν δὲ τῆς ἐλπιζομένης παραμυθίας, ἀπέθανεν ἐν Βλαχίᾳ, ἐν ᾧ ἐπέστρεφε, τῷ 1506, καὶ μεταχαλεῖται·

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε, ἀπέθανε τῷ 1511, φαρμακωθεὶς, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐν Σηλυβρίᾳ, ἐν ᾧ ἐπέστρεφεν ἐκ Βλαχίας, ὅπου ὑπῆγε καὶ οὗτος πρὸς χρηματικὴν βοήθειαν, ἧς καὶ ἀπήλαυσε φιλοτίμως. Ἐπὶ τούτου Ἀρσένιος ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου, υἱὸς σοφοῦ πατρὸς, τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστολίου, ἐπιβὰς, αὐτοχειροτόνητος σχεδὸν, τῆς ἐπισκοπῆς Μονεμβασίας, καθῃρέθη συνοδικῶς καὶ ἔφυγεν εἰς Οὐενετίαν.

ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, πατριαρχεύσας χρόνους ὀκτὼ καὶ μῆνας ἕξ, ἀπέθανεν ἐν μέσῳ πολλῶν σκανδάλων τῷ 1520.

ἹΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Σοφίας, οὗ τινος ἀπελθόντος χάριν προσκυνήσεως εἰς Ἱεροσόλυμα, οἱ Κληρικοὶ, προσθέντες 500 φλωρία εἰς τὸ πεσκέσιον, ἀνεβίβασαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1523·

(ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΝ τὸν Α', τὸν ἀπὸ Σωζουπόλεως). Ἀλλ' οἱ τρεῖς Πατριάρχαι, συλλειτουργήσαντες μετὰ τοῦ Ἱερεμίου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκάθηραν καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ κοινωνήσαντας, καὶ, ἐξωσθέντος ἑπομένως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀνέλαβεν αὖθις τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπιστρέψας ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων,

ἹΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Α', καὶ, πατριαρχεύσας 20 περίπου ἔτη, ἀπέθανε, κατά τινας μὲν, τῷ 1543 ἐν τῷ κατὰ τὸν Ἄθωνα Μοναστηρίῳ τοῦ Σταυρονικήτα, ὅπερ εἶχεν ἀνακαινίσῃ, καὶ ὅπου εἶχεν ἀναχωρήσῃ, γενόμενος μεγαλόσχημος· κατ' ἄλλους δὲ, τῷ 1539 ἐν Τυρνάβῳ, ἀπερχόμενος καὶ αὐτὸς εἰς Μολδοβλαχίαν. Οὗτος ἐλύτρωσε τὰς ἐν ΚΠ χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ἀπειλουμένας 'να μεταβληθῶσιν εἰς τζαμία, ἀποδείξας διὰ μαρτύρων (διότι τὰ περὶ τούτου ἔγγραφα, δι' ὧν Μεχμὲδ ὁ Β' εἶχε παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Γραικοὺς πολλὰς ἐκκλησίας, εἶχον καῇ), κατὰ συμβουλὴν τοῦ τότε Βεζίρη Ἠβραὴμ, ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη διὰ συνθήκης.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, πατριαρχεύσας κακῶς καὶ ἀθλίως ἔτη ὀκτὼ ἢ ἕνδεκα (1), ἀπέθανε τῷ 1551. Ἐπ' αὐτοῦ κατεβίβασαν

(1) Μετὰ μίαν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἑκατονταετηρίδα, λέγει ὁ ἀοίδιμος συγγραφεὺς τῆς Κωνσταντινιάδος, διὰ τὴν τεταραγμένην καὶ ἀνώμαλον κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ χρονολογία τῶν τῆς ΚΠ πατριαρχῶν εἶνε ἀδιόριστος καὶ ἀβέβαιος. Πρὸ δὲ τοῦ 1539 οὔτε εὑρέθη τακτικὸς κώδηξ, καθὼς βεβαιοῖ ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερατευσάντων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ τῆς Κωνσταντινιάδος συγγραφεὺς, κώδηκας, καθ' εἱρμὸν βαίνοντας καὶ ἀπομνημονεύοντας ῥητῶς τὸν χρόνον τῆς τε ἀναῤῥήσεως καὶ διαρκείας ἑκάστου Πατριάρχου (παρεκτὸς πρὸ 80 ἐτῶν τῆς αὐτοῦ πατριαρχείας), καί τοι ἐῤῥωμένην καταβαλὼν ἔρευναν, οὐχ εὗρεν, εἴτε διὰ τὰς πυρκαϊὰς, εἴτε δι' ἀπρονοησίαν τῶν ἡμετέρων, παρεκτὸς τινων ἀσυναρτήτων χρονολογίας τμημάτων.

οἱ Τοῦρκοι τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου, χρησιμεύοντος τέως εἰς Πατριαρχεῖον.

ΙΩΑΣΑΦ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ὁ κληθεὶς ὑπερήφανος, ἐξεβλήθη, καθαιρεθεὶς ἐπὶ σιμωνίᾳ τῷ 1565. Οὗτος ἔκτισε δύο παλάτια ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, καὶ ἠλάττωσε κατὰ χίλια φλωρία τὸν ἐκ 4100 ἤδη συγκείμενον φόρον τοῦ πατριάρχου. Ἔπεμψε δὲ καὶ εἰς Γερμανίαν τῷ 1558 τὸν διάκονον Δημήτριον τὸν Μυσὸν, ἵνα πληροφορηθῇ ἐὰν οἱ ἀπὸ τοῦ Πάππα προσφάτως τότε ἀποσχιρτήσαντες Λουθηρανοὶ εἶχον σκοπὸν, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος, 'να ἑνωθῶσιν εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Καισαρείας, Βυζάντιος τὴν Πατρίδα, υἱὸς κεραμέως ἐκ τῆς κώμης Χάσ-κιοϊοῦ, πατριαρχεύσας ἔτη ἑπτὰ, παρῃτήσατο τῷ 1572, ἐξ αἰτίας τοῦ Κανταχουζηνοῦ Μιχαὴλ, ἰσχύοντος τότε τὰ μέγιστα παρὰ τῷ Βεζίρῃ Μεχμὲδ-Σοκολλῆ, διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν περὶ τὰ Τουρκικὰ πεῖράν 'του, ὅς τις διέβαλεν αὐτὸν, ὡς προδιδόντα τὰ τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς πρέσβεις τῆς Αὐστρίας.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, ὁ ἐπονομασθεὶς Τρανὸς, καὶ τῷ ὄντι Μέγας, πατριαρχεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἓξ, ἐξεβλήθη τῇ 15(24) Δεκεμβρίου τοῦ 1579, καὶ ἀνεκλήθη.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Γ', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἐννέα μῆνας, ἀπέθανε τῇ 18 Αὐγούστου τοῦ 1580, καὶ ἀνεκλήθη.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐκβάλλεται τῷ 1584, καὶ ἐξορίζεται εἰς Ῥόδον, ῥᾳδιουργίᾳ, ὡς ἐλέγετο, τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν, διαβληθεὶς ὡς δύσνους πρὸς τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, λαβὴν παρασχὼν ἴσως πρὸς τοῦτο διὰ τῆς μετὰ τῶν Λουθηρανῶν ἀλληλογραφίας 'του.

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ὁ Β', ὁ Μπατίστας, Λέσβιος τὴν πατρίδα, ἐπατριάρχευσεν ἐπιβατικῶς ἔτος ἓν, καὶ, καθαιρεθεὶς συνοδικῶς καὶ ἀναθεματισθεὶς, ἐξωστρακίσθη τῷ 1585.

ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, ἐπιβὰς τοῦ θρόνου δυναστικῶς, ἐξώσθη τῷ 1586, διὰ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου Διονυσίου (πρὸς ὃν ἐπιστέλλει ὁ Μαργούνιος), καὶ τοῦ ἐν ἱεροδιακόνοις Νικηφόρου τοῦ σοφωτάτου, καὶ ἀνεκλήθη.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας χρόνους ὀκτὼ, ἀπέθανε τῷ 1594. Ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας ἀπελθὼν τῷ 1588 εἰς Ῥωσσίαν, ἀνέδειξε πρῶτον πατριάρχην Ῥωσσίας τὸν Μόσχας Ἰὼβ, τῇ 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1589 (*).

(1) Τῆς ἐπισήμου ταύτης πράξεως τὰ καθέκαστα ἐξιστόρησεν, ὡς αὐτόπτης, ὁ Ἐλασσῶνος

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ἡμέρας 17 ἢ 19, καὶ παρῃτήθη.

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, πατριαρχεύσας μῆνας πέντε ἢ ἕξ, ἀπέθανε τῷ 1595.

ΘΕΟΦΑΝΗΣ, ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν, μῆνας ἓξ ἢ ἑπτά, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Καὶ διωρίσθη Ἐπιτηρητὴς τοῦ θρόνου-

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Πηγᾶς, Κρὴς τὴν πατρίδα, καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἢ μῆνας δέκα, ἀνεκλήθη-

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας 4 ἔτη, ἐξεβλήθη, τῷ 1600, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐγένετο μεγαλόσχημος.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας δύο, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1601, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν-

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ ζήσας ἡμέρας δεκαεπτά, ἐτελεύτησε.

ΡΑΦΑΗΛ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Μεθύμνης, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἕξ, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1608. Ἐπὶ τούτου ἡρπάγη ὁ ναὸς τῆς Παμμακαρίστου ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ τὸ Πατριαρχεῖον μετεκομίσθη, κατ' ἀρχὰς μὲν, εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον εἰς τὴν Ξυλόπορταν, μετ' ὀλίγον δὲ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον εἰς Φανάριον.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, ἀπολαβὼν τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπατριάρχευσεν ἔτη πέντε ἢ ἕξ, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῷ 1613. Μηδενὸς δὲ ἀναδεχομένου τὴν πατριαρχείαν, διὰ τὴν τῶν περιστάσεων δεινότητα, ἐπετρόπευσε τοῦ θρόνου ἐπὶ ἔτη δύο περί που-

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Λούκαρις, Κρὴς τὴν πατρίδα. Τῷ δὲ 1614 (1) ἐξελέχθη νομίμως καὶ συνοδικῶς πατριάρχης ὁ-

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, ἐκ πατρίδος Πανόρμου τῆς ἐν Κυζίκῳ, ὅθεν καὶ Μαρμαρηνός, καί, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ περί που, ἀπέθανε φαρμακωθεὶς τῷ 1621. Οὗτος ἀνῳκοδόμησε τὸν ἐν Φαναρίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς Πατριαρχεῖον, καὶ ἐπεφήμισε τοῦτον, εἰς μνήμην τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου, τῇ Θεοτόκῳ. Ἐπ' αὐτοῦ καθῃρέθη συνοδικῶς Λαυρέντιος ὁ Σιναίου Ἐπίσκοπος, ὡς φορῶν μίτραν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς παρὰ τὴν παράδοσιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α', ὁ Λούκαρις, προεβιβάσθη τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1621 εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ὅπου εἶχε διαδεχθῇ τῷ 1603 Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, καὶ ἄρξας ἔτος ἓν καὶ μῆνας οὐχ ὅλους τέσσαρας, ἐξωρίσθη τῷ 1623 εἰς Ῥόδον, διαβληθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδεξαμέ-

---

Ἀρσένιος, ἐν εἴδει ἐπιστολῆς διὰ στίχων πολιτικῶν, ἐκδοθείσης ἐν τῷ Α' Τόμῳ τοῦ Codic. Manuscr. Regij Taurini, σελ. 433—469.

(1) Ὁ Δοσίθεος λέγει τῷ 7115 ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἀλλὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμπίπτει τῷ 1607 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

του αὐτὸν καὶ δύω ἄλλων καθῃρημένων ἀρχιερέων, ὡς φίλος τῶν Φράγκων (διότι εἶχε περιέλθη τὴν Εὐρώπην).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Ἀμασείας, ὁ μονόφθαλμος, ὅθεν καὶ χυδαϊκῶς Στραβοαμασείας, ἄρξας δύο-ἥμισυ μῆνας, ἢ ἀκριβῶς 73 ἡμέρας, ἐξωρίσθη, ὡς παρείσακτος, εἰς Ῥόδον, καὶ ἐπνίγη.

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ πρώην Ἀδριανουπόλεως, καί, μεθ' ἡμέρας 60 ἢ 70 παραιτηθέντος ἢ ἐκβληθέντος αὐτοῦ καὶ ἀναχωρήσαντος εἰς Ἄθωνα, ἀνεκλήθη τῷ 1624.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτώ, ἐπηρεαζόμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Γαλατᾷ καὶ Σταυροδρομίῳ Ἰησουϊτῶν, ὑπερασπιζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος τότε πρέσβεως τοῦ Βελγίου Κορνηλίου τοῦ Ἄγης, ὡς καὶ τοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἐξωρίσθη τῷ 1632 εἰς Τένεδον (1), καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσήχθη.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Βεῤῥοίας, τὸ ἐπώνυμον Κονταρῆς, καί, πατριαρχεύσας ἡμέρας ἓξ ἢ ὀκτὼ μόνας, ἐξεβλήθη συνοδικῶς τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1632 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον, ἀνεκλήθη δὲ πάλιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ τρίτον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἕξ, ἐξώσθη πάλιν βιαίως, συνεργείᾳ τοῦ διαδεξαμένου αὐτόν, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῷ 1633.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ τοὐπίκλην Πατελλάριος, πρώην Θεσσαλονίκης, Κρὴς τὴν πατρίδα, ὅς τις ὅμως, μόλις πατριαρχεύσας ἕνα μῆνα ἤ, κατ' ἄλλους, τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐξεβλήθη καὶ ἀνέλαβε πάλιν δυνάμει τῶν προστατευόντων αὐτὸν τὴν Θεσσαλονίκην· ἀνεκλήθη δὲ πάλιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ τέταρτον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας δύω, διώκεται πάλιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῇ 5 Μαρτίου τοῦ 1634, καὶ ἐπανῆλθεν.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ Πατελλάριος, τὸ δεύτερον. Ἀλλά, μόλις πατριαρχεύσας ἔτος ἕν, περιφρονούμενος ὡς παππίζων, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῷ 1635, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Β', ὁ Κονταρῆς, τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας

(1) Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας συνέστησε καὶ τυπογραφεῖον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐχρημάτισεν ὡς ἀφορμὴ κατηγορίας εἰς τοὺς ἐναντίους του, ἐμφανίσαντας εἰς τὴν ἐξουσίαν βιβλίον τι κατὰ τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἐκδεδομένον ὑπ' αὐτοῦ ὅτε διέτριβεν ἔτι ἐν Λονδίνῳ. Ὅθεν τὸ μὲν Τυπογραφεῖον κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν δορυφόρων τῆς ἐξουσίας, αὐτὸς δέ, μόλις διαφυγὼν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, διεσώθη εἰς τοῦ πρέσβεως τοῦ Βελγίου, καὶ ἔμεινε μὲν τότε πάλιν, μεσιτείᾳ αὐτοῦ, εἰς τὸν θρόνον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, κατηγορούμενος ὡς Καλβινόφρων καὶ Φραγκόπιστος, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη. Τὰ κατὰ τὸν διάσημον τοῦτον ἄνδρα, ὅς τις προσωποποιεῖ ἐν ἑαυτῷ ὁλόκληρον τὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐζωγράφησε χαρακτηριστικώτατα ὁ εὐφυὴς κάλαμος τοῦ Κυρίου Μ. Ῥενιέρη, ἐκθεμένου τὰ κατ' αὐτὸν ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ, ἐκδοθείσῃ ἐν Ἀθήναις τῷ 1860.

ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἕξ, ἐξεβλήθη ὡς πλεονέκτης καὶ ταραξίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεβιβάσθη νομίμως καὶ κανονικῶς τῷ 1636.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Γ', ὁ πρώην Ἡρακλείας, μαθητὴς καὶ υἱόθετος τοῦ Κυρίλλου. Μὴ δυνάμενος δὲ κυβερνῆσαι διὰ τὰς τοῦ Πατριαρχείου ταραχὰς, ὢν φύσει πρᾶος καὶ φιλήσυχος, παρῃτήθη μετὰ ἓν ἔτος, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν τῷ 1637.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας πέντε ἢ ἕξ, ἐπνίγη ἐν τῷ κατὰ τὴν Λαιμοκοπίαν φρουρίῳ (Ῥούμελη-χχισαρῆ) τῇ 8 Ἰουλίου τοῦ 1638, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κράτους Μουσᾶ-πασσᾶ (ἀπόντος Σουλτὰν-Μουρὰδ τοῦ Δ' εἰς Βαβυλῶνα), διὰ ῥᾳδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν καί τινων Μεθυμναίων.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Β', ἀνακληθεὶς τὸ τρίτον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἑπτὰ(;), ἐξώσθη τῷ 1639, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰδ, ἐπιστρέψαντος νικηφόρου ἐκ Βαβυλῶνος, δόντων κατ' αὐτοῦ ἀναφορὰν τῶν ἀρχιερέων, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Καρχηδόνα τῆς Βαρβαρίας ἢ πιθανώτερον εἰς Χαλκηδόνα, ἐπνίγη ἐκεῖ πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν πολιτικῶν τοῦ Λουκάρεως φίλων. Ἐψηφίσθη δὲ τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 1639, μόλις πεισθείς.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ὁ πρὸς διαστολὴν ἐπιλεγόμενος Γέρων, Χῖος τὴν πατρίδα. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 5 καὶ μῆνας δύω, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον τῷ 1644, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν πατρίδα 'του, ὅπου καὶ ἀπέθανε φαρμακωθείς. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνεθεματίσθη συνοδικῶς ἡ ὁμολογία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ Ἰωαννίτης, πρώην δὲ Ἀγχιάλου, ὁ ἐπικληθεὶς Κεσχίνης (δραστήριος, ὀξὺς), καὶ, πρὸς διαστολὴν τοῦ γέροντος προκατόχου 'του, Νεώτερος, διὰ δὲ τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ, Γολιάθ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας δύω, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1646. Διεδέξατο δὲ αὐτὸν τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1646.

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, καὶ, πατριαρχεύσας μῆνας ἕνδεκα καί τινας ἡμέρας, ἔφυγε καὶ ἐκρύβη, καὶ οὕτως ἀνεκλήθη τῇ 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 1647.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ, ἐξεβλήθη τῷ 1650, καὶ ἐξορισθεὶς ἐπνίγη καθ' ὁδὸν μεταξὺ τῶν νήσων Ὀξείας καὶ Πλάτης, διαβληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν ὡς ῥωσσίζων, ἤ, κατὰ τὸν Δοσίθεον (1), κατατρεχθεὶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχομπογδανίας, Βασιλείου καὶ Ματθαίου, ὑπερασπιζόντων τὸν ἐπηρεαζόμενον ὑπ' αὐτοῦ Παΐσιον τὸν Ἱεροσολύμων. Οὗτος, λαβὼν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ί, 10.

τῆς Μπογδανίας Βασιλείου χρήματα αἰτίᾳ τοῦ χρεωλυτῆσαι τὸ Πατριαρχεῖον, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸ λείψανον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας, ἀποκείμενον τέως ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πατριαρχείου, ἀφ' ὅτου, κυριευθέντος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ Βελιγραδίου τῆς Σερβίας, ὅπου ἐσώζετο, μετεκομίσθη ἐκεῖθεν ὑπ' αὐτῶν εἰς ΚΠ μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων λαφύρων καὶ παρεχωρήθη ἀντὶ χρημάτων τῷ Πατριάρχῃ (1).

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καί τινας μῆνας, ἔφυγε πάλιν τῷ 1651 καὶ ἐκρύβη, φοβηθεὶς τὰς τότε δεινὰς περιστάσεις. Ἐξελέχθη δὲ -

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Τορνόβου, τοὐπίκλην Σπανός. Ἀλλά, μεθ' ἡμέρας εἴκοσι, παραιτησάμενος ἀνεχώρησε, καὶ οὕτως ἐπιβαίνει πάλιν τοῦ θρόνου -

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ Πατελλάριος, τὸ τρίτον καὶ ἔσχατον, ἀλλά, μὴ δεχομένων αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, παρῃτήσατο μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ ἔφυγεν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε (2). Προεβιβάσθη δὲ συνοδικῶς

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ ἡμέρας ἐννέα, ἔφυγε φοβηθεὶς καὶ ἐκρύβη, καὶ οὕτω μετακαλεῖται τῷ 1653-

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἕνδεκα, καὶ μὴ ἔχων πληρῶσαι τὸν συνήθη δασμόν, ἐφυλακώθη ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ὑπὸ τοῦ Δεφθερδάρη. Μόλις δ' ἀπολυθείς, παρῃτήσατο, καὶ ἔλαβε πρὸς ζωοτροφίαν αὐτοῦ τὰ δωδεκάννησα (3). Καὶ οὕτως ἐπανῆλθε τῷ 1655-

(1) Ἴδε σελ. 332-333 τοῦ Α'. Μέρους.

(2) Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Μελέτιον· ἀλλ' ἔκ τινος ἐγχειριδίου, ἐπιγραφομένου Ἀντιπατέλλαρος, ἢ Περὶ τῆς αὐτοσυστάτου ἀληθείας πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Πατελλάρον κτλ., συνταχθέντος μὲν ὑπό τινος Παππολάτρου Ἀθανασίου Κωνσταντινοπολίτου, ὅς τις ἑαυτὸν καὶ Ῥήτορα καὶ Ἱερέα λέγει, ἐκδοθέντος δὲ ἐν Παρισίοις τῷ 1655, ἐξάγεται ὅτι οὐχὶ τῷ 1651, καὶ μετὰ 15 ἡμέρας, ἀλλὰ τῷ 1652 μετὰ ἓν ἔτος καὶ 15 ἴσως ἡμέρας, κατ' αὐτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τὴν ἑορτήν, ἐξώσθη τοῦ θρόνου ὁ Ἀθανάσιος, ἀφ' οὗ, ἐκφωνήσας πανηγυρικὸν λόγον ἐπ' ἐκκλησίας, κατεφέρθη σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Πάππα, περιποιοῦντος ἑαυτῷ τὴν διαδοχὴν καὶ τὰ πρωτεῖα τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου. Πρὸς τοῦτον τοῦ Παππολάτρου Ἀθανασίου τὸν λίβελον ἀντέγραψεν ὁ μακαρίτης Νικόλαος ὁ Κεραμεύς, Ἰωαννίτης ἰατροφιλόσοφος, καλλίστην ἀντίῤῥησιν (Ἀντέγκλημα), ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Χαρᾶς.

(3) Ὁ Χάμμερ (Βιβλ. ΝΒ') εἴτε ἀρυσάμενος ἐξ ἀκριβεστέρων πηγῶν, εἴτε, πιθανώτερον, συγχέων, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, τά τε πρόσωπα καὶ τοὺς χρόνους, λέγει ὅτι ὁ Ἰωαννίκιος, ἀφ' οὗ ἠγόρασε διὰ χρημάτων τὴν πατριαρχείαν, καὶ ἔγινεν αἴτιος 'να κρεμασθῇ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Παρθένιος, καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Δερβίσ-Μεχμέδ-πασσᾶ (ὑπατεύσαντος ἀπὸ τὸν Μάρτιον τοῦ 1653 μέχρις Ὀκτωβρίου τοῦ 1654) εἰς θάνατον, διότι ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν προσέφερε πλειότερα, μόλις ἐλύτρωσε, μεσιτείᾳ τῶν ἀρχιερέων, τὴν ζωήν του. Ἐκβληθεὶς δὲ μετ' ὀλίγον, ἔφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Οὐενετῶν, εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας, διεγείρων τοὺς Γραικοὺς εἰς ἀποστασίαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Γ', τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, μεθ' ἡμέρας δεκαπέντε, ἀπαιτούμενος καὶ μὴ ἔχων πληρῶσαι τὸν συνήθη δασμὸν, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον. Ἐπανῆλθε δὲ πάλιν ὁ-

ΠΑΪΣΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας μῆνας ἕνδεκα, ἐξώσθη, καὶ ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν Κύζικον, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν Ἔφεσον. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβιβάσθη τῷ 1656-

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χίου, ὁ καὶ Παρθενάκης καλούμενος, κατὰ τὸν Δοσίθεον (1). Ἀλλὰ, μετὰ μῆνας ὀκτὼ, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν διὰ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας ὅτι εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ῥώσσων, ἐκρεμάσθη τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου τῇ 24 Μαρτίου (2) τοῦ 1657 ἐν τῷ Παρμὰκ-καπῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐῤῥίφθη τὸ σῶμα αὐτοῦ συρόμενον εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν ἀνελόμενοί αὐτὸ τινες τῶν χριστιανῶν, ἔθαψαν ἔν τινι τῶν παρακειμένων νησίων. Ἔμεινε δὲ τὸ Πατριαρχεῖον ἔρημον ἐπὶ ἕνα μῆνα. Ἐμποδίσθη δὲ ἔκτοτε καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ νέου Πατριάρχου ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου πρὸς λῆψιν τῶν παρασήμων τῆς πατριαρχείας, καὶ γίνεται τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Βεζίρη.

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Β', ὁ Γάνου καὶ Χώρας, ἄνθρωπος ἀμαθὴς, διωρίσθη πατριάρχης παρὰ γνώμην τῶν ἀρχιερέων. Ἀλλὰ, μεθ' ἡμέρας δώδεκα, ἐξεβλήθη καὶ, ὡς ἔχων ἰσχυροὺς προστάτας, ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Προῦσαν, ὅπου ὅμως μετὰ δύο ἔτη ἐκρεμάσθη, διαβληθεὶς ὅτι ἐβάπτισέ τινα Ἑβραῖον, ὃν οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῦ, δόντες χρήματα πολλὰ τῷ πασσᾶ, εἶπον ὅτι ἦτον Τοῦρκος. Προεβιβάσθη δὲ εἰς τὴν πατριαρχείαν, προσκληθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν ἀρχιερέων, τῇ 30 Ἀπριλίου τοῦ 1657,

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Προύσης, ὁ καλούμενος Χουμχούμης (Μογιλάλος), καὶ, πατριαρχεύσας ἡσύχως καὶ θεοφιλῶς ἔτη τρία καὶ μῆνας ἑπτὰ, παρῃτήσατο οἰκειοθελῶς τῷ 1660, καὶ ἔλαβε προεδρικῶς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπισκοπήν. Ἐξελέχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, ὁ Σπανὸς, ὁ ἐπικληθεὶς, διὰ τὰ ποικίλα 'του φορέματα ἢ καὶ τὴν δραστηριότητά 'του, Πάρδαλις, προβιβασθεὶς τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1660, καὶ, πατριαρχεύσας ὅλην πενταετίαν, ἀνεχώρησεν αἴφνης τῷ 1665 εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1690, κατὰ τὸν Δοσίθεον (3). Κατὰ δὲ τὸν La Croix (4), προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Μοσχοβίας ἵνα ὑπάγῃ εἰς Μόσχαν καὶ προεδρεύσῃ τῆς

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ιά.

(2) Ὅτε καὶ μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸ νέον Μαρτυρολόγιον καὶ τὸν Συναξαριστὴν τοῦ Νικοδήμου.

(3) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ιά, 3.

(4) L'État présent des Nations et Églises Grecque, Arménienne et Maronite en Turquie, Paris, 1715, chap. 38.

συγκαλεσθείσης ἐκεῖ Συνόδου κατὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας, ἀπέφυγε, φοβηθείς, τὴν πρόσκλησιν· ἔπεμψε δὲ κρυφίως ἀνθ' ἑαυτοῦ τοὺς πατριάρχας Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σινάίου, οὓς ὅμως ἠναγκάσθη ἔπειτα, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βεζίρη Ἀχμὲδ-Κιοπρουλῦ-πασσᾶ, 'να κηρύξῃ συνοδικῶς ἐκπτώτους, μόλις συγχωρηθέντας, κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Ῥωσσίας. Μετακαλεῖται δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς Προύσης.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ΄, ὁ Χουμχούμης, τὸ δεύτερον. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη τρία, ἐξώσθη τῷ 1668 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβεν εἰς ζωοτροφίαν αὐτοῦ, πρῶτα μὲν τὴν Προΐλαυον (Μπραΐλαν) καὶ ἔπειτα τὸ Τύρναβον.

ΚΛΗΜΗΣ ὁ Ἰκονίου, τὸν ὁποῖον ὁ Δοσίθεος (1) ὀνομάζει Ἀγριάνθρωπον, διωρίσθη Πατριάρχης τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1668. Μὴ θέλοντες δὲ αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, ἀνέφερον ἐναντίον 'του πρὸς τὸν Σουλτάνον, εὑρισκόμενον ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ οὕτως ἐξώσθη τῇ 13 Σεπτεμβρίου τῷ 1668, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος σχολάζων ἐπὶ μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας εἴκοσι. Τῇ δὲ 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1669 προεβιβάσθη.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ὁ Γ΄, ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, Κρὴς μὲν τὴν πατρίδα, Μορώνιος δὲ τὸ ἐπίκλην. Μετὰ δὲ διετίαν παραιτηθεὶς τῷ 1671, ἔφυγεν εἰς Οὐενετίαν, ὅπου ἐνεπιστεύθη προεδρικῶς τὴν προστασίαν τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ἀποθανόντος Γαβριὴλ τοῦ Φιλαδελφείας. Οὗτος, » φιλήσας χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐπέστρεψε, κατὰ τὸν Δοσίθεον (2), » ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν Μητρόπολιν, φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδιον κόκκινον μεταξωτόν, ἤγουν κατηφένιον, μετὰ λευκοχρύσων σταυρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων » Πατριαρχῶν «.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ΄, ὁ Χουμχούμης, τὸ τρίτον, ἐλθὼν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τῇ . . Μαρτίου τοῦ 1671· ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον. Κατώρθωσε δὲ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας 'του 'να ἐμποδίσῃ διὰ φετφᾶ τοῦ Μουφτῆ τὰ διὰ καμπινίου (3) συνοικέσια μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ΄, ὁ Λαρίσσης, ὁ ἐπιλεγόμενος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας Μουσελίμης, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἦλθεν ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου διέτριβε τότε ὁ Σουλτάνος, εἰς ΚΠ τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1672. Μετὰ ἓν δὲ μόλις ἔτος, διαβληθεὶς εἰς τοὺς κρατοῦντας, διότι εἶχεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν δυσμένειαν τῆς συζύγου τοῦ Νικουσίου,

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ΄, ιά, 4.
(2) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ΄, ιά, 4.
(3) Καμπὶν, εἶδος προσωρινοῦ συνοικεσίου ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἴδε τὸ Γ΄ Μέρος.

ἐκδικητικῆς καὶ κενοδόξου γυναικὸς, κατὰ τὸν Rycaud (1), ἐξώσθη τῷ 1673, καὶ ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν Φιλιππούπολιν.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ Τορνόδου, ἀναγνωρισθεὶς πατριάρχης ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ 1673, ἔφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Μετὰ δὲ ἔτη δύο, ἐκδληθέντα ἢ παραιτησάμενον αὐτὸν, διεδέχθη τῷ 1675.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ τέταρτον, διορισθεὶς μὲν ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 1 Ἰανουαρίου, ἐλθὼν δὲ εἰς ΚΠ τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1675. Πατριαρχεύσας δὲ ἓν ἔτος, ἐξώσθη τῷ 1676, καὶ ἐφυλακίσθη, ἔπειτα δὲ ἔλαβεν ἐξαρχικῶς πρὸς ζωοτροφίαν 'του τὴν Ἀγχίαλον.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ δεύτερον, ἀνακληθεὶς τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1676, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τρία, ἐξώσθη τῷ 1679 ὑπὸ τοῦ διαδόχου 'του.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ, διορισθεὶς τῇ 30 Ἰουλίου τοῦ 1679, ἐπατριάρχευσε μόνον 12 ἢ 14 ἡμέρας, διότι οἱ ἀρχιερεῖς 'δὲν 'τὸν ἤθελον, ὡς ἐπείσακτον, ὅθεν καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς ἄνωθεν πύλης τοῦ Πατριαρχείου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξωρίσθη. Ἐξελέχθη δὲ

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, Χῖος τὴν πατρίδα, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τρία, παρῃτήθη οἰκειοθελῶς τῷ 1682, καὶ ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Χίον.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ τρίτον, ἐλθὼν ἀπὸ Βλαχίας, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο, ἐκρύδη τῇ 16 Μαρτίου τοῦ 1684, μαθὼν ὅτι ἐξελέχθη πάλιν

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ πέμπτον καὶ ἔσχατον, τῇ 12 Ἰουλίου τοῦ 1684, ἐλθὼν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ δὲ ἓν ἔτος παραιτηθεὶς, ἔλαβε πρὸς ζωοτροφίαν αὐτοῦ τὸ Βιδύνιον.

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, τὸ δεύτερον, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, τῇ 20 Ἀπριλίου τοῦ 1685. Ἐκδληθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ ἓν ἔτος, καλεῖται ἐκ τῆς Χαλκηδόνος τῷ 1686.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ τέταρτον. Ἀλλὰ, μετὰ δύω μῆνας, οἱ φίλοι τοῦ Ἰακώδου, συνασπίσαντες, ἐξωθοῦσιν αὐτὸν, καὶ, φυγόντος αὐτοῦ εἰς Βλαχίαν, ἐπανέρχεται πάλιν

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐν καιρῷ τῆς κατὰ τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲδ ἀνταρσίας τοῦ στρατοῦ (τῶν ζορμπάδων, καθὼς λέγει τὸ Χρονικὸν), παρῃτήθη, ἀπαυδήσας πρὸς τὸ πολύπονον τῆς ἀρχῆς, τῇ 1 Μαρτίου τοῦ 1690.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Προύσης, ὁ Ἀχαρνὰν, ψηφισθεὶς ἐν τῇ

(1) Histoire de l'état présent de l'Eglise Grecque, p. 111.

οἰκίᾳ τοῦ ἄρχοντος Μανολάκη τοῦ Καστοριανοῦ. Ἀλλὰ μετὰ δέκα μῆνας ἐξωθεῖται τῷ 1691, σκευωρίᾳ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, ὅς τις καὶ τὸν διεδέχθη.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Δ', ὁ πρώην Ἀδριανουπόλεως, ἐπατριάρχευσε τρεῖς ἢ πέντε μόνους μῆνας, καὶ ἐπανέρχεται, ὑποσκελίσας αὐτὸν, τῷ 1691.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, μετὰ δύο ἔτη, διαβαίνων ἐκ Βλαχίας ὁ Βεζίρης κατὰ τῶν Γερμανῶν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Κωνσταντίνου τοῦ Βασσαράβα ὅτι ὁ παρ' αὐτῷ τότε διατρίβων Διονύσιος ὁ Μουσελίμης ἐξεβλήθη ἀδίκως, γράφει ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀνακαλεῖται τῷ 1693.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον. Ἀλλὰ, μετὰ μῆνας ἑπτὰ, ἐκβάλλεται πάλιν τῷ 1694 (1), καὶ ἀναχωρήσας αὖθις εἰς Βλαχίαν, διεβίω τὸ λοιπὸν ἐκεῖ, καὶ ἀποθανὼν ἐτάφη ἐν Τεργοβίστῳ. Τὸν δὲ βίον αὐτοῦ ἔγραψε ὁ Καχαβέλας. Ἐπανῆλθε δὲ πάλιν τῷ 1694 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας ὀκτὼ ἔτη φρονίμως καὶ κατὰ Θεὸν, καὶ ἀνακουφίσας τοῦ χρέους τὸ Πατριαρχεῖον, συστήσας δὲ καὶ τὴν ἐν Φαναρίῳ Σχολὴν τοῦ Γένους, ἀπέθανε τὸν Αὔγουστον τοῦ 1702 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην νῆσον Μονῇ τῆς Θεοτόκου.

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, προεβιβάσθη τῇ 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1702, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα καὶ μῆνας ὀκτὼ, ἀπέθανεν ἀσθενήσας τὸν Μάϊον τοῦ 1707.

(ΝΕΟΦΥΤΟΣ), ὁ Ἡρακλείας, ἐπίσημος καὶ λόγιος ἀνήρ. Ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἔμεινε μέχρις ὀνόματος· διότι οὐ μόνον δὲν ἐπεκυρώθη ὁ

(1) Τότε ἐγράφη, φαίνεται, καὶ ἡ κατ' αὐτοῦ ῥαγδαία ἐκείνη ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ Ἀποῤῥήτων Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν Ἀγχιάλου Μητροπολίτην Δανιὴλ, ἧς ἀντιγράφομεν τὸ κυριώτερον μέρος. » . . . Ἐπερομένου γοῦν σου περὶ τῆς δευρὶ ἀφίξεως, ἣν ἀπεδέξατο παρὰ τῆς ὁμηγύ» ρεως τῶν ἀρχιερέων, τῆς ἀθροισθείσης ἐνταυθὶ ὑπὲρ τῆς ἐξώσεως τοῦ κατὰ παραχώρησιν » αὖθις ἐπιπηδήσαντος τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ Διονυσίου, καὶ τῆς παραλύσεως τῆς τυραννίδος » αὐτοῦ, τῆς ἀνυποίστου καὶ πανωλέθρου, πότερον ἄρα παραγενέσθαι σε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀδελ» φοῖς ἅμα συναγωνίσασθαι καὶ συγκινδυνεῦσαι δεῖ, ἢ, τριβήν τινα καὶ μέλλησιν ἐπικλώθοντα, » περιμεῖναι τὴν ἀπόβασιν ἐκάς; Καὶ καλὸν μὲν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, ἐπ' ἄκρας ἱστάμε» νον, Ποσειδῶνα θεᾶσθαι μαινόμενον, καὶ ἄνω καὶ κάτω κινούμενον, ὥς γε καὶ σοὶ δοκεῖ τό » γε νῦν ἔχον ἄγαν ὀνήσιμον, ἀποδειλιῶντι πρὸς τὸν ἀγῶνα. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν, οὐχ οὕτως· » οὐ γὰρ περὶ σμικρῶν ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ παντὸς, καὶ αὐτῆς τῆς μητρὸς ἡμῶν τῆς μεγάλης » Ἐκκλησίας, ἀφ' ἧς πᾶν ἀρνύμεθα γέρας, καὶ ἀποζῶμεν, οὐκ ὀλίγων ὅσων ἀπολαύοντες. » Κινδυνεύει δὲ, ἢ Διονύσιον ἀπελαθῆναι, ἢ τὴν ὁμήγυριν ἄρδην ἀπόλλυσθαι. Φονᾷ γὰρ ὁ » ἀλιτήριος, καὶ προσαπειλεῖ τὰ ἔσχατα τῷ τε Κλήρῳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἐπὶ μέρους » ἐπισείει πανώλειαν, ἧς οὐδ' ἂν οὐδ' αὐτὸς ἂν περισωθείης (ὃ μὴ γένοιτο). Καὶ βέλτιστον ἄρα » καὶ τιμιώτατον, ἀγωνιζόμενον ἀποθανεῖν, εἰ δεήσει, ἢ, ὥς φασιν, ἀδόκητον ἐν αὐτῇ εὐνῇ » σφαγῆναι κατοκνοῦντα καὶ ῥαθυμοῦντα. Οὐδὲ γὰρ σφαγῆς ἧττω τὰ παρὰ τοῦ ἀλάστορος κατ» τυόμενα καὶ μηχανώμενα. Καὶ εἷς ἓν ἄρα γενοῦ τοῖς συλλειτουργοῖς, καὶ συμπονήθητι, καὶ » διαβλήθητι, κοινοῖς ἱδρῶσι περιῤῥεόμενος ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀπολείψει » τὸ ἐξ ὕψους ἔκδικον ὄμμα τὸ πάνδημον ἄγος καὶ βλάβος χαίροντα ἐπὶ μήκιστον. Ἔῤῥωσο. »

ἀγαθὸς οὗτος Νεόφυτος, ἀλλ' ἐῤῥίφθη καὶ εἰς τὸ Κάτεργον, ὡς κατάσκοπος καὶ προδότης τῆς ἐξουσίας. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβιβάσθη -

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ὁ ἀπὸ Καισαρείας, ἐγχειρίσαντος αὐτῷ τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τοῦ Κυζίκου, μὴ παρόντος Ἡρακλείας. Φανεὶς δὲ βαρὺς διὰ τὴν αὐστηρότητά του, ἐμισήθη, καί, κατηγορηθεὶς ὡς ἀνίκανος, ἀμαθής, μέθυσος καὶ φιλάργυρος, ἐξεβλήθη μετὰ ἔτη δύο καὶ μῆνας ἓξ τῷ 1710, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Πατριαρχεύει δὲ -

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τὴν πατρίδα Κρής, ἀνὴρ σοφὸς καὶ εἰδήμων τῆς τε Λατινικῆς καὶ Ἀραβικῆς, καὶ μουσικώτατος. Συκοφαντηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἡμιμαθῶν ὡς νεωτεριστὴς καὶ ματαιόσχολος, ἐκβάλλεται μετὰ δεκαὲξ μόλις μῆνας, καί τοι πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἔχων προστάτας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προάγεται -

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, Λέσβιος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ θεοσεβὴς ἀνήρ. Ἀλλά, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἕξ, ἐξεβλήθη, μὴ στέρξας 'ν' ἀποτρέψῃ διὰ δωροδοκίας τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Διαδέχεται δὲ αὐτὸν τῷ 1713 -

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ὁ ἀπὸ Καισαρείας, τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἀντιστὰς γενναίως πρὸς τὴν αὔξησιν τοῦ ἐτησίου φόρου, ἐξεβλήθη μετὰ τέσσαρας μῆνας· προήχθη δὲ διὰ τοῦ τότε ἰσχύοντος ἀρχιγουνάρεως Μανολάκη -

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ἧς τὸν θρόνον ἐπιβατικῶς κατασχὼν εἶχεν ἀποβληθῇ, φιλοτάραχος καὶ κενόδοξος ἄνθρωπος, στέρξας καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ δασμοῦ. Μετὰ διετῆ δὲ πατριαρχείαν, ἣν διεῖπον μᾶλλον οἱ περὶ τὸν Μανολάκην, παρῃτήθη, καί, καταφυγὼν εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ὅπου κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπισκοπήσῃ, μετεκλήθη ἐκεῖθεν ἔπειτα πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προήχθη τῷ 1715 -

ἹΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Καισαρείας, Πάτμιος τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ φόρος ἐδιπλασιάσθη πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν περὶ τὸν Κοσμᾶν. Οὗτος ἐφάνη ἄξιος τοῦ θρόνου, διά τε τὴν τῶν ἠθῶν χρηστότητα καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ περὶ διαχείρισιν πραγμάτων ἱκανότητα, ἀνακαινίσας καὶ ἐπεκτείνας διὰ τῆς προσθήκης τοῦ Συνοδικοῦ καὶ τῶν διαιτημάτων τοῦ Πατριάρχου τὸ Πατριαρχεῖον, πυρποληθὲν τῷ 1707 ἢ 1710. Ἀλλά, διαβληθεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡς Ῥωσσίζων, ἐλύτρωσε μὲν τότε μόλις τὴν κεφαλήν 'του διὰ χρηματικῆς ἁδρᾶς δόσεως· περιπεσὼν δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Νολδαβίας Γρηγορίου τοῦ Γκίκα, διότι 'δὲν συγκατένευσεν εἰς τὴν παράνομον διάζευξιν τῆς ἀδελφῆς 'του, ἐξωρίσθη, κατ' αἴτησιν ἐκείνου, εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, μετὰ δώδεκα ἐτῶν πατριαρχείαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθη μὲν τῷ 1726 -

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀποπλη-

τος γενόμενος, ἀπέθανεν, ἀφεὶς τὸν θρόνον εἰς τὸν ἀντ' αὐτοῦ ἐκλεχθέντα.

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, πεπαιδευμένος καὶ τὸ ἦθος ἤπιος ἄνθρωπος· ἀλλ' ἐκκλίνας ὕστερον εἰς τὸ συβαριτικώτερον, ἔδωκεν ἀφορμὴν μίσους καθ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους, οὓς ἀπέκλεισε Τόμῳ Συνοδικῷ τῆς ἱερατείας· ὅθεν καὶ ἀφορμὴν λαβόντες τὴν ἐπὶ τῆς τοῦ Χαλὶλ-Πατρώνα ἐπαναστάσεως διαρπαγὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Πατριαρχείου, ἐξώσαντες αὐτὸν, μετὰ ἑξαετῆ πατριαρχείαν, ἐξώρισαν εἰς Κύπρον, καὶ ἀνεκλήθη τῷ 1732-

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Γ', τὸ δεύτερον· ἀλλὰ, πεσὼν, ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ, ἀπόπληκτος, παρῃτήθη, διοικήσας ἑπτὰ μόλις μῆνας τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπέθανεν, ἀναχωρήσας εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ἢ, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς Κωνσταντινιάδος, εἰς τὴν πατρίδα 'του Πάτμον· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προήχθη τῷ 1733-

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, Ἀκαρνὰν τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ σεμνόβιος ἄνθρωπος. Ἀνθιστάμενος δὲ τοῖς Ἀρμενίοις, διενεργοῦσι καὶ τότε σφετερισμὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ δυσαρεστήσας διὰ τοῦτο τῷ Ἀρχισατράπῃ, προστατεύοντι αὐτοὺς, ἐξεβλήθη μετὰ δέκα μῆνας, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Λῆμνον, κἀκεῖθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος· διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῷ 1734-

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ ΣΤ', Πάτμιος τὴν πατρίδα, ἁπλοϊκὸς καὶ ἑτεροκίνητος ἄνθρωπος, ὅθεν καὶ, πολλοῖς ἀρέσκων, διέμεινε πενταετίαν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τέλος ἐξέωσεν αὐτὸν τῷ 1740 ὁ πρὸ πολλοῦ ἐνεδρεύων αὐτὸν-

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας δεκαεννέα μῆνας, ἐξώσθη, μισηθεὶς διὰ τὴν ἄπληστον μάλιστα φιλοχρηματίαν 'του, καὶ, φορολογηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἔφυγεν εἰς Ἰάσιον· διεδέχθη δὲ αὐτὸν, ἀνακληθεὶς τῷ 1742-

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ ΣΤ', τὸ δεύτερον, καὶ μετὰ ἕνδεκα μηνῶν πατριαρχείαν, ἐξωσθεὶς πάλιν βιαίως διὰ τῶν φίλων τοῦ Παϊσίου, ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, καὶ ἐπανῆλθε πάλιν, διαδεχθεὶς αὐτὸν τῷ 1744,

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, ὅστις, κολακεύων τοὺς ἰσχύοντας τότε τῶν ἀρχιερέων, συνέστησε μετ' αὐτῶν ὁρκώμοτον συμμαχίαν· ἀλλ', ἐγκαταλειφθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φαγόντων τοὺς ὅρκους ὡς λάχανα, καὶ ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τὸν δασμὸν, ὃν αὐξήσας ὑπέσχετο μὲν, ἀνένευε δὲ ἢ ἠδυνάτει 'να πληρώσῃ, ἐξώσθη καὶ ἐφυλακίσθη, μετὰ τριῶν καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχείαν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1748-

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὑποκριτικὸς καὶ πολυδάπανος, ὅστις ηὔξησε τὸ χρέος τοῦ Κοινοῦ ἀπὸ 500 εἰς 1000 πουγγία, προσθεὶς καὶ τὸ λεγόμενον μουχαρὲρ (τῆς κατ' ἔτος ἐπικυρώσεως τοῦ Πατριάρχου). Πατριαρχεύσας δὲ δύο ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας, ἐξώσθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1751, καὶ πάλιν ἀνεκλήθη-

ΠΑΪΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ τέταρτον. Ἀλλὰ, μετὰ ἓν μόλις ἔτος, ἐξώσας αὐτὸν δι' ὀχλαγωγίας, 'τὸν διεδέχθη τῷ 1752.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ε', τὸ δεύτερον, διά τινος ἀγύρτου μοναχοῦ, καλουμένου Αὐξεντίου, ὅς τις, κηρύττων τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν αἱρετικῶν ἀνεξαιρέτως, καὶ ἐνθουσιάσας τὸν ὄχλον διὰ τῶν γοητειῶν 'του, τὸν μὲν Παΐσιον ἐδυσφήμει, ὡς ἑτεροδοξοῦντα, τὸν δὲ Κύριλλον ἀνεκήρυττε γνήσιον Πατριάρχην. Ἀλλὰ, μετ' ὀλίγον, κρεμασθέντος τοῦ ψευδαποστόλου ἐκείνου ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, κατώρθωσε μόλις ὁ Κύριλλος, ὅς τις συνοδικῶς εἶχεν ἐπικυρώση τοὺς περὶ ἀναβαπτισμοῦ λήρους ἐκείνου, 'να σωθῇ διὰ προσφορᾶς 250 πουγγίων. Πατριαρχεύσας δὲ πέντε ἔτη, καὶ συστήσας τὴν ἐν τῷ Ἄθωνι, μόλις ὅμως πενταετίαν διαμείνασαν, Ἑλληνικὴν Σχολὴν, ἧς προέστη μετὰ τοῦ Γραμματικοῦ Νεοφύτου τοῦ Πελοποννησίου ὁ κλεινὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, ἐξώσθη (1) τῇ 21 Ἰανουαρίου τοῦ 1757, καὶ διεδέξατο αὐτὸν.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Δ', ὁ Προϊλάδου, Ζαγοραῖος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ ἐκκλησιαστικώτατος ἀνήρ. Ἀλλ' ἀνακινήσας τὸ περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ζήτημα, κατηγορήθη παρὰ τῷ ὄχλῳ ὑπὸ τῶν τοῦ Κυρίλλου φίλων ὡς αἱρετικὸς καὶ καινοτόμος, καὶ, γενομένης συστάσεως ὄχλου κατ' αὐτοῦ, ἐβιάσθη, δαρθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀπανθρώπως, 'να παραιτηθῇ, μετὰ ἓξ μηνῶν καὶ ὀκτὼ ἡμερῶν πατριαρχείαν, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, συνέταξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἱστορίαν τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἄχρις αὐτοῦ πατριαρχευσάντων. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1757.

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, ἄλλως μὲν σεβάσμιος ἀνὴρ, ἀλλ' ὑπεροπτικώτερος τὸν τρόπον· διὸ καὶ μισηθεὶς, ἐξωρίσθη μετὰ τριετίαν εἰς Ἄθωνα, κἀκεῖθεν ἀναχωρήσας εἰς Ῥωσσίαν, ἔτυχε μεγάλης τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ταφεὶς παρὰ τὸ Κίαιβον. Διάδοχος δὲ αὐτοῦ ἐξελέχθη τῷ 1760.

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος καὶ πρώην Ἰκονίου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, καὶ ἐξ οἰκίας ἐπιφανοῦς (Καρατζᾶς), λόγιος καὶ χαρίεις ἀνήρ. Πατριαρχεύσας δὲ τέσσαρα ἔτη, παρῃτήσατο, καὶ ἐγκατεβίωσεν ἡσυχάζων ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβιβάσθη τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1764.

ΣΑΜΟΥΗΛ Α', ὁ ἀπὸ Δέρκων, ὁ κλεινότατος, Βυζάντιος καὶ οὗτος τὴν πατρίδα, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν, ἀνὴρ πεπαιδευμένος τήν τε θύραθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ σύνεσιν καὶ πεῖραν, ἱκανώτατος πρὸς διοίκησιν πραγμάτων· ὅθεν καὶ ἀφῆκεν ἐποχὴν

(1) Περίεργά εἶναι τὰ περὶ τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ ἱστορούμενα ὑπὸ τοῦ Βαρώνου Δὲ-Τὸττ, Γάλλου ἀξιωματικοῦ εἰς Τουρκικὴν ὑπηρεσίαν, γνωστοῦ διὰ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου.

ἀξιομνημόνευτον εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου Χρονικὰ, διορθώσας καὶ περιστείλας πολλὰς καταχρήσεις, καὶ στηρίξας τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ τοσοῦτος ἀνὴρ δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἀρέσῃ τοῖς πᾶσι, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον εἰσήγαγε τάξιν ἀντὶ τῆς ἀταξίας, ὅθεν καὶ μετὰ τετραετίαν ἐξωσθεὶς, ὡς βαρὺς καὶ τυραννικὸς, ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ὄρος τοῦ Ἄθωνος, κἀκεῖθεν μετὰ ἓν ἔτος ἐπανελθὼν, διέτριβεν ἡσυχάζων ἐν τῇ ἐν Θεραπείοις οἰκίᾳ του. Ἐξελέχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1768.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Β', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, Τενέδιος τὴν πατρίδα. Πατριαρχεύσας δὲ μόλις ἓν ἔτος, διεβλήθη εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡς ῥωσσίζων ὑπό τινος Ἰταλοῦ, συλληφθέντος ὡς κατασκόπου ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἀπαχθεὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ πολλαχῶς στρεβλωθεὶς, αὐτός τε καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ Μέγας Οἰκονόμος (ὅς τις καὶ ἀπέθανε στρεβλούμενος), ἐξωρίσθη, ἀπολυθεὶς ἡμιθανὴς, εἰς Τένεδον, ὅπου καὶ μετά τινα ἔτη ἀπεβίωσε. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1769.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, ἀρχιερεὺς εὐλαβέστατος. Παραιτηθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ τρία ἔτη καὶ ἑπτὰ μῆνας, ἀνακαλεῖται τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1773.

ΣΑΜΟΥΗΛ ὁ Α', τὸ δεύτερον, κατὰ ῥητὴν θέλησιν Σουλτὰν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', γνωρίζοντος τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ, μετὰ δεκατρεῖς μῆνας, διαβληθεὶς ὡς αὐστηρότερος τοῦ δέοντος, ἀπεμακρύνθη, καὶ ἐγκατεβίωσεν ἡσυχάζων ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, ὅπου καὶ ἐτάφη, ἀποθανὼν μετὰ τέσσαρας μῆνας. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1774.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης, ἀνὴρ παιδείᾳ λόγου καὶ ἀρετῇ κεκοσμημένος, εἰ καὶ πολὺ ὑποδεέστερος τὴν πολιτικὴν δραστηριότητα καὶ σύνεσιν τοῦ προκατόχου του. Ἀπέθανε δὲ, πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, καὶ διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1780.

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, πολλῶν προτερημάτων ἄνθρωπος. Ἀποθανόντος δὲ καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τριετίαν, προάγεται τῷ 1784.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ὁ ἀπὸ Σμύρνης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, σεμνότατος καὶ λόγιος ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ὀξὺς καὶ παράθερμος· ὅθεν καὶ ἐξωσθεὶς μετὰ πενταετίαν, ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα, προήχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῷ 1789.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Ζ', ὁ ἀπὸ Μαρωνείας, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ φρόνιμος καὶ πρὸς οἰκονομίαν πραγμάτων δεξιώτατος. Ἀλλ' ἐξωρίσθη καὶ οὗτος μετὰ πενταετίαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προήχθη τῷ 1794.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Δέρκων, Κύπριος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ τὸ ἦθος ἄμεμπτος ἀνὴρ, κεκμηκὼς ὅμως ἤδη διὰ γῆρας· ὅθεν καὶ μετὰ τριετίαν παραιτηθεὶς, ἐγκατεβίωσεν ἐν ΚΠ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῷ 1797.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Σμύρνης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ δραστηριώτατος, συνετός, περὶ τὴν κοσμιότητα τῶν Κληρικῶν ἀδυσώπητος καὶ πρὸς τοὺς κινδύνους ἀνένδοτος. Οὗτος ἀνῳκοδόμησεν ἐκ βάθρων τὸ ἤδη σεσαθρωμένον Πατριαρχεῖον, καὶ συνέστησε πάλιν τὴν ἐν αὐτῷ τυπογραφίαν. Ἀλλὰ, δυσαρεστήσας τοῖς πλείοσι τῶν Ἀρχιερέων, οὓς ἀπέπεμψεν εἰς τὰς οἰκείας ἐπισκοπὰς, καὶ στερηθεὶς τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ προστάτου Κωνσταντίνου τοῦ Χαντζερῆ, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, φονευθέντος τῷ 1799, ἐξώσθη μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα· προσεκλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐκεῖθεν τῷ 1799 -

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Ζ', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας δύο-ἥμισυ ἔτη, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη, προσκρούσας τῷ τότε ἰσχύοντι Δέρκων τῷ Μακαρίῳ, διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἐφέσου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῷ 1801 -

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Νικαίας, Βιθυνὸς τὴν πατρίδα, ἀνὴρ λόγιος μὲν καὶ ἀφιλάργυρος, νωθρὸς δὲ ἄλλως καὶ ἑτεροκίνητος. Οὗτος συνετέλεσε πολὺ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Μουρούζη καὶ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Δημητρίου Σχινᾶ πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἐν Ξηροκρήνῃ (Κουροὺ-τσεσμὲ) Σχολῆς. Ἀναγκασθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ἐναντίας αὐτῷ μερίδος τῶν τότε ἰσχυόντων ἵνα παραιτηθῇ, διέμεινεν ἡσυχάζων ἐν ΚΠ. Προσεκλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῷ 1806 -

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε', τὸ δεύτερον. Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατοροῦντος τότε Σουλτὰν-Σελὴμ διὰ πολυτελοῦς ἐπενδύτου (σαμουρόγουνας), ὡς παρευρεθεὶς καὶ συνεργασθεὶς οἰκείαις χερσὶ πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἐργαζομένων εἰς τοὺς ἀνεγερθέντας κατὰ σπουδὴν τῷ 1807 προμαχῶνας κατὰ τοῦ εἰσπλεύσαντος τὴν Προποντίδα Ἀγγλικοῦ στόλου (1). Ἀλλὰ μετὰ δύο μόλις ἔτη, ἐπελθόντος τοῦ Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρου καὶ ἐνθρονίσαντος τὸν Σουλτὰν-Μαχμοὺδ, ἐξώσθη καὶ οὗτος τῷ 1808, καὶ ἀπεσύρθη ἡσυχάζων εἰς Πρίγκηπον, ἀπ' ὅπου μετὰ καιρὸν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Ὄρος τοῦ Ἄθωνος. Ἀντεισήχθη δὲ διὰ χρημάτων, ἢ τοὐλάχιστον ἄνευ ψήφων, διαταγῇ δὲ μόνῃ τοῦ Μπαϊρακδάρου,

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Ε', τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, καταστραφέντος μετά τινας μῆνας τοῦ Μπαϊρακδάρου, ἐξώσθη ἀμέσως καὶ οὗτος, ὡς καταπατήσας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Σαμουὴλ στερεωθέντα δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου, καὶ μὴ εἰσελθὼν διὰ τῆς θύρας. Διαδέχεται δὲ αὐτὸν τῷ 1809 -

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης, Κρὴς τὴν πατρίδα, ἀνὴρ ἄμοιρος μὲν παιδείας, ἐμβριθὴς δὲ καὶ συνετὸς καὶ τῶν Τουρκικῶν ἐμπειρότατος, καὶ, ἐξ ἐπαινετῆς συναισθήσεως τῆς ἑαυτοῦ ἀμαθείας, φιλομαθέστατος.

(1) Ἴδε σελ. 291-292 καὶ 486 τοῦ Β' Μέρους.

Παραιτηθεὶς δὲ μετὰ τρία ἔτη καί τινας μῆνας, ἐγκατεβίωσεν ἐν Μιτυλήνῃ. Διεδέχθη δὲ τοῦτον τῷ 1813 -

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ ΣΤ', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, σοφὸς καὶ κοσμιώτατος ἀνήρ, ὅς τις, ποιμάνας ἐπὶ ἓξ σχεδὸν ἔτη τὴν Ἐκκλησίαν, παρῃτήθη τῇ 10 Νοεμβρίου τοῦ 1818, ὑπερισχύσαντος, μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, τοῦ ἐναντίου μέρους, καὶ ἀπελθὼν ἡσύχαζεν ἐν τῇ πατρίδι 'του, ὅπου καὶ ἐκρεμάσθη τῷ 1821. Ἀνεκλήθη δὲ πάλιν -

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε', τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον, φθάσας εἰς ΚΠ τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1819. Διεῖπε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον, ἀνταγωνιζόμενος πρὸς τὰς καταχρήσεις καὶ καινοτομίας, καὶ οἰκονομῶν τὰ πάντα πρὸς τὸ δοκοῦν βέλτιον, ὅτε, ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὑπέστη, πρῶτος αὐτὸς ἐκ τῶν ἱερῶν συναδέλφων 'του, τὸν δι' ἀγχόνης ἐπονείδιστον θάνατον τῇ 10 Ἀπριλίου τοῦ 1821, εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, κρεμασθεὶς ἀπὸ τῆς μεσαίας τοῦ Πατριαρχείου θύρας, κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Πάσχα Κυριακὴν (1), ἐν ᾧ, ἐνδυμένος τὸν ἐξ ἔθους ἐπενδύτην καὶ δορυφορούμενος ἔφιππος, ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῆς Πύλης ὁ διαδεξάμενος αὐτόν-

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ὁ ἀπὸ Πισειδίας, ἄνθρωπος ἄσημος μὲν ἄλλως καὶ μάταιος, ἀλλ' εὐπαίδευτος, καὶ πρὸς τὴν τότε δεινότητα τῶν καιρῶν οὐκ ἀνεπιτήδειος, διὰ τὴν περὶ τὰ Τουρκικὰ πεῖράν 'του, εἰ καὶ πολλοῖς προσέκρουσε καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐδυσφημίσθη, ὡς συνένοχος δῆθεν τῶν βιαίων τῆς ἐξουσίας μέτρων. Ἀπέθανε δὲ μετὰ ἑνὸς μόλις καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐπώδυνον πατριαρχείαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεβιβάσθη τῷ 1822 -

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος καὶ πρώην Σμύρνης, Νάξιος, ἀρχῆθεν δὲ Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ὀλίγης μὲν παιδείας μέτοχος, ἄλλως δὲ προσηνὴς τοὺς τρόπους καὶ δημοτικώτατος, ὥστε καὶ εἰς ὀχλοκολακείαν πολλάκις ἐξέπιπτε. Πατριαρχεύσας δὲ μόλις δύο ἔτη, ἐξεβλήθη ὡς ἀδρανὴς καὶ ἀνίκανος, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, διὰ τὴν γενομένην ὑπὲρ αὐτοῦ ὀχλαγωγίαν, ἐκεῖθεν δὲ κατέβη μετὰ ἑπτὰ ἔτη εἰς Σμύρνην, καὶ ἐκεῖ ἐγκατεβίωσεν ἀποθανὼν ὑπέργηρως καὶ κοινῶς παρὰ πάντων σεβαζόμενος. Διεδέχθη δὲ τοῦτον κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1824-

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, ὁ ἀπὸ Σερρῶν καὶ πρώην Βεῤῥοίας, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, φιλότιμος καὶ δραστήριος. Μισηθεὶς δὲ ἐπὶ τέλους διὰ τὸ σφόδρα φίλαρχον καὶ ἀγέρωχον τοῦ ἤθους 'του, καὶ διαβληθεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐξώσθη ἀτίμως καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, ἀφ' ὅπου ἐπανῆλθεν ἔπειτα εἰς Πρίγκηπον τὴν νῆσον, καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησε. Διάδοχος δὲ αὐτοῦ ἐψηφίσθη τῷ 1826 -

(1) Ἴδε σελ. 572 τοῦ Α' Μέρους.

* ἈΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, πρῴην δὲ Βελιγραδίου, Θρᾷξ τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν οὐκ ἀδόκιμος, καὶ ἄλλως κόσμιος. Ἀλλὰ φανεὶς ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐστηρὸς καὶ ἑτεροκίνητος, καὶ δυσαρεστήσας εἰς πολλούς, ἐξώσθη, μετὰ τετραετῆ πατριαρχείαν, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, κἀκεῖθεν καταβὰς ἔπειτα εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε, καταλιπὼν σωροὺς χρημάτων, ὡς ἐλέγετο. Διεδέξατο δ' αὐτὸν τῷ 1830-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Σιναίου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, σοφὸς ἀνὴρ τήν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν, καὶ τῆς Λατινικῆς καὶ Σθλαβοῤῥωσικῆς, ἔτι δὲ καὶ τῆς Γαλλικῆς εἰδήμων, τὸ ἦθος δὲ πρᾷος καὶ χαριέστατος, καὶ παρὰ πάντων κοινῶς ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος. Ἀλλά, περιπεσὼν καὶ οὗτος εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ πάντοτε μέν, ἀλλὰ μετὰ τὰ 1821 πολὺ μᾶλλον περιβομβούντων, κηφήνων, οὐκ ἀκέντρων τούτων γε, ἐξεβλήθη κατὰ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου οὐκ ἄχαρι. Διελάμβανε γὰρ ὅτι « ἐπειδὴ ὁ Πατριάρχης » Κωνστάντιος ἐζήτησε 'να παραιτηθῇ διὰ γῆρας, ἔστω παρῃτημένος, » καὶ διαγέτω ὅπου ἐὰν θέλῃ ἐλεύθερος ». Παραιτηθεὶς οὖν ἄσμενος ὁ σεβάσμιος γέρων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φίλην αὐτῷ ἡσυχίαν, καὶ εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνῃ ἠρεμαῖον αὐτοῦ ἐνδιαίτημα, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ πρῶτον, προσκληθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῆς ΚΠ, δυσκόλως καὶ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἀπεχωρίσθη, καὶ ἐκεῖ διαγαγὼν εἰκοσιτετραετίαν ὅλην ἐν τῇ κατὰ Θεὸν φιλοσοφίᾳ καὶ μελέτῃ, ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1859 πλήρης ἡμερῶν, καταλιπὼν πολλὰ καὶ καλὰ συγγράμματα, ἐν οἷς διακρίνεται ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχαιολογία καὶ ἡ τοπογραφία τῆς ΚΠ, ἀνωνύμως μὲν αὕτη ἐκδοθεῖσα, ἀρκούντως δὲ τὸν γεννήτορα ὑποδηλοῦσα διὰ τῆς ἐπιγραφῆς Κωνσταντινιάς. Διεδέχθη δὲ τοῦτον τῷ 1834-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Τορνόβου, ἄνθρωπος ἀγαθὸς μὲν ἄλλως καὶ εὐλαβής, ἀλλ' ἀμαθὴς καὶ ἀνίκανος. Πατριαρχεύσας δὲ δεκαπέντε μῆνας καὶ ἀπαρέσας τοῖς πᾶσιν, ἐξεβλήθη, γνωστοποιήσαντος τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ τότε παρεπιδημοῦντος εἰς ΚΠ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας Μιλόσση. Προεβλήθη δὲ κοινῇ ψήφῳ, κατ' Αὔγουστον τοῦ 1835,

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ ΣΤ', ὁ ἀπὸ Σερρῶν, καὶ πρῴην Πελαγονίας, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, εἰς ἡλικίαν 42 μόλις ἐτῶν, χρηματίσας διάκονος καὶ ἀνάστημα τοῦ ἐν μαρτυρικῇ τῇ λήξει ἀοιδίμου Γρηγορίου τοῦ Δέρκων. Ἀλλά, δυσαρεστήσας τοῖς Ἀγγλίζουσι, καὶ ἰδίως ἀποποιηθεὶς 'να ἐγκρίνῃ τὸν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους εἰσαχθέντα ἐκκλησιαστικὸν κανονισμόν, καινοτομοῦντα ἄλλα τε πολλά, καὶ δὴ καὶ τὰ κατὰ τοὺς γάμους, ἐξεβλήθη, κατ' ἐπίμονον, ὡς λέγεται, αἴτησιν τοῦ ἐν ΚΠ Ἄγγλου Πρέσβεως, καὶ διεδέξατο αὐτὸν τῇ 29 Φεβρουαρίου τοῦ 1840-

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ ἀγαπητὸς, διά τε τὸ μειλίχιον τοῦ ἤθους καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀρετάς. Πατριαρχεύσας δὲ μῆνας δεκατέσσαρας, ἐπαύθη τῇ 6 Μαΐου τοῦ 1841, καὶ διεδέχθη αὐτὸν-

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Κυζίκου καὶ πρώην Ἀγχιάλου, ἐκ Νεοχωρίου τῶν Γανοχώρων, Πρωτοσύγκελλος καὶ ἀνάστημα καὶ οὗτος τοῦ ἀειμνήστου Γρηγορίου τοῦ Δέρκων. Διευθύνας δὲ φρονίμως τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1845, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐκ δεξιῶν τοῖς εἰσιοῦσι. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν-

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Κυζίκου καὶ πρώην Θεσσαλονίκης, Κεῖος τὴν πατρίδα, ἐκ τῶν εὐπατριδῶν. Πατριαρχεύσας δὲ μῆνας ἑπτὰ δραστηρίως καὶ ἐνδόξως, ἀπέθανε τῇ 28 Νοεμβρίου τοῦ 1845, εἰς ἡλικίαν 73 ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς περιβόλῳ πλησίον τοῦ Ἀνθίμου Ε'. Διεδέξατο δ' αὐτὸν-

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Δέρκων, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐνάρετος καὶ ἀγαθώτατος ἀρχιερεύς. Οὗτος ἀνῳκοδόμησε τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ Μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, πυρποληθεῖσαν, συστήσας ἐν αὐτῇ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον ἢ Θεολογικὴν Σχολὴν, ἐξ ἧς πολλοὶ καὶ εὐθαλεῖς ἀνεφύησαν ἀκρέμονες τῇ Ἐκκλησίᾳ. Παυθέντος δὲ αὐτοῦ τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1845, διεδέξατο αὐτὸν-

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ ΣΤ', ὁ ἀπὸ Ἐφέσου, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Κουταλιανὸς, ἀνὴρ εὐπαίδευτος, δραστήριος, καὶ ἱκανώτατος. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ, ἐπαύθη τῇ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1848, καὶ διεδέχθη αὐτὸν-

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ Δ', τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας τέσσαρα ἔτη, καὶ ἡμέρας δεκαοκτὼ, ἐπαύθη, ὡς νωθρὸς ἤδη διὰ γῆρας καὶ ἀνίκανος, καὶ διεδέχθη αὐτὸν τῇ 3 Νοεμβρίου τοῦ 1852-

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Δ', τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας δεκατέσσαρας, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1853 ἐν γήρᾳ καλῷ, καὶ διεδέχθη αὐτὸν-

ἌΝΘΙΜΟΣ ὁ ΣΤ', τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη δύο, ἐξεβλήθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1855, καὶ διεδέχθη αὐτὸν-

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ζ', ὁ ἀπὸ Ἀμασείας καὶ πρώην Αἴνου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα ἐκ Νεοχωρίου, ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ εἰρηνικὸς, ἀλλ' ἀνίκανος πρὸς τὰς δυσχερείας τῆς θέσεώς του. Ὅθεν καὶ παρῃτήθη τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1860, δυσαρεστήσας τοῖς πλείστοις. Ἐπ' αὐτοῦ συνεκροτήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδείᾳ τῆς ἐξουσίας γενικὴ συνέλευσις τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ ἔθνους, ἥτις, μετὰ διετῆ σχεδὸν συνδιάσκεψιν, πολλάκις διακοπεῖσαν δι'

ἔλλειψιν εἰλικρινοῦς συνεννοήσεως, συνέταξεν εἶδός τι κανονισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπικύρωσις ἀναβάλλεται μέχρι τοῦδε.

ΙΩΑΚΕΙΜ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ἐλλόγιμος καὶ ἔμφρων ἀρχιερεύς, Χῖος τὴν πατρίδα, ἐξελέχθη πρῶτος διὰ βίου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Τὴν δὲ ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐσημείωσεν εὐχάριστον διὰ πᾶσαν ὀρθόδοξον καρδίαν συμβεβηκός, ἡ εἰς τοὺς κόλπους τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσέλευσις 50,000 Μελχιτῶν ἢ Ῥωμαιοκαθολικῶν τῆς Συρίας, οἵτινες διὰ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν, ἐμφανισθέντων τῇ 26 Νοεμβρίου 1860 ἐνώπιον τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐνδημούσης Συνόδου καὶ πολυαρίθμου ὁμηγύρεως ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, ἀπήγγειλαν τὸν ἑπόμενον λίβελλον, ἢ ἔγγραφον ὁμολογίαν, δι' ἧς χαίρειν εἰπόντες τῇ Παππικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἑνοῦνται τοὐντεῦθεν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς. Τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ὡς οἰωνὸν αἴσιον τοῦ μέλλοντος θριάμβου τῆς ἀληθείας τῶν ἱερῶν δογμάτων, ἐφ' ὧν ἑδράζεται ἀρραγήτως ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀντιγράφομεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον, ἐπισφραγίζοντες δι' αὐτοῦ τὴν θεότευκτον σειρὰν τῶν 228 Πατριαρχῶν, ὅσοι, ἐν διαστήματι 1540 ἐτῶν ἐλάμπρυναν τὸν ἱερὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον.

» Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

» Οἱ ὑποφαινόμενοι, μετὰ τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὸν πανάγαθον Θεὸν » ἐγκάρδιον ἡμῶν εὐχαριστίαν καὶ τὴν πρὸς τὴν σεβασμιωτάτην ὁμήγυ» ριν Ὑμῶν, τῶν τε ἁγιωτάτων τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῶν πανιε» ρωτάτων Ἀρχιερέων, εὐγνωμοσύνην, ταπεινῶς ἀναφέρομεν. Ἡ κατ' » ἔμπνευσιν πάντως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συγκατάβασις τῆς ἐν τῇ 9 » τοῦ παρόντος μηνὸς συγκροτηθείσης ἁγίας Συνόδου εἰς τὸ νὰ συγκα» τανεύσῃ παραδεχθῆναι τὰς ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν κγ'. τοῦ παρελθόντος » μηνὸς Ὀκτωβρίου παρουσιασθείσῃ ἀναφορᾷ ἡμῶν διαλαμβανομένας αἰ» τήσεις ἐνέπλησε τὴν καρδίαν ἡμῶν μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀνεκφράστου » παρηγορίας. Ὅθεν καὶ ἀναβοῶμεν ἐνώπιον τῆς γεραρᾶς ταύτης ὁμη» γύρεως ὅτι » Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν καὶ ἐγενή» θημεν εὐφραινόμενοι«. Ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ ὅτι » δεῖ χρισθῆναι πάντας τοὺς προσερχομένους ἡμᾶς διὰ τοῦ Ἁγίου Μύ» ρου πρὸς πλείονα ἁγιασμὸν καὶ πραγματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἑνώσεως » ἡμῶν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς ἱεροὺς » κανόνας, ἡμεῖς, τόσον ἐκ μέρους ἡμῶν, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ ὁμο» γνώμονος ἡμῶν λαοῦ μετὰ μεγίστης χαρᾶς παραδεχόμεθα καὶ τοῦτο. » Θεωροῦντες λοιπὸν ταῦτα ὡς παρὰ Κυρίου, παρ' οὗ κατευθύνεται τὰ » διαβήματα παντὸς ἀνθρώπου, ἰδοὺ νῦν ἡμεῖς σπεύδοντες προσερχόμεθα

» μετὰ πάσης εἰλικρινείας, καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἐγγράφου τρανῶς
» ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον τῆς σεβασμίας ταύτης ὁμηγύρεως, Α'. ὅτι ἀπε-
» σπάσθημεν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἀρχαίας
» Ῥώμης, μηδόλως ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς ὑπερτάτην καὶ μόνην κε-
» φαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἧς κεφαλὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ Κύριος
» ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ μετὰ πόθου ἀνεκλαλήτου ἐναγκαλιζόμεθα
» ἀδιασπάστως ἅπαντα τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκ-
» κλησίας, ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς κανονικοὺς αὐτῆς πνευματικοὺς ἀρ-
» χηγούς· Β', φυλάττομεν ἀπαραχάρακτον καὶ ἀνόθευτον τὸ ἱερὸν Σύμ-
» βολον τῆς πίστεως, ἄνευ δηλονότι τινὸς προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως, καθὼς
» συνετέθη παρὰ τῶν ἁγίων μεγάλων οἰκουμενικῶν Συνόδων, πρώτης τε
» καὶ δευτέρας, καὶ ἐπεκυρώθη παρὰ τῶν λοιπῶν καθεξῆς πέντε οἰκου-
» μενικῶν ἁγίων Συνόδων. Ὅθεν, ἀποδοκιμάζοντες τὴν ὑπὸ τῆς Λατινικῆς
» Ἐκκλησίας γενομένην βλάσφημον ἐκείνην καὶ ἀντευαγγελικὴν προσθή-
» κην «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», καθυποβάλλομεν τῷ ἀναθέματι πάντα τὸν
» τολμῶντα νὰ προσθέσῃ τι ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου Συμβό-
» λου, ὥσπερ καθυποβάλλουσι τὸν τοιοῦτον καὶ οἱ θεόπνευστοι Πατέρες
» ἡμῶν· Γ', διακρατοῦμεν στεῤῥῶς ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν
» Κανόνων τῶν τε Ἀ[illegible]
» νόδων ἀποφασισθέντα, τὰ αὐτὰ φρονοῦντες, ἅπερ καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνα-
» τολικὴ Ἐκκλησία, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ἀποδοκιμάζοντες· καὶ οὕτω προ-
» θύμως μὲ τὴν ἰδίαν ἡμῶν θέλησιν καὶ αὐτοπροαιρέτως, στέργομεν εἰς
» ὅσα ἐγράψαμεν, ὑποσχόμενοι ὅτι θέλομεν διατηρήσῃ αὐτὰ ἀπαρασα-
» λεύτως καὶ κηρύττει στεντορείως μέχρι τελευταίας ἡμῶν ἀναπνοῆς.
» Ὅθεν πρὸς ἀσφαλεστέραν ἔνδειξιν τούτων ἁπάντων ἐγράψαμεν τὸ πα-
» ρὸν ἔγγραφον, ἰδιοχείρως παρ' ἡμῶν ὑπογεγραμμένον, καὶ ἐσφραγι-
» σμένον τῇ ἰδίᾳ ἑκάστου σφραγῖδι, κατὰ τὸν τύπον τῆς ἁγίας τοῦ Χρι-
» στοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἵνα διατηρηθῇ εἰς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρ-
» χείοις ἱεροὺς κώδηκας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 26 Νοεμβρίου 1860.

(Ὑπογ.) Οἰκονόμος Ἰωάννης Χαβίπ.
Γαβριὴλ Τζιπάρας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

	Σώματα
Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος	10
Ὁ μακαρίτης ἄργων Ποστέλνικος Σωτήριος Καλλιάδης	100
Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Πατριάρχης ΚΠ. Κωνστάντιος ὁ Α'.	10
Ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριος Κύριλλος	5
Ὁ ὑψηλότατος πρώην Ἡγεμὼν Μολ- Ὁ ὑψηλότατος πρώην Ἡγεμὼν Μολ-	10
δαβίας Γρηγόριος Γκίκας	10
Ἡ ἐκλαμπροτάτη Κυρία δομνίτσα Ἑλένη Βάλσα	5

Οἱ Εὐγενέστατοι Κύριοι

Νικόλαος Α. Μαυροκορδάτος	5
Νικόλαος Γεράσης	25
Κωνσταντῖνος Δ. Σχινᾶς	6
Ἀλέξανδρος Κ. Μουρούζης	3
Παναγιώτης Κ. Μουρούζης	3
Κωνσταντῖνος Κ. Μουρούζης	1
Μαριώρα Α. Μουρούζη, τὸ γένος Μαυρογένη	2
Νικόλαος Κ. Νέγρης	30
Κωνσταντῖνος Α. Σοῦτσος	10
Ἀναστάσιος Μανάκης	4
Ἀναστάσιος Δ. Τιζλὼφ	5
Γεώργιος Ι. Μπάρας	10
Σ. Μαυρογορδάτος	2
Νικόλαος Κουκκούλης	2

Οἱ Πανιερώτατοι Ἀρχιερεῖς

	Σώματα
Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος	1
Ἀργυρουπόλεως Σεραφεὶμ	1
Ἀγχιάλου Σωφρόνιος	1
Βάρνης καὶ Καβάρνης Πορφύριος	1
Βάρνης (πρώην) Ἰωσὴφ	1
Γορτυνίας Φιλόθεος	1
Δέρκων Γεράσιμος	1
Λοβιτσοῦ Μελέτιος	1
Μεσημβρίας Νικηφόρος	1
Μεσσηνίας Προκόπιος	1
Μιτυλήνης Καλλίνικος	1
Νάξου Παρθένιος	1
Περιστερᾶς Σωφρόνιος	1
[illegible]	1
Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος	1
Τραϊανουπόλεως Ἄνθιμος	1
Φθιώτιδος Καλλίνικος	1
Χαλδίας Θεόφιλος	1

Οἱ Πανοσιώτατοι Ἀρχιμανδρῖται καὶ Πρωτοσύγκελλοι

Ἀγαθάγγελος Προυσαεὺς	1
Ἀγαθάγγελος	1
Ἀθανάσιος	1
Ἀμβρόσιος Σιναΐτης	1
Γρηγόριος Βατοπεδινὸς Πρετσιςάνος	1
Διονύσιος	1
Διονύσιος Ξηροποταμηνὸς	1
Ἱλαρίων Βερνάτσας	1
Ἰωσὴφ	1
Κοσμᾶς Λιβερόπουλος	2
Πολύκαρπος	1
Πορφύριος	1
Συνέσιος Βασιλικιώτης	1
Σωφρόνιος Κύπριος	1
Φιλόθεος Οἰκονομόπουλος	3

Οἱ Αἰδεσιμώτατοι Πρωτοπρεσβύτεροι

Κωνστ. Ἀσπριώτης ἐκ Μεσημβρίας	1

Νικηφόρος Βασιλικιώτης 1
Νικόλαος Οἰκονόμος τοῦ ἐν Ἀγχιάλῳ Πύργου 1
Νικόλαος Ἀσπριώτης 1
Πέτρος, δημοδιδάσκαλος Ἀπειρανθίας τῆς Νάξου 1
Δημήτριος ἐκ Μεσημβρίας 1
Ζαχαρίας Πρεσβύτερος Γαλαζίου 1

Οἱ Πανοσιώτατοι Ἱερομόναχοι

Ἀκίνδυνος Ἁγιορείτης 1
Χατζῆ-Διονύσιος Λαυρειώτης 1
Ἰωακείμ 1
Κωνστάντιος 1
Παΐσιος, Ἑλληνοδιδάσκαλος 1
Παχώμιος Ἁγιορείτης ἐκ Σίφνου 1
Σωφρόνιος Ἁγιορείτης 1
Σωφρόνιος Μοναχὸς 1
Πόλιτας Ἀγάπιος, Ἱεροδιδάσκαλος 1
Χατζῆ Δανιὴλ, ἐπίτροπος τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου 1

Οἱ Ἱερολογιώτατοι Διάκονοι

Ἀγαθάγγελος 1
Γεννάδιος 1
Καλλίνικος Μιτυληναῖος 1
Μελέτιος Σπανδονίδης 1
Μελχισεδὲκ 1
Χρύσανθος Βυζάντιος 1

Αἱ ἐν τῷ Ἄθωνι Ἱεραὶ Μοναὶ

Ἁγίου Παύλου 1
Βατοπεδίου 1
Γρηγορίου 1
Διονυσίου 1
Δοχειαρίου 1
Ἐσφιγμένου 1
Ζωγράφου 1
Ἰβήρων 1
Καρακάλλου 1
Κουτλουμουσίου 1
Λαύρας 1
Ξενοφῶντος 1
Ξηροποτάμου 1
Παντοκράτορος 1
Προδρόμου Ἰβηριτῶν 1
Ῥωσσικοῦ 1
Σιμοπέτρας 1
Σταυρονικήτα 1
Φιλοθέου 1
Χιλιανδαρίου 1

Αἱ Ἑλληνικαὶ Σχολαὶ

Ἁγίου Ὄρους 1
Βιέννης 1
Τραπεζοῦντος 1
Χαλδίας 1
Χίου 1

Οἱ Δῆμοι

Ἑρμουπόλεως 1
Λετρίνων 1

Οἱ Κύριοι

Ἀγαλίδης Ι. 1
Ἀγγελικάρας Ν. Γ. 1
Ἀγγελόπουλος Κοσμᾶς 1
Ἀγκωνάκης Ι. 1
Ἀδαμίδης Θεοφύλακτος 1
Ἀθανασιάδης Νικόλαος Ι. 1
Ἀθανασίου Γεώργιος 1
Ἀθανασίου Εὐάγγελος 1
Ἀθηνάδης Βασίλειος 1
Ἄκατος Παναγιώτης Α. 1
Ἀλβέρτος Νικόλαος ἱερεὺς 1
Ἀλεξάκης Γεώργιος 1
Ἀλεξάνδρου Α. Δ. 1
Ἀλιπράντης Ἀντώνιος 1
Ἀναγνώστου Λουκᾶς 1
Ἀλεξανδρίδης Μαργαρίτης Δ. 1
Ἀλμπαζουρόπουλος Κ. Ι. 1
Ἀλμπανόπουλος Νικόλαος. 1
Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος 1
Ἀνδρεάδης Τρ. 1
Ἀνδρέου Ἰωάννης 1
Ἀνδρέου Λεωνίδας 1
Ἀνδριτσᾶς Νικόλαος 1
Ἀντωνιάδης Α. 1
Ἀντωνιάδης Θεοδόσιος Κ. 1
Ἀντωνιάδης Κυριακὸς 1
Ἀντωνιάδης Π. 1
Ἀνώνυμος ἐν Βιέννῃ 1
Ἀνώνυμος ἐν Χίῳ 1
Ἀποστολίδης Δημήτριος 1
Ἀρβανίτης Μιλτιάδης 1
Ἀρβανιτόπουλος Δημ., ἀρχιτέκτων 1

Ἀργυράκης Ἰωάννης
Ἀργυρίου Ἰάκωβος
Ἀργυρόπουλος Κλεάνθης
Αὐξεντιάδης Ἀναγνώστης
Βαβαρέσκος Ν.
Βαδέτης Ἐρῖκος
Βΐας Γεώργιος
Βακᾶς Παῦλος Μ.
Βαλάσογλους Ἰάνκος
Βαλέττας Ἰωάννης
Βαλιάνος Παναγιώτης
Βάλινδας Α.
Βαρδόνκας Κωνσταντῖνος
Βαρλαὰμ Μιχαὴλ
Βαρότσης Ἰωσὴφ
Βασιλειάδης Γεώργιος
Βασιλόπουλος Στέφανος
Βαφέας Ἰωάννης
Βεκούνης Κωνσταντῖνος
Βελισσαρίου Νικόλαος
Βελτίων Γεώργιος
Βενετόπουλος Δ.
Βενιέρης Ἀναστάσιος Ν.
Βενετσανόπουλος Ἀνδρέας
Βενιαμὶν Δημήτριος
Βεργόπουλος Ζῆσος
Βιτάλης Ἀντώνιος
Βιτσαρᾶς Ἀλέξανδρος
Βιολῆς Νικόλαος Δ.
Βλάσης Ἀντώνιος
Βλασιάδης Σκαρλάτος
Βλασόπουλος Π. Γ.
Βλαστὸς
Βογάος Κωνσταντῖνος
Βοτσάνης Κωνσταντῖνος Β.
Βουδούρης Βασίλειος
Βουκὼφ Σωκράτης
Βουρνάβος Θεόδωρος
Βρετὸς Σπυρίδων
Βρετὸς Β.
Γαββαθᾶς Κ.
Γαβριηλίδης Χριστοφάνης
Γὰδ Γεώργιος Ι.
Γαζέλου Γεώργιος ἐκ Δελβινακίου
Γαλανόπουλος Εὐστάθιος
Γαλανόπουλος Ν. Γ.
Γαλάτης Κ. Στ.
Γαλῆς Γεώργιος
Γεραλόπουλος Ἰωάννης
Γεωργιάδης Βασίλειος
Γεωργιάδης Μ. ἰατρὸς
Γεωργιάδης Χ.
Γεωργίου Ἀπόστολος
Γεωργίου Λογοθέτης
Γεωργίου Μανολάκης
Γεωργίου Χ.
Γεωργίου Χρ.
Γεωργόπουλος Γ. δικολάβος ἐν Ἀγρινίῳ
Γιολδάσης Εὐστάθιος Κ.
Γκίνης Θεόδωρος Α.
Γκυερὲν Αἰκατερίνη, τὸ γένος Ῥίζου
Γκυΐζης Ἐμμανουὴλ Γ.
Γλαράκης Ματθαῖος
Γλυκὺς Σωτήριος, Λήμνιος
Γουρέστος Δημήτριος ἐκ Ζαγορίου
Γούστης Παναγιώτης
Γραμμάτου Δημήτριος Ν.
Γρηγοριάδης Σταυράκιος
Γρυμάλδης Φίλιππος
Δάλα Κωνσταντῖνος ἐκ Δελβινακίου
Δαμαλᾶς Ἰωάννης Ζ.
Δανασσῆς Σπύρος
Δασκαλόπουλος Ἀλέξανδρος
Δελημπακάλογλους Γεώργιος Μ.
Δενδρινὸς Δημήτριος Ἰθακήσιος
Δημητρακόπουλος Α. Κ.
Δημητρακόπουλος Ἰωάννης
Δημητριάδης Ε.
Δημητριάδης Κυριακὸς
Δημητριάδης Πέτρος
Δημητριάδης Πέτρος
Δημητρίου Ἀνδρέας
Δημητρίου Ἰωάννης
Δημητρούλης Εὐστάθιος, φαρμακοποιὸς
Διαμαντίδης Ἀναστάσιος
Διαμαντόγλους Ἀγγελῆς
Διαμαντόπουλος Π.
Δολιανίτης Πανταζῆς
Δούζης Εὐγένιος
Δούκας Ἰωάννης
Δραγκίδης Ἀλέξανδρος
Δρακάκης Ἀλέξανδρος
Ἐλευθεριάδης Νικόλαος
Ἑρμουπόλεως λέσχη ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ Κ. Α. Σ. Κάππαρη
Εὐγένειος Ἰωάννης

Εὐαγγελίδης Χ.
Ζαδεγιάννης Σπυρ. Ἰθακήσιος
Ζάγαρλη Ἀργύριος
Ζαννάκης Γεώργιος
Ζαννάτος Δημήτριος
Ζαρίφης...
Ζαρμπόνης Δημήτριος ἐκ Δελδινακίου
Ζαφειρόπουλος Α.
Ζερδόπουλος Βασίλειος Ζωτιάδης
Ζήσης Θεόδωρος Γ.
Ζιώκας Στέφανος Χ. Γ.
Ζυγομαλᾶς Μιχαὴλ Θ.
Ζωγράφος Ἀθανάσιος.
Ζωγράφος Ἡρακλῆς Α.
Ζωγράφος Κωνσταντῖνος Μαρίνου
Ζωντανὸς Δ. Γ., δικηγόρος
Ἡγουμενίδης Ἀθανάσιος
Ἠλιάδης Ἠλίας Μ.
Ἠλιάδου Μαρία
Ἠλιόπουλος Γεώργιος
Ἠλιόπουλος Δημήτριος
Θεοδωρίδης Ἰωάννης
Θεοδώρου Ἀσλάνης
Θεοδώρου Ἰωάννης
Θεοδώρου Παρασκευᾶς
Θεοφανίδης Ι., ἰατρός
Θεοφιλᾶς Ἰάκωβος
Θηβαίου Δημήτριος Ἀ.
Ἰάνκου Ἀλέξανδρος
Ἰανναχόπουλος Μιχαὴλ
Ἰαννόπουλος Ἰωάννης
Ἰαννουκάκης Γ. Κ.
Ἰατροῦ Κωνσταντῖνος
Ἴδιτσ Φ.
Ἰγγλέσης Σπυρίδων Γ. Κεφαλλὴν
Ἰδιέρης Μιχαλάκης
Ἴλδνερ Ι. Α.
Ἰωαννίδης Ἀδαμάντιος
Ἰωαννίδης Ἀναστάσιος
Ἰωαννίδης Ἰωάννης ἐκ Μουνδανίων
Ἰωαννίδης Κωνσταντῆς
Ἰωαννίδης Μωϋσῆς
Ἰωάννου Φίλιππος
Καββαδίας Γεώργιος
Καββάσιλας Εὐθύμιος
Καζαζμάζης Δημήτριος
Κάζερας Α.
Καλαματιανὸς Νικόλαος
Καλαμβοκίδης Δ.
Καλλίας Ἰωάννης
Καλομενόπουλος Θ.
Καμάρας Νικήτας
Καμαρηνὸς Κωνστ. Κ. Κεφαλλὴν
Κανδάκη Ἐλισάβετ
Κανήου Κωνσταντῖνος ἐκ Δελδινακίου
Κανταχίτης Γεώργιος Α.
Κανταχίτης Σ... Α.
Καπούνης Στέφανος
Καραβίας Γαβριὴλ Α.
Καραβίας Εὐαγγέλης
Καραγεωργόπουλος Δημήτριος
Καραμπέης Δ.
Καραπιπέρης Νικόλαος
Καρατζᾶς Κωνσταντῖνος Γ.
Καράτσαλης Ἐλευθέριος
Καρβωνίδης Παναγιώτης Α.
Καρποῦζος Ἰωάννης Κ.
Καρυοφύλλη Μαρηγὼ
Καστρησιάδης Ι. Δ.
Κατηρτζόγλους Κιορπὲ
Κηλαϊδίτης Δημήτριος
Κλήμης Δημήτριος
Κοζάνης Γεώργιος Ν.
Κόκκαλης Μιχαὴλ Α.
Κολωνέλλος Ι.
Κομισόπουλος Γεώργιος
Κομνηνάνου Κωστάκης Φ.
Κομνηνὸς Βασίλειος
Κομνηνὸς Ἐλευθέριος Ἰωσ.
Κομνηνὸς Ἰωάννης
Κομνηνὸς Κοράλλιος
Κονδυλάτος Σπύρος Ἰθακήσιος
Κορδαλῆς Δημήτριος
Κορομβόκης Ἰωάννης
Κοστομένος Κωνσταντῖνος
Κοτζᾶς Ἀριστείδης
Κοτζᾶς Δημήτριος
Κοτσάκης Κωνσταντῖνος
Κουγιουμτζέλης Γ. Ι.
Κουκκουλᾶς Γ. Ι.
Κουλούρης Ν.
Κουμανούδης Στέφανος
Κουμπάρης Ἰωάννης Χ.
Κούπας Νικόλαος
Κουπητώρης Παναγιώτης
Κουρῆς Ῥήγας, ἰατρός

Κουτσούδης Μ.
Κουτσούδης Π.
Κρεστενίτης Λυκοῦργος
Κρεστενίτης Ἐπαμινώνδας
Κρημίτσης Ἰωάννης Δ.
Κριεζῆς Ἀνδρέας
Κρίτσα ἀδελφοὶ
Κυπαρίσσης Κωνσταντῖνος Δ.
Κυριαζῆ Ἐμμανουὴλ Δ.
Κυριακοῦ Θεοδόσιος
Κυρούσης Εὐστάθιος Ι.
Κωνοκέντης Δ.
Κωνσταντινίδης Δ.
Κωνσταντινίδης Διονύσιος
Κωνσταντινίδης Ἰωάννης
Κωσταντίνου Δανιὴλ
Λαζάρου Νεόφυτος, Κερασσούντιος
Λαμπίκης Νικόλαος
Λάμπρου Γεώργιος ἐκ Ῥεντίνης
Λάππος Ἀπόστολος Α.
Λεοντῆς Θεόδωρος
Λεωνιάδης Γεώργιος Δ.
Λιβανὸς Ἀλέξανδρος
Λιμπόπουλος Γ.
Λούλιας Ἐπαμινώνδας Δ.
Λουλουδάκη Θεανὼ
Μαγκάκης Ἐμμανουὴλ
Μακαρέσκος Μιχαλάκης
Μακρυονίτης Ν.
Μαλκότσης Βασίλειος
Μαλκότσης Μ.
Μάνεσης Κωνσταντῖνος Α.
Μανόλικας Ἰωάννης
Μανοῦσος Γεώργιος
Μαντζουράνης Νικόλαος
Μαντόπουλος Δ.
Μαραμπούτη Κατήγκω
Μαράτος Α. Ἰατρὸς
Μάρκου Παῦλος
Μαυροκορδάτος Στέφανος
Μαυροκορδάτος Γεώργιος Α.
Μαυροκορδάτος Σ. Μ.
Μαῦρος Ἀθανάσιος
Μελισσουργὸς Νικόλαος
Μῆλιος Ἰωάννης
Μηνείδης Ἐμμανουὴλ
Μητσόπουλος Δημήτριος Α.
Μίλβιτσ Νικόλαος
Μιχαὴλ Δημήτριος
Μιχαηλίδης Περικλῆς
Μιχάλης Σάββας
Μιχάλογλους Ν. Α.
Μιχόπουλος Κωνσταντῖνος
Μόντρης Δημήτριος Ι.
Μουμουτζῆς Νικόλαος
Μουσουδάκης Β.
Μουσοῦρος Ἰωάννης
Μουτάφης Μιχαὴλ
Μπαλαμπάνης Σάββας Δανιὴλ, Κερασσούντιος
Μπαλτατζῆς Ἰωάννης
Μπάρταλης Βασίλειος Χρήστου
Μποναβεντούρας Ἀλοΐσιος
Μπρατοβάνος Κωνσταντῖνος Δ.
Μυτάρας Γ.
Μύτος Ἰάκωβος
Ναϊδένοβιτσ Ἰωάννης
Ναουμίδης Δημήτριος Μ.
Ναύτης . . .
Νεστορίδης Σταῦρος
Νικολαΐδης Βασίλειος
Νικολαΐδης Γεώργιος, Δικηγόρος
Νικολάου Γεώργιος
Νικολέσης Βασίλειος
Νικολόπουλος Ἀνδρέας
Νιώτης Ἀλέξανδρος
Νεγροπόντης Στέφανος
Νεστορίδης Σταῦρος
Ξανθόπουλος Κωνσταντῖνος Σ.
Ξένος Μ.
Ξένος Ποθητὸς
Ξυδάκης Ἰωάννης
Ὀθωναῖος Ἰωάννης Κ.
Οἰκονομίδης Ἰωάννης
Οἰκονομίδης Νάκος
Οἰκονομόπουλος Γ.
Ὀλύμπιος Ἰωάννης
Π. Ν. Κοσμᾶς
Παγιώτης Νικολάκης
Πάγκαλος Γεράσιμος
Πάγκαλος Σιμωνίδης Γερ.
Παΐζης Ὀνούφριος
Παΐσαρ Ἀλ. Οἰκονόμος ἐκ Τρικάλλων
Παλαμάρης Δημήτριος Γ.
Παναγιώτης Βάρνης
Παναγιωτίδης Ἀργύριος

Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
Πανταζόπουλος Γ.
Πανταζόπουλος Κ.
Παππᾶ ἀδελφοὶ
Παππαναστασίου Δημήτριος
Παππαδάτης Κωνσταντῖνος
Παππαδημητρίου Ἀλέξανδρος
Παππαδημητρίου Ἀσανάκης
Παππαδόπουλος Κωνσταντῖνος
Παππάζογλους Βασ. Ι. ἐκ Κάρλοβα
Παππαθεοδοσιάδης Παναγιώτης
Παππαϊωάννου Πέτρος
Παππακυριαζόπουλος Γεώργιος
Παππακυριτσόπουλος Γεώργ. Ἀθανασίου
Παππαλαμπρινίδης Μιχαὴλ Γ.
Παππανικολάου Δημήτριος
Παππασαοὺλ Κωνσταντῖνος
Παρασκάκης Δημήτριος Γ.
Παρασκευᾶ Πλάτων Ν.
Παρθενόπουλος Σταῦρος
Πασπαλῆς Ἰωάννης
Πασπαλῆς Δημήτριος Ι.
Πασπαλῆς Νικόλαος Ι.
Πασχάλης Ἰάνκος
Πατρίκιος Πάνος Φ.
Πέρδελης Γρηγόριος, δικηγόρος
Περδικάκη Εἰρήνη
Πετρινὸς Πέτρος
Πετσοπούλης Σάββας, δικηγόρος
Πετροκόκκινος Ἰωάννης Θ.
Πετροκόκκινος Νικόλαος Π.
Πικιώνης Δημήτριος Κ.
Πιλάλας Κωνσταντῖνος
Πίσης Γεώργιος Μ., Ἄσπριος
Πιτταράκης Π.
Πλαγινὸς Κωνσταντῖνος Χουρμούζη
Πλέσκας Πάνος Ν.
Πορφυρόπουλος Δημήτριος
Πουλῆς Ἀναστάσιος
Πουρῆς Ἐμμανουὴλ Δ.
Πράσινος Βασίλειος Κ.
Πράσινος Κωνσταντῖνος Π.
Πριβιλέγκιος ...
Προσαλέντης Στυλιανός
Προῦσος Κωνσταντῖνος, Ὀθωμανικὸς Πρόξενος ἐν Δαμίᾳ.
Πὼπ Κωνσταντῖνος Ζ.
Ῥάλλης Γ.
Ῥάλλης Λουκᾶς
Ῥάλλης Π.
Ῥαλλόπουλος Γεώργιος
Ῥίζος Δημήτριος Ι.
Ῥίζος . .
Ῥοδόπουλος Κωνσταντῖνος
Ῥουμπίνης Π.
Ῥουσσόπουλος Ἀθανάσιος
Ῥοῦσσος . .
Ῥὼκ Φωκίων
Ῥώμας Ἰωάννης
Σακουμάνος Κ.
Σακκελλαρίδης Ἰάκωβος
Σακκελλαρίδης Λ. Μ.
Σακκελλαρίου Ἀλέξανδρος
Σακκελλαρίου Ἐμμανουὴλ
Σαλάχας Δὸν-Ἰώσηπος
Σαλάχας . .
Σαλιάρης Α.
Σαραντόπουλος Γεώργιος
Σαράτσης Στυλιανὸς
Σάρελ Φίλιππος
Σαρόγλους Κωνς. Δ.
Σαπουντζάκη Ῥοδάνθη
Σβέτκογλους Ἀλέκος Γ.
Σβώλαρης Ἰωάννης Α.
Σγούτας Θ. Π.
Σγούτας Κωνσταντῖνος
Σεραφεὶμ Ἰωάννης
Σέχας Κωνσταντῖνος
Σκάσης Θ.
Σκίζης Γ.
Σινέλλης Ἰωάννης
Σκλάβος Παναγῆς Α.
Σκουλῆς Νικόλαος
Σκούφης Κωνσταντῖνος
Σκυλίτσης Στεφάνοβιτσ Ζαννῆς
Σμυρνακόπουλος Ἀνδρέας
Σουρίας Γ.
Σουρμελῆς Παν. Ἰωάννου Κερασούντιος
Σοῦτσος Ἀλέξανδρος Γ.
Σοῦτσος Γεώργιος Α.
Σοῦτσος Νικόλαος Α.
Σπένδου Χρῆστος Δ.
Σπηλιόπουλος Ἰωάννης Εὐσταθίου
Σταθόπουλος Δημήτριος Κύθνιος
Σταματιάδης Κ.
Σταματέλλος Γ. ὑποπλοίαρχος

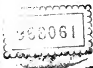
Σταυράκης Γ.
Στεφανίτσης Π. Δ.
Στοϊάννωδιτσ Κωνσταντῖνος
Συμαρίππας Γρηγόριος
Συμηριώτης Νικόλαος
Συμηριώτης Σ.
Σύμφωμος Ἰωάννης
Σωτηρόπουλος Θεοδόσιος
Τερζάκης Γεώργιος
Τεφαρίκης Φώτιος
Τριανταφυλλίδης Περικλῆς
Τσάλης Δημήτριος
Τσάλης Ἡρακλῆς Χ.
Τσάμπαλης Γεώργιος ἐκ Ῥεντίνης
Τσιβόγλου Ἀλέκος
Τσιβόγλου Δημοσθένης
Τσίλογλου Δημ. Χατζη-Ἰωάννου
Φαμειώτης Ν. Σ.
Φαρμακίδης Μιχαὴλ
Φιλδισάκος Δημήτριος
Φιλιππίδου Ἀννέττα
Φλώρης Χατζῆ-Ἰωάννης
Φράγκος Γεώργιος
Φραγκούλης Ἀντώνιος
Φραγκούλης Ι.
Φωκᾶς Χαράλαμπος
Φωτιάδης Δημήτριος
Χαμάρτος Πέτρος Δ.
Χαριτόπουλος Δημήτριος
Χατζῆ-Ἀθανασίου Γρηγόριος
Χατζῆ-Γεωργίου Κωνστάκης
Χατζῆ-Κώνστας Ἰωάννης
Χατζῆ-μπαμπᾶς Δημήτριος Ι.
Χατζῆ-Πέτρου Πετράκης
Χατζῆ-Ῥαΐκου Κωνσταντῖνος
Χατζηφραγκόπουλος Ἀγγελῆς
Χατζίσκος Ἀλέξανδρος
Χατζίσκος Ἰωάννης.
Χλωρὸς Δημήτριος Ι.
Χούμης Γεώργιος
Χουρμουζάκη Ἐλισάβετ
Χρηστίδης Ἰωάννης
Χρονόπουλος Σπυρίδων Θ.
Χρυσοδέργης Ἀλέξανδρος
Χρυσοχοΐδης Νικόλαος
Χωρεμῆς Σταμάτιος
Ψυχαλινόπουλος Χρύσανθος Γ.
Ψωμάδης Δημήτριος Ν.

ΠΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΟΝ ΤΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

(Πρὸς ὁδηγίαν τοῦ βιβλιοδέτου).

Τὸ Ἀϊναλὺ-Καβὰκ	σελ.	47	(πρὸς δεξ.)
Ὁ χορὸς τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ	—	64	(πρὸς ἀριστ.)
Ὁ Τζεζάερλῆ-Χασὰν-πασσᾶς	—	74	(πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Τὸπ-χανὲ τζαμίον τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺδ Β'. Ἡ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Τὸπ-χανὲ κρήνη	—	80	(πρὸς ἀριστ.)
Ὁ Χαὶρ-οὺδ-δὶν-πασσᾶς	—	94	(πρὸς ἀριστ.)
Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ Ἐξ ἀποῤῥήτων.	—	443	(πρὸς δεξ.)
Τὸ Ῥούμελη-χχισαρὶ	—	424	(πρὸς ἀριστ.)
Τὰ 40 δένδρα ἢ ἡ πλάτανος τοῦ Γκοδεφρουὰ	—	458	(πρὸς δεξ.)
Τὸ Μπὲνδ τοῦ Βελιγραδίου	—	463	(πρὸς ἀριστ.)
Τὸ ἐν Βελιγραδίῳ Ὑδραγωγεῖον	—	466	(πρὸς δεξ.)
Τὰ Καβάκια	—	200	(πρὸς ἀριστ.)
Τὸ Γκιὸκ-σουγιοὺ	—	226	(πρὸς ἀριστ.)
Σουλτὰν-Μουρὰδ ὁ Δ'.	—	229	(πρὸς ἀριστ.)
Σουλτὰν-Μαχμοὺδ ὁ Β'.	—	238	(πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Σκουταρίῳ Τζαμίον τοῦ Σουλτὰν-Σελὴμ Γ'.	—	252	(πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Σκουταρίῳ Ὀθωμανικὸν νεκροταφεῖον	—	256	(πρὸς δεξ.)
Ὁ Χάρτης τῶν Πριγκηποννήσων	—	287	(πρὸς ἀριστ.)
Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογέννητος .	—	392	(πρὸς δεξ.)

Ὁ Χάρτης τοῦ Βοσπόρου (εἰς τὸ τέλος τοῦ Βιβλίου).

ΤΟ ΕΝ ΤΟΠ-ΧΑΝΕ ΤΖΑΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ-ΜΑΧΜΟΥΔ Β'.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΔΕΡΒΙΣΩΝ ΜΕΒΛΕΒΗ.

Ο ΤΖΕΖΑΕΡΛΗ-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ.

ΤΟ ΑΙΝΑΛΙ-ΚΑΒΑΚ.

Η ΕΝ ΤΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠ-ΧΑΝΕ ΚΡΗΝΗ.

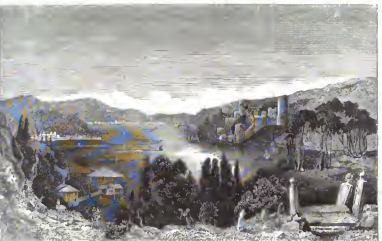

Ο ΧΑΙΡ-ΟΥΔΔΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ο ΕΞ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ.

ΤΟ ΡΟΥΜΕΛΗ-ΧΙΣΣΑΡ.

ΤΑ 40 ΔΕΝΔΡΑ, ἢ Η ΠΛΑΤΑΝΟΣ ΤΟΥ ΓΚΟΔΕΦΡΟΥΑ.

ΤΟ ΕΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΩ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟΝ

ΤΑ ΚΑΒΑΚΙΑ.

ΤΟ ΓΚΙΟΚ-ΣΟΥΓΙΟΥ.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ Ο Δ'.

ΣΟΥΛΤΑΝ-ΜΑΧΜΟΥΔ Ο Β'.

ΤΟ ΕΝ ΣΚΟΥΤΑΡΙΩ ΤΖΑΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ-ΣΕΛΗΜ Γ'

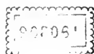

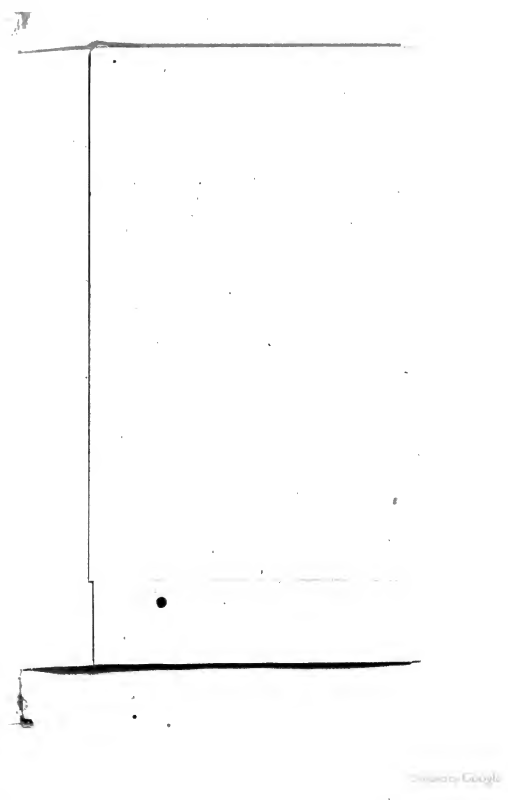
ΤΟ ΕΝ ΣΚΟΥΤΑΡΙῼ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ.

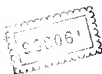

ἸΩΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ὁ Β΄.

γενν. ... ἀναγ. αὐτοκρ. τῷ 1426, ἀποθ. τῷ 1449.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Ὁ δεύτερος Τόμος τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως πονήματός μου, ἐκδοθεὶς ἀρτίως εἰς 536 σελίδας τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν πρῶτον Τόμον μεγέθους, μετὰ δύο τοπογραφικῶν πινάκων καὶ δεκαοκτὼ εἰκόνων, εὑρίσκεται ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ Τυπογραφικὸν κατάστημα τοῦ μακαρίτου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, ὅπου καὶ ἐτυπώθη. Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου μένει ἡ αὐτή, οἵα καὶ προανηγγέλθη, δηλαδὴ 15 δραχμὰς διὰ μόνους τοὺς ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1851 καὶ ἐντεῦθεν συνδρομητάς, 18 δὲ διὰ τοὺς μὴ τοιούτους· εἰς ΟΥΔΕΝΑ δέ, μὴ προκαταβαλόντα τὸ ἀντίτιμον, δὲν παραχωρεῖται ἐπ' οὐδεμιᾷ περιστάσει τὸ βιβλίον. Τὴν ἐπιστασίαν δὲ τῆς τε διανομῆς αὐτοῦ καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων ἀνεδέχθη ἡ Διεύθυνσις τοῦ αὐτοῦ Τυπογραφικοῦ Καταστήματος, ἐπιφορτισθεῖσα συγχρόνως καὶ τὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀποστολὴν τῶν ἀντιτύπων, πρὸς οὓς ἂν ἤθελεν αὐτὴ ἐγκρίνῃ ἵνα διορίσῃ εἰς ἕκαστον μέρος ἐπιστάτας· τῶν δὲ συνδρομητῶν ὁ κατάλογος, ὅσων τὰ ὀνόματα δὲν ἐπρόφθασαν ἵνα δημοσιευθῶσι μετὰ τῶν δημοσιευμένων ἤδη, θέλει δημοσιευθῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ Γ'. Μέρους, τοῦ ὁποίου ἡ τύπωσις ἄρχεται μετ' ὀλίγον.

Ἀθήνησι, τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1862.

Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ΚΚ. συνδρομητῶν τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως συγγράμματος τοῦ Κυρίου Σ. Δ. Βυζαντίου, ἐν διαστήματι τῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α'. Τόμου παρελθόντων ἐτῶν, μετῴκησαν εἰς ἄλλα μέρη, καὶ ἀγνοεῖται ἡ παροῦσα διαμονὴ αὐτῶν, παρακαλοῦνται νὰ φροντίσωσιν αὐτοὶ οὗτοι, εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως, περὶ τῆς παραλαβῆς τοῦ ἀρτίως ἐκδοθέντος Β'. Τόμου, καταβάλλοντες συγχρόνως καὶ τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐσχάτως προαναγγελθέντα, πέμποντες, ἐν Ἀθήναις μέν, εἰς τὸ Τυπογραφικὸν κατάστημα τῶν τέκνων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη, πρὸς τοὺς κατωτέρω σημειουμένους ΚΚ., μετὰ τῶν ὁποίων συνενοήθημεν, ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ βιβλίου. Συγχρόνως δὲ λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀναγγείλωμεν, κατ' ἐντολὴν τοῦ συγγραφέως, αὐτοῖς τε τούτοις, ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασι τῶν κυρίων συνδρομητῶν, ὅτι ὅστις αὐτῶν δὲν φροντίσῃ νὰ παραλάβῃ τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον, κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα, οὐδὲν ἔχει πλέον δικαίωμα πρὸς τὴν προαναγγελθεῖσαν ὑπὲρ τῶν συνδρομητῶν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς, αὐτοῦ τε τοῦ Β', καθὼς καὶ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκδοθησομένου Γ'. Τόμου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Δεκεμβρίου 1862.

Ἡ Διεύθυνσις τῶν Καταστημάτων τῶν τέκνων

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Ἐν Σύρῳ παρὰ τῷ Κ. Πέτρῳ Γ. Μαΐμῳ.
— Ναυπλίῳ παρὰ τῷ Κ. Σ. Σοφῇ.
— Πάτραις παρὰ τῷ Κ. Γ. Φαροῇ.
— Καλάμαις παρὰ τῷ Κ. Γ. Καφοπούλῳ.
— Μεσολογγίῳ παρὰ τῷ Κ. Ι. Δραΐκῃ.
— Λαμίᾳ παρὰ τῷ Κ. Γ. Νικολαΐδῃ δικηγόρῳ.
— Σμύρνῃ παρὰ τῷ Κ. Α. Ζαχαρίου.
— Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ Κ. Συμ. Ἀνδρεάδῃ.
— Γαλατσίῳ παρὰ τῷ Κ. Ν. Κουκκούλῃ.
— Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῷ Κ. Διον. Οἰκονομοπούλῳ, ἰατρῷ.
— Καΐρῳ παρὰ τῷ Κ. Χριστοδ. Βασιλειάδῃ, δημοδιδασκάλῳ.
— Θεσσαλονίκῃ παρὰ τῷ Κ. Γ. Μενεξέ.
— Ὀδησσῷ παρὰ τῷ Κ. Ι. Χρηστίδῃ.
— Κερκύρᾳ παρὰ τῷ Κ. Σ. Ἰωτοπούλῳ.

